

יהושע שינדאיגער

מקראות גדולות

ספר

במדבר

בשמונה עשר כרכים, ובאותיות גדולות. מנוקד. מוגה. ומדויק
ונוסף להם כ"ח פירושים,

א) תרגום אונקלוס. פסוק תרגום נגד פסוק חומש.
ב) פי' רש"י בשלימות. מאת רבינו שלמה יצחק זצ"ל.
ג) פי' רבינו הגדול הרשב"ם זצ"ל.
ד) פי' בעל הטורים. מאת רבינו יעקב ב"ר אשר ז"ל.
ה) תולדות אהרן: מראה מקומות הפסוקים בש"ס.
ו) פי' שפתי חכמים.
ז) פי' ע"ט. מלוקט מאת גדולי מפרשים. וממדרשים.
ח) משלי ישראל. פי' חדש. ומשלים נעימים המושכים לב הקורא. להגות בתורת ה'.
ט) כוכב מישראל. משלים ופשטים על כל ההפטורת.
י) פי' ע"ט על הפטורת בלשון צח המדברת
יא) פי' רש"י. ז"ל על כל החמשה מגילות.
יב) פי' ש"ח. על פי' רש"י בחמש מגילות.
יג) פי'. ע"ט. על כל חמשה מגילות בלשון צח ונקי.
יד) קול יעקב. ליקוטים ומשלים של הרב המגיד מדובנא זצ"ל.

טו) תרגום שני. נדפס במקומו מול יד הפנים
טז) מצח אהרן. מבאר התרגום שני בלשון צח המדברת.
יז) סדר התפלות. ויוצרות. וסולחות. לכל כרך החמשה חלקים.

והמפרשים היקרים על נביאים וכתובים.

יח) תרגום יהונתן. באותיות גדו[לות] ונקודות.
יט) תרגום רב יוסף. על דברי הימים
כ) תולדות אהרן. מראה מקומ[ות]
כא) פירש"י ז"ל. על הנ"ך ז"ל.
כב) פי' רד"ק. רבינו דוד קי[מחי]
כג) פי' מצודות דוד.
כד) פי מצודות ציון [ל]ון.
כה) פי הגהות ר"י [על] תנ"ך
כו) פירוש ע"ט [על] תהלים. אשר לא
כז) פי רד"ק [מק]ראות גדולות הקודמים. נדפסו גם [ב]עדי' גאון על דניאל.
כח) פי' רבי[נו]

ווארשא

שנת אל לומדיה [תו]רה' נברך לפ"ק

בהוצאות בית מסחר הספרים של ה"ר יהושע גרשון מונק נ"י

בווארשא § 1) פראנצישקאנר נומר .1819
§ 2) [נ]זיבאוו נומר .1104

ХУМЕШЪ ТОМ[Ъ] 4

ВАРШАВА 1879

Дозволено Цензурою.
Варшава 1 Марта 1888 г.

Тип. В. Ратынскаго, (прежде О. Бергера), Электоральная Нр. 14.

א וּמַלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה בְּמַדְבְּרָא דְסִינַי בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא בְּחַד לְיַרְחָא תִנְיָנָא בְּשַׁתָּא תִנְיֵתָא לְמִפַּקְהוֹן מֵאַרְעָא דְמִצְרַיִם לְמֵימָר: ב קַבִּילוּ יָת חֻשְׁבַּן כָּל כְּנִשְׁתָּא דִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְזַרְעִיַתְהוֹן לְבֵית אֲבָהַתְהוֹן בְּמִנְיַן שְׁמָהָן

א

א וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה בְּמִדְבַּר סִינַי בְּאֹהֶל מוֹעֵד בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי בַּשָּׁנָה הַשֵּׁנִית לְצֵאתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לֵאמֹר:
ב שְׂאוּ אֶת־רֹאשׁ כָּל־עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר

ת"א וידבר כ' אל משה במדבר פסחים ו. למשפחותם לבית אבתם חיר פס קידושין סט בפרא קס בכורות מז.

בעל הטורים

(א) במדבר סיני. לעיל מיניה כתיב אלה המצות וסמיך ליה במדבר לומר אם אין אדם משים עצמו כמדבר אינו יכול לידע תורה ומצות. למעלה כתיב וכל מעשר בקר אלא וסמיך ליה שאו את ראש ע"ש מה שנאמר מזה המעשרות

פירוש רשב"ם

(א) במדבר סיני באהל מועד באחד לחדש השני כל הדברות שנאמרו בשנה ראשונה קודם שהוקם המשכן כתיב בהן בהר סיני. אבל משהוקם המשכן באחד לחדש בשנה שנייה לא נאמר בהר סיני אבל במדבר סיני באהל מועד. וכן מוכיח לפנינו דכתיב ואלה תולדות אהרן ומשה ביום דבר ה' את משה בהר סיני. קודם שהוקם המשכן אז היו תולדות אהרן ארבעה ואלה שמות בני אהרן נדב ואביהוא ואלעזר ואיתמר אבל לסוף בשנת שנייה שהוקם המשכן לא היו כי אם שנים לפי שלבסוף כשהוקם המשכן בשנה שנייה נאמר וימת נדב ואביהוא לפני ה' במדבר סיני. במדבר סיני היו ארבעה ולבסוף שנים כי בו ביום שהוקם אהל מועד מתו נדב ואביהוא: (ב) שאו את ראש כל עדת. לפי שמשתב

רש"י

(א) וידבר. במדבר סיני באחד לחדש. מתוך חיבתן לפניו מונה אותם כל שעה א כשיצאו ממצרים מנאן וכשנפלו בעגל מנאן לידע ב מנין הנותרים כשבא להשרות שכינתו עליהם מנאן. באחד בניסן הוקם המשכן ובאחד ג באייר מנאם: (ב) למשפחתם. דע מנין כל שבט ושבט: לבית אבתם. מי שאביו משבט אחד ואמו משבט אחר

שפתי חכמים

א רצונו לתרץ ל"ל למכתב כל הסימנים הללו ומתרץ מתוך חיבתן כו' כלומר הרי כאלו הכי צריך לתרץ ל"ל למכתב שאו את ראש כל עדת וגו' והרי כבר מנאן בפרשת כי תשא אלא ע"כ צ"ל מתוך חיבתן וכו': ב דכתיב ויפול מן העם כשלשת אלפי איש ומתוך שמתים הנופלים ידע הנותרים והכי פירושו כשנפלו בעגל מנאן שמתים לידע הנותרים בחיים וק"ל: ג כתב הרא"ם פירוש ואל תקשה מנה המנין אז היה כשהרתה בהם השכינה למה לא מנאם בניסן כשהרתה ומתרץ כי באחד בניסן הרתה שכינה ובאחד באייר מנאן והרי כאלו מנאן בניסן. ול"נ דרצונו בזה שלא תקשה ליה מנ"ל לפרש שמנאן ג' פעמים דלמא לא מנאם אלא שני פעמים ותדע לך שהרי המנין האמור כאן והמנין האמור בפרשת כי תשא הוא חד הוא לכך פירש רש"י באחד בניסן הוקם המשכן ובאחד באייר מנאן ואם איתא דמנין זה הוא המנין האמור לעיל א"כ למה כתיב לעיל ויעשו אדנים למשכן מן הכסף שהביאו לכפרה על מנין נפשם והרי כאן כתיב באחד באייר מנאן וכבר הוקם המשכן באחד בניסן אלא ודאי זה היה מנין אחר וק"ל. וא"ת ולמה לא מנאן תכף מיד אחר הקמת המשכן כי מיד שהוקם המשכן שרתה השכינה. וי"ל כמו דאמרינן (ב"ב דף ח') לענין מדיר הנאה כשעבר עליו שלשים יום הוי מבני העיר מוסר ליהנות מבני אדם שלא דרין שם ל' יום לפי שלא חשוב קבוע לכן לא מנאן עד שהוקבעה השכינה ל' יום: ד ולא כל משפחה ומשפחה שהרי לא הוזכר מנין משפחה בקרא רק מנין השבטים.

פירוש עם

(א) וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל מֹשֶׁה אונ גאט האט גרעט צוא משה בְּמִדְבַּר סִינַי אין דר מדבר סיני בְּאֹהֶל מוֹעֵד אין אוהל מועד בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי אין דם ערשטן טאג פון דם אנדרן חודש דס איז דר חודש אייר בַּשָּׁנָה הַשֵּׁנִית אין דם אנדרן יאר לְצֵאתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם צו זייער טאן ארויס גיין פון לאנד מצרים לֵאמֹר אזו צו זאגן: (ב) שְׂאוּ אנטפאנג אֶת רֹאשׁ די צאל כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל פון דר גאנצר עדה פון די קינדר ישראל לְמִשְׁפְּחֹתָם צוא זייערי משפחות בלומר איר זאלט וויסן דיא צאל פון

משלי ישראל

(וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל מֹשֶׁה בְּמִדְבַּר סִינַי) גאט האט גרעט צו משה אין דר מדבר סיני דר מדרש זאגט גאט האט געזאגט צו דיא יודן נאך ווס האב איך געזאגט צו משה האסטו אונז אויף געבראכט פון מצרים מיר זאלן שטארבן אין דר מדבר פרעגט גאט דיא יודן האב איך דען מיך נוהג געווען מיט אייך אזו וויא אין אמדבר דער שטיינר איז אזו איינר גייט אין דר מדבר האט ער נים קיין רוה אונ האט נים קיין עסן אין טרינקן אונ איר זענט געווען געכאפט אין מצרים אונ איך האב אייך ארויס גצוגן פון דארט אונ האב אייך געשיקט משה און אהרן און מרים דורך דעם זכות פון משה האט איר געגעסן מן אונ דורך דעם זכות פון אהרן האב איך אייך ארום

בְּמִסְפַּר שֵׁמוֹת כָּל־זָכָר לְגֻלְגְּלֹתָם׃ ג מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה כָּל־יֹצֵא צָבָא בְּיִשְׂרָאֵל תִּפְקְדוּ אֹתָם לְצִבְאֹתָם אַתָּה וְאַהֲרֹן׃ ד וְאִתְּכֶם יִהְיוּ אִישׁ אִישׁ לַמַּטֶּה אִישׁ רֹאשׁ

לבית

שְׁמָהָן כָּל דְּכוּרָא לְגֻלְגְּלָתְהוֹן׃ ג מִבַּר עַשְׂרִין שְׁנִין וּלְעֵלָּא כָּל נָפֵק חֵילָא בְּיִשְׂרָאֵל תִּמְנוּן יָתְהוֹן לְחֵילֵיהוֹן אַתְּ וְאַהֲרֹן׃ ד וְעִמְּכוֹן יְהוֹן גַּבְרָא גַּבְרָא לְשִׁבְטָא גְּבַר רֵישׁ

לבית

פירוש רשב״ם

צריכים לארץ ישראל ובני עשרים ראוים לצאת בצבא המלחמה שהרי בעשרים בחדש השני הזה נעלה הענן כדכתיב בפ׳ בהעלותך וכתיב שם נוסעים אנחנו אל המקום וגו׳ ולכך צוה הקב״ה בתחלת חדש זה למנותן:

בעל הטורים

הלאן ע״י מונה: (ב) במספר שמות. כתיב כאן ובפנחס לא כתיב באותו מנין במספר שמות אלא כתבו כאן להודיע שלא שינו את שמותם במצרים ולכך כתיב לבית אבותם לומר לך שנקראו בשמות אבותם: (ג) אתה ואהרן. ולמעלה בכי תשא לא הייה אהרן באותו מנין לפי שעל ידו נעשה העגל שבשבילו הלכו למנין לכך לא מנאן שוה. הנשיאים מתחיל באליצור ומסיים בעינן על שם יצרנהו כאישון עינו ועל ידי סטן:

שפתי חכמים

(ד״ד) וא״ת למה כתיב למשפחותם י״ל שע״י המשפחות היו יודעים מספר השבטים וכן כתיב ויתילדו על משפחותם ולא היו נקראים על שם השבט אחר כך ועל ידי המשפחה היו יודעים משם ואהרן מאיזה שבט היו: ה פירוש אביו ממשפחת שבט אחד ואמו ממשפחת שבט אחר יקום על משפחת שבט אביו אבל לא תפרש אביו ממשפחה אחת ואמו ממשפחה אחרת כלומר ואפילו משבט אחד כפי המובן מפשט הכתוב דמאי נפקותא אם יהיה כ״א ממשפחת החנוכי והאם ממשפחת הפלואי ויקראו על שם החנוכי כיון שמקיהם משבט ראובן אין הפרש בין יקום על משפחת האב או האם: ו רצונו לתרץ למה מנאן ושלא דבר בא כשמונין אותן ועל זה פי׳ ע״י שקלים כו׳: ז וא״ת מנ״ל לרש״י דלמא אף פחות מבן עשרים יוצא לצבא וכן אמר הכתוב מבן עשרים שנה ומעלה והוא יוצא לצבא תפקדו אותם אבל אם הוא בן עשרים שנה ומעלה והינו יוצא לצבא כגון זקן וחולה או יוצא לצבא והינו בן עשרים אל תפקדו אותם . וי״ל דא״כ הל״ל

רש״י

יקום ה על שבט אביו: **לגלגלתם.** ע״י שקלים ו בקע לגלגולת: (ג) **כל יוצא צבא.** מגיד שאין יוצא בצבא פחות ז מבן עשרים: (ד) **ואתכם יהיו.**

משלי ישראל

צריגעלט מיט ענני הכבוד פון אלע פיר זייטן אונ איין פאן איז געשטאנען פאר זייא אונ האט געהארגעט די שלאנגן מיט דיא עקדישן אונ דורך דעם זכות פון מרים האב איך אייך געגעבן אברונען מיט וואסער וואס איז מיט אייך געגאנגען נא האב איך דען זיך נוהג געווען מיט אייך אזו ווייא אין אמדבר אצונד וועלן מיר געבן צוא פאר שטיין דעם גאנצן ענין מיט אמשל איין חולה איז געקומען צוא ארופא אין דר צייט פון ווינטר ער זאל אים היילן אונ דר חולה שטייט נעבך פאר דעם רופא מיט יסורים אונ שרעקט זיך פאר דר קרענק אונ בעט דעם רופא ער זאל אים היילן אות דר רופא ווייסט זיך אז אים איז נים דיא צייט צוא היילן דיא קראנקהייט טראכט ער זיך וואס זאל איך טאן מיט דעם חולה איך זאל אים זאגן ער זאל ווארטן ביז עס וועט קומן זומר וועל איך אים רעגעצמאל היילן טאמר וועט ער פאר מורא אונ מחמת דיא גרוסע דאגה פון דר קראנקהייט שטארבן נאר דער רופא איז אבער געווען אחכם האט ער געזאגט צוא דעם חולה איך וועל דיך היילן נאר בתנאי זאלסט אויף דיר מקבל זיין וואס איך וועל דיר טאן אונ זאלסט נעמן דיא ביטערע מידיצינן וואס איך וועל דיר געבן וועסטו געהיילט ווערן זאגט דר חולה הלואי איך וועל בוודאי דיך פאלגן אונ

רש

פירוש עט

איטליכן שבט לבית אבותם צום הויז געזינד פון זייערי עלטרן כלומר ווען איינר האט אפאטר פון איין שבט אונ די מוטר איז פון איין אנדר שבט זאל ער ווערן געציילט צווישן דם שבט פון זיין פאטר במספר שמות מיט דר צאל פון דיא נעמן כל זכר פון איטליכן זכר זאלסטו פר נעמן די צאל לגלגלותם דורך דיא האלבע שקלים זייא זאלן געבן אהלבן שקל צו איטליכן קאפ וועסטו איבר ציילן די האלבע שקלים וועסטו וויסן וויפיל זכרים עס איז דא: (ג) מבן עשרים שנה ומעלה פון אזעלכע ווס זיי זענן אלט צוואנציג יאר אונ העכר פון צוואנציג יאר כל יוצא צבא בישראל אלע וואס גייען ארוס אין הערשאפט דם הייסט אין חיל צווישן דיא ישראל תפקדו אותם זאלט איר זיי ציילן לצבאותם צו זייער הערשארין אתה ואהרן דו משה אונ אהרן זאלט איר זיי ציילן: (ד) ואתכם אונ מיט אייך אז איר וועט זייא ציילן יהיו זיי זאלן זיין איש איש למטה איין מענטש צו איטליכן

שבט

לְבֵית־אֲבֹתָיו הוּא׃ ה וְאֵלֶּה שְׁמוֹת
הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר יַעַמְדוּ אִתְּכֶם
לִרְאוּבֵן אֱלִיצוּר בֶּן־שְׁדֵיאוּר׃
ו לְשִׁמְעוֹן שְׁלֻמִיאֵל בֶּן־צוּרִישַׁדָּי׃
ז לִיהוּדָה נַחְשׁוֹן בֶּן־עַמִּינָדָב׃
ח לְיִשָּׂשכָר נְתַנְאֵל בֶּן־צוּעָר׃
ט לִזְבוּלֻן אֱלִיאָב בֶּן־חֵלֹן׃ י לִבְנֵי
יוֹסֵף לְאֶפְרַיִם אֱלִישָׁמָע בֶּן־
עַמִּיהוּד לִמְנַשֶּׁה גַּמְלִיאֵל בֶּן־
פְּדָהצוּר׃ יא לְבִנְיָמִן אֲבִידָן בֶּן־
גִּדְעֹנִי׃ יב לְדָן אֲחִיעֶזֶר בֶּן־עַמִּישַׁדָּי׃
יג לְאָשֵׁר פַּגְעִיאֵל בֶּן־עָכְרָן׃ יד לְגָד
אֶלְיָסָף בֶּן־דְּעוּאֵל׃ טו לְנַפְתָּלִי
אֲחִירַע בֶּן־עֵינָן׃ טז אֵלֶּה קְרִיאֵי

העדה

לְבֵית אֲבָהָתוֹהִי הוּא׃
ה וְאִלֵּין שְׁמָהַת גֻּבְרַיָּא
דִּי יְקוּמוּן עִמְּכוֹן
לִרְאוּבֵן אֱלִיצוּר בַּר
שְׁדֵיאוּר׃ ו לְשִׁמְעוֹן
שְׁלֻמִיאֵל בַּר צוּרִישַׁדָּי׃
ז לִיהוּדָה נַחְשׁוֹן בַּר
עַמִּינָדָב׃ ח לְיִשָּׂשכָר
נְתַנְאֵל בַּר צוּעָר׃
ט לִזְבוּלֻן אֱלִיאָב בַּר
חֵלֹן׃ י לִבְנֵי יוֹסֵף
לְאֶפְרַיִם אֱלִישָׁמָע בַּר
עַמִּיהוּד לִמְנַשֶּׁה
גַּמְלִיאֵל בַּר פְּדָהצוּר׃
יא לְבִנְיָמִן אֲבִידָן בַּר
גִּדְעוֹנִי׃ יב לְדָן
אֲחִיעֶזֶר בַּר עַמִּישַׁדָּי׃
יג לְאָשֵׁר פַּגְעִיאֵל בַּר
עָכְרָן׃ יד לְגָד אֶלְיָסָף
בַּר דְּעוּאֵל׃ טו לְנַפְתָּלִי
אֲחִירַע בַּר עֵינָן׃
טז אִלֵּין מְעַרְעֵי כְנִשְׁתָּא

רברבי

בעל הטורים

(טז) קרואי העדה. ו"ו קטיעה. וקרי קרואי בשביל שלומיאל בן צורישדי שהוא זמרי בן סלוא וכן בעדת קרח קראי כתיב

רש"י

כשתפקדו אותם יהיו עמכם ה נשיא כל שבט ושבט: (טז) אלה קרואי העדה. הנקראים לכל דבר

שפתי חכמים

מבן עשרים שנה ומעלה כיוצא צבא ול"ל כל יוצא צבא אלא ודאי אין זה אלא ביאור לפירש"י. וכן מה שכתוב בכי תשא למדך כאן שאין פחות מבן עשרים וכו' מסכת נשקא. כרא"ם. ועיין לעיל בפרשת כי תשא: ה וא"ת מנ"ל לרש"י דלמא יהיו עמכם בצרכים האחרים כמובן מן

פירוש עט

שֵׁבֶט איש ראש לְבֵית אֲבוֹתָיו הוא דֶר מֶענְטְשׁ וָוס אִיז איין עֶלְצְטֶר איבֶּר דֶם הויז גִזִינְד פוּן זַיינֶע עֶלְטֶרְן: (ה) וְאֵלֶּה שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים אוּנ דָאס זֶענֶן דִיא נֶעמֶן פוּן דִיא מֶענְטְשְׁן אֲשֶׁר יַעַמְדוּ אִתְּכֶם וָואס זַיי זָאלְן שְׁטֵיין מִיט אַייך צוּא צֵיילְן דִי יִשְׂרָאֵל לִרְאוּבֵן צוּא שֵׁבֶט רְאוּבֵן זָאל זַיין אֱלִיצוּר בֶּן שְׁדֵיאוּר דֶר זוּן פוּן שְׁדֵיאוּר: (ו) לְשִׁמְעוֹן צוּ שֵׁבֶט שִׁמְעוֹן זָאל זַיין שְׁלֻמִיאֵל בֶּן צוּרִישַׁדָּי שְׁלוּמִיאֵל דֶר זוּן פוּן צוּרִי שַׁדַּי בר: (טז) אֵלֶּה דִי דָאזִיגֶע מֶענְטְשְׁן וָואס אוּבְן

משלי ישראל

דֶער רוֹפֵא הָאט זִיךְ גְמַאכְט גְלַייךְ וִויא עֶר מַאכְט אִים אַלֶע אִין דֶער פְּרִיה מִידִיצִינֶן אוּנ דֶער חוֹלֶה הָאט גֶעבֶּעט גְמֵיינְט אַז עֶס אִיז טַאקִי מִידִיצִינֶן הָאט זִיךְ אִים אוּם גֶוויזְן אַז עֶס אִיז בִּיטֶער אוּנ הָאט זִיךְ גְשְׁטַארְקְט אוּנ הָאט מִיט גְוַואלְד אַיין גְנוּמֶן אַלֶע אִין דֶר פְּרִיה דִיא מִידִיצִינֶן וָוארוּם עֶר הָאט גֶמֵיינְט אַז עֶס אִיז טַאקִי מִידִיצִינֶן אָבֶּער אִין אֱמֶת אִיז עֶס גֶוועזְן אִין גַאנְצְן שֶׁקֶר עֶר הָאט אִים נִיט גֶגֶעבְּן קֵיין מִידִיצִינֶן נָאר עֶר הָאט אִים גֶגֶעבְּן וַואסֶער אוּנ הָאט דָאס וַואסֶער פַארְבְּט עֶס זָאל הָאבְּן אַיין אַנְדֶערְע מַרְאֶה אוּנ הָאט אִים גֶזָאגְט עֶפְּיס דָאס טוֹל אוּנ פְּרִינְק

קְרוּאֵי ק הָעֵדָה נְשִׂיאֵי מַטּוֹת אֲבוֹתָם
רָאשֵׁי אַלְפֵי יִשְׂרָאֵל הֵם: יז וַיִּקַּח
מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֵת הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה
אֲשֶׁר נִקְּבוּ בְּשֵׁמוֹת: יח וְאֵת כָּל־
הָעֵדָה הִקְהִילוּ בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ
הַשֵּׁנִי וַיִּתְיַלְדוּ עַל־מִשְׁפְּחֹתָם
לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שֵׁמוֹת מִבֶּן
עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה לְגֻלְגְּלֹתָם:

ת״א ויקח משה ואהרן את האנשים האלה אשר נקבו בשמות סנהדרין ט.

אונקלוס

רַבְרְבֵי שִׁבְטֵי
אֲבָהָתְהוֹן רֵישֵׁי אַלְפַיָּא
דְיִשְׂרָאֵל אִנּוּן: יז וּדְבַר
מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן יָת גֻּבְרַיָּא
הָאִלֵּין דִּי אִתְפָּרָשׁוּ
בִּשְׁמָהָן: יח וְיָת כָּל
כְּנִשְׁתָּא אַכְנָשׁוּ בְּחַד
לְיַרְחָא תִנְיָנָא וְאִתְיַחֲסוּ
עַל זַרְעִיַתְהוֹן לְבֵית
אֲבָהָתְהוֹן בְּמִנְיַן
שְׁמָהָן מִבַּר עַשְׂרִין שְׁנִין
וּלְעֵלָּא לְגֻלְגְּלָתְהוֹן:

כמא

כאשר

שפתי חכמים

הקרא ולא כשנפקדו אותם ועוד מנ״ל שהיו נשיאים דלמא אנשים אחרים וי״ל מדכתיב בסוף אלה קרואי העדה נשיאי מטות א״כ שהיו נשיאים וגם כתיב ויקח משה ואהרן את האנשים וגו׳ ואת כל העדה הקהילו וגו׳ א״כ שהיו מונין עם משה: ט רצונו לתרץ וכי זה היה חשיבתן שהיו קוראין כל העדה לכן פי׳ שנקראים לתת עצה ותיקון לכל צרכי העדה: י רצונו לתרץ הל״ל ויקח משה ואהרן אותם שהרי לעיל מיניה כתיב נשיאי העדה וממילא ידעינן שהם הנזכרים למעלה אלא ודאי הואיל וכתיב האנשים האלה יכול אני לומר שהיו אחרים ולא נשיאים לכן פירש״י י״ב נשיאים הללו וא״ש

רשי

ט חשובים שבעדה: (יז) האנשים האלה. את שנים עשר נשיאים י הללו: אשר נקבו. לו כאן בשמות: (יח) ויתילדו על משפחתם. הביאו

משלי ישראל

אונ דר חולה מחמת דר שרעק האט זיך אים אום גוויזן או עס איז בעסר דר רופא האט אזו גמאן עטליכע וואכין אונ נאך דעם האט ער אים גזאגט גייא דוא אהיים דוא האסט שון ארפואה אויף דיין קרענק אז עס איז גקומן אמר האט דר רופא גשיקט נאך דעם חולה ער זאל גיך קומן צוא אים איז ער גקומן צום רופא זאגט דער רופא צוא אים זאלסט וויסן מיין קינד אז דוא ביסט נאך איין חולה אונ דארפסט נעמן רפואות ווארום ביז אצונד האב איך דיך אפ גנארט איך האב דיר נים גגעבן קיין מידצינן זאגט דר חולה צוא אים דיא עטליכע וואכן וואס דוא האסט מיר פריר גגעבן צוא טרינקן איז דאך גוועזן ביטר זאגט ער צום חולה עס איז ליגנט איך האב דיר נים גגעבן קיין שום מידיצין נאר וואסר נאר מחמת דר שרעק האט זיך דיר אום גוויזן אז עס איז ביטר אבר אצונד איז זומר איז דיא צייט פון צוא נעמן רפואות וועל איך דיר געבן אמתי מידיצינן ווערסטו דא זעהן דאס ביטרקייט פון דיא מידיצינן ווערסטו שון פאר שטיין דעם חילוק פון איצטיגע-מידיצינן צוא פרידיגע:

דר נמשל איז ווייל דיא יודן האבן גמיינט אז זייא זענן אום גלייזט גווארן פון מצרים זענן זייא אום גלייזט גווארן אויף אייביג זייא וועלן שון קיינמאל נים פאר טריבן ווערן אין גלות דאס האבן זייא גמיינט אז דורך דיא יסורים וואס דיא האבן שון גליטן אין דר מדבר וועלן דיא ירשנן ארץ ישראל אויף אייביג דרום האבן זייא גרעם

פירוש עי״ט

איז גשטאנען זענן גוועזן קריאי העדה די גרופנע פון דר עדה כלומר וואס מען פלעגט זיי רופן צו איטליכר דבר חשיבות פון דר עדה. זייא זענן גוועזן נשיאי הארן מטות אבותם פון דיא שבטים פון זייערי עלטרן ראשי אלפי ישראל הם זייא זענן עלצטע איבר די טוזינר פון די ישראל: (יז) ויקח משה ואהרן האט משה מיט אהרן גנומן את האנשים האלה דיא דאזיגע מאנן אשר נקבו בשמות וואס זייא זענן באשייד גווארן צוא אים מיט זייערי נעמן: (יח) ואת כל העדה הקהילו אונ גאר די עדה האבן זייא איין גזאמלט באחד לחודש השני אין איין טאג כלומר דם ערשטן טאג פון דם אנדרן חודש ויתילדו אונ זיי האבן זיך מיחס גוועזן על משפחותם אויף זייערי משפחות לבית אבותם צום הוז גזינד פון זייערי עלטרן. רשי שרייבט זייא האבן גבראכט זייער יחוס בריב אונ האבן גבראכט עדות פון וועלכן שבט זייא זענן גבארן במספר שמות אין צאל פון זייערי נעמין מבן עשרים שנה ומעלה פון אזעלכע וום זענן אלט צוואנציג יאר אונ העכר לגלגלותם צוא זייער הייבט צאל:

יט כְּמָא דִי פַקִּיד יְיָ יָת מֹשֶׁה וּמְנָנּוּן בְּמַדְבְּרָא דְסִינָי: כ וַהֲווֹ בְנֵי רְאוּבֵן בּוּכְרָא דְיִשְׂרָאֵל תּוֹלְדָתְהוֹן לְזַרְעֲיָתְהוֹן לְבֵית אֲבָהָתְהוֹן בְּמִנְיַן שְׁמָהָן לְגֻלְגְּלָתְהוֹן כָּל דְּכוּרָא מִבַּר עַשְׂרִין שְׁנִין וּלְעֵלָּא כֹּל נָפֵק חֵילָא: כא מִנְיָנֵיהוֹן לְשִׁבְטָא

יט כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה וַיִּפְקְדֵם בְּמִדְבַּר סִינָי: שני
כ וַיִּהְיוּ בְנֵי־רְאוּבֵן בְּכֹר יִשְׂרָאֵל תּוֹלְדֹתָם לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שֵׁמוֹת לְגֻלְגְּלֹתָם כָּל־זָכָר מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה כֹּל יֹצֵא צָבָא: כא פְּקֻדֵיהֶם לְמַטֵּה רְאוּבֵן

בעל הטורים

חסר וכא חסר הוי"ו לגמרי לפי שהיא מולה דשמים אבל בכאן הוא הפאורים לדיקים: (יט) במדבר סיני. שנים דסמיכי בסוף פסוק ויפקדם במדבר סיני ביום צוו את בני ישראל להקריב את קרבניהם במדבר סיני לפי שכשהיו נמנין היו מקריבים עליהם קרבנות כדי שלא ישלוט בהם דבר כדכתיב כי תשא

פירוש רשב"ם

(יט) ויפקדם במדבר סיני. לפי שבמנין שני שבפנחס כתיב וידבר משה ואלעזר אותם בערבות מואב · לכך

רש"י

ספרי יחוסיהם ב ושדי חזקם ל לידתם כל אחד וא'

שפתי חכמים

אחרים היו לכך פירש"י אשר נקבו לו כאן בשמות ומי הם אשר נקבו כאן בשמות הוי אומר אלו הנשיאים והוסיף מלה לו כי בזולתו לא יוודע למי נקבו. וא"ת מנ"ל לרש"י לפרש כן דלמא אחרים הן וי"ל דכתב האנשים האלה ה"א דהול"ל הנשים אלה. וא"ת למה לא אמר סתם ויקח אותם כמו בפקשה מ"י ונראה דמתחלה אמר ראש לבית אבות ובסוף אמר נשיאי מטות וה"א ראשי אבות לאו נשיאים על כל השבטים רק על משפחה אבל כאן כתיב קרואי עדה נשיאי מטות כאן מיירי בנשיאים ממש ולעולם אחרים הם ולכך אמר קרואי העדה כדי לודע מי הם שנקראים לכל דבר חשיבות לכן אמר האנשים האלה דהם הם הנשיאים וק"ל גלו"ס (קג"מ) מהרש"ל כתב דק"ל למה כתב אשר נקבו בשמות שהוא די אם כתב את האנשים האלה לכ"פ אשר נקבו לו כאן בשם חשיבות שראויין לאותם גדולה ונשיאות היפך המרגלים שנקראו לשם גנאי על שם סופן כדאיתא במדרש רבה: ב הוצרך לפרש כן לפי שמלת ויתילדו סוא פכמן כפעל שעומד בעלמו ואם היה כמשמעו מלשון לידע היה משמע שהולידו את עלמם ל"פ שהביאו שהם עלמם הביאו את ספריהם וכו': ל חזקה לשון כבוד כמו שפירש"י בפרשת בסר אל אחוזת אבותיו ישוב פי' אל

פירוש עם

(יט) כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְיָ אֶת מֹשֶׁה אַזוֹ וויא גָאט הָט גֶבָאטְן צוּ משֶׁה וַיִּפְקְדֵם בְּמִדְבַּר סִינָי אַזוֹ הָאט עֶר זֵייא גְצֵיילְט אִין דֶר מִדְבַּר סִינַי: (כ) וַיִּהְיוּ אוּנ זֵייא זֶענְן גְוֶועזְן בְּנֵי רְאוּבֵן בְּכוֹר יִשְׂרָאֵל דִיא קִינְדֶר פוּן רְאוּבֵן וָואס עֶר אִיז גְוֶועזְן דֶר בְּכוֹר פוּן יִשְׂרָאֵל תּוֹלְדוֹתָם זֵייעֶר גְבִּירְט לְמִשְׁפְּחוֹתָם צוּ זֵייעֶרִי מִשְׁפָּחוֹת לְבֵית אֲבוֹתָם צוּם הוֹיז גְזִינְד פוּן זֵייעֶרִי עֶלְטֶרְן בְּמִסְפַּר שֵׁמוֹת מִיט דֶר צָאל פוּן זֵייעֶרִי נֶעמְן לְגֻלְגְּלוֹתָם צוּא זֵייעֶרִי הֵייבְּט צָאל כָּל זָכָר אַלֶע זְכָרִים מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמָעְלָה פוּן אָזְעלְכֶע וָואס אִיז אַלְט צְוַואנְצִיג יָאר אוּנ אַזְעלְכֶע וָוס זֶענְן אַלְט מֶער אֵייטֶר צְוַואנְצִיג יָאר כֹּל יוֹצֵא צָבָא אַלֶע דִי דָאזִיגִי וָואס זֶענְן רָאוּי צוּ גֵיין אִין דֶר מִלְחָמָה: (כא) פְּקוּדֵיהֶם זֵייעֶרִי גְצֵיילְטִי לְמַטֵּה רְאוּבֵן צוּם שֵׁבֶט

ראובן

משלי ישראל

אוּף דֶר מִדְבָּר אוּנ הָאבְּן גְזָאגְט צוּא משֶׁה וָואס הָאסְטוּ אוּנְז אוּף גְבְרָאכְט פוּן מִצְרַיִם צוּא שְׁטַארְבְּן אִין דֶר מִדְבָּר דֵיוֵיל עֶס הָאט זִיךְ זֵייא אוּם גְוֶוען זֵייא לַיידְן גְרוֹיסֶע יְסוּרִים זֵייא הָאבְּן נִיט קַיין בְּרוֹט אוּנ מוּזְן עֶסְן מָן הָאט זִיךְ זֵייא אוּם גְוֶוען אַז עֶס אִיז גְרוֹיסֶע יְסוּרִים וָואס זֵייא לַיידְן אַז זֵייא וֶועלְן יַרְשִׁינְן אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אוּף אֵייבִּיג נָאךְ דֶעם אַז דִיא יָארְן וֶוענְן גְקוּמֶן קֵיין אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אוּנ וֶועלְן נָאךְ דֶעם פוּן דָארְט פַאר טְרִיבְּן וֶוערְן הָאבְּן זֵייא גְמֵיינְט זֵייא וֶועלְן שׁוֹן קֵיין תַּקָּנָה נִיט הָאבְּן צוּא אוּם גְלֵייזְט וֶוערְן הָאט זֵייא נָאט גְזָאגְט הָאבּ אִיךְ דֶען מִיט אֵייךְ זִיךְ נוֹהֵג גְוֶוען אַזוֹ וויא אַמִדְבָּר וָואס מֶען דַארְף לַיידְן הוּנְגֶער אוּנ דָארְשְׁט אוּנ אִיר הָאט גְהַאט דוּרְךְ דֶעם זְכוּת פוּן משֶׁה מִיט אַהֲרֹן אוּנ מִרְיָם דֶעם מָן אוּנ דִיא עַנְנֵי הַכָּבוֹד אוּנ דֶעם בְּרוּנְן מִיט וַואסֶר אוּנ אַייךְ הָאט זִיךְ אוּם גְוֶוען אִיר לַייד יְסוּרִים עֶס אִיז נִיט אַזוֹי נָאר לֶעָתִיד אַז אִיר וֶועט דַארְפְן בֶּאֱמֶת זוֹכֶה צוּא זַיין אִין דֶער יְרוּשָׁה פוּן אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אוּף אֵייבִּיג וֶועט אִיר פְרִיד מַאכִי מוּזְן לַיידְן הוּנְגֶער אוּנ דָארְשְׁט אָבֶּר פְרִיד הָאט זִיךְ אַייךְ נָאר אוּם גְוֶוען אַז אִיר לַייד יְסוּרִים אָבֶּר אִין אֱמֶת הָאט אִיר נִיט גְלִיטְן קֵיין יְסוּרִים. פּוּנְקְט וויא דֶר רוֹפֵא הָאט גְזָאגְט צוּא דֶעם חוֹלֶה:

רְאוּבֵן שִׁשָּׁה וְאַרְבָּעִים אֶלֶף
וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת: פ כב לִבְנֵי שִׁמְעוֹן
תּוֹלְדֹתָם לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית
אֲבֹתָם פְּקֻדָיו בְּמִסְפַּר שֵׁמוֹת
לְגֻלְגְּלֹתָם כָּל־זָכָר מִבֶּן עֶשְׂרִים
שָׁנָה וָמַעְלָה כֹּל יֹצֵא צָבָא:
כג פְּקֻדֵיהֶם לְמַטֵּה שִׁמְעוֹן תִּשְׁעָה
וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת: פ
כד לִבְנֵי גָד תּוֹלְדֹתָם לְמִשְׁפְּחֹתָם
לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שֵׁמוֹת מִבֶּן
עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה כֹּל יֹצֵא צָבָא:
כה פְּקֻדֵיהֶם לְמַטֵּה גָד חֲמִשָּׁה
וְאַרְבָּעִים אֶלֶף וְשֵׁשׁ מֵאוֹת
וַחֲמִשִּׁים: פ ט לִבְנֵי יְהוּדָה
תּוֹלְדֹתָם לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית
אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שֵׁמֹת מִבֶּן
עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה כֹּל יֹצֵא
צָבָא: כז פְּקֻדֵיהֶם לְמַטֵּה יְהוּדָה

ארבעה

ת״א לבני יוסף סנהדרין ס.

אונקלוס

לְשִׁבְטָא דִרְאוּבֵן
אַרְבְּעִין וְשִׁתָּא אַלְפִין
וַחֲמֵשׁ מְאָה: כב לִבְנֵי
שִׁמְעוֹן תּוּלְדַתְהוֹן
לְזַרְעֲיָתְהוֹן לְבֵית
אֲבָהַתְהוֹן מִנְיָנוֹהִי
בְּמִנְיַן שְׁמָהָן
לְגֻלְגְּלָתְהוֹן כָּל דְּכוּרָא
מִבַּר עַשְׂרִין שְׁנִין
וּלְעֵלָּא כֹּל נָפֵק חֵילָא:
כג מִנְיָנֵיהוֹן לְשִׁבְטָא
דְשִׁמְעוֹן חַמְשִׁין
וּתְשַׁע אַלְפִין וּתְלַת
מְאָה: כד לִבְנֵי גָד
תּוּלְדַתְהוֹן לְזַרְעֲיָתְהוֹן
לְבֵית אֲבָהַתְהוֹן בְּמִנְיַן
שְׁמָהָן מִבַּר עַשְׂרִין
שְׁנִין וּלְעֵלָּא כֹּל נָפֵק
חֵילָא: כה מִנְיָנֵיהוֹן
לְשִׁבְטָא דְגָד אַרְבְּעִין
וַחֲמְשָׁא אַלְפִין וְשִׁית
מְאָה וְחַמְשִׁין:
כו לִבְנֵי יְהוּדָה
תּוּלְדַתְהוֹן לְזַרְעֲיָתְהוֹן
לְבֵית אֲבָהַתְהוֹן בְּמִנְיַן
שְׁמָהָן מִבַּר עַשְׂרִין
שְׁנִין וּלְעֵלָּא כֹּל נָפֵק
חֵילָא: כז מִנְיָנֵיהוֹן
לשבטא

בעל הטורים

אם ראה בני ישראל לפקודיהם ונחסר איש חסר נפשו: שהכשילה שלו זמרי בן סלוא חטא ונפלו משבטו והלמ״ד שהם (כב) לבני שמעון לגלגלותם. הלמ״ד מקומה למעלה לפי גבוה מכל האותיות לכך חסר משבטו שלא הזכיר לא מלך ולא

פירוש עם

ראובן זענן געוועזן שִׁשָּׁה וְאַרְבָּעִים אֶלֶף זעקס אונ פערציג טויזנט וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת אונ פינף הונדרט: (כב) לִבְנֵי שִׁמְעוֹן וכו׳: (כג) פְּקֻדֵיהֶם לְמַטֵּה שִׁמְעוֹן זייערי גציילטי פון שבט שמעון איז געוועזן תִּשְׁעָה וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף ניין אונ פופציג טויזנט וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת אונ דריי הונדרט: (כד) (כה) פְּקֻדֵיהֶם לְמַטֵּה גָד זייערי גציילטי פון שבט גד איז געוועזן חֲמִשָּׁה וְאַרְבָּעִים אֶלֶף פינף אונ פערציג טויזנט וְשֵׁשׁ מֵאוֹת אונ זעקס הונדרט וַחֲמִשִּׁים אונ פופציג: (כו) (כז) פְּקֻדֵיהֶם לְמַטֵּה יְהוּדָה דיא גציילטי פון שבט יהודה זענ

גיוועזין

לְשִׁבְטָא דִיהוּדָה
שַׁבְעִין וְאַרְבְּעָא אַלְפִין
וְשֵׁית מְאָה׃ כח לִבְנֵי
יִשָּׂשכָר תּוּלְדָתְהוֹן
לְזַרְעֲיָתְהוֹן לְבֵית
אֲבָהָתְהוֹן בְּמִנְיַן
שְׁמָהָן מִבַּר עַשְׂרִין
שְׁנִין וּלְעֵלָּא כֹּל נָפֵק
חֵילָא׃ כט מִנְיָנֵיהוֹן
לְשִׁבְטָא דְיִשָּׂשכָר
חַמְשִׁין וְאַרְבְּעָא אַלְפִין
וְאַרְבַּע מְאָה׃ ל לִבְנֵי
זְבוּלֻן תּוּלְדָתְהוֹן
לְזַרְעֲיָתְהוֹן לְבֵית
אֲבָהָתְהוֹן בְּמִנְיַן שְׁמָהָן
מִבַּר עַשְׂרִין שְׁנִין
וּלְעֵלָּא כֹּל נָפֵק חֵילָא׃
לא מִנְיָנֵיהוֹן לְשִׁבְטָא
דִזְבוּלֻן חַמְשִׁין וְשַׁבְעָא
אַלְפִין וְאַרְבַּע מְאָה׃
לב לִבְנֵי יוֹסֵף לִבְנֵי
אֶפְרַיִם תּוּלְדָתְהוֹן
לְזַרְעֲיָתְהוֹן לְבֵית
אֲבָהָתְהוֹן בְּמִנְיַן
שְׁמָהָן מִבַּר עַשְׂרִין
שְׁנִין וּלְעֵלָּא כֹּל נָפֵק
חֵילָא׃ לג מִנְיָנֵיהוֹן
לשבטא

אַרְבָּעָה וְשִׁבְעִים אֶלֶף וְשֵׁשׁ
מֵאוֹת׃ פ כח לִבְנֵי יִשָּׂשכָר
תּוֹלְדֹתָם לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית
אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שֵׁמֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים
שָׁנָה וָמַעְלָה כֹּל יֹצֵא צָבָא׃
כט פְּקֻדֵיהֶם לְמַטֵּה יִשָּׂשכָר
אַרְבָּעָה וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף וְאַרְבַּע
מֵאוֹת׃ פ ל לִבְנֵי זְבוּלֻן תּוֹלְדֹתָם
לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר
שֵׁמֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה
כֹּל יֹצֵא צָבָא׃ לא פְּקֻדֵיהֶם לְמַטֵּה
זְבוּלֻן שִׁבְעָה וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף
וְאַרְבַּע מֵאוֹת׃ פ לב לִבְנֵי יוֹסֵף
לִבְנֵי אֶפְרַיִם תּוֹלְדֹתָם לְמִשְׁפְּחֹתָם
לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שֵׁמֹת מִבֶּן
עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה כֹּל יֹצֵא
צָבָא׃ לג פְּקֻדֵיהֶם לְמַטֵּה אֶפְרָיִם
ארבעים

בעל הטורים

יוסף. הלמ"ד הסמיך דגלגלותם דשמעון משויה נמגירה וזקופה וזהו לא כותב ברלאשה לפי שבורה נשיא בית אב לשמעוני זמת בישראל כגלוי הראש וזקומה זקופה: (לב) לבני יוסף לבני אפרים. ולא אמר לבני יוסף לאפרים לפי שיוסף לא נשא כמעט אביו מפום כבוד מלכות לא רצה למנותו בתלים ונקרא סדגל על שם בניו לכן אמר לבני אפרים כדרך שאומר כמנ׳:

פירוש עם

גֶועזֶן אַרְבָּעִים וְשִׁבְעִים אֶלֶף פִיר אונ זִיבְּצִיג טוֹיזֶנְט וְשֵׁשׁ מֵאוֹת אונ זֶעקְס הוּנְדֶרְט׃ (כח) לִבְנֵי יִשָּׂשכָר וכו׳: (כט) פְּקֻדֵיהֶם לְמַטֵּה יִשָּׂשכָר זַייעֶרִי גְצֵיילְטֶי פוּן שֵׁבֶט יִשָּׂשכָר זֶענֶן גֶוועזֶן אַרְבָּעָה וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף פִיר אונ פוּפְצִיג טוֹיזֶנְט וְאַרְבַּע מֵאוֹת אונ פִיר הוּנְדֶרְט׃ (ל) לִבְנֵי זְבוּלֻן וכו׳: (לא) פְּקֻדֵיהֶם לְמַטֵּה זְבוּלֻן זַייעֶרִי גְצֵיילְטֶי פוּן שֵׁבֶט זְבוּלֻן זֶענֶן גֶוועזֶן שִׁבְעָה וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף זִיבֶּן אונ פוּפְצִיג טוֹיזֶנְט וְאַרְבַּע מֵאוֹת אונ פִיר הוּנְדֶרְט׃ (לב) לִבְנֵי יוֹסֵף לִבְנֵי אֶפְרַיִם וכו׳: (לג) פְּקֻדֵיהֶם לְמַטֵּה אֶפְרַיִם זַייעֶרִי גְצֵיילְטֶי פוּן שֵׁבֶט אֶפְרַיִם
זענין

אַרְבָּעִים אֶלֶף וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת׃ פ
לד לִבְנֵי מְנַשֶּׁה תּוֹלְדֹתָם
לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר
שֵׁמוֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה
כֹּל יֹצֵא צָבָא׃ לה פְּקֻדֵיהֶם לְמַטֵּה
מְנַשֶּׁה שְׁנַיִם וּשְׁלֹשִׁים אֶלֶף
וּמָאתָיִם׃ פ לו לִבְנֵי בִנְיָמִן תּוֹלְדֹתָם
לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר
שֵׁמֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה
כֹּל יֹצֵא צָבָא׃ לז פְּקֻדֵיהֶם לְמַטֵּה
בִנְיָמִן חֲמִשָּׁה וּשְׁלֹשִׁים אֶלֶף
וְאַרְבַּע מֵאוֹת׃ פ לח לִבְנֵי דָן
תּוֹלְדֹתָם לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית
אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שֵׁמֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים
שָׁנָה וָמַעְלָה כֹּל יֹצֵא צָבָא׃
לט פְּקֻדֵיהֶם לְמַטֵּה דָן שְׁנַיִם
וְשִׁשִּׁים אֶלֶף וּשְׁבַע מֵאוֹת׃ פ
מ לִבְנֵי אָשֵׁר תּוֹלְדֹתָם לְמִשְׁפְּחֹתָם

לבית

לְשִׁבְטָא דְאֶפְרָיִם
אַרְבְּעִין אַלְפִין וַחֲמֵשׁ
מְאָה׃ לד לִבְנֵי מְנַשֶּׁה
תּוּלְדָתְהוֹן לְזַרְעֲיָתְהוֹן
לְבֵית אֲבָהַתְהוֹן בְּמִנְיַן
שְׁמָהָן מִבַּר עַשְׂרִין
שְׁנִין וּלְעֵלָּא כֹּל נָפֵק
חֵילָא׃ לה מִנְיָנֵיהוֹן
לְשִׁבְטָא דִמְנַשֶּׁה
תְּלָתִין וּתְרֵין אַלְפִין
וּמָאתָן׃ לו לִבְנֵי
בִנְיָמִן תּוּלְדָתְהוֹן
לְזַרְעֲיָתְהוֹן לְבֵית
אֲבָהַתְהוֹן בְּמִנְיַן
שְׁמָהָן מִבַּר עַשְׂרִין
שְׁנִין וּלְעֵלָּא כֹּל נָפֵק
חֵילָא׃ לז מִנְיָנֵיהוֹן
לְשִׁבְטָא דְבִנְיָמִן
תְּלָתִין וְחַמְשָׁא אַלְפִין
וְאַרְבַּע מְאָה׃
לח לִבְנֵי דָן תּוּלְדָתְהוֹן
לְזַרְעֲיָתְהוֹן לְבֵית
אֲבָהַתְהוֹן בְּמִנְיַן
שְׁמָהָן מִבַּר עַשְׂרִין
שְׁנִין וּלְעֵלָּא כֹּל נָפֵק
חֵילָא׃ לט מִנְיָנֵיהוֹן
לְשִׁבְטָא דְדָן שִׁתִּין
וּתְרֵין אַלְפִין וּשְׁבַע
מְאָה׃ מ לִבְנֵי אָשֵׁר

תולדתהון

פירוש ע״ט

זענן געוועזן אַרְבָּעִים אֶלֶף פערציג טויזנט וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת אונ פינף הונדרט: (לד) לִבְנֵי מְנַשֶּׁה וכו׳: (לה) פְּקֻדֵיהֶם לְמַטֵּה מְנַשֶּׁה די געציילטי מענטשן פון שבט מנשה זענן געוועזן שְׁנַיִם וּשְׁלֹשִׁים אֶלֶף צווייא אונ דרייסיג טויזנט וּמָאתָיִם אונ צווייא הונדרט: (לו) לִבְנֵי בִנְיָמִן וכו׳: (לז) פְּקֻדֵיהֶם לְמַטֵּה

פירוש ע״ט

בִנְיָמִן די געציילטי מענטשן פון שבט בנימין זענן געוועזן חֲמִשָּׁה וּשְׁלֹשִׁים אֶלֶף פינף אונ דרייסיג טויזנט וְאַרְבַּע מֵאוֹת אונ פיר הונדרט: (לח) לִבְנֵי דָן וכו׳: (לט) פְּקֻדֵיהֶם לְמַטֵּה דָן דיא געציילטי פון שבט דן זענן געוועזן שְׁנַיִם וְשִׁשִּׁים אֶלֶף צווייא אונ זעכציג טויזנט וּשְׁבַע מֵאוֹת אונ זיבן הונדרט: (מ) לִבְנֵי

אשר

לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שֵׁמֹת מִבֶּן
עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה כֹּל יֹצֵא צָבָא׃
מא פְּקֻדֵיהֶם לְמַטֵּה אָשֵׁר אֶחָד
וְאַרְבָּעִים אֶלֶף וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת׃ פ
מב בְּנֵי נַפְתָּלִי תּוֹלְדֹתָם לְמִשְׁפְּחֹתָם
לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שֵׁמֹת מִבֶּן
עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה כֹּל יֹצֵא צָבָא׃
מג פְּקֻדֵיהֶם לְמַטֵּה נַפְתָּלִי שְׁלֹשָׁה
וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת׃ פ
מד אֵלֶּה הַפְּקֻדִים אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה
וְאַהֲרֹן וּנְשִׂיאֵי יִשְׂרָאֵל שְׁנֵים עָשָׂר
אִישׁ אִישׁ־אֶחָד לְבֵית־אֲבֹתָיו הָיוּ׃
מה וַיִּהְיוּ כָּל־פְּקוּדֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל
לְבֵית אֲבֹתָם מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה
וָמַעְלָה כָּל־יֹצֵא צָבָא בְּיִשְׂרָאֵל׃
מו וַיִּהְיוּ כָּל־הַפְּקֻדִים שֵׁשׁ־מֵאוֹת
אלף

תּוֹלְדָתְהוֹן לְזַרְעֲיָתְהוֹן
לְבֵית אֲבָהָתְהוֹן בְּמִנְיַן
שְׁמָהָן מִבַּר עַשְׂרִין
שְׁנִין וּלְעֵלָּא כֹּל נָפֵק
חֵילָא׃ מא מִנְיָנֵיהוֹן
לְשִׁבְטָא דְאָשֵׁר
אַרְבְּעִין וְחַד אַלְפִין
וַחֲמֵשׁ מְאָה׃ מב בְּנֵי
נַפְתָּלִי תּוּלְדָתְהוֹן
לְזַרְעֲיָתְהוֹן לְבֵית
אֲבָהָתְהוֹן בְּמִנְיַן
שְׁמָהָן מִבַּר עַשְׂרִין
שְׁנִין וּלְעֵלָּא כֹּל נָפֵק
חֵילָא׃ מג מִנְיָנֵיהוֹן
לְשִׁבְטָא דְנַפְתָּלִי
חַמְשִׁין וּתְלָתָא אַלְפִין
וְאַרְבַּע מְאָה׃ מד אִלֵּין
מִנְיָנַיָּא דִּי מְנָא מֹשֶׁה
וְאַהֲרֹן וְרַבְרְבֵי יִשְׂרָאֵל
תְּרֵין עֲשַׂר גֻּבְרִין
גַּבְרָא חַד לְבֵית
אֲבָהָתוֹהִי הֲווֹ׃
מה וַהֲווֹ כָּל מִנְיָנֵי
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְבֵית
אֲבָהָתְהוֹן מִבַּר
עַשְׂרִין שְׁנִין וּלְעֵלָּא
כֹּל נָפֵק חֵילָא בְּיִשְׂרָאֵל׃ מו וַהֲווֹ כָּל מִנְיָנַיָּא שִׁית מְאָה

בעל הטורים

(מב) בני נפתלי. בכולן אומר לבני לבד בנפתלי שאמר בני נפתלי אשה אילה שלוחה הנותן כ"ת אמס ולפיכך בפנחס: לפי שהשבט נפתלי היו בנות יותר מבנים לכן רמז בברכה כתיב בכולן בני לפי שמתו האנשים ונשארו הנשים ולכן לא

פירוש ע"ט

אָשֵׁר וכו׳ : (מא) פְּקֻדֵיהֶם לְמַטֵּה אָשֵׁר זַייעֶרֶי גְצֵיילְטֶי פוּן שֵׁבֶט אָשֵׁר זֶענֶן גֶוֶעזֶן אֶחָד וְאַרְבָּעִים אֶלֶף אֵיין אוּנ פֶערְצִיג טוֹזִינְט וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת אוּנ פִינְף הוּנְדֶרְט : (מב) בְּנֵי נַפְתָּלִי וכו׳ : (מג) פְּקֻדֵיהֶם לְמַטֵּה נַפְתָּלִי זַייעֶרֶי גְצֵיילְטֶי מֶענְטְשֶׁן פוּן שֵׁבֶט נַפְתָּלִי זֶענֶן גֶוֶעזֶן שְׁלֹשָׁה וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף דְרַייא אוּנ פוּפְצִיג טוֹזִינְט וְאַרְבַּע מֵאוֹת אוּנ פִיר הוּנְדֶרְט : (מד) אֵלֶּה הַפְּקוּדִים דָס זֶענֶן דִי גְצֵיילְטֶי אֲשֶׁר פָּקַד ווָאס עֶר הָאט גְצֵיילְט מֹשֶׁה מִיט אַהֲרֹן וּנְשִׂיאֵי יִשְׂרָאֵל אוּנ דִי הַארְן פוּן דִי יִשְׂרָאֵל שְׁנֵים עָשָׂר אִישׁ צְוֶועלְף מֶענְטְשֶׁן אִישׁ אֶחָד אֵיין מֶענְטְשׁ לְבֵית אֲבוֹתָיו צוּ דֶם הוֹז גְזִינְד פוּן זַיינֶי עֶלְטֶרְן הָיוּ זַיי זֶענֶן גֶוֶוען כְּלוֹמַר צוּ אִיטְלִכֶן שֵׁבֶט אִיז גֶוֶוען אֵיין מֶענְטְשׁ : (מה) (מו) וַיִּהְיוּ אוּנ זַיי זֶענֶן גֶוֶוען כָּל הַפְּקוּדִים אַלֶע דִי גְצֵיילְטֶי

אֶלֶף וּשְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת
וַחֲמִשִּׁים׃ מז וְהַלְוִיִּם לְמַטֵּה אֲבֹתָם
לֹא הָתְפָּקְדוּ בְּתוֹכָם׃ פ מח וַיְדַבֵּר
יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ מט אַךְ
אֶת־מַטֵּה לֵוִי לֹא תִפְקֹד וְאֶת־
רֹאשָׁם לֹא תִשָּׂא בְּתוֹךְ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל׃ נ וְאַתָּה הַפְקֵד אֶת־
הַלְוִיִּם עַל־מִשְׁכַּן הָעֵדֻת וְעַל כָּל־
כֵּלָיו וְעַל כָּל־אֲשֶׁר־לוֹ הֵמָּה יִשְׂאוּ
אֶת־הַמִּשְׁכָּן וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וְהֵם
ישרתהו

וּתְלָתָא אַלְפִין וַחֲמֵשׁ
מְאָה וְחַמְשִׁין׃
מז וְלֵוָאֵי לְשִׁבְטָא
דַאֲבָהָתְהוֹן לָא
אִתְמְנִיאוּ בֵּינֵיהוֹן׃
מח וּמַלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה
לְמֵימָר׃ מט בְּרַם יָת
שִׁבְטָא דְלֵוִי לָא תִמְנֵי
וְיָת חֻשְׁבַּנְהוֹן לָא
תְקַבֵּל בְּגוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃
נ וְאַתְּ מַנִּי יָת לֵוָאֵי
עַל מַשְׁכְּנָא דְסַהֲדוּתָא
וְעַל כָּל מָנוֹהִי וְעַל כָּל
דִּי לֵהּ אִנּוּן יִטְּלוּן יָת
מַשְׁכְּנָא וְיָת כָּל מָנוֹהִי
וְאִנּוּן יְשַׁמְּשֻׁנֵּהּ וּסְחוֹר
סחור

פירוש רשב"ם

נאמר כאן כי חשבון הראשון היה במדבר סיני: (מז) והלוים למטה אבתם לא התפקדו בתוכם. כמו שמפרש והולך אך את מטה לוי לא תפקוד וגו' ומפרש הטעם כי לא

בעל הטורים

אמר לכם: (נ) הפקד. ב' במסורה הכא ואידך הפקד עליו רשע וזהו שאמרו אין אדם נעשה שוטר מלמטה אלא אם כן נעשה רשע מלמעלה וזה שזה הנ"ך את הלוים שנעשו שוטרים הפקד

שפתי חכמים

שזקנו אבותיו והוא ל' כבוד: מ כלו' שלא יהא מניינם מבן עשרים אלא מבן חודש ומעלה כיון שהם לגיון המלך חשובים הם הקטנים שיהיו מכלל נפל כמו יונתן נכה בישראל: נ כי לפי טעם ראשון למה כתוב אך דהא כל אכין מיעוטין הן מ"כ פי' ד"א והמיעוט הוא מגזירת בן עשרים שימותו במדבר. וא"ת היה לו למנקם שלא טעו במרגלים שהרי מה שבמדבר מתו בשביל גזרת מרגלים היה. וי"ל דגם הלוים טעו במרגלים רק בעגל לא טעו ולכך לא נענשו שהרי אפי' ישראל לא נענשו אלא בשביל השני עבירות כמו שמוכיח רש"י בפרשת שלח לך הואיל וכתיב ונשאו את זנותיכם ולא נאמר ונשאו עונכם אלא ודאי שתי עבירות של עגל ושל מרגלים וכא דפי' רש"י לקמן בפרשת אלה הדברים שלא היו הלוים עמהם בשלוח מרגלים ואפי' בעצה לא היו עמהם כמו שאפרש לקמן בע"ה. וי"ל מהתלה למנין השילוח לא היו עמהם אפי' בעצה אבל בהוראה כשבאו המרגלים והוציאו דבת הארץ וישאו כל העדה את

רשי

להתייחס על השבט: (מט) אך את מטה לוי לא תפקד. (במדבר רבה ב"ב קכא) כדאי הוא לגיון של מלך להיות נמנה לבדו. ד"א צפה הקב"ה שעתידה לעמוד גזירה על כל הנמנין מבן עשרים שנה ומעלה שימותו במדבר אמר אל יהיו אלו בכלל לפי שהם שלי שלא טעו בעגל: (נ) ואתה הפקד

פירוש ע"ט

ששה מאות אלף זעקס הונדערט טויזנט ושלשת אלפים
אונ דרייא טויזנט וחמש מאות וחמשים אונ פינף
הונדערט אונ פופציג: (מז) והלוים למטה אבותם
אונ דיא לוים צו דם שבט פון זייערי עלטרין
לא התפקדו בתוכם זענן ניט געציילט גווארן צווישן
דיא ישראל: (מט) אך נייערט את מטה לוי דם שבט
לוי לא תפקוד זאלסטו ניט ציילן ואת ראשם אונ
זייער צאל לא תשא בתוך בני ישראל זאלסטו ניט
נעמן אונטער צווישן דיא ישראל: (נ) ואתה הפקד

פירוש ע"ט

את הלוים אונ דוא זאלסט בפעלן דיא לוים זייא
זאלן זיין ממונים על משכן העדות אויף דם משכן
וואס איז איין עדות אז גאט ברוך הוא האט
דיא ישראל מוחל גוועזן די זינד פון דם עגל
ווארום ער הט דאך גמאכט רוען זיין שכינה
אין משכן ועל כל כליו אונ אויף אלי זייני כלים
ועל כל אשר לו אונ אויף אלי זאכן וואס קערן צו
אים המה ישאו את המשכן זיי זאלן טראגן דם משכן
אונ אלי זייני כלים והם ישרתהו אונ זיי זאלן בדינן

סחור למשכנא ישרון: נא ובמטל משכנא יפרקון יתה ליואי ובמשרי משכנא יקימון יתה ליואי וחלוני דיקרב יתקטל: נב וישרון בני ישראל גבר על משרוהי וגבר על טקסה לחיליהון: נג וליואי ישרון סחור סחור למשכנא דסהדותא ולא יהי רוגזא

יְשָׁרְתֻהוּ וְסָבִיב לַמִּשְׁכָּן יַחֲנוּ: נא וּבִנְסֹעַ הַמִּשְׁכָּן יוֹרִידוּ אֹתוֹ הַלְוִיִּם וּבַחֲנֹת הַמִּשְׁכָּן יָקִימוּ אֹתוֹ הַלְוִיִּם וְהַזָּר הַקָּרֵב יוּמָת: נב וְחָנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ עַל־מַחֲנֵהוּ וְאִישׁ עַל־דִּגְלוֹ לְצִבְאֹתָם: נג וְהַלְוִיִּם יַחֲנוּ סָבִיב לְמִשְׁכַּן הָעֵדֻת וְלֹא־יִהְיֶה קֶצֶף עַל־עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְשָׁמְרוּ

הלוים

ת"א והזר הקרב יומת מכות כד.

רש"י

את הלוים. כתרגומו מני לשון מנוי שררה ם על דבר שהוא ממונה עליו כמו (אסתר ב) ויפקד המלך פקידים: (נא) יורידו אתו. כתרגומו יפרקון ע כשבאין ליסע במדבר ממסע למסע היו מפרקין אותו מהקמתו פ ונושאין אותו עד מקום אשר ישכון שם הענן ויחנו שם ומקימין אותו: והזר הקרב. לעבודתם צ זו: יומת. בידי ק שמים: (נב) ואיש על דגלו. כמו שהדגלים סדורים בספר זה שלשה שבטים לכל דגל: (נג) ולא יהיה קצף. אם תעשו כמצותי לא יהיה קצף ואם לאו שיכנסו זרים בעבודתם

שפתי חכמים

קולם ויבכו וגו' כלומר בכיה היה גם שהם לוי שאמר ולמה ה' מביא וגו' לנפול בחרב נשינו וטפינו יהיו לבז וגו' ובזה יתורץ ג"כ מה שמקשין העולם ואף אם היו נמנים מבן עשרים שנה כיון שלא חטאו לא יהיו בכלל הגזירה כי אין הערוד ממית אלא החטא ממית אלא ודאי שחטאו במרגלים משום הכי לא נמנו וק"ל: ם וא"ת למה פי' כתרגומו שלא תאמר הפקד לשון מנין מאי מתורץ בזה שהרי אף על לשון מנין מפרש התרגום מני. וי"ל שכל מקום שמתרגמינן מני על לשון מינוי שררה הנו"ן של מני דגושה וכאן נמי הנו"ן דגושה ש"מ שהוא לשון מינוי שררה אבל כשהנו"ן של מני אינה דגושה הוא לשון מנין. ועי"ל לכך פירש"י כתרגומו לפי שמלת פקוד הוא ג"כ ל' זכרון כמו וה' פקד את שרה ופעמים שהוא לשון חסרון כמו ולא נפקד ממנו איש לכך פירש"י כתרגומו מני לאפוקי אותן ב' פירושים של זכרון או של חסרון. ואין לומר דלמא הוא ל' מנין לכך פירש"י ויפקד פקידים: ע פי' שמפרקין אברי המשכן ומפרידין אותן ממקום תכונן ומעמידין כל א' לבדו. ולא יורידו ממקום גבוה למקום נמוך כמובן מל' ירידה: פ ק"ל על מה דכתיב ובנסוע המשכן וכי המשכן נוסע והלא מסיעין אותו הלוים וע"ק והא קודם הנסיעה היו מפרקין והקרא משמע דבשעת נסיעה היו מפרקין. וע"ז פי' כשבאו ליסע דהנסיעה קאי על הלוים וכו' ואמר ונושאין אותו וכו' שלא תאמר ההורדה לבדה הוא הלוים ולא המשא ואע"פ שלא נזכר כאן בקרא משאם סמיך על סוף הפרשה וכמו שפירש בפרשת נשא: צ והוא פריקה והקמה רצונו לתרץ והרי כבר הזהיר הכתוב כמה פעמים שכל הקרב לעבודת מזבח או הנכנס להיכל יומת לכך פירש לעבודה זו שהיא פריקה והקמה לא להקרבת המזבח: ק וא"ת מנ"ל לרש"י הכי דהא כל מיתה האמורה בתורה סתם היא חנק אלא חנק וי"ל דרש"י בעצמו מפרש זה בסמוך במה דכתיב ולא יהיה

פירוש ע"ט

אים וְסָבִיב לַמִּשְׁכָּן יַחֲנוּ אונ ארום דם משכן זאלן זיי רוהען: (נא) וּבִנְסֹעַ הַמִּשְׁכָּן אונ אז דר משכן וועט ציהען כלומר אז די ישראל וועלן בדארפן ציהען פון איין ארט צום אנדרן וועלן זייא בדארפן דם משכן אוך מיט זיך נעמן יוֹרִידוּ אֹתוֹ זאלן זייא אים צו נעמן פון זיין בשטאנד אונ זאלן אים טראגן ביז דם ארט וואס זייא וועלן בדארפן רוהען וּבַחֲנֹת הַמִּשְׁכָּן אונ אז דאס משכן וועט רוהען כלומר ווא דיא ישראל וועלן רוהען וועט דאס משכן אוך מוזן רוהען יָקִימוּ אֹתוֹ הַלְוִיִּם זאלן אים די

פירוש ע"ט

לוים צוא נוף שטעלן וְהַזָּר אונ אפרעמדר וואס ער איז ניט קיין לוי הַקָּרֵב וואס ער וועט גנעהענן צוא דר ארבעט יוּמָת וועט ער שטארבן: (נב) וְחָנוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אונ זייא זאלן רוהען די קינדר פון ישראל אִישׁ איטליכר מענטש עַל מַחֲנֵהוּ בייא זיין שאר וְאִישׁ עַל דִּגְלוֹ אונ איטליכר מענטש זאל רוהען ביי זיין באניר לְצִבְאֹתָם צו זייער הערשאפט: (נג) וְהַלְוִיִּם יַחֲנוּ סָבִיב לְמִשְׁכַּן הָעֵדֻת אונ דיא לוים זאלן רוהען ארום דם משכן וְלֹא יִהְיֶה קֶצֶף עַל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אונ אז איר וועט אזו טאן וועט ניט זיין

קיין

הַלְוִיִּם אֶת־מִשְׁמֶרֶת מִשְׁכַּן הָעֵדוּת׃
נד וַיַּעֲשׂוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר
צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה כֵּן עָשׂוּ׃
שלישי פ ב א וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר׃ ב אִישׁ עַל־
דִּגְלוֹ בְאֹתֹת לְבֵית אֲבֹתָם יַחֲנוּ
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִנֶּגֶד סָבִיב לְאֹהֶל־
מועד

אונקלוס

רוּגְזָא עַל כְּנִשְׁתָּא
דִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִטְּרוּן
לֵוָאֵי יָת מַטְּרַת
מַשְׁכְּנָא דְסַהֲדוּתָא׃
נד וַעֲבָדוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
כְּכֹל דִּי פַקִּיד יְיָ יָת
מֹשֶׁה כֵּן עֲבָדוּ׃
א וּמַלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה
וְעִם אַהֲרֹן לְמֵימָר׃
ב גְּבַר עַל מַקְּסֵהּ
בְּאַתְוָן לְבֵית אֲבָהָתְהוֹן
ישרון

פירוש רשב"ם

ילכו בצבא המלחמות אלא הפקד את הלוים על משכן העדות וגו׳: (ב) באתת. סימן היה בנס של כל דגל כגון בשל יהודה אריה. בשל יוסף שור: מנגד. מרחוק: בתוך

בעל הטורים

סלא רשע: (ב) איש על דגלו באתת. שיעקב רמז לשם מי יהיה ראש דגל. שכל מי שמדבר עמו נמוכה היה ראש דגל כמו ראובן בכורי אתה. יהודה אתה יודוך. יוסף מאל אביך ויעזרך. דן לישועתך קויתי ה׳: מנגד סביב נאמר. בגי׳

שפתי חכמים

קצף וגו׳ שאו היא מיתה בידי שמים כמו שמצינו בקרח כי יצא הקצף והם היתה מיתה בידי שמים ועיין לעיל בפרשת אמור: ר יש מקשים דהא כל התורה נאמרה כללות ופרטות כן אמר שומע אני. וי״ל דרש״י בא לפרש שלא נטעה לומר דהא דכתיב ולא יהיה קצף דקאי אדסמיך ליה ותנו בני ישראל וגו׳ והלוים יחנו וגו׳ לכן פי׳ אם תעשו ואם לא תעשו וכו׳ קאי אעבודת המשכן פריקה וטעינה והקמתו כמו שמצינו גבי קרח מגאתי: ש רש״י פי׳ זה משום פי׳ דלעיל שפי׳ יומת בידי שמים שאל הקשה מנ״ל לכן הביא מעשה קרח: ת ופי׳ לבית אבותם הם אותות המפותחים כאותן לפי שפי׳ זה דחוק שפירש על בית אבותם לכן אמר ד״א וכו׳ ולפי ד״א קשה מלת דגלו באותות לבית אבותם לכן צריך גם לטעם ראשון: א פירוש ולפי זה צ״ל דגל לשון קבילום כמו ודגלו עלי אהבה כלומר וכל דגל היה גבי קבילתו. מגאתי: ב וא״ת לעיל בפרשת יתרו פי׳ רש״י נגד ההר למזרחו כל מקום שאתה מוצא נגד פניו למזרח שמשמע אפילו סמוך. וי״ל דכאן כתיב סביב לאהל מועד יחנו א״כ אי אפשר שיהיו כולם נגד מזרח לכן פירש״י כאן רחוק. ועוד מגאתי מג״ש למד נאמר כאן מנגד ונאמר להלן והסב מנגד שרחק שם להלן רחוק אף כאן רחוק

רש״י

א יהיה קצף ר כמו שמצינו במעשה ש קרח (במדבר יז) כי יצא הקצף וגו׳: (ב) באתת. כל דגל יהיה לו אות מפה צבועה תלויה בו ת צבעו של זה לא כצבעו של זה צבע כל אחד כגוון אבנו הקבועה בחשן ומתוך כך יכיר כל אחד את דגלו ד״א באותות לבית אבותם באות שמסר להם יעקב אביהם א כשנשאוהו ממצרים שנא׳ (בראשית נ׳) ויעשו בניו לו כן כאשר צום יהודה ויששכר וזבולון ישאוהו מן המזרח וראובן ושמעון וגד מן הדרום וגו׳ כדאיתא בתנחומא בפ׳ ג: מנגד. מרחוק מיל ב כמו שנא׳ ביהושע (יהושע ג) אך רחוק יהיה ביניכם וביניו כאלפים אמה שיוכלו לבא בשבת משה והכהן וכמו והלוים

פירוש עם

קיין צארן אויף דר עדה פון די קינדר ישראל ושמרו הלוים אונ דיא לויים זאלן היטן את משמרת המשכן דאס היטונג פון דם משכן העדות: (נד) ויעשו בני ישראל האבן די קינדר ישראל אזו געטאן ככל אשר צוה יי את משה אזו וויא גאט האט געבאטן צו משה כן עשו אזו האבן זייא גיטאן: (א) וידבר יי אל משה אונ גאט הט גרעט צו משה אונ צו אהרן אזו צו זאגן: (ב) איש איטליכר מענטש על דגלו ביא זיין באניר דם מיינט מען אפאן באותות מיט צייכן לבית אבותם צום הויז גזינד פון זייערי עלטרן יחנו זיי זאלן רוען דיא קינדר פון ישראל כלומר איטליכר שבט האט גהאט אבזונדר פאן אונ די פאנן הט איטליכר בזונדר איין אנדרע פארב גהאט אזו ווי די מראה פון דם שטיין פון זיין שבט וואס איז גשטאנן אין חושן אונ דורך דם הט איטליכר דר קאנט זיין פאן מנגד פון קעגן סביב לאהל מועד ארום דם אוהל מועד יחנו זאלן זייא רוען. רשי שרייבט דיא ישראל האבן גרוט ווייט פון דם אוהל מועד איין תחום שבת כדי זיי זאלן קאנן אום שבת קומן צום אוהל מועד אונ משה מיט אהרן אונ זייני קינדר אונ דיא לוים האבן גרוט נאהנט

פון

מוֹעֵד יַחֲנוּ׃ ג וְהַחֹנִים קֵדְמָה
מִזְרָחָה דֶּגֶל מַחֲנֵה יְהוּדָה
לְצִבְאֹתָם וְנָשִׂיא לִבְנֵי יְהוּדָה
נַחְשׁוֹן בֶּן־עַמִּינָדָב׃ ד וּצְבָאוֹ
וּפְקֻדֵיהֶם אַרְבָּעָה וְשִׁבְעִים אֶלֶף
וְשֵׁשׁ מֵאוֹת׃ ה וְהַחֹנִים עָלָיו מַטֵּה
יִשָּׂשכָר וְנָשִׂיא לִבְנֵי יִשָּׂשכָר
נְתַנְאֵל בֶּן־צוּעָר׃ ו וּצְבָאוֹ וּפְקֻדָיו
אַרְבָּעָה וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף וְאַרְבַּע
מֵאוֹת׃ ז מַטֵּה זְבוּלֻן וְנָשִׂיא לִבְנֵי
זְבוּלֻן אֱלִיאָב בֶּן־חֵלֹן׃ ח וּצְבָאוֹ
וּפְקֻדָיו שִׁבְעָה וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף
וארבע

אונקלוס

יִשְׁרוֹן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
מִלְקֳבֵל סְחוֹר סְחוֹר
לְמַשְׁכַּן זִמְנָא יִשְׁרוֹן׃
ג וְדִי שָׁרַן קִדּוּמָא
מַדִּינְחָא מֵקַם מַשְׁרִית
יְהוּדָה לְחֵילֵיהוֹן וְרַבָּא
לִבְנֵי יְהוּדָה נַחְשׁוֹן
בַּר עַמִּינָדָב׃ ד וְחֵילֵהּ
וּמִנְיָנֵיהוֹן שַׁבְעִין
וְאַרְבְּעָא אַלְפִין וְשִׁית
מְאָה׃ ה וְדִי שָׁרַן
סְמִיכִין עֲלוֹהִי שִׁבְטָא
דְיִשָּׂשכָר וְרַבָּא לִבְנֵי
יִשָּׂשכָר נְתַנְאֵל בַּר
צוּעָר׃ ו וְחֵילֵהּ
וּמִנְיָנוֹהִי חַמְשִׁין
וְאַרְבְּעָא אַלְפִין וְאַרְבַּע
מְאָה׃ ז שִׁבְטָא
דִזְבוּלֻן וְרַבָּא לִבְנֵי
זְבוּלֻן אֱלִיאָב בַּר
חֵלֹן׃ ח וְחֵילֵהּ וּמִנְיָנוֹהִי חַמְשִׁין וְשַׁבְעָא אַלְפִין וְאַרְבַּע
מאה

בעל הטורים

לאלפים אמה: כנגד לאהל מועד יחנו וסמיך. נאמר כאן בחנייתן למעלה ד' דגלים כנגד לכסא הכבוד כך היה למטה ד' דגלים סביב לשכינה והוא איומה כנדגלות הא ודגלו עלי אהבה שישראל לא נכנסו מכן מורה הדגלים כל מעלה ונאמר לאיפן הדגלים וזה הוא ודגם אלסימה דגל: (ז) מטה זבולן. ולא אמר ומטה כדרך שנאמר בשארים לפי שזבולן היה מפרנס ליששכר ולפיכך בתנחומא נחשב כאלו אמר ומטה זבולן כמו שאמר כמלון לומדך בשיר ויזון מספק כפרנסתו

רש"י

חונים בסמוך לו: (ג) קדמה. לפנים הקרויה קדם ואיזו זו רוח מזרחית והמערב קרוי אחור:

שפתי חכמים

של כל אלפים אמה שיוכלו לבא בשבת: ג ואע"פ שבע"ב ופירש דהמערב קרוי אחור א"כ ש"מ דקדם כאן מזרח

פירוש עם

פון דעם אוהל מועד: (ג) וְהַחֹנִים קֵדְמָה מִזְרָחָה אונ דיא וואס רוהען פון פאָרענט קיין מזרח זייט דֶּגֶל דיא פאָן פון מַחֲנֵה יְהוּדָה זאָל רוהען אויף מזרח זייט לְצִבְאֹתָם צוא זייער הערשאַפט וְנָשִׂיא לִבְנֵי יְהוּדָה נַחְשׁוֹן בֶּן עַמִּינָדָב אונ דער נָשִׂיא צו די קינדער יְהוּדָה האָט געהייסן נַחְשׁוֹן אונ ער איז געוועזן דער זון פון עַמִּינָדָב: (ד) וּצְבָאוֹ אונ זיין הערשאַפט וּפְקֻדֵיהֶם אונ זייערע געציילטע אַרְבָּעָה וְשִׁבְעִים אֶלֶף פיר אונ זיבציג טויזענט וְשֵׁשׁ מֵאוֹת אונ זעקס הונדערט: (ה) וְהַחֹנִים עָלָיו אונ דיא וואס זאָלען רוהען נעבען איהם

כלומר נעבען דעם שבט יְהוּדָה זאָל רוהען דער שבט יִשָּׂשכָר וְנָשִׂיא לִבְנֵי יִשָּׂשכָר אונ דער נָשִׂיא פון שבט יִשָּׂשכָר האָט געהייסן נְתַנְאֵל דער זון פון צוּעָר: (ו) וּצְבָאוֹ וּפְקֻדָיו אונ זיין הערשאַפט אונ זיינע געציילטע פיר אונ פופציג טויזענט אונ פיר הונדערט: (ז) אונ נעבען זיי האָט גערוהט מַטֵּה זְבוּלֻן דער שבט פון זְבוּלֻן וְנָשִׂיא לִבְנֵי זְבוּלֻן אונ דער נָשִׂיא פון דיא קינדער זְבוּלֻן האָט געהייסן אֱלִיאָב ער איז געוועזן דער זון פון חֵלֹן: (ח) וּצְבָאוֹ אונ זיין הערשאַפט וּפְקֻדָיו אונ זיינע געציילטע איז געוועזן שִׁבְעָה ר

וְאַרְבַּע מֵאוֹת׃ ט כָּל־הַפְּקֻדִים
לְמַחֲנֵה יְהוּדָה מְאַת אֶלֶף וּשְׁמֹנִים
אֶלֶף וְשֵׁשֶׁת־אֲלָפִים וְאַרְבַּע־
מֵאוֹת לְצִבְאֹתָם רִאשֹׁנָה יִסָּעוּ׃ ס
י דֶּגֶל מַחֲנֵה רְאוּבֵן תֵּימָנָה
לְצִבְאֹתָם וְנָשִׂיא לִבְנֵי רְאוּבֵן
אֱלִיצוּר בֶּן־שְׁדֵיאוּר׃ יא וּצְבָאוֹ
וּפְקֻדָיו שִׁשָּׁה וְאַרְבָּעִים אֶלֶף
וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת׃ יב וְהַחוֹנִם עָלָיו מַטֵּה
שִׁמְעוֹן וְנָשִׂיא לִבְנֵי שִׁמְעוֹן
שְׁלֻמִיאֵל בֶּן־צוּרִישַׁדָּי׃ יג וּצְבָאוֹ

ופקדיהם

אונקלוס

מְאָה׃ ט כָּל מִנְיָנַיָא לְמַשְׁרִית יְהוּדָה מְאָה וּתְמָנַן וְשִׁתָּא אַלְפִין וְאַרְבַּע מְאָה לְחֵילֵיהוֹן בְּקַדְמֵיתָא נָטְלִין׃ י טֵקֵס מַשְׁרִית רְאוּבֵן דָּרוֹמָא לְחֵילֵיהוֹן וְרַבָּא לִבְנֵי רְאוּבֵן אֱלִיצוּר בַּר שְׁדֵיאוּר׃ יא וְחֵילֵהּ וּמִנְיָנוֹהִי אַרְבְּעִין וְשִׁתָּא אַלְפִין וַחֲמֵשׁ מְאָה׃ יב וְדִי שָׁרַן סְמִיכִין עֲלוֹהִי שִׁבְטָא דְשִׁמְעוֹן וְרַבָּא לִבְנֵי שִׁמְעוֹן שְׁלֻמִיאֵל בַּר צוּרִישַׁדָּי׃ יג וְחֵילֵהּ וּמִנְיָנֵיהוֹן חַמְשִׁין

ותשע

בעל הטורים

וזהו למען פיו של יששכר לפיכך לא רצה שכתוב לעשותו טפילה לו לומר ששכרו גדול כמותו וכן הוא אומר עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר וכתיב כי בצל החכמה בצל הכסף לכן חשוב שכל כמטה אחד וכאילו יששכר מטה זבלון :

שפתי חכמים

(קנ"מ) פי' אחר שהש"א בסוף התיבה במקום למ"ד בתחלתה ופי' קדם פנים והוויב שיהיו פניו קדמה לפנים ומיבת מזרחה ג"כ הוא למזרח : (ג"א) וא"ת דל"ל למכתב בקרא כפל לבון קדמה מזרחה ונראה שהכתוב מגיד לך מפני שיהודה היה מלך ויש לתם לו אותו צד שהוא השוב יותר לכן קרוי מזרח לבון התלה וקדימה ואי הוה כתב מזרחה או ! קדמה לחוד לא הוה ילפינן : ד דק"ל וכיאך היו יודעין היסעו

רש"י

(ס) ראשנה יסעו. כשרואין הענן מסתלק ד תוקעין הכהנים בחצוצרות ונוסע מחנה יהודה

פירוש ע"ט

אֶלֶף זִיבְּן אוּנ פוּפְצִיג טוֹזִינְט וְאַרְבַּע מֵאוֹת אוּנ פִיר הוּנְדֶרְט׃ (ט) כָּל הַפְּקוּדִים לְמַחֲנֵה יְהוּדָה אַלִי דִיא גְצֵיילְטִי פוּן דֶר מַחֲנֶה פוּן יְהוּדָה כְּלוֹמַר אַלִי דְרַייא שְׁבָטִים יְהוּדָה אוּנ יִשָּׂשכָר אוּנ זְבוּלוּן וָוערִן אָן גְרוּפֶן מַחֲנֵה יְהוּדָה הָאט אָן גְטְרָאפִן זַייעֶר צָאל מְאַת אֶלֶף הוּנְדֶרְט טוֹזִינְט וּשְׁמוֹנִים אֶלֶף אוּנ אַכְצִיג טוֹזִינְט וְשֵׁשֶׁת אֲלָפִים אוּנ זֶעקְס טוֹזִינְט וְאַרְבַּע מֵאוֹת אוּנ פִיר הוּנְדֶרְט רִאשׁוֹנָה יִסָּעוּ זָאלִן זַייא צוּם עֶרְשְׁטִין צִיהֶן אַז זַייא הָאבִּן גְזֶעהֶן אַז דֶער עָנָן וָוערְט אָפּ גִיטָאן פוּן דֶעם אָרְט וואוּ עֶר הָאט גְרוּעְט הָאבִּן דִיא כֹּהֲנִים אָן גְהוֹבִּן צוּ בְּלָאזִן מִיט טְרוּמֵייטִן אוּנ דִיא מַחֲנֶה יְהוּדָה הָאט אָן גְהוֹבִּן צוּ צִיהֶן׃

(י) דֶגֶל מַחֲנֵה רְאוּבֵן דִיא פָאן פוּן מַחֲנֶה רְאוּבֵן זָאל רוּעֶן תֵּימָנָה קֵיין דָרוֹם זַייט לְצִבְאוֹתָם צוּא זַייעֶר הֶערְשַׁאפְט וְנָשִׂיא לִבְנֵי רְאוּבֵן אֱלִיצוּר בֶּן שְׁדֵיאוּר אוּנ דֶר נָשִׂיא צוּ דִיא קִינְדֶר פוּן רְאוּבֵן הָאט גְהֵייסֶן אֱלִיצוּר אוּנ עֶר אִיז גְוֶועזְן דֶר זוּן פוּן שְׁדֵיאוּר׃ (יא) וּצְבָאוֹ אוּנ זַיין הֶערְשַׁאפְט וּפְקוּדָיו אוּנ זֵיינֶע גְצֵיילְטֶע הָאבִּן אָן גְטְרָאפִן שִׁשָּׁה וְאַרְבָּעִים אֶלֶף זֶעקְס אוּנ פֶערְצִיג טוֹזִינְט וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת אוּנ פִינְף הוּנְדֶרְט׃ (יב) וְהַחוֹנִים עָלָיו אוּנ נֶעבִּין אִים זָאלִן רוּעֶן מַטֵּה שִׁמְעוֹן דֶר שֵׁבֶט פוּן שִׁמְעוֹן וְנָשִׂיא לִבְנֵי שִׁמְעוֹן שְׁלוּמִיאֵל בֶּן צוּרִי שַׁדָּי אוּנ דֶר נָשִׂיא פוּן שֵׁבֶט שִׁמְעוֹן הָאט גְהֵייסֶן שְׁלוּמִיאֵל אוּנ עֶר אִיז גְוֶועזְן דֶר זוּן פוּן צוּרִי שַׁדָּי׃ (יג) וּצְבָאוֹ

וכו'

וּפְקֻדֵיהֶם תִּשְׁעָה וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף
וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת׃ יד וּמַטֵּה גָּד וְנָשִׂיא
לִבְנֵי גָד אֶלְיָסָף בֶּן־רְעוּאֵל׃
טו וּצְבָאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם חֲמִשָּׁה
וְאַרְבָּעִים אֶלֶף וְשֵׁשׁ מֵאוֹת
וַחֲמִשִּׁים׃ טז כָּל־הַפְּקֻדִים לְמַחֲנֵה
רְאוּבֵן מְאַת אֶלֶף וְאֶחָד וַחֲמִשִּׁים
אֶלֶף וְאַרְבַּע־מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים
לְצִבְאֹתָם וּשְׁנִיִּם יִסָּעוּ׃ ס יז וְנָסַע
אֹהֶל־מוֹעֵד מַחֲנֵה הַלְוִיִּם בְּתוֹךְ
הַמַּחֲנֹת כַּאֲשֶׁר יַחֲנוּ כֵּן יִסָּעוּ אִישׁ
עַל

וּתְשַׁע אַלְפִין וּתְלַת
מְאָה׃ יד וְשִׁבְטָא דְגָד
וְרַבָּא לִבְנֵי גָד אֶלְיָסָף
בַּר רְעוּאֵל׃ טו וְחֵילֵהּ
וּמִנְיָנֵיהוֹן אַרְבְּעִין
וַחֲמְשָׁא אַלְפִין וְשִׁית
מְאָה וְחַמְשִׁין׃ טז כָּל
מִנְיָנַיָּא לְמַשְׁרִית רְאוּבֵן
מְאָה וְחַמְשִׁין וְחַד
אַלְפִין וְאַרְבַּע מְאָה
וְחַמְשִׁין לְחֵילֵיהוֹן
בְּתִנְיֵתָא נָטְלִין׃ יז וְיִטַּל
מַשְׁכַּן זִמְנָא מַשְׁרִית
לֵוָאֵי בְּגוֹ מַשְׁרְיָתָא
כְּמָא דְשָׁרַן כֵּן נָטְלִין
גְּבַר עַל אַתְרֵהּ
לטקסיהון

ת״א ונסע אהל מועד ובחיס סא מנחום לה. כאשר יחנו כן יסעו מנתום סס.

פירוש רשב״ם

(יז) בתוך המחנות. שני דגלים נוסעים תחלה ואחר כן המשכן והלוים ואחר כן שני דגלים אחרונים: כאשר יחנו כן יסעו. בכל ענין שהם סביב למשכן הארבע דגלים כך היו סביב דרך הליכתם דרך ימין נמנו הדגלים מזרח ודרום

רשי

סחלה וכשסולכין סולכין כדרך הנייתן ה סלוים והעגלות באמלע דגל יהודה במזרח ושל ראובן בדרום ושל אפרים במערב ושל דן בלפון: (יז) ונסע אהל מועד. לאחר שני ו דגלים הללו: כאשר יחנו כן יסעו. כמו שפירשתי סליכתן כחנייתן כל דגל מהלך לרוח

שפתי חכמים

שסיו סס ראשונים בנסיעה וא״ל שבראשונה יסעו דסא כתיב על פי ס׳ יסעו. ועל זה פירש כשראשים וכו׳ כתב הרא״ם ויש לתמוה למה השמיט רש״י ז״ל מאמר ויהי בנסוע הארון ויאמר משה קומה ה׳ וגו׳ ולא הזכיר רק סילוק הענן ותקיעת חצוצרות ול״נ דרש״י לא בא לגרש אלא היאך היו יודעין שיכינו את עצמן ליסע ומפרש בזה היו יודעין כשראשין וכו׳ אבל הנסיעה האמתית דהיינו בהליכה לא היה עד שאמר משה קומה ה׳ וכא דכתיב בקרא ראשונה יסעו פירושו ראשונה היו מכינים את עצמם לנסוע ואכתוב עוד מזה בפרשת בהעלותך אי״ה (נח״י) ואני אומר דאשתמיטתיה דהא הרב הביא גם הברייתא בפרשת בהעלותך בפסוק על פי ה׳ יסעו וגם הא דעל פי שלשה היו נוסעים וכו׳ וע״ש: ה כמ״ד כתיבה הלכו ופירוש מאסף לכל המחנות דכתיב גבי דן פירוש שכל מי ששיה מאבד דבר מאותן המחנות שכבר נסעו היה מחזיר לכן. אבל אינו ר״ל שהיה דגל מחנה דן האחרון מכל הדגלים כמ״ד כקורה היו הולכין: ו ופי׳ בתוך המחנות היינו מחנות ישראל שהן ד׳ מחנות שתים לפניו ושתים לאחריו

פירוש ע״ט

וכו׳: (יד) וּמַטֵּה גָד אונ דער שבט גד זאל אויך
הָאבּן גֶעבּן זיי וְנָשִׂיא וכו׳: (טו) (טז) כָּל הַפְּקֻדִים
לְמַחֲנֵה רְאוּבֵן אַלֶע גֶצֵיילְטֶע פון מַחֲנֶה רְאוּבֵן
גְלוֹמֶר דֶר שֵׁבֶט רְאוּבֵן מִיט שֵׁבֶט שִׁמְעוֹן אונ
מִיט שֵׁבֶט גָד וָוערן אָן גֶרוּפְן מַחֲנֵה רְאוּבֵן
הָאט אָן גֶטְרָאפְן זֵייעֶר צָאל מְאַת אֶלֶף הונדערט
טויזנט וְאֶחָד וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף אונ אַיין אונ פופצג
טויזנט וְאַרְבַּע מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים אונ פיר הונדערט מיט
פופציג וּשְׁנִיִּם יִסָּעוּ אונ זיי זאלן ציהן צום אַנדערן
כְּלוֹמַר נָאךְ דֶם אַז דִיא מַחֲנֶה יְהוּדָה הָט אָן
גֶהוֹבּן ציהן הָאט דֶר נָאךְ עֶרְשְׁט אָן גֶהוֹבּן
ציהן דִי מַחֲנֶה רְאוּבֵן: (יז) אונ נָאךְ דֶם אַז
דִיא צְוֵויי דְגָלִים הָאבּן אַוֶועק גֶצוֹגְן וְנָסַע הָאט
גֶצוֹגְן דֶר אוהֶל מוֹעֵד מִיט דֶר מַחֲנֶה פוּן דִיא
לְוִיִּם בְּתוֹךְ הַמַּחֲנוֹת צְווִישְׁן דִיא מַחֲנוֹת כַּאֲשֶׁר יַחֲנוּ
אַזוֹ וִויא זַייא וֶועלְן רוּעְן כֵּן יִסָּעוּ אַזוֹ זָאלְן זַיי

ציהן

עַל־יָדוֹ לְדִגְלֵיהֶם : ס יח דֶּגֶל מַחֲנֵה
אֶפְרַיִם לְצִבְאֹתָם יָמָּה וְנָשִׂיא
לִבְנֵי אֶפְרַיִם אֱלִישָׁמָע בֶּן־עַמִּיהוּד :
יט וּצְבָאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם אַרְבָּעִים אֶלֶף
וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת : כ וְעָלָיו מַטֵּה מְנַשֶּׁה
וְנָשִׂיא לִבְנֵי מְנַשֶּׁה גַּמְלִיאֵל בֶּן־
פְּדָהצוּר : כא וּצְבָאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם
שְׁנַיִם וּשְׁלֹשִׁים אֶלֶף וּמָאתָיִם :
כב וּמַטֵּה בִּנְיָמִן וְנָשִׂיא לִבְנֵי בִנְיָמִן
אֲבִידָן בֶּן־גִּדְעֹנִי : כג וּצְבָאוֹ
וּפְקֻדֵיהֶם חֲמִשָּׁה וּשְׁלֹשִׁים אֶלֶף
וְאַרְבַּע מֵאוֹת : כד כָּל־הַפְּקֻדִים
לְמַחֲנֵה אֶפְרַיִם מְאַת אֶלֶף
וּשְׁמֹנַת־אֲלָפִים וּמֵאָה לְצִבְאֹתָם
ושלשים

לְמַטְּקְסֵיהוֹן : יח טְקַס
מַשְׁרִית אֶפְרַיִם
לְחֵילֵיהוֹן מַעַרְבָא
וְרַבָּא לִבְנֵי אֶפְרַיִם
אֱלִישָׁמָע בַּר עַמִּיהוּד :
יט וְחֵילֵהּ וּמִנְיָנֵיהוֹן
אַרְבְּעִין אַלְפִין וַחֲמֵשׁ
מְאָה : כ וְדִי סָמִיכִין
עֲלוֹהִי שִׁבְטָא דִמְנַשֶּׁה
וְרַבָּא לִבְנֵי מְנַשֶּׁה
גַּמְלִיאֵל בַּר פְּדָהצוּר :
כא וְחֵילֵהּ וּמִנְיָנֵיהוֹן
תְּלָתִין וּתְרֵין אַלְפִין
וּמָאתָן : כב וְשִׁבְטָא
דְּבִנְיָמִן וְרַבָּא לִבְנֵי
בִנְיָמִן אֲבִידָן בַּר
גִּדְעוֹנִי : כג וְחֵילֵהּ
וּמִנְיָנֵיהוֹן תְּלָתִין
וַחֲמִשָּׁא אַלְפִין וְאַרְבַּע
מְאָה : כד כָּל מִנְיָנַיָּא
לְמַשְׁרִית אֶפְרַיִם מְאָה
וּתְמָנֵי אַלְפִין וּמְאָה
לחיליהון

ת"א דגל מחנה אפרים ס' הטור פ' מקץ.. ועליו מטה מנשה מנחות לו.

בעל הטורים

(יח) דגל מחנה אפרים. הפסוק מתחיל בדל"ת ומסיים בדל"ת לפי ביעקב הקדים בארבע מקומות אפרים לפני מנשה וכנגדו קדם בארבע מקומות אפרים למנשה בדגלים ובנשיאים ובקרבנות ובשבטים :

שפתי חכמים

ומה תוך המחנות הנזכרות לעיל דסיעו בין מחנה יהודה ומחנה ראובן כו"ל וכתי' ונסע אהל מועד אחר בני הוספת ידו.

רש"י

הקבועה לו: על ידו. על מקומו ואין לשון יד זז ממשמעו כוח של אדו קרוי על ידו הסמוכה לו לכל אינכו"ן הוס"ת בלע"ז : (כ) ועליו. כתרגומו

פירוש ע"ט

צִיהֶן כְּדֵי דִיא מַחֲנוֹת זָאלְן זִיךְ נִיט צוּ מִישְׁן בְּשַׁעַת צִיהֶן דִי מַחֲנֶה ווָס אִיז גְשְׁטַאנְן בְּשַׁעַת רוּעֶן אוֹיף מִזְרָח זַייט זָאל זִי בְּשַׁעַת צִיהֶן אוֹיךְ זַיין אוֹיף מִזְרָח זַייט אִישׁ עַל יָדוֹ אִיטְלִיכֶר מֶענְטְשׁ זָאל שְׁטֵיין אוֹיף זַיין אָרְט לְדִגְלֵיהֶם צוּא זַייעֶרֶע פָאנֶן : (יח) דֶגֶל מַחֲנֵה אֶפְרַיִם דִי פָאן פוּן מַחֲנֵה אֶפְרַיִם לְצִבְאוֹתָם צוּ זַייעֶר הֶערְשַׁאפְט זָאל רוּעֶן יָמָּה קֵיין מַעֲרָב זַייט וְנָשִׂיא וכו' : (יט) וּצְבָאוֹ וכו' : (כ) וְעָלָיו אוּנ נֶעבְּן אִים זָאל רוּעֶן דָאס שֵׁבֶט מְנַשֶּׁה וכו' : (כא) וּצְבָאוֹ וכו' : (כב) וּמַטֵּה בִנְיָמִן אוּנ דֶר שֵׁבֶט בִּנְיָמִן זָאל אוֹיךְ רוּעֶן אִין מַעֲרָב זַייט : (כג) (כד) כָּל הַפְּקוּדִים אַלֶע דִי גְצֵיילְטֶע פוּן דֶר מַחֲנֶה אֶפְרַיִם הָאבְּן אָן גְרָאפְן מְאַת אֶלֶף הוּנְדֶרְט טוֹיזְנְט וּשְׁמֹנַת אֲלָפִים אוּנ אַכְט

טויזנט

וּשְׁלֹשִׁים יִסָּעוּ׃ ס כה דֶּגֶל מַחֲנֵה
דָן צָפֹנָה לְצִבְאֹתָם וְנָשִׂיא לִבְנֵי
דָן אֲחִיעֶזֶר בֶּן־עַמִּישַׁדָּי׃ כו וּצְבָאוֹ
וּפְקֻדֵיהֶם שְׁנַיִם וְשִׁשִּׁים אֶלֶף וּשְׁבַע
מֵאוֹת׃ כז וְהַחֹנִים עָלָיו מַטֵּה אָשֵׁר
וְנָשִׂיא לִבְנֵי אָשֵׁר פַּגְעִיאֵל בֶּן־
עָכְרָן׃ כח וּצְבָאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם אֶחָד
וְאַרְבָּעִים אֶלֶף וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת׃
כט וּמַטֵּה נַפְתָּלִי וְנָשִׂיא לִבְנֵי נַפְתָּלִי
אֲחִירַע בֶּן־עֵינָן׃ ל וּצְבָאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם
שְׁלֹשָׁה וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף וְאַרְבַּע
מֵאוֹת׃ לא כָּל־הַפְּקֻדִים לְמַחֲנֵה
דָן מְאַת אֶלֶף וְשִׁבְעָה וַחֲמִשִּׁים
אֶלֶף וְשֵׁשׁ מֵאוֹת לָאַחֲרֹנָה יִסְעוּ
לְדִגְלֵיהֶם׃ פ לב אֵלֶּה פְּקוּדֵי בְנֵי
יִשְׂרָאֵל לְבֵית אֲבֹתָם כָּל־פְּקוּדֵי
המחנת

לְחֵילֵיהוֹן בִּתְלִיתֵיתָא
נָטְלִין׃ כה מֵקַם
מַשְׁרִית דָּן צִפּוּנָא
לְחֵילֵיהוֹן וְרַבָּא לִבְנֵי
דָן אֲחִיעֶזֶר בַּר
עַמִּישַׁדָּי׃ כו וְחֵילֵהּ
וּמִנְיָנֵיהוֹן שִׁתִּין וּתְרֵין
אַלְפִין וּשְׁבַע מְאָה׃
כז וְדִי שָׁרַן סְמִיכִין
עֲלוֹהִי שִׁבְטָא דְאָשֵׁר
וְרַבָּא לִבְנֵי אָשֵׁר
פַּגְעִיאֵל בַּר עָכְרָן׃
כח וְחֵילֵהּ וּמִנְיָנֵיהוֹן
אַרְבְּעִין וְחַד אַלְפִין
וַחֲמֵשׁ מְאָה׃
כט וְשִׁבְטָא דְנַפְתָּלִי
וְרַבָּא לִבְנֵי נַפְתָּלִי
אֲחִירַע בַּר עֵינָן׃
ל וְחֵילֵהּ וּמִנְיָנֵיהוֹן
חַמְשִׁין וּתְלָתָא אַלְפִין
וְאַרְבַּע מְאָה׃ לא כָּל
מִנְיָנַיָּא לְמַשְׁרִית דָּן
מְאָה וְחַמְשִׁין וְשַׁבְעָא
אַלְפִין וְשִׁית מְאָה
בְּבַתְרֵיתָא נָטְלִין
לְטִקְסֵיהוֹן׃ לב אִלֵּין
מִנְיָנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְבֵית אֲבָהָתְהוֹן כָּל מניני

בעל הטורים

(לא) לאחרונה. ב׳ במס׳ לאחרונה יסעו. לא יהיה להם זכרון עם שיהיו לאחרונה. שעמלק היה [illegible] בהם דן

פירוש ע״ט

טוּזִינְט וּמֵאָה אוּנ הוּנְדֶרְט וּשְׁלֹשִׁים יִסָּעוּ אוּנ צוּם דְרִיטְן זָאלְן זֵיי צִיהֶן׃ (כה) דֶּגֶל דִי פָאן פוּן דֶר מַחֲנֶה דָן זָאלְן רוּעֶן צָפוֹנָה קֵיין צָפוֹן זַייט וְנָשִׂיא וכו׳׃ (כו) (כז) וְהַחוֹנִים עָלָיו אוּנ נֶעבְּן אִים זָאל רוּעֶן דֶר שֵׁבֶט אָשֵׁר׃ (כח) (כט) וּמַטֵּה נַפְתָּלִי אוּנ דֶר שֵׁבֶט נַפְתָּלִי זָאל אוֹךְ רוּעֶן אִין צָפוֹן זַייט׃ (ל) (לא) כָּל הַפְּקוּדִים אַלֶע דִיא גְצֵיילְטֶע פוּן דֶר מַחֲנֶה דָן הָאבְּן אָן גְטְרָאפְן אִין זַייעֶר צָאל מְאַת אֶלֶף הוּנְדֶרְט טוּזִינְט וְשִׁבְעָה וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף אוּנ זִיבְּן אוּנ פוּפְצִג טוּזִינְט וְשֵׁשׁ מֵאוֹת אוּנ זֶעקְס הוּנְדֶרְט לָאַחֲרוֹנָה יִסָּעוּ זָאלְן צִיהֶן צוּם הִינְטֶרְשְׁטֶן לְדִגְלֵיהֶם צוּ זֵייעֶרֶע פָאנֶן׃ (לב) אֵלֶּה פְקוּדֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל דָס זֶענֶן דִי גְצֵיילְטֶע פוּן דִי קִינְדֶער יִשְׂרָאֵל לְבֵית אֲבוֹתָם צוּ זֵייעֶר פָאטֶערְס הוֹז גְזִינְד כָּל פְּקוּדֵי הַמַּחֲנוֹת אַלֶע גְצֵיילְטֶע פוּן דִי מַחֲנוֹת לְצִבְאֹתָם צוּ זֵייעֶר הֶערְשַׁאפְט כְּלוֹמַר דִי צָאל פוּן אַלֵי

מחנות

הַמַּחֲנֹת לְצִבְאֹתָם שֵׁשׁ־מֵאוֹת
אֶלֶף וּשְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת
וַחֲמִשִּׁים׃ לג וְהַלְוִיִּם לֹא הָתְפָּקְדוּ
בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר צִוָּה
יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃ לד וַיַּעֲשׂוּ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה אֶת־
מֹשֶׁה כֵּן־חָנוּ לְדִגְלֵיהֶם וְכֵן נָסָעוּ
אִישׁ לְמִשְׁפְּחֹתָיו עַל־בֵּית אֲבֹתָיו׃
פ רביעי ג א וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת אַהֲרֹן
וּמֹשֶׁה בְּיוֹם דִּבֶּר יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה
בהר

ת״א אלה תולדות אהרן ומשה סנהדרין יט .

מְנְיָנֵי מַשְׁרְיָתָא
לְחֵילֵיהוֹן שִׁית מְאָה
וּתְלָתָא אַלְפִין וַחֲמֵשׁ
מְאָה וְחַמְשִׁין׃
לג וְלֵוָאֵי לָא אִתְמְנִיאוּ
בְּגוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּמָא
דִי פַקִּיד יְיָ יָת מֹשֶׁה׃
לד וַעֲבָדוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
כְּכֹל דִי פַקִּיד יְיָ יָת
מֹשֶׁה כֵּן שָׁרַן
לְטִקְסֵיהוֹן וְכֵן נָטְלִין
גְּבַר לְזַרְעִיתֵהּ עַל
בֵּית אֲבָהָתוֹהִי׃
א וְאִלֵּין תּוֹלְדַת אַהֲרֹן
וּמֹשֶׁה בְּיוֹמָא דְמַלִּיל
יְיָ עִם מֹשֶׁה בְּטוּרָא
דסיני

פירוש רשב״ם

מערב וצפון : (א) ואלה תולדת אהרן ומשה . תחלת מנה תולדות ישראל ואח״כ תולדות הכהנים ואח״כ תולדות הלוים . ועתה מונה תולדות אהרן ותולדות משה לפנינו נמי הלוים דכתיב ולקהת משפחת העמרמי זהו משה (ואהרן) ובניו אשר יקראו על שבט הלוי כי לא היה לעמרם בנים רק משה ואהרן ויבדל אהרן להקדישו ומשה ובניו יקראו על שבט הלוי : ביום דבר ה׳ את משה בהר סיני . שהוא קודם שהוקם המשכן או היו ד׳ . אבל בשנת

בעל הטורים

בעון פסל מיכה שעמהם . יהיה להם זכרון . ס״ת סמן סגס הוא בקש לאבד זכרם : (לג) לא התפקדו בתוך בני ישראל . יש תגין על הס״א לומר שבהמש מקומות שנמנו ישראל לא

שפתי חכמים

דגלים כל יהודה ושל ראובן : ז ולעיל לא צריך רש״י לפרש מידי שהרי גבי עליו כתיב והחונים א״כ ודאי פי׳ כתרגומו אבל כאן אין כתיב כלום רק ועליו מטה מנשה א״כ אין

רש״י

ז ודסמיכין עלוהי : (א) ואלה תולדת אהרן ומשה. ואינו מזכיר אלא בני אהרן ונקראו תולדות משה לפי שלמדן תורה מלמד שכל המלמד את בן חבירו תורה מעלה עליו הכתוב כאלו ילדו : ביום דבר ה׳ את משה . נעשו אלו התולדות שלו

פירוש ע״ט

מַחֲנוֹת הָאבְּן אָן גְּרָאפְּן שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף זֶעקְס הוּנְדֶרְט טוֹזִינְט וּשְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים אוּנ דְרַיי טוֹזִינְט וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים אוּנ פִינְף הוּנְדֶרְט מִיט פוּפְצִג׃ (לג) וְהַלְוִיִּם לֹא הָתְפָּקְדוּ בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אוּנ דִי לְוִיִּם זֶענֶן נִיט גְצֵיילְט גְוָוארְן צְווִישְׁן דִיא יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר צִוָּה וכו׳ : (לד) וַיַּעֲשׂוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָאבְּן דִיא קִינְדֶר פוּן יִשְׂרָאֵל אַזוֹ גְטָאן כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה יְיָ אֶת מֹשֶׁה אַזוֹ וִוי גָאט הָט גְשַׁאפְט צוּ מֹשֶׁה כֵּן חָנוּ לְדִגְלֵיהֶם אַזוֹ הָאבְּן זַייא גְרוּעֶט צוּ זֵייעֶרֶע פָאנֶן כְּלוֹמַר אִטְלִכֶר הָאט גְרוּעֶט נֶעבְּן זַיין פָאן וְכֵן נָסָעוּ אוּנ אַזוֹ הָאבְּן זַייא גְצוֹגְן כְּלוֹמַר בְּשַׁעַת צִיהֶן זֶענְן זַייא אוֹךְ גְוֶועזְן אוֹף דֶם אָרְט אִישׁ לְמִשְׁפְּחֹתָיו אִטְלִיכֶר מֶענְטְשׁ אִיז גְשְׁטַאנְן צְווִישְׁן זַיין שֵׁבֶט עַל בֵּית אֲבוֹתָיו בַּיי בֵּית אֲבוֹתָיו דֶם הוֹיז גְזִינְד פוּן זַיינֶע עֶלְטֶרְן כְּלוֹמַר בַּייא דֶם שֵׁבֶט פוּן זַיין פָאטֶר : (א) וְאֵלֶּה תּוֹלְדוֹת אוּנ דִי דָאזִיגֶע וָואס וַוייטֶר אִין דֶר פַּרְשָׁה וָועט שְׁטֵיין דָס זֶענְן דִי קִינְדֶר פוּן אַהֲרֹן אוּנ פוּן מֹשֶׁה. רַשִׁ״י שְׁרַייבְּט דֶר פָּסוּק רֶעכִינְט דָאךְ וַוייטֶר נָאר דִי קִינְדֶר פוּן אַהֲרֹן אוּנ פַר וָואס רוּפְט עֶר זַייא אָן דִי קִינְדֶר פוּן מֹשֶׁה נָאר וַוייל מֹשֶׁה הָט מִיט זַיי גְלֶערִינְט תּוֹרָה וֶוערְן זַיי אָן גְרוּפְן זַיינֶע קִינְדֶר וָוארוּם אַז אֵיינֶר לֶערִינְט דֶם זוּן פוּן זַיין חָבֵר תּוֹרָה רֶעכִינְט אִים דֶר פָּסוּק גְלַייךְ וִויא עֶר הָאט אִים גְוואוּנֶן בְּיוֹם דִּבֶּר יְיָ אֶת מֹשֶׁה בְּהַר סִינָי אִין דֶם טָאג וָוס גָאט הָט גְרֶעט מִיט מֹשֶׁה אוֹף

דְּסִינָי׃ ב וְאִלֵּין
שְׁמָהַת בְּנֵי אַהֲרֹן
בּוּכְרָא נָדָב וַאֲבִיהוּא
אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר׃
ג אִלֵּין שְׁמָהַת בְּנֵי
אַהֲרֹן כַּהֲנַיָּא
דְּאִתְרַבִּיאוּ דִּי
אִתְקָרַב קֻרְבַּנְהוֹן
לְשַׁמָּשָׁא׃ ד וּמִית
נָדָב וַאֲבִיהוּא קֳדָם יְיָ
בְּקָרוֹבֵיהוֹן אֶשָּׁתָא
נוּכְרֵיתָא קֳדָם יְיָ
בְּמַדְבְּרָא דְסִינַי וּבְנִין
לָא הֲווֹ לְהוֹן וְשַׁמֵּשׁ
אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר עַל
אַפֵּי אַהֲרֹן אֲבוּהוֹן׃
ה וּמַלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה
למימר

בְּהַר סִינָי׃ ב וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי־
אַהֲרֹן הַבְּכֹר ׀ נָדָב וַאֲבִיהוּא
אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר׃ ג אֵלֶּה שְׁמוֹת
בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים הַמְּשֻׁחִים
אֲשֶׁר־מִלֵּא יָדָם לְכַהֵן׃ ד וַיָּמָת נָדָב
וַאֲבִיהוּא לִפְנֵי יְהוָה בְּהַקְרִבָם
אֵשׁ זָרָה לִפְנֵי יְהוָה בְּמִדְבַּר סִינַי
וּבָנִים לֹא־הָיוּ לָהֶם וַיְכַהֵן אֶלְעָזָר
וְאִיתָמָר עַל־פְּנֵי אַהֲרֹן אֲבִיהֶם׃ פ
ה וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃
הקרב

ת"א אלה שמות בני אהרן סנהדרין יט עתים יב. ובנים לא היו להם יבמות סד.

בעל הטורים

שהפקדו בתוכם: (ב) אהרן הבכר נדב. יש פסיק בין הבכור לנדב לומר שאינו חוזר על נדב כי נדב מת בלא בנים ואין נסקותא בבכורה שלו אלא חוזר על אהרן שהוא הבכור לאמם:

פירוש רשב"ם

שנייה שהוקם המשכן במדבר סיני לא נשארו כי אם אלעזר ואיתמר כמו שפירשתי למעלה בתחלת הפרשה. שכל מקום שנאמר בהר סיני זהו קודם שהוקם המשכן

רש"י

ח שלמדן מה שלמד מפי הגבורה׃ (ד) על פני

שפתי חכמים

אני יודע פירושו לכן פי' רש"י כתרגומו : ח דאל"כ מה ענין זה לכאן ופירוש ביום דבר מיום דבר והבי"ת כבי"ת וכנותר בבשר ובלחם לא שבאותו יום עצמו שדבר הש"י עם משה בהר סיני למדן אלא שמאותו יום והלאה היה מלמדן ונעשו תולדותיו. וא"ת והא לכל ישראל למד משה תורה ולמה לא נקראו תולדותיו. וי"ל דמה שלמד לכל ישראל תורה היה במצות הש"י כמו דכתיב ויאמר ה' אל משה עלה אלי וגו' אשר כתבתי להורותם משמע דעיקר מה שלמד הש"י תורה עם משה היה הכל בשביל כלל ישראל לכן אין צריך לומר כל המלמד אבל גבי בני אהרן שלא היה משה מחויב ללמוד עמהם דלא הא"ב חייב ללמד את בנו תורה מ"ה נקראו הם תולדותיו של משה וכן נראה

פירוש ע"ט

דָם בַּארְג סִינַי זָענְן זַייא גְוָוארְן זַיינֶע זִין טָארוּם דָם וָוס מֹשֶׁה הָאט גְלֶערְנְט פוּן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הָאט עָר גְלֶערִינְט מִיט זַייא׃ (ב) וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי אַהֲרֹן אוּנ דָאס זָענְן דִיא נָעמְן פוּן דִי קִינְדֶר פוּן אַהֲרֹן הַבְּכוֹר נָדָב וַאֲבִיהוּא אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר דֶר ווָאס אִיז צוּם עֶרְשְׁטְן גְבָּארְן גְוָוארְן הָאט גְהַייסְן נָדָב אוּנ דִיא אִבְּרִיגֶע קִינְדֶר הָאבְּן גְהַייסְן אֲבִיהוּא אוּנ אֶלְעָזָר אוּנ אִיתָמָר׃ (ג) אֵלֶּה שְׁמוֹת דִי דָאזִיגֶע זָענְן דִיא נָעמְן פוּן דִי קִינְדֶר פוּן אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים דִיא כֹּהֲנִים הַמְּשֻׁחִים דִיא גְזַאלְבְּטֶע וָוס מֶען הָט זַייא גְזַאלְבְּט מִיט שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה אֲשֶׁר מִלֵּא יָדָם וָוס עֶם אִיז גְוָוארְן דֶר פִילְט זַייעֶרֶע הֶענְט לְכַהֵן צוּ בַּאדִינֶען כְּלוֹמַר וָוס מֶען הָאט זַייא מְחַנֵּךְ גְוֶוען צוּ דֶר כְּהוּנָּה אַזוֹ ווִי עֶס אִיז גְשְׁטַאנְן אִין סֵפֶר וַיִּקְרָא׃ (ד) וַיָּמָת נָדָב וַאֲבִיהוּא אִיז נָדָב וַאֲבִיהוּא גְשְׁטָארְבְּן לִפְנֵי יְיָ פַר גָאט אִין אוֹהֶל מוֹעֵד בְּהַקְרִבָם אֵשׁ זָרָה לִפְנֵי יְיָ ווייל זַיי הָאבְּן גְנֶעהְנְט פְרֶעמְד פַייאֶר פַר גָאט בְּמִדְבַּר סִינַי אִין דֶר מִדְבָּר סִינַי וּבָנִים לֹא הָיוּ לָהֶם אוּנ קֵיין קִינְדֶר הָאבְּן זַיי נִיט גְהַאט וַיְכַהֵן אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר אוּנ עֶר הָאט גְדִינְט אֶלְעָזָר אוּנ אִיתָמָר עַל פְּנֵי אַהֲרֹן אֲבִיהֶם פַר זַייעֶר פָאטֶער אַהֲרֹן כְּלוֹמַר

וויא

ו הַקְרֵב֙ אֶת־מַטֵּ֣ה לֵוִ֔י וְהַעֲמַדְתָּ֣
אֹת֔וֹ לִפְנֵ֖י אַהֲרֹ֣ן הַכֹּהֵ֑ן וְשֵׁרְת֖וּ
אֹתֽוֹ׃ ז וְשָׁמְר֣וּ אֶת־מִשְׁמַרְתּ֗וֹ וְאֶת־
מִשְׁמֶ֙רֶת֙ כָּל־הָ֣עֵדָ֔ה לִפְנֵ֖י אֹ֣הֶל
מוֹעֵ֑ד לַעֲבֹ֖ד אֶת־עֲבֹדַ֥ת הַמִּשְׁכָּֽן׃
ח וְשָׁמְר֗וּ אֶֽת־כָּל־כְּלֵי֙ אֹ֣הֶל מוֹעֵ֔ד
וְאֶת־מִשְׁמֶ֖רֶת בְּנֵ֣י יִשְׂרָאֵ֑ל לַעֲבֹ֖ד
אֶת־עֲבֹדַ֥ת הַמִּשְׁכָּֽן׃ ט וְנָתַתָּה֙ אֶת־
הַלְוִיִּ֔ם לְאַהֲרֹ֖ן וּלְבָנָ֑יו נְתוּנִ֨ם נְתוּנִ֥ם
הֵ֙מָּה֙

לְמֵימַר׃ ו קָרֵב יָת
שִׁבְטָא דְלֵוִי וּתְקִים
יָתֵהּ קֳדָם אַהֲרֹן כַּהֲנָא
וִישַׁמְּשׁוּן יָתֵהּ׃
ז וְיִטְּרוּן יָת מַטַּרְתֵּהּ
וְיָת מַטְּרַת כָּל כְּנִשְׁתָּא
קֳדָם מַשְׁכַּן זִמְנָא
לְמִפְלַח יָת פָּלְחַן
מַשְׁכְּנָא׃ ח וְיִטְּרוּן
יָת כָּל מָנֵי מַשְׁכַּן
זִמְנָא וְיָת מַטְּרַת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל לְמִפְלַח יָת
פָּלְחַן מַשְׁכְּנָא׃
ט וְתִתֵּן יָת לֵוָאֵי
לְאַהֲרֹן וְלִבְנוֹהִי מְסִירִין
יְהִיבִין

פירוש רשב"ם

אבל כשנבנה אהל מועד לא נאמר אלא במדבר סיני: (ט) נתונים. כפל לשון כמו נתן תתן להם אחות נחלת.

שפתי חכמים

דדייק ליכנא דכל המלמד את בן חבירו תורה וכו': ט יש ספרים דגורסין על פני אהרן אביהם בחייו. וא"ת למה ליה לרש"י לפרש בחייו. וי"ל אי לא פירש בחייו הייתי אומר הכוונה לאחר מיתתו לפי שאינן ראויים לעבודה בפניו. לכ"פ ע"פ אהרן אביהם בחייו נעשו כהנים גדולים ופי' אם אירע טומאה בכהן שימש אלעזר באלעזר שימש איתמר. תנחומא: י ולא בהם שני ענינים בישרתו וגם ישמרו משמרתן כי

רש"י

אהרן. ט בחייו: (ו) ושרתו אתו. ומהו השירות ושמרו את משמרתו י לפי שהשמירה המקדש עליו שלא יקרב זר כמו שנאמר (במדבר יח) אתה ובניך ובית אביך אתך תשאו את עון המקדש והלוים הללו מסייעין אותם זו היא השירות: (ז) ושמרו את משמרתו. כל מנוי שהאדם ממונה עליו ומוטל עליו לעשותו קרוי משמרת בכל המקרא ובלשון משנה כמ"ש בגנתן ותרם (מס' מגילה) והלא אין משמרתי ומשמרתך בזה וכן משמרות כהונה ולויה: (ח) ואת משמרת בני ישראל. שכולן היו זקוקין לצרכי המקדש אלא שהלוים באים תחתיהם בשליחותם לפיכך נוקחים מהם המעשרות בשכרן שנאמר (שם יח) כי שכר הוא לכם חלף עבודתכם: (ט) נתונים המה

פירוש ע"ט

זַיא הָאבְּן מְשַׁמֵּשׁ גְוֶועְן אִין דֶר כְּהוּנָה נָאךְ פַאר זַייעֶר פֶאטֶערְם לֶעבְּן: (ה) וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר אוּנ גָאט הָאט גְרֶעט צוּ מֹשֶׁה אַזוֹ צוּ זָאגְן: (ו) הַקְרֵב אֶת מַטֵּה לֵוִי מַאךְ גְנֶעהְנְן דֶם שֵׁבֶט לֵוִי וְהַעֲמַדְתָּ אוֹתוֹ אוּנ זָאלְסְט אִים שְׁטֶעלְן לִפְנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֵן פַאר אַהֲרֹן הַכֹּהֵן וְשֵׁרְתוּ אוֹתוֹ אוּנ זַיי זָאלְן אִים הֶעלְפְן בַּדִינְן: (ז) אוּנ וָוס זָאלְן זַייא אִים הֶעלְפְן וְשָׁמְרוּ אֶת מִשְׁמַרְתּוֹ זַייא זָאלְן הִיטְן זַיין הִיטוּנְג וָוארוּם דָאס הִיטוּנְג פוּן דֶם מִקְדָּשׁ דָם הַייסְט וָואס מֶען בַּדַארְף טְרָאגְן דָם מִשְׁכָּן מִיט דִי כֵּלִים אַזוֹ וִוי וַוייטֶער וֶועט שְׁטֵיין אִיז מוּטָל אוֹיף דִי כֹּהֲנִים זָאלְן אִים דִיא לְוִיִּם הֶעלְפְן וְאֶת מִשְׁמֶרֶת כָּל הָעֵדָה אוּנ דָם הִיטוּנְג פוּן גָאר דֶר עֵדָה לִפְנֵי אוֹהֶל מוֹעֵד צוּ פַר דָם אוֹהֶל מוֹעֵד לַעֲבוֹד צוּ דִינְן אֶת עֲבוֹדַת הַמִּשְׁכָּן דִי דִינְסְט פוּן דֶעם מִשְׁכָּן וָוארוּם גָאר דִיא עֵדָה וָואלְטְן דָם בַּדַארְפְט טָאן נָאר דִי לְוִיִּם טוּעֶן דָם מִיט זַייעֶר שְׁלִיחוּת דְרוּם נֶעמְן דִיא לְוִיִּם מַעֲשֵׂר פוּן דִי יִשְׂרָאֵל פַר זַייעֶרֶע שְׂכִירוּת: (ח) וְשָׁמְרוּ אוּנ זַייא זָאלְן הִיטְן אֶת כָּל כְּלֵי אוֹהֶל מוֹעֵד אַלֶע כֵּלִים פוּן דָם אוֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת מִשְׁמֶרֶת אוּנ דָם הִיטוּנְג פוּן דִי קִינְדֶר פוּן יִשְׂרָאֵל לַעֲבוֹד אֶת עֲבוֹדַת הַמִּשְׁכָּן צוּ דִינְן דִיא עֲבוֹדָה פוּן דֶם מִשְׁכָּן: (ט) וְנָתַתָּה אֶת הַלְוִיִּם לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו אוּנ דוּא מֹשֶׁה זָאלְסְט גֶעבְּן דִי לְוִיִּם צוּ אַהֲרֹן אוּנ צוּ זַיינֶע קִינְדֶר נְתוּנִים אִיבֶּר גֶעגְטְפֶּרְט צוּ דֶר עֲבוֹדַת

הֵמָּה לוֹ מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: י וְאֶת־
אַהֲרֹן וְאֶת־בָּנָיו תִּפְקֹד וְשָׁמְרוּ
אֶת־כְּהֻנָּתָם וְהַזָּר הַקָּרֵב יוּמָת: פ
יא וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר:
יב וַאֲנִי הִנֵּה לָקַחְתִּי אֶת־הַלְוִיִּם
מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תַּחַת כָּל־בְּכוֹר
פֶּטֶר רֶחֶם מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהָיוּ לִי
הלוים

ת"א כל בכור בכורות ג. פטר רחם שם ט.

יהיבין אנון ליה מן
בני ישראל: י וית
אהרן וית בנוהי תמני
ויטרון ית כהנתהון
וחלוני דיקרב יתקטל:
יא ומליל יי עם משה
למימר: יב ואנא הא
קריבית ית ליואי מגו
בני ישראל חלף כל
בוכרא פתח ולדא
מבני ישראל ויהון
משמשין קדמי ליואי:
ארי

פירוש רשב"ם

דונ"ש ב"ל: (י) ואת אהרן ואת בניו תפקד. תעשהו פקיד וממונה עליהם. כמו ויפקד שר הטבחים את יוסף:

רש"י

לו. ב לעזרה: מאת בני ישראל. כמו מתוך בני ישראל כלומר ל מאחר כל העדה נבדלו לכך בגזירת המקום והוא נתנם לו שנאמר (שם ח) ואתנה את הלוים נתונים וגו': (י) ואת אהרן ואת בניו תפקד. לשון פקידות ואינו לשון מנין: ושמרו את כהנתם. קבלת דמים וזריקה והקטרה ועבודות המסורות לכהנים: (יב) ואני הנה לקחתי. ואני מהיכן זכיתי בהן: מתוך בני ישראל. שיהיו ישראל שוכרין אותן לפירות שלי ע"י הבכורות זכיתי בהם ולקחתים תמורתם לפי שהיתה העבודה בבכורות

שפתי חכמים

אין לפרש פירוש אחר כי אם שמירת המקדש כי היא פירושו של אהרן ובניו: ב ר"ל דוקא עבודת הקודש אבל לא עבודת חול וכוונתו מדכתיב בפרשת קרח ואני נתתי לכם מתנה לעבוד את עבודת אהל מועד ש"מ דוקא עבודת הקודש אבל לא חול: ל ר"ל לפי שמאת בני ישראל משמע שהם היו ברשות בני ישראל וישראל היו נותנים לכהנים וזה אינו ועוד שהרי כתיב ואני לקחתי את הלוים מתוך בני ישראל וגו' משמע שהקב"ה הוא הנותן לא בני ישראל ועל זה פי'

פירוש ע"ט

דס הייסט וואס זייא האבן גמוזט טראגן דס משכן נתונים איבר געגעבן טועפערט צום שיר דאס הייסט ווס די לוים האבן גמוזט זינגן דם שיר בשעת אז מען הט מקריב גוועזן די קרבנות המה זייא זענן איבר געגעבן פערט לו צו אים מאת בני ישראל פון דיא קינדר פון ישראל: (י) ואת אהרן ואת בניו אונ אהרן מיט זיינע קינדר תפקוד זאלסטו באפעלן ושמרו את כהונתם אז זיי זאלן היטן זייער דינסט דאס מיינט מען זייא זאלן מקריב זיין די קרבנות אונ אנדרע עבודות וואס איז איבר געגעבן צו די כהנים והזר הקרב אונ איין זר וואס ער איז ניט קיין כהן ווס ער וועט גנעהנן צו דר עבודה יומת זאל ווערן גטייט: (יא) וידבר יי אל משה לאמר אונ גאט הט גרעט צו משה אזו צו זאגן: (יב) ואני אונ איך הנה נון לקחתי את הלוים איך האב גנומן

פירוש ע"ט

די לוים מתוך בני ישראל פון די קינדר ישראל תחת אויף דם ארט כל בכור פטר רחם מבני ישראל פון אלע בכורים פון די קינדר ישראל וואס דיא בכורים האבן געפינט דם טראכט פון זייער מוטר. רש"י שרייבט גאט הט אזו גזאגט פון וואנן האב איך זוכה גוועזן אין דיא לוים אז די ישראל זאלן זיי דינגן צו מיין דינסט דאס האב איך זוכה גוועזן דורך דיא בכורים ווארום איידר די ישראל האבן גזינדיגט מיט דם עגל האבן די בכורים די עבודה גטאן אונ נאך דם אז זייא האבן גמאכט דם עגל זענן די בכורים פסול גווארן פון דר עבודה אונ די לוים האבן ניט גדינט צום עגל האט גאט זיי אוס גקליבן אויף דם ארט פון דיא בכורים והיו לי הלוים אונ די לוים זאלן געהערן צו מיר אויף דם ארט פון דיא בכורים אונ

פון

הַלְוִיִּם׃ יג כִּי לִי כָּל־בְּכוֹר בְּיוֹם
הַכֹּתִי כָל־בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם
הִקְדַּשְׁתִּי לִי כָל־בְּכוֹר בְּיִשְׂרָאֵל
מֵאָדָם עַד־בְּהֵמָה לִי יִהְיוּ אֲנִי
יְהוָה׃ חמישי פ יד וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־
מֹשֶׁה בְּמִדְבַּר סִינַי לֵאמֹר׃
טו פְּקֹד אֶת־בְּנֵי לֵוִי לְבֵית אֲבֹתָם
לְמִשְׁפְּחֹתָם כָּל־זָכָר מִבֶּן־חֹדֶשׁ
וָמַעְלָה תִּפְקְדֵם׃ טז וַיִּפְקֹד אֹתָם
מֹשֶׁה עַל־פִּי יְהוָה כַּאֲשֶׁר צֻוָּה׃

ויהיו

ת״א בישראל בכורים כ. לי יהיו שם ס. מבן חדש ומעלה שם פט ערכין מח.

יג אֲרֵי דִילִי כָּל
בּוּכְרָא בְּיוֹמָא דְקַטָלִית
כָּל בּוּכְרָא בְּאַרְעָא
דְמִצְרַיִם אַקְדֵשִׁית
קֳדָמַי כָּל בּוּכְרָא
בְּיִשְׂרָאֵל מֵאֱנָשָׁא עַד
בְּעִירָא דִילִי יְהוֹן אֲנָא
יְיָ׃ יד וּמַלִּיל יְיָ עִם
מֹשֶׁה בְּמַדְבְּרָא דְסִינַי
לְמֵימָר׃ טו מְנֵי יָת
בְּנֵי לֵוִי לְבֵית
אֲבָהָתְהוֹן לְזַרְעֲיָתְהוֹן
כָּל דְכוּרָא מִבַּר יַרְחָא
וּלְעֵלָּא תִּמְנִנּוּן׃
טז וּמְנָא יָתְהוֹן מֹשֶׁה
עַל מֵימְרָא דַייָ כְּמָא
דאתפקד

פירוש רשב״ם

(טו) כל זכר מבן חדש ומעלה תפקדם. לפי שהיו באים לפטור את הבכורות שהייבין בפדיון מבן חדש ומעלה לכן

שפתי חכמים

כמו מתוך כו׳: מ וא״ת והרי לעיל כתיב מבן חדש ומעלה מבואר מכלל נפלים הוא נמנה. וי״ל שכאן מדבר בודאי שלא היה נפל והיו כלו הדביו לכך נמנה מבנולד

רש״י

וכשחטאו בעגל נפסלו והלוים שלא עבדו ע״א נבחרו תחתיהם: (טו) מבן חדש ומעלה. משיצא מכלל נפלים הוא נמנה לקרות שומר משמרת הקדש. א״ר יהודה בר׳ שלום למוד הוא אותו השבט להיות נמנה מן הבטן שנאמר (שם כו) אשר ילדה אותה ללוי במצרים עם כניסתה בפתח מצרים ילדה אותה ונמנית בשבעים נפשות מ שכשאתה מונה חשבונם לא תמצאם אלא שבעים חסר אחת והיא השלימה את המנין: (טז) על פי ה׳. אמר משה לפני הקב״ה היאך אני נכנס לתוך אהליהם לדעת מנין יונקיהם א״ל הקב״ה עשה אתה שלך ואני אעשה שלי הלך משה

פירוש ע״ט

פון וואנן האב איך די בְּכוֹרִים זוכה גוועזן: (יג) כִּי לִי כָּל בְּכוֹר וואָרום צו מיר געהערן די בְּכוֹרִים בְּיוֹם הַכֹּתִי כָל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם אין דעם טאג אז איך האב געשלאגן אלע בְּכוֹרִים אין לאנד מִצְרַיִם הִקְדַּשְׁתִּי לִי האב איך צו מיר געהייליגט כָּל בְּכוֹר בְּיִשְׂרָאֵל אלע בְּכוֹרִים פון די יִשְׂרָאֵל מֵאָדָם פון אמענטש וְעַד בְּהֵמָה אונ ביז א בְּהֵמָה כלומר סייא די בְּכוֹרִים פון מענשן סייא די בְּכוֹרִים פון די בְּהֵמוֹת פון די יִשְׂרָאֵל לִי יִהְיוּ זאלן זיי זיין צו מיר אֲנִי יְיָ איך בין גאט: (יד) וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל מֹשֶׁה בְּמִדְבַּר סִינַי לֵאמֹר האט גאט גערעט צו משה אין דער מִדְבָּר סִינַי אזו צו זאגן: (טו) פְּקֹד אֶת בְּנֵי לֵוִי ציילן די קינדער פון לֵוִי לְבֵית אֲבֹתָם צו דעם הויז געזינד פון זייערע עלטערן לְמִשְׁפְּחֹתָם צו זייערע מִשְׁפָּחוֹת כָּל זָכָר אלע זְכָרִים מִבֶּן חֹדֶשׁ וָמַעְלָה וואס זענען אלט פון א חודש אונ ווייטער תִּפְקְדֵם זאלסטו זיי ציילן: (טז) וַיִּפְקֹד אֹתָם מֹשֶׁה האט משה זייא געציילט עַל פִּי יְיָ דורך גאטס מול כַּאֲשֶׁר צֻוָּה אזו וויא גאט האט אים געשאפט. רש״י שרייבט משה האט געזאגט פאר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דו הייסט מיר ציילן אזעלכי קינדער וואס זענען אלט פון אחודש אונ ווייטער וויא אזו שיקט זיך דאס איך זאל אריין גיין אין זייערי געצעלטן אונ זאל איבר ציילן זייערי זייגעדיגע קינדער הט גאט אים געזאגט דוא טוא דאס דייניגע אונ איך וועל דם מייניגע טאן איז משה געגאנגן אונ הט זיך געשטעלט אויף דר טיר פון זייערי געצעלטן

יז וַיִּהְיוּ־אֵלֶּה בְנֵי־לֵוִי בִּשְׁמֹתָם
גֵּרְשׁוֹן וּקְהָת וּמְרָרִי: יח וְאֵלֶּה
שְׁמוֹת בְּנֵי־גֵרְשׁוֹן לְמִשְׁפְּחֹתָם
לִבְנִי וְשִׁמְעִי: יט וּבְנֵי קְהָת
לְמִשְׁפְּחֹתָם עַמְרָם וְיִצְהָר חֶבְרוֹן
וְעֻזִּיאֵל: כ וּבְנֵי מְרָרִי לְמִשְׁפְּחֹתָם
מַחְלִי וּמוּשִׁי אֵלֶּה הֵם מִשְׁפְּחֹת
הַלֵּוִי לְבֵית אֲבֹתָם: כא לְגֵרְשׁוֹן
מִשְׁפַּחַת הַלִּבְנִי וּמִשְׁפַּחַת הַשִּׁמְעִי
אֵלֶּה הֵם מִשְׁפְּחֹת הַגֵּרְשֻׁנִּי:
כב פְּקֻדֵיהֶם בְּמִסְפַּר כָּל־זָכָר מִבֶּן־
תרש

אונקלוס

דְאִתְפַּקַּד: יז וַהֲווֹ
אִלֵּין בְּנֵי לֵוִי
בִּשְׁמָהַתְהוֹן גֵּרְשׁוֹן
וּקְהָת וּמְרָרִי:
יח וְאִלֵּין שְׁמָהַת בְּנֵי
גֵרְשׁוֹן לְזַרְעֲיָתְהוֹן
לִבְנִי וְשִׁמְעִי: יט וּבְנֵי
קְהָת לְזַרְעֲיָתְהוֹן
עַמְרָם וְיִצְהָר חֶבְרוֹן
וְעֻזִּיאֵל: כ וּבְנֵי מְרָרִי
לְזַרְעֲיָתְהוֹן מַחְלִי
וּמוּשִׁי אִלֵּין אִנּוּן זַרְעֲיַת
לֵוָאֵי לְבֵית אֲבָהַתְהוֹן:
כא לְגֵרְשׁוֹן זַרְעִית
לִבְנִי וְזַרְעִית שִׁמְעִי
אִלֵּין אִנּוּן זַרְעֲיַת
גֵּרְשׁוֹן: כב מִנְיָנֵיהוֹן
בְּמִנְיַן כָּל דְּכוּרָא
מבר

רשי

ועמד על פתח האהל והשכינה מקדמת לפניו ובת קול יוצאת מן האהל ואומרת כך וכך תינוקות יש באהל זה לכך נאמר על פי ה': (כא) לגרשון משפחת הלבני. כלומר לגרשון היו הפקודים משפחת הלבני נ ומשפחת השמעי. פקודיהם ם כך וכך:

שפתי חכמים

קודם שלשים יום: נ ויש נוסחאות שגורסין הראשון לפרש מי היו בניו רצונו להרן למה כתיב ב' פעמים הרי כתיב לעיל מיניה ואלה שמות בני גרשון וגו' ומתרץ הראשון לפרש מי היו בניו והשני כלומר לגרשון משפחת הלבני והשמעי פקודיהם כך וכך. ולפי גירסא שלפנינו נמי פי' הכי שלא בא להשמיענו מי היו משפחותיו דהא כבר ידענו זה אלא הא קרא בא להשמיענו במשפחת לבני ושמעי פקודיהם היו כך וכך כאלו אמר לגרשון משפחת הלבני ומשפחת השמעי שאלה הם משפחות הגרשוני היו הפקודים כך וכך: ם דק"ל לפי שהלשון לגרשון משפחת הלבני משמע

פירוש ע"ט

אונ די שְׁכִינָה איז גְגַאנְגֶן פַר אִים אונ אַבַּת קוֹל איז אַרוֹס גְגַאנְגֶן פוּן דֶם גְצֶעלְט אונ הָט גְזָאגְט אַזוֹ כִּיל קִינְדֶר איז פַאר הַאנְדְן אִין גְצֶעלְט דְרוּם שְׁטֵייט עַל פִּי ה' איז טַייטְשׁ עֶר הָט זֵיי גְצֵיילְט דוּרְךְ גָאטְס מוֹל: (יז) וַיִּהְיוּ אֵלֶּה בְנֵי לֵוִי בִּשְׁמֹתָם אונ דיא דָאזִיגֶע זֶענְן גְוֶוען דיא קִינְדֶר פוּן לֵוִי מִיט זַייעֶרֶע נֶעמֶן גֵרְשׁוֹן אונ קְהָת אונ מְרָרִי: (יח) וְאֵלֶּה בְּנֵי גֵרְשׁוֹן אונ דָם זֶענֶן דִי זִין פוּן גֵרְשׁוֹן לְמִשְׁפְּחוֹתָם צוּא זַייעֶרֶע מִשְׁפָּחוֹת כְּלוֹמַר אִטְלִיכֶר זוּן מִיט זַיינֶע קִינְדֶר איז אָן גְרוּפְן גְוָוארְן אַיין מִשְׁפָּחָה אַיין זוּן הָט גְהֵייסְן לִבְנִי אונ דֶר אַנְדֶרֶר הָט גְהֵייסְן שִׁמְעִי: (יט) וּבְנֵי קְהָת לְמִשְׁפְּחוֹתָם אונ דִי קִינְדֶר פוּן קְהָת צוּא זַייעֶרֶע מִשְׁפָּחוֹת הָאבְּן גְהֵייסְן עַמְרָם אונ יִצְהָר אונ חֶבְרוֹן אונ עוּזִיאֵל: (כ) וּבְנֵי מְרָרִי לְמִשְׁפְּחוֹתָם אונ די קִינְדֶר פוּן מְרָרִי צוּ זַייעֶרֶע מִשְׁפָּחוֹת הָאבְּן גְהֵייסְן מַחְלִי אונ מוּשִׁי אֵלֶּה הֵם מִשְׁפְּחוֹת הַלֵּוִי דָאס זֶענְן דִיא מִשְׁפָּחוֹת פוּן לֵוִי לְבֵית אֲבוֹתָם צוּ דֶם הוֹיז גְזִינְד פוּן זַייעֶרֶע עֶלְטֶרְן כְּלוֹמַר זַיי זֶענְן אַלֶע גְוֶוען פוּן פָאטֶר הַאלְבּ פוּן שֵׁבֶט לֵוִי: (כא) לְגֵרְשׁוֹן צוּא גֵרְשׁוֹן זֶענְן גְוֶוען גְצֵיילְטֶע צְוֵויי מִשְׁפָּחוֹת מִשְׁפַּחַת הַלִּבְנִי אַיין מִשְׁפָּחָה הָאט מֶען גְרוּפְן מִשְׁפַּחַת הַלִּבְנִי אונ די אַנְדֶרֶע מִשְׁפָּחָה הָאט מֶען גְרוּפְן מִשְׁפַּחַת הַשִּׁמְעִי אֵלֶּה הֵם די דָאזִיגֶע צְוֵויי מִשְׁפָּחוֹת אִין אַיינֶם הָט מֶען אָן גְרוּפְן מִשְׁפַּחַת הַגֵּרְשֻׁנִּי: (כב) פְּקֻדֵיהֶם די גְצֵיילְטֶע פוּן די צְוֵויי מִשְׁפָּחוֹת בְּמִסְפַּר אִין צָאל פוּן אַלֶע זְכָרִים מִבֶּן חֹדֶשׁ

ומעלה

חֹדֶשׁ וָמַעְלָה פְּקֻדֵיהֶם שִׁבְעַת
אֲלָפִים וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת׃ כג מִשְׁפְּחֹת
הַגֵּרְשֻׁנִּי אַחֲרֵי הַמִּשְׁכָּן יַחֲנוּ יָמָּה׃
כד וּנְשִׂיא בֵית־אָב לַגֵּרְשֻׁנִּי אֶלְיָסָף
בֶּן־לָאֵל׃ כה וּמִשְׁמֶרֶת בְּנֵי־גֵרְשׁוֹן
בְּאֹהֶל מוֹעֵד הַמִּשְׁכָּן וְהָאֹהֶל
מִכְסֵהוּ וּמָסַךְ פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד׃
כו וְקַלְעֵי הֶחָצֵר וְאֶת־מָסַךְ פֶּתַח
הֶחָצֵר אֲשֶׁר עַל־הַמִּשְׁכָּן וְעַל־
הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב וְאֵת מֵיתָרָיו לְכֹל

עבדתו

ת״א וקלעי החצר זבחים נט .

מִבַּר יַרְחָא וּלְעֵלָּא
מִנְיָנֵיהוֹן שִׁבְעָא
אַלְפִין וַחֲמֵשׁ מְאָה׃
כג זַרְעֲיָת גֵּרְשׁוֹן
אֲחוֹרֵי מַשְׁכְּנָא יִשְׁרוֹן
מַעַרְבָא׃ כד וְרַב
בֵּית אַבָּא לְבֵית גֵּרְשׁוֹן
אֶלְיָסָף בַּר לָאֵל׃
כה וּמַטְּרַת בְּנֵי גֵרְשׁוֹן
בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא מַשְׁכְּנָא
וּפְרָסָא חוֹפָאֵהּ וּפְרָסָא
דִּתְרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא׃
כו וּסְרָדֵי דְדַרְתָּא וְיָת
פְּרָסָא דִּתְרַע דַּרְתָּא
דִּי עַל מַשְׁכְּנָא וְעַל
מַדְבְּחָא סְחוֹר סְחוֹר

וית

שפתי חכמים

שגרשון היה ממשפחת הלבני וזה אינו דהא משפחת הלבני היא ממשפחת גרשון. לכ״פ כלומר לגרשון היו וכו׳ מצאתי: ע ולמה נקראין משכן לפי שהם נראין בפנים כשאתה עומד במשכן. ועוד דכתיב ואת המשכן תעשה עשר יריעות וגו׳. והם יריעות התחתונות מכל ד׳ מכסים לא המשכן בכללו כמו והקמות את המשכן רא״ם: פ ולמה נקראין אהל לפי שהם אהל על היריעות התחתונות: צ וא״ת למה כתיב מכסהו שהוא משמע דעורות אילים ותחשים הכל כיסוי אחד היה ובמקום אחר היה משמע שהם כל אחד ואחד בפני עצמן. וי״ל דודאי כל אחד היה מין בפ״ע אבל היו מחוברין יחד באמצע ולכך נקראין מכסה. וא״ת היה לו לכתוב אהלו שהרי גם הם היו אהל על יריעות העזים. וי״ל בשלמא יריעות עזים ניחא שנקראין אהל לפי שהם היו על גבו ועל הצדדין לכך נקראו אהל שהיו מגינים עליו מכל צד אבל עורות אילים מאדמים ותחשים לא היו מסך אלא על גבו לכך נקראין מכסה: ק שהיא מאהל מובדלת לא

רש״י

וכך: (כה) המשכן. ע יריעות התחתונות: והאהל. פ יריעות עזים העשויות לגג: מכסהו. עורות צ אילים ותחשים: ומסך פתח. הוא ק הוילון: (כו) ואת מיתריו. של משכן ואהל

פירוש ע״ט

וָמַעְלָה פוּן אַזֶעלְכֵי וָוס זֶענֶן אַלְט גְוֶועזֶן אַחוֹדֶשׁ אוּנ וַוייטֶער פְּקֻדֵיהֶם זַייעֶרֶע גְצֵיילְטֶע הָאבְּן אָן גְטְרָאפְן אִין זַייעֶר צָאל שִׁבְעַת אֲלָפִים זִיבְּן טוֹזִינְט וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת אוּנ פִינְף הוּנְדֶרְט: (כג) מִשְׁפְּחוֹת הַגֵּרְשֻׁנִּי דִי מִשְׁפָּחוֹת פוּן גֵרְשׁוֹן אַחֲרֵי הַמִּשְׁכָּן יַחֲנוּ זָאל רוּעֶן הִינְטֶער דֶם מִשְׁכָּן יָמָּה קֵיין מַעֲרָב זַייט: (כד) וּנְשִׂיא אוּנ דֶר נָשִׂיא פוּן דֶם בֵּית אָב פוּן גֵרְשׁוֹן מִשְׁפָּחָה וֶוערְן אָן גְרוּפְן בֵּית אָב הָט גְהֵייסְן זַייעֶר נָשִׂיא אֶלְיָסָף דֶר זוּן פוּן לָאֵל: (כה) וּמִשְׁמֶרֶת אוּנ דָאס הִיטוּנְג פוּן דִיא קִינְדֶער פוּן גֵרְשׁוֹן וָואס זַייא הָאבְּן גְהִיט אִין אוֹהֶל מוֹעֵד אִיז גְוֶוען הַמִּשְׁכָּן דֶר מִשְׁכָּן כְּלוֹמַר דִיא אוּנְטֶערְשְׁטֶע יְרִיעוֹת וָואס זֶענְן גְוֶוען אִיבֶּר דֶם מִשְׁכָּן וְהָאוֹהֶל דֶם הֵייסְט דִי יְרִיעוֹת וָוס מֶען הָאט גְמַאכְט פוּן הָאר פוּן צִיגְן אוּנ זֵיי זֶענְן גְוֶועזְן אִיבֶּר דִי אוּנְטֶערְשְׁטֶע יְרִיעוֹת אוּנ זַייא זֶענְן גְרוּפְן גְוָוארְן אוֹהֶל מִכְסֵהוּ זַיין דֶעק דָאס מֵיינְט מֶען דִיא יְרִיעוֹת וָואס מֶען הָט גְמַאכְט פוּן פֶעל פוּן ווִידֶר אוּנ פוּן פֶעל פוּן תְּחָשִׁים וּמָסַךְ אוּנ דֶר פִיר הַאנְג פוּן דֶר טִיר פוּן דֶם אוֹהֶל מוֹעֵד: (כו) וְקַלְעֵי אוּנ דִי אוּם הֶענְגְן פוּן דֶם הוֹף פוּן דֶם אוֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת מָסַךְ אוּנ דֶם פִיר הַאנְג פוּן דִי טִיר פוּן דֶם הוֹף אֲשֶׁר עַל הַמִּשְׁכָּן וְעַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב וָואס דֶר חָצֵר אִיז גְוֶוען אַרוּם דֶם מִשְׁכָּן אוּנ אַרוּם דֶם מִזְבֵּחַ וְאֵת מֵיתָרָיו אוּנ זַיינֶע שְׁטְרִיק פוּן דֶם מִשְׁכָּן אוּנ פוּן דֶם

אוהל

עֲבֹדָתוֹ: ס כז וְלִקְהָת מִשְׁפַּחַת הָעַמְרָמִי וּמִשְׁפַּחַת הַיִּצְהָרִי וּמִשְׁפַּחַת הַחֶבְרֹנִי וּמִשְׁפַּחַת הָעָזִּיאֵלִי אֵלֶּה הֵם מִשְׁפְּחֹת הַקְּהָתִי: כח בְּמִסְפַּר כָּל־זָכָר מִבֶּן־חֹדֶשׁ וָמָעְלָה שְׁמֹנַת אֲלָפִים וְשֵׁשׁ מֵאוֹת שֹׁמְרֵי מִשְׁמֶרֶת הַקֹּדֶשׁ:
כט מִשְׁפְּחֹת בְּנֵי־קְהָת יַחֲנוּ עַל יֶרֶךְ הַמִּשְׁכָּן תֵּימָנָה: ל וּנְשִׂיא בֵית־אָב לְמִשְׁפְּחֹת הַקְּהָתִי אֱלִיצָפָן בֶּן־עֻזִּיאֵל: לא וּמִשְׁמַרְתָּם הָאָרֹן וְהַשֻּׁלְחָן וְהַמְּנֹרָה וְהַמִּזְבְּחֹת וּכְלֵי
הקדש

ת״א והמורס חגיגה כו.

וְיָת אֲטוּנוֹהִי לְכֹל
פָּלְחָנֵהּ: כז וְלִקְהָת
זַרְעִית עַמְרָם וְזַרְעִית
יִצְהָר וְזַרְעִית חֶבְרוֹן
וְזַרְעִית עֻזִּיאֵל אִלֵּין
אִנּוּן זַרְעֲיַת קְהָת:
כח בְּמִנְיַן כָּל דְּכוּרָא
מִבַּר יַרְחָא וּלְעֵלָּא
תְּמַנְיָא אַלְפִין וְשִׁית
מְאָה נָטְרֵי מַטְּרַת
קוּדְשָׁא: כט זַרְעֲיַת
בְּנֵי קְהָת יִשְׁרוֹן עַל
צִדָּא דְמַשְׁכְּנָא דָרוֹמָא:
ל וְרַב בֵּית אַבָּא
לְזַרְעֲיַת קְהָת אֱלִיצָפָן
בַּר עֻזִּיאֵל:
לא וּמַטַּרְתְּהוֹן אֲרוֹנָא
וּפָתוֹרָא וּמְנָרְתָא
וּמַדְבְּחַיָּא וּמָנֵי קוּדְשָׁא
די

פירוש רשב״ם

גם מניינם מבן חדש: (כז) ולקהת משפחת העמרמי. משה. ובניו. עתה מפרש מה שכתוב למעלה ואלה

רש״י

ר ולא כל הזר: (כט) משפחת בני קהת יחנו וגו' תימנה. וסמוכין להם דגל ראובן החונים תימנה אוי לרשע ואוי לשכנו לכך לקו מהם דתן
ולעיל נמי כתיב אלה הם משפחות הקהתי ומפרש וכמוכים להם דגל ראובן כו' שחטאו והחטיאו את הרבים ואוי

שפתי חכמים

הפרוס למעלה כפורות ל' מסך: ר כי בני מררי הין נושאין מיתרים של חצר עיין רש״י בפ' נשא: ש מקשים העולם נ״ל לרש״י לכל פי' זה כאן. וי״ל דק״ל למה לא כתיב משפחת בני הקהתי כמש״כ בתר הכי למשפחת הקהתי

פירוש ע״ט

אוהל לְכֹל עֲבוֹדָתוֹ צוא אַלֶע זַיינֶע דִינְסְט דִיא אַלֶע זַאכְן אִיז גְוֶועְן דָאס הִיטוּנְג פוּן דִיא מִשְׁפָּחוֹת פוּן גֵרְשׁוֹן דָאס הַייסְט זַייא זֶענְן גְוֶועְן מְמוּנִים אִיבֶּר דֶם אַז מֶען הָט בַּדַארְפְט רוּעֶן הָאבְּן זַייא דָאס צוּא נוֹף גְשְׁטֶעלְט אוּנ אַז מֶען הָאט בַּדַארְפְט צִיהָן הָאבְּן זַייא דָאס צוּ אַנַנְדֶר גְלַייגְט: (כז) וְלִקְהָת וכו': (כח) בְּמִסְפַּר כָּל זָכָר אִין דֶר צָאל פוּן אַלֶע זְכָרִים מִבֶּן חוֹדֶשׁ וָמָעְלָה אִיז גְוֶועְן שְׁמוֹנַת אֲלָפִים אַכְט טוֹזִינְט וְשֵׁשׁ מֵאוֹת אוּנ זֶעקְס הוּנְדֶרְט שׁוֹמְרֵי זַיי הָאבְּן גְהִיט מִשְׁמֶרֶת דָאס הִיטוּנְג הַקֹּדֶשׁ פוּן דֶם הֵיילִיקַייט כְּלוֹמַר זַייא זֶענְן גְוֶועְן מְמוּנִים אִיבֶּר אַלֶע הֵיילִיגֶע זַאכְן פוּן דֶם מִשְׁכָּן: (כט) מִשְׁפְּחוֹת בְּנֵי קְהָת דִיא מִשְׁפָּחוֹת פוּן דִיא קִינְדֶר פוּן קְהָת יַחֲנוּ זָאלְן רוּעֶן עַל יֶרֶךְ הַמִּשְׁכָּן אוּף דֶר זַייט פוּן דֶם מִשְׁכָּן תֵּימָנָה קֵיין דָרוֹם זַייט: (ל) וּנְשִׂיא בֵּית אָב לְמִשְׁפְּחוֹת הַקְּהָתִי אֱלִיצָפָן בֶּן עוּזִּיאֵל אוּנ דֶר נָשִׂיא פוּן דֶם בֵּית אָב פוּן דִי מִשְׁפָּחוֹת פוּן קְהָת הָאט גְהֵייסְן אֱלִצָפָן עֶר אִיז גְוֶועְן דֶר זוּן פוּן עוּזִיאֵל: (לא) וּמִשְׁמַרְתָּם הָאָרוֹן וְהַשֻּׁלְחָן וְהַמְּנוֹרָה וְהַמִּזְבְּחוֹת אוּנ זַייעֶר הִיטוּנְג אִיז גְוֶועְן דֶר אָרוֹן אוּנ דֶר שֻׁלְחָן אוּנ דִי מְנוֹרָה. אוּנ דִי מִזְבְּחוֹת וּכְלֵי הַקּוֹדֶשׁ אוּנ דִיא הֵיילִיגֶע כֵּלִים אֲשֶׁר יְשָׁרְתוּ בָּהֶם וָואס מֶען הָאט מִיט זַייא בַּאדִינְט כְּלוֹמַר
וואס

הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר יְשָׁרְתוּ בָּהֶם וְהַמָּסָךְ
וְכֹל עֲבֹדָתוֹ: לב וּנְשִׂיא נְשִׂיאֵי הַלֵּוִי
אֶלְעָזָר בֶּן־אַהֲרֹן הַכֹּהֵן פְּקֻדַּת
שֹׁמְרֵי מִשְׁמֶרֶת הַקֹּדֶשׁ: לג לִמְרָרִי
מִשְׁפַּחַת הַמַּחְלִי וּמִשְׁפַּחַת הַמּוּשִׁי
אֵלֶּה הֵם מִשְׁפְּחֹת מְרָרִי:
לד וּפְקֻדֵיהֶם בְּמִסְפַּר כָּל־זָכָר מִבֶּן
חֹדֶשׁ וָמָעְלָה שֵׁשֶׁת אֲלָפִים
וּמָאתָיִם: לה וּנְשִׂיא בֵית־אָב
לְמִשְׁפְּחֹת מְרָרִי צוּרִיאֵל בֶּן־
אֲבִיחָיִל עַל יֶרֶךְ הַמִּשְׁכָּן יַחֲנוּ
צָפֹנָה: לו וּפְקֻדַּת מִשְׁמֶרֶת בְּנֵי

מררי

אונקלוס

דִּי יְשַׁמְּשׁוּן בְּהוֹן
וּפְרָסָא וְכֹל פָּלְחָנֵהּ:
לב וַאֲמַרְכְּלָא דִּמְמַנָּא
עַל רַבְרְבֵי לֵוָאֵי
אֶלְעָזָר בַּר אַהֲרֹן
כַּהֲנָא דִּמְתַחוֹת
יְדוֹהִי מְמַנָּן נָטְרֵי
מַטְּרַת קוּדְשָׁא:
לג לִמְרָרִי זַרְעִית
מַחְלִי וְזַרְעִית מוּשִׁי
אִלֵּין אִנּוּן זַרְעֲיַת
מְרָרִי: לד וּמִנְיָנֵיהוֹן
בְּמִנְיַן כָּל דְּכוּרָא
מִבַּר יַרְחָא וּלְעֵלָּא
שִׁתָּא אַלְפִין וּמָאתָן:
לה וְרַב בֵּית אַבָּא
לְזַרְעֲיַת מְרָרִי צוּרִיאֵל
בַּר אֲבִיחָיִל עַל
צִדָּא דְמַשְׁכְּנָא יִשְׁרוֹן
צִפּוּנָא: לו וְדִי מְסִיר

למטרת

רש"י

ואבירם ומאתים והמשים איש ת עם קרח ועדתו שנמשכו עמהם במחלוקתם: (לא) והמסך. הוא הפרכת שאף היא קרויה פרכת המסך: (לב) ונשיא נשיאי הלוי. ממונה א על כולם ועל מה היה נשיאותו פקודת שומרי משמרת הקדש על ידו היה

שפתי חכמים

דאוייס לכתוב שהם נבמס דהיינו ה"א בראש התיבה והיו"ד בסוף התיבה: ת כי אלו רובן משבט ראובן היו כדלקמן בסדר קרח וכתב (בנ"א) שרש"י בא לתרץ דבבני גרשון כתיב אחרי המשכן יחנו ימה ובבני מררי על ירך המשכן יחנו צפונה וכאן כתיב יחנו על ירך המשכן תימנה אלא כאן גא סמך יחנו לתימנה לומר שלא בא הכתוב כאן לצוות שיחנו תימנה אלא שהיו כבר תימנה ובהלו כתיב יחנו על ירך המשכן במקום שהם חונים עכשיו בהוא תימנה ומאי נ"מ אלא נ"ל שלכך נמשכו וכו': א לפי' שהלשון משמע שהוא כאחד משאר הנשיאים ולא יותר משום דנקוד ונשיא הוא"ו במלאפום הוא דבוק דאל"כ היה נקוד ונשיא בשו"א

פירוש ע"ט

וָואס מֶען הָאט זַייא בַּדַארְפְט הָאבְּן צוּ דִיא מִזְבְּחוֹת אוּנ צוּא דֶר מְנוֹרָה וְהַמָּסָךְ אוּנ דֶר פִיר הַאנְג וָואס אִיז גְהָאנְגְן פַאר דֶם קָדְשֵׁי קָדָשִׁים וְכֹל עֲבֹדָתוֹ אוּנ אַלֶע זַיינֶע דִינְסְט אִיבֶּר דִיא אַלֶע זַאכְן זָענְן דִיא מִשְׁפָּחוֹת פוּן קְהָת גְוֶועזְן מְמוּנִים: (לב) וּנְשִׂיא נְשִׂיאֵי הַלֵּוִי אֶלְעָזָר אוּנ דֶער נָשִׂיא וָואס אִיז גְוֶועזְן אִיבֶּר דִיא נְשִׂיאִים פוּן שֵׁבֶט לֵוִי אִיז גְוֶועזְן אֶלְעָזָר דֶר זוּן פוּן אַהֲרֹן הַכֹּהֵן אִיבֶּר וָוס אִיז גְוֶועזְן זַיין נְשִׂיאוּת פְּקֻדַּת דָאס בַּפֶעלוּנְג שֹׁמְרֵי פוּן דִיא הִיטֶרְם מִשְׁמֶרֶת הַקֹּדֶשׁ דָאס הִיטוּנְג פוּן דֶם הֵיילִיקַייט כְּלוֹמַר עֶר הָאט גְהַאט צוּ בַּפֶעלְן אִיבֶּר אַלֶע הִיטֶרְם: (לג) לִמְרָרִי וכו': (לד) וּפְקֻדֵיהֶם זַייעֶרֶע גְצֵיילְטֶע בְּמִסְפַּר וכו' אִיז גְוֶועזְן שֵׁשֶׁת אֲלָפִים זֶעקְס טוֹזִינְט וּמָאתָיִם אוּנ צְוַוייא הוּנְדֶרְט: (לה) וּנְשִׂיא בֵית אָב לְמִשְׁפְּחוֹת מְרָרִי אוּנ דֶר נָשִׂיא פוּן דֶם בֵּית אָב פוּן דִיא מִשְׁפָּחוֹת פוּן מְרָרִי הָט גְהַייסְן צוּרִיאֵל דֶר זוּן פוּן אֲבִיחָיִל עַל יֶרֶךְ הַמִּשְׁכָּן יַחֲנוּ זַייא זָאלְן רוּעֶן אוּף דֶר זַייט פוּן דֶם מִשְׁכָּן צָפוֹנָה קֵיין צָפוֹן זַייט: (לו) וּפְקֻדַּת אוּנ דִיא

מְרָרִי קַרְשֵׁי הַמִּשְׁכָּן וּבְרִיחָיו
וְעַמֻּדָיו וַאֲדָנָיו וְכָל־כֵּלָיו וְכֹל
עֲבֹדָתוֹ׃ לז וְעַמֻּדֵי הֶחָצֵר סָבִיב
וְאַדְנֵיהֶם וִיתֵדֹתָם וּמֵיתְרֵיהֶם׃
לח וְהַחֹנִים לִפְנֵי הַמִּשְׁכָּן קֵדְמָה
לִפְנֵי אֹהֶל־מוֹעֵד מִזְרָחָה מֹשֶׁה ׀
וְאַהֲרֹן וּבָנָיו שֹׁמְרִים מִשְׁמֶרֶת
הַמִּקְדָּשׁ לְמִשְׁמֶרֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וְהַזָּר הַקָּרֵב יוּמָת׃ לט כָּל־פְּקוּדֵי
הַלְוִיִּם אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן
נקוד על ואהרן עַל־פִּי יְהוָה לְמִשְׁפְּחֹתָם

ת"א והחונים לפני המשכן קדמה ערכין יא סוטה כ .

כל

לְמַטְּרַת בְּנֵי מְרָרִי
דַּפֵּי מַשְׁכְּנָא וְעַבְרוֹהִי
וְעַמּוּדוֹהִי וְסַמְכוֹהִי
וְכָל מָנוֹהִי וְכֹל
פָּלְחָנֵהּ׃ לז וְעַמּוּדֵי
דָרְתָּא סְחוֹר סְחוֹר
וְסַמְכֵיהוֹן וְסִכֵּיהוֹן
וְאַטּוּנֵיהוֹן׃ לח וְדִי
שָׁרַן קֳדָם מַשְׁכְּנָא
קִדּוּמָא קֳדָם מַשְׁכַּן
זִמְנָא מַדִּינְחָא מֹשֶׁה
וְאַהֲרֹן וּבְנוֹהִי נָטְרִין
מַטְּרַת מַקְדְּשָׁא
לְמַטְּרַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וְחִלּוֹנַי דְּיִקְרַב יִתְקְטֵל׃
לט כָּל מִנְיָנֵי לֵוָאֵי דִּי
מְנָא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן
עַל מֵימְרָא דַּיְיָ
לזרעיתהון

בעל הטורים

(לח) והחונים וגו' לפני אהל מועד מזרחה משה ואהרן. יש פסיק בין משה לאהרן לומר משה במקום אחד לבד ואהרן ובניו

רשי

פקודת שלה: (לח) משה ואהרן ובניו. וסמוכין להם ב דגל מחנה יהודה והחונים עליו יששכר וזבולן טוב לצדיק טוב לשכנו לפי שהיו שכניו של משה שהיה עוסק בתורה נעשו גדולים בתורה שנאמר (תהלים ס) יהודה מחוקקי (דה"א יב) ומבני יששכר יודעי בינה וגו' מאתים ראשי סנהדראות ומזבולן (שופטים ה) מושכים בשבט סופר: (לט) אשר פקד משה ואהרן. נקוד על ואהרן לומר שלא היה

שפתי חכמים

תחת כו' וכהא"ן תחת שנו"ן מ"ש צריך לפרש ממונה כו': ב (ג"ה) גם כאן לא נתרץ דהל"ל משה ואהרן ובניו יחנו לפני אהל מועד אלא שלא בא לצוות רק להגיד לך שהחונים לפני אהל מועד הם המכובדים שאלו לשכך כיון כמותם:

פירוש ע"ט

באפעל מִשְׁמֶרֶת בְּנֵי מְרָרִי פון דם היטונג פון די קינדר פון מְרָרִי איז גוועזן קַרְשֵׁי הַמִּשְׁכָּן דיא ברעטר פון דם מִשְׁכָּן וּבְרִיחָיו אונ זיינע ריגלן וְעַמֻּדָיו אונ זיינע זיילן וַאֲדָנָיו אונ זיינע שוועלן וְכָל כֵּלָיו אונ אַלע זיינע כֵּלִים וְכֹל עֲבֹדָתוֹ אונ אַלע זיינע דינסט: (לז) וְעַמֻּדֵי הֶחָצֵר סָבִיב אונ דיא זיילן וואס ארום דם חָצֵר וְאַדְנֵיהֶם אונ זייערע שוועלן וִיתֵדֹתָם אונ זייערע פלעקר אדר זייערע נעגל וּמֵיתְרֵיהֶם אונ זייערע שטריק: (לח) וְהַחֹנִים אונ דיא וואס רוען לִפְנֵי הַמִּשְׁכָּן פר דם מִשְׁכָּן קֵדְמָה פון פאָרינט לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד פר דם אוהל מועד מִזְרָחָה מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן קיין מִזְרַח

זייט זאל זיין משה מיט אַהֲרֹן שֹׁמְרִים זיי זאלן היטן מִשְׁמֶרֶת הַמִּקְדָּשׁ דם היטונג פון דם הייליקייט לְמִשְׁמֶרֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל צום היטונג פון די קינדר ישראל וְהַזָּר הַקָּרֵב אונ אפרעמדר וואס וועט גנענן יוּמָת זאל ער ווערן גטייט: (לט) כָּל פְּקוּדֵי הַלְוִיִּם אַלע די גציילטע פון די לְוִיִּם אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וואס משה מיט אַהֲרֹן האבן זייא גציילט עַל פִּי יְיָ דורך גאטס מול לְמִשְׁפְּחֹתָם צו זייערע מִשְׁפָּחוֹת כָּל זָכָר אטליכר זָכָר מִבֶּן חֹדֶשׁ וָמַעְלָה פון אזעלכע וואס זענן אַלט אחודש אונ ווייטר האבן די גציילטע אן גטראפן שְׁנַיִם וְעֶשְׂרִים אֶלֶף צוויי אונ צוואנציג טויזנט (עיין רש"י) . רש"י

כָּל־זָכָר מִבֶּן־חֹדֶשׁ וָמַעְלָה שְׁנַיִם וְעֶשְׂרִים אָלֶף׃ ששי מ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה פְּקֹד כָּל־בְּכֹר זָכָר לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל מִבֶּן־חֹדֶשׁ וָמָעְלָה וְשָׂא אֵת מִסְפַּר שְׁמֹתָם׃ מא וְלָקַחְתָּ אֶת־הַלְוִיִּם לִי אֲנִי יְהוָה תַּחַת כָּל־בְּכֹר בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֵת בֶּהֱמַת
הלוים

לְזַרְעִיַתְהוֹן כָּל דְּכוּרָא מִבַּר יַרְחָא וּלְעֵלָּא עַשְׂרִין וּתְרֵין אַלְפִין׃ מ וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה מְנִי כָּל בּוּכְרַיָּא דְּכוּרַיָּא לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל מִבַּר יַרְחָא וּלְעֵלָּא וְקַבֵּל יָת מִנְיַן שְׁמָהַתְהוֹן׃ מא וּתְקָרֵב יָת לֵוָאֵי קֳדָמַי אֲנָא יְיָ חֲלַף כָּל בּוּכְרָא בִּבְנֵי
ישראל

ת"א פקד כל בכר בכורות ד.

בעל הטורים

במקום אחד לכך: (מ) ושא. ג' ושא את מספר שמותם. חטאתי שהיה דוד מתפלל על שנשא מספר בני ישראל וזהו ושא עיניך ימה וצפונה. ואידך ראש פני ושמאלי ושא לכל את מספר שמותם והמתפלל צריך שישא עיניו למעלה וזהו ושא

רש"י

ג במנין הלוים (בכורות ד): **שנים ועשרים אלף.** ובפרטן אתה מוצא שלש מאות יתירים בני גרשון שבעת אלפים וחמש מאות. בני קהת שמונת אלפים ושש מאות. בני מררי ששת אלפים ומאתים. ולמה לא כללן עם השאר ויפדו את הבכורות ולא יהיו זקוקים השלשה ושבעים ומאתים בכורות העודפים על המנין לפדיון אמרו רבותינו במס' בכורות (בכורות ה) אותן שלש מאות לוים בכורים היו ודיים שיפקיעו ד עצמם מן הפדיון: (מ) **פקד כל בכר זכר וגו' מבן**

שפתי חכמים

החונים סמוכים להם: ג פי' שלא היה מתעסק במנין הלוים אלא משה לבדו ומפני שבשארים היו מתעסקין במנין ישראל דרך המקרא לכתוב כן אף שלא היה במנין הלוים מ"ה הזכירו הכתוב נ"כ במנין הלוים. וי"מ שלא היה במנין הלוים שלא היה הוא מן המנין וכן משמע במסכת בכורות דף ד'. אבל קשה והא קרא במונין כתיב אשר פקד משה ואהרן ולא במנין. הרא"ם. ול"נ דה"פ מדנקוד על אהרן משמע שלא היה במונין ולא הוי נמי במנין דאל"כ למה ליה להזכיר אהרן ולנקוד עליו אלא שלא לומר במונין לא היה אבל במנין היה מ"ה הזכירו ונקד עליו למדרש שהוא חסר מכלל וכל אף מן המנין. דומה קצת פי' זה למה שפירשתי במלת את לאן נקוד על את וכו' אף שדחוק קצת יש ליישב כדי שלא תקשה מרש"י דפי' בחומש על פירש"י דמס' בכורות שפי' שם בהדיא שאהרן לא היה בין המנין וכן יש ליישב ליגנא דכ"ר כל פקודי הלוים אשר פקד משה ואהרן נקוד עליו שלא היה אהרן מן המנין דמשמע ליגנא שלא היה מן המנין: ד פי'

פירוש ע"ט

פְּרֶעגְט דֶר חֶשְׁבּוֹן קוּמְט דָאךְ אוּם אַז דִיא לְוִיִּם זֶענֶן גְוֶועןְ צְוַויא אוּנ צְוָואנְצִיג טוֹזִינְט מִיט דְרַיי הוּנְדֶרְט וָוארוּם דִי בְּנֵי גֵרְשׁוֹן זֶענֶן גְוֶועןְ זִיבֶּן טוֹזִינְט מִיט פִינְף הוּנְדֶרְט אוּנ דִי בְּנֵי קְהָת זֶענֶן גְוֶועןְ אַכְט טוֹזִינְט מִיט זֶעקְס הוּנְדֶרְט אוּנ דִיא בְּנֵי מְרָרִי זֶענֶן גְוֶועןְ זֶעקְס טוֹזִינְט מִיט צְוַויא הוּנְדֶרְט סַךְ הַכֹּל מַרְעֶפְּט אָן צְוַויי אוּנ צְוָואנְצִיג טוֹזִינְט מִיט דְרַיי הוּנְדֶרְט אוּנ פַר וָואס רֶעכִינְט נִיט דֶר פָּסוּק נָאךְ דְרַיי הוּנְדֶרְט אוּנ לָאזְן זַייא אוּם לֵייזְן מִיט זַייעֶר גוּף דִיא צְוַויי הוּנְדֶרְט מִיט דְרַייא אוּנ זִיבֶּצִיג בְּכוֹרִים וָוס אִיז אִיבֶּר גְבְּלִיבְּן פוּן דִי יִשְׂרָאֵל אַזוֹי וויא וַייטֶער וָועט שְׁטֵיין דֶר תֵּירוּץ אִיז דִי דְרַייא הוּנְדֶרְט לְוִיִּם זֶענֶן גְוֶועןְ בְּכוֹרִים אִיז גְנוּג פוּן זַייעֶרְט וֶועגְן אַז מֶען הָאט זֵיי אַלֵיין נִיט בַּדַארְפְט אוּם לֵייזְן אַזוֹ וִוי אַלֶע בְּכוֹרִים אוּנ נִיט מֶען זָאל נָאךְ מִיט זַייא אוּם לֵייזְן אַנְדֶרֶע בְּכוֹרִים פוּן דִיא יִשְׂרָאֵל: (מ) וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה הָאט גָאט גְזָאגְט צוּ מֹשֶׁה פְּקוֹד כָּל בְּכוֹר זָכָר צֵייל אַלֶע בְּכוֹרִים וָואס זֶענֶן זְכָרִים צוּ דִיא קִינְדֶר יִשְׂרָאֵל מִבֶּן חוֹדֶשׁ וָמַעְלָה פוּן אַזֶעלְכֶע וָוס זֶענֶן אַלְט פוּן אַחוֹדֶשׁ אָן אוּנ וַוייטֶער וְשָׂא אֵת מִסְפַּר שְׁמוֹתָם אוּנ פַר נֶעם דִי צָאל פוּן זַייעֶרֶע נֶעמֶן: (מא) וְלָקַחְתָּ אֶת הַלְוִיִּם לִי אוּנ דוּ זָאלְסְט נֶעמֶן דִיא לְוִיִּם צוּ מִיר אֲנִי יְיָ אִיךְ בִּין גָאט כְּלוֹמַר אִיךְ גָאט בִּין גוֹזֵר אַז דוּ זָאלְסְט נֶעמֶן

הַלְוִיִּם תַּחַת כָּל־בְּכוֹר בְּבֶהֱמַת
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ מב וַיִּפְקֹד מֹשֶׁה
כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֹתוֹ אֶת־כָּל־
בְּכוֹר בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃ מג וַיְהִי כָל־
בְּכוֹר זָכָר בְּמִסְפַּר שֵׁמֹת מִבֶּן־
חֹדֶשׁ וָמַעְלָה לִפְקֻדֵיהֶם שְׁנַיִם
וְעֶשְׂרִים אֶלֶף שְׁלֹשָׁה וְשִׁבְעִים
וּמָאתָיִם׃ פ מד וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־
מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ מה קַח אֶת־הַלְוִיִּם
תַּחַת כָּל־בְּכוֹר בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל
וְאֶת־בֶּהֱמַת הַלְוִיִּם תַּחַת בְּהֶמְתָּם

ת"א קח את הלוים בכורות ד. ואת בהמת הלוים תחת בהמתם שם.

והיו

יִשְׂרָאֵל וְיָת בְּעִירָא
דְלֵוָאֵי חֲלַף כָּל בּוּכְרָא
בִּבְעִירָא דִבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃
מב וּמְנָא מֹשֶׁה כְּמָא
דִי פַקִּיד יְיָ יָתֵהּ יָת
כָּל בּוּכְרָא בִּבְנֵי
יִשְׂרָאֵל׃ מג וַהֲווֹ כָל
בּוּכְרַיָא דִכְרַיָא בְּמִנְיַן
שְׁמָהָן מִבַּר יַרְחָא
וּלְעֵלָּא לְמִנְיָנֵיהוֹן
עַשְׂרִין וּתְרֵין אַלְפִין
מָאתָן וְשַׁבְעִין
וּתְלָתָא׃ מד וּמַלִּיל
יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר׃
מה קָרֵב יָת לֵוָאֵי
חֲלַף כָּל בּוּכְרָא בִּבְנֵי
יִשְׂרָאֵל וְיָת בְּעִירָא
דְלֵוָאֵי חֲלַף בְּעִירְהוֹן

ויהון

רש"י

חדש ומעלה. משיצא מכלל ספק נפלים: (מה) ואת בהמת הלוים וגו'. לא פדו בהמת הלוים את בכורי בהמה טהורה של ישראל אלא את פטרי חמוריה' ושה ה אחד של בן לוי פטר כמה פטרי חמורים של ישראל תדע שהרי מנה העודפים באדם ולא מנה

שפתי חכמים

שלא יצטרכו ליתן חמשה שקלים לפדיון גלגלותם: ה י"מ דקשה לרש"י דאי אבהמה טהורה קאי אין שייך פדיון דלא פקע קדושה בכור דהא הכהנים עצמן חייבים בקדושת בכור וי"ל עוד דהוכחתו מדכתיב בפרשת בא כל בכור אדם תפדה וכל פטר חמור תפדה בשה וכאן שכתב בכור אדם ובכור בהמה תפדה מיירי נמי דוקא פטרי חמורים. הרא"ם תימא וסלא רש"י בעצמו פירש בפ"ק דבכורות דף ד' גבי הא דפריך רבא לאביי הא איתא דדרשת ק"ו מבהמה לפטור לוים מבכור בהמה טהורה דהא בהמה טהורה דידהו

פירוש ע"ט

דיא לְוִיִם צוּא מַיין דִינְסְט תַּחַת כָּל בְּכוֹר אוֹף דָם אָרְט פוּן דִי בְּכוֹרִים פוּן דִי קִינְדֶר יִשְׂרָאֵל וְאֵת בֶּהֱמַת הַלְוִיִּם תַּחַת כָּל בְּכוֹר בְּבֶהֱמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אוּנ דיא בְּהֵמוֹת פוּן דיא לְוִיִם זָאלְסְטוּ נֶעמְן אוֹף דָם אָרְט פוּן דיא בְּכוֹרִים פוּן דִי בְּהֵמוֹת פוּן דיא קִינְדֶר יִשְׂרָאֵל כְּלוֹמַר דיא שָׁאף פוּן דיא לְוִיִם זָאלְן זַיין אַנְטְקֶעגְן דיא בְּכוֹרִים פוּן דיא אֵייזְלְן פוּן דיא יִשְׂרָאֵל (עיין רש"י): (מב) וַיִּפְקֹד מֹשֶׁה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְיָ אוֹתוֹ אֶת כָּל בְּכוֹר בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הָאט מֹשֶׁה גְצֵיילְט דיא בְּכוֹרִים פוּן דיא קִינְדֶר פוּן יִשְׂרָאֵל אַזוֹ ווִי גָאט הָט אִים גְהֵייסְן: (מג) וַיְהִי כָּל בְּכוֹר זָכָר אוּנ עֶס אִיז גְוֶועזְן אַלֶע בְּכוֹרִים זְכָרִים בְּמִסְפַּר שֵׁמוֹת אִין צָאל פוּן זֵייעֶרֶע נֶעמְן מִבֶּן חוֹדֶשׁ וָמַעְלָה פוּן אַזֶעלְכֶע וָואס זֶענֶען אַלְט גְוֶועזְן אַחוֹדֶשׁ אוּנ ווייטֶער לִפְקוּדֵיהֶם צוּ זֵייעֶרֶע גְצֵיילְטֶע כְּלוֹמַר דיא בְּכוֹרִים ווָאס זֶענֶען גְצֵיילְט גְוָוארְן אִיז גְוֶועזְן זֵייעֶר צָאל שְׁנַיִם וְעֶשְׂרִים אֶלֶף צְווייא אוּנ צְוָואנְצִיג טוֹיזֶנְט שְׁלֹשָׁה וְשִׁבְעִים אוּנ דְרֵייא אוּנ זִיבְּצִיג וּמָאתָיִם אוּנ צְווייא הוּנְדֶערְט: (מד) וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר הָאט גָאט גְרֶעט צוּ מֹשֶׁה אַזוֹ צוּ זָאגְן: (מה) קַח אֶת הַלְוִיִּם נֶעם דִי לְוִיִם תַּחַת כָּל בְּכוֹר בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אוֹף דָם אָרְט פוּן דיא קִינְדֶער פוּן דִי יִשְׂרָאֵל וְאֶת בֶּהֱמַת הַלְוִיִּם אוּנ דיא בְּהֵמוֹת פוּן דיא לְוִיִם דָאס מֵיינְט מֶען זֵייעֶרֶע שָׁאף זָאלְסְטוּ נֶעמְן תַּחַת בְּהֶמְתָּם אַנְטְקֶעגְן זֵייעֶרֶע בְּהֵמוֹת פוּן דִי יִשְׂרָאֵל דָם מֵיינְט מֶען

אנטקעגין

וְהָיוּ־לִי הַלְוִיִּם אֲנִי יְהוָה׃ מו וְאֵת
פְּדוּיֵי הַשְּׁלֹשָׁה וְהַשִּׁבְעִים
וְהַמָּאתַיִם הָעֹדְפִים עַל־הַלְוִיִּם
מִבְּכוֹר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ מז וְלָקַחְתָּ
חֲמֵשֶׁת חֲמֵשֶׁת שְׁקָלִים לַגֻּלְגֹּלֶת
בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ תִּקָּח עֶשְׂרִים גֵּרָה
הַשָּׁקֶל׃ מח וְנָתַתָּה הַכֶּסֶף לְאַהֲרֹן
וּלְבָנָיו פְּדוּיֵי הָעֹדְפִים בָּהֶם׃
מט וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֵת כֶּסֶף הַפִּדְיוֹם
מאת

וִיהוֹן מְשַׁמְּשִׁין קֳדָמַי
לֵוָאֵי אֲנָא יְיָ׃ מו וְיָת
פֻּרְקַן מָאתָן וְשַׁבְעִין
וּתְלָתָא דְּיַתִּירִין עַל
לֵוָאֵי מִבּוּכְרַיָּא דִּבְנֵי
יִשְׂרָאֵל׃ מז וְתִסַּב
חֲמֵשׁ חֲמֵשׁ סִלְעִין
לְגֻלְגַּלְתָּא בְּסִלְעֵי
קוּדְשָׁא תִּסַּב עַשְׂרִין
מָעִין סִלְעָא׃ מח וְתִתֵּן
כַּסְפָּא לְאַהֲרֹן וְלִבְנוֹהִי
פֻּרְקַן דְּיַתִּירִין בְּהוֹן׃
מט וּנְסִיב מֹשֶׁה יָת
כְּסַף פֻּרְקָנְהוֹן מִן
דיתירין

ת"א והיו לי הלוים שם. ולקחת חמשת סנהדרין יז.

רש"י

ו העודפים בבהמה: (מו) ואת פדויי השלשה וגו'. ואת הבכורות הצריכין להפדות בהם אלו השלשה ושבעים ומאתים העודפים בהם יתרים על הלוים מהם תקח ז חמשת שקלים לגלגלת כך היתה מכירתו של יוסף עשרים כסף שהיה בכורה של רחל:

שפתי חכמים

שפקעו בהמת ישראל שהבכורה וכ"ע וי"ל דהא פרכא דפריך רבא לאביי אינה אלא לפי שברתו אבל אביי בלא"ג עליה בהא וס"ל דלא פדה בהמת הלוים את בכורי בהמה טהורה של ישראל וכו' עיין (בש"י): ו פרא"ם תימא היך בניא פראיה זואת שהתלמוד כבר בטל אותה ואמר ודלמא הוו נשיין בהמתן והוו קיימין לגבדי בכור ישראל והביא ראי' אחרת אמר קרא ואת בהמת הלוים תחת בהמתם בהמה אחת תחת בהמות רבות דאי כ"ד דהאי ואת בהמת הלוים בבהמות רבות מיירי לכתוב קרא או בהמת בהמה או בהמתן בהמתם ש"מ חד פוטר טובא. ותירץ הוא מ"כ בנית ראיה אחרונה מפני שהוא רחוק מן הפשט מ"ה בניא ראיה ראשונה: ז כדי שלא הטעה לומר דהאי ואת פדויי השלשה והשבעים וגו' פי' כמו העודפים על פדויי הלוים דבסמוך דפי' אותן שפדו הלוים בגופן כדפירש"י בה ומהם תקח חמשת שקלים ג"כ לכך פירש דהאי ואת פדויי השלשה וגו' פי' ואת

פירוש עם

אַנְטְקֶעגְן דִיא וּבְכוֹרִים פוּן דִיא אֵייזְלְן פוּן דִיא יִשְׂרָאֵל אַזוֹ וִוי אוֹבְן אִיז גְשְׁטַאנְן וְהָיוּ לִי הַלְוִיִּם אוּנ דִיא לְוִיִּם זָאלְן זַיין צוּ מִיר אֲנִי יְיָ ווארוּם אִיךְ בִּין גָאט אוּנ בִּין דָם גוֹזֵר מֶען זָאל אַזוֹ טָאן אוּנ אִיךְ בִּין בַּגְלַייבְט צוּ צָאלְן שְׂכַר צוּא דִיא וָואס זֶענְן מְקַיֵּים מֵיינֶע מִצְוֹת: (מו) וְאֵת פְּדוּיֵי הַשְּׁלֹשָׁה וְהַשִּׁבְעִים וְהַמָּאתַיִם אוּנ דִיא צְוַוייא הוּנְדֶערְט מִיט דְרַייא אוּנ זִיבְּצִיג בְּכוֹרִים וָואס מֶען דַארְף זַייא אוֹם לַייזְן הָעוֹדְפִים עַל הַלְוִיִּם מִבְּכוֹר וָואס דִי בְּכוֹרִים פוּן דִיא יִשְׂרָאֵל זֶענְן מֶער פוּן דִיא לְוִיִּם ווארוּם דִי לְוִיִּם זֶענְן גְוֶועְן צְוַויי אוּנ צְוָואנְצִיג טוֹזִינְט הָאט מֶען מִיט זַייא אוֹם גְלֵייזְט צְוַוייא אוּנ צְוָואנְצִיג טוֹזִינְט בְּכוֹרִים פוּן דִיא יִשְׂרָאֵל אִיז נָאךְ אִיבֶּר גְבְלִיבְּן צְוַוייא הוּנְדֶערְט מִיט דְרַייא אוּנ זִיבְּצִיג בְּכוֹרִים וָואס מֶען הָאט זַייא בַּדַארְפְט אוֹם לַייזְן. אוּנ קֵיין פְּשׁוּטֵי לְוִיִּם אִיז שׁוֹן נִיט גְוֶועְן מֶען זָאל מִיט זַייא אוֹם לַייזְן עֶס אִיז נָאר גְוֶועְן דְרַייא הוּנְדֶערְט לְוִיִּם וָואס זַייא זֶענְן גְוֶועְן בְּכוֹרִים הָאט מֶען מִיט זַייא נִיט גְקָאנְט אוֹם לַייזְן אַזוֹ וִויא אוֹבְן אִיז גְשְׁטַאנְן: (מז) וְלָקַחְתָּ חֲמֵשֶׁת חֲמֵשֶׁת שְׁקָלִים לַגֻּלְגֹּלֶת זָאלְסְטוּ נֶעמְן פִינְף שְׁקָלִים צוּא אִיטְלִכְן קָאפּ כְּלוֹמַר פוּן אִיטְלִכְן בְּכוֹר זָאלְסְטוּ נֶעמְן פִינְף שְׁקָלִים בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ תִּקָּח מִיט אַשֶׁקֶל פוּן הֶקְדֵּשׁ זָאלְסְטוּ נֶעמְן דִיא פִינְף שְׁקָלִים עֶשְׂרִים גֵּרָה הַשָּׁקֶל דֶר שֶׁקֶל זָאל אָן מֵירֶעכְן צְוָואנְצִיג הַלְבְּלִינְג דָאס הֵייסְט אַזוֹ אַמַטְבֵּעַ: (מח) וְנָתַתָּה הַכֶּסֶף לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו פְּדוּיֵי הָעֹדְפִים בָּהֶם אוּנ דָאס גֶעלְט ווָס דִיא אִיבְּרִיגֶע בְּכוֹרִים

האבין

דְּיַתִּירִין עַל פְּרִיקֵי
לֵוָאֵי׃ נ מִן בּוּכְרַיָּא
דִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל נְסִיב יָת
כַּסְפָּא אֲלַף וּתְלַת
מְאָה וְשִׁתִּין וְחָמֵשׁ
סִלְעִין בְּסִלְעֵי קוּדְשָׁא׃
נא וִיהַב מֹשֶׁה יָת
כְּסַף פְּרִיקַיָּא לְאַהֲרֹן
וְלִבְנוֹהִי עַל מֵימְרָא
דַיְיָ כְּמָא דִי פַקִּיד יְיָ
יָת מֹשֶׁה׃ א וּמַלִּיל יְיָ
עִם מֹשֶׁה וְעִם אַהֲרֹן
לְמֵימַר

מֵאֵת הָעֹדְפִים עַל פְּדוּיֵי הַלְוִיִּם׃
נ מֵאֵת בְּכוֹר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָקַח
אֶת־הַכָּסֶף חֲמִשָּׁה וְשִׁשִּׁים וּשְׁלֹשׁ
מֵאוֹת וָאֶלֶף בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ׃
נא וַיִּתֵּן מֹשֶׁה אֶת־כֶּסֶף הַפְּדֻיִם
הפדוים קרי לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו עַל־פִּי יְהוָה
כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃ פ
שביעי ד א וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
וְאֶל

פירוש רשב״ם

תולדות אהרן ומשה : (נא) הפדוים . מיותר כ״ם כמ״ם של ריקם . חכנם . שלשום . שלש מאות שהלוים עודפים

רש״י

(מט) העדפים על פדויי הלוים. על אותן שפדו הלוים בגופן : (נ) חמשה וששים ושלש מאות ואלף. כך סכום החשבון חמשה שקלים לגלגלת למאתים בכורות אלף שקל לשבעים בכורות שלש מאות וחמשים שקל לשלש בכורות חמשה עשר שקל (במדרש רבה. סנהדרין יז) אמר כיצד אעשה בכור שאומר לו תן חמשת שקלים יאמר לי אני מפדויי הלוים מה עשה הביא שנים ועשרים אלף פסקין ח וכתב עליהם בן לוי ומאתים ושבעים ושלשה פסקין

שפתי חכמים

הבכורות שצריכין לפדות כו׳ כי עדיין לא היו פדויין אלא גם צריכין לפדות ומהם תקח חמשת שקלים לגלגלת : ח פי׳ חתיכות אגרות וכן וכספר יותקו מתרגמינן כפתקא יתרשמון :

פירוש ע״ט

הָאבְּן זִיךְ דֶר מִיט אוּם גְלַייזְט זָאלְסְטוּ גֶעבְּן צוּ אַהֲרֹן אוּנ זַיינֶע זִין : (מט) וַיִּקַּח מֹשֶׁה הָאט מֹשֶׁה גְנוּמְן אֶת כֶּסֶף הַפִּדְיוֹם דָאס אוּם לַייזוּנְג גֶעלְט מֵאֵת הָעוֹדְפִים פוּן דִיא וָואס זֶענְן אִיבְּרִיג גְוֶועזְן עַל פְּדוּיֵי הַלְוִיִּם אוֹף דֶם אוּם לַייזוּנְג פוּן דִיא לְוִיִּם. אוּנ הָאט גְגֶעבְּן צוּ אַהֲרֹן אוּנ צוּ זַיינֶע זִין אַזוֹ וִויא וַויטֶער וֶועט שְׁטֵיין : (נ) מֵאֵת בְּכוֹר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל פוּן אַלִי בְּכוֹרִים פוּן דִיא קִינְדֶר יִשְׂרָאֵל וָואס זֶענְן אִיבֶּר גְבְּלִיבְּן לָקַח אֶת הַכֶּסֶף הָאט עֶר גְנוּמְן דֶם גֶעלְט דֶם הָאט אָן גֶטְרָאפְן חֲמִשָּׁה וְשִׁשִּׁים וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת וָאֶלֶף בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ טוֹזִינְט מִיט דְרַייא הוּנְדֶרְט מִיט פִינְף אוּנ זֶעכְצִיג שְׁקָלִים : (נא) וַיִּתֵּן מֹשֶׁה אֶת כֶּסֶף הַפְּדֻיִם לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו הָאט מֹשֶׁה גְגֶעבְּן דָאס גֶעלְט פוּן דֶם אוּם לַייזוּנְג צוּ אַהֲרֹן אוּנ צוּ זַיינֶע קִינְדֶר עַל פִּי יְיָ דוּרְךְ גָאטְס מוֹל כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְיָ אֶת מֹשֶׁה אַזוֹ וִויא גָאט הָאט גְבָּאטְן צוּא מֹשֶׁה. רַשִׁ״י שְׁרַייבְּט מֹשֶׁה הָט זִיךְ גְטְרַאכְט וִויא אַזוֹ זָאל אִיךְ טָאן צוּ וֶועלְכְן בְּכוֹר אִיךְ וֶועל קוּמְן אוּנ וֶועל צוּא אִים זָאגְן גִיבּ פִינְף שְׁקָלִים וֶועט עֶר עֶנְטְפֶרְן אִיךְ בִּין פוּן דִיא בְּכוֹרִים וָואס דִיא לְוִיִּם הָאבְּן אוּם גְלַייזְט מִיט זַייעֶר גוּף הָט זִיךְ מֹשֶׁה אַזוֹ אַיין עֵצָה גְגֶעבְּן עֶר הָאט גְנוּמְן צְוַוייא אוּנ צְוָואנְצִיג טוֹזִינְט קְוִויטְלֶךְ אוּנ הָאט אוֹף אִיטְלֶכְן אָן גְשְׁרִיבְּן בֶּן לֵוִי אוּנ הָאט ווִידֶר גְנוּמְן צְוַייא הוּנְדֶרְט מִיט דְרַייא אוּנ זִיבְּצִיג קְוִויטְלֶךְ אוּנ הָאט אָן גְשְׁרִיבְּן אוֹף אִיטְלֶכְן בַּזוּנְדֶר חֲמִשָּׁה שְׁקָלִים אוּנ הָאט אַלֶע קְוִויטְלֶךְ אוּם גְמִישְׁט אוּנ הָט אַרַיין גְלֵייגְט אִין אַכֵּלִי אוּנ הָט גְהֵייסְן אִיטְלֶכְן בְּכוֹר זָאל אַרוֹיס נֶעמְן אַיין קְוִויטְל. דֶר וָואס הָט אַרוֹיס גְנוּמְן אַקְוִויטְל וָוס דְרוֹיף אִיז גְשְׁרִיבְּן בֶּן לֵוִי דֶר אִיז פָּטוּר גְוֶועזְן פוּן פִינְף שְׁקָלִים צוּ גֶעבְּן אוּנ דֶר וָוס הָאט אַרוֹיס גְנוּמְן אַזוֹ אַקְוִויטְל וָואס דְרוֹיף אִיז גְשְׁטַאנְן אָן גְשְׁרִיבְּן חֲמִשָּׁה שְׁקָלִים דֶער הָאט גְמוּזְט גֶעבְּן פִינְף שְׁקָלִים : (א) וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן לֵאמֹר אוּנ גָאט הָאט גְרֶעט צוּ מֹשֶׁה אוּנ צוּא אַהֲרֹן

וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר׃ ב נָשֹׂא אֶת־
רֹאשׁ בְּנֵי קְהָת מִתּוֹךְ בְּנֵי לֵוִי
לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם׃ ג מִבֶּן
שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וָמַעְלָה וְעַד בֶּן־
חֲמִשִּׁים שָׁנָה כָּל־בָּא לַצָּבָא
לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד׃
ד זֹאת עֲבֹדַת בְּנֵי־קְהָת בְּאֹהֶל
מוֹעֵד קֹדֶשׁ הַקֳּדָשִׁים׃ ה וּבָא אַהֲרֹן
וּבָנָיו בִּנְסֹעַ הַמַּחֲנֶה וְהוֹרִדוּ אֵת
פָּרֹכֶת הַמָּסָךְ וְכִסּוּ־בָהּ אֵת אֲרֹן
הָעֵדֻת׃ ו וְנָתְנוּ עָלָיו כְּסוּי עוֹר

ת׳א מבן תלתין שנין ולעלא ועד כד .

תחש

לְמֵימַר׃ ב קַבִּילוּ יָת חֻשְׁבַּן בְּנֵי קְהָת מִגּוֹ בְּנֵי לֵוִי לְזַרְעֲיָתְהוֹן לְבֵית אֲבָהָתְהוֹן׃ ג מִבַּר תְּלָתִין שְׁנִין וּלְעֵלָּא וְעַד בַּר חַמְשִׁין שְׁנִין כָּל דְּאָתֵי לְחֵילָא לְמֶעְבַּד עֲבִידְתָּא בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא׃ ד דֵּין פָּלְחַן בְּנֵי קְהָת בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא קֹדֶשׁ קוּדְשַׁיָּא׃ ה וְיֵעוֹל אַהֲרֹן וּבְנוֹהִי בְּמִטַּל מַשְׁרִיתָא וִיפָרְקוּן יָת פָּרֻכְתָּא דִּפְרָסָא וִיכַסּוּן בַּהּ יָת אֲרוֹנָא דְּסַהֲדוּתָא׃ ו וְיִתְּנוּן עֲלוֹהִי חוּפָאָה דִּמְשַׁךְ

סםגונא

פירוש רשב״ם

על שנים ועשרים אלף . בכורות חיו . ואין בכור מפקיע בכור כך פי׳ רבותינו : (ח) אהרן ובניו . בנסוע המחנה

שפתי חכמים

ט כוונתו לפרש טעם המנין שכל המניינים נמנים מבן חודש ומבן כ׳ ובני י״ג אבל זה המספר אינו דומה לשום אחד מהמספרים . לכך פי׳ מנה מהן הראויין וכו׳ רא״ם : י פירוש אל יקשה בעיניך לומר שיאך היו יודעים השעה שיכסו עד שיתחילו לפרק שאין כבוד לארון הקודש

רש״י

כתב עליהן ה׳ שקלים שלהן ונתנן בקלפי אמר להן בואו וטלו פתקיכם לפי הגורל : (ב) נשא את ראש וגו׳. מנה מהם את הראויין לעבודת משא והם מבן שלשים ועד בן חמשים שנה והפחותים מהלשים לא נתמלא כחו מכאן אמרו בן שלשים לכח והיותר על בן חמשים כחו מכחיש מעתה : (ד) קדש הקדשים . המקודש שבכולן הארון והשלחן והמנורה והמזבחות והפרכת וכלי שרת : (ה) ובא אהרן ובניו וגו׳. יכניסו כל כלי וכלי לנרתקו המפורש לו בפרשה זו ולא יטרכו הלוים בני קהת אלא לשאת : בנסע המחנה . כשהענן מסתלק י היו יודעין

פירוש ע״ט

אַזוֹ צוּ זָאגְן׃ (ב) נָשֹׂא אַנְטְפַאנְג אֶת רֹאשׁ בְּנֵי קְהָת דִּי צָאל פוּן דִּיא קִינְדֶר פוּן קְהָת מִתּוֹךְ בְּנֵי לֵוִי פוּן צְווִישְׁן דִּיא קִינְדֶר פוּן לֵוִי לְמִשְׁפְּחוֹתָם צוּ זַייעֶרֶע מִשְׁפָּחוֹת לְבֵית אֲבוֹתָם צוּם הויז גְזִינְד פוּן זַייעֶרֶע עֶלְטֶרְן׃ (ג) מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה פוּן אַזֶעלְכֶע וָואס זֶענְן אַלְט דְּרַייסִיג יָאר וָמַעְלָה אוּנ וַוייטֶער וְעַד בֶּן חֲמִשִּׁים שָׁנָה אוּנ בִּיז פוּפְצִיג יָאר כָּל בָּא לַצָּבָא אִיטְלִכֶר וָואס אִיז רָאוּי צוּ קוּמְן הֶערְשִׁין לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד צוּ טָאן אַמְלָאכָה אִין אוֹהֶל מוֹעֵד׃ (ד) זֹאת עֲבוֹדַת בְּנֵי קְהָת בְּאֹהֶל מוֹעֵד דָּס אִיז דִּי דִּינְסְט פוּן דִּי בְּנֵי קְהָת אִין אוֹהֶל מוֹעֵד קֹדֶשׁ הַקֳּדָשִׁים דִּיא גַאנְץ הֵיילִיגֵי זַאכְן דְּהַיְינוּ דֶר אָרוֹן אוּנ דֶר שֻׁלְחָן אוּנ דִּי מִזְבְּחוֹת אוּנ דֶר פָּרוֹכֶת אוּנ דִּי כְּלֵי שָׁרֵת׃ (ה) וּבָא אַהֲרֹן וּבָנָיו אוּנ עֶר זָאל קוּמֶן אַהֲרֹן מִיט זַיינֵי קִינְדֶר בִּנְסוֹעַ הַמַּחֲנֶה אַז דִּי מַחֲנֶה וֶועט וֶועלְן צִיהֶן דְהַיְינוּ אַז דֶר עָנָן וֶועט זִיךְ אָפּ טָאן וְהוֹרִידוּ אוּנ זַייא זָאלְן מַאכְן אַרָאפּ נִידֶרְן אֶת פָּרוֹכֶת הַמָּסָךְ דֶּם פִיר הַאנְג וָואס הֶענְגְט פַאר דֶּם קָדְשֵׁי קָדָשִׁים וְכִסּוּ בָהּ אֶת אֲרוֹן הָעֵדוּת אוּנ זַייא זָאלְן מִיט דֶּם פָּרוֹכֶת צוּ דֶעקְן דֶעם אָרוֹן וָואס דְרִינֶען לִיגֶן דִּי לוּחוֹת׃ (ו) וְנָתְנוּ עָלָיו אוּנ דֶערְנָאךְ זָאלְן זַייא גֶעבְּן אוֹף אִים כְּסוּי עוֹר תַּחַשׁ אַ דֶעק

פון

תַּחַשׁ וּפֵרְשׂוּ בֶגֶד־כְּלִיל תְּכֵלֶת
מִלְמָעְלָה וְשָׂמוּ בַּדָּיו׃ ז וְעַל ׀
שֻׁלְחַן הַפָּנִים יִפְרְשׂוּ בֶּגֶד תְּכֵלֶת
וְנָתְנוּ עָלָיו אֶת־הַקְּעָרֹת וְאֶת־
הַכַּפֹּת וְאֶת־הַמְּנַקִּיֹּת וְאֵת קְשׂוֹת
הַנָּסֶךְ וְלֶחֶם הַתָּמִיד עָלָיו יִהְיֶה׃
ח וּפָרְשׂוּ עֲלֵיהֶם בֶּגֶד תּוֹלַעַת שָׁנִי
וְכִסּוּ אֹתוֹ בְּמִכְסֵה עוֹר תָּחַשׁ
וְשָׂמוּ אֶת־בַּדָּיו׃ ט וְלָקְחוּ ׀ בֶּגֶד
תְּכֵלֶת וְכִסּוּ אֶת־מְנֹרַת הַמָּאוֹר

ואת

ת״א ואת קשות הנסך מכדרין בה ולחם התמיד עליו יהיה מנחום לה .

סַסְגוֹנָא וְיִפְרְסוּן לְבוּשׁ
גְּמִיר תִּכְלָא מִלְעֵלָּא
וִישַׁוּוֹן אֲרִיחוֹהִי׃
וְעַל פָּתוֹרָא דִּלְחֵם
אַפַּיָּא יִפְרְסוּן לְבוּשׁ
תִּכְלָא וְיִתְּנוּן עֲלוֹהִי
יָת מָגִיסַיָּא וְיָת בָּזִיכַיָּא
וְיָת מְכִילָתָא וְיָת
קַסְוַות נִסּוּכָא וּלְחֵם
תְּדִירָא עֲלוֹהִי יְהֵי׃
ח וְיִפְרְסוּן עֲלֵיהוֹן
לְבוּשׁ צְבַע זְהוֹרִי
וִיכַסּוּן יָתֵהּ בְּחוֹפָאָה
דִּמְשַׁךְ סַסְגוֹנָא וִישַׁוּוֹן
יָת אֲרִיחוֹהִי׃ ט וְיִסְּבוּן
לְבוּשׁ תִּכְלָא וִיכַסּוּן
יָת מְנַרְתָּא דְּאַנְהוֹרֵי

וית

בעל הטורים

פירך יפה ביפן פניו למטה ולא יכוס פניו למעלה: (ז) בארון ובמזבח הנחשת כתיב בדיו ובשלחן ובמזבח הזהב כתיב לבתים

רש״י

מסעו: (ז) קערות וכפות קשות ומנקיות. כבר פירשתי במלאכת המשכן: הנסך. הכסוי לשון

שפתי חכמים

לכסותו אחר נסיעת דגל מחנה יהודה כי היה נראה שנסיעת דגל יהודה הכריח לפרק המשכן ולכסות הארון :

פירוש ע״ט

פון פֶעל פון תְּחָשִׁים וּפָרְשׂוּ אונ זַייא זָאלִן דְרוֹף
פַאר שְׁפְּרֵייטִן בֶּגֶד כְּלִיל תְּכֵלֶת אַיין קְלֵייד וָוס אִיז
נָאר בְּלָאֶעה וָואל מִלְמָעְלָה פון אוֹבִן וְשָׂמוּ בַּדָּיו אונ
מֶען זָאל טָאן דִיא שְׁטַאנְגִן. כְּלוֹמַר מֶען זָאל
צוּ רֶעכְט מַאכִן דִי שְׁטַאנְגִן מֶען זָאל קֶענִן מִיט
זַייא טְרָאגִן דֶם אָרוֹן מִיט אַלֶע דִיא זַאכִן וָואס
אוֹף אִים זֶענִן פַאר שְׁפְּרֵייט: (ז) וְעַל שֻׁלְחַן הַפָּנִים
אונ אוֹף דֶעם שֻׁלְחָן וָואס דְרוֹף לִיגְט דֶר לֶחֶם
הַפָּנִים יִפְרְשׂוּ זָאל אַהֲרֹן מִיט זַיינִי זִין פַר שְׁפְּרֵייטִן
בֶּגֶד תְּכֵלֶת אַטוּךְ פון בְּלָאֶעה וָואל וְנָתְנוּ עָלָיו אונ
זַייא זָאלִן גֶעבִּן אוֹף אִים אֶת הַקְּעָרוֹת דִי שִׁיסְלִין
וְאֶת הַכַּפּוֹת אונ דִיא לֶעפֶל וְאֶת הַמְּנַקִּיּוֹת אונ דָם רַיין
נֶפֶּעם אָדֶר דִיא עֶרְד שְׁטֶעקִן וְאֵת קְשׂוֹת הַנָּסֶךְ אונ
דִיא הָאלְבֶּע רֶערִן וָואס זַייא זֶענִן אִיבֶּר דֶעם
בְּרוֹט בַּדֶעקְט וְלֶחֶם הַתָּמִיד אונ דֶר לֶחֶם הַתָּמִיד
עָלָיו יִהְיֶה זָאל אוֹף דֶעם טִישׁ זַיין אונ פַאר וָואס

רוּפְט מֶען אִים לֶחֶם הַתָּמִיד וַוייל עֶר גֵייט קֵיין
מָאל נִיט אוֹס דֶעם בְּרוֹט נֶעמְט מֶען אַרָאפּ אונ
אַנְדֶרִי לֵייגְט מֶען אַרוֹף: (ח) וּפָרְשׂוּ עֲלֵיהֶם אונ
מֶען זָאל אוֹף זֵיי פַר שְׁפְּרֵייטִן כְּלוֹמַר אִיבֶּר דִי
אַלֶע זַאכִן וָואס מֶען הָאט אַרוֹף גֶלֵייגְט אוֹף
דֶעם טִישׁ זָאל מֶען פַאר שְׁפְּרֵייטִן בֶּגֶד תּוֹלַעַת שָׁנִי
אַטוּךְ פון רוֹטֶע פֶאדִים וְכִסּוּ אוֹתוֹ אונ מֶען זָאל
עֶם בַּדֶעקִן בְּמִכְסֵה עוֹר תָּחַשׁ מִיט אַדֶעק פון פֶעל
פון תְּחָשִׁים וְשָׂמוּ אֶת בַּדָּיו אונ מֶען זָאל אַרַיין טָאן
אִין דֶעם שֻׁלְחָן זַיינֶע שְׁטַאנְגִן: (ט) וְלָקְחוּ אונ
אַהֲרֹן מִיט זַיינֶע זִין זָאלִן נֶעמִן בֶּגֶד תְּכֵלֶת וְכִסּוּ אֶת
מְנוֹרַת הַמָּאוֹר אונ זָאלִן דֶער מִיט צוּא דֶעקִן דִיא
מְנוֹרָה וָואס בְּרֶענְט אִין אִיר תָּמִיד לִיכְט וְאֶת
נֵרוֹתֶיהָ אונ אִירֶע רֶערִן וְאֶת מַלְקָחֶיהָ אונ אִירֶע
צְווָענְגְלִיךְ וְאֶת מַחְתּוֹתֶיהָ אונ אִירֶע פַאנֶען וְאֵת כָּל
כְּלֵי שַׁמְנָהּ אונ אַלֶע כֵּלִים וָואס מֶען הַאלְט דְרִינֶן

אייל

וְאֶת־נֵרֹתֶיהָ וְאֶת־מַלְקָחֶיהָ וְאֶת־
מַחְתֹּתֶיהָ וְאֵת כָּל־כְּלֵי שַׁמְנָהּ
אֲשֶׁר יְשָׁרְתוּ־לָהּ בָּהֶם׃ י וְנָתְנוּ
אֹתָהּ וְאֶת־כָּל־כֵּלֶיהָ אֶל־מִכְסֵה
עוֹר תָּחַשׁ וְנָתְנוּ עַל־הַמּוֹט׃
יא וְעַל ׀ מִזְבַּח הַזָּהָב יִפְרְשׂוּ בֶּגֶד
תְּכֵלֶת וְכִסּוּ אֹתוֹ בְּמִכְסֵה עוֹר
תָּחַשׁ וְשָׂמוּ אֶת־בַּדָּיו׃ יב וְלָקְחוּ
אֶת־כָּל־כְּלֵי הַשָּׁרֵת אֲשֶׁר יְשָׁרְתוּ־
בָם בַּקֹּדֶשׁ וְנָתְנוּ אֶל־בֶּגֶד תְּכֵלֶת
וְכִסּוּ אוֹתָם בְּמִכְסֵה עוֹר תָּחַשׁ
וְנָתְנוּ עַל־הַמּוֹט׃ יג וְדִשְּׁנוּ אֶת־
המזבח

ת"א את כל כלי השרת אשר ישרתו בם יומא נח סנהדרין פא זבחים טו .

וְיָת בּוֹצִינָהָא וְיָת
צִבְתָּהָא וְיָת
מַחְתְּיָתָהָא וְיָת כָּל
מָנֵי מִשְׁחָא דִּי יְשַׁמְּשׁוּן
לַהּ בְּהוֹן׃ י וְיִתְּנוּן
יָתַהּ וְיָת כָּל מָנָהָא
לְחוּפָאָה דִּמְשַׁךְ
סַסְגּוֹנָא וְיִתְּנוּן עַל
אֲרִיחָא׃ יא וְעַל
מַדְבְּחָא דְּדַהֲבָא
יִפְרְסוּן לְבוּשׁ תִּכְלָא
וִיכַסּוּן יָתֵהּ בְּחוּפָאָה
דִּמְשַׁךְ סַסְגּוֹנָא וִישַׁוּוֹן
יָת אֲרִיחוֹהִי׃
יב וְיִסְּבוּן יָת כָּל מָנֵי
שִׁמּוּשָׁא דִּי יְשַׁמְּשׁוּן
בְּהוֹן בְּקוּדְשָׁא וְיִתְּנוּן
לִלְבוּשׁ תִּכְלָא וִיכַסּוּן
יָתְהוֹן בְּחוּפָאָה דִּמְשַׁךְ
סַסְגּוֹנָא וְיִתְּנוּן עַל
אֲרִיחָא׃ יג וְיִסְּפוּן יָת קִטְמָא דְמַדְבְּחָא
ויפרסון

פירוש רשב"ם

שני דגלים ראשונים שנוסעים תחלת קודם שיסע המשכן הלוים: (י) ונתנו על המוט. טועה היה בזה ר' יוסף קרא. מדלא כתיב כדכתיב במוט בשנים. היה רוצה לומר שכל המוט היה תחת הכלים מדכתיב על. השיבותי

שפתי חכמים

כ פי' לא שפתילה סדולקת כמו נר אלטים וגו' לכן פי' פה שהוא מורה על הכלי כי אלא נר מנורת גם הכלי: ל פי' שק גדול שטמים בו סחורות מדכתיב אל מכסה משמע דבר שיש לו תוך: מ דק"ל דלא כל"ל אלא אשר ישרתו בם בקדש ל"ל. ומתרץ מ"ס כתיב בקדש לומר שלא היו משרתים על המזבח באותן כלים כ"א במשכן כי א"ל כלים למזבח

רש"י

מסך. אשר יוסך בהן: (ט) מלקחיה. כמין לבת שמוסך בה את הפתילה לכל לד שירלה: מחתתיה. כמין כף קטנה ושוליה פשוטין ולא סנלגלים ואין לה מחילה לפנים אלא מלדיה וחותה בה את דשן הנרות כשמטיבן: נרתיה. לוני"ש בלעז בנותנים בהן ב השמן והפתילות: (י) אל מכסה עור תחש. (כלים לג) ל כמין מרלוף: (יב) את כל כלי השרת אשר ישרתו בם בקדש. בתוך המשכן שהוא קדש מ והן כלי הקטרת שמשרתין בהם במזבח הפנימי: (יג) ודשנו את המזבח. מזבח

פירוש ע"ט

איל וואס מען דארף האבן צו דר מנורה אשר ישרתו לה בהם וואס מען ברינגט דיא מנורה מיט כלים: (י) ונתנו אותה אונ מען זאל זיא געבן מיינט מען די מנורה ואת כל כליה אונ אלי אירע כלים אל מכסה עור תחש אין אדעק מיינט מען אין אזאק פון פעל פון תחשים ונתנו על המוט אונ מען זאל זיא געבן אויף אשטאנג: (יא) ועל מזבח הזהב אונ אויף דם מזבח פון גאלד יפרשו זאל מען פר שפרייטן בגד תכלת וכו': (יב) ולקחו את כל כלי השרת אונ זייא זאלן נעמן אלע כלי שרת אשר ישרתו בם בקודש וואס מען האט מיט זייא ברינגט אין היילקייט מיינט מען אין משכן ונתנו אל בגד תכלת וכו': (יג) ודשנו את המזבח אונ זיי זאלן אראפ נעמן דם אש פון דעם מזבח ופרשו

עליו

המזבח ופרשו עליו בגד ארגמן:
יד ונתנו עליו את־כל־כליו אשר
ישרתו עליו בהם את־המחתת
את־המזלגת ואת־היעים ואת־
המזרקת כל כלי המזבח ופרשו
עליו כסוי עור תחש ושמו בדיו:
טו וכלה אהרן־ובניו לכסת את־
הקדש ואת־כל־כלי הקדש
בנסע המחנה ואחרי־כן יבאו
בני־קהת לשאת ולא־יגעו אל־
הקדש ומתו אלה משא בני־קהת
באהל

ויפרסון עלוהי לבוש
ארגון: יד ויתנון
עלוהי ית כל מנוהי
די ישמשון עלוהי
בהון ית מחתיתא
ית צנוריתא וית
מגרופיתא וית מזרקיא
כל מני מדבחא
ויפרסון עלוהי חופאה
דמשך ססגונא וישוון
אריחוהי: טו וישיצי
אהרן ובנוהי לכסאה
ית קודשא וית כל
מני קודשא במטל
משריתא ובתר כן
יעלון בני קהת למטל
ולא יקרבון לקודשא
ולא ימותון אלין מטול
בני

פירוש רשב"ם

כי חמוטות היו מצד הכלים כדרך כל משא שנותנין המוטות בטבעות שבצדי הכלים כדכתיב בפ' המשכן. אבל אצל לשון ונתנו ראוי לומר על המוט ואצל לשון משא אמר במוט כדכתיב וישאוהו במוט ונשא בם את השלחן. כדכתיב בכתף ישאו. אין לכם משא אלא בכתף. כלומר בדבר זה נושאין זה: (טו) ואחרי כן יבאו בני קהת. לאחר

רש"י

הנחשת: ודשנו. יטלו את הדשן מעליו: ופרשו עליו וגו'. (יומא כא) ואש שירדה מן השמים רבוצה תחת הבגד כארי ג בשעת המסעות ואינו שורפתו שהיו כופין עליה ד פסכתר (עירובין קד) של נחשת: (יד) מחתת. שבהן חותים גחלים לתרומת הדשן שעשויה כמין מחבת שאין לה אלא שלש מחיצות ומלפניה שואבת את הגחלים: מזלגות. צנוריות של נחשת שבהן מכין באברים שעל המזבח להפכן כדי שיתעכלו יפה ומהר: יעים. הם המגרפות ובלעז וויד"ל והן של נחושת ובהן מכבדין את הדשן מעל המזבח: (טו) לכסות את הקדש. הארון והמזבח: ואת כל כלי הקדש. המנורה וכלי שרת: ומתו.

שפתי חכמים

הפנימי שלא היו מקטירין עליו אלא קטורת הסמים: (נ"א) לא שיהיה פירושו שיכרתו גם בקדושה דא"כ ה"ל לנקוד השי"ן בשו"א אבל עכשיו שהיא נקודה בפת"ח משמע קודש הידוע והוא המשכן שהוא ידוע ביותר: ב לא שישימו בו הדשן: ג דוקא בשעת המסעות נראית הגחלת כארי אבל בשעת חנייתן לא היתה נראית מפני אש של המערכה שהיה מונח עליו ובנסעם הסירו כל האש ונראית הגחלת: ד בהלכות פ' המוצא תפילין פירש"י פסכתר כיור של

פירוש ע"ט

עליו בגד ארגמן אונ מען זאל דרוף פאר שפרייטן אקלייד פון פורפל וואל: (יד) ונתנו עליו את כל כליו אונ מען זאל אויף איהם געבן אלע זיינע כלים אשר ישרתו עליו בהם ווס מען בדינט מיט די כלים אויף דעם מזבח את המחתות די פאנן את המזלגות די גאפלן ואת היעים אונ די קער ווישן ואת המזרקות אונ די שפרענג בעקן כל כלי המזבח אלע כלים פון דעם מזבח ופרשו עליו וכו': (טו) וכלה אונ ער

זאל פאר לענדן אהרן ובניו אהרן אונ זיינע זין לכסות צוא בדעקן את הקודש ואת כל כלי הקודש דיא היילינגע זאכן דס מיינט מען דעם ארון מיט דם מזבח אונ אלע היילינגע כלים דס מיינט מען די מנורה אונ דיא כלי שרת בנסע המחנה אז די מחנה וועט וועלן ציהן ואחרי כן אונ דר נאך יבאו בני קהת לשאת זאלן קומן דיא בני קהת צו טראגן די זאכן ולא יגעו אל הקודש אונ זייא זאלן

בְּאֹהֶל מוֹעֵד׃ טז וּפְקֻדַּת אֶלְעָזָר
בֶּן־אַהֲרֹן הַכֹּהֵן שֶׁמֶן הַמָּאוֹר
וּקְטֹרֶת הַסַּמִּים וּמִנְחַת הַתָּמִיד
וְשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה פְּקֻדַּת כָּל־הַמִּשְׁכָּן
וְכָל־אֲשֶׁר־בּוֹ בְּקֹדֶשׁ וּבְכֵלָיו׃ פ
מפטיר יז וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־
אַהֲרֹן לֵאמֹר׃ יח אַל־תַּכְרִיתוּ אֶת־
שֵׁבֶט מִשְׁפְּחֹת הַקְּהָתִי מִתּוֹךְ
הלוים

אונקלוס

בְּנֵי קְהָת בְּמַשְׁכַּן
זִמְנָא׃ טז וְדִי מְסִיר
לְאֶלְעָזָר בַּר אַהֲרֹן
כַּהֲנָא מִשְׁחָא
דְאַנְהָרוּתָא וּקְטֹרֶת
בּוּסְמַיָּא וּמִנְחָתָא
תְדִירָא וּמִשְׁחָא
דִרְבוּתָא מַטְרַת כָּל
מַשְׁכְּנָא וְכָל דִּי בֵהּ
בְּקוּדְשָׁא וּבְמָנוֹהִי׃
יז וּמַלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה
וְעִם אַהֲרֹן לְמֵימָר׃
יח לָא תְשֵׁיצוּן יָת
שבטא

שפתי חכמים

נחושת כיורות מתרגמינן פסכתרות: פ לא שאם לא יגעו ימותו כדמשמע פשוטו של קרא אלא מלת ימותו אינו דבוק עם מלת ולא יגעו רק הפסוק דבוק עם מלת יגעו לכך הכא מדויקא ולא יגעו הא אם יגעו ועליה קאי ימותו: צ וא"ת והכי כתיב לשאת אותם. וי"ל דהך פירושו לשאת אותה שמן וקטורת ושמן המשחה אבל מנחת התמיד עליו מוטל כו' אע"ג שלשאת אכולהו קאי אף על המנחה מ"מ א"א לומר כן לפי שהמנחה זה קמח ומקריבין עם הקרבן שמשריפין אותן עשרון לכהן ואינה קרויה מנחה אלא בזמן שמקריבין אותו לקרבן והוא בעת החנייה שאז היו מקריבין ולא בעת הנסיעה. וכ"ש שאין לומר שמוירו שהספריתו אותה או נתקדשה בכלי דא"כ היתה נפסלת ביוצא גם למה יפרשו אותה מקודם והניכה מטוס בשעתה וא"כ א"א לומר שנשא אותה בעת הנסיעה. נ"ב שעליו מוטל לצוות כו' ובזה נדחה קושיית הרמב"ן מדברי רש"י ז"ל: ק פי' לא שישאם הוא בעצמו כמו שמן המאור והשאר כי כבר כתיב למעלה והרי כן יבואו בני קהת לשאת והוסיף לומר על משא בני קהת מפני שלא תטעה לומר שגם משא בני גרשון ומררי נמי היה ע"פ אלעזר מדכתיב פקודת כל המשכן וזה אינו דמשא בני גרשון ומררי ע"פ איתמר היה. נ"ב על בני קהת היה ממונה אלעזר:

רש"י

שאם יגעו חייבין פ מיתה בידי שמים: (טז) ופקדת אלעזר. שהוא ממונה עליהם לשאת אותם. שמן וקטרת ושמן המשחה ומנחת התמיד עליו מוטל לצוות ולזרז צ ולהקריב מנחת חביתין: פקדת כל המשכן. ועוד היה ממונה על משא בני קהת לצוות איש איש ק על עבודתו ועל משאו והוא המשכן וכל אשר בו כל הסדורים למעלה בפ' זו אבל משא בני גרשון ומררי שאינן מקדש הקדשים ע"פ איתמר היה כמש"כ בפרשת נשא: (יח) אל

פירוש ע"ט

ניט אָן רירן די הייליגע זאכן אײדר מען דעקט זייא צו וואָרום אַז זיי וועלן יוא אָן רירן וועלן זייא שטארבן אלה דיא דאזיגע כלומר דיא זאכן וואס אויבן איז געשטאנען משא איז די משא פון די בני קהת באוהל מועד אין אוהל מועד: (טז) ופקדת אונ דאס בפעל פון אלעזר בן אהרן הכהן איז ער זאל טראגן שמן המאור דם אייל וואס מען דארף האבן צום לייכטן פון דר מנורה וקטורת הסמים אונ דם רעמפפונג פון דעם געווירץ ומנחת התמיד אונ ער איז אממונה אז די ישראל רוען זאל ער שאפן אונ זאל מזרז זיין אז מען זאל מקריב זיין דעם מנחת התמיד ושמן המשחה אונ ער זאל טראגן דעם שמן המשחה פקודת כל המשכן אונ ווידר איז ער אממונה אונ האט צוא בפעלן איבר די בני קהת ער זאל איטליכן הייסן גיין צו זיין ארבעט אונ צו זיין משא וואס צוא איהם געהער פון דעם משכן וכל אשר בו אונ אלע זאכן וואס איז פאר האנדן אין משכן בקודש אונ דיא זאכן וואס זענן הייליג ובכליו אונ אין זיינע כלים אויף דעם האט אלין אלעזר געהאט צוא בפעלן: (יז) וידבר יי אל משה ואל אהרן לאמר אונ גאט האט גרעדט צו משה אונ צו אהרן אזו צו זאגן: (יח) אל תכריתו את שבט משפחות הקהתי מתוך הלוים איר זאל ניט גורם זיין אז עס זאל פר שניטן

ווערין

הַלְוִיִּם׃ יט וְזֹאת ׀ עֲשׂוּ לָהֶם וְחָיוּ
וְלֹא יָמֻתוּ בְּגִשְׁתָּם אֶת־קֹדֶשׁ
הַקֳּדָשִׁים אַהֲרֹן וּבָנָיו יָבֹאוּ וְשָׂמוּ
אוֹתָם אִישׁ אִישׁ עַל־עֲבֹדָתוֹ וְאֶל־
מַשָּׂאוֹ׃ כ וְלֹא־יָבֹאוּ לִרְאוֹת כְּבַלַּע
אֶת־הַקֹּדֶשׁ וָמֵתוּ׃ פ פ פ

קנ״ט. חלקיהו סימן. וסמטירן בת״ע בהושע והיה מספר בסימן ב׳:

שִׁבְטָא זַרְעִית קְהָת מִגּוֹ לֵוָאֵי׃ יט וְדָא עֲבִידוּ לְהוֹן וְיֵחוּן וְלָא יְמוּתוּן בְּמִקְרַבְהוֹן לְקֹדֶשׁ קוּדְשַׁיָּא אַהֲרֹן וּבְנוֹהִי יֵיעֲלוּן וִימַנּוּן יָתְהוֹן גְּבַר גְּבַר עַל פָּלְחָנֵהּ וּלְמַטּוּלֵהּ׃ כ וְלָא יֵיעֲלוּן לְמֶחֱזֵי כַּד מְכַסַּן יָת מָנֵי קוּדְשָׁא וְלָא יְמוּתוּן׃
פ פ פ

בעל הטורים

לכדים ותתיב את כדיו לרכות סכתים: (יט) וחיו. ב׳ וחיו ולא ימותו וחיו את כניסם וסכו בקרי מסר בסמין סגלולם. מלמד שמלאך סמות כמל לטמיד לבא חסו וחיו אם כניסם וסכו וחיו ולא ימותו:

פירוש רשב״ם

שתכסו את הארון והכלים: (כ) כבלע את הקדש. כשסותרין את ההיכל ה׳ נגלה ואם יראו ימותו. כמו שמצינו באנשי בית שמש כי ראו בארון ה׳: כבלע. כמו בלע ה׳. והדרך אורחותיך בלעו. בלע כל ארמנותיה. ומאשריו מבולעים. וכן כתיב למעלה שמשעה שהיו מתחילין לפרק את המשכן היו מתרחקים בני קהת כדכתיב ובא אהרן ובניו בנסוע המחנה והורידו את פרכת המסך וכל הפרשה עד וכלת אהרן ובניו לכסות ונומר ואחרי כן יבאו בני קהת:

רש״י

תכריתו. אל תגרמו להם ר׳ שימותו: (כ) ולא יבאו לראות כבלע את הקדש. לתוך נרתק שלו כמו שפירשתי למעלה בפרשה זו ופרשו עליו בגד שלוי וכסו אותו במכסה שלומים ובלוע שלו ש׳ סוא כסויו: חסלת פרשת במדבר

שפתי חכמים

ר׳ סודיענו בזה שמלת תכריתו סוא מבנין כפעיל: ש׳ וכן ת״א כד מכסן ית מני קודשא: חסלת פרשת במדבר

פירוש ע״ט

וועהן דם גשלעכט פון דר משפחה פון קהת פון צווישן דיא לוים: (יט) וזאת עשו להם אונ דאס זאלט איר זייא טאן וחיו זייא זאלן לעבן ולא ימותו אונ זאלן ניט שטארבן בגשתם את קודש הקדשים אז זייא ווערן גנענן צו טראגן די היילינע זאכן ווס אובן איז גשטאנן אהרן ובניו יבואו זאלן פריער קומן אהרן מיט זיינע זין ושמו אותם אונ זייא זאלן טאן זייא איש איש איטליכן מענטשן פון די בני קהת על עבודתו אוף זיין דינסט ואל משאו אונ צו זיין משא ווס צו אים איז אפ גזעצט גווארן: (כ) ולא יבאו אונ דיא בני קהת זאלן ניט קומן לראות צו זעהן כבלע את הקודש ומתו אז מען דעקט צו די היילינע זאכן ווארום אז זייא ווערן יוא זעהן ווערן זייא שטארבן וויא דען אהרן מיט זיינע זין זאלן פריער צו דעקן אלע זאכן אזו וויא אובן איז גשטאנן אונ דר נאך זאלן ערשט קומן די בני קהת טראגן די אלע זאכן:

וְהָיָה מִסְפַּר בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל כְּחוֹל הַיָּם אֲשֶׁר לֹא־יִמַּד וְלֹא יִסָּפֵר וְהָיָה בִּמְקוֹם אֲשֶׁר־יֵאָמֵר לָהֶם לֹא־עַמִּי אַתֶּם יֵאָמֵר לָהֶם בְּנֵי אֵל־חָי׃ וְנִקְבְּצוּ בְּנֵי־יְהוּדָה וּבְנֵי־יִשְׂרָאֵל יַחְדָּו וְשָׂמוּ לָהֶם רֹאשׁ אֶחָד וְעָלוּ מִן־הָאָרֶץ כִּי גָדוֹל יוֹם יִזְרְעֶאל׃ אִמְרוּ לַאֲחֵיכֶם עַמִּי וְלַאֲחוֹתֵיכֶם רֻחָמָה׃ רִיבוּ בְאִמְּכֶם רִיבוּ כִּי־הִיא לֹא אִשְׁתִּי וְאָנֹכִי לֹא אִישָׁהּ וְתָסֵר זְנוּנֶיהָ מִפָּנֶיהָ וְנַאֲפוּפֶיהָ מִבֵּין שָׁדֶיהָ׃ פֶּן־אַפְשִׁיטֶנָּה עֲרֻמָּה וְהִצַּגְתִּיהָ כְּיוֹם הִוָּלְדָהּ וְשַׂמְתִּיהָ כַמִּדְבָּר וְשַׁתִּהָ כְּאֶרֶץ צִיָּה וַהֲמִתִּיהָ בַּצָּמָא׃ וְאֶת־בָּנֶיהָ לֹא

פירוש ע״ט

גָאט ברוך הוא האט גזאגט צו הושע מיינע קינדער ישראל האבן גזינדיגט האט הושע גזאגט צו גאט נעם דיר פאר זייא אנאנדערע אומה האט עס גאט פר דראסן וואָרום ער וואָלט בדארפט זאגן זייא זענן דאך די קינדער פון אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב זייא דיך אויף זייא מְרַחֵם דרום האט אים גאט גזאגט נעם דיר אַווייב אַזוֹנָה האט ער אזו גטאן אונ האט גהאט מיט איר קינדער אונ דער נאך האט אים גאט ברוך הוא גזאגט פאר וואס האסטו דיך ניט אפ גלערנט פון דיין רבי משה רעדן ווי איך האב מיט אים אן גהובן צו ריידן האט ער זיך אפ גשיידט פון זיין ווייב בדארפסטו דיך אויך אפ שיידן פון דיין ווייב אונ זאלסט איר געבן אגט האט הושע גזאגט איך האב אבר קינדער פון איר האט גאט צו אים גזאגט ווען דו ווס דיין ווייב איז אזונה אונ דיינע קינדער זענן אפשר גאר ניט פון דיר קאנסטו זיא ניט גטין איז שון אבל שבן די ישראל זענן דיא קינדער פון מיינע ליב האבר אברהם יצחק ויעקב האט הושע פאר שטאנן אז ער האט גזינדיגט הט ער געבעטן גאט פאר די ישראל ער זאל מבטל זיין דיא גזירות ווס ער הט אויף זייא גוזר גוועזן אונ הט אן גהובן צו בענטשן דיא יְהוּדִים אונ האט גזאגט :

וְהָיָה אונ עס זאל זיין מִסְפַּר דיא צאל פון דיא ישראל אזו פיל וואס זייא זאלן ניט קאנען גצײלט ווערן מחמת פילקייט אזו וויא דם זאמד פון דעם ים אֲשֶׁר לֹא יִמַּד וואס עס קאן ניט גמאסטן ווערן אונ ניט גצײלט ווערן מחמת פילקייט וְהָיָה אונ עס זאל זיין אין ארט אֲשֶׁר יֵאָמֵר לָהֶם ווס עס איז גזאגט גוואָרן צו זייא איר זייט ניט מיין פאלק יֵאָמֵר לָהֶם בְּנֵי אֵל חָי זאל צו זייא גזאגט ווערן זייא זענן די קינדער פון דם לעבדיגן

גאט : וְנִקְבְּצוּ אונ זייא וועלן זיך איין זאמלן דיא קינדער פון יהודה אונ ישראל מיט אנאנדער וְשָׂמוּ לָהֶם אונ זייא וועלן אויף זייא טאן איין ראש דם איז דוד המלך אונ זייא וועלן אויף גיין פון דיא לענדר וואס זייא זענן דארטן גוועזן אין גלות כִּי גָדוֹל וואָרום עס וועט זיין גרוס יוֹם יִזְרְעֶאל דער טאג וואס דיא יהודים וועלן איין גזאמלט ווערן פון דיא ערטר ווס זייא זענן צו זייעט אונ צוא שפרייט גוואָרן : זאגט גאט ברוך הוא אִמְרוּ לַאֲחֵיכֶם עַמִּי זאגט אייערע ברידר זייא זענן מיין פאלק אונ צו אייערע שוועסטר רוּחָמָה דר בארמיגערן : זאגט ווייטר גאט ב״ה רִיבוּ קריגט מיט אייער מוטער דאס איז דאס דור וואס איצונד דם איז איין מוטר צום דור ווס וועט זיין רִיבוּ קריגט אונ זאגט צו כנסת ישראל אז זיא איז ניט מיין ווייב אונ איך בין ניט איר מאן וְתָסֵר זְנוּנֶיהָ מִפָּנֶיהָ אונ לאז זיא אפ טאן איר זנות פון איר פָּנִים וְנַאֲפוּפֶיהָ אונ איר ניאוף זאל זיא אפ טאן מִבֵּין שָׁדֶיהָ פון אירע ברוסט כלומר זייא זאלן שון ניט דינען קיין גלולים : וואָרום אז זייא וועלן ניט אזו טאן פֶּן טאמר אַפְשִׁיטֶנָּה וועל איך זיא כלומר די כנסת ישראל אפ ציהן אונ וועל זיא שטעלן נאקעט כְּיוֹם הִוָּלְדָהּ אזו וויא דעם טאג וואס זייא זענן גבארן גוואָרן כלומר אזו וויא אין גלות מצרים האט זיך קיינר אויף דיר ניט דר בארימט אפילו אין דעם טאג אז דו ביסט גבארן גוואָרן איז דיין לייב גוואָרן גוואָרפן אויף דעם פעלד אונ אז דוא וועסט קיין תשובה ניט טאן טאמר וועל איך דיר היינט אויך אזו טאן וְשַׂמְתִּיהָ אונ איך גאט וועל זיא טאן כַּמִּדְבָּר אזו וויא איך האב גוזר גוועזן אז דיא ישראל זאלן אום שטארבן אין דר מדבר וְשַׁתִּהָ אונ וועל זיא טאן אזו וויא אוויסט לאנד וַהֲמִתִּיהָ בַּצָּמָא אונ איך וועל זי טייטן אין דארשט : וְאֶת בָּנֶיהָ אונ אירע קינדער פון

אֲרַחֵם כִּי־בְנֵי זְנוּנִים הֵמָּה׃ כִּי זָנְתָה אִמָּם הֹבִישָׁה הוֹרָתָם כִּי אָמְרָה אֵלְכָה אַחֲרֵי מְאַהֲבַי נֹתְנֵי לַחְמִי וּמֵימַי צַמְרִי וּפִשְׁתִּי שַׁמְנִי וְשִׁקּוּיָי׃ לָכֵן הִנְנִי־שָׂךְ אֶת־דַּרְכֵּךְ בַּסִּירִים וְגָדַרְתִּי אֶת־גְּדֵרָהּ וּנְתִיבוֹתֶיהָ לֹא תִמְצָא׃ וְרִדְּפָה אֶת־מְאַהֲבֶיהָ וְלֹא־תַשִּׂיג אֹתָם וּבִקְשָׁתַם וְלֹא תִמְצָא וְאָמְרָה אֵלְכָה וְאָשׁוּבָה אֶל־אִישִׁי הָרִאשׁוֹן כִּי טוֹב לִי אָז מֵעָתָּה׃ וְהִיא לֹא יָדְעָה כִּי אָנֹכִי נָתַתִּי לָהּ הַדָּגָן וְהַתִּירוֹשׁ וְהַיִּצְהָר וְכֶסֶף הִרְבֵּיתִי לָהּ וְזָהָב עָשׂוּ לַבָּעַל׃ לָכֵן אָשׁוּב וְלָקַחְתִּי דְגָנִי בְּעִתּוֹ וְתִירוֹשִׁי בְּמוֹעֲדוֹ וְהִצַּלְתִּי צַמְרִי וּפִשְׁתִּי לְכַסּוֹת אֶת־עֶרְוָתָהּ׃ וְעַתָּה אֲגַלֶּה אֶת־נַבְלֻתָהּ לְעֵינֵי מְאַהֲבֶיהָ וְאִישׁ לֹא־יַצִּילֶנָּה מִיָּדִי׃ וְהִשְׁבַּתִּי כָּל־מְשׂוֹשָׂהּ חַגָּהּ חָדְשָׁהּ וְשַׁבַּתָּהּ וְכֹל מוֹעֲדָהּ׃ וַהֲשִׁמֹּתִי גַּפְנָהּ וּתְאֵנָתָהּ אֲשֶׁר אָמְרָה אֶתְנָה הֵמָּה לִי אֲשֶׁר נָתְנוּ־לִי מְאַהֲבָי וְשַׂמְתִּים לְיַעַר וַאֲכָלָתַם חַיַּת הַשָּׂדֶה׃ וּפָקַדְתִּי עָלֶיהָ אֶת־יְמֵי הַבְּעָלִים אֲשֶׁר תַּקְטִיר לָהֶם וַתַּעַד

פירוש ע״ט

כנסת ישראל וועל איך ניט דר בארמן כי בני זנונים המה ווארום זייא זענן קינדר פון זנות כי זנתה אמם ווארום זייער מוטר דיא כנסת ישראל האט מזנה געוועזן דאס הייסט זייא האבן חוטא געוועזן הובישה זי הט פאר שעמט הורתם זייערע לערנר כלומר די רבנים האבן זיך געשעמט פאר דיא עמי הארצים ווארום די רבנים האבן געשטראפט די עמי הארצים זייא זאלן ניט גנבנן אונ ניט אנטפלייען אויף רוחים אונ דיא רבנים האבן דס אליין גטאן אונ ווארום האבן זייא באמת אזו גזינדיגט זאגט דר פסוק אטעם כי אמרה ווארום דיא כנסת ישראל האט גזאגט אלכה איך וועל גיין אחרי מאהבי נאך מיינע ליב האבר כלומר אין וועג פון דיא געטצן דינר נותני לחמי ומימי זייא געבן מיר מיין ברוט אונ מיין וואסר מיין וואל אונ מיין פלאקס מיין אייל אונ מיין שפייז: לכן דרום אזו הנני שך איך וועל פר צאמן דיין וועג מיט דערנר וגדרתי אונ איך וועל פר צאמן איר צאם אונ אירע שטעגן זי זאל זיי ניט געפינן כדי זייא זאלן דארטן ניט קאנן גיין אין שלעכטן וועג: ורדפה אונ זיא וועט נאך יאגן אירע ליב האבר דאס פאלק מצרים אונ אשור זייא זאלן זייא העלפן ולא תשיג אותם אונ זיא וועט זיי ניט גרייכן אונ זיא וועט זיי זוכן אונ זיא וועט פון זייא ניט געפינן קיין הילף: ואמרה וועט זי זאגן אלכה ואשובה איך וועל גיין אונ וועל מיך ווידר קערן צו מיין ערשטן מאן דאס מיינט מען הקדוש ברוך הוא כי טוב לי ווארום דענסטמאל אז איך האב גאט געדינט איז מיר בעסר געוועזן פון איצונד: והיא לא ידעה אונ זיא האט זיך ניט וויסיגדיג גמאכט כי אנכי אז איך האב איר גגעבן דאס קארן אונ דאס ויין אונ דאס אייל בירט וכסף הרביתי לה אונ איך האב צו איר גמערט זילבר אונ גאלד עשו לבעל אונ זייא האבן דאס גמאכט צו דר עבודת כוכבים וואס הייסט בעל: זאגט גאט ברוך הוא לכן דרום אשוב וועל איך ווידר קערן אונ וועל צו נעמן מיין קארן אין זיין צייט אז עס ווערט פארטיג די תבואה ותירושי אונ מיין ויין וועל איך אויך צו נעמן אין זיין צייט אז עס וועט פארטיג ווערן והצלתי אונ איך וועל אפ שיידן מיין וואל אונ מיין פלאקס ווס עס איז געוועזן צו צו דעקן איר שאנד: ועתה אונ אצונד אגלה וועל איך אנטפלעקן איר שאנד צו פר די אויגן פון אירע ליב האבר ואיש אונ איין מענטש וועט זי ניט קאנן מציל זיין פון מיין האנט: והשבתי אונ איך וועל פר שטערן אלע אירע פרייד איר פייאר טאג איר ראש חודש אונ איר שבת אונ אלע אירע ימים טובים והשמותי אונ איך וועל פר וויסטן איר וויין שטאק אונ אירע פייגן בוימר אשר אמרה וס די כנסת ישראל פלעגט זאגן אתנה אגאב דאס הייסט אמתנה וואס מיינע ליב האבר האבן מיר גגעבן איך וועל דיא ערטר מאכן צו וואלד אונ דיא חיות פון דם וואלד וועלן דיא פירות אויף עסן: ופקדתי אונ איך וועל בפעלן עליה אויף איר כלומר איך וועל אויף די ישראל ברענגן איין פורעניות את ימי הבעלים

אנטקעגן

גִזְמָהּ וְחֶלְיָתָהּ וַתֵּלֶךְ אַחֲרֵי מְאַהֲבֶיהָ וְאֹתִי שָׁכְחָה נְאֻם־יְהוָה׃ לָכֵן הִנֵּה אָנֹכִי מְפַתֶּיהָ וְהֹלַכְתִּיהָ הַמִּדְבָּר וְדִבַּרְתִּי עַל־לִבָּהּ׃ וְנָתַתִּי לָהּ אֶת־כְּרָמֶיהָ מִשָּׁם וְאֶת־עֵמֶק עָכוֹר לְפֶתַח תִּקְוָה וְעָנְתָה שָׁמָּה כִּימֵי נְעוּרֶיהָ וּכְיוֹם עֲלוֹתָהּ מֵאֶרֶץ־מִצְרָיִם׃ וְהָיָה בַיּוֹם־הַהוּא נְאֻם־יְהוָה תִּקְרְאִי אִישִׁי וְלֹא־תִקְרְאִי־לִי עוֹד בַּעְלִי׃ וַהֲסִרֹתִי אֶת־שְׁמוֹת הַבְּעָלִים מִפִּיהָ וְלֹא־יִזָּכְרוּ עוֹד בִּשְׁמָם׃ וְכָרַתִּי לָהֶם בְּרִית בַּיּוֹם הַהוּא עִם־חַיַּת הַשָּׂדֶה וְעִם־עוֹף הַשָּׁמַיִם וְרֶמֶשׂ הָאֲדָמָה וְקֶשֶׁת וְחֶרֶב וּמִלְחָמָה אֶשְׁבּוֹר מִן־הָאָרֶץ וְהִשְׁכַּבְתִּים לָבֶטַח׃ וְאֵרַשְׂתִּיךְ לִי לְעוֹלָם וְאֵרַשְׂתִּיךְ לִי בְּצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט וּבְחֶסֶד וּבְרַחֲמִים׃ וְאֵרַשְׂתִּיךְ לִי בֶּאֱמוּנָה וְיָדַעַתְּ אֶת־יְהוָה׃

פירוש ע"ט

אַנְטְקָעגְן דִיא טֶעג וָואס זִיא אִיז מַקְטִיר צוּ דֶר עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים בַּעַל וַתַּעַד אוּנ זִי הָט זִיךְ גְצִירְט מִיט אִיר נָאז בַּאנְד אוּנ מִיט אִיר צִירוּנְג אוּנ זִיא אִיז גְגַאנְגְן נָאךְ אִירֶע לִיבּ הָאבֶּר אוּנ מִיךְ הָאט זִיא פַר גֶעסְן נְאֻם יְיָ דָם טוּא אִיךְ זָאגְן גָאט׃ לָכֵן דְרוּם הִנֵּה גוּן אָנֹכִי מְפַתֶּיהָ אִיךְ וֶועל זִיא אִיבֶּר רֵיידְן אוּנ אִיךְ וֶועל זִיא פִּירְן אִין בָּבֶל וָואס עֶס אִיז גְלַייךְ אוּנ וִויסְט אַזוֹ וִויא אַמִּדְבָּר וְדִבַּרְתִּי עַל לִבָּהּ אַזוֹ וֶועל אִיךְ רֵיידְן אוּף אִיר הַארְץ כְּלוֹמַר זַייא וֶועלְן זִיךְ אִין בָּבֶל צוּם הַארְצְן גֶעמְן אַז עֶס אִיז אִיר בְּעֶסֶר גְוֶועזְן אַז זִיא הָאט גְטָאן מַיין רְצוֹן אֵיידֶר אַצוּנְד׃ וְנָתַתִּי לָהּ אֶת כְּרָמֶיהָ אוּנ אִיךְ וֶועל גֶעבְּן צוּ אִיר אִירֶע פַּרְנָסִים אוּנ מַנְהִיגִים מִשָּׁם פוּן דָארְטְן כְּלוֹמַר פוּן גָלוּת בָּבֶל וְאֶת עֵמֶק עָכוֹר אוּנ מַחֲמַת דָאס טְרִיבֶּע אוּנ פִינְצְטֶרֶע צָרוֹת וָואס זַייא וֶועלְן לַיידְן וֶועט זַיין לְפֶתַח צוּ אַטִיר דָם הַייסְט אַיין אָן הֵייבּ תִּקְוָה פוּן אַהָאפוּנְג פוּן תְּשׁוּבָה טָאן וְעָנְתָה אוּנ זִיא וֶועט וואוּנְן שָׁמָּה דָארְטְן אַז דִי טֶעג פוּן אִירֶע יוּגִינְט כְּלוֹמַר דִי כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וֶועט זַיין אִין בָּבֶל אַזוֹ לַאנְג וִויא זִיא אִיז גְוֶועזְן אִיר יוּגִינְט אִין גָלוּת מִצְרַיִם אוּנ אַז וִויא דֶר טָאג אַז זַייא זֶענְן אוּף גְגַאנְגְן פוּן מִצְרַיִם הָאט זִיא דָאךְ פְרִיעֶר גְשְׁרִיעֶן צוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מַחֲמַת גְרוֹסֶע צָרוֹת אוּנ דֶר נָאךְ הָב אִיךְ זִי אוֹס גְלֵייזְט וֶועט הַיינְט אוֹךְ אַזוֹ זַיין׃ וְהָיָה אוּנ עֶס וֶועט זַיין בַּיּוֹם הַהוּא אִין דָם זֶעלְבִּיגְן טָאג נְאֻם יְיָ טוּא אִיךְ גָאט זָאגְן תִּקְרְאִי וֶועט

פירוש ע"ט

אִיר כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מִיךְ אָן רוּפְן אִישִׁי דָם אִיז לָשׁוֹן לִיבְּשַׁאפְט וְלֹא תִקְרְאִי לִי עוֹד בַּעְלִי אוּנ אִיר וֶועט מִיךְ נִיט רוּפְן מִיט דֶעם לָשׁוֹן בַּעְלִי דָם אִיז לָשׁוֹן הַאר׃ וַהֲסִירוֹתִי אוּנ אִיךְ וֶועל אָפּ טָאן אֶת שְׁמוֹת הַבְּעָלִים דִיא נֶעמְן פוּן דִיא גֶעטְצְן מִפִּיהָ פוּן אִיר מוֹל וְלֹא יִזָּכְרוּ עוֹד בִּשְׁמָם אוּנ מֶען וֶועט זַייא שׁוֹן מֶער נִיט גְדֶענְקֶען אִין נָאמְן פוּן דִי יִשְׂרָאֵל וְכָרַתִּי לָהֶם אוּנ אִיךְ וֶועל מַאכְן זַיי כּוֹרֵת בְּרִית זַיין מִיט דִיא חַיּוֹת פוּן דֶם פֶעלְד אוּנ מִיט דִיא פֵייגְל וָואס זַייא פְלִיעֶן אוּנְטֶער דֶם הִימֶל אוּנ מִיט דִיא וָואס וִוידְמֶענְן אוּף דֶר עֶרְד וְקֶשֶׁת וְחֶרֶב וּמִלְחָמָה אֶשְׁבּוֹר מִן הָאָרֶץ אוּנ אַיין בּוֹגְן אוּנ אַשְׁוֶוערְד אוּנ בַּעֲלֵי מִלְחָמוֹת וֶועל אִיךְ צוּ בְּרֶעכְן פוּן דֶר עֶרְד אוּנ אִיךְ וֶועל זַייא מַאכְן רוּעֶן צוּ זִיכֶרְלִיכֶען׃ וְאֵרַשְׂתִּיךְ לִי לְעוֹלָם אוּנ אִיךְ גָאט וֶועל דִיךְ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מְקַדֵּשׁ זַיין צוּ מִיר פַר אַפָּאלְק אוּף אֵייבִּג אוּנ אִיךְ וֶועל דִיךְ שׁוֹן מֶער נִיט פַר טְרַייבְּן אִין גָלוּת וְאֵרַשְׂתִּיךְ לִי אוּנ אִיךְ וֶועל דִיךְ צוּ מִיר מְקַדֵּשׁ זַיין מִיט צְדָקָה אוּנ מִיט מִשְׁפָּט אוּנ מִיט גְנָאד אוּנ מִיט דֶר בַּארֶעמְקַייט כְּלוֹמַר אַז אִיר וֶועט טָאן צְדָקָה אוּנ מִשְׁפָּט וֶועל אִיךְ מִיט אַייךְ טָאן חֶסֶד מִיט רַחֲמִים׃ וְאֵרַשְׂתִּיךְ לִי אוּנ אִיךְ וֶועל דִיךְ מְקַדֵּשׁ זַיין בֶּאֱמוּנָה פוּן וֶועגְן דֶער אֱמוּנָה וָואס דוּא הָאסְט גְגְלַייבְּט אִין מִיר אוּנ אִין דִי נְבִיאִים וְיָדַעַתְּ אֶת יְיָ אוּנ דוּ וֶועסְט וִויסְן אַז אִיךְ בִּין גָאט׃

כא וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃
כב נָשֹׂא אֶת־רֹאשׁ בְּנֵי
גֵרְשׁוֹן גַּם־הֵם לְבֵית אֲבֹתָם
לְמִשְׁפְּחֹתָם׃ כג מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה
וָמַעְלָה עַד בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה
תִּפְקֹד אוֹתָם כָּל־הַבָּא לִצְבָא
צָבָא לַעֲבֹד עֲבֹדָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד׃
כד זֹאת עֲבֹדַת מִשְׁפְּחֹת הַגֵּרְשֻׁנִּי
לַעֲבֹד וּלְמַשָּׂא׃ כה וְנָשְׂאוּ אֶת־
יְרִיעֹת הַמִּשְׁכָּן וְאֶת־אֹהֶל מוֹעֵד

ת״א ונשאו לפי יריעות המשכן שבת נח

מכסהו

אונקלוס

כא וּמַלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה
לְמֵימָר׃ כב קַבֵּל
יָת חֻשְׁבַּן בְּנֵי גֵרְשׁוֹן
אַף אִנּוּן לְבֵית
אֲבָהָתְהוֹן לְזַרְעֲיָתְהוֹן׃
כג מִבַּר תְּלָתִין שְׁנִין
וּלְעֵלָּא עַד בַּר חַמְשִׁין
שְׁנִין תִּמְנֵי יָתְהוֹן כָּל
דְּאָתֵי לְחַיָּלָא חֵילָא
לְמִפְלַח פָּלְחָנָא
בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא׃ כד דֵּין
פָּלְחַן זַרְעֲיַת גֵּרְשׁוֹן
לְמִפְלַח וּלְמַטּוּל׃
כה וְיִטְּלוּן יָת יְרִיעַת
מַשְׁכְּנָא וְיָת מַשְׁכַּן
זמנא

פירוש רשב״ם

(כב) **נשא** גם הם. לפי שכתב למעלה נשא את ראש בני קהת. לאחר שנסדרו ונקבעו סדר המחנות והנייתי הוצרך לומר שילוח טמאים מן המחנות:

רש״י

(כב) **נשא את ראש בני גרשון גם הם.** כמו שצויתיך על בני קהת א לראות כמה יש ב שהגיעו לכלל עבודה: (כה) **את יריעת המשכן.** עשר ג התחתונות: **ואת אהל מועד.**

שפתי חכמים

א **הא** דוקא רש״י כמו שלויתיך על בני קהת ולא כמו שנשאת לבני קהת משום דעדיין לא נשא את ראשם של בני קהת אלא שקב״ה לוה למשה שישא את ראשם לעיל בפ׳ במדבר והמעשה כתיב בפרשה זו לכך נקט כמו שלויתיך על בני קהת ר״ל כך מלוה אני אותך גם על בני גרשון ויהא מלת גם דבוקה עם לבית אבותם למשפחותם וגו׳ ומו״ל דק״ל פול״ל גם אותם כי מלת הם נופל על דבר אחר כגון הם ילכו הם ישרתו אבל על נשא אינו נופל ל׳ הם אלא אותם לכך פי׳ כמו שלויתיך וכו׳ ואותם אינו נופל על שתי מלות אלו על פועל ועל נפעל. מלאתי: ב כא דלא נקט כך כמו שלויתיך על בני קהת לישא את ראשם משום דק״ל למה לא כתב נשא גם את ראש וגו׳ היה משמע דגם תקבל מנינם מבן כ״ה שנה ומעלה א״נ מבן חודש ומעלה לכך כתב גם בסוף לומר לך דגם לא קאי אנשא דלעיל אלא קאי אמבן ל׳ שנה וגו׳ דלמסה וזהו שנקט שהגיעו לכלל עבודה דהיינו מבן ל׳ שנה עד בן נ׳. מלאתי: ג כרא״ם פי׳ מדכתיב אחריו ואת אהל מועד שהם י״א יריעות עזים הקרויים אהל כדכתיב ועשית יריעות עזים לאהל:

פירוש ע״ט

(כא) וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר אונ גאט האט גרעט צו משה אזו צו זאגן: (כב) נָשֹׂא אֶת רֹאשׁ בְּנֵי גֵרְשׁוֹן אַנְטְפַאנְג דיא צאל פון די בְּנֵי גֵרְשׁוֹן גַּם הֵם זייא אויך כְּלוֹמַר אזו ווי איך האב דיר גהייסן ציילן די בְּנֵי קְהָת ווי פיל מענטשן עס איז פאר האנדן צווישן זייא וואס זענן ראוי צו דר עֲבוֹדָה וואס צו זייא געהער דהיינו פון אַכְצֶעלְבֶּע וואס זענן אלט דרייסיג יאר אונ ביז פופציג יאר אזו זאלסטו דיא בְּנֵי גֵרְשׁוֹן אויך ציילן אין אזו איין אופן לְבֵית אֲבֹתָם וכו׳: (כג) מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וכו׳: (כד) זֹאת עֲבֹדַת מִשְׁפְּחֹת דס איז דיא דינסט פון מִשְׁפְּחוֹת הַגֵּרְשֻׁנִּי לַעֲבוֹד צוא דינן וּלְמַשָּׂא אונ צוא טראגן: (כה) וְנָשְׂאוּ אֶת יְרִיעֹת הַמִּשְׁכָּן וְאֶת אֹהֶל מוֹעֵד אונ זייא זאלן טראגן דיא אונטערשטע יְרִיעוֹת פון דם מִשְׁכָּן אונ דם אוהל מועד דאס מיינט מען דיא יְרִיעוֹת וואס מען האט גמאכט פון האר פון ציגן מִכְסֵהוּ זיין דעק וואס מען האט גמאכט פון רוטע פעל

פון

מִכְסֵהוּ וּמִכְסֵה הַתַּחַשׁ אֲשֶׁר־עָלָיו מִלְמָעְלָה וְאֶת־מָסַךְ פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד׃ כו וְאֵת קַלְעֵי הֶחָצֵר וְאֶת־מָסַךְ ׀ פֶּתַח ׀ שַׁעַר הֶחָצֵר אֲשֶׁר עַל־הַמִּשְׁכָּן וְעַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב וְאֵת מֵיתְרֵיהֶם וְאֶת־כָּל־כְּלֵי עֲבֹדָתָם וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר יֵעָשֶׂה

להם

ת״א ●. המשכן ועל המזבח סביב שם נב

אונקלוס

וּמְנָא חוֹפָאָה וְחוֹפָאָה דְּסַסְגּוֹנָא דִּי עֲלוֹהִי מִלְעֵלָּא וְיָת פְּרָסָא דִּתְרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא׃ כו וְיָת סְרָדֵי דַּרְתָּא וְיָת פְּרָסָא דְּמַעֲלָנָא דִּתְרַע דַּרְתָּא דִּי עַל מַשְׁכְּנָא וְעַל מַדְבְּחָא סְחוֹר סְחוֹר וְיָת אַטּוּנֵיהוֹן וְיָת כָּל מָנֵי פָּלְחָנְהוֹן וְיָת כָּל דִּי

יתמסר

רש״י

יריעות עזים ד העשויות לאהל עליו: מכסהו. עורות אילים ה מאדמים: מסך פתח. וילון ו המזרחי: (כו) אשר על המשכן. כלומר הקלעים והמסך של חצר הסוככים ומגינים על המשכן ז ועל מזבח ח הנחשת סביב: ואת כל אשר יעשה להם. כתרגומו וית כל דיתמסר להון ט לבני גרשון:

שפתי חכמים

ד כל זה פירשתי בפרשת ויקהל: ה וכאלו אמר ומכסהו וחסרה וא״ו וכמוהו רבים דאל״כ למה זכר מכסה התחש לבדו ולא מכסה העורות אילים: ו כבר מפורש בפ׳ במדבר ומ״ש המזרחי אינו הבדל כי אין וילון אחר על פתח אהל מועד חוץ מן המזרחי רק הוא תוספת ביאור. (ובג״א) פי׳ שם לאפוקי אלו יריעה הכפולה לפני פתח אהל מועד למזרח כדלעיל פ׳ תרומה שהיא מחוברת עם שאר היריעות אין לה שם בפני עצמה: ז דק״ל דקלעים היו כמו דפנות סביב החצר ואינו נופל בו לשון על המשכן דעל משמע שהיה למעלה על המשכן. ומתרץ דה״פ הסוככים ומגינים על המשכן כלומר דצריך להגיה תיבה אחת אשר סוככים על המשכן כי מדרך הלשון לומר שהוא מגין עליו ומגינים עליו סביב. ויש מקשים למה לא פי׳ רש״י לעיל בפרשת במדבר דכתיב וקלעי החצר ואת מסך פתח החצר אשר על המשכן ועל המזבח סביב וגו׳ ולא פי׳ שם כלום ולפי מה שפי׳ הרא״ם ריש פ׳ בהעלותך גבי להעלות נר תמיד שבפ׳ אמור בלא פי׳ רש״י שם כלום כ׳ וז״ל כי המפרש פעם יפרש כל הבחינות הנופלות על הלשון ופעם יפרש קצת מהן ופעם יסמוך על מה שפי׳ במקום אחר ולא פי׳ שם כלום עכ״ל ול״נ דרש״י הוכרח לפרש פה אף שפי׳ הוא פשוט משום דהכא כתיב ואת מסך פתח שער החצר וכו׳ וקשה כפל הלשון ל״ל דהיינו פתח והיינו שער. ועוד יש להקשות על הפסיק דבין מלת פתח ובין מלת שער ומפני זה יבוא הטועה לטעות ולפרש הקרא וכאלו אמר ואת מסך פתח ואת מסך שער החצר ויפרש הקרא מסך הפתח החצר הוא שער המזרחי של חצר ומסך שער הוא מסך פתח אהל מועד שגם הוא נקרא שער החצר מפני שהוא פתוח אל חצר המשכן וזהו שאמר אשר על המשכן כלומר שער החצר אשר הוא סמוך אל המשכן ואל המזבח ועל דכתיב הכא פי׳ ל׳ סמוך הוא וכא דכתיב לפני זה ואת מסך פתח אהל מועד פי׳ הוא פרוכת המסך שלפני בית קדשי הקדשים ונקרא פתח אהל מועד מפני שהוא עומד בתוך אהל מועד והיה עולה על הדעת לומר שגם הפרכת שלפני בית קדשי הקדשים היה במשא בני גרשון וזה אינו אמת כי פרכת המסך היה במשא בני קהת כדכתיב לעיל בפ׳ במדבר ובא אהרן וגו׳ והורידו את פרכת המסך וכסו בה את ארון העדות מ״ה שירש״י הכא אשר על המשכן כלומר הקלעים וכו׳ הסוככים ומגינים על המשכן כו׳: ח דק״ל כיון דקלעים היו מסככים על המשכן שהיתה סביב המזבח שהיה במשכן ועוד שהרי הקרשים היו מגינים על מזבח הזהב ומתרץ דלאו מזבח הזהב הוא שהיה במשכן אלא מזבח הנחשת שהיה חוץ למשכן: ט פי׳ ולא לכלים הסמוך לו כי אין לכל כלי עבודתם כלים אחרים. גם לא תפול עליהם לא מסירה ולא עשייה אבל המסירה נופלת על בני גרשון ועוד דאי קאי על הכלים אז היה לו לכתוב אשר יעשה להם לעובדן לכך הביא התרגום דפי׳ העשייה לשון מסירה וכינוי להם קאי על בני גרשון הנזכרים

פירוש ע״ט

פון ווידר וּמִכְסֵה הַתַּחַשׁ אונ די דעק פון פעל פון תחשים אֲשֶׁר עָלָיו וואס איז אויף דעם משכן מִלְמָעְלָה פון אויבן וְאֶת מָסַךְ פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד אונ דם פיר האנג וואס איז געהאנגן פר דר טיר פון דם אוהל מועד: (כו) וְאֵת קַלְעֵי הֶחָצֵר וכו׳ אונ דיא אום האנגן פון דם חצר וְאֶת מָסַךְ פֶּתַח שַׁעַר הֶחָצֵר אונ דם פיר האנג וואס העננגט פר דר טיר פון דם חצר אֲשֶׁר עַל הַמִּשְׁכָּן וְעַל הַמִּזְבֵּחַ וואס

דיא קלעים זענן ארום דם משכן אונ ארום דם מזבח וְאֵת מֵיתְרֵיהֶם אונ זייערע שטריק וְאֵת כָּל כְּלֵי עֲבֹדָתָם אונ אלע כלים וואס מען דארף האבן צו זייער דינסט וְאֵת כָּל אֲשֶׁר יֵעָשֶׂה לָהֶם אונ אלע דיא זאכן וואס מען וועט איבר ענטפפרן צו זייא וְעָבָדוּ זאלן זייא דינן כלומר זיי זאלן תמיד דיא ארבעט טאן אז מען דארף ציהן זאלן זייא דאס צווא נוף לייגן אונ אז מען

לָהֶם וְעָבָדוּ׃ כז עַל־פִּי אַהֲרֹן וּבָנָיו
תִּהְיֶה כָּל־עֲבֹדַת בְּנֵי הַגֵּרְשֻׁנִּי
לְכָל־מַשָּׂאָם וּלְכֹל עֲבֹדָתָם
וּפְקַדְתֶּם עֲלֵהֶם בְּמִשְׁמֶרֶת אֵת
כָּל־מַשָּׂאָם׃ כח זֹאת עֲבֹדַת
מִשְׁפְּחֹת בְּנֵי הַגֵּרְשֻׁנִּי בְּאֹהֶל מוֹעֵד
וּמִשְׁמַרְתָּם בְּיַד אִיתָמָר בֶּן־אַהֲרֹן
הַכֹּהֵן׃ ס כט בְּנֵי מְרָרִי לְמִשְׁפְּחֹתָם
לְבֵית־אֲבֹתָם תִּפְקֹד אֹתָם׃
ל מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וָמַעְלָה וְעַד
בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה תִּפְקְדֵם כָּל־
הַבָּא לַצָּבָא לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַת
אֹהֶל מוֹעֵד׃ לא וְזֹאת מִשְׁמֶרֶת
מַשָּׂאָם לְכָל־עֲבֹדָתָם בְּאֹהֶל
מוֹעֵד קַרְשֵׁי הַמִּשְׁכָּן וּבְרִיחָיו

ועמודיו

יִתְמְסַר לְהוֹן וְיִפְלְחוּן׃
כז עַל מֵימַר אַהֲרֹן
וּבְנוֹהִי יְהֵי כָּל פָּלְחַן
בְּנֵי גֵרְשׁוֹן לְכָל
מַטּוּלְהוֹן וּלְכָל
פָּלְחַנְהוֹן וּתְמַנּוּן
עֲלֵיהוֹן בְּמַטְּרָא יָת
כָּל מַטּוּלְהוֹן׃ כח דֵּין
פָּלְחַן זַרְעֲיַת בְּנֵי
גֵרְשׁוֹן בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא
וּמַטַּרְתְּהוֹן בִּידָא
דְאִיתָמָר בַּר אַהֲרֹן
כַּהֲנָא׃ כט בְּנֵי מְרָרִי
לְזַרְעֲיָתְהוֹן לְבֵית
אֲבָהָתְהוֹן תִּמְנֵי יָתְהוֹן׃
ל מִבַּר תְּלָתִין שְׁנִין
וּלְעֵלָּא וְעַד בַּר חַמְשִׁין
שְׁנִין תִּמְנִנּוּן כָּל דְּאָתֵי
לְחֵילָא לְמִפְלַח יָת
פָּלְחַן מַשְׁכַּן זִמְנָא׃
לא וְדָא מַטְּרַת
מַטּוּלְהוֹן לְכָל פָּלְחַנְהוֹן
בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא דַּפֵּי
מַשְׁכְּנָא וְעַבְרוֹהִי

ועמודוהי

רש"י

(כז) על פי אהרן ובניו. ואיזה מהבנים ממונה עליהם ביד איתמר בן אהרן הכהן:

שפתי חכמים

נפיל שכל האמורים בזאת הפ' נמסרים בידם: י דק"ל דהפסוקים סתרי זה לזה דהפסוק אומר ע"פ אהרן ובניו

פירוש ע"ט

דארף רוען זאלן זיי דם אוף שטעלן: (כז) על פי אהרן ובניו דורך אהרן מיט זיינע זין תהיה כל עבודת בני הגרשוני זאל זיין אלע דיא דינסט פון דיא בני גרשון לכל משאם צו אלע זאכן וואס זיא דארפן טראגן ולכל עבודתם אונ צוא אלע זייערע דינסט ופקדתם עליהם במשמרת אונ איר זאלט בעפעלן אוף זיי מיט היטונג את כל משאם אלע זייערע משאות כלומר דאס זאל זיין אוף זייא מוטל ווען מען וועט בדארפן זאלן זייא אף היטן אז זייא זאלן דם טאן: (כח) זאת דם

פירוש ע"ט

דאזיגע כלומר דיא אלע זאכן וואס אובן איז געשטאנן עבודת משפחות בני הגרשוני באוהל מועד איז דיא דינסט פון דיא משפחות פון דיא בני גרשון אין אוהל מועד ומשמרתם אונ זייער היטונג זאל זיין ביד דורך איתמר בן אהרן הכהן דר זון פון אהרן הכהן כלומר ער זאל זיין איבר זיי דר ממונה ווען מען וועט דארפן צו צו נעמן אדר צו נוף שטעלן זאל ער שאפן מען זאל דם טאן: (כט) בני מררי וכו': (ל) מבן שלשים שנה וכו': (לא) וזאת אונ דאס דאזיגע

וואס

וְעַמֻּדָיו וַאֲדָנָיו׃ לב וְעַמּוּדֵי הֶחָצֵר
סָבִיב וְאַדְנֵיהֶם וִיתֵדֹתָם
וּמֵיתְרֵיהֶם לְכָל־כְּלֵיהֶם וּלְכֹל
עֲבֹדָתָם וּבְשֵׁמֹת תִּפְקְדוּ אֶת־כְּלֵי
מִשְׁמֶרֶת מַשָּׂאָם׃ לג זֹאת עֲבֹדַת
מִשְׁפְּחֹת בְּנֵי מְרָרִי לְכָל־עֲבֹדָתָם
בְּאֹהֶל מוֹעֵד בְּיַד אִיתָמָר בֶּן־
אַהֲרֹן הַכֹּהֵן׃ לד וַיִּפְקֹד מֹשֶׁה
וְאַהֲרֹן וּנְשִׂיאֵי הָעֵדָה אֶת־בְּנֵי
הַקְּהָתִי לְמִשְׁפְּחֹתָם וּלְבֵית
אֲבֹתָם׃ לה מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה
וָמַעְלָה וְעַד בֶּן־הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה
כָּל־הַבָּא לַצָּבָא לַעֲבֹדָה בְּאֹהֶל
מוֹעֵד׃ לו וַיִּהְיוּ פְקֻדֵיהֶם לְמִשְׁפְּחֹתָם
אלפים

וְעַמּוּדוֹהִי וְסַמְכוֹהִי׃
לב וְעַמּוּדֵי דְרָתָא
סְחוֹר סְחוֹר וְסַמְכֵיהוֹן
וְסִכֵּיהוֹן וְאַטּוּנֵיהוֹן
לְכָל מָנֵיהוֹן וּלְכֹל
פָּלְחַנְהוֹן וּבִשְׁמָהָן
תִּמְנוּן יָת מָנֵי מַטְּרַת
מַטּוּלְהוֹן׃ לג דֵּין
פָּלְחַן זַרְעֲיַת בְּנֵי מְרָרִי
לְכָל פָּלְחַנְהוֹן בְּמַשְׁכַּן
זִמְנָא בִּידָא דְאִיתָמָר
בַּר אַהֲרֹן כַּהֲנָא׃
לד וּמְנָא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן
וְרַבְרְבֵי כְנִשְׁתָּא יָת
בְּנֵי קְהָת לְזַרְעֲיָתְהוֹן
וּלְבֵית אֲבָהָתְהוֹן׃
לה מִבַּר תְּלָתִין שְׁנִין
וּלְעֵלָּא וְעַד בַּר חַמְשִׁין
שְׁנִין כָּל דְאָתֵי לְחֵילָא
לְפָלְחָנָא בְּמַשְׁכַּן
זִמְנָא׃ לו וַהֲווֹ
מִנְיָנֵיהוֹן לְזַרְעֲיָתְהוֹן
תרין

רשי

(לב) ויתדתם ומיתריהם. של עמודים שהרי יתדות ומיתרי הקלעים במשא בני גרשון היו ויתדות ומיתרים היו ליריעות ולקלעים מלמטה שלא תגביהם הרוח ויתדות ומיתרים היו לעמודים ב סביב לתלות בהם הקלעים ל בשפתם העליונה בכלונסות וקונדסין ם כמו

שפתי חכמים

א"כ כתיב ביד איתמר בן אהרן הכהן ומתרץ דפסוק שני פי' הוא על הפסוק דלעיל איזה מן הבנים ממונה עליהם כו' ומפרש איתמר בן אהרן. וא"ת כיון דאין ממונה אלא איתמר למה כתיב לעיל ובניו לשון רבים. אין זה קושיא דבהרבה מקומות מצינו ל' רבים על בן א' כמו ובני דן חושים. ובני פלוא אליאב: ב מפרש בזה כיון מצינו שהיה להתוויכו יתדות ומיתרים. וא"ת והא לעיל בפרשת במדבר פירש"י את מיתריו של משכן והאהל ולא של חצר והכא פירש"י דמיתרי החצר היו גם כן למשא גרשון. וי"ל דהא דפי' רש"י לעיל ולא של חצר ר"ל דמיתרים של המשכן היו כולם במשא בני גרשון אבל של חצר לא היו כולם במשא בני גרשון אלא קצתם במשא בני גרשון וקצתם במשא בני מררי כמו שפירש כאן וק"ל: ג פירש הרא"ם והיו היתדות מחוברים לעמודים שהיה עושה כמין קונדסין שקורין פלו"ש שהן יתדות ארכן ו' ורחבן ג' טפחים ובאמצען טבעת נחושת וכורך שפת הקלעים סביביו במיתרים כנגד כל עמוד והולם הקונדס דרך טבעתו באונקלי שבעמוד העשוי כמין וי"ו ראשו א' זקוף למעלה וראשו אחד תקוע בעמוד: ד בפ' תרומה

פירוש ע"ט

וָואס וַוייטֶער אִין פָּסוּק וָועט שְׁטֵיין מִשְׁמֶרֶת אִיז דָם הִיטוּנְג פוּן זַייעֶר מַשָׂא לְכָל עֲבוֹדָתָם וכו' קָדְשֵׁי הַמִּשְׁכָּן דִיא בְּרֶעטֶר פוּן דֶם מִשְׁכָּן וּבְרִיחָיו אוּנ זַיינֶע רִיגְלֶן וְעַמּוּדָיו וכו': (לב) וְעַמּוּדֵי הֶחָצֵר וכו' בִּשְׁמוֹת אוּנ נָאמֶען דִיא נֶעמֶען תִּפְקְדוּ זָאלְט אִיר צֵיילֶן אֶת כְּלֵי מִשְׁמֶרֶת מַשָּׂאָם דִיא כֵּלִים פוּן דֶם הִיטוּנְג פוּן זַייעֶר מַשָּׂא כְּלוֹמַר כֶען זָאל זַייא צֵיילֶן אִטְלִיכֶע כֵּלִי מִיט אִיר נָאמֶען: (לג) זֹאת עֲבוֹדַת וכו': (לד) וַיִּפְקֹד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּנְשִׂיאֵי הָעֵדָה אוּנ מֹשֶׁה מִיט אַהֲרֹן אוּנ דִיא נְשִׂיאִים פוּן דֶער
עדה

אַלְפַּיִם שְׁבַע מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים׃
לז אֵלֶּה פְקוּדֵי מִשְׁפְּחֹת הַקְּהָתִי
כָּל־הָעֹבֵד בְּאֹהֶל מוֹעֵד אֲשֶׁר
פָּקַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל־פִּי יְהוָה
בְּיַד־מֹשֶׁה׃ ס שני לח וּפְקוּדֵי בְּנֵי
גֵרְשׁוֹן לְמִשְׁפְּחוֹתָם וּלְבֵית אֲבֹתָם׃
לט מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וָמַעְלָה וְעַד
בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה כָּל־הַבָּא לַצָּבָא
לַעֲבֹדָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד׃ מ וַיִּהְיוּ
פְּקֻדֵיהֶם לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית
אֲבֹתָם אַלְפַּיִם וְשֵׁשׁ מֵאוֹת
וּשְׁלֹשִׁים׃ מא אֵלֶּה פְקוּדֵי מִשְׁפְּחֹת
בְּנֵי גֵרְשׁוֹן כָּל־הָעֹבֵד בְּאֹהֶל
מוֹעֵד אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל־
פִּי יְהוָה׃ מב וּפְקוּדֵי מִשְׁפְּחֹת בְּנֵי
מְרָרִי לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם׃
מג מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וָמַעְלָה וְעַד
בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה כָּל־הַבָּא לַצָּבָא
לַעֲבֹדָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד׃ מד וַיִּהְיוּ
פְקֻדֵיהֶם לְמִשְׁפְּחֹתָם שְׁלֹשֶׁת
אֲלָפִים וּמָאתָיִם׃ מה אֵלֶּה פְּקוּדֵי
מִשְׁפְּחֹת בְּנֵי מְרָרִי אֲשֶׁר פָּקַד
מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל־פִּי יְהוָה בְּיַד־

תְּרֵין אַלְפִין שְׁבַע
מְאָה וְחַמְשִׁין׃ לז אִלֵּין
מִנְיָנֵי זַרְעֲיַת קְהָת כָּל
דְּפָלַח בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא
דִּי מְנָא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן
עַל מֵימְרָא דַּיְיָ בִּידָא
דְמֹשֶׁה׃ לח וּמִנְיָנֵי
בְּנֵי גֵרְשׁוֹן לְזַרְעֲיָתְהוֹן
וּלְבֵית אֲבָהָתְהוֹן׃
לט מִבַּר תְּלָתִין שְׁנִין
וּלְעֵלָּא וְעַד בַּר חַמְשִׁין
שְׁנִין כָּל דְּאָתֵי לְחֵילָא
לְפָלְחָנָא בְּמַשְׁכַּן
זִמְנָא׃ מ וַהֲווֹ מִנְיָנֵיהוֹן
לְזַרְעֲיָתְהוֹן לְבֵית
אֲבָהָתְהוֹן תְּרֵין אַלְפִין
וְשִׁית מְאָה וּתְלָתִין׃
מא אִלֵּין מִנְיָנֵי זַרְעֲיַת
בְּנֵי גֵרְשׁוֹן כָּל דְּפָלַח
בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא דִּי מְנָא
מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל
מֵימְרָא דַּיְיָ׃ מב וּמִנְיָנֵי
זַרְעֲיַת בְּנֵי מְרָרִי
לְזַרְעֲיָתְהוֹן לְבֵית
אֲבָהָתְהוֹן׃ מג מִבַּר
תְּלָתִין שְׁנִין וּלְעֵלָּא
וְעַד בַּר חַמְשִׁין שְׁנִין
כָּל דְּאָתֵי לְחֵילָא
לְפָלְחָנָא בְּמַשְׁכַּן
זִמְנָא׃ מד וַהֲווֹ
מִנְיָנֵיהוֹן לְזַרְעֲיָתְהוֹן
תְּלָתָא אַלְפִין וּמָאתָן׃
מה אִלֵּין מִנְיָנֵי זַרְעֲיַת
בְּנֵי מְרָרִי דִּי מְנָא
מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל
מֵימְרָא דַּיְיָ בִּידָא

משֶׁה׃ מו כָּל־הַפְּקֻדִים אֲשֶׁר פָּקַד
מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּנְשִׂיאֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־
הַלְוִיִּם לְמִשְׁפְּחֹתָם וּלְבֵית אֲבֹתָם׃
מז מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וָמַעְלָה וְעַד
בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה כָּל־הַבָּא לַעֲבֹד
עֲבֹדַת עֲבֹדָה וַעֲבֹדַת מַשָּׂא
בְּאֹהֶל מוֹעֵד׃ מח וַיִּהְיוּ פְּקֻדֵיהֶם
שְׁמֹנַת אֲלָפִים וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת
וּשְׁמֹנִים׃ מט עַל־פִּי יְהוָה פָּקַד
אוֹתָם בְּיַד־מֹשֶׁה אִישׁ אִישׁ עַל־
עֲבֹדָתוֹ וְעַל־מַשָּׂאוֹ וּפְקֻדָיו אֲשֶׁר־

ת״א לפגר עבדת עבודה חולין כד ערכין יא

דְמֹשֶׁה׃ מו כָּל מִנְיָנַיָּא
דִי מְנָא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן
וְרַבְרְבֵי יִשְׂרָאֵל יָת
לֵוָאֵי לְזַרְעֲיָתְהוֹן
וּלְבֵית אֲבָהָתְהוֹן׃
מז מִבַּר תְּלָתִין שְׁנִין
וּלְעֵלָּא וְעַד בַּר חַמְשִׁין
שְׁנִין כָּל דְאָתֵי לְמִפְלַח
פָּלְחַן פָּלְחָנָא וּפָלְחַן
מַטּוּל בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא׃
מח וַהֲווֹ מִנְיָנֵיהוֹן
תְּמָנְיָא אַלְפִין וַחֲמֵשׁ
מְאָה וּתְמָנַן׃ מט עַל
מֵימְרָא דַיְיָ מְנָא יָתְהוֹן
בִּידָא דְמֹשֶׁה גְּבַר
גְּבַר עַל פָּלְחָנֵהּ וְעַל
מַטּוּלֵהּ וּמִנְיָנוֹהִי דִי

צוה פקיד

רשי

שענויה במלאכת המשכן: (מז) עבדת עבדה. הוא השיר במצלתים וכנורות שהיא עבודה נ לעבודה אחרת: ועבדת משא. ס כמשמעו: (מט) ופקדיו אשר צוה ה' את משה. ואותן הפקודים היו במנוה מבן שלשים שנה ע ועד בן חמשים:

שפתי חכמים

בפירש״י מבואר היטב: נ כלומר בזמן שהכהנים היו מקריבים ועוסקים בעבודת הלוים היו משוררים ומנגנים במצלתים וכינורות שלהם ועושין עבודה לעבודת כהנים: ס (מהרר״ה) כלומר אף על פי שעבודת עבודה פי' עבודה לעבודה ה״מ עבודת משא אין פי' עבודה למשא אלא כמשמעו עבודה שהיא משא: ע דעת רש״י ז״ל דהאי ופקודיו קאי על משה דכתיב לעיל פקד אותם ביד משה ואשר צוה כמו כאשר צוה וה״ק ופקודים של משה כאשר צוה ה' את משה דהיינו מבן ל' עד בן נ' וזהו שנקט רש״י ואותן הפקודים היו במנוה מבן ל' עד בן נ'. ואין לתמוה כיון דקאי על משה דלעיל למה כתיב ב' פעמים משה דהוי לו לכתוב אליו במקום משה.

פירוש ע״ט

עֲדָה הָאבְּן גְצֵיילְט אֶת בְּנֵי הַקְּהָתִי דִי קִינְדֶר פוּן קְהָת לְמִשְׁפְּחוֹתָם וכו׳: (מו) כָּל הַפְּקֻדִים אַלִי גְצֵיילְטֶע אֲשֶׁר פָּקַד משֶׁה וְאַהֲרֹן וּנְשִׂיאֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַלְוִיִּם וָוס מֹשֶׁה מִיט אַהֲרֹן אוּנ דִיא נְשִׂיאִים פוּן דִיא יִשְׂרָאֵל הָאבְּן גְצֵיילְט דִי לְוִיִּם לְמִשְׁפְּחוֹתָם וכו׳: (מז) מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה פוּן אַזָעלְכֶע וָואס אִיז אַלְט דְרַייסִג יָאר אוּנ וַוייטֶער וְעַד בֶּן חֲמִשִּׁים שָׁנָה בִּיז פוּפְצִיג יָאר׳ כָּל הַבָּא אַלֶע דִיא וָוס זָאלְן קוּמֶן לַעֲבֹד צוּ דִינֶן עֲבוֹדַת אַדִינְסְט עֲבוֹדָה צוּ דֶר אַנְדֶרֶע דִינְסְט דָאס מֵיינְט מֶען וָואס דִי לְוִיִּם הָאבְּן גְזוּנְגְן דֶם שִׁיר בְּשַׁעַת אַז מֶען הָאט דִיא קָרְבָּנוֹת מַקְרִיב גְוֶועְן הֵייסְט דֶר שִׁיר אַדִינְסְט צוּ דֶר אַנְדֶרֶר דִינְסְט פוּן דֶעם קָרְבָּן וַעֲבוֹדַת מַשָּׂא בְּאוֹהֶל מוֹעֵד אוּנ אַזוּ אַיין דִינְסְט וָואס מֶען דַארְף טְרָאגְן אִין דֶם אוֹהֶל מוֹעֵד: (מח) וַיִּהְיוּ אוּנ זַייא זֶענְן גְוֶועְן פְּקוּדֵיהֶם זַייעֶרֶע גְצֵיילְטֶע פוּן אַלֶע לְוִיִּם נוּס זֶענְן רָאוּי צוּ דֶר עֲבוֹדָה שְׁמֹנַת אֲלָפִים אַכְט טוֹזִינְט וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת אוּנ פִינְף הוּנְדֶרְט וּשְׁמוֹנִים אוּנ אַכְצִיג: (מט) עַל פִּי יְיָ דוּרְךְ גָאטְס מוֹל וָואס עֶר הָאט גְהֵייסְן פָּקַד אוֹתָם הָט עֶר זֵיי גְצֵיילְט בְּיַד משֶׁה דוּרְךְ משֶׁה אִישׁ אִישׁ אִטְלִיכֶר מֶענְטְשׁ פוּן דִיא לְוִיִּם אִיז גְוֶועְן עַל עֲבוֹדָתוֹ אוּף זַיין דִינְסְט וְעַל מַשָּׂאוֹ אוּנ אוּף זַיין מַשָּׂא כְּלוֹמַר אִטְלִיכֶר הָט אָפּ גְהִיט זַיין אַרְבִּיט וָוס צוּ אִים גְהֶער וּפְקוּדָיו אוּנ זַיינֶע גְצֵיילְטֶע זֶענְן גְוֶועְן אֲשֶׁר צִוָּה יְיָ אֶת משֶׁה וָואס גָאט הָאט גְשַׁאפְט צוּ

פְּקִיד יְיָ יָת מֹשֶׁה׃
א וּמַלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה
לְמֵימָר׃ ב פַּקֵּד יָת
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וִישַׁלְּחוּן
מִן מַשְׁרִיתָא כָּל
דִּסְגִיר וְכָל דְּדָאֵב וְכֹל
דִּמְסָאַב לִטְמֵי נַפְשָׁא
דֶאֱנָשָׁא׃ ג מִדְּכַר עַד
נוּקְבָא תְּשַׁלְּחוּן
לְמִבָּרָא לְמַשְׁרִיתָא
תשלחנון

צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃ פ שלישי
ה א וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃
ב צַו אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וִישַׁלְּחוּ מִן־
הַמַּחֲנֶה כָּל־צָרוּעַ וְכָל־זָב וְכֹל
טָמֵא לָנָפֶשׁ׃ ג מִזָּכָר עַד־נְקֵבָה
תְּשַׁלֵּחוּ אֶל־מִחוּץ לַמַּחֲנֶה
תשלחום

ת״א וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב פסחים סו סז סח
ספנים כא מכות טו מנחות נב וכל זב פסחים סו סוכה ופד נדה כח פד
אל מחוץ פסחים נב

בעל הטורים

(ג) מזכר עד נקבה תשלחו. כשם שנתגרשו אדם וחוה ונחש מג"ע. וסמך פרשת סוטה לפי שהנחש בא אל חוה ונפלו ירכיו דכתיב על גחונך תלך. וסמך פרשת נזיר על שם הפרי שאכל אדם הראשון עכבתו ענבי רוש: ולא יטמאו. ב' הכא ואידך ולא יטמאו עוד בית ישראל שם קדשי שאם יטמאו את מחניהם מטמאים את שם קדשי כדכתיב למען טמא את

רש"י

(ב) צו את בני ישראל וגו'. פרשה זו נאמרה ביום שהוקם המשכן ושמנה פרשיות נאמרו בו ביום פ כדאיתא במס' גיטין בפ' הנזקין: וישלחו מן המחנה. שלש מחנות היו שם צ בשעת חנייתן. תוך הקלעים היא מחנה שכינה. חניית הלוים סביב כמו שמפורש בפ' במדבר סיני היא מחנה לויה. ומשם ועד סוף מחנה הדגלים לכל ארבע הרוחות היא מחנה ישראל. (פסחים סז) הצרוע נשתלח ק חוץ לכולן. הזב מותר במחנה ישראל ומשולח מן השתים. וטמא לנפש מותר אף בשל לויה ואינו משולח אלא משל שכינה. ר וכל זה דרשו רבותינו מן המקראות במס' פסחים: טמא לנפש. דמסאב לטמי נפשא דאנשא אומר אני שהוא לשון עצמות ש אדם בלשון ארמי והרבה יש בב"ר אדריאנוס שחיק

שפתי חכמים

פ י"ל דהרבה פסוקים מדברים כן כמו ואל משה אמר עלה אל ה' היה לו לומר עלה אלי וכן וה' המטיר על סדום ועל עמורה גפרית ואש מאת ה' היה לו לומר מאתו וכן ויאמר למך לנשיו עדה וצלה שמען קולי נשי למך היה לו לומר נשי וק"ל. וא"ת מאי נריך רש"י לפרש כן והלא כמה פעמים כתיב מבן ל' וגו'. וי"ל לפי שכתוב ויהיו פקודיהם שמונת אלפים וחמש מאות ושמונים וא"כ נאמר ע"פ ה' פקד אותם ושמא אתה רוצה לפרש על מנין אחר כאמור בפרשת בהעלותך בזאת מבן כ"ה שנים. לכך פירש"י ואותן הפקודים כו' והוכחתו מדכתיב אשר צוה ה' את משה משמע שכבר נצטוה עליו ואלו כצוואה מבן חמש ועשרים לא נאמר אלא לאחר מכאן. וי"מ ופקודיו פי' ממוניו ופירש"י אותם הפקודים וכו' כלומר ואותם הממונים אלעזר ואיתמר הממונים עליהם צריכין אף הם להיות מבן ל' ועד בן נ'. מנאתי בשם גדול אחד: פ דק"ל למה לא צוה להם פרשה זו מיד כשהוקם המשכן דהא ביום שהוקם המשכן מסתמא היו עושין המחנות וא"כ מיד היה לו לצוות שישלחו כל טמא מן המחנה ומתרץ דבאמת נאמרה ביום שהוקם המשכן. ותו קשה ליה והיכן מצינו שנאמרה להם עוד איזה פרשה ביום שהוקם המשכן ומתרץ ושמונה פרשיות כו': צ דכתיב ג' פעמים מחנה בפ' זו: ק דכתיב גבי מצורע בדד ישב משמע שאסור להיות במקום שאין שאר טמאים הולכים שם דהיינו חוץ לג' מחנות ומדכתיב ולא יטמאו את מחניהם ולא כתיב את מחנם משמע מחנה א' לזב ומחנה אחד לטמא מת ומדטמא מת מותר במחנה לויה כדלעיל ש"מ דזב הוא במחנה ישראל: ר וא"ת מנ"ל לרש"י וי"ל הא דטמא מת מותר אף בשל לויה ילפי ממשה רבינו ע"ה שהיה לוי והכתיב ויקח משה את עצמות יוסף עמו והיה נכנס במחנה לויה: ש כלומר דעת התרגום שנטמא בעצם של מת. והרא"ם פירש דהוכחתו בא"ס הוא ל' טומאה א"כ היה מחוייב שהנוגע בטמא מת יהיה אב הטומאה מדלוה לבלא הנוגע בטמא מת מחוץ למחנה כזב ומצורע בשם אב הטומאה ואין הדבר כן שהרי הנוגע בטמא מת אינו אלא ולד הטומאה הלכך על כרחך צ"ל לטמי נפשא וכו' אינו אלא מל' עצמות ועצם הוא אבי אבות הטומאה והנוגע בו אב הטומאה. וא"ת

פירוש ע"ט

משה כלומר דאס איז געוועזן מיט דעם צווי פון גאט וואס ער האט זייא געהייסן ציילן פון אזעלכן וואס איז אלט דרייסיג יאר אונ ביז אזעלכן וואס איז אלט פופציג יאר: (א) וידבר יי אל משה לאמר אונ גאט האט גרעט צו משה אזו צו זאגן: (ב) צו את בני ישראל גביט דיא קינדר פון ישראל וישלחו מן המחנה אונ זייא זאלן אוועק שיקן פון דר מחנה כל צרוע איטליכן מענטשן וואס איז קרעציג וכל זב אונ איטליכן זב וכל טמא לנפש אונ איטליכן וואס האט זיך מטמא געוועזן צו א מת (זיין רש"י): (ג) מזכר עד נקבה סייא עס איז געוועזן א זכר אונ סייא א נקבה תשלחו זאלט איר אוועק שיקן אל מחוץ למחנה תשלחום צו אויסן ווייניג פון דר מחנה זאלט

תְּשַׁלְּח֔וּם וְלֹ֤א יְטַמְּאוּ֙ אֶת־מַ֣חֲנֵיהֶ֔ם
אֲשֶׁ֥ר אֲנִ֖י שֹׁכֵ֥ן בְּתוֹכָֽם׃ ד וַיַּֽעֲשׂוּ־
כֵן֙ בְּנֵ֣י יִשְׂרָאֵ֔ל וַיְשַׁלְּח֣וּ אוֹתָ֔ם אֶל־
מִח֖וּץ לַֽמַּחֲנֶ֑ה כַּאֲשֶׁ֨ר דִּבֶּ֤ר יְהוָה֙
אֶל־מֹשֶׁ֔ה כֵּ֥ן עָשׂ֖וּ בְּנֵ֥י יִשְׂרָאֵֽל׃ פ
ה וַיְדַבֵּ֥ר יְהוָ֖ה אֶל־מֹשֶׁ֥ה לֵּאמֹֽר׃
ו דַּבֵּר֮ אֶל־בְּנֵ֣י יִשְׂרָאֵל֒ אִ֣ישׁ אֽוֹ־
אִשָּׁ֗ה כִּ֤י יַעֲשׂוּ֙ מִכָּל־חַטֹּ֣את הָֽאָדָ֔ם
לִמְעֹ֥ל מַ֖עַל בַּיהוָ֑ה וְאָֽשְׁמָ֖ה הַנֶּ֥פֶשׁ
הַהִֽוא׃ ז וְהִתְוַדּ֗וּ אֶֽת־חַטָּאתָם֮

אשר

אונקלוס

תְּשַׁלְּחִנּוּן וְלָא יְסָאֲבוּן
יָת מַשְׁרְיָתְהוֹן דִּי
שְׁכִנְתִּי שָׁרְיָא בֵּינֵיהוֹן׃
ד וַעֲבָדוּ כֵן בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וְשַׁלְּחוּ יָתְהוֹן
לְמִבָּרָא לְמַשְׁרִיתָא
כְּמָא דִי מַלִּיל יְיָ עִם
מֹשֶׁה כֵּן עֲבָדוּ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל׃ ה וּמַלִּיל יְיָ
עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר׃
ו מַלֵּל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
גְּבַר אוֹ אִתְּתָא אֲרֵי
יַעְבְּדוּן מִכָּל חוֹבֵי
אֱנָשָׁא לְשַׁקָּרָא שְׁקָר
קֳדָם יְיָ וְיֵחוֹב אֱנָשָׁא
הַהוּא׃ ז וִיוַדּוּן יָת

חוביהון

ת״א ולא יטמאו פסחים סז. שבועות יד זבחים קיז.
דבר אל בני תמורה ב. ח״ש או אשה פסחים מג סוכה כח
יבמות פד קידושין לה קמא טו תמורה ב נדה מח

פירוש רשב״ם

(ו) **חטאת האדם.** הכתובים בפ׳ אשם גזילות בסוף פר׳ ויקרא וכחש וגו׳ בעמיתו בפקדון וגו׳ ובשביל גזל הגר

בעל הטורים

מקדשי ולהלן את שם קדשי: (ו) מכל חטאת האדם. סמך לגזילות הטמאים שע״י חטאת האדם שחטא אדם הראשון שאכל מן העץ והנחש הטעה את האשה והוציאה ש״ר באדם והוכו פי׳ שנחש בצרעת ואשה בזיבה ואדם במות וכסדר קללתם מגהם כאן לרוע דהיינו נחש וזב דהיינו אשה וטמא לנפש דהיינו האדם שנענש במות תמות: למעול מעל בה׳. לומר שכל החוטא דינו של גר כאילו חטא דינו של מעלה: שנפש ההוא (ז) והתודו. רמז שכל המומתים מתודים בעת יציאת הנפש:

שפתי חכמים

מנא ליה דלמא פירוש של פסוק שנטמא בבשר מת ולא בעצם וי״ל דא״כ היה לו לכתוב טמא בנפש מאי טמא לנפש משמע שנטמא במה שמחובר לנפש ואיזה זה העצם הרא״ם. ועוד י״ל מדמתרגם דמכתב לטמי נפשא לא היה לו לתרגם כי אם גם האחד שכתב והתודו לימד שאינו חייב חומש

רש״י

ממיא שחיק עצמות: (ו) **למעל מעל בה׳.** הרי חזר וכתב כאן פרשת גוזל ונשבע על שקר היא האמורה בפ׳ ויקרא (ויקרא ה) ומעלה מעל בה׳ וכחש בעמיתו וגו׳ ונשנית כאן בשביל שני דברים שנתחדשו ואשם על פי עדים עד שיודה בדבר והשני על גזל

פירוש ע״ט

איר זייא אַוועק שִׁיקְן וְלֹא יְטַמְּאוּ אֶת מַחֲנֵיהֶם אונ זייא זאלן נִיט מְטַמֵּא זיין זייער מַחֲנֶה אֲשֶׁר אֲנִי שׁוֹכֵן בְּתוֹכָם וואס איך טוּא רוּען צְווישֶׁן זייא אין דר מַחֲנֶה׃ (ד) וַיַּעֲשׂוּ כֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אונ דיא קִינְדֶר פון יִשְׂרָאֵל האבן אזו גְטאן וַיְשַׁלְּחוּ אוֹתָם אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה אונ זייא האבן זיי ארוס גְשִׁיקְט ...א אוֹסְן ווייניג פון דר מַחֲנֶה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְיָ אֶל ...שֶׁה אזו ווי גאט האט גְרֶעט צו משֶׁה כֵּן עָשׂוּ ...ני יִשְׂרָאֵל אזו האבן גְטאן די קִינְדֶר פון יִשְׂרָאֵל׃ (ה) וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר אונ גאט האט גְרֶעט צו משֶׁה אזו צו זאגן׃ (ו) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

רייד צו די קִינְדֶר פון יִשְׂרָאֵל אִישׁ איין מֶענְטְשׁ איין זָכָר אוֹ אָדֶר אִשָּׁה איין אִשָּׁה אז זייא וועלן טאן מִכָּל חַטֹּאת הָאָדָם פון דיא זִינְד פון מֶענְטְשְׁן לִמְעוֹל מַעַל בַּיְיָ צו פֶעלְשְׁן אַפֶּעלְשׁוּנְג אין גאט וְאָשְׁמָה אונ עס וועט פאר שׁוּלְדִיגְן הַנֶּפֶשׁ הַהִיא דאס זעלְבִּיגֶע לייב. דר פָּסוּק שְׁמוּעֶסְט ווען איינר האט ביי איין אַנְדֶרְן עפּיס גְגַזְלְת אונ האט גְלַייקִינְט אונ האט דְרוּף פַאלְשׁ גְשְׁווארְן׃ (ז) וְהִתְוַדּוּ אונ זיי וועלן טאן בֶּקֶענְן אֶת חַטָּאתָם זייער זִינְד אֲשֶׁר עָשׂוּ וואס זיי האבן גְטאן כְּלוֹמַר דר גַּזְלָן וועט מְתְוַדֶּה זיין זאג

וועט

חוביהון די עבדו ויתיב ית חובתיה ברישיה וחומשיה יוסף עלוהי ויתן לדחב ליה:
ח ואם לית לגבר פריק לאתבא חובתא ליה חובתא דמתתב קדם יי לכהנא בר מדכר כפוריא די יכפר ביה עלוהי:

וכל

אֲשֶׁר עָשׂוּ וְהֵשִׁיב אֶת־אֲשָׁמוֹ בְּרֹאשׁוֹ וַחֲמִישִׁתוֹ יֹסֵף עָלָיו וְנָתַן לַאֲשֶׁר אָשַׁם לוֹ׃
ח וְאִם־אֵין לָאִישׁ גֹּאֵל לְהָשִׁיב הָאָשָׁם אֵלָיו הָאָשָׁם הַמּוּשָׁב לַיהוָה לַכֹּהֵן מִלְּבַד אֵיל הַכִּפֻּרִים אֲשֶׁר יְכַפֶּר־בּוֹ עָלָיו׃

וכל

ת״א והשיב את אשמו ותמישתו מליעא נד
ונתן לאשר פסחים לא כתובות יט כב גיטין לז קידושין טו קמא פ
ואם אין לאיש קמא קט קי סנהדרין עת האשם המושב קמא קט קי לפ׳ לכהן שם ערכין כח:
מלבד איל קמא קי קיא ערכין כח

פירוש רשב״ם

שאין לו גואל נשנית כאן: (ז) והשיב את אשמו. הקרן: (ח) מלבד איל. האשם האמור בויקרא: האשם

רש״י

הגזל שהוא ניתן לכהנים: (ז) את אשמו בראשו. (ב״ק יח) הוא הקרן שנשבע עליו: לאשר אשם לו. (כתובות יט) למי א שנתחייב לו: (ח) ואם אין לאיש גואל. שמת התובע שהשביעו ואין לו יורשים: להשיב האשם אליו. כשנמלך זה להתודות על עונו ב ואמרו רבותינו וכי יש לך אדם בישראל שאין לו גואלים או בן או בת או אח או שאר בשר הקרוב ממשפחת אביו למעלה עד יעקב אלא זה הגר ג שמת ואין לו יורשים: האשם המושב. זה הקרן ד והחומש: לה׳ לכהן. קנאו השם ה ונותנו לכהן שבאותו ו משמר: מלבד איל הכפרים.

שפתי חכמים

דמשמע לנפשה אלא לטמי עלמות משמע נ״ל: ת דממון שמשתלם בראש הוא ומשרש ואיזה נקרא קרן אותו ממון שנשבע עליו להפוקי חומש: א דק״ל למה לא כתיב לאשר גזל לו אלא לאשר אשם לו משמע למי שהקרן שלו כגון שאיש אחד שלוה לנגזל וזה בא וגזל מידו חייב ליתן למלוה שהלוה לנגזל וזהו שנקט רש״י למי שנתחייב לו ר״ל למי שנתחייב הנגזל לו: ב דקשה לרש״י כיון שגזלן כופר לו וזה שהשביעו הוא הגר מה א״כ כיצד בא שזה רוצה לשלם ומתרץ כשנמלך כו׳: ג וא״ם בפ׳ בהר כתיב ואיש כי לא יהיה לו גואל ופירש״י וכי יש לך אדם בישראל שאין לו גואל ומתרץ אלא גואל שיוכל לגאול ממכרו ר״ל דודאי יש לו גואל אלא שאין לו גואל עשיר שיוכל לגאול ממכרו ולמה לא מתרץ דמיירי בגר שאין לו יורשים כמו שמתרץ הכא.

וי״ל דהתם א״א לומר בגר דהא כתיב ומכר מאחוזתו דהיינו מירושת אביו ולגר אין לו ירושה מאביו וגם הכא א״א לתרץ כהתם דכל אדם רוצה לקבל האשם דהיינו קרן וחומש בין עני ובין עשיר: ד וקא דלא נכתב לעיל גבי ואם אין לאיש גואל להשיב האשם ולא נכתב המושב מפני שסמך אדלעיל מיניה דכתיב והשיב את אשמו בראשו וחמישתו וגו׳: ה דאל״כ אם הוא לה׳ אינו לכהן וכן הסיפך וא״ל שנותנם לה׳ כאימורים והבשר לכהנים לה׳ ולכהן מיבעי ליה: ו וא״ם דלמא לאיזה כהן שירצה אע״פ שאינו באותו משמר וי״ל מדכתיב אחריו מלבד איל הכפורים וגו׳ ר״ל דוה יתן לכהן מלבד אותו איל הכפורים ואיל הכפורים נותן דוקא לכהן שבאותו משמר כדכתיב בפרשת שופטים חלק כחלק

פירוש ע״ט

ווערט וועלן דרוף תשובה טאן וְהֵשִׁיב אונ ער זאל אום קערין אֶת אֲשָׁמוֹ זיין שולד דם הייסט דאס קרן וואס ער הט דרוף פאלש גשווארן זאל ער דאס אום קערן בְּרֹאשׁוֹ צום ערשטן וַחֲמִישִׁתוֹ אונ זיין פינפטיל יֹסֵף עָלָיו זאל ער דרוף מוסיף זיין כלומר וויא פיל דאס קרן טרעפט אן זאל ער דרוף אפינפטיל מוסף זיין וְנָתַן ער זאל דאס געבן דאס קרן מיט דם חומש לַאֲשֶׁר אָשַׁם לוֹ צו דם וואס ער האט פר שולדיגט דאס הייסט צו דם וואס ער האט גגזלת אונ אז דר נגזל איז גשטארבן זאל ער אום קערן די גזילה צו זיינע יורשים: (ח) וְאִם אֵין לָאִישׁ גּוֹאֵל אונ אז עס איז צו דם מענטשן ניט פר האנדן קיין אום לייזר דאס הייסט ער האט ניט קיין פריינט זייא זאלן אים ירשינן לְהָשִׁיב הָאָשָׁם אֵלָיו מען זאל צוא אים די גזילה אום קערן דהיינו דר נגזל איז גוועזן איין גר אונ ער איז גשטארבן אונ האט קיין יורשים ניט גלאזט הָאָשָׁם דם שולד דם הייסט דיא גזילה הַמּוּשָׁב וואס ווערט אום גקערט לַיְיָ לַכֹּהֵן דם גהער צו גאט כלומר גאט הט דם קונה גוועזן אונ האט דאס גשענקט צום כהן דאס הייסט צו די כהנים פון דם משמר מִלְּבַד חוץ אֵיל ווידר הַכִּפּוּרִים דם פר געבונג כלומר חוץ דם וואס ער ווערט אום קערן דאס קרן אונ ער ווערט נאך מוסיף זיין אחומש זאל ער

4

נאך

ט וְכָל־תְּרוּמָה לְכָל־קָדְשֵׁי בְנֵי־
יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־יַקְרִיבוּ לַכֹּהֵן לוֹ
יִהְיֶה׃ י וְאִישׁ אֶת־קֳדָשָׁיו לוֹ יִהְיוּ

ת"א ואיש את קדשיו סג. קמא קט מרכין לג

ט וְכָל אַפְרָשׁוּתָא
לְכָל קוּדְשַׁיָּא דִבְנֵי
יִשְׂרָאֵל דִּי יְקָרְבוּן
לְכַהֲנָא דִּילֵהּ יְהֵא׃
י וּגְבַר יָת מַעֲשַׂר
קוּדְשֵׁהּ דִּלֵהּ יְהוֹן גְּבַר

איש

פירוש רשב"ם

תמרשב. תקרן ישוב לכהנים: (ט) וכל תרומה. תרומת ראשית שישראל מפריש ותרומת מעשר שהלוים מפרישים

בעל הטורים

(ט) תרומה לכל קדשי בני ישראל אשר יקריבו לכהן לו יהיה. מוקי לה בספרי בבכורים: יקריבו. בגימט' הם הבכורים: (י) ואיש את קדשיו לו יהיו. וסמיך ליה פ' סוטה לומר שמי

דיתן

שפתי חכמים

יאכלו וגו' א"כ אף קרן וחומש אינו נותן אלא לכהן שבאותו משמר: ז (פענח רזא) כי מלת מלבד משמע דכתב כך בתורה בחייב בה לכך נ"ל שהאמור בויקרא והולך לבזכירו שם דסד"א היכא דמחזיר הגזילה לבעלים צריך קרבן להתכפר לו. מן השמים אבל היכא דיהיב ליה לכהן זה יהיה כפרתו קמ"ל: ח ר"ל שיתן לכל כהן שירצה דהוא הטובת הנאה ונוטל מישראל סלע או יותר כדי שיתנם לבן בתו כהן אבל לא שיקח מהכהן איזה ממון שיתן לו המתנות לכך כתיב לו יהיה כלומר שטובת הנאה היא לבעלים: ט למודה רגילה:

רשי

האמור בויקרא ז שהוא צריך להביא: (ט) וכל תרומה וגו'. אמר ר' ישמעאל וכי תרומה מקריבין לכהן והלא הוא המחזר אחריה לבית הגרנות ומה ת"ל אשר יקריבו לכהן אלו הבכורים שנאמר בהם (שמות כג) תביא בית ה' אלהיך ואיני יודע מה יעשה בהם ת"ל לכהן לו יהיה בא הכתוב ולמד על הבכורים שיהיו נתנין לכהן: (י) ואיש את קדשיו לו יהיו. לפי שנאמרו מתנות כהונה ולויה יכול יבואו ויטלום בזרוע ת"ל ואיש את קדשיו לו יהיו מגיד שטובת הנאתן לבעלים ח ועוד מדרשים הרבה דרשו בו בספרי. ומ"א ואיש את קדשיו לו יהיו מי שמעכב מעשרותיו ואינו נותנן לו יהיו המעשרות סוף שאין שדהו עושה אלא אחד מעשרה שהיתה למודה ט לעשות: איש

משלי ישראל

(וְאִישׁ אֶת קֳדָשָׁיו לוֹ יִהְיוּ) אַן אַמֶענְטְשׁ זַיין הֵיילִיקְייט
וֶועט זַיין צוּא אִים דָאס מֵיינְט מֶען אַמֶענְטְשׁ אַז
עֶר וֶועט נִיט גֶעבְּן דֶעם כֹּהֵן קַיין תְּרוּמוֹת אוּן מַעַשְׂרוֹת
וֶועט דָאס פֶעלְד אִים מֶער נִיט מַאכְן נָאר וִויפִיל דֶער מַעֲשֵׂר
פְרֶעגְט אָן (אִישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן לַכֹּהֵן) אוּן דֶר מֶענְטְשׁ ווָס וֶועט
יֹא גֶעבְּן דִיא תְּרוּמוֹת מִיט מַעַשְׂרוֹת (לוֹ יִהְיֶה) וֶועט צוּא
אִים זַיין גָאס וֶועט אִים גֶעבְּן פִיל גֶעלְד פְרֶעגְט דִיא גְמָרָא
פַאר וָואס שְׁטֵייט דִיא פַּרְשָׁה פוּן סוֹטָה (וָואס אַיין אִשָּׁה
קֶדֶם אָפּ פוּן דֶעם עֶרְלִיכְן וֶועג אוּן פַאר'גֵייט זִיךְ מִיט
אַפְרֶעמְדְן מַאנְסְבִּיל דָאס הֵייסְט סוֹטָה) שְׁטֵייט דִיא פַּרְשָׁה
תֵּיכֶף נָאךְ דֶר פַּרְשָׁה פוּן תְּרוּמוֹת אוּן מַעַשְׂרוֹת עֶנְטְפֶערְט
דִיא גְמָרָא עֶס קוּמְט צוּא וַוייזְן דֶער וָואס גִיט נִיט דֶעם
כֹּהֵן תְּרוּמוֹת אוּן מַעַשְׂרוֹת וֶועט זַיי דֶער סוֹף אַז עֶר וֶועט
דַארְפְן אָן קוּמֶען צוּם כֹּהֵן דוּרְךְ זַיין וַוייב וָואס זִיא וֶועט וֶוערְן
אַיין סוֹטָה וֶועט עֶר קוּמֶען צוּם כֹּהֵן עֶר זָאל זִיא פְּרוּוְן מִיט
דִיא מַיִם הַמְאָרְרִים אוּב זִיא אִיז טְמֵאָה גֶעוָוארְן מִיט אַפְרֶעמְדְן
מַאנְסְבִּיל אַצוּנְד וֶועלְן מִיר גֶעבְּן צוּא פַר שְׁטֵיין דֶם גַאנְצְן
עִנְיָן מִיט אַמָשָׁל אַמֶענְטְשׁ הָאט אִין זִיךְ גֶהַאט פִיל מַעֲלוֹת
עֶר הָאט גֶקֶענְט לֶערְנֶן אוּן שְׁרַייבְּן אוּן אִיז גֶוֶוען אַחָכָם
אַמָאל אִיז עֶר אָרוּם גֶעוָוארְן אוּן הָאט גֶמוּזְט גֵיין פוּן שְׁטָאט
צוּ שְׁטָאט זוּכְן זַיין פַּרְנָסָה אוּנ אִין וֶועלִיכֶר שְׁטָאט עֶר אִיז
גֶקוּמֶען הָאט מֶען אִים כָּבוֹד אָן גֶטָאן מֶען זָאל הָערְן זַיין
חָכְמָה אַמָאל אִיז עֶר גֶקוּמֶען אִין אַקְלֵיין שְׁטֶעטִיל וָואס עֶס
אִיז גֶוֶוען וִוינְצִיג מֶענְטְשֶׁן הָאבְּן זַייא אִים גֶפְרֶעגְט וָואס
פַאר אַיין מֶענְטְשׁ עֶר אִיז הָט עֶר זַייא גִיט אוּם גֶזָאגְט
דִיא מַעֲלוֹת נָאר עֶר הָאט גֶזָאגְט עֶר אִיז אַיין רוֹפֵא הָט

פירוש עי"ט

נָאךְ בְּרֶענְגֶן אַיין אַיִל פַר אַקָרְבָּן אָשָׁם אוּנ זָאל
מַקְרִיב זַיין פַר גָאט אַזוֹ וִויא עֶס אִיז גִשְׁטַאנֶן
אִין סוֹף פַּרְשַׁת וַיִּקְרָא אֲשֶׁר יְכַפֵּר בּוֹ עָלָיו וָואס
מִיט דֶם קָרְבַּן אָשָׁם וֶועט פַר גֶעבְּן וֶוערְן אוֹיף
אִים וָואס עֶר הָט פַאלְשׁ גִשְׁווֹארְן׃ (ט) וְכָל
תְּרוּמַת אוּנ אַלֶע דִיא אָפּ שֵׁיידוּנְג לְכָל קָדְשֵׁי בְנֵי
יִשְׂרָאֵל צוּא אַלֶע דִיא הֵיילִיקַייט פוּן דִי קִינְדֶר
יִשְׂרָאֵל דָאס מֵיינְט מֶען דִיא בִּכּוּרִים ווָס מֶען
בְּרֶענְגְט פוּן דִי פֵּירוֹת ווָס וֶוערְן צוּם עֶרְשְׁטְן
פַארְטִיג אֲשֶׁר יַקְרִיבוּ לַכֹּהֵן ווָס וֶוערְן גְנֶעהְנְט צוּם
כֹּהֵן לוֹ יִהְיֶה דֶם זָאל זַיין צוּ אִים כְּלוֹמַר גָאט
הָאט דָאס גִשֶׁענְקְט צוּם כֹּהֵן׃ (י) וְאִישׁ אוּנ
אַמֶענְטְשׁ אֶת קֳדָשָׁיו זַיין הֵיילִיקַייט לוֹ יִהְיוּ זָאל דֶם
זַיין צוּא אִים. רש"י שְׁרַייבְּט דֶר פָּסוּק וִויל
מִיר וַוייזְן מֶען זָאל נִיט מֵיינְן וַוייל דִי תּוֹרָה
הָאט גֶזָאגְט אַז דִי כֹּהֲנִים זָאלְן נֶעמְן תְּרוּמוֹת
אוּנ מַעַשְׂרוֹת זָאל דֶר כֹּהֵן מֶעגְן קוּמֶן אוּנ
זָאל דָאס נֶעמְן מִיט גְוַואלְד דְרוּם זָאגְט דֶר
פָּסוּק אִטְלִיכֶר מֶענְטְשׁ זָאל זַיין הֵיילִיקַייט זַיין
צוּ אִים כְּלוֹמַר עֶס אִיז בַּיי אִים אִין דִי הֶענְט
עֶר מֶעג דָאס גֶעבְּן צוּ וֶועלְכְן כֹּהֵן עֶר וִויל.
נָאךְ אַיין פֵּירוּשׁ אִיז וְאִישׁ אֶת קֳדָשָׁיו אוּנ דֶער

אִישׁ אֲשֶׁר־יִתֵּן לַכֹּהֵן לוֹ יִהְיֶה׃ פ
רביעי יא וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
לֵּאמֹר׃ יב דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ אִישׁ כִּי־
תִשְׂטֶה אִשְׁתּוֹ וּמָעֲלָה בוֹ מָעַל׃

די יִתֵּן לְכַהֲנָא דִּילֵיהּ
יְהֵא׃ יא וּמַלִּיל יְיָ
עִם מֹשֶׁה לְמֵימָר׃
יב מַלֵּל עִם בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וְתֵימַר לְהוֹן
גְּבַר גְּבַר אֲרֵי תִסְטֵי
אִתְּתֵיהּ וּתְשַׁקַּר בֵּהּ
שְׁקַר

ת״א איש אשר יתן תרומה שם קמא קי דבר אל בני ישראל סוטה כד
איש איש כי תשטה סוטה ג כג כד כה כו מעילה יח :
ושבב

בעל הטורים

שמששה קני סנהים ואינו מקריבה כדכך שמשו כמי פלי סוי

פירוש רשב״ם

המפרשין בפרשת שלח לך: (י) איש אשר יתן לכהן. שיתנדב דבר הראוי לכהנים כגון תרמים וכיוצא בהם:

לו יהיה. כלומר לכהן יתננו. ומדרש אגדה איש אשר יתן לכהן מה שחייב ליתן לו יהיה לו ממון הרבה ולפי שמיותר הוא דרשו כן: (יב) כי תשטה. כי תסור. כדכתיב שטה מעליו. ושחטה שטים העמיקו:

רשי

אשר יתן לכהן. מתנות הראויות לו: לו יהיה ממון הרבה: (יב) איש איש כי תשטה אשתו. מה כתיב למעלה מן הענין ואיש את קדשיו לו יהיו י אם אתה מעכב מתנות הכהן חייך שתצטרך לבא אצלו להביא לו את הסוטה: איש איש. ללמדך שמועלת בשתים באיש מלחמה של מעלה והיפה מלמטה: כי תשטה אשתו. שנו רבותינו אין המנאפין נואפין עד שתכנס בהן רוח שטות ב דכתיב כי תשטה וכתיב בו (משלי ו) נואף אשה חסר לב. ופשוטו של מקרא כי תשטה תט מדרכי צניעות ל ותחשד בעיניו כמו (שם ד) שטה מעליו ועבור (שם ז) אל ישט אל דרכיה לבך: ומעלה בו מעל.

שפתי חכמים

י ואע״ג שרש״י ז״ל אינו דורש הסמוכים אלא היכן שאינן נכתבו במקומן שבודאי לא נכתבו אלא לדרשא מ״מ מאחר שאין שום דמיון בין דיני איבות לתרומה וקדשים ודאי לא נסמכו זו אצל זו אלא לדרשא. (ג״א) פירוש דלאו כמיכות הפרשה ק״ל דא״כ למה נסמכה פרשת סוטה לקדשים מיבעי ליה כדרכו אלא ק״ל דלא ה״ל להתחיל הפרשה באיש אלא בא״בה לומר אשה כי תשטה ומעלה וגו׳ שהוא עיקר החטא לכ״ש מה כתיב למעלה וגו׳ ר״ל בזה עיקר החטא ע״כ איש איש מלמד שמועלת בשנים ע״ש יותר: ב כלומר שיצרם הרע מורה להם היתר וזהו השטות דאל״כ למה חייבים מיתה כיון דשוטים הוו: ל דוקא נקט רש״י מדרכי צניעות ולא אמר מדרכי תורה דמדרכי תורה משמע דודאי הוא שזינתה ואם ודאי שזינתה אין משקין אותה לכך נקט מדרכי צניעות ר״ל שראה מתיחדת ומנשקת עם איש אחר וספק הוא אם זנתה:

משלי ישראל

זיין חבר צוא אים גזאגט עס איז מיר אזוי אהבם וויא דוא ביסט און האסט אין זיך אזוי פיל מעלות און לובסט זיך מיט אזוי איין שפל מלאכה זאגט דער חכם צוא אים אז איך וועל זיא זאגן מיינע חכמות וועלן זייא ניט פאר שטיין ווארום איך ווייס אז דיא שטאט לייט זענן פאר גרעבט זייא פאר שטיין גאר ניט וועלן זייא בוודאי ניט פאר שטיין מיינע מעלות דרום האב איך מיך ניט גלובט מיט מיינע מעלות און האב גזאגט אז איך בין איין רופא ווארום דס איז אזוי אזאך וואס איעדר מענטש אפילו דער קלענצטר דארף אוך דער צוא האבן דר נמשל איז דער כהן איז גקריינט מיט אלערלייא מעלות און מיט טייערע מדות צוא בדינן דעם מלך פון דר גאנצר וועלט צוא מקריב זיין קרבנות צוא גאט און צוא מאכן אראפ גדערין שפע פון דעם הימל אוף דער וועלט און איז נוהג איך מצליח צוא איין שפלע זאך צוא אסופה וואס זיא האט זיך פאר בארגן מיט אפרעמדן מאנזביל האט זיא דר כהן אן גטרונקן צוא דער קלערין דעם אמת אוב זיא האט מזנה געווען און דער כהן האט דיא אן גטרונקן מיט דיא מים המאררים איז שיר דער בוך געשוואלן געוואקסן דט

פירוש עיט

מענטש נוס וועט איין האלטן זיינע היילינקייט דס הייסט ער וועט ניט אפ שיידן קיין מעשר לו יהיו וועט דס זיין צו אים כלומר דס פעלד וועט אים מער ניט מאכן גאר וויא פיל דר מעשר טרעפט אן ואיש אשר יתן לכהן אונ דר מענטש וואס וועט יוא געבן דיא היילינקייט צום כהן לו יהיה וועט צוא אים זיין כלומר גאט וועט אים געבן פיל געלט: (יא) וידבר יי אל משה לאמר אונ גאט האט גרעט צו משה אזוי צו זאגן: (יב) דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם רעיד צו די קינדר פון ישראל אונ זאלסט זיי זאגן איש איש איטליכר מענטש כי תשטה אשתו וואס זיין ווייב וועט אפ קערן פון אים כלומר זי וועט אפ קערן פון דם ערליכן וועג אונ זיא וועט גחשד ווערן בייא איר מאן אין די אוגן ומעלה בו מעל אונ זיא וועט פעלשן אין אים איין

יג וְשָׁכַב אִישׁ אֹתָהּ שִׁכְבַת־זֶרַע וְנֶעְלַם מֵעֵינֵי אִישָׁהּ וְנִסְתְּרָה וְהִיא נִטְמָאָה וְעֵד אֵין בָּהּ וְהִוא לֹא נתפשה

שְׁקַר׃ יג וְיִשְׁכּוֹב גְּבַר יָתַהּ שׁוּכְבַת זַרְעָא וִיהֵי מְכַסָּא מֵעֵינֵי בַעְלַהּ וּמִטַּמְרָא וְהִיא מְסָאֲבָא וְסָהִיד לֵית בַּהּ וְהִיא לָא אתאחדת

ת"א ושכב איש יבמות נה שכבת זרע יבמות נה כו
ונעלם מעיני סוטה כז שבועות ה ונסתרה והיא סוטה ב ד כו כח
ועד אין בה סוטה ב ג ו לא והוא לא יבמות ט כתובות נא סוטה ב ט לא נדה נג

פירוש רשב"ם

(יג) ועד אין בה. שזינתה: והיא לא נתפשה. לא נאנסה. שאם הסתירוה

שפתי חכמים

ם דק"ל ומעלה בו מעל ושכב איש משמע דב' ענינים הם לכן פי' ומהו המעל ושכב וגו' כאלו כתיב ששכב איש אותה ואין לומר ששכב איש אותה באמת דא"ז אין משקין אותה וסדר הכתובים כן הוא כי תשטה ועברה מדרכי צניעות ועבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו ואח"כ נסתרה כשיעור טומאה בין מעלה בו מעל לשכב איש אותה שכבת זרע ונעלם ממנו בין לא שכב איש אותה והיא לא נטמאת רק קנא לה אף שלא תמה בכשפה והביא האיש את אשתו וגו'. הרא"ם: ן ר"ג ושכב איש אותה שכבת זרע שכיבתה פוסלתה ואין שכיבת אחותה פוסלתה מבעלה (יבמות נה) פי' כששכב בעלה עם אחותה אינה נפסלת אשתו מחמת זנות אחותה מבעלה דה"א שיפסלנה מק"ו ומה מי שבא על איסור קל נאסר באיסור מקום שבא על איסור חמור אינו דין שנאסר באיסור פירש רש"י איסור קל אשת איש שיש לה היתר ע"י גט אם זנתה אשתו נאסר בה בעלה האוסרה לכל העולם מקום שבא על איסור חמור כגון אחות אשתו שאשתו אוסרת את אחותה עליו כל ימי חייה אינו דין שנאסר האוסר שתאסר אשתו על בעלה האוסרת את אחותה לבעלה לכך נאמר אותה לומר שכיבתה פוסלתה וכו' (יבמות דף נה ע"א). וטעות נפל בדברי רש"י מפי הגאון מו"ה יצחק כהן ז"ל. ומצאתי כתוב דהאי מעשה בב' אחיות וכו' צריך להיות בפסוק איש איש שפירש"י שמועלת בשנים באיש של מעלה ובאיש של מטה והכי איתא במדרש באיש שלמעלה ובאיש שלמטה אמר לה הקב"ה נאיבן את מבחקת במה כי את משחקת ומעשה בשתי אחיות וכו': ס ר"ל דשני דברים הם וכולם נתמעטו מפסוק זה מעיני פרט לסומא אע"פ שיודע שזינתה הואיל ואינו רואה אינו שותה ומונעלם משמע אם היה רואה ומעמעם שעיניהם יחד אין המים בודקין אותה. ומעמעם כמו גחלים עוממות והוא תרגום של כהה: ע פירוש האי והיא נטמאה דכתיב אחר ונסתרה בשיעור טומאה קמיירי שהוא כדי לגלות כילה ולגומעה דאס"ד נטמאה ממש הא כבר כתב לעיל ושכב איש אותה והיינו נטמאה והיא נטמאה דכתב רחמנא צ"ל אלא לשיעור טומאה הוא דאתא: פ וא"ת מכילא נשמע דיוק.

רש"י

ומהו המעל ושכב איש עם אותה: (יג) ושכב איש. (סוטה כח) פרט לקטן ומי שאינו איש: אתה שכבת זרע. (יבמות נה) שכיבתה פוסלת אותה ואין שכיבת אחותה פוסלת אותה נ כמעשה בשתי אחיות שהיו דומות זו לזו: ונעלם מעיני אישה. (סוטה כז) פרט לסומא הא אם היה רואה ס ומעמעם (ס"א ומעלים) אין המים בודקין אותה: ונסתרה. שיעור שתראה ע לטומאה ביאה: ועד אין בה. הא אם יש בה אפי' עד אחד פ שאמר נטמאת לא היתה שותה: ועד אין בה. לטומאה אבל יש עדים

משלי ישראל

פון שון גוופט דעם אמת דורך דעם כהן מילא דיא קלוגע און דיא הייליגע יודן האבן ערליך נהאלטן דעם כהן ווייל זייא האבן פאר שטאנן זיינע גרוסע מעלות וואס אין אים איז און דורך אים קענן זייא בציהן שפע פון דעם הימל און איז זייא מטהר און מכפר זייערע זינד אבער דער וואס האט תרומות און מעשרות און וויל ניט געבן דעם כהן מן הסתם פאר שטייט ער ניט דיא מעלות פון דעם כהן דרום זאל ער דארפן קומן צום כהן דורך זיין ווייב דער כהן זאל דער קלערן דעם אמת אוב זיא האט מזנה גוועזן וועט ער שון פאר שטיין דאס גרוסקייט פון דעם כהן חאמשי ער האט ניט קיין פאר שטאנד אצונד איז שון רעכט פאר וואס עס שטייט דיא פרשה פון סוטה לעבן תרומות און מעשרות און אוב ער וועט דיר זיין איין תמיד האט דען נאט ניט געקענט חייסן אז דיא כהנים זאלן נעמן אחלק אין ארץ ישראל גלייך מיט אלע יודן דיא זאלן זיך האבן זייער פרנסה פון גאט ניט זייא זאלן עסן פר שטעט ברוט אזו וויא ארומע לייט זייא זאלן נעמן תרומות און מעשרות ביי דיא יודן וועלן מיר דאס דאזיגע אויך געבן צוא פר שטיין מיט אמשל עס איז גוועזן איין

פירוש ע"ט

פעלשונג. רש"י שרייבט דרום שטייט צוויי מאל איש ווארום אז איין אשה איז מזנה פעלשט זיא אין הקדוש ברוך הוא וועם ער ווערט אן גרופן איש מלחמה און זיא פעלשט אין איר מאן וואס ער ווערט אן גרופן איש. און וואס וועט זיין דאס פעלשונג: (יג) ושכב איש אותה און איין מענטש וועט מיט איר ליגן מיט שכבת זרע ונעלם מעיני אישה און עס וועט פר הולן ווערן פון דיא אויגן פון איר מאן ונסתרה און זיא וועט ווערן פר בארגן מיט איין פרעמדן מאן והיא נטמאה און זיא וועט טמא ווערן כלומר דס פר בארגן וועט אזו לאנג גווערן אז ער קאן ביי איר ליגן ועד אין בה און עס איז אפילו איין עדות אויך ניט פר האנדן אז זי איז טמא גווארן ווארום עס זאל זיין האטשע איין עדות אז זיא איז טמא

נִתְפָּֽשָׂה׃ יד וְעָבַ֨ר עָלָ֧יו רֽוּחַ־קִנְאָ֛ה
וְקִנֵּ֥א אֶת־אִשְׁתּ֖וֹ וְהִ֣וא נִטְמָ֑אָה אֽוֹ־
עָבַ֨ר עָלָ֤יו רֽוּחַ־קִנְאָה֙ וְקִנֵּ֣א אֶת־
אִשְׁתּ֔וֹ וְהִ֖יא לֹ֥א נִטְמָֽאָה׃ טו וְהֵבִ֨יא
הָאִ֣ישׁ אֶת־אִשְׁתּוֹ֮ אֶל־הַכֹּהֵן֒

אִתְאַחֲדַת׃ יד וְיֶעְבַּר
עֲלוֹהִי רוּחַ קִנְאָה
וִיקַנֵּי יָת אִתְּתֵהּ וְהִיא
מְסָאֲבָא אוֹ עֲבַר
עֲלוֹהִי רוּחַ קִנְאָה
וִיקַנֵּי יָת אִתְּתֵהּ וְהִיא
לָא מְסָאֲבָא׃ טו וְיַיְתֵי
גַּבְרָא יָת אִתְּתֵהּ לְוָת
כהנא

ת״א ועבר עליו רוח קנאה סוטה ג וקנא את סוטה ב ג כו מ כח
או עבר עליו סוטה ג כח והביא האיש את אשתו ברכות סג כתובות סא סוטה ז כח

רש״י

לסתירה: נתפשה. נאנסה צ כמו (דברים כב) ותפשה ושכב עמה: (יד) ועבר עליו. ק קודם לסתירה: רוח קנאה וקנא. פירשו רבותינו לשון התראה שמתרה בה אל תסתרי עם איש פלוני: והיא נטמאה או עבר עליו וגו׳. כלומר

שפתי חכמים

זה מדכתיב ועד אין בה הא קי״ל כל מקום שנאמר עד הרי כאן שנים מדכולהך שכתוב לפרט לא יקום עד אחד משמע כל עד שבתורה שנים אלא א״כ פרט בו הכתוב אחד כמו שפירש״י בפ׳ שופטים וא״כ הכא כתיב עד משמע שנים אין בה אבל אחד יש בה. וי״ל דקרא ועד אין בה קאי על היא לא נתפשה ולא על וקנא את אשתו והביא האיש את אשתו אל הכהן להשקות אותה כלו׳ עד אין בה שהיא לא נתפשה שאין כאן ב׳ עדי טומאה אלא עד אחד רהב שנטמאה אין משקין אותה אלא אסורה על בעלה (סוטה כ״ב) והאי מלת הא הוה כמו והא למדת ולא דיוקא היא כי לא לדיוקא אתיא רק מסקנא דמלתא הוא הא למדת אבל יש בה וכו׳ ותו קשה לרש״י למה מהימן עד אחד לאוסרה על בעלה ומתרץ ועד אין בה בטומאה אבל יש עדים בסתירה והואיל ובסתירה יש שני עדים שאומרים שראינו שנסתרה עם פלוני כשיעור טומאה ועד אחד בא ואמר שנטמאת רגלים לדבר הוא דמהימן דודאי זינתה כיון שיש גם עדי סתירה לכך נכתב הקרא דועד אין בה כאן כדי ללמדך דקאי אונטמאה דלעיל כלומר שיש עדי סתירה ולכך מהימן עד אחד ואי לא נכתב כאן לא הייתי יודע שיש עדים בסתירה: צ וכ״ק קרא ועד אין בה כלומר שנים אין בה אלא אחד והיא לא נתפשה אלא מעיד בעצמה ברצון אסורה לבעלה ודין בפני עצמו הוא: ק משמע דמקרא מסורס כמו שמפורש למעלה:

פירוש ע״ט

גְוָוארְן בַּדַארְף מֶען אִיר קֵיין מֵי הַמְאָרְרִים נִיט גֶעבְּן טְרִינְקְן אָבֶער אוֹיף דֶם פַֿר בָּארְגְן אִיז זִיא פַֿר הַאנְגְן עֵדוּת וְהִיא לֹא נִתְפָּשָׂה אוּנ זִיא אִיז דֶר צוּ נִיט גְצְווּאוּנְגֶן גְוָוארְן כְּלוֹמַר קֵיינֶר הָט זִיא דֶר צוּ נִיט גְנֵייט נָאר זִיא הָאט דֶם גְטָאן מִיט אִיר גוּטְן ווִילְן׃ (יד) וְעָבַר עָלָיו אוּנ אֵייְדֶר זִי הָט זִיךְ פַֿר בָּארְגְן אִיז אוֹיף אִים אִיבֶּר גְפָארְן רוּחַ אֵיין גְמִיט קִנְאָה אַפַֿר וָוערוּנְג וְקִנֵּא אֶת אִשְׁתּוֹ אוּנ עֶר הָאט גְוָוערְט זַיין וַוייבּ זִיא זָאל זִיךְ נִיט פַֿר בָּארְגְן וְהִיא נִטְמָאָה אוּנ זִיא אִיז טָמֵא גְוָוארְן אוֹ עָבַר עָלָיו רוּחַ קִנְאָה אָדֶר עֶס אִיז אוֹיף אִים אִיבֶּר גְפָארְן אַגְמִיט פוּן פַֿר וֶוערוּנְג וְקִנֵּא אֶת אִשְׁתּוֹ אוּנ עֶר הָאט גְוֶוערְט זַיין וַוייבּ וְהִיא לֹא נִטְמָאָה אוּנ זִי אִיז נִיט טָמֵא גְוָוארְן כְּלוֹמֶר עֶר הָאט אִיר אַהַתְרָאָה גְטָאן זִי זָאל זִיךְ נִיט פַֿאר בָּארְגְן מִיט דֶם פְֿרֶעמְדְן מַאן אוּנ זִיא הָאט אִים נִיט גְפָֿאלְגְט אוּנ הָאט זִיךְ יוֹא פַֿר בָּארְגְן אוּנ מֶען ווַייסְט נִיט אוּבּ זִי הָט מְזַנֶּה גְוֶועְן אוּבּ נִיט׃ (טו) וְהֵבִיא הָאִישׁ אֶת אִשְׁתּוֹ אֶל הַכֹּהֵן זָאל דֶר מַאן בְּרֶענְגְן זַיין וַוייבּ צוּם כֹּהֵן

משלי ישראל

סוֹחֵר אֵיין אַלְטֶר מֶענְטְשׁ עֶר הָט גְדַארְפְט פָארְן אוֹיף דֶעם יָם מִיט זַיינֶע זִין חָאטְשִׁי עֶר הָאט אִין דֶער הַיים גְהַאט פִיל קְנֶעכְט מִיט מְשָׁרְתִים פוּן דֶעסְט ווֶעגְן הָאט עֶר זֵייא נִיט מִיט גְנוּמֶן אִין וֶועג אַרַיין מֵחֲמַת דִיא גְרוֹסֶע הוֹצָאֹת פוּן דֶעם ווֶעג אוּן בִּפְרַט אוֹיף דֶם וַואסֶר אִיז בְּוַודַאי אַגְרוֹסֶע הוֹצָאָה אוּן דֶר אִיז גְוֶועְן אֵיין אַלְטֶר מַאן קֶען עֶר זִיךְ נִיט קָאכְן קֵיין גְקֶעכְץ אוּן דִיא זִין הָאבְּן אוֹיךְ נִיט גְקֶענְט קָאכְן נָאר אַזוֹן אִיז גְוֶועְן צְווִישְׁן זֵייא ווָאס עֶר הָאט גְקֶענְט קָאכְן אַזוֹ ווִיא עֶס גְהֶער צוּא זַיין נָאר דֶער הָאט אָבֶּר גְהַסְט אַז דֶער אֵיינֶר זוּן אִיז אִין קְרִיג מִיט דִיא אִיבֶּרִיגֶע בְּרִידֶר ווָעט עֶר נִיט ווֶעלְן קָאכְן פוּן ווַייטֶערְט ווֶעגְן הָאט דֶער פָאטֶר אִין גְזָאגְט דֶעם מְשָׁרֵת אֵיידֶר זֵייא ווֶעגְן אַרוֹס גְפָארְן פוּן דֶער הֵיים עֶר זָאל אִין גְרֵייטְן אוֹיף דֶעם ווֶעג בְּרוֹט אוּן שְׁפַּייז אוּן זָאל אָן גְרֵייטְן טֶעפּ אוֹיף צוּא קָאכְן אוּן הָאט אִים גְזָאגְט לְמַעַן הַשֵּׁם זָאלְסְט דָאן גְרֵייטְן גְרוֹסֶע טֶעפּ נִיט קֵיין קְלֵיינֶע אַז דוּא ווֶעסְט זֶעהְן אַקְלֵיינֶם טָאפּ אָדֶר אַקְלֵיינֶע שִׁיסֶל זָאלְסְטוּ צוּ בְּרֶעכְן זָאלְסְט נָאר מִיט גֶעבְּן גְרוֹסִי טֶעפּ ווָארוּם אַז דֶר אֵיינֶר זוּן ווֶעט הָאבְּן אַקְלֵיינֶם טָאפּ ווֶעט עֶר נָאר קָאכְן פוּן זַיינֶט ווֶעגְן אָבֶּר אַז עֶס ווֶעט זַיין נָאר גְרוֹסִי טֶעפּ ווֶעט עֶר זִיךְ קֵיין בִּיסֶל נִיט קֶענֶן קָאכְן אִין דִיא גְרוֹסִי טֶעפּ ווֶעט עֶר מוּזְן קָאכְן אַפוּלְן טָאפּ אוּן אַז דֶר טָאפּ ווֶעט זַיין פוּל ווֶעלְן שׁוֹן דִיא אִיבֶּרִיגֶע אוֹיךְ קֶענֶן עֶסְן דֶער נִמְשָׁל אִיז אַלֵי יִדְן דַארְפְן שְׁפֶּע אִין בְּרָכָה נָאר זֵייא הָאבְּן נִיט בְּכֹחַ צוּ מַשִּׂיג זַיין דֶם

וְהֵבִיא אֶת קָרְבָּנָהּ עָלֶיהָ עֲשִׂירִת הָאֵיפָה קֶמַח שְׂעֹרִים לֹא יִצֹק עָלָיו שֶׁמֶן וְלֹא יִתֵּן עָלָיו לְבֹנָה כִּי מִנְחַת קְנָאֹת הוּא מִנְחַת זִכָּרוֹן

מזכרת

ת"א והביא את קרבנה מנחות ס · מנחת זכרון סוטה כ מנחות ו

כַּהֲנָא וְיַיְתֵי יָת קֻרְבָּנַהּ עֲלַהּ חַד מִן עַסְרָא בִּתְלָת סְאִין קִמְחָא דְסַעֲרִין לָא יְרִיק עֲלוֹהִי מִשְׁחָא וְלָא יִתֵּן עֲלוֹהִי לְבֻנְתָּא אֲרֵי מִנְחַת קִנְאֲתָא הוּא מִנְחַת דוּכְרָנָא

מדכרת

רש"י

הוא התחילה בה ועברה על התראתו ואין ידוע ר אם נטמאה אם לאו: (טו) **קמח**. שלא ש יהא סלת: **שעורים**. ולא חטים (סוטה יד) היא עשתה מעשה בהמה וקרבנה מאכל בהמה: **לא יצק עליו שמן**. שלא יהא קרבנה מהודר שהשמן קרוי אור ת והיא עשתה בחשך: **ולא יתן עליו לבנה**. שהאמהות נקראות לבונה שנאמר (שיר ד) אל גבעת הלבונה (סוטה ה) והיא פירשה מדרכיהן: **כי מנחת קנאת**. מעוררת עליה שתי קנאות קנאת המקום וקנאת

שפתי חכמים

ר פי' לא שמוע לו שנטמאה ונודע לו שלא נטמאה כפי המובן מוסיף נטמאה והיא לא נטמאה דהא ונעלם מעיני אישה כתיב ודרשו רז"ל שאם היה רואה ומעמעם אין המים בודקין אותה: ש כתב הרא"ם הרב הודיע הטעם למה מיעט סולת וחטין דאין לפרש דכוונתו להודיע שקמח ושעורים דכתיב בקרא למעט סולת וחטים שזה פשוט הוא ז"ל קרי בי רב הוא: ת כלומר דשמן היינו יצהר שקרוי שמן כדכתיב דגנך ותירושך ויצהרך ויצהר הוא לשון טהר לצהרים שהוא אור:

הוא. הקמח הזה. קמח לשון זכר: **מנחת קנאת**.

פירוש ע"ט

והביא את קרבנה עליה און ער זאל ברענגן איר קרבן מיט איר עשירית האיפה אין צענטל פון אמאס קמח שעורים גערשטן מעל לא יצוק עליו שמן ער זאל אויף דם קרבן ניט גיסן קיין אייל ולא יתן עליו לבונה און ער זאל אויף אים ניט געבן קיין ווייראך כי מנחת קנאות הוא ווארום דאס איז אמנחה פון רעכנן כלומר זיא דר חעקט אויף איר צוויא קנאות איין קנאה פון גאט און די אנדרע פון דם מאן מנחת זכרון אמנחה פון אגידעכניש מזכרת עון דיא מנחה מאכט גדענקן אירע זינד. רש"י שרייבט דיא מנחה איז דרום געווען פון גערשטן מעל ווארום ווייל זיא האט גטאן מעשה בהמה זאל איר קרבן אויך זיין פון מאכל בהמה און קיין אייל הט מען דרוף ניט גטאן ווארום אייל איז ליכט און זי הט גטאן אירע מעשים אין דר פינצטר

משלי ישראל

דאזיגע און דיא כהנים זענן זיך דיא באדינרס פון גאט האבן זייא יא בכח צוא בציהן שפע פון גאט מילא ווען דיא כהנים זאלן נעמן אחלק אין ארץ ישראל וואלטין זייא באצוגן די שפע נאר פון זייערט וועגן אליין און צו קיין אנדרי ניט דרום האט גאט גזאגט אז דיא כהנים זאלן ניט האבן קיין חלק אין ארץ ישראל כדי זייא זאלן ניט קאבן אין אקליינם טאפ נאר פון זייערט וועגן זייא זאלן קאבן אין אגרוסן טאפ פון אימליכן וועגן ווארום אז דעם כהנס חלק וואט זיין אין דעם ישראלס חלק וועט דר כהן דארפן נעמן תרומות און מעשרות בייא דעם ישראל וועט פון דער ישראל בוודאי זוכה זיין דיא שפע גרעסר אין דעם זכות פון דעם כהן כדי דער כהן זאל האבן פון דעם ישראלס תבואה תרומה מיט מעשר אויף צוא לעבן מילא סו דר כהן וועט האבן תבואה אויף צוא לעבן וועט דער ישראל בוודאי האבן תבואה גנוג אויף צוא לעבן:

נאך אמשל אקינד איז גקומן פון דעם חדר און זאגט צוא דער מוטר איך בעט דיך גיב מיר געכר עסן ווייל זעהט דיא מוטר דורך דעם פענצטר אז דער פאטר קומט אויך פון דעם מארק אהיים עסן האט זיא גנומן דיא שיסל מיט דעם לעפיל און איז גגאנגן צום אובן און האט גגאסן גקעכץ פון דעם טאפ אין שיסל אריין און דאס קינד שטייט לעבן איר און זאגט מיין ליבע מוטר שון גנוג דא אין שיסל עס איז שון גנוג פון מיינט וועגן איך דארף נאר ניט האבן אזוי פיל גקעכץ זאגט דיא מוטר צוא איהם דוא נאר ניט שוטה איך גיס דען פון דיינט וועגן אזוי פיל גקעכץ זעה נאר וויא דיין פאטר קומט פון דעם מארק און וויל עסן גיב איך דאס גקעכץ אזוי פיל פון זיינט וועגן און דוא וועסט אויך עסן דאס נעמליכע וועט גאט געבן דעם ישראל אזוי פיל תבואה כדי דער כהן זאל אויך האבן גנוג תבואה פון דער תרומה וואס ער נעמט בייא דעם ישראל ווארום דער עיקר איז בייא גאט וואס ער גיט תבואה איז נאר פון דעם כהנס וועגן:

מְזַכֶּרֶת עָוֺן׃ טז וְהִקְרִיב אֹתָהּ
הַכֹּהֵן וְהֶעֱמִדָהּ לִפְנֵי יְהוָה׃ יז וְלָקַח
הַכֹּהֵן מַיִם קְדֹשִׁים בִּכְלִי־חָרֶשׂ
וּמִן־הֶעָפָר אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּקַרְקַע
הַמִּשְׁכָּן יִקַּח הַכֹּהֵן וְנָתַן אֶל־
הַמָּיִם׃ יח וְהֶעֱמִיד הַכֹּהֵן אֶת־
הָאִשָּׁה לִפְנֵי יְהוָה וּפָרַע אֶת־רֹאשׁ
הָאִשָּׁה וְנָתַן עַל־כַּפֶּיהָ אֵת מִנְחַת
הזכרון

מִדַּכְּרַת חוֹבָא׃
טז וִיקָרֵב יָתַהּ כַּהֲנָא
וִיקִימִנַּהּ קֳדָם יְיָ׃
יז וְיִסַּב כַּהֲנָא מֵי
כִיּוֹרָא בְּמָן דַּחֲסַף וּמִן
עַפְרָא דִּי יְהֵי בִּיסוֹדֵי
מַשְׁכְּנָא יִסַּב כַּהֲנָא
וְיִתֵּן לְמַיָּא׃ יח וִיקִים
כַּהֲנָא יָת אִתְּתָא קֳדָם
יְיָ וְיִפְרַע יָת רֵישָׁא
דְאִתְּתָא וְיִתֵּן עַל יְדָהָא
יָת מִנְחַת דּוּכְרָנָא
מנחת

ת"א והעמידה לפני ה' נזיר מה בכלי חרש סוטה טו ומן העפר אשר יהיה שם והעמיד הכהן סוטה ח כז ופרע את כתובות סב סוטה ה ונתן על כפיה סוטה כז קידושין לו

בעל הטורים

כאילו שכתוב: (יז) ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן. בירושלמי למה מים ועפר מים ממקום שבאת ועפר למקום שהולכת. וכתב שהיא עתידה ליתן דין והשבון: בקרקע. ב' במס'. הכא ואידך ואם יסתרו מנגד עיני בקרקע הים פי' ואם יסתרו מנגד עיני שנסתרה ונעלם מעיני אישה בקרקע הים ידקדק אותה ע"י קרקע ויס דהיינו מים ועפר: בקרקע המשכן.

פירוש רשב"ם

באונס פמורת: (יז) מים קדשים. מן הכיור:

רש"י

שבעל: (יז) מים קדשים. שקדשו בכיור (כתובות עב) לפי שנעשה הכיור מנחשת מראות הצובאות וזו פירשה מדרכיהן שהיו נבעלות לבעליהן במצרים תחת התפוח וזו קלקלה לאחר תבדק בו: בכלי חרש. (סוטה ז) היא השקתה את הנואף יין משובח בכוסות משובחים לפיכך תשתה מים המרים במקידה בזויה של חרס: (יח) והעמיד הכהן וגו'. והלא כבר נאמר והעמידה לפני ה' אלא מסיעין א היו אותה ממקום למקום כדי ליגעה ותטרף דעת' ותודה: ופרע. (שם יד. ספרי) סותר את קליעת שערה א כדי לבזותה מכאן לבנות ישראל שגלוי הראש ב גנאי להן: לפני ה'. (ספרי) בשער נקנור ג הוא שער העזרה המזרחי דרך כל הנכנסים: ונתן על כפיה. ליגעה

שפתי חכמים

ת מסיעין לשון מעתיקין הוא: א משמע דפרע לשון סתירה הוא וא"ת בכל מקום פירש"י פרע דגבי ראש ל' גידול הוא לעיל בפ' אמור לא יפרע לא יגדל ולקמן גבי נזיר. וי"ל דגם כאן לשון גידול הוא דכששערותי' קלועים קצרים הם ואינן ארוכים וכשסותר הקליעה הם מאריכין ונמצא דסתירה זו מגדלן וכתב הרא"ם אע"פ שפרע בכ"מ לשון גילוי הוא כמ"ש הרב בעצמו גבי כי פרוע הוא מגולה וכו' כמו ופרע את ראש האשה אין זה כותר מה שפי' דסותר קליעת שערה דמה שפי' הכא לאו ממלת ופרע דרש אלא מיתורא דהאשה דה"ל למכתב ופרע את ראשה דהא האשה דלעיל קאי אלא האשה לרבות כל גופה שסותר שערה ומגלה את לבה ומרבה בקלונה ואפשר לי לומר דע"י הסתירה נתגלה איך שהשערותיה ארוכים הם שהיו נראים מקודם שהם קצרים ודו"ק: ב והטעם במדרש משל לאחד שעבר עבירה יוצא לשוק ומתביים ומכה את ראשו ואת פניו כך האשה שעברה על שלוי שככה ראשה: ג מפני שאדם גדול היה ועשה דלתות נחשת לאלכסנדריא של מצרים לאותו שער ונעשו בה נסים

פירוש ע"ט

אונ קיין וויירויך האט מען דרויף ניט גטאן וארום ווייל אונזערע אמהות זענן גגלעבן צו וויירויך אונ זיא הט זיך אפ גשייד פון זייער וועג: (טז) וְהִקְרִיב אוֹתָהּ הַכֹּהֵן דר כהן זאל זי נגעהנן וְהֶעֱמִידָהּ אונ ער זאל זי שטעלן לִפְנֵי יְיָ פר גאט דם הייסט אין אוהל מועד: (יז) וְלָקַח הַכֹּהֵן מַיִם קְדוֹשִׁים אונ דר כהן זאל נעמן הייליג וואסר פון דם האנט פאס בִּכְלִי חָרֶשׂ אונ זאל אריין גיסן אין איין ערדני כלי. רש"י שרייבט

ווייל זי הט דם נואף גגעבן צו טרינקן ווייין אין איין שיינם בעכיר דרום זאל מען איר געבן צו טרינקן ביטערע וואסר אין איין ערדני כלי וּמִן הֶעָפָר אונ פון דר ערד אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּקַרְקַע הַמִּשְׁכָּן וואס איז אין דר קרקע פון דם משכן יִקַּח הַכֹּהֵן זאל דר כהן נעמן וְנָתַן אֶל הַמָּיִם אונ זאל אריין טאן אין דם וואסר: (יח) וְהֶעֱמִיד הַכֹּהֵן אֶת הָאִשָּׁה אונ דר כהן זאל אנידר שטעלן די אשה לִפְנֵי יְיָ פר גאט אין אוהל מועד וּפָרַע אונ ער זאל

הַזִּכָּרוֹן מִנְחַת קְנָאֹת הִוא וּבְיַד הַכֹּהֵן יִהְיוּ מֵי הַמָּרִים הַמְאָרְרִים׃
יט וְהִשְׁבִּיעַ אֹתָהּ הַכֹּהֵן וְאָמַר אֶל־הָאִשָּׁה אִם־לֹא שָׁכַב אִישׁ אֹתָךְ וְאִם־לֹא שָׂטִית טֻמְאָה תַּחַת אִישֵׁךְ הִנָּקִי מִמֵּי הַמָּרִים הַמְאָרְרִים הָאֵלֶּה׃ כ וְאַתְּ כִּי שָׂטִית תַּחַת אִישֵׁךְ וְכִי נִטְמֵאת וַיִּתֵּן אִישׁ
בך

מִנְחַת קִנְאֲתָא הִיא וּבִידָא דְכַהֲנָא יְהוֹן מַיָּא מְרִירַיָּא מְלַטְטַיָּא׃
יט וְיוֹמֵי יָתַהּ כַּהֲנָא וְיֵימַר לְאִתְּתָא אִם לָא שְׁכִיב גְּבַר יָתִיךְ וְאִם לָא סְטֵית לְאִסְתָּאָבָא בַּר מִבַּעְלִיךְ הֲוַי זַכָּאָה מִמַּיָּא מְרִירַיָּא מְלַטְטַיָּא הָאִלֵּין׃
כ וְאַתְּ אֲרֵי סְטֵית בַּר מִבַּעְלִיךְ וַאֲרֵי אִסְתָּאָבְתְּ וִיהַב גְּבַר
ביך

ת"א והשביע אותה סוטה ח אם לא שכב איש אתך יומא לג סוטה יז גיטין ס סנהדרין לג הנקי סוטה יז קידושין סב שבועות לו ואם כי שטית סוטה יז מתחת אישך סוטה כד קידושין כז

בעל הטורים

עי"ז מידלי עיני כי עין נואף שמרה נשף לאמר לא תשורני עין: (יח) המאררים. מלא שני פעמים כנ"ת לומר שבודקת

שפתי חכמים

הרבה כדתניא במס' יומא (דף לז): ד דא"ל משום תנופה כמו דעל כפי הכהן ועל כפי בניו דמלואים דהתם כתיב מיד בתריה והנפת אבל הכא התחיל בהשקאת מי המרים ובשבועה האלה ואח"כ כתיב והניף וגו' אלא ע"כ כדי ליגעה וכו': ה (מהרר"ה) הא דלא פי' טעם זה לעיל שכתב ג"כ ליגעה דהתם י"ל שאינה ליגעה כדי שלא תמהר ותמות שחסה התורה עליה כיון שאין כאן עדים והתראה על הטומאה אבל כאן א"א לומר כן דאין לחוס עליה כ"כ כיון שסטה מדרכי צניעות ועברה על הקינוי שנסתרה אלא שחס הקב"ה על כבוד שמו: ו ויהיה פי' מי המרים המים המרים ופי' המאררים למרים להיות בפיה מרים ורעים: ז כלומר לא תאמר שישביעה בשם כמו כל שבועה שהי' שנשבע בשם. והרא"ם פי' שלא תאמר האמירה לחוד והשבועה לחוד אם לא שכב הנקי הא אם שכב לא הנקי וי"ס גורסין הא אם שכב תנקי ולכן כתיב חסר יו"ד כדי לדרוש מני' תנק כאלו היתה בה"א

רש"י

ד אולי תטרף דעתה ותודה ולא ימחה שם המיוחד ה על המים: המרים. על שם סופן ו שהם מרים לה: המאררים. המחסרים אותה מן העולם ל' (יחזקאל כח) סלון ממאיר ולא יתכן לפרש מים ארורים שהרי קדושים הן. ולא ארורים כתב הכתוב אלא מאררים את אחרים ואף אונקלוס לא תרגם ליטיא אלא מלטטיא שמראות קללה בגופה של זו: (יט) והשביע וגו'. ומה היא השבועה ז אם לא שכב הנקי הא אם שכב הנקי (ס"א לא תנקי) שמכלל לאו אתה שומע הן אלא שמצוה לפתוח בדברי תחלה לזכות: (כ) ואת כי שטית. כי משמש

פירוש ע"ט

אנטפלעקן את ראש האשה דם קאפ פון דר אשה בלומר ער זאל די האר צו פלעכטן אונ זאל זיא באר האפטיג שטעלן אונ דאס זאל מען איר טאן בדי עס זאל איר זיין אבזיון ונתן על כפיה אונ ער זאל געבן אויף אירע הענט את מנחת הזכרון דיא מנחה פון דם גדעכניש מנחת קנאות היא דאס איז אמנחה פון רעכנונג וביד הכהן אונ ביא דם כהן אין דיא הענט יהיו זאלן זיין מי המרים דיא בטערע וואסר המאררים דיא גמינערטע בלומר דורך דיא וואסר ווערט זיא גמינערט פון דר וועלט: (יט) והשביע אותה הכהן אונ דר כהן זאל זי באשווערן ואמר אונ ער זאל זאגן צו דר אשה אם לא שכב איש אותך אוב קיין פרעמדר מאן איז מיט דיר ניט גלעגן ואם לא שטית אונ אוב דוא האסט ניט אפ גקערט פון דם רעכטן וועג טומאה צו פר אום ריינינגן זיך תחת אישך אונטר דיין מאן בלומר חוץ דיין מאן הנקי זאלסטו זיין ריין ממי המרים פון די ביטערע וואסר המאררים די וואס מאכן מינערן האלה דיא דאזיגע אונ אז דוא האסט דיך יוא מטמא גוועזן זאלסטו דר וואר'ן ווערן מיט דם וואסר: (כ) ואת אונ דו כי שטית אז דוא האסט אפ גקערט תחת אישך אונטר דיין מאן וכי נטמאת אונ דו ביסט יוא טמא גווארט

ויתן

בָּךְ אֶת־שְׁכָבְתּוֹ מִבַּלְעֲדֵי אִישֵׁךְ׃
כא וְהִשְׁבִּיעַ הַכֹּהֵן אֶת־הָאִשָּׁה
בִּשְׁבֻעַת הָאָלָה וְאָמַר הַכֹּהֵן
לָאִשָּׁה יִתֵּן יְהוָה אוֹתָךְ לְאָלָה
וְלִשְׁבֻעָה בְּתוֹךְ עַמֵּךְ בְּתֵת יְהוָה
אֶת־יְרֵכֵךְ נֹפֶלֶת וְאֶת־בִּטְנֵךְ צָבָה׃
כב וּבָאוּ הַמַּיִם הַמְאָרְרִים הָאֵלֶּה
בְּמֵעַיִךְ לַצְבּוֹת בֶּטֶן וְלַנְפִּל יָרֵךְ
וְאָמְרָה הָאִשָּׁה אָמֵן ׀ אָמֵן׃

בִּיךְ יָת שְׁכָבְתֵּהּ בַּר
מִבַּעְלִיךְ׃ כא וְיוֹמֵי
כַהֲנָא יָת אִתְּתָא
בְּמוֹמָתָא דִלְוָטָא וְיֵימַר
כַּהֲנָא לְאִתְּתָא יִתֵּן יְיָ
יָתִיךְ לִלְוָט וּלְמוֹמֵי
בְּגוֹ עַמִּיךְ בְּדִיתֵּן יְיָ
יָת יַרְכִּיךְ מַסְיָא וְיָת
מְעַיְכִי נְפִיחִין׃
כב וְיֵעֲלוּן מַיָּא
מְלַטְּטַיָּא הָאִלֵּין
בִּמְעַיְכִי לְאַפָּחָא מְעִין
וּלְאַמְסָאָה יַרְכָּא וְתֵימַר
אִתְּתָא אָמֵן אָמֵן׃

וכתב

ת"א מבלעדי אישך יבמות יא כד כו והשביע הכהן סוטה יז שבועות לו ואמר הכהן לאשה סוטה לב יתן ה' אותך לאלה סוטה יז שבועות לו: בתת ה' את סוטה מז ובאו המים סוטה כו מ כח גנבות נמן' סוטה כז ואמרה האשה אמן אמן שם יו יח כו קידושין כז שבועות כט לו

ויכתוב

בעל הטורים

רמ"ח איברים של איש ושל אשה לכך כתיב מנחת קנאות סוף וקרינן סיף: (כב) אמן אמן. פסיק בין שני אמנים לומר

פירוש רשב"ם

(כא) לאלה ולשבועה. כשמשביע אדם את חבירו יאמר הנני משביעך על זה הדבר שאם תכזב בי תהיה מקולל כאשת

רש"י

ח בל' אם: (כא) בשבעת האלה. שבועה של קללה: יתן ה' אותך לאלה וגו'. שיהיו הכל מקללין ביך יבואך כדרך שבא לפלונית: ולשבעה. (סוטה יח. שבועות כד) שיהיו הכל נשבעין ביך לא יארע לי ט כדרך שאירע לפלונית וכן הוא אומר (ישעיה סה) והנחתם שמכם לשבועה לבחירי שהצדיקים נשבעים בפורענותן של רשעים וכן לענין הברכה (בראשי' יח) ונברכו וגו' שם (מח) בך יברך ישראל לאמר: את ירכך. בקללה הקדים ירך לבטן לפי שבה התחילה בעבירה תחלה: צבה. כתרגומו נפוחה: (כב) לצבות בטן. כמו להצבות בטן זהו שמוש פתח שהלמ"ד נקודה בו וכן (שמות יג) לנחותם הדרך (דברים א) לראותכם הדרך אשר תלכו בה וכן לנפל ירך להפיל ירך שהמים מצבים את הבטן ומפילים את הירך: לצבות בטן ולנפל ירך. בטנו וירכו של בועל או אינו אלא של נבעלת כשהוא אומר ירכך נופלת ואת בטנך צבה הרי של נבעלת אמור: אמן אמן. קבלת שבועה י אמן על האלה אמן

שפתי חכמים

שרבית וס"א ותי"ו מהתלפים ודרוש הנקי כלומר שתמות: ח דק"ל דכי משמע בודאי זינתה ואם ודאי זינתה אין משקין אותה: ט כלומר אם לא אמת מה שאמרתי יארע לי כו'. דאל"כ יתן ה' בך אלה מיבעי ליה ולמ"ד דמלת לאלה במקום בעבור שתהיה כלי לכל מקלל ומשביע: י תוס' פרק קמא דקידושין (דף כז) פירשו דמחד אמן משיק

פירוש ע"ט

ביתן מ"ש אונ אַפְרֶעמְדֶר מַאן הָאט גֶעגֶעבְּן אֶת שְׁכָבְתּוֹ זַיין גֶלֶעגֶער בָּךְ אִין דִיר מִבַּלְעֲדֵי אִישֵׁךְ חוּץ דַיין מַאן: (כא) וְהִשְׁבִּיעַ הַכֹּהֵן אֶת הָאִשָּׁה זָאל דֶר כֹּהֵן בַּשְׁוֶוערְן דִיא אִשָּׁה בִּשְׁבֻעַת הָאָלָה מִיט אַשְׁבוּעָה נוּם אִיז אַקְלָלָה וְאָמַר הַכֹּהֵן לָאִשָּׁה זָאל דֶר כֹּהֵן זָאגְן צוּ דֶר אִשָּׁה יִתֵּן יְיָ אוֹתָךְ גָאט זָאל דִיךְ גֶעבְּן לְאָלָה וְלִשְׁבֻעָה צוּ אַקְלָלָה אוּנ צוּ אַשְׁבוּעָה בְּתוֹךְ עַמֵּךְ צְווִישְׁן דַיין פָאלְק בְּתֵת אִין טוּאָן גֶעבְּן יְיָ גָאט אֶת יְרֵכֵךְ נֹפֶלֶת דַיין דִיךְ זָאל אוּם פַאלְן וְאֶת בִּטְנֵךְ צָבָה אוּנ דַיין בּוּךְ זָאל

ווערן גְשְׁוָואלְן כְּלוֹמַר עֶס זָאל דִיר אַזוֹ שְׁלֶעכְט אוּם גֵיין אַז אֵיינֶר וֶועט דֶעם אַנְדֶרְן וֶועלְן שֶׁעלְטְן זָאל עֶר אִים זָאגְן עֶס זָאל דִיר אַזוֹ אַסוֹף אוּם גֵיין ווִי עֶס אִיז אוּם גֶגַאנְגְן צוּ דֶר אִשָּׁה אוּנ אַז אֵיינֶר וֶועט וֶועלְן שְׁוֶוערְן זָאל עֶר זָאגְן אוּב דִי זַאךְ אִיז נִיט אֶמֶת זָאל מִיר אַזוֹ אוּם גֵיין ווִיא עֶס אִיז אוּם גֶגַאנְגְן צוּ דֶר אִשָּׁה: (כב) וּבָאוּ הַמַּיִם הַמְאָרְרִים הָאֵלֶּה אוּנ זַייא זָאלְן קוּמֶן דִי דָאזִיגֶע מַיִם מְאָרְרִים בְּמֵעַיִךְ אִין דַיינֶע גֶדֶערִים לַצְבּוֹת בֶּטֶן צוּ מַאכְן גְשְׁוָואלְן דֶם

כג וְכָתַב אֶת־הָאָלֹת הָאֵלֶּה הַכֹּהֵן
בַּסֵּפֶר וּמָחָה אֶל־מֵי הַמָּרִים׃
כד וְהִשְׁקָה אֶת־הָאִשָּׁה אֶת־מֵי
הַמָּרִים הַמְאָרְרִים וּבָאוּ בָהּ הַמַּיִם
הַמְאָרְרִים לְמָרִים׃ כה וְלָקַח
הַכֹּהֵן מִיַּד הָאִשָּׁה אֵת מִנְחַת
הַקְּנָאֹת וְהֵנִיף אֶת־הַמִּנְחָה לִפְנֵי
יְהוָה וְהִקְרִיב אֹתָהּ אֶל־הַמִּזְבֵּחַ׃
וקמץ

אונקלוס

כג וְיִכְתּוֹב יָת לְוָטַיָּא
הָאִלֵּין כַּהֲנָא בְּסִפְרָא
וְיִמְחוֹק לְמַיָּא מְרִירַיָּא׃
כד וְיַשְׁקֵי יָת אִתְּתָא
יָת מַיָּא מְרִירַיָּא
מְלַטְטַיָּא וְיֵעֲלוּן בַּהּ
מַיָּא מְלַטְטַיָּא לִמְרִירוּ׃
כה וְיִסַּב כַּהֲנָא מִידָא
דְאִתְּתָא יָת מִנְחַת
קִנְאָתָא וִירִים יָת
מִנְחָתָא קֳדָם יְיָ וִיקָרֵב
יָתַהּ לְמַדְבְּחָא׃
ויקמוץ

ת"א וכתב את האלת בדכות עו סוטה יז בספר סוטה יח ומחה עירובין יג. סוטה כ והשקה את נדרים מג סוטה יט ובאו בה סוטה כו כח ולקח הכהן מגילה כ כח קידושין לו וסוף סוטה יט קידושין לו זבחים קיט והקריב אותה אל המזבח מנחות ס

בעל הטורים

אמן מאיש זה אמן מאיש אחר: (כג) ומחה. ד'. ומחה אל מי המרים. ומחה על כתף ים כנרת. ומחה ה' אלהים דמעה מעל כל פנים. ומחה ה' את שמו. ומחה אל מי המרים היינו מים חיים שנאמר ומחה על כתף ים כנרת מה התם מים חיים דכתיב מקדם למין אף הכא מים חיים אם נטמאה ומחה ה' את שמו ואם נמצאת טהורה ומחה ה' אלהים דמעה ואם היתה עקרה נפקדת ואם היתה יולדת בצער יולדת בריוח: (כד) והשקה. ג' במסו'. והשקה את האשה והשקה את נחל השטים ואד יעלה מן הארץ והשקה. הכהן נותן עפר במים ומשקה אותה וזהו ואד יעלה מן הארץ והשקה

שפתי חכמים

שפיר על האלה ועל השבועה. ואיש זה ואיש אחר שהרי אבל מש"כ בפרשה קאי ואלה ושבועה בהדיא כתיבי בפרשה וכתיב נמי תחת אישך דמשמע בין מאיש זה בין מאיש אחר ואידך אמן קאי על הארוסה ושומרת יבם דלא כתיבי בפ' ורש"י קיצר בלשונו: ב כדכתיב והקטיר המזבחה ואחר ישקה את האשה את המים: ך דק"ל הא גם זה כתיב לעיל ובאו המים המאררים האלה לצבות בטן וגו'. ומתרץ לפי שנאמר ופו': מ לא שיבואו בה אל דברים מרים שהגר הם כבטנה ואין בבטנה דבר אחר מר: נ פירשתיו בפ' אמור: ס דילפינן יד משלמים דכתיב ידיו תביאינה וגו' מה להלן הבעלים מניפים עם הכהן אף כאן עם הכהן וכתיב ולקח הכהן הא כיצד אלא שהכהן מניף והיא ג"כ מניפה עמו שידה למעלה משל כהן. ועוד מן מיד האשה למד זה פי' מתחת יד האשה שידה למעלה מידו של כהן. דאל"כ היה לו לכתוב ולקח הכהן מן האשה ולמה לי מיד: ע דקשה לרש"י דוהקריב משמע שקרב המנחה וכתיב אח"כ וקמץ הכהן מן המנחה

רש"י

על השבועה אמן אם מאיש זה אמן אם מאיש אחר אמן שלא שטיתי ארוסה ונשואה שומרת יבם וכנוסה: (כד) **והשקה את האשה.** אין זה סדר המעשה שהרי בתחלה מקריב מנחתה ב אלא הכתוב מבשרך שכשישקנה יבאו בה למרים לפי שנאמר בטן וירך מנין ך לאמר כל הגוף ת"ל ובאו בה בכולה אם כן מה ת"ל בטן וירך לפי שהן התחילו בעבירה תחלה לפיכך התחיל מהם הפורענות: **למרים.** להיות לה רעים מ ומרים: (כה) **והניף.** מוליך ומביא מעלה ומוריד נ ואף היא מניפה עמו שידה למעלה ס מידו של כהן: **והקריב אתה.** זו היא הגשתה בקרן דרומית מערבית של מזבח ע קודם קמיצה כשאר מנחות:

פירוש עט

בויך פון דעם נואף וְלַנְפִּל יָרֵךְ אונ צו מאכן אוס פוילן די דיך וְאָמְרָה הָאִשָּׁה אָמֵן אָמֵן אונ די אשה זאל זאגן צווייא מאל אמן איין מאל אויף דר קללה אונ איין מאל אויף דר שבועה. אדר נאך איין פירוש אמן אוב איך האב מזנה גוועזן מיט דם וואס איין מאן איז מיך חושד אונ אמן אוב איך האב מזנה גוועזן מיט איין אנדרן: (כג) וְכָתַב אֶת הָאָלֹת הָאֵלֶּה הַכֹּהֵן בַּסֵּפֶר אונ דר כהן זאל אויף שרייבן די קללות אויף איין בריב וּמָחָה אונ ער זאל דם אפ מעקן אל מי הַמָּרִים אין די ביטערי וואסר אריין: (כד) וְהִשְׁקָה אונ ער זאל אן טרינקן דיא אשה אֶת מֵי הַמָּרִים די ביטערי וואסר הַמְאָרְרִים וואס זיי מאכן מינרן וּבָאוּ בָהּ הַמַּיִם הַמְאָרְרִים אונ דיא וואסר די וואס מאכן מינרן וועלן קומן אין איר לְמָרִים צוא ביטר כלומר פון דעם וואסר וועט צוא איר זיין שלעכט אונ ביטר: (כה) וְלָקַח הַכֹּהֵן מִיַּד הָאִשָּׁה אונ דר כהן זאל נעמן פון דר אשה אֶת מִנְחַת הַקְּנָאֹת דיא מנחה פון דם רעכנונג וְהֵנִיף אֶת הַמִּנְחָה לִפְנֵי יְיָ אונ ער זאל אויף הייב

כו וְקָמַץ הַכֹּהֵן מִן־הַמִּנְחָה אֶת־
אַזְכָּרָתָהּ וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחָה וְאַחַר
יַשְׁקֶה אֶת־הָאִשָּׁה אֶת־הַמָּיִם׃
כז וְהִשְׁקָהּ אֶת־הַמַּיִם וְהָיְתָה אִם־
נִטְמְאָה וַתִּמְעֹל מַעַל בְּאִישָׁהּ
וּבָאוּ בָהּ הַמַּיִם הַמְאָרְרִים לְמָרִים
וְצָבְתָה בִטְנָהּ וְנָפְלָה יְרֵכָהּ וְהָיְתָה
הָאִשָּׁה לְאָלָה בְּקֶרֶב עַמָּהּ׃
כח וְאִם־לֹא נִטְמְאָה הָאִשָּׁה
וטהרה

כו וְיִקְמוֹץ כַּהֲנָא מִן
מִנְחֲתָא יָת אִדְכַּרְתַּהּ
וְיַסֵּק לְמַדְבְּחָא וּבָתַר
כֵּן יַשְׁקֵי יָת אִתְּתָא יָת
מַיָּא: כז וְיַשְׁקִנַּהּ יָת
מַיָּא וּתְהֵי אִם
אִסְתְּאָבַת וְשַׁקְּרַת
שְׁקַר בְּבַעְלַהּ וְיֵעֲלוּן
בַּהּ מַיָּא מְלַטְטַיָּא
לִמְרִירוּ וְיִפְחוּן מְעָהָא
וְתִתְמְסֵי יַרְכַּהּ וּתְהֵי
אִתְּתָא לִלְוָט בְּגוֹ
עַמַּהּ: כח וְאִם לָא
אִסְתְּאָבַת אִתְּתָא
ודכיאה

ת"א ואחר ישקה סוטה יט וצבתה בטנה סוטה כ כח יז

רשי

(כו) אזכרתה. הוא הקומץ שע"י הקטרתו המנחה באה לזכרון לגבוה: (כז) והשקה את המים. לרבות שאם אמרה איני שותה פ לאחר שנמחקה המגלה צ מערערין אותה ומשקין אותה בעל כרחה אלא א"כ אמרה טמאה אני (סוטה כ): וצבתה בטנה וגו'. אע"פ שבקללה הזכיר ירך תחלה ק המים אין בודקין אלא כדרך כניסתן בה: והיתה האשה לאלה. כמו שפירשתי שיהיו ר הכל אלין בה: בקרב עמה. הפרש יש בין אדם המתנוול במקום שמכיר ש לאדם המתנוול במקום שאינו ניכר: (כח) ואם לא נטמאה האשה. בסתירה ת זו: וטהרה

שפתי חכמים

משמע דעדיין לא נקמלה וכיון כתיב שקרב אותו קומץ שעדיין לא נקמץ ומתרץ דוהקריב ל' הגשה הוא כלו' שמגיש את המנחה בקרן מערבית דרומית: פ כלומר אלא ממנו בלא כתובה ואיני שותה אין שומעין לה כיון שנמחק השם עד שתאמר בפירוש טמאה אני אבל קודם שנמחק השם א"ת איני שותה ואלא בלא כתובה שומעין לה ואין משקין אותה אע"פ שאינה מודה בטומאה: צ פירש"י בפרק היה נוטל פותחין את פיה שלא בטובתה ושופכין המים לתוך גרונה עכ"ל ובערוך ערך עור פירש ל' שיכור: ק ואע"פ שבקללה עצמה כתיב לצבות בטן ולנפיל ירך הבטן תחלה ואח"כ הירך הכא לאו בבטנה וירכה של סוטה קמיירי אלא בבטנו וירכו של בועל: ר אע"פ שלעיל פירש שיהיו הכל נשבעין בה ומקללין בה כאן א"א לפרש כן דא"כ ל"ל: ש שגנאי חסר הוא ט: ת אע"פ שלא היה צריך לומר זה דהא כל הכתוב באשה שקנאה ונסתרה קמיירי מ"מ איידי דכתי:

פירוש ע"ט

די מנחה פר גאט אין אהל מועד והקריב אותה אל המזבח אונ זאל זי גנעהנן צו דם מזבח: (כו) וקמץ הכהן מן המנחה אונ דר כהן זאל גייפלן פון דר מנחה את אזכרתה איר גדעכניש כלומר ער זאל אראפ נעמן פון דר מנחה דם קומץ וואס דורך דם וואס מען איז מקטיר דם קומץ קומט די מנחה צו אגדעכניש פר גאט והקטיר המזבחה אונ זאל מקטיר זיין אוף דם מזבח ואחר ישקה את האשה את המים אונ דר נאך זאל ער מאכן אן טרענקן דיא אשה דאס וואסר: (כז) והשקה את המים אונ זאל זיא מאכן אן טרענקן דם וואסר (עיין רש"י) והיתה אונ עס וועט

זיין אם נטמאה אז זיא האט זיך מטמא געוועזן ותמעול מעל באישה אונ האט געפעלשט אפעלשונג אין איר מאן ובאו בה המים המאררים וועלן קומן אין איר די מים מאררים למרים צו ביטערקייט כלומר עס וועט איר אשלעכטר סוף אום גיין וצבתה בטנה איר בויך וועט געשוואלן ווערן ונפלה ירכה אונ איר דיך וועט אום פאלן והיתה האשה לאלה אונ די אשה וועט זיין צו אקללה בקרב עמה צווישן איר פאלק אזו וויא מיר האבן מפורש געוועזן: (כח) ואם לא נטמאה האשה אונ אז די אשה האט זיך אבר ניט מטמא געוועזן מיט דם וואס זיא האט זיך הייגטיקס מאל פר-
בארגן

וְטָהֹרָה הִוא וְנִקְּתָה וְנִזְרְעָה זָרַע׃
כט זֹאת תּוֹרַת הַקְּנָאֹת אֲשֶׁר
תִּשְׂטֶה אִשָּׁה תַּחַת אִישָׁהּ
וְנִטְמָאָה׃ ל אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר תַּעֲבֹר
עָלָיו רוּחַ קִנְאָה וְקִנֵּא אֶת־אִשְׁתּוֹ
וְהֶעֱמִיד אֶת־הָאִשָּׁה לִפְנֵי יְהוָה
וְעָשָׂה לָהּ הַכֹּהֵן אֵת כָּל־הַתּוֹרָה
הַזֹּאת׃ לא וְנִקָּה הָאִישׁ מֵעָוֹן

והאשה

וּדְכִיָּא הִיא וְתִפּוֹק
זַכָּאָה וְתַעְדֵּי עִדּוּי׃
כט דָּא אוֹרָיְתָא
דְּקִנְאָתָא דִּי תִסְטֵי
אִתְּתָא בַּר מִבַּעְלַהּ
וְתִסְתָּאַב׃ ל אוֹ גְבַר
דִּי תֶעְבַּר עֲלוֹהִי רוּחַ
קִנְאָה וִיקַנֵּי יָת אִתְּתֵיהּ
וִיקִים יָת אִתְּתָא קֳדָם
יְיָ וְיַעֲבֵד לַהּ כָּהֲנָא
יָת כָּל אוֹרָיְתָא הָדָא׃
לא וִיהֵי זַכָּאָה גַּבְרָא

מחובא

ת"א ונקתה ונזרעה ברכות לא סוטה כ כה כו זאת תורת סוטה יח כריתות ח ועשה לה הכהן את כל מגילה כ סוטה ו יז יח ב ונקה האיש יבמות נח סוטה כח מז קידושין כז שבועות ס

פירוש רשב"ם

פלונית שצבתה בטנה ונפלה ירכה: (כח) ונזרעה זרע. התעבר: (לא) ונקה האיש מעון. אף על פי שגרם לה פורענות זו ע"י קנוי שקינא לה. ולי נראה ונקה האיש מעון שלא סבל אשתו להיות מזנת תחתיו ואילו שתק לא היה מנוקה מעון שהיא אסורה לו. אלא היא תשא את עונה שהרי זינתה. ולפיכך קבלה פורענותה:

בעל הטורים

להם בשביל שעשתה מעשה שטים שותה וזהו והשקה את נחל השטים: (כח) ונזרעה. וסמיך זאת תורת הקנאות לומר שאם טהורה היא יהיו לה בנים צדיקים בעלי תורה: (לא) את עונה. ב' במסו' הכא ואידך בנדרים ונשא את עונה כדאיתא בסוטה שלא ידאג הבעל לומר גרמתי לה מיתה אלא היא תשא את עונה ודוקא הכא אבל בנדרים שהיה יכול להפר ולא הפר לה בעלה הוא ישא את עונה:

ונקה האיש מעון. ונקה ג' תגין על ה"א לומר לך שנקה מחמשה עונות ואלו הן עון אשת איש עון הנדה עון שלא כה

שפתי חכמים

לפרושי וטהורה היא ממקום אחר שפירושו מהאיש שקנא לה ונסתרה עמו פירש תחלה דואם לא נטמאה מיירי בסתירת האיש שקנא לה: א שלא תאמר דונזרעה זרע נמשך אונקתה כלו' ונקתה ונזרעה ונקתה מדברים המונעים הלידה והוה ונזרעה זרע הוא לכך והעמיד את האשה:

רש"י

היא. ממקום אחר: ונקתה. ממים המאררים ולא עוד א אלא ונזרעה זרע אם היתה יולדת בצער תלד בריוח אם היתה יולדת שחורים יולדת לבנים (סוטה כו): (ל) או איש. כמו (שמות כב) או נודע כלומר אם איש קנאי (לא) ונקה האיש מעון. אם בדקוה המים אל ידאג לומר חבתי במיתתה

פירוש ע"ט

באָרגן וטהורה היא אונ זיא איז ריין פון איין אַנדרן מאַן ונקתה ווערט זיא זיין ריין פון דיא מים מאררים כלומר די ביטערי וואַסר וועלן איר ניט שאַדן ונזרעה זרע אונ זי ווערט האָבן קינדר כלומר די מים מאררים וועלן איר נאָך פר רעכטן אוב זי פלעגט פריר שווער האָבן קינדר ווערט זיא היינט גרינג האָבן אוב זיא פלעגט פריר האָבן שוואַרצי קינדר ווערט זיא היינט האָבן ווייסע קינדר: (כט) זאת דאָס דאָזיגע וואָס אובן איז געשטאַנען תורת איז דם לערנונג אונ דיא דינים הקנאות פון ווערונג אשר תשטה אשה וואָס איין אשה ווערט אָפ קערן תחת אישה אונטר איר מאַן ונטמאה אונ ווערט ווערן פר אום ריינִיקט: (ל) או איש אז דר מאַן איז אַזעלכער אשר תעבור עליו רוח קנאה וואָס עס פאַרט איבר אויף אים איין גמיט פון אַפּאַר ווערונג וקנא את אשתו אונ ער ווערט איר ווערן זי זאָל זיך ניט פר באָרגן אונ זיא האָט זיך יוא פר באָרגן והעמיד את האשה לפני יי אונ ער זאָל מאַכן שטעלן דיא אשה פר גאָט ועשה לה הכהן אונ דר כהן זאָל איר טאָן את כל התורה הזאת גאָר דם דאָזיגע לערנונג כלומר ער זאָל איר טאָן דיא דינים וואָס אובן איז געשטאַנען: (לא) ונקה האיש מעון אונ דר מאַן ווערט ריין זיין פון אַזינדר כלומר אַז די מים מאררים האָבן איר געשאַט אונ זיא איז געשטאָרבן זאָל ער זיך ניט נאָרגן

וְהָאִשָּׁה הַהִוא תִּשָּׂא אֶת־עֲוֺנָהּ: פ

ו א וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר:
ב דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
אֲלֵהֶם אִישׁ אוֹ־אִשָּׁה כִּי יַפְלִא
לִנְדֹּר נֶדֶר נָזִיר לְהַזִּיר לַיהוָה:
ג מִיַּיִן וְשֵׁכָר יַזִּיר חֹמֶץ יַיִן וְחֹמֶץ
שֵׁכָר לֹא יִשְׁתֶּה וְכָל־מִשְׁרַת
עֲנָבִים לֹא יִשְׁתֶּה וַעֲנָבִים לַחִים

ת״א דבר אל בני ישראל נזיר פא מנחות סג כי יפלא חגיגה י נדרים ג ס נזיר סב נדה מו לנדור נדר נדרים ג נזיר ד נזיר להזיר מדרים ג ס מ נזיר ה לס׳ נזיר ד מיין ושכר יזיר נזיר ג לד מד כריתות יג . לא ישתה נדרים ג מנחם פסחים מג מד נזיר לג לה לח וענבים לחים ויבשים מדר לא לא ויבשים

מְחוֹבָא וְאִתְּתָא הַהִיא תְּקַבֵּל יָת חוֹבַהּ:
א וּמַלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימָר: ב מַלֵּל עִם
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתֵימַר
לְהוֹן גְּבַר אוֹ אִתְּתָא
אֲרֵי יְפָרֵשׁ לְמִדַּר נְדַר
נְזִירוּ לְמִיזַר קֳדָם יְיָ:
ג מֵחֲמַר חֲדַת וְעַתִּיק
יַזַּר חַל דַּחֲמַר חֲדַת
וְחַל דַּחֲמַר עַתִּיק לָא
יִשְׁתֵּי וְכָל מַתְרוּת
עִנְּבִין לָא יִשְׁתֵּי וְעִנְּבִין
רַטִיבִין

בעל הטורים

פלים עון כמו מון בנותיו: (ב) יפלא. ב׳ במסו׳ מסרים הכא ואידך בפרכין דילפינן נדרים מערכין מה התם כערכך הכהן כן יסים אף בנדרים הכל תלוי בהכם אם נראה לו יתיר ואם

סגדת שרה. כמו מקנת כסף מגזירת קנה ופרשתי עם

פירוש רשב״ם

(ג) משרת ענבים. פי׳ מנחם ושרת את אחיו. והרי המ״ם כמו מ״ם של מרחם ושל משמר ושל משמן בשרו ירזה ולא יתכן ל׳ שירות כי אם אצל עבודת בני אדם לאדוניהם לכן אומר אני שמשרת מחטופי למד פעל הוא כי לא נמצא במקרא נמצא בלשון התלמוד. נזיר ששרה

רש״י

נקי הוא מן העונש. ד״א משיבקנה תהא אלנו בהיתר ונקה מעון שהסוטה ב אסורה לבעלה (ספרי): (ב) כי יפלא. יפריש. למה נסמכה פרשת נזיר לפ׳ סוטה ג לומר לך שכל הרואה סוטה ד בקלקולה יזיר עצמו מן היין שהוא מביא לידי ניאוף (סוטה ב.): נדר נזיר. אין נזירה בכל מקום אלא פרישה אף כאן שפירש מן היין: להזיר לה׳. להבדיל עצמו מן היין לשם שמים: (ג) מיין ושכר. כתרגומו מחמר חדת ועתיק שהיין ה משכר כשהוא ישן: וכל משרת. לשון גביעה במים או בכל משקה ו ובלשון משנה יש הרבה

שפתי חכמים

לפיכך פירוש ונקתה מהמים כמאררים שהוא ענין הגלה מלבויית בטן ומנפילת ירך. ופירוש ונזרעה זרע לעצמו לכ״פ ולא עוד אלא ונזרעה: ב מדהוצרך לכתוב ונקה האיש מעון שהיא בהיתר אלנו אחר שבתחה משמע שהסוטה קודם שבתחה אסורה לבעלה: ג דק״ל היה לו להסמיך לפ׳ נדרים כי הוא מקומה הראוי לה והרא״ם פי׳ שאין לו דמיון וערך עם פ׳ סוטה שזו עברה על י׳ הדברות וזה קדש עצמו במותר לו מ״ה פריך למה נסמך אף שאין זה סדר של רש״י ז״ל: ד כלומר היאך שמנוולין אותה כדכתיב ופרע את ראש האשה: ה כלומר למה נקרא חדש יין וישן שכר ומפי׳ ע״ש שמשכר: ו פי׳ דבר שמטבילין במים או בשאר כל

פירוש ע״ט

אונ זאל ניט זאגן איך בין שולדיג וואס דורך מיר איז זיא געשטארבן ווארום ער איז ריין דר פון ער וועט דר פר קיין עונש ניט האבן וְהָאִשָּׁה הַהִוא אונ דיא אשה תִּשָּׂא אֶת עֲוֺנָהּ וועט אליין ליידן איר זינד: (א) וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר אונ גאט האט גרעט צו משה אזו צו זאגן: (ב) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רייד צו די קינדר ישראל וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם אונ זאלסט זייא אזו זאגן אִישׁ אמענטש אַזָכָר אוֹ אִשָּׁה אָדר איין אשה כִּי ווען יַפְלִא ער וועט בשיידליך ארוס ריידן לִנְדֹּר אנדר צו טאן נֶדֶר אזו איין נדר נָזִיר וואס עס וויל זיין

אפ גשייד פון וויין צו טרינקן לְהַזִּיר ער וויל זיך אפ שיידן פון וויין לַיְיָ פון גאטס וועגן: (ג) איז אזו דר דין פון דם נזיר מִיַּיִן פון נייאים וויין וְשֵׁכָר אונ פון אלטן וויין יַזִּיר זאל ער זיך אפ שיידן חוֹמֶץ יַיִן עסיג פון נייאים וויין וְחוֹמֶץ שֵׁכָר אונ עסיג פון אלטין וויין לֹא יִשְׁתֶּה טאר ער ניט טרינקן וְכָל מִשְׁרַת עֲנָבִים אונ אלע ווייקונג פון וויין טרובן כלומר אזו איין משקה וואס דרינן האט גווייקט וויין טרובן לֹא יִשְׁתֶּה טאר ער ניט טרינקן וַעֲנָבִים לַחִים אונ פייכטע פרישע וויין טרובן וִיבֵשִׁים לֹא יֹאכֵל אונ דארי

ווייַן

וִיבֵשִׁ֖ים לֹ֥א יֹאכֵֽל׃ ד כֹּ֖ל יְמֵ֣י נִזְר֑וֹ
מִכֹּל֩ אֲשֶׁ֨ר יֵעָשֶׂ֜ה מִגֶּ֣פֶן הַיַּ֗יִן
מֵחַרְצַנִּ֛ים וְעַד־זָ֖ג לֹ֥א יֹאכֵֽל׃
ה כָּל־יְמֵי֙ נֶ֣דֶר נִזְר֔וֹ תַּ֖עַר לֹא־
יַעֲבֹ֣ר עַל־רֹאשׁ֑וֹ עַד־מְלֹ֨את
הַיָּמִ֜ם אֲשֶׁר־יַזִּ֤יר לַֽיהוָה֙ קָדֹ֣שׁ
יִֽהְיֶ֔ה גַּדֵּ֥ל פֶּ֖רַע שְׂעַ֥ר רֹאשֽׁוֹ׃ ו כָּל־
יְמֵ֥י הַזִּיר֖וֹ לַֽיהוָ֑ה עַל־נֶ֥פֶשׁ מֵ֖ת לֹ֥א
יָבֹֽא׃ ז לְאָבִ֣יו וּלְאִמּ֗וֹ לְאָחִיו֙
ולאחתו

רַטִּיבִין וִיבֵשִׁין לָא
יֵיכוּל׃ ד כֹּל יוֹמֵי נְזָרֵהּ
מִכֹּל דְּיִתְעֲבֵד מִגֻּפְנָא
דְחַמְרָא מִפּוּרְצְנִין
וְעַד עֻצּוּרִין לָא יֵיכוּל׃
ה כָּל יוֹמֵי נְדַר נְזָרֵהּ
מַסְפַּר לָא יֶעְבַּר עַל
רֵישֵׁהּ עַד מִשְׁלַם
יוֹמַיָּא דְּיַנְזֵר קֳדָם יְיָ
קַדִּישׁ יְהֵי מְרַבֵּי
פְרוּעַ שְׂעַר רֵישֵׁהּ׃
ו כָּל יוֹמִין דְּיַנְזַר קֳדָם
יְיָ עַל נַפְשָׁא דְמִיתָא
לָא יֵיעוֹל׃ ז לַאֲבוּהִי
וּלְאִמֵּהּ לַאֲחוּהִי
ולאחתה

ת"א לא יאכל חדים ג. כל ימי מזו נזיר יד. מכל
אשר יעשה פסחים מה. חיר ג ד ט לד לז לח מחרצנים ועד זג פסחים כג
נזיר לד לה. כל ימי נדר נזיר יד. נזרו פסחים כג. סער לא יעבר יבמות ה
חיר לט ט מא מד מד מלאת הימים נזיר ו ט קדש יהיה תענית יא יז מ"ק יח סנהדרין כב נזיר ג ה ו לט קידושין נו
גדל פרע פסחים כ ל מ"ק ח סנהדרין כב כל ימי הזירו נזיר יד. לא יבא נזיר מב. לאביו ולאמו ולאחיו נזיר מח ממ נא סנהדרין לה

פירוש רשב"ם

פתו ביין. ואם בלשון המקרא הרי מצינו בירמיה אם לא שריתיך לטוב. ופירושו כמו מישר קימרן שבדניאל כלומר פתחתיך מן האזיקים כמעשה שהיה. ואמר שריתיך כמו זריתי פרש על פניכם מגזרת זרת הלאה. אף כאן משרת ענבים כל מה שנבדל ונופל מן הענבים כאדם הנבדל וניתר מקשר הכבלים והזיקים שקשור בהם׃

בעל הטורים

לאו לא יתיר׃ (ו) על נפש מת לא יבא. לומר לך שאם מטמא עליו סכינה מחמת נזרו שלא יאמרו שהוא דורש אל המתים. ג' פעמים כתיב נדר ונזירות בפרשה דפתם נזירות שלשים

שפתי חכמים

משקה דכל כינוס שהוא לטבילה מתרגם וילבע כמו שפירש"י בסוף פ' תזריע׃ ז כלומר דעת רש"י זג ל' זוג הוא׃ ח ר"ל דקדוש לא קאי אגוף אלא אשער והוכחתו מפסוק שלפני קדוש יהיה מדבר בשער כדכתיב תער לא יעבור על ראשו ואחר קדוש יהיה כתיב ג"כ גדל פרע שער ראשו דמדבר בשער וקדוש כתיב באמצע מסתמא מדבר ג"כ בשער׃ ט הוצרך להוסיף למ"ד על גדל מפני שאחר שפירש קדוש יהיה שער ראשו פירש יהיה קדוש שלא יתחכנו רק יגדלנו וגם פרע סמוך לשער ראשו וכאלו אמר לגדל גידול השער של שער ראשו׃ י כלומר הסגו"ל נקרא פת"ח קטן וגם

רש"י

אין שורין דיו וסממנים אלא במשרה פתו ביין׃ (ד) חרצנים. (נזיר לד) הם הגרעינין׃ זג. הם הקליפות שמבחוץ שהחרצנים בתוכן כענבל ז בזוג׃ (ה) קדש יהיה. (ספרי) השער שלו ח לגדל הפרע של ט שער ראשו׃ פרע. נקוד י פתח קטן (סגול)

פירוש ע"ם

חיין טרובן זאל ער ניט עסן׃ (ד) כָּל יְמֵי נִזְרוֹ אַלֶע דיא טעג פון זיין אָפּ שיידונג מִכֹּל אֲשֶׁר יֵעָשֶׂה מִגֶּפֶן הַיַּיִן פון אַלֶע זאכן וואס ווערט גמאכט פון ווייןשטאק פון וויין מֵחַרְצַנִּים פון דיא קערנדליך פון וויין טרובן וְעַד זָג אונ ביז דיא שאליכץ לֹא יֹאכֵל זאל ער ניט עסן׃ (ה) כָּל יְמֵי נֶדֶר נִזְרוֹ אַלֶע די טעג פון זיין נְזִירוּת תַּעַר לֹא יַעֲבוֹר עַל רֹאשׁוֹ זאל קיין גאל מעסר ניט איבר פארן איבר זיין קאפ כלומר ער טאר זיך ניט אראפ נעמן דיא האר פון זיין קאפ מיט קיין שום כלי עַד מְלֹאת הַיָּמִים ביז זייא ווערן דר

פירוש ע"ט

פילט ווערן די טעג כלומר זייא ווערן זיך אוס לאזן דיא טעג אֲשֶׁר יַזִּיר לַיְיָ וואס ער הט אנגדר גטאן ער זאל זיין אנזיר פון גאטס וועגן קוֹדֶשׁ יִהְיֶה דיא האר זאלן זיין הייליג. אונ וואס איז זייער הייליקייט גַּדֵּל ער זאל לאזן וואקסן פֶּרַע דאס וואקסונג שְׂעַר רֹאשׁוֹ פון די האר פון זיין קאפ׃ (ו) כָּל יְמֵי הַזִּירוֹ לַיְיָ אלע דיא טעג פון זיין נְזִירוּת וואס ער איז אנזיר פון גאטס וועגן עַל נֶפֶשׁ מֵת לֹא יָבֹא בייא קיין טוטן לייב זאל ער ניט קומן כלומר ער זאל זיך ניט מטמא זיין צו קיין מת׃ (ז) לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ צו זיין פאטר אונ

אונקלוס

וּלְאַחָתֵהּ לָא יִסְתָּאַב
לְהוֹן בְּמוֹתְהוֹן אֲרֵי
כְּלִילָא דֶאֱלָהֵהּ עַל
רֵישֵׁהּ׃ ח כֹּל יוֹמֵי
נִזְרֵהּ קַדִּישׁ הוּא קֳדָם
יְיָ׃ ט וַאֲרֵי יְמוּת מִתָּא
עֲלוֹהִי בִּתְכֵף שְׁלוּ
וִיסָאֵב רֵישׁ נִזְרֵהּ
וִיגַלַּח רֵישֵׁהּ בְּיוֹמָא
דִדְכוּתֵהּ בְּיוֹמָא
שְׁבִיעָאָה יְגַלְּחִנֵּהּ׃
י וּבְיוֹמָא תְמִינָאָה
יַיְתֵי תְּרֵין שַׁפְנִינִין אוֹ
תרין

וּלְאַחֹתוֹ לֹא־יִטַּמָּא לָהֶם בְּמֹתָם
כִּי נֵזֶר אֱלֹהָיו עַל־רֹאשׁוֹ׃ ח כֹּל יְמֵי
נִזְרוֹ קָדֹשׁ הוּא לַיהוָה׃ ט וְכִי־יָמוּת
מֵת עָלָיו בְּפֶתַע פִּתְאֹם וְטִמֵּא
רֹאשׁ נִזְרוֹ וְגִלַּח רֹאשׁוֹ בְּיוֹם
טָהֳרָתוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יְגַלְּחֶנּוּ׃
י וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יָבֹא שְׁתֵּי תֹרִים אוֹ

שני

ת״א לא יטמא נזיר מב לא יטמא להם במותם נזיר מג מח וכי ימות מת עליו פסחים פ פא מיר סג זבחים כג כריתות ט וטמא ראש נזרו מיר סו יח מד ביום השביעי יגלחנו מיר מג וביום השמיני נזיר מד

רשי

לפי שהוא דבוק לשער ראשו פרע של שער ופירוש של פרע גידול של שער וכן (ויקרא כא) את ראשו לא יפרע ואין קרוי פרע פחות כ מל' יום: (ח) כל ימי נזרו קדוש הוא. זו קדושת הגוף ל מלהטמא למתים: (ט) פתע. זה אונס: פתאם. זה שוגג ויש אומרים פתע פתאם דבר אחד הוא מקרה מ של פתאום: וכי ימות מת עליו. באהל נ שהוא בו: ביום טהרתו. ביום הזייתו ס או אינו אלא בשמיני שהוא מסור לגמרי ת״ל ביום השביעי אי שביעי יכול אפי' לא הזה ת״ל ביום טהרתו: (י) וביום השמיני יבא שתי תרים. להוציא את השביעי או אינו מקרה של פתאום אינו פי' מלום פתע פתאום רק שאותו וכי ימות מת עליו אלא פי' באהל. ומלת עליו כמו ועליו

שפתי חכמים

פת״ח ממש נקוד תחת הרי״ש: כ פירוש מדכתיב קדש יהיה גדל פרע יהיה בגי' שלשים יום: ל פי' לא כמלת קדש יהיה דלעיל שהוא תואר לשער שלו: מ פי' שניהם מורים על מהירות הדבר שלא הרגיש בו במיתות דהוה אונס גמור דאל״כ הוה נמי קלת איסור בדבר ואפשר שהוא עובר על לאו דעל נפש מת לא יבא כיון שראה שהוא חולה היה לו ליזהר מלבא אל האהל שמת ימות והוה שוגג קרוב למזיד. לכן אמר די״א דהאי פתע פתאום דבר אחד הוא וכו' ואפשר דהרא״ם נמי כיון לזה. והשתא א״ש דרש״י מהפך לפרש המקרא שמתחלה מפרש פתע פתאום ואח״כ כי ימות באהל. אלא כלומר דהשתא א״ש נמי מ״ש הקרא עליו כלומר בהיה בפתע פתאום כאלו נפל עליו שאין יכול ליזהר מזה כך מת אדם זה פתאום כלומר שלא היה חולה. והא דאמר בבא בפתע פתאום הוא מקרה רא״ם: נ דאל״כ מאי עליו מטה מנשה: ס וקרא אותו טהרתו אע״פ שלא נטהר לגמרי

פירוש עט

צו זיין מוטר אָחִיו וּלְאַחֹתוֹ צוּא זיין בְּרוּדֶר אונ צו זיין שְׁוֶועסְטֶער לֹא יִטַּמָּא לָהֶם זאָל ער זיך צו זייא ניט מְטַמֵּא זיין בְּמוֹתָם אז זייא זענען גְשְׁטָארְבֶּן איז שוין אַבְּל שְׁכֵּן אַז צו פְרֶעמְדֶע מֵתִים טאָר ער זיך בְּוַודַאי ניט מְטַמֵּא זיין כִּי וואָרום נֵזֶר אֱלֹהָיו עַל רֹאשׁוֹ דיא קְרוֹן פון זיין גאָט איז אויף זיין קאָפּ כְּלוֹמַר דיא האָר וואָס זענען הייליג פון גאָטס וועגן דאָס הייסט דיא קְרוֹן פון זיין גאָט איז אויף זיין קאָפּ׃ (ח) כָּל יְמֵי נִזְרוֹ אַלֶע טעג פון זיין נְזִירוּת קָדוֹשׁ הוּא לַיְיָ איז ער הייליג צו גאָט טאָר ער זיך ניט מְטַמֵּא זיין צו איין מֵת׃ (ט) וְכִי יָמוּת מֵת עָלָיו אונ אַז איינער וועט שְׁטַארְבֶּן בַּייא אים בְּפֶתַע פִּתְאוֹם פְּלוּצְלִינְג וואָרום ער זאָל ניט פְלוּצְלִינְג שְׁטַארְבֶּן וואָלט דער נָזִיר פְרִיר אַרוֹיס גְגַאנְגֶען פון דעם הויז כְּדֵי ער זאָל ניט טָמֵא וועֶרן נאָר ער איז אָבֶּר פְלוּצְלִינְג גְשְׁטָארְבֶּן דער ווייל איז דער נָזִיר מִיט דעם מֵת גְוועֶן אין איין הויז וְטִמֵּא אונ ער האָט מְטַמֵּא גְוועֶן רֹאשׁ נִזְרוֹ דיא הייליגע האָר פון זיין קאָפּ וְגִלַּח רֹאשׁוֹ בְּיוֹם טָהֳרָתוֹ זאָל ער אָפּ שֶׁערְן דיא האָר פון זיין קאָפּ אין דעם טאָג וואָס ער וועֶרט ריין אונ וועֶלכֶן טאָג מיין איך דעם בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי אין דעם זִיבֶּטֶן טאָג נאָך דעם אַז ער איז טָמֵא גְוואָרְן יְגַלְּחֶנּוּ זאָל ער זיך אָפּ שֶׁערְן וואָרום אין דעם זִיבֶּטֶן טאָג שְׁפְּרֶענְגְט מען אויף אים מִיט מֵי חַטָּאת אונ ער וועֶרט טָהוֹר׃ (י) וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי אונ אין דעם אַכְטֶן טאָג יָבִיא שְׁתֵּי תֹרִים אוֹ שְׁנֵי בְּנֵי יוֹנָה אֶל הַכֹּהֵן אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד

שְׁנֵי בְּנֵי יוֹנָה אֶל־הַכֹּהֵן אֶל־פֶּתַח
אֹהֶל מוֹעֵד׃ יא וְעָשָׂה הַכֹּהֵן אֶחָד
לְחַטָּאת וְאֶחָד לְעֹלָה וְכִפֶּר עָלָיו
מֵאֲשֶׁר חָטָא עַל־הַנָּפֶשׁ וְקִדַּשׁ אֶת־
רֹאשׁוֹ בַּיּוֹם הַהוּא׃ יב וְהִזִּיר לַיהוָה
אֶת־יְמֵי נִזְרוֹ וְהֵבִיא כֶּבֶשׂ בֶּן־
שְׁנָתוֹ לְאָשָׁם וְהַיָּמִים הָרִאשֹׁנִים
יִפְּלוּ כִּי טָמֵא נִזְרוֹ׃ יג וְזֹאת תּוֹרַת
הנזיר

תְּרֵין בְּנֵי יוֹנָה לְוָת
כַּהֲנָא לִתְרַע מַשְׁכַּן
זִמְנָא׃ יא וְיַעְבֵּד
כַּהֲנָא חַד לְחַטָּאתָא
וְחַד לַעֲלָתָא וִיכַפַּר
עֲלוֹהִי מִדְּחָב עַל
מִתָא וִיקַדֵּשׁ יָת רֵישֵׁהּ
בְּיוֹמָא הַהוּא׃
יב וְיַזֵּר קֳדָם יְיָ יָת
יוֹמֵי נִזְרֵהּ וְיַיְתֵי אִמַּר
בַּר שַׁתֵּהּ לַאֲשָׁמָא
וְיוֹמַיָּא קַדְמָאֵי יִבְטְלוּן
אֲרֵי אִסְתְּאַב נִזְרֵהּ׃
יג וְדָא אוֹרָיְתָא
דנזירא

ת"א וכפר עליו תמנים יא מדים י מיר ית יט ככ קמא נא
יקדש את מיר ית כריתות כ וסזיר לס' מיר יח את ימי נזרו שם יט וכיתים
שם ב. מר נדס סת כי טמא נזרו נזיר יט וזאת תורת מיר ו

בעל הטורים

יום וכן ג"כ יסיס סולס שלשים: (יג) וזאת תורת הנזיר. וסמיך ליס על תורת נזרו לומר מי ששתה יין אל יורס וסמיך

שפתי חכמים

כל מוד שלא כביא כפרתו מפני שיוס כזייתו סוא קלא טכרתו: ע ר"ל לקרבנות שקרבין כדכתיב בפ' אמור ומיום סשמיני וסלאס ירלס לקרבן: פ משמע דעבירס סוא שפירש מן סיין וא"ת וסא לעיל פירש"י שכל סרואס סוטס בקלקולס יזיר עלמו מן סיין שסוא מביא לידי ניאוף וי"ל דודאי מלוס סוא שיזיר עלמו מן סיין אבל מ"מ עבירס קלת סיא שליער עלמו מן סיין מידי דסוס למי שמתענס תענית חלום בשבת וסוי בעינוי זס שמתענס כאילו קיים מלוס גדולס שסוא עונג שבת ואפ"ס לריך לסתענות אח"כ יום אחד מפני שסתענס בשבת

רש"י

אלא לסוליא את סתשיעי קבע זמן ע לקרבין וקבע זמן למקריבין מס קרבין סכשיר שמיני ומשמיני וסלאס אף מקריבין שמיני ומשמיני וסלאס: (יא) מאשר חטא על הנפש. שלא נזסר מטומאת סמת רבי אלעזר סקפר אומר שליער פ עלמו מן סיין: וקדש את ראשו. לחזור ולסתחיל מנין נזירותו: (יב) והזיר לה' את ימי נזרו. יחזור וימנס נזירותו כבתחלס: והימים הראשנים יפלו.

פירוש ע"ט

זָאל עֶר בְּרֶענְגְן צְווייא טֶערְקְל טוֹבְּן אָדֶר צְווייא יוּנְגֶע טוֹבְּן צוּם כֹּהֵן צוּ דֶר טִיר פוּן דֶם אוֹהֶל מוֹעֵד: (יא) וְעָשָׂה הַכֹּהֵן אֶחָד לְחַטָּאת וְאֶחָד לְעוֹלָה אוּנ דֶר כֹּהֵן זָאל מַאכְן אֵיין טוֹבּ פַר אַחַטָּאת אוּנ אֵיין טוֹבּ פַר אֵיין עוֹלָה וְכִפֶּר עָלָיו אוּנ עֶר זָאל אוֹיף אִים מְכַפֵּר זַיין מֵאֲשֶׁר חָטָא פוּן דֶם וָוס עֶר הָט גְזִינְדִיגְט עַל הַנָּפֶשׁ וָוס עֶר הָט זִיךְ מְטַמֵּא גְוֶועְן מִיט דֶם טוֹטְן לַייבּ אָדֶר דֶר פְּשַׁט אִיז מֵאֲשֶׁר חָטָא פוּן דֶם וָואס עֶר הָאט גְזִינְדִיגְט עַל הַנֶּפֶשׁ אוֹיף זַיין אֵייגְן לַייבּ וָוס עֶר הָט אַנְדֶר גְטָאן הָט עֶר זִיךְ דוּרְךְ דֶם גְפַּיינִיגְט אוּנ הָט וַויין נִיט גְטְרוּנְקְן וְקִדַּשׁ אֶת רֹאשׁוֹ בַּיּוֹם הַהוּא אוּנ עֶר זָאל הֵיילִיגְן זַיין קָאפּ אִין דֶם זֶעלְבִּגְן טָאג כְּלוֹמַר עֶר זָאל אוֹיף דָאס נַייעֶ אָן הֵייבְּן צוּ צֵיילְן דִיא טֶעג פוּן זַיין נְזִירוּת וָוארוּם דִי עֶרְשְׁטֶע טֶעג זֶענְן פַר בַּייא גְגַאנְגְן מַחֲמַת עֶר אִיז אִין מִיטְן טָמֵא גְוָוארְן אוּנ אִין דִיא טֶעג זָאל עֶר זִיךְ נִיט שֶׁערְן דִי הָאר פוּן זַיין קָאפּ אוּנ זָאל זִיךְ נוֹהֵג זַיין אַלֶע דִיא דִינִים פוּן אַנָזִיר אַזוּ וִויא אוֹבְן אִיז גְשְׁטַאנְן: (יב) וְהִזִּיר לַיְיָ אוּנ עֶר זָאל זַיין אֵיין נָזִיר צוּ גָאט אֶת יְמֵי נִזְרוֹ דִי טֶעג פוּן זַיינֶע נְזִירוּת וִוי פִיל עֶר הָט מְנַדֵּר גְוֶועְן צוּ זַיין אַנָזִיר וְהֵבִיא אוּנ עֶר זָאל בְּרֶענְגְן כֶּבֶשׂ אֵיין שָׁאף בֶּן שְׁנָתוֹ וָואס עֶר אִיז אַלְט אַיָאר לְאָשָׁם צוּא פַאר אֵיין אָשָׁם וְהַיָּמִים הָרִאשֹׁנִים אוּנ דִיא עֶרְשְׁטֶע טֶעג וָואס עֶר הָט גְצֵיילְט אֵיי עֶר אִיז טָמֵא גְוָוארְן יִפְּלוּ זָאלְן אַוֶועק פַאלְן כְּלוֹמַר עֶס זָאל נִיט אַרַיין גֵיין אִין חֶשְׁבּוֹן פוּן זַיין נְזִירוּת כִּי טָמֵא נִזְרוֹ וָוארוּם עֶר הָאט מְטַמֵּא גְוֶועְן זַיין נְזִירוּת כְּלוֹמַר אִין מִיטְן דִיא טֶעג פוּן זַיין נְזִירוּת אִיז עֶר מְטַמֵּא גְוָוארְן: (יג) וְזֹאת תּוֹרַת הַנָּזִיר אוּנ דָאס אִיז דָס לֶערְנוּנְג

הנזיר ביום מלאת ימי נזרו יביא
אתו אל־פתח אהל מועד :
יד והקריב את־קרבנו ליהוה כבש
בן־שנתו תמים אחד לעלה
וכבשה אחת בת־שנתה תמימה
לחטאת ואיל־אחד תמים
לשלמים : טו וסל מצות סלת
חלת בלולת בשמן ורקיקי מצות
משחים בשמן ומנחתם ונסכיהם :
טז והקריב הכהן לפני יהוה ועשה

את

ת״א והקריב את קרבנו לה׳ זבחים פב. ומנחתם ונסכיהם זבחים ח מנחות נא והקריב הכהן זבחים ח

דנזירא ביום משלם
יומי נזרה ייתי יתה
לתרע משכן זמנא :
יד ויקרב ית קרבנה
קדם יי אמר בר
שתה שלים חד
לעלתא ואמרתא
חדא בת שתה
שלמתא לחטאתא
ודכר חד שלים
לנכסת קודשיא :
טו וסל פטיר סלתא
גריצן דפילן במשח
ואספוגין פטירין
דמשיחין במשח
ומנחתהון ונסכיהון :
טז ויקרב כהנא קדם
יי ויעבד ית חטאתה

וית

בעל הטורים

דכת כהנים לפרשת נזיר לומר שתויי יין פסולין לברכה

פירוש רשב״ם

(יג) יביא אותו. את עיקר קרבנו כמו שהולך ומפרש

רש״י

לא ישלו מן המנין : (יג) יביא אתו. יביא את עצמו וזה אחד משלשה אתים שהיה רבי ישמעאל דורש כן כיוצא בו (ויקרא כב) והשיאו אותם עון אשמה את עצמם כיוצא בו (דברים לד) ויקבור אותו בגי הוא קבר את עצמו : (טו) ומנחתם ונסכיהם. של עולה ושלמים צ לפי שהיו בכלל ויצאו לידון בדבר חדש שיטעינו לחם החזירן לכללן שיטעינו נסכים כדין עולה ושלמים : חלות בלולות ורקיקי

שפתי חכמים

ס״נ כן כך פירשו התוספות בב״ק (דף נא) ועי״ל דודאי מלוה היא שמפריש עצמו מן היין המשכר שמביא לידי ניאוף אבל יין חדש שאינו משכר וענבים וחרצנים וזגים עבירה הוא שציער עצמו מהם : צ לאפוקי חטאת מדכתיב בסמוך ואת האיל יעשה זבח שלמים וגו׳ ואת מנחתו ואת נסכו דהיינו של איל כדפירש״י ולמה הוצרך לכתוב והלא בכלל אילים הטעונים נסכים היה ולמה יצאת אלא להקיש אליו מה שלמים באים בנדר ובנדבה וטעון מנחה ונסכים אף כל כו׳ לאפוקי חטאת שאינו בא בנדר ובנדבה אינו טעון מנחה ונסכים

פירוש ע״ט

אונ די דינים פון אנזיר ביום מלאת ימי נזרו אין דם טאג וואס ווערן דר פילט כלומר ווען זיי לאזין זיך אוס דיא טעג פון נזירות יביא אותו אל פתח אוהל מועד זאל ער זיך אליין ברענגן צו דר טיר פון דם אוהל מועד : (יד) והקריב את קרבנו לה׳ אונ ער זאל מקריב זיין קרבן צו גאט כבש אשאף אזכר בן שנתו וואס ער איז אלט איאר תמים גאנץ אן אמום אחד איינם לעולה פון אקרבן עולה ווען וכבשה אחת אונ איין שאף אנקבה בת שנתה וואס זיא איז אלט איאר תמימה אגאנצע אן אמום זאל ער ברענגן לחטאת פון אחטאת ווען ואיל אחד אונ איין ווידר תמים גאנץ לשלמים פון אקרבן שלמים ווען : (טו) וסל מצות אונ אקארב מיט מצות סולת פון זעמל מעל חלות קוכין בלולות בשמן גמישט אונ גקנעטן מיט אייל ורקיקי מצות אונ דינע מצות משוחים בשמן גשמירט מיט אייל זאל ער ברענגן צעהן פון איטליכן מין ומנחתם ונסכיהם אוך זאל ער ברענגן די מנחות מיט די נסכים וואס מען דארפט האבן צו דר עולה אונ צו די שלמים : (טז) והקריב הכהן לפני ה׳ אונ דר כהן זאל דאס אלץ גנעהן פאר גאט צום אוהל מועד חטאת

אונ

אֶת־חַטָּאתוֹ וְאֶת־עֹלָתוֹ: יז וְאֶת־הָאַיִל יַעֲשֶׂה זֶבַח שְׁלָמִים לַיהוָה עַל סַל הַמַּצּוֹת וְעָשָׂה הַכֹּהֵן אֶת־מִנְחָתוֹ וְאֶת־נִסְכּוֹ: יח וְגִלַּח הַנָּזִיר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד אֶת־רֹאשׁ נִזְרוֹ וְלָקַח אֶת־שְׂעַר רֹאשׁ נִזְרוֹ וְנָתַן עַל־הָאֵשׁ אֲשֶׁר־תַּחַת זֶבַח הַשְּׁלָמִים: יט וְלָקַח הַכֹּהֵן אֶת־הַזְּרֹעַ בְּשֵׁלָה מִן־הָאַיִל וְחַלַּת

מצה

וְיָת עֲלָתֵהּ: יז וְיָת דִּכְרָא יַעֲבֵד נִכְסַת קוּדְשַׁיָּא קֳדָם יְיָ עַל סַלָּא דְפַטִּירַיָּא וְיַעֲבֵד כַּהֲנָא יָת מִנְחָתֵהּ וְיָת נִסְכֵּהּ: יח וִיגַלַּח נְזִירָא בִּתְרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא יָת רֵישׁ נִזְרֵהּ וְיִסַּב יָת שְׂעַר רֵישׁ נִזְרֵהּ וְיִתֵּן עַל אֶשָּׁתָא דִּי תְחוֹת דּוּדָא דְּנִכְסַת קוּדְשַׁיָּא: יט וְיִסַּב כַּהֲנָא יָת דְּרָעָא בְּשֵׁלָא מִן דִּכְרָא

וגרצתא

ת"א ואת האיל שם ד מנחות עו מז נא ועשה הכהן זבחים ח ולקח הכהן זבחים פה חולין נא וגלח הנזיר נזיר מה ולקח את שער שם ונתן על האש נזיר מה מנחות נא אשר תחת זבח השלמים נזיר מה

רש"י

מצות: (מנחות עז) עשר ק מכל מין: (יז) זבח שלמים לה' על סל המצות. ישחט את השלמים ר ע"מ לקדש את הלחם: את מנחתו ואת נסכו. של ש איל: (יח) וגלח הנזיר פתח אהל מועד. (ספרי) יכול יגלח בעזרה הרי זה דרך בזיון ת אלא וגלח הנזיר לאחר שחיטת השלמים א שכתוב בהן (ויקרא ג) ושחטו פתח אהל מועד: אשר תחת זבח השלמים. תחת הדוד שהוא מבשלן בו ב לפי שהשלמי נזיר היו מתבשלין בעזרה ג שצריך ליטול הכהן הזרוע אחר שנתבשלה ולהניף לפני ה': (יט) הזרע בשלה. לאחר ד שנתבשלה: (כ) קדש

שפתי חכמים

(בפרק שתי מדות): ק דילפינן מג"ש מצות מצות מתודה והתם בעי עשר מכל מין ומין דכתיב בצו את אהרן גבי תודה והקריב ממנו אחד מכל קרבן תרומה ר"ל כדין תרומה מעשר דהיינו אחד מעשר: ר פי' מלת יעשה ישחט מפני בשעת השחיטה תליא מילתא שאם חישב מחשבה לאכלו חוץ לזמנו או למקומו פסלה מלהקריב. גם פי' על סל המצות ע"מ לקדש את הלחם מפני שבזולת זה יובן ששחט ע"מ לקדש את הסל ולא את הלחם שבו: ש דלא תימא שבל א' ואחד מהנזכרים לעיל ובא לאפוקי חטאת דלא כדלעיל: ת שצריך לעמוד בגילוי ראש לכך אסור לגלח בעזרה: א וכאלו אמר נגלח הנזיר אחר שחיטת קרבן הנשחט פתח אהל מועד שהוא השלמים: ב דק"ל דונתן על האש משמע שנותן על האש ממש ואח"כ כתיב אשר תחת זבח השלמים משמע תחת הבשר של שלמים והבשר היה מבושל בדוד וא"כ צריך גם ליתן השער בדוד תחת השלמים. ל"ש תחת הדוד וכו' כלו' דתחת דכתיב בקרא לא מיירי תחת הבשר בתוך הדוד אלא על האש אשר תחת הדוד: ג דשלמי נזיר נאכלין בכל מקום דכמו חולין הן אבל מ"מ צריך לבשלן בעזרה שצריך ליקח הזרוע שהוא קודש לאחר שנתבשלה וליתן לכהן ומשום אותו זרוע שהוא נותן לכהן צריך לבשלן בעזרה: ד כלומר שנותנן לכהן לאחר שנתבשלה וא"ל איך לא יאסר הזרוע שהוא קודש את הבשר

פירוש ע"ט

אונ ער זאל מאכן כלומר ער זאל מקריב זיין את חטאתו זיין חטאת ואת עלתו אונ זיין עולה: (יז) ואת האיל יעשה זבח שלמים ליי אונ דעם ווידר זאל ער מאכן אשעכטונג פון שלמים צו גאט על סל המצות בייא דעם קארב פון מצות · רש"י שרייבט בשעת ער וועט קולן דם קרבן שלמים זאל ער האבן אין דר מחשבה אז ער זאל דר מיט הייליג מאכן די חלות ועשה הכהן את מנחתו ואת נסכו אונ דר כהן זאל מאכן זיין מנחה מיט זיינע נסכים כלומר פון דעם אייל: (יח) וגלח

פירוש ע"ט

הנזיר פתח אוהל מועד אונ דר נזיר זאל אפ שערן נאך דעם אז מען הט געשאכטן די שלמים פאר דר טיר פון דעם אוהל מועד את ראש נזרו דיא האר פון זיין קאפ וואס ער הט אפ געשייד זיי זאלן זיין הייליג ונתן אונ ער זאל געבן דיא האר על האש אשר תחת זבח השלמים אויף דעם פייאר וואס איז אונטר דעם קעסל וואס מען קאכט דרינן דעם שעכטונג פון שלמים: (יט) ולקח הכהן אונ דר כהן זאל נעמן את הזרע בשלה מן האיל די געקאכטע ארום פון דעם ווידר וחלת מצה אחת

מַצָּה אַחַת מִן־הַסַּל וּרְקִיק מַצָּה אֶחָד וְנָתַן עַל־כַּפֵּי הַנָּזִיר אַחַר הִתְגַּלְּחוֹ אֶת־נִזְרוֹ׃ כ וְהֵנִיף אוֹתָם הַכֹּהֵן ׀ תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה קֹדֶשׁ הוּא לַכֹּהֵן עַל חֲזֵה הַתְּנוּפָה וְעַל שׁוֹק הַתְּרוּמָה וְאַחַר יִשְׁתֶּה הַנָּזִיר יָיִן׃ כא זֹאת תּוֹרַת הַנָּזִיר אֲשֶׁר יִדֹּר קָרְבָּנוֹ לַיהוָה עַל־נִזְרוֹ מִלְּבַד אשר

וּגְרִיצְתָּא פַּטִּירְתָּא חֲדָא מִן סַלָּא וְאִסְפּוֹג פַּטִּיר חַד וְיִתֵּן עַל יְדֵי נְזִירָא בָּתַר דְּגַלַּח יָת נִזְרֵהּ׃ כ וִירִים יָתְהוֹן כַּהֲנָא אֲרָמָא קֳדָם יְיָ קוּדְשָׁא הוּא לְכַהֲנָא עַל חַדְיָא דַּאֲרָמוּתָא וְעַל שָׁקָא דְּאַפְרָשׁוּתָא וּבָתַר כֵּן יִשְׁתֵּי נְזִירָא חַמְרָא׃ כא דָּא אוֹרַיְתָא דִּנְזִירָא דִּי יִדַּר קֻרְבָּנֵהּ קֳדָם יְיָ עַל נִזְרֵהּ בַּר

מדתדבק

ת"א על כפי הנזיר קידושין לו אחר התגלחו נזיר מו ואחר ישתה הנזיר יין שם זאת תורת הנזיר נזיר כ מו קרבנו לה' על נזרו תמורה י

רש"י

הוא לכהן. החלה והרקיק והזרוע ה תרומה הן ו לכהן: על חזה התנופה. מלבד חזה ושוק הראוים לו מכל שלמים ז מוסף על שלמי נזיר הזרוע הזה. לפי שהיו שלמי נזיר בכלל ח ויצאו לידון בדבר החדש להפרשת זרוע הוצרך להחזירן לכללן לידון אף בחזה ושוק: (כא) מלבד אשר תשיג ידו. שאם אמר הריני נזיר ע"מ לגלח על ק' עולות ועל ק' ט שלמים: כפי נדרו אשר ידר כן יעשה.

שפתי חכמים

הא"ל כיון שנתבשלה עמה. י"ל כיון דהזרוע הוא אחד בשתים להא"ל א"כ הוא בטל בששים: ה כי מלת הוא המוסב על אחד שב אל המונף שהוא בא בכח מאמר והניף המוסב על שלשתן ויהיה הוא במקום הם: ו לא שהם קודש לכהן ואסורים לו אלא רק הם התרומה שהרימו לכהן. ז פי' מלת על במקום מלבד לא על ממש ואמר הראוים וכו' פי' האמורים לעיל בפרשת צו ושלמי נזיר בכללם הם ולא נכתב כאן רק משום הזרוע הנוסף על שאר גוף השלמים: ח וא"ת אי הכי כיון ששלמי נזיר הם בכלל כתם שלמים דכתיב בהו כי את חזה התנופה וגו' למה הוצרך לכתוב פה מלבד חזה התנופה וגו' והשיב לפי שהיו שלמי וכו': ט ולא על מאה תעאות מדכתיב אשר תשיג לא אמרתי אלא קדשים

פירוש ע"ט

מן הסל אונ איין קוכן מצה פון דם קארב ורקיק מצה אחד אונ איין דינגע מצה ונתן על כפי הנזיר אונ ער זאל געבן אויף דיא הענט פון דעם נזיר אחר התגלחו את נזרו נאך דם אז ער האט זיך אפ געשוירן די האר וואס ער הט אפ גשייר זייא זאלן זיין היילג: (כ) והניף אותם הכהן אונ דר כהן זאל זייא אויף הייבן כלומר די זרוע מיט דם קוכן פון מצה אונ דיא דינגע מצה זאל דר כהן אוף הייבן תנופה איין אויף הייבונג לפני יי פר גאט קודש הוא לכהן דיא זאכן זענן היילג אונ עס געהער צום כהן על חזה התנופה חוץ דר ברוסט דס אויף הייבונג ועל שוק התרומה אונ חוץ דם שענקיל דס אפ שיידונג כלומר חוץ די חזה ושוק וואס עס קומט צום כהן פון אנדרע שלמים אונ בייא די שלמים פון דם נזיר קומט נאך דיא זרוע אוך צום כהן ואחר אונ דר נאך אז מען הט שון אלע קרבנות מקריב גוועזן אונ מען הט אלע די זאכן געטאן וואס אובן איז גשטאנן ישתה הנזיר יין מעג דר נזיר טרינקן וויין: (כא) זאת תורת הנזיר דאס דאזיגע איז דס לערנונג אונ די דינים פון א נזיר אשר ידור וואס ער וועט אנגדר טאן אז ער זאל זיין א נזיר קרבנו ליי מוז ער ברענגן זיין קרבן צו גאט על נזרו אויף זיין נזירות מלבד חוץ אשר תשיג ידו וואס עס וועט גרייכן זיין האנט כלומר אז ער זאגט איך וועל זיין א נזיר אז איך זאל דר נאך ברענגן הונדערט עולות אונ שלמים מוז ער אזוי פיל קרבנות ברענגן כפי נדרו אשר ידור אזוי ווי ער וועט אנגדר טאן כן יעשה אזוי זאל ער טאן על תורת נזרו אויף די לערנונג פון זיין נזירות כלומר אויף די קרבנות וואס דר דין איז אז א סתם נזיר זאל ברענגן מעג ער

אוף

אֲשֶׁר־תַּשִּׂיג יָדוֹ כְּפִי נִדְרוֹ אֲשֶׁר
יִדֹּר כֵּן יַעֲשֶׂה עַל תּוֹרַת נִזְרוֹ׃ פ
כב וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃
כג דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו לֵאמֹר
כֹּה תְבָרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אָמוֹר
להם

ת״א כן יעשה מנחות יט כז כה תברכו סוטה לח לט חולין מט . כל הפרשה מקדים פ׳ אחרון . גם מנין ברכת כהנים מ״ד פ״ט מקידש ספר נח : אמור לכם סוטה לח :

אונקלוס

מִדְּתַדְבַּק יְדֵהּ כְּפוּם נִדְרֵהּ דִּי יִדַּר כֵּן יַעְבֵּד עַל אוֹרָיְתָא דִנְזִרֵהּ׃ כב וּמַלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימָר׃ כג מַלֵּל עִם אַהֲרֹן וְעִם בְּנוֹהִי לְמֵימַר כְּדֵין תְּבָרְכוּן יָת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כַּד תימרון

פירוש רשב״ם

(כא) מלבד אשר תשיג. שאם נדר קרבנות הרבה לשם שמים יביאם. מלבד אלה של חובה. דוגמת מלבד מתנותיכם ומלבד כל נדריכם: (כג) כה תברכו את בני

בעל הטורים

כהנים שקבלת עבודה: (כג) כה תברכו. להזכיר זכות ואני והנער נלכה עד כה וכה יהיה זרעך וזהו אשר עד כה ברכני ה׳ וכ״ה אותיות בפסוק שמע ישראל וכ״ה פעמים ל׳ ברכה

שפתי חכמים

באים בנדר ונדבה שהולין בהבנת היד: י כלומר מפני שהפסוק מפרש כפי נדרו אשר ידור כן יעשה משמע בין מוסיף בין פוחת מדעו לכך כתיב על תורת נזרו על כמו למעלה דוקא כנודר יותר מתורת נזרו אבל אם פוחת מתורת הנזיר כגון שאמר הריני נזיר תמם נזירות ע״מ וכו׳: כ פירושו ל׳ הוה שכך פי׳ גבי זכור תנו לב לזכור תמיד וכו׳ מורה על התמדת הפועל: ל ולפי זה תהיה מלת אמור

רש״י

מוסף על תורת נזרו. על תורת הנזיר מוסף ולא יחסר י שאם אמר הריני נזיר המש נזירות ע״מ לגלח על ג׳ בהמות הללו אין אני קורא בו כאשר ידור כן יעשה: (כג) אמור להם. כמו זכור כ שמור בלעז דישג״ע: אמור להם. (ספרי) שיהיו כולם ל שומעים: אמור. (במדרש רבה) מלא לא תברכם בחפזון ובהלום

משלי ישראל

(וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר) גָאט הָאט גְרֶעט צוּא מֹשֶׁה אַזוֹ צוּא זָאגְן (דַּבֵּר אֶל אַהֲרֹן וְאֶל בָּנָיו) רֵייד דוּא מֹשֶׁה צוּא אַהֲרֹן אוּן צוּא זַיינֶע קִינְדֶר (כֹּה תְבָרְכוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל) אַזוֹ זָאלְט אִיר בֶּענְטְשְׁן דִּיא יוּדְן (אָמוֹר לָהֶם) זָאג צוּא דִיא יוּדְן (יְבָרֶכְךָ יְיָ) גָאט זָאל דִיךְ בֶּענְטְשְׁן לָאמֶר פַאר שְׁטֵיין נָאךְ וָואס הָאט דִיא תּוֹרָה גְשְׁטֶעלְט אִיבְּרִיגֶע צְוַייא וֶוערְטֶר (אָמוֹר לָהֶם) עֶס וָואלְט גֶדַארְפְט שְׁטֵיין (יְבָרֶכְךָ יְיָ) וָואס שְׁטֵייט (אָמוֹר לָהֶם יְבָרֶכְךָ יְיָ) זָאג צוּא דִיא יוּדְן גָאט זָאל דִיךְ בֶּענְטְשְׁן נָאר מִיר וֶועלְן גֶעבְּן צוּא פַאר שְׁטֵיין דִיא זַאךְ מִיט אַמָשָׁל אֵיינֶער אִיז גְוֶוען אִין בֵּית אוֹיף זַיין זוּן ווייל עֶר הָאט זִיךְ שְׁלֶעכְט אוֹיף גְפִירְט הָאט דֶער פָאטֶער אוֹיף אִים זִיךְ נִיט אוּם גְקוּקְט אוּן דֶער זוּן אִיז גְוֶוען נַאקִיט אוּן בָּארְוֵויס אוּן עֶס אִיז אִים גְוֶוען דֶער בִּיטֶער אִיז דֶער זוּן גְגַאנְגֶן צוּא אַיין שְׁכֵן אוּן הָאט אִים גְבֶּעטְן עֶר זָאל גֵיין צוּא דֶעם פָאטֶער אוּן בֶּעטְן עֶר זָאל אִים מַאכְן אַמַלְבּוּשׁ דֶער שְׁכֵן הָאט נָאכְגְפָאלְגְט אוּן אִיז גְגַאנְגֶען צוּא דֶעם פָאטֶער אוּן זָאגְט אִים אִיךְ בֶּעט דִיךְ דֶער בָּארִים דִיךְ אוֹיף דַיין זוּן אוּן מַאךְ אִים אַיין מַלְבּוּשׁ ווָארוּם עֶס אִיז ווִינְטֶער אִיז קַאלְט גְנָטְפֶרְט אִים דֶר פָאטֶער אִיךְ בֶּעט דִיךְ אוֹיךְ דָאס דָאזִיגֶע אִיךְ זָאל מַאכְן מַיין זוּן אַמַלְבּוּשׁ דֶער שָׁכֵן הָאט נִיט פַאר שְׁטַאנְן וָואס דֶער פָאטֶער הָאט אִים גֶענְטְפֶרְט זָאגְט דֶר פָאטֶער צוּא אִים נָאר דוּא בִּיסְט גְקוּמֶען צוּ מִיר מִיךְ בֶּעטְן אִיךְ זָאל מִיךְ דֶער בַּארִימֶען אוֹיף מַיין זוּן אוֹיף מַיין קִינְד דַארְפְסְטוּ מִיךְ בֶּעטְן אִיךְ בִּין דָאךְ אַפָאטֶער פַאר שְׁטֵייסְטֶע דֶען נִיט אַז אִיךְ ווִיל אִים בְּוַודַאי טוּן מַאן מַיין נַאנְץ לֶעבְּן נָאר מַחְמַת זַיינֶע שְׁלֶעכְטֶע מַעֲשִׂים דֶרוּם קוּק אִיךְ מִיךְ נִיט אוּם אוֹיף אִים נָאר אוֹיב דוּא הָיסְט אִים אַנוּמֶער פְרֵיינְט אוּן ווִילְסְט אִיךְ זָאל אִים גוּטְס טָאן נָאךְ וָואס בִּיסְטוּ גְקוּמֶען צוּא מִיר מִיט מִיר רֵיידְן גֵייא בֶּעסֶר צוּא אִים אוּן שְׁטְרָאף אִים עֶר זָאל בֶּעסֶר ווֶערְן אָבֶּר וָואס הָאסְטוּ מִיט מִיר אִיךְ ווִיל בְּוַודַאי אִים גוּטְס טָאן דָאס גְלֵיכֶע זָאגְט דִיא תּוֹרָה (אָמוֹר לָהֶם יְבָרֶכְךָ יְיָ) גָאט הָאט גְזָאגְט צוּא מֹשֶׁה עֶר זָאל זָאגְן צוּא אַהֲרֹן אוּן עֶר זָאל זָאגְן צוּא דִיא יוּדְן אִיר זָאלְט זַיין אִין אַזוֹ אַגוּטֶע מַדְרֵיגָה אִיר זָאלְט רָאוִי זַיין דָאס זָאל אַייךְ בֶּענְטְשְׁן ווָארוּם גָאט דַארְף מֶען נִיט זָאגְן עֶר זָאל בֶּענְטְשְׁן דִיא יוּדְן עֶר אִיז אַפָאטֶער אוּן דִיא יוּדְן זֶענֶען זַיינֶע קִינְדֶער עֶר ווִיל בְּוַודַאי זַייא בֶּענְטְשְׁן נָאר דֶער עִיקָר אִיז זַייא זָאלְן רָאוִי זַיין עֶרְלִיךְ זַייא זָאלְן זַיין צוּא מְקַבֵּל זַיי דִיא בְּרָכָה פוּן גָאט׃

פירוש ע״ט

אוֹיף דִי קָרְבָּנוֹת מוֹסִיף זַיין אַזוֹ ווִי אוֹבְּן אִיז גְשְׁטַאנְן אָבֶּר מִינֶערְן מָאר עֶר נִיט דְהַיְינוּ עֶר זָאגְט אִיךְ נֶעם אוֹיף מִיר פִינְף נְזִירוּת אִיךְ זָאל מַיין נִיט בְּרֶענְגְן נָאר אֵיין עֶרְלַייא קָרְבָּנוֹת הֶעלְפְט דָאס נִיט נָאר עֶר מוּז בְּרֶענְגֶן צוּא אִיטְלִכְן נְזִירוּת בַּייא זוּנְדֶר דִיא קָרְבָּנוֹת ווָס אוֹבְּן אִיז גְשְׁטַאנְן׃ (כב) וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר אוּנ גָאט הָאט גְרֶעט צוּ מֹשֶׁה אַזוֹ צוּ זָאגְן׃ דַּבֵּר אֶל אַהֲרֹן וְאֶל בָּנָיו לֵאמֹר רֵייד צוּ אַהֲרֹן אוּנ צוּ זַיינֶע זִין אוּנ זָאלְסְט זַייא אַזוֹ זָאגְן כֹּה תְבָרְכוּ
את

לָהֶם׃ ס כד יְבָרֶכְךָ יְהוָה וְיִשְׁמְרֶךָ׃ ס כה יָאֵר יְהוָה ׀ פָּנָיו אֵלֶיךָ וִיחֻנֶּךָּ׃ ס כו יִשָּׂא יְהוָה ׀ פָּנָיו אֵלֶיךָ וְיָשֵׂם לְךָ שָׁלוֹם׃ ס כז וְשָׂמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲנִי אֲבָרְכֵם׃ ס

ויהי

תֵימְרוּן לְהוֹן׃
כד יְבָרְכִנָּךְ יְיָ וְיִטְּרִנָּךְ׃
כה יַנְהַר יְיָ יָת שְׁכִנְתֵּהּ לְוָתָךְ וִירַחֵם יָתָךְ׃
כו יְקַבֵּל יְיָ שְׁכִנְתֵּהּ לְוָתָךְ וִישַׁוֵּי לָךְ שְׁלָם׃
כז וִישַׁווּן יָת בִּרְכַּת שְׁמִי עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲנָא אֲבָרְכִנּוּן׃

והוה

ת״א וישמרך פסחים קי. ישא ה׳ פניו אליך ברכות כ: נדה ע ר״ה יז מגילה כה: ויחנך פסחים קי: ושמו את שמי על בני ישראל. מגילה יח סוטה לח עקרים מ״ב פ׳ כח: ואני אברכם. חולין מט:

בעל הטורים

בחומש וכ״ה פעמים שלום בחומש ולכך מתחיל ברכת כהנים בברכה ומסיים בשלום וזהו ה׳ יברך את עמו בשלום: אמור להם. מלא ו׳ כנגד ו׳ ברכות יברכך. וישמרך. יאר. ויחנך. ישא. וישם לך שלום. כנגד ו׳ ה׳. תורת ה׳ עדות ה׳ פקודי ה׳ מצות ה׳ יראת ה׳ משפטי ה׳: (כד) יברכך ה׳ וישמרך. התחלת התיבות עולה כ״ו כנגד השם של ד׳ אותיות וסוף התיבות כה״ך עולה מ״ה כנגד השם של מ״ה תיבות וזהו ה׳ ישמר צאתך ובואך. וג׳ תיבות בפסוק כדי להזכיר זכות ג׳ אבות ובהם ט״ו אותיות על שם האבות שראו זה את זה שלשתן כיחד ט״ו שנים וזכות השבטים עם האבות הם ע״ו יברכך בזכות אברהם דכתיב ביה וה׳ ברך את אברהם בכל וג׳ תיבות בפסוק כנגד ג׳ ברכות שנאמרו בו ואברכך. והיה ברכה ואברכה מברכיך: יברכך ה׳. בנ׳ בנכסים ובגוף: (כה) יאר. כנגד יצחק שראה העקידה ומת והאיר הקב״ה את עיניו והחייהו כדאיתא בפרקי דר״א. יאר לנסך רפי שהיה עולה להיות ויש בו ה׳ תיבות וכ׳ אותיות כיצחק שהיה אחר כ׳ דורות ושמר ה׳ חומשי תורה: (כו) ישא. כנגד יעקב וישא יעקב רגליו וכתיב ביה ושבתי בשלום ויש בו ז׳ תיבות כנגד השבטים אשר נולדו רובן בז׳ שנים וכ״ה אותיות כנגד כה תאמר לבית יעקב. וישם יש בו ז׳ תגין שבז׳ דרכים ישם לך שלום על שם בז׳ דרכים ינוסו לפניך: שלום. בגימט׳ עשו לרמז שיהי מקדים שלום לכל אדם ואפילו בשלום נכרי: (כז) ואני

פירוש רשב״ם

ישראל. כלו׳ לא תברכו מברכת פיכם כאדם שאומר תבואתה לראש פלוני כך וכך אלא אלי התפללו שאברכם אני כמו שמפרש יברכך ה׳ ואני אשמע קולכם כאשר תאמרו ואברכם לישראל כמו שמפרש ושמו את שמי על בני ישראל כשיברכו הכהנים לישראל בשמי ולא בשמם אני אברכם לישראל כמו שהתפללו הכהנים ואומרים יברכך יי ישא יי פניו אליך כדכתיב ופניתי אליכם והרביתי

רש״י

אלא בכוונה ובלב שלם: (כד) **יברכך**. שיתברכו נכסיך: **וישמרך**. שלא יבואו עליך שודדים ליטול ממונך שהנותן מתנה לעבדו אינו יכול לשמרו מכל אדם וכיון שבאים לסטים עליו ונוטלין אותה ממנו מה הנאה יש לו במתנה זו אבל הקב״ה הוא הנותן הוא השומר. והרבה מדרשים דרשו בו בספרי: (כה) **יאר ה׳ פניו אליך**. יראה לך פנים שוחקות פנים צהובות: **ויחנך**. (ספרי) יתן לך חן: (כו) **ישא ה׳ פניו אליך**. יכבוש כעסו: (כז) **ושמו את שמי**. (ספרי) יברכום בשם המפורש: **ואני אברכם**. לישראל ואסכים מ עם הכהנים. ד״א

שפתי חכמים

שב אל אהרן ובניו ומ״מ לכם אל בני ישראל כאלו אמר כל אחד מכם אמור להם לישראל הברכות של יברכך יאר ישא האמורים אחר זה: מ אבל אין לפרש שיברכם בעצמו.

פירוש ע״ט

את בני ישראל אזו זאלט איר בענטשן דיא קינדר פון ישראל אמור זאג להם צו זייא כלומר ווען דו וועסט זיי בענטשן זאלסטו זיי זאגן דיא ברכה וואס ווייטר שטייט: (כד) יברכך ער זאל בענטשן דיך יי גאט כלומר דיינע נכסים דס הייסט דיין האב זאל גבענטשט ווערן וישמרך און ער זאל דיך היטן אז קיין גזלנים זאלן ביי דיר דס ניט אוועק נעמן ווארום אז איינר גיט דם אנדרן איין מתנה קען ער אים ניט אפ היטן אז מען זאל דס ביי אים ניט אוועק נעמן און ווען גזלנים קומן און נעמן ביי אים אוועק וואס פר אהנאה האט ער פון דער מתנה אבר הקב״ה ער גיט דיא מתנה און קאן זיא יוא אפ היטן אז קיינר זאל זי ביי אים ניט אוועק נעמן: (כה) יאר יי פניו אליך גאט זאל דר לייכטן זיין פנים צו דיר כלומר ער זאל דיר בווייזן אפרייליך פנים ויחנך און ער זאל דיך לייט זעליגן: (כו) ישא יי פניו אליך גאט זאל בצווינגן דאס הייסט ער זאל איין האלטן זיין צארן איבר דיר וישם לך שלום און ער זאל צוא דיר טאן שלום כלומר איר זאלט האבן צווישן אייך שלום: (כז) ושמו און זייא זאלן טאן את שמי על בני ישראל מיין נאמן אויף דיא קינדר ישראל כלומר זייא זאלן זיי בענטשן מיט דם שם המפורש ואני אברכם און איך וועל זיי בענטשן כלומר גאט זאגט איך וועל אויך

חמישי ז א וַיְהִי בְּיוֹם כַּלּוֹת מֹשֶׁה
לְהָקִים אֶת־הַמִּשְׁכָּן וַיִּמְשַׁח אֹתוֹ
וַיְקַדֵּשׁ אֹתוֹ וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וְאֶת־
הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וַיִּמְשָׁחֵם
וַיְקַדֵּשׁ אֹתָם׃ ב וַיַּקְרִיבוּ נְשִׂיאֵי
יִשְׂרָאֵל רָאשֵׁי בֵּית אֲבֹתָם הֵם

ת״א וימשחם סנהדרין יו שבועות טו מנחות ם

נשיאי

אונקלוס

א וַהֲוָה בְּיוֹמָא דְשֵׁיצִי
מֹשֶׁה לַאֲקָמָא יָת
מַשְׁכְּנָא וְרַבִּי יָתֵהּ
וְקַדִּישׁ יָתֵהּ וְיָת כָּל
מָנוֹהִי וְיָת מַדְבְּחָא
וְיָת כָּל מָנוֹהִי וְרַבִּנּוּן
וְקַדִּישׁ יָתְהוֹן׃
ב וְקָרִיבוּ רַבְרְבֵי
יִשְׂרָאֵל רֵישֵׁי בֵּית
אֲבָהָתְהוֹן אִנּוּן רַבְרְבֵי

שבטיא

בעל הטורים

אברכם. בגימ' אהבים על ידיהם : (א) ויהי ביום כלות . סמך חנוכת המזבח לברכת כהנים רמז לחשמונאי שימשו חנוכה ועוד כדי שלא תשלוט עין הרע במלאכתם לכך ברכם תחלה וסמך למשכן שבזכות המשכן יהיה שלום וכן דוד סמך ה' יברך את עמו בשלום למזמור שיר חנוכת הבית : ושמו את שמי ואני אברכם . וסמיך ליה ויהי ביום כלות זהו בכל מקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתיך : (ב) הם נשיאי המטות הם . סופי תיבות להסך מתים וכן הפקודים ויביאו את

שפתי חכמים

דא״ל מה תועלת בברכת הכהנים כיון שהשם ברכם : ב דלפי טעם ראשון יהיה ואני אברכם פי' אהבים עמהם וזה נראה דוחק לכן פירש ד״א . ולפי' האחרון לחוד קשה דמשמעות הקרא הוא דקאי על ישראל ולא על הכהנים לכן צריך גם לפירוש ראשון : ם נראה דקשה לרש״י דהנגינה דעל כלות משה מפרידו ממלת להקים את המשכן שאין כלות משה סמוך למלת להקים והללו הם שני ענינים ומה ב' ענינים איכא הכא . אלא ע״כ דה״פ ויהי ביום כלות משה מעשיית המשכן ומהקמת המשכן ועל זה מקשה רש״י ז״ל בצלאל וכל חכמי לב וכו' ומתרץ לפי שמסר נפשו וכו' ובזה יתורץ מה שמקשים העולם והלא לא עשה משה רק ההקמה וזה עשה משה לבדו כדכתיב לעיל בפ' פקודי . ומהרא״י תירץ דק״ל שלא הל״ל אלא ויהי ביום הוקם את המשכן עכ״ל והנ״ל כהבהי ודו״ק : ע רוצה לתרץ דלא תקשה הא מיד אחר הקמת המשכן היו הלוים עובדים עבודתן כדכתיב בסמוך והיאך ראוין לעשות כן והלא טמאי מתים היו ולא יוכלו לטהר דעדיין לא נשרפה הפרה . וא״ל דהפרה נשרפה קודם הקמת המשכן דהא כתיב בהדיא שלה בפ' חקת ובזה אל נכח פני אהל מועד משמע דכבר הוקם המשכן כשהשתמשו ומתרץ דבשני נשרפה הפרה כו' ומצא דביום שביעי היו טהורים : פ הוא הגילוח

רשי

ואני אברכם ג לכהנים : (א) ויהי ביום כלות משה. (במדבר רבה) כלת כתיב (ר״ל בפת״ח ולא כלות בשו״א ודו״ק) יום הקמת המשכן היו ישראל ככלה הנכנסת לחופה : כלות משה. בצלאל ואהליאב וכל חכם לב עשו את המשכן ותלאו הכתוב במשה לפי שמסר נפשו ם עליו לראות תבנית כל דבר ודבר כמו שהראהו בהר להורות לעושי המלאכה ולא טעה בתבנית אחת וכן מצינו בדוד לפי שמסר נפשו על בנין בהמ״ק שנאמר (תהלים קלב) זכור ה' לדוד את כל ענותו אשר נשבע לה' וגו' לפיכך נקרא על שמו שנאמר (מלכים א יב) ראה ביתך דוד : ביום כלות משה להקים. ולא נאמר ביום הקים מלמד שכל שבעת ימי המלואים היה משה מעמידו ומפרקו ובאותו היום העמידו ולא פרקו לכך נאמר ביום כלות משה להקים אותו היום כלו הקמותיו וראש חודש ניסן היה (גיטין ס) בשני נשרפה הפרה ע בשלישי הזו הזיה ראשונה ובשביעי פ גלחו : (ב) הם נשיאי המטות.

פירוש ע״ט

מסכים זיין אוף דר בְּרָכָה פון די כֹּהֲנִים אונ וועל זיי אויך בענטשן אדר אזו איז דר פשט וַאֲנִי אֲבָרְכֵם אונ איך וועל זיי בענטשן די כֹּהֲנִים וואָרום די כֹּהֲנִים בענטשן די יִשְׂרָאֵל אונ ווער וועט בענטשן די כֹּהֲנִים דרום זאגט גאט איך אַליין וועל דיא כֹּהֲנִים בענטשן : (א) וַיְהִי אונ עס איז געוועזן בְּיוֹם אין דעם טאג כַּלּוֹת מֹשֶׁה לְהָקִים אֶת הַמִּשְׁכָּן אז משה האט פר לענט אויף צו שטעלן דם מִשְׁכָּן וַיִּמְשַׁח אֹתוֹ אונ ער הט אים געזאלבט וַיְקַדֵּשׁ אֹתוֹ אונ האט אים געהייליגט

פירוש ע״ט

וְאֶת כָּל כֵּלָיו אונ אַלע זיינע כֵּלִים וְאֶת הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת כָּל כֵּלָיו אונ דעם מִזְבֵּחַ אונ אַלע זיינע כֵּלִים וַיִּמְשָׁחֵם אונ ער הט געזאלבט זייא וַיְקַדֵּשׁ אֹתָם אונ האט זיי געהייליגט : (ב) וַיַּקְרִיבוּ אונ זייא האבן גענעהנט נְשִׂיאֵי יִשְׂרָאֵל דיא הארן פון דיא יִשְׂרָאֵל רָאשֵׁי די עלצטע בֵּית אֲבוֹתָם פון דם הויז געזינד פון זייערע עלטערן הֵם זיי זענן נְשִׂיאֵי די הארן הַמַּטּוֹת פון די שְׁבָטִים (עיין רש״י) הֵם הָעוֹמְדִים עַל הַפְּקוּדִים זייא זענן געשטאנן מיט משה אונ מיט אַהֲרֹן בשעת זיי האבן געציילט די יִשְׂרָאֵל :

ויביאו

נְשִׂיאֵי הַמַּטֹּת הֵם הָעֹמְדִים עַל־
הַפְּקֻדִים: ג וַיָּבִיאוּ אֶת־קָרְבָּנָם
לִפְנֵי יְהוָה שֵׁשׁ־עֶגְלֹת צָב וּשְׁנֵי
עָשָׂר בָּקָר עֲגָלָה עַל־שְׁנֵי
הַנְּשִׂאִים וְשׁוֹר לְאֶחָד וַיַּקְרִיבוּ
אוֹתָם לִפְנֵי הַמִּשְׁכָּן: ד וַיֹּאמֶר
יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: ה קַח
מֵאִתָּם וְהָיוּ לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַת
אֹהֶל מוֹעֵד וְנָתַתָּה אוֹתָם אֶל־
הלוים

שִׁבְטַיָּא אִנּוּן דְּקָיְמִין
עַל מִנְיָנַיָּא: ג וְאַיְתִיוּ
יָת קֻרְבָּנְהוֹן קֳדָם יְיָ
שִׁית עֶגְלָן כַּד מְחַפְּיָן
וּתְרֵי עֲשַׂר תּוֹרִין
עֶגְלְתָא עַל תְּרֵין
רַבְרְבַיָּא וְתוֹר לְחַד
וְקָרִיבוּ יָתְהוֹן לֳקֳדָם
מַשְׁכְּנָא: ד וַאֲמַר יְיָ
לְמֹשֶׁה לְמֵימַר:
ה קַבֵּל מִנְּהוֹן וִיהוֹן
לְמִפְלַח יָת פָּלְחַן
מַשְׁכַּן זִמְנָא וְתִתֵּין
יתהון

בעל הטורים

קרבנם ס"ת אותם של שם ותבער בם אש ותאכל בקצה המחנה בקלונים שבהם: (ג) שש עגלות. כנגד שש המזלות אשר עולים בגלגל וששה יורדים וכנגד ששה עתים קור וחום וקיץ וחורף וזרע וקציר: ושני עשר בקר. כנגד י"ב שבטים

פירוש רשב"ם

אתכם וגו': (ב) על הפקדים. הם הנקובים בשמות במדבר סיני: (ג) עגלת. לפי שהוא דבוק עגלות של צב כמו שיאמר מעשרה עשרות יאמר מן עגלה של שני הנשיאים עגלות ומן ענוה ענוי ארץ ומן ערבה ערבי נחל:

רשי

(ספרי) שהיו שוטרים עליהם במצרים צ והיו מוכים עליהם שנאמר (שמות ה) ויכו שוטרי בני ישראל וגו': הם העמדים על הפקודים. שעמדו עם משה ואהרן כשמנו את ישראל (במדבר א) ואתכם יהיו וגו': (ג) שש עגלת צב. אין צב אלא מחופים וכן (ישעיה סו) בצבים ובפרדים עגלות מכוסים קרויים צבים: ויקריבו אותם לפני המשכן. שלא קיבל משה מידם עד שנאמר לו ק מפי המקום. אמר רבי נתן מה ראו הנשיאים להתנדב כאן בתחלה ובמלאכת המשכן לא התנדבו תחלה אלא כך אמרו הנשיאים יתנדבו צבור מה שיתנדבו ומה שמחסרין אנו משלימין כיון שראו שהשלימו צבור את הכל שנאמר (שמות לו) והמלאכה היתה דים אמרו מעתה מה לנו לעשות הביאו את אבני השהם ואת אבני המלואים לאפוד ולחשן לכך התנדבו

שפתי חכמים

כאמור בפ' בהעלותך והעבירו תער על כל בשרם וכו': צ דק"ל ומה סימן נותן בזה שאמר הם נשיאי המטות. ועז"פ שהיו שוטרים עליהם במצרים והכי קאמר קרא הם הנשיאים שהיו ממונים שוטרים עליהם במצרים שהיו הנוגשים רודים אותם שוטרים במצרים במקלות על שלא דחקו את בני ישראל להשלים מנין הלבנים. ואע"פ שהעומדים על הפקודים עדיין לא נתמנו עד א' באייר י"ל שהכתוב דבר על העתיד שיעמדו על הפקודים באחד באייר: ק דאל"כ מאי לפני המשכן דהא כבר כתיב ויביאו את קרבנם לפני ה' דהיינו לפני המשכן שבו שכן כבודו יתעלה ומטעם זה דרשו ג"כ בלפני המזבח שלא קבל משה משום שכבר כתיב ויקריבו הנשיאים את חנכת המזבח וא"כ ל"ל

פירוש ע"ט

(ג) וַיָּבִיאוּ אונ זיי האבן געבראכט אֶת קָרְבָּנָם זייער פריזאנט לִפְנֵי יְיָ פר גאט שֵׁשׁ עֶגְלוֹת צָב זעקס בדעקטי וועגן וּשְׁנֵי עָשָׂר בָּקָר אונ צוועלף רינדער עֲגָלָה איין וואגן עַל שְׁנֵי הַנְּשִׂיאִים אויף צוויי נשיאים קלומר צוויא נשיאים האבן מנדר געוועון איין וואגן וְשׁוֹר לְאֶחָד אונ איין אקס צו איין נשיא קלומר איטליכר נשיא האט מנדר געוועון איין אקס וַיַּקְרִיבוּ אוֹתָם לִפְנֵי הַמִּשְׁכָּן אונ זיי האבן די וועגן מיט דיא אקסן גנעהנט פר דעם משכן (עיין רש"י): (ד) וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר אונ גאט האט גזאגט צו משה אזו צו זאגן: (ה) קַח מֵאִתָּם נעם דס צו פון זייא וְהָיוּ אונ זייא זאלן זיין לַעֲבוֹד צו דינען אֶת עֲבוֹדַת אוֹהֶל מוֹעֵד דיא דינסט פון דם אוהל מועד דס הייסט מען זאל מיט זיי פירן די זאכן פון דם אוהל מועד בשעת אז די ישראל וועלן ציהן וְנָתַתָּה אוֹתָם אֶל הַלְוִיִּם אונ דו זאלסט זיי געבן צו די לוים אִישׁ איטליכן מענטשן כְּפִי עֲבוֹדָתוֹ נאך זיין ארבעט נאך קלומר

דיא

הַלְוִיִּם אִישׁ כְּפִי עֲבֹדָתוֹ: ו וַיִּקַּח
מֹשֶׁה אֶת־הָעֲגָלֹת וְאֶת־הַבָּקָר
וַיִּתֵּן אוֹתָם אֶל־הַלְוִיִּם: ז אֵת |
שְׁתֵּי הָעֲגָלוֹת וְאֵת אַרְבַּעַת הַבָּקָר
נָתַן לִבְנֵי גֵרְשׁוֹן כְּפִי עֲבֹדָתָם:
ח וְאֵת | אַרְבַּע הָעֲגָלֹת וְאֵת שְׁמֹנַת
הַבָּקָר נָתַן לִבְנֵי מְרָרִי כְּפִי עֲבֹדָתָם
בְּיַד אִיתָמָר בֶּן־אַהֲרֹן הַכֹּהֵן:
ט וְלִבְנֵי קְהָת לֹא נָתָן כִּי־עֲבֹדַת
הַקֹּדֶשׁ עֲלֵהֶם בַּכָּתֵף יִשָּׂאוּ:

ת״א ולבני קהת משה לא פרכין יה

ויקריבו

יָתְהוֹן לְלֵוָאֵי גְּבַר כְּמִסַּת פָּלְחָנֵהּ:
ו וּנְסֵיב מֹשֶׁה יָת עֶגְלָתָא וְיָת תּוֹרֵי וִיהַב יָתְהוֹן לְלֵוָאֵי:
ז יָת תַּרְתֵּין עֶגְלָתָא וְיָת אַרְבַּעַת תּוֹרֵי יְהַב לִבְנֵי גֵרְשׁוֹן כְּמִסַּת פָּלְחַנְהוֹן:
ח וְיָת אַרְבַּע עֶגְלָתָא וְיָת תְּמַנְיָא תּוֹרֵי יְהַב לִבְנֵי מְרָרִי כְּמִסַּת פָּלְחַנְהוֹן בִּידָא דְאִיתָמָר בַּר אַהֲרֹן כַּהֲנָא:
ט וְלִבְנֵי קְהָת לָא יְהַב אֲרֵי פָּלְחַן קוּדְשָׁא עֲלֵיהוֹן

פירוש רשב״ם

צב. כמו בצבים ובפרדים. פתרונו לפי עניינו ונראה בעיני עגלות העשויות להלוך בצבא ובדרכים רחוקים:

שפתי חכמים

עוד ויקריבו לפני המזבח: ר דאל״כ מאי לפני המזבח דקאמר והסו ויאמר ה׳ אל משה וגו׳ כבא אחריו דמשמע שהם לא אמר לו הש״י לא היה מקבלם והא דאמר לו הש״י נשיא

רש״י

כאן תחלה: (ח) כפי עבודתם. שהיה משא בני גרשון קל משל מררי שהיו טוענים הקרשים והעמודים והאדנים: (ט) כי עבודת הקדש עלהם. משא דבר הקדושה הארון והשלחן וגו׳ לפיכך בכתף ישאו: (י) ויקריבו הנשיאים את חנכת המזבח. לאחר שהתנדבו העגלות והבקר לשאת המשכן נשאם לבם להתנדב קרבנות המזבח לחנכו: ויקריבו הנשיאם את קרבנם לפני המזבח. כי לא קבל משה מידם עד שנאמר לו מפי הגבורה:

פירוש ע״ט

דיא לְוִיִּם וָואס אוף זַייא אִיז מוּטַל גְוָועֶן צוּ טְרָאגְן אַיין גְרוֹסֶע מַשָּׂא זָאל מָען זַיי גֶעבְּן מֶער וָועגְן מִיט מֵיין אָקְסְן אוּנ די לְוִיִּם וָוס אוּף זַיי אִיז מוּטָל גְוָועֶן צוּ טְרָאגְן אַקְלֵיינֶע מַשָּׂא הָט מָען זַיי גֶגֶעבְּן וֶוויינִיגֶר וָועגְן: (ו) וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת הָעֲגָלוֹת וְאֶת הַבָּקָר אוּנ מֹשֶׁה הָט גֶנוּמְן די וָועגְן אוּנ די רִינְדֶר וַיִּתֵּן אוֹתָם אֶל הַלְוִיִּם אוּנ עֶר הָט זַיי גֶגֶעבְּן צוּ די לְוִיִּם: (ז) אֶת שְׁתֵּי הָעֲגָלוֹת וְאֶת אַרְבַּעַת הַבָּקָר צְווַיי וָועגְן מִיט פִיר רִינְדֶר נָתַן לִבְנֵי גֵרְשׁוֹן הָט עֶר גֶגֶעבְּן צוּ די קִינְדֶר פוּן גֵרְשׁוֹן כְּפִי עֲבוֹדָתָם נָאךְ זַייעֶרֶע אַרְבֶּעט נָאךְ די בְּנֵי גֵרְשׁוֹן הָאבְּן גֶטְרָאגְן די יְרִיעוֹת אוּנ נָאךְ אַנְדֶרֶע גְרִינְגֶע זַאכְן אוּנ די בְּנֵי מְרָרִי הָאבְּן גֶטְרָאגְן די בְּרֶעטֶער אוּנ נָאךְ אַנְדֶרֶע שְׁוֶוערִי זַאכְן פוּן

פירוש ע״ט

דֶם מִשְׁכָּן דְרוּם הָאט עֶר צוּ די בְּנֵי גֵרְשׁוֹן נָאר גֶגֶעבְּן צְווַיי וָועגְן מִיט פִיר רִינְדֶר: (ח) וְאֵת אַרְבַּע הָעֲגָלוֹת אוּנ פִיר וָועגְן וְאֵת שְׁמוֹנַת הַבָּקָר אוּנ אַכְט רִינְדֶר נָתַן לִבְנֵי מְרָרִי הָאט עֶר גֶגֶעבְּן צוּ די בְּנֵי מְרָרִי כְּפִי עֲבוֹדָתָם נָאךְ זֵייעֶרֶע אַרְבֶּעט נָאךְ כְּלוֹמַר וָוארוּם די בְּנֵי מְרָרִי הָאבְּן גֶטְרָאגְן די בְּרֶעטֶער אוּנ נָאךְ אַנְדֶרֶע שְׁוֶוערִי זַאכְן דְרוּם הָט עֶר זַיי גֶגֶעבְּן מֶער וָועגְן מִיט אָקְסְן אֵיידֶר מָען הָאט גֶגֶעבְּן צוּ די בְּנֵי גֵרְשׁוֹן בְּיַד דוּרְךְ אִיתָמָר בֶּן אַהֲרֹן הַכֹּהֵן דֶר זוּן פוּן אַהֲרֹן הַכֹּהֵן כְּלוֹמַר עֶר אִיז גְוָועֶן דֶר מְמוּנֶה אִיבֶּר דֶעם: (ט) וְלִבְנֵי קְהָת אוּנ צוּ דִיא קִינְדֶר פוּן קְהָת לֹא נָתָן הָט עֶר נִיט גֶגֶעבְּן קֵיין וָועגְן מִיט קֵיין אָקְסְן כִּי עֲבוֹדַת הַקֹּדֶשׁ עֲלֵיהֶם וָוארוּם די הֵיילִיגֶע

י וַיַּקְרִיבוּ הַנְּשִׂאִים אֵת חֲנֻכַּת
הַמִּזְבֵּחַ בְּיוֹם הִמָּשַׁח אֹתוֹ וַיַּקְרִיבוּ
הַנְּשִׂיאִם אֶת־קָרְבָּנָם לִפְנֵי
הַמִּזְבֵּחַ׃ יא וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
נָשִׂיא אֶחָד לַיּוֹם נָשִׂיא אֶחָד לַיּוֹם
יַקְרִיבוּ אֶת־קָרְבָּנָם לַחֲנֻכַּת
הַמִּזְבֵּחַ׃ ס יב וַיְהִי הַמַּקְרִיב בַּיּוֹם
הָרִאשׁוֹן אֶת־קָרְבָּנוֹ נַחְשׁוֹן בֶּן־

ת״א נשיא אחד קידושין מב ביום הראשון. פ״ק ס קרבנות הנשיאים כולם עקידה שער כו

עמינדב

בְּכַתְפָּא נָטְלִין׃
י וְקָרִיבוּ רַבְרְבַיָּא יָת
חֲנֻכַּת מַדְבְּחָא בְּיוֹמָא
דְּרַבִּיאוּ יָתֵהּ וְקָרִיבוּ
רַבְרְבַיָּא יָת קֻרְבָּנְהוֹן
לָקֳדָם מַדְבְּחָא׃
יא וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה
רַבָּא חַד לְיוֹמָא רַבָּא
חַד לְיוֹמָא יְקָרְבוּן יָת
קֻרְבַּנְהוֹן לַחֲנֻכַּת
מַדְבְּחָא׃ יב וַהֲוָה
דִּמְקָרֵב בְּיוֹמָא
קַדְמָאָה יָת קֻרְבָּנֵהּ
נחשון

רש״י

(יא) יקריבו את קרבנם לחנכת המזבח. (זבחים כא) ועדיין לא היה יודע משה היאך יקריבו אם כסדר תולדותם אם כסדר המסעות עד שנאמר לו מפי הקב״ה יקריבו ש למסעות איש יומו׃ (יב) ביום הראשון. אותו היום נטל עשר

שפתי חכמים

אחד ליום וגו׳ אף שלא מצינו שנסתפק משה בזה שהרי לא פירש״י אלא אם כסדר תולדותם וכו׳ י״ל דמשה השיב לו מעצמו בלתי שאלת משה פן יבא לטעות ולומר שכולם יקריבו קרבנם ביום אחד כיון שכולם ביחד הביאו קרבנם והיו כולם זריזים במצוה דין הוא שיהיו כולם שוין בהקרבתן עד שהוצרך השם לומר נשיא אחד ליום וק״ל. והרא״ם כתב שנסתפק גם בזה אם כולם יקריבו ביום אחד או כל אחד ביומו מיד השיב לו השי״ת נשיא אחד ליום וע״ש מה שהקשה ותירץ שם ואין כל כך נוכח הפשט מ״ש קצרתי ולא הבאתיו׃ ש כתב

פירוש ע״ט

דינסט איז אויף זיי כלומר זיי האבן גטראגן די היילינגע זאכן דם ארון מיט דם שלחן אונ אנדרע היילגע זאכן בכתף ישאו זיי האבן דם גמוזט טראגן אויף די אקסלן׃ (י) ויקריבו הנשיאים את חנכת המזבח אונ די נשיאים האבן גנעהנט קרבנות מען זאל מיט זיי מחנך זיין דם מזבח ביום המשח אותו אין דם טאג ווס מען הט אים גזאלבט ויקריבו הנשיאים האבן דיא נשיאים גנעהנט זייערע קרבנות פר דם מזבח. רש״י שרייבט זייא האבן דרום גנעהנט די קרבנות צום מזבח וארום משה הט בייא זייא ניט גוואלט צו נעמן ביז גאט וועט אים הייסן אונ די וועגן מיט דיא אקסן האבן זיי אויך גמאכט גנעהנן צום משכן מחמת דם טעם אונ פר ווס דא ביי חנכת המזבח האבן די נשיאים פריער מנדב גוועזן זייער נדבה אונ ביי מלאכת המשכן האבן זייא ניט צום ערשטן מנדב גוועזן ווארום ביי מלאכת המשכן האבן

זיך די נשיאים גטראכט לאז דם צבור מנדב זיין ווי פיל זייא וועלן מנדב זיין אונ ווס עס וועט ניט דר גיין וועלן מיר משלים זיין. עס איז אבר אוס גקומן אז דם צבור האט אזו פיל מנדב גוועזן אז עס איז נאך איבר גבליבן וואס האבן זיי גקאנט טאן האבן זייא מנדב גוועזן די שטיינר צום אפוד אונ צום חושן. דרום האבן זיי שון בייא חנכת המזבח פריער מנדב גוועזן׃ (יא) ויאמר יי׳ אל משה הט גאט גזאגט צוא משה נשיא אחד איין נשיא ליום צו אטאג יקריבו זיי זאלן מקריב זיין את קרבנם זייער קרבן לחנוכת המזבח מחנך צו זיין דם מזבח כלומר עס איז כר האנדן צוועלף נשיאים זאל איטלכר באזונדר מקריב זיין זיינע קרבנות אין איין באזונדרן טאג ביז צוועלף טאג כדי איטלכר נשיא זאל קאנן מקריב זיין זיין קרבן אין אבאזונדרן טאג׃ (יב) ויהי אונ עס איז גוועזן המקריב ביום הראשון דר נשיא וואס האט מקריב

גוועזן

עַמִּינָדָב לְמַטֵּה יְהוּדָה׃ יג וְקָרְבָּנוֹ
קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה
מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים
שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם ׀
מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן
לְמִנְחָה׃ יד כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב

ת״א שניהם מלאים שתים מנחות ח יט
כף אחת עשרה זהב פסחים יט מגילה כג

מלאה

נַחְשׁוֹן בַּר עַמִּינָדָב
לְשִׁבְטָא דִיהוּדָה׃
יג וְקֻרְבָּנֵהּ מְגִסְתָּא
דִּכְסַף חֲדָא מְאָה
וּתְלָתִין סִלְעִין הֲוָה
מַתְקְלַהּ מִזְרְקָא חַד
דִּכְסַף מַתְקְלֵהּ שַׁבְעִין
סִלְעִין בְּסִלְעֵי קוּדְשָׁא
תַּרְוֵיהוֹן מְלַן סֻלְתָּא
דְּפִילָא בִּמְשַׁח
לְמִנְחָתָא׃ יד בָּזִיכָא

חדא

פירוש רשב״ם

(יג) וקרבנו. מוסב למעלה, ויהי המקריב נחשון, וקרבנו היה כך וכך כסדר הכתובים בד׳ דגלים הביאו קרבנותיהם, דגל יהודה ואחרי כן דגל ראובן ואח״כ

בעל הטורים

וי״ב מזלות: (יג) וקרבנו. וי״ו יתירה ע״ש ששה בנים שיצאו ממנו וכולם נתברכו בו׳ ברכות ששה בנים יצאו מנחשון כפלי שש ברכות ואלו הן דוד משיח דניאל חנניה מישאל ועזריה. דוד דכתיב ביה יודע נגן וגבור חיל איש מלחמה ונבון דבר ואיש תואר וה׳ עמו. יודע נגן שיודע לשאול. וגבור חיל יודע להשיב איש מלחמה יודע ליטא וליתן במלחמה של תורה. ונבון דבר מבין דבר מתוך דבר. ואיש תואר שמראה פנים בהלכה. וה׳ עמו שהלכה כמותו בכל מקום. משיח דכתיב ביה ונחה עליו רוח ה׳ רוח חכמה ובינה רוח עצה וגבורה רוח דעת ויראת ה׳. דניאל חנניה מישאל ועזריה דכתיב בהן ילדים אשר אין בהם כל מום וטובי מראה ומשכילים בכל חכמה ויודעי דעת ומביני מדע ואשר כח בהם לעמוד בהיכל המלך. ד״א למה וקרבנו עם וי״ו יתירה כנגד ששה דברים שנתחדשו באותו היום בעולם ראשון לשכינה שצרתה בישראל ראשון לנשיאים ראשון לברכת כהנים ראשון למחילת מחנה שכינה ראשון לאיסור במה ראשון לירידת האש יצא בן נחשון בשם מדום ויבנה יסוד היהמ״ק ולמה נקרא שמו נחשון על שירד תחלה לנחשול שבים. בכולן כתיב נשיא חוץ מיהודה שלמוד הוא אותו השבט להקטין את עצמו ישב לא עבדך תחת הנער וכן בדוד הוא אומר הוא הקטן. בכל אחד יש ששה פסוקים כנגד ששת ימי המעשה ובכל אחד הוכפל שמו הרי כ״ד כנגד כ״ד שעות שביום ובלילה: שלשים ומאה משקלה. כנגד שנות אדם עד שנולד שת: שבעים שקל. כנגד שבעים שהניח לבניו (אולי ר״ל לדוד המלך ע״ה) ולהצילם משבעים אומות: שבעים שקל. בגי׳ שבעים נפש בשביל שבעים שירדו למצרים: (יד) כף אחת. כנגד התורה שנתנה מכף ידו של הקב״ה: עשרה

שפתי חכמים

הרא״ם ויש לתמוה היאך נסתפק משה בסדר המקריבים אם כתולדותם או כפי מסעם והלא עדיין לא נאמרו סדר המסעות עד אחד באייר כמו שמפורש בפ׳ במדבר ושמא י״ל שמאז שהשם בהר סיני ארבעים ימים האחרונים הודיעו השם חילוף הבכורים עם הלוים וחילוק הדגלים וסדר מסע המחנות עכ״ל. ולי נראה שידע משה סדר מסעות וחילוק הדגלים מיעקב אבינו ע״ה כמו שפירש״י בפ׳ במדבר בפסוק איש על דגלו באותות וגו׳ באותות שמסר להם אביהם וכו׳. ומסתמא גם המסעות היו כן דאין סברא שיהיו המסעות משונים מן הדגלים וק״ל: ת כלומר אין פירוש למ״ד למטה יהודה כלמ״ד אמרי לו שיהיה פירושו בעבור מטה יהודה שגבה משבטו והקריב ופי׳ למטה כמו ממטה: א שהיא מנחה ראשונה האמורה בויקרא ולא למנחת נסכים שהוא דבר הלמד מעניינו מה מלאה קטורת נדבה אף מלאה סולת נדבה: ב דק״ל דעשרה זהב משמע שהיה עשרה זהובים של מטבע וכיאך יכול להיות זה דהא היה כף לא היה מטבע של זהב: ג פי׳ לא מצינו שום יחיד יביא קטורת על א׳ מב׳ מזבחות ואף הקטרת אינה נקטרת אלא על המזבח הפנימי וכאן

רש״י

עטרות ראשון למעשה בראשית ראשון לנשיאים וכו׳ כדאיתא בסדר עולם: למטה יהודה. יחסו הכתוב על שבטו ולא שגבה משבטו והקריב ת או אינו אומר למטה יהודה אלא שגבה משבטו והביא ת״ל זה קרבן נחשון משלו הביא: (יג) שניהם מלאים סלת. למנחת א נדבה: עשרה זהב. כתרגומו משקל עשר שקלי הקדש ב היה בה: מלאה קטרת. לא מצינו קטרת ליחיד ג ולא על המזבח החיצון אלא זו בלבד

פירוש ע״ט

גְוֶועְן דֶם עֶרְשְׁטְן טָאג אֶת קָרְבָּנוֹ זַיין קָרְבַּן הָט גְהֵייסְן נַחְשׁוֹן בֶּן עַמִּינָדָב נַחְשׁוֹן דֶר זוּן פוּן עַמִּינָדָב לְמַטֵּה יְהוּדָה עֶר אִיז גְוֶועְן דֶר נָשִׂיא פוּן שֵׁבֶט יְהוּדָה׃ (יג) וְקָרְבָּנוֹ אוּנ זַיין קָרְבַּן אִיז גְוֶועְן קַעֲרַת כֶּסֶף אַחַת אַיין זִילְבֶּרְנֶע שִׁיסֶל שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ זִיא הָאט גְוואֹגְן הוּנְדֶרְט מִיט דְרַייסִג שְׁקָלִים מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף אוּנ אַיין שְׁפְּרֶענְג בֶּעקְן

פירוש ע״ט

פוּן זִילְבֶּר שִׁבְעִים שֶׁקֶל עֶר הָט גְוואֹגְן זִיבְּצִיג שְׁקָלִים בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ אַזֶועלְכֶע שְׁקָלִים פוּן הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם מְלֵאִים בֵּיידִי כְּלוֹמַר דִיא שִׁיסֶל מִיט דֶם שְׁפְּרֶענְג בֶּעקְן זֶענֶן גְוֶועְן בֵּיידֶע פוּל סוֹלֶת מִיט זֶעמְל מֶעל בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן ווָס דָם זֶעמְל מֶעל אִיז גְוֶועְן אוּם גְמִישְׁט מִיט אַייל לְמִנְחָה דָם הָט עֶר גְבְרַאכְט פוּן אַקָרְבַּן מִנְחָה ווֶעגְן׃ (יד) כַּף אַחַת

מְלֵאָה קְטֹרֶת׃ טו פַּר אֶחָד בֶּן־
בָּקָר אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־
שְׁנָתוֹ לְעֹלָה׃ טז שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד
לְחַטָּאת׃ יז וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר
שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים
חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה
זֶה קָרְבַּן נַחְשׁוֹן בֶּן־עַמִּינָדָב׃ פ
יח בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי הִקְרִיב נְתַנְאֵל בֶּן־
צוּעָר נְשִׂיא
יִשָּׂשכָר

חֲדָא מַתְקַל עֲשַׂר
סִלְעִין הִיא דִדְהַב
מַלְיָא קְטֹרֶת בּוּסְמַיָּא׃
טו תּוֹר חַד בַּר תּוֹרֵי
דְּכַר חַד אִמַּר חָד
בַּר שַׁתֵּהּ לַעֲלָתָא׃
טז צְפִיר בַּר עִזִּין חָד
לְחַטָּאתָא׃ יז וּלְנִכְסַת
קֻדְשַׁיָּא תּוֹרִין תְּרֵין
דִּכְרִין חַמְשָׁא גַּדְיֵי
חַמְשָׁא אִמְּרִין בְּנֵי
שְׁנָא חַמְשָׁא דֵּין
קֻרְבָּנָא דְנַחְשׁוֹן בַּר
עַמִּינָדָב׃ יח בְּיוֹמָא
תִּנְיָנָא קָרִיב נְתַנְאֵל בַּר צוּעָר רַבָּא
דְיִשָּׂשכָר

בעל הטורים

זהב. כנגד י' דברות: מלאה קטרת. תחליף הק' בד' בא"ת ב"ש יעלה למנין תרי"ג: (טו) פר אחד. כנגד אברהם ואל הבקר רץ אברהם. איל כנגד יצחק. כבש כנגד יעקב והכשבים הפריד יעקב: פר איל כבש. בגימ' אברהם יצחק ויעקב: (יז) ולזבח השלמים בקר שנים. כנגד משה ואהרן שעשו שלום בין ישראל ובין אביהם שבשמים: אילים כבשים עתודים. שלשה מינים כנגד כהנים לוים וישראלים וכנגד תורה נביאים וכתובים. עתודים. מלא וי"ו שדוד שעמד ממנו נתברך בשש ברכות ואין עתודים אלא לשון עתידה כמד"א אשר התעתדו לגלים ואומר ועתדה בשדה לך פי' יבא בן נחשון והוא בשש מדות ויבנה יסוד בית המקדש. ד"א וקרבנו למה וי"ו יתירה כנגד ו' דברים שניטלו מאדם הראשון ועתידין לחזור כשיבא בן נחשון הוא המשיח ואלו הן הששה דברים שניטלו מאדה"ר זיוו דכתיב משנה פניו ותשלחהו. חייו דכתיב כי עפר אתה ואל עפר תשוב. קומתו דכתיב ויתחבא האדם מלמד שנגרעה קומתו ונעשית של מאה אמה. פירות הארץ והאילן דכתיב ארורה האדמה בעבורך בעצבון תאכלנה. מאורות דכתיב וחפרה הלבנה ובושה החמה ומנין שגנזן שנא' וימנע מרשעים אורם ומנין שעתידין לחזור בימי המשיח שנא' ואוהביו כצאת השמש בגבורתו. חייו דכתיב כי כימי העץ ימי עמי ת"ק שנה הדן של שקמה ת"ק שנה. קומתו דכתיב ואולך אתכם קוממיות בקומה זקופה. פירות הארץ והאילן דכתיב הגפן תתן פריה והארץ תתן יבולה. מאורות דכתיב והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים: (יח) ביום השני הקריב. בגי' נתן לשם עלה:

רש"י

והוראת שעה היתה: (טו) פר אחד. מיוחד שבעדרו: (טז) שעיר עזים אחד לחטאת.

שפתי חכמים

נעשו שני שינויים: ד שהרי כאן אין כתיב אלא שום מספר אחר שהוא יותר מאחד עד שהוצרך לכתוב בפירוש אלת

פירוש עם

אֵין לֶעפֶל עֲשָׂרָה וָוס זיא האט גוואגן צֶעהֶן שְׁקָלִים זָהָב דִי לֶעפֶל אִיז גֶעוֶועְן פוּן גָאלְד מְלֵאָה קְטֹרֶת זִי אִיז גֶעוֶועְן פוּל מִיט קְטוֹרֶת׃ (טו) אוּנ הָט גֶבְּרַאכְט פַּר אֶחָד אֵיין אָקְס בֶּן בָּקָר אַיוּנְגֶע רִינְדֶר אוּנ אוֹיךְ הָט עֶר גֶבְּרַאכְט אַיִל אֶחָד אֵיין ווידֶר כֶּבֶשׂ אֶחָד אוּנ אֵיין שֶׁעפְּס בֶּן שְׁנָתוֹ וָוס אִיז אַלְט אַיָאר לְעֹלָה פַר אַקָרְבַּן עוֹלָה׃ (טז) שְׂעִיר עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת אוּנ הָט גֶבְּרַאכְט אֵיין צִיקֶעלִי פוּן צִיגֶן פַר אַחַטָּאת׃ (יז) וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים אוּנ צוּא שֶׁעכְטוּנג פוּן שְׁלָמִים וָועגְן הָט עֶר גֶבְּרַאכְט בָּקָר שְׁנַיִם צְוֵויא רִינְדֶר אֵילִים חֲמִשָּׁה אוּנ פִינְף ווידֶר עַתּוּדִים בֶּעקְן דָם הַייסְט זְכָרִים פוּן שָׁאף חֲמִשָּׁה פִינְף כְּבָשִׂים שָׁאף בְּנֵי שָׁנָה וָוס זֶענְן אַלְט אַיָאר חֲמִשָּׁה פִינְף זֶה דָאס דָאזִיגֶע כְּלוֹמַר דָם אַלְץ וָוס אוֹבְן אִיז גְשְׁטַאנְן קָרְבָּנוֹ אִיז דָם גֶעוֶועְן דֶר קָרְבַּן פוּן נַחְשׁוֹן בֶּן עַמִּינָדָב נַחְשׁוֹן דֶר זוּן פוּן עַמִּינָדָב׃ (יח) בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי אִין דֶם אַנְדֶרְן טָאג הִקְרִיב הָאט מַקְרִיב גֶעוֶועְן קָרְבָּנוֹת פוּן חֲנוּכַּת הַמִּזְבֵּחַ נְתַנְאֵל דֶר זוּן פוּן צוּעָר נְשִׂיא יִשָּׂשכָר עֶר אִיז גֶעוֶועְן דֶר נָשִׂיא פוּן שֵׁבֶט יִשָּׂשכָר׃ (פט) וּבְבֹא

צוּעָר נְשִׂיא יִשָּׂשכָר׃ יט הִקְרִב אֶת־קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם ׀ מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה׃ כ כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת׃ כא פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה׃ כב שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת׃ כג וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה

כבשים

דְיִשָּׂשכָר׃ יט קָרֵיב יָת קֻרְבָּנֵהּ מְגִסְתָּא דִכְסַף חֲדָא מְאָה וּתְלָתִין סִלְעִין הֲוָת מַתְקְלַהּ מִזְרְקָא חַד דִּכְסַף מַתְקְלֵהּ שַׁבְעִין סִלְעִין בְּסִלְעֵי קוּדְשָׁא תַּרְוֵיהוֹן מְלַן סֻלְתָּא דְּפִילָא בִמְשַׁח לְמִנְחָתָא׃ כ בָּזִיכָא חֲדָא מַתְקַל עֲשַׂר סִלְעִין הִיא דִדְהַב מַלְיָא קְטֹרֶת בּוּסְמַיָּא׃ כא תּוֹר חַד בַּר תּוֹרֵי דְּכַר חַד אִמַּר חַד בַּר שַׁתֵּהּ לַעֲלָתָא׃ כב צְפִיר בַּר עִזִּין חַד לְחַטָּאתָא׃ כג וּלְנִכְסַת קוּדְשַׁיָּא תּוֹרִין תְּרֵין דִּכְרִין חַמְשָׁא גַּדְיֵי חמשא

שפתי חכמים

אחד להבדילו מן המספר השני אלא לדרשה קאתי ומ"ל שדשינה קרא וכתב פר אחד בן בקר ולא כתיב פר בן בקר אחד לדרשה קאתי: ה פירוש קבר התהום הוא שלא הכיר בו אדם כלומר שאלו הוא משוקע בתהום שאין דרך האדם להשיג שיש שם קבר והיו צריכין להטהר מטומאה זו ומנגיעת ספק טומאה. דאל"כ לא היו רשאין לבא למקדש או לעזרה דטומאת הספקות שאפשר לכפר עליהם ע"י שעיר חטאת שצריכה כפרה. אבל טומאה ודאי נדחית מפני קרבן צבור כמו הפסח שנדחית הטומאה מפניו אם היו רוב הצבור טמאים כדכתיב במועדו אפילו בטומאה. והרא"ם האריך ואני קצרתי: ו כוונת מדרשות הללו להיות קרובים לפשוטו של מקרא דאל"כ מה ענין הכלים הללו במספרם ובמשקלם וכן בבהמות הללו עד שכל הנשיאים הסכימו בה שלא לגרוע ולהוסיף ואף שאין מנהג הרב להביא מדרשות כאלה הרא"ם:

רש"י

לכפר על קבר ה התהום (עיין ברא"ם) וטומאת ספק: (יח) הקריב נתנאל בן צוער. (יט) הקריב את קרבנו. מה ת"ל הקריב בשבטו של יששכר מה שלא נאמר בכל השבטים לפי שבא ראובן וערער ואמר אחר שקדמני יהודה אחי אקריב אני אחריו אמר לו משה מפי הגבורה נאמר לי שיקריבו כסדר מסען לדגליהם לכך אמר הקרב את קרבנו והוא חסר יו"ד שהוא משמע הקרב לשון צווי שמפי הגבורה נצטווה הקרב ומהו הקריב שני פעמים שבשביל שני דברים זכה להקריב אחד לשבטים אחת שהיו יודעים בתורה שנאמר (ד"ה א יב) ומבני יששכר יודעי בינה לעתים ואחת שהם נתנו עצה לנשיאים להתנדב קרבנות הללו ויסודו של ר' משה הדרשן מצאתי אמר רבי פנחס בן יאיר נתנאל בן צוער השיאן עצה זו: קערת כסף. מנין אותיותיו בגימ' תתק"ל כנגד שנותיו של אדם הראשון: שלשים ומאה משקלה. על שם שכשהעמיד תולדות לקיום העולם בן מאה ול' שנה היה שנאמר (בראשית ה) ויחי אדם שלשים ומאת שנה ויולד בדמותו וגו': מזרק אחד כסף. בגימ' תק"כ על שם נח שהעמיד תולדות בן ת"ק שנה ועל שם עשרים שנה שנגזרה גזירת המבול קודם תולדותיו כמו שפירשתי אצל (שם ה) והיו ימיו מאה ועשרים שנה לפיכך נאמר מזרק א' כסף ולא נאמר מזרק כסף אחד כמו שנאמר בקערה לומר שאף אותיות של אחד מצטרפות למנין: שבעים שקל. כנגד שבעים אומות שיצאו משמו: (כ) כף אחת. כנגד התורה שנתנה מידו של הקב"ה: עשרה זהב. כנגד עשרת הדברות: מלאה קטרת. גימ' של קטרת תרי"ג ובלבד שתחליף קו"ף בדל"ת על ידי א"ת ב"ש ג"ר ד"ק: (כא) פר אחד. כנגד אברהם שנאמר בו (בראשית יח) ויקח בן בקר: איל אחד. כנגד יצחק (שם כב) ויקח את האיל וגו': כבש אחד. כנגד יעקב (שם ל) והכשבים הפריד יעקב: (כב) שעיר עזים. לכפר על מכירת יוסף שנאמר בו (שם לז) וישחטו שעיר עזים: (כג) ולזבח השלמים בקר שנים. כנגד משה ואהרן שנתנו שלום בין ישראל לאביהם שבשמים: אילם עתודים

כבשים בני־שנה חמשה זה קרבן
נתנאל בן־צוער: פ כד ביום
השלישי נשיא לבני זבולן אליאב
בן־חלן: כה קרבנו קערת־כסף
אחת שלשים ומאה משקלה
מזרק אחד כסף שבעים שקל
בשקל הקדש שניהם | מלאים
סלת בלולה בשמן למנחה:
כו כף אחת עשרה זהב מלאה
קטרת: כז פר אחד בן־בקר איל
אחד כבש־אחד בן־שנתו לעלה:
כח שעיר־עזים אחד לחטאת:
כט ולזבח השלמים בקר שנים
אילם חמשה עתדים חמשה
כבשים בני־שנה חמשה זה קרבן
אליאב בן־חלן: פ ל ביום הרביעי
נשיא לבני ראובן אליצור בן־
שדיאור: לא קרבנו קערת־כסף
אחת שלשים ומאה משקלה
מזרק

חמשא אמרין בני
שנא חמשא דין קרבן
נתנאל בר צוער:
כד ביומא תליתאה
רבא לבני זבולן
אליאב בר חלן:
כה קרבניה מגסתא
דכסף חדא מאה
ותלתין סלעין הוה
מתקלה מזרקא חד
דכסף מתקלה שבעין
סלעין בסלעי קודשא
תרויהון מלן סלתא
דפילא במשח
למנחתא: כו בזיכא
חדא מתקל עשר
סלעין היא דדהב
מליא קטרת בוסמיא:
כז תור חד בר תורי
דכר חד אמר חד
בר שתה לעלתא:
כח צפיר בר עזין חד
לחטאתא: כט ולנכסת
קודשיא תורין תרין
דכרין חמשא גדיי
חמשא אמרין בני
שנא חמשא דין קרבן
אליאב בר חלן:
ל ביומא רביעאה
רבא לבני ראובן
אליצור בר שדיאור:
לא קרבניה מגסתא דכסף חדא מאה ותלתין

שפתי חכמים | רש"י

כבשים. ג' מינים כנגד כהנים ולוים וישראלים ז דק"ל דביום הג' נשיא משמע דביום הג' היה נשיא אבל
וכנגד תורה נביאים וכתובים. שלש חמשיות כנגד
חמשה חומשין וחמש הדברות הכתובין על לוח אחד וחמש הכתובין על השני. ע"כ יסודו של ר"מ הדרשן:
(כד) ביום השלישי נשיא וגו'. ביום השלישי היה נשיא ז המקריב לבני זבולון וכן כולם אבל בנחשון
שנאמר בו הקריב נחשון נופל אחריו הל' לומר נשיא ישכר לפי שכבר הזכיר שמו והקרבתו ובשאר שלא
נאמר

מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל
בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם | מְלֵאִים
סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה׃
לב כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה
קְטֹרֶת׃ לג פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל
אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה׃
לד שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת׃
לה וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם
אֵילִם חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה
כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן
אֱלִיצוּר בֶּן־שְׁדֵיאוּר׃ פ לו בַּיּוֹם
הַחֲמִישִׁי נָשִׂיא לִבְנֵי שִׁמְעוֹן
שְׁלֻמִיאֵל בֶּן־צוּרִישַׁדָּי׃ לז קָרְבָּנוֹ
קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה
מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים
שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם |
מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן
לְמִנְחָה׃ לח כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב
מְלֵאָה קְטֹרֶת׃ לט פַּר אֶחָד בֶּן־
בָּקָר אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־
שְׁנָתוֹ לְעֹלָה׃ מ שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד

לחטאת

ת"א שלמיאל בן צורישדי סנהדרין פב

אונקלוס

וּתְלָתִין סִלְעִין הֲוָה
מַתְקְלַהּ מִזְרְקָא חַד
דִּכְסַף מַתְקְלֵהּ שַׁבְעִין
סִלְעִין בְּסִלְעֵי קוּדְשָׁא
תַּרְוֵיהוֹן מְלַן סֻלְתָּא
דְּפִילָא בִּמְשַׁח
לְמִנְחָתָא׃ לב בָּזִיכָא
חֲדָא מַתְקַל עֲשַׂר
סִלְעִין הִיא דִּדְהַב
מַלְיָא קְטֹרֶת בּוּסְמַיָּא׃
לג תּוֹר חַד בַּר תּוֹרֵי
דְּכַר חַד אִמַּר חָד
בַּר שַׁתֵּהּ לַעֲלָתָא׃
לד צְפִיר בַּר עִזִּין חַד
לְחַטָּאתָא׃ לה וּלְנִכְסַת
קוּדְשַׁיָּא תּוֹרִין תְּרֵין
דִּכְרִין חַמְשָׁא גַּדְיֵי
חַמְשָׁא אִמְּרִין בְּנֵי
שְׁנָא חַמְשָׁא דֵּין קֻרְבַּן
אֱלִיצוּר בַּר שְׁדֵיאוּר׃
לו בְּיוֹמָא חֲמִישָׁאָה
רַבָּא לִבְנֵי שִׁמְעוֹן
שְׁלֻמִיאֵל בַּר צוּרִישַׁדָּי׃
לז קֻרְבָּנֵהּ מְגִסְתָּא
דִּכְסַף חֲדָא מְאָה
וּתְלָתִין סִלְעִין הֲוָה
מַתְקְלַהּ מִזְרְקָא חַד
דִּכְסַף מַתְקְלֵהּ שַׁבְעִין
סִלְעִין בְּסִלְעֵי קוּדְשָׁא
תַּרְוֵיהוֹן מְלַן סֻלְתָּא
דְּפִילָא בִּמְשַׁח
לְמִנְחָתָא׃ לח בָּזִיכָא
חֲדָא מַתְקַל עֲשַׂר
סִלְעִין הִיא דִּדְהַב
מַלְיָא קְטֹרֶת בּוּסְמַיָּא׃ לט תּוֹר חַד בַּר תּוֹרֵי דְּכַר חַד אִמַּר חָד בַּר
שַׁתֵּהּ לַעֲלָתָא׃ מ צְפִיר בַּר עִזִּין חַד

לחטאתא

לַחַטָּאת׃ מא וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים
בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים
חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה
זֶה קָרְבַּן שְׁלֻמִיאֵל בֶּן־צוּרִישַׁדָּי׃
פ ששי מב בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי נָשִׂיא לִבְנֵי
גָד אֶלְיָסָף בֶּן־דְּעוּאֵל׃ מג קָרְבָּנוֹ
קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה
מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים
שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם
מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן
לְמִנְחָה׃ מד כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב
מְלֵאָה קְטֹרֶת׃ מה פַּר אֶחָד בֶּן־
בָּקָר אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־
שְׁנָתוֹ לְעֹלָה׃ מו שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד
לְחַטָּאת׃ מז וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר
שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה
כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן
אֶלְיָסָף בֶּן־דְּעוּאֵל׃ פ מח בַּיּוֹם
הַשְּׁבִיעִי נָשִׂיא לִבְנֵי אֶפְרָיִם
אֱלִישָׁמָע בֶּן־עַמִּיהוּד׃ מט קָרְבָּנוֹ
קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה
מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים
שקל

לְחַטָּאתָא׃ מא וּלְנִכְסַת
קוּדְשַׁיָּא תּוֹרִין תְּרֵין
דִּכְרֵי חַמְשָׁא גַּדְיֵי
חַמְשָׁא אִמְּרִין בְּנֵי
שְׁנָא חַמְשָׁא דֵּין
קָרְבַּן שְׁלֻמִיאֵל בַּר
צוּרִישַׁדָּי׃ מב בְּיוֹמָא
שְׁתִיתָאָה רַבָּא לִבְנֵי
גָד אֶלְיָסָף בַּר
דְּעוּאֵל׃ מג קֻרְבָּנֵהּ
מְגִסְתָּא דִכְסַף חֲדָא
מְאָה וּתְלָתִין סִלְעִין
הֲוָה מַתְקְלַהּ מִזְרְקָא
חַד דִּכְסַף מַתְקְלֵהּ
שַׁבְעִין סִלְעִין בְּסִלְעֵי
קוּדְשָׁא תַּרְוֵיהוֹן מְלַן
סֻלְתָּא דְּפִילָא בִמְשַׁח
לְמִנְחָתָא׃ מד בָּזִיכָא
חֲדָא מַתְקַל עֲשַׂר
סִלְעִין הִיא דִּדְהַב
מַלְיָא קְטֹרֶת בּוּסְמַיָּא׃
מה תּוֹר חַד בַּר תּוֹרֵי
דְּכַר חַד אִמַּר חַד בַּר
שַׁתֵּהּ לַעֲלָתָא׃
מו צְפִיר בַּר עִזִּין חָד
לְחַטָּאתָא׃ מז וּלְנִכְסַת
קוּדְשַׁיָּא תּוֹרִין תְּרֵין
דִּכְרֵי חַמְשָׁא גַּדְיֵי
חַמְשָׁא אִמְּרִין בְּנֵי
שְׁנָא חַמְשָׁא דֵּין קֻרְבַּן
אֶלְיָסָף בַּר דְּעוּאֵל׃
מח בְּיוֹמָא שְׁבִיעָאָה
רַבָּא לִבְנֵי אֶפְרָיִם
אֱלִישָׁמָע בַּר עַמִּיהוּד׃
מט קֻרְבָּנֵהּ מְגִסְתָּא
דִּכְסַף חֲדָא מְאָה
וּתְלָתִין סִלְעִין הֲוָה מַתְקְלֵהּ מִזְרְקָא חָד
דכסף

שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם ׀
מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן
לְמִנְחָה׃ נ כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב
מְלֵאָה קְטֹרֶת׃ נא פַּר אֶחָד בֶּן־
בָּקָר אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־
שְׁנָתוֹ לְעֹלָה׃ נב שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד
לְחַטָּאת׃ נג וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר
שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה
כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן
אֱלִישָׁמָע בֶּן־עַמִּיהוּד׃ פ נד בַּיּוֹם
הַשְּׁמִינִי נָשִׂיא לִבְנֵי מְנַשֶּׁה גַּמְלִיאֵל
בֶּן־פְּדָהצוּר׃ נה קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־
כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ
מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל
בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם ׀ מְלֵאִים
סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה׃ נו כַּף
אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת׃
נז פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל אֶחָד
כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה׃
נח שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת׃
נט וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם
אילם

דִּכְסַף מַתְקְלֵהּ שַׁבְעִין
סִלְעִין בְּסִלְעֵי קוּדְשָׁא
תַּרְוֵיהוֹן מְלַן סֻלְתָּא
דְּפִילָא בִמְשַׁח
לְמִנְחָתָא׃ נ בָּזִיכָא
חֲדָא מַתְקַל עֲשַׂר
סִלְעִין הִיא דִּדְהַב
מַלְיָא קְטֹרֶת בּוּסְמַיָּא׃
נא תּוֹר חַד בַּר תּוֹרֵי
דְּכַר חַד אִמַּר חַד
בַּר שַׁתֵּהּ לַעֲלָתָא׃
נב צְפִיר בַּר עִזִּין חַד
לְחַטָּאתָא׃ נג וּלְנִכְסַת
קוּדְשַׁיָּא תּוֹרִין תְּרֵין
דִּכְרֵי חַמְשָׁא גַּדְיֵי
חַמְשָׁא אִמְּרִין בְּנֵי
שְׁנָא חַמְשָׁא דֵּין קֻרְבַּן
אֱלִישָׁמָע בַּר עַמִּיהוּד׃
נד בְּיוֹמָא תְּמִינָאָה
רַבָּא לִבְנֵי מְנַשֶּׁה
גַּמְלִיאֵל בַּר פְּדָהצוּר׃
נה קֻרְבָּנֵהּ מְגִסְתָּא
דִּכְסַף חֲדָא מְאָה
וּתְלָתִין סִלְעִין הֲוָה
מַתְקְלַהּ מִזְרְקָא חַד
דִּכְסַף מַתְקְלֵהּ שַׁבְעִין
סִלְעִין בְּסִלְעֵי קוּדְשָׁא
תַּרְוֵיהוֹן מְלַן סֻלְתָּא
דְּפִילָא בִמְשַׁח
לְמִנְחָתָא׃ נו בָּזִיכָא
חֲדָא מַתְקַל עֲשַׂר
סִלְעִין הִיא דִּדְהַב
מַלְיָא קְטֹרֶת בּוּסְמַיָּא׃
נז תּוֹר חַד בַּר תּוֹרֵי
דְּכַר חַד אִמַּר חַד בַּר שַׁתֵּהּ לַעֲלָתָא׃ נח צְפִיר בַּר עִזִּין חַד לְחַטָּאתָא׃
נט וּלְנִכְסַת קוּדְשַׁיָּא תּוֹרִין תְּרֵין
דכרי

אֵילִם חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה
כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן
גַּמְלִיאֵל בֶּן־פְּדָהצוּר׃ פ ס בַּיּוֹם
הַתְּשִׁיעִי נָשִׂיא לִבְנֵי בִנְיָמִן אֲבִידָן
בֶּן־גִּדְעֹנִי׃ סא קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף
אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ
מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל
בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם ׀ מְלֵאִים
סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה׃
סב כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה
קְטֹרֶת׃ סג פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל
אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה׃
סד שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת׃
סה וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם
אֵילִם חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה
כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן
אֲבִידָן בֶּן־גִּדְעֹנִי׃ פ סו בַּיּוֹם
הָעֲשִׂירִי נָשִׂיא לִבְנֵי דָן אֲחִיעֶזֶר
בֶּן־עַמִּישַׁדָּי׃ סז קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־
כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ
מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל

בשקל

דִּכְרֵי חַמְשָׁא גַּדְיֵי
חַמְשָׁא אִמְּרִין בְּנֵי
שְׁנָא חַמְשָׁא דֵּין קֻרְבַּן
גַּמְלִיאֵל בַּר פְּדָהצוּר׃
ס בְּיוֹמָא תְּשִׁיעָאָה
רַבָּא לִבְנֵי בִנְיָמִן
אֲבִידָן בַּר גִּדְעוֹנִי׃
סא קֻרְבָּנֵהּ מְגִסְתָּא
דִּכְסַף חֲדָא מְאָה
וּתְלָתִין סִלְעִין הֲוָה
מַתְקְלַהּ מִזְרְקָא חָד
דִּכְסַף מַתְקְלֵהּ שַׁבְעִין
סִלְעִין בְּסִלְעֵי קוּדְשָׁא
תַּרְוֵיהוֹן מְלַן סֻלְתָּא
דְּפִילָא בִמְשַׁח
לְמִנְחָתָא׃ סב בָּזִיכָא
חֲדָא מַתְקַל עֲסַר
סִלְעִין הִיא דִּדְהַב
מַלְיָא קְטֹרֶת בּוּסְמַיָּא׃
סג תּוֹר חַד בַּר תּוֹרֵי
דְּכַר חַד אִמַּר חַד
בַּר שַׁתֵּהּ לַעֲלָתָא׃
סד צְפִיר בַּר עִזִּין חַד
לְחַטָּאתָא׃ סה וּלְנִכְסַת
קוּדְשַׁיָּא תּוֹרִין תְּרֵין
דִּכְרֵי חַמְשָׁא גַּדְיֵי
חַמְשָׁא אִמְּרִין בְּנֵי
שְׁנָא חַמְשָׁא דֵּין קֻרְבַּן
אֲבִידָן בַּר גִּדְעוֹנִי׃
סו בְּיוֹמָא עֲשִׂירָאָה
רַבָּא לִבְנֵי דָן אֲחִיעֶזֶר
בַּר עַמִּישַׁדָּי׃
סז קֻרְבָּנֵהּ מְגִסְתָּא
דִּכְסַף חֲדָא מְאָה
וּתְלָתִין סִלְעִין הֲוָה
מַתְקְלַהּ מִזְרְקָא חָד דִּכְסַף מַתְקְלֵהּ שַׁבְעִין סִלְעִין בְּסִלְעֵי קוּדְשָׁא

תרויהון

בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם ׀ מְלֵאִים
סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה׃ סח כַּף
אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת׃
סט פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל אֶחָד
כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה׃
ע שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת׃
עא וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם
אֵילִם חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה
כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן
אֲחִיעֶזֶר בֶּן־עַמִּישַׁדָּי׃ פ שביעי
עב בַּיּוֹם עַשְׁתֵּי עָשָׂר יוֹם נָשִׂיא
לִבְנֵי אָשֵׁר פַּגְעִיאֵל בֶּן־עָכְרָן׃
עג קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת
שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק
אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל
הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם ׀ מְלֵאִים סֹלֶת
בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה׃ עד כַּף
אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת׃
עה פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אַיִל אֶחָד
כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה׃
עו שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת׃
עז וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם
אילם

ת"א ביום עשתי עשר יום סנהדרין פג

תַּרְוֵיהוֹן מְלַן סֻלְתָּא
דְּפִילָא בִמְשַׁח
לְמִנְחָתָא׃ סח בָּזִיכָא
חֲדָא מַתְקַל עֲסַר
סִלְעִין הִיא דִדְהַב
מַלְיָא קְטֹרֶת בּוּסְמַיָּא׃
סט תּוֹר חַד בַּר תּוֹרֵי
דְּכַר חַד אִמַּר חַד
בַּר שַׁתֵּהּ לַעֲלָתָא
ע צְפִיר בַּר עִזִּין חַד
לְחַטָּאתָא׃ עא וּלְנִכְסַת
קוּדְשַׁיָּא תּוֹרִין תְּרֵין
דִּכְרֵי חַמְשָׁא גַּדְיֵי
חַמְשָׁא אִמְּרִין בְּנֵי
שְׁנָא חַמְשָׁא דֵּין קֻרְבַּן
אֲחִיעֶזֶר בַּר עַמִּישַׁדָּי׃
עב בְּיוֹמָא חַד עֲסַר
יוֹמִין רַבָּא לִבְנֵי אָשֵׁר
פַּגְעִיאֵל בַּר עָכְרָן
עג קֻרְבָּנֵהּ מְגִסְתָּא
דִּכְסַף חֲדָא מְאָה
וּתְלָתִין סִלְעִין הֲוָת
מַתְקְלַהּ מִזְרְקָא חָד
דִּכְסַף מַתְקְלֵהּ שַׁבְעִין
סִלְעִין בְּסִלְעֵי קוּדְשָׁא
תַּרְוֵיהוֹן מְלַן סֻלְתָּא
דְּפִילָא בִמְשַׁח
לְמִנְחָתָא׃ עד בָּזִיכָא
חֲדָא מַתְקַל עֲסַר
סִלְעִין הִיא דִדְהַב
מַלְיָא קְטֹרֶת בּוּסְמַיָּא׃
עה תּוֹר חַד בַּר תּוֹרֵי
דְּכַר חַד אִמַּר חַד
בַּר שַׁתֵּהּ לַעֲלָתָא
עו צְפִיר בַּר עִזִּין חָד
לְחַטָּאתָא׃ עז וּלְנִכְסַת
קודשיא

אֵילִ֤ם חֲמִשָּׁה֙ עַתֻּדִ֣ים חֲמִשָּׁ֔ה כְּבָשִׂ֥ים בְּנֵי־שָׁנָ֖ה חֲמִשָּׁ֑ה זֶ֛ה קָרְבַּ֥ן פַּגְעִיאֵ֖ל בֶּן־עָכְרָֽן׃ פ

עח בְּיוֹם֙ שְׁנֵ֣ים עָשָׂ֣ר י֔וֹם נָשִׂ֖יא לִבְנֵ֣י נַפְתָּלִ֑י אֲחִירַ֖ע בֶּן־עֵינָֽן׃

עט קָרְבָּנ֞וֹ קַעֲרַת־כֶּ֣סֶף אַחַ֗ת שְׁלֹשִׁ֣ים וּמֵאָה֮ מִשְׁקָלָהּ֒ מִזְרָ֤ק אֶחָד֙ כֶּ֔סֶף שִׁבְעִ֥ים שֶׁ֖קֶל בְּשֶׁ֣קֶל הַקֹּ֑דֶשׁ שְׁנֵיהֶ֣ם ׀ מְלֵאִ֗ים סֹ֛לֶת בְּלוּלָ֥ה בַשֶּׁ֖מֶן לְמִנְחָֽה׃

פ כַּ֥ף אַחַ֛ת עֲשָׂרָ֥ה זָהָ֖ב מְלֵאָ֥ה קְטֹֽרֶת׃

פא פַּ֣ר אֶחָ֞ד בֶּן־בָּקָ֗ר אַ֧יִל אֶחָ֛ד כֶּֽבֶשׂ־אֶחָ֥ד בֶּן־שְׁנָת֖וֹ לְעֹלָֽה׃

פב שְׂעִיר־עִזִּ֥ים אֶחָ֖ד לְחַטָּֽאת׃

פג וּלְזֶ֣בַח הַשְּׁלָמִים֮ בָּקָ֣ר שְׁנַיִם֒ אֵילִ֤ם חֲמִשָּׁה֙ עַתֻּדִ֣ים חֲמִשָּׁ֔ה כְּבָשִׂ֥ים בְּנֵי־שָׁנָ֖ה חֲמִשָּׁ֑ה זֶ֛ה קָרְבַּ֥ן אֲחִירַ֖ע בֶּן־עֵינָֽן׃ פ

פד זֹ֣את ׀ חֲנֻכַּ֣ת הַמִּזְבֵּ֗חַ בְּיוֹם֙ הִמָּשַׁ֣ח אֹת֔וֹ מֵאֵ֖ת נְשִׂיאֵ֣י יִשְׂרָאֵ֑ל קַעֲרֹ֨ת כֶּ֜סֶף שְׁתֵּ֣ים עֶשְׂרֵ֗ה מִֽזְרְקֵי־כֶ֙סֶף֙ שְׁנֵ֣ים

קוּדְשָׁא תּוֹרִין תְּרֵין דִּכְרֵי חַמְשָׁא גַּדְיֵי חַמְשָׁא אִמְּרִין בְּנֵי שְׁנָא חַמְשָׁא דֵּין קֻרְבַּן פַּגְעִיאֵל בַּר עָכְרָן׃ עח בְּיוֹמָא תְּרֵי עֲשַׂר יוֹמִין רַבָּא לִבְנֵי נַפְתָּלִי אֲחִירַע בַּר עֵינָן׃ עט קֻרְבָּנֵהּ מְגִסְתָּא דִּכְסַף חֲדָא מְאָה וּתְלָתִין סִלְעִין הֲוָה מַתְקְלַהּ מִזְרְקָא חַד דִּכְסַף מַתְקְלֵהּ שַׁבְעִין סִלְעִין בְּסִלְעֵי קוּדְשָׁא תַּרְוֵיהוֹן מְלַן סֻלְתָּא דְּפִילָא בִמְשַׁח לְמִנְחָתָא׃ פ בָּזִיכָא חֲדָא מַתְקַל עֲשַׂר סִלְעִין הִיא דִּדְהַב מְלֵיָא קְטֹרֶת בּוּסְמַיָּא׃ פא תּוֹר חַד בַּר תּוֹרֵי דְּכַר חַד אִמַּר חַד בַּר שַׁתֵּהּ לַעֲלָתָא׃ פב צְפִיר בַּר עִזִּין חַד לְחַטָּאתָא׃ פג וּלְנִכְסַת קוּדְשַׁיָּא תּוֹרִין תְּרֵין דִּכְרֵי חַמְשָׁא גַּדְיֵי חַמְשָׁא אִמְּרִין בְּנֵי שְׁנָא חַמְשָׁא דֵּין קֻרְבַּן אֲחִירַע בַּר עֵינָן׃ פד דָּא חֲנֻכַּת מַדְבְּחָא בְּיוֹמָא דְּרַבִּיוּ יָתֵהּ מִן רַבְרְבֵי יִשְׂרָאֵל מְגִיסֵי כַסְפָּא תַּרְתָּא עַשְׂרֵי

פירוש רשב"ם

דגל אפרים ואח"כ דגל דן: (פד) ביום המשח אותו. התחילו לחנכו כמו שכתוב בפרשת א:

רש"י

לאמר כאן שהקריב מכל פלוני לכך זה נשיא לבני הקריב ומה אני מקיים אחרי המשח שנמשח תחלה פלוני אותו היום היה הנשיא המקריב לבנו פלוני: ואח"כ הקריב או אחרי המשח לאחר זמן ולא בו (פד) ביום המשח אותו. בו ביום שנמשח [illegible]

עשר כפות זהב שתים עשרה :
פה שלשים ומאה הקערה האחת
כסף ושבעים המזרק האחד כל
כסף הכלים אלפים וארבע־
מאות בשקל הקדש : פו כפות
זהב שתים־עשרה מלאת קטרת
עשרה עשרה הכף בשקל
הקדש כל־זהב הכפות עשרים
ומאה : מפטיר פז כל־הבקר לעלה
שנים עשר פרים אילם שנים־
עשר כבשים בני־שנה שנים עשר
ומנחתם ושעירי עזים שנים עשר
לחטאת : פח וכל בקר | זבח
השלמים עשרים וארבעה פרים
אילם ששים עתדים ששים כבשים
בני־שנה ששים זאת חנכת
המזבח

מזרקי כספא תרין עשר בזיכי דדהבא תרתא עשרי : פה מאה ותלתין סלעין הוה מתקלא דמגיסתא חדא דכספא ושבעין דמזרקא חד כל כסף מניא תרין אלפין וארבע מאה בסלעי קודשא : פו בזיכי דדהבא תרתי עשרי מלין קטרת בוסמיא מתקל עשר סלעין הוה מתקלא דבזיכא בסלעי קודשא כל דהב בזיכיא מאה ועשרין : פז כל תורי לעלתא תרי עשר תורין דכרין תרי עשר אמרין בני שנא תרי עשר ומנחתהון וצפירי בר עזין תרי עשר לחטאתא : פח וכל תורי לנכסת קודשיא עשרין וארבעא תורין דכרין שתין גדין שתין אמרין בני שנא שתין דא חנכת

שפתי חכמים

אח"כ לא היה נשיא : ח (קל"מ) נלע"ד שהוא ט"ס וצ"ל ביום המשח אותו וכוונתו מ"ש לעיל בפרשת ויהי ביום כלות משה כי לא נמצא מקרא בשום מקום ביום משחו אותו אך זה מצינו ביום משחו אותם גבי בני אהרן והביאו במ"ר כאן על ענין אחר ומזה טעו הסופרים וכתבו אותו גם בפירש"י : ט דק"ל נ"ל הסמנין לימנו כף א' לכל יום ואנא ידענא דיהיו שנים עשר : י פי' דאי לאו האי קרא ה"א דשקל הקודש דכתיב גבי מזרק עליה לחודא קאי לכך כתיב שלשים ומאה הקערה וגו' : כ פי' כל א' מכוון למשקל חבירו אף שבכלי הדיוט אין דרך לנמצא בהכרעות אבל כלי הקודש היו זה כזה בצמצום . והטעם נ"ל להורות אף שלכל אחד מן הנשיאים היה הכוונה בקרבנו כנגד שבטו וכמ"ש רבינו בהיו בפ' הזאת היו השיעורים והמשקלות כולן שוים להורות שכוונת כולם נאה א' ג"כ : ל פי' דזהב

רש"י

אומר (ויקרא ז) ביום משחו אותם ח למדנו שנמשח ביום ומה ת"ל ביום המשח אותו ביום שנמשח הקריב : קערת כסף שתים עשרה. (ספרי במ"ר) הם הם שהתנדבו ט ולא אירע בהם פסול : (פה) שלשים ומאה הקערה האחת וגו'. מה ת"ל לפי שנאמר שלשים ומאה משקלה ולא פירש באיזו שקל י לכך חזר ושנאה כאן וכלל בכולן כל כסף הכלים בשקל הקדש : כל כסף הכלים וגו'. (ספרי) למדך שהיו כלי המקדש מכוונים במשקלן שוקלן אחד אחד ושוקלן כולן כאחד כ לא ריבה ולא מיעט : (פו) כפות זהב שתים עשרה. למה נאמר לפי שנאמר כף אחת עשרה זהב היא של זהב ל ומשקלה עשרה שקלים של כסף או אינו אלא כף

הַמִּזְבֵּחַ אַחֲרֵי הִמָּשַׁח אֹתוֹ׃
פט וּבְבֹא מֹשֶׁה אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד לְדַבֵּר אִתּוֹ וַיִּשְׁמַע אֶת־הַקּוֹל מִדַּבֵּר אֵלָיו מֵעַל הַכַּפֹּרֶת אֲשֶׁר עַל־אֲרֹן הָעֵדֻת מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרֻבִים וַיְדַבֵּר אֵלָיו׃ פ פ פ

חֲנֻכַּת מַדְבְּחָא בָּתַר דְּרַבִּיוּ יָתֵהּ׃ פט וְכַד עָלֵיל מֹשֶׁה לְמַשְׁכַּן זִמְנָא לְמַלָּלָא עִמֵּהּ וּשְׁמַע יָת קָלָא דְּמִתְמַלַּל עִמֵּהּ מֵעִלָּוֵי כַּפֻּרְתָּא דִּי עַל אֲרוֹנָא דְּסַהֲדוּתָא מִבֵּין תְּרֵין כְּרוּבַיָּא וּמִתְמַלַּל עִמֵּהּ׃ פ פ פ

קע"ו עמוס סי' עמינדב סי': ומפטירין בשופטים ויהי איש אחד בסי' י"ג:

בעל הטורים

(פט) מבין שני הכרובים. ראשי תיבות משה לומר לך שסוא חשוב ככרוב של מעלה:

פירוש רשב"ם

(פח) אחרי המשח אתו. לסוף שנים עשר יום שכבר נתחנך עליה חשבון כך וכך:

רש"י

אחת של כסף ומשקלה עשרה שקלי זהב ושקלי זהב אין משקלם שוה לשל כסף ת"ל כפות זהב של זהב היו (ספרי): (פט) ובבא משה. שני כתובים המכחישים זה את זה בא שלישי והכריע ביניהם כתוב אחד אומר (ויקרא א) וידבר ה' אליו מאהל מועד והוא חוץ לפרכת וכתוב אחד אומר (שמות כה) ודברתי אתך מעל הכפרת בא זה והכריע ביניהם משה בא אל אהל מועד ושם שומע את הקול הבא מעל הכפרת מבין שני הכרובים הקול יוצא מן השמים לבין שני הכרובים ומשם יצא לאהל מועד: מדבר. כמו מתדבר כבודו של מעלה לומר כן מדבר בינו לבין עצמו ומשה שומע מאליו: וידבר אליו. (ספרי) למעט את אהרן מן הדברות: וישמע את הקול. יכול קול נמוך ת"ל את הקול הוא הקול שנדבר עמו בסיני וכשמגיע לפתח היה נפסק ולא היה יוצא חוץ לאהל (במדבר רבה): חסלת פרשת נשא

שפתי חכמים

שכתוב בכף אינו יודע אי קאי אכף שהוא היה של זהב או הכף היה של כסף והמשקל היה של זהב מפני ששקלי הזהב והכסף אינן שוין ת"ל כפות זהב סמך זהב לכף למדנו דהכף היה של זהב דעשרה זהב אכף קאי רא"ם. וא"ת למה לא מפרש רש"י כמו שתירץ לעיל דלכך נכתב המנין כ"ל דהם הם שהתנדבו וכו' דשא בלאו הכי נ"ל כן דשא כתיב מזרקי כסף שנים עשר דקשה ג"כ נ"ל מנינם וצ"ל הם הם כו' מ"מ דדרך הפסוק ללמדך דבר אחד בכל כלי וכלי וצ"ל דק"ל נ"ל למכתב זהב הכ"ל כפות שתים עשרה. והרא"ם תירץ מ"ה נכתב המנין נ"ל דהם הם שהתנדבו וכו' אלא מדסמך הזהב אל הכפות למדנו וכדפרישית לעיל: חסלת פרשת נשא

פירוש ע"ט

משה אל אהל מועד און אז משה איז גקומן אין אוהל מועד לדבר אתו צו ריידן מיט אים כלומר צו הערן וואס גאט וועט צו אים ריידן וישמע און ער הט גהערט את הקול דם קול פון גאט מדבר ווערט גרעט אליו צו אים כלומר הקב"ה האט גרעט צו זיך זעלברט און משה האט

פירוש ע"ט

דם קול ממילא גהערט און דם קול איז ארוס גגאנגן מעל הכפורת פון דם כפורת אשר על ארון העדות וואס דר כפורת ליגט אויף דם ארון וואס דרינן ליגן דיא לוחות מבין שני הכרובים דם קול איז ארוס גגאנגן צווישן די צוויי כרובים וידבר אליו און עס איז ווארן גרעט צו אים:

הפטרת נשא בשופטים סימן יג

וַיְהִי אִישׁ אֶחָד מִצָּרְעָה מִמִּשְׁפַּחַת הַדָּנִי וּשְׁמוֹ מָנוֹחַ וְאִשְׁתּוֹ עֲקָרָה וְלֹא יָלָדָה׃
וַיֵּרָא מַלְאַךְ־יְהוָה אֶל־הָאִשָּׁה וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ הִנֵּה־נָא אַתְּ־עֲקָרָה וְלֹא יָלַדְתְּ

פירוש ע"ט

ויהי און עס איז גוועזן איין מענטש פון דר שטאט צרעה פון דר משפחה פון דן און

פירוש ע"ט

זיין נאמן איז גוועזן מנוח ואשתו און זיין ווייב איז גוועזן איין אום טראכטרן זיא האט ניט

וְהָרִית וְיָלַדְתְּ בֵּן׃ וְעַתָּה הִשָּׁמְרִי נָא וְאַל־תִּשְׁתִּי יַיִן וְשֵׁכָר וְאַל־תֹּאכְלִי כָּל־טָמֵא׃ כִּי הִנָּךְ הָרָה וְיֹלַדְתְּ בֵּן וּמוֹרָה לֹא־יַעֲלֶה עַל־רֹאשׁוֹ כִּי־נְזִיר אֱלֹהִים יִהְיֶה הַנַּעַר מִן־הַבָּטֶן וְהוּא יָחֵל לְהוֹשִׁיעַ אֶת־יִשְׂרָאֵל מִיַּד פְּלִשְׁתִּים׃ וַתָּבֹא הָאִשָּׁה וַתֹּאמֶר לְאִישָׁהּ לֵאמֹר אִישׁ הָאֱלֹהִים בָּא אֵלַי וּמַרְאֵהוּ כְּמַרְאֵה מַלְאַךְ הָאֱלֹהִים נוֹרָא מְאֹד וְלֹא שְׁאִלְתִּיהוּ אֵי־מִזֶּה הוּא וְאֶת־שְׁמוֹ לֹא־הִגִּיד לִי׃ וַיֹּאמֶר לִי הִנָּךְ הָרָה וְיֹלַדְתְּ בֵּן וְעַתָּה אַל־תִּשְׁתִּי ׀ יַיִן וְשֵׁכָר וְאַל־תֹּאכְלִי כָּל־טֻמְאָה כִּי־נְזִיר אֱלֹהִים יִהְיֶה הַנַּעַר מִן־הַבֶּטֶן עַד־יוֹם מוֹתוֹ׃ וַיֶּעְתַּר מָנוֹחַ אֶל־יְהֹוָה וַיֹּאמַר בִּי אֲדוֹנָי אִישׁ הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר שָׁלַחְתָּ יָבוֹא־נָא עוֹד אֵלֵינוּ וְיוֹרֵנוּ מַה־נַּעֲשֶׂה לַנַּעַר הַיּוּלָּד הל׳ בדגש׃ וַיִּשְׁמַע הָאֱלֹהִים בְּקוֹל מָנוֹחַ וַיָּבֹא מַלְאַךְ הָאֱלֹהִים עוֹד אֶל־הָאִשָּׁה וְהִיא יוֹשֶׁבֶת בַּשָּׂדֶה וּמָנוֹחַ אִישָׁהּ אֵין עִמָּהּ׃ וַתְּמַהֵר הָאִשָּׁה וַתָּרָץ וַתַּגֵּד לְאִישָׁהּ וַתֹּאמֶר אֵלָיו הִנֵּה נִרְאָה אֵלַי הָאִישׁ אֲשֶׁר־בָּא בַיּוֹם אֵלָי׃ וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ מָנוֹחַ אַחֲרֵי אִשְׁתּוֹ וַיָּבֹא אֶל־הָאִישׁ וַיֹּאמֶר לוֹ הַאַתָּה הָאִישׁ אֲשֶׁר־דִּבַּרְתָּ אֶל־הָאִשָּׁה וַיֹּאמֶר אָנִי׃ וַיֹּאמֶר מָנוֹחַ

פירוש ע״ט

גוואונן קיין קינדר. וַיֵּרָא און ער האט זיך באוויזן אמלאך פון גאט צו דער אשה און האט צו איר אזו גזאגט נון דו ביסט איין עקרה און האסט ניט גוואונן זאג איך דיר אבשורה אז דו וועסט טראגידיג ווערן און דו וועסט געווינן אזון: וְעַתָּה און אצונדערט היט דיך און זאלסט ניט טרינקן קיין נייעם וויין און אלטן וויין און דו זאלסט ניט עסן קיין טמא זאך: כִּי וואָרום הִנָּךְ הָרָה דו וועסט טראגן ווערן און דו וועסט געווינן אזון און אגאל מעסר זאל ניט אוף געבראכט ווערן אוף זיין קאפ כלומר ער זאל זיך די האר ניט שערן ווארום איין אפ געשייטער פון גאט וועט זיין דער יונג פון דעם בוך כלומר פון דעם טאג וואס ער וועט ווערן געבארן ביז זיין טוט און ער וועט אן הייבן צו העלפן די ישראל פון די פלשתים: וַתָּבֹא הָאִשָּׁה און די אשה איז גקומן און האט גזאגט צו איר מאן אזו צו זאגן אִישׁ הָאֱלֹהִים איין געטליכער מאן איז צו מיר גקומן און זיין גשטאלט איז געווען אזו ווי דעם גשטאלט פון אמלאך פון גאט ער איז געווען זייער פארכטיג און איך האב אים ניט גפרעגט פון וואנן ער איז און זיין נאמן האט ער מיר ניט גזאגט: וַיֹּאמֶר לִי און ער האט צו מיר גזאגט דוא וועסט טראגן ווערן און דוא וועסט געווינן אזון וְעַתָּה און אצונד טרינק ניט קיין נייעם און אלטין וויין און דו זאלסט ניט עסן קיין שום טמא זאך ווארום איין אפ געשייטער פון גאט וועט זיין דער יונג פון דעם בוך ביז אין דעם טאג וואס ער וועט שטארבן: וַיֶּעְתַּר מָנוֹחַ האט מנוח געבעטן צו גאט און האט אזו גזאגט בִּי אֲדוֹנָי איך בעט דיך מיין גאט דעם געטליכן מאן וואס דו האסט גשיקט לאז ער נאך אמאל קומן צו אונז און לאז ער אונז לערנן וואס מיר זאלן טאן צו דעם יונג וואס וועט געבארן ווערן: וַיִּשְׁמַע הָאֱלֹהִים און גאט האט צו געהערט דעם קול פון מנוח כלומר ער האט פר נומן זיין תפלה און דער מלאך פון גאט איז נאך איין מאל גקומן צו דער אשה און די אשה איז גזעסן אין פעלד און איר מאן מנוח איז ניט געווען מיט איר: וַתְּמַהֵר הָאִשָּׁה און די אשה האט גאיילט און זיא איז גלאפן און זיא האט גזאגט צו איר מאן און זיא האט צו אים אזו גזאגט נון דער מענטש האט זיך צו מיר באוויזן וואס איז דענסמאל ביי טאג גקומן צו מיר: וַיָּקָם און ער איז אוף גשטאנען וַיֵּלֶךְ מָנוֹחַ און מנוח איז גגאנגן נאך דער עצה פון זיין ווייב און ער איז גקומן צו דעם מענטשן האט מנוח צו אים גזאגט ביסטו דער מענטש וואס דוא האסט גרעט צו דער אשה אז זיא וועט טראגן ווערן און וועט האבן אזון האט דער מלאך גזאגט איך בין דם: וַיֹּאמֶר מָנוֹחַ האט מנוח גזאגט עַתָּה אצונד לאזן קומן דייני רייד כלומר זאג מיר וואס עס איז ראוי צו דעם קינד און וואס מיר זאלן אים טאן: וַיֹּאמֶר האט דער מלאך פון

עַתָּה יָבֹא דְבָרֶיךָ מַה־יִּהְיֶה מִשְׁפַּט הַנַּעַר וּמַעֲשֵׂהוּ׃ וַיֹּאמֶר מַלְאַךְ יְהוָה אֶל־מָנוֹחַ
מִכֹּל אֲשֶׁר־אָמַרְתִּי אֶל־הָאִשָּׁה תִּשָּׁמֵר׃ מִכֹּל אֲשֶׁר־יֵצֵא מִגֶּפֶן הַיַּיִן לֹא תֹאכַל וְיַיִן
וְשֵׁכָר אַל־תֵּשְׁתְּ וְכָל־טֻמְאָה אַל־תֹּאכַל כֹּל אֲשֶׁר־צִוִּיתִיהָ תִּשְׁמֹר׃ וַיֹּאמֶר מָנוֹחַ אֶל־
מַלְאַךְ יְהוָה נַעְצְרָה־נָּא אוֹתָךְ וְנַעֲשֶׂה לְפָנֶיךָ גְּדִי עִזִּים׃ וַיֹּאמֶר מַלְאַךְ יְהוָה אֶל־
מָנוֹחַ אִם־תַּעְצְרֵנִי לֹא־אֹכַל בְּלַחְמֶךָ וְאִם־תַּעֲשֶׂה עֹלָה לַיהוָה תַּעֲלֶנָּה כִּי לֹא־יָדַע
מָנוֹחַ כִּי־מַלְאַךְ יְהוָה הוּא׃ וַיֹּאמֶר מָנוֹחַ אֶל־מַלְאַךְ יְהוָה מִי שְׁמֶךָ כִּי־יָבֹא דְבָרֶיךָ
יתיר י׳ וְכִבַּדְנוּךָ׃ וַיֹּאמֶר לוֹ מַלְאַךְ יְהוָה לָמָּה זֶּה תִּשְׁאַל לִשְׁמִי וְהוּא פֶלְאִי יתיר א׳ ׃
וַיִּקַּח מָנוֹחַ אֶת־גְּדִי הָעִזִּים וְאֶת־הַמִּנְחָה וַיַּעַל עַל־הַצּוּר לַיהוָה וּמַפְלִא לַעֲשׂוֹת וּמָנוֹחַ
וְאִשְׁתּוֹ רֹאִים׃ וַיְהִי בַעֲלוֹת הַלַּהַב מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ הַשָּׁמַיְמָה וַיַּעַל מַלְאַךְ־יְהוָה בְּלַהַב
הַמִּזְבֵּחַ וּמָנוֹחַ וְאִשְׁתּוֹ רֹאִים וַיִּפְּלוּ עַל־פְּנֵיהֶם אָרְצָה׃ וְלֹא־יָסַף עוֹד מַלְאַךְ יְהוָה
לְהֵרָאֹה אֶל־מָנוֹחַ וְאֶל־אִשְׁתּוֹ אָז יָדַע מָנוֹחַ כִּי־מַלְאַךְ יְהוָה הוּא׃ וַיֹּאמֶר מָנוֹחַ
אֶל־אִשְׁתּוֹ מוֹת נָמוּת כִּי אֱלֹהִים רָאִינוּ׃ וַתֹּאמֶר לוֹ אִשְׁתּוֹ לוּ חָפֵץ יְהוָה לַהֲמִיתֵנוּ
לֹא־לָקַח מִיָּדֵנוּ עֹלָה וּמִנְחָה וְלֹא הֶרְאָנוּ אֶת־כָּל־אֵלֶּה וְכָעֵת לֹא הִשְׁמִיעָנוּ כָּזֹאת׃

פירוש ע״ט

גָאט גְזָאגְט צוּ מָנוֹחַ פוּן אַלֶע דִי זַאכְן וָואס אִיךְ הָאבּ גְזָאגְט צוּ דֶר אִשָּׁה זָאל זִי זִיךְ הִיטְן׃ מִכֹּל אֲשֶׁר יֵצֵא פוּן אַלְץ וָוס גֵייט אַרוֹס פוּן וַויין שְׁטָאק זָאל זִי נִיט עֶסְן אוּנ גְאַיְיעֶם וַויין אוּנ אַלְטְן וַויין זָאל זִי נִיט טְרִינְקְן אַלְץ וָוס אִיךְ הָאבּ אִיר גְבָּאטְן זָאל זִי הִיטְן וַיֹּאמֶר הָט מָנוֹחַ גְזָאגְט צוּם מַלְאַךְ פוּן גָאט נַעְצְרָה נָא לָאמִיר דִיךְ אוֹף הַאלְטְן אוּנ מִיר וָועלְן מַאכְן פַר דִיר אַצִיקֶעלֶע פוּן צִיגְן צוּ עֶסְן׃ וַיֹּאמֶר מַלְאַךְ יְיָ הָט דֶר מַלְאָךְ פוּן גָאט גְזָאגְט צוּ מָנוֹחַ אוֹבּ דוּא וָועסְט מִיךְ שׁוֹן אֲפִילוּ אוֹף הַאלְטְן וָועל אִיךְ נִיט עֶסְן פוּן דַיין בְּרוֹט אוּנ אוֹבּ דוּ ווִילְסְט מַאכְן אַיין עוֹלָה לַיְיָ פַר גָאט תַּעֲלֶנָּה זָאלְסְטוּ זִיא אוֹף בְּרֶענְגְן זָאגְט דֶר פָּסוּק אוּנ דֶם וָוס מָנוֹחַ הָאט אִים גְוָואלְט גֶעבְּן עֶסְן וָוארוּם מָנוֹחַ הָט נִיט גְוואוּסְט אַז דָס אִיז אַמַלְאָךְ פוּן גָאט נָאר עֶר הָט גְמֵיינְט אַז עֶר אִיז אַנָבִיא פוּן גָאט׃ וַיֹּאמֶר הָט מָנוֹחַ גְזָאגְט צוּ דֶם מַלְאָךְ פוּן גָאט מִי שְׁמֶךָ וָוס אִיז דַיין נָאמְן אַז דַיינֶע רֵייד וָועט קוּמְן צוּ מִיר וָועלְן מִיר דִיךְ עֶרְלִיךְ הַאלְטְן כְּלוֹמַר אַז דוּ וָועסְט שִׁיקְן צוּ אוּנְז עֶפִּיס אַיין דְבַר שְׁלִיחוּת וָועלְן מִיר דָאס טָאן׃ וַיֹּאמֶר לוֹ מַלְאַךְ יְיָ הָט דֶר מַלְאַךְ פוּן גָאט גְזָאגְט צוּ מָנוֹחַ לָמָּה פְרֶעגְסְטוּ אוֹף מַיין נָאמְן אוּנ דֶר נָאמְן אִיז פַר הוֹלְן כְּלוֹמַר אַזוֹ וִויא דָס וָואס מָען

שִׁיקְט אוּנְז אַזוֹ אַנָאמְן הֵייסְן מִיר׃ וַיִּקַּח מָנוֹחַ הָאט מָנוֹחַ גְנוּמְן דָאס צִיקֶעלֶע פוּן צִיגְן אוּנ פְרֵייַאנְט אוּנ הָט אוֹף גְבְּרַאכְט אוֹף דֶם פֶעלְזְן כְּלוֹמַר עֶר הָט דָם מַקְרִיב גְוֶועןְ צוּ גָאט וּמַפְלִיא לַעֲשׂוֹת אוּנ דֶר מַלְאַךְ הָט גְטָאן ווּאוּנְדֶר אוּנ הָט אַרוֹס גְצוֹגְן אַפַייעֶר פוּן דָעם פֶעלְזְן אוּנ דֶם פַייעֶר הָט פַר בְּרֶענְט דֶם קָרְבַּן אוּנ מָנוֹחַ מִיט זַיין וַוייבּ הָאבְּן דָאס גֶזֶעהְן׃ וַיְהִי אוּנ עֶס אִיז גְוֶועןְ אַז דֶר פְלַאם אִיז אַרוֹף גְגַאנְגְן פוּן דֶם מִזְבֵּחַ צוּם הִימֶל וַיַּעַל אוּנ עֶר אִיז אַרוֹף גְגַאנְגְן דֶר מַלְאָךְ פוּן גָאט מִיט דֶם פְלַאם פוּן דֶם מִזְבֵּחַ אוּנ מָנוֹחַ מִיט זַיין וַוייבּ הָאבְּן דָס גֶזֶעהְן׃ וַיִּפְּלוּ זֶענְן זֵייא גְפַאלְן אוֹף זֵייעֶר פָּנִים בִּיז צוּ דֶר עֶרְד וְלֹא יָסַף אוּנ עֶר הָאט נִיט גְמֶערְט צוּ בַּאוַוייזְן זִיךְ צוּ מָנוֹחַ אוּנ צוּ זַיין וַוייבּ דֶענְסְמָאל אִיז מָנוֹחַ גְוָואר גְוָוארְן אַז דָס אִיז גְוֶועןְ אַמַלְאָךְ פוּן גָאט׃ וַיֹּאמֶר הָאט מָנוֹחַ גְזָאגְט צוּ זַיין וַוייבּ מוֹת נָמוּת מִיר וָועלְן מוּזְן שְׁטַארְבְּן וַוייל מִיר הָאבְּן גְזֶעהְן אַמַלְאָךְ פוּן גָאט׃ וַתֹּאמֶר הָט דָם וַוייבּ גְזָאגְט צוּ מָנוֹחַ וֶוען דָס זָאל אֱמֶת זַיין אַז גָאט זָאל אוּנְז וָועלְן טֵייטְן ווָאלְט עֶר פוּן אוּנְזֶערֶע הֶענְט נִיט גְנוּמְן אַיין עוֹלָה אוּנ אמִנְחָה אוּנ וָואלְט אוּנְז דִיא ווּאוּנְדֶערְלִיכֶע זַאכְן נִיט גְוויזְן וְכָעֵת אוּנ אִין דֶר צַייט ווָאלְט עֶר אוּנְז נִיט מַאכְן הֶערְן אַז אִיךְ

ווסל

וַתֵּלֶד הָאִשָּׁה בֵּן וַתִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ שִׁמְשׁוֹן וַיִּגְדַּל הַנַּעַר וַיְבָרְכֵהוּ יְהוָה׃ וַתָּחֶל רוּחַ יְהוָה לְפַעֲמוֹ בְּמַחֲנֵה־דָן בֵּין צָרְעָה וּבֵין אֶשְׁתָּאֹל׃

פירוש ע״ט

וועל פראגענדיג ווערן אונ וועל האבן אזון׃ וַתֵּלֶד האט די אִשָּׁה געוואונן אזון אונ זיא האט גרופן זיין נאמן שִׁמְשׁוֹן וַיִּגְדַּל אונ דר יונג איז אוף געוואקסן אונ גאט האט אים געבענטשט׃

פירוש ע״ט

וַתָּחֶל אונ עס האט אן געהובן רוּחַ יְיָ די גבורה פון גאט לְפַעֲמוֹ צו קומן צו אים צו צייטן אין דר מַחֲנֶה פון דן צווישן דר שטאט צָרְעָה אונ צווישן דר שטאט אֶשְׁתָּאוֹל׃

במדבר ח בהעלתך

ח א וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃
ב דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן
וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּהַעֲלֹתְךָ אֶת־הַנֵּרֹת
אל

אונקלוס

א וּמַלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימָר׃ ב מַלֵּל עִם אַהֲרֹן וְתֵימַר לֵהּ בְּאַדְלָקוּתָךְ יָת בּוֹצִינַיָּא לָקֳבֵל אַפֵּי מנרתא

פירוש רשב״ם

(ב) בהעלתך וגו׳. לפי שמלאכת תדיר היא זו הזכירו כאן, אע״פ שכל מלאכת המשכן נגמרה מלאכת הדלקת המנורה לא נגמרה כי תדירה הוא׃ אל מול פני המנרה. היה מטה ראשי הפתילות של כל

בעל הטורים

(ב) בהעלתך. סמך נרות לחנוכה לפרסומי נסא בנרות׃ בהעלותך את. בגי׳ פתח בה מעלות׃ אל מול פני המנורה יאירו. כי אני איני צריך לאורה׃ פני המנורה יאירו. בגי׳ וכי אני לאורך צריך׃ שבעת הנרות. כנגד ז׳ המזלות הנכ״ל של״ם. כתיב בהעלותך את הנרות וכתיב להעלות נר תמיד להיות הכל נר ואח״כ נרות שמוסיפין והולכין והיינו להעלות נר שמטלין בקודש ולב״ש תחלה נרות ואח״כ נר

שפתי חכמים

א דק״ל היך נופל הלשון בהעלותך על נרות שהכתב הכתוב במקום בהדלקתך בהעלותך ומתרץ על שם שהלהב עולה כלומר מ״ה נופל בו לשון עליה. והו קשה לרש״י מ״מ היה לו לכתוב בהדלקתך ולמה כתב בהעלותך דודאי ל׳ בהעלותך נופל ג״כ בנרות כמו שפירש על שם שהלהב עולה אבל מ״מ הלשון בהדלקתך יותר טוב. ומתרץ דמ״ה כתיב בהעלותך כדי ללמוד שצריך להדליק וכו׳. אבל בפ׳ תצוה גבי להעלות נר תמיד לא פירש רק למה כתיב להעלות ולא להדליק ואמר שצריך להדליק עד שתהא שלהבת עולה מאליה. י״ל דלעיל כתיב להעלות לשון ציווי ועל זה פי׳ למה כתב בציווי בל׳ להעלות ולא בל׳ להדליק שהוא לשון יותר מבורר על מה

רש״י

(ב) בהעלתך. (למה נסמכה פרשת המנורה לפרשת הנשיאים לפי שכשראה אהרן חנוכת הנשיאים חלשה אז דעתו שלא היה עמהם בחנוכה לא הוא ולא שבטו אמר לו הקב״ה חייך שלך גדולה משלהם שאתה מדליק ומטיב את הנרות)׃ בהעלתך. א על שם שהלהב עולה כתוב בהדלקתן לשון עליה שצריך להדליק עד שתהא שלהבת עולה מאליה ועוד דרשו רבותינו מכאן שמעלה היתה ב לפני המנורה שעליה ג הכהן עומד ומטיב׃ אל מול

הוא הציווי ומפרש משום שצריך להדליק וכו׳ שהוא בכלל הציווי לכן כתיב להעלות. ובפרשת אמור שהוא הציווי באמתי כדפירש״י שם קשה למה לא פירש שם כלום. י״ל שהוא סומך על מה שפירש בפ׳ תצוה על ל׳ להעלות שהוא בל׳ צווי כדפרישים ודלא כפי׳ הרא״ם שפירש פעם יפרש כל ההויות הנופלים על הלשון ופעם יפרש קצת מהם ופעם יסמוך על מה שפירש במקום אחר ומ״ה לא פי׳ בפ׳ אמור כלום אע״ג דכתיב התם להעלות נר תמיד עכ״ל׃ ב והע״ג דדרשו מזה שצריך להדליק עד שתהא השלהבת עולה מאליה. י״ל דעיקר דרשא היא מקרא דפ׳ תצוה מלהעלות נר תמיד והכא אגב גררא נקטיה ועוד י״ל דאי לשלהבת עולה מאליה לחוד הוא דאתא היה לו לכתוב בהעלך ולא בהעלותך ואי למעלה אתא לחוד הוא דאתא היה לו לכתוב בעלותך אלא להכי כתיב בהעלותך למדרש תרווייהו והרא״ם פי׳ דרש זה וגם שתהא השלהבת עולה דשקולים הם ויבאו שניהם׃ ג וא״ת והרי ה[illegible] של אדם ד׳ אמות דהיינו כ״ד טפחים וקומתה של מנורה לא היה כי אם י״ח טפחים כדפירש״י בפ׳ תרומה [illegible] למעלה. וי״ל לפי שהטפחים [illegible] היה המקדש היו שוחקות וא״כ י״ח טפחים של מנורה היו כמו כ״ד טפחים של חול דהיינו כנגד קומתו של אד[ם]

פירוש ע״ט

(א) וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר אונ גאט האט גרעט צו משה אזו צו זאגן׃ (ב) דַּבֵּר אֶל אַהֲרֹן רייד צו אַהֲרֹן וְאָמַרְתָּ אֵלָיו אונ זאלסט צו

פירוש ע״ט

אים אזו זאגן בְּהַעֲלוֹתְךָ אין דיין טון אוף אֶת הַנֵּרוֹת די לעכט פון דר מְנוֹרָה [illegible] הַמְּנוֹרָה אקעגן דעם פָּנִים פון דר מְנוֹ[רה] זאלן

מְנַרְתָּא יְהוֹן מְנַהֲרִין
שִׁבְעָא בוֹצִינַיָּא׃
ג וַעֲבַד כֵּן אַהֲרֹן
לָקֳבֵל אַפֵּי מְנַרְתָּא
אַדְלֵק בּוֹצִינָהָא כְּמָא
דִּי פַקִּיד יְיָ יָת מֹשֶׁה׃
ד וְדֵין עוֹבַד מְנַרְתָּא
נְגִידָא דְּהַב עַד שִׁידָהּ
עד

אֶל־מוּל פְּנֵי הַמְּנוֹרָה יָאִירוּ שִׁבְעַת
הַנֵּרוֹת׃ ג וַיַּעַשׂ כֵּן אַהֲרֹן אֶל־מוּל
פְּנֵי הַמְּנוֹרָה הֶעֱלָה נֵרֹתֶיהָ כַּאֲשֶׁר
צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃ ד וְזֶה מַעֲשֵׂה
הַמְּנֹרָה מִקְשָׁה זָהָב עַד־יְרֵכָהּ עַד־
פרחת

ת"א אל מול פני המנורה יאירו. מנחות לא עקידה שער פט: וזה מעשה מנורה כח כט. עקידה שער ס'. ושער עת: עד ירכה עד. מנחות כט:

בעל הטורים

שמורידין ושולחין: להעלות נר תמיד. ס"ה תלד: (ד) וזה מעשה המנורה. וזה עולה י"ח שגובהה של מנורה י"ח טפחים

רשי

פני המנורה. אל מול נר האמצעי שאינו בקנים אלא בגוף של מנורה: יאירו שבעת הנרות. ששה שעל ששת הקנים שלשה המזרחיים פונים למול האמצעי הפתילות שבהן ד וכן שלשה המערביים ראשי הפתילות למול האמצעי ולמה כדי שלא יאמרו לאורה הוא צריך: (ג) ויעש כן אהרן. (ספרי) להגיד שבחו של ה אהרן שלא שינה: (ד) וזה מעשה המנורה. (שם) שהראהו הקב"ה ו באצבע לפי שנתקשה בה לכך נאמר וזה: מקשה. בטדי"ן בלעז לשון דא לדא נקשן (דניאל ה) ז עשת של ככר זהב היתה ומקיש

שפתי חכמים

בא להטיב צריך שיראה הנרות כדי שיטיב אותם לכך צריך מעלה: ד פי' מדכתיב יאירו שבעת הנרות ע"כ אפתילות קאי שהם המאירים דאי קאי אנרות שהם הבזיכין ה"ל למימר אל מול פני המנורה יהיו נוטים שבעת הנרות וה"א והא בקרא כתיב אל מול פני המנורה דהיינו נר שבא[illegible] קנה האמצעי יאירו שבעת הנרות ורש"י פי' שאין מאירין לנר אמצעי אלא ששה. וי"ל דהא ק"ל דהא אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות משמע שהכל יהיו מאירין לפניו של אמצע הקנה דהיינו למעלה על גביו שהוא נקרא פני המנורה וה"א בשלמא אותו נר שעומד על קנה האמצעי מאיר כנגד פניו אבל באחר ששה נרות אינן מאירין אלא לפניו של אותן קנים שעומדין מול פניהם כמנהג כל הנרות מנהגם להאיר כלפי עצמן. ומתרץ דגם שאר ששה נרות של ששה קנים מאירין לפניו של קנה אמצעי דששה שעל ששת הקנים ג' מזרחיים פונים למול אמצעי ר"ל שהם כופפין ראשי הפתילות לפני קנה אמצעי וכן מערביים. ויאירו שבעת הנרות פי' שבזה האופן יהיו מאירין שבעת הנרות אל מול קנה האמצעי. הרא"ם האריך כאן הרבה. (ועיין בתשובה הריב"ש סי' ח'): ה דאל"כ ויעש כן אהרן למה ליה וכי תעלה על דעתך שלא עשה מה שצוה ה' ע"י משה. ואע"ג דבלאו הכי נמי ידעינן דעשה צווי של הקב"ה. מ"מ דבר גדול הוא זה שהפסוק מעיד על צדקתו וכן כל כיוצא בזה: ו פי' מפני שמלת זה מורה על הרמוז והמעשה לא היה כ"א בשעת עשיית בצלאל ומתחלה נתקשה בה משה עד שהראהו באצבע וחזר ונתקשה עד שאמר ליה טול ככר וכו' עיין לעיל בפ' תרומה: ז עשת ל' חתיכה:

פירוש ע"ט

זאלן לייכטן שבעת הנרות די זיבן לעכט כלומר דיא קנייטליך פון די זעקס רערליך וואס זענן אין דיא זייטן פון דר מנורה זאלן זיך קערן אקעגן דם זיבעטן רעריל וואס עס גייט ארוס פון דעם גוף פון דער מנורה. רש"י שרייבט דרום שטייט דאס לשון בהעלותך דאס איז טייטש אויף צינדן ווייל דר פלאם גייט ארויף אין דר הייך אונ ער מוז אזו לאנג צינדן ביז דר פלאם זאל ארויף גיין פון זיך זעלבערט: (ג) ויעש כן אהרן האט אהרן אזו געטאן אל מול פני המנורה אקעגן דעם קנים פון [illegible] המנורה העלה נרותיה האט ער אויף געצונדן אירע לעכט כאשר צוה יי את משה אזו ווי גאט האט געבאטן צו משה: (ד) וזה מעשה המנורה אונ דאס איז דם ווערק פון [illegible]

משלי ישראל

(ויעש כן אהרן) אהרן האט אזו געטאן ער האט אן געצונדן דיא מנורה אזו וויא גאט האט געזאגט צו משה זאגט רש"י דר פסוק דר ציילט דעם שבח פון אהרן אז ער האט ניט פריערפאר ענדערט גאטס רייד. עס איז אדמיון איין עושר האט גרופן איין ארימאן אויף אסעודה דר ארימאן האט געגעסן און געטרונקן אונ נאך דעם האט עס אים געשאט אונ ער איז קראנק געווארן האט זיך דער ארימאן פאר וואונדרט איך עס תמיד ברויט ברוט אונ עס שאט מיר ניט אונ אצונד אז איך האב געגעסן פעט פלייש און געבראטנס זאל עס מיר שאטן אבר דר ארימאן פאר שטייט ניט אז דיא פעטע מאכלים שאטן פאר וויא דיא מאגירע מאכלים דרום דיא גרופע לייט האבן בייא זיך תמיד רופאים ווייל עס קאן זייא שאטן דיא פעטע מאכלים אזו דאס אייגענע דער פראסטער מענטש אז ער איז ניט משנה גאטס דבור איז גאר קיין חדוש ניט דא[illegible] האט ניט בכח צוא קלערן גאטס רייד ער קאן דאך דאס קלערן חם ושלום אראפ פאלן פון דר אמונה אבר אהרן איז געווען אחכם פון דעסט וועגן האט ער ניט געוואלט [illegible]ס רייד אא האט ניט פאר ענדערט ער האט געטאן אזו וויא גאט האט געזאגט דרום לויבט דער פסוק אהרן ער האט געקענט קלערן אונ הט פארט ניט געקלערט אונ האט ניט פאר ענדערט גאטס רייד:

ויאמר

פִּרְחָהּ מִקְשָׁה הִוא כַּמַּרְאֶה אֲשֶׁר
הֶרְאָה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה כֵּן עָשָׂה
אֶת־הַמְּנֹרָה׃ פ ה וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־
מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ ו קַח אֶת־הַלְוִיִּם
מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְטִהַרְתָּ אֹתָם׃
ז וְכֹה־תַעֲשֶׂה לָהֶם לְטַהֲרָם הַזֵּה
עליהם

אונקלוס

עַד שׁוֹשַׁנַּהּ נְגִידָא
הִיא כְּחֶזְוָא דִּי אַחֲזִי
יְיָ יָת מֹשֶׁה כֵּן עֲבַד
יָת מְנַרְתָּא׃ ה וּמַלִּיל
יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימָר׃
ו קָרֵב יָת לֵוָאֵי מִגּוֹ
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּתְדַכֵּי
יָתְהוֹן׃ ז וּכְדֵין תַּעְבֵּד
לְהוֹן לְדַכּוֹאֵיהוֹן אַדֵּי
עליהון

ת"א מקשה היא שם כה : וכה תעשה להם לטהרם ס' כזוהר פ' תזריע :

בעל הטורים

במראה. בגימט' כגבריאל מלמד שגבריאל הראה לו דמות עשה. בגי' שלמה. ד' פעמים הזכיר מנורה בפרשה כנגד מד' המנורות: כן עשה. כ"ן נרות עשה שלמה בי' המנורות: מיניה כדאיתא במנחות דף כ"ח ע"ש ורמז לד' מנורות בשמחה

שפתי חכמים

ח בכשיל מספרייס : ט דק"ל דהכא משמע שלא היתה מקשה אלא עד ירכה ועד פרחה ובפ' תרומה כתיב שהיתה כולה מקשה : י כלומר מדבר גדול עד דבר קטן שבה הכל היה מקשה ועד משמש לשון בין וכיולא בזה מפרש רש"י בפ' בא על מבכור פרעה היושב על כסאו וגו' : כ דק"ל דכמראה משמע ל' מראה שהוא לבע ובמנורה אין שייך לומר שהראהו הקב"ה לבע של מנורה . א"נ כמראה הוא מראה הנבואה כלו' מה שראה במראה הנבואה דהיינו של אש ועשו גם הם מנורה של אש וזה אינו דהם לא עשו של אש ועל זה פי' בתבנית ר"ל כמראה פי' כתבנית כמו שכתב במקום אחר וראה ועשה בתבניתם דנקראת התבנית בשם מראה מפני שע"י הראיה מדע לו התבנית : ל ר"ל מי שעשה את כל הכלים והוא בצלאל : מ מפורש בפ' תרומה וזה המדרש חולק על פירוש ראשון : נ לא קיחה ממש שהוא מל' קנין וכניסת דבר תחת רשותו כי הלוים לא נקח אלא נכנסו תחת רשותו . ועיין בפרשה לך לך על פסוק ותקח שרי אשת אברם : ס לא מפני אחר טומאות שבשאר טומאות אין

רש"י

בקורנס וחותך ח בכשיל לפשט איבריה כתקונן ולא נעשית איברים איברים ע"י חבור : עד ירכה עד פרחה. ירכה היא השידה שעל הרגלים חלול כדרך מנורות כסף של פני השרים : עד ירכה עד פרחה. כלומר גופה של מנורה ט כולה וכל התלוי בה : עד ירכה. שהוא דבר גדול : עד פרחה. שהוא מעשה דק י שבה הכל מקשה ודרך עד לשמש בלשון זה כמו (שופטים טו) מגדיש ועד קמה ועד כרם זית : כמראה אשר הראה וגו'. כתבנית אשר כ הראהו בהר כמו שנאמר (שמות כה) וראה ועשה בתבניתם וגו' : כן עשה את המנורה. מי שעשאה ל ומ"א ע"י הקב"ה מ נעשית מאליה : (ו) קח את הלוים. קחם בדברים אשריכם נ שתזכו לשמש למקום : (ז) הזה עליהם מי חטאת. של אפר הפרה מפני טמאי ס מתים שבהם :

פירוש ע"ט

דר מְנוֹרָה. רש"י שרייבט ווייל עס איז שווער גוועזן צו משה צו פר שטיין די מְלָאכָה פון דער מְנוֹרָה פ"ז הקב"ה האט אים גוויזן איין מְנוֹרָה פון פייער דרום שטייט דאס לָשׁוֹן וְזֶה אונ דם דאזין כְּלוֹמַר אזו ווי די מְנוֹרָה פון פייער אזו זאל די מְנוֹרָה גמאכט ווערן מִקְשָׁה זיא זאל זיין געהאמערט זהב פון גאלד עַד יְרֵכָהּ מיט איר דיך עַד פִּרְחָהּ מיט איר בליאונג כְּלוֹמַר דר גוף פון דר מְנוֹרָה אונ אלע קליינע זאכן וואס אין איר איז מִקְשָׁה הִוא זאל אלץ זיין געהעמירט כַּמַּרְאֶה אֲשֶׁר הֶרְאָה יְיָ אֶת מֹשֶׁה אזו ווי דם געשטאלט וואס גאט האט גוויזן צו משה כֵּן עָשָׂה אֶת הַמְּנֹרָה אזו האט ער גמאכט דיא מְנוֹרָה : (ה) וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר אונ גאט האט גרעט צו משה אזו צו זאגן : (ו) קַח אֶת הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נעם דיא לְוִיִּם פון צווישן די קינדר פון יִשְׂרָאֵל. רש"י שרייבט גאט האט אים גזאגט נעם איין די לְוִיִּם מיט גוטע רייד דוא זאלסט זיי זאגן וואל צו אייך וואס איר זענט זוכה צו זיין באדינערס צוא גאט וְטִהַרְתָּ אוֹתָם אונ זאלסט זיי ריינגן : (ז) וְכֹה תַעֲשֶׂה לָהֶם לְטַהֲרָם אונ אזו זאלסטו זיי טאן צו ריינגן זיי הַזֵּה עֲלֵיהֶם מֵי חַטָּאת דו זאלסט אויף זייא שפרענגן מֵי חַטָּאת דם הייסט מיט דם וואסר וואס מען האט אום גמישט מיט דעם אש פון דער פָּרָה אֲדֻמָּה וְהֶעֱבִירוּ תַעַר אונ זייא זאלן מאכן איבר פארן אגאל מעסיר עַל כָּל בְּשָׂרָם אויף גאר זייערע לייבר דם הייסט זיי זאלן זיך אפ גאלן זייערע

עֲלֵיהוֹן מֵיָא דְחַטָּאתָא
וְיַעְבְּרוּן מַסְפַּר עַל כָּל
בִּשְׂרְהוֹן וִיחַוְּרוּן
לְבוּשֵׁיהוֹן וְיִדְכּוֹן׃
ח וְיִסְּבוּן תּוֹר בַּר
תּוֹרֵי וּמִנְחָתֵהּ סֻלְתָּא
דְּפִילָא בִמְשַׁח וְתוֹר
תִּנְיָן בַּר תּוֹרֵי תִּסַּב
לְחַטָּאתָא׃ ט וּתְקָרֵב
יָת לֵוָאֵי קֳדָם מַשְׁכַּן
זִמְנָא וְתַכְנֵשׁ יָת כָּל
כְּנִשְׁתָּא דִבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃
י וּתְקָרֵב יָת לֵוָאֵי
קֳדָם יְיָ וְיִסְמְכוּן בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל יָת יְדֵיהוֹן
עַל לֵוָאֵי׃ יא וִירִים
אהרן

עֲלֵיהֶם מֵי חַטָּאת וְהֶעֱבִירוּ תַעַר
עַל־כָּל־בְּשָׂרָם וְכִבְּסוּ בִגְדֵיהֶם
וְהִטֶּהָרוּ׃ ח וְלָקְחוּ פַּר בֶּן־בָּקָר
וּמִנְחָתוֹ סֹלֶת בְּלוּלָה בַשָּׁמֶן וּפַר־
שֵׁנִי בֶן־בָּקָר תִּקַּח לְחַטָּאת׃
ט וְהִקְרַבְתָּ אֶת־הַלְוִיִּם לִפְנֵי אֹהֶל
מוֹעֵד וְהִקְהַלְתָּ אֶת־כָּל־עֲדַת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל׃ י וְהִקְרַבְתָּ אֶת־הַלְוִיִּם
לִפְנֵי יְהוָה וְסָמְכוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־
יְדֵיהֶם עַל־הַלְוִיִּם׃ יא וְהֵנִיף אַהֲרֹן
את

ת״א והעבירו תער נזיר מ : ופר שני בן בקר . הוריות ה זבחים פט פרק מו :

פירוש רשב״ם

שבעת הנרות להאיר אל השלחן: (ז) והעבירו . ויעבירו, אבל והעבירו הוא לשון ציווי כמו ויעתידו אל ה׳

רש״י

והעבירו תער . מצאתי בדברי רבי משה הדרשן לפי שנתנו כפרה על הבכורות שעבדו ע״א ע והיא קרויה זבחי מתים והמצורע קרוי מת הזקיקם תגלחת כמצורעים: (ח) ולקחו פר בן בקר . והוא עולה כמו שכתוב ועשה את האחד עולה והוא קרבן צבור בע״א: ופר שני . (ת״כ) מה ת״ל שני פ לומר לך מה עולה לא נאכלת אף חטאת לא נאכלת (ע״כ דברי ר״מ) וכזו יש סמך לדבריו בת״כ צ ואומר אני בהוראת שעה היתה שפעיר ק היה להם להביא לחטאת לע״א עם פר העולה: (ט) והקהלת את כל עדת . לפי שהלוים נתונים קרבן כפרה תחתיהם יבואו ויעמדו על קרבנם ר ויסמכו את ידיהם עליהם: (יא) והניף אהרן את הלוים. כדרך שאשם מצורע טעון

שפתי חכמים

הויה צריכה כאן : ע (מנחה בלולה) ואע״ג דבשאר עובדי ע״א אין לך הצריכה תגלחת אלו שאני שעובדי העגל נלקו בצרעת כמו שדרשו על פסוק כי פרוע הוא כי פרעה אהרן שלמדו ג״ם ממה שנאמר גבי מצורע ראשו יהיה פרוע : פ אע״פ דכתיב ואת הכבש השני וגו׳ גבי קרבן תמיד היינו משום דכתיב נמי את הכבש האחד אבל הכא לא כתיב אחד א״כ איך נופל כאן לשון שני : צ ר״ל במה שפי׳ ר׳ משה הדרשן שהעולה הביאו לקרבן צבור בשביל ע״א משום שלא מצינו פר אחד לבדו בלא מין אחר עמו רק בע״א : ק ר״ל מה שפי׳ אף חטאת לא נאכלת אע״ג שאר חטאות נאכלין ע הוראת שעה היתה ותדע לך שהוראה שעה היתה דשעיר היה להם להביא לחטאת ע״א עם פר העולה כדין כל צבור שעובדים ע״א ולמה הביאו פר לחטאת אלא הוראת שעה היתה ה״נ הוראת שעה היתה . אבל בלאו הכי נוכל לומר שהיתה הוראת שעה שהרי חטאת חיצונה נאכלת וזו שהיתה של מלואים ללוים שנהתנכו בה נשרפה ולא היתה חטאת

ע פנימית היא מאחר דנשרפה ותימא מה עולה נשרפת אף החטאת נשרפת שאינה פנימית . הרא״ם : ר אע״פ שהלוים לא נתנו כפרה אלא על הבכורים כדלעיל . מ״מ כיון שהבכורות היו בל כל ישראל קרא בכורות קהל כל ישראל כאלו הם כל

פירוש ע״ט

תער וְכִבְּסוּ אונ זיי זָאלְן וואשן בִּגְדֵיהֶם זייערע קליידר וְהִטֶּהָרוּ אונ זיי זָאלְן זַיין ריין: (ח) וְלָקְחוּ אונ זייא זָאלְן נעמן פַּר בֶּן בָּקָר וכו׳: (ט) וְהִקְרַבְתָּ אֶת הַלְוִיִּם לִפְנֵי אוהל מועד אונ דו זָאלְסְט מַאכְן גנעהנן דיא לְוִיִּם פַר דם אוהל מועד וְהִקְהַלְתָּ אֶת כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אונ דו זָאלְסְט מַאכְן איין זאמלן גָאר די עֵדָה פון די יִשְׂרָאֵל: (י) וְהִקְרַבְתָּ אֶת הַלְוִיִּם לִפְנֵי יְיָ אונ דוא זָאלְסְט גנעהנן דיא לְוִיִּם פַר גָאט וְסָמְכוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת יְדֵיהֶם עַל הַלְוִיִּם אונ זיי זָאלְן אָן לעהנן די קִינְדֶר פון יִשְׂרָאֵל זייערע הענט אויף די לְוִיִּם: (יא) וְהֵנִיף אַהֲרֹן אֶת הַלְוִיִּם תְּנוּפָה לִפְנֵי יְיָ מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אונ אַהֲרֹן זָאל אויף הייבן די לְוִיִּם איין אויף הייבונג פַר גָאט פון די קִינְדֶר יִשְׂרָאֵל וְהָיוּ אונ דיא לְוִיִּם זָאלְן

אֶת־הַלְוִיִּם תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה
מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהָיוּ לַעֲבֹד אֶת־
עֲבֹדַת יְהוָה׃ יב וְהַלְוִיִּם יִסְמְכוּ
אֶת־יְדֵיהֶם עַל רֹאשׁ הַפָּרִים
וַעֲשֵׂה אֶת־הָאֶחָד חַטָּאת וְאֶת־
הָאֶחָד עֹלָה לַיהוָה לְכַפֵּר עַל־
הַלְוִיִּם׃ יג וְהַעֲמַדְתָּ אֶת־הַלְוִיִּם
לִפְנֵי אַהֲרֹן וְלִפְנֵי בָנָיו וְהֵנַפְתָּ
אֹתָם תְּנוּפָה לַיהוָה׃ יד וְהִבְדַּלְתָּ
אֶת־הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהָיוּ
לִי הַלְוִיִּם׃ שני טו וְאַחֲרֵי־כֵן יָבֹאוּ
הַלְוִיִּם לַעֲבֹד אֶת־אֹהֶל מוֹעֵד
וְטִהַרְתָּ אֹתָם וְהֵנַפְתָּ אֹתָם תְּנוּפָה׃
טז כִּי נְתֻנִים נְתֻנִים הֵמָּה לִי מִתּוֹךְ
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תַּחַת פִּטְרַת כָּל־רֶחֶם
בכור

ת״א ועשה את האחד חטאת הוריות ט זבחים פט :

אהרן ית ליואי ארמא
קדם יי מן בני ישראל
ויהון למפלח ית
פלחנא דיי: יב וליואי
יסמכון ית ידיהון על
ריש תוריא ויעבד
ית חד חטאתא וית חד
עלתא קדם יי לכפרא
על ליואי: יג ותקים ית
ליואי קדם אהרן וקדם
בנוהי ותרים יתהון
ארמא קדם יי:
יד ותפרש ית ליואי
מגו בני ישראל ויהון
משמשין קדמי ליואי:
טו ובתר כן יעלון
ליואי למפלח ית משכן
זמנא ותדכי יתהון
ותרים יתהון
ארמא: טז ארי
אפרשא מפרשין אנון
קדמי מגו בני ישראל
חלף פתח כל ולדא
בוכרא

פירוש רשב״ם

(יג) והנפת אותם. אהרן הניפם תחילה ואחר כך משה:

בעל הטורים

בים הסוכה: (טז) נתנים נתנים המה לי. בגימ׳ שאלה לא

שפתי חכמים

ישראל: ש דמצורע קרוי מת כמו שנא׳ בסוף הפרשה אל נא תהי כמת והלוים נתנו כפרות על הבכורים שעבדו ע״א שהיא קרויה זבחי מתים לכך צריכין הלוים תנופה מי כמו אשם ומצורע וגם אי אפשר תנופה בלוים אלא מחיים: ת הא דלא מקשה רש״י על הקרא למה נאמר ג׳ תנופות משום די״ל דגזירת הכתוב שצריך להניף אותן ג׳ פעמים אבל מכשיו שפירש״י כדכך שאשם מצורע טעון תנופה וכו׳ ואשם מצורע אינו טעון תנופה כ״א פעם א׳ וא״כ ג׳ תנופות

רש״י

ש תנופה הי. שלש תנופות נאמרו בפרשה זו ת הראשונה לבני קהת לכך נאמר בהם והיו לעבוד את עבודת ה׳ לפי שעבודת קדש הקדשים עליהם הארון השלחן וגו׳. השניה לבני גרשון לכך נאמר בהם תנופה לה׳ שאף עליהם היתה עבודת הקודש יריעות וקרסים (נ״ל וקרשים דאלו קרסים ביד משא בני מררי) הנראות בבית קדש הקדשים והשלישית לבני מררי: (טז) נתנים נתנים. נתונים למשא נתונים לשיר:

פירוש ע״ט

זיין לַעֲבוֹד אֶת עֲבוֹדַת יְיָ צו דינען די דינסט פון גאט: (יב) וְהַלְוִיִּם וכו׳: (טז) כִּי וואָרום נְתוּנִים איבער גיגעבען צוא טראגן די מַשָּׂא פון דם מִשְׁכָּן נְתוּנִים איבער גיגעבען צום שִׁיר הֵמָּה זייא די

פירוש ע״ט

לְוִיִּם לִי צו מיר מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל פון צווישן די קינדער פון יִשְׂרָאֵל תַּחַת אויף דעם אָרט פִּטְרַת עפענונג כָּל רֶחֶם פון איטליכער טראגט בְּכוֹר כֹּל מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל אלע ערצטע פון די יִשְׂרָאֵל לָקַחְתִּי

בְּכוֹר כֹּל מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָקַחְתִּי
אֹתָם לִי׃ יז כִּי לִי כָל־בְּכוֹר בִּבְנֵי
יִשְׂרָאֵל בָּאָדָם וּבַבְּהֵמָה בְּיוֹם
הַכֹּתִי כָל־בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם
הִקְדַּשְׁתִּי אֹתָם לִי׃ יח וָאֶקַּח אֶת־
הַלְוִיִּם תַּחַת כָּל־בְּכוֹר בִּבְנֵי
יִשְׂרָאֵל׃ יט וָאֶתְּנָה אֶת־הַלְוִיִּם
נְתֻנִים ׀ לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו מִתּוֹךְ בְּנֵי
ישראל

ת"א כי לי כל בכור בבני בכורות ד : ואתנה את ערכין יא :

בּוּכְרָא כֹּלָּא מִבְּנֵי
יִשְׂרָאֵל קָרֵבִית יָתְהוֹן
קֳדָמָי׃ יז אֲרֵי דִילִי
כָל בּוּכְרָא בִּבְנֵי
יִשְׂרָאֵל בֶּאֱנָשָׁא
וּבִבְעִירָא בְּיוֹמָא
דִּקְטָלִית כָּל בּוּכְרָא
בְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם
אַקְדֵּשִׁית יָתְהוֹן קֳדָמָי׃
יח וְקָרֵבִית יָת לֵוָאֵי
חֲלַף כָּל בּוּכְרָא בִּבְנֵי
יִשְׂרָאֵל׃ יט וִיהָבִית
יָת לֵוָאֵי מְסִירִין
לְאַהֲרֹן וְלִבְנוֹהִי מִגּוֹ
בני

בעל הטורים

שמו מגל של זהב : (יט) ואתנה את הלוים. ה"פ בני ישראל בפסוק כנגד כהנים לוים ישראלים גרים ועבדים משוחררים

רש"י

פטרת. פתיחה : (יז) כי לי כל בכור. שלי היו הבכורות בקו הדין א שהגנתי עליהם בין בכורי מצרים : הקדשתי אתם לי. עד שטעו בעגל ועכשיו ואקח את הלוים : (יט) ואתנה וגו'. ה' פעמים נאמר בני ישראל במקרא זה ב להודיע חבתן שנכפלו אזכרותיהן במקרא אחד כמנין ה' חומשי תורה וכך ראיתי בב"ר : ולא יהיה בבני ישראל נגף. שלא יצטרכו

שפתי חכמים

נ"ל : א דק"ל איך אמר כי לי כל בכור דמשמע דעדיין הם שלו והא כתיב ואקח את הלוים משמע שכבר לקח וע"ז פירש שלי היו בקו הדין כלומר מן הדין. וכתב הרא"ם פסקן בזה שאין כי לי כל בכור ר"ל עתה שהרי נפסלו משטעו בעגל רק ר"ל היו שלו מתחלה והודיע ג"כ הסיבה למה היו שלו בקו הדין משום שהגנתי וכו' ואמר ולקחתי אותם לי במקום הקדשתי כדי שיפול עליו ואקח את הלוים תחת כל בכור שפירושו לקחתי עתה את אלה במקום שלקחתי אז את אלה והוסיף וא"ו על ולקחתי שהוא במקום הקדשתי לכורות שהם שני ענינים כי לי כל בכור ביום הכותי וגו' וגם הקדשתי אותם לעבודתי אז ומשחטאו נפסלו ולקחתי את הלוים תמורתן ואמר ועכשיו ואקח שלא תאמר ואקח בזמן שהקדשתי הבכורות לי שהרי תחת כל בכור כתיב דמשמע שילאו אלו ונכנסו אלו במקומם : ב וקא דסמך רש"י זה לכאן משום דק"ל במאי שפי' במלת לקחתי אותם לי קאי אבכורות והוא לשון עבר כלומר לקחתי אותם לי והקדשתי אותם לי דמה צריך הכתוב לומר מה שכבר אמר בהם הקב"ה והלא לא בא אלא לפ' מה שרחק אותם משום שטעו בעגל ומתרץ משום חיבתם ואף שרחק אותם אין רוצה להזכיר הטאת' אלא מזכיר שבחם ומעלתם בקרבם הש"י לעבודתו תדע שהרי ה' פעמים הוזכרו בפסוק אחד והוא מפני חבתם. וכיש

פירוש ע"ט

אוֹתָם לִי הָאב אִיךְ זַייא גִנוּמֶן צוּ מִיר כְּלוֹמַר אִיךְ הָאב צוּ מִיר גִנוּמֶן דִי לְוִיִם אוֹף דֶם אָרְט פוּן דִיא בְּכוֹרִים פוּן דִי יִשְׂרָאֵל׃ (יז) כִּי לִי כָל בְּכוֹר בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל וָוארוּם צוּ מִיר זֶענֶן גִוֶועזֶן דִיא בְּכוֹרִים פוּן דִיא יִשְׂרָאֵל בָּאָדָם וּבַבְּהֵמָה סַייא דִי בְּכוֹרִים פוּן מֶענְטְשְׁן אוּנ סַייא דִי בְּכוֹרִים פוּן בְּהֵמוֹת בְּיוֹם הַכֹּתִי כָל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם אִין דֶם טָאג אַז אִיךְ הָאב גִשְׁלָאגֶן אַלֶע בְּכוֹרִים פוּן דֶעם לַאנְד מִצְרַיִם. רש"י שְׁרַייבְּט גָאט הָט גִזָאגְט דִיא בְּכוֹרִים זַענֶן מַיין גִוֶועזֶן מִן הַדִין וָוארוּם גִשְׁעֶת אַז אִיךְ הָאב גִשְׁלָאגֶן דִיא בְּכוֹרִים פוּן מִצְרַיִם הָאב אִיךְ מֵגִין גִוֶועזֶן אוֹף דִי בְּכוֹרִים פוּן דִי יִשְׂרָאֵל אוּנ זַיי זֶענֶן נִיט גֶהַרְגֶת גִוָוארֶן הִקְדַּשְׁתִּי אוֹתָם לִי הָאב אִיךְ זַייא צוּ מִיר גֶהַיילִיגְט אַיידֶר זַיי הָאבֶּן זִיךְ טוֹעֶה גִוֶועזֶן אִין דֶם עֵגֶל׃ (יח) אוּנ הַיינְט אַז זַייא הָאבֶּן זִיךְ טוֹעֶה גִוֶועזֶן אִין דֶם עֵגֶל וָאֶקַּח אֶת הַלְוִיִּם תַּחַת כָּל בְּכוֹר בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הָאב אִיךְ גִנוּמֶן דִי לְוִיִם אוֹף דֶם אָרְט פוּן אַלֶע דִי בְּכוֹרִים פוּן דִי יִשְׂרָאֵל׃ (יט) וָאֶתְּנָה אֶת הַלְוִיִּם אוּנ אִיךְ הָאב גִגֶעבֶּן דִי לְוִיִם נְתוּנִים לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִיבֶּער גֶעֶנְטְפֶערְט צוּ אַהֲרֹן אוּנ צוּ זַיינֶע זִין פוּן צְווִישֶׁן דִיא קִינְדֶר פוּן יִשְׂרָאֵל
לְעַבוֹד

יִשְׂרָאֵל לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַת בְּנֵי־
יִשְׂרָאֵל בְּאֹהֶל מוֹעֵד וּלְכַפֵּר עַל־
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִהְיֶה בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל
נֶגֶף בְּגֶשֶׁת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶל־הַקֹּדֶשׁ׃
כ וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְכָל־עֲדַת
בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לַלְוִיִּם כְּכֹל אֲשֶׁר־
צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה לַלְוִיִּם כֵּן־
עָשׂוּ לָהֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ כא וַיִּתְחַטְּאוּ
הַלְוִיִּם וַיְכַבְּסוּ בִּגְדֵיהֶם וַיָּנֶף אַהֲרֹן
אֹתָם תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה וַיְכַפֵּר
עליהם

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִפְלַח
יָת פָּלְחַן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא וּלְכַפָּרָא
עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלָא
יְהֵי בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל
מוֹתָא בְּמִקְרַב בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל לְקוּדְשָׁא׃
כ וַעֲבַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן
וְכָל כְּנִשְׁתָּא דִבְנֵי
יִשְׂרָאֵל לְלֵוָאֵי כְּכֹל
דִּי פַקִּיד יְיָ יָת מֹשֶׁה
לְלֵוָאֵי כֵּן עֲבָדוּ לְהוֹן
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃
כא וְאִדַּכִּיאוּ לֵוָאֵי
וְחַוַּרוּ לְבוּשֵׁיהוֹן וַאֲרֵים
אַהֲרֹן יָתְהוֹן אֲרָמָא
קֳדָם יְיָ וְכַפַּר עֲלֵיהוֹן
אהרן

פירוש רשב״ם

(כא) ויתחטאו. כדכתיב לעיל הזה עליהם מי חטאת:

בעל הטורים

וזהו קדש ישראל לה׳ ראשית תבואתה תבואת ה׳: לכפר. ג׳ במס׳ הכא ולכפר על בני ישראל. ואהרן ובניו מקטירים וגו׳ ולכפר על בני ישראל בדברי הימים. ושבועים שבעים נחתך על עמך ולהתם חטאת ולכפר עון בענין הקץ של דניאל מלמד שגלות מכפרת כמו

שפתי חכמים

ספרי רש״י מצאתי הגירסא ואתנה את הלוים וגו׳ ה׳ פעמים וכו׳ והוא יותר נכון: ב פי׳ הרי מקרא קצר שהיה לו לומר ואתנה את הלוים וגו׳ ולכפר על בני ישראל ולא יצטרכו בני ישראל לגשת אל הקדש ולא יהיה וגו׳ שטעם נתינת הלוים לכהנים הוא שיעבדו הם העבודה שלא יצטרכו ישראל לגשת והטעם כדי שלא יהא בישראל נגף בגשתם שאם יגשו יהיה נגף שזהו כוונת הכתוב לומר שהוא כהן ולאו דוקא יהיה בבני ישראל נגף שהוא הלאו וכאלו אמר למה נתנו הלוים לאהרן ולבניו כדי שלא יצטרכו בני ישראל להכנים בעבודה זו ויגעו אל הקדש ולמה לא יגעו אל הקדש כדי שלא יהיה בהם נגף הרא״ם. ועוד י״ל דקשה לרש״י אטו עכשיו שלקח הלוים לא ינגפו בגשתם אל הקדש והא כתיב והזר הקרב יומת ולכך פי׳ ולא יהיה בהם נגף שלא יצטרכו לגשת אל הקדש דוקא זה יש לחוש שיהיה בהם נגף בגשת אל הקדש: ד דלא סימא שכולן העמידו הלוים או כולם הניפו או כולם סמכו. אלא ויעש מתחלף לכל אחד מה שעשה משה

רשי

לגשת אל ב הקדש שאם יגשו יהיה נגף: (כ) ויעש משה ואהרן וכל עדת וגו׳. משה העמידן ואהרן הניפם וישראל ד סמכו את ידיהם:

פירוש ע״ט

לַעֲבֹוד אֶת עֲבוֹדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאוֹהֶל מוֹעֵד צוּ דִינֶן דִיא דִינְסְט פוּן דִי קִינְדֶר פוּן יִשְׂרָאֵל אִין דֶם אוֹהֶל מוֹעֵד וּלְכַפֵּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אוּנ צוּא פַר גֶעבְּן אוּף דִיא קִינְדֶר פוּן יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִהְיֶה בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אוּנ עֶס זָאל נִיט זַיין אִין דִי קִינְדֶר פוּן יִשְׂרָאֵל נֶגֶף אַמָארְד בְּגֶשֶׁת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִין טוּעֶן גְנֶעהְנְן דִיא קִינְדֶר פוּן יִשְׂרָאֵל אֶל הַקוֹדֶשׁ צוּם הַיילִיקַייט כְּלוֹמַר דִי יִשְׂרָאֵל וֶועלְן נִיט בְּדַארְפְן גְנֶעהְנְן צוּ דִינֶן דִי דִינְסְט פוּן דֶם הַיילִיקַייט וָוארוּם אַז זַייא וֶועלְן יוּא גְנֶעהְנְן וֶועט זַיין אִין זַייא אַמָארְד: (כ) וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וכו׳: (כא) וַיִּתְחַטְּאוּ הַלְוִיִּם אוּנ זַייא הָאבְּן זִיךְ גְרֵיינִיגְט דִיא לְוִיִּם וַיְכַבְּסוּ בִּגְדֵיהֶם אוּנ זַיי הָאבְּן אוּס גְוַואשְׁן זַייעֶרֶע קְלֵיידֶר וַיָּנֶף אַהֲרֹן כו׳ אוּנ אַהֲרֹן הָאט זֵיי אוּף גְהוֹבְּן אַיין אוּף הֵייבוּנְג צוּ פַר גָאט אוּנ הָט אוּף זייא פַר גֶעבְּן לְטַהֲרָם צוּ רֵיינִיגְן זַייא:

וישתו

עֲלֵיהֶם אַהֲרֹן לְטַהֲרָם׃ כב וְאַחֲרֵי־
כֵן בָּאוּ הַלְוִיִּם לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדָתָם
בְּאֹהֶל מוֹעֵד לִפְנֵי אַהֲרֹן וְלִפְנֵי
בָנָיו כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה
עַל־הַלְוִיִּם כֵּן עָשׂוּ לָהֶם׃ ס
כג וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃
כד זֹאת אֲשֶׁר לַלְוִיִּם מִבֶּן חָמֵשׁ
וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה יָבוֹא לִצְבֹא
צבא

ת"א זאת אשר ללוים חולין כ : מבן חמש ועשרים שנה שם :

אַהֲרֹן לְדַכּוֹאֵיהוֹן׃
כב וּבָתַר כֵּן עָלוּ לֵוָאֵי
לְמִפְלַח יָת פָּלְחַנְהוֹן
בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא קֳדָם
אַהֲרֹן וְקֳדָם בְּנוֹהִי
כְּמָא דִי פַקִּיד יְיָ יָת
מֹשֶׁה עַל לֵוָאֵי כֵּן
עֲבָדוּ לְהוֹן׃ כג וּמַלִּיל
יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימָר׃
כד דָּא דִי לְלֵוָאֵי מִבַּר
חֲמֵשׁ וְעַשְׂרִין שְׁנִין
וּלְעֵלָּא יֵיתֵי לְחַיָּלָא
חילא

פירוש רשב"ם

(כד) ואת אשר ללוים. מצוה חדשה שעדיין לא נאמרה, שנפרשת מדבר סיני ובפרשת נשא צוה הקב"ה למנותם מבן שלשים עד בן חמשים שנה. לעבוד ולמשא. לשאת את המשכן, ועתה בפרשה זו בא לפרש מצות עבודת משמרת המשכן אשר חמש שנים לפני השלשים שאינו ראוי למשא יהא ראוי ומצווה לשמירת משכן וכליו, ומבן חמשים ומעלה שאינו ראוי לעבודת משא יהא מצווה לעבודת שמירה כמו שמפרש והולך מבן עשרים וחמש שנה ומעלה יבא לצבא צבא בעבדת אהל מועד, מלאכת שמירה כמו שמפרש לפנינו ושרת את אחיו לשמור משמרת, ומבן חמשים ישוב מצבא העבודה של משא, כדכתיב בפרשיות של מעלה מבן שלשים ועד בן חמשים: ולא יעבוד עוד. בעבודת משא אלא ושרת את אחיו על שניהם הוא מוסב, מבן חמש ועשרים ועד בן שלשים ומבן חמשים ומעלה ששניהם נפסלו מעבודת משא ומה יעשה ושרת זה וזה את אחיו לשמור משמרת ועבודת משא

רש"י

(כב) כאשר צוה ה' וגו' כן עשו. להגיד שבח העושין והנעשה בהם ה שאחד מהן לא עכב: (כד) (זאת אשר ללוים. שנים פוסלים בהם ואין המומין פוסלים בהם): מבן חמש ועשרים. ובמקום אחר אומר (במדבר ד) מבן שלשים הא כיצד (חולין כד) מבן כ"ה בא ללמוד הלכות עבודה ולומד חמש שנים ובן ל' עובד מכאן לתלמיד שלא ראה סימן יפה במשנתו בחמש שנים ן שוב אינו רואה:

שפתי חכמים

כעמידן וכו': ה דאל"כ ל"ל כאן כבר נאמר ויעש משה וגו' כתב הרא"ם אך קשה דמשכא משמע דמשום דכתיב לעיל מיניה ויעש משה וגו' מ"ה דרשינן שבח העושה והנעשה בהן א"כ ויעש כן אהרן דלא כתיב לעיל מיניה שעשה אותה נימא לגופא הוא דאתא שקיים המצוה שנצטווה בה ולא להגיד שבחו וכן גבי ויעשו כן בפרשת בשלח דלא כתיב לעיל מיניה שעשה כן וכן בכמה מקומות שדרשו כן וי"ל דודאי דבכל מקום דכתיב בתורה ויעש או ויעשו לא היה צריך לכתוב דמסתמא כל המצות שצוה משה קיימו וקבלו היהודים ולא כתיב ויעש אלא להגיד שבחו אבל הכא אי לאו קרא דכאשר צוה לא הוה דרשינן מקרא דויעש משה וגו' להגיד שבחן דה"א דלגופא איצטריך שקיימו המצוה דליכא למימר פשיטא די"ל דלאו מלתא דפשיטא הוא דהא הקב"ה בעצמו הוצרך בהבדלות לזה דקאמר למשה קח את הלוים ופירש"י קחם בדברים אשריכם וכו' מפני שהיה אזהרות ומיתות שלויה במצוה זו וכן בכורי ישראל שיפסלו מלהיות משרתי השם מ"ה איצטריך לגופא לומר שקיימו מה שצוה אבל השתא אין ללמוד מכאן לכך כתיב קרא דכאשר צוה לאשמועינן שבחן: ן דמשמע'

פירוש ע"ט

(כב) וְאַחֲרֵי כֵן אוּנ דֶר נָאךְ אַזוֹ בָּאוּ הַלְוִיִּם זֶענְן דִיא לְוִיִּם גְקוּמֶן לַעֲבוֹד אֶת עֲבוֹדָתָם בְּאוֹהֶל מוֹעֵד צוּ דִינֶן זַייעֶר דִינְסְט אִין אוֹהֶל מוֹעֵד לִפְנֵי אַהֲרֹן וכו': (כג) וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר אוּנ גָאט הָאט גְרֶעט מִיט מֹשֶׁה אַזוֹ צוּ זָאגְן: (כד) זאת אֲשֶׁר לַלְוִיִּם דָס דָאזִיגֶע כְּלוֹמַר דִיא דִינִים וָואס וַוייטֶער וֶועלְן שְׁטֵיין זָאל זַיין צוּ דִי לְוִיִּם מִבֶּן חָמֵשׁ וְעֶשְׂרִים שָׁנָה פוּן אַזֶעלְכֶע וָוס זֶענְן אַלְט פִינְף אוּנ צְוָואנְצִיג יָאר וָמַעְלָה אוּנ אַרִיבֶּר כְּלוֹמַר אוּנ אַזֶעלְכֶע וָואס זֶענְן אַלְט מַיין פוּן פִינְף אוּנ צְוָואנְצִיג יָאר יָבֹא זָאל עֶר קוּמֶן לִצְבָא צוּ הֶערְשְׁן צָבָא אַהֶערְשׁוּנְג בַּעֲבוֹדַת אוֹהֶל מוֹעֵד אִין דֶר דִינְסְט פוּן דֶם אוֹהֶל מוֹעֵד. רש"י שְׁרַייבְּט צוּ פִינְף אוּנ צְוָואנְצִיג יָאר הָט עֶר זִיךְ אָן גְהוֹבְּן צוּ לֶערְנֶן אוּנ הָאט זִיךְ גְלֶערִינְט בִּיז דְרַייסִיג יָאר אוּנ פוּן דְרַייסִיג יָאר הָאט עֶר אָן גְהוֹבְּן צוּ טָאן דִי

צָבָא בַּעֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד׃ כה וּמִבֶּן
חֲמִשִּׁים שָׁנָה יָשׁוּב מִצְּבָא הָעֲבֹדָה
וְלֹא יַעֲבֹד עוֹד׃ כו וְשֵׁרֵת אֶת־אֶחָיו
בְּאֹהֶל מוֹעֵד לִשְׁמֹר מִשְׁמֶרֶת
וַעֲבֹדָה לֹא יַעֲבֹד כָּכָה תַּעֲשֶׂה
לַלְוִיִּם בְּמִשְׁמְרֹתָם׃ פ שלישי
ט א וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה בְמִדְבַּר־
סִינַי בַּשָּׁנָה הַשֵּׁנִית לְצֵאתָם מֵאֶרֶץ
מִצְרַיִם בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן לֵאמֹר׃

ת"א ומבן חמשים שנה ישוב שם ׃ וידבר ה' אל משה פסחים ו ׃

ויעשו

חֵילָא בְּפָלְחַן מַשְׁכַּן
זִמְנָא׃ כה וּמִבַּר
חַמְשִׁין שְׁנִין יְתוּב
מֵחֵיל פָּלְחָנָא וְלָא
יִפְלַח עוֹד׃ כו וִישַׁמֵּשׁ
עִם אֲחוֹהִי בְּמַשְׁכַּן
זִמְנָא לְמִטַּר מַטְּרָא
וּפָלְחָנָא לָא יִפְלַח
כְּדֵין תַּעְבֵּד לְלֵוָאֵי
בְּמַטְּרַתְהוֹן׃ א וּמַלִּיל
יְיָ עִם מֹשֶׁה בְּמַדְבְּרָא
דְסִינַי בְּשַׁתָּא תִנְיֵתָא
לְמִפַּקְהוֹן מֵאַרְעָא
דְמִצְרַיִם בְּיַרְחָא
קַדְמָאָה לְמֵימָר׃

ויעבדון

פירוש רשב"ם

לא יעבוד: (כו) ככה תעשה ללוים במשמרתם. חמש שנים לפני השלשים ומן חמשים ומעלה יהיו מצווים

בעל הטורים

קרבן: (כה) ומבן. ב' ומבן חמשים שנה ישוב מצבא העבודה ומבן אדם חציר ינתן שכיון שהגיע לכלל חמשים שנה אין בו כח לעבוד עבודה ולחציר ינתן: (א) וידבר ה' אל משה.

שפתי חכמים

לא נשנה פרשה אלו הכ' שנים ללמוד אלא משום שהם בקלה כאהרון שצריך לשהות בלמודו א"כ מי שלא ראה סימן יפה בכל אלה השנים במשנתו שוב אינו רואה: ז דקשה לרש"י הא כתיב אח"כ ושרת את אחיו אלא על"ל ולא יעבוד עוד עבודה בכתף וזהו שאמר אחר זה ושרת את אחיו שר"ל עם אחיו אבל לא נחשוב כמשמעו שהוא שירות עבד את אדוניו אלא ושרת עם אחיו בני מררי וגרשון בנעילת שערים ופעינת העגלות ולשיר: ח שנאמר בה בחדש השני: ט מדכתיב בארבעה עשר יום וגו' במדבר סיני נ"ל הא כתיב בתחלת הפרשה במדבר סיני אלא לומר לך שכל מ' שנה וכו'. וא"ת ולמה לא הכריחן משה ביעשו הפסח וי"ל שהיו ברכה שלא היו נמולין במדבר לא היו מלין את בניהם. וי"ל שהם גרמו מכח עונותיהם בהילולי שיר השטא כיון נכנסין לא"י בעוד ג' ימים כדפירש"י בפסוק נוסעים אנחנו

רשי

(כה) ולא יעבד עוד. עבודת משא בכתף ז אבל חוזר הוא לנעילת שערים ולשיר ולטעון עגלות וזהו ושרת את אחיו עם אחוהי כתרגומו: (כו) לשמר משמרת. לחנות סביב לאהל ולהקים ולהוריד בשעת המסעות: (א) בחדש הראשון. פרשה שבראש הספר לא נאמרה עד אייר ח למדת (פסחים פ"ק. ספרי) שאין סדר מוקדם ומאוחר בתורה ולמה לא פתח בזו מפני שהוא גנותן של ישראל שכל הארבעים שנה שהיו ישראל במדבר לא הקריבו ט אלא פסח זו בלבד: וא"ת א"כ מאי זה גנות וכו' והא לא היו יכולין לעשות.

פירוש ע"ט

עבודה אונ פון דאנן לערנן מיר אפ אז איין תלמיד וואס הט גלערינט פינף יאר אונ הט קיין פעולה ניט גהאט וועט ער שון ניט קאנן לערנן ווייל דין לעבן וועט זיין: (כה) ומבן חמשים שנה אונ אזעלכע לוים וואס זענן אלט פופציג יאר ישוב זאל ער ווידר קערן מצבא פון הערשאפט העבודה דיא דינסט ולא יעבוד עוד אונ זאל שון מער ניט דינן צו טראגן די משא אויף דיא אקסלן: (כו) ושרת את אחיו באהל מועד אונ זאל גאר העלפן דינן זייגע ברידר אין אוהל מועד לשמור צו היטן משמרת דם היטונג דם הייכט זייא זאלן רואן ארום דם אוהל מועד אונ זאלן צו נעמן דעם משכן אונ צו נוף שטעלן בשעת אז מען וועט דארפן ועבודה אונ די דינסט לא יעבוד זאל ער ניט דינן ככה תעשה ללוים אזו זאלסטו טאן צו די לוים במשמרותם אין זייער היטונג: (א) וידבר יי אל משה במדבר סיני אונ גאט האט גרעט צו משה אין דר מדבר סיני בשנה השנית אין דעם אנדרין יאר לצאתם מארץ מצרים אין זייער טואן אום נין פון דעם

לאנגד

ב וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַפָּסַח
בְּמוֹעֲדוֹ׃ ג בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר־יוֹם
בַּחֹדֶשׁ הַזֶּה בֵּין הָעַרְבַּיִם תַּעֲשׂוּ
אֹתוֹ בְּמֹעֲדוֹ כְּכָל־חֻקֹּתָיו וּכְכָל־
מִשְׁפָּטָיו תַּעֲשׂוּ אֹתוֹ׃ ד וַיְדַבֵּר
מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲשֹׂת
הַפָּסַח׃ ה וַיַּעֲשׂוּ אֶת־הַפֶּסַח
בָּרִאשׁוֹן בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם
לחדש

ב וַעֲבַדוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל
יָת פִּסְחָא בִּזְמְנֵהּ׃
ג בְּאַרְבְּעַת עַסְרָא
יוֹמָא בְּיַרְחָא הָדֵין בֵּין
שִׁמְשַׁיָּא תַּעְבְּדוּן יָתֵהּ
בִּזְמְנֵהּ כְּכָל גְּזֵרָתֵהּ
וּכְכָל דִּחְזֵי לֵהּ תַּעְבְּדוּן
יָתֵהּ׃ ד וּמַלֵּיל מֹשֶׁה
עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
לְמֶעְבַּד פִּסְחָא׃
ה וַעֲבַדוּ יָת פִּסְחָא
בְּנִיסָן בְּאַרְבְּעַת עַסְרָא
יומא

ת"א ויעשו בני פסחים ו יומא מו: במועדו פסחים סו מב יומא מו:

בעל הטורים

סמך פ' פסח לפרשת לוים רמז שהלוים מפסיקים: (ב) במועדו. מלא וי"ו לאחר ו' שעות זמן שחיטה. במועדו בא"ת ב"ש שיפזקף בגי' בשבת: (ד) לעשת הפסח. לעשת חסר וי"ו

פירוש רשב"ם

במשמרת המשכן: (ב) ויעשו בני ישראל. לפי שפסח מצרים לא נהג אלא יום אחד ולא היה כשאר קרבנות עתה כשנבנה המשכן הוצרך לצוות שיעשוהו כעיקר מצוה לדורות ולא כפסח מצרים:

רש"י

(ב) במועדו. (פס) אף בשבת במועדו אף י בטומאה: (ג) ככל חקתיו. אלו מצות שבגופו שה תמים זכר בן שנה: וככל משפטיו. אלו מצות שעל גופו ב ממקום אחר כגון שבעת ימים למצה ולביעור חמץ. (ס"א מצות שבגופו. שה תמים זכר בן שנה. שעל גופו. צלי אש ראשו על כרעיו ועל קרבו. שחוץ לגופו. מצה וביעור חמץ): (ד) וידבר משה וגו'. (ספרי) מה ת"ל והלא כבר נאמר (ויקרא כג) וידבר משה

שפתי חכמים

וגו' (תוספות קידושין דל"ח): י ר"ל מבמועדו שני דכתיב בקרא דריש לי' משום דבכל ילפינן מבמועדו הראשון דפסח דוחה את השבת דילפינן מועדו מועדו מקרבן תמיד שכתוב ביה במועדו וקרבן תמיד דוחה את השבת ואייתר ליה במועדו שני למדרש שדוחה את הטומאה (בספרי) א"נ י"ל מחד קרא נפקא תרווייהו משום דהי מינייהו מפקת. וקא דכתיב בסמוך איש איש כי יהיה טמא וגו' ועשה פסח לה' בהדם שבני משמע דטמאים נדחים לפסח שני היינו דוקא באיש דאיש נדחה אבל אין צבור נדחין והכא מיירי בצבור או רוב צבור שטמאים וכשנטמאו מחצה מטהורים יאכלו אותו בטהרה והטמאים עושים לעצמן בטומאה (פסחים דף עט) ודוקא טומאת מת הוא דדחי ולא שאר טומאות (פסחים עז): ב פ"ג ככל חקותיו אלו מצות שבגופו שה תמים זכר בן שנה. ככל משפטיו אלו מצות שעל גופו צלי אש ראשו על כרעיו ועל קרבו ושחוץ לגופו כלומר ממקום אחר כגון שבעת ימים וגו' וכ"כ הרמב"ן והרא"ם אבל מה שבספרים כתיב ככל משפטיו וכו' שבעת ימים למצה ולביעור המן טעות סופר הוא דהא לא כן בשבת שני ג"כ כתיב וכמשפטו

פירוש ע"ט

לַאנְד מִצְרַיִם בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן אִין דֶעם עֶרְשְׁטְן חוֹדֶשׁ דָם אִיז דֶר חוֹדֶשׁ נִיסָן לֵאמֹר אַזוֹ צוּ זָאגְן: (ב) וַיַּעֲשׂוּ אוּנ זַייא זָאלְן מַאכְן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דִיא קִינְדֶר פוּן יִשְׂרָאֵל אֶת הַפָּסַח דֶעם קָרְבַּן פֶּסַח בְּמוֹעֲדוֹ אִין זַיין צַייט: (ג) בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם אִין פֶערְצֶעטְן טָאג בַּחֹדֶשׁ הַזֶּה אִין דֶם דָאזִיגְן חוֹדֶשׁ נִיסָן בֵּין הָעַרְבַּיִם צְווִישְׁן דִי אָבִינְטְן תַּעֲשׂוּ אוֹתוֹ בְּמוֹעֲדוֹ זָאלְט אִיר אִים מַאכְן אִין זַיין צַייט כְּכָל חוּקוֹתָיו אַזוֹ וִויא אַלְע זַיינֶע גֶזֶעץ דָאס מַיינְט מֶען דִי מִצְוֹת אוּנ דִי דִינִים וָואס גֶהֶערְן צוּם קָרְבַּן פֶּסַח אַלֵיין דְהַיְינוּ מֶען זָאל בְּרֶענְגְן אַלֶעמֶעלֶע אַזָכָר וָואס אִיז אַלְט אַיָאר אוּנ עֶס זָאל זַיין גַאנְץ אָן אַמוּם וּכְכָל מִשְׁפָּטָיו אוּנ אַזוֹ וִוי אַלֶע זַיינֶע גְרֶעכְט דָם מַיינְט מֶען דִי אַנְדֶרֶע מִצְוֹת אוּנ דִי דִינִים וָואס גֶהֶערְן דֶר צוּ דְהַיְינוּ אוּם עֶרֶב פֶּסַח מוּז מֶען אוּם רוֹימֶען הָמֵץ אוּנ מֶען טָאר נִיט עֶסְן קֵיין חָמֵץ אַלֶע זִיבְּן טֶעג פוּן פֶּסַח נָאר מַצוֹת תַּעֲשׂוּ אוֹתוֹ זָאלְט אִיר אִים מַאכְן: (ד) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת הַפָּסַח אוּנ מֹשֶׁה הָאט גְרֶעט צוּ דִי קִינְדֶר פוּן יִשְׂרָאֵל זַייא זָאלְן מַאכְן דֶם קָרְבַּן פֶּסַח: (ה) וַיַּעֲשׂוּ אֶת הַפֶּסַח אוּנ זַיי הָאבְן גְמַאכְט אַקָרְבַּן פֶּסַח בָּרִאשׁוֹן

לַחֹדֶשׁ בֵּין הָעַרְבַּיִם בְּמִדְבַּר סִינָי כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת מֹשֶׁה כֵּן עָשׂוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ ו וַיְהִי אֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָיוּ טְמֵאִים לְנֶפֶשׁ אָדָם וְלֹא יָכְלוּ לַעֲשֹׂת הַפֶּסַח בַּיּוֹם הַהוּא וַיִּקְרְבוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה וְלִפְנֵי אַהֲרֹן בַּיּוֹם הַהוּא׃ ז וַיֹּאמְרוּ הָאֲנָשִׁים הָהֵמָּה אֵלָיו אֲנַחְנוּ טְמֵאִים לְנֶפֶשׁ

אדם

ת"א ויהי אנשים פסחים ו סוכה כה: ולא יכלו שם:

יוֹמָא לְיַרְחָא בֵּין שִׁמְשַׁיָּא בְּמַדְבְּרָא דְסִינָי כְּכֹל דִּי פַקֵּיד יְיָ יָת מֹשֶׁה כֵּן עֲבַדוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ ו וַהֲווֹ גֻבְרַיָּא דִּי הֲווֹ מְסָאֲבִין לִטְמֵי נַפְשָׁא דֶאֱנָשָׁא וְלָא יְכִילוּ לְמֶעְבַּד פִּסְחָא בְּיוֹמָא הַהוּא וּקְרִיבוּ קֳדָם מֹשֶׁה וְקֳדָם אַהֲרֹן בְּיוֹמָא הַהוּא׃ ז וַאֲמַרוּ גֻבְרַיָּא הָאִנּוּן לֵהּ אֲנַחְנָא מְסָאֲבִין לִטְמֵי נַפְשָׁא דֶאֱנָשָׁא

למא

בעל הטורים

אומר לך שלא עשו במדבר אלא אותו פסח בלבד: (ו) אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם. בגי' אלו שהיו נושאין ארונו של

רשי

ל את מועדי ה' אלא כששמע פרשת מועדים מסיני אמר להם וחזר והזהירם בשעת מעשה: (ו) לפני משה ולפני אהרן. (ספרי) כששניהם יושבין בבית המדרש באו ושאלום ולא יתכן לומר זה אחר זה

שפתי חכמים

ואפ"ה פסח שני אלה והמן עמו בבית כדפי' רש"י לקמן. ועיין (בקל"ע ובנח"י) שמיישבין גרסת רש"י שלפנינו: ך אבל לא הוקשה לרבותינו ז"ל מדוע שינה הקב"ה לצוות כאן על הפסח והלא כבר צוה בפ' אמור מפני שלא היתה בבמדבר היו פטורים משום דבביאת הארץ תלה הכתוב לפיכך חזר והנאה כאן אבל מאמר משה לישראל שאינו כתוב בו לעשות את הפסח בחדש הזה אלא לעשות פסח בפה שמורה שלא צוה להם רק דין הפסח בלבד הוקשה להם לרבותינו ז"ל מה ת"ל וכו'. הרא"ם. ולי נראה דהוקשה להם ז"ל למה ליה למכתב כלל וידבר משה וגו' לא הל"ל אלא ויעשו בני ישראל את הפסח וגומר דמסתמא כיון שצוה לו הקב"ה שידבר ודאי הוא שאמר להם לווי הש"י דהא בתחלת הסדר כתיב דבר אל אהרן ואמרת אליו וגו' וכתיב אחרי כן ויעש כן אהרן וגו' ולא מצינו בקרא שדבר משה אל אהרן ליווי השם ית"ש אלא מסתמא הוא שאמר לו לווי השם מדכתיב אחר זה ויעש אהרן וגו' וכן מה שכתוב וידבר ה' אל משה קח את הלוים ולא מצינו שאמר להם משה לישראל ליווי השם אלא כמך הקרא על מה שכתוב אחר זה ויעש משה ואהרן וכל עדת בני ישראל וגו' וכן בפרשה ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם וגו' שמע מינה שדבר לו השם דיני פסח שני אלא מצינו שאמר להם משה אלא מסתמא אמר להם א"כ למה נאמר וידבר משה וגו' היה לו לסמוך אחריו ויעשו את הפסח אגר ואין לומר דקודם לכן לא אמר להם דיני פסח ועכשיו הוא אמר להם מש"ה כתיב וידבר משה ושא. כבר כתיב

פירוש ע"ט

אין דעם ערשטן חודש דס איז ניסן בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ אין דעם פערצינטין טאג אין חודש בֵּין הָעַרְבַּיִם צווישן די אבינטן בְּמִדְבַּר סִינָי אין דר מדבר סיני האבן זייא דערנצמאל גמאכט דעם קרבן פסח כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה יְיָ אזו ווי גאט האט גבאטן אֶת מֹשֶׁה צו משה כֵּן עָשׂוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אזו האבן גטאן דיא קינדר פון ישראל: (ו) וַיְהִי אונ עס איז גוועזן אֲנָשִׁים מאנן אֲשֶׁר הָיוּ טְמֵאִים וואס זיי זענן גוועזן אום ריין לְנֶפֶשׁ אָדָם צו איין טוטן פון אמענטשין בלומר זייא האבן זיך מטמא גוועזן צו א מת וְלֹא יָכְלוּ אונ זייא האבן ניט גקאנט לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח צו מאכן דם קרבן פסח בַּיּוֹם הַהוּא אין דעם זעלביגן טאג ווארום דער מענטש וואס איז טמא טאר ער דם קרבן פסח ניט עסן וַיִּקְרְבוּ אונ זייא האבן גנעהנט לִפְנֵי מֹשֶׁה וְלִפְנֵי אַהֲרֹן צו פר משה אונ צו פר אהרן בַּיּוֹם הַהוּא אין דעם זעלביגן טאג (עיין רש"י): (ז) וַיֹּאמְרוּ הָאֲנָשִׁים הָהֵמָּה אֵלָיו האבן די דאזיגע לייט גזאגט צו משה אֲנַחְנוּ טְמֵאִים לְנֶפֶשׁ אָדָם מיר זענן אום ריין מחמת מיר האבן זיך מטמא גוועזן צו אטוט לייב פרעגן מיר דיך לָמָּה נִגָּרַע ווארום זאלן מיר זיין גמינערט לְבִלְתִּי הַקְרִיב מיר

זאלן

אָדָם לָמָּה נִגָּרַע לְבִלְתִּי הַקְרִיב
אֶת־קָרְבַּן יְהוָה בְּמֹעֲדוֹ בְּתוֹךְ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל׃ ח וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מֹשֶׁה
עִמְדוּ וְאֶשְׁמְעָה מַה־יְצַוֶּה יְהוָה
לָכֶם׃ פ ט וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
לֵּאמֹר׃ י דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
לֵאמֹר אִישׁ אִישׁ כִּי־יִהְיֶה טָמֵא ׀
לָנֶפֶשׁ אוֹ בְדֶרֶךְ רְחֹקָה נקוד על ה׳ לָכֶם

אוֹ

ת"א איש איש כי יהיה טמא פסחים סו סז לב. זבחים כט כתרומ ל: או בדרך רחקה לכם. פסחים פא נזיר סג:

לְמָא נִתְמְנַע בְּדִיל
דְּלָא לְקָרָבָא יָת
קֻרְבָּנָא דַייָ בְּזִמְנֵיהּ בְּגוֹ
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ ח וַאֲמַר
לְהוֹן מֹשֶׁה אוֹרִיכוּ עַד
דְּאֶשְׁמַע מָא דְאִתְפַּקַּד
קֳדָם יְיָ עַל דִּלְכוֹן׃
ט וּמַלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה
לְמֵימָר׃ י מַלֵּל עִם
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמֵימַר
גְּבַר גְּבַר אֲרֵי יְהֵא
מְסָאָב לִטְמֵי נַפְשָׁא
דֶאֱנָשָׁא אוֹ בְּאָרְחָא
רְחִיקָא לְכוֹן אוֹ
לדריכון

בעל הטורים

יסף: אשר היו טמאים. בגימט' זה למת מצוה: (י) טמא בגימ' זהו מאסקופה ושל ה"א נקוד כאילו לא נכתב: ושנה לנפש. יש הפסק בין טמא לנפש לומר לך שיש חילוק בין פסח לא' בחודש השני. לפי שכשמעברים השנה אז אייר הטמאים שיש נדחה ואין לצבור נדחין: או בדרך רחקה. במקום ניסן ולפי שבחמשה עשר בו יכד סמן לכך עושים בו

רש"י

פסח משה לא היה יודע אהרן מנין לו: (ז) למה נגרע. (שם) אמר להם אין קדשים קרבים בטומאה אמרו לו יזרק הדם מ עלינו בכהנים טהורים ויאכל בשר לטמאים (ס"א לטהורים כ"ג רא"ם) אמר להם עמדו ואשמעה כתלמיד המובטח לשמוע מפי רבו. אשרי ילוד אשה שכך מובטח שכל זמן שהיה רוצה היה מדבר עם השכינה (סנהדרין פ"ק) וראויה היתה פרשה זו נ להאמר ע"י משה כשאר כל התורה כולה אלא שזכו אלו שתאמר על ידיהן שמגלגלין זכות ע"י זכאי: (י) או בדרך רחקה. נקוד עליו לומר לא שרחוקה ודאי אלא שהיה חוץ לאסקופת העזרה ס כל זמן שחיטה. פסח שני מצה וחמץ עמו בבית ע ואין שם יו"ט ואין איסור חמץ אלא עמו באכילתו:

שפתי חכמים

וידבר משה את מועדי ה' וגו' מש"ה דרשו מה שדרשו אלא כשמע וכו' כן נראה לי: מ דק"ל למה אמרו למה נגרע הרי טמאים היו וטמא אסור להקריב קרבן בימי טומאתו ולמה היה ספק למשה שאמר להם עמדו ואשמעה וגו' ואיך שכח משה פרשת שילוח טמאים שנאמר לו בראש חודש ניסן. ומתרץ אין וכו' ועיקר שאלתו היה רק על זריקת הדם עליהם בטומאה כדם חטאת שהיא קדשי קדשים ובשרה נאכל לטהורים כ"ש פסח הקל: נ מקשין העולם איך תולה זה במה שפירש לעיל מיניה. וי"ל דאי לא פירש אשרי ילוד אשה וכו' הייתי אומר דמה שלא נאמרה פרשה זו בשם משה הוא לגנותו של משה שאמר כל הדבר הקשה וגו' אבל עכשיו שפירש אשרי ילוד אשה וגו' שהקרא מדבר בכבודו של משה א"כ למה לא נאמרה פרשה זו בשם משה ל"פ וראוי' וכו': ס וא"ת למה נאמר רחוקה וכו' וי"ל שאם נאמר בדרך ולא רחוקה הייתי אומר דוקא אם הוא רחוק אז יעשה פסח שני אבל אם הוא חוץ לאסקופת העזרה לא לכך כתב רחוקה ונקדו למדרש אתא לא רחוקה ממש כמו שפירשתי לעיל גבי נרעום את נאן וק"ל: ע וא"ת והיאך סמך זה אדלעיל

פירוש ע"ט

זאלן ניט מקריב זיין את קרבן יי דעם קרבן פון
גאט דאס הייסט דעם קרבן פסח במועדו אין
זיין צייט בתוך בני ישראל צווישן די קינדער ישראל.
רש"י שרייבט משה הט זיי געענפערט מען טאר
ניט מקריב זיין קיין קדשים בטומאה האבן
זיי צו אים גזאגט לאז מען מקריב זיין אונזער
קרבן פסח אונ דיא כהנים וואס זענן טהור
לאזן אוף אונז שפרענגן פון דעם בלוט אונ דם
פלייש לאזן עסן דיא לייט וואס זענן טהור:

(ח) ויאמר אליהם משה האט משה צו זייא גזאגט
עמדו שטייט אונווארט ביז איך וועל פרעגן
השי"ת ואשמעה אונ איך וועל הערן מה יצוה יי
לכם וואס גאט וועט צו אייך גביטן: (ט) וידבר
יי אל משה לאמר האט גאט גרעט צו משה אזו
צו זאגן: (י) דבר אל בני ישראל לאמר רייד צו די
קינדער פון ישראל אונ זאלסט זיי אזו זאגן איש
איש כי יהיה טמא אמענטש אז ער וועט זיין אום
ריין לנפש מחמת ער האט זיך מטמא גוועזן

אוֹ לְדֹרֹתֵיכֶם וְעָשָׂה פֶסַח לַיהוָה׃
יא בַּחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר
יוֹם בֵּין הָעַרְבַּיִם יַעֲשׂוּ אֹתוֹ עַל־
מַצּוֹת וּמְרֹרִים יֹאכְלֻהוּ׃ יב לֹא־
יַשְׁאִירוּ מִמֶּנּוּ עַד־בֹּקֶר וְעֶצֶם לֹא
יִשְׁבְּרוּ־בוֹ כְּכָל־חֻקַּת הַפֶּסַח יַעֲשׂוּ
אֹתוֹ׃ יג וְהָאִישׁ אֲשֶׁר־הוּא טָהוֹר
וּבְדֶרֶךְ לֹא־הָיָה וְחָדַל לַעֲשׂוֹת
הַפֶּסַח וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא
מֵעַמֶּיהָ כִּי ׀ קָרְבַּן יְהוָה לֹא הִקְרִיב
בְּמֹעֲדוֹ חֶטְאוֹ יִשָּׂא הָאִישׁ הַהוּא׃
יד וְכִי־יָגוּר אִתְּכֶם גֵּר וְעָשָׂה פֶסַח
ליהוה

לְדָרֵיכוֹן וְיַעְבֵּד פִּסְחָא
קֳדָם יְיָ׃ יא בְּיַרְחָא
תִנְיָנָא בְּאַרְבְּעַת
עַשְׂרָא יוֹמָא בֵּין
שִׁמְשַׁיָּא יַעְבְּדוּן יָתֵהּ
עַל פַּטִּיר וּמְרָרִין
יֵיכְלֻנֵּהּ׃ יב לָא יַשְׁאֲרוּן
מִנֵּהּ עַד צַפְרָא וְגַרְמָא
לָא יִתְבְּרוּן בֵּהּ כְּכָל
גְּזֵרַת פִּסְחָא יַעְבְּדוּן
יָתֵהּ׃ יג וְגַבְרָא דְּהוּא
דְכֵי וּבְאֹרַח לָא הֲוָה
וְיִתְמְנַע לְמֶעְבַּד פִּסְחָא
וְיִשְׁתֵּיצֵי אֱנָשָׁא הַהוּא
מֵעַמֵּהּ אֲרֵי קֻרְבָּנָא
דַּיְיָ לָא קָרִיב בְּזִמְנֵהּ
חוֹבֵהּ יְקַבֵּל גַּבְרָא
הַהוּא׃ יד וַאֲרֵי יִתְגַּיַּר
עִמְּכוֹן גִּיּוֹרָא וְיַעְבֵּד
פסחא

ת״א בחדש. כמי׳ זבחים כב: על מלות פסחים ל״ב קטו קב קידושין לו: לא ישאירו פסחים לב: ועלם לא. שם פד ככל חקת הפסח יעשו אתו שם לא לב. יומא לא זבחים פט: והאיש אשר הוא טהור פסחים פט לג וחדל לעשות הפסח שם לב: ונכרתה הנפש שם לא: חטאו ישא. שם כריתות ז:

בעל הטורים

פסח יוס א׳: (יג) ובדרך. ד׳ במסו׳ הכא ואידך וילך בדרך אביו ובדרך אמו ובדרך ירבעם בן נבט ואידך ובדרך חטאים לא עמד וזה הוא ובדרך לא היה וחדל לעשות הפסח שעושה דרך שעשה ירבעם שהלך בדרך חטאים שבטל הקרבנות וכחטיא את ישראל גם זה שאינו בדרך ומבטל מלעשות הפסח: וחדל. ב׳ במסו׳ הכא ואידך וחדל לעולם דפסח בכרת וזה הוא וחדל לעולם לעולמו של יובל דהיינו המתים שהם כדין חייבי כריתות דלא מפקי ממתים: ונכרתה הנפש ההוא. ס״ת

שפתי חכמים

מוניס. וי״ל דק״ל ל״ל הנקודה ללמד שאפי׳ אינו אלא חוץ

רש״י

(יד) וכי יגור אתכם גר ועשה פסח. (פסחים

פירוש ע״ט

צו אטוט לייב או אָדֶר עֶר וועט זַיין בְּדֶרֶךְ רְחוֹקָה אין אַוֶועיטֶן וֶועג (זיין רש״י) לָכֶם צוּ אַייךְ או אָדֶר לְדוֹרוֹתֵיכֶם צוּ אַייֶערֶע דוֹרוֹת וְעָשָׂה פֶּסַח לַיְיָ זָאל עֶר מַאכֶן אַקָרְבַּן פֶּסַח צוּ גָאט׃ (יא) בַּחוֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי אין דֶם אַנְדֶערְן חוֹדֶשׁ בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם אין פֶערְצֶעטֶן טָאג אין חוֹדֶשׁ בֵּין הָעַרְבַּיִם צְווִישֶׁן דִי אָבִינְטִין יַעֲשׂוּ אוֹתוֹ זָאלֶן זַיי אִים מַאכֶן עַל בַּיי מַצּוֹת אוּם גְיַיוֶעִרְטֶע קוּכֶן וּמְרוֹרִים אוּנ בִּיטֶרֶע קְרַייטֶעכְצֶר יֹאכְלוּהוּ זָאלֶן זַיי אִים עֶסֶן׃ (יב) לֹא יַשְׁאִירוּ מִמֶּנּוּ עַד בּוֹקֶר זַיי זָאלֶן נִיט אִיבֶּר לָאזֶן פוּן אִים בִּיז מָארְגֶן פְרִיא וְעֶצֶם לֹא יִשְׁבְּרוּ בוֹ אוּנ קַיין בַּיין זָאלֶן זַיי אִין אִים נִיט צוּ בְּרֶעכֶן כְּכָל חוּקַּת הַפֶּסַח אַזוֹ וִויא אַלֶע דִיא גֶזֶעץ פוּן דֶם קָרְבַּן פֶּסַח יַעֲשׂוּ אוֹתוֹ זָאלֶן זַיי אִים מַאכֶן׃ (יג) וְהָאִישׁ אֲשֶׁר הוּא טָהוֹר אוּנ דֶר מֶענְטְשׁ וָואס אִיז טָהוֹר וּבְדֶרֶךְ לֹא הָיָה אוּנ נִיט גְוֶועֶן אִין וֶועג וְחָדַל לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח אוּנ וֶועט פַר מַיידְן צוּ מַאכֶן דֶם קָרְבַּן פֶּסַח וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמֶּיהָ וֶועט פַאר שְׁנִיטֶן וֶוערְן דֶם זֶעלְבִּיגֶע לַייבּ פוּן אִיר פָאלְק כְּלוֹמַר דֶר מֶענְטְשׁ אִיז חַיָּיב כָּרֵת כִּי קָרְבַּן יְיָ לֹא הִקְרִיב בְּמוֹעֲדוֹ וַוייל עֶר הָאט נִיט מַקְרִיב גְוֶועזְן דֶם קָרְבַּן פוּן גָאט אִין זַיין צַייט חֶטְאוֹ יִשָּׂא הָאִישׁ הַהוּא דֶער זֶעלְבִּיגֶר מֶענְטְשׁ וֶועט לַיידְן זַיין זִינְד׃ (יד) וְכִי יָגוּר אִתְּכֶם גֵּר אוּנ אַז עֶס ווֶעט

ליהוה כחקת הפסח וכמשפטו כן
יעשה חקה אחת יהיה לכם ולגר
ולאזרח הארץ: ס רביעי טו וביום
הקים את־המשכן כסה הענן את־
המשכן לאהל העדת ובערב
יהיה על־המשכן כמראה־אש
עד־בקר: טז כן יהיה תמיד הענן

ת״א וביום הקים את המשכן שבועות טו:

יכסנו

פסחא קדם יי כגזרת
פסחא וכדחזי לה כן
יעבד קימא חד יהי
לכון ולגיורא ולציבא
דארעא: טו וביומא
דאתקם ית משכנא
חפא עננא ית משכנא
למשכנא דסהדותא
וברמשא הוה על
משכנא כחזו אשתא
עד צפרא: טז כן
הוה תדירא עננא חפי
לה

בעל הטורים

אשה לומר לך אחד האיש ואחד האשה בכלל עונשין: (טו) וביום הקים את המשכן. ז' פעמים כתיב בפרשה כנגד ז' משכנות: ובערב. ד' במס' הכא ואידך ובערב תאמר מי יתן בקר ומקטירים לה' וגו' בבקר ובערב. ובערב חתרתי לי בקיר ביחזקאל שהיה מתנבא על הגלות וזהו ובערב חתרתי לי בקיר כשילאו בגולה תאמר מי יתן ערב כהשיא ערב שנאמר בו מקטירים

רשי

גר. ספרי) יכול כל המתגייר יעשה פסח מיד ת"ל חקה אחת וגו' אלא כך משמעו וכי יגור אתכם גר ובא עת לעשות פסח עם חביריו כחקה וכמשפט יעשה: (טו) המשכן לאהל העדת. המשכן העשוי להיות אהל ללוחות של העדות: יהיה על המשכן. כמו

שפתי חכמים

לאסקופת העזרה נקרא רחוק ויעשה פסח שני בלאו נקודה נמי יש ללמוד זה מדסמיך דין רחוקה אל דין מי שהיה טמא נלמד מהיקשא מסדרי מה טמא אפילו היה בעיר כיון שהוא חוץ לעזרה עושה פסח שני אף מה דכתיב או שהוא בדרך רחוקה אפילו הוא חוץ לעזרה בהוא עושה פסח שני וא"כ קשה ל"ל הנקודה ואפילו מלת רחוקה נמי א"ל לפי מה שפירשתי לעיל ומתרץ דאתא לאשמועינן הנקודה דאף פסח שני אם היה חוץ לאסקופת העזרה כל זמן בהיעת הפסח לא יעשה פסח שני. ואין להקשות פשיטא מסיכא תיתי לחלק. ומתרץ כיון שמצינו דבלא"ה נמי חלוקים הם דשא פסח בני מלה והמן עמו בבית וכו' א"כ ה"א בזה נמי יש לחלק מ"ה בא הנקודה: פ דקשה לרש"י דהא משכן הוא היריעות התחתונות כמו שפירש"י בפ' במדבר ואהל הם יריעות עזים אשר עליהם ואיך נאמר המשכן לאהל שמשמעותו שהמשכן הוא צורך אהל. לכן פי' העשויה לאהל וכו' וק"ל. והרא"ם פי' הוסיף מלת העשוי קודם מלת לאהל מפני שלמ"ד לאהל מורה על הסבה התכליתית כאלו אמר להיות אהל ובזולת תוס' מלה העשוי היה נראה שהסיבה התכליתית דבקה עם מלת כסה לומר כסה הענן את המשכן כדי להיות אהל אבל עם מלת העשוי תהיה הסיבה התכליתית דבקה עם המשכן שהמשכן עשוי כדי להיות אהל ומלת להיות הוא פי' למ"ד לאהל ומה שהוסיף מלת ללוחות העדות מפני שהלוחות הם עדות לישראל ולא האהל מש"ה גבי משכן העדות שפירש"י שהוא עדות לישראל וכו' מפני שמלת משכן מורה על השכינה ששוכן בתוכנו מש"ה מלת לאהל. (נה"י) כבר באהרתי היטב ריש פ' תרומה דלפעמים קורא ללוחות העדות ולפעמי' קורא להתורה העדות ולמשכן העדות ועיין גם ריש פ' פקודי

פירוש ע"ט

וואגן מיט איך אגר בלומר ווען איינר וועט
זיך מגייר זיין ועשה פסח ליי זאל ער מאכן
אקרבן פסח צו גאט מיט אלע יודן גלייך ווען
די צייט וועט קומן כחוקת הפסח אזו ווי דיא
געזעץ פון דעם קרבן פסח וכמשפטו אונ אזו
ווא זיין גרעכט כן יעשה אזו זאל דר גר טאן
חוקת אחת איין געזעץ יהיה עס זאל זיין לכם צו
אייך ולגר אונ צו אגר ולאזרח הארץ אונ צו איין
אלט געזעסנער פון דם לאנד: (טו) וביום הקים
את המשכן אונ אין דם טאג אז דר משכן איז
אוף געשטעלט גוואורן כסה הענן את המשכן האט
דר וואלקן בדעקט דם משכן לאוהל העדות ווס
דר משכן איז גוועזן אנגיצעלט אוף דיא לוחות
עדות ובערב אונ אין אלע אבינט יהיה על המשכן
פלעגט זיין אוף דם משכן כמראה אש אזו ווי
אגשטאלט פון פייער עד בוקר ביז אין דר פריא:
(טז) כן יהיה תמיד אזו איז גוועזן שטעטיגליכן
דם הייסט אלע טאג האנן יכסנו דר ענן פלעגט
בדעקן דם משכן ומראה אש לילה אונ אגשטאלט
פון פייאר איז גוועזן אלע נעכט איבר דעם

יְכַסֶּנּוּ וּמַרְאֵה־אֵשׁ לָיְלָה׃ יז וּלְפִי
הֵעָלֹת הֶעָנָן מֵעַל הָאֹהֶל וְאַחֲרֵי
כֵן יִסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבִמְקוֹם אֲשֶׁר
יִשְׁכָּן־שָׁם הֶעָנָן שָׁם יַחֲנוּ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל׃ יח עַל־פִּי יְהוָה יִסְעוּ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וְעַל־פִּי יְהוָה יַחֲנוּ כָּל־יְמֵי
אֲשֶׁר יִשְׁכֹּן הֶעָנָן עַל־הַמִּשְׁכָּן
יַחֲנוּ׃ יט וּבְהַאֲרִיךְ הֶעָנָן עַל־
הַמִּשְׁכָּן יָמִים רַבִּים וְשָׁמְרוּ בְנֵי־
ישראל

ת״א על פי ה׳ יחנו שבם לא מירונין נס :

לַהּ וְחֵיזוּ אֶשָּׁתָא
בְּלֵילְיָא׃ יז וּלְפוּם
אִסְתַּלָּקוּת עֲנָנָא מֵעִלָּוֵי
מַשְׁכְּנָא וּבָתַר כֵּן
נָטְלִין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וּבְאַתְרָא דִּי שָׁרֵי תַּמָּן
עֲנָנָא תַּמָּן שָׁרַן בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל׃ יח עַל מֵימְרָא
דַּיְיָ נָטְלִין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וְעַל מֵימְרָא דַּיְיָ שָׁרַן
כָּל יוֹמֵי דִּי שָׁרֵי עֲנָנָא
עַל מַשְׁכְּנָא שָׁרַן׃
יט וּבְאוֹרָכוּת עֲנָנָא
עַל מַשְׁכְּנָא יוֹמִין
סַגִּיאִין וְיִטְּרוּן בְּנֵי
ישראל

בעל הטורים

גס׳ בבקר ובערב ובמראה אש עד בקר : (יז) העלות . ב׳ הסמא : ובמקום . ב׳ במס׳ ככא ואידך ובמקום גדולים אל העלות הענן עם העלות הגולה זהו שאמרו לאוין היו שיעשו העמוד שלא היו נפנין לא לפניהם ולא לצדדיהם אלא לאחוריהם לבס גם בימי עזרא כדרך שנעשה לבס בימי משה אלא שגרם זהו ובמקום אשר ישכן שם הענן דהיינו לפניהם או לצדדיהם

שפתי חכמים

ובשא״מ : צ ג״א מפני שכל הפרשה מורה על הסוף בכל יום תמיד ככתוב כן יהיה תמיד דאין מדרך הל׳ לומר כסה הענן את המשכן לי׳ עבר ואח״כ ובערב יהיה על המשכן לשון עתיד שאין זה נמשך מזה ומ״ש יהיה ל׳ עתיד עיין לעיל פ׳ בהלא כפסוק אז ישיר : ק ולא מל׳ עלייה דא״כ ולפי עלות הענן מיבעי ליה שהוא מבנין הקל ולא העלות שהוא מבנין נפעל : ר והא דאמרינן לעיל שנינו במלאכת המשכן זה הכל במלאכת המשכן עד תקעו והריעו ותקעו אבל מה שאמר ולא היה מהלך עד שאמר משה קומה ה׳ אינו במלאכת המשכן ועל זה אמר זו בספרי ומ״ש אח״כ ונסע דגל מחנה

רש״י

היה על המשכן וכן צ לשון כל הפרשה : (יז) העלות הענן . כתרגומו הסתלקות ק וכן ונעלה הענן ולא יתכן לכתוב ולפי עלות הענן ועלה הענן שאין זה לשון סלוק אלא צמוח ועלייה כמו (מלכים א יח) והנה עב קטנה ככף איש עולה מים : (יח) על פי ה׳ יסעו . שנינו במלאכת המשכן כיון שהיו ישראל נוסעים היה עמוד הענן מתקפל ונמשך על גבי בני יהודה כמין קורה תקעו והריעו ותקעו ולא היה מהלך עד שמשה אומר קומה ה׳ ונסע דגל מחנה יהודה . זו ר בספרי : ועל פי ה׳ יחנו . כיון שהיו ישראל חונים עמוד הענן מתמר ועולה ונמשך על גבי בני יהודה כמין סוכה ולא היה נפרש עד שמשה אמר שובה ה׳ רבבות אלפי ישראל

פירוש ע״ט

מִשְׁכָּן : (יז) וּלְפִי אונ נָאךְ דֶעם הֵעָלֹת הֶעָנָן מֵעַל הָאֹהֶל אַז דֶר עָנָן הָט זִיךְ אָפּ גְטָאן פוּן דֶם אוֹהֶל וְאַחֲרֵי כֵן יִסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָאבְּן דֶר נָאךְ דִי יִשְׂרָאֵל גְצוֹגְן דֶם הֵייסְט זֵיי הָאבְּן אָפּ גְטְרֶעטְן פוּן דֶעם אָרְט אונ זֶענְן וַוייטֶר גְגַאנְגְן וּבִמְקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁכָּן שָׁם הֶעָנָן אונ אוֹף דֶם אָרְט וְויא דֶר עָנָן הָט גְרוּעֶט שָׁם יַחֲנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דָארְטְן הָאבְּן גְרוּאֶט דִיא קִינְדֶר פוּן יִשְׂרָאֵל עַל פִּי יְיָ יִסְעוּ וְעַל פִּי יְיָ יַחֲנוּ דוּרְךְ גָאטְס צְווּי הָאבְּן דִי יִשְׂרָאֵל גְצוֹגְן אונ דוּרְךְ גָאטְס צְווּי הָאבְּן זַייא גְרוּעֶט נָוארוּם אַז דֶר עָנָן פוּן גָאט הָאט זִיךְ אָפּ גְטָאן פוּן דֶעם מִשְׁכָּן הָאבְּן זַייא גְיווּסְט אַז מֶען דַארְף אַוֶועק גֵיין פוּן דֶעם אָרְט , אונ דָארְטְן ווִי דֶר עָנָן פוּן גָאט הָט ווִידֶר גְרוּעֶט הָאבְּן זֵיי גְיווּסְט אַז מֶען דַארְף דָארְט רוּאָן הֵייסְט דָאס דוּרְךְ גָאטְס צְווּי כָּל יְמֵי וכו׳ : (יט) וּבְהַאֲרִיךְ הֶעָנָן עַל הַמִּשְׁכָּן אונ אַז דֶר עָנָן הָאט זִיךְ פַר לֶענְגֶרְט אוֹף דֶם מִשְׁכָּן כְּלוֹמַר עֶר הָאט זִיךְ פַר זוֹימְט אונ הָט גְרוּעֶט אוֹף דֶעם מִשְׁכָּן יָמִים רַבִּים פִיל טָעג וְשָׁמְרוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל הָאבְּן דִיא קִינְדֶר פוּן יִשְׂרָאֵל

יִשְׂרָאֵל אֶת־מִשְׁמֶרֶת יְהֹוָה וְלֹא
יִסָּעוּ׃ כ וְיֵשׁ אֲשֶׁר יִהְיֶה הֶעָנָן יָמִים
מִסְפָּר עַל־הַמִּשְׁכָּן עַל־פִּי יְהֹוָה
יַחֲנוּ וְעַל־פִּי יְהֹוָה יִסָּעוּ׃ כא וְיֵשׁ
אֲשֶׁר יִהְיֶה הֶעָנָן מֵעֶרֶב עַד־בֹּקֶר
וְנַעֲלָה הֶעָנָן בַּבֹּקֶר וְנָסָעוּ אוֹ יוֹמָם
וָלַיְלָה וְנַעֲלָה הֶעָנָן וְנָסָעוּ׃ כב אוֹ־
יֹמַיִם אוֹ־חֹדֶשׁ אוֹ־יָמִים בְּהַאֲרִיךְ
הֶעָנָן עַל־הַמִּשְׁכָּן לִשְׁכֹּן עָלָיו יַחֲנוּ
בְנֵי־יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִסָּעוּ וּבְהֵעָלֹתוֹ
יִסָּעוּ׃ כג עַל־פִּי יְהֹוָה יַחֲנוּ וְעַל־פִּי
יְהֹוָה יִסָּעוּ אֶת־מִשְׁמֶרֶת יְהֹוָה

שמרו

יִשְׂרָאֵל יָת מַטְּרַת
מֵימְרָא דַייָ וְלָא נָטְלִין׃
כ וְאִית דִּי הֲוָה עֲנָנָא
יוֹמִין דְּמִנְיָן עַל מַשְׁכְּנָא
עַל מֵימְרָא דַייָ שָׁרַן
וְעַל מֵימְרָא דַייָ נָטְלִין׃
כא וְאִית דִּי הֲוָה עֲנָנָא
מֵרַמְשָׁא עַד צַפְרָא
וּמִסְתַּלַּק עֲנָנָא בְּצַפְרָא
וְנָטְלִין אוֹ יְמָם וְלֵילֵי
וּמִסְתַּלַּק עֲנָנָא וְנָטְלִין׃
כב אוֹ תְרֵין יוֹמִין אוֹ
יַרְחָא אוֹ עִדָּן בְּעִדָּן
בְּאוֹרָכוּת עֲנָנָא עַל
מַשְׁכְּנָא לְמִשְׁרֵי עֲלוֹהִי
שָׁרַן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלָא
נָטְלִין וּבְאִסְתַּלָּקוּתֵהּ
נָטְלִין׃ כג עַל מֵימְרָא
דַייָ שָׁרַן וְעַל מֵימְרָא
דַייָ נָטְלִין יָת מַטְּרַת

מימרא

רש"י

הוי אומר על פי ה' וביד משה: (כ) ויש. כלומר ופעמים: ימים מספר. ימים מועטים: (כב) או ימים. שנה כמו (ויקרא כה) ימים ש תהיה גאולתו:

שפתי חכמים

יהודה וגם מה שפירש ע"פ ה' יחנו כיון שהיו וכו' כל זה שנינו הכל במלאכת המשכן: ש דסדר מעלות חשיב קרא (נח"י) ועיין לעיל במ"ש בפ' חיי שרה בפסוק תשב הנערה

פירוש ע"ט

גְהִיט אֶת מִשְׁמֶרֶת יְיָ דָאס הִיטוּנְג פוּן גָאט דָאס הַייסְט זֵייא הָאבְּן גְרוּאָט אַרוּם דֶם מִשְׁכָּן וְלֹא יִסָּעוּ אוּנ הָאבְּן נִיט גְצוֹגְן׃ (כ) וְיֵשׁ אוּנ עֶס אִיז גְוֶועְן אַזוֹ אַצַייט אֲשֶׁר יִהְיֶה הֶעָנָן וָוס דֶר עָנָן אִיז גְוֶועְן יָמִים מִסְפָּר וֶוויינִג טֶעג אוֹף דֶם מִשְׁכָּן הָאבְּן דִי יִשְׂרָאֵל דִי עֶטְלִיכֶע טֶעג אוֹךְ גְרוּט עַל פִּי יְיָ וכו'׃ (כא) וְיֵשׁ אֲשֶׁר יִהְיֶה הֶעָנָן מֵעֶרֶב עַד בּוֹקֶר אוּנ אַמָאל הָט דֶר עָנָן גְרוּט אִיבֶּר דֶם מִשְׁכָּן נָאר פוּן אָבִינְט בִּיז אִין דֶר פְּרִיא וְנַעֲלָה הֶעָנָן בַּבּוֹקֶר אוּנ דֶר עָנָן הָאט זִיךְ אָפּ גְטָאן אִין דֶר פְּרִיא וְנָסְעוּ הָאבְּן דִי יִשְׂרָאֵל אַוֶועק גְצוֹגְן פוּן דֶם אָרְט אוֹ יוֹמָם וָלַיְלָה אָדֶר דֶר עָנָן הָט גְרוּט אַטָאג מִיט אַנַאכְט וְנַעֲלָה הֶעָנָן אוּנ דֶר נָאךְ הָט עֶר זִיךְ אָפּ גְטָאן וְנָסְעוּ הָאבְּן דִי יִשְׂרָאֵל גְצוֹגְן׃

(כב) אוֹ יוֹמַיִם אוֹ חוֹדֶשׁ אָדֶר אַמָאל הָט דֶר עָנָן גְרוּט צְוֵויי טֶעג אָדֶר אַחוֹדֶשׁ אוֹ יָמִים אָדֶר אַמָאל הָט עֶר זִיךְ פַר לֶענְגֶערְט אוּנ הָאט גְרוּט אִיבֶּר דֶם מִשְׁכָּן אַיָאר בְּהַאֲרִיךְ הֶעָנָן עַל הַמִּשְׁכָּן וְוִיא פִיל דֶר עָנָן הָאט זִיךְ פַאר זוּימְט אוֹף דֶם מִשְׁכָּן לִשְׁכּוֹן עָלָיו עֶר זָאל אוֹף אִים רוּאֶן יַחֲנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָאבְּן דִיא יִשְׂרָאֵל אוֹךְ אַזוֹ פִיל גְרוּט וְלֹא יִסָּעוּ אוּנ הָאבְּן נִיט גְצוֹגְן וּבְהֵעָלוֹתוֹ אוּנ אַז עֶר הָט זִיךְ אָפּ גְטָאן יִסָּעוּ הָאבְּן דִיא יִשְׂרָאֵל דֶערְנָאךְ עֶרְשְׁט גְצוֹגְן׃ (כג) עַל פִּי יְיָ וכו' אֶת מִשְׁמֶרֶת יְיָ דֶם הִיטוּנְג פוּן גָאט שָׁמְרוּ הָאבְּן זֵייא גְהִיט עַל פִּי יְיָ דוּרְךְ גָאטְס צְווּי בְּיַד מֹשֶׁה אוּנ דוּרְךְ משֶׁה. רש"י שְׁרַייבְּט אַז עֶס אִיז גְקוּמְן דִי צַייט וָוס גָאט הָאט גְוָואלְט אַז דִיא יִשְׂרָאֵל זָאלְן צִיהְן

הט

שָׁמָרוּ עַל־פִּי יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה׃ פ
י א וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃
ב עֲשֵׂה לְךָ שְׁתֵּי חֲצוֹצְרֹת כֶּסֶף
מִקְשָׁה תַּעֲשֶׂה אֹתָם וְהָיוּ לְךָ
לְמִקְרָא הָעֵדָה וּלְמַסַּע אֶת־
הַמַּחֲנוֹת׃ ג וְתָקְעוּ בָּהֵן וְנוֹעֲדוּ
אליך

ת״א עשה לך שתי חצוצרות יומא ג ר״ה השנה לז. מנחות כח
בקידוש שבר סז : כסף. מנחות שם : והיו לך מנחות כח :

אונקלוס

מֵימְרָא דַיְיָ נָטְרִין עַל
מֵימְרָא דַיְיָ בִּידָא
דְמֹשֶׁה׃ א וּמַלֵּיל יְיָ
עִם מֹשֶׁה לְמֵימָר׃
ב עֲבֵד לָךְ תַּרְתֵּין
חֲצֹצְרָן דִּכְסַף נְגִיד
תַּעְבֵּד יָתְהֵין וִיהֶוְיָן
לָךְ לְעַרָעָא כְּנִשְׁתָּא
וּלְאַטָּלָא יָת מַשְׁרִיָּתָא׃
ג וְיִתְקְעוּן בְּהֵין
ויזדמנון

פירוש רשב״ם

(ד) והיו לך למקרא העדה. לך יהיו החצוצרות לקריאת למחנות יהיו צריכין למסע: למסע. שם דבר הוא כמו נסיעה: את המחנות. כמו למחנות: (ג) ותקעו בהן. בשתיהן

בעל הטורים

אל תמעוד לעשות עם גדולים : (כג) ביד משה. וסמיך ליה עשה לך שתי חצוצרות כסף שלא היו אלא בידו שבחייו נגנזו : (ב) לך שתי. אותיות שלך שמשלו עשאם: שתי חצוצרות. כנגד אברהם ויעקב שעשו מלחמה באומות וגאחם: כסף. ולא זהב

שפתי חכמים

אמנו ימים: ת בשעת סילוק המחנות. וברוב ספרים גרסינן סילוק המסעות פי׳ בשעת סילוק המסעות בלכל הג׳ מחנות של כל דגל ודגל ואיך שיהיה הגירסא תקן בזה שלא תאמר כשהיו רוצים ליסע היו תוקעים בחצוצרות דזה אינו שהרי מתחלה היה הענן מקפל ואח״כ היה משה אומר קומה ה׳ ואח״כ היו תוקעים לכך פי׳ בשעת סילוק המחנות שהיו מכינים את עצמן ליסע לא היו נוסעים עד שתקעו בחצוצרות:

רש״י

(ב) עשה לך. (שיהיו תוקעין לפניך כמלך וכו׳ ביפורון מלך) : עשה לך. (אתה עושה ומשתמש בהם ולא אחר) : למקרא העדה. כשתרצה לדבר עם הסנהדרין ושאר העם ותקראם לאסוף אליך תקראם ע״י חצוצרות : ולמסע את המחנות. בשעת סלוק מסעות תתקעו בהם לסימן ת נמצאת אתה אומר על פי שלשה היו נוסעים ע״פ הקב״ה וע״פ משה ועל פי חצוצרות : מקשה. מהעשת תעשה בהקשת הקורנס : (ג) ותקעו בהן. בשתיהן והוא סימן למקרא העדה

פירוש ע״ט

הָט זִיךְ דֶר עָנָן צוּ נוֹף גְוִויקִילְט אוּנ הָט זִיךְ אַרוּף גְצוֹגְן אִיבֶּר דִיא בְּנֵי יְהוּדָה אַזוֹ וִויא אַבַּלְקִין הָאבְּן דִיא כֹּהֲנִים גְבְּלָאזְן אוּף דִיא טְרוֹמַייטְן תְּקִיעָה תְּרוּעָה תְּקִיעָה אוּנ דֶר וָואלְקְן הָט זִיךְ נִיט אָפּ גְטָאן פוּן שֵׁבֶט יְהוּדָה בִּיז מֹשֶׁה הָאט גְזָאגְט קוּמָה יְיָ וכו׳ הָאט זִיךְ דֶר וָואלְקְן תֵּיכֶף אָפּ גְטָאן אוּנ דֶער דֶגֶל מַחֲנֵה יְהוּדָה הָט אָן גְהוֹבְּן צוּ צִיהֶן אוּנ אַלֶע מַחֲנוֹת הָאבְּן נָאךְ גְצוֹגְן אַזוֹ וִויא דֶר סֵדֶר אִיז גְוֶועז פוּן דִיא דְגָלִים אוּנ אַז עֶס אִיז גִיקוּמְן אוּף דֶם אָרְט ווּא גָאט הָט גְוָואלְט אַז דִי יִשְׂרָאֵל זָאלְן רוּעֶן אִיז דֶר עָנָן גְוָוארְן אַזוֹ וִויא אַרוּךְ אוּנ אִיז אַרוּף גְגַאנְגְן אוּנ הָאט זִיךְ גְצוֹגְן אִיבֶּר דִי בְּנֵי יְהוּדָה אַזוֹ וְוי אַסוּכָּה אוּנ הָאט זִיךְ נִיט אָפּ גְשַׁייד בִּיז מֹשֶׁה הָט גְזָאגְט שׁוּבָה יְיָ רִבְבוֹת אַלְפֵי יִשְׂרָאֵל הָט זִיךְ דֶר עָנָן אָפּ גְטָאן אוּנ הָאט גְרוּעֶט אִיבֶּר דֶם מִשְׁכָּן וְוי פִיל עֶס אִיז גְוֶועזְן דֶר רָצוֹן פוּן גָאט דְרוּם שְׁטֵייט עַל פִּי יְיָ בְּיַד מֹשֶׁה׃ (א) וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר אוּנ גָאט הָט גְרֶעט צוּ מֹשֶׁה אַזוֹ צוּ זָאגְן׃ (ב) עֲשֵׂה לְךָ מַאךְ צוּ דִיר שְׁתֵּי חֲצוֹצְרוֹת כֶּסֶף צְוֵוייא זִילְבֶּרְנֶע טְרוֹמַייטְן מִקְשָׁה גְהַאמִירְט תַּעֲשֶׂה אוֹתָם זָאלְסְטוּ זַייא מַאכְן כְּלוֹמַר זַייא זָאלְן זַיין אוּם גְשְׁלָאגְן פוּן אֵיין שְׁטִיק וְהָיוּ לְךָ אוּנ זַייא זָאלְן זַיין צוּ דִיר לְמִקְרָא הָעֵדָה צוּ מַאכְן רוּפְן דִי עֵדָה כְּלוֹמַר אַז דוּ וֶועסְט דַארְפְן רֵייבְן מִיט דִיא סַנְהֶדְרִין אָדֶר מִיט דֶעם אִיבֶּרִיגְן פָאלְק אוּנ דוּ וֶועסְט זֵיי וֶועלְן רוּפְן זַיי זָאלְן זִיךְ אַיין זַאמְלְן צוּ דִיר זָאל מֶען בְּלָאזְן מִיט דִיא טְרוֹמַייטְן וֶועט דֶם זַיין אַסִימָן אַז מֶען רוּפְט זַייא וּלְמַסַּע אֶת הַמַּחֲנוֹת אוּנ מַאכְן צִיהֶן דִיא מַחֲנוֹת כְּלוֹמַר אַז דִיא יִשְׂרָאֵל וֶועלְן דַארְפְן צִיהֶן זָאל מֶע׳ אוּךְ בְּלָאזְן מִיט דִי חֲצוֹצְרוֹת זָאל דֶם זַיין אַסִימָן אַז מֶען דַארְף צִיהֶן׃ (ג) וְתָקְעוּ בָּהֵן אוּנ אַז מֶען וֶועט בְּלָאזְן מִיט בֵּיידֶע חֲצוֹצְרוֹת אֵיין תְּקִיעָה זָאל דֶם זַיין אַסִימָן אַז מֶען רוּפְט צוּ נוֹף דִי עֵדָה

וְיִזְדַּמְּנוּן לְוָתָךְ כָּל
כְּנִשְׁתָּא לִתְרַע מַשְׁכַּן
זִמְנָא׃ ד וְאִם בַּחֲדָא
יִתְקְעוּן וְיִזְדַּמְּנוּן לְוָתָךְ
רַבְרְבַיָּא רֵישֵׁי אַלְפַיָּא
דְיִשְׂרָאֵל׃ ה וְתִתְקְעוּן
יַבָּבָא וְיִטְּלוּן מַשְׁרְיָתָא
דִּשְׁרַן קִדּוּמָא׃
ו וְתִתְקְעוּן יַבָּבָא
תִּנְיָנוּת וְיִטְּלוּן
מַשְׁרְיָתָא דִּשְׁרַן
דָּרוֹמָא יַבָּבָא יִתְקְעוּן
לְמַטְּלָנֵיהוֹן׃ ז וּבְמִכְנַשׁ
יָת קְהָלָא תִּתְקְעוּן וְלָא
תיבבון

אֵלֶיךָ כָּל־הָעֵדָה אֶל־פֶּתַח אֹהֶל
מוֹעֵד׃ ד וְאִם־בְּאַחַת יִתְקָעוּ
וְנוֹעֲדוּ אֵלֶיךָ הַנְּשִׂיאִים רָאשֵׁי
אַלְפֵי יִשְׂרָאֵל׃ ה וּתְקַעְתֶּם תְּרוּעָה
וְנָסְעוּ הַמַּחֲנוֹת הַחֹנִים קֵדְמָה׃
ו וּתְקַעְתֶּם תְּרוּעָה שֵׁנִית וְנָסְעוּ
הַמַּחֲנוֹת הַחֹנִים תֵּימָנָה תְּרוּעָה
יִתְקְעוּ לְמַסְעֵיהֶם׃ ז וּבְהַקְהִיל
אֶת־הַקָּהָל תִּתְקְעוּ וְלֹא תָרִיעוּ׃
ובני

ת״א ותקעתם ר״ה לד ערכין י׃ ותקעתם תרועה שנית סוכה נג ראש השנה לד׃ תרועה יתקעו סוכה שם ערכין י׃ ובהקהיל את הקהל סוכה שם ראש השנה לד ערכין י׃

רש״י

שנאמר ונועדו אליך כל העדה אל פתח אהל מועד׃ (ד) ואם באחת יתקעו. הוא סימן למקרא הנשיאים שנאמר ונועדו אליך הנשיאים ואף הן יועדתן א אל פתח אהל מועד ומגזרה שוה ב הוא בא בספרי׃ (ה) ותקעתם תרועה. סימן מסע המחנות תקיעה תרועה ותקיעה ג כך הוא נדרש בספרי מן המקראות היתרים (ר״ה לד)׃ (ז) ובהקהיל את הקהל וגו׳. לפי שהוא אומר ד והיו לך למקרא העדה וכל ג״ש צריך להיות מופנה׃ ד דקשה לרש״י חדא הא

שפתי חכמים

א דאל״כ נחלקו עדה ונשיאים בב׳ דברים. הא דצריך לפרש זה משום דק״ל דבקרא כתיב ונועדו אליך וגו׳ ולא פירש לאיזה מקום ביסיו יתועדו יחד. ל״פ ואף וכו׳ דמלתא דפשיטא היא דנועדו נועדו לג״ש׃ ב כתיב הכא ונועדו וגבי עדה כתיב ונועדו מה להלן פתח אהל מועד אף כאן פתח אהל מועד׃ ג דכתיב ותקעתם תרועה משמע תקיעה ואח״כ תרועה וכתיב תרועה יתקעו משמע תרועה ואח״כ תקיעה הא כיצד אלא תקיעה ותרועה ותקיעה ואין להקשות דילמא שתי תרועות באמצע דלא מצינו שתי תרועות זה אחר זה. דהא דכתיב שני פעמים תרועה אחד צריך לג״ש מיום הכפורים כתיב לעיל ותקעו ונועדו וגו׳ ועוד מסיפא תרתי תקיעה

פירוש ע״ט

וְנוֹעֲדוּ אֵלֶיךָ כָּל הָעֵדָה אֶל פֶּתַח אוֹהֶל מוֹעֵד זָאלְן זַייא זִיךְ צוּ נוֹיף זַאמְלְן גָאר דִי עֵדָה צוּ דֶער טִיר פוּן דֶעם אוֹהֶל מוֹעֵד׃ (ד) וְאִם בְּאַחַת יִתְקָעוּ אוּנ אַז זַיי וֶועלְן בְּלָאזְן אֵיין תְּקִיעָה מִיט אֵיין טְרוּמֵייט זָאל דָאס זַיין אַסִימָן אַז מֶען רוּפְט צוּ נוֹיף דִי נְשִׂיאִים וְנוֹעֲדוּ אֵלֶיךָ אוּנ זַייא זָאלְן זִיךְ צוּ דִיר אֵיין זַאמְלְן הַנְּשִׂיאִים דִיא הַארְן רָאשֵׁי אַלְפֵי יִשְׂרָאֵל דִי עֶלְצְטֶע וָוס הָאבְּן צוּ בַּאפֶעלְן אִיבֶּר דִי טוֹזִינְט פוּן דִי יִשְׂרָאֵל׃ (ה) וּתְקַעְתֶּם אוּנ אִיר זָאלְט בְּלָאזְן מִיט בֵּיידֶע חֲצוֹצְרוֹת תְּרוּעָה אַשַׁאלְתְּנ כְּלוֹמַר אַז מֶען וֶועט בְּלָאזְן אֵיין תְּקִיעָה תְּרוּעָה תְּקִיעָה זָאל דָאס זַיין אַסִימָן אַז דִיא יִשְׂרָאֵל זָאלְן אַוֶועק צִיהֶן פוּן דֶעם אָרְט וָוס זַיי הָאבְּן גְרוּעְט וְנָסְעוּ אוּנ זַייא זָאלְן צִיהֶן הַמַּחֲנוֹת דִיא שְׁאַרְן הַחוֹנִים קֵדְמָה וָואס זַייא רוּעֶן אוֹף מִזְרָח זַייט׃ (ו) וּתְקַעְתֶּם אוּנ אִיר זָאלְט בְּלָאזְן מִיט בֵּיידֶע חֲצוֹצְרוֹת תְּרוּעָה שֵׁנִית דָאס אַנְדֶערֶע מָאל אֵיין תְּקִיעָה תְּרוּעָה תְּקִיעָה וְנָסְעוּ אוּנ זַייא זָאלְן צִיהֶן הַמַּחֲנוֹת הַחוֹנִים תֵּימָנָה דִי מַחֲנוֹת וָואס רוּעֶן אוֹף דָרוֹם זַייט. נָאר עֶס שְׁטֵייט דָאךְ דָא אִין דִי פְּסוּקִים אַז סַייא צוּ מִקְרָא הָעֵדָה אוּנ סַייא צוּ דִי מַסָּעוֹת זָאל מֶען אַלְץ בְּלָאזְן מִיט בֵּיידֶע הַחֲצוֹצְרוֹת. ווִיא אַזוֹ וֶועט מֶען וִויסְן וֶוען מֶען בְּלָאזְט צוּ מִקְרָא הָעֵדָה אוּנ וֶוען מֶען בְּלָאזְט פוּן צִיהֶן וֶועגְן זָאגְט דֶער פָּסוּק תְּרוּעָה יִתְקְעוּ אֵיין תְּרוּעָה זָאל מֶען בְּלָאזְן לְמַסְעֵיהֶם צוּא זֵייעֶר צִיהוּנְג פוּן מַסָּעוֹת וֶועגְן זָאל מֶען בְּלָאזְן אֵיין תְּקִיעָה תְּרוּעָה תְּקִיעָה׃ (ז) וּבְהַקְהִיל אֶת הַקָּהָל אוּנ אַז מֶען דַארְף דֶעם קָהָל צוּא נוֹיף זַאמְלְן תִּתְקְעוּ זָאלְט אִיר בְּלָאזְן אֵיין
תקיעה

ח וּבְנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים יִתְקְעוּ
בַּחֲצֹצְרוֹת וְהָיוּ לָכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם
לְדֹרֹתֵיכֶם׃ ט וְכִי־תָבֹאוּ מִלְחָמָה
בְּאַרְצְכֶם עַל־הַצַּר הַצֹּרֵר אֶתְכֶם
וַהֲרֵעֹתֶם בַּחֲצֹצְרֹת וְנִזְכַּרְתֶּם לִפְנֵי
יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְנוֹשַׁעְתֶּם מֵאֹיְבֵיכֶם׃
י וּבְיוֹם שִׂמְחַתְכֶם וּבְמוֹעֲדֵיכֶם
וּבְרָאשֵׁי חָדְשֵׁיכֶם וּתְקַעְתֶּם
בַּחֲצֹצְרֹת עַל עֹלֹתֵיכֶם וְעַל זִבְחֵי
שלמיכם

ת״א ובני אהרן סוכה נג : בחצוצרות על כוד ס׳ כוחר פ׳ ויקהל :
ובראשי יומא מאם כא וכו : ותקעתם שם לד זבחים כח ערכין ג יג :

תִּתַּבְּבוּן : ח וּבְנֵי
אַהֲרֹן כָּהֲנַיָּא יִתְקְעוּן
בַּחֲצוֹצְרָתָא וִיהוֹן
לְכוֹן לִקְיָם עֲלָם
לְדָרֵיכוֹן : ט וַאֲרֵי
תֵעֲלוּן לְאַגָּחָא קְרָבָא
בְּאַרְעֲכוֹן עַל מְעִיקֵי
דִּמְעִיקִין לְכוֹן וּתְיַבְּבוּן
בַּחֲצוֹצְרָתָא וְיֵיעוּל
דּוּכְרָנְהוֹן לְטָבָא קֳדָם
יְיָ אֱלָהֲכוֹן וְתִתְפָּרְקוּן
מִבַּעֲלֵי דְבָבֵיכוֹן :
י וּבְיוֹם חֶדְוַתְכוֹן
וּבְמוֹעֲדֵיכוֹן וּבְרֵישֵׁי
יַרְחֵיכוֹן וְתִתְקְעוּן
בַּחֲצוֹצְרָתָא עַל
עֲלָוָתְכוֹן וְעַל נִכְסַת

בעל הטורים

שלא להזכיר קול ספס ברפס: (ח) לדורותיכם (ט) וכי תבואו מלחמה. רמז למלחמת גוג שתהיה שתבא לימות המשיח: תבאו מלחמה. בגימטריא במלחמת גוג: תבאו. אותיות אבות שזכות האבות עומד במלחמה: והרעותם בחצוצרות. על שם רוע התרועה האלה תרועה בשבט ברזל: (י) שמחתכם. בגי׳ גם ביום השבת: ובמועדיכם. מלא ו״ו כנגד ששה עולות ראש השנה יוה״כ סכות שמיני עצרת:
ויסע

שפתי חכמים

תרועה ותקיעה דצריך למכתב התקעו ולא תריעו. ומשני לפי שהוא אומר והיו לך וגו׳: ח כוהיל וכוקעו לשדי כ״א מה מסע המחנות וכו׳ לכך איצטריך למיעוטא:

רש״י

ולמסע את המחנות מה מקרא העדה תוקע בשני כהנים ובשתיהן שנא׳ ותקעו בהן וגו׳ אף מסע המחנות בשתיהם ה יכול מה מסע המחנות תוקע ומריע ותוקע אף מקרא העדה תוקע ומריע ותוקע ומעתה אין חילוק בין מקרא העדה למסע את המחנות ת״ל ובהקהיל את הקהל וגו׳ לומר שאין תרועה למקרא העדה והוא הדין לנשיאים הרי סימן למקראם מקרא העדה בשתים ושל נשיאים באחת וזו וזו אין בהם תרועה ומסע המחנות בשתים ע״י תרועה ותקיעה: (ח) ובני אהרן יתקעו. במקראות ובמסעות הללו: (י) על

פירוש ע״פ

תְּקִיעָה אַלֵיין מִיט בֵּיידֶע חֲצוֹצְרוֹת וְלֹא תָרִיעוּ אָבֶּער קֵיין תְּרוּעָה זָאלְט אִיר נִיט בְּלָאזֶן אָבֶּער אַז מֶען דַארְף נָאר רוּפֶן דִי נְשִׂיאִים זָאל מֶען נָאר בְּלָאזֶן אַתְּקִיעָה מִיט אֵיין טְרוֹמֵייט אוּנ חֶער זָאל בְּלָאזֶן זָאגְט דֶר פָּסוּק : (ח) וּבְנֵי אַהֲרֹן אוּנ דִיא קִינְדֶר פוּן אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים דִיא כֹּהֲנִים יִתְקְעוּ בַּחֲצוֹצְרוֹת זָאלֶן בְּלָאזֶן מִיט דִי חֲצוֹצְרוֹת וְהָיוּ לָכֶם אוּנ זֵייא זָאלֶן זַיין צוּ אַייךְ לְחֻקַּת עוֹלָם צוּ אַגֶּעזֶץ אוּף אֵייבִּיג לְדֹרֹתֵיכֶם צוּ אַייעֶרֶע דוֹרוֹת : (ט) וְכִי תָבֹאוּ מִלְחָמָה אוּנ אַז אִיר וֶועט קוּמֶן אִין דֶר מִלְחָמָה בְּאַרְצְכֶם אִין אַייעֶר לַאנְד עַל

פירוש ע״ט

אוּף הַצַּר דֶם בַּאלֵיידִיגֶר הַצֹּרֵר אֶתְכֶם דֶר וָואס בַּאלֵיידִיגְט אַייךְ וַהֲרֵעֹתֶם זָאלְט אִיר שַׁאלֶין בַּחֲצוֹצְרוֹת מִיט דִי טְרוֹמֵייטֶן וְנִזְכַּרְתֶּם לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם אוּנ אִיר וֶועט וֶוערֶן גְדַאכְט פַאר אַייעֶר גָאט וְנוֹשַׁעְתֶּם מֵאֹיְבֵיכֶם אוּנ אִיר וֶועט וֶוערֶן גְהָאלְפֶן פוּן אַייעֶרֶע פַיינְט : (י) וּבְיוֹם שִׂמְחַתְכֶם אוּנ אִין דֶם טָאג פוּן אַייעֶר פְרֵייד וּבְמוֹעֲדֵיכֶם אוּנ אִין אַייעֶרֶע יָמִים טוֹבִים וּבְרָאשֵׁי חָדְשֵׁיכֶם אוּנ אִין אַייעֶרֶע רָאשֵׁי חֳדָשִׁים וּתְקַעְתֶּם בַּחֲצוֹצְרוֹת זָאלְט אִיר בְּלָאזֶן מִיט דִי טְרוֹמֵייטֶן עַל עוֹלוֹתֵיכֶם בַּיי אַייעֶרֶע עוֹלוֹת וְעַל זִבְחֵי שַׁלְמֵיכֶם אוּנ אַייעֶרֶע שְׁעֶכְטוּנְג

שַׁלְמֵיכֶם וְהָיוּ לָכֶם לְזִכָּרוֹן לִפְנֵי אֱלֹהֵיכֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: פ
חמישי יא וַיְהִי בַּשָּׁנָה הַשֵּׁנִית בַּחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי בְּעֶשְׂרִים בַּחֹדֶשׁ נַעֲלָה הֶעָנָן מֵעַל מִשְׁכַּן הָעֵדֻת: יב וַיִּסְעוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לְמַסְעֵיהֶם מִמִּדְבַּר סִינָי וַיִּשְׁכֹּן הֶעָנָן בְּמִדְבַּר פָּארָן:
יג וַיִּסְעוּ בָּרִאשֹׁנָה עַל־פִּי יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה: יד וַיִּסַּע דֶּגֶל מַחֲנֵה בְנֵי־יְהוּדָה בָּרִאשֹׁנָה לְצִבְאֹתָם וְעַל־

קֻדְשֵׁיכוֹן וִיהוֹן לְכוֹן לְדוּכְרָנָא קֳדָם אֱלָהֲכוֹן אֲנָא יְיָ אֱלָהֲכוֹן: וַהֲוָה בְּשַׁתָּא תִנְיֵתָא בְּיַרְחָא תִנְיָנָא בְּעֶשְׂרִין לְיַרְחָא אִסְתַּלַּק עֲנָנָא מֵעִלָּוֵי מַשְׁכְּנָא דְסַהֲדוּתָא: יב וּנְטַלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְמַטְלָנֵיהוֹן מִמַּדְבְּרָא דְסִינָי וּשְׁרָא עֲנָנָא בְּמַדְבְּרָא דְפָארָן: יג וּנְטַלוּ בְּקַדְמֵיתָא עַל מֵימְרָא דַיְיָ בִּידָא דְמֹשֶׁה: יד וּנְטַל טֶקֶס מַשְׁרִית בְּנֵי יְהוּדָה בְּקַדְמֵיתָא לְחֵילֵיהוֹן

צבאו

ת"א והיו לכם לזכרון ראש השנה לב: אני ה' שם: ויהי בשנה שם ג תענית כט: מדבר פארן שבת פט:

בעל הטורים

(יד) ויסע דגל מחנה בני יהודה. בכלם כתיב ונסע וביהודה כתיב ויסע חסר ו' שכל מ' שנה שהיו במדבר היו שלמים

רש"י

עלתיכם (ספרי. ערכין יא) בקרבן צבור ו הכתוב מדבר: אני יי אלהיכם. מכאן למדנו מלכיות עם זכרונות ושופרות שנאמר ותקעתם הרי שופרות לזכרון הרי זכרונות ז אני ה' אלהיכם זו מלכיות וכו': (יא) בחדש השני. נמצאת אתה אומר שנים עשר חדש חסר י' ימים עשו בחורב שהרי בר"ח סיון חנו שם ח ולא נסעו עד עשרים באייר לשנה הבאה: (יב) למסעיהם. כמשפט המפורש למסע דגליהם מי ראשון ומי אחרון: במדבר פארן. קברות התאוה במדבר פארן ט היה ושם חנו ממסע

שפתי חכמים

ו מדכתיב על עולותיכם ועל זבחי שלמיכם והוקש שלמים לעולה דכל עולה קדשי קדשים היא ושלמים מקצתן קדשי קדשים ומקצתן קדשים קלים כגון שלמי צבור הם קדשי קדשים ושלמי יחיד קדשים קלים הם לכך הוקשו שלמים לעולה מה עולה אינה אלא קדשי קדשים אף שלמים אינן אלא קדשי קדשים דהיינו שלמי צבור והדר ילפינן עולה משלמים מה שלמים שהיא קדשי קדשים הוא קרבן צבור דאי אתה מוצא קדשי קדשים בשלמים אלא בקרבן ציבור אף עולה מדבר בקרבן צבור: ז דהיינו שופרות וזכרונות: ח כמ"ש בפרשת ויסמע יתרו: ט שהרי ממדבר פארן שקראו לו קברות התאוה נסעו לחצרות ואח"כ כתיב ואחר נסעו העם מחצרות ויחנו במדבר פארן הא כבר היו במדבר פארן דהיינו קברות התאוה כמו שכתוב הכא. ונ"ז פי' קברות התאוה במדבר פארן היה ר"ל מדבר פארן היה גבול גדול ויש בו מקום שנקרא קברות התאוה וחצרות והכל היה במדבר פארן ולבסוף באו לסוף גבול מדבר

פירוש ע"ט

פון שְׁלָמִים וְהָיוּ לָכֶם לְזִכָּרוֹן לִפְנֵי אֱלֹהֵיכֶם אונ דאס זאל זיין צו אייך צו אגידערבניש כלומר דר מיט וועט איר ווערן גדענקט פר אייער גאט אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם איך בין אייער גאט (עיין רש"י): (יא) וַיְהִי אונ עס איז גוועןֹ בַּשָּׁנָה הַשֵּׁנִית אין דם אנדרן יאר וואס דיא ישראל זענן ארוס גגאנגן פון מִצְרַיִם בַּחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי אין דם אנדרן חודש בְּעֶשְׂרִים בַּחֹדֶשׁ אין צוואנציג טאג אין חודש נַעֲלָה הֶעָנָן מֵעַל הַמִּשְׁכָּן איז אפ גטאן גווארן דער ענן פון דם משכן העדות: (יב) וַיִּסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אונ דיא קינדר פון ישראל האבן גצוגן לְמַסְעֵיהֶם צוא זייערע ציהונג כלומר אזו ווי עס איז צו זיי אום גזעצט גווארן וועלכר דגל עס זאל גיין צום ערשטן אונ וועלכר דגל זאל גיין צום הינטרשטן מִמִּדְבַּר סִינָי זיי האבן גצוגן פון דר מדבר סיני וַיִּשְׁכֹּן הֶעָנָן בְּמִדְבַּר פָּארָן אונ דר ענן האט גרועט אין מדבר פארן: (יג) וַיִּסְעוּ אונ זייא האבן גצוגן בָּרִאשֹׁנָה צום ערשטין מאל עַל פִּי יְיָ דורך גאטס צווי בְּיַד מֹשֶׁה דורך משה: (יד) וַיִּסַּע אונ ער הט גצוגן דֶּגֶל מַחֲנֵה בְּנֵי יְהוּדָה דיא פאן פון מחנה יהודה בָּרִאשֹׁנָה צום ערשטן לְצִבְאֹתָם צו זייער הערשאפט וְעַל צְבָאוֹ אונ איבר

צְבָאוֹ נַחְשׁוֹן בֶּן־עַמִּינָדָב׃ טו וְעַל־
צְבָא מַטֵּה בְּנֵי יִשָּׂשכָר נְתַנְאֵל בֶּן־
צוּעָר׃ טז וְעַל־צְבָא מַטֵּה בְּנֵי
זְבוּלֻן אֱלִיאָב בֶּן־חֵלֹן׃ יז וְהוּרַד
הַמִּשְׁכָּן וְנָסְעוּ בְנֵי־גֵרְשׁוֹן וּבְנֵי
מְרָרִי נֹשְׂאֵי הַמִּשְׁכָּן׃ יח וְנָסַע דֶּגֶל
מַחֲנֵה רְאוּבֵן לְצִבְאֹתָם וְעַל־צְבָאוֹ
אֱלִיצוּר בֶּן־שְׁדֵיאוּר׃ יט וְעַל־צְבָא מַטֵּה
בְּנֵי שִׁמְעוֹן שְׁלֻמִיאֵל בֶּן־צוּרִישַׁדָּי׃
כ וְעַל־צְבָא מַטֵּה בְנֵי־גָד אֶלְיָסָף
בֶּן־דְּעוּאֵל׃ כא וְנָסְעוּ הַקְּהָתִים
נֹשְׂאֵי הַמִּקְדָּשׁ וְהֵקִימוּ אֶת־הַמִּשְׁכָּן

עד

ת״א ונסעו הקהתים עירובין כ שבועות יז מנחות נח׃

לְחֵילֵיהוֹן וְעַל חֵילֵהּ
נַחְשׁוֹן בַּר עַמִּינָדָב׃
טו וְעַל חֵילָא דְשִׁבְטָא
דִבְנֵי יִשָּׂשכָר נְתַנְאֵל
בַּר צוּעָר׃ טז וְעַל
חֵילָא דְשִׁבְטָא דִבְנֵי
זְבוּלֻן אֱלִיאָב בַּר חֵלֹן׃
יז וּמִתְפָּרַק מַשְׁכְּנָא
וְנָטְלִין בְּנֵי גֵרְשׁוֹן וּבְנֵי
מְרָרִי נָטְלֵי מַשְׁכְּנָא׃
יח וּנְטַל טְקַס מַשְׁרִית
רְאוּבֵן לְחֵילֵיהוֹן וְעַל
חֵילֵהּ אֱלִיצוּר בַּר
שְׁדֵיאוּר׃ יט וְעַל
חֵילָא דְשִׁבְטָא דִבְנֵי
שִׁמְעוֹן שְׁלֻמִיאֵל בַּר
צוּרִישַׁדָּי׃ כ וְעַל חֵילָא
דְשִׁבְטָא דִבְנֵי גָד
אֶלְיָסָף בַּר דְּעוּאֵל׃
כא וְנָטְלִין בְּנֵי קְהָת
נָטְלֵי מַקְדְּשָׁא וּמְקִימִין

יָת

שפתי חכמים　　　רש״י

אהרן וזהו שנאמר בסוף הפרשה ויחנו במדבר פארן : י מלא י זה : (יז) **והורד המשכן**. כיון שנוסע דגל יהודה
שטעה לומר ממסע בני כמו מקברות התאוה לפי שמצינו נכנסו אהרן ובניו ופרקו את הפרכת וכסו בה את
הארון שנאמר (במדבר ד) ובא אהרן ובניו בנסוע המחנה ובני גרשון ובני מררי פורקין המשכן וטוענין
אותו בעגלות והארון וכלי הקדש של משא בני קהת עומדים מכוסין ונתונין על המוטות עד שנסע דגל
מחנה ראובן ואח״כ ונסעו הקהתים : (כא) **נשאי המקדש**. נושאי דברים המקודשים : **והקימו את**

פירוש ע״ט

זיין הערשאפט האט געהאט צו באפעלן נַחְשׁוֹן
בֶּן־עַמִּינָדָב ער איז געווען דר זון פון עַמִּינָדָב :
(יז) וְהוּרַד הַמִּשְׁכָּן אונ ער איז ווארן צוא נוף
געלייגט דר מִשְׁכָּן . רש״י שרייבט אז דר דגל
מַחֲנֵה יְהוּדָה האט אוועק געצוגן איז אריין
געגאנגן אַהֲרֹן מיט זיינע זין אונ האבן אראפ
גנומן דם פָּרוֹכֶת אונ האבן מיט אים צו גדעקט
דם אָרוֹן אונ דיא בְּנֵי גֵרְשׁוֹן אונ די בְּנֵי מְרָרִי
האבן צו נוף גלייגט דם מִשְׁכָּן אונ האבן אים
אריין גלייגט אין דיא וועגן אונ האבן אוועק
געצוגן מיט דיא וועגן אזו ווי עם שטייט ווייטר
אין דם פסוק וְנָסְעוּ בְנֵי גֵרְשׁוֹן וּבְנֵי מְרָרִי אונ זייא

פירוש ע״ט

האבן אוועק געצוגן דיא בְּנֵי גֵרְשׁוֹן מיט דיא
בְּנֵי מְרָרִי נוֹשְׂאֵי הַמִּשְׁכָּן דיא וואס האבן געטראגן
דם מִשְׁכָּן . אונ דר אָרוֹן מיט די כְּלֵי הַקֹּדֶשׁ
זענען געשטאנען אויף זייער ארט צו גדעקט ביז
עס האט געצוגן דר דֶגֶל פון מַחֲנֵה רְאוּבֵן אזו
ווי ווייטר שטייט : (יח) וְנָסַע דֶּגֶל מַחֲנֵה רְאוּבֵן וכו׳ :
(כא) וְנָסְעוּ הַקְּהָתִים אונ אז דר דֶגֶל מַחֲנֵה רְאוּבֵן
האבן אוועק געצוגן האבן דר נאך געצוגן דיא
בְּנֵי קְהָת נוֹשְׂאֵי הַמִּקְדָּשׁ דיא וואס האבן געטראגן
דיא הייליגע זאכן דאס הייסט דר אָרוֹן מיט
דם שֻׁלְחָן אונ דיא מְנוֹרָה אונ דיא מִזְבְּחוֹת
מיט זייערע כְּלֵי שָׁרֵת וְהֵקִימוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן עַד בֹּאָם

ית משכנא עד מיתיהון: כב ויטל טקס משרית בני אפרים לחיליהון ועל חילה אלישמע בר עמיהוד: כג ועל חילא דשבטא דבני מנשה גמליאל בר פדהצור: כד ועל חילא דשבטא דבני בנימן אבידן בר גדעוני: כה ויטל טקס משרית בני דן

מכניש

עד־באם: כב ונסע דגל מחנה בני־אפרים לצבאתם ועל־צבאו אלישמע בן־עמיהוד: כג ועל־צבא מטה בני מנשה גמליאל בן־פדהצור: כד ועל־צבא מטה בני בנימן אבידן בן־גדעוני: כה ונסע דגל מחנה בני־דן מאסף

לכל

בעל הטורים

בארון כאילו לא נסע: (כה) מאסף. ג' במסו' הכא ואידך ואין איש מאסף אותם הביתה בפלגש בגבעה ואידך והתמיד מאחרי הקולר ואין מאסף שבט דן על שהיה עושה פסל אף כן אין איש מאסף שהענן היה פולט אותם ועמלק הרג בהם

רש"י

המשכן. בני גרשון ובני מררי שהיו קודמים להם מסע שני דגלים היו מקימין את המשכן כשהיה הענן שוכן וסימן החנייה נראה בדגל מחנה יהודה והם חונים ועדיין בני קהת באים מאחריהם עם שני דגלים האחרונים היו בני גרשון ובני מררי מקימין את המשכן וכשבאים בני קהת מוצאים אותו על מכונו ומכניסין בו הארון והשלחן והמנורה והמזבחות וזהו משמעות המקרא והקימו מקימי המשכן אותו עד טרם בואם של בני קהת: (כה) מאסף לכל המחנת. תלמוד ירושלמי. לפי שהיה שבטו של דן מרובה באוכלוסין היה נוסע באחרונה וכל מי שהיה מאבד דבר היה מחזירו לו. אית מאן דאמר כתיבה היו מהלכין ומפיק לה מן

שפתי חכמים

שקראו למקום תנערם. ל"פ ממסע זה: ב פי' מקרא קצר כלומר והקימו המקימים או והקימו דקא עם בני גרשון ובני מררי הנזכרים למעלה שלא יתכן לומר והקימו הקהתים עד בואם של בני גרשון ומררי והוסיף לומר כשהיה הענן שוכן וסימן החנייה וכו' במלת זה היה נראה שבני גרשון ומררי נכנסו קודם נסיעת המחנות הנו במקום הנראה להם וא"ת זה שהרי כתיב על פי ה' יחנו ופירש עד בואם טרם בואם כי הכוונה במאמר זה אינו אלא לומר שבעת בואם הי' המשכן על מכונו והיו מכניסין בו תיכף הארון וכל כלי הקדש: ל פירוש כי בני גרשון ובני מררי היו נוסעים קודם נסיעת המחנות. והא דכתיב ויסע דגל מחנה יהודה ואחר כך כתיב והורד המשכן כבר פירש הרא"ם ויסע דגל מחנה יהודה שהוכן לנסוע ולא שנסע ממש כמו שמפורש שם באורך וא"כ היו בני מררי ובני גרשון קודמין לבני קהת שני דגלים

פירוש ע"ט

אונ דיא בני גרשון אונ דיא בני מררי האבן צו נוף געשטעלט דעם משכן איידער דיא בני קהת זענן אן גקומן. רש"י שרייבט דיא בני גרשון מיט די בני מררי וואס זיי זענן פריער גגאנגן מיט דיא ערשטע צוויא דגלים פאר דיא בני קהת אז זייא האבן געזעהן אז דר ענן הט זיך ארוף גצוגן איבר דעם דגל מחנה יהודה איז דאס געווען א סימן אז דיא ישראל וועלן אוף דעם ארט רוען האבן זיי זיך תיכף אנידר געשטעלט אוף דעם ארט דר וייל איידר דיא בני קהת זענן אן גקומן האבן דיא בני גרשון מיט דיא בני מררי אוף געשטעלט דעם משכן אונ אז דיא בני קהת זענן אן גקומן

מיט דיא הייליגע זאכן וואס זייא האבן גטראגן האבן זייא דר וויישט אז דר משכן איז שון אוף געשטעלט געווען האבן זיי איינוויינג אריין גטראגן דם ארון אונ דעם שולחן אונ די מנורה אונ דיא מזבחות: (כב) ונסע דגל מחנה בני אפרים וכו': (כה) ונסע דגל מחנה בני דן אונ ער האט געצוגן די פאן פון מחנה בני דן מאסף לכל המחנות ער איז געוועזן דער איין זאמליר פון אלע מחנות. רש"י שרייבט וייל דר שבט דן איז געווען פיל מענטשן דרום איז ער גגאנגן צום הינטערשטן אונ וועלכר פון אלע מחנות הט עפיס פר לארן האבן זייא דאס איין גזאמילט אונ האבן דם אפ גגעבן צו וועמן דאס האט

לְכָל־הַמַּחֲנֹת לְצִבְאֹתָם וְעַל־
צְבָאוֹ אֲחִיעֶזֶר בֶּן־עַמִּישַׁדָּי׃ כו וְעַל־
צְבָא מַטֵּה בְּנֵי אָשֵׁר פַּגְעִיאֵל בֶּן־
עָכְרָן׃ כז וְעַל־צְבָא מַטֵּה בְּנֵי
נַפְתָּלִי אֲחִירַע בֶּן־עֵינָן׃ כח אֵלֶּה
מַסְעֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לְצִבְאֹתָם וַיִּסָּעוּ׃
ס כט וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְחֹבָב בֶּן־
רְעוּאֵל

אונקלוס

מַכְנִישׁ לְכָל מַשִּׁרְיָתָא
לְחֵילֵיהוֹן וְעַל חֵילֵהּ
אֲחִיעֶזֶר בַּר עַמִּישַׁדָּי׃
כו וְעַל חֵילָא דְשִׁבְטָא
דִבְנֵי אָשֵׁר פַּגְעִיאֵל בַּר
עָכְרָן׃ כז וְעַל חֵילָא
דְשִׁבְטָא דִבְנֵי נַפְתָּלִי
אֲחִירַע בַּר עֵינָן׃
כח אִלֵּין מַטְלָנֵי בְנֵי
יִשְׂרָאֵל לְחֵילֵיהוֹן
וּנְטַלוּ׃ כט וַאֲמַר
מֹשֶׁה לְחֹבָב בַּר

פירוש רשב"ם

בשתיהן : (כט) לחבב . הוא יתרו בדכתיב מבני חובב

בעל הטורים

ונפלו כעמיר מאחרי הקוצר ואין מאסף : (כח) ויסעו . ב' במס' הכא ואידך ויסעו ויהי חתת אלהים. לומר מה שם היה

חתת אלהים על כל סביבותיהם אף כאן . ד"א ויסעו דהתם ר"פ ויסעו דהכא ס"פ דהתם. לפי שיעקב בירך ע"א מתוכם

שפתי חכמים

בי קודם שנסע דגל מחנה יהודה מיד שראו שהענן מסתלק נכנסו אהרן ובניו ופרקו את הפרכת וכסו בה את הארון ובני גרשון ובני מררי פורקין המשכן וטוענים בעגלות ונכסו והארון וכלי קדש של משא בני קהת עומדים מכוסים ונתונים על המוטות עד שנסע דגל מחנה ראובן ודו"ק ותמצא הכל מבואר כ"ל : מ כמו שפירש"י בפ' במדבר דגל יהודה במזרח ושל ראובן בדרום ושל אפרים במערב ושל דן בצפון לכך צריך להתפשט ברוחב שני דגלים וצריך להיות אוכלוסיו מרובין אבל למ"ד כקורה היו מהלכין ר"ל זה אחר זה ומפיק לה ממאסף לכל המחנות ולפירוש זה אפי' לא היו אוכלוסיו מרובין יכול לאסוף מה שמאבדין . וא"ת הא שבט של יהודה היה מרובה ביותר משבט דן דשבט של יהודה היו קפ"ו אלפים וד' מאות ושבט של דן לא היו כ"א קנ"ז אלפים ושש מאות כדכתיב בפ' במדבר (ג"א) כיון שיהודה היה נוסע תחלה מפני שהוא המלך לפיכך נסיעה האחרונה לבני דן שהיה מרובה באוכלוסין אחר יהודה : נ ובחנייתן היו חונים כתיבה כדכתיב בפ' במדבר וא"ת למ"ד כקורה היו מהלכין היאך מפ' כאשר יחנו כן יסעו . וי"ל כאשר יחנו איש על דגלו ועל מחנהו כן יסעו וכתיב וחנו בני ישראל איש על דגלו ועל מחנהו . מצאתי : ם דק"ל דאלה מסעי משמע שרוצה לפרש המקומות שחנו בהם ונסעו מהם והכא לא מפ' זה אלא לקמן בואלה מסעי מפ'. וע"ז פי' זה סדר מסעיהם ר"ל דאלה מסעי פי' זה סדר מסעיהם היאך היו נוסעים מי ראשון ומי אחרון : ע כלומר ביום הסתלקות הענן דלא תימא כיון שהענן הולך לפניהם שלשה ימים לתור להם מנוחה בודאי נסעו ביום שהא"ז מ"ם תפרש מיד והרא"ם פי' ביום ההוא נסעו פירוש בחדש השני בעשרים בו אבל ויסעו בני ישראל למסעיהם דלעיל פירש ויסעו כמשפט המפורש למסע דגליהם : פ דק"ל שחותן משה שכתוב בקרא אין מפורש בקרא אהייא קאי אי קאי ארעואל או אחובב בנו ומתרץ דקאי אחובב שהוא יתרו כמו שנאמר מבני וגו' רא"ם . ויש מקשים והא כבר פירש זה בפרשת וישמע יתרו וע"ק למה לו להזכיר והרבה שמות היה לו וכו' וי"ל משום דק"ל דכתיב חובב בן רעואל וגו' ממה נשמע אי חובב הוא יתרו ורעואל הוא אביו א"כ יתרו לאו רעואל שמו ואי חובב הוא בנו של יתרו שהוא רעואל א"כ לאו חובב שמו וא"כ היאך מצינו ז' שמות נקראו לו . לכך מתרץ רש"י חובב הוא יתרו והוא נקרא ג"כ רעואל ואל תתמה שיתרו היה שמו רעואל ואביו נמי נקרא שמו

רש"י

(במדבר ב) כאשר יחנו כן יסעו . מ ולית דאמרי כקורה היו מהלכין נ ומפיק ליה מן מאסף לכל המחנות : (כח) אלה מסעי . זה ם סדר מסעיהם : ויסעו . ביום ההוא ע נסעו : (כט) חובב . (ספרי) הוא פ יתרו שנאמר (שופטים ד) מבני חובב חותן משה ומה ת"ל (שמות ב) ותבאנה אל רעואל אביהן שהתינוקות קורין לאבי אביהן אבא ושמות הרבה היו לו יתרו ע"ש שיתר פרשה א' בתורה חובב על שחיבב את התורה

משלי ישראל

ויאמר משה לחובב) האט משה געזאגט צוא חובב זיין שווער דאס מיינט מען יתרו (נוסעים אנחנו אל המקום) לאמר ציהן צוא דעם ארט (אשר אמר יי אותו אתן לכם) וואס גאט האט געזאגט דאס דאזיגע וועל איך איך געבן (לכה אתנו והטבנו לך) דרום גייא מיט אונז וועלן מיר גוטס טאן דיר (כי יי דבר טוב על ישראל) וואראום גאט האט גרעט גוטס אויף דיא יודן אצונד וועלן מיר פאר שטיין דאס ווארט אותו דאס דאזיגע איז גלייך דיא ער ווייזט מיר מיט דעם פינגר אונ זאגט דס דאזיגע

פירוש ע"ט

געהערט אונ דרום רופט זייא דר פסוק מאסף לכל המחנות : (כח) אלה דאס דאזיגע איז געוועזן דער סדר מסעי בני ישראל פון דיא ציהונג פון דיא קינדר פון ישראל לצבאותם צוא זייערע הערשאפט ויסעו אין דם טאג האבן זיי געצוגן : (כט) ויאמר משה לחובב בן רעואל אונ משה האט געזאגט צו חובב דאס מיינט מען יתרו דער

זון

רְעוּאֵל הַמִּדְיָנִי חֹתֵן מֹשֶׁה נֹסְעִים אֲנַחְנוּ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר יְהוָה אֹתוֹ אֶתֵּן לָכֶם לְכָה אִתָּנוּ וְהֵטַבְנוּ לָךְ כִּי־יְהוָה דִּבֶּר־טוֹב עַל־יִשְׂרָאֵל׃ ל וַיֹּאמֶר אֵלָיו לֹא

אלך

אונקלוס: רְעוּאֵל מִדְיָנָאָה חֲמוּהִי דְמֹשֶׁה נָטְלִין אֲנַחְנָא לְאַתְרָא דִּי אֲמַר יְיָ יָתֵהּ אֶתֵּן לְכוֹן אִיתָא עִמָּנָא וְנוֹטִיב לָךְ אֲרֵי יְיָ מַלִּיל לְאֵיתָאָה טָבָא עַל יִשְׂרָאֵל׃ ל וַאֲמַר לֵהּ לָא אֵיזֵיל

אלהן

בעל הטורים

לפיך נסעו ביד רמה וכתיב לפניהם אבל כאן כתיב ביציאה ע"ז נסעו לאחור ולא לפנים שהיה הפנן פולט תוכם

רש"י

וכו': נסעים אנחנו אל המקום. (ספרי) מיד עד ג' ימים צ אנו נכנסין לארץ שבמסע זה הראשון נסעו ע"מ להכנס לארץ ישראל אלא שחטאו במתאוננים ומפני מה שתף משה עצמו עמהם שעדיין לא נגזרה

שפתי חכמים

רעואל דגבי אביו היה שם השם שלו רעואל לאפוקי יתרו על שם מעשיו נקרא רעואל שנעשה ריע לאל: צ מדלא כתיב הולכים אנחנו ומדכתיב נוסעים משמע במסע ראשונה רק שחטאו במתאוננים והא דפי' רש"י עד שלשה ימים וכו' הוכחתו מדכתיב בפרשה זו ויסעו מהר ה' דרך שלשת ימים:

פירוש ע"ט

זון פון רְעוּאֵל הַמִּדְיָנִי וואס ער איז געוועזן פון מדין חותן משה וואס יתרו איז געוועזן דר שווער פון משה. אונ משה הט צו אים אזו גזאגט נוסעים אנחנו אל המקום אשר אמר יי מיר ציהן צו דעם ארט וואס גאט האט גזאגט אותו אתן לכם דאס לאנד וועל איך צו אייך געבן כלומר צו דיא ישראל. רש"י שרייבט משה הט אים גזאגט עס וועט מיין ניט געווערן נאר דרייא טעג וועלן מיר קומן קיין ארץ ישראל ווארום גאט האט זייא געוואלט תיכף אריין פירן קיין ארץ ישראל נאר דיא ישראל האבן גזינדיגט איז נגזר געווארן אז זייא זאלן גיין פערציג יאר אין דער מדבר לכה אתנו והטבנו לך גייא מיט אונז וועלן מיר דיר גוטץ טאן כי יי דבר טוב על ישראל ווארום גאט האט גרעט גוטץ אויף די ישראל כלומר גאט הט גרעט אז ער וועט די ישראל גוטץ טאן דאס גוטץ וואס גאט וועט מיט אונז טאן וועלן מיר טאן מיט דיר אזו וויא ווייטער שטייט: (ל) ויאמר אונ יתרו האט גזאגט אליו

צוא

משלי ישראל

איין אדמון אסוחר קומט אין אשטאט אריין מיט זיין משרת אונ איין עושר בעט אים צוא זיך צום טיש קומן עסן פרעגט אים דער סוחר וואס וועסטו מיר געבן צוא עסן ענטפערט דר עושר גלייב מיר דוא וועסט האבן גנוג צוא עסן וועסט זאט זיין איז דר סוחר גקומן מיט דעם משרת צום טיש עסן זאגט דער בעל הבית צוא אים ניט דיין משרת האב איך גרופן עסן נאר דיך אליין אויף דעם אנדרן טאג האט ער דעם סוחר נאך אמאל גרופן עסן פרעגט ער אים וואס וועסטו מיר געבן צוא עסן זאגט דר בעה"ב צוא אים אליטרא ברוט מיט אשטיק פיש מיט איין ליטרא פלייש דעם אנדרן טאג אז ער איז גקומן עסן האט ער שון ניט מיט גבראכט דעם משרת פרעגט אים דער בעה"ב פאר וואס איז מיט דיר ניט גקומן דיין משרת עסן אפשר ווייל איך האב נעכטן גצערינט אויף דיר האסט ניט גדארפט גלייכן צוא נעכטן. נעכטן האב איך דיר צו גזאגט צוא געבן עסן זאלסט זיין זאט אונ אז איך זאל דיין משרת אויך געבן עסן וואלט איך גדארפט געבן מיין עסן איר זאלט זיך אן נעמן אבר היינט אז איך זאג דיר איך וועל דיר געבן איין ליטרא ברוט מיט איין ליטרא פלייש קענסטו דער פון געבן וויפיל מענטשן דוא ווילסט הארט מיך ניט ווייל איך האב דיר מיין נים צו גזאגט. דר נמשל איז גאט האט צו גזאגט צוא געבן דיא יותן דאס לאנד ארץ ישראל וויא אזו האט משה גקענט בעטן יתרו אויך קיין ארץ ישראל צוא דר מתנה וואס גאט וויל

שענקן דיא יותן איז נאר אז ער זאל געבן ארץ ישראל אן איין מאס קען ער יתרו נים בעטן צוא דר מתנה אבר אז דיא מתנה איז געווען מיט איין מאס דאס לאנד איז געווען גמאסטן וויא פיל דיא לענג אונ דיא ברייט קען ער שון דר פון אראפ געבן וועבן ער וויל דאס איינגע הם משה גזאגט צוא יתרו מיר ציהן צוא דעם ארט וואס גאט האט גזאגט (אותו אתן לכם) דאס דאזיגע ארט וואס איז מיט איין מאס וועל איך אייך געבן דרום (לכה אתנו והטבנו לך) גייא מיט אונז וועלן מיר דיר גוטס טאן:

אֵלֵךְ כִּי אִם־אֶל־אַרְצִי וְאֶל־
מוֹלַדְתִּי אֵלֵךְ׃ לא וַיֹּאמֶר אַל־נָא
תַּעֲזֹב אֹתָנוּ כִּי ׀ עַל־כֵּן יָדַעְתָּ
חֲנֹתֵנוּ בַּמִּדְבָּר וְהָיִיתָ לָּנוּ לְעֵינָיִם׃
לב וְהָיָה כִּי־תֵלֵךְ עִמָּנוּ וְהָיָה ׀ הַטּוֹב
ההוא

אֱלָהֵן לְאַרְעִי וּלְיַלָּדוּתִי
אֵזֵיל׃ לא וַאֲמַר לָא
כְעַן תִּשְׁבּוֹק יָתָנָא
אֲרֵי עַל כֵּן יְדַעְתְּ כַּד
הֲוֵינָא שָׁרַן בְּמַדְבְּרָא
וּגְבוּרָן דְּאִתְעֲבִידָן
לָנָא חֲזֵיתָא בְעֵינָיךְ׃
לב וִיהֵי אֲרֵי תֵזֵל
עִמָּנָא וִיהֵי טָבָא הַהוּא

פירוש רשב״ם

חותן משה: (לא) כי על כן. אשר ידעת. ונתת על לב צרכינו בחנותינו במדבר, וגם היית לנו עצה טובה כדכתיב בוישמע יתרו. דוגמת עינים הייתי לעור:

בעל הטורים

ד׳ ועמלק היה סורג בהם: (לב) והיה הטוב ההוא. ה׳ פעמים טובה בהיה כאן כנגד חמש מאות אמה דושנה של יריחו שנתנו

שפתי חכמים

ק וא״ת והא פירש״י בפ׳ שמות ביד אחר שהרגה לשלוח אני אין סופי להכניסם לארץ ולהיות גואלם לעתיד ש״מ שמשם היה יודע שנגזרה גזרה. וי״ל דודאי ידע מכם שהוא לא יכניסם לארץ ויהיה ראש ונשיא עליהם אבל מ״מ יכנס כאחד מהם. אבל קשה דבסוף פרשת שמות פירש״י השבוי לפרעה תראה ולא השבוי לעשות מלכי אומות כשהביאם אל הארץ משמע שלא יכנס כלל. וי״ל דודאי סבר שיכנס אבל כיבוש הארץ ישראל הוה י״ד שנה ואותן י״ד שנה קסבר שהקב״ה אמר לו שלא יראה אבל יכנס וימות שם. לכך נקט רש״י הכא כסבור שהוא נכנס ולא נקט שהוא יכניסם דהא ידע שהוא לא יכניסם וגם בפ׳ חקת פירש״י שאלמלא חטאו בזה היו נכנסים לארץ ולא נקט היו מכניסין את ישראל וא״ת והא פירש״י בפרשת בשלח הביאמו משה נתנבא שלא יכנס לא״י אסי׳ לא יכנס כאחד מישראל בארץ והכא פירש״י כסבור שהוא נכנס. וי״ל דמבא ולא ידע מה ניבא: ר מדכתיב אל אל ב״פ. ר״ל אם בשביל נכסי שיש לי שם נתלה אלך ואמכור אם בשביל משפחתי כדי לגיירם כדמלינו וילך לו אל ארצו דפירש״י לגייר את בני משפחתו אבל דעתו היה להזור להם ולא לדור שם. מצאתי בשם מוהר״ר אברהם מפראג: ש דק״ל למה ביקש ממנו שילך עמו והלא בהליכה היא לטובתו ומאחר שאינו רוצה בטובה יניחנו. ועו״ז פירש כדי שלא יאמרו וכו׳: ת ר״ל על שראה נסים וגבורות מה שעשה הקב״ה לישראל וס״ק והוא לנו לעינים כלו׳ שראית הכל בעיניך: א דלעשם ראשון קשה שלא לנו לכן פירש ד״א כו׳ ולפי׳

רשי

נזרק עליו וכסבור שהוא ק נכנס: (ל) אל ארצי ואל מולדתי. (ספרי) אם בשביל נכסי אם ר בשביל משפחתי: (לא) אל נא תעזב. אין נא אלא לשון בקשה שלא יאמרו לא נתגייר יתרו מחבה ש סבור היה שיש לגרים חלק בארץ עכשיו שראה שאין להם חלק הניחם והלך לו: כי על כן ידעת חנתנו במדבר. כי נאה לך לעשות זאת על אשר ידעת הנותנו במדבר וראית נסים וגבורות שנעשו לנו: כי על כן ידעת. כמו על אשר ידעת כמו (בראשית לח) כי על כן לא נתתיה לשלה בני (שם יח) כי על כן עברתם (שם יט) כי על כן באו (שם לג) כי על כן ראיתי פניך: והיית לנו לעינים. לשון עבר ת כתרגומו. ד״א לשון עתיד א כל דבר ודבר שיתעלם מעינינו תהיה מאיר עינינו. ד״א שתהא חביב עלינו כגלגל עינינו שנאמר (דברים י) ואהבתם את הגר: (לב) והיה הטוב ההוא וגו׳. מה טובה הטיבו לו אמרו כשהיו ישראל מחלקין את הארץ היה דושנה

פירוש ע״ט

צו אים צו משה לא אֵלֵךְ איך וועל ניט גיין מיט אייך כִּי אִם ניייערט אֶל אַרְצִי צו מיין לאנד וְאֶל מוֹלַדְתִּי אונ צו מיין געבירט אֵלֵךְ וועל איך גיין: (לא) וַיֹּאמֶר האט משה געזאגט צו יתרו אַל נָא תַעֲזֹב אֹתָנוּ איך בעט דיך דו זאלסט אונז ניט פאר לאזן. רש״י שרייבט מען זאל ניט זאגן יתרו האט זיך ניט מגייר געוועזן מחמת ליבשאפט צו הקב״ה נאר ער האט געמיינט גרים וועלן אויך האבן אחלק אין ארץ ישראל אבער אז ער איז געוואר געווארן אז גרים האבן ניט קיין חלק אין ארץ ישראל האט ער דיא ישראל אוועק געווארפן אונ איז אוועק געגאנגן דרום האט ער אים געזאגט איך בעט דיך פאר לאז אונז ניט כִּי עַל כֵּן יָדַעְתָּ חֲנֹתֵנוּ בַּמִּדְבָּר דען וויל דו ווייסט אונזער רואונג אין דער מדבר וְהָיִיתָ לָּנוּ לְעֵינָיִם אונ דיא גרויסע נסים וואס צו אונז איז געטאן געווארן האסטו געזעהן מיט דיינע אויגן: (לב) וְהָיָה אונ עס וועט זיין כִּי תֵלֵךְ עִמָּנוּ אז דו וועסט גיין מיט אונז וְהָיָה הַטּוֹב הַהוּא דאס זעלבגע גוטץ אֲשֶׁר יֵיטִיב יְיָ עִמָּנוּ וואס גאט וועט מיט אונז גוטץ טאן וְהֵטַבְנוּ לָךְ וועלן מיר מיט דיר אויך דאס גוטץ טאן. רש״י שרייבט וואר תר

די יוֹטִיב יְיָ עִמָּנָא וְנוֹטִיב לָךְ׃ לג וּנְטַלוּ מִטּוּרָא דְאִתְגְּלִי עֲלוֹהִי יְקָרָא דַייָ מַהְלַךְ תְּלָתָא יוֹמִין וַאֲרוֹן קְיָמָא דַייָ נָטֵל קֳדָמֵיהוֹן מַהְלַךְ תְּלָתָא יוֹמִין לְאַתְקָנָא לְהוֹן אֲתַר בֵּית מֵישְׁרֵי׃ לד וַעֲנַן יְקָרָא דַייָ עֲלֵיהוֹן בִּימָמָא

במטלהון

הַהוּא אֲשֶׁר יֵיטִיב יְהֹוָה עִמָּנוּ וְהֵטַבְנוּ לָךְ׃ לג וַיִּסְעוּ מֵהַר יְהֹוָה דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים וַאֲרוֹן בְּרִית־יְהֹוָה נֹסֵעַ לִפְנֵיהֶם דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים לָתוּר לָהֶם מְנוּחָה׃ לד וַעֲנַן יְהֹוָה עֲלֵיהֶם יוֹמָם בְּנָסְעָם מִן־

המחנה

ת"א ויסעו מהר ה'. שבת קיו ספנים. סם:

בעל הטורים

פנחס לכהן : והטבנו . טוב . הטוב . ייטיב . והטבנו . כנגד בניהו : (לד) בנסעם . ב' במס' בנסעם מן המחנה בנסעם מקדם מה להלן מרדו אף כאן נמי מרדו : עשה נוני"ן הפוכין שרצה להכיר שהשיב שאותיותיהם חמשים. את הירדן שסוף

פירוש רשב"ם

(לג) מהר ה'. כי עדיין לא זזו מכנגד הר חורב שהוא במדבר סיני וזהו לאחר שהוקם המשכן כמו שפירשתי למעלה. ומ"מ אצל הר סיני היו עד עתה: דרך שלשת ימים. הלכו עד שלשת ימים שלא חנו עד סוף שלשה

רשי

ב של יריחו ת"ק אמה על ת"ק אמה והניחוהו מלחלוק אמרו מי שיבנה בית המקדש בחלקו הוא יטלנו ובין כך ובין כך נתנוהו לבני יתרו ליונדב בן רכב שנאמר ובני קיני חותן משה עלו מעיר התמרים וגו' (שופטים א): (לג) דרך שלשת ימים. מהלך שלשת ימים הלכו ביום אחד ג שהיה הקב"ה חפץ להכניסם לארץ מיד: וארון ברית ה' נסע לפניהם דרך שלשת ימים. (ספרי. ב"ב יד) ד זה הארון היוצא עמהם למלחמה ובו שברי לוחות מונחים ומקדים לפניהם דרך שלשת ימים לתקן להם מקום חנייה: (לד) וענן ה' עליהם יומם. שבעה עננים כתובים במסעיהם ארבע מארבע רוחות ואחד למעלה ואחד למטה ואחד לפניהם ה מנמיך את הגבוה ומגביה

שפתי חכמים

ד"א קשה כיון שהשכינה ביניהם שמאיר עיניהם ע"י מה ומה לכם ליתרו. ולכן פי' ד"א וכו'. ולטעם אחרון לחוד קשה דהל"ל והיית לנו כעינים. לכן צריך לכל הטעמים: ב דומה קרקע שמנה: ג דאל"כ דרך שלשת ימים ל"ל: ד פי' זה הארון הנוסע לפניהם הוא היוצא עמהם למלחמות שעשאו משה רבינו ע"ה קודם שהוריד הלוחות שניות והיה הארון שעשה בצלאל אחר י"כ ואחר שהוציאו הלוחות שניות מאוצו ארון והושמו בארון שעשה בצלאל הושמו בו שברי הלוחות או נאמרו בו והוא היה יוצא עמהם למלחמה והוא הנוסע לפניהם אבל הארון שהיו בו הלוחות שניות הוא בתוך המחנות היה נוסע כדכתיב בזאת הפרשה: ה וכו' עננים מונה בספרי וענן ה' עליהם וענני עומד ובעמוד ענן אתה הולך ובהעלות הענן ובהאריך הענן ואם לא יעלה הענן כי ענן ה' על המשכן וכולם שייכים במסע ובחניית בני ישראל

פירוש ע"ט

איין גוטן האבן זיי דר נאך מיט אים גטאן. בשעת אז דיא ישראל האבן צו טיילט דאס לאנד ארץ ישראל האבן זייא איבר גלאזט אשטיק פעט לאנד פון יריחו וואס איז גרוס גוועזן פינף הונדרט איילן אויף פינף הונדרט איילן אונ האבן גזאגט אין וועמס חלק דר בית המקדש וועט גבויעט ווערן דר וועט נעמן דם שטיק לאנד אונ דר ווייל האט מען דם געגעבן צו די קינדר פון יתרו: (לג) ויסעו אונ די ישראל האבן גצוגן מהר יי' פון גאטס בארג דאס איז דער בארג סיני דרך וועג שלשת ימים דרייא טעג כלומר דרייא טאג רייז. רש"י שרייבט דיא דרייא טאג רייז זענן זייא גגאנגן איין טאג ווארום גאט האט זיי גוואלט גיך אריין ברענגן קיין ארץ ישראל וארון ברית יי' אונ דער ארון דאס פאר זיכרהייט פון גאט נוסע לפניהם האט גצוגן פאר זייא דרך שלשת ימים דרייא טאג רייז כלומר דער ארון איז דרייא טאג רייז פריר גגאנגן פאר דיא ישראל לתור להם מנוחה צוא אום שפעהן צוא זייא איין ארט וואס זייא זאלן דארטן רוען. רש"י שרייבט דאס איז ניט דר ארון פון דעם משכן נאר עס איז גוועזן איין אנדרר ארון וואס ער פלעגט גיין מיט זייא אין דער מלחמה אונ אין דעם ארון זענן גלעגן דיא ערשטע לוחות וואס משה האט צו בראכן: (לד) וענן יי' עליהם אונ דער וואלקן פון

הַמַּחֲנֶה׃ ס ששי]נ׳ הפוכה לה[וַיְהִי בִּנְסֹעַ הָאָרֹן וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה קוּמָה ׀ יְהוָה וְיָפֻצוּ אֹיְבֶיךָ וְיָנֻסוּ מְשַׂנְאֶיךָ מִפָּנֶיךָ׃ לו וּבְנֻחֹה ובנחו ק׳ יֹאמַר שׁוּבָה יְהוָה רִבְבוֹת אַלְפֵי יִשְׂרָאֵל׃ פ]נ׳ הפוכה[

ת״א ויהי בנסוע שבת קטז ע״ז כד ידים טו סקרים מ״ג פל״פ: ובנחה יאמר יבמות סג בבא קמא פג:

ויהי

אונקלוס: בְּמַטַּלְהוֹן מִן מַשְׁרִיתָא׃ לה וַהֲוָה בְּמִטַּל אֲרוֹנָא וַאֲמַר מֹשֶׁה אִתְגְּלֵי יְיָ וְיִתְבַּדְּרוּן סַנְאָךְ וְיֵעֶרְקוּן בַּעֲלֵי דְבָבָךְ מִן קֳדָמָךְ׃ לו וּבְמִשְׁרוֹהִי אֲמַר תּוּב יְיָ שְׁרֵי בִּיקָרָךְ בְּגוֹ רִבְוָן אַלְפַיָּא דְיִשְׂרָאֵל

פירוש רשב״ם

ומפני פורח הדרך: (לה) קומה יי. שהיה אז מסתלק

בעל הטורים

דכת׳ המשים אלא שכתבא גדס. טעם אחר לנוזי״ן הפוסים כדאי׳ בשבת פ׳ כל כתבי שאין זה מקומה וכתבה כאן להפסיק בין פורענות לפורענות שנייה ומשם נוזי״ן הפוכין לומר שמקומה לפני ג׳ פרשיות לפנים ואלו לא היו נוזי״ן הפוכין לא היתי יודע אם לאחר ג׳ פרשיות אם לפני ג׳ פרשיות לכך עשאום הפוכים לומר לפני ג׳ לפניה והוא אחר ונסע אהל מועד מחנה הלוים בפרשת במדבר סיני שמשם עד הנה ג׳ פרשיות: (לה) ויהי בנסוע. ו׳ הים לאומות בנסוע. ויהי. הולך ל״ח שנלחם עם ל״א מלכים: בנסוע. מלמד שהיה מתנענע ולא היה נוסע ממקומו עד שמשה היה אומר קומה ה׳: בנסוע הארון. כשנוסע הארון מסיע עמו המרכבה וחיות הקדש: בנסע. באטב״ח השמל: בנסע. בא״ת ב״ש שטח״ז שהוא בגי׳ בכבוד המרכבה: בנסע. בגי׳ יעקב שדמות יעקב אשר הוא הקוק בכסא הכבוד נוסע עמהם: (לו) ובנחה. כתיב בה״א כנגד ארבעה דגלים ומחנה לויה. בפסוק ויהי בנסוע י״ב תיבות כמו שיש בפסוק ולכל היד החזקה שהוא סוף התורה. ובפסוק ובנחה יש בו שבעה תיבות כמו שיש בפסוק בראשית שהוא תחלת התורה לומר שהוא חשוב ספר תורה בפ״ע. ומתחיל בוי״ו ומסיים בלמ״ד ע״ש הליכות עולם ל״ו. כל פרשה שיש בה כדי ללקט פ״ה אותיות כמו ויהי בנסע מלילן אותו מפני הדליקה לכך סמוך לו ותבער בם אש ה׳ לומר לך שמצילים הס׳ שיש בה פ״ה אותיות מן האש וע״כ המילה

שפתי חכמים

(עיין בג״א ובנח״י): ו׳ והיכן מקומו לעיל בפרשת במדבר סיני בדגלים ובמסעות דכתיב ונסע אהל מועד מחנה הלוים וגו׳ ואחר פסוק זה היה ראוי להכתב ולכך עשה הקב״ה סנוני״ן לסימניות ר״ל מכאן עד הפרשה נ׳ למפרע היתה ראויה להכתב ולכך הסף הנוני״ן לומר שמקומו בפ׳ נ׳ ולמעלה ולא בפ׳ נו״ן ולמטה: ז׳ וא״ת בשלמא פורעניות אחרונה ויהי העם כמתאוננים אלא פורעניות ראשונה מה היא י״ל דכתיב לעיל מיניה ויסעו מהר ה׳ כו׳ ויסעו מהר אלהים אלא

רש״י

את הנמוך והורג נחשים ועקרבים: (מן המחנה. ממקום חנייתן): (לה) ויהי בנסע הארן. עשה לו סמניות מלפניו ומלאחריו לומר שאין זה מקומו ו׳ ולמה נכתב כאן כדי להפסיק בין פורענות ז׳ לפורענות וכו׳ כדאיתא בכל כתבי הקדש (שבת קט״ז): קומה ה׳. לפי שהיה מקדים לפניהם מהלך שלשת ימים היה משה אומר עמוד והמתן לנו ואל תתרחק יותר. (תנחומא בויקהל): ויפצו איביך. המכונסין: וינסו משנאיך. אלו הרודפים: משנאיך. אלו שונאי ישראל שכל השונא את ישראל שונא את מי שאמר והיה העולם שנאמר (תהלים פג) ומשנאיך נשאו ראש ומי הם על עמך יערימו סוד: (לו) שובה ה׳. מנהם תרגמו לשון מרגוע וכן (ישעיה ל) בשובה ונחת תושעון: רבבות אלפי ישראל. מגיד שאין השכינה שורה

פירוש ע״ט

גאט פלעגט תמיד זיין איבר זייא יומם ביי טאג בנסעם מן המחנה אז זייא פלעגן ציהן פון דער מחנה. רש״י שרייבט זיבן וואלקן פלעגן גיין מיט דיא ישראל פיר וואלקן ארום זייערע פיר זייטן אונ איין וואלקן אונטן אונ איינר איז גוועזן פון אובן אונ איין וואלקן פלעגט גיין פאר זייא אונ האט פאר גלייכט דיא וועגן: (לה) ויהי אונ עס איז גוועזן בנסע הארן אז דער ארון האט געצויגן ויאמר משה האט משה געזאגט קומה שטייא אויף יי גאט. רש״י שרייבט ווייל דער ארון פלעגט זיך פעדרן אונ פלעגט גיין דריי טאג רייז פאר דיא ישראל דרום האט משה געזאגט שטייא אונ ווארט אויף אונז אונ זאלסט דיך מער ניט דער ווייטערן פון אונז ויפצו אונ זייא זאלן ווערן צוא שפרייט איביך דיינע פיינט וינסו אונ זייא זאלן אנטלופן משנאיך דיינע שונאים מפניך פון צוא פאר דיר: (עיין רש״י): (לו) ובנוחה אונ אז דער ארון האט גרועט יאמר האט משה געזאגט שובה רוא יי גאט רבבות בייא צוויא מאל צעהן טויזנט אלפי ישראל אונ צוויא טויזנט פון

יא א וַיְהִי הָעָם כְּמִתְאֹנְנִים רַע
בְּאׇזְנֵי יְהֹוָה וַיִּשְׁמַע יְהֹוָה וַיִּחַר אַפּוֹ
וַתִּבְעַר־בָּם אֵשׁ יְהֹוָה וַתֹּאכַל
בִּקְצֵה הַמַּחֲנֶה׃ ב וַיִּצְעַק הָעָם אֶל־
מֹשֶׁה וַיִּתְפַּלֵּל מֹשֶׁה אֶל־יְהֹוָה

ותשקע

ת"א ויהי העם כמתאוננים אבות קיז :

וְיִשְׂרָאֵל׃ א וַהֲוָה
עַמָּא כַּד מִסְתַּקְּפִין
בִּישׁ קֳדָם יְיָ וּשְׁמִיעַ
קֳדָם יְיָ וּתְקֵיף רֻגְזֵהּ
וּדְלֵקַת בְּהוֹן אֶשָּׁתָא
מִן קֳדָם יְיָ וְשֵׁיצִיאַת
בִּסְיָפֵי מַשְׁרִיתָא׃
ב וּצְוַח עַמָּא עַל
מֹשֶׁה וְצַלִּי מֹשֶׁה קֳדָם

יי

בעל הטורים

שמולה פ"ס תלת מדינות של גיהנם : (א) בקצה המחנה. בגי' חנם באלהים ובבשת. וארון ברית יי נוסע לפניהם כל

פירוש רשב"ם

שכינה מעל הכפרת : (א) ויהי העם כמתאוננים. כמו שמצינו בפרשת פרה ותקצר נפש העם בדרך. וידבר אותן שלשה ימים לתור להם מנוחה. כי תענן הולך על

רש"י

בישראל פרוטים משני אלפים ח ושתי רבבות : (א) ויהי העם כמתאוננים. (ספרי) אין העם אלא רשעים ט וכן הוא אומר (שמות יז) ומה אעשה לעם הזה ואומר (ירמיה יג) העם הזה הרע וכשהם כשרים קרואים עמי שנאמר (שמות ה) י שלח עמי (מיכה ו) עמי מה עשיתי לך : כמתאננים. אין מתאוננים אלא לבקש עלילה מבקשים עלילה היאך לפרוש מאחרי המקום וכן הוא אומר בשמשון (שופטים יד) כי תואנה הוא מבקש : רע באזני ה'. תואנה שהיא רעה באזני ה' שמתכוונים שתבא באזניו ויקניט אמרו אוי לנו כמה לבטנו כ בדרך הזה שלשה ימים שלא נחנו מענוי הדרך : ויחר אפו. אני הייתי מתכוון לטובתכם שתכנסו לארץ מיד : בקצה המחנה. במוקצין שבהם לשפלות אלו ערב רב רבי שמעון בן מנסיא אומר בקצינים שבהם ל ובגדולים : (ב) ויצעק העם אל משה. (ספרי) משל למלך בשר ודם מ שכעס על בנו והלך הבן אצל אוהבו של אביו ואמר לו צא ובקש עלי מאבא : ותשקע האש. (שם) שקעה במקומה באר שאילו

שפתי חכמים

כתינוק כשורה מבית הספר והוא ג"כ פורעניות ששרו מש"ה ה שרבבות ואלפים ר"ל שני רבבות ושני אלפים דאל"כ לא היה צ"ל אלא שוכה ה' רבבות ישראל כי סתם רבבה בכל מקום הוא עשרת אלפים ולא תמצא בשום מקום שיזכיר שכתוב אחר הרבבה שם האלפים : ט וא"ת והלא מצינו העם שהם צדיקים שנאמר ויענו כל העם יחדו ויאמרו כל אשר דבר ה' נעשה. וי"ל כשהם רשעים לא נקרא להם שם אחר אלא העם : י וא"ת והלא מצינו עמי כשהן רשעים שנא' ועמי לא התבונן וי"ל דה"פ שהיו קודם לכן עמי ועתה לא התבונן מאלתי : כ לבטנו טרחנו : ל וא"ת והא פירש"י לעיל אין העם אלא רשעים והכא פירש"י בקצינים ובגדולים וא"ל דה"פ דמה שנאמר הכא בקצינים ובגדולים ר"ל בעבירים שברשעים נקראו גדולים. דהא לקמן פירש"י והזקנים כראשונים היכן היו כו' ומהרן אלא נהב תבערה מתו מכמש דהם היו הזקנים שבמצרים ואותן זקנים הם לדיקים וגדולי הדור וי"ל דודאי מ"ש ויהי העם וגו' ותבער בם אש ה' קאי ארשעים של העם שכתוב לעיל. וכשבערה בהם אש נערה ג"כ בגנאתי מתאוננים ומ"ש ותאכל בקצה המחנה מיירי בקצינים ובגדולים שבהן ועל אותן לדיקים פירש"י לקמן נהב הנערה מתו : מ דאל"כ ויצעקו אל ה' מיבעי ליה :

פירוש ע"ט

דיא יִשְׂרָאֵל (עיין רש"י) : (א) וַיְהִי אונ עס איז גווען הָעָם דאס פָאלְק כְּמִתְאוֹנְנִים זייא האבן גזוכט איין עֲלִילָה דאס הייסט איין בילבול וויא אזו זייא זאלן זיך אפ שיידן פון הקב"ה רַע בְּאׇזְנֵי יְיָ אזו איין עֲלִילָה וואס עס זאל איבל גפעלן אין גאטס אויגן כלומר זייא האבן זיך מתכוין גווען זייערע רייד זאלן קומן אין גאטס אויערן אונ זאלן אים דער צערנן זייא האבן גזאגט וויא איז אונז וואס מיר האבן זיך אזו אן גמיד אין וועג מיר זענן גגאנגן דריי טאג דורך אנאנדר אונ מיר האבן זיך ניט אפ גרועט וַיִּשְׁמַע יְיָ אונ גאט האט דאס גהערט וַיִּחַר אַפּוֹ אונ עס האט גגריסט זיין צארן ווארום גאט האט זיך מתכוין גווען זייא לְטוֹבָה אז זייא זאלן גלייך קומן קיין אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אונ זייא האבן דאס אן גנומן פר איין רָעָה וַתִּבְעַר בָּם אֵשׁ יְיָ אונ עס האט גברענט אין זייא אפייער פון גאט וַתֹּאכַל אונ עס האט פאר ברענט בִּקְצֵה הַמַּחֲנֶה אין עק פון דר מַחֲנֶה. רש"י שרייבט צוויא פירושים איין פירוש איז בִּקְצֵה הַמַּחֲנֶה אין דיא ערגסטע פון דר מַחֲנֶה דאס מיינט מען דעם עֵרֶב רַב אונ דר אנדרר פירוש איז בִּקְצֵה הַמַּחֲנֶה מיינט מען אין דיא קְצִינִים אונ דיא גרעסטי חֲשׁוּבִים פון זייא : (ב) וַיִּצְעַק הָעָם אֶל מֹשֶׁה האט דאס פאלק גשריגן

וַתִּשְׁקַע הָאֵשׁ: ג וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא תַּבְעֵרָה כִּי בָעֲרָה בָם אֵשׁ יְהוָה: ד וְהָאסַפְסֻף אֲשֶׁר בְּקִרְבּוֹ

ת"א והאספסף ספרים כם ערכין ט:

יְיָ וְאִשְׁתְּקַעַת אִשָּׁתָא: ג וּקְרָא שְׁמָא דְאַתְרָא הַהוּא דְּלֶקְתָּא אֲרֵי דְלֵקַת בְּהוֹן אִשָּׁתָא מִן קֳדָם יְיָ: ד וַעֲרַבְרְבִין דִּי בֵינֵיהוֹן

שאילו

רשי

חורס לפתח הרוחות סיסה מקבלת והולכת כל הוסו סלוח: (ד) והאספסף. אלו ערב רב תנאספו אליהם

משלי ישראל

(וְהָאסַפְסֻף אֲשֶׁר בְּקִרְבּוֹ) אונ דָאס עֶרֶב רַב וָואס אִיז גְוֶועזְן צְווִישְׁן דִיא יוּדְן (הִתְאַווּ תַּאֲוָה) הָאבְּן גְגְלוּסְט אַיין גְלוּסְטוּנְג (וַיָּשֻׁבוּ) אוּנ זַייא הָאבְּן זִיךְ ווִידֶר גֶקֶערְט (וַיִּבְכּוּ גַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל) אוּנ דִיא יוּדְן הָאבְּן אוֹיךְ גְוֵויינְט (וַיֹּאמְרוּ מִי יַאֲכִלֵנוּ בָּשָׂר) וֶוער וֶועט אוּנְז מַאכְן עֶסְן פְלֵיישׁ פְרִיר הָאבְּן דִיא יוּדְן גְקְרִיגְט אוֹיף מֹשֶׁה וָואס עֶר הָאט זַייא אוֹיס גְצוֹיגְן פוּן מִצְרַיִם אוּנ זַייא הָאבְּן גְזָאגְט הַלְוַואי וָואלְטְן מִיר בֶּעסֶר גְשְׁטָארְבְּן אִין מִצְרַיִם אַז מִיר זֶענֶן גְזֶעסְן בַּייא דֶעם טָאפּ פְלֵיישׁ אוּנ מִיר הָאבְּן גְגֶעסְן בְּרוֹט אוּנ הָאבְּן זִיךְ אָן גְזֶעט אֵיידֶער אִיר הָאט אוּנְז גְבְרַאכְט אִין דֶער מִדְבָּר מִיר זָאלְן שְׁטַארְבְּן פַאר הוּנְגֶער אַצוּנְד וֶועלְן מִיר גֶעבְּן צוּא פַאר שְׁטֵיין דֶעם חִילוּק פוּן דֶעם וָואס זֵיי הָאבְּן פְרִיר גְקְרִיגְט צוּא דֶעם וָואס זַייא קְרִיגְן אַצוּנְד. עֶס אִיז אַיין מָשָׁל אַיין מְשָׁרֵת אִיז גְוֶועזְן בַּייא אַיין עוֹשֶׁר אוּנ עֶר הָאט דֶעם מְשָׁרֵת גְגֶעבְּן שְׁלֶעכְט עֶסְן אוּנ הָאט קַיין מָאל נִיט גְגֶעסְן בַּייא דֶעם טִישׁ מִיט דֶעם הוֹיז גִזִינְד נָאר עֶר הָאט גְגֶעסְן בַּאזוּנְדֶער חָאטְשִׁי דֶר מְשָׁרֵת הָאט דֶר פוּן גְהַאט יְסוּרִים פוּן דֶעסְט וֶוענְן הָאט עֶר דֶעם בעה"ב נִיט גְקֶענְט גָאר נִיט זָאגְן וַוייל עֶר אִיז אִים נִיט קַיין חִיוּב צוּא גֶעבְּן גוּטֶע עֶסְן אוּנ צוּא עֶסְן מִיט דֶעם הוֹיז גִזִינְד נָאר אִין הָאֶרֶץ הָאט עֶר גְהַאט אַיין פַאר דְרָאס אוֹיף דֶעם בעה"ב אוּנ אַז עֶס אִיז גְקוּמְן נָאךְ דֶעם יָאר אוּנ דֶר מְשָׁרֵת מָאנְט דֶעם בעה"ב דִיא שְׂכִירוּת אוּנ עֶר צָאלְט אִים נִיט אַזוֹי וִויא עֶס גְהֶער צוּא זַיין אוּנ דֶער מְשָׁרֵת קְרִיגְט זִיךְ מִיט דֶעם בעה"ב אוּנ זָאגְט פַאר וָואס זָאלְסְטוּ מִיר נִיט צָאלְן מַיינֶע שְׂכִירוּת אַזוֹי וִויא עֶס גְהֶער צוּ זַיין אוּנ תֵּיכֶף זָאגְט עֶר אִים דֶעם פַאר דְרָאס וָואס עֶר הָאט אִין הָאֶרֶץ פוּן פְרִיר אוּנ זָאגְט אַזוֹי פַאר וָואס צָאלְסְטוּ מִיר ווִינְצִיגֶער מַיינֶע שְׂכִירוּת אֶפְשַׁר רֶעכִינְסְטוּ מִיר אָפּ פַר דֶעם פְלֵיישׁ מִיט דִיא גוּטֶע גֶקֶעכְצְן וָואס אִיךְ הָאבּ בַּייא דִיר אַלֶע טָאג נִיט גְגֶעסְן מֵילָא דֶר עִיקָר הָאט עֶר זִיךְ גְקְרִיגְט

ט דֶעם בַּעַל הַבַּיִת פַאר דִיא שְׂכִירוּת אִין קְרִיג הָאט עֶר אִים שׁוֹין אַרוֹיס גְזָאגְט דֶעם פַאר דְרָאס פוּן דֶעם הָארְץ אַזוֹי

ח אֵיינֶע אִיז גְוֶועזְן וָואס דִיא יוּדְן הָאבְּן פְרִיר גְקְרִיגְט דֶר עִיקָר הָאבְּן זַייא גְקְרִיגְט וָואס מֹשֶׁה הָאט זַייא אוֹיס

ז פוּן מִצְרַיִם אִין דֶר מִדְבָּר אַרַיין זַייא זָאלְן שְׁטַארְבְּן פַאר הוּנְגֶער וָוארוּם זַייא הָאבְּן נִיט גְהַאט קַיין בְּרוֹט צוּא

אִין דֶר קְרִיג הָאבְּן זַייא שׁוֹין מִרְמֵז גְוֶועזְן אַז זַייא מֵיינֶען פְלֵיישׁ אוֹיךְ וָוארוּם וֶוען נִיט וָואס הָאבְּן זַייא גְזָאגְט מִיר זֶענֶן גְזֶעסְן אִין מִצְרַיִם בַּייא דֶעם טָאפּ פְלֵיישׁ מִן הַסְּתָם הָאבְּן זַייא מִרְמֵז גְוֶועזְן אַז זַייא הָאבְּן אִין הַאַרְצְן אַיין פַאר דְרָאס וָואס זַייא הָאבְּן נִיט קַיין פְלֵיישׁ אִין טָאפּ אוּנ דָא בַּייא דֶר קְרִיג אִיז גְוֶועזְן אַנַאנְדֶער עִנְיָן וָוארוּם דָא בַּייא דֶר קְרִיג הָאבְּן זַייא בְּפֵירוּשׁ גְזָאגְט אַז זַייא ווִילְן פְלֵיישׁ אִין הַאַרְצְן הָאבְּן זַייא גְהַאט אַיין פַאר דְרָאס אוֹיף אַיין מְגוּנָה זַאךְ אַזוֹי וִויא עֶס שְׁטֵייט אִין פָּסוּק (וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה אֶת הָעָם בּוֹכֶה לְמִשְׁפְּחוֹתָיו) מֹשֶׁה הָאט גְהֶערְט וִויא דָאס פָאלְק הָאט גְוֵויינְט אִיטְלִיכֶע מִשְׁפָּחָה בַּאזוּנְדֶר זָאגְן אוּנְזֶערֶע חֲכָמִים זַייא הָאבְּן גְוֵויינְט אַז גָאט הָאט גְאַסְרְט אַז זַייא מֶעגְן נִיט לִיגְן מִיט זַייעֶר פְרַיינְד וָוארוּם עֶס אִיז פַאר הַאנְדְן צְווֵייא עֶרְלֵייא וַויינְן אַיין אָרִימַאן אַז עֶר וַויינְט פַאר אִיז הוּנְגֶערִיג אָדֶר עֶר גֵייט בָּארְוִוים דָאס אִיז אַזוֹי וָואס אַנְדֶערֶע קֶענֶן אִים דָאס פַאר רֶעכְטְן זַייא קֶענֶן אִים גֶעבְּן בְּרוֹט צוּא עֶסְן וֶועט עֶר נִיט זַיין הוּנְגֶערִיג אוּנ מֶען גִיט אִים שִׁיךְ אִיז עֶר שׁוֹין נִיט בָּארְוִוים אָבֶּער אַז אֵיינֶער וַויינְט וָואס דֶער פָאטֶער אִיז אִים גְשְׁטָארְבְּן דָאס קֶען מֶען שׁוֹין אִים נִיט הֶעלְפְן אַזוֹי דָא אוֹיךְ דִיא יוּדְן הָאבְּן אוֹיף אַזוֹי אַיין זַאךְ וָואס מֶען קֶען זַייא נִיט הֶעלְפְן וָוארוּם אַז מֶען וֵויינְט אוֹיף אַזוֹי אַזַאךְ וָואס מֶען קֶען הֶעלְפְן וֵויינְט מֶען אִימְלִיכֶער זָאל הֶערְן כְּדֵי מֶען זָאל זִיךְ דֶר בַּארִימְן אוֹיף אִים אוּנ הֶעלְפְן אָבֶּער דֶר וָואס וַויינְט בַּאזוּנְדֶר אִין אֵיינְזַאמְקַייט וָואס קַיינֶער ווֵייסְט נִיט מִן הַסְּתָם אִיז דָם אַזַאךְ וָואס מֶען קֶען אִים נִיט הֶעלְפְן אַזוֹי דָא הָאבְּן זֵיי גְוֵויינְט

פירוש ע"ט

צוּא מֹשֶׁה עֶר זָאל פַאר זַייא מִתְפַּלֵּל זַיין צוּא הַשֵּׁם יִתְ' וַיִּתְפַּלֵּל מֹשֶׁה אֶל יְיָ הָאט מֹשֶׁה מִתְפַּלֵּל גְוֶועזְן צוּא גָאט וַתִּשְׁקַע הָאֵשׁ אִיז דָאס פַייעֶר שְׁטִיל גְוָוארְן: (ג) וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא אוּנ עֶר הָאט גְרוּפְן דֶעם נָאמְן פוּן דֶעם אָרְט תַּבְעֵרָה דָאס אִיז אַלְשׁוֹן בְּרֶענֶען כִּי בָעֲרָה בָם אֵשׁ יְיָ וָוארוּם עֶס הָאט אִין זַייא גְבְּרֶענְט אַפַייעֶר פוּן גָאט: (ד) וְהָאסַפְסוּף אוּנ דָאס גְמִישְׁכְץ אָדֶר דָאס אַיין זַאמְלוּנְג אֲשֶׁר בְּקִרְבּוֹ וָואס אִיז גְוֶועזְן צְווִישְׁן אִים כְּלוֹמַר דָּם עֵרֶב רַב וָואס הָאט זִיךְ אַיין גְזַאמְלְט

צוא

שְׁאִילוּ שְׁאֶלְתָּא וְתָבוּ וּבְכוֹ אַף בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲמָרוּ מַן יֵיכְלִנָנָא בִּשְׂרָא : ה דְּכִירַן אֲנַחְנָא יָת נוּנַיָּא דִּי הֲוֵינָא

בְּקִרְבּוֹ הִתְאַוּוּ תַּאֲוָה וַיָּשֻׁבוּ וַיִּבְכּוּ גַּם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ מִי יַאֲכִלֵנוּ בָּשָׂר : ה זָכַרְנוּ אֶת־הַדָּגָה אֲשֶׁר־

ת״א זכרנו את יומא עת ס׳ כוזכר פ׳ בכר סיני : נאכל

בעל הטורים

פקלימס : (ד) מי יאכילנו בשר . א״פ שסיס לסס בשר סרבה סס סיו סבורים לעבור סירדן מסרס ואמרו א״כ. לריכין

רש״י

באמס ממלרים : וישבו . (פס) גם בני ישראל ג ויבכו עמהם : מי יאכלנו בשר . וכי לא היה להם בשר והלא כבר נאמר (שמות יב) וגם ערב רב עלה אתם ולאן ובקר וגו׳ וא״ת אכלום והלא בכניסתם לארץ נאמר (במדבר לב) ומקנה רב היה לבני ראובן וגומר אלא שמבקשים עלילה : (ה) אשר נאכל במצרים

שפתי חכמים

ג דק״ל ויבכו גם בני ישראל משמע שגם האספסוף בכו ובכי לא כתיב לפניו שבכו לכך מפרש רש״י בפסוק וישובו גם בנ״י ויבכו עמהם ר״ל דגם קאי על התאוו תאוה שערב רב שהו מאחרי ה׳ והתאוו לבשר וישובו גם בני ישראל והתאוו לבשר

פירוש ע״ט

צוא דיא ישראל בשעת זייא זענן ארוס גגאנגן פון מִצְרַיִם הִתְאַוּוּ האבן גגלוסט תַּאֲוָה איין גלוסטונג וַיָּשֻׁבוּ אונ זייא האבן זיך ווידר גקערט וַיִּבְכּוּ אונ זייא האבן גמאכט וויינען גַּם אויך בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דיא קינדר פון ישראל כלומר דאס ערב רב האט גמאכט וויינען דיא ישראל אויך מיט זייא וַיֹּאמְרוּ אונ זייא האבן גזאגט מִי יַאֲכִילֵנוּ בָּשָׂר ווער וועט אונז געבן עסן פליישׁ כלומר וואו וועלן מיר נעמן פליישׁ צו עסן : (ה) אונ ווידר האבן זייא גזאגט זָכַרְנוּ אֶת הַדָּגָה מיר גדענקן דיא

משלי ישראל

איטליכע משפחה באזונדר אז מען זאל ניט הערן דייער גוויין ווייל עס איז אזוי אזאך וואס מען קען זייא ניט העלפן נאר זאל זייא מתיר זיין דאס וואס ער האט זייא גאסירט אבר אז זייא האבן גוואלט עסן פליישׁ איז אזוי אזאך וואס מען קען זייא פאלגן האבן זייא גוויינט מיט אקול אונ האבן בפירוש גזאגט אז זייא ווילן פליישׁ איז שון רעכט וואס דיא חכמים האבן גזאגט אז זייא האבן גוויינט וואס מען טאר ניט ליגן מיט אפריינד ווארום זיי האבן גוויינט איטליכע משפחה באזונדר מען זאל ניט הערן מן הסתם איז דאס וואס מען קען זייא ניט העלפן :

נאך איין משל איין קינד וואס וויל ניט גיין אין חדר אריין נאר ער שעמט זיך פר דעם פאטר צו זאגן אז ער וויל ניט גיין אין חדר מאכט ער אבלבול אונ זאגט ער וויל אפרוטה נים אים דער פאטר איין פרוטה און דאס קינד וויל נאך ניט גיין אין חדר אריין שלאגט אים דער פאטר ווארום אין אמת מיינט ניט דאס קינד די פרוטה נאר ער וויל בשום ניט גיין אין חדר אריין מאכט ער אבלבול ער וויל איין פרוטה אזוי האבן דיא יודן גמאכט אבלבול אונ האבן גוויינט זייא ווילן פליישׁ אבר אין אמת האבן זייא ניט גמיינט קיין פליישׁ זייא האבן גוויינט וואס גאט האט זייא גאסירט צו ליגן מיט אפריינד אונ גאט האט זיך גוואוסט דעם אמת אז אין הארצן מיינן זייא ניט קיין פליישׁ דרום האט ער זייא גגעבן פליישׁ ביז ... האבן זיך אן גזעט מיט פליישׁ אונ נאך דעם האט מען שון גזעהן אז זייא מיינן ניט קיין בשר האט זייא גאט גשלאגן מיט אמגפה אזוי ווי עס שטייט אין פסוק (ויחר אף ה׳) עס האט גאט פאר דראסן (ובעיני משה רע) אונ בייא משה אין דיא אויגן איז דאס גוועזן שלעכט עס איז אמשל צוא אקינד וואס דער פאטר האט אים גגעבן אין דער פריא עסן אונ טרינקן אונ זאגט אים ער זאל גיין אין חדר אונ דאס קינד שטייט אונ וויינט פרעגט אים דער פאטר וואס וויינסטו זאגט דאס קינד ער וויל ניט גיין אין חדר גיט אים דר פאטר נים אונ דאס קינד וויינט נאך אונ זאגט ער וויל ראזינקעס ער וויל עפיל נעמט דר פאטר דעם קאנטשיק אונ שלאגט אים מילא דאס איז נאר אז דר פאטר איז נים קיין קלוגר מיינט ער אז דאס קינד וויל טאקי נים ראזינקעס אבר וועליכר פאטר וואס איז קלוג פאר שטייט אז דאס קינד מיינט נים קיין נים אונ קיין ראזינקעס נאר ער מיינט נים צוא גיין אין חדר אזוי משה האט נאר פאר שטאנען וואס זיי ווינען דרום איז משה גוועזן שלעכט ער האט גזאגט וואס ווייגט איר פליישׁ אז איר פילט אין דעם מן אלירלייא טעמים וואס פאר אטעם איר ווילט ווארום ער האט גמיינט אין אמת זייא ווילן פליישׁ אבר גאט ווייסט דיא מחשבה פון דעם מענטש האט ער גוואוסט זייער מחשבה האט ער גזאגט מיט דעם טול זאגט איר פליישׁ ... אין הארצן ווייס איך אז איר מיינט אנאנדר זאך אזוי וויא מיר האבן גשמועסט דרום האט גאט פאר ... דאס ניט גוואוסט וואס בייא זייא אין הארצן דרוב איז אים גוועזט וואס זייא בעטן פליישׁ :

ויבכו גם בני ישראל) אונ דיא ... (ויאמרו מי יאכילנו בשר) אונ האבן גזאגט ווער וועט אונז

געבן

נֹאכַל בְּמִצְרַיִם חִנָּם אֵת הַקִּשֻּׁאִים וְאֵת הָאֲבַטִּחִים וְאֶת־הֶחָצִיר וְאֶת־הַבְּצָלִים וְאֶת־הַשּׁוּמִים: ו וְעַתָּה נַפְשֵׁנוּ יְבֵשָׁה אֵין כֹּל בִּלְתִּי אֶל־
המן

הֲוֵינָא אָכְלִין בְּמִצְרַיִם מַגָּן יָת בּוֹצִינַיָּא וְיָת אֲבַטִּיחַיָּא וְכַרְתֵּי וּבוּצְלֵי וְתוּמֵי: ו וּכְעַן נַפְשָׁנָא תְאִיבָא לֵית כָּל מִדָּעַם אֱלָהֵן לְמַנָּא
וזיננא

ת"א את הקשאים שם. ע"ז כח: ועתה נפשנו יבשה יומא עה:

בעל הטורים

לפלהם בכנענים ולא נוכל להעביר מקננו ממנו ולכך אמרו פי

שפתי חכמים

אחר כך ויבכו עמהם ר"ל שניהם בוכים ביחד: ה מקשים העולם מאי ק"ו הוא זה דלמא הא דלא נתנו להם תבן משום דאמרו נרפים הם וגו'. אבל דגים לאכילה היו נותנים להם וי"ל דבוכתהם הוא מה הועיל פרעה בתקנתו שלא יתנו להם כדי שתכבד עליהם העבודה דלמא יתנו להם תבן מן המצריים במעות אלא ודאי יודע היה פרעה שהמצריים היו שונאים את ישראל שאפילו במעות לא ימכרו להן וכ"ש שלא יתנו להם בחנם. ואין להקשות הא אמרינן במס' סוטה בשהיו הולכין בני ישראל לשאוב מים מן הנהר היה הקב"ה מזמין להם דגים בכדיהן וכו'. וי"ל שהם התרעמו בודאי על דגים גדולים וע"ז פי' א"ת שהמצריים נותנים להם וכו' והיינו לדגים גדולים: ע פירוש שלא היה אז מזונותינו ע"י קיום המצות כמו שהן עכשיו המזונות הם שכר לפעולתנו שאם נקיים המצות האדמה תתן יבולה ואם לאו לא תתן הארץ יבולה אבל

רש"י

חנם. א"ת שהמצריים נותנים להם דגים חנם והלא כבר נאמר (שמות ה) ותבן לא ינתן לכם אם תבן לא היו נותנין להם חנם דגים היו נותנין להם חנם ומהו אומר חנם חנם ע מן המצות (ספרי): את הקשאים. אמר ר' שמעון מפני מה המן משתנה לכל דבר חוץ מאלו מפני שהן קשים למניקות אומרים לאשה אל תאכלי שום ובצל מפני התינוק משל למלך כו' כדאיתא בספרי: הקשאים. הם קוקומברו"ש בלעז: אבטחים. בודק"ש: החציר. כרישין פורי"ש ותרגומו ית בוציניא וכו': אל המן עינינו. מן בשחר מן בערב:

משלי ישראל

געבן צוא עסן פלייש (זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם) מיר גדענקן דיא פיש וואס מיר האבן גגעסן אין מצרים אומזונסט (ואת הבצלים ואת השומים) אונ דיא ציבעלס אונ דיא קנאבול וואס מיר האבן גגעסן עס איז אמשל צווייא סוחרים זענן גפארן אין וועג אונ זענן גקומן אוף אנאכט לענר אונ מען האט זייא דארט גגעבן עסן טייערע מאכלים היינו גבראטן פלייש אונ גפרעגילטע פלייש אונ אנדרע צוא שפייזן אוף מארגן פריא זענן זייא אוועק גפארן אונ זענן גקומן אוף אנאנדר נאכט לענר אונ האבן שון גאר ניט גפונן וואס צוא עסן זאגט איינר פון די סוחרים ווא איז דר נעכטיגר טאג אונ ווא איז די נעכטיגע סטאנציע דיא שיינע מיט דיא גוטע פיש אונ מיט דעם פלייש זאגט דר אנדרר וואס דארפסטו דר מאנן די גוטע פיש מיט דעם פלייש וואס מיר האבן דארט גגעסן נאך וואס זאלסטו ריידן אומזינסטיגע רייד דאס וועסטו דא בוודאי ניט באקומן דר צייל גאר דיא צוא שפייזן וואס מיר האבן דארט גגעסן הלוואי וואלטן מיר חאטשי דאס דא באקומן צוא עסן מיר זאלן ניט זיין הונגעריג דאס איינגע האבן דיא יודן גזאגט (זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים) מיר זאלן גדענקן דיא פיש וואס מיר האבן גגעסן אין מצרים בחנם דס איז בוודאי אומזינסט מיר וועלן דא אין דר מדבר ניט באקומן דאס דאזיגע גאר (ואת הבצלים ואת השומים) מיר זאלן חאטשי דא האבן דיא ציבעלס מיט דעם קנאבול וואס מיר האבן דארט גהאט (כי עתה נפשנו יבשה אין כל) ווארום אצונד זענן אונזרע לייבר פארטריקנט מיר האבן נאר גיט אין דר מדבר צו עסן:

פירוש ע"ט

פיש אשר נאכל במצרים חנם וואס מיר פלעגין עסן אין מצרים אום זיסט. רש"י שרייבט וויא שיקט זיך דאס אז מען זאל זייא געבן פיש צוא עסן אום זיסט שטייט דאך אין פסוק ותבן לא ינתן לכם דאס איז טייטש אז מען זאל זייא קיין שטרויא ניט געבן. ממילא אז מען האט זייא קיין שטרוי ניט גהייסן געבן איז שון אכל שכן אז מען האט זיי קיין פיש ניט גגעבן אום זיסט נאר אזו איז דר פשט חנם אום זיסט מיר האבן ניט בדארפט האלטן קיין מצות את הקשואים מיר פלעגן עסן דיא קירבעשן ואת האבטחים אונ דיא בוריקעס ואת החציר אונ דם קרוט ואת הבצלים אונ דיא ציבעלס ואת השומים אונ דיא קנאביל: (ו) ועתה אונ אצונד נפשנו יבשה איז אונזר לייב פר דארט אין כל מיר האבן קיין שום זאך ניט בלתי גייערט אל המן עינינו צום מן איז אונזרע אויגן כלומר מיר עסן מער ניט אין דר פריא אונ אוף דר נאכט נאר מן דר מדרש שרייבט אז דיא ישראל האבן גגעסן דעם מן האבן זייא קיין יציאה ניט גהאט דאס הייסט זייא האבן קיין צורך ניט בדארפט טאן דרום האבן זייא גזאגט איז דען מיגלך דער

מענטש

הַמָּן עֵינֵינוּ׃ ז וְהַמָּן כִּזְרַע־גַּד הוּא וְעֵינוֹ כְּעֵין הַבְּדֹלַח׃ ח שָׁטוּ הָעָם וְלָקְטוּ וְטָחֲנוּ בָרֵחַיִם אוֹ דָכוּ בַּמְּדֹכָה וּבִשְּׁלוּ בַּפָּרוּר וְעָשׂוּ אֹתוֹ

עגות

עֵינָנָא׃ ז וּמַנָּא כְּבַר זְרַע גַּדָּא הוּא וְחֶזְוֵהּ כְּחֵזוּ בְדֻלְחָא׃ ח שָׁיְטִין עַמָּא וְלָקְטִין דְּצָבֵי טָחֲנִין בְּרֵיחַיָּא אוֹ דְּצָבֵי דָּאֵיק בִּמְדֻכְתָּא וּמְבַשְּׁלִין לֵהּ בְּקִדְרָא וְעָבְדִין

יתה

ת״א והמן כזרע גד בם במו כעם ולקטו בם: וטחנו בם: ובשלו בם:

פירוש רשב״ם

תארון: כמתאוננים. מצטערים מטורח הדרך: (ז) והמן כזרע גד הוא. ומראהו כמראה הבדלח כלומר נראה קשה ויבש ולכך היו אומרים ונפשנו יבשה. כאדם שאוכל חטים יבשים. וא״כ למה חרה אף של הקב״ה כאמור לפנינו. ועתה מפרש טעם של חרון אף שהרי כשטחנו ברחים או דכו במדוכה אז והיה טעמו כטעם לשד השמן. או מתחלף טעמו שהיה מתחילה מתוק כצפיחית בדבש כזיתים ואגוזים קודם טחינה. אבל לאחר טחינה או כתישה במכתשת אז והיה טעמו. נעשה טעמו כליחלוח של שמן ובשר שמן כמו שמן זיתים ואגוזים לאחר טחינה שנתחלף טעמו ולפיכך וישמע יי ויחר אפו. שכשרוצים טוחנים אותם ונעשה כשמן. ואין מאכלם יבש. כאן כתיב והיה טעמו שמתחלף טעמו הראשון אבל בפרשת בשלח כתיב וטעמו כצפיחית בדבש. שזה הוא טעמו קודם שיש בהם טעם שמן: לשד. כולו עיקר. כמו נהפך לשדי בחרבוני קיץ. נהפך לחלוחי כיובש תאינים שנתייבשו: (ח) שטו. כמו משוט בארץ. שוטטו

רש״י

(ז) והמן כזרע גד. מי שאמר זו לא אמר זו ישראל אומרים בלתי אל המן עינינו והקב״ה הכתיב בתורה והמן כזרע גד וגו׳ כלומר ראו באי עולם על מה מתלוננים בני והמן כך וכך הוא חשוב: כזרע גד. עגול כגידא פי׳ זרע קולייגד״ר: בדלח. שם אבן טובה קריסטא״ל: (ח) שטו. אין שייט אלא לשון טיול איספצי״ר בלא עמל: וטחנו ברחים וגו׳. לא ירד ברחים ולא בקדירה ולא במדוכה צ׳ אלא משתנה היה טעמו לנטחנין ולנדוכין ולמבושלין: בפרור. קדרה: לשד השמן. לחלוח של שמן כך פירשו דונש ודומה לו (תהלים לב) נהפך לשדי בחרבוני קיץ והלמ״ד יסוד ק׳ נהפך לחלוחי בחרבוני קיץ ורבותינו פרשוהו ל׳ שדים אך אין ענין שדים אצל שמן וא״א לומר לשד השמן לשון (דברים לב) וישמן ישורון בא״כ היה המ״ס נקוד קמ״ץ קטן וטעמו למטה תחת המ״ס עכשיו שהמ״ס נקוד פתח קטן (סגול) והטעם תחת הפי״ן לשון שמן הוא והשי״ן הנקודה בקמץ גדול ואינה

שפתי חכמים

במצרים היו מזונותינו באים בלא שום קיום מאום: פ׳ דק״ל הא המן לבן הוא וכגד שחור הוא ולמה אמר כזרע גד אלא וכו׳: צ׳ מדכתיב והמן עינו כעין הבדולח מה רבותא בהיה כעין הבדולח והא נדוך במדוכה ובשלו בפרור ואז היה נשתנה לכ״פ ולא ירד ברחים וכו׳: ק׳ פירוש של נהפך

פירוש ע״ט

מענטש וואס עסט זאל קיין יציאה ניט האבן דר סוף וועט זיין אז פון דעם מן וועלן מיר געשוואלן ווערן אונ עס וועט אונז אויף בלאזן אונזרע גדערים אונ גאט האט דאס זייא גטאן לטובה ווארום אז איינר האט בדארפט זיין צורך טאן האט ער גמוזט גיין ווייט פון דער מחנה דרום האט הקב״ה גטאן אז זייא זאלן ניט דארפן קיין צורך טאן אונ זייא האבן אום גלייגט פאר ארעה. זאגט דר פסוק: (ז) וְהַמָּן אונ דר מן איז גוועזן זייער חשוב אונ האט אין זיך גהאט גרויסע מעלות אזו וויא ווייטר וועט שטיין. רש״י שרייבט הקב״ה האט דאס אן גשריבן אין דר תורה וְהַמָּן כִּזְרַע גַּד אנטקעגן דיא רייד פון דיא ישראל ווארום דיא ישראל האבן גבריינגט אויף דעם מן אונ גזאגט בִּלְתִּי אֶל הַמָּן עֵינֵינוּ האט גאט אן גשריבן אין דער תורה וְהַמָּן כִּזְרַע גַּד הוּא בלומר גאט זאגט איר אלע לייט פון דער וועלט קוקט און דר מן איז דאך אזו חשוב און האט אין זיך אזעלכע מעלות אונ מיינע קינדר קריגן אונ ריידן אויף אים. היינט רעכינט דר פסוק דיא מעלות וְהַמָּן אונ דער מן איז גוועזן קיילעכדיק כִּזְרַע גַּד הוּא אזו וויא זאמן פון גליינדר וְעֵינוֹ אונ זיין גשטאלט איז גוועזן כְּעֵין הַבְּדֹלַח אזו וויא דאס גשטאלט פון קריסטאל: (ח) שָׁטוּ הָעָם דס פאלק הט זיך פר שפרייט וְלָקְטוּ אונ האבן דאס גקליבן וְטָחֲנוּ בָרֵחַיִם אונ עס איז גוועזן גלייך וויא מען האט דאס גמאלן אין מיל אוֹ דָכוּ בַּמְּדֹכָה אדר גלייך ווי מען וואלט דם גקלאפט אין איין שטייסל וּבִשְּׁלוּ אונ גלייך וויא מען וואלט דאס גקאכט

זו״ר

עֻגוֹת וְהָיָה טַעְמוֹ כְּטַעַם לְשַׁד
הַשָּׁמֶן׃ ט וּבְרֶדֶת הַטַּל עַל־
הַמַּחֲנֶה לָיְלָה יֵרֵד הַמָּן עָלָיו׃
י וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה אֶת־הָעָם בֹּכֶה
לְמִשְׁפְּחֹתָיו אִישׁ לְפֶתַח אָהֳלוֹ
וַיִּחַר־אַף יְהוָה מְאֹד וּבְעֵינֵי מֹשֶׁה
רָע׃ יא וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־יְהוָה
לָמָה הֲרֵעֹתָ לְעַבְדֶּךָ וְלָמָּה לֹא־
מָצָתִי חסר א חֵן בְּעֵינֶיךָ לָשׂוּם אֶת־
משא

יָתֵהּ גְּרִיצָן וַהֲוָה
טַעְמֵהּ כִּטְעֵם דְּלִישׁ
בְּמִשְׁחָא׃ ט וְכַד נָחֵית
טַלָּא עַל מַשְׁרִיתָא
לֵילְיָא נָחֵית מַנָּא
עֲלוֹהִי׃ י וּשְׁמַע מֹשֶׁה
יָת עַמָּא בָּכַן
לְזַרְעֲיָתְהוֹן גְּבַר בִּתְרַע
מַשְׁכְּנֵהּ וּתְקֵיף רֻגְזָא
דַּייָ לַחֲדָא וּבְעֵינֵי
מֹשֶׁה בִּישׁ׃ יא וַאֲמַר
מֹשֶׁה קֳדָם יְיָ לְמָא
אַבְאֶשְׁתָּא לְעַבְדָּךְ
וּלְמָא לָא אַשְׁכַּחִית
רַחֲמִין קֳדָמָךְ לְשַׁוָּאָה
ית

ת"א עגות שם : והיה טעמו שם : וברדת שם : וישמע משה בוכה שבת קל יומא עה:

בעל הטורים

יאכילנו בשר : (ח) טעמו. ד' והיה טעמו כטעם לשד השמן שאנן מואב מנעוריו ושקט הוא על שמריו על כן עמד טעמו בו ויבא את טעמו בשנותו את טעמו גבי דוד. מואב שהיה שקט עמד טעמו אבל דוד שגלה ממקום למקום שנותו את טעמו. ודור המדבר אע"פ שגלו ממקום למקום לא שינו את טעמן בשביל המן שנאמר בו טעמו שלא נתנה תורה אלא לאוכלי המן : (יא) ולמה לא מצאתי חן. חסר אל"ף ואידך גבי איוב ערום יצאתי חסר אל"ף לומר אם לא מצאתי חן בעיניך למה

שפתי חכמים

לשדי וגו' : ר' פי' לישה בשמן ודבש וזהו שכתב אחר זה כעיסה הנילושה בשמן וקטופה בדבש : ש' ות"ת ושלא יותר נוטה לפתרונו של נוטריקון. וי"ל דבנוטריקון הוזכר דבש ובתרגום לא מוזכר דבש. והרא"ם כתב וז"ל פי' ולא לפתרון של רבותינו זכרונם לברכה שפירשו מלי שדים אבל לא לאפוקי לשון נוטריקון

רש"י

נקודה בפתח קטן מפני שהוא סוף פסוק. ד"א לשד לשון נוטריקון ליש שמן דבש ר' כעיסה הנלושה בשמן וקטופה בדבש ותרגום של אונקלוס דמתרגם דליש במשחא נוטה לפתרונו של דונש ש' שהעיסה הנלושה בשמן לחלוחית שמן יש בה : (י) בכה למשפחתיו. משפחות משפחות נאספים ובוכים לפרסם תרעומתן בגלוי ורבותינו אמרו למשפחותיו על עסקי משפחות

פירוש ע"ט

בפרור אין איין טאפ (עשו אותו עוגות) אונ מען וואלט דער פון גמאכט קוכן כלומר וואס פר איין טעם זייא האבן גוואלט האבן זייא אין דם מן גפילט (והיה טעמו) אונ זיין טעם איז גוועזן (כטעם לשד השמן) אזו ווי דר טעם פון פעטקייט פון שמאלץ אדר אזו ווי טייג וואס איז גקנעטן אין שמאלץ אונ איז גפרעגילט אין האניק : (ט) (וברדת הטל על המחנה לילה) אונ אז דר טל איז גנידרט אויף דר מחנה ביי נאכט (ירד המן עליו) האט דר מן גנידערט אויף אים : (י) (וישמע משה) אונ משה האט גהערט (את העם בוכה למשפחותיו) אז דס פאלק וויינט צו זייערע משפחות כלומר דיא משפחות פלעגן זיך איין צו זאמלן בייא אננדר אונ האבן גוויינט כדי זיי זאלן מפרסם זיין זייער קריג. אונזערע חכמים זאגן אזו איז דר טייטש (למשפחותם) זייא האבן דרום גוויינט וויל הקדוש ברוך הוא האט זייא פר באטן אז זייא טארן ניט ליגן בייא זייערע פריינד (איש לפתח אהלו) איטליכר מענטש האט גוויינט אויף דר טיר פון זיין געצעלט (ויחר אף יי) אונ עס האט גגרימט דר צארן פון גאט (ובעיני משה רע) אונ אין דיא אויגן פון משה איז דם איבל גפעלן : (יא) (ויאמר משה אל יי) האט משה גזאגט צוא גאט (למה הרעות לעבדך) ווארום האסטו שלעכץ גטאן צוא דיין קנעכט (ולמה לא מצאתי חן בעיניך) ווארום האב איך ניט גפונן קיין חן
אין

מַשָּׂא כָּל־הָעָם הַזֶּה עָלָי: יב הֶאָנֹכִי הָרִיתִי אֵת כָּל־הָעָם הַזֶּה אִם־אָנֹכִי יְלִדְתִּיהוּ כִּי־תֹאמַר אֵלַי שָׂאֵהוּ בְחֵיקֶךָ כַּאֲשֶׁר יִשָּׂא הָאֹמֵן אֶת־הַיֹּנֵק עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לַאֲבֹתָיו: יג מֵאַיִן לִי בָּשָׂר לָתֵת לְכָל־הָעָם הַזֶּה כִּי־יִבְכּוּ עָלַי לֵאמֹר תְּנָה־לָּנוּ בָשָׂר

ונאכלה

אונקלוס

יָת מַטּוּל כָּל עַמָּא הָדֵין עֲלָי: יב הַאֲב אֲנָא לְכָל עַמָּא הָדֵין אִם בְּנַי אִנּוּן דַּאֲמַרְתְּ לִי סוֹבַרְהִי בְּתָקְפָּךְ כְּמָא דִמְסוֹבַר תֻּרְבְּיָנָא יָת יַנְקָא עַל אַרְעָא דִּי קַיֶּמְתָּא לַאֲבָהָתוֹהִי: יג מְנַן לִי בִּשְׂרָא לְמִיהַב לְכָל עַמָּא הָדֵין אֲרֵי בָכַן עֲלַי לְמֵימַר הַב לָנָא בִשְׂרָא

וניכול

ת״א כאשר ישא סנהדרין ח:

בעל הטורים

אלהי מכהן אמי: (יב) האומן. תגין על הה״א שבתמשה דברים אב זוכה לבניו ואלו הן כחו. בכח. בעושר. בחכמה. בשנים. כחו שנאמר יראהו אל עבדיך פעלך והדרך על בניהם. בכח שנא׳ גבור בארץ יהיה זרעו דור ישרים יבורך. בעושר שנאמר נער הייתי גם זקנתי ולא ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש לחם כל היום חונן ומלוה וזרעו לברכה. בחכמה שנא׳ תחת אבותיך יהיו בניך תשיתמו לשרים בכל הארץ וכתיב לא ימושו מפיך ומפי זרעך ומפי זרע זרעך. בשנים דכתיב למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה. וכשם שהוא זוכה להם כך מחייב אותם בחמשה דברים מילופם דכתיב יחולו על ראש יואב ואל כל בית אביו ואל יכרת מבית יואב זב ומצורע ומחזיק בפלך ונופל בחרב וחסר לחם. זב תחת סכה שהזיבות מתפשת סכה. מצורע תחת סנוי כי צרעת מגונה על הבריות. ומחזיק בפלך בור שאין בו חכמה. ונופל בחרב קצר ימים. וחסר לחם

פירוש רשב״ם

שוממו בחוצות ירושלים: (יב) ילדתיהו. ילד את אלמודד הרי ילד את אחרים לפיכך יאמר וירשתם אותם. ילדתיהו. שניהם בהיר״ק לפי שמפעל שלהם דומה כענין מפעיל אבל ישב שהוא בגוף האדם יאמר וישבתם. ישן וישנתם. כל דומיהן פתחין. וכן מן ירד וירדתם:

רשי

על עריות הנאסרות להם (ספרי): (יב) **כי תאמר אלי**. שאתה אומר אלי א שאהו בחיקך והיכן אמר לו כן (שמות לב) לך נחה את העם ואומר (שמות ו) ויצום אל בני ישראל על מנת שיהיו סוקלין אתכם ב ומחרפים אתכם: **על האדמה אשר נשבעת לאבותיו**. אתה אומר לי לשאתם ג בחיקי:

שפתי חכמים

שגם הוא נוטה לפתרונו של דונ״ש: ת ואת״ת כבר נאסרו להם עריות ולמה לא בכו כבר. וי״ל דקודם שנחלקו במתנות היו הכל מעורבין ביחד והיו שכיחות אצלן העריות אבל משנחלקו למתנות היו כל שבט ושבט לבד ולא היו נשים של שבט זה אצל שבט זה אלא הכל של שבט אחד. א״נ עד שלא היו נחלקין למחנות היו כל השבטים מעורבין זה בזה והיו שכיחין אצל שאר נשים שאינן עריות לא היו חוששין על העריות אבל משנתחלקו ונשארו כל שבט ושבט בפ״ע ולא נשארו בסדרי אלא כעריות דהיינו של אותו שבט לכך בכו. ודלא כפי׳ הרא״ם בפי׳ אע״פ שהיתה כל התורה מסורה בידו של משה מ״מ אפשר שלא נאמרה פרשת עריות לישראל עד סמוך לנסיעתן מהר סיני. (קנ״מ) בשם בעל מנחה בלולה שגרפו בלונת העריות לתלונת המן לפי שאמרו במדרש שהעומר היה מגלה על הממזרים בן של מי הוא שבאיזה אוהל שנמצא עומר שלו הוא היה אביו לכך נתרעמו על המן ועיקר תלונתם על איסור העריות ע״כ: א וכה עתיד במקום בינוני אבל לא עתיד כמשמעו דאם כמשמעו מאין ידע זה ומלת כי משמש הכא לשון דהא בסוף לי אמר: ב ר״ל שהיו סוקלין מכם: ג דקשה לרש״י דקרא הכי משמע כאשר ישא האומן את היונק על האדמה וכי אומן נושא את היונק על האדמה אשר נשבע ומתרץ דעל האדמה וגומר קאי אשאהו בחיקך:

פירוש ע״ט

אין דיינע אונן לשום צו טאן כלומר וואס דו טוסט את משא כל העם הזה דיא משא פון גאר דם פאלק עלי אויף מיר: (יב) האנכי הריתי האב איך דען גטראגן את כל העם הזה גאר דם פאלק כלומר בין איך דען זייער מוטר וואס האט זיי גטראגן אם אנכי ילדתיהו אדר בין איך דען זייער פאטר וואס האט גמאכט גווינן זיי כי תאמר אלי

פירוש ע״ט

אז דו טוסט מיר זאגן שאהו בחיקך טראג זייא אין דיין שוס כאשר ישא האומן את היונק אזו ווי ער טראגט דער ציהער דאס זייג קינד על האדמה אויף די ערד כלומר צו דם לאנד אשר נשבעת לאבותיו וואס דו האסט גשווארן צו געבן צו זייערע עלטרן: (יג) מאין לי בשר פון וואנן זאל איך נעמן פלייש לתת לכל העם הזה צו געבן

וְנֹאכֵלָה׃ יד לֹא־אוּכַל אָנֹכִי לְבַדִּי
לָשֵׂאת אֶת־כָּל־הָעָם הַזֶּה כִּי כָבֵד
מִמֶּנִּי׃ טו וְאִם־כָּכָה ׀ אַתְּ־עֹשֶׂה לִּי
הָרְגֵנִי נָא הָרֹג אִם־מָצָאתִי חֵן
בְּעֵינֶיךָ וְאַל־אֶרְאֶה בְּרָעָתִי׃ פ
טז וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה אֶסְפָה־לִּי
שִׁבְעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר

ת"א אספה לי שבעים איש יומא כח. קידושין לב סנהדרין ז ח:

ידעת

וְנֵיכוּל׃ יד לֵית אֲנָא
יָכִיל בִּלְחוֹדִי לְסוֹבָרָא
יָת כָּל עַמָּא הָדֵין אֲרֵי
יַקִּיר מִנִּי׃ טו וְאִם
כְּדֵין אַתְּ עָבֵד לִי
קַטְלְנִי כְּעַן קְטוֹל
אִם אַשְׁכָּחִית רַחֲמִין
קֳדָמָךְ וְלָא אֶחֱזֵי
בְּבִישְׁתִּי׃ טז וַאֲמַר
יְיָ לְמֹשֶׁה כְּנוֹשׁ קֳדָמַי
שַׁבְעִין גַּבְרָא מִסָּבֵי

ישראל

בעל הטורים

זה מוני זאת הטובה נמלא שהצדיק מזכה לבניו בחמשה דברים והחייב מחייב לבניו בחמשה דברים חילופם: (טז) אספה לי שבעים איש. כנגד שבעים נפש שירדו למצרים וכנגד ע' אומות וכנגד ע' שמות שיש להקב"ה. ואלו הן אל אלהים. אדני אחד אמן אדיר אהיה אמיץ אנא. אבך. אפים אחרון שאין מוסר מלכותו לאחר אמונה אשכול הי יפה ברוך בורא גדול גאה גואל גבור דגול הודו ועד זוכר חי חסין חנון חוקר חסין חכם טוב טהור עיזוז ישר יושב סתר כבוד מה יתר נורא נשגב נלה נוצר חסד נושא עון נושא פשע נושא חטא'. נוקם נוטר נקם יושב קדש סלה סולח עליון עוסר פודה פוקד צור צבי צבאות קדוש קנא קרוב רחום רם ראשון שלא קיבל מלכותו מאחר רב חסד שומר שופט שלטון שר שוכן עד תמים תקיף וע' שמות של ישראל ואלו הן אמת נעורים אילי הצדק אלופים אחים אהובים אום איתים אפרים אדירים אילים אגוז איומה אגודה בנים בני אל חי בני אברהם בני יצחק בכור בחורים בתי כרם בתולה גוי גדול גן נעול גל נעול גפן העמוסים והבוחים זרע קדש חכמים נבונים יחידים יקירים ישראל ישורון יעקב יוסף יהודים ילדים ידידים כלה כנה כרם כבשים מערכים

שפתי חכם

ד דה"פ של קרא ואם ככה ר"ל שעתיד אתה לעשות כן ג"י ישראל אם עושה לי ר"ל כנקבה עשית לי כלו' דלא אומרים לנוכח לנקבה כמו שאומרים אתה לזכר וטעם מוכיח שיש פסיק בין ככה ג"ת דא"ל דקאי על לא אוכל וגו' כי אין הצער של התלונה גורם כ"כ רעה שיאמר הרגני נא הרוג אלא בשביל הפורענות שהוא עתיד להביא על ישראל אמר זה: ה ר"ל כדרך סופרים שכותבין ספרים מגיהין אותן דרך כתיבתן כך נוה הקב"ה למשה כשכתב התורה לתקן הלשון: ו דאל"כ מה ענין פרשה זו אצל פרשת התלונות הסמוכה לה: ז כך הם אוכלים

רש"י

(טו) ואם ככה את עשה לי. תשש כחו של משה כנקבה כשהראהו הקב"ה הפורענות שהוא עתיד להביא עליהם על זאת אמר לפניו א"כ הרגני תחלה: ואל אראה ברעתי. ברעתם היה לו לכתוב אלא שכינה הכתוב וזה אחד מתקוני סופרים ה בתורה לכינוי ולתקון לשון: (טז) אספה לי. הרי תשובה לתלונתך ו שאמרת לא אוכל אנכי לבדי והזקנים הראשונים ה היכן היו והלא אף במצרים ישבו עמהם שנאמר (שמות ג') לך ואספת את זקני ישראל אלא באש תבערה מתו והאויס היו מסיני לכך דכתיב (שמות כד) ויחזו את האלהים ז שנהנו קלות ראש כנושך פתו ומדבר בפני ז המלך וזהו (שם) ויאכלו וישתו ולא רצה הקב"ה ליתן אבלות ביתן תורה ופרע להם כאן

פירוש ע"ט

צו נאר דם דאזיגן פאלק כי יבכו עלי אז זיי טוען וויינען אויף מיר לאמר צו זאגן תנה לנו בשר ונאכלה גיב אונז פליישׁ מיר זאלן עסן: (יד) לא אוכל אנכי לבדי איך אליין קאן ניט לשאת את כל העם הזה טראגן די משא פון דם פאלק כי כבד ממני וואָרום עס איז פר מיר צו שווער: (טו) ואם ככה את עושה לי אונ אז דו ווילסט מיר אזו טאן הרגני נא הרוג בעט איך דיך אז דוא זאלסט מיך בעסער הרגענן אם מצאתי חן בעיניך אוב איך האב געפונן חן אין דיינע אויגן. רש"י שרייבט הקב"ה הט געוויזן צו משה די פורעניות וואס ער וועט ברענגן אויף די ישראל פר דם וואס זיי זינדיגן הט משה גזאגט צו הקדוש ברוך הוא ברענג מיך בעסר אום ואל אראה ברעתי אונ איך זאל ניט זעהן אין מיין בייז. כלומר דם בייז וואס וועט קומן אויף די ישראל: (טז) ויאמר יי אל משה האט גאט גזאגט צו משה אספה לי זאמיל מיר איין שבעים איש מזקני ישראל זיבעציג מאן פון דיא זקנים פון דיא ישראל אשר ידעת אזעלכע וואס דו קאנסט זיי כי הם וואס זייא

זענן

יִשְׂרָאֵל דִּי יְדַעְתְּ אֲרֵי אִנּוּן סָבֵי עַמָּא וְסָרְכוֹהִי וּתְדַבַּר יָתְהוֹן לְמַשְׁכַּן זִמְנָא וְיִתְעַתְּדוּן תַּמָּן עִמָּךְ׃ יז וְאִתְגְּלֵי וַאֲמַלֵּל עִמָּךְ תַּמָּן וְאַרְבֵּי מִן רוּחָא

די

יָדַעְתָּ כִּי־הֵם זִקְנֵי הָעָם וְשֹׁטְרָיו וְלָקַחְתָּ אֹתָם אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד וְהִתְיַצְּבוּ שָׁם עִמָּךְ׃ יז וְיָרַדְתִּי וְדִבַּרְתִּי עִמְּךָ שָׁם וְאָצַלְתִּי מִן־

ת״א וכפי״מ שם קידושין . ש סנהדרין יז לו ; וירדתי בקרים פ״ג פי״א:

הרוח

בעל הטורים

מלכים. ממין חמוס כהלת נדיבים נאוס נצר נטע סגולה עליונים לירושלים. תגין על ה״א דאספה לומר לך שהיו בקיאין ווסיקין
שמים עדה עבדים עבדים עמים סדוים פזורים לאן לדיקים כה׳ חומשי תורה. ממך כנ׳ יהו דומין: (יז) ואצלתי מן הרוח
קדושים קנוים רבים רכים שבט יה תמימים ע״כ ושבעים שמות אצל

רשי

אשר ידעת כי הם וגו׳. אותן שאתה מכיר שנתמנו עליהם שוטרים במצרים ה׳ בעבודת פרך והיו מרחמים עליהם ומוכים על ידם שנאמר (שמות ה) ויכו שוטרי בני ישראל עתה יתמנו בגדולתן כדרך שנצטערו בצרתן: **ולקחת אתם.** קחם בדברים אשריכם שנתמניתם פרנסים על בניו של מקום: **והתיצבו שם עמך.** כדי שיראו ישראל וינהגו בהם גדולה וכבוד ויאמרו חביבין אלו שנכנסו עם משה לשמוע דבור מפי הקב״ה (ספרי): **(יז) וירדתי.** זו אחת מעשר ירידות

שפתי חכמים

ושותים ומסתכלים בשכינה: ח דאל״כ כיון דבכך היו שוטרי טעם למה צריך עכשיו למנותם: ט וא״ת ולמה מפרש רש״י זה יותר מכולן. וי״ל לפי שלא כתיב כאן עמידה כמו

פירוש ע״ט

וָוענְן גְוועְן זִקְנֵי הָעָם דִי עֶלְצְטֶע פוּן דָם פָאלְק וְשֹׁטְרָיו אוּנ זֵייעֶרֶע שׁוֹטְרִים כְּלוֹמַר פוּן דִיא מֶענְטְשְׁן וָואס מִצְרַיִם הָאבְּן זֵייא גְמַאכְט פַר שׁוֹטְרִים אִיבֶּר דִי יִשְׂרָאֵל זֵיי זָאלְן צוּ שְׁטֶעלְן דִי צָאל פוּן דֶר אַרְבֵּיט אוּנ דִי שׁוֹטְרִים הָאבְּן זִיךְ אוֹף זֵייא מְרַחֵם גְוֶוען אוּנ הָאבְּן זֵיי נִיט צוּ גְשְׁפַּארְט זֵיי זָאלְן אַרְבֶּעטְן דִי צָאל אוּנ מַחֲמַת דָם דָאזִיגְן וָוענְן דִיא שׁוֹטְרִים גְשְׁלָאגְן גְוָוארְן זָאלְסְטוּ זֵיי מַאכְן פַר עֶלְצְטֶע אִיבֶּר דִי יִשְׂרָאֵל פַר דָם וָוס זֵיי הָאבְּן פְרִיעֶר גְהַאט צַעַר זָאלְן זֵייא הַיינְט הָאבְּן אַיין גְדוּלָה. רש״י שְׁרַייבְּט וַוייל מֹשֶׁה הָאט גְזָאגְט צוּ הקב״ה אִיךְ קָאן אַלֵיין אוֹף מִיר נִיט טְרָאגְן דִיא מַשָּׂא פוּן דִי יִשְׂרָאֵל הָאט אִים גָאט גְהֵייסְן אוֹס קְלוֹיבְּן דִי זִיבֶּעצִג מַאן זֵיי זָאלִ׳ אִים הֶעלְפְן אוּנ בְּשַׁעַת אַז זֵייא זָענְן גְוֶוען אִין מִצְרַיִם הָאבְּן זֵיי אוֹךְ גְהַאט זְקֵנִים נָאר אִין דָם פַייעֶר פוּן תַּבְעֵרָה זָענְן זֵיי פַר בְּרֶענְט גְוָוארְן פַר דָם עָוֹן וָוס זֵיי הָאבְּן גְהַאט פוּן מַתַּן תּוֹרָה וָוארוּם בְּשַׁעַת אַז זֵיי הָאבְּן גְגֶעסְן אוּנ גְטְרוּנְקְן הָאבְּן זֵייא גְקוּקְט אוֹף דֶער שְׁכִינָה אוּנ דָם הַייסְט זֵיי הָאבְּן זִיךְ נוֹהֵג גְוֶוען בְּקַלּוּת רֹאשׁ נָאר גָאט

הָט זֵיי דֶענְסְמָאל נִיט גְוָואלְט שְׁטְרָאפְן וָוארוּם עֶר הָאט נִיט גְוָואלְט פַר שְׁטֶערְן דִיא שִׂמְחָה פוּן מַתַּן תּוֹרָה דְרוּם הָט גָאט גְזָאגְט צוּ מֹשֶׁה עֶר זָאל נֶעמְן אַנְדֶרֶע זִיבֶּעצִיג זְקֵנִים אוּנ זָאל זֵייא מַאכְן פַר עֶלְצְטֶע אַזוֹ וְויא וַוייטֶר שְׁטֵייט וְלָקַחְתָּ אוֹתָם אוּנ דוּ זָאלְסְט זֵייא נֶעמְן אֶל אֹהֶל מוֹעֵד צוּם אֹהֶל מוֹעֵד. רש״י שְׁרַייבְּט גָאט הָט אִים גְזָאגְט דוּ זָאלְסְט זֵייא אַיין נֶעמְן מִיט גוּטֶע רֵייד אוּנ זָאלְסְט זֵיי זָאגְן ווֹאל אַייךְ וָוס אִיר זַייט אוֹס גְקְלִיבְּן גְוָוארְן צוּ וֶוערְן עֶלְצְטֶע אִיבֶּר דִי יִשְׂרָאֵל וָוס זֵייא זָענְן גָאטְס קִינְדֶר וְהִתְיַצְּבוּ שָׁם עִמָּךְ אוּנ זֵיי זָאלְן זִיךְ שְׁטֶעלְן דָארְטְן מִיט דִיר כְּלוֹמַר דִי זִיבֶּצִיג מַאנְן זָאלְן זִיךְ מִיט דִיר שְׁטֶעלְן אִין אֹהֶל מוֹעֵד: (יז) וְיָרַדְתִּי אוּנ אִיךְ ווֶעל אַרָאפּ נִידֶרְן כְּלוֹמַר אִיךְ וֶועל מִיךְ דָארְטְן בַּאוַוייזְן וְדִבַּרְתִּי עִמְּךָ שָׁם אוּנ אִיךְ וֶועל דָארְטְן מִיט דִיר רֵיידְן וְאָצַלְתִּי אוּנ אִיךְ וֶועל אָפּ שֵׁיידְן מִן הָרוּחַ פוּן דֶר נְבוּאָה אֲשֶׁר עָלֶיךָ וָוס אִיז אוֹף דִיר וְשַׂמְתִּי עֲלֵיהֶם אוּנ אִיךְ וֶועל טָאן אוֹף זֵייא. רש״י שְׁרַייבְּט מֹשֶׁה אִיז אִין דֶר צַייט גְלַייךְ גְוֶוען צוּ אַלִיכְט וָוס בְּרֶענְט אוּנ אִיטְלִכֶר צִינְד דֶר פוּן אָן נָאךְ לִיכְט אוּנ פוּן

דעסט

הָרוּחַ אֲשֶׁר עָלֶיךָ וְשַׂמְתִּי עֲלֵיהֶם
וְנָשְׂאוּ אִתְּךָ בְּמַשָּׂא הָעָם וְלֹא־
תִשָּׂא אַתָּה לְבַדֶּךָ׃ יח וְאֶל־הָעָם
תֹּאמַר הִתְקַדְּשׁוּ לְמָחָר וַאֲכַלְתֶּם
בָּשָׂר כִּי בְּכִיתֶם בְּאָזְנֵי יְהוָה לֵאמֹר
מִי יַאֲכִלֵנוּ בָּשָׂר כִּי־טוֹב לָנוּ
בְּמִצְרָיִם וְנָתַן יְהוָה לָכֶם בָּשָׂר
וַאֲכַלְתֶּם׃ יט לֹא יוֹם אֶחָד תֹּאכְלוּן
וְלֹא יוֹמָיִם וְלֹא ׀ חֲמִשָּׁה יָמִים וְלֹא
עֲשָׂרָה יָמִים וְלֹא עֶשְׂרִים יוֹם׃
כ עַד ׀ חֹדֶשׁ יָמִים עַד אֲשֶׁר־יֵצֵא מאפכם

דִּי עֲלָךְ וַאֲשַׁוֵּי עֲלֵיהוֹן
וִיסוֹבְרוּן עִמָּךְ בְּמַטּוּל
עַמָּא וְלָא תְסוֹבַר אַתְּ
בִּלְחוֹדָךְ׃ יח וּלְעַמָּא
תֵּימַר אִזְדַּמְּנוּ לִמְחָר
וְתֵיכְלוּן בִּשְׂרָא אֲרֵי
בְּכֵיתוּן קֳדָם יְיָ
לְמֵימַר מָן יֵכְלִנָּנָא
בִּשְׂרָא אֲרֵי טַב לָנָא
בְּמִצְרָיִם וְיִתֵּן יְיָ לְכוֹן
בִּשְׂרָא וְתֵיכְלוּן׃ יט לָא
יוֹמָא חָד תֵּיכְלוּן וְלָא
תְרֵין יוֹמִין וְלָא חַמְשָׁא
יוֹמִין וְלָא עַשְׂרָא יוֹמִין
וְלָא עַשְׂרִין יוֹמִין׃
כ עַד יְרַח יוֹמִין עַד
דִּי תְקוּצוּן בֵּהּ וִיהֵי
לכון

ת"א ונשאו אתך קידושין עו סנהדרין יז לו: עד חדש ימים יומא עה
סוטה כט מגילה ה כתובות כז נזיר ה:

פירוש רשב"ם

(כ) עד אשר יצא מאפכם. כתרגום: למה זה יצאנו

בעל הטורים

אשר עליך ושמתי עליהם. כי אני לא אבחרם ולא אתן מרוחי

שפתי חכמים

באחרים: י ואדרבי לי גדולה: י דאל"כ שהקדשו ל"ל היה לו
לומר ואל העם תאמר למחר תאכלו בשר. ועוד מה הזמנה
צריכה לאכילה אלא לפורענות ככתוב בסוף הבאה עליהם

רש"י

הכתובות בתורה: ודברתי עמך. ולא עמהם:
ואצלתי. כתרגומו ואדרבי י כמו (שמות כד) ואל
אצילי בני ישראל: ושמתי עליהם. למה משה
דומה באותה שעה לנר שמונח ע"ג מנורה והכל
מדליקין הימנו ואין אורו חסר כלום: ונשאו אתך. התנה עמהם על מנת שיקבלו עליהם טורח בני שהם
טרחנים וסרבנים: ולא תשא אתה לבדך. (ספרי) הרי תשובה למה שאמרת לא אוכל אנכי לבדי:
(יח) התקדשו. הזמינו עצמכם י לפורענות וכן הוא אומר (ירמיה יב) והקדשם ליום הרגה: (כ) עד

פירוש ע"ט

דעסט וועגן ווערט פון דר ערשטר ליכט ניט
חסר דאס ליכטיקייט אזו הט גאט אפ געשייד
פון די נבואה פון משה אונ האט גטאן אוף
די זיבעציג מענטשן אונ פון דעסט וועגן איז
פון דער נבואה פון משה ניט נחסר געווארן
וְנָשְׂאוּ אִתְּךָ אונ זיי וועלן העלפן לייטן מיט דיר
בְּמַשָּׂא הָעָם אין דר משא פון דם פאלק וְלֹא תִשָּׂא
אַתָּה לְבַדֶּךָ אונ דו וועסט שון ניט לייטן אליין:
(יח) וְאֶל הָעָם תֹּאמַר אונ צום פאלק זאלסטו זאגן
הִתְקַדְּשׁוּ לְמָחָר גרייט אייך אן צו מארגן וַאֲכַלְתֶּם
בָּשָׂר אונ איר וועט עסן פלייש כִּי בְכִיתֶם בְּאָזְנֵי יְיָ
לֵאמֹר צו זאגן מִי יַאֲכִלֵנוּ בָּשָׂר ווער וועט אונז
מאכן עסן פלייש כִּי טוֹב לָנוּ בְּמִצְרָיִם עס איז אונז
בעסר געווען אין מצרים וְנָתַן יְיָ לָכֶם בָּשָׂר וועט
אייך גאט געבן פלייש וַאֲכַלְתֶּם אונ איר וועט
עסן: (יט) לֹא יוֹם אֶחָד תֹּאכְלוּן ניט איין טאג
וועט איר עסן דאס פלייש וְלֹא יוֹמָיִם אונ ניט
צוויי טעג וְלֹא חֲמִשָּׁה יָמִים אונ ניט פינף טעג
וְלֹא עֲשָׂרָה יָמִים אונ ניט צעהן טעג וְלֹא עֶשְׂרִים יוֹם
אונ ניט קיין צוואנציג טעג: (כ) עַד חוֹדֶשׁ יָמִים
ביז איין חודש טעג כלומר איר וועט דאס

מֵאַפְּכֶם וְהָיָה לָכֶם לְזָרָא יַעַן כִּֽי־מְאַסְתֶּם אֶת־יְהוָה אֲשֶׁר בְּקִרְבְּכֶם וַתִּבְכּוּ לְפָנָיו לֵאמֹר לָמָּה זֶּה יָצָאנוּ מִמִּצְרָיִם׃ כא וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה שֵׁשׁ־מֵאוֹת אֶלֶף רַגְלִי הָעָם אֲשֶׁר אָנֹכִי בְּקִרְבּוֹ וְאַתָּה אָמַרְתָּ בָּשָׂר אֶתֵּן לָהֶם וְאָכְלוּ חֹדֶשׁ יָמִים׃

ת״א ויאמר משה שש מאות סוטה יב׃

הצאן

אונקלוס

לְכוֹן לְתַקְלָא חֲלַף דְקַצְתּוּן יָת מֵימְרָא דַיְיָ דִשְׁכִנְתֵּהּ שַׁרְיָא בֵּינֵיכוֹן וּבְכֵיתוּן קֳדָמוֹהִי לְמֵימַר לְמָא דְנַן נְפַקְנָא מִמִּצְרָיִם׃ כא וַאֲמַר מֹשֶׁה שִׁית מְאָה אַלְפִין גַּבְרָא רִגְלָאָה עַמָּא דִּי אֲנָא בֵּינֵיהוֹן וְאַתְּ אֲמַרְתְּ בִּשְׂרָא אֶתֵּן לְהוֹן וְיֵיכְלוּן יְרַח יוֹמִין׃

העאן

בעל הטורים

עליהם כי אני אמרתי כי אתה לבדך תשא אותם ואתה אמרת לא תוכל לשאת משא כל העם הזה בשר לך מי שישא עמך ואתן מרוחך עליהם לכן כתיב ויאצל מן הרוח אשר עליו ויתן על שבעים איש אבל אלדד ומידד שלא היו מכלל השבעים נאמר בהם ותנח עליהם הרוח פי' הרוח נחת השם ולא משל משה והבדל לו יהושע כלאם אמר מי יתן כל עם ה' נביאים כאלו הבנים בתת ה' את רוחו עליהם ולא כשבעים הזקנים שאצל מרוחי וגם עליהם: (כ) לזרא. באל"ף שמלאו בו כל מיני טעמים חוץ מאחד וסוף טעמו של לויתן (כי עין לא ראתה

פירוש רשב״ם

ממצרים. שאמרתם זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים. ולפי שאתם כפויי טובה תלקו. ואילו הייתם מתאוים בשר ולא נתרעמתם על יציאת מצרים לא הייתם לוקים כל כך כמו בשאר תלונות שיש מהם שלא לקו: (כא) ויאמר משה שש מאות אלף וגו'. צריך לפרש זה דוגמא שפירשתי לא יוכל העם לעלות אל הר סיני. אף כאן משה היה מתיירא על מה שאמר הקב"ה ואכלו חדש ימים וגם אמר והיה לכם לזרא ושאל מן הקב"ה אתה אמרת שיאכלו חדש ימים והלא שש מאות אלף רגלי לבד הנשים והטף והלא כל צאנם וכל בקרם לא יספיק אותם וישארו מעט. ויסתפקו עד חדש שהרי אמרת להם חדש ימים והיאך תקיים זה הדבר. או תכלת

רש״י

חדש ימים. זו בכשרים ב שמתמלין על מסופקין ואח"כ נשמתן יוצאה. וברשעים הוא אומר הבשר עודנו בין שניהם כך היא שנויה בספרי אבל במכילתא שנויה חילוף הרשעים אוכלין ומצטערין שלשים יום והכשרים הבשר עודנו בין שניהם: עד אשר יצא מאפכם. כתרגומו די תקוצון ל ביה יהא דומה לכם כאילו אכלתם ממנו יותר מדאי עד שיוצא ונגעל להון דרך האף: והיה לכם לזרא. (ספרי) שתהיו מרחקין אותו מ יותר ממה שקרבתם ובדברי רבי משה הדרשן ראיתי שיש לשון שקורין להרב זרא: את ה' אשר בקרבכם. אם לא שנטעתי שכינתי ביניכם נ לא גבה לבבכם ליכנס לכל הדברים הללו: (כא) שש מאות אלף רגלי. לא חש למנות את הפרט שלשת

שפתי חכמים

ע"י אכילת הבשר: ב שמתמלין פי' שחולין: ל שתמאסו בו שיהא דומה לכם כו': מ וזרא הוא לשון מפזר ומפרר כמו הנה הוא זורה דאל"ף מתחלף בה"א כלומר שיזורו אותו מפיהם ואפס כלומר שלא ירצו אפי' להביט בו שירחקוהו לגמרי יותר ממה שהיו מקרבים אותו תחלה: נ דאל"כ בקרבכם

פירוש ע״ט

פְלֵייש עֶסְן דְרַייסִיג טֶעג אוּנ עֶס וֶועט אַייך פַר מִיאוּסִת וֶוערְן עַד אֲשֶׁר יֵצֵא מֵאַפְּכֶם בִּיז עֶס וֶועט אַרוֹס גֵיין פוּן אַייעֶרי נָאז לֶעכֶר וְהָיָה לָכֶם לְזָרָא אוּנ עֶס וֶועט צוּא אַייך זַיין אַדֶער נוייטְרוּנְג כְּלוֹמַר אִיר וֶועט דָם פוּן אַייך מַרְחִיק זַיין מֵיין אַיידֶר אִיר הָאט דָאס פְרִיעֶר מְקָרֵב גְוֶועזְן יַעַן דֶער וַוייל כִּי מְאַסְתֶּם אֶת יְיָ וָואס אִיר הָאט פַר מִיאוּסִת גָאט אֲשֶׁר בְּקִרְבְּכֶם וָוס רוּאַט צְווִישְׁן אַייךְ וַתִּבְכּוּ לְפָנָיו אוּנ אִיר הָט גְוַויינְט פַר אִים לֵאמֹר צוּ זָאגְן לָמָּה זֶה יָצָאנוּ מִמִּצְרָיִם וָוארוּם זֶענְן מִיר אַרוֹס גְגַאנְגְן פוּן מִצְרַיִם: (כא) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה הָט מֹשֶׁה גְזָאגְט שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף אַיין עֶרֶךְ פוּן זֶעקְס הוּנְדֶערְט טוֹיזֶנְט מַאן רַגְלִי הָעָם דִיא פוּס גֵייאֶר פוּן דֶם פָאלְק אֲשֶׁר אָנֹכִי בְּקִרְבּוֹ וָואס אִיךְ בִּין צְווִישְׁן אִים וְאַתָּה אָמַרְתָּ אוּנ דוּ זָאגְסְט בָּשָׂר אֶתֵּן לָהֶם אִיךְ וֶועל זַייא גֶעבְּן פְלֵייש וְאָכְלוּ

חודש

כב הַצֹּאן וּבָקָר יִשָּׁחֵט לָהֶם וּמָצָא
לָהֶם אִם אֶת־כָּל־דְּגֵי הַיָּם יֵאָסֵף
לָהֶם וּמָצָא לָהֶם׃ פ כג וַיֹּאמֶר
יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה הֲיַד יְהוָה תִּקְצָר
עַתָּה תִרְאֶה הֲיִקְרְךָ דְבָרִי אִם־
לֹא׃ כד וַיֵּצֵא מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר אֶל־
הָעָם אֵת דִּבְרֵי יְהוָה וַיֶּאֱסֹף

שבעים

ת"א הצאן ובקר. חולין יז:

אונקלוס

כב הַעָאן וְתוֹרִין
יִתְנַכְסוּן לְהוֹן הַיִסְפְּקוּן
לְהוֹן אִם יָת כָּל נוּנֵי
יַמָּא יִתְכַּנְשׁוּן לְהוֹן
הֲיִסְפְּקוּן לְהוֹן׃
כג וַאֲמַר יְיָ לְמשֶׁה
הֲמֵימְרָא דַייָ יִתְעַכַּב
כְּעַן תֶּחֱזֵי הַיְעָרְעִנָּךְ
פִּתְגָמִי אִם לָא׃
כד וּנְפַק משֶׁה וּמַלִּיל
לְעַמָּא יָת פִּתְגָמַיָּא

דיי

פירוש רשב"ם

והיה לכם לזרא או תעשה להם נסים להביא להם בשר ממקום

בעל הטורים

וגו'). לזרא בגי' לחולי מעים: (כב) אם את כל דגי הים יאסף להם. פי' ימית להם ל' ויגוע וימת ויאסף וזה הוא

שפתי חכמים

ר"ל: ם (נח"י) אבל הילודים במדבר לא בכו שלא היו יכולים לומר זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים ואע"ג דכתיב ויבכו גם בני ישראל אפ"ה ס"ל דלא בכו הילודים במדבר: ע הוי אומר צאן ובקר קשה משמעו נא המורים כלומר ואם על אותו דיבור נענש כ"ש בזה ולמה לא נפרעו מזה לפי וכו': פ הטפל ר"ל ריב: צ רצה לומר לעשות פשרה באת אפשר

רש"י

אלפים היתרים. ור' משה הדרשן פירש שלא בכו אלא הם אותן שיצאו ממצרים: (כב) הצאן ובקר ישחט. (ספרי) זה אחד מארבעה דברים שהיה רבי עקיבא דורש ואין רבי שמעון דורש כמותו רבי עקיבא אומר שש מאות אלף רגלי. ואתה אמרת בשר אתן להם ואכלו חדש ימים הצאן ובקר וגו' הכל במשמע מי יספיק להם כענין שנאמר (ויקרא כה) ומצא כדי גאולתו ואיזו קשה זו או (במדבר כ) שמעו נא המורים ע אלא לפי שלא אמר ברבים חסך לו הכתוב ולא נפרע ממנו וזו של מריבה היתה בגלוי לפיכך לא חסך לו הכתוב. רבי שמעון אומר חס ושלום לא עלתה על דעתו של אותו צדיק כך מי שכתוב בו (שם יב) בכל ביתי נאמן הוא יאמר אין המקום מספיק לנו אלא כך אמר שש מאות אלף רגלי וגו' ואתה אמרת בשר אתן לחדש ימים ואח"כ תהרוג אומה גדולה כזו הצאן ובקר ישחט להם כדי שיהרגו ותהי אכילה זו מספקתן עד עולם וכי שבחך הוא זה אומרים לו לחמור טול כור שעורים ונחתוך ראשך השיבו הקב"ה ואם לא אתן יאמרו שקצרה ידי הטוב בעיניך שיד ה' תקצר בעיניהם יאבדו הם ומאה כיוצא בהם ואל תהי ידי קצרה לפניהם אפילו שעה אחת: (כג) עתה תראה היקרך דברי. רבן גמליאל בנו של רבי יהודה הנשיא אומר אי אפשר לעמוד על הטפל פ מאחר שאינן מבקשים אלא עלילה לא תספיק להם סופן לדון אחריך אם אתה נותן להם בשר בהמה גסה יאמרו דקה בקשנו ואם אתה נותן להם דקה יאמרו גסה בקשנו חיה ועוף בקשנו דגים וחגבים בקשנו אמר לו א"כ יאמרו שקצרה ידי אמר לפניו הריני הולך ומפייסן אמר לו עתה תראה היקרך דברי שלא ישמעו לך הלך משה לפייסן (זה קאי גם לרש"י לעיל) אמר להם היד ה' תקצר (תהלים עח) הן הכה צור ויזובו מים וגו' הגם לחם יוכל תת אמרו פשרה היא זו צ אין בו כח למלאות שאלתנו וזהו שנאמר ויצא משה וידבר אל העם כיון שלא שמעו לו ויאסף

פירוש ע"ט

חודש ימים אונ זייא וועלן האבן צו עסן אויף אגאנצן חודש: (כב) הצאן ובקר ישחט להם ווען דיא שאף אונ רינדער וועט גקוילט ווערן צו זייא ומצא להם וועט דען גנוג זיין פון זייערט וועגן אם את כל דגי הים יאסף להם אדר וועט דען אללע פיש פון דם ים איין גזאמילט ווערן צו זייא ומצא להם עס זאל גנוג זיין פון זייערט וועגן (עיין רש"י): (כג) ויאמר יי אל משה האט גאט גזאגט צו משה היד יי תקצר איז דען די מאכט

פירוש ע"ט

פון גאט קורץ אז איך זאל זייא ניט קאנן גנוגן טאן עתה תראה אצונד וועסטו זעהן היקרך דברי אוב עס וועט פיגן כלומר אוב עס וועט גשעהן מיינע רייד אם לא אוב ניט (עיין רש"י): (כד) ויצא משה אונ משה איז גגאנגן וידבר אל העם אונ ער האט גרעט צום פאלק את דברי יי די רייד פון גאט. רש"י שרייבט רבן גמליאל דר זון פון רבי יהודה הנשיא זאגט חס ושלום אז משה זאל זאגן אז גאט וועט זייא ניט

קאנן

דַּיְיָ וּכְנַשׁ שַׁבְעִין גֻּבְרָא
מִסָּבֵי עַמָּא וַאֲקֵים
יָתְהוֹן סְחוֹרָנוּת
מַשְׁכְּנָא׃ כה וְאִתְגְּלִי
יְיָ בַּעֲנָנָא וּמַלִּיל עִמֵּהּ
וְרַבִּי מִן רוּחָא דִּי
עֲלוֹהִי וִיהַב עַל שַׁבְעִין
גֻּבְרָא סָבַיָּא וַהֲוָה כַּד
שְׁרַת עֲלֵיהוֹן רוּחָא
דִנְבוּאָה וּמִתְנַבְּאִין וְלָא
פָסְקִין׃ כו וְאִשְׁתְּאָרוּ
תְּרֵין גֻּבְרִין בְּמַשְׁרִיתָא
שום

שִׁבְעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי הָעָם וַיַּעֲמֵד
אֹתָם סְבִיבֹת הָאֹהֶל׃ כה וַיֵּרֶד
יְהוָה ׀ בֶּעָנָן וַיְדַבֵּר אֵלָיו וַיָּאצֶל
מִן־הָרוּחַ אֲשֶׁר עָלָיו וַיִּתֵּן עַל־
שִׁבְעִים אִישׁ הַזְּקֵנִים וַיְהִי כְּנוֹחַ
עֲלֵיהֶם הָרוּחַ וַיִּתְנַבְּאוּ וְלֹא יָסָפוּ׃
כו וַיִּשָּׁאֲרוּ שְׁנֵי־אֲנָשִׁים ׀ בַּמַּחֲנֶה
שם

ת״א ויתנבאו ולא סנהדרין יז : וישארו שני אנשים שם עא :

בעל הטורים

בתלמיד בפני רבו: (כה) כנוח. ב׳ במס׳ ויהי כנוח עליהם הרוח ואידך כנוח כסות דגלי הכהנים לומר לך שנכנס

רש״י

שבעים איש וגו׳: (כה) ולא יספו. לא נתנבאו אלא אותו היום לבדו. כך מפורש בספרי ואונקלוס תרגם ולא פסקין שלא פסקה נבואה מהם: (כו) וישארו שני אנשים. (ספרי) מאותן שנבחרו

פירוש ע״ט

קאנן גנוגן טאן נאר אזו הט משה גזאגט צו הקב״ה מען קאן ניט בשטיין אקעגן קריג מחמת זייא זוכן זיך נאר איין עלילה וועסטו זייא שון ניט קאנן גנוגן טאן ווארום אז דו וועסט זיי געבן רינדרן פלייש וועלן זיי זאגן מיר ווילן שאפן פלייש אדר אז דו וועסט זיי געבן שאפן פלייש וועלן זייא זאגן מיר ווילן רינדרן פלייש אדר זייא וועלן זאגן מיר ווילן עופות. הט גאט צו אים גזאגט אז עס איז יוא אזו וועלן זייא דאך זאגן איך קאן זייא ניט גנוגן טאן הט משה גזאגט איך וועל ניין אין ריידן אז זייא זאלן שון ניט וועלן מיין קיין פלייש האט גאט גזאגט צוא משה זייא וועלן דיך בוודאי ניט פאלגן איז משה געגאנגן אונ הט זייא גזאגט קאן דען גאט אייך ניט געבן וואס איר ווילט ער הט אייך דאך געגעבן דם מן אונ פון אפעלזין הט ער אייך געגעבן וואסר ווארום קריגט איר אוף אים. בעט איר בעסר וועט ער אייך געבן וואס איר ווילט האבן זייא גזאגט ער הט קיין מאכט גאר ניט צוא געבן אונז קיין פלייש אונ האבן ניט געוואלט צו הערן צו משה: ויאסף שבעים איש מזקני

פירוש ע״ט

העם אונ ער האט איין גזאמילט זיבציג מאן פון די זקנים פון דיא ישראל ויעמד אותם אונ ער האט זייא געשטעלט סביבות האהל ארום דם געצעלט: (כה) וירד יי בענן אונ גאט הט אראפ גנידרט כלומר ער האט זיך באוויזן אין איין וואלקן וידבר אליו אונ הט גרעט צו משה ויאצל מן הרוח אשר עליו אונ גאט האט אפ געשייד פון דר נבואה וואס אוף משה ויתן על שבעים איש הזקנים אונ האט געגעבן אוף די זיבציג אלטע לייט ויהי אונ עס איז געוועזן כנוח עליהם הרוח אז עס הט גרוהט אוף זיי די נבואה ויתנבאו האבן זיי נביאות גזאגט ולא יספו אונ זיי האבן מער קיין נביאות ניט גזאגט נאר דם טאג אבר ניט מיין אונ דר תרגום מאכט דם פשט ולא יספו זייא האבן שון ניט אוף געהערט קיין נביאות צו זאגן ווארום די נבואה הט זיך ניט אפ געטאן פון זייא: (כו) וישארו שני אנשים במחנה אונ עס איז איבר געבליבן צוויי מאנן אין דר מחנה שם דר נאמן האחד פון דם איינם הט געהייסן אלדד ושם השני אונ דר אנדרר האט געהייסן מידד ותנח עליהם הרוח אונ עס האט גרואט אוף זייא די נבואה והמה בכתובים אונ

שֵׁם הָאֶחָד | אֶלְדָּד וְשֵׁם הַשֵּׁנִי מֵידָד וַתָּנַח עֲלֵהֶם הָרוּחַ וְהֵמָּה בַּכְּתֻבִים וְלֹא יָצְאוּ הָאֹהֱלָה וַיִּתְנַבְּאוּ בַּמַּחֲנֶה׃ כז וַיָּרָץ הַנַּעַר וַיַּגֵּד לְמֹשֶׁה וַיֹּאמַר אֶלְדָּד וּמֵידָד מִתְנַבְּאִים בַּמַּחֲנֶה׃ כח וַיַּעַן יְהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן מְשָׁרֵת מֹשֶׁה מִבְּחֻרָיו ויאמר

ת״א מתנבאים שם: ויען יהושע עירובין סג סנהדרין יז

אונקלוס

שׁוּם חַד אֶלְדָּד וְשׁוּם תִּנְיָנָא מֵידָד וּשְׁרַת עֲלֵיהוֹן רוּחָא דִנְבוּאָה וְאִנּוּן בִּכְתִיבַיָּא וְלָא נְפָקוּ לְמַשְׁכְּנָא וְאִתְנַבִּיאוּ בְּמַשְׁרִיתָא׃ כז וּרְהַט עוּלֵימָא וְחַוִּי לְמשֶׁה וַאֲמַר אֶלְדָּד וּמֵידָד מִתְנַבְּאִין בְּמַשְׁרִיתָא׃ כח וַאֲתֵיב יְהוֹשֻׁעַ בַּר נוּן מְשֻׁמְּשָׁנֵיהּ דְּמשֶׁה מֵעוּלֵימוּתֵיהּ וַאֲמַר

פירוש רשב״ם

ממקום אחר: (כו) בכתבים. שנכתבו לצאת אל האהל ולא יצאו מתוך ענוה כמפורש בסנהדרין: (כח) מבחוריו. מנעוריו כמו בחרותיך. אבל על כן על בחוריו לא ישמח ה׳. הם האנשים הנקראים בחורים: כלאם. כמו ויכלא הגשם. אוסרם ומונעם מן חשוק ותנם בבית הכלא א״ת ה״ע גורם לומר כלאם. כמו שמעני אדני. ימצאהו בארץ

בעל הטורים

עליהם השכינה כמו על אהרן: (כו) ותנח. ב׳ במס׳ (פמ״ש כס׳ כה): (כז) מתנבאים. קרי ביה מת נביאים שהיו אומרים משה מת ויהושע מכניס ישראל לארץ: מתנבאים. נוטריקון מש״ה

רבוני

שפתי חכמים

שלכך שאין בו כו׳: ק ס״ג וכתב על ע׳ זקן וכ׳ מסן כמה חלק רצה לומר ואח״כ נתן בקלפי ובללן יחד ואח״ת לא היה ליטול רק י״ב ונכתוב על י׳ ו׳ זקנים ועל ב׳ ה׳ זקנים ומי שעלה בידו פתק של ו׳ יברור מאותו שבט ששה וכו׳. (ג״א) ושמא י״ל א״כ אותו שבט שעלה בידו פתק של חמשה יהיה בזיון לכל שבט כאלו לא בחר השם בכל השבט אבל עכשיו לא נתכזב רק אותו הזקן (ועיין בקנ״מ) מה שהקשה שם עוד: ר מדכתיב הנער משמע הידוע ואין ידוע יותר מגרשום שהוא בנו בכורו של משה: ש ר״ל הנבואה כלה מעליהם לפי שאין השכינה שורה על האדם מתוך אבילות ועצבות וכן מצינו גבי יעקב ותחי רוח יעקב אביהם ופירש״י ששרתה עליו השכינה: ת הא דפי׳ רש״י לעיל בפ׳ בשלח גבי בחר לנו אנשים כו׳ כלאם כלה מן העולם היינו

רש״י

אמרו אין אנו כדאין לגדולה זו: והמה בכתבים. במבוררים שבהם לסנהדרין ונכתבו כולם נקובים בשמות ועל ידי גורל לפי שהחשבון עולה לי״ב שבטים ששה ששה לכל שבט ושבט חוץ משני שבטים שאין מגיע אליהם אלא חמשה חמשה אמר משה אין שבט שומע לי לפחות משבטו זקן אחד מה עשה נטל ע״ב פתקין וכתב על שבעים זקן ועל שנים ק חלק ובירר מכל שבט ושבט ששה והיו ע״ב אמר להם טלו פתקיכם מתוך קלפי מי שעלה בידו זקן נתקדש ומי שעלה בידו חלק א״ל לא המקום חפץ בך: (כז) וירץ הנער. י״א גרשום בן ר משה היה: (כח) כלאם. (סנהדרין ז) הטל עליהם צרכי צבור והם ש כלים מאליהם. (ספרי) ד״א תנם אל בית הכלא לפי ת שהיו מתנבאים משה מת יהושע מכניס את ישראל

פירוש ע״ט

זייא זענן געווען צווישן די געשריבענע כלומר זייא זענן געווען פון דיא זיבציג זקנים וואס מען האט אוס געקליבן ולא יצאו האהלה אונ זייא זענן ניט ארויס געגאנגן פון דער מחנה צום געצעלט צווישן די אנדרע זקנים. רש״י שרייבט זייא זענן ניט געגאנגן צווישן די אלע זקנים פחמת זיי זענן זייער פרום געווען אונ האבן געזאגט מיר זענן ניט ראוי צו דר גדולה

פירוש ע״ט

ויתנבאו במחנה אונ זיי האבן נביאות געזאגט אין דר מחנה: (כז) וירץ הנער אונ ער איז געלאפן דר יונג. רש״י שרייבט דאס איז געווען גרשום דר זון פון משה ויגד אונ ער האט געזאגט צו משה ויאמר אונ ער הט געזאגט אלדד מיט מידד טוען זאגן נביאות אין דער מחנה: (כח) ויען אונ ער האט געענטפערט יהושע דר משרת פון משה מבחריו פון זיינע אום דער

וַיֹּאמַר אֲדֹנִי מֹשֶׁה כְּלָאֵם׃ כט וַיֹּאמֶר
לוֹ מֹשֶׁה הַמְקַנֵּא אַתָּה לִי וּמִי יִתֵּן
כָּל־עַם יְהוָה נְבִיאִים כִּי־יִתֵּן יְהוָה
אֶת־רוּחוֹ עֲלֵיהֶם׃ שביעי ל וַיֵּאָסֵף
מֹשֶׁה אֶל־הַמַּחֲנֶה הוּא וְזִקְנֵי
יִשְׂרָאֵל׃ לא וְרוּחַ נָסַע ׀ מֵאֵת
יְהוָה וַיָּגָז שַׂלְוִים מִן־הַיָּם וַיִּטֹּשׁ עַל־
הַמַּחֲנֶה כְּדֶרֶךְ יוֹם כֹּה וּכְדֶרֶךְ יוֹם
כה

ת״א ומי יתן כל עם ה׳ נביאים שם : ורוח נסע אליעה פו :

רִבּוֹנִי מֹשֶׁה אֱסָרְנוּן׃
כט וַאֲמַר לֵהּ מֹשֶׁה
הֲקַנְאָתִי אַתְּ מְקַנֵּי
לִי רְעֵינָא פוֹן דִּידְהוֹן
כָּל עַמָּא דַּיְיָ נְבִיאָן
אֲרֵי יִתֵּן יְיָ יָת רוּחָא
דִנְבוּאָתֵהּ עֲלֵיהוֹן׃
ל וְאִתְכְּנֵשׁ מֹשֶׁה
לְמַשְׁרִיתָא הוּא וְסָבֵי
יִשְׂרָאֵל׃ לא וְרוּחָא
נְטַל מִן קֳדָם יְיָ וְאַפְרַח
שְׂלָיו מִן יַמָּא וּרְמָא
עַל מַשְׁרִיתָא כְּמַהֲלַךְ
יוֹמָא לְכָא וּכְמַהֲלַךְ
יומא

בעל הטורים

תנו״ח נפש״ו בג״ן אלפי״ם יסוד״ם מכני״ם : (לא) ויגז . ב׳ במס׳. ויגז שלוים ואידך ויגז ראשו באיוב וזה הוא שים כשדרש יותר ממה שהכרת כהם השליו ע״י אכילה הרג בהם ע״י ירידה ונפילה שנפל על. ראשם כמה שנאמר באיוב ויגז ראשו והיה מתאבל על בניו שנפל עליהם הבית כך כאלן היו מתאבלים על אותם שמתו מנפילת השליו . כתיב שלוים . וקרי

רש״י

לאהרן : (כט) המקנא אתה לי . הקנאי אתה לי הקנאתי אתה מקנא: לי . כמו בשבילי כל לשון קנאה אדם הנותן לב על הדבר או לנקום או לעזור אנפרמנ״ט בלעז א אותו בעוני המשה : (ל) ויאסף משה . מפתח ב אהל מועד : אל המחנה . נכנסו ג היום לאהלו : ויאסף . לשון כניסה אל הבית כמו (דברים כב) ואספתו אל תוך ביתך . ואם לכולם (תהלים לט) יצבור ולא ידע מי אוספם מלמד שלא הביא עליהם פורענות עד שנכנסו הצדיקים הים לאהלו (ספרי) : (לא) ויגז . ויפריח וכן (תהלים ל) כי גז הים וכן (נחום א) נגזו ועבר : ויטש . ויפשום כמו (שמואל א׳ ל) והנם נטושים על פני כל הארץ

שפתי חכמים

הם כלוים וז״ל היינו לפי דבר אחר דהכא שפירש תנם לבית הכלא וגו׳ דהיינו כלוים שמכנים אותו לכיפה : א אותו בעוני המשה ומראה את עצמו כאילו הוא לבדו ישא את המשה כן נותן זה לב על הדבר לנקמה : ב מפני שמשמעות ויאסף וגו׳ מורה שהיה חוץ למחנה הולך לפרש מפתח אהל מועד שהוא מחנה שכינה והוא חוץ מן המחנה שלו שהוא מחנה לויה : ג דק״ל דבקרא משמע ויאסף משה אל המחנה הוא וזקני ישראל בהכל הולכין עמו למחנהו דהיינו מחנה

פירוש ע״ט

וויילְטֶע יוּנְגֶען וַיֹּאמֶר אוּנ עֶר הָאט גְזָאגְט אֲדֹנִי מַיין הַאר מֹשֶׁה כְּלָאֵם פַר לֶענְד זֵיי : (כט) וַיֹּאמֶר לוֹ משה הָט מֹשֶׁה צוּ אִים גְזָאגְט הַמְקַנֵּא אַתָּה לִי דוּ ווילְכְט דִיךְ מְקַנֵּא זַיין זַיין קִנְאָה כְּלוֹמַר דוּ ווילְכְט דִיךְ נוֹקֵם זַיין אִין אֶלְדָד וּמֵידָד פוּן מַיינֶעט וֶועגְן וּמִי יִתֵּן כָּל עַם יְיָ נְבִיאִים אוּנ ווער וָואלְט גֶעגֶעבְּן כְּלוֹמַר הַלְוַואי וָואלְט גֶעוֶוען גָאר דָאס פָאלְק פוּן גָאט נְבִיאִים כִּי יִתֵּן יְיָ אֶת רוּחוֹ עֲלֵיהֶם אַז גָאט זָאל גֶעבְּן זַיין נְבוּאָה אוֹיף זֵייא : (ל) וַיֵּאָסֵף אוּנ עֶר הָאט זִיךְ אַיין גְזַאמִילְט מֹשֶׁה אֶל הַמַּחֲנֶה צוּ דֶר מַחֲנֶה הוּא עֶר וְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל אוּנ

דִיא עֶלְצְטֶע פוּן דִי יִשְׂרָאֵל כְּלוֹמַר זֵייא זֶענֶען אִיטְלִיכֶר גְגַאנְגֶן צוּ זַיין גְצֶעלְט : (לא) וְרוּחַ נָסַע מֵאֵת יְיָ אוּנ אַווינְט הָאט גְצוֹגְן פוּן גָאט וַיָּגָז אוּנ עֶר הָאט גְמַאכְט פְלִיהֶן שַׂלְוִים וַואכְטְלֶען מִן הַיָּם פוּן דֶם יַם וַיִּטֹּשׁ עַל הַמַּחֲנֶה אוּנ עֶס הָט זִיךְ פַאר שְׁפְּרֵייט אוֹיף דֶר מַחֲנֶה כְּדֶרֶךְ יוֹם כֹּה אַזוֹ וְויא אַיין טָאג רַייז אַהֶער וּכְדֶרֶךְ יוֹם כֹּה סְבִיבוֹת הַמַּחֲנֶה אוּנ אַזוֹ וְויא אַטָאג רַייז אַהִין כְּלוֹמַר עֶס הָט זִיךְ פַר שְׁפְּרֵייט אַטָאג רַייז אַרוּם דֶר מַחֲנֶה וּכְאַמָּתַיִם אוּנ אַזוֹ וְויא צְוַוייא אַיילְן עַל פְּנֵי הָאָרֶץ אוֹיף דֶר עֶרְד כְּלוֹמַר עֶר אִיז גְפְלוֹגְן הוֹיךְ צְוַויי

אַיילְן

כֹּה סְבִיבוֹת הַמַּחֲנֶה וּכְאַמָּתַיִם
עַל־פְּנֵי הָאָרֶץ׃ לב וַיָּקָם הָעָם כָּל־
הַיּוֹם הַהוּא וְכָל־הַלַּיְלָה וְכֹל ׀ יוֹם
הַמָּחֳרָת וַיַּאַסְפוּ אֶת־הַשְּׂלָו השליו ק
הַמַּמְעִיט אָסַף עֲשָׂרָה חֳמָרִים
וַיִּשְׁטְחוּ לָהֶם שָׁטוֹחַ סְבִיבוֹת
הַמַּחֲנֶה׃ לג הַבָּשָׂר עוֹדֶנּוּ בֵּין
שִׁנֵּיהֶם טֶרֶם יִכָּרֵת וְאַף יְהוָה חָרָה
בָעָם וַיַּךְ יְהוָה בָּעָם מַכָּה רַבָּה
מאד

יוֹמָא לְכָא סְחוֹר סְחוֹר
לְמַשְׁרִיתָא וּכְרוּם
תַּרְתֵּין אַמִּין עַל אַפֵּי
אַרְעָא׃ לב וְקָם עַמָּא
כָּל יוֹמָא הַהוּא וְכָל
לֵילְיָא וְכֹל יוֹמָא
דְבַתְרוֹהִי וּכְנַשׁוּ יָת
שְׂלָיו דְּאַזְעַר כְּנַשׁ
עַסְרָא דְגוֹרִין וּשְׁטָחוּ
לְהוֹן שְׁטִיחִין סְחוֹר
סְחוֹר לְמַשְׁרִיתָא׃
לג בִּסְרָא עַד כְּעַן בֵּין
שִׁנֵּיהוֹן עַד לָא פְסַק
וְרֻגְזָא דַייָ תְּקֵיף
בְּעַמָּא וּקְטַל יְיָ בְּעַמָּא
קְטוֹל סַגִּי לַחֲדָא׃
וקרא

ת"א ויאספו את השלו חולין כז: וישטחו להם יומא פה: הבשר עודנו שם:

בעל הטורים

שלוים שלוים לצדיקים ושלוים לרשעים. ששים לשם כקולים:

שפתי חכמים

ל"ה וכו' פ' סנהדרין כיון שכל לווים אלא נכנסו כו': ד דקשה לרש"י אם עוכבים זה על זה כשמעו א"כ מהיו התחתונים: ה פי' לא למעלה יותר מדאי כדי שלא יצטערו בלקיטתן:

רש"י

(יחזקאל כט) ונטשתיך המדברה: וכאמתים. פורחות בגובה עד שהן כנגד לבו ד של אדם כדי שלא יהא טורח באסיפתו לא להגביה ולא ה לשחות (ספרי): (לב) הממעיט. מי שאסף פחות מכולם העצלים והחגרים אסף עשרה חמרים: וישטחו. עשו אותן משטיחין משטיחין: (לג) טרם יכרת

פירוש ע"ט

איילן פון דר ערד דאס הט גאט גטאן כדי זייא זאלן קיין טרחא ניט האבן מיט דם קלויבן ווארום עס איז אום גקומן אקעגן הארצן פון דם מענטשן כדי ער זאל זיך ניט בדארפן איין בייגן דר צו. אונ העכר פון צוויי איילן זענן זיי ניט גפלויגן כדי דר מענטש זאל ניט בדארפן אום שטרעקן דיא האנט בשעת אז ער וועט דם וועלן נעמן: (לב) וַיָּקָם הָעָם אונ דאס פאלק איז אוף גשטאנן כָּל הַיּוֹם אגאנצן טאג הַהוּא דם זעלביגן וְכָל הַלַּיְלָה אונ אגאנצע נאכט וְכֹל יוֹם הַמָּחֳרָת אונ אגאנצין מארגידיגן טאג וַיַּאַסְפוּ אֶת הַשְּׂלָו אונ זיי האבן איין גזאמילט דם שליו הַמַּמְעִיט דר ווייניגסטר כלומר דר ווס הט ווייניגר גקליבן פון אלע דהיינו די פולע מענטשן אונ די בלינדע אָסַף עֲשָׂרָה חֳמָרִים הט ער איין גזאמילט צעהן הופן וַיִּשְׁטְחוּ לָהֶם שָׁטוֹחַ אונ זייא האבן דס צו זיך פר שפרייט אפאר שפרייטונג סְבִיבוֹת הַמַּחֲנֶה ארום דער מחנה: (לג) הַבָּשָׂר עוֹדֶנּוּ בֵּין שִׁנֵּיהֶם דאס פלייש איז נאך גוועזן צווישן זייערע ציין טֶרֶם יִכָּרֵת איי עס איז נאך פאר שניטן גווארן כלומר זייא האבן דאס נאך ניט רעכט צוא קייט וְאַף ה' חָרָה בָעָם אונ דער צארן פון גאט האט גגרימט אין פאלק וַיַּךְ ה' בָּעָם אונ גאט הט דאס פאלק גשלאגן מַכָּה רַבָּה מְאֹד זייער אגרוסן שלאק:

ויקרא

מְאֹד׃ לד וַיִּקְרָא אֶת־שֵׁם־הַמָּקוֹם
הַהוּא קִבְרוֹת הַתַּאֲוָה כִּי־שָׁם
קָבְרוּ אֶת־הָעָם הַמִּתְאַוִּים׃
לה מִקִּבְרוֹת הַתַּאֲוָה נָסְעוּ הָעָם
חֲצֵרוֹת וַיִּהְיוּ בַּחֲצֵרוֹת׃ פ
יב א וַתְּדַבֵּר מִרְיָם וְאַהֲרֹן בְּמֹשֶׁה
עַל־אֹדוֹת הָאִשָּׁה הַכֻּשִׁית אֲשֶׁר
לָקָח

לד וּקְרָא יָת שְׁמָא
דְאַתְרָא הַהוּא קִבְרֵי
דִמְשַׁאֲלֵי אֲרֵי תַמָּן
קְבַרוּ יָת עַמָּא
דְשָׁאִילוּ׃ לה מִקִּבְרֵי
דִמְשַׁאֲלֵי נְטַלוּ עַמָּא
לַחֲצֵרוֹת וַהֲווֹ בַּחֲצֵרוֹת׃
א וּמַלֵּלַת מִרְיָם וְאַהֲרֹן
בְּמֹשֶׁה עַל עֵסַק אִתְּתָא
שַׁפִּרְתָּא דִּי נְסִיב אֲרֵי
אתתא

בעל הטורים

(לד) המתאוים. ב' כי שם קברו את העם המתאוים הוי המתאוים. למה כי שם קברו את העם המתאוים: (א) הכשית.

פירוש רשב"ם

מדבר: (לה) מקברות התאוה נסעו העם חצרות. כלומר נתעכבו שם עד האסף מרים. ולכך האריך בלשונו ויהיו שם בחצרות. לומר ויהיו בחצרות. ומדרש אגדה בספרי בסוף הפרשה ואחר נסעו העם מחצרות ויחנו במדבר פארן. וכי שתי חצרות היו שנסעו מזו וחנו בזו. מסופ"ק לרבות"י. ונשאלתי עליה בפירוש. ופירשתיו הדרשה. כי זו אנו למידין מתחלת הפרשה שכתיב בה מקברות התאוה נסעו העם חצרות. ויהיו בחצרות. ועל פסוק זה כתוב בספרי זה היה בשעה שנצטרעה מרים וסוף דבר חוזר ומסיים בפסוק האחרון של פרשה ואחר נסעו העם מחצרות וכי שתי חצרות היו וכו' ופסוק זה הוא נדרש מקברות התאוה נסעו העם ויהיו בחצרות, כשאר כל מסעות והניות שכתוב בהן ויסעו ויחנו. אלא מקברות התאוה נסעו העם חצרות, משמע כי העם נסעו מחצרות ואח"כ ויהיו בחצרות שחזרו לאחוריהם בחצרות שכשנסע דגל הראשון מחצרות ועדיין לא הורד המשכן ומשה ואהרן ומרים שהיו עדיין במחנה לויה קרא להם הקב"ה פתאום ונצטרעה מרים וחזרו לאחוריהם ונאספה מרים מצרעתה לסוף שבעת ואחר נסעו העם מחצרות ויחנו במדבר פארן. וכ"ל דרש"ה ז"ו מצאת"י במכילתא בפרש"ת בשל"ח כול"ה בפסו"ק הראשון. ושו"ב מצאתי"ה בתשובת ר' קלונימו"ס איש רומי כמותי. וגם מה שכתוב במכילתא ויסעו בני ישראל מרעמסס סכתה. ופירשת"י לשואלי"ם. לפי שאין כתוב שם ויסעו מרעמסס ויחנו סכותה לומר לך שלפי שעה באו מרעמסס לסוכות ובשעה שנסעו מרעמסס נסעו כמו כן מסוכות וזהו כנפי נשרים: (א) הכשית. שהיא ממשפחתיהם: כי אשה כשית לקח.

רש"י

כתרגומו עד לא ו פסק. ד"א אינו מספיק לפוסקו בשיניו עד שנשמתו יוצאה: (א) ותדבר. (ספרי) אין דבור בכל מקום אלא ל' קשה וכן הוא אומר (בראשית מב) דבר האיש אדוני הארץ אתנו קשות. ואין אמירה בכל מקום אלא ל' תחנונים וכן הוא אומר (בראשית יט) ויאמר אל נא אחי תרעו (במדבר יב) ויאמר שמעו נא דברי כל נא לשון בקשה: ותדבר מרים ואהרן. (ספרי) היא פתחה בדבור תחלה לפיכך הקדימה הכתוב ומנין היתה יודעת ז מרים שפירש משה מן האשה רבי נתן אומר מרים היתה בצד צפורה בשעה שנאמר למשה אלדד ומידד מתנבאים במחנה כיון ששמעה צפורה אמרה אוי לנשותיהן של אלו אם הם נזקקים לנבואה שיהיו פורשין מנשותיהן כדרך שפירש בעלי ממני ומשם ידעה מרים והגידה לאהרן. ומה מרים שלא נתכוונה לגנותו כך נענשה קל וחומר למספר בגנותו של חבירו: האשה הכשית. (שם) מגיד שהכל מודים ביפיה ח כשם

שפתי חכמים

ו פי' עד לא נתעכל: ז כלומר שהא אין דרכן של נשים לנוטות להתרעם על בעליהן בפני שכנותיה ע"ד התמים: ח דאל"כ מאי כושית דקאמר וכי כושית היתה והלא מדינית היתה אלא מה כושי משונה בעורו אף זו משונה בנאותה וביופיה. (ג"א) ומפני שהוא קלם רחוק בידבר ככתוב ע"ד חידס לכ"א

פירוש ע"ט

(לד) וַיִּקְרָא אונ ער האט גרופן אֶת שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא קִבְרוֹת הַתַּאֲוָה דעם נאמן פון דעם ארט קִבְרוֹת הַתַּאֲוָה כִּי שָׁם קָבְרוּ אֶת הָעָם הַמִּתְאַוִּים ווארום דארטן האט מען באגראבן דס פאלק וואס האט גגלוסט: (לה) מִקִּבְרוֹת הַתַּאֲוָה פון דם ארט קִבְרוֹת הַתַּאֲוָה נָסְעוּ הָעָם האבן דס פאלק גצוגן וַיִּהְיוּ בַּחֲצֵרוֹת אונ זיי זענן געוועזן אין חֲצֵרוֹת: (א) וַתְּדַבֵּר מִרְיָם וְאַהֲרֹן בְּמֹשֶׁה האט מרים מיט אהרן בייז

משלי ישראל

(וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא קִבְרוֹת הַתַּאֲוָה) אונ ער האט דארט גרופן דאס ארט קִבְרוֹת הַתַּאֲוָה (כִּי שָׁם קָבְרוּ אֶת הָעָם הַמִּתְאַוִּים) ווארום דארט הט מען באגראבן דאס פאלק וואס האט גגלוסט פלייש ווארום נאר האט אוף זייא פאר דראסן אונ האט אוף זייא גשיקט א מגפה אונ די מענטשן זענען גשטארבן למשל עס איז גוועזן א שלעכטער מענטש ער פלעגט איסליכן פאלטש מאסירן אונ הט שלעכטן נאמען ער האט אסאך מענטשן גמאכט פאר ארימע לייט דורך זיינע פאלשע מסירות אונ קיינר האט ניט גווא

אז

לקח כי־אשה כשית לקח:
ב ויאמרו הרק אך־במשה דבר
יהוה הלא גם־בנו דבר וישמע
יהוה: ג והאיש משה ענו עניו קרי
מאד מכל האדם אשר על־פני
האדמה: ס ד ויאמר יהוה פתאם
אל־משה ואל־אהרן ואל־מרים

אתתא שפרתא דנסיב
רחיק: ב ואמרו
הלחוד ברם במשה
מליל יי הלא אף
עמנא מליל ושמיע
קדם יי: ג וגברא
משה ענותן לחדא
מכל אנשא די על אפי
ארעא: ד ואמר יי
בתכף למשה ולאהרן
ולמרים

ת"א והאיש משה ענו מאד ברכות נד יומא כב נדרים לח: ויאמר ה' פתאם כריתות ס:

צאו

פירוש רשב"ם

דכתיב בדברי הימים דמשה רבינו מלך היה בארץ כוש ארבעים שנה ולקח מלכה אחת ולא שכב עמה כמו שכתיב שם, והם לא ידעו כשדיברו בו שלא נזקק לה. וזה"ו עיק"ר פשוט"ו. שאם בשביל צפורה דברו מה צורך לפרש כי אשה כושית לקח וכי עתה לא ידענו כי צפורה מדינית היא ועוד תשובת כי לא היתה כושית כי כוש מבני חם הוא ומדין מבני קטורה אשר ילדה לאברהם: (ב) ויאמרו הרק אך במשה. כלומר עוד זאת אמרו על משה כמה יכול להתפאר עלינו הלא גם בנו דבר לישראל: בנו. על ידינו: (ד) פתאם. בשעה שהיה

בעל הטורים

בגי' יפת מראה: (ב) וישמע ה'. וסמיך ליה והאיש משה שדברו עליו בינו לבינו ולא שמע אותם אדם אחר: ענו. ענו כתיב שהיה חסרון ענ"ו ימים בהר ויכסהו הענן ששת ואח"כ

שפתי חכמים

כושית בגי' יפת מראה: ט פי' על אודות שגרשה שפי' בעלה ממנה ומקרא קצר הוא: י פירוש שהרי כבר נאמר ועוד למה נאמר כי אשה וגו' משום דקל כי נתינת טעם הוא על הדבר ומהרך יש לך וכו': כ זהו לפי פשוטו והראשון הוא עפ"י המדרש רז"ל ולכן לא כתב על זה ד"א כי זה כפי' לא שהכר בשום מקום: ל וא"ת והא רש"י פירש זה כבר לעיל על אודות האשה על אודות גירושיה ויש לומר דשני פירושים הם ופי' הראשון הוא רבי נתן שהוא מפרש על אודות האשה על אודות גירושיה א"כ מה ת"ל כי אשה כושית לקח אלא יש לך כו'. אבל רש"י פי' דפשוטו של קרא כי אשה כושית לקח הוא כמו שפי' על אודות האשה וכו' כי אשה כושית לקח ועתה גרשה: מ (נח"י) הוקשה לרש"י שני מיעוטים רק אך דהוה ליה למימר הרק במשה דבר אלא גם בנו. ואל זה תירץ עמו לבדו ולא עם אחרים כלל הג

רש"י

שהכל מודים בשחרותו של כושי: כושית. בגימ' יפת מראה: על אודות האשה. על אודות ט גירושיה: כי אשה כושית לקח. מה ת"ל י אלא יש לך אשה נאה ביפיה ואינה נאה במעשיה ולא ביפיה אבל זאת נאה בכל: האשה הכשית. על שם נויה נקראת כושית כ כאדם הקורא את בנו נאה כושי כדי שלא תשלוט בו עין רעה: כי אשה כשית לקח. ועתה ל גרשה: (ב) הרק אך. עמו לבדו מ דבר ה': הלא גם בנו דבר. ולא פירשנו מד"א: (ג) ענו. שפל וסבלן: פתאם.

משלי ישראל

אז ער מסירת ווייל ער האט זיך גמאכט פאר אין ערליכן מאן האט זיך קיינר נים גהיט פאר אים אמאל האט ער זיך גקריגט מיט איינם פון זיין שטאט אונ האט אים צוא גזאגט אז ער וועט אים שלעכטץ מאן אונ איז גגאנגן צום שר אונ האט אים פאלטש גמאסירת אונ האט אים שלעכטץ גטאן נאך דעם זאגט דער שלעכטר צוא דעם

פירוש ע"ט

גרעט אוף משה על אודות אין וועלן האשה הכשית דיא שיינע אשה אשר לקח וואס ער הט גנומן אונ הט זיך אפ גשייד פון איר כי אשה כושית לקח ווארום משה הט גנומן איין אשה כושית אונ מחמת גאט פלעגט מיט אים אפט צוא ריידן האט ער זיך פורש גוועזן פון דר אשה (עיין רש"י): (ב) ויאמרו אונ זייא האבן גזאגט בלויזר מרים מיט אהרן האבן גזאגט הרק אך במשה דבר יי הט דען גאט גאר מיט משה אליין גרעט הלא גם בנו דבר גאט הט דאך מיט אונז אויך גרעט אונ פון דעסט וועגן האבן מיר זיך פארט ניט אפ גשייד פון וועלט זאכן וישמע יי אונ גאט הט עס גהערט: (ג) והאיש משה אונ דר מאן משה עניו מאוד איז גוועזן זייער פרום מכל האדם מיין פון אלע מענטשן אשר על פני האדמה וס אוף דר ערד: (ד) ויאמר יי פתאום

וּלְמִרְיָם פּוּקוּ תְלָתֵיכוֹן לְמַשְׁכַּן זִמְנָא וּנְפָקוּ תְלָתֵיהוֹן׃ ה וְאִתְגְּלִי יְיָ בְּעַמּוּדָא דַעֲנָנָא וְקָם בִּתְרַע מַשְׁכְּנָא וּקְרָא אַהֲרֹן וּמִרְיָם וּנְפָקוּ תַרְוֵיהוֹן׃ ו וַאֲמַר שְׁמָעוּ כְעַן פִּתְגָמָי אִם יְהוֹן לְכוֹן נְבִיאִין אֲנָא יְיָ בְּחֶזְוָן אֲנָא מִתְגְּלֵי להון

צְאוּ שְׁלָשְׁתְּכֶם אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד וַיֵּצְאוּ שְׁלָשְׁתָּם׃ ה וַיֵּרֶד יְהוָה בְּעַמּוּד עָנָן וַיַּעֲמֹד פֶּתַח הָאֹהֶל וַיִּקְרָא אַהֲרֹן וּמִרְיָם וַיֵּצְאוּ שְׁנֵיהֶם׃ ו וַיֹּאמֶר שִׁמְעוּ־נָא דְבָרָי אִם־יִהְיֶה נְבִיאֲכֶם יְהוָה בַּמַּרְאָה אֵלָיו

ת"א במראה אליו פקרים פ"ג פ"ס ופי"ח

אתודע

בעל הטורים

ג"פ שלשתם: ענן. בגי' בענן שמוחל גן עדן: (ו) במראה. ב' במראה אליו אתודע במראה נכספה לידי עלי לומר שאפילו

פירוש רשב"ם

מדברים במשה ולא היתה שעה רגילה לדבר עמהם אלא לגעור בהם מפני משה ולחלוק לו כבוד: (ו) נביאכם.

רש"י

גלה עליהם פתאום והם טמאים בדרך ארץ [ב] והיו צועקים מים מים להודיע שיפה עשה משה שפירש מן האשה מאחר שנגלית עליו שכינה תדיר ואין עת קבועה לדבור: (ד) צאו שלשתכם. מגיד ששלשתן נקראו בדבור אחד מה שא"א לפה לומר ולאזן לשמוע: (ה) בעמוד ענן. (שם) יצא יחידי [ע] שלא כמדת בשר ודם מלך בשר ודם כשיוצא למלחמה יוצא באוכלוסין וכשיוצא לשלום יוצא במועטים ומדת הקב"ה יוצא למלחמה יחידי שנאמר (שמות טו) ה' איש מלחמה ויוצא לשלום באוכלוסין שנאמר (תהלים סח) רכב אלהים רבותים אלפי שנאן: (ויקרא אהרן ומרים. שיהיו נמשכין ויוצאין מן החצר לקראת הדבור): ויצאו שניהם. ומפני מה משכן והפרידן ממשה לפי שאומרים מקצת שבחו של אדם בפניו וכולו שלא בפניו וכן מצינו בנח שלא בפניו נאמר (בראשית ז) איש צדיק תמים ובפניו נאמר (שם) כי אותך ראיתי צדיק לפני. ד"א שלא ישמע בנזיפתו של אהרן: (ו) שמעו נא דברי. אין נא אלא ל' בקשה: אם יהיה נביאכם.

שפתי חכמים

עם צדיקים כיוצא בו והן עם צדיקים שפחותים ממדרגתו אלא גם בנו דבר ואע"פ שאנו ממועטים ממדרגת נבואת משה ולכן צריך ב' מיעוטים למעט הדבור וכיוצא בזה מתרץ בספרי: ב דאל"כ מאי נפקא מיניה דכתיב פתאום. רא"ם: ם מדכתיב הכא פתאום ובנזיר נ"כ כתיב פתע פתאום מה נזיר צריך כניסה במים אף טבול יום כן וק"ל: ע דאל"כ ל"ל למכתב וירד ה' בענן הא כבר נאמר ויאמר ה' אלו בלשתכם ולא הוה ליה למימר אחר זה אלא ויעמוד פתח האהל וגו' אבל בפרכת כי משא דכתיב וירד ה' בענן שהוא תחלת הגלות השכינה אליו בבקר י"ל שבא להודיע שגלות השכינה אליו ולא ללמד שירד יחידי עם עמוד ענגו כמו שדרשו הכא: פ כלומר אע"פ שהרה בם אף ה' וילך מ"מ אין נא אלא ל' בקשה ודבר עמהם בנחת שאלו היו דבריו בכעס לא היו דבריו נשמעים וללמוד קל וחומר לבשר ודם שיהיו דבריו

פירוש ע"ט

אל משה וְאֶל אַהֲרֹן וְאֶל מִרְיָם האט גאט גזאגט פלוצלינג צו משה אונ צו אהרן אונ צו מרים צאו שלשתכם אל אוהל מועד גייט ארוס איר אלע דרייא צו דם אוהל מועד ויצאו שלשתם זענן זיי אלע דרייא ארוס גגאנגן: (ה) וירד יי בעמוד ענן האט גאט אראפ גנידרט כלומר ער הט זיך באוויזן אין דם עמוד ענן ויעמוד פתח האוהל אונ ער הט זיך גשטעלט אין דר טיר פון דם אוהל מועד ויקרא אהרן ומרים ויצאו שניהם אונ ער הט גרופן צו אהרן אונ צו מרים זייא זאלן ארוס גיין פון דם חצר פון דם אוהל מועד כדי זיי זאלן הערן גאטס רייד: (ו) ויאמר אונ גאט האט

משלי ישראל

אנדרן גלובט איז גאט איך האב מקיים גוועז וואס איך האב דיר צוא גזאגט איך זאל דיר שלעכטץ טאן ענטפרט דר אנדרר איך פרייא מיך אבר אוף דיין מפלה וואס דו ווערסט האבן ווארום אצונד ווייסט שון איטליכר אז דוא ביסט דער שלעכטער מענטש וואס דוא מסירות איטליכן פאלמש וועט מען זיך שון פאר דיר היטן אזו וויא פאר פייער אונ וועסט שון קיינם פון אונז ניט קענן שלעכטץ טאן האסטו דיר נאך ערגר גמאכט ווייל איטליכר וועט זיך היטן פון דיר דאס זאגט דר פסוק ויקרא שם המקום ההוא קברות התאוה) אונ ער האט גרופן דאס ארט קברות התאוה עס איז דארט באגראבן גווארן דיא תאוה (כי שם קברו את העם המתאוים) ווארום דארט האט מען באגראבן דם פאלק וואס האבן גגלוסט אונ תיכף ווי זיי האבן גגלוסט צוא פלייש האבן זייא גהאט איין עונש וועט מען זיך שון היטן פון תאוה פונקט וויא דער מענטש האט נעבעפרט

צוא דעם שלעכטן מענטש אז מען וועט זיך שון פאר אים היטן

אֶתְוַדָּע בַּחֲלוֹם אֲדַבֶּר־בּוֹ: ז לֹא־כֵן עַבְדִּי מֹשֶׁה בְּכָל־בֵּיתִי נֶאֱמָן הוּא: ח פֶּה אֶל־פֶּה אֲדַבֶּר־בּוֹ וּמַרְאֶה וְלֹא בְחִידֹת וּתְמֻנַת יְהוָה יַבִּיט וּמַדּוּעַ לֹא יְרֵאתֶם לְדַבֵּר בְּעַבְדִּי

ת״א בחלום אדבר ברכות נה חגיגה ה ׃ בכל ביתי נאמן הוא בתרא טו ׃ פה אל פה שבת פז פסחים מ״ג פ״ח זפ״ט ופי״ז ופי״ט ׃ ותמנת ה׳ יביט ברכות י ׃

אונקלוס: לְהוֹן בְּחֶלְמִין אֲנָא מְמַלֵּל עִמְּהוֹן: ז לָא כֵן עַבְדִּי מֹשֶׁה בְּכָל בֵּיתִי מְהֵימָן הוּא: ח מְמַלַּל עִם מְמַלַּל מַלֵּלְנָא עִמֵּהּ בְּחֵזוּ וְלָא בְחִדְוָן וּדְמוּת יְקָרָא דַיְיָ מִסְתַּכַּל וּמָא דֵין לָא דְחֶלְתּוּן למללא

פירוש רשב״ם

נבואתכם: (ז) נאמן הוא. קבוע ומיוסד כל שעה ביום וכמוהו ותקעתיו יתד במקום נאמן. יתד התקוע במקום

בעל הטורים

במראה שאמר נראה לנביאים נתהפך ציריהם עליהם אבל משה יושב כתלמיד לפני רבו: (ח) ומראה. תגין על הה״א לומר

שפתי חכמים

בנחת: צ דקרא משמע דנביאכם יהיה ה׳ לכך פירש אם יהיה לכם נביאים ומלת ה׳ דבקה עם במראה אליו אתודע: ק בהומרו שכינת שמי מורה שפירוש ה׳ הוא כאלו אמר אני ה׳ דאם לא כן יתוודע מיבעי ליה: ר וא״ת והא אמרינן (שבת דף פז) ג׳ דברים עשה משה מדעתו והסכים הקב״ה עמו ואחד מהן שפירש מן האשה משמע שלא צוה לו הקב״ה ועיין בתוספות (שם דף פז): ש וא״ת איך עלתה על דעתו של הקב״ה שיאמרו אהרן ומרים הכי וי״ל לפי שהם אמרו הרק במשה דבר אלהים הלא גם בנו דבר ה׳ ולא פירשנו מדרך ארץ ולמה פירש מדרך ארץ אלא משום גאות שהוא גם רוח וכך היו אומרים והלא שכינה שורה עליו וכתיב אשכון את דכא ושפל רוח ומשה היה רוח גבוהה ולמה שורה שכינה עליו אלא כביכול הקב״ה אינו יודע שהוא רוח גבוהה לכן אמר זו קשה משל ראשונה ולכן נכתב ג״כ כאן והאים משה פניו מאד באהרן ומרים אמרו שהוא גם רוח ולא כמו שפירש הרא״ם שדרשו כך מיתור הבי״ת של בעבדי שהוא בי״ת השימוש והקשה א״כ למה לא דרשו ג״כ למ״ד השימוש

רש״י

אם יהיו צ לכם נביאים: ה׳ במראה אליו אתודע. שכינת שמי אין נגלית עליו ק באספקלריא המאירה אלא בחלום וחזיון: (ח) פה אל פה. (ספרי) אמרתי לו (הוכרח לפרש כך דאילו כפשוטו שפה אל פה הוזכר לשבח דא״כ היה אז פה אל פה ממש כפשוטו. וזה א״א דהא כתיב בסוף נשא מדבר אליו וע״ש רש״י. אלא פא״פ פירושו אמרתי לו לפרוש כו׳ ופה אל פה לאו דוקא אלא ר״ל בהדיא ודו״ק) לפרוש מן ר האשה והיכן אמרתי לו בסיני (דברים ה׳) לך אמור להם שובו לכם לאהליכם ואתה פה עמוד עמדי: ומראה ולא בחידת. ומראה זה מראה דבור. שאני מפרש לו דבורי במראית פניו שבו ואיני סותמו לו בחידות כענין שנאמר ליחזקאל (יחזקאל יז) חוד חידה וגו׳. יכול מראה שכינה ת״ל (שמות לג) לא תוכל לראות את פני: ותמנת ה׳ יביט. זה מראה אחורים כענין שנאמר (שם) וראית את אחורי: בעבדי במשה. אינו אומר בעבדי משה אלא בעבדי במשה בעבדי אע״פ שאינו משה במשה אפילו אינו עבדי כדאי הייתם לירא מפניו וכ״ש שהוא עבדי ועבד מלך מלך היה לכם לומר אין המלך אוהבו חנם (ספרי תנחומא) ואם תאמרו איני מכיר במעשיו ש זו קשה מן הראשונה׃

פירוש ע״ט

הָט צוּ זֵיי גְזָאגְט שִׁמְעוּ נָא דְבָרַי הֶערְט צוּ מַיינֶע רֵייד אִם יִהְיֶה נְבִיאֲכֶם אַז עֶס וֶועט זַיין צוּ אַייךְ נְבִיאִים כְּלוֹמַר אִיר אוּנ אַנְדֶרֶע נְבִיאִים וָואס וֶועלְן צוּא אַייךְ זַיין יְיָ דִיא שְׁכִינָה פוּן גָאט בְּמַרְאָה מִיט אַיין שַׁיין אֵלָיו אֶתְוַדָּע טוּא אִיךְ מִיךְ צוּ אִים דֶר קָאנְן כְּלוֹמַר זֵיי זֶעהְן דִי שְׁכִינָה נָאר וִויא דוּרְךְ דֶר שַׁיין בַּחֲלוֹם אֲדַבֶּר בּוֹ אָדֶר אִיךְ רֵייד מִיט אִים וִויא דוּרְךְ דֶעם חָלוֹם: (ז) לֹא כֵן עַבְדִּי מֹשֶׁה נִיט אַזוֹ אִיז מַיין קְנֶעכְט מֹשֶׁה בְּכָל בֵּיתִי נֶאֱמָן הוּא אִין גָאר מַיין הוֹז אִיז עֶר בַּגְלַייבְּט. כְּלוֹמַר אוּף דֶם הִימְל אוּנ אוּף דֶר עֶרְד הָאבּ אִיךְ אִים אַלְץ גְוִויזְן אוּנ הָאבּ אִים אַלְץ פַר טְרוֹיעט: (ח) פֶּה אֶל פֶּה בַּשַׁיינְפֶּרְלִךְ אֲדַבֶּר בּוֹ הָאבּ אִיךְ מִיט אִים גְרֶעט אַז עֶר זָאל זִיךְ אָפּ שֵׁיידְן פוּן זַיין וַוייבּ וּמַרְאֶה אוּנ אִיךְ וַוייז אִים מַיין דִבּוּר כְּלוֹמַר אִיךְ בִּין אִים מְפָרֵשׁ מַיינֶע רֵייד זֵיי זָאלְן זַיין קְלָאר וְלֹא בְחִידוֹת אוּנ מַיינֶע רֵייד זָאג אִיךְ אִים נִיט מִיט רֶעטְנִישְׁן אוּנ פַר שְׁטֶעלְט וּתְמֻנַת יְיָ אוּנ דָאס גְשְׁטַאלְט פוּן גָאט יַבִּיט טוּט עֶר לוּגְן אַזוֹ וִויא עֶס שְׁטֵייט אִין פָּסוּק אִין פַּרְשַׁת כִּי תִשָּׂא (וְרָאִיתָ אֶת אֲחוֹרָי) וּמַדּוּעַ אוּנ וָוארוּם לֹא יְרֵאתֶם הָט אִיר זִיךְ נִיט

בְּעַבְדִּי בְמֹשֶׁה: ט וַיִּחַר־אַף יְהוָה
בָּם וַיֵּלַךְ: י וְהֶעָנָן סָר מֵעַל
הָאֹהֶל וְהִנֵּה מִרְיָם מְצֹרַעַת כַּשָּׁלֶג
וַיִּפֶן אַהֲרֹן אֶל־מִרְיָם וְהִנֵּה
מְצֹרָעַת: יא וַיֹּאמֶר אַהֲרֹן אֶל־
מֹשֶׁה בִּי אֲדֹנִי אַל־נָא תָשֵׁת עָלֵינוּ
חַטָּאת אֲשֶׁר נוֹאַלְנוּ וַאֲשֶׁר חָטָאנוּ:
יב אַל־נָא תְהִי כַּמֵּת אֲשֶׁר בְּצֵאתוֹ

מרחם

לְמַלָּלָא בְּעַבְדִּי
בְמשֶׁה: ט וּתְקֵיף
רֻגְזָא דַייָ בְּהוֹן
וְאִסְתַּלַּק: י וַעֲנָנָא
אִסְתַּלַּק מֵעִלָּוֵי מַשְׁכְּנָא
וְהָא מִרְיָם חִוָּרָא
כְּתַלְגָּא וְאִתְפְּנֵי אַהֲרֹן
לְוָת מִרְיָם וְהָא סְגִירָא:
יא וַאֲמַר אַהֲרֹן לְמשֶׁה
בְּבָעוּ רִבּוֹנִי לָא כְעַן
תְּשַׁוֵּי עֲלָנָא חוֹבָא דִי
אִטְפַּשְׁנָא וְדִי סְרַחְנָא:
יב לָא כְעַן תִּתְרַחַק
דָא מִבֵּינָנָא אֲרֵי

אחתנא

ת״א ויחר אף ה' בם וילך שבת לז: ויפן אהרן אל מרים והנה מצורעת שם: אשר נואלנו ואשר חטאנו ברכות לג שבועות ו שבת י׳ אל נא תהי סנהדרין פו: ע״ז כ חולין ו:

בעל הטורים

סמ״ך בס' נוגס שנאמר ביחזקאל וכס' אור שנאמר בבראשית : (י) והענן סר . שלא יראה במפלתן וזהו שאמז״ל אל תשתדל

פירוש רשב״ם

חזק אינו ממהר ליפול : (יב) אל נא תהי כמת. כלומר לכבודך ובשבילך. אל נא תהיה אתה בעצמך כמת. והיאך, אשר בצאתו מי שהוא נולד ממעיו מרחם אמו של אהיו עתוא חי הרי נאכל חצי בשרו של חי . כלומר מאחר שנולדה מרים מרחם אמו של משה : אל נא תהי . אל תהיה אתה כמת. כמו אל תהי בתוקעי כף. אל תהי עד חנם. אל תהי בסובאי יין :

רש״י

(ט) ויחר אף ה' בם וילך. מאחר שהודיעם סרחונם גזר עליהם נדוי קל וחומר לבשר ודם שלא יכעום על חבירו עד שיודיענו סרחונו : (י) והענן סר . ואח״כ והנה מרים מצורעת כשלג משל למלך שאמר לפדגוג רדה את בני אבל לא תרדנו עד שאלך מאצלך שרחמי עליו : (יא) נואלנו . כתרגומו לשון אויל : אל נא תהי . אחותנו זו: כמת. שהמצורע חשוב כמת מה מת מטמא בביאה את אף מצורע מטמא בביאה : אשר בצאתו מרחם אמו . אמנו היה לו לומר אלא שכינה הכתוב וכן חצי בשרנו היה לו לומר אלא שכינה הכתוב מאחר שיצאה מרחם אמנו היא לנו כאילו נאכל חצי בשרנו כענין שנאמר (בראשית לז) כי אחינו בשרנו הוא ולפי משמעו אף הוא נראה כן א אין ראוי לאח להניח את אחותו להיות כמה : אשר בצאתו . מאחר שיצא זה מרחם אמו של זה שיש כח בידו לעזור ואינו עוזרו הרי נאכל חצי בשרו שאחיו בשרו

שפתי חכמים

יתירה גבי לפנכך ליעקב וגם לאדוני לעשו והכיא שם גירסא אחרת כדי לתרץ קושיא זו ולפי דרכנו אין צריך לשבש בספרים שלנו וק״ל : ת דכתיב כל הבא אל האהל וכל אשר באהל יטמא . ובמצורע כתיב והבא אל הבית כל ימי הסגיר יטמא : א פי' אפי' משמעות המקרא נוכל לפרש אותו מבלתי שנצטרך לומר שכינה הכתוב וכתב אמו במקום אמנו ובשרו במקום בשרנו כשאמר שדבריהם אינם בשביל אחותם אלא בכל אח שהם אין ראוי להניח אחותו להיות כמת וכו' :

פירוש ע״ט

גְּפַארְכְטְן לְדַבֵּר בְּעַבְדִּי בְמֹשֶׁה צוּא רֵיידְן אוּף מַיין קְנֶעכְט אוּף מֹשֶׁה: (ט) וַיִּחַר אוּנ עֶס הָאט גְּגְרִימְט אַף יְיָ דֶר צָארְן פוּן גָאט בָּם אִין זֵייא אִין אַהֲרֹן מִיט מִרְיָם וַיֵּלַךְ אוּנ עֶר אִיז אַוֶועק גַּגַאנְגֶען כְּלוֹמַר אַז גָאט הָט זֵיי מוֹדִיעַ גְוֶוען אַז זֵיי הָאבְּן גְזִינְדִיגְט הָט עֶר זִיךְ פוּן זֵיי אָפּ גְטָאן (עיין רש״י) : (י) וְהֶעָנָן סָר מֵעַל הָאוֹהֶל אוּנ דֶר וָואלְקְן הָאט זִיךְ אָפּ גְטָאן פוּן דֶעם גְצֶעלְט וְהִנֵּה אוּנ נוּן מִרְיָם מְצוֹרַעַת אִיז וָוארְן קְרֶעצִיג כַּשָּׁלֶג אַזוֹ

וְויא שְׁנֵייא וַיִּפֶן אַהֲרֹן אֶל מִרְיָם אוּנ עֶר הָאט זִיךְ גְקֶערְט אַהֲרֹן צוּא מִרְיָם וְהִנֵּה אוּנ נוּן מְצֹרַעַת זִיא אִיז קְרֶעצִיג : (יא) וַיֹּאמֶר אַהֲרֹן אֶל מֹשֶׁה הָאט אַהֲרֹן גְזָאגְט צוּא מֹשֶׁה בִּי אֲדֹנִי אִיךְ בֶּעט דִיךְ מַיין הַאר אַל נָא תָשֵׁת עָלֵינוּ חַטָּאת דוּא זָאלְסְט נִיט טָאן אוּף אוּנְז קֵיין זִינְד אֲשֶׁר נוֹאַלְנוּ וָואס מִיר הָאבְּן אַנַארִישְׁקַייט גְטָאן וַאֲשֶׁר חָטָאנוּ אוּנ וָואס מִיר הָאבְּן צוּא דִיר גְזִינְדִיגְט : (יב) אַל נָא תְהִי כַּמֵּת אִיךְ בֶּעט דִיךְ אַז אוּנְזֶר שְׁוֶועסְטֶר זָאל

נִיט

מֵרֶ֣חֶם אִמּ֔וֹ וַיֵּאָכֵ֖ל חֲצִ֥י בְשָׂרֽוֹ׃
יג וַיִּצְעַ֣ק מֹשֶׁ֔ה אֶל־יְהֹוָ֖ה לֵאמֹ֑ר
אֵ֕ל נָ֛א רְפָ֥א נָ֖א לָֽהּ׃ פ מפטיר
יד וַיֹּ֨אמֶר יְהֹוָ֜ה אֶל־מֹשֶׁ֗ה וְאָבִ֙יהָ֙
יָרֹ֤ק יָרַק֙ בְּפָנֶ֔יהָ הֲלֹ֥א תִכָּלֵ֖ם
שִׁבְעַ֣ת יָמִ֑ים תִּסָּגֵ֞ר שִׁבְעַ֤ת יָמִים֙

מחוץ

אונקלוס

אֲחָתָנָא הִיא צַלִּי כְעַן עַל בִּשְׂרָא מִיתָא הָדֵין דִּי בָהּ וְיִתַּסֵּי׃ יג וְצַלִּי מֹשֶׁה קֳדָם יְיָ לְמֵימַר אֱלָהָא בְּבָעוּ אַסֵּי כְעַן יָתַהּ׃ יד וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה וְאִלּוּ אֲבוּהָא מְנַזַּף נְזִיף בַּהּ הֲלָא תִתְכְּלֵם שַׁבְעָא יוֹמִין תִּסְתְּגַר שַׁבְעָא יוֹמִין

מברא

ת״א אל נא רפא נא ברכות לד לו׃ ואביה ירק בפניה מועד קטן יו קמא כה בתרא קי״א זבחים קב׃ תסגר שבעת ב״ק כה׃

בעל הטורים

לרפואתו כשעת קלקלתו׃ (יג) רפא. ב׳ במס׳ רפא נא לה שאל״כ אין מי שירפאנה׃ רפא. תגין על הרי״ש לומר שהרת רפא שבריה כי מאד מאד התפלל לאל שירפא שברה כי מאד פטרת כאשר רפה שבריה כי מטה׃

שפתי חכמים

ב ופי׳ אל תהי כמת שאין לו תקוה במאמר ביציאת מרחם אמו ומי מסגירה ונמצא שנאכל חצי בשרנו מאחר שבשרו שהוא אחד עם בשרנו נאכל ואין תרופה למכתו׃ ג דמלת לאמר קרא יתירה הוא דהוה ליה למימר ויצעק משה אל ה׳ אל נא רפא נא וגו׳ אלא פא״ל השיבני דומיא דוידבר משה וגו׳׃ ד הוסיף מלת ואם כאלו אמר ואם אביה וכו׳ מפני שלא מצינו שירק אביה בפניה מעולם ולא הנזיפה בשום זמן אלא ר״ל אלו אביה ירק כו׳ ואמר הראה לה פנים זועפות לבורות שאין ירק ירק כמשמעו רק נזיפה המתחייבת מן בזיקה׃ ה וא״ת והא ק״ו הוא אפילו כמה וכמה ימים ולמה נקט דוקא י״ד יום. וי״ל לפי שאמרו ז״ל (נדה לא) ג׳ שותפין באדם הקב״ה ואביו ואמו דאב ואם כל אחד נותן ה׳ דברים לולד והקב״ה לבדו נותן י׳ דברים ש״מ שיש לו חלוק כל ולד. ועי״ל לפי שהמצורע כשמוסגר ז׳ ימים אם לא נהפך ועמד בעיניו מסגירו עוד ז׳ ימים ואם פשה טמא מוחלט הוא לכך נקט י״ד ימים שהוא טמא מוחלט כלומר

רש״י

הוא. ד״א אל נא תהי כמת (ספרי) אם אינך רופאה בתפלה מי מסגירה ב ומי מטהרה אני א״א לראותה שאני קרוב ואין קרוב רואה את הנגעים וכהן אחר אין בעולם וזהו אשר בצאתו מרחם אמו׃ (יג) אל נא רפא נא לה. בא הכתוב ללמדך דרך ארץ שהשואל דבר מחבירו צריך לומר שנים או שלשה דברי תחנונים ואחר כן יבקש שאלותיו׃ לאמר. מה ת״ל אמר ג לו השיבני אם אתה מרפא אותה אם לאו עד שהשיבו ואביה ירק וגו׳ רבי אלעזר בן עזריה אומר בד׳ מקומות בקש משה מלפני הקב״ה להשיבו אם יעשה שאלותיו אם לאו. כיוצא בו (שמות ו) וידבר משה לפני ה׳ לאמר וגו׳ (ספרי) מה ת״ל לאמר השיבני אם גואלם אתה אם לאו עד שהשיבו עתה תראה וגו׳. כיוצא בו (במדבר כז) וידבר משה אל ה׳ לאמר יפקד ה׳ אלהי הרוחות לכל בשר. כיוצא בו (דברים ג) ואתחנן אל ה׳ בעת ההיא לאמר השיבו רב לך׃ רפא נא לה. מפני מה לא האריך משה בתפלה שלא יהיו ישראל אומרים אחותו עומדת בצרה והוא עומד ומרבה בתפלה. (ד״א שלא יאמרו ישראל בשביל אחותו הוא מאריך בתפלה אבל בשבילנו אינו מאריך בתפלה)׃ (יד) ואביה ירק ירק בפניה. ואם אביה הראה לה פנים ד זועפות הלא תכלם שבעת ימים (ב״ק כה) קל וחומר לשכינה י״ד ה יום אלא די לבא מן הדין

פירוש ע״ט

ניט זיין אזו וויא אמת ווארום איין מצורע איז חשוב כמת. אונ עס געהער ניט אזו צוא זיין אז איין ברודר זאל לאזן זיין דיא שוועסטר אזו וויא אמת אשר בצאתו מרחם אמו ווארום וויל אונזר שוועסטר איז ארום גגאנגן פון אונזר מוטרס טראכט הייגט אז אונזר שוועסטר איז מצורע ויאכל חצי בשרו איז גלייך וויא אונזר פלייש איז גווארן פר דארבן ווארום אשוועסטר מיט ברידר איז איין בלוט אונ פלייש׃ (יג) ויצעק משה אל יי׳ האט משה גשריגן בלומר ער האט מתפלל גוועזן צוא גאט לאמר אזו צוא זאגן אל גאט נא איך בעט דיך רפא היאל נא נון לה צוא איר׃ (יד) ויאמר יי׳ אל משה האט גאט גזאגט צו משה ואביה אונ איר פאטר ירוק שפייאן ירק בפניה ער זאל איר אן שפייאן אין איר פנים בלומר ווען איר פאטר וואלט אוף איר ברוגז גווארן הלא פאר וואר תכלם שבעת ימים וואלט זיא גמוזט זיצן פאר שעמטר הייט זיבן טאג דאס הייסט זיא וואלט זיך זיבן טאג גשעמט פאר איר פאטרס אונגן צוא קומן איז שון אבל שבן

מחוץ למחנה ואחר תאסף:
טו ותסגר מרים מחוץ למחנה
שבעת ימים והעם לא נסע עד־
האסף מרים: טז ואחר נסעו העם
מחצרות ויחנו במדבר פארן:
פ פ פ

ת"א ואחר האסף נדרים לו: ותסגר מרים תענית כט. קמא כה:

אונקלוס

מברא למשריתא
ובתר כן תתכנש:
טו ואסתגרת מרים
מברא למשריתא
שבעא יומין ועמא לא
נטל עד דאתכנשת
מרים: טז ובתר כן
נטלו עמא מחצרות
ושרו במדברא
דפארן: פ פ פ

קל"ו מהללא"ל סימן. ומפטירין רני ושמחי בזכריה בסימן ב':

בעל הטורים

(טו) והעם לא נסע. בפסוק ותתצב אחותו יש ז' תיבות לכך המתינו לה שהיתה שבעת ימים:

רש"י

להיות כנדון לפניך אף בנזיפתי תסגר שבעת ימים: ואחר תאסף. אומר אני כל האסיפות האמורות במצורעים על שם שהוא משולח מחוץ למחנה וכשהוא נרפא נאסף אל המחנה כתוב בו אסיפה לשון הכנסה: והעם לא נסע. (סוטה ט) זה הכבוד חלק לה המקום בשביל שעה אחת שנתעכבה למשה כשהושלך ליאור שנאמר (שמות ב) ותתצב אחותו מרחוק וגו':

חסלת פרשת בהעלתך

שפתי חכמים

הרי היא ראויה שתהיה מצורעת עולמית: ו ואם לפרש משום דמדה טובה מרובה ממדת פורעניות אחת לחמש מאות ה"נ היה שהמתינה למשה שליש של שעה ונשתלם לה חמש מאות שלישיות שעות דהיינו ז' ימים דיום ולילה עמו כ"ד שעות ולז' ימים ולילות קס"ח שעות התלקה לשלישיות נמצא חמש מאות שלישיות אע"פ שארבע שלישים יהיו יתירים על ה' מאות דהיינו על הז' ימים מ"מ כיון דלאו יום שלם הוא אלא שעה אחת ושליש של שעה אין בכך כלום ואפשר עוד בשכר שהלכה לקרוא לאמו של משה הוסיפו לה ד' שלישים וכא דנקט רש"י שעה אחת לאו דוקא שעה שלמה שהוא אחד מכ"ד שעות שביום אלא כלומר עת אחת דהיינו שליש שעה וק"ל: חסלת פרשת בהעלתך

פירוש ע"ט

אז דיא שכינה איז אויף איר ברוגז געווארן נאהער זיא זיצן פאר שלאסן פערצען טאג. אונ דאך וויל איך מער ניט נאר תסגר שבעת ימים זיא זאל זיצן פאר שלאסן זיבן טעג מחוץ למחנה פון אויסן וויינין פון דער מחנה ואחר תאסף אונ דער נאך זאל זיא אריין גנומן ווערן אין דער מחנה: (טו) ותסגר מרים אונ מרים איז פאר שלאסן געווארן שבעת ימים זיבן טאג מחוץ למחנה פון אויסן וויינין פון דער מחנה והעם לא נסע אונ דאס פאלק האט ניט גצוגן עד האסף מרים ביז מרים איז אריין גנומן געווארן אין דער מחנה. רש"י שרייבט וויל זיא איז גשטאנן איין שעה ביי משה פון דר ווייטן בשעת אז מען האט אים אין וואסר אריין געווארפן האט איר הקב"ה דעם כבוד אן גטאן אז כל ישראל האבן איר גווארט זיבן טאג: (טז) ואחר אונ דער נאך אז מרים איז אריין גקומן אין דער מחנה נסעו העם מחצרות האט דאס פאלק גצוגן פון חצרות ויחנו במדבר פארן אונ זיי האבן גרועט אין דר מדבר פארן:

***

הפטרת בהעלתך

בזכריה סימן ב

רני ושמחי בת־ציון כי הנני־בא ושכנתי בתוכך נאם־יהוה: ונלוו גוים רבים אל־

פירוש ע"ט

רני זינג ושמחי אונ פרייא דיך בת ציון דיא שטאט ציון כי הנני בא וואדום נון איך קום אונ איך

כוכב מישראל

(רני ושמחי בת ציון וגו' ושכנתי בתוכך). ע"פ משל ערב אגדול הדור איז גקומן אין אשטאט וואו

יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא וְהָיוּ לִי לְעָם וְשָׁכַנְתִּי בְתוֹכֵךְ וְיָדַעַתְּ כִּי־יְהוָה צְבָאוֹת שְׁלָחַנִי אֵלָיִךְ׃ וְנָחַל יְהוָה אֶת־יְהוּדָה חֶלְקוֹ עַל אַדְמַת הַקֹּדֶשׁ וּבָחַר עוֹד בִּירוּשָׁלָםִ׃ הַס כָּל־בָּשָׂר מִפְּנֵי יְהוָה כִּי נֵעוֹר מִמְּעוֹן קָדְשׁוֹ׃ וַיַּרְאֵנִי אֶת־יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל עֹמֵד לִפְנֵי

פירוש ע״ט

וועל רוּעֶן צְווִישְׁן דִיר אַזוֹ רֶעט גָאט : וְנִלְווּ גוֹיִם רַבִּים אוּנ זַייא וָועלְן זִיךְ בַּהֶעפְטְן פִיל פֶעלְקֶר צוּ גָאט אוּנ זַייא וָועלְן זַיין צוּא מִיר צוּא אַיין פָאלְק . זָאגְט דֶער נָבִיא זְכַרְיָה אַז דוּ וָועסְט זֶעהֶן אַז עֶס וָועט אַזוֹ זַיין וְיָדַעַתְּ וָועסְטוּ וִויסְן אַז גָאט ווָאס הֶערְשְׁט אִיבֶּר אַלֶע הֶערְשַׁאפְט הָאט מִיךְ גְשִׁיקְט נְבִיאוֹת זָאגְן צוּ דִיר יִשְׂרָאֵל : וְנָחַל יְיָ אוּנ גָאט וָועט אַרְבְּן דָאס הוֹז גְזִינְד פוּן יְהוּדָה צוּ זַיין אַחֵלֶק עַל אַדְמַת הַקּוֹדֶשׁ אוֹיף דֶעם הַיילִגְן לַאנְד אוּנ עֶר וָועט נָאךְ אוֹיס דֶערוֶוועלְן אִין יְרוּשָׁלַיִם : הַס טוּט אָפּ אָדֶר שְׁווַייגְט כָּל בָּשָׂר אַלֶע לַייבֶּר פוּן פַאר גָאט כִּי ווָארוּם נֵעוֹר עֶר הָאט זִיךְ דֶר וָועקְט מִמְּעוֹן קָדְשׁוֹ פוּן זַיין הַיילִיג וואוּנוּנְג : וַיַּרְאֵנִי אוּנ גָאט הָאט מִיר גְוִויזְן דֶעם

כוכב מישראל

קַיינֶר הָאט אִים נִיט גְקֶענְט נָאר אַיין בעה״ב הָט פַאר שְׁטַאנֶן עֶר מוּז זַיין אַאִישׁ נִכְבָּד הָאט עֶר אִים גְבֶעטְן עֶר זָאל בַּייא אִים הָאבְּן אַכְסַנְיָא דֶער נָאךְ זֶענֶן דִיא אַנְשֵׁי הָעִיר דֶער ווּסְט אַז עֶר אִיז אַגָאוֹן עוֹלָם אַגָדוֹל הַדוֹר . הָאט זִיךְ דֶער בעה״ב מִתְפָּאֵר גְוֶועזְן אַז עֶר אִיז חָשׁוּב בַּייא דֶעם רַב אוּנ דֶרִיבֶּר הָאט עֶר בַּייא אִים אַכְסַנְיָא . זָאגְן דִיא בַּעֲלֵי בָתִּים ווָאס רִימְסְטוּ דִיךְ אוּמְזוּנְסְט ווַייל עֶר הָט נִיט גְקְרִיגְן קֵיין אַכְסַנְיָא דְרִיבֶּר אִיז עֶר אַיין גְשְׁטַאנֶן בַּייא דִיר . וֶוען אַנַאנְדֶערֶר זָאל אִים בֶּעטְן ווָאלְט עֶר צוּא יֶענֶם גְגַאנְגְן נִיט צוּא דִיר אִין אַיְאהֶר אַרוּם אִיז דֶר רַב ווַייטֶר גְקוּמֶן זֶענֶן אִים אַנְטְקֶעגְן גְגַאנְגְן דִיא נִכְבָּדֵי הָעִיר אוּנ הָאבְּן אִים גְבֶּעטְן אוֹיף זַייעֶר אַכְסַנְיָא עֶנְטְפֶערְט דֶער רַב אִיךְ ווֶעל נִיט מְשַׁנֶּה זַיין מַיין אַכְסַנְיָא מִיר גְפֶעלְט דֶר בעה״ב עֶר הָאט מִיךְ עֶרְלִיךְ גְהַאלְטְן אֵיידֶר עֶר הָאט גְווּסְט ווֶער אִיךְ בִּין דֶענְצְמָאל הָאבְּן אַלֶע גְזֶעהֶן אַז דֶער בעה״ב הָאט מַיין חֵן וִויא דִיא גַאנְצֶע שְׁטָאט אַזוֹ בַּייא מַתַּן תּוֹרָה אִיז הַשי״ת אַרוּם גְגַאנְגְן צוּא כָּל אוּמָה וְלָשׁוֹן אוּנ קֵיינֶר הָאט נִיט גְווָאלְט מְקַבֵּל זַיין נָאר דִיא יִשְׂרָאֵל דֶענְצְמָאל הָאט מֶען נָאךְ נִיט דֶער קֶענְט אַז דִיא יִשְׂרָאֵל זֶענֶן מַיין נוֹשֵׂא חֵן וִויא אַלֶע עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים ווַייל עֶר אִיז מַשְׁרֶה שְׁכִינָתוֹ בַּייא זַייא ווַייל עֶר הָט קֵיין אַנְדֶער אָרְט נִיט גְהַאט אָבֶּר לֶעָתִיד אַלֶע עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וֶועלְן קוּמֶען לִקְרוֹא כּוּלָּם בְּשֵׁם יְיָ . ווֶען הַשי״ת וֶועט מַשְׁרֶה שְׁכִינָתוֹ זַיין אוֹיף דִיא יִשְׂרָאֵל דֶענְצְמָאל וֶועט נִתְפַּרְסֵם וֶוערְן דָס חֲשִׁיבוּת פוּן דִיא יִשְׂרָאֵל . דָאס זָאגְט דֶער פָּסוּק (רָנִּי וְשִׂמְחִי וגו׳) דָאס מָאל מֶענְסְטוּ בַּת צִיּוֹן זִינְגְן אוּנ פְרֵייעֶן זִיךְ אוּנ בַּארִימֶען מִיט ווָאס (וְשָׁכַנְתִּי בְתוֹכֵךְ) אִיךְ ווֶעל מַשְׁרֶה שְׁכִינָתִי זַיין בַּייא דִיר . ווַייל דִיא צַייט (וְנִלְווּ גוֹיִם רַבִּים וגו׳) אַלֶע עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וֶועלְן קוּמֶן אוּנ וֶועלְן בֶּעטְן אַז דִיא שְׁכִינָה זָאל זַיין בַּייא זַייא פוּן דֶעסְט ווֶעגְן (וְשָׁכַנְתִּי בְתוֹכֵךְ) דֶער מִיט (וְיָדַעַתְּ כִּי יְיָ צְבָאוֹת שְׁלָחַנִי אֵלָיִךְ) אַז גָאט הָאט מִיךְ נָאר גְשִׁיקְט צוּא דִיר זָאלְסְט אִים בּוֹיעֶן אַבֵּית הַמִּקְדָּשׁ דָאס אִיז אַצֵייכֶן אוֹיף דַיין חֲשִׁיבוּת (וְנָחַל יְיָ אֶת יְהוּדָה חֶלְקוֹ) :

(רָנִּי וְשִׂמְחִי בַּת צִיּוֹן וגו׳) ע״פ מָשָׁל אַז אַסוֹחֵר אִיז גְקוּמֶן אִין אַשְׁטָאט אַרַיין מִיט אַסַאךְ סְחוֹרוֹת אוּנ עֶר הָט גְהַאט דָארְט קְרוֹבִים עֲנִיִּים וְאֶבְיוֹנִים אוּנ עֶר אִיז אַיין גְשְׁטַאנֶן בַּייא אַיין קְרוֹב אַלַאנְגֶע צַייט בִּיז עֶר הָאט פַאר קוֹיפְט אַלֶע סְחוֹרוֹת וִויא עֶר הָאט זִיךְ מַכִין גְוֶועזְן אִין ווֶעג אַרַיין הָאט עֶר גְגֶעבְּן אַלֶע זַיינֶע קְרוֹבִים מַתָּנוֹת . נָאר דֶעם קְרוֹב ווָאס עֶר אִיז בַּייא אִים אַיין גְשְׁטַאנֶן הָאט עֶר אִים גְגֶעבְּן מֵיין נָאר עֶר הָאט צוּא טֵיילְט דִיא מַתָּנָה אוֹיף צְווַיי חֲלָקִים אֵיין חֵלֶק פַאר זַיין שְׂכַר דִירָה אוּנ אֵיין חֵלֶק גְלַייךְ מִיט אַלֶע קְרוֹבִים וֶוען עֶר זָאל אִים גֶעבְּן דִיא מַתָּנַת אִין אֵיינֶם ווָאלְט עֶר גְמֵיינְט אַז דִיא דִירָה אִיז גְוֶועזְן בְּחִנָּם . דָאס זָאגְט דֶער פָּסוּק (רָנִּי וְשִׂמְחִי) זִינְג אוּנ פְרֵייא דִיךְ שְׁפִּילְט (כִּי הִנְנִי בָא וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכֵךְ) דִירְךְ דֶעם וֶועט זַיין (וְנִלְווּ גוֹיִם וגו׳ וְנָחַל יְיָ אֶת יְהוּדָה חֶלְקוֹ). יְהוּדָה וֶועט יַרְשֶׁענְן דָאס חֵלֶק ווָאס אִיז רָאוּי צוּא אִים פוּן הַשי״ת ווָאס עֶר אִיז אַמֵּטִיב לַכֹּל. אוּנ דֶער נָאךְ (וּבָחַר עוֹד בִּירוּשָׁלָיִם) נָאךְ אַחֵלֶק מֵיין אוֹיף יֶענֶע חֲלָקִים. כְּדֵי מְעַנֵּג צוּא זַיין דִיא יִשְׂרָאֵל בַּאזוּנְדֶר ווָאס בַּייא זַייא אִיז דֶער מַסְחָר גְשְׁלָאסְן גְוֶוארְן :

(הַס כָּל בָּשָׂר וגו׳) ע״פ מָשָׁל אַז דֶער רֶבִּי לֵייגְט זִיךְ בַּייא טָאג אַבִּיסֶל שְׁלָאפְן שְׁנַת הַצָּהֳרַיִם שְׁפִּילְן זִיךְ דִי תַּלְמִידִים דֶער אִין נִיט. אוּנ דֶער אִין דוּימִין. אוּנ אַז זַייא דֶער הֶערְן נָאר אַז דֶער רֶבִּי חַאפְּט זִיךְ אוֹיף פוּן שְׁלָאף וִוּפְן זַייא אַרוּנְטֶער שְׁטִילֶערְהֵייט יֶעדֶר בַּאזוּנְדֶר אוּנְטֶערְן טִישׁ צוּא זַיין סֵפֶר אוֹיף זַיין אָרְט . אַזוֹ אוֹיךְ בִּזְמַן הַגָּלוּת כִּבְיָכוֹל אִיז גְגְלִיכְן וִויא עֶר שְׁלָאפְט. וִויא עֶס שְׁטֵייט אִין פָּסוּק (עוּרָה לָמָּה תִישָׁן) . שְׁפִּילְן זִיךְ אַלֶע עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים דֶער מִיינְט דִיא ע״ג אוּנ דֶר דִינְגְט דִיא ע״ג אָבֶּר לְעֵת קֵץ כִּבְיָכוֹל וֶועט זִיךְ אוֹיף חַאפְּן פוּן שְׁלָאף וִויא עֶס שְׁטֵייט וַיִּקַץ כְּיָשֵׁן יְיָ דֶענְצְמָאל וֶועלְן דִיא עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים דֶער הֶערְן אַז כִּבְיָכוֹל אִיז שׁוֹן ווַאכִינְדִיג וֶועלְן זַייא זִיךְ בַּאהַאלְטְן שְׁטִילֶערְהֵייט פוּן קֵיל שְׁרֶעק פַאר הַשי״ת. דָאס זָאגְט דֶער פָּסוּק (הַס כָּל בָּשָׂר מִפְּנֵי יְיָ כִּי נֵעוֹר מִמְּעוֹן קָדְשׁוֹ) :

(וַיַּרְאֵנִי אֶת יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל וגו׳) ע״פ מָשָׁל אַגְבִיר הָאט גְהַאט אַסַאךְ מְסַחֲרִים אוּנ אַסַאךְ מְשׁוּלָּחִים אוּן אִיבֶּר זֵייא אִיז גְוֶועזְן אַנֶאמֶן ווָאס עֶר הָאט גְפִירְט דָס גַאנְצֶע גְשֶׁעפְט אוּנ אַלֶע מְשׁוּלָּחִים הָאבְּן גְנוּמְן בַּייא אִים

אלאך יהוה והשטן עמד על־ימינו לשטנו: ויאמר יהוה אל־השטן יגער יהוה בך
השטן ויגער יהוה בך הבחר בירושלם הלוא זה אוד מצל מאש: ויהושע היה לבש
בגדים צואים ועמד לפני המלאך: ויען ויאמר אל־העמדים לפניו לאמר הסירו
הבגדים הצאים מעליו ויאמר אליו ראה העברתי מעליך עונך והלבש אתך מחלצות:
אמר ישימו צניף טהור על־ראשו וישימו הצניף הטהור על־ראשו וילבשהו בגדים

פירוש ע"ט

הושע כהן גדול ער איז געשטאנען פאר דעם מלאך פון גאט אונ דר שטן איז געשטאנען פר זיין רעכטע האנט צו הינדערן אים כלומר דר שטן האט אויף אים מקטרג געוועזן וואס זיינע זין האבן ניט רעכט געטאן אונ ער האט זייא ניט געווערט: ויאמר יי' האט געזאגט דער מלאך פון גאט צום שטן יגער יי' בך גאט שרייעט אן אין דיר דוא שטן אונ ער שרייעט ווידר אמאל אין דיר אן דער גאט וואס האט אוס דר וויילט אין ירושלים אז דוא זאלסט אויף אים ניט מקטרג זיין ווארום ער איז אצדיק הלא פאר וואר דער דאזיגר יהושע כהן גדול איד איין בראנד מוצל מאש וואס ער איז ווארן באשירמט פון פייער ער איז ניצול געווארן: ויהושע אונ יהושע כהן גדול איז געוועזן אן געקלייד איין גריכטע קליידר כלומר די עבירה הט ער געהאט וואס ער האט זיינע זין ניט געווערט אזו וויא אובן איז געשטאנען ועומד אונ ער איז געשטאנען פאר דעם מלאך: ויען האט דער מלאך געענטפרט צוא דיא מלאכים וואס זענן געשטאנען פאר אים צוא באדינען אים טוט אפ דיא איין גריכטע קליידר פון אים כלומר לאזן זיינע זין תשובה טאן וועט גאט אים מוחל זיין אונ דער מלאך האט געזאגט צו יהושע כהן גדול ראה העברתי מעליך עונך והלבש אותך מחלצות זעה איך האב געמאכט איבר פארן פון דיר דיינע זינד כלומר אז דיינע זין וועלן תשובה טאן וועט מען דיר מוחל זיין דיינע זינד אונ איך האב דיך אן געקלייד ווייסע אונ שיינע

כוכב מישראל

תורש נעלם אונ פלעגן אים אן טאן כבוד. דער ווייל איז איינר פון דיא משולחים מצליח געווען אונ האט נושא חן געווען בייא דעם גביר האט ער געהייסן דעם נאמן ער זאל אים מוסיף זיין אויף זיין שכירות אונ איבר געבן אונטער זיין האנד גרוסע מסחרים אזו האט ער מצליח געווען ביז מאנן ער איז געווארן בייא דעם גביר מיין חשוב וויא דר נאמן אונ כדי אז דר משולח זאל וויסן באמת האט ער געהייסן דעם נאמן אז ער אליין זאל אזו זאגן דעם משולח אזו איז דא דר מלאך איז פריער געוועזן גרעסר פר יהושע הייל ער איז געווען מלובש בבגדים צואים. נאר דער נאך ווייא מען האט אים אן געטאן טייערע מלבושים איז זיין כבוד געווארן גרעסר וויא אמלאך. דאס זאגט דר פסוק (ויהושע היה לבוש בגדים צואים). דדיבר ועומד לפני המלאך איז ער געשטאנען וויא אנגבנע פאר דעם מלאך ער זאל גריים זיין צוא זיין באפעל וואס ער וועט אים הייסן דער נאך וויא יהושע האט נושא חן געווען מחמת זיין צדקות והלבש אותו מחלצות מען האט אים אן געטאן טייערע מלבושים וצניף טהור איז זיין כבוד נתעלה געווארן אז ומלאך יי' עומד איז דר מלאך געשטאנען מוכן צוא זיין באפעל פון יהושע. אונ כדי יהושע זאל וויסן באמת (ויעד מלאך יי' ביהושע) האט דר מלאך עדות געזאגט אונ האט מודיע געווען יהושע. (אם בדרכי תלך וגו' ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה) דיין מעלה איז גרעסר וויא דיא מלאכים ווייל זייא זענן עומדים אונ דוא ביסט אמהלך ממעלה למעלה:

(יגער יי' בך השטן וגו') ע"פ משל צחוי תלמידים האבן געלערנט אין איין חדר איינר איז געווען אמשכיל אמתמיד אונ דער רבי האט אים ליב געהאט אהבת נפש. אונ דער אנדערער איז געווען פאר שיים און אנימיין יונגל דר רבי האט אים פיינט געהאט. אין אצייט ארום האט דר רב געזאגט צוא דעם גוטן תלמיד איך וויל דיר געבן אמכתב תעודה אניש־יפט מיט מיין חתימה אז דוא ביסט אמבין דבר און אמתמיד דר אנדערר תלמיד הט אים מקנא געווען אונ האט זיך געהאלטן איין עצה אז ער וועט אויף אים מלשין זיין ער האט געמאכט ליצנות פון רבין בתוך קהל ועדה רופט זיך אן איינר פון זייני חברים עס איז אומזונסט דוא וועסט נאר ניט מאכן דר רבי וועט דיך נאר ניט הערן. איינמאל ער איז דיר אשונא דאס אנדערע מאל ער האט יענם ליב (ועל כל פשעים תכסה אהבה). דער שטן איז געשטאנען בייא דיא רעכטע זייט פון יהושע משטין צוא זיין אויף בנין הבית איז מען אים מודיע אז עס איז אומזונסט איינמאל השי"ת איז דער מקור הטוב ער וויל נאר מטיב זיין. ניט מען זאל משטין זיין. דאס אנדערע מאל ווייל השי"ת האט ליב ירושלים אונ וויל בנין הבית וועט ער ניט הערן לקול מלחשים דאס זאגט דער פסוק (יגער יי' בך השטן) ווייל דוא ביסט אשטן וועסטו דוא פיסט שלעכטס וואס איז דער ווידר למדת טובו יתברך. דאס אנדערע מאל יגער בך ער וועט אן דיר אן שרייען הבוחר בירושלים ובנין הבית וועט ער פאר דעקן על כל פשע:

ומלאך יהוה עמד: ויעד מלאך יהוה ביהושע לאמר: כה־אמר יהוה צבאות אם
בדרכי תלך ואם את־משמרתי תשמר וגם־אתה תדין את־ביתי וגם תשמר את־חצרי
ונתתי לך מהלכים בין העמדים האלה: שמע־נא יהושע | הכהן הגדול אתה ורעיך
הישבים לפניך כי־אנשי מופת המה כי־הנני מביא את־עבדי צמח: כי | הנה האבן
אשר נתתי לפני יהושע על־אבן אחת שבעה עינים הנני מפתח פתחה נאם יהוה
צבאות ומשתי את־עון הארץ־ההיא ביום אחד: ביום ההוא נאם יהוה צבאות תקראו
איש לרעהו אל־תחת גפן ואל־תחת תאנה: וישב המלאך הדבר בי ויעירני כאיש
אשר־יעור משנתו: ויאמר אלי מה אתה ראה ואמר ויאמר כתיב ראיתי והנה מנורת זהב
כלה וגלה על־ראשה ושבעה נרתיה עליה שבעה ושבעה מוצקות לנרות אשר על־

פירוש ע״ם

קליידר כלומר זכיות: ואמר אונ איך זכריה האב גזאגט ישימו צניף טהור על ראשו מען זאל אים אן טאן איין ריינע הוב אויף זיין קאפ כלומר איך האב גאט געבעטן אז ער זאל זיך אויף אים דר בארמן וישימו האט מען אים אן גיטאן אריינע הוב אויף זיין קאפ אונ מען האט אים אן גקלייד מיט קליידר אונ דער מלאך פון גאט איז גשטאנן: ויעד אונ ער האט פאר ווערט כלומר דער מלאך פון גאט האט איין התראה גטאן אין יהושע אונ האט אזו גזאגט: כה אמר אזו האט גזאגט גאט ווס הערשט איבר אלע הערשאפט אם בדרכי תלך אז דו וועקסט גיין אין מיין וועג אונ אז דוא וועסט היטן מיין היטונג וגם אונ איך וועל דיר טאן וואס ווייטר שטייט אתה תדין דו וועסט משפטן אונ וועקסט ריכטין אונ וועסט זיין איין עלצטר איבר מיין הויז דאס מיינט מען דעם בית המקדש ונתתי לך אונ איך וועל צו דיר געבן מהלכים גייענדיגע צווישן די שטייענדיגע כלומר בשעת תחיית המתים וועסטו אויך לעבדיג ווערן אונ וועקסט גיין צווישן דיא מלאכים: זאגט דער נביא זכריה ווייטר פון גאטס וועגן שמע נא הער צוא נון דוא יהושע כהן גדול דוא אונ דיינע גזעלן חנניה מישאל ועזריה ווס זייא זיצן פאר דיר כי ווארום אנשי לייט מופת וואונדר המה זייא כי הנני מביא אז נון איך וועל ברענגן צוא מיין קנעכט זרובבל צמח אשפראצונג איך וועל אים מאכן שפראצן אגדולה אונ איך וועל אים געבן חן בייא דעם מלך אין דיא אוגן אז דער מלך וועט טאן זיין בגער אין דעם עסק פון בנין:

פירוש ע״ט

כי הנה האבן ווארום דעם שטיין וואס איך האב געגעבן צו פאר יהושע כלומר דעם גרונט וואס איר האט געלייגט אונ איר האט אן גהובן בויען דעם בית המקדש אין דיא טעג פון כורש המלך אונ דורך כורש מיט זיינע שרים איז בטל גווארן דער בנין. אונ דער יסוד איז אין אייערע אוגן גרעכינט גוועזן פאר נישט זאג איך אייך על אבן אחת דארט וואו עס ליגט איין שטיין וועט איר זעהן מיט אייערע אוגן זיבן שטיינר הנני מפתח נון איך וועל אויף בינדן איר קנופ כלומר איך וועל פאר שטערן דיא עצה פון אייערע פיינט מען זאל מבטל זיין דעם בנין פון דעם בית המקדש ומשתי אונ איך וועל אפ מאן דיא זינד פון דעם לאנד אין איין טאג: ביום ההוא אין דעם זעלביגן טאג וועל איך געבן אייך איין ברכה אין אייערע פירות דאס רעט גאט תקראו איש איר וועט רופן איין מאן צוא זיין גזעלן ער זאל קומן צוא אונטר זיין ויין שטאק צו טרינקן אונ צו אונטר זיין פייגן בום צו עסן: וישב המלאך אונ דער מלאך ווס האט גרעט מיט מיר האט ווידר גקערט אונ ער הט מיך דער וועקט אזו וויא איין מענטש וואס ער וועקט זיך אויף פון זיין שלאף: ויאמר אלי אונ ער האט גזאגט צו מיר וואס זעסטו האב איך גזאגט ראיתי איך זעה איין מנורה וואס זיא איז גאר פון גאלד אונ פון אובן איז איין בעקן אונ זיבן רערליך איז אין איר אונ צוא איטליכן רעריל איז פאר האנדן זיבן רינגליך וואס פון דעם בעקן איז גרונן דאס אייל דורך דיא רינגליך צו איטליכן באזונדר: ושנים זיתים

הָאשָׁהּ: וּשְׁנַיִם זֵיתִים עָלֶיהָ אֶחָד מִימִין הַגֻּלָּה וְאֶחָד עַל־שְׂמֹאלָהּ: וָאַעַן וָאֹמַר אֶל־
הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי לֵאמֹר מָה אֵלֶּה אֲדֹנִי: וַיַּעַן הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי וַיֹּאמֶר אֵלַי הֲלוֹא
יָדַעְתָּ מָה־הֵמָּה אֵלֶּה וָאֹמַר לֹא אֲדֹנִי: וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אֵלַי לֵאמֹר זֶה דְּבַר־יְהוָה אֶל־
זְרֻבָּבֶל לֵאמֹר לֹא בְחַיִל וְלֹא בְכֹחַ כִּי אִם־בְּרוּחִי אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת: מִי־אַתָּה הַר־
הַגָּדוֹל לִפְנֵי זְרֻבָּבֶל לְמִישֹׁר וְהוֹצִיא אֶת־הָאֶבֶן הָרֹאשָׁה תְּשֻׁאוֹת חֵן חֵן לָהּ:

פירוש עט

און צווייא בוימר וואס דיא צווייא אייל בערטן וואקסן דרויף זענן געשטאנן לעבן דער מנורה איין אייל בירט פון דער רעכטר זייט פון דעם בעקן אונ אויף דער לינקע זייט פון דעם בעקן: וָאַעַן אונ איך האב גזאגט צו דעם מלאך וואס האט צו מיר גרעט לֵאמֹר צו זאגן וואס בטייט דאס מיין האר: וַיַּעַן אונ ער האט גענטפֿערט דר מלאך וואס ער האט מיט מיר גרעט אונ ער האט צו מיר גזאגט הֲלֹא יָדַעְתָּ ווייסטו דען ניט וואס דאס בטייט האב איך גזאגט איך ווייס ניט מיין האר: וַיַּעַן האט דער מלאך גענטפֿערט אונ האט צוא מיר אזו גזאגט זֶה דְּבַר יְיָ דאס איז דיא רייד פון גאט אֶל צוא זרובבל כלומר דאס איז צו דיר אסימן אז דו זאלסט מבטיח זיין צוא זרובבל אונ אזו צו זאגן לֹא בְחַיִל ניט מיט מיא אונ ניט מיט כֹּחַ כִּי אִם בְּרוּחִי נאר איך וועל געבן מיין רוח אויף דריוש אונ ער וועט אייך שאפֿן אז איר זאלט בוען דעם בית המקדש

פירוש עט

אונ אלע הוצאות וואס מען וועט בדארפֿן דער צו וועט ער געבן פון זיין געלט אונ איר וועט ניט בדארפֿן צו קיין שום אנדרן מענטשנס הילף דאס האט גאט גזאגט: מִי אַתָּה ווער ביסטו דו גרוסר בארג דוא וועסט דאך זיין פֿר זרובבל צו איין גלייכן פלאץ: וְהוֹצִיא אונ ער וועט ארויס ציהן הָאֶבֶן דעם שטיין דאס מיינט מען דעם בלייער וואס דיא מייסטרס מעסטן דער מיט בשעת בנין הָרֹאשָׁה דר עלצטר כלומר דר זרובבל וועט זיין דר עלצטר מייסטר איבר אלע מייסטרס אונ דער בית המקדש וועט גבועט ווערן אזו וויא ער וועט הייסן אונ עס וועט זיין זייער אשיינר בנין תְּשֻׁאוֹת חֵן חֵן לָהּ אבערימונג פון חן וועט זיין צוא דעם בלייער שטיין אטלכר וועט לובן דעם בנין אונ וועט זאגן וואס פאר אשיינר בנין דאס איז וואס דורך דעם בלייער שטיין איז גבועט גווארן:

אונקלוס

במדבר יג שלה

א וּמַלִּיל יְיָ עִם משֶׁה לְמֵימָר:
ב שְׁלַח לָךְ גֻּבְרִין וִיאַלְלוּן

יג א וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר:
ב שְׁלַח־לְךָ אֲנָשִׁים וְיָתֻרוּ

ת״א שלח לך אנשים סוטה לד:

בעל הטורים

(ב) שלח לך. סמיך מרגלים למרים דבבילה נה״ר שספרו: שלח לך אנשים. ס״ת הכם שיהו חכמים וצדיקים.

פירוש רשב״ם

(ב) שלח לך. כל נשיא בהם. עיקר פשוטו כך: כל אלה שנים עשר אנשים תקח מאותם

רש״י

(ב) שלח לך אנשים. (במדבר רבה) למה נסמכה א פרשת מרגלים לפ׳ מרים לפי שלקתה על עסקי דבה שדברה באחיה ורשעים הללו

שפתי חכמים

א הכי מקשה רש״י למה נסמכה פ׳ מרגלים לגבי לפ׳ מרים דהיה לו לסמוך ג״כ לפ׳ קרח ולפ׳ מרים והיה לו להקדים מהלוקת קרח ואח״כ מרים ואח״כ מרגלים

פירוש עט

(א) וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר אונ גאט האט גרעט צוא משה אזו צוא זאגן: (ב) שְׁלַח לְךָ

פירוש עט

שיק פון דיין דיעה וועגן אֲנָשִׁים קעטליכע מאנן וְיָתֻרוּ אֶת אֶרֶץ כְּנַעַן אונ זיי זאלן אום שפעהן

וְיָתֻ֙רוּ֙ אֶת־אֶ֣רֶץ כְּנַ֔עַן אֲשֶׁר־אֲנִ֥י נֹתֵ֖ן לִבְנֵ֣י יִשְׂרָאֵ֑ל אִ֣ישׁ אֶחָ֨ד אִ֜ישׁ אֶחָ֤ד לְמַטֵּ֣ה אֲבֹתָיו֙ תִּשְׁלָ֔חוּ כֹּ֖ל נָשִׂ֥יא בָהֶֽם׃
ג וַיִּשְׁלַ֨ח אֹתָ֥ם מֹשֶׁ֛ה מִמִּדְבַּ֥ר פָּארָ֖ן עַל־פִּ֣י יְהוָ֑ה כֻּלָּ֣ם

אנשים

וְיַאֲלְלוּן יָת אַרְעָא דִכְנַעַן דִּי אֲנָא יָהֵב לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל גַּבְרָא חָד גַּבְרָא חָד לְשִׁבְטָא דַאֲבָהָתוֹהִי תִּשְׁלְחוּן כֹּל רַבָּא דִבְהוֹן׃
ג וּשְׁלַח יָתְהוֹן מֹשֶׁה מִמַּדְבְּרָא דְפָארָן עַל

מימרא

פירוש רשב"ם

שבישראל שנשא אותם לבם ללכת שתכוין את העם מי האיש שירצה ללכת לרגל את הארץ. ומאותם שיאמרו ללכת תקח ותבחר מהם שנים עשר ולפי שהאנשים גבורים שאינם יראים ורך לבב ראוים ללכת בארץ נכריה תם להתחזק ולקחת מפרי הארץ לכך הוצרך להכריז ולא נקבם הקב"ה בשמות כשם שעשה לנשיאים שמנו את ישראל ובנשיאים שהנחיל את הארץ באלה מסעי. שאותם היו נקובי שמות : כל נשיא בהם. הטעם שתחת כל מוכיח

בעל הטורים

שלח לך כמו למנין של"ח שנים ישתלחו וילאו בגלות שבני אלפים ושל"ח שנים הרב הבית וכן שלח מעל פני ויצאו (ירמיה טו) : (ג) וישלח אותם משה. ס"ת המה שאמר להם כחמה הכנסו לעיר שלטולם יכנס אדם בכי טוב ויצא בכי טוב: ראשי בני ישראל המה. המה עולה ל' מלמד שהיו שרי ט"ן :

שפתי חכמים

שכרי מחלוקת של קרח במהרות היה אבל ענין מרגלים בפארן היה. ומתרץ לפי שלקתה כו' ומ"ה כתב הפרשיות שלא על הסדר כדי לדרוש זה ואם היה כתבן על הסדר אע"פ שהיה מקדים מרגלים למרים לא היה יכול לדרוש זה דלמא כסדר הם נכתבים הרא"ם. (נח"י) כבר כתבתי כ"פ שאין הרב כותב טעם על הסמיכה אלא א"כ יש בכתוב איזה יתור או שנוי לבון וכיוצא בזה שהכתוב מקפיד על הסמיכה אף בכאן מה שכ' וישלח אותם מהם ממדבר פארן הוא מיותר דהא לעיל מזה כתיב ויחנו במדבר פארן ופשיטא דמשם נשלחו אלא ודאי שהכתוב הודיע לנו מקום השליחות ל"ל שאע"פ במאמרים נשמו ובאו למדבר פארן וה"ל לקחת מוסר ואעפ"כ הטאו ובלא כפי' הרא"ם : ב דק"ל שלא גלוי וידוע לפני הקב"ה שיעלו מרגלים לפניהם שעל ידם יבא פורענויות להם בהם שפתידים להטות ע"י שליחות זה א"כ למה לוה להם שלא יבואו לא"י כי ימותו במדבר ועל זה פי' אני איני מלוה לך וכרא"ם פי' ממלת שלח קדרים ולא ממלת לך דכיון דכתיב והקרבון אלי כלכם ותאמרו נשלחה אנשים לפנינו וגו' ובודאי נמלך משה בהקב"ה ובאתה כתשובה שלח והכרת הוא נתינת רשות ולא לווי כיון שהוא תשובה שאלה מורה הוא על נתינת רשות ולא ליווי ומלת לך ל"ל או דרך הלשון כך הוא כמו פעמים הלך הלך לו או לדרוש כשראה הקב"ה את המרגלים שעתידין להטות קרא אותן לשמו של משה שלח לך וגו' וכשראה הקב"ה את הזקנים שמעמידים כשרים קרא אותן לשמו שנאמר אספה לי ע' איש רא"ם : ג וכדאמרינן הכא ליטעא פותחין לו. (נח"י) אין הפי' שישראל יטעו בכוונת דברי המרגלים אלא שהמרגלים יטעו והיינו ארץ אוכלת יושבים שטעו המרגלים וכמו שפי' הרב שם : ד פי' ולא בגזירתו של השם שזה לא היה רק לרצונם. ואין לפרש דעל פי ה' אאותם קאי

רש"י

ראו ולא לקחו מוסר: שלח לך. (במדבר רבה סוטה לו) לדעתך ב אני איני מלוה לך אם תרלה שלח לפי שבאו ישראל ואמרו (דברים א) נשלחה אנשים לפנינו כמה שנאמר (שם) ותקרבון אלי כלכם וגו'. ומשה נמלך בשכינה אמר אני אמרתי להם שהיא טובה שנאמר (שמות ג) אעלה אתכם מעני מלרים וגו' חייהם שאני נותן להם מקום לטעות ג בדברי מרגלים למען לא יירשוה : (ג) על פי ה'. ברשותו ד שלא עכב על

פירוש ע"ם

דאס לאנד כְּנַעַן אֲשֶׁר אֲנִי נוֹתֵן לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וואס איך טוא געבן צוא דיא קינדר ישראל. רש"י שרייבט דרום שטייט דיא פרשה פון דיא מרגלים נאהונט פון דער פרשה פון מרים וייל דיא האט לשון הרע גרעט אויף איר ברודר אונ דער פאר איז זיא געשטראפט געווארן מיט צרעת אונ דיא מרגלים האבן דאס געזעהן אונ האבן פארט קיין מוסר דער פון ניט גנומן אונ האבן גרעט לשון הרע אויף ארץ ישראל. אונ דרום זאגט דער פסוק שיק פון דיין דעה וועגן וואראם דיא ישראל זענן גקומן צוא משה אונ האבן גזאגט מיר ווילן שיקן מאנן אונ זיא זאלן אום זעהן דאס לאנד האט זיך משה בראטן מיט דער שכינה האט הקב"ה געענטפרט איך האב זייא גזאגט אז דאס איז אגוט לאנד אונ איך שאף דיר ניט אז דוא זאלסט שיקן מרגלים נאר זייא ווילן מיר ניט גלייבן דרום זאג איך דיר אז דוא ווילסט שיק. נאר איך ווער ביי זייער לעבן אז איך וועל זייא געבן איין ארט זייא זאלן זיך טועה זיין אין דיא רייד פון דיא מרגלים כדי זייא זאלן ניט ירשנן דאס לאנד אִישׁ אֶחָד צוא איטלכן שבט זאלט איר שיקן איין מאן כֹּל נָשִׂיא בָּהֶם אלע הערן - צווישן זייא : (ג) וַיִּשְׁלַח אוֹתָם מֹשֶׁה מִמִּדְבַּר פָּארָן האט

אֲנָשִׁים רָאשֵׁי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל הֵמָּה׃
ד וְאֵלֶּה שְׁמוֹתָם לְמַטֵּה רְאוּבֵן
שַׁמּוּעַ בֶּן־זַכּוּר׃ ה לְמַטֵּה שִׁמְעוֹן
שָׁפָט בֶּן־חוֹרִי׃ ו לְמַטֵּה יְהוּדָה
כָּלֵב בֶּן־יְפֻנֶּה׃ ז לְמַטֵּה יִשָּׂשכָר
יִגְאָל בֶּן־יוֹסֵף׃ ח לְמַטֵּה אֶפְרָיִם
הוֹשֵׁעַ בִּן־נוּן׃ ט לְמַטֵּה בִנְיָמִן
פַּלְטִי בֶּן־רָפוּא׃ י לְמַטֵּה זְבוּלֻן
גַּדִּיאֵל בֶּן־סוֹדִי׃ יא לְמַטֵּה יוֹסֵף
לְמַטֵּה מְנַשֶּׁה גַּדִּי בֶּן־סוּסִי׃
יב לְמַטֵּה דָן עַמִּיאֵל בֶּן־גְּמַלִּי׃
יג לְמַטֵּה אָשֵׁר סְתוּר בֶּן־מִיכָאֵל׃
יד לְמַטֵּה נַפְתָּלִי נַחְבִּי בֶּן־וָפְסִי׃
טו לְמַטֵּה גָד גְּאוּאֵל בֶּן־מָכִי׃

אלה

מֵימְרָא דַייָ כֻּלְהוֹן
גֻּבְרִין רֵישֵׁי בְנֵי יִשְׂרָאֵל
אִנּוּן׃ ד וְאִלֵּין
שְׁמָהַתְהוֹן לְשִׁבְטָא
דִרְאוּבֵן שַׁמּוּעַ בַּר
זַכּוּר׃ ה לְשִׁבְטָא
דְשִׁמְעוֹן שָׁפָט בַּר
חוֹרִי׃ ו לְשִׁבְטָא
דִיהוּדָה כָּלֵב בַּר
יְפֻנֶּה׃ ז לְשִׁבְטָא
דְיִשָּׂשכָר יִגְאָל בַּר
יוֹסֵף׃ ח לְשִׁבְטָא
דְאֶפְרָיִם הוֹשֵׁעַ בַּר נוּן׃
ט לְשִׁבְטָא דְבִנְיָמִן
פַּלְטִי בַּר רָפוּא׃
י לְשִׁבְטָא דִזְבוּלֻן
גַּדִּיאֵל בַּר סוֹדִי׃
יא לְשִׁבְטָא דְיוֹסֵף
לְשִׁבְטָא דִמְנַשֶּׁה גַּדִּי
בַּר סוּסִי׃ יב לְשִׁבְטָא
דְדָן עַמִּיאֵל בַּר גְּמַלִּי׃
יג לְשִׁבְטָא דְאָשֵׁר
סְתוּר בַּר מִיכָאֵל׃
יד לְשִׁבְטָא דְנַפְתָּלִי
נַחְבִּי בַּר וָפְסִי׃ טו לְשִׁבְטָא דְגָד גְּאוּאֵל

בר

ת"א בן יפנה שם קה. סתור בן מיכאל שם לד. נחבי בן ופסי שם.

בעל הטורים

(י) סודי. ב' גדיאל בן סודי תעכוני כל מתי סודי שהיו מתי סודי המרגלים שהיו מתי סודי ששלחו אותם לתור הארץ ולגלות כל הדברים תעכוני שהוציאו דבה וגרמו שנקבע להם בכיה לדורות׃

רש"י

ה׳: כלם אנשים. כל אנשים שבמקרא ל׳ חשיבות

שפתי חכמים

כלומר שהשלוחים היו על פי ה׳ אע"פ שהשליחות לא היה

פירוש ע"ט

משה זייא געשיקט פון דר מִדְבַּר פָּארָן עַל פִּי יְיָ דורך גאטס צווי דאס הייסט ער האט אים ניט געווערט כֻּלָּם אַלע זענן געוועזן אֲנָשִׁים קעסטליכע מאנן כלומר זייא זענן געוועזן אֲנָשִׁים הַשּׁוּבִים רָאשֵׁי בְנֵי יִשְׂרָאֵל הֵמָּה זיי זענן געוועזן די עלצטע פון דיא קינדר ישראל. זייא זענן נאך אין דער צייט צדיקים געוועזן׃ (ד) וְאֵלֶּה שְׁמוֹתָם אונ דם

פירוש ע"ט

זעננ זייערע נעמן לְמַטֵּה רְאוּבֵן צו שבט ראובן איז געוועזן שַׁמּוּעַ בֶּן זַכּוּר שמוע דר זון פון זכור׃ (ה) לְמַטֵּה שִׁמְעוֹן צו שבט שמעון איז געוועזן שָׁפָט בֶּן חוֹרִי שפט דר זון פון חורי׃ (ו) לְמַטֵּה יְהוּדָה כָּלֵב בֶּן יְפֻנֶּה צו שבט יהודה איז געוועזן כלב דר זון פון יפונה׃ (ח) לְמַטֵּה אֶפְרָיִם הוֹשֵׁעַ בִּן נוּן צו שבט אפרים איז געוועזן הושע בן נון וכו׳׃

טז אֵלֶּה שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־
שָׁלַח מֹשֶׁה לָתוּר אֶת־הָאָרֶץ
וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשֵׁעַ בִּן־נוּן
יְהוֹשֻׁעַ׃ יז וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה
לָתוּר אֶת־אֶרֶץ כְּנָעַן וַיֹּאמֶר
אֲלֵהֶם עֲלוּ זֶה בַּנֶּגֶב וַעֲלִיתֶם אֶת־
הָהָר׃ יח וּרְאִיתֶם אֶת־הָאָרֶץ מַה־
הוא

אונקלוס

בַּר מָכִי׃ טז אִלֵּין
שְׁמָהַת גֻּבְרַיָּא דִּי
שְׁלַח מֹשֶׁה לְאַלָּלָא יָת
אַרְעָא וּקְרָא מֹשֶׁה
לְהוֹשֵׁעַ בַּר נוּן יְהוֹשֻׁעַ׃
יז וּשְׁלַח יָתְהוֹן מֹשֶׁה
לְאַלָּלָא יָת אַרְעָא
דִּכְנָעַן וַאֲמַר לְהוֹן
סַקוּ דָא בְּדָרוֹמָא
וְתִסְּקוּן לְטוּרָא׃
יח וְתֶחֱזוּן יָת אַרְעָא
מא

ת״א ויקרא משה להושע בן נון יהושע סנהדרין קז:

פירוש רשב״ם

פירושו. כל אלה הי״ב הנה יהית נשיא באותם המתנדבים ללכת. כמו כל שתה תחת רגליו: (טז) ויקרא משה להושע בן נון יהושע. כמו כך פירושו הושע בן נון שאמרנו למעלה שנקרא כן בבית אביו הוא אותו שקרא משה כשנעשה משרתו והפקידו על ביתו שכך היה מנהגם כמו ויקרא פרעה שם יוסף צפנת פענח. וכמו שאמר נבוכדנצר ועד אחרי על קדמי דניאל די שמיה בלטשצר כשם אלהי: (יח) וראיתם את הארץ מה היא.

בעל הטורים

(טז) אלה שמות האנשים. בגימט׳ שמותיהם מקולקלים: (יז) את

שפתי חכמים

פ״פ ה׳ שהרי ברייתא לא הוזכרה כלל עדיין וא״כ היאך יאמר וישלח אותם שהכנוי מורה על הנזכרים לעיל ואדרבא בהליכתן היה לו לומר ע״פ ה׳ אלא אותם קאי אשתם אנשים שהוזכרו שהיו כרצונם: ה פי׳ כל שהם אנשים ל׳ חשיבות הוא וכשיבאו במקום הואר כמו הכא וכמו וחזקת והיית לאיש אבל כשלא יהיו במקום תואר כמו ויאמרו האנשים ואת האנשים אשר פתח הבית שלא לך אנשים כולם לאון אנשים ממש הם ולא חשובים רא״ם: ו ויהיה פי׳ ויקרא לשון תפלה כמו ויקרא שם אברם בשם ה׳ ויהיה למ״ד להושע במקום על והוכרחו לדרוש כן דאל״כ מה טעם לקריאת שם הכא: ז שהרי מצרים בדרומה של א״י והיולך משם לא״י הולך לצפון העולם. אלא ע״כ צ״ל בנגב זה נגב א״י ששם חברון שהקלוהו לקברי מתים והיא הפחותה שבמקומות הארץ. רא״ם: ח דק״ל למה הקדים משה וכתב את הארץ מה היא היה לו להקדים אנשי הארץ שזה הוא העיקר לכן פירש את הארץ את טבע הארץ כי יש ארץ וכו׳ וזהו העיקר: ט ר״ל לכך כתיב החזק הוא הרפה: י לכך כתיב המעט הוא אם רב: כ דאל״כ מנא ידעו אם גבורים הם או לא. ולכך כתב בפסוק בהמחנים אם במבצרים שהוא פירוש על החזק הוא הרפה. אבל אין לפרש שהוא דבר בפ״ע כלומר לראות

רש״י

ה ולאותה שעה כשרים היו: (טז) ויקרא משה להושע וגו׳. נתפלל עליו יה יושיעך ו מעצת מרגלים (במ״ר): (יז) עלו זה בנגב. הוא היה הפסולת של ארץ ישראל ז שכן דרך התגרים מראין את הפסולת תחלה ואח״כ מראין את השבח: (יח) את הארץ מה הוא. (במ״ר) יש ארץ ח מגדלת גבורים ויש ארץ מגדלת חלשים ט יש מגדלת אוכלוסין ויש ממעטת י אוכלוסין: החזק הוא הרפה. (במ״ר) סימן מסר להם כ אם בפרזים יושבין חזקים הם שסומכין על גבורתם ואם בערים בצורות הם יושבין

פירוש ע״ט

(טז) אֵלֶּה שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים דָּס זֶענֶן דִּי נֶעמֶן פוּן דִּי מַאנֶן אֲשֶׁר שָׁלַח מֹשֶׁה וָואס מֹשֶׁה הָט גְשִׁיקְט לָתוּר אֶת הָאָרֶץ צוּ אוּם שְׁפֶּעהֶן דָּס לַאנְד וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשֵׁעַ בִּן נוּן יְהוֹשֻׁעַ אוּנ מֹשֶׁה הָט גְרוּפְן צוּ הוֹשֵׁעַ דֶעם זוּן פוּן נוּן יְהוֹשֻׁעַ. רש״י מַאכְט עֶר הָט אִים דְרוּם גְרוּפְן יְהוֹשֻׁעַ דָאס אִיז טַייטְשׁ גָאט זָאל דִיר הֶעלְפְן כְּלוֹמַר מֹשֶׁה הָאט אוֹף אִים מִתְפַּלֵּל גְוֶועןן אוּנ הָאט גְזָאגְט גָאט זָאל דִיר הֶעלְפְן פוּן דֶר בֵּייזֶר עֵצָה פוּן דִיא מְרַגְלִים׃ (יז) וַיִּשְׁלַח אוֹתָם מֹשֶׁה לָתוּר אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אוּנ מֹשֶׁה הָט זֵיי גְשִׁיקְט אוּם צוּ שְׁפֶּעהֶן דָּס לַאנְד כְּנַעַן אוּנ הָאט צוּ זֵיי אַזוֹ גְזָאגְט עֲלוּ זֶה בַּנֶּגֶב גֵייט אוֹף אִין דָרוֹם זֵייט וַעֲלִיתֶם אֶת הָהָר אוּנ אִיר זָאלְט אַרוֹף גֵיין אוֹף דֶם בַּארְג. רש״י שְׁרַייבְּט דִיא זֵייט אִיז דָם עֶרְגְסְטֶע אָרְט פוּן אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אוּנ דֶר סֵדֶר אִיז פוּן דִי סוֹחֲרִים זֵייא ווייזן צוּם עֶרְשְׁטְן עֶרְגֶרֶע סְחוֹרָה אוּנ דֶר נָאךְ וַוייזְן זֵיי דִי בֶּעסֶרֶע סְחוֹרָה אַזוֹ הָט מֹשֶׁה אוֹךְ גְטָאן עֶר הָט זֵייא גְהֵייסְן זֶעהֶן פְרִיר דָם עֶרְגְסְטֶע שְׁטִיק לַאנְד אוּנ דֶר נָאךְ זָאלְן זֵייא זֶעהֶן דָאס בֶּעסְטֶע׃ (יח) וּרְאִיתֶם אֶת הָאָרֶץ מַה הִוא אוּנ אִיר זָאלְט זֶעהֶן וָואס פַר אַיין לַאנְד דָאס

אין

הִוא וְאֶת־הָעָם הַיֹּשֵׁב עָלֶיהָ הֶחָזָק
הוּא הֲרָפֶה הַמְעַט הוּא אִם־רָב׃
יט וּמָה הָאָרֶץ אֲשֶׁר־הוּא יֹשֵׁב בָּהּ
הֲטוֹבָה הִוא אִם־רָעָה וּמָה
הֶעָרִים אֲשֶׁר־הוּא יוֹשֵׁב בָּהֵנָּה
הַבְּמַחֲנִים אִם בְּמִבְצָרִים׃ כ וּמָה
הָאָרֶץ הַשְּׁמֵנָה הִוא אִם־רָזָה
הֲיֵשׁ־בָּהּ עֵץ אִם־אַיִן וְהִתְחַזַּקְתֶּם

ולקחתם

מָא הִיא וְיָת עַמָּא
דְּיָתֵב עֲלַהּ הֲתַקִּיף
הוּא אִם חַלָּשׁ הַזְּעֵר
הוּא אִם סַגִּי׃ יט וּמָא
אַרְעָא דִּי הוּא יָתֵב בַּהּ
הֲטָבָא הִיא אִם בִּישָׁא
וּמָא קִרְוַיָּא דִּי הוּא
יָתֵב בְּהֵן הַבִּפְצִחִין אִם
בִּכְרַכִּין׃ כ וּמָא אַרְעָא
הַעֲתִירָא הִיא אִם
מִסְכֵּנָא הַאִית בַּהּ
אִילָנִין אִם לָא וְתִתְקְפוּן
ותסבון

ת״א היא בה. ען בתרת טו:

בעל הטורים

אשר. בגימ׳ תורה שתעמוד להם זכות התורה: (כ) השמנה. ב׳. השמנה היא אם רזה ואת השמנה ואת החזקה אעמיד ביחזקאל בפרשת רעי על הרועים אלו לא הוליאו דבר היו ריס לכל מה שאמור בענין במרעה טוב ארעה אותם ומרעה שמן תרעינה אל הרי ישראל ועכשיו שהוליאו דבה גרמו למה

פירוש רשב״ם

אם היא בתחילתה ארץ יערים או חלקה או ארץ מטונפת ולחה כי לפי מה שתראו את הארץ תכינו לו כלי מלחמה לסתת את היערים ולהבין הליכת חיילותיכם כי בטוחים היו שה׳ יתן להם את ארץ כנען אך לא בלא טורח כי אם בענין ערכי המלחמה: החזק הוא. כל זה להודיע באיזה ענין יערכו אתם מלחמה: (יט) ומה הארץ אשר הוא יושב בה. ומה הארץ אשר אמרנו למעלה מדבר בארץ שהיא בתחילת המלכות שאין שם ישוב ועתה מדבר בארץ אשר הם יושבים בה: הטובה היא אם רעה. אם מלאה תבואות הרבה וימצאו בה כל טוב למלחמותם ולא יצטרכו להקדים להם צדה כל כך לעת מלחמה מקודם: הבמחנים. יושבים. או בערי המבצר. כל זה לדעת אם צריכים לעשות דייק וסוללות לכבוש את הערים: (כ) השמנה הוא וגו׳. להודיע לישראל שימצאוה זבת

רש״י

חלשים הם: (יט) הבמחנים. תרגומו הבפצחין כרכין פלוחין ופתוחין מאין חומה: הטובה הוא. במעינות ותהומות טובים ובריאים: (כ) היש בה עץ. אם יש בהם אדם כשר שיגין עליהם בזכותו:

שפתי חכמים

אם ערים בצורות הם או אם ערים פרזים הם דא״כ היה לו לכתוב המחנים אם מבצרים וגם התרגום מוכיח כן שתירגם עליו הבפצחין. וכרא״ם כתב מאמר ומה הערים יחזור לענין ראשון החזק הוא הרפה אף שהפסיק בינתים וכמוהו רבים: ל׳ שהרי כתיב אחרי כן והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ וא״כ ישנו עליו שם וכרא״ם פי׳ דמבחנת אם שמנה היא יש בה עלים וכרי. כנר אמר לכם השמנה היא אם רזה. אע״פ שדרכו אותו (בב״ב דף טו) על איוב אבל רש״י ז״ל כתב אדם כשר

פירוש עט

אין וְאֶת הָעָם הַיֹּשֵׁב עָלֶיהָ אונ דאס פאלק וואס זיצט אין דם לאנד זאלט איר אויך זעהן הֶחָזָק הוּא אוב ער איז שטארק הֲרָפֶה אונ אוב ער איז שלאף הַמְעַט הוּא אוב ער איז ווייניג אִם רָב אונ אוב ער איז פיל: (יט) וּמָה הָאָרֶץ אונ וואס איז דם לאנד אֲשֶׁר הוּא יֹשֵׁב בָּהּ וואס ער זיצט אין איר הַטּוֹבָה הִוא אוב עס איז גוט בלומר אוב עס איז דרינן פר האנן גוטע קוואלן פון וואסר אִם רָעָה אונ אוב עס איז שלעכט בלומר עס איז פר האנדן אזו איין לאנד וואס איז מגדל גבורים אונ אזו איין לאנד ווס איז מגדל שלאפי לייט אונ ווידר עס איז פר האנדן אזו איין לאנד וואס איז מגדל פיל לייט אונ אזו איין מדינה וואס איז מגדל ווייניג לייט וּמָה הֶעָרִים אונ וואס זענן די שטעט אֲשֶׁר הוּא יוֹשֵׁב בָּהֵנָּה וואס זייא וואנן דרינן הַבְּמַחֲנִים אוב זייא זענן אפענע שטעט אִם בְּמִבְצָרִים אונ אוב זייא זענן פעסטע שטעט. רש״י שרייבט משה האט זייא אסימן איבר גיגעבן אוב זיי זיצן אין אפענע שטעט זענן זייא בוודאי גבורים דען זייא פר לאזן זיך אויף זייער גבורה אונ אוב זייא זיצן אין פעסטע שטעט איז אסימן אז זייא זענן שלאפע לייט: (כ) וּמָה הָאָרֶץ אונ וואס איז דם לאנד הַשְּׁמֵנָה הוּא אוב עס איז

וּלְקַחְתֶּם מִפְּרִי הָאָרֶץ וְהַיָּמִים יְמֵי בִּכּוּרֵי עֲנָבִים׃ שני כא וַיַּעֲלוּ וַיָּתֻרוּ אֶת־הָאָרֶץ מִמִּדְבַּר־צִן עַד־רְחֹב לְבֹא חֲמָת׃ כב וַיַּעֲלוּ בַנֶּגֶב וַיָּבֹא עַד־חֶבְרוֹן וְשָׁם אֲחִימַן שֵׁשַׁי וְתַלְמַי יְלִידֵי הָעֲנָק וְחֶבְרוֹן שֶׁבַע
שנים

ת"א ויפלו בנגב סוטה לד: ושם אחימן יומא י סוטה שם: ותנרא שבע

וְתִסְּבוּן מֵאִבָּא דְאַרְעָא וְיוֹמַיָּא יוֹמֵי בִכּוּרֵי עִנְבִין׃ כא וּסְלִיקוּ וְאַלִּילוּ יָת אַרְעָא מִמַּדְבְּרָא דְצִין עַד רְחוֹב לְמֵטֵי חֲמָת׃ כב וּסְלִיקוּ בְדָרוֹמָא וַאֲתָא עַד חֶבְרוֹן וְתַמָּן אֲחִימָן שֵׁשַׁי וְתַלְמַי בְּנֵי גִבָּרַיָּא וְחֶבְרוֹן שְׁבַע
שנין

פירוש רשב"ם

חלב ודבש כמו שהבטיחם הקב"ה: והתחזקתם. כאנשים גבורים לקחת ולא תגורו מפני איש: והימים ימי בכורי ענבים. זה מגיד הכתוב מפני אשכול של ענבים שנטלו:

(כב) ויבא עד חברון. הגדה נראית פשט שעל כלב אמר הכתוב שנא' ולו אתן את הארץ אשר דרך בה והביאותיו אל הארץ אשר בא שמה וזרעו יורישנה. לפיכך ויבא עד חברון. הוא כלב ונשתטח על קבורת אבות והתפלל שינצל מעצת מרגלים. ומצינו ביהושע שנתן לכלב את חברון כדכתיב ואת שדה העיר ואת חצירה נתנו לכלב בן יפנה באחוזתו. ומ"מ לפי עיקר פשוטו ויבא כל אחד ואח' עד חברון שהרי אמרו וגם בני הענקים ראינו שם בחברון, וכתיב ושם ראינו את הנפילים בני ענק: לפני צוען מצרים. לפי פשוטו נבנתה לפני צוען. וג"כ חשובה יותר עיר

בעל הטורים

שנאמר ובניכם יהיו רועים במדבר מ' שנה: (כב) חמת ויעלו בנגב ויבוא. ס"ת בהפך אבות שנשתטח על קברי אבות:

שפתי חכמים

שהם מבוש שוהו קרוב לפשוטו: מ דק"ל ביכור ענבים הל"ל לכן פי' ימים שהענבים מתבשלין בביכור ועניינו שם דבר ימים של ביכור ואין משמעותו לשון רבים: נ דאל"כ למה הלך לשם להתפלל ולא התפלל במקום אחר אלא ע"כ משום קברי אבות שלא יהא ניסת לחבריו להיות בעצתם נ וכן הוא אומר (דברים א) ולו אתן את הארץ אשר דרך בה וכתיב (שופטים א) ויתנו לכלב את חברון: שבע שנים נבנתה. (סוטה לד) אפשר שבנה חם את הברון

רש"י

בכורי ענבים. ימים שהענבים מ מתבשלין בבכור: (כא) ממדבר צן עד רחב לבא חמת. הלכו בגבוליה באורך וברוחב כמין גם הלכו רוח גבול דרומית ממקצוע מזרח עד מקצוע מערב כמו שצוה משה עלו זה בנגב דרך גבול דרומית מזרחית עד הים שהים הוא גבול מערבי ומשם חזרו והלכו כל גבול מערבי על שפת הים עד לבא חמת שהוא אצל הר ההר במקצוע מערבית צפונית כמו שמפורש בגבולות הארץ בפרשת אלה מסעי: (כב) ויבא עד חברון. (סוטה לד) כלב לבדו הלך שם ונשתטח על קברי אבות שלא יהא ניסת לחבריו להיות בעצתם

פירוש ע"ט

אפעט לאנד אם רזה אונ אוב עס איז מאגיר חיש בה אוב עס איז פאר האנדן דרינן עץ בוימר אם אין אונ אוב ניט. רש"י שרייבט משה האט צו זייא גזאגט זייא זאלן זעהן אוב עס איז צווישן זיי פאר האנדן איין אדם כשר ער זאל אויף זייא מגין זיין והתחזקתם אונ איר זאלט אייך שטארקן ולקחתם אונ איר זאלט נעמן מפרי הארץ פון די פירות פון דעם לאנד והימים אונ דיא טעג וואס דיא מרגלים זענן אהין גגאנגן זענן גוועזן ימי בכורי ענבים דיא טעג וואס דיא וויין טרויבן ווערן צייטיג: (כא) ויעלו אונ זיי זענן אויף גגאנגן ויתורו את הארץ ממדבר צין עד רחב לבא חמת אונ זיי האבן אום גשפעהן כלומר זיי האבן אום גזעהן דאס לאנד פון דער מדבר צין ביז רחוב ביז מען קומט קיין חמת: (כב) ויעלו אונ זיי זענן אויף גגאנגן בנגב אויף דרום זייט ויבא עד חברון אונ ער איז גקומן ביז קיין חברון. רש"י שרייבט נאר כלב איז אליין גגאנגן קיין חברון אונ האט זיך אום גשטרעקט אויף דיא קברים פון די אבות אונ האט תפלה גטאן ער זאל ניט אן גרייצט ווערן צו זיינע חברים צו זיין אין זייער עצה צו ריידן לשון הרע אויף ארץ ישראל ושם אונ דארטן אין חברון איז גוועזן אחימן ששי ותלמי ילידי הענק דיא קינדר פון דיא ריזן וחברון שבע שנים נבנתה אונ חברון איז זיבן יאר פריר גבויעט גווארן לפני פאר צוען מצרים. רש"י שרייבט איז דען מיגליך אז חם זאל בויען די שטאט חברון

פון

שְׁנִין אִתְבְּנִיאַת קֳדָם טָנֵס דְּמִצְרָיִם: כג וַאֲתוֹ עַד נַחֲלָא דְּאַתְכָּלָא וּקְצוֹ מִתַּמָּן עוֹבַרְתָּא וְאַתְכַּל עִנְּבִין חַד וּנְטָלוּהִי בַּאֲרִיתָא בִּתְרֵין וּמִן רִמּוֹנַיָּא וּמִן
תאניא

שָׁנִים נִבְנְתָה לִפְנֵי צֹעַן מִצְרָיִם׃
כג וַיָּבֹאוּ עַד־נַחַל אֶשְׁכֹּל וַיִּכְרְתוּ מִשָּׁם זְמוֹרָה וְאֶשְׁכּוֹל עֲנָבִים אֶחָד וַיִּשָּׂאֻהוּ בַמּוֹט בִּשְׁנָיִם וּמִן־הָרִמֹּנִים
ומן

ת״א שנים נבנתה כתובות קיב סוטה לד : וישאהו במוט סוטה לד :

פירוש רשב״ם

חישנה מן העיר החדשה, שהיו ישראל מכירים חשיבותה של צוען הוצרך לומר כי ערי ישראל חשובים יותר וגם

רש״י

לכנען בנו הקטן קודם שיבנה את צוען למצרים בנו הגדול אלא שהיתה מבונה ס בכל טוב על אחד משבעה בצוען ובא להודיעך ע שבחה של ארץ ישראל שאין לך פ טרשין בארץ ישראל יותר מחברון לפיכך הקצוה לקברות מתים ואין לך מעולה בכל הארצות כמצרים שנא׳ (בראשית יג) כגן ה׳ כארץ מצרים וצוען היא המעולה שבארץ מצרים ששם מושב המלכים שנאמר (ישעיה ל) כי היו בצוען שריו והיתה חברון טובה ממנה שבעה חלקים: (כג) זמורה. שוכת גפן ואשכול של ענבים צ תלוי בה: וישאהו במוט בשנים. ממשמע שנאמר וישאהו במוט איני יודע שהוא בשנים ק מה ת״ל בשנים (סוטה לד) בשני מוטות הא כיצד שמונה נטלו אשכול ר אחד נטל תאנה ואחד רמון יהושע וכלב לא נטלו כלום לפי שכל עצמם להוציא דבה נתכוונו כשם שפריה משונה כך עמה משונה ואם חפץ אתה לידע כמה משאוי אחד מהם צא ולמד מאבנים שהקימו בגלגל (יהושע ד) הרימו להם איש אבן אחת מן הירדן על שכמו והקימוה בגלגל ושקלום רבותינו משקל כל אחת מ׳ סאה וגמירי טונא דמידלי איניש על כתפיה אינו אלא שליש משאוי ממשאוי

שפתי חכמים

אבות : ס ופירש״י (סוף כתובות) מבונה לשון פרי מלשון ואבנה גם אנכי ממנה ושנים מל׳ שונים כלו׳ פעמים פי׳ כי שבע פעמים היתה חברון טובה מצוען מצרים : ע מקשים העולם והלא אף לפי פשוטו של קרא קשה נמי מה בא להודיעך וי״ל דדברי רש״י הם כמו והשתא א״ש דלפי פשוטו קשה מאי נ״מ ששבע שנים נבנתה אבל לפי המדרש א״ש שבא להודיעך וכו׳ : פ טרשין סלעים פי׳ ארץ יבשה ואין עושה פירות כארץ לחה : צ דאלו כתיב ויכרתו משם זמורה עם אשכול ענבים א׳ לא זמורה לחוד ואשכול לחוד דא״כ למה כרתו הזמורה כלל שאינו פרי : ק פי׳ מדכתיב וישאהו דמשמע שנים דמיעוט רבים שנים א״כ מה ת״ל שנים וכו׳ והא דלא פי׳ זה על מקרא י״ל דהוייתי אומר דשנים קאי על זמורה שהיו נושאין הזמורה במוט אחד והאשכול במוט אחד אבל לפי מה שפירש״י זמורה והאשכול ענבים תלוים בה ע״מ דהאשכול וזמורה הכל אחד היא א״כ קשה למה כתיב שנים ומתרץ בשני מוטות : ר ר״ל לפי שאמר משה ולקחתם מפרי הארץ משמע מכל הפירות ולמה לא נטל רק ג׳ מינים דכתיב אשכול ענבים ומן התאנים ומן הרמונים אלא ודאי שמונה נטלו אשכול וכו׳ ומפרש רש״י ואזיל למה לא נטלו כולם והלא משה אמר ולקחתם מכל הפירות ומפרש לפי שכל עצמן וכו׳ דאם לא להוציא דבה נתכוונו לא היה להם ליקח אשכול ענבים שלם כדי שיוכלו ליקח מכל פרי הארץ או לא היה להם ליקח אשכול כלל ותדע דכדי להוציא דבה נתכוונו משום דאמרינן

פירוש ע״ט

פון װעגן כּנען זײַן קלײנם זון זיבן יאָר פֿריר אײדער ער הט גבױעט צוען פון זײַן עלצטן זון װעגן. װאָס ער האָט גהײסן מצרים דרום. מוז איך זאָגן אַז אַזוי איז דער פּשט שֶׁבַע שָׁנִים נִבְנְתָה חברון איז זיבן מאָל אַזוי שײן גבױעט געװאָרן װיא צוען מצרים אונ דער פּסוק װיל מיר נױזן דאָס חשיבות פון ארץ ישראל װאָרום חברון איז גװען דס ערגסטע פון ארץ ישראל וְהָא ראיה אַז מען האָט דם אָפּ גשײד אַז מען זאָל דרינן בגראָבן מתים אונ מצרים איז דם בעסטע לאַנד פון אַלע לענדר אונ צוען איז דם בעסטע פון מצרים וְהָא ראיה אַז דאָרטן זענן געזעסן דיא מלכים דאָך איז חברון זיבן מאָל בעסר גװען פון צוען מצרים: (כג) וַיָּבֹאוּ עַד נַחַל אֶשְׁכֹּל אונ זײא זענן גקומן ביז דם טאָל אֶשְׁכּוֹל וַיִּכְרְתוּ אונ זײא האָבן אָפּ גשניטן מִשָּׁם פון דאָרטן זְמוֹרָה אַצװײַג וְאֶשְׁכּוֹל עֲנָבִים אֶחָד אונ אײן הענגיל װײַן טרױבן וַיִּשָּׂאֻהוּ אונ זײ האָבן דאָס גטראָגן בַמּוֹט בִּשְׁנָיִם מיט צװײא שטאַנגן וּמִן הָרִמֹּנִים אונ פון דיא מגל גראַמען וּמִן הַתְּאֵנִים אונ פון דיא פײַגען האָבן זײא אויך גנומן. רש״י שרײַבט דעם אשכול האָבן זײ גטראָגן מיט צװײא שטאַנגן אין דער לענג אונ צװײא שטאַנגן אין דער ברײט אונ בײַ איטלכר שטאַנג האָבן אָן גנומן צװײ מאַנן אײנר הט גהאַלטן בײַ אײן עק אונ דער אַנדרר בײַ דעם אַנדרן עק האָבן דם אשכול גטראָגן אַכט מאַנן אונ אײנר הט גנומן אַמגל גראַם אונ אײנר האָט גנומן אײן פײַג אונ

ומן־התאנים׃ כד למקום ההוא
קרא נחל אשכול על אדות
האשכול אשר־כרתו משם בני
ישראל׃ כה וישבו מתור הארץ
מקץ ארבעים יום׃ כו וילכו ויבאו
אל־משה ואל־אהרן ואל־כל־
עדת בני־ישראל אל־מדבר פארן
קדשה וישבו אתם דבר ואת־
כל

ת"א וישבו מתור כארץ שם לב:

תאניא׃ כד לאתרא
ההוא קרא נחלא
דאתכלא על עסק
אתכלא די קצו מתמן
בני ישראל׃ כה ותבו
מלאללא ית ארעא
מסוף ארבעין יומין׃
כו ואזלו ואתו לות
משה ולות אהרן ולות
כל כנשתא דבני
ישראל למדברא
דפארן לרקם ואתיבו
יתהון פתגמא וית כל
כנשתא

פירוש רשב"ם

מתוך יושנת היו בה ענקים שהם מדורות הראשונים:

בעל הטורים

(כד) למקום ההוא קרא נחל אשכול. הפסוק מתחיל בלמ"ד

שפתי חכמים

בגמרא והם הפך אתה יודע וכו' ומה יכול ללמוד מהבנים שהקימו בגלגל. דלמא באמי ככה שלא כיון טוחין מבא לפי כחם וגבורתם אלא ודאי דככי דייק דאם לא שנבאו לפי כחם וגבורתם למה לא נטלו רק ג' מינים אלא ודאי כדי להוציא דבה נתכוונו. וכרא"ם כציה כגמרא ורש"י דמסכת סוטה במפרש כל זה: ש (נח"י) פירש"י בגמרא וילכו יתירה היא כיון דכתיב וישובו לא כל"ל אלא וישובו אל משה ע"כ פירוש לסירובו כיון דקודם לזה כיפר וישובו מתור כארץ דהיינו כיפור חזרתן למה הוכיר א"כ וילכו.

רש"י

ממסייעין אותו להריס: (כה) וישובו מתור הארץ מקץ ארבעים יום. והלא ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה היא ומהלך אדם בינוני עשרה פרסאות ליום הרי מהלך ארבעים יום מן המזרח למערב והם הלכו ארכה ורחבה אלא שגלוי לפני הקב"ה שיגזור עליהם יום לשנה קצר לפניהם את הדרך: (כו) וילכו ויבאו. (סוטה לד) מהו וילכו ש' להקיש הליכתן לביאתן מה ביאתן בעצה רעה אף הליכתן בעצה רעה: וישיבו אותם דבר. את

פירוש ע"ם

יהושע מיט כלב האבן גאר ניט גנומן וואָרום די וואָס האבן יוא גנומן האבן זיך גאר מתכוון געווען צו ריידן לשון הרע אויף דעם לאנד זיי זאָלן זאָגן אזו וואָל ווי די פּירות זענען משונה אזוי די לייט וואָס דאָרטן וואָנען זענען אויך משונה: (כד) למקום ההוא קרא צו דעם זעלביגן אָרט האָט מען גרופן נחל אשכול על אודות האשכול אום ווילן דעם אשכול אשר כרתו משם וואָס זיי האבן פון דאָרטן אָפּ געשניטן בני ישראל דיא קינדער פון ישראל: (כה) וישובו אונ זייא האבן זיך ווידער געקערט מתור הארץ פון אום שפּעהן דאָס לאנד מקץ פון סוף כלומר אז עס האָט זיך אום גלאָזט ארבעים יום פערציג טאָג. רש"י שרייבט זיי זענען דאָך געגאנגן אין ארץ ישראל די לענג אונ די בּרייט אונ ארץ ישראל איז דאָך געווען פיר הונדערט פּרסאות דיא לענג אונ פּיר הונדערט פּרסאות די ברייט אונ אמענטש קאָן דאָך מער ניט גיין אין אטאָג נאָר צעהן פּרסאות וואָלטן זיי דאָך בּדארפט גיין אכציג טאָג איז דער טעם וואָרום גאָט האָט געוואוסט אז דער סוף וועט זיין אז זייא וועלן זינדיגן אונ וועלן ריידן לשון הרע אויף דם לאנד אונ עס וועט נגזר ווערן אויף זיי אז פאר איטליכן טאָג וואָס זיי זענען געגאנגן אום שפּעהן זאָלן זייא זיין אַיאָר אין דער מדבר דרום האָט גאָט אויף זיי רחמנות געהאט אונ האָט מקצר געווען דעם וועג כּדי זייא זאָלן ווייניגר בּדארפן גע ווער זיין אין דער מדבר: (כו) וילכו אונ זייא זענען געגאנגן ויבאו אל משה ואל אהרן ואל כל עדת בני ישראל אל מדבר פארן קדשה אונ זיי זענען געקומן צו

כָּל־הָעֵדָה וַיַּרְאוּם אֶת־פְּרִי הָאָרֶץ׃
כז וַיְסַפְּרוּ־לוֹ וַיֹּאמְרוּ בָּאנוּ אֶל־
הָאָרֶץ אֲשֶׁר שְׁלַחְתָּנוּ וְגַם זָבַת
חָלָב וּדְבַשׁ הִוא וְזֶה־פִּרְיָהּ׃ כח אֶפֶס
כִּי־עַז הָעָם הַיֹּשֵׁב בָּאָרֶץ וְהֶעָרִים
בצרות

ת״א ויספרו. לו שם לה: אפס כי. עז הפס שם:

כְּנִשְׁתָּא וְאַחֲזִיאוּנוּן יָת
אִבָּא דְאַרְעָא׃
כז וְאִשְׁתָּעִיאוּ לֵהּ
וַאֲמָרוּ אֲתֵינָא לְאַרְעָא
דִּי שְׁלַחְתָּנָא וְאַף
עָבְדָא חֲלַב וּדְבַשׁ הִיא
וְדֵין אִבַּהּ׃ כח לְחוֹד
אֲרֵי תַקִּיף עַמָּא דְּיָתֵב
בארעא

בעל הטורים

ומפיים בלמ״ד דפסם נגרות ל׳ יום. והיין אם זכה לבתותו כלאוי אז המרא וריתני פקמין וזוכס ללמוד וללמד:

רש״י

מפה ת ואת אהכן: (כז) זבת חלב ודבש הוא. (במדרש רבה) כל דבר שקר שאין אומרים בו קצת

שפתי חכמים

וע״ז תירן לסקים וכו׳: ת וא״ת מנ״ל לרס״י דלא״ת אף ליסראל וי״ל דאי אף אהל כל עדה בני יסראל דלעיל מיניס

פירוש ע״ט

משֶׁה אוּנ צוּ אַהֲרֹן אוּנ צוּ גָאר דֶער עֵדָה פוּן דִיא יִשְׂרָאֵל צוּ דֶער מִדְבַּר פָּארָן קֵיין קָדֵשׁ. רַשִׁ״י פְרֶעגְט עֶס דַארְף נָאר שְׁטֵיין וַיָּבֹאוּ פוּן וָועסְט וָועגְן שְׁטֵייט וַיֵּלְכוּ אִיז דֶר עֶנְטְפֶר עֶר ווִיל מִיר וַוייזְן אַזוֹ וואֹל ווִי זֵיי זֶענֶען גְקוּמֶן הָאבְּן זֵיי דָאךְ גְהַאט אַיין בֵּייזֵי עֵצָה צוּ רֵיידְן לָשׁוֹן הָרָע אוֹיף אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אַזוֹ אוֹיךְ בְּשַׁעַת אַז זֵיי זֶענֶען אַהֵין גְגַאנְגֶן הָאבְּן זֵיי שׁוֹן אוֹיךְ גְהַאט דִי בֵּייזֵי עֵצָה וַיָּשִׁיבוּ אוֹתָם דָּבָר אוּנ זַייא הָאבְּן ווִידֶר גְקֶערְט אוּנ זֵיי הָאבְּן זֵיי גִיעֶנְפֶערְט אַיין עֶנְפֶער וְאֶת כָּל הָעֵדָה אוּנ גָאר דִיא עֵדָה וַיַּרְאוּם אוּנ הָאבְּן זֵיי גְוַוייזְן אֶת פְּרִי הָאָרֶץ דִי פֵּירוֹת פוּן דֶם לַאנְד׃ (כז) וַיְסַפְּרוּ לוֹ אוּנ הָאבְּן אִים דֶער צֵיילְט וַיֹּאמְרוּ אוּנ זַייא הָאבְּן גְזָאגְט בָּאנוּ מִיר זֶענֶן גְקוּמֶן אֶל הָאָרֶץ צוּם לַאנְד אֲשֶׁר שְׁלַחְתָּנוּ וָואס דוּ הָאסְט אוּנְז גְשִׁיקְט וְגַם אוֹיךְ זָבַת עֶס רִינְט חָלָב מִילֶךְ וּדְבַשׁ אוּנ הָאנִיק וְזֶה פִּרְיָהּ אוּנ דָאס זֶענֶן אִירֶע פֵּירוֹת. רַשִׁ״י שְׁרַייבְּט זֵיי הָאבְּן דְרוּם צוּם עֶרְשְׁטְן גוּטְץ גְרֶעט אוֹיף דֶעם לַאנְד וָוארוּם וָוען אַיינֶר ווִיל הָאבְּן אַז מֶען זָאל אִים גְלֵייבְּן דָם וָוס עֶר זָאגְט לִיגִינְט מוּז עֶר צוּם עֶרְשְׁטְן עֶפֶּס אֶמֶת זָאגְן גְלֵייבְּט מֶען אִים שׁוֹן דִיא לִיגִינְט אוֹיךְ. אַזוֹ אוֹיךְ דִי מְרַגְּלִים הָאבְּן צוּם עֶרְשְׁטְן אֶמֶת גְזָאגְט כְּדֵי אַז דִי לִיגִינְט וָוס זֵיי וָועלְן זָאגְן זָאל מֶען זֵיי אוֹיךְ גְלֵייבְּן׃ (כח) אֶפֶס כִּי עַז הָעָם הַיֹּשֵׁב בָּאָרֶץ עֶס אִיז שְׁטַארְק דָם

משלי ישראל

(וַיְסַפְּרוּ לוֹ) דִיא מְרַגְּלִים וָואס דִיא יוּדְן הָאבְּן זַייא גְשִׁיקְט אוּם זֶעהְן דָאס לַאנְד אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הָאבְּן זַייא דֶער צֵיילְט צוּא משֶׁה (וַיֹּאמְרוּ) אוּנ זַייא הָאבְּן אַזוֹ גְזָאגְט (בָּאנוּ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר שְׁלַחְתָּנוּ) מִיר זֶענֶן גְקוּמֶן צוּ דֶעם לַאנְד וָואס דוּא הָאסְט אוּנְז גְשִׁיקְט (וְגַם זָבַת חָלָב וּדְבַשׁ הִיא) אוּנ עֶס אִיז אַזוֹ אוֹיךְ אַיין לַאנְד וָוס עֶס רִינְט פוּן דִיא בְּהֵמוֹת מִילֶךְ אוּנ פוּן דִיא פֵּירוֹת פוּן דִי בֵּיימֶר רִינְט הָאנִיק (אֶפֶס כִּי עַז הָעָם הַיּוֹשֵׁב בָּאָרֶץ) נָאר עֶס אִיז אַיין שְׁטַארְק פָאלְק וָואס זִיצְט אִין לַאנְד (וַיַּהַס כָּלֵב אֶת הָעָם אֶל משֶׁה) אוּנ כָּלֵב אֵיינֶר פוּן דִיא מְרַגְּלִים הָאט גְמַאכְט שְׁטִילְן דָאס פָאלְק צוּא משֶׁה עֶר הָאט זֵיי גְהֵייסְן שְׁווַייגְן (וַיֹּאמֶר עָלֹה נַעֲלֶה) מִיר וֶועלְן אוֹיף גֵיין צוּא דֶעם לַאנְד (וִירַשְׁנוּ אוֹתָהּ) אוּנ מִיר וָועלְן דָאס לַאנְד יַרְשִׁינֶן (וַיּוֹצִיאוּ דִבַּת הָאָרֶץ) אוּנ דִיא מְרַגְּלִים הָאבְּן גְרֶעט רְכִילוּת אוֹיף דֶעם לַאנְד (לֵאמֹר) אַזוֹ צוּא זָאגְן (אֶרֶץ) עֶס אִיז אַיין לַאנְד (אוֹכֶלֶת יוֹשְׁבֶיהָ) וָואס עֶס פַאר דַארְבְּט אִירֶע זִיצֶר וָוארוּם אַז דִיא מְרַגְּלִים זֶענֶן גְקוּמֶן אִין דֶעם לַאנְד אַרַיין הָאט גָאט מִיט פְלַייס גְטָאן אַז מֶענְטְשְׁן זָאלְן שְׁטַארְבְּן וָועט מֶען זִיךְ פַר נֶעמְן מִיט זֵייעֶר קְבוּרָה אוּנ מֶען וֶועט קֵיין צַייט נִיט הָאבְּן צוּא אוּם קוּקְן זִיךְ אוֹיף דִיא פְרֶעמְדֶע מֶענְטְשְׁן וָועלְן דִיא יוּדְן דֶר וַוייל אוּם זֶעהְן דֶם לַאנְד אוּנ דִיא יוּדְן הָאבְּן פַאר קֶערְט גְזָאגְט אוּנ הָאבְּן גְרֶעט רְכִילוּת אַז עֶס אִיז אַזוֹ אַיין לַאנְד וָוס עֶס שְׁטַארְבְּן דָארְט פִיל מֶענְטְשְׁן אַצוּנְד וָועלְן מִיר פַאר שְׁטֵיין דֶעם וִויכּוּחַ וָואס כָּלֵב הָאט גְהַאט מִיט דִי אַנְדֶערֶע מְרַגְּלִים עֶס אִיז אַיין מָשָׁל אֵיינֶר הָאט אַשִׁידוּךְ גְטָאן מִיט זַיין זוּן פוּן אַנְדֶער שְׁטָאט אוּנ אִיז גְפָארְן אָן קוּקְן דִיא כַּלָּה אוּן הָאט גְשִׁיקְט פְרִיעֶר אַשְׁלִיחַ עֶר זָאל דָארְט זָאגְן אִין וֶועלִיכְן טָאג עֶר וֶועט קוּמֶן הָאט מֶען דֶעם שָׁלִיחַ גְעֶנְטְפֶערְט אַז עֶר זָאל קוּמֶן אִין דֶעם טָאג ווִיא דֶר אִיז גְקוּמֶן צוּ דֶעם מְחוּתָּן הָאט עֶר גְזֶעהְן אַז דֶר מְחוּתָּן אִיז אָרוּם אוּנ דָאס

בצרות גדלת מאד וגם ילדי הענק ראינו שם : כט עמלק יושב בארץ הנגב והחתי והיבוסי והאמרי יושב בהר והכנעני יושב על הים ועל יד הירדן : ל ויהס כלב את העם אל משה ויאמר

במס״הס רבתי

בארעא וקרויא כריכן רברבן לחדא ואף בני גבריא חזינא תמן : כט עמלקאה יתיב בארע דרומא וחתאה ויבוסאה ואמוראה יתיב בטורא וכנענאה יתיב על ימא ועל כיף ירדנא : ל ואצית כלב ית עמא למשה ואמר

ת״א ויהס. כלב את העם אל :

מיסק

פירוש רשב״ם

(ל) ויהס. שיתקם בחכמתו :

בעל הטורים

(כט) והאמורי יושב. מלא וי״ו שהקול הזה כששה עממים

רש״י

אמת א בתחלתו אין מתקיים בסופו : (כח) בצרות. לשון חוזק ותרגומו כרכין לשון בירניות עגולות וכל' ארמי כריך עגול : (כט) עמלק יושב וגו'. לפי שנכוו בעמלק כבר הזכירוהו מרגלים ב כדי ליראם : על יד הירדן. יד כמשמעו אצל הירדן ולא תוכלו לעבור : (ל) ויהס כלב. השתיק ג את כולם : אל משה. (במדבר רבה) לשמוע מה שידבר במשה

שפתי חכמים

קשה א״כ ואת כל העדה דכתיב את״כ למה לי : א דאל״כ כיון שכוונתם לא היה אלא לרעה למה אמרו בראש דבריהם היסך כוונתן אלא ע״כ כל דבר שקר וכו' : ב אע״ג דאמת היה יושב שם דכתיב והעמלקי והכנעני יושב בעמק וגו' אלא רש״י דייק מדכתיב ועליתם בהר ושם יושב האמורי והחתי א״כ כיון שהאמורי והחתי יושבים בהר ועמלק יושב בעמק לא היה להזכירו תחלה אלא כדי ליראם וכו' : ג ואע״ג דבהדיא כתיב בקרא את העם וע״ק דהא בקרא אינו כתיב

פירוש ע״ט

פאלק וואס וואנט אין דעם לאנד והערים בצורות גדולות מאוד אונ די שטעט זענען זייער פעסט אונ גרוס וגם אונ אויך וילדי הענק ראינו שם די קינדר פון דיא ריזין האבן מיר דארטן געזעהן : (כט) עמלק יושב בארץ הנגב דס פאלק פון עמלק זיצט אין לאנד פון דרום. רש״י שרייבט דרום האבן זיי דער מאנט עמלק כדי זיי זאלן די ישראל איין מורא מאכן ווייל ער האט שון מיט דיא ישראל איין מאל מלחמה גהאלטן בשעת זייא זענן ארוס גגאנגן פון מצרים אונ עס איז אים שווער געוועזן גובר צו זיין והחתי והיבוסי והאמורי אונ דער חתי אונ יבוסי אונ אמורי יושב זיצט בהר אויף דעם בארג והכנעני יושב על הים ועל יד הירדן אונ דר כנעני זיצט ביי דעם ים אונ ביי דעם ירדן וועט איר ניט קאנן איבר פארן קיין ארץ ישראל מחמת די אומות וועלן אונז ניט לאזן : (ל) ויהס כלב את העם אונ כלב הט שטיל גמאכט דאס פאלק אל משה זיי זאלן הערן וואס ער וועט ריידן אויף משה. רש״י שרייבט ער הט אן גהובן זאגן

משלי ישראל

נייעב מיט דיא קינדר זענן נאקיט אונ בארוויס ער איז באמת בוודאי איין ארימאן ווארום ער האט זיך גוועסט אז דער מחותן קומט וואלט ער זיך גדארפט אן טאן שיינע קליידר אונ איך קען ניט זאגן עס האט זיך גמאכט אז גראד דעמאלט האט ער ניט גהאט קיין קליידר. אונ שפעטר וועט ער האבן ווארום ווען עס איז אזו חאלט ער דעם שליח גדארפט ענטפערן אז אצונד קען ער דעם שידוך ניט גומר זיין אונ ער זאל קומן שפעטר אלא אז ער האט גענטפערט אז ער מעג קומן מן הסתם איז ער איין ארימאן אונ האט ניט אצונד אונ שפעטר אויך ניט אזו אז גאט האט גזאגט צוא משה מענטש שיקן מענטשן צוא אום זעהן דאס לאנד איז געוועזן דאס שיקן מיט נאמט ידיעה האבן דיא מרגלים נאך דעם גזאגט אז דאס איז איין לאנד וואס פאר דארבט איהרע זיצרט ווארום מיר האבן געזעהן פיל מענטשן שטארבן אונ עס קען ניט זיין עס הט זיך אזו גמאכט אז גראד דעמאלט זענען מענטשן גשטארבן אדרבה האט גזאלט גאט מאכן אז מען זאל ניט שטארבן ווארום ער האט דיך גהייסן גיין דרום קענן מיר ניט זאגן אז עס איז געוועזן נאר אמקרה אונ יהושע אונ כלב האבן גזאגט דאס לאנד וואס מיר האבן אום געזעהן האט גאט מיט פלייס גטאן מען זאל דעמאלט שטארבן בכדי זיי זאלן קיין צייט האבן אויף אונז זיך אום צוא קוקן אבר דאס לאנד איז אגוט לאנד :

אז ווען משה אונז נאר דס אליין גטאן ווער עס הט דס געהערט הט גמיינט אז ער וויל

אוך

מִיסַק נִיסַק וְנֵירַת יָתַהּ אֲרֵי מֵיכַל נֵיכוֹל לַהּ׃
לא וְגֻבְרַיָּא דִּי סְלִיקוּ עִמֵּהּ אֲמָרוּ לָא נֵיכוֹל לְמִיסַק לְוָת עַמָּא אֲרֵי תַקִּיף הוּא מִנַּנָא׃
לב וְאַפִּיקוּ שׁוּם בִּישׁ עַל אַרְעָא דִּי אַלִּילוּ יָתַהּ לְוָת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמֵימַר אַרְעָא דִּי
עברנא

וַיֹּאמֶר עָלֹה נַעֲלֶה וְיָרַשְׁנוּ אֹתָהּ כִּי־יָכוֹל נוּכַל לָהּ׃
לא וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־עָלוּ עִמּוֹ אָמְרוּ לֹא נוּכַל לַעֲלוֹת אֶל־הָעָם כִּי־חָזָק הוּא מִמֶּנּוּ׃
לב וַיֹּצִיאוּ דִּבַּת הָאָרֶץ אֲשֶׁר תָּרוּ אֹתָהּ אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר
הארץ

ת"א עלה נעלה וירשנו גם: והאנשים אשר עלו עמו גם: כי חזק הוא מנחות נג ערכין טו:

בעל הטורים

שנאמר בו כגובה ארזים גבהו: (ל) עלה נעלה. בגי' לומר שאפי' אם יאמר לנו עשו סולמות ועלו לרקיע שהוא מהלך ת"ק שנה נעלה: (לא) כי חזק הוא ממנו. איתא בגמ' אל תקרי ממנו אלא ממנו שאפי' בעה"ב אינו יכול להוציא כליו משם. יש מפרשים אלא ממנו לשון מנא פי' כליו וי"מ לפי שכל אותיות של ממנו כפולים כמו מ"ם נו"ן וי"ו לכך כולל בו ב'

רש"י

עוד ואמר וכי זו בלבד עשה לנו בן עמרם. ד השומע היה סבור שבא לספר בגנותו ומתוך שהיה בלבם על משה בשביל המרגלים שתקו כולם לשמוע גנותו אמר והלא קרע לנו את הים והוריד לנו את המן והגיז לנו את השליו: **עלה נעלה**. אפילו בשמים ה והוא אומר עשו סולמות ועלו שם נצליח בכל דבריו: **ויהס**. לשון שתיקה. וכן (זכריה ב) הס כל בשר (עמוס ו) הס כי לא להזכיר. כן דרך בני אדם הרוצה לשתק אגודת אנשים אומר ש"ש (ס"א הס): (לא) **חזק הוא ממנו**. (במדבר רבה) כביכול ז כלפי מעלה

שפתי חכמים

שדברו בעם כלום. ר"ל דקאי אמרגלים כלומר שהשתיק המרגלים כולם ששתקו ולא דברו כלום כדי שישמעו העם מה שידבר כלב במשה: ד מדכתיב עקב היתה רוח אחרת עמו משמע שתי רוחות אחת בפה ואחת בלב ולמרגלים אמר אני עמכם בעצה אבל בלבו היה לומר האמת וע"י כן היה בו כח להשתיקן אבל הרא"ם פי' משום שקראו בן עמרם ולא קראו בשמו שכינוי זה וקראו כן כדי שיטעו ויחשבו שכוונתו לגנאי: ה דאל"כ הל"ל נעלה וירשנו עלה ל"ל אלא עלה נעלה מ"מ אפי' בשמים: ו מדכתיב כי חזק הוא ממנו היה לו למכתב כי חזק ממנו שהרי לעיל ג"כ לא כ' הוא רק אפס כי עז העם בזה אלא כלפי וכו'. (ג"א) דה"א לומר ממנו מישראל דהוה משמע שגם ישראל חזק אלא שהם יותר חזק כדפי' רש"י על הפסוק ועצומים ממך אתה עצום. והם עצומים ממך וכאן לא יתכן זה שהרי המרגלים מדמים

פירוש ע"ט

אוך רײדן בײז אוף משה אונ װײל זײ זענן ברוגז געװען אוף משה מחמת די רײד פון די מרגלים זענן זײ אַלע געשװיגן געװארן כדי זײ זאלן הערן דס שלעכטץ װס כלב װעט אוף אים רײדן הט כלב אן גהױבן צו זאגן ער הט דאך אונז דעם ים געשפאלטן אונ הט אונז גמאכט אַראפ נידערן דעם מן אונ האט פר אונז גמאכט װײאן דעם שליו ויאמר אונ ער הט גזאגט עלה אוף גײן נעלה מיר װעלן אוף גײן וירשנו אותה אונ מיר װעלן דס לאנד ירשנן. רש"י שרײבט ער הט זײ אזו גזאגט װען משה װעט אונז אפילו זאגן מאכט אײך אלײטער אונ גײט אוף דעם הימל געהערן מיר אים אוך צו פאלגן װארום אין אַלע זײנע רײד װס מיר װעלן אים פאלגן װעלן מיר בגליקן כי װארום יכול בײ קומן נוכל לה מיר װעלן בײ קומן דס לאנד: (לא) והאנשים אשר עלו עמו אונ די מאנן װאס זענן אוף גגאנגן מיט אים כלומר דיא איבריגע צעהן מאן חוץ יהושע בן נון װס זענן געװען מיט כלב אין ארץ ישראל אמרו האבן זײ גזאגט לא נוכל לעלות אל העם מיר װעלן ניט קאנן אוף גײן צו דעם פאלק כי חזק הוא ממנו װארום ער איז שטארקר פון אונז. רש"י שרײבט ממנו איז טײטש פון אים כלומר זײ האבן גזאגט דס פאלק איז שטארקר כביכול פון גאט ב"ה: (לב) ויוציאו אונ זײ האבן אוס נצוגן דבת ארלאסט דס הײכט רכילות הארץ פון דעם לאנד אשר תרו אותה װס זײ האבן דס אוס געשפעהט כלומר זײ האבן [illegible] דס לאנד לשון הרע גרעט אל בני ישראל פר די קינדר
ישראל

הָאָרֶץ אֲשֶׁר עָבַרְנוּ בָהּ לָתוּר
אֹתָהּ אֶרֶץ אֹכֶלֶת יוֹשְׁבֶיהָ הִוא
וְכָל־הָעָם אֲשֶׁר־רָאִינוּ בְתוֹכָהּ
אַנְשֵׁי מִדּוֹת׃ לג וְשָׁם רָאִינוּ אֶת־
הַנְּפִילִים בְּנֵי עֲנָק מִן־הַנְּפִלִים
וַנְּהִי בְעֵינֵינוּ כַּחֲגָבִים וְכֵן הָיִינוּ
בעיניהם

עֲבַרְנָא בַהּ לְאַלָּלָא יָתַהּ אַרְעָא מְקַטְּלַת יָתְבַהָא הִיא וְכָל עַמָּא דִּי חֲזֵינָא בְגַוַּהּ אֱנָשִׁין דְּמִשְׁחָן׃ לג וְתַמָּן חֲזֵינָא יָת גִּבָּרַיָּא בְּנֵי עֲנָק מִן גִּבָּרַיָּא וַהֲוֵינָא בְעֵינֵי נַפְשָׁנָא כְּקַמְצִין וְכֵן הֲוֵינָא בְּעֵינֵיהוֹן׃
וארימת

ת"א ארץ אוכלת יושביה הוא סוטה לה. ונהי בעינינו כחגבים שם:

פירוש רשב"ם

(לד) מן הנפילים. הראשונים דכתיב בבראשית הנפילים היו בארץ בימים ההם: כחגבים. הנמוך נראה לגבוה ממנו הרבה כחגבים שהם נמוכים מאד. וזה מוכיח היושב על חוג הארץ ויושביה כחגבים:

בעל הטורים

דברים הטובים וכדרש שלו: (לג) ונהי. ב' במס' הכא ונהי בעינינו כחגבים ונהי כטמא כלנו: וכן היינו בעיניהם. בגי' וזהו קן נמלים וכ"ן ג"כ נוטריקון וכמו נמלים וכזה יתיישב מה שפירש"י שמענו אומרים נמלים בכרם כי מאן דכר שמה של נמלים והלא בפסוק אומר ונהי בעינינו כחגבים וכן היינו בעיניהם ומשמע כחגבים ולא כנמלים אלא כמו שאמרנו נראה שמדקדק רש"י ע"כ ונהי כטמא כולנו לפי שאז נגזר עליהם. סורו שמה או כמ"ש ככה יאכלו לחמם שמה: כחגבים. ב' במס' הכא ואידך ויושביה כחגבים. כדאיתא במדרש שענק אחד אכל רמון וזרק הקליפה וכל י"ב מרגלים נכנסו וישבו בתוכה מפני הצל וזהו ויושביה כחגבים שישבו בה כחגבים:

שפתי חכמים

שאנו כחגבים כנגד: הגם היושב בארץ אלא בלפי וכו': ז כמ"ש ויראו בני אלהים את בנות האדם וגו' דאל"כ נפילים נפילים למה לי אלא ודאי נפילים הוי לשון נפילה משמע כלומר ושם ראינו מאותן שנפלו מן השמים הם שמחזאי ועזאל: ח פירש"י בגמרא כאלו צוארם נכנס בחלון שהחמה יוצא משם ופירוש מעניקין חמה שהנקב שממנו החמה נראית נעשה ענק לצוארם. והא דלא פירש"י לעיל בפסוק וגם ילידי הענק י"ל דלעיל י"ל דלמא אביהם הראשון היה שמו ענק ועל שמו נקראו כולם בני ענק כמו שאנו אומרים על כלל האומות בני נח אבל הכא כתיב ושם ראינו את הנפילים וקשה למה קוראן נפילים אלא משום שהם בני שמחזאי ועזאל וא"כ קשה למה קוראן בני ענק אלא ודאי משום שמעניקין כו' (וע' בתוס' דסוטה דל"ד):

רש"י

אמרו: (לב) **אוכלת יושביה.** בכל מקום שעברנו מצאנום קוברי מתים. והקב"ה עשה לטובה כדי לטרדם באבלם ולא יתנו לב לאלו: **אנשי מדות.** גדולים וגבוהים וצריך לתת להם מדה כגון גלית (שמואל א יז) גבהו שש אמות וזרת וכן (שמואל ב כא) איש מדון (ד"ה א יא) איש מדה: (לג) **הנפילים.** ענקים מבני שמחזאי ועזאל שנפלו מן השמים ז בימי דור אנוש (יומא סז): **וכן היינו בעיניהם.** שמענו אומרים זה לזה נמלים (רא"ם וגי"א חגבים) יש בכרמים כאנשים (סוטה לה): **ענק.** שמעניקים ח חמה

פירוש ע"ט

יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אזו צו זאגן הָאָרֶץ דם לאנד אֲשֶׁר עָבַרְנוּ בָהּ וואס מיר זענן איבער גפארן דורינן לָתוּר אוֹתָהּ צו אום שפעהן זיא אֶרֶץ עס איז אזו אלאנד אוֹכֶלֶת יוֹשְׁבֶיהָ וואס עס פר דארבט אירע זיצר כלומר אין דם לאנד שטארבן זייער פיל מענטשן. רש"י שרייבט זיי האבן גזאגט אין אלע ערטר ווא מיר זענן איבער גפארן האבן מיר אלץ דער ווישט אז מען בגראבט מתים אונ גאט הט דס גטאן לטובה כדי זיי זאלן האבן צו טאן מיט די מתים וועלן זיי ניט צייט האבן זיך ארום צו קוקן אויף די מרגלים אבר די מרגלים האבן דס אום גלייגט לרעה וְכָל הָעָם אונ נאר דם פאלק אֲשֶׁר רָאִינוּ וואס מיר האבן גזעהן בְּתוֹכָהּ אין איר אַנְשֵׁי מִדּוֹת מאס לייט כלומר גרוסע אונ הוכע לייט מען האט גזאגט דער מענטש איז גרוס זעקס איילן אונ דער מענטש איז גרוס זיבן איילן: (לג) וְשָׁם רָאִינוּ אונ דארטן האבן מיר גזעהן אֶת הַנְּפִילִים די פאלינדיגע ריזין (עיין רש"י) בְּנֵי עֲנָק מִן הַנְּפִילִים די קינדר פון די ריזין וַנְּהִי בְעֵינֵינוּ אונ מיר זענן גוועןאין אונזערע אויגן אקעגן זיי כַּחֲגָבִים אזו ווי די היישריקן וְכֵן הָיִינוּ בְּעֵינֵיהֶם אונ אזו זענן מיר גוועןאין זייערע אויגן. רש"י שרייבט זיי האבן גזאגט מיר האבן גהערט אז די ריזין האבן איינר צום אנדרן גזאגט דארטן אין ווין גארטן איז פר האנדן היישריקן ווס זיי האבן

אזו

א וַאֲרִימַת כׇּל כְּנִשְׁתָּא
וִיהַבוּ יָת קָלְהוֹן וּבְכוּ
עַמָּא בְּלֵילְיָא הַהוּא׃
ב וְאִתְרַעַמוּ עַל מֹשֶׁה
וְעַל אַהֲרֹן כֹּל בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וַאֲמַרוּ לְהוֹן כׇּל
כְּנִשְׁתָּא לְוַי דְּמִיתְנָא
בְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם אוֹ
בְּמַדְבְּרָא הָדֵין לְוַי
דְּמִיתְנָא׃ ג וּלְמָא יְיָ
מָעֵל יָתַנָא לְאַרְעָא
הָדָא לְמִפַּל בְּחַרְבָּא
נשנא

בְּעֵינֵיהֶם׃ יד א וַתִּשָּׂא כׇּל־הָעֵדָה
וַיִּתְּנוּ אֶת־קוֹלָם וַיִּבְכּוּ הָעָם
בַּלַּיְלָה הַהוּא׃ ב וַיִּלֹּנוּ עַל־מֹשֶׁה
וְעַל־אַהֲרֹן כֹּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ
אֲלֵהֶם כׇּל־הָעֵדָה לוּ־מַתְנוּ בְּאֶרֶץ
מִצְרַיִם אוֹ בַּמִּדְבָּר הַזֶּה לוּ־מָתְנוּ׃
ג וְלָמָה יְהֹוָה מֵבִיא אֹתָנוּ אֶל־
הָאָרֶץ הַזֹּאת לִנְפֹּל בַּחֶרֶב נָשֵׁינוּ
וטפנו

ת״א וכאה כל סגנים כס סוטה לה סנהדרין קד:

בעל הטורים

(ג) לנפול . ד' במס'. לנפול בחרב דהא דהיתני לנפול אשר סנפילה דחוי שגרמו לי פתח נפילה דכתיב ופגריכס אתם סחילות לנפול לפניו וגם ככל לנפול חללי ישראל שבמון זאת יפלו במדבר והיתני לנפול לדורות שגרמו שחרב הבית ונפלו

רש״י

בקומתן: (א) כל העדה. סנהדרין: (ב) לו

פירוש ע״ט

אזו אגשטאלט ווי מענטשן; (א) וַתִּשָּׂא כׇּל הָעֵדָה וַיִּתְּנוּ אֶת קוֹלָם אונ עס הט אויף גהובן גאר די עדה אונ האבן גגעבן זייער קול כלומר זיי האבן אן גהובן שרייען וַיִּבְכּוּ הָעָם בַּלַּיְלָה הַהוּא אונ דס פאלק הט גוויינט די זעלביגע נאכט. דר מדרש שרייבט דס איז גוועז די נאכט ווס גהער צום ניינטן טאג אין אב דאס הייסט תשעה באב הט הקב״ה גזאגט צו די ישראל איר וויינט די נאכט אומזוסט אבר איר וועט אייביג האבן די נאכט צו וויינן ווארום דאס זעלביגע מאל האט גאט גוזר גוועז אז דס בית המקדש זאל חרוב ווערן אונ די ישראל זאלן פר טריבן ווערן: (ב) וַיִּלֹּנוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אַהֲרֹן אונ זיי האבן גקריגט אויף משה אונ אויף אהרן וַיֹּאמְרוּ אֲלֵיהֶם כׇּל הָעֵדָה אונ גאר די עדה הט צו זיי גזאגט לוּ ווער וואלט כלומר הלוואי מַתְנוּ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וואלטן מיר גשטארבן אין דם לאנד מצרים אוֹ בַּמִּדְבָּר הַזֶּה לוּ מָתְנוּ אדר הלוואי וואלטן מיר גשטארבן אין דר מדבר: (ג) וְלָמָּה יְיָ מֵבִיא אֹתָנוּ אונ ווארום וויל גאט אונז ברענגן אֶל הָאָרֶץ הַזֹּאת צו דעם לאנד לִנְפֹּל צו מאכן פאלן

משלי ישראל

(וַתִּשָּׂא כׇּל הָעֵדָה וַיִּתְּנוּ אֶת קוֹלָם) אונ דיא גאנצע עדה האבן אויף גהובן זייער קול אונ האבן גוויינט גאט האט גזאגט אז עס איז אגוט לאנד אונ דיא יודן האבן נים גגלייבט גאט אונ האבן גוויינט עס איז אמשל אחסיד וואס ער איז גוועזן אפ גשייד פון דער וועלט ער האט פיינט גהאט דיא אלע ענינים פון דר וועלט אונ האט גדארפט אשידוך מאן מיט זיין זון אונ אז דר שדכן איז גקומן אונ האט גרעט אשידוך האט דר חסיד גזאגט מיין זון איז ביי מיר אבן יחיד וועל איך ניט איין שידוך מאן ביז מיט ווען ביז איך וועל אליין זעהן דעם מחותן מיט דר מחותעניסטע אונ דיא כלה אונ וועל זעהן וויא אזו עס פירט זיך אין שטוב נאך דיזם וועל איך אשידוך מאן הכלל דר חסיד איז גפארן מיט דעם שדכן וויא דר חסיד איז גקומן צוא דעם מחותן איז אים דארט זייער גפעלן אונ האט גמאן דעם שידוך אונ איז אהיים גפארן אונ האט גמאכט אסעודה פון זיינע פריינד ווען אז מען איז גזעסן ביי דעם טיש פרעגן אים דיא פריינד ער זאל זייא דר ציילן דאס אויף פירן פון דעם מחותן אונ דער חסיד דער ציילט זייא דיא גוטע מנהגים וואס ער האט גזעהן ביי דעם מחותן פרעגן זייא אים אויף דער מחותעניסטע דער ציילט ער זייא אירע גוטע מדות נאך דעם פרעגן זייא אים אויף דר כלה וויא דעם חסידס ווייב האט דר הערט אז מען שמועסט פון דר כלה איז זיא גלייך צוא גגאנגן צום טיש צוא הערן וואס זייא וועלן אים פרעגן אונ וואס ער וועט זייא ענטפערן פון דר כלה דער

וְטַפֵּנוּ יִהְיוּ לָבַז הֲלוֹא טוֹב לָנוּ שׁוּב
מִצְרָיְמָה׃ ד וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־אָחִיו
נִתְּנָה רֹאשׁ וְנָשׁוּבָה מִצְרָיְמָה׃
ה וַיִּפֹּל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל־פְּנֵיהֶם
לִפְנֵי כָּל־קְהַל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃
ו וִיהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן וְכָלֵב בֶּן־יְפֻנֶּה מִן־
הַתָּרִים אֶת־הָאָרֶץ קָרְעוּ בִּגְדֵיהֶם׃
ז וַיֹּאמְרוּ אֶל־כָּל־עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל
לאמר

נְשַׁנָא וְטַפְלָנָא יְהוֹן
לְבִזָּא הֲלָא טַב לָנָא
דִּי נְתוּב לְמִצְרָיִם׃
ד וַאֲמָרוּ גְּבַר לַאֲחוּהִי
נְמַנֵּי רֵישָׁא וּנְתוּב
לְמִצְרָיִם׃ ה וּנְפַל
מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל
אַפֵּיהוֹן קֳדָם כָּל קְהַל
כְּנִשְׁתָּא דִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃
ו וִיהוֹשֻׁעַ בַּר נוּן וְכָלֵב
בַּר יְפֻנֶּה מִן מְאַלְּלֵי
יָת אַרְעָא בְּזָעוּ
לְבוּשֵׁיהוֹן׃ ז וַאֲמָרוּ
לְכָל כְּנִשְׁתָּא דִּבְנֵי

ת"א ויפל משה ואהרן סוטה יד ויהושע בן נון וכלב בן יפנה שם.

בעל הטורים

עיד בבל והיינו גם בבל לנפול חללי ישראל וכן בימי המן שכתבו שטנה על בוני הבית ולא הניחו לבנותו : (ד) נתנה ראש. זהו ע"ז וכן בעגל אשר ילכו לפנינו אשר אותיות ראש ומה כתוב אחר מ' יום אף כאן אחר מ' יום : איש אל

שפתי חכמים

ט פי' לא ל' אלו כמו לו יש חרב בידי לו הכתו ומפני שפי' פלוני כמו מי יתן שהוא דבוק עם וא"ו אחריו כמו מי יתן

רשי

מתנו . הלואי ט ומתנו : (ד) נתנה ראש כתרגומו נמני רישא נשים עלינו מלך ורבותינו פירשו

משלי ישראל

חסיד ענטפֿערט אונ זאגט איר זאלט וויסן איך זאל אייך אוס דער ציילן דיא מעלות פון דער כלה קען איך אייך אזו פיל נים דר ציילן נאר בקיצור וועל איך אייך דער ציילן אז איך האב נאך קיין מאל נים גזעהן אזא איין בריה עס איז וויים צוא גפינן וויא דער חתן האט דער הערט אז דר פאטר לובט אזו דיא כלה האט ער זייער גוויינט פרעגט אים דיא מוטר מיין טייערער זון וואס איינמאל הער נאר וויא דיין פאטר לובט דיא כלה אירע מעלות מיט איר שיינקייט ענטפערט איר דר חתן דוא קענסט מיין פאטר אז ער איז איין גרויסער חסיד אונ האט פיינט דיא אלע זאכן פון דר וועלט אצונד אז איך הער פון אים ער לובט דיא כלה אונ זאגט עס איז גאר נישא קיין חבר צוא איר אוף דר גאנצר וועלט וויים איך מן הסתם איז זיא איין מיאוסע אונ איין שלימזאלניצע ווארום איבן ויא זאל זיין איין שיינע אונ אבריה וואס ביי דער וועלט חשיבות דאס מעלות האלט דם גוועין ביי אים איין חסרון וואס דארף ער איין שיינע אדר איין בריה אין משא ומתן ער האט זיך דיא אלע זאכן פיינט הייסט דאס ביי אים איין חסרון נאר מן הסתם איז זיא איין שלימזאלניצע וואס עס איז נישא קיין חבר צוא איר דרום לובט ער זיא ער זאל זיא נים לובן וואלט איך מיך גטרייסט אפשר איז עס אגוטע שידוך אבר אצונד אז ער לובט זיא אזו איז זיא בוודאי אצרה שלא תבוא דער נמשל איז דיא יוגן

פירוש ע"ט

אונז בחרב מיט דער שווערד נשינו אונזערע ווייבער וטפנו אונ אונזרע קליין גזינד יהיו לבז וועלן זיין צו רוב כלומר מען וועט זיי נעמן אין דער שביה הלוא פר' וואר טוב לנו עס איז בעסר צו אונז שוב מצרימה מיר זאלן זיך אום קערן קיין מצרים : (ד) ויאמרו איש אל אחיו אונ זיי האבן גזאגט איינר צום אנדרן נתנה ראש מיר וועלן איבר אונז זעצן איין עלצטן ונשובה מצרימה אונ מיר וועלן זיך אום קערן קיין מצרים : (ה) ויפול משה ואהרן על פניהם לפני כל קהל עדת בני ישראל אונ משה מיט אהרן זענן גפאלן אוף זייער פנים פאר גאר דעם איין זאמלונג פון דר עדה פון דיא ישראל : (ו) ויהושע בן נון וכלב בן יפנה אונ יהושע דער זון פון נון אונ כלב דער זון פון יפונה מן התרים את הארץ וואס זיא זענן גוועזן פון דיא אוס שפעהרם פון דעם לאנד קרעו בגדיהם האבן צוא ריסן זייערע קליידר : (ז) ויאמרו אל כל עדת בני ישראל לאמר אונ זיא האבן גזאגט צו גאר דער עדה פון ישראל אזו צוא

לֵאמֹר הָאָרֶץ אֲשֶׁר עָבַרְנוּ בָהּ
לָתוּר אֹתָהּ טוֹבָה הָאָרֶץ מְאֹד
מְאֹד׃ שלישי ח אִם־חָפֵץ בָּנוּ יְהוָה
וְהֵבִיא אֹתָנוּ אֶל־הָאָרֶץ הַזֹּאת
וּנְתָנָהּ לָנוּ אֶרֶץ אֲשֶׁר־הִוא זָבַת
חָלָב וּדְבָשׁ׃ ט אַךְ בַּיהוָה אַל־
תִּמְרֹדוּ וְאַתֶּם אַל־תִּירְאוּ אֶת־עַם
הָאָרֶץ כִּי לַחְמֵנוּ הֵם סָר צִלָּם
מֵעֲלֵיהֶם וַיהוָה אִתָּנוּ אַל־תִּירָאֻם׃

ת"א לחמנו הם פקידה שבר מה.

ויאמרו

אונקלוס

יִשְׂרָאֵל לְמֵימַר אַרְעָא
דִּי עֲבַרְנָא בַהּ לְאַלָּלָא
יָתַהּ טָבָא אַרְעָא
לַחֲדָא לַחֲדָא׃ ח אִם
רַעֲוָא בָנָא קֳדָם יְיָ
וְיַעֵל יָתָנָא לְאַרְעָא
הָדָא וְיִתְּנִנַּהּ לָנָא
אַרְעָא דִּי הִיא עָבְדָא
חֲלַב וּדְבָשׁ׃ ט בְּרַם
בְּמֵימְרָא דַיְיָ לָא
תִמְרְדוּן וְאַתּוּן לָא
תִדְחֲלוּן מִן עַמָּא
דְאַרְעָא אֲרֵי בִידָנָא
מְסִירִין אִנּוּן עֲדָא
תָּקְפְּהוֹן מִנְּהוֹן וּמֵימְרָא
דַיְיָ בְּסַעְדָּנָא לָא תִדְחֲלוּן מִנְּהוֹן׃ ואמרו

בעל הטורים

אחת נתנה להם ונשבה מארימה. כ"ת בני' פ"ז: (ט) לחמנו. ד' במסורה. כי לחמנו הם להמנו נאכל זה לחמנו חם הצטיידנו בנפשנו נביא לחמנו אם בה' אל תמרודו לחמנו הם ונאכלם

פירוש רשב"ם

(ט) סר צלם מעליהם. אין להם מחסה לחסות בו כי כבר נמוגו כל יושבי ארץ מפנינו משעה שהוביש מי ים סוף כמו שאמרה רחב הזונה כדכתיב נמוגו

רש"י

לפון ע"א: (ט) אל תמרודו. ושוב אתם י אל סילאו: כי לחמנו הם. נאכלם כ כלחם: סר צלם. מגנם וחזקם ל כשרים שבהם מתו איוב שהיה מגן עליהם (סוטה לה) ד"א צלו של מקום סר

שפתי חכמים

וכיס לנכס לכן הולך להוסיף וא"ו ומתנו שהוא כמו מי יתן ומתנו: י תיקן בזה שלא תאמר ב' דברים הם אלא הא' נמשך מחבירו כלומר שאם לא תמרודו בהקב"ה שוב אין אתם צריכים ליראה: כ כאלו אמר כלחמנו הם: ל משמ'

פירוש ע"ט

זָאגְן הָאָרֶץ דָאס לַאנְד אֲשֶׁר עָבַרְנוּ בָהּ לָתוּר אוֹתָהּ וָואס מִיר זֶענְן אִיבֶּר גְּפָארְן דֶּרִינְן צוּא אוּם שְׁפֶּעהְן זִיא טוֹבָה הָאָרֶץ מְאוֹד מְאוֹד דָאס לַאנְד אִיז זֵייעֶר גוּט: (ח) אִם חָפֵץ בָּנוּ יְיָ אַז גָאט וֶועט אִין אוּנְז בַּגֶערְן וְהֵבִיא אוֹתָנוּ וֶועט עֶר אוּנְז בְּרֶענְגְן אֶל הָאָרֶץ הַזֹּאת צוּא דֶעם לַאנְד וּנְתָנָהּ לָנוּ אוּנ עֶר וֶועט זִיא אוּנְז גֶעבְּן אֶרֶץ דָאס לַאנְד אֲשֶׁר הִיא וָואס עֶס אִיז אַזוֹ אַלַאנְד זָבַת חָלָב וָואס פוּן דִיא בְּהֵמוֹת וָואס דְּרִינְן זֶענְן טוּט רִינְן מִילְךְ וּדְבַשׁ אוּנ פוּן דִיא טֵייטְלְן טוּט רִינְן הָאנִיק: (ט) אַךְ בַּיְיָ נַייעֶרְט אִין גָאט אַל תִּמְרוֹדוּ זָאלְט אִיר נִיט ווִידֶער שְׁפֶּענִיגְן וְאַתֶּם אַל תִּירְאוּ אֶת עַם הָאָרֶץ וֶועט אִיר זִיךְ נִיט פָארְכְטְן פַאר דֶעם פָאלְק פוּן דֶעם לַאנְד כִּי לַחְמֵנוּ הֵם וָוארוּם זֵייא זֶענְן אוּנְזֶר בְּרוֹט פְלוֹכֶר מִיר וֶועלְן זֵיי אוּף עֶסְן אַזוֹ וִויא בְּרוֹט

משלי ישראל

הָאבְּן גְוּוסְט דִיא מִדּוֹת פוּן גָאט אַז עֶר ווִיל נִיט דֶער מֶענְטְשׁ זָאל נָאךְ גֵיין נָאךְ תַּעֲנוּגֵי עוֹלָם הַזֶּה נָאר עֶר זָאל זִיךְ פַּיינִיגְן דֶעם גוּף כְּדֵי עֶר זָאל מְטַהֵר זַיין דֶעם גוּף מִיט דֶער נְשָׁמָה אוּנ תַּעֲנוּגֵי עוֹלָם הַזֶּה הָאט גָאט פַיינְד אַצוּנְד אַז זֵייא הָאבְּן גְהֶערְט אַז גָאט לוֹבְּט דָאס לַאנְד אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אוּנ זֵייא ווייסְן אַז תַּעֲנוּגֵי עוֹלָם הַזֶּה וֶועט גָאט נִיט לוֹבְּן דְרוּם הָאבְּן זֵייא אִים נִיט גְגְלֵייבְּט אוּנ הָאבְּן גְוויינְט פוּנְקְט וִויא דֶער בֶּן יָחִיד הָאט נִיט גְגְלֵייבְּט זַיין פָאטֶער דֶעם חָסִיד וָואס עֶר לוֹבְּט דִיא כַּלָּה:

נָאךְ אַמָשָׁל אַשַׁדְכָן אִיז גְקוּמְן צוּא אַעוֹשֶׁר אוּנ זָאגְט אִיךְ הָאבּ פוּן דַיין זוּנְס ווֶעגְן אַשִׁידוּךְ מִיט אַגְרוֹסְן עוֹשֶׁר אַסוֹחֵר אוּנ אַלַמְדָן אוּנ זִיא אִיז אַיין שֵׁיינֶע בְּתוּלָה אוּנ אַקְלוּגֶע אִינ דֶר בָּחוּר הֶערְט דָאס אוּנ עֶנְטְפֶערְט מֶען דַארְף פָארְן אָן קוּקְן דֶעם שִׁידוּךְ אִיז נִיט צוּא פַאר שְׁטֵיין דֶעם בָּחוּרִס עֶנְטְפֶער דֶער שַׁדְכָן הָאט אִים דֶער צֵיילְט דִיא אַלֶע מַעֲלוֹת הַיְינוּ דִיא מִשְׁפָּחָה אוּנ דִיא מַעֲלוֹת פוּן דֶעם מְחוּתָּן אוּנ פוּן דֶער כַּלָּה אוּנ אוּבּ עֶר ווִיל ווִיסְן צוּא עֶס אִיז אֱמֶת וָואס דֶער שַׁדְכָן זָאגְט אַז דֶער מְחוּתָּן אִיז אַגְרוֹיסֶער

י וַיֹּאמְרוּ כָּל־הָעֵדָה לִרְגּוֹם אֹתָם
בָּאֲבָנִים וּכְבוֹד יְהֹוָה נִרְאָה בְּאֹהֶל
מוֹעֵד אֶל־כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ פ
יא וַיֹּאמֶר יְהֹוָה אֶל־מֹשֶׁה עַד־אָנָה
יְנַאֲצֻנִי הָעָם הַזֶּה וְעַד־אָנָה לֹא־
יַאֲמִינוּ בִי בְּכֹל הָאֹתוֹת אֲשֶׁר
עָשִׂיתִי בְּקִרְבּוֹ׃ יב אַכֶּנּוּ בַדֶּבֶר

ואורישנו

אונקלוס

י וַאֲמַרוּ כָּל כְּנִשְׁתָּא
לְמִרְגַּם יָתְהוֹן בְּאַבְנַיָּא
וִיקָרָא דַייָ אִתְגְּלִי
בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא לְכָל בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל׃ יא וַאֲמַר יְיָ
לְמֹשֶׁה עַד אֵימָתַי יְהוֹן
מְרַגְּזִין קֳדָמַי עַמָּא
הָדֵין וְעַד אֵימָתַי לָא
יְהֵימְנוּן בְּמֵימְרִי בְּכֹל
אָתַיָּא דִּי עֲבָדִית
בֵּינֵיהוֹן׃ יב אֶמְחֵנּוּן

במותא

ת"א ויאמרו כל העדה לרגום סוטה לה . עד אנה מגילה לא:

בעל הטורים

בלחם אכל לאחר שעברו את פי ה' ויכום ויכתום וזהו כנסהו נביא לחמנו מפני חרב המדבר ורב לחם הדרך מאד שהלכו מ'

רש"י

מעליהם: (י) לרגום אתם. את יהושע וכלב: וכבוד ה'. (במדבר רבה) הענן ירד שם: (יא) עד אנה. עד היכן: ינאצני. ירגיזוני: בכל האתות. בשביל כל הנסים שעשיתי להם היה להם

שפתי חכמים

שהמגן לאדם עושה לו צל לכך נקרא המגן צל: מ לא את משה ואת אהרן כי הם לא דברו כלום: נ לקבל הניס ובליטפראות רצונו לתרץ הרי כבוד ה' שוכן עליהם תמיד על הכפרת בין הכרובים: ס עד אנה עד היכן לא עד איזה

פירוש ע"ט

סר עֶר הָאט זִיךְ אָפּ גְטָאן צִלָּם זַייעֶר שָׁאטְן מֵעֲלֵיהֶם פוּן אָפּ זַיי וַייָ אִתָּנוּ אוּנ גָאט אִיז מִיט אוּנְז אַל תִּירָאוּם אִיר זָאלְט זִיךְ נִיט פָארְכְטְן פַאר זַייא (עיין רש"י)׃ (י) וַיֹּאמְרוּ אוּנ זַייא הָאבְּן גְזָאגְט כָּל הָעֵדָה גָאר דִיא עֵדָה לִרְגּוֹם אוֹתָם צוּא פַר שְׁטֵיינִגְן זַייא כְּלוֹמַר יְהוֹשֻׁעַ מִיט כָּלֵב בָּאֲבָנִים מִיט שְׁטֵיינֶער וּכְבוֹד יְיָ אוּנ דֶער כָּבוֹד פוּן גָאט כְּלוֹמַר דִיא שְׁכִינָה נִרְאָה בְּאוֹהֶל מוֹעֵד הָאט זִיךְ בַּאוִויזְן אִין אוֹהֶל מוֹעֵד אֶל כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל צוּ אַלֶע דִיא קִינְדֶר פוּן יִשְׂרָאֵל׃ (יא) וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה הָאט גָאט גְזָאגְט צוּ מֹשֶׁה עַד אָנָה בִּיז וִויא לַאנְג נָאךְ יְנַאֲצֻנִי הָעָם הַזֶּה וֶועלְן מִיךְ דָאס פָאלְק דֶר [illegible] אָנָה לֹא יַאֲמִינוּ בִי אוּנ בִּיז וִוי לַאנְג נָאךְ וֶועלְן זַיי נִיט גְלַייבְּן אִין מִיר בְּכָל הָאוֹתוֹת מִיט אַלִי צֵייכְן כְּלוֹמַר פוּן וֶועגְן אַלֶע נִסִּים וָואס אִיךְ הָאבּ זַייא גְטָאן וָואלְטְן זַיי מִיר גְקֶערְט אִיךְ הָאבּ יְכוֹלֶת מְקַיֵּים צוּא זַיין מַיי אוּנ זַייא הָאבְּן דָאךְ אַלֶע דִיא נִיסִים גְ גְלַייבְּן פָארְט נִיט׃ (יב) דְרוּם זָאג אִיךְ [illegible]

משלי ישראל

אונ אַסוֹחֵר אוּנ אַלַמְדָן קֶען עֶר זִיךְ אָן פְּרֶעגְן בַּיי אַנְדֶרֶע סוֹחֲרִים וָוארוּם סוֹחֲרִים קֶענֶן זִיךְ בְּוַודַּאי אֵיינְס דֶם אַנְדֶרֶע אוּנ אוֹבּ עֶר אִיז אַלַמְדָן קֶען עֶר פְּרֶעגְן אַנְדֶרֶע לוֹמְדִים זַייא קֶענֶן זִיךְ אוֹךְ בְּוַודַּאי אֵיינְס דָאס אַנְדֶרֶע דַארְף עֶר זִיךְ מִיט מַאכְן קַיין הוֹצָאוֹת אוּן פָארְן נָאר מִן הַסְּתָם מֵיינְט דֶר בָּחוּר נִיט דִיא אַלֶע מַעֲלוֹת וָואס דֶר שַׁדְּכָן הָאט אוּם בַּרֶעכְנִט נָאר עֶר ווִיל וִויסְן אוֹבּ זִיא אִיז אַשֵׁיינֶע כַּלָּה דָס קֶען עֶר שׁוֹן נִיט וִויסְן סַייַדְן עֶר וֶועט אַלַיין פָארְן וָוארוּם דָאס קֶען עֶר שׁוֹן נִיט וִויסְן נִיט פוּן קַיין סוֹחֲרִים אוּנ נִיט פוּן קַיין לוֹמְדִים דֶר נִמְשָׁל אִיז דָאס לַאנְד אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הָאט צְוַוייא מַעֲלוֹת אַיין מַעֲלָה עֶס וַואקְסְט אוֹיף דִיא בַּייבֶּר גוּטֶע פֵּירוֹת אוּנ גוּטֶע תְּבוּאָה וַואקְסְט אוּנ דִיא בְּהֵמוֹת גִיבְּן פִיל מִילְךְ וַוייל עֶס אִיז דָא גוּטֶע פַאשִׁי אוּנ דִיא אַנְדֶרֶע מַעֲלָה עֶס אִיז אַהֵיילִיג לַאנְד עֶס אִיז מְטַהֵר דָאס נֶפֶשׁ אוּנ נָאט הָאט זַייא פְרִיעֶר גְזָאגְט אַז עֶס אִיז גוּט לַאנְד אוּנ יְהוֹשֻׁעַ מִיט כָּלֵב זַייא צְוַוייא עֶרְלִיכֶע מְרַגְּלִים הָאבְּן אוֹךְ גְזָאגְט (טוֹבָה הָאָרֶץ מְאוֹד מְאוֹד) עֶס אִיז זֵייעֶר אַגוּט לַאנְד זַיי הָאבְּן גְזָאגְט צְוַוייא מָאל מְאוֹד אַיין מָאל הָאבְּן זַייא גְמֵיינְט דָאס לַאנְד אִיז גוּט מִיט פֵּירוֹת אוּנ מִיט תְּבוּאָה אוּן אַיין מָאל מְאוֹד הָאבְּן זַיי גְמֵיינְט עֶס אִיז גוּט וָואס עֶס אִיז הֵיילִג אוּנ דִיא גָאט הָאט זַייא פְרִיעֶר גְזָאגְט זִי אִיז גוּט מִיט צְוַוייא מַעֲלוֹת אָבֶּר דִיא יוּדְן הָאבְּן נִיט גְגְלַייבְּט גָאט אוּנ הָאבְּן גְזָאגְט מִיר וִוילְן שִׁיקְן מֶענְטְשְׁן אוּם צוּא זֶעהְן דָאס לַאנְד מִן הַסְּתָם הָאבְּן זַייא נִיט גְמֵיינְט דָאס הֵיילִיגְקַייט פוּן דֶעם לַאנְד נָאר זַייא הָאבְּן גְמֵיינְט דִיא גוּטֶע פֵּירוֹת זַייא זָאגְן דִיא תְּבוּנָתָהּ אַכֶּנּוּ בַדֶּבֶר וְאוֹרִשֶׁנּוּ) גָאט הָאט גְזָאגְט צוּא מֹשֶׁה אִיךְ וֶועל שְׁלָאגְן דִיא יוּדְן מִיט אַמָאהד אוּנ חֶעל [illegible]

פאר

וְאוֹרִשֶׁנּוּ וְאֶעֱשֶׂה אֹתְךָ לְגוֹי־גָּדוֹל וְעָצוּם מִמֶּנּוּ׃ יג וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־יְהוָה וְשָׁמְעוּ מִצְרַיִם כִּי־הֶעֱלִיתָ בְכֹחֲךָ אֶת־הָעָם הַזֶּה מִקִּרְבּוֹ׃

ת"א וְשָׁמְעוּ מִצְרַיִם פְּקִיס מ"ד פ' מז.

בְּמוֹתָא וַאֲשֵׁיצֵינוּן וְאֶעְבֵּד יָתָךְ לְעַם רַב וְתַקִּיף מִנְּהוֹן׃ יג וַאֲמַר מֹשֶׁה קֳדָם יְיָ וְיִשְׁמְעוּן מִצְרָאֵי אֲרֵי אַסֵּקְתָּא בְחֵילָךְ יָת עַמָּא הָדֵין מִבֵּינֵיהוֹן

ואמרו

בעל הטורים

סנה במדבר: (יג) העלית. ג' במס'. עמ"ש בפ' תבא:

רש"י

להאמין שהיכולת בידי לקיים הבטחתי: (יב) ואורשנו. כתרגומו לשון תרוכין ע' ואם תאמר מה אעשה פ' לשבועת אבות: ואעשה אתך לגוי גדול. שאתה מזרעם (במדבר רבה): (יג) ושמעו מצרים. ושמעו את צ' אשר תהרגם: כי העלית. כי משמש בל' אשר והם ראו אשר העלית בכחך הגדול אותם מקרבם וכשישמעו שאתה הורגם לא יאמרו שחטאו לך אלא יאמרו שכנגדם יכולת להלחם אבל כנגד יושבי

שפתי חכמים

מקום כפי' אנה בכ"מ: ע' היינו הכרתה מן העולם ולא נ' ירושה וכן פירש למטה מזה: פ' דאל"כ מה ענין זה לכאן וכי תנאי עשה עמו שאם יניחנו להמית יעשנו לגוי גדול: ויש מקשים גבי עגל בפ' כי תשא כתיב נמי ואעשה אותך ... גדול ופי' שם אם כסא של ג' רגלים וכו'. וי"ל דהכא קשה לרש"י למה כתיב עצום ממנו אלא כדי לסלק טענת של כסא של ג' רגלים כלומר שלזרעך יהיה ככא של ד' רגלים כיון שאתה מזרע האבות יהיה לכסא ג' רגלים והכותך יהיה רגל ד' א"נ ממנו שב אל אברהם שבזה תהלת כיהום ואז יהיה לזרעך ד' רגלים אבל לעיל לא כתיב ממנו דמשמע דהאלת יהום יתחיל מתרע"ה כלומר שיקראו בני משה ולא בני אברהם יצחק ויעקב לזה אמר אם ככא של ג' רגלים וכו' ודוק כיטב כי בזה יאורלו כמה קושיות: צ' לא ושמעו את אשר העליתם כמובן מפשוטו של קרא אלא כושמעו שהרגם

פירוש ע"ט

משה אַבֵּנּוּ אִיךְ וָועל שְׁלָאגְן אִים כְּלוֹמַר דָאס פָאלְק בַּדֶּבֶר מִיט מַארְד וְאוֹרִשֶׁנּוּ אוּנ אִיךְ וָועל זַייא פַר טְרַייבְּן כְּלוֹמַר זַייא וֶועלְן אוּב שְׁטַארְבְּן הַייסְט דָאס. פַאר טְרִיבְּן פוּן דֶער וֶועלְט. אוּנ אַז דוּא משֶׁה וֶועסְט מִיךְ וֶועלְן פְּרֶעגְן וָואס וֶועל אִיךְ טָאן צוּ דֶער שְׁבוּעָה וָואס אִיךְ הָאבּ גְשְׁווֹארְן צוּא דִיא אָבוֹת אַז זַייעֶרִי קִינְדֶר וֶועלְן זַיין צוּא אַגְרוֹס פָאלְק כְּלוֹמַר וְויא אַזוֹ וָועל אִיךְ מְקַיֵּים זַיין מַיין שְׁבוּעָה. זָאג אִיךְ דִיר וְאֶעֱשֶׂה אוֹתְךָ לְגוֹי גָּדוֹל אִיךְ וָועל דִיךְ מַאכְן צוּא אַ גְרוֹס פָאלְק אוּנ דוּא בִּיסְט דָאךְ אוֹךְ פוּן זייעֶר זָרַע וְעָצוּם מִמֶּנּוּ אוּנ דוּ וֶועסְט זַיין שְׁטַארְקֶר כְּלוֹמַר פוּן דִיא יִשְׂרָאֵל: (יג) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה מֹשֶׁה הָאט גְזָאגְט צוּא גָאט וְשָׁמְעוּ מִצְרַיִם מִצְרַיִם וֶועלְן הֶערְן אַז דוּא וֶועסְט הַארְגְנְן. אוּנ דָאס הָאבְּן זַייא גְזֶעהְן כִּי הֶעֱלִיתָ בְכֹחֲךָ אַז דוּא הָאסְט אוּף גְבְּרַאכְט מִיט דַיין כֹּחַ אֶת הָעָם הַזֶּה מִקִּרְבּוֹ דָאס פָאלְק אַרוֹיס פוּן צְווִישְׁן זַייא אוּנ הַיינְט אַז זַיי וֶועלְן הֶערְן אַז דוּא וֶועסְט זַייא הַארְגְנְן וֶועלְן זַייא זָאגְן אַז דְרִיבֶּר הַארְגְעסְטוּ זַייא מֵחֲמַת

משלי ישראל

פַאר טְרַייבְּן פוּן דֶער וֶועלְט (וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל יְיָ) הָט משֶׁה גְזָאגְט צוּא גָאט (וְשָׁמְעוּ מִצְרַיִם) דִיא מִצְרִים וֶועלְן הֶערְן אַז דוּא הָאסְט דִיא יוּדְן גְהַרְגְּעְט אִין דֶר מִדְבָּר וֶועלְן זַייא זָאגְן (מִבִּלְתִּי יְכוֹלֶת יְיָ) וַוייל גָאט הָאט נִיט גְקֶענְט (לְהָבִיא אֶת הָעָם הַזֶּה אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם) צוּא בְּרֶענְגֶן דָאס פָאלְק צוּא דֶעם לַאנְד וָואס עֶר הָאט זַייא גְשְׁווֹארְן (וַיִּשְׁחָטֵם בַּמִּדְבָּר) דְרוּם הָאט עֶר זַייא גִיקוֹילְט אִין דֶער מִדְבָּר וֶועט דָאךְ זַיין אַיין חִילוּל הַשֵּׁם דְרוּם (סְלַח נָא) פַר גִיבּ זַייא דִיא זִינְד דֶר מִדְרָשׁ זָאגְט משֶׁה הָאט אַזוֹ גְזָאגְט צוּא גָאט דוּא זָאגְסְט (אַכֶּנּוּ בַדֶּבֶר) אִיךְ וֶועל דִיא יוּדְן שְׁלָאגְן מִיט אַמַארְד אוּנ אִיךְ זָאג (סְלַח נָא) פַאר גִיבּ זֵייא דִיא זִינְד וֶועלְן מִיר זֶעהְן וֶועמִיס רֵייד מוּזְן אַצוּנְד בְּלַייבְּן אוּנ וֶועמִיס רֵייד קֶענֶן אָפּ גְלַייגְט וֶוערְן אַצוּנְד וֶועלְן מִיר גֶעבְּן צוּא פַאר שְׁטֵיין דֶעם מִדְרָשׁ מִיט אַמָשָׁל אֵייגֶר אִיז גְקוּמָן צוּא זַיין מְחוּתָּן שְׁרַייבְּן דִיא תְּנָאִים אוּנ זָאל שְׁרַייבְּן אִין דִיא תְּנָאִים דֶעם זְמַן הַמְּקֻבָּל פוּן דֶר חֲתוּנָּה עֶנְטְפֶּערְט דֶעם חָתָנְס פָאטֶר אִין דֶעם טָאג וָואס מֶען וִויל קוֹבֵעַ זַיין דִיא צַייט פוּן דֶער חֲתוּנָּה קֶען עֶר דֶעמָאלְט נִיט חֲתוּנָּה מַאכְן וַוייל דֶעם טָאג וֶועט זַיין אִין יֶענֶר שְׁטָאט אַיְרִיד דַארְף עֶר פָארְן אוּף דֶעם יְרִיד, אוּנ דֶר מְחוּתָּן צְווִינְגְט אִים עֶר זָאל גֵיין מִיט אִים צוּא דֶעם בֵּית דִין טַעֲנֶת עֶר בַּייא דֶעם ב"ד אַז עֶס מוּז זַיין דֶעם טָאג דִיא חֲתוּנָּה הָט דָאס ב"ד גְפַּאסְקֶינְט מֶען זָאל זֶעהְן וֶועלִיכֶע זַאךְ מֶען קֶען אָפּ לֵייגְן אוּף אַנְדֶרֶע טֶעג מִילָא דִיא חֲתוּנָּה אִיז דָאךְ גֶעמָאלְט וֶוען בֵּיידֶע מְחוּתָּנִים קוּמֶן זִיךְ צוּא גוּף נָא הָט

יד וְאָמְרוּ אֶל־יוֹשֵׁב הָאָרֶץ הַזֹּאת שָׁמְעוּ כִּי־אַתָּה יְהוָה בְּקֶרֶב הָעָם הַזֶּה אֲשֶׁר־עַיִן בְּעַיִן נִרְאָה | אַתָּה יְהוָה וַעֲנָנְךָ עֹמֵד עֲלֵהֶם וּבְעַמֻּד עָנָן אַתָּה הֹלֵךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם וּבְעַמּוּד אֵשׁ לָיְלָה׃
טו וְהֵמַתָּה אֶת־הָעָם הַזֶּה כְּאִישׁ אֶחָד וְאָמְרוּ הַגּוֹיִם

ת"א וכמסם את כעם כזה. פקידה ספר לד.

אונקלוס

מִבֵּינֵיהוֹן׃ יד וְיֵימְרוּן לְיָתֵב אַרְעָא הָדָא דִּשְׁמָעוּ אֲרֵי אַתְּ יְיָ דִּשְׁכִנְתָּךְ שַׁרְיָא בְּגוֹ עַמָּא הָדֵין דִּי בְעֵינֵיהוֹן חֲזַן שְׁכִינַת יְקָרָא דַייָ וַעֲנָנָךְ מְטַל עֲלֵיהוֹן וּבְעַמּוּדָא דַעֲנָנָא אַתְּ מְדַבַּר קֳדָמֵיהוֹן בִּימָמָא וּבְעַמּוּדָא דְאֶשָּׁתָא בְּלֵילְיָא׃ טו וּתְקַטֵּל יָת עַמָּא הָדֵין כִּגְבַר חָד

פירוש רשב"ם

כל יושבי כנען: (יד) ואמרו אל יושב הארץ הזאת. ואמרו מצרים על יושבי ארץ כנען כמו שמפורש לפנינו שיאמרו מצרים מבלתי יכולת וגו'. אבל עכשיו מפרש תחלה למה יאמרו מצרים כן. כי שמעו שאתה הוצאתם בכח גדול ובעמוד אש ובעמוד ענן הכל דרך אהבה יתירה וחיבה ולבסוף יהרגם כאיש אחד ואמרו מצרים לא מתוך שנאה עשה להם כך אלא מבלתי יכולת להלחם

בעל הטורים

(יד) עין בעין. ג' במס'. הכא עין בעין נראה אתה ה' כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון ואידך עין בעין שן בשן. בעה"ז א"א לראות השכינה כדכתיב כי לא יראני האדם וחי וזה הוא שכתוב כאן אשר עין בעין נראה וסמיך ליה והמתה אבל לעתיד לבא יראו ועתידין לומר זה ה' קוינו לו וכן רמז למה שדרשו עין בעין שמון כדכתיב הכא עין בעין וסמיך ליה והמתה פי' אם יהיה עין בעין :מת (פירוש) שמא יאמר ע"כ

ויימרון

רש"י

שהכן לא יכולת להלחם חו היא: (יד) ואמרו אל יושב הארץ הזאת. כמו על יושב הארץ הזאת ומה יאמרו עליהם מה שאמור בסוף הענין מבלתי יכולת ה' בשביל ששמעו כי אתה ה' שוכן בקרבם ועין בעין אתה נראה להם והכל בדרך חבה ולא הכירו בך שנתקה אהבתך מהם עד הנה: (טו) והמתה את העם הזה כאיש אחד. פתאום ומתוך כך יאמרו הגוים אשר שמעו את שמעך

משלי ישראל

אין דר חילוק דעם טאג אדר אנאנדר טאג אבר דר ידיד אין דאך דעם טאג וואס דיא דארפס ליים קומן צוא צאהן קען מען דעם ידיד נים אם ליינן אוף אנאנדרע ציים ווייל דיא דארפס ליים וועלן נים קומן אין אנאנדרע ציים דרום איז גלייכר דיא תחנה אם צוא ליינן דאס איינגע האם משה גזאגט צוא גאט דוא זאגסט איך וועל דיא יודן שלאגן מים אמארד אונ זאג פאר גיב זייא דיא זינד ווייל דיא מצרים וועלן הערן אז דוא האסט זייא געהרגעט אין דער מדבר וועלן זייא זאגן דוא האסט זייא נים געקענט ברענגן קיין ארץ ישראל דרום האסטו זיי געהרגעט אין דר מדבר ניילא אצונד אז דוא ווילסט מקיים

פירוש עט

זייא האבן צוא דיר גזינדיגט: (יד) נאר זייא וועלן זאגן אקעגן אונז האט יוא גאט גקאנט מלחמה האלטן אבר אקעגן דיא וואגרס פון דעם לאנד קאן ער נים מלחמה האלטן ווארום זייא זענן שטארקר פון אונז ואמרו דיא מצרים וועלן זאגן אל יושב הארץ אוף דיא מלכים וואס וואונן אין דעם לאנד דאס וואס ווייטר וועט שטיין (מבלתי יכולת וכו') אונ פאר וואס וועלן זייא דאס אזו זאגן. ווארום שמעו זייא האבן געהערט כי אתה יי בקרב העם הזה אז דו גאט ביזט גזעהן צווישן זייא כלומר דוא האסט גמאכט רוען דיין שכינה צווישן דיא ישראל אשר עין בעין נראה אתה יי וואס דוא גאט האסט דיך בשיינפערליך בווייזן צוא זייא אונ אלץ מיט גרוס ליבשאפט אונ מיט גרוס אהבה אונ זייא האבן גאר נים געזעהן אין דיר ביז אהער אז דיין אהבה זאל אוועק גרוקט ווערן פון זיי ועננך עמד עליהם אונ דיין וואלקן שטייט איבר זייא ובעמוד ענן אתה הולך לפניהם יומם אונ מיט דר וואלקענדיגי זייל טוסטו דיך דער מיען פאר זיי ביים טאג ובעמוד אש לילה אונ מיט דער פייערדיגי זייל ביים נאכט: (טו) והמת את העם אזו אונ דוא ווילסט טייטן דאס פאלק ישראל כאיש אחד אזו וויא מען טייט איין מענטש

הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־שָׁמְעוּ אֶת־שִׁמְעֲךָ
לֵאמֹר׃ טז מִבִּלְתִּי יְכֹלֶת יְהוָה
לְהָבִיא אֶת־הָעָם הַזֶּה אֶל־הָאָרֶץ
אֲשֶׁר־נִשְׁבַּע לָהֶם וַיִּשְׁחָטֵם
בַּמִּדְבָּר׃ יז וְעַתָּה יִגְדַּל־נָא כֹּחַ
אֲדֹנָי כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר׃
יח יְהוָה אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד נֹשֵׂא
עָוֺן

וְיֵימְרוּן עַמְמַיָא דִי
שְׁמָעוּ יָת שֵׁמַע גְבוּרְתָךְ
לְמֵימָר׃ טז מִדְלֵית
יוּכְלָא קֳדָם יְיָ לְאָעָלָא
יָת עַמָא הָדֵין לְאַרְעָא
דִי קַיֵם לְהוֹן וְקַטְלִנוּן
בְּמַדְבְּרָא׃ יז וּכְעַן סַגִי
כְעַן חֵילָא קֳדָמָךְ יְיָ
כְּמָא דִי מַלֵלְתָּא
לְמֵימָר׃ יח יְיָ מַרְחִיק
רְגַז וּמַסְגֵי לְמֶעְבַּד
טָבוּן

ת"א ועתה יגדל נא כח ה'. שבת פט. סנהדרין קיא. עקידה שער ו'. י"רבתי

בעל הטורים

פירושו ממון: (טז) מבלתי. ב' במס'. מבלתי יכולת ה'. ואידך ופזו את בני אסור מבלתי שבעתך במנין תועבות ירושלים כביכול שמונים ישראל עופין ליד הוקם שאין בה יכולת: ושהסס במדבר. התי"ת שבורה לומר בשבכו על התורה שכרת עליה שמונה בריתות בכלל ושמונה בריתות בפרט ועל כן נתן רשות למלאכי חבלה לפרוע על חטאתם: (יז) ועתה יגדל נא כח. תגדל יו"ד גדולה אמר אם נכון עשר פעמים

פירוש רשב"ם

עם ל"א מלכים. ועתה שוב מחרון אפך למען שמך שלא יתחלל: (יז) יגדל נא כח. להאריך אפך כדכתיב טוב

רש"י

וגו': (טז) מבלתי יכלת וגו'. לפי שיושבי הארץ חזקים וגבורים (ברכות לב) ואינו דומה פרעה למלכים ואחד מלכים זאת יאמרו על יושב הארץ הזאת: מבלתי יכלת. מתוך שלא היה יכולת בידו להביאם שחטם: יכלת. שם דבר הוא: (יז) יגדל נא כח ה'. לעשות ד דבריך: כאשר דברת לאמר. ומהו הדבור: (יח) ה' ארך אפים. לצדיקים ולרשעים

שפתי חכמים

ומלת כי פה הוא במקום אשר כאילו אמר ושמעו המצריים אשר העלית בכחך את העם הזה מקרבו. וכאלו כתיבה בגדולה בחי אפשרות להתבטל לא יאמרו שחטאו רק מבלתי יכולת וכו': ק ולא פועל לנקבה אבל חסר למ"ד כאלו אמר יכולת לכם: ר שלא בקש ממנו הדבות רק לקיים מאמרו וזהו

פירוש ע"ט

כְּלוֹמַר אַז דוּא וֶועסְט זַייא פְּלוּצְלוּנְג אוּם הַארְגִּנְן וְאָמְרוּ הַגּוֹיִם אֲשֶׁר שָׁמְעוּ אֶת שִׁמְעֲךָ וֶועלְן זָאגְן דִיא פֶעלְקֶר וָואס זַייא הָאבְּן גְהֶערְט דַיין שֵׁם לֵאמֹר אַזוֹ צוּ זָאגְן: (טז) מִבִּלְתִּי יְכוֹלֶת יְיָ גָאט הָאט קֵיין יְכוֹלֶת נִיט לְהָבִיא אֶת הָעָם הַזֶּה צוּא בְּרֶענְגְן דָאס פָאלְק אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם צוּ דֶם לַאנְד וָואס עֶר הָאט גִשְׁווארְן עֶר זָאל גֶעבְּן צוּ זַייא. אוּנ מַחֲמַת דֶעם וַיִּשְׁחָטֵם הָאט עֶר זַייא גְקוֹילְט אִין דֶער מִדְבָּר: (יז) וְעַתָּה אוּנ אַצוּנְדֶרְט יִגְדַל עָס זָאל גְאַבְּפֶּרְט ווערְן נָא נוּן כֹּחַ יְיָ דֶר קְרַאפְט פוּן גָאט כַּאֲשֶׁר דִבַּרְתָּ לֵאמֹר אַזוֹ וִויא דוּא הָאסְט גְרֶעט צוּ זָאגְן: (יח) יְיָ גָאט אֶרֶךְ אַפַּיִם עֶר דֶער לֶענְגֶרְט זַיין צָארְן כְּלוֹמַר עֶר הַאלְט אוּף זַיין צָארְן אוּנ בְּרֶענְגְט נִיט גִיךְ קֵיין פוּרְעָנִיּוֹת אוּף דִיא וָואס זִינְדִיגְן ווארוּם טָאמֶער וֶועלְן זַייא תְּשׁוּבָה טָאן אָדֶר אַזוֹ אִיז דֶער פְּשַׁט עָס טְרֶערְט לַאנְג אֵיידֶר מֶען דֶער צֶערִינְט. אִים.

משלי ישראל

זַיין דַייגֶע רֵייד אוּנ וֶועסְט זַייא הַארְגִּנְן וֶועלְן שׁוֹין מַיינֶע רֵייד אִין גַאנְצְן בָּטֵל ווערְן וֶועם זַיין תֵּיכֶף דֶר יְרִיד דִיא מִצְרַיִם גֶעוֶעלְן זָאגְן דוּא הָאסְט זַייא נִיט גֶקֶענְט בְּרֶענְגֶען קֵיין אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אָבֶר אַז דוּא וֶועסְט מְקַיֵּים זַיין מַיינֶע רֵייד זָאלְסְט זַייא אַצוּנְד פַאר גֶעבְּן קֶענֶן דַיינֶע רֵייד אוֹיךְ מְקוּיָּם ווערְן זָאלְסְט זַייא שְׁטְרָאפְן ווארוּם אַזוֹ אַתְּתוּנָה קֶען מֶען אָפּ לֵייגְן אוּף שְׁפֶּעטֶער זָאלְסְט זַייא שְׁפֶּעטֶער שְׁטְרָאפְן אוּנ אַז דוּא וֶועסְט וֶועלְן דַיינֶע רֵייד אַצוּנְד מְקַיֵּים זַיין וֶועט זַיין תֵּיכֶף דֶר יְרִיד פוּן דִיא מִצְרַיִם דָאס הָאט מֹשֶׁה גְזָאגְט צוּא גָאט לֵאמֹר זֶעהְן וֶועסְט רֵייד עָס מוּזְן אַצוּנְד מְקוּיָּם ווערְן אוּנ וֶועסְט רֵייד עָס קֶענֶן אָפּ גְלֵייגְט ווערְן הָאט דָאס גְפָאלְנְט מֹשֶׁה אוּנ הָאט גְזָאגְט (סָלַחְתִּי) אִיךְ הָאבּ זַייא אַצוּנְד מוֹחֵל גְוֶועזְן (כִּדְבָרֶיךָ) אַזוֹ וִויא דַיינֶע רֵייד וָואס דוּא הָאסְט גְזָאגְט אוּנ אִיךְ וֶועל זַייא שְׁטְרָאפְן שְׁפֶּעטֶער: (יְיָ אֶרֶךְ אַפַּיִם) זָאגְט דִיא גְמָרָא עָס שְׁטֵייט אִין פָּסוּק אַפַּיִם אַלְשׁוֹן רַבִּים אִיז דֶר טַייטְשׁ גָאט דֶר לֶענְגֶרְט צְווייא צָארִינְס אִיז אַזוֹ דֶר פְּשַׁט עֶר דֶר לֶענְגֶרְט דֶעם צָארְן צוּא דִיא רְשָׁעִים אוּנ צוּא דִיא צַדִּיקִים אַצוּנְד וֶועלְן מִיר גֶעבְּן צוּא פַאר שְׁטֵיין דִיא גְמָרָא מִיט אַמָּשָׁל אַעוֹשֶׁר הָאט גְהַאט אַדִינְסְט אַמְשָׁרֶתֶת אוּנ זִיא הָאט נִיט גְוָואלְט

עָוֹן וָפֶשַׁע וְנַקֵּה לֹא יְנַקֶּה פֹּקֵד עֲוֹן אָבוֹת עַל־בָּנִים עַל־שִׁלֵּשִׁים וְעַל

טָבְוָן שָׁבֵק לַעֲוָיָן וְלִמְרוֹד וּלְחוֹבִין סָלַח לִדְתַיְבִין לְאוֹרַיְתֵהּ וּדְלָא תַיְבִין לָא מְזַכֵּי מַסְעַר חוֹבֵי אֲבָהָן עַל בְּנִין מָרָדִין עַל דָּר תליתאי

בעל הטורים

זכור. נשא. לדקה הכישה שנשית אותו כעשר נשיונות :

שפתי חכמים

כאשר דברת : ש וא״ת והרי פסוק זה ג״כ כתיב בפ׳ כי תשא וגם שם פירשו רש״י וי״ל דהא דפי׳ כאן לכד על ונקה רק כדי שלא תקשה לרש״י מה שפירש לעיל ארך. אפים לצדיקים ולרשעים והרי כתיב ונקה פירוש לצדיקים ולא ינקה פירוש לרשעים לכך פירש״י ונקה לשבים. ולא ינקה לשאינן שבים :

רש״י

כשעלה משה למרום מצאו משה להקב״ה שהיה יושב וכותב ה׳ ארך אפים א״ל לצדיקים אמר לו הקב״ה אף לרשעים אמר לו רשעים יאבדו אמר לו הקב״ה חייך שאתה צריך לדבר כשחטאו ישראל בעגל ובמרגלים התפלל משה לפניו בארך אפים אמר לו הקב״ה והלא אמרת לי לצדיקים אמר לו והלא אמרת לי אף לרשעים : ונקה. ש לשבים : לא ינקה.

משלי שראל

פָאלְגְן דִיא גְבִירִינְטֶע הָאט דִיא גְבִירִינְטֶע גְבֶעטְן דָם מַאן עֶר זָאל אַוֶועק טְרַייבְּן דִיא דִינְסְט זָאגְט עֶר עֶס אִיז נִים שַׁיין פַאר מִיר אִיךְ זָאל אַזוֹ סָאן אַוֶועק לָאזְן דִיא דִינְסְט פַאר דָר צַייט אַמָאל אִיז דִיא גְבִירִינְטֶע גְוֶוען אִין קְלַיים אוּנ דִיא דִינְסְט הָאט אִין דָר הַיים גְהַאלְטְן דָאס קִינְד הָט דִיא גְבִירִינְטֶע דָר הֶערְט וִויא דָאס קִינְד וֵויינְט וַייעֶר אִין דָר הַיים מַחֲמַת זִיא הָאט דָאס קִינְד וַייעֶר גְשְׁלָאגְן אוּנ הָאט עֶס צוּא בְּלוּט. אִיז דִיא גְבִירִינְטֶע אַהֵיים גְלָאפְן אוּנ הָאט גְזֶעהְן וָואס דִיא מַרְשַׁעַת הָאט דֶעם קִינְד גְטָאן הָט זִיא גְוֵויינְט אוּנ גְבֶעטְן דָם מַאן עֶר זָאל דִי דִינְסְט אַוֶועק לָאזְן אוּנ דֶער מַאן הָאט נִים גְוָואלְט עֶר הָאט גְזָאגְט

פירוש ע״ט

רש״י שְׁרַייבְּט אַז מֹשֶׁה אִיז אַרוֹף גְגַאנְגְן אוֹף דֶעם הִימֶל הָאט עֶר גְזֶעהְן אַז הקב״ה אִיז גְזֶעסְן אוּנ הָאט גְשְׁרִיבְּן יְיָ אֶרֶךְ אַפַּיִם דָאס אִיז טַייטְשׁ גָאט דֶער לֶענְגֶערְט דֶעם צָארְן הָאט מֹשֶׁה גְפְרֶעגְט צוּ הקב״ה דֶער לֶענְגֶערְסְטוּ דַיין צָארְן נָאר צוּא דִיא צַדִיקִים אָבֶּר נִיט צוּ דִיא רְשָׁעִים הָאט הקב״ה אִים גְעֶנְפֶערְט אִיךְ דֶער לֶענְגֶער מַיין צָארְן צוּא דִיא רְשָׁעִים אוֹךְ הָאט מֹשֶׁה וִוידֶר גְזָאגְט וָואס דַארְפְסְטוּ נָאךְ דָר לֶענְגֶערְן דַיין צָארְן צוּ דִיא רְשָׁעִים לָאזְן דִיא רְשָׁעִים פַר לָארְן וֶוערְן הָאט גָאט גְעֶנְפֶערְט צוּא מֹשֶׁה חַיֶיךָ אַזוֹ וִויא עֶס אִיז אֶמֶת אַז דוּא לֶעבְּסְט הַיינְט אַזוֹ אִיז אֶמֶת אַז דוּא וֶועסְט אַלֵיין בַּדַארְפְן צוּ דֶר זַאךְ כְּלוֹמַר דוּא אַלֵיין וֶועסְט מִיךְ בֶּעטְן אַז אִיךְ זָאל זַיין אַיין אֶרֶךְ אַפַּיִם צוּ דִיא רְשָׁעִים אוֹךְ . אוּנ עֶס אִיז טַאקִי אַזוֹ גְוֶועןְ אַז דִיא יִשְׂרָאֵל הָאבְּן גְזִינְדִיגְט אוּנ הָאבְּן גְמַאכְט דָאס עֶגֶל אוּנ אַז זַייא הָאבְּן גְזִינְדִיגְט מִיט דִיא מְרַגְלִים הָאט הקב״ה זַייא גְוָואלְט אוּם בְּרֶענְגְן הָאט מֹשֶׁה מִתְפַּלֵל גְוֶוען פַאר הקב״ה אוּנ הָאט גְזָאגְט רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם דוּא הָאסְט דָאךְ אָן גְשְׁרִיבְּן אִין דֶער תּוֹרָה אַז דוּא בִּיסְט אַיין אֶרֶךְ אַפַּיִם הָאט גָאט גְעֶנְפֶערְט צוּ מֹשֶׁה דוּא הָאסְט דָאךְ גְזָאגְט אִיךְ זָאל נִיט זַיין אַיין אֶרֶךְ אַפַּיִם צוּא דִי רְשָׁעִים . הָאט מֹשֶׁה גְזָאגְט צוּא הקב״ה דוּא הָאסְט דָאךְ אָבֶּר גְזָאגְט אַז דוּ בִּיסְט אַיין אֶרֶךְ אַפַּיִם צוּ דִיא רְשָׁעִים אוֹךְ דְרוּם שְׁטֵייט דָא אִין פָּסוּק יִגְדַל נָא כֹּחַ יְיָ כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ אִיז טַייטְשׁ עֶס זָאל גְּאַכְפֶּערְט וֶוערְן דַיין כֹּחַ אַזוֹ וִוי דוּ הָאסְט גְרֶעט . אָבֶּר נִיט אַזוֹ וִוי אִיךְ הָאבּ גְזָאגְט וְרַב חֶסֶד אוּנ עֶר אִיז פוּל מִיט גְנָאד נוֹשֵׂא עָוֹן עֶר פַר טְרָאגְט זִינְד וָפֶשַׁע אוּנ מִיכְטֵייט וְנַקֵּה אוּנ לֵיידִג לָאזְן לֹא יְנַקֶּה לָאזְט עֶר נִיט לֵיידִיג כְּלוֹמַר הָאטְשִׁי עֶס שְׁטֵייט דָאךְ פְרִיר אַז גָאט פַר טְרָאגְט דִי זִינְד אָבֶּר עֶר אִיז נִיט מְוַתֵּר דֶעם עָוֹן אִין גַאנְצְן נָאר עֶר שְׁטְרָאפְט בִּיסְלֶךְ וַוייס אָדֶר אַזוֹ אִיז דֶער פֵּשָׁט וְנַקֵּה אוּנ עֶר לָאזְט לֵיידִג דָאס הֵייסְט עֶר פַר גִיט דִי זִינְד צוּ דֶם וָוס טוּט תְּשׁוּבָה לֹא יְנַקֶּה אָבֶּר עֶר לָאזְט נִיט לֵיידִיג דֶם הֵייסְט עֶר פַר גִיבְּט נִיט דִי זִינְד צוּ דֶעם וָוס טוּט קַיין תְּשׁוּבָה נִיט פֹּקֵד עֶר גְדֶענְקְט עֲוֹן אָבוֹת דִי זִינְד פוּן דִי פָּעטֶער עַל בָּנִים אוֹף דִי קִינְדֶער עַל שִׁלֵּשִׁים אוֹף דְרִיט גְבִּיךְט בִּיז דֶעם דְרִיטְן דוֹר

וְעַל־רִבֵּעִים׃ יט סְלַח־נָא לַעֲוֺן הָעָם
הַזֶּה כְּגֹדֶל חַסְדֶּךָ וְכַאֲשֶׁר נָשָׂאתָה
לָעָם הַזֶּה מִמִּצְרַיִם וְעַד־הֵנָּה׃
כ וַיֹּאמֶר יְהוָה סָלַחְתִּי כִּדְבָרֶךָ׃
כא וְאוּלָם חַי־אָנִי וְיִמָּלֵא כְבוֹד־
יהוה

ת״א ויאמר ה׳ ברכות לג.

תְּלִיתָאֵי וְעַל דָּר
רְבִיעָאֵי׃ יט שְׁבוֹק
כְּעַן לְחוֹבֵי עַמָּא הָדֵין
כִּסְגִיאוּת טַבְוָתָךְ
וּכְמָא דִּי שְׁבַקְתָּא
לְעַמָּא הָדֵין מִמִּצְרַיִם
וְעַד כְּעַן׃ כ וַאֲמַר יְיָ
שְׁבַקִית כְּפִתְגָמָךְ׃
כא וּבְרַם קַיָּם אֲנָא
ולמיא

בעל הטורים

(יט) כגודל. ב׳ במס׳. כגודל חסדך כגודל זרועך הותר בני שלא אכנו בדבר בפעם א׳ אלא אאריך לחם עד מ׳ שנה: (כא) ואולם. ואלא׃

פירוש רשב״ם

ארך אפים מגבור ומושל ברוחו מלוכד עיר׃ (כ) סלחתי. סולח אני עכשיו. כמו נתתי כסף השדה׃ כדברך.

רש״י

לעיניך פנים׃ (כ) כדברך. בשביל מה שאמרת ת שיאמרו מבלתי יכולת ה׳׃ (כא) ואולם. כמו אבל זאת אעשה להם׃ חי אני. לשון שבועה כשם שאני חי וכבודי ימלא את כל הארץ א כך אקיים להם כי כל האנשים הרואים וגו׳ אם יראו את הארץ הרי זה מקרא מסורס חי אני כי כל האנשים אם יראו את הארץ וכבודי ימלא את כל הארץ שלא יתחלל שמי במגפה הזאת לאמר מבלתי יכולת ה׳ להביאם שלא אמיתם פתאום כאיש אחד אלא באיחור מ׳ שנה שלא יתחלל שמי במגפה הזאת שהוא ל׳ עתיד ולפי פירוש זה

שפתי חכמים

ת לא בשביל דבריך שאתה מתפלל בעדם והפרש שלא נא וגו׳ דאל״כ מאי כדברך בסלחתי סגי׃ א ני״ס גורסין חי אני ל׳ שבועה כשם שאני חי וכבודי מלא כל הארץ כך אקיים לכם כי כל האנשים וגו׳ ואין גורסין אא״כ אם יראו את הארץ וכבודי ימלא את כל הארץ שלא יתחלל שמי במגפה וכו׳ כי הם פירשו וימלא כבוד ה׳ וגו׳ וכאשר ימלא כבודי את כל הארץ כמו שפי׳ רא״ע ולפי פי׳ זה א״צ לסרס המקרא אבל לפי מ״ש בספרים שלפנינו אם יראו הרי זה מקרא מסורס חי אני כי כל האנשים וכו׳ כי הם מפרשים וימלא כבוד ה׳ וגו׳ שהוא ל׳ עתיד כמו שפי׳ רא״ע בל׳ שני לכן צריכין לסרס המקרא ולפרש וכבודי ימלא כל הארץ צריך למחוק למעלה וכבודי ימלא כל הארץ וכן צריך לגרוס

פירוש ע״ט

וְעַל רִבֵּעִים אונ אוף פֶערְד גְבִירְט כְּלוֹמַר אַז דִיא קִינְדֶר טוּאָן אוֹךְ אַזֶעלְכִי שְׁלֶעכְטֶע מַעֲשִׂים ווי זַייעֶרֶע פֶעטִיר שְׁטְרָאפְט זַיי הקב״ה פַר זַייעֶרִי פֶעהְטִיר אוֹךְ׃ (יט) סְלַח פַר גִיב נָא נוּן לַעֲוֹן הָעָם הַזֶה צוּ דִי זִינְד פוּן דֶם פָאלְק כְּגוֹדֶל חַסְדֶךָ אַזוֹ וִויא דָאס גְרוֹסְקַייט פוּן דַיין חֶסֶד וְכַאֲשֶׁר נָשָׂאתָה לָעָם הַזֶה אוּנ אַזוֹ ווִי דוּ הָאסְט פַר טְרָאגְן צוּ דִי זִינְד פוּן דֶם פָאלְק מִמִּצְרַיִם פוּן דֶר צַייט אָן וָואס זַיי זֶענְן אַרוֹס גְגַאנְגְן פוּן מִצְרַיִם וְעַד הֵנָה אוּנ בִּיז אַהֶער אַזוֹ זָאלְסְטוּ זַיי הַיינְט אוֹךְ פַר גֶעבְּן זַייעֶרֶע זִינְד׃ (כ) וַיֹאמֶר יְיָ הָט גָאט גְזָאגְט סָלַחְתִּי אִיךְ הָאבּ פַר גֶעבְּן כִּדְבָרֶיךָ אַזוֹ ווִי דַיינֶע רֵייד כְּלוֹמַר מֵחֲמַת דֶעם וָוס דוּ זָאגְסְט אַז אִיךְ וָועל זַייא תֵּיכֶף אוּם בְּרֶענְגְן וָועלְן דִי מִצְרִים זָאגְן אַז אִיךְ הָאבּ קַיין יְכוֹלֶת נִיט אַרַיין צוּ בְּרֶענְגְן זַיי אִין דֶם לַאנְד׃ (כא) וְאוּלָם אוּנ פַר וָואר דָם וָועל אִיךְ זַיי טָאן חַי אָנִי דָא שְׁווֶוער אִיךְ אַזוֹ ווִי אִיךְ לֶעבּ וְיִמָּלֵא כְבוֹד יְיָ אֶת

משלי ישראל

עֶר פּוּז ווַארְטְן בִּיז זַיא וֶועט אוּם זַיין אִיר צַייט מֵילָא אַצוּנְד הָאט דֶר עוֹשֶׁר מִיט זַיין גוּטְן נַאטוּר אוֹף גְהַאלְטְן צְווַייא מָאל דֶם כַּעַס אַיין מָאל הָאט עֶר גְדַארְפְט זַיין אִין כַּעַס אוֹף דֶר דִינְסְט אַלֵיין וָואס זִיא אִיז אַיין מַרְשַׁעַת אוּנ ווִיל נִיט פָאלְגְן דִיא גְבִירִינְטֶע אוּנ ווִידֶר הָט עֶר גְדַארְפְט זַיין אִין כַּעַס וָואס זִיא הָאט גְשְׁלָאגְן דָאס קִינְד אַזוֹ דָאס אֵיינִיגֶע הָאט גָאט גְדַארְפְט זַיין אִין כַּעַס אוֹף דִיא רְשָׁעִים פַאר צְווַייא זַאכְן אַיין מָאל וָואס זַייא זֶענְן שְׁלֶעכְט אוּנ זִינְדִיגְן אוּנ ווִידֶר וָואס זַייא טָאן שְׁלֶעכְטְץ דִיא צַדִיקִים דָאס אֵייגִינֶע זָאגְט דִיא גְמָרָא עֶס שְׁטֵייט אִין פָּסוּק אַפַּיִם נָאט דֶר לֶענְגֶרְט צְווַייא מָאל דֶעם צָארְן צוּא דִיא רְשָׁעִים אוּנ שְׁטְרָאפְט זַייא נִיט אַיין מָאל דֶר לֶענְגֶרְטֶר זַיי אַלֵיין דֶעם צָארְן וָואס זַייא זִינְדִיגְן צוּא גָאט אוּנ ווִידֶר דֶר לֶענְגֶרְט עֶר זַייא דֶעם צָארְן וֶוענְן דִיא צַדִיקִים זַייא טָאן שְׁלֶעכְטְץ דִיא צַדִיקִים וָואס זייא זֶענְן גָאטְס קִינְדֶר אוּנ גָאט דֶר לֶענְגֶרְט זַייא דֶעם צָארְן אוּנ שְׁטְרָאפְט זַייא נִיט נָאט הָאט גְשְׁווֹארְן אוּנ הָאט גְזָאגְט (וְאוּלָם) אוּנ אָבֶר (חַי אָנִי) אַזוֹ ווִיא אִיךְ לֶעבּ אֵייבִּיג אַזוֹ אִיז אֶמֶת (כִּי כָל הָאֲנָשִׁים הָרוֹאִים אֶת כְּבוֹדִי) אַז דִיא אַלֶע מֶענְטְשְׁן וָואס הָאבְּן גְזֶעהְן מַיין כָּבוֹד בִּיז אַצוּנְד (אִם יִרְאוּ אֶת הָאָרֶץ) אוּבּ זַייא וָועלְן זֶעהְן דָאס לַאנְד אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל זַייא
ווּעלְן

יְהוָה אֶת־כָּל־הָאָרֶץ׃ כב כִּי כָל־
הָאֲנָשִׁים הָרֹאִים אֶת־כְּבֹדִי וְאֶת־
אֹתֹתַי אֲשֶׁר־עָשִׂיתִי בְמִצְרַיִם
וּבַמִּדְבָּר וַיְנַסּוּ אֹתִי זֶה עֶשֶׂר
פְּעָמִים וְלֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹלִי׃ כג אִם־
יִרְאוּ אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי
לַאֲבֹתָם וְכָל־מְנַאֲצַי לֹא יִרְאוּהָ׃
כד וְעַבְדִּי כָלֵב עֵקֶב הָיְתָה רוּחַ
אחרת

ת״א וינסו אתי אבות ית ערכין סו ועבדי. כלב סוטה לד.

אונקלוס

וּמַלְיָא יְקָרָא דַיְיָ יָת
כָּל אַרְעָא׃ כב אֲרֵי
כָל גֻּבְרַיָּא דַּחֲזוֹ יָת
יְקָרִי וְיָת אָתְוָתַי דִּי
עֲבָדִית בְּמִצְרַיִם
וּבְמַדְבְּרָא וְנַסִּיאוּ
קֳדָמַי דְּנַן עֲשַׂר זִמְנִין
וְלָא קַבִּילוּ בְּמֵימְרִי׃
כג אִם יֶחֱזוֹן יָת אַרְעָא
דִּי קַיֵּמִית לַאֲבָהַתְהוֹן
וְכָל דְּאַרְגִּיזוּ קֳדָמַי לָא
יֶחֱזוּנַהּ׃ כד וְעַבְדִּי כָלֵב
חֲלַף דַּהֲוָת רוּחַ אוֹחֲרִי
עִמֵּהּ

פירוש רשב״ם

(כב) עשר פעמים. הרבה כמו עשרת מונים. ואפי

בעל הטורים

פעמים זהו שאמרו שני פרנסים טובים עמדו לישראל משה

שפתי חכמים

כשם שאני חי כן אקיים לכם וכו׳ ודו״ק ותמלא. והרא״ם כתב הרי זה מקרא מסורס שוימלא כבוד ה׳ צריך להיות אחר סיום כל הפסוקים האלה בהם דבוקים עם השבועה שבא אח״כ אמר ולמה אני מאריך לכם כדי שימלא כבוד ה׳ ולא יתחלל שמי בעכו״ם לחשוב עלי מבלתי יכולת עכ״ל. והוא הוא שפירש לפי הספרים שלפנינו: ב ז״ל הגמרא בפ׳ אלו נערכין תניא עשר נסיונות נסו אבותינו להקב״ה שנים בים שנים במים אחד בעגל ואחד במדבר שנים במן שנים בשליו שנים במים אחד בעגל ואחד במדבר פארן פירוש שנים בים אחת בירידה דכתיב המבלי אין קברים במצרים ואחת בעלייה דכתיב וימרו על ים בים סוף מלמד שהיו ישראל ממרים באותה שעה ואמרו כשם שאנו עולים מצד זה כן המצריים עולים מצד אחר וכו׳ שנים במים במרה דכתיב ויבאו מרתה וגו׳ וילן העם על משה. ברפידים דכתיב ויחנו ברפידים ולא היה מים לעם לשתות וירב העם עם משה שנים במן דכתיב אל תצאו ויצאו. ואל תותירו ויותירו. שנים בשליו ראשון בשכתנו על סיר הבשר. שני והאספסוף אשר בקרבו. בעגל כדכתיב. במדבר פארן פירש״י היינו מרגלים: ג (ג״א) דודאי לא יראו כי אין ספק לפני

רש״י

מעט מעט: (כב) וינסו. כמשמעו: זה עשר פעמים. שנים בים ושנים במן ושנים ב בשליו וכו׳ כדאיתא במס׳ ערכין: (כג) אם יראו. לא ג יראו: לא יראוה. לא יראו את הארץ: (כד) רוח אחרת.

משלי ישראל

וועלן בְּוַדַאי נִיט זָעהן אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל תָּאמְשִׁי דִיא יוּדִן
הָאבְּן נָאךְ דָעם תְּשׁוּבָה גְטָאן אונ הָאבְּן גְזָאגְט (חָטָאנוּ)
מִיר הָאבְּן גְזִינְדִיגְט וָואס מִיר הָאבְּן גְרֶעט שְׁלֶעכְטְס אוּף
אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אוּנ נָאך הָאט גֶעזָאגְט (סָלַחְתִּי) אִיךְ הָאבּ
זַייא פַאר גֶעבְּן דִיא זִינְד פוּן דֶעסְט ווֶעגְן אִיז פָארְט אוּף
דִיא גְזֵרָה גְוָוארְן זַיי זָאלְן נִיט אַרַיין גֵיין קַיין אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
ווָארוּם דֶר טַעַם אִיז אַזוֹי נָאך הָאט אָפּ גְשָׁאצְט אִיטְלִיכֶע
אוּמָה אַקֶעגְן אִיר לַאנְד ווָאס גְהֶער צוּא אִיר דִיא אוּמָה
ווָאס הָאט לִיבּ כִּישׁוּף הָאט עֶר זַייא בַּזֶעצְט אִין מִצְרַיִם
ווָאס דָאס לַאנְד אִיז מְסוּגָל צוּא כִּישׁוּף אוּן דִיא אוּמָה
ווָאס הָאט לִיבּ גָאלְד הָאט עֶר זַייא בַּזֶעצְט אִין דָם לַאנְד
ווָאס פוּן דֶר עֶרְד ווֶערְט גְמַאכְט גָאלְד אוּנ דִיא יוּדְן ווַייל
זַייעֶר גָאסוּר אִיז אַיידֶל אוּן זֶענֶען אַפְּרְשֶׁטֶענְדִיג פָאלְק אוּן
אַהֵיילִיג אוּן זַייא זֶענֶען מְסוּגָל צוּ חָכְמָה גְהֶערְן זַייא צוּא
דָם לַאנְד אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל ווַייל דָאס לַאנְד אִיז מְסוּגָל צוּא

פירוש עט

כָּל הָאָרֶץ אוּנ אַזוֹ ווִי מַיין כָּבוֹד אִיז פוּל דִיא
גַאנְצֶע ווֶעלְט: (כב) כִּי כָּל הָאֲנָשִׁים אַז אַלֶע דִי
מַאנְן הָרֹאִים אֶת כְּבוֹדִי ווָס זַיי הָאבְּן גְזֶעהְן מַיין
כָּבוֹד וְאֶת אוֹתוֹתַי אוּנ מַיינֶע צַייכְן אֲשֶׁר עָשִׂיתִי
בְּמִצְרַיִם וּבַמִּדְבָּר ווָס אִיךְ הָאבּ גְטָאן אִין מִצְרַיִם
אוּנ אִין דֶר מִדְבָּר וַיְנַסּוּ אוֹתִי אוּנ זַייא הָאבְּן
מִיךְ גְפְּרוּבְּט זֶה דָם דָאזִיגִי אִיז שׁוֹן עֶשֶׂר פְּעָמִים
צֶעהְן מָאל וְלֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹלִי אוּנ זַיי הָאבְּן נִיט
פַר נוּמְן מַיין קוֹל כְּלוֹמַר זַיי פָאלְגְן מִיךְ נִיט:
(כג) אִם יִרְאוּ אֶת הָאָרֶץ אוֹבּ זַיי ווֶעלְן זֶעהְן כְּלוֹמַר
זַיי ווֶעלְן נִיט זֶעהְן דָם לַאנְד אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לַאֲבוֹתָם
ווָאס אִיךְ הָאבּ גְשְׁווָארְן צוּ זַייעֶרֶע עֶלְטֶרְן אַז
אִיךְ זָאל זַייא גֶעבְּן דָם לַאנְד וְכָל מְנַאֲצַי אוּנ
אַלֶע דִיא ווָס דֶר צָערְנְן מִיךְ לֹא יִרְאוּהָ ווֶעלְן דָם נִיט זֶעהְן (זייז רש״י): (כד) וְעַבְדִּי כָלֵב אוּנ מַיין
קנעכט

אַחֶרֶת עִמּוֹ וַיְמַלֵּא אַחֲרָי וַהֲבִיאֹתִיו אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־בָּא שָׁמָּה וְזַרְעוֹ יוֹרִשֶׁנָּה׃ כה וְהָעֲמָלֵקִי וְהַכְּנַעֲנִי יוֹשֵׁב בָּעֵמֶק מָחָר פְּנוּ וּסְעוּ לָכֶם הַמִּדְבָּר

עִמֵּהּ וְאַשְׁלֵים בָּתַר דַּחַלְתִּי וְאַעֱלִנֵּהּ לְאַרְעָא דִּי עָאל לְתַמָּן וּבְנוֹהִי יְתָרְכִנַּהּ׃ כה וַעֲמַלְקָאָה וּכְנַעֲנָאָה יָתֵב בְּמֵישְׁרָא מְחַר אִתְפְּנוּ וְטוּלוּ לְכוֹן לְמַדְבְּרָא

בעל הטורים

ודוד שידעו להתפלל עליהם: (כד) יורישנה. ב׳ וגרשו יורישנה. הדמי ה׳ יורישנה שלא היה יכול להורישם שאלמלא הס׳ מורישם

רש״י

(במדבר רבה) שתי רוחות אחת בפה ואחת בלב ד למרגלים אמר אני עמכם בעצה ובלבו היה לומר האמת ועל ידי כן היה בו כח להשתיקם כמו שנא׳ ויהס כלב שהיו סבורים שיאמר כמותם וזהו שנאמר בספר (יהושע יד) ואשב אותו דבר כאשר עם לבבי ה ולא כאשר עם פי: וימלא אחרי. וימלא את לבו ו אחרי וזה מקרא קצר: אשר בא שמה. חברון ז תנתן לו: יורשנה. כתרגומו יתרכינה יורישו את הענקים ואת העם אשר בה ואין לתרגמו ירתינה אלא במקום ירשנה: (כה) והעמלקי וגו׳. אם תלכו שם יהרגו אתכם מאחר ח שאיני עמכם

שפתי חכמים

הקב״ה: ד מבוס דקשה וכי לכלב לבד היה רוח אחרת והא אף ליהושע היה רוח אחרת משל מרגלים וע״ז פירש שתי רוחות וכו׳: ה לכן צריך רש״י להביא מנביאים שלא תקשה מנ״ל שהיה אחד בפה ואחד בלב דלמא רוח אחרת היה לו בפה ובלב שהיה אומר אני עמכם בעצה. לכן פירש״י וזהו שנאמר בספר יהושע. ואשב אותו דבר כאשר עם לבבי ולא כאשר עם פי: ו שחסר מלות את לבו דאל״כ מאי וימלא אחרי כתם דקאמר וכלא כפיו סי׳ עם מרגלים ולא כלב: ז פי׳ והביאותיו שנאמר בקרא סוא כמו ונתתיו ופי׳ אל הארץ אל חברון ופי׳ אשר בא שמה כבאו לרגל את הארץ לא שיביאנו לארץ לאפוקי שלא ימות במדבר כמובן מן הקרא: ח הודיענו טעם כמיכות מהר פנו עם והעמלקי הקודם לו

פירוש ע״ט

קנעכט כָּלֵב עֵקֶב דר ווייל הָיְתָה רוּחַ אַחֶרֶת עִמּוֹ עס איז גוועזן איין אנדר גמיט מיט אים כלומר ער האט גהאט איין אנדרע מַחֲשָׁבָה וַיְמַלֵּא אַחֲרָי. אונ ער הט זיין הארץ דער פילט נאך מיר כלומר פר די מְרַגְּלִים הט ער גזאגט איך בין מיט אייך אין איין עֵצָה אונ איך וועל אויך ריידן לָשׁוֹן הָרַע אויף דעם לאנד אונ אין הארצן הט ער אין זין גהאט צו זאגן דם אֱמֶת וַהֲבִיאֹתִיו דרום וועל איך אים ברענגן אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר בָּא שָׁמָּה צו דעם לאנד וואס ער איז דארטן גקומן דם מיינט מען חֶבְרוֹן וְזַרְעוֹ אונ זיינע קינדר יוֹרִשֶׁנָּה וועלן פר טרייבן דיא ריזין אונ דם פאלק ווס זיצן דארטן: (כה) זאגט ג״ה וְהָעֲמָלֵקִי אונ עמלק וְהַכְּנַעֲנִי אונ דר כנעני יוֹשֵׁב בָּעֵמֶק ער זיצט אין טאל אונ אז איר וועט דארטן גיין וועלן זייא אייך הרגנן ווארום איך בין ניט צווישן אייך דרום זאג איך אייך פְּנוּ קערט אייך אום צוריק וּסְעוּ לָכֶם הַמִּדְבָּר אונ ציהט אייך אין דר מדבר דֶרֶךְ יַם סוּף

משלי ישראל

חכמה אצונד וועלן מיר זאגן איין משל אין ארימאן האט נאם באגליקט און ער איז רייך גווארן און ער הט גהאט א בתולה זענן גקומן שדכנים און האבן דר בתולה גרעט צוויי ארליי שדוכים א שידוך איין עושרס זון נאר ער איז אנאר און האט שלעכטע מדות און דר אנדרר שידוך איז אראבס און נאר דער רב איז ארום ער וועט גאר נים געבן האט זיך דער עושר אום גקליבן דעם שידוך פון דר רב און זאגט צוא דעם שדכן איך וועל בעסר מיין טאכטר געבן צוא דעם רבס זון נאר דר רב זאל חאטשי מאכן זיין זון חתונה קליידר און זאל דר כלה געבן איין מתנה אפאר אורינגלך האט דר שדכן גזאגט דיא רייד צו דעם רב זאגט דר רב איך וועל גאר נים געבן און אז דר עושר וויל זיך מים מיר משדך זיין זאל ער זיך מיט מיר משדך זיין אפילו אן א מתנה ענטפרט דר עושר אוב עס איז אזו אז דר רב וויל גאר נים געבן וועל איך בעסר זיך משדך זיין מים דעם אנדרן עושר אונ ער וועט אסך מתנות געבן דיא פריינד זיינע האבן דער הערט וואס ער זאגט אז ער וויל זיך נים משדך זיין מים דם רב און וועט זיך משדך זיין מים דם עושר האבן זייא אים איבר גרעט און ער איז גגאנגן צום רב און זאגט איך וועל מיך משדך זיין מים אייך אן מתנות נאך דם זאגט דר רב איך האב חרטה ווארום פריר האב איך גמיינט אז דוא גלוסט זייער צוא רבנים אבר אצונד אז איך האב גהערט אז איבר אפאר אורינגלך וואס דר עושר וועט געבן האסטו זיך קום אים געוואלט משדך זיין דרום אפילו דוא זאלסט מיר געבן פיל געלט וייל איך אוך נים איך קער מיך נים דיר נאר נים אן.

הַמִּדְבָּר דֶּרֶךְ יַם־סוּף׃ פ רביעי
כו וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־
אַהֲרֹן לֵאמֹר׃ כז עַד־מָתַי לָעֵדָה
הָרָעָה הַזֹּאת אֲשֶׁר הֵמָּה מַלִּינִים
עָלָי אֶת־תְּלֻנּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר
הֵמָּה מַלִּינִים עָלַי שָׁמָעְתִּי׃
כח אֱמֹר אֲלֵהֶם חַי־אָנִי נְאֻם־יְהוָה
אִם־לֹא כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתֶּם בְּאָזְנָי כֵּן
אֶעֱשֶׂה לָכֶם׃ כט בַּמִּדְבָּר הַזֶּה יִפְּלוּ
פִגְרֵיכֶם וְכָל־פְּקֻדֵיכֶם לְכָל־
מִסְפַּרְכֶם מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה
ומעלה

לְמַדְבְּרָא אֹרַח יַמָּא
דְסוּף׃ כו וּמַלִּיל יְיָ
עִם מֹשֶׁה וְעִם אַהֲרֹן
לְמֵימָר׃ כז עַד אֵימָתַי
לִכְנִשְׁתָּא בִישְׁתָּא הָדָא
דִּי אִנּוּן מִתְרַעֲמִין עֲלָי
יָת תְּרַעֲמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
דִּי אִנּוּן מִתְרַעֲמִין עֲלַי
שְׁמִיעַ קֳדָמָי׃ כח אֱמַר
לְהוֹן קַיָּם אֲנָא אֲמַר יְיָ
אִם לָא כְּמָא דִּי
מַלֶּלְתּוּן קֳדָמַי כֵּן אֶעְבֵּד
לְכוֹן׃ כט בְּמַדְבְּרָא
הָדֵין יִפְּלוּן פִּגְרֵיכוֹן
וְכָל מִנְיָנֵיכוֹן לְכָל
חֻשְׁבַּנְכוֹן מִבַּר עַשְׂרִין
שְׁנִין וּלְעֵלָּא דִּי
אתרעמתון

ת"א עד מתי מגילה כג לא גיטין מז סנהדרין ב.

רשי

מחר פנו לאחוריכם וסעו לכם וגו': (כז) לעדה הרעה וגו'. אלו המרגלים ט מכאן לעדה י שהיא עשרה: אשר המה מלינים. את ישראל כ עלי: את תלנות בני ישראל אשר המה. המרגלים מלינים אותם עלי שמעתי: (כח) חי אני. לשון שבועה: אם לא. כן אעשה. ל כביכול אני חי: כאשר דברתם. שבקשתם ממני או במדבר הזה לו מתנו: (כט) וכל פקדיכם לכל מספרכם. כל הנמנה לכל מספר שאתם נמנין בו כגון לצאת ולבא לצבא ולאת שקלים. כל המנויים לכל אותן

שפתי חכמים

והוסיף לומר לאחוריכם שבזולת זה היה נראה בשני דרכים היו ליכנס לארץ ישראל אחד דרך העמק ואחד במדבר דרך ים סוף ואין הדבר כן שהרי דרך מדבר ים סוף הוא לאחוריהם וכבר הלכו אותו ובאו אל הישוב ופי' לאחוריכם שהש"י אינו חפץ להביאם אל הארץ שהש"י הפץ במדבר יתמו: ט אבל לא כל ישראל שהרי מלינים עלי את תלונות בני ישראל כתיב דמשמע הגורמים לישראל שילינו: י שהרי המרגלים היו שנים עשר הוצא מהן יהושע וכלב בלא היו בעצה עמהם נשארו עשרה וקראם עדה: כ הוסיף מלת ישראל בין מלינים ועלי כדי שלא תפרש מלת מלינים על המרגלים זה אין אמת שהמרגלים הוציאו דבה על א"י וישראל היו המלינים: ל כאלו אמר אם לא אעשה לכם

פירוש ע"ט

אין וועג ים סוף: (כו) וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן לֵאמֹר אונ גָאט הָאט גְרֶעט צוּ מֹשֶׁה אונ צוּ אַהֲרֹן אַזוֹ צוּ זָאגְן: (כז) עַד מָתַי בִּיז ווִי לַאנְג נָאךְ ווֶעט דָם זַיין צוּ דֶר שְׁלֶעכְטֶר עֵדָה דָם מֵיינְט מֶען דִי מְרַגְלִים אֲשֶׁר הֵמָּה מַלִּינִים עָלַי ווָם זַיי מַאכְן קְרִיגְן דִי יִשְׂרָאֵל אוּף מִיר אֶת תְּלוּנוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וגו' דִי קְרִיג פוּן דִי קִינְדֶר יִשְׂרָאֵל ווָם דִי מְרַגְלִים מַאכְן קְרִיגִין אוּף מִיר שָׁמָעְתִּי הָאבּ אִיךְ פַר נוּמִין: (כח) אֱמוֹר אֲלֵיהֶם דוּ מֹשֶׁה זָאג צוּ זַיי חַי אָנִי דָא שְׁווֶער אִיךְ אַזוֹ ווִיא אִיךְ לֶעבּ נְאוּם יְיָ זָאגְט גָאט אִם לֹא אוּב נִיט כַּאֲשֶׁר דִבַּרְתֶּם בְּאָזְנָי אַזוֹ ווִי

אִיר הָט גְרֶעט אִין מַיינֶע אוֹיעֶרְן כְּלוֹמַר אַזוֹ ווִי אִיר הָט גְבֶּעטְן פוּן מִיר אַז אִיר זָאלְט שְׁטַארְבְּן אִין דֶר מִדְבָּר כֵּן אֶעֱשֶׂה לָכֶם אַזוֹ ווֶעל אִיךְ אַייךְ טָאן: (כט) בַּמִּדְבָּר הַזֶּה אִין דֶר מִדְבָּר יִפְּלוּ ווֶעלְן פַאלְן פִּגְרֵיכֶם אַייעֶרִי קֶערְפִּיר כְּלוֹמַר אַייעֶרֶע לֵייבֶּר וְכָל פְּקוּדֵיכֶם אוּנ אַלֶע אַייעֶרֶע גְצֵיילְטֶע לְכָל מִסְפַּרְכֶם צוּ אַלֶע אַייעֶר צָאל כְּלוֹמַר אַלֶע דִי מֶענְטְשְׁן ווָאס ווֶערְן גְצֵיילְט צוּ אִיטְלִכֶר זַאךְ ווָם מֶען דַארְף דְהַיינוּ בְּשַׁעַת אַז זַייא גֵייאֵין אַרוֹים אִין דֶער מִלְחָמָה אָדֶר אַז זַיי קוּמְן דֶער מִלְחָמָה אָדֶר אַז זַיי דַארְפְן גֶעבְּן

וּמַעְלָה אֲשֶׁר הֲלִינֹתֶם עָלָי׃ ל אִם־
אַתֶּם תָּבֹאוּ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר
נָשָׂאתִי אֶת־יָדִי לְשַׁכֵּן אֶתְכֶם בָּהּ
כִּי אִם־כָּלֵב בֶּן־יְפֻנֶּה וִיהוֹשֻׁעַ בִּן־
נוּן׃ לא וְטַפְּכֶם אֲשֶׁר אֲמַרְתֶּם לָבַז
יִהְיֶה וְהֵבֵיאתִי אֹתָם וְיָדְעוּ אֶת־
הָאָרֶץ אֲשֶׁר מְאַסְתֶּם בָּהּ׃
לב וּפִגְרֵיכֶם אַתֶּם יִפְּלוּ בַּמִּדְבָּר
הַזֶּה׃ לג וּבְנֵיכֶם יִהְיוּ רֹעִים בַּמִּדְבָּר
אַרְבָּעִים שָׁנָה וְנָשְׂאוּ אֶת־זְנוּתֵיכֶם

ת״א במדבר כוה בפרא קכא. מבן עשרים בה בם.

עד

אונקלוס

אִתְרַעַמְתּוּן עֲלָי׃ ל אִם
אַתּוּן תֵּיעֲלוּן לְאַרְעָא
דִּי קַיֵּימִית בְּמֵימְרִי
לְאַשְׁרָאָה יָתְכוֹן בַּהּ
אֱלָהֵן כָּלֵב בַּר יְפֻנֶּה
וִיהוֹשֻׁעַ בַּר נוּן׃
לא וְטַפְלְכוֹן דִּי אֲמַרְתּוּן
לְבִזָּא יְהֵי וְאָעֵיל יָתְהוֹן
וְיִדְעוּן יָת אַרְעָא דִּי
קְצֵתּוּן בַּהּ׃ לב וּפִגְרֵיכוֹן
דִּלְכוֹן יִפְּלוּן בְּמַדְבְּרָא
הָדֵין׃ לג וּבְנֵיכוֹן
יְהוֹן מְאַחֲרִין בְּמַדְבְּרָא
אַרְבְּעִין שְׁנִין וִיקַבְּלוּן
יָת חוֹבֵיכוֹן עַד דִּיסוּפוּן

פגריכון

בעל הטורים

מפניו : (לא) והביאתי . י׳ יתירה שהביא אותם אל הארץ שנתקדשה בי׳ קדושות : (לב) ופגריכם אתם . פי׳ כשהר

פירוש רשב״ם

עשר נשים . עשר פעמים תכלימוני : (לג) רעים במדבר מתפרנסים כעין מרעה הצאן שהולכים הנה והנה כלומר

רש״י

מספרות ימותו ואלו הן מבן כ׳ שנה וגו׳ להוציא שבטו של לוי שאין פקודיהם מבן עשרים : (לב) ופגריכם אתם . כתרגומו (דילכון) לפי שדבר על הבנים להכניסם לארץ מי בקש לומר ואתם תמותו נופל לשון זה כאן לומר אתם : (לג) ארבעים שנה . לא מת אחד מהם פחות מבן ששים נ לכך נגזר ארבעים כדי שיהיו אותם של בני עשרים מגיעין לכלל ששים ושנה ראשונה היתה בכלל ס ואע״פ שקדמה לשלוח

שפתי חכמים

כאשר דברתם שיפלו פגריכם וגו׳ אני חי ולא נכתב אני חי שכבוד אלקים הסתר וסמך על המבין ממה שאמר בראשונה חי אני דהל״ע הי אני נאם ה׳ כאשר דברתם באזני כן אעשה לכם מידעי ליה : מ פי׳ דבר על הבנים בסיפור זה להכניסם לארץ ואלו ימותו ל״ל ואתם להבדילם זה מזה : נ פסרי לא נגזרה גזרה אלא על אותן שהיו בני כ׳ ועמדו במדבר מ׳ שנה נמלא שהיו בני ס׳ שנה באה נקנסה עליהם מיתה בני כרת לא היו : ס כלומר ושנה ראשונה עד שמנין פיתה

פירוש ע״ט

אַזעלְכֶע מֶענְטְשְׁן וָוס זַיי וָוערְן גְצֵיילְט צוּ דִי אַלֶע זַאכְן וָועלְן זַיי אַלֶע אוּם שְׁטַארְבְּן אִין דֶער מִדְבָּר . אוּנ וָועלְכֶע מֶענְטְשְׁן וֶוערְן דֶער צוּ גְצֵיילְט . זָאגְט דֶער פָּסוּק מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמָעְלָה פוּן אַזעלְכֶע וָוס זֶענְן אַלְט צְוָואנְצִג יָאר אוּנ הֶעכֶר אֲשֶׁר הֲלִינוֹתֶם עָלָי וָוס אִיר הָט גְקְרִיגְט אוּף מִיר : (ל) אִם אַתֶּם תָּבוֹאוּ אוּב אִיר וָועט קוּמְן כְּלוֹמַר אִיר וָועט נִיט קוּמְן אֶל הָאָרֶץ צוּ דֶעם לַאנְד אֲשֶׁר נָשָׂאתִי אֶת יָדִי וָוס אִיךְ הָב אוּף גְהוֹבְּן מַיין הַאנְט אוּנ הָאב גְשְׁווֹארְן לְשַׁכֵּן אֶתְכֶם בָּהּ אַז אִיךְ וָועל אַייךְ מַאכְן רוּאִין אִין אִיר כִּי אִם בַּייאָרְט כָּלֵב בֶּן יְפוּנֶּה וִיהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן כָּלֵב דֶר זוּן פוּן יְפוּנֶּה אוּנ יְהוֹשֻׁעַ דֶער זוּן פוּן נוּן זַייא וָועלְן יוֹא קוּמְן אִין דֶעם לַאנְד : (לא) וְטַפְּכֶם אוּנ אַייעֶר קְלֵיין גְזִינְד אֲשֶׁר אֲמַרְתֶּם וָואס אִיר הָאט גְזָאגְט לָבַז יִהְיֶה זַייא וָועלְן זַיין צוּ רוֹב וְהֵבֵיאתִי אוֹתָם וָועל אִיךְ זֵיי יוֹא בְּרֶענְגְן אִין דֶם לַאנְד וְיָדְעוּ אוּנ זַייא וָועלְן וִויסְן אֶת הָאָרֶץ דֶם לַאנְד אֲשֶׁר מְאַסְתֶּם בָּהּ וָואס אִיר הָט דָאס פַר מִיאוּסְט : (לב) וּפִגְרֵיכֶם אוּנ אַייעֶרֶע לַייבֶּר אַתֶּם אִיר כְּלוֹמַר אִיר אַלֶע וָוס אִיר זֶענְט אַלְט פוּן צְוָואנְצִיג יָאר אוּנ הֶעכֶר יִפְּלוּ בַּמִּדְבָּר וֶועלְן אַייעֶרֶע לַייבֶּר פַאלְן אִין דֶער מִדְבָּר דָאס הֵייסְט אִיר וָועט אַלֶע אוּם שְׁטַארְבְּן : (לג) וּבְנֵיכֶם אוּנ אַייעֶרֶע קִינְדֶר יִהְיוּ רוֹעִים בַּמִּדְבָּר וֶועלְן זִיךְ פַאשְׁן אִין דֶער מִדְבָּר דָם הֵייסְט זֵיי וָועלְן אַרוּם גֵיין

אין

עֲדַ־תֹּם פִּגְרֵיכֶם בַּמִּדְבָּר׃
לד בְּמִסְפַּר הַיָּמִים אֲשֶׁר־תַּרְתֶּם
אֶת־הָאָרֶץ אַרְבָּעִים יוֹם יוֹם לַשָּׁנָה
יוֹם לַשָּׁנָה תִּשְׂאוּ אֶת־עֲוֺנֹתֵיכֶם
אַרְבָּעִים שָׁנָה וִידַעְתֶּם אֶת־
תְּנוּאָתִי׃ לה אֲנִי יְהוָה דִּבַּרְתִּי אִם־
לֹא ׀ זֹאת אֶעֱשֶׂה לְכָל־הָעֵדָה
הָרָעָה הַזֹּאת הַנּוֹעָדִים עָלָי
בַּמִּדְבָּר הַזֶּה יִתַּמּוּ וְשָׁם יָמֻתוּ׃
לו וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־שָׁלַח מֹשֶׁה
לתור

פִּגְרֵיכוֹן בְּמַדְבְּרָא׃
לד בְּמִנְיַן יוֹמַיָּא דִּי
אַלֶּלְתּוּן יָת אַרְעָא
אַרְבְּעִין יוֹמִין יוֹמָא
לְשַׁתָּא יוֹמָא לְשַׁתָּא
תְּקַבְּלוּן יָת חוֹבֵיכוֹן
אַרְבְּעִין שְׁנִין וְתִדְעוּן
יָת דְּאִתְרַעֲמְתּוּן עֲלָי׃
לה אֲנָא יְיָ גְּזָרִית
בְּמֵימְרִי אִם לָא דָא
אֶעְבֵּד לְכָל כְּנִשְׁתָּא
בִּישְׁתָּא הָדָא דְּאִזְדַּמְנוּן
עֲלָי בְּמַדְבְּרָא הָדֵין
יְסוּפוּן וְתַמָּן יְמוּתוּן׃
לו וְגֻבְרַיָּא דִּי שְׁלַח
מֹשֶׁה לְאַלָּלָא יָת
ארעא

ת"א במספר הימים אשר חגיגה ה : במדבר הזה יתמו סנהדרין קח קי :

פירוש רשב"ם

(לו) והאנשים אשר שלח משה. ואחר ששלחם וישובו שיטלטלו במדבר לכאן ולכאן. כך נראה בעיני :

שפתי חכמים

בכלל כו': ע' כלומר מקלת הנשים שנמנו לאחר מעשה העגל שלאחר המנין הראשון נעשו בני כ' אבל אם בתחלה היו בני י"ט שנה ובשלות מרגלים היו בני כ' שנה אותם היו בכלל אהרן וזהו שאמר ובשנכנסו לשנת ס' מתו אותן של שנת כ' בשם מהרי"ן : פ' קרא השרת לגבי מששם השרת השם מהם במנין הייתה מקלת שנה ככולה ע' ושנכנסו לשנת ששים מתו אותם של בני עשרים :

רש"י

המרגלים לפי שמשעשו את העגל עלתה גזירה זו במחשבה אלא שהמתין להם עד שתתמלא סאתם והוא שנאמר (שמות לב) וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם. ואף כאן נאמר תשאו את עונותיכם ולא עונכם שתי עונות של עגל ושל תלונה והשב לשם ונשאו את זנותיכם. כתרגומו ויקבלון ית חוביכון : (לד) את תנואתי. שהניאותם את לבבכם מ' מאחרי. תנואה. לשון הסרה

פירוש ע"ט

אין דער מִדְבָּר אַרְבָּעִים שָׁנָה פֶערְצִיג יאָר וְנָשְׂאוּ אונ זיי וועלן לַייְדְן אֶת זְנוּתֵיכֶם אַייעֶרֶע זִינְד עַד תּוֹם בִּיז עֶס ווֶעט צוּ גֵיין פִּגְרֵיכֶם בַּמִּדְבָּר אַייעֶרֶע לֵייבֶּר כְּלוֹמַר בִּיז אִיר ווֶעט אוּם שְׁטַארְבְּן אִין דֶער מִדְבָּר : (לד) בְּמִסְפַּר הַיָּמִים אִין צָאל פוּן דִי טֶעג אֲשֶׁר תַּרְתֶּם אֶת הָאָרֶץ וָואס אִיר הָאט אוּם גְשְׁפֶּעהְט דֶם לַאנְד אַרְבָּעִים יוֹם פֶערְצִג טָאג יוֹם לַשָּׁנָה אַטָאג צוּ אַיָאר תִּשְׂאוּ זָאלְט אִיר לַייְדְן אֶת עֲוֺנֹתֵיכֶם אַייעֶרֶע זִינְד כְּלוֹמַר פַאר אִיטְלִכֶן טָאג זָאלְט אִיר לַייְדְן אַיָאהְר אַרְבָּעִים שָׁנָה דָס זָאל גְוֶוערְן פֶערְצִיג יָאר אַיידֶר אִיר ווֶעט אוּם שְׁטַארְבְּן אִין דֶער מִדְבָּר. רש"י שְׁרַייבְּט עֶס אִיז אֲפִילוּ אֵיינֶר פוּן זַייא נִיט גְשְׁטָארְבְּן וָואס אִיז אַלְט גְוֶועזְן ווֵיינִיגֶר פוּן זְעכְצִיג יָאר דְרוּם הָט גָאט גוֹזֵר גְוֶועזְן אַז עֶס זָאל גְוֶוערְן פֶערְצִיג יָאר כְּדֵי דִי ווָאס זָענְן בְּשַׁעַת גְזֵירָה גָאר אַלְט גְוֶוען צְוָואנְצִיג יָאר זָאלְן אַלְט ווֶערְן זֶעכְצִיג יָאר אוּנ דֶער נָאךְ זָאלְן זֵיי שְׁטַארְבְּן וִידַעְתֶּם אוּנ אִיר זָאלְט וִויסְן אֶת תְּנוּאָתִי מַיין אָפּ קֶערוּנְג כְּלוֹמַר אִיר ווֶעט וִויסְן אַז אִיר הָאט זִיךְ פוּן מִיר אָפּ גְקֶערְט : (לה) אֲנִי יְיָ אִיךְ בִּין גָאט דִּבַּרְתִּי אִיךְ רֵייד דָס אִם לֹא זֹאת אֶעֱשֶׂה אוּב נִיט דָס ווֶעל אִיךְ טָאן לְכָל הָעֵדָה הָרָעָה הַזֹּאת צוּ דֶער שְׁלֶעכְטֶער עֵדָה הַנּוֹעָדִים עָלָי ווָס זֵיי הָאבְּן זִיךְ בַּאטְעמִיגְט כְּלוֹמַר ווָס זֵיי הָאבְּן זִיךְ אַיין גְזַאמִילְט צוּ קְרִיגְן אוּף מִיר בַּמִּדְבָּר הַזֶּה יִתַּמּוּ אִין דֶער מִדְבָּר זָאלְן זַייא צוּ גֵיין וְשָׁם יָמֻתוּ אוּנ דָארְטְן זָאלְן זֵיי שְׁטַארְבְּן : (לו) וְהָאֲנָשִׁים אוּנ

לָתוּר אֶת־הָאָרֶץ וַיָּשֻׁבוּ וילונו ק׳ וַיַּלִּינוּ
עָלָיו אֶת־כָּל־הָעֵדָה לְהוֹצִיא דִבָּה
עַל־הָאָרֶץ׃ לז וַיָּמֻתוּ הָאֲנָשִׁים
מוֹצִאֵי דִבַּת־הָאָרֶץ רָעָה בַּמַּגֵּפָה
לִפְנֵי יְהוָה׃ לח וִיהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן וְכָלֵב
בֶּן־יְפֻנֶּה חָיוּ מִן־הָאֲנָשִׁים הָהֵם
הַהֹלְכִים לָתוּר אֶת־הָאָרֶץ׃
לט וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶת־הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה אֶל־כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּתְאַבְּלוּ

ת"א ויהושע בן נון בס"א קיז:

העם

אַרְעָא וְתָבוּ וְאַרְעִימוּ
עֲלוֹהִי יָת כָּל כְּנִשְׁתָּא
לְאַפָּקָא שׁוּם בִּישׁ עַל
אַרְעָא׃ לז וּמִיתוּ
גֻּבְרַיָּא דְּאַפִּיקוּ שׁוּם
בִּישׁ עַל אַרְעָא
בְּמוֹתָנָא קֳדָם יְיָ׃
לח וִיהוֹשֻׁעַ בַּר נוּן
וְכָלֵב בַּר יְפֻנֶּה
אִתְקַיִּמוּ מִן גֻּבְרַיָּא
הָאִנּוּן דַּאֲזָלוּ לְאַלָּלָא
יָת אַרְעָא׃ לט וּמַלִּיל
מֹשֶׁה יָת פִּתְגָּמַיָּא
הָאִלֵּין לְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וְאִתְאַבָּלוּ עַמָּא לַחֲדָא׃

ואקרימן

פירוש רשב"ם

בארץ ישראל ואחרי כן וילינו אחרי שובם ככתוב למעלה. עתה וימותו וגו'. דבה. מן דובב שפתי ישנים. כמו מן

רש"י

כמו (במדבר ל) כי הניא אביה אותה: (לו) וישבו וילינו עליו. וכששבו מתור הארץ הרעימו עליו את כל העדה בהוצאת דבה. אותם אנשים וימתו. כל הוצאת דבה לשון הינוך דברים שמלקיחים לשונם להדם לדבר בו כמו (שיר ז) דובב שפתי ישנים ויפנה לטובה ויפנה לרעה לכך נאמר כאן מוצאי דבת הארץ רעה שיש דבה שהיא טובה: דבה. פרלי"ן בלעז: (לז) במגפה לפני ה'. באותה מיתה ההגונה להם מדה כנגד מדה הם חטאו בלשון ונשתרבב לשונם עד טבורם ותולעים יוצאים מלשונם ובאין לתוך טבורם לכך נאמר במגפה ולא במגפה וזהו לפני ה' באותה הראויה להם על פי מדותיו של הקב"ה שהוא מודד מדה כנגד מדה: (לח) ויהושע וכלב חיו. מה ת"ל צ חיו מן האנשים ההם אלא מלמד שנטלו (ב"ב קיז) חלקם של מרגלים בארץ וקמו תחתיהם לחיים

שפתי חכמים

מפני שכיון שהוסר לנס מזהם הוסר סהם מכס: צ"ל
וקא כתיב קרא לאחריה ולא נותר מהם איש כי אם כלב בן

פירוש ע"ם

די מאנן אֲשֶׁר שָׁלַח מֹשֶׁה וואס משה האט געשיקט
לָתוּר אֶת הָאָרֶץ אום שפעהן דם לאנד וַיָּשֻׁבוּ אונ
זייא האבן ווידר געקערט וַיַּלִּינוּ עָלָיו אֶת כָּל הָעֵדָה
האבן זיי געמאכט קריגין אויף אים גאר דיא
עדה לְהוֹצִיא דִבָּה עַל הָאָרֶץ צו מאכן אום ציהן
לשון הרע אויף דם לאנד: (לז) וַיָּמֻתוּ הָאֲנָשִׁים
זענן דיא מאנן געשטארבן מוֹצִאֵי דִבַּת הָאָרֶץ רָעָה
דיא וואס האבן אוס געצוגן שלעכטי רייד אויף
דעם לאנד זענן זיי געשטארבן בַּמַּגֵּפָה אין דם
מארד לִפְנֵי יְיָ פר גאט. רש"י שרייבט זייא
זענן געשטארבן מיט דער מיתה וואס זיא איז
ראוי געוועזן צו זיי כלומר מדה כנגד מדה. זיי
האבן געזינדיגט מיט זייער צונג אונ האבן
גערעט לשון הרע אויף דם לאנד אזו האט זייא
הקב"ה געשטראפט אז זייער צונג איז גרוס
געווארן אונ איז אוס געוואקסן ביז זייער נאפל
אונ עס איז ארוס געקראכן ווערים פון זייער
צונג אונ זענן אריין געקראכן אין זייער נאפל
אונ דר פון זענן זיי געשטארבן דרום שטייט
דא לִפְנֵי יְיָ דאס איז טייטש פר גאט כלומר
זייא זענן געשטארבן מיט דער מדה וואס קומט
זייא נאך דר מדה נאך פון הקב"ה וואס ער
צאלט מדה כנגד מדה: (לח) וִיהוֹשֻׁעַ אונ
יהושע מיט כלב דער זון פון יפונה חָיוּ זיי
זענן געבליבן לעבן מִן הָאֲנָשִׁים הָהֵם פון די זעלביגי
לייט הַהֹלְכִים לָתוּר אֶת הָאָרֶץ וואס זיי זענן געגאנגן
אום שפעהן דאס לאנד: (לט) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶת
הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אונ משה האט גערעט די אלע רייד

אל

העם מאד: מ וישכמו בבקר ויעלו
אל־ראש־ההר לאמר הננו ועלינו
אל־המקום אשר־אמר יהוה כי
חטאנו: מא ויאמר משה למה זה
אתם עברים את־פי יהוה והוא
לא תצלח: מב אל־תעלו כי אין
יהוה בקרבכם ולא תנגפו לפני
איביכם: מג כי העמלקי והכנעני
שם לפניכם ונפלתם בחרב כי
על

מ ואקדימו בצפרא
וסליקו לריש טורא
למימר הא אנחנא
סלקין לאתרא די אמר
יי ארי חבנא:
מא ואמר משה למא
דנן אתון עברין על
גזרת מימרא דיי והיא
לא תצלח: מב לא
תסקון ארי לית
שכנתא דיי ביניכון
ולא תתברון קדם
בעלי דבביכון:
מג ארי עמלקאה
וכנענאה תמן
קדמיכון

פירוש רשב"ם

באבוד רשעים רנה. רננת רשעים מקרוב. וכן כי היתה סבה מעם ה'. מן סובב. סבה: (מ) אל המקום אשר אמר ה'. וצונו ללכת שם לירש את הארץ: כי חטאנו. באשר האמינו לעצת מרגלים: (מא) והוא. דרך זה לא

בעל הטורים

אתה בבריאותיהם כן תשכיבו עצמכם ותמותו: (לח) חיו. באה"ת ב"פ סמ"ך שהוא בגי' בחלקם שהיו בחלקם: (מ) ועלינו ב'. הננו ועלינו. ואם כה יאמרו עלו עלינו ועלינו זהו שנאמר כי אין לה' מעצור להושיע ברב או במעט אלו היו שניהם ריבוא

שפתי חכמים

יפנה ויהושע וגו': ק ומלא והיא שנה אל השעולה ופעולה ה' נקבה כאלו אמר זאת השעולה אשר אתם עושים לא תצלח:

רש"י

(מ) אל ראש ההר. הוא הדרך העולה לארץ ישראל: הננו ועלינו אל המקום. לארץ ישראל: אשר אמר ה'. לתתה לנו שם נעלה: כי חטאנו. על אשר אמרנו הלא טוב לנו שוב מצרימה: (מא) והוא לא תצלח. זו שאתם עושין ק לא תצלח:

פירוש ע"ט

אל כל בני ישראל צו די קינדר פון ישראל וואס גאט הט אוף זייא גוזר געווען אז זיי זאלן אלע אום שטארבן אין דער מדבר ויתאבלו העם מאוד האבן דם פאלק זייער גטרוארט: (מ) וישכימו בבקר אונ זייא האבן זיך גפעדערט אין דער פריא ויעלו אונ זייא זענן ארוף גגאנגן אל ראש ההר צום שפיץ בארג. רש"י שרייבט דר וועג וואס איז גגאנגן אויף דעם בארג איז דם דר וועג וואס גייט קיין ארץ ישראל לאמר אונ האבן אזו גזאגט הננו דא זענן מיר כלומר מיר זענן אן גברייט ועלינו אונ מיר וועלן אוף גיין אל המקום אשר אמר יי צו דעם ארט וום גאט הט אונז צו גזאגט צו געבן כי חטאנו ווארום מיר האבן גזינדיגט דער מיט וום מיר האבן גזאגט עס איז בעסיר מיר זאלן זיך אום קערן קיין מצרים אונ מיר האבן דרוף חרטה אונ מיר ווילן בעסר אוף גיין קיין ארץ ישראל: (מא) ויאמר משה הט משה צו זיי גזאגט למה זה אתם עוברים את פי יי ווארום טוט איר איבר פארן אויף די רייד פון גאט ווארום גאט הייסט אייך ניט גיין קיין ארץ ישראל אונ איר זענט אויף גגאנגן אויף דם בארג אונ ווילט גיין קיין ארץ ישראל והוא לא תצלח אונ דם וועט ניט בגליקן: (מב) דרום זאג איך משה צו אייך אל תעלו איר זאלט ניט אוף גיין כי אין יי בקרבכם ווארום גאט איז ניט צווישן אייך ולא תנגפו לפני אויביכם אונ איר זאלט ניט גמארד ווערן פר אייערי פיינט: (מג) כי העמלקי והכנעני שם לפניכם ווארום עמלק מיט דם כנעני איז דארטן פר אייך כלומר זייא זיצן אוף דעם וועג ווא איר דארפט גיין

עַל־כֵּן שַׁבְתֶּם מֵאַחֲרֵי יְהוָה וְלֹא־
יִהְיֶה יְהוָה עִמָּכֶם׃ מד וַיַּעְפִּלוּ
לַעֲלוֹת אֶל־רֹאשׁ הָהָר וַאֲרוֹן
בְּרִית־יְהוָה וּמֹשֶׁה לֹא־מָשׁוּ מִקֶּרֶב
הַמַּחֲנֶה׃ מה וַיֵּרֶד הָעֲמָלֵקִי וְהַכְּנַעֲנִי
הַיֹּשֵׁב בָּהָר הַהוּא וַיַּכּוּם וַיַּכְּתוּם
עַד־הַחָרְמָה׃ פ טו א וַיְדַבֵּר יְהוָה
אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ ב דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תָבֹאוּ
אֶל־אֶרֶץ מוֹשְׁבֹתֵיכֶם אֲשֶׁר אֲנִי
נֹתֵן לָכֶם׃ ג וַעֲשִׂיתֶם אִשֶּׁה לַיהוָה

עלה

קדמיכון ותפלון
בחרבא ארי על כן
תבתון מבתר פלחנא
דיי ולא יהי מימרא
דיי בסעדכון :
מד וארשעו למסק
לריש טורא וארון
קימא דיי ומשה לא
עדו מגו משריתא :
מה ונחת עמלקאה
וכנענאה דיתיב
בטורא ההוא ומחנון
וטרדנון עד חרמה :
א ומליל יי עם משה
למימר : ב מליל עם
בני ישראל ותימר
להון ארי תעלון לארע
מותבניכון די אנא
יהב לכון : ג ותעבדון

ת״א ויעפלו בבא לג. כי שבאו את. זבחים קיא : ועשיתם אשה מנחות ל את :

בעל הטורים

ונפלו ויכונתן לא היה אלא הוא ונערו ונלאו : (מד) ויעפילו. בגי' לנפחד דהיכא למ״ד מן המעפילים היה : (ג) ועשיתם

קרבנא

פירוש רשב״ם

תצלח : (מג) כי על כן. אשר שבתם. כמו וכל יש לו נתן בידו. שהוא כמו וכל אשר יש לו : (מד) משו.

רש״י

(מג) כי על כן שבתם. כלו' כי זאת תבא לכם על ר אשר שבתם וגו' : (מד) ויעפלו. לשון חוזק וכן (חבקוק ב) הנה עפלה. אינגרי״ש בלעז לשון עזות וכן (מיכה ד) עופל בת ציון (ישעיה לב) עופל ובחן. ומדרש תנחומא מפרשו לשון אופל. הלכו חשכים שלא ברשות : (מה) ויכתום. כמו (דברים א) והכות המקום נקרא ע״ש על שם המאורע : (ב) כי תבאו. בשר להם שיכנסו לארץ : (ג) ועשיתם אשה.

שפתי חכמים

ר. שפירוש על כן הוא כמו הואיל שפירושו על אשר ומפני שאין טעם לומר הואיל ושבתם לכן הוסיף על אלא כי על כן פועל שחפול עליכם. הכיבה הואיל ועשיתם כך כלומר ששבתם מאחרי השם יתברך : ש פי' כדרך נבואה או מרע״ה כתבה ככה כשכתב התורה בסוף מ' שנה שאז נקרא כבר שם המקום אותו טחון מכה אחר מכה : עד החרמה. שם

פירוש ע״ט

דארט ארום ונפלתם בחרב וועט איר פאלן אין דער שווערד כלומר זייא וועלן אייך הרגנן. אונ פר ווס וועט דס אזו זיין כי על כן שבתם מאחרי יי ווייל איר הט אפ געקערט פון גאט ולא יהיה יי עמכם דרום וועט גאט ניט זיין מיט אייך : (מד) ויעפלו אונ זיי האבן זיך געשטארקט לעלות אל ראש ההר אונ זיי זענן ארויף גגאנגן אוף דם שפיץ פון דם בארג וארון ברית יי אונ דר ארון פון דם פר זיכרהייט פון גאט ומשה אונ משה לא משו זיי האבן זיך ניט אפ גטאן מקרב המחנה פון צווישן דר מחנה : (מה) וירד אונ ער הט גנידרט העמלקי והכנעני דר עמלק אונ דר כנעני היושב ווס ער איז געזעסן בהר ההוא אוף דעם בארג ויכום אונ ער האט גשלאגן זייא ויכתום אונ ער האט צו שטוסן זיי עד החרמה ביז דם ארט ווס מען רופט חרמה : (א) וידבר יי אל משה אונ גאט הט גרעט צו משה : (ב) דבר אל בני ישראל רייד צו די קינדר ישראל ואמרת אליהם אונ דו זאלסט צו זיי אזו זאגן כי תבואו אז איר וועט קומן אל ארץ מושבותיכם צו דעם לאנד ווס איז אייער באזיצונג אשר אני נותן לכם וואס איך גיב אייך : (ג) ועשיתם אשה ליי אונ

איר

עֹלָה אוֹ־זֶבַח לְפַלֵּא־נֶדֶר אוֹ
בִנְדָבָה אוֹ בְּמֹעֲדֵיכֶם לַעֲשׂוֹת רֵיחַ
נִיחֹחַ לַיהוָה מִן־הַבָּקָר אוֹ מִן־
הַצֹּאן׃ ד וְהִקְרִיב הַמַּקְרִיב קָרְבָּנוֹ
לַיהוָה מִנְחָה סֹלֶת עִשָּׂרוֹן בָּלוּל
בִּרְבִעִית הַהִין שָׁמֶן׃ ה וְיַיִן לַנֶּסֶךְ
רְבִיעִית הַהִין תַּעֲשֶׂה עַל־הָעֹלָה

או

ת״א עולה או זבח שם נא: לפלא נדר שם ל נח: במועדיכם שם נא. והקריב זבחים מז: ויין לנסך שם ל נח:

קֻרְבָּנָא קֳדָם יְיָ
עֲלָתָא אוֹ נִכְסַת
קוּדְשַׁיָא לְאַפְרָשָׁא
נִדְרָא אוֹ בִנְדַבְתָּא
אוֹ בְּמוֹעֲדֵיכוֹן לְמֶעְבַּד
לְאִתְקַבָּלָא בְרַעֲוָא
קֳדָם יְיָ מִן תּוֹרֵי אוֹ
מִן עָנָא׃ ד וִיקָרֵב
דִּמְקָרֵב קֻרְבָּנֵהּ קֳדָם
יְיָ מִנְחָתָא סֻלְתָּא
עִשְׂרוֹנָא דְּפִילָא
בְּרַבְעוּת הִינָא מִשְׁחָא׃
ה וְחַמְרָא לְנִסְכָּא
רַבְעוּת הִינָא תַּעְבֵּד עַל עֲלָתָא אוֹ לְנִכְסַת קודשיא

בעל הטורים

אשה לה'. סמך פרשת נסכים למלחמה וכן בפנחס אשר יצא לפניהם סמך מיד פרשת קרבנות שבזכות הקרבנות היו נוצחים:

רש"י

אין זה ציווי אלא כשתבאו שם ותעלה על לבבכם לעשות אשה לה': ריח ניחח. נחת רוח א לפני: לפלא נדר או בנדבה וגו'. או שתעשו האשה בשביל חובת מועדיכם ב שחייבתי אתכם לעשות במועד: (ד) והקריב המקריב. הקריבו נסכים ומנחה לכל בהמה ג המנחה כליל והשמן נבלל בתוכה ד והיין לספלים ה כמו ששנינו במס' סוכה (סוכה נח): לכבש האחד. על כל האמור למעלה הוא

שפתי חכמים

שהוא חרמה: ת פי' דאם זה ציווי הוא אין נופל עליו לומר לפלא נדר או נדבה דנדבה אינו ציווי ולכך פי' ותעלה על לבבכם וכו': א לא שהוא ית' מקבל נחת רוח מהקרבן שהרי כתיב אם ארעב לא אומר לך כדלעיל פ' תצוה והא דפי' ריח ניחוח קודם או במועדיכם מפני שפי' ועשיתם אשה שאינו צווי רק כשתעלה על לבבכם לעשות אשה בעבור ריח ניחוח אגב זה פירש ג"כ ריח ניחוח קודם במועדיכם: ב הוצרך לפרש או שתעשו וכו' שלא תפרש לפלא נדר או לפלא נדבה או לפלא במועדיכם וזה אינו כי קרבן המועדות חובה הם ואינן תלויין ביד המפלא: ג ר"ל אע"פ שאמרתי לעיל ועשיתם אשה וגו' וזה אינו חובה כדפרישית לעיל מ"מ אם תקריבו נדר או נדבה או חובת מועדיכם חובה עליכם שתקריבו עליהם נסכים ומנחה: ד פי' שאין הכהנים אוכלין ממנה כשאר מנחות הכתובות בויקרא אלא כולה כליל והשמן נבלל בתוכה ואינו בא בפ"ע: ה פי' ב' ספלים של כסף היו שם על המזבח ומנוקבים והכהן היה מערה היין והמים בפי הספלים והנסכים מקלחים ויורדין על גבי המזבח ובמזבח היה נקב שבו המים והיין יורדין לשיתין של מזבח שהיו

פירוש ע"ט

איר וועט וועלן מאכן אפייאר אפּער צו גאט דם הייסט איר וועט וועלן מקריב זיין קרבנות צו גאט עולה איר וועט וועלן מקריב זיין איין עולה או אדער זבח אשעכטונג דם מיינט מען אקרבן שלמים לפלא צו ארוס ריידן אדער צו אפּ שיידן נדר אנדר או בנדבה אדער מיט אבוויליגונג. כלומר איר וועט מנדר אדער מנדב זיין אקרבן או במועדיכם אדער איר וועט ברענגן די קרבנות ווס איך האב אייך גהייסן מקריב זיין אין אייערע ימים טובים לעשות צו מאכן ריח ניחוח לה' אגשמאקן ריח צו גאט מן הבקר איא איר וועט ברענגן דעם קרבן פון רינדר

פירוש ע"ט

או מן הצאן אדר פון די שאף: (ד) והקריב אונ ער זאל מקריב זיין המקריב קרבנו לה' דר ווס איז מקריב זיין קרבן צו גאט מנחה איין מנחה סולת פון זעמל מעל עשרון איין צענטיל פון איין איפה בלול עס זאל זיין גמישט ברביעית ההין איין פערד חלק פון איין עמיר שמן אייל: (ה) ויין אונ וויין זאל ער ברענגן לנסך צו גיסן אוף דעם מזבח רביעית ההין איין פערטיל פון איין עמיר תעשה דו זאלסט מאכן כלומר אזו איין מנחה מיט אזעלכע נסכים זאלט איר מקריב זיין על העולה צו איין קרבן עולה או לזבח צו איין שעכטונג פון שלמים לכבש האחד

אוֹ לַזֶּבַח לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד׃ ו אוֹ לָאַיִל
תַּעֲשֶׂה מִנְחָה סֹלֶת שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים
בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן שְׁלִשִׁית הַהִין׃
ז וְיַיִן לַנֶּסֶךְ שְׁלִשִׁית הַהִין תַּקְרִיב
רֵיחַ־נִיחֹחַ לַיהוָה׃ חמישי ח וְכִי־תַעֲשֶׂה
בֶן־בָּקָר עֹלָה אוֹ־זָבַח לְפַלֵּא־נֶדֶר
אוֹ־שְׁלָמִים לַיהוָה׃ ט וְהִקְרִיב עַל־
בֶּן־הַבָּקָר מִנְחָה סֹלֶת שְׁלֹשָׁה
עֶשְׂרֹנִים בָּלוּל בַּשֶּׁמֶן חֲצִי הַהִין׃
י וְיַיִן תַּקְרִיב לַנֶּסֶךְ חֲצִי הַהִין
אִשֵּׁה רֵיחַ־נִיחֹחַ לַיהוָה׃ יא כָּכָה
יֵעָשֶׂה לַשּׁוֹר הָאֶחָד אוֹ לָאַיִל

האחד

ת״א לכבש האחד מנחות נא: או לאיל שם נא חולין כג: וכי תעשה בן בקר מנחות ..: ככה יעשה זבחים מה מנחות נא:

אונקלוס

קוּדְשַׁיָּא לְאִמְּרָא חָד׃
ו אוֹ לְדִכְרָא תַּעְבֵּד
מִנְחָתָא סֻלְתָּא תְּרֵין
עֶשְׂרוֹנִין דְּפִילָא בִּמְשַׁח
תַּלְתּוּת הִינָא׃
ז וְחַמְרָא לְנִסְכָּא
תַּלְתּוּת הִינָא תְּקָרֵב
לְאִתְקַבָּלָא בְּרַעֲוָא
קֳדָם יְיָ׃ ח וַאֲרֵי
תַעְבֵּד בַּר תּוֹרֵי עֲלָתָא
אוֹ נִכְסַת קוּדְשַׁיָּא
לְפָרָשָׁא נִדְרָא אוֹ
נִכְסַת קוּדְשַׁיָּא קֳדָם
יְיָ׃ ט וִיקָרֵב עַל בַּר
תּוֹרֵי מִנְחָתָא סֻלְתָּא
תְּלָתָא עֶשְׂרוֹנִין דְּפִילָא
בִּמְשַׁח פַּלְגּוּת הִינָא׃
י וְחַמְרָא תְּקָרֵב
לְנִסְכָּא פַּלְגּוּת הִינָא
קֻרְבַּן דְּמִתְקַבַּל בְּרַעֲוָא
קֳדָם יְיָ׃ יא כְּדֵין
יִתְעֲבֵד לְתוֹרָא חָד אוֹ לְדִכְרָא חָד אוֹ

לאמר

רש״י

מוסב על המנחה ועל השמן ועל היין: (ו) או לאיל. ואם ז איל הוא. (מנחות נא) ורבותינו דרשו או לרבות ז את הפלגס לנסכי איל (חולין כג): (י) אשה ריח. אינו מוסב אלא על המנחה והשמן אבל היין אינו אשה

שפתי חכמים

הלולין ועמוקין מאד: ז פי׳ או תעשה מנחתו שני עשרונים במקום שהיה לכבש עשרון אחד ויין ושמן שלישית ההין במקום שהיה לכבש רביעית ההין שתעשה לאיל יותר מלכבש ופירוש של או הוא אם ולא או כמשמעו ולומר שיהא כבש ואיל שוים: ז ר״ל עד י״ב חדשים נקרא כבש ומשנה לי״ג חדשים והילך נקרא איל א״כ מי״ב חדשים ועד י״ג חדשים ויום א׳ איני יודע אם איל הוא או כבש לענין הנסכים כלומר אם צריך נסכים של כבש או נסכים של איל והוא נקרא פלגס לכך דרשו רז״ל מאו לרבות שצריך לנסכי איל. ופלגס הוא כמו שתי מלות פלג גס כלומר שהוא חלוק מהיות גדול הנקרא

פירוש ע״ט

וָואס איר וֶועט מַקְרִיב זַיין פוּן אַיין שָׁאף׃ (ו) או לָאַיִל אָדֶר אַז דֶער קָרְבָּן אִיז אַיין ווִידֶר תַּעֲשֶׂה זָאלְסְטוּ מַאכְן כְּלוֹמַר זָאלְסְטוּ מַקְרִיב זַיין מִנְחָה סֹלֶת שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים אַמִנְחָה פוּן זֶעמְל מֶעל צְווַייא צֶעגְטֵיל בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן שְׁלִישִׁית הַהִין אוּנ דִיא מִנְחָה זָאל זַיין אוּם גְמִישְׁט מִיט אַדְרִיט הַלֶק עֶמִיר אַייל׃ (ז) וְיַיִן לַנֶּסֶךְ שְׁלִישִׁית הַהִין אוּנ ווַיין זָאל מֶען בְּרֶענְגֶן מְנַסֵּךְ צוּ זַיין אַיין דְרִיט חֵלֶק

פירוש ע״ט

פוּן אַיין עֶמִיר תַּקְרִיב רֵיחַ וכו׳׃ (ח) וְכִי תַעֲשֶׂה בֶן בָּקָר עוֹלָה או זָבַח אוּנ אַז דוּ ווֶעסְט מַאכְן אַיוּנְגֶע רִינְדֶר פַר אַיין עוֹלָה אָדֶר פַר אַקָרְבָּן שְׁלָמִים לְפַלֵּא וכו׳׃ (ט) וְהִקְרִיב עַל בֶן וכו׳׃ (י) וְיַיִן תַּקְרִיב וכו׳׃ (יא) כָּכָה יֵעָשֶׂה אַזוֹ זָאל מֶען טָאן כְּלוֹמַר אַזוֹ אַיין מִנְחָה אוּנ נְסָכִים ווִיא אוֹבְן אִיז גְשְׁטַאנְן זָאל מֶען מַקְרִיב זַיין לַשּׁוֹר הָאֶחָד צוּ אַיין אָקְס או לָאַיִל הָאֶחָד אָדֶר צוּ אַיין ווִידֶר או

לשה

הָאֶחָד אוֹ־לַשֶּׂה בַכְּבָשִׂים אוֹ
בָעִזִּים׃ יב כַּמִּסְפָּר אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ
כָּכָה תַּעֲשׂוּ לָאֶחָד כְּמִסְפָּרָם׃
יג כָּל־הָאֶזְרָח יַעֲשֶׂה־כָּכָה אֶת־
אֵלֶּה לְהַקְרִיב אִשֵּׁה רֵיחַ־נִיחֹחַ
לַיהוָה׃ יד וְכִי־יָגוּר אִתְּכֶם גֵּר אוֹ
אֲשֶׁר־בְּתוֹכְכֶם לְדֹרֹתֵיכֶם וְעָשָׂה
אִשֵּׁה רֵיחַ־נִיחֹחַ לַיהוָה כַּאֲשֶׁר
תַּעֲשׂוּ כֵּן יַעֲשֶׂה׃ טו הַקָּהָל חֻקָּה
אַחַת לָכֶם וְלַגֵּר הַגָּר חֻקַּת עוֹלָם
לְדֹרֹתֵיכֶם כָּכֶם כַּגֵּר יִהְיֶה לִפְנֵי

יהוה

לְאִמַּר בְּאִמְּרַיָּא אוֹ
בְעִזַּיָּא׃ יב כְּמִנְיַן דִּי
תַעְבְּדוּן כְּדֵין תַּעְבְּדוּן
לְחַד כְּמִנְיָנְהוֹן׃ יג כָּל
יַצִּיבָא יַעְבֵּד כְּדֵין יָת
אִלֵּין לְקָרָבָא קֻרְבַּן
דְּמִתְקַבַּל בְּרַעֲוָא קֳדָם
יְיָ׃ יד וַאֲרֵי יִתְגַּיַּר
עִמְּכוֹן גִּיּוֹרָא אוֹ דִּי
בֵינֵיכוֹן לְדָרֵיכוֹן וְיַעְבֵּד
קֻרְבַּן דְּמִתְקַבַּל בְּרַעֲוָא
קֳדָם יְיָ כְּמָא דִּי
תַעְבְּדוּן כֵּן יַעְבֵּד׃
טו קְהָלָא קְיָמָא חַד
לְכוֹן וּלְגִיּוֹרָא דְּיִתְגַּיַּר
קְיָם עָלַם לְדָרֵיכוֹן
כְּוָתְכוֹן כְּגִיּוֹרָא יְהֵי

קדם

תניא כל האזרח זבחים מב לא: מנחות עג קד קז תמורה ג: לכ' תמורה שם: וכי יגור אתכם גר כריתות ט: כאשר תעשו כן יעשה שם ח: הקהל חקה אחת לכם קידושין עג: ככם כגר כריתות שם: יהיה מנחות קז:

שפתי חכמים

איל: (נח"ו) כל הפרשה מבוארת בפרק שתי מדות ד' נ"א ובמדומה לי שהרא"ם לא ידע את מקומה: ח מפני שהקרא הזה סתם כתב כמספר ולא פירש באיזה מספר של בהמות או של נסכים ועוד שכפל וכתב ב"פ תעשו לכן פירש כמספר קאי אבהמות ותעשו ראשון קאי על ההקרבה ותעשו שני קאי על הנסכים ופי' לאחד לכל אחד ואחד ופירש כמספרם

רשי

אשה שאינו מתן על האש: (יא) או לשה. בין שהוא בכבשים בין שהוא בעזים כבש ושה קרוים בתוך שנתם: איל. בן שלשה עשר חדש ויום אחד: (יב) כמספר אשר תעשו. כמספר הבהמות אשר תקריבו לקרבן ח ככה תעשו נסכים לכל אחד מהם: כמספרם. של בהמות מספרם של נסכים:

(טו) ככם כגר. כמותכם כן גר וכן דרך ל' עברית (בראשית יג) כגן ה' כארץ מצרים כן ארץ מצרים.

פירוש ע"ט

לשה אדער צו איין לעמל בכבשים אין שאף כלומר
סיי דם לעמל איז פון שאף או בעזים אדער סיי
עס איז פון ציגן דארף מען אלץ דער צוא
ברענגן די מנחה מיט די נסכים: (יב) כמספר
אין דער צאל אשר תעשו וואס איר וועט מאכן
כלומר ווי פיל קרבנות איר וועט מקריב זיין
ככה תעשו לאחד אזו פיל מנחות מיט נסכים זאל
זיין צו איטליכן באזונדר כמספרם אזו וויא דיא
צאל פון די בהמות אזו זאל זיין די צאל פון
די נסכים: (יג) כל האזרח איטליכר אלט געזעסינר
יעשה ככה זאל אזו טאן את אלה דיא דאזיגע
כלומר אז איר וועט וועלן ברענגן אזעלכע
קרבנות וח אובן איז געשטאנן זאל ער ברענגן

פירוש ע"ט

דיא מנחה מיט נסכים וואס געהער דר צו:
(יד) וכי יגור אתכם גר אונ אז עס וועט וואנן
צווישן אייך אגר או אדר אשר בתוככם וואס ער
וועט זיין צווישן אייך לדורותיכם צו אייער געבורט
ועשה אונ ער וועט וועלן מאכן אשה איין פייער
אפפר דאס הייסט ער וועט וועלן מקריב זיין
איין קרבן ריח ניחוח ליי' עס זאל זיין אגישמאקר
ריח פאר גאט כאשר תעשו אזו וויא איר וועט
טאן כן יעשה אזו זאל ער אויך טאן כלומר די
דינים וואס איר זענט זיך נוהג בייא אייערע
קרבנות די אייגענע דינים זאל ער זיך נוהג
זיין ביי זיינע קרבנות: (טו) הקהל דם איין
זאמלונג פון דיא ישראל חקה אחת איין געזעץ

זאל

יהוה: טז תורה אחת ומשפט
אחד יהיה לכם ולגר הגר אתכם:
פ ששי יז וידבר יהוה אל־משה
לאמר: יח דבר אל־בני ישראל
ואמרת אלהם בבאכם אל־הארץ
אשר אני מביא אתכם שמה:
יט והיה באכלכם מלחם הארץ
תרימו תרומה ליהוה: כ ראשית
ערסתכם חלה תרימו תרומה
כתרומת גרן כן תרימו אתה:

קדם יי: טז אוריתא
חדא ודינא חד יהי
לכון ולגיורא דיתגייר
עמכון: יז ומליל יי
עם משה למימר:
יח מלל עם בני ישראל
ותימר להון במעלכון
לארעא די אנא מעיל
יתכון לתמן: יט ויהי
במיכלכון מלחמא
דארעא תפרשון
אפרשותא קדם יי:
כ ריש אצותכון
חלתא תפרשון
אפרשותא כמא די
מפרשין מן אדרא
כן תפרשון יתה:

ת"א בבאכם כתובות כה נדה מז: והיה באכלכם כוכב לא פסחים לח ס' הזוהר פ' דברים: מלחם פסחים לו מנחות ע: ראשית עירובין פג פסחים לח מנחות פז ע חולין קלה מגילה טו:

מראשית | מריש

בעל הטורים

במלחמה: (כ) חלה. הגין על ה"א ה' דברים חייבין בחלה

פירוש רשב"ם

מגזרת לא ימיש: (כ) כתרומת גורן. שהיא ראשית דגנך

רש"י

(מ"א כב) כמוני כמוך כעמי כעמך: (יח) בבאכם אל הארץ. משונה ביאה זו מכל ביאות שבתורה שבכולן נאמר כי תבא כי תבאו לפיכך כולן למדות זו מזו וכיון שפרט לך הכתוב באחת מהן שאינה אלא לאחר ירושה וישיבה אף כולן כן אבל זו נאמר בה בבואכם משנכנסו בה ואכלו מלחמה נתחייבו בחלה: (כ) ראשית ערסתכם. כשתלושו כדי עריסותיכם שאתם רגילין ללוש במדבר וכמה היא (שמות ו) וימודו בעומר עומר לגלגלת (ושיעורו מ"ג ביצים וחומש ביצה) תרימו מראשיתה כלומר קודם שתאכלו ממנה ראשית הלבו חלה אחת תרימו תרומה לשם ה': חלה. טורטי"ל בלעז: כתרומת גורן. שלא נאמר

פירוש ע"ט

זאל זיין צוא אייך אונ צוא אגר וואס וואנט צווישן אייך חקת עולם וכו': (טז) תורה אחת וכו': (יז) וידבר יי אל משה לאמר אונ גאט הט גרעט צו משה אזו צו זאגן: (יח) דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם רייד צו דיא קינדר ישראל אונ זאלסט זייא אזו זאגן בבאכם אל הארץ אז איר וועט קומן צו דם לאנד אשר אני מביא אתכם שמה וואס איך וועל אייך אהין ברענגן. רש"י שרייבט אומרים שטייט אין דער תורה כי תבואו אדר כי תבא לערנן מיר אפ איינם פון דעם אנדרן אז עס שטייט נאר ביא איין מצוה אז די ישראל זענן זיא ניט מחויב צו האלטן גאר נאך דעם אז זייא האבן זיך באזעצט אין דם לאנד. אבר דא ביא דער מצוה פון חלה שטייט דם לשון בבואכם דאס וויזט מיר האטשע די ישראל האבן זיך נאך ניט בזעצט אין ארץ ישראל נאר זייא האבן געגעסן פון דעם ברוט פון דעם לאנד זענן זיי שון תיכף מחויב חלה דער פון צו געמן: (יט) והיה אונ עס וועט זיין באכלכם אז איר וועט עסן מלחם הארץ פון דעם ברוט פון דם לאנד תרימו זאלט איר אפ שיידן תרומה איין אפ שיידונג ליי צו גאט: (כ) ראשית דאס ערשטע עריסותיכם פון אייער טייג חלה איין קוכן תרימו זאלט איר אפ שיידן תרומה איין אפ שיידונג כלומר אז איר וועט קנעטן אזו

פיל

כא מֵרֵאשִׁית עֲרִסֹתֵיכֶם תִּתְּנוּ
לַיהוָה תְּרוּמָה לְדֹרֹתֵיכֶם׃ ס
כב וְכִי תִשְׁגּוּ וְלֹא תַעֲשׂוּ אֵת כָּל־
הַמִּצְוֹת הָאֵלֶּה אֲשֶׁר־דִּבֶּר יְהוָה
אל

כא מֵרֵישׁ אַצְוָתְכוֹן
תִּתְּנוּן קֳדָם יְיָ
אַפְרָשׁוּתָא לְדָרֵיכוֹן׃
כב וַאֲרֵי תִשְׁתְּלוּן וְלָא
תַעְבְּדוּן יָת כָּל פִּקּוּדַיָּא
הָאִלֵּין דִּי מַלִּיל יְיָ עִם
משה

ת״א מראשית פנחס מו. לדרתיכם בכורים יב: וכי תשגו שבת סט הוריות ח:

פירוש רשב״ם

אף זו מראשית עריסותיכם. וכן שנינו בע״ז ובשבת: (כב) וכי תשגו. בעובד ע״ג בשוגג פירשו חכמים. ופי׳

בעל הטורים

המסת רבעים קמח הייבין: (כא) מראשית עריסותיכם. הפסוק מתחיל במ״ם ומסיים במ״ם לומר לך שעין יפה א׳

שפתי חכמים

בשני על שיווי מספר הבהמות לנכסים: ט פי׳ כי חשה אחת סועדת הכרי לפי שנאמר שהם ראשית דגנך: י תרומת מעשר יש בו שיעור שהוא אחת מי׳ שאין: ב כלומר אם היו לו י׳ עיסות צריך ליתן כראשונה כולה חלה ת״ל וכו׳ וא״ת א״כ נ״ל ראשית עריסותיכם. וי״ל דאם לא נאמר רק מראשית עריסותיכם ה״א דאם היו לו י׳ עיסות צריך ליתן מקצת מן הראשונה אבל האחרים פטורים לכך כתיב ראשית עריסותיכם שצריך ליתן מכל עיסה מקצת. הקשה הרא״ם מ״ש הכא דדרשינן מראשית מקצתה ולא כולה ומ״ש דגבי בכורים דדרשינן מראשית ולא כל ראשית שאין כל הפירות חייבין בבכורים אלא ז׳ מינים בלבד כמו שפירש הרמב״ם וכן פירש רש״י בפ׳ כי תבא ולמה לא דרשינן נמי כמו הכא שאין כל הפירות שבאילן שבכרו חייבים בבכורים אלא אשכול אחד או גרגיר אחד ונשאר בקושיא לפירוש הרמב״ם וכן לפירוש רש״י דלקמן. ונ״ל דגבי חלה יש עוד מיעוט דכתיב והיה באכלכם מלחם הארץ וגו׳ דקשה הארץ ל״ל הא כתיב לעיל מוציא והיה בבואכם אל הארץ וגו׳ אלא ע״כ למדרש אתא דאינו חייב בחלה אלא משבעת א״י דהיינו ה׳ מיני דגן וא״כ אייתר מראשית למדרש שאין כל העיסה חייבת אלא מקצתה משא״כ בפס דאין שם יתור. ודו״ק כ״ל: ך ולא פר לחטאת כשגגת כל המצות למדנו שאין שגגת הע״א בכלל שאר שגגות כלומר אי לאו פרשה זו היה עולה על הדעת בע״א היה בכלל שאר שגגות שבמצות אבל מפרשה זו למדנו שאינה בכלל: ם דכתיב נעשתה משמע עבירה א׳: נ דורש באגדות של דופי כגון לא הי״ל לכתוב למשה אלא והאחות לוטן תמנע: ס מדכתיב אשר דבר ה׳ אל משה וכתיב את כל אשר צוה ה׳ את משה דמשמע שצוה על ידי משה וכתיב אשר דבר ה׳ דמשמע

רש״י

בה שיעור ט ולא כתרומת מעשר שנאמר בה שיעור י אבל חכמים נתנו שיעור לבעל הבית אחד מעשרים וארבעה ולנחתום אחד מארבעים ושמונה: (כא) מראשית ערסתיכם. (שם יח) למה נאמר לפי שנאמר ראשית עריסותיכם שומע אני ראשונה שבעיסות ב ת״ל מראשית מקצתה ולא כולה: תתנו לה׳ תרומה. (ספרי) לפי שלא שמענו שיעור לחלה נאמר תתנו שיהא בה כדי נתינה: (כב) וכי תשגו ולא תעשו. ע״א היתה בכלל כל המצות שהצבור מביאין עליהן פר והרי הכתוב מוציאה כאן מכללן לידון בפר לעולה ל ושעיר לחטאת: וכי תשגו וגו׳. (שם) בע״א הכתוב מדבר או אינו אלא באחת מכל המצות ת״ל את כל המצות האלה מצוה אחת שהיא ככל המצות מ מה העובר על כל המצות (כריתות ז) פורק עול ומפר ברית ומגלה פנים נ אף מצוה זו פורק בה עול ומפר ברית ומגלה פנים ואיזו זו ע״א: אשר דבר ה׳ אל משה. (הוריות ח) אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה ס שמענום (תהלים סב) אחת

פירוש ע״ט

פִיל טֵייג וָואס עֶס וֶועט זַיין אַיין שִׁיעוּר חַלָּה אִיז אַיין הִיוּב אַז אַייְדֶר מֶען עֶסְט דֶר פוּן זָאל מֶען צוּם עֶרְשְׁטְן אָפּ שֵׁיידְן חַלָּה פוּן גָאטְס וֶועגְן כִּתְרוּמַת גוֹרֶן אַזוֹ וְויא דִי תְּרוּמָה וָוס מֶען שֵׁייד אָפּ פוּן דֶם שְׁיֶיעֶר הָט דָאךְ דִי תּוֹרָה דֶר בַּייא נִיט גְשְׁטֶעלְט קֵיין שִׁיעוּר נָאר מֶען מֶעג אָפּ שֵׁיידְן וְוי פִיל מֶען וְויל כֵּן תָּרִימוּ אוֹתָהּ אַזוֹ זָאלְט אִיר דִיא חַלָּה אוֹךְ אָפּ שֵׁיידְן וְויא פִיל מֶען וְויל אוּנ עֶס הָאט קֵיין שִׁיעוּר נִיט נָאר אוּנְזֶערֶע חֲכָמִים הָאבְּן גְשְׁטֶעלְט דֶר בַּייא אַיין שִׁיעוּר דְהַיינוּ אַז אַיין בַּעַל הַבַּיִת קְנֶעט טֵייג פוּן זַיינְט וֶועגְן זָאל עֶר אָפּ שֵׁיידְן חַלָּה אַפִּיר אוּנ צְוָואנְצִיגְט [illegible] פוּן דֶם טֵייג וָוס עֶר הָאט גְקְנֶעטְן אוּנ אוֹב אַיין בֶּעקִיר קְנֶעט טֵייג צוּ פַאר קוֹפְן זָאל עֶר אָפּ שֵׁיידְן חַלָּה אַיין אַכְט אוּנ פֶערְצִיגְט חֵלֶק: (כא) מֵרֵאשִׁית עֲרִסֹתֵיכֶם פוּן דֶעם עֶרְשְׁטְן פוּן אַייעֶר טֵייג תִּתְּנוּ לַיְיָ תְּרוּמָה זָאלְט אִיר גֶעבְּן צוּ גָאט אַיין אָפּ שֵׁיידוּנְג לְדוֹרֹתֵיכֶם צוּ אַייעֶר גְבִּירְט: (כב) וְכִי תִשְׁגּוּ אוּנ אַז אִיר וֶועט זִינְדִיגְן בְּשׁוֹגֵג וְלֹא תַעֲשׂוּ אוּנ אִיר וֶועט נִיט טָאן אֵת כָּל הַמִּצְוֹת הָאֵלֶּה דִי אַלֶע מִצְוֹת אֲשֶׁר דִּבֶּר יְיָ אֶל מֹשֶׁה וָואס גָאט הָט גְרֶעט צוּ מֹשֶׁה. דֶער פָּסוּק שְׁמוּסְט אַז מֶען דִינְט בְּשׁוֹגֵג עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת אוּנ דְרוּם שְׁטֵייט וְלֹא תַעֲשׂוּ אֵת כָּל הַמִּצְוֹת הָאֵלֶּה וָוארוּם אַז מֶען דִינְט כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת אִיז גְלַייךְ וְוי מֶען

איז

מֹשֶׁה׃ כג יָת כָּל דִּי
פַּקֵּיד יְיָ לְוָתְכוֹן בִּידָא
דְמֹשֶׁה מִן יוֹמָא דִּי
פַּקֵּיד יְיָ וּלְהַלָּא
לְדָרֵיכוֹן׃ כד וִיהֵי
אִם מֵעֵינֵי כְנִשְׁתָּא
אִתְעֲבִידַת לְשָׁלוּ
וְיַעְבְּדוּן כָּל כְּנִשְׁתָּא
תּוֹר בַּר תּוֹרֵי חַד
לַעֲלָתָא לְאִתְקַבָּלָא
בְרַעֲוָא קֳדָם יְיָ
וּמִנְחָתֵהּ וְנִסְכֵּהּ כִּדְחָזֵי
וּצְפִיר בַּר עִזֵּי חַד
לְחַטָּאתָא׃ כה וִיכַפַּר
כַּהֲנָא עַל כָּל כְּנִשְׁתָּא
דִבְנֵי

אֶל־מֹשֶׁה׃ כג אֵת כָּל־אֲשֶׁר צִוָּה
יְהוָה אֲלֵיכֶם בְּיַד־מֹשֶׁה מִן־הַיּוֹם
אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה וָהָלְאָה לְדֹרֹתֵיכֶם׃
כד וְהָיָה אִם מֵעֵינֵי הָעֵדָה נֶעֶשְׂתָה
לִשְׁגָגָה וְעָשׂוּ כָל־הָעֵדָה פַּר בֶּן־
בָּקָר אֶחָד לְעֹלָה לְרֵיחַ נִיחֹחַ
לַיהוָה וּמִנְחָתוֹ וְנִסְכּוֹ כַּמִּשְׁפָּט
וּשְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּת חסר א׳ ׃
כה וְכִפֶּר הַכֹּהֵן עַל־כָּל־עֲדַת בְּנֵי
ישראל

ת״א אשר צוה ה׳ הוריות ח: מן היום אשר קידושין לט הוריות ח. והיה אם מעיני כד במרא ד הוריות ה ז ח: כמשפט הוריות יג זבחים ג:

פירוש רשב״ם

העלם דבר שבויקרא בשאר מצות של כרת: (כג) את כל אשר צוה ה׳ אליכם ביד משה. את הכל יעברו בשוגג וזהו ע״ג שהעובדה כופר בכל המצות: מן היום אשר צוה ה׳ והלאה. כל המצות כולן נצטוו אחר אנכי ולא יהיה לך

רש״י

דבר אלהים שתים זו שמעתי: (כג) את כל אשר צוה וגו׳. (ספרי) מגיד שכל המודה בע״א ככופר בכל התורה כולה ובכל מה שנתנבאו הנביאים שנא׳ למן היום אשר צוה ה׳ והלאה: (כד) אם מעיני העדה נעשתה לשגגה. אם מפני עיני העדה נעשתה עבירה זו ע״י שוגג. כגון שטעו והורו על אחת מן העבודות ע שהיא מותרת לעבוד ע״א בכך: לחטת. (הוריות יג זבחים ג) חסר א׳ שאינו כשאר הטאות שבכל התורה שבאות עם שלש

שפתי חכמים

שהוא בדבור של הקב״ה. כלומר ששמעו ישראל מפיו כשדבר למשה איזה מצוה שהיתה בדבור של הקב״ה והיתה גם ע״י משה בכ״מ כגון לא תשתחוה לאל אחר שלא שמעו אלא מפי משה הוי אומר זו דאנכי ולא יהיה לך מפי וכו׳: ע מדכתיב בפ׳ ויקרא ונעלם דבר משמע דבר ולא כל הגוף

פירוש עט

איז עובר אויף אַלֶע מִצְוֹת וָואס שְׁטֵייט אִין דֶער תּוֹרָה׃ (כג) אֵת כָּל אֲשֶׁר צִוָּה יְיָ אֲלֵיכֶם בְּיַד מֹשֶׁה אַלֶע דִי מִצְוֹת וָואס גָאט הָט גְבָּאטְן צוּ אַייךְ דוּרְךְ מֹשֶׁה. מִן הַיּוֹם אֲשֶׁר צִוָּה יְיָ פוּן דֶעם טָאג אָן אַז גָאט הָט גְבָאטְן וָהָלְאָה אוּנ וַוייטֶער לְדוֹרוֹתֵיכֶם צוּ אַייעֶר גְבִירְט (זיין רש״י)׃ (כד) וְהָיָה אוּנ עֶס וֶועט זַיין אִם מֵעֵינֵי הָעֵדָה אוֹב פוּן דִיא אוֹיגְן פוּן דֶר עֵדָה נֶעֶשְׂתָה לִשְׁגָגָה וֶועט דָס גְטָאן וֶוערְן בְּשׁוֹגֵג. רַשִׁ״י שְׁרֵייבְּט עֵינֵי הָעֵדָה מֵיינְט מֶען דָאס בֵּית דִין וָוארוּם זֵיי הֵייסְן דִי אוֹיגְן פוּן דֶר עֵדָה וָוארוּם אַזוֹ וִוי דוּרְךְ אוֹיגְן זֶעהְט דֶר מֶענְטְשׁ ווא הִין עֶר זָאל גֵיין אַזוֹ דוּרְךְ דָם בֵּית דִין וַוייסְט דֶר מֶענְטְשׁ וָוס עֶר מֶעג טָאן אוּנ וָואס עֶר טָאר נִיט טָאן. אוּנ אַזוֹ אִיז דֶר פְּשַׁט אַז דִיא עֲבֵירָה אִיז גְטָאן גְוָוארְן דוּרְךְ דֶעם מוֹל פוּן דֶר עֵינֵי הָעֵדָה בְּשׁוֹגֵג כְּלוֹמַר דָאס בֵּית דִין וָוענְן גְוֶוען אַשׁוֹגֵג דָס הֵייסְט זֵיי הָאבְּן זִיךְ מוֹעֶה גְוֶוען אוּנ הָאבְּן גְפַּסְקְנְתְּ אוֹיף אַיין דִינְסְט אַז עֶס אִיז מוּתָּר דֶר מִיט כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת צוּ דִינְן אוּנ דוּרְךְ דֶעם הָאבְּן דִי עֵדָה גְדִינְט כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת וְעָשׂוּ כָל הָעֵדָה זָאלְן נָאר דִי עֵדָה מַאכְן דָס הֵייסְט זֵייא זָאלְן מַקְרִיב זַיין אַיין פַּר וָואס עֶר אִיז אַיוּנְגֶע רִינְדְר פַאר אַיין עוֹלָה אוּנ זַיינֶע מִנְחוֹת כְּלוֹמַר פוּן דֶעם פַּר אוּנ זַיינֶע נְסָכִים זָאלְן זֵייא בְּרֶענְגְן אַזוֹ וִויא דֶר דִין אִיז פוּן אַיין פַּר אַזוֹ וִויא אוֹבְן אִיז גְשְׁטַאנְן. אוּנ אַצִיקֶעלִי פוּן צִיגְן זָאלְן זֵייא בְּרֶענְגְן פַר אַיין קָרְבַּן חַטָּאת׃ (כא) וְכִפֶּר הַכֹּהֵן עַל כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אוּנ דֶר כֹּהֵן זָאל פַאר גֶעבְּן אוֹיף גָאר דֶר עֵדָה פוּן דִי קִינְדֶר יִשְׂרָאֵל דָס

יִשְׂרָאֵל וְנִסְלַח לָהֶם כִּי־שְׁגָגָה הִוא
וְהֵם הֵבִיאוּ אֶת־קָרְבָּנָם אִשֶּׁה
לַיהוָה וְחַטָּאתָם לִפְנֵי יְהוָה עַל־
שִׁגְגָתָם׃ כו וְנִסְלַח לְכָל־עֲדַת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וְלַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכָם כִּי לְכָל־
הָעָם בִּשְׁגָגָה׃ ס שביעי כז וְאִם־נֶפֶשׁ
אַחַת תֶּחֱטָא בִשְׁגָגָה וְהִקְרִיבָה עֵז
בַּת־שְׁנָתָהּ לְחַטָּאת׃ כח וְכִפֶּר
הַכֹּהֵן עַל־הַנֶּפֶשׁ הַשֹּׁגֶגֶת בְּחֶטְאָה
בִשְׁגָגָה לִפְנֵי יְהוָה לְכַפֵּר עָלָיו

תסלח

ת"א והם הביאו את קרבנם זבחים פא: כי לכל העם הוריות ה:
ואם נפש אחת יבמות ט: וכפר הכהן הוריות ז מנחות עד קח:

אונקלוס

דִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִשְׁתְּבֵק
לְהוֹן אֲרֵי שָׁלוּתָא הִיא
וְאִנּוּן אַיְתִיאוּ יָת
קֻרְבַּנְהוֹן קֻרְבָּנָא קֳדָם
יְיָ וְחוֹבַתְהוֹן קֳדָם
יְיָ עַל שָׁלוּתְהוֹן׃
כו וְיִשְׁתְּבֵק לְכָל
כְּנִשְׁתָּא דִבְנֵי יִשְׂרָאֵל
וּלְגִיּוֹרָא דְיִתְגַּיַּר
בֵּינֵיהוֹן אֲרֵי לְכָל עַמָּא
בְּשָׁלוּתָא׃ כז וְאִם
אֱנָשׁ חַד יְחוּב בְּשָׁלוּ
וִיקָרֵב עִזָּא בַּת שַׁתַּהּ
לְחַטָּאתָא׃ כח וִיכַפַּר
כַּהֲנָא עַל אֱנָשׁ
דְּאִשְׁתְּלִי בְּמֶחְבְּהּ
בְּשָׁלוּ קֳדָם יְיָ לְכַפָּרָא
עֲלוֹהִי

רש"י

החטאת קודמת לעולה שנאמר (ויקרא ה) ואת השני יעשה עולה וזו עולה קודמת לחטאת: (כה) הביאו את קרבנם אשה לה'. (ספרי יבמות ט) זה האמור בפרשה הוא פר העולה פ שנאמר אשה לה': וחטאתם. זה השעיר: (כז) תחטא בשגגה. צ בע"א: עז בת שנתה. שאר עבירות יחיד מביא

שפתי חכמים

ע ידעו שאסור לעבוד ע"א רק שלא ידעו שאסור עבודה זו. א ילפינן דבר דבר מכי יפלא ממך וגו' שמשמעו ולא כל הגוף: פ שלא תפרש הקרא הביאו את קרבנם זה עולה וחטאת והא דכתיב וחטאתם הוא פר העלם האמור בויקרא והא הכא הכתוב לומר שחוץ מפר העולה ושעיר לחטאת האמורים בפ' זו מביאים עוד את פר החטאת שנאמר בויקרא לכן פירש הוא פר העולה שנאמר בו אשה לה' לאפוקי העלם אינו אשה לה' רק עולה הוא אשה לה': צ דוי"ו ואם נפש מוסיף על

פירוש עט

הייסט דער כהן זאל מקריב זיין דיא קרבנות אונ דורך דיא קרבנות וְנִסְלַח לָהֶם ווערט פאר געבן ווערן צו זייא דיא עבירה כִּי שְׁגָגָה הוּא וואָרום דאס איז אשוגג דען דאס בית דין זאל ניט מתיר זיין וואלטן זייא דאס ניט גטאן וְהֵם הֵבִיאוּ אֶת קָרְבָּנָם אונ זייא האבן דאך גבראכט זייער קרבן עולה אִשֶּׁה לַיְיָ אפייאר אפער צו גאט וְחַטָּאתָם אונ זייער קרבן חטאת דס איז דר שעיר עזים האבן זייא גבראכט לִפְנֵי יְיָ צו פר גאט עַל שִׁגְגָתָם אויף זייער שוגג: (כו) וְנִסְלַח אונ עס ווערט פאר געבן ווערן לְכָל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל צו גאר דער עדה פון דיא קינדר יִשְׂרָאֵל וְלַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכָם אונ צוא דעם פרעמדן

פירוש עט

וואס וואונט צווישן זייא כִּי לְכָל הָעָם בִּשְׁגָגַת וואָרום צוא גאר דעם פאלק איז גוועזן איין שוגג: (כז) וְאִם נֶפֶשׁ אַחַת תֶּחֱטָא בִּשְׁגָגָה אונ אז איין לייב וועט זינדיגן אום גערן כלומר ער וועט דינן עבודת כוכבים בשוגג וְהִקְרִיבָה זאל דאס לייב מקריב זיין עז איין ציג בַּת שְׁנָתָהּ וואס איז אלט איאר לְחַטָּאת פאר אקרבן חטאת: (כח) וְכִפֶּר הַכֹּהֵן אונ דער כהן זאל פאר געבן עַל הַנֶּפֶשׁ הַשֹּׁגֶגֶת אויף דעם לייב וואס איז גוועזן אשוגג בְּחֶטְאָה בִּשְׁגָגָה וואס זיא האט גזינדיגט בשוגג לִפְנֵי יְיָ פאר גאט לְכַפֵּר עָלָיו צוא פר געבן אויף אים וְנִסְלַח לוֹ אונ דורך דעם קרבן וועט אים פאר געבן ווערן דיא זינד וואס ער האט

גטאן

אונקלוס

עֲלוֹהִי וְיִשְׁתְּבֵק לֵהּ׃
כט יַצִּיבָא בִּבְנֵי
יִשְׂרָאֵל וּלְגִיּוֹרָא
דְּיִתְגַּיַּר בֵּינֵיהוֹן
אוֹרַיְתָא חֲדָא יְהֵי
לְכוֹן לִדְיַעְבֵּד בְּשָׁלוּ׃
ל וַאֲנָשׁ דְּיַעְבֵּד בְּרֵישׁ
גְּלֵי מִן יַצִּיבָא וּמִן
גִּיּוֹרַיָּא קֳדָם יְיָ הוּא
מַרְגֵּז וְיִשְׁתֵּיצֵי אֱנָשָׁא
הַהוּא מִגּוֹ עַמֵּהּ׃
לא אֲרֵי עַל פִּתְגָמָא
דַּייָ בְּסַר וְיָת פִּקּוֹדוֹהִי
אַשְׁנֵי אִשְׁתֵּיצָאָה
יִשְׁתֵּיצֵי אֱנָשָׁא הַהוּא

וְנִסְלַח לוֹ׃ כט הָאֶזְרָח בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל
וְלַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכָם תּוֹרָה אַחַת
יִהְיֶה לָכֶם לָעֹשֶׂה בִּשְׁגָגָה׃ ל וְהַנֶּפֶשׁ
אֲשֶׁר־תַּעֲשֶׂה ׀ בְּיָד רָמָה מִן־
הָאֶזְרָח וּמִן־הַגֵּר אֶת־יְהוָה הוּא
מְגַדֵּף וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִקֶּרֶב
עַמָּהּ׃ לא כִּי דְבַר־יְהוָה בָּזָה וְאֶת־
מִצְוָתוֹ הֵפַר הִכָּרֵת ׀ תִּכָּרֵת הַנֶּפֶשׁ
ההוא

ת״א תורה אחת שבת סח קנג יבמות ט הוריות ח כריתות ב ג: והנפש אשר תעשה שבת סח סט קי״ב יבמות ט סנהדרין כט כריתות ג הוריות ח: את ה׳ הוא מגדף סנהדרין סד. כי דבר ה׳ בזה ברכות כד סנהדרין לט שבועות ג. הכרת תכרת יומא לו סנהדרין סד:

חובה בעל הטורים

מצ׳: (לא) הכרת תכרת. בגי׳ שדברה התורה כלשון בני האדם.

פירוש רשב״ם

כי הם ראשונות: (ל) ביד רמה. מגדף זו ע״ז לפי

רש״י

השנה או שעירה ק ובזו קבע לה שעירה: (ל) ביד רמה. במזיד: מגדף. מחרף כמו (יחזקאל ה) והיתה חרפה וגדופה (ישעיה לו) אשר גדפו נערי מלך אשור. ועוד ר דרשו רבותינו מכאן למברך את השם שהוא בכרת (סנהדרין נ): (לא) דבר ה׳. הזהרת ע״א מפי הגבורה ש והשאר מפי משה:

שפתי חכמים

ענין ראשון שבע״א הוא מדבר: ק פירוש גם זו ראיה שפרשה זו מיירי בשגגת ע״א דהא קרבן שגגת יחיד בפרשה ויקרא הוא כשבה או שעירה ובפ׳ זו דוקא שעירה: ר ס״ה ועוד כלומר מדע דל׳ קללה היא שהרי דרשו רבותינו ז״ל מכאן כרת למברך את השם כשאין עדים והתראה והוא במזיד ואם לא היה לשון זה לשון קללה מה יוכלו לדרוש רבותינו מכאן למברך השם שהוא בכרת אלא ודאי כדפרישית: ש פי׳ כי לשון דבר ה׳ בזה לא קמיירי אלא בע״א שהוא דבור אחד מי׳ דברות ששמעו אותו ישראל מפי הגבורה משא״כ שאר מצות שלא שמעום רק מפי משה אף שגם הם דבר ה׳ ואע״פ שרש״י ז״ל פי׳ שהמגדף במברך השם קמיירי גלא בע״א מאמר כי דבר ה׳ בזה בע״א מיירי וכאלו אמר

פירוש ע״ם

גְּטָאן בְּשׁוֹגֵג׃ (כט) הָאֶזְרָח דֶר אַלְט גְזֶעסֶנֶר בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל פוּן דִיא קִינְדֶר יִשְׂרָאֵל וְלַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכָם אוּנ צוּ דֶעם פְרֶעמְדְן וָואס וואוֹנְט צְוִוישְׁן זַייא תּוֹרָה אַחַת יִהְיֶה לָכֶם אֵיין לֶערְנוּנְג זָאל צוּ אַייךְ זַיין לָעֹשֶׂה בִּשְׁגָגָה צוּא דֶעם וָואס טוּט בְּשׁוֹגֵג כְּלוֹמֶר סַייא אַיין יִשְׂרָאֵל אוּנ סַייא אַפְרֶעמְדֶר אַז עֶר דִינְט עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים בְּשׁוֹגֵג זָאל עֶר אַלְץ בְּרֶענְגֶן אַזוֹ אַקָרְבְּן וְויא אוֹבְן אִיז גְשְׁטַאנֶן׃ (ל) וְהַנֶּפֶשׁ אוּנ דָאס לַייבּ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה וָואס וָועט טָאן בְּיָד רָמָה אוֹפְן וַוארְלִיךְ כְּלוֹמַר עֶר וָועט דִינֶן עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים בְּמֵזִיד מִן הָאֶזְרָח פוּן אַלְט גְזֶעסֶנִים וּמִן הַגֵּר אוּנ פוּן אַפְרֶעמְדְן כְּלוֹמַר סַיי אֵיין אַלְט גְזֶעסֶנֶר אוּנ סַייא אַפְרֶעמְדֶר וָואס וָועט דִינֶן עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים בְּמֵזִיד אֶת יְיָ הוּא מְגַדֵּף טוּט עֶר לֶעסְטֶערְן גָאט כְּלוֹמֶר עֶר טוּט אָן אַחֶרְפָּה צוּא הקב״ה כַּבְיָכוֹל וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִקֶּרֶב עַמָּהּ אוּנ עֶס וָועט פַאר שְׁנִיטְן וֶוערְן דָאס לַייבּ פוּן צְוִוישְׁן אִיר פָאלְק כְּלוֹמַר עֶר אִיז הַיָּב כָּרֵת׃ (לא) כִּי דְבַר יְיָ בָּזָה וָוארוּם עֶר הָאט מְבַזֶּה גְוֶוען גָאטְס רֵייד כְּלוֹמַר גָאט אַלֵיין מִיט זַיין מוֹל הָאט אָן גְזָאגְט אַז מֶען זָאל קֵיין עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים נִיט דִינֶן אוּנ עֶר הָאט עוֹבֵר גְוֶוען אוּנ הָאט יוא גְדִינְט הֵייסְט דָאס עֶר הָאט מְבַזֶּה גְוֶוען גָאטְס רֵייד וְאֶת מִצְוָתוֹ הֵפַר אוּנ זַיינֶע מִצְוֹת הָאט עֶר פַאר שְׁטֶערְט הִכָּרֵת פַאר שְׁנִיטְן תִּכָּרֵת עֶס וָועט פַאר שְׁנִיטְן וֶוערְן הַנֶּפֶשׁ
ההוא

הַהִוא עֲוֺנָה בָהּ׃ פ לב וַיִּהְיוּ בְנֵי־
יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר וַיִּמְצְאוּ אִישׁ
מְקֹשֵׁשׁ עֵצִים בְּיוֹם הַשַּׁבָּת׃
לג וַיַּקְרִיבוּ אֹתוֹ הַמֹּצְאִים אֹתוֹ
מְקֹשֵׁשׁ עֵצִים אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן
וְאֶל כָּל־הָעֵדָה׃ לד וַיַּנִּיחוּ אֹתוֹ
בַּמִּשְׁמָר כִּי לֹא פֹרַשׁ מַה־יֵּעָשֶׂה
לוֹ׃ ס לה וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה

מות

חוֹבַהּ בַּהּ׃ לב וַהֲווֹ
בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמַדְבְּרָא
וְאַשְׁכַּחוּ גַבְרָא כַּד
מְגַבֵּב אָעִין בְּיוֹמָא
דְשַׁבְּתָא׃ לג וְקָרִיבוּ
יָתֵהּ דְּאַשְׁכַּחוּ יָתֵהּ
כַּד מְגַבֵּב אָעִין לְוָת
מֹשֶׁה וּלְוָת אַהֲרֹן
וּלְוָת כָּל כְּנִשְׁתָּא׃
לד וְאַסַּרוּ יָתֵהּ בְּבֵית
מַטְּרָא אֲרֵי לָא
אִתְפָּרַשׁ לְהוֹן מָא
דְיִתְעֲבִדוּן לֵהּ׃
לה וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה

אתקטלא

ת״א גם כריתות כה : ויהיו בני ישראל שבת לו ספר השבר פתלם כפ׳ פנחס : המוצאים אתו סנהדרין מא : כי לא פרש שם מח :

פירוש רשב״ם

הפשט : (לד) כי לא פרש. באיזה מיתה :

בעל הטורים

סמך מקושש למגדף לומר לך שבזמן אחד היו כדאיתא בחולין

שפתי חכמים

א ה׳ הוא מגדף ונכרתה וגו׳ וכי דבר ה׳ בזה ואת מצותו הפר הכרת תכרת וגו׳ : ת וכאלו אמר כשעונה בה והזכירה לפרש כן מפני שא״א לפרש עונה בה כרת דומיא דעונה תהא שאמור בפרשה זו מפני שכבר כתב שם הכרת בפירוש : א פי׳ דאל״כ במדבר ל״ל אלא ללמד מיד שבאו למדבר הלל זה את השבת ולא קודם לכן והא דאמרינן בפרק כל כתבי (דף קיח) אלמלא שמרו ישראל שבת ראשונה לא שלטה בהם אומה ולשון. י״ל דמדרגות חלוקים הם. והא דאמר רב יהודה אמר רב כאשר צוך שבת ודינים במרה אפקוד ע״מ שלא היה שבת ראשונה וכמו שהקשו התוס׳ י״ל דרש״י נזכר מקושית זו בפ׳ בשלח שם שם לו במרה נתן להם מקצת פרשיות שיתעסקו בהם שבת ופרה אדומה ודינים משמע שהודיעם החוקים ההם ולימד אותם כי עתיד הקב״ה לצוות אותם בכך כמו שפי׳ הרמב״ן שם בפ׳ בשלח וא״כ לא נצטוו עדיין משמירת מלאכת שבת כי אם ללמוד מצות השבת : ב המוצאים אותו שקושש עצים לא נאמר אלא מקושש לאחר שראוהו ומצאוהו היה מקושש ומה טעם תלוי בכך אלא שהתרו בו ועדיין היה מקושש כך ל׳ רש״י בסנהדרין (דף מא). והרא״ם פירש דאל״כ המוצאים אותו מקושש ל״ל הא פשיטא הוא דהא כתיב ויקריבו אתו המוצאים אלא ויקריבו אותו המוצאים אותו

רש״י

עונה בה. בזמן שעונה בה ת שלא עשה תשובה :
(לב) ויהיו בני ישראל במדבר וימצאו. (כריתות ז) בגנותן של ישראל דבר הכתוב א שלא שמרו אלא שבת ראשונה ובשניה בא זה וחללה :
(לג) המוצאים אתו מקושש. (ספרי) שהתרו בו ולא הניח מלקושש ב אף משמצאוהו והתרו בו :
(לד) כי לא פרש מה יעשה לו. (ספרי סנהד׳ עח) לא היו יודעים באיזו מיתה ימות אבל יודעים

פירוש ע״ט

הַהִוא דאס זעלבּגע לייב עֲוֺנָה בָּהּ אַז ער הָט נאָך
קיין תְּשׁוּבָה ניט געטאן : (לב) וַיִּהְיוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל
בַּמִּדְבָּר אונ אַז דיא קינדר פון יִשְׂרָאֵל זענן געוועזן
אין דער מִדְבָּר וַיִּמְצְאוּ אִישׁ מְקֹשֵׁשׁ עֵצִים בְּיוֹם הַשַּׁבָּת
האבּן זייא געפונן איין מענטש האט געקליבּן
העלץ אום שַׁבָּת : (לג) וַיַּקְרִיבוּ אוֹתוֹ אונ זייא
האבּן אים גענענט הַמּוֹצְאִים אוֹתוֹ מְקֹשֵׁשׁ עֵצִים דיא
וואס האבּן אים געפונן ער האט געקליבּן דאס
העלץ . רש״י שרייבּט אזו איז דער פְּשַׁט
וַיַּקְרִיבוּ אוֹתוֹ הַמּוֹצְאִים אוֹתוֹ מְקֹשֵׁשׁ עֵצִים אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן
וְאֶל כָּל הָעֵדָה אַז זייא האבּן אים שוין געפונן קלויבּן

פירוש ע״ט

אונ האבּן אים אַהַתְרָאָה געטאן אַז מען טאר
אום שַׁבָּת ניט קלויבּן האט ער דר נאך פארט
געקליבּן האבּן זייא אים גענענט צו מֹשֶׁה אונ
צו אַהֲרֹן אונ צוא גאר דער עֵדָה : (לד) וַיַּנִּיחוּ
אֹתוֹ אונ זייא האבּן אים געלייגט אדר געלאזט
בַּמִּשְׁמָר אין דער תְּפִיסָה כִּי לֹא פוֹרַשׁ ווארום עס
איז ניט ווארן בּשייד מַה יֵּעָשֶׂה לוֹ וואס מען זאל
אים טאן . רש״י שרייבּט זייא האבּן געוואוסט אז
ער איז חַיָּב מִיתָה נאר זייא האבּן ניט געוואוסט
וואס פאר איין מִיתָה מען זאל אים טאן :
(לה) וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה האט גאט געזאגט צו משה

מות

מ֣וֹת יוּמַ֖ת הָאִ֑ישׁ רָג֨וֹם אֹת֤וֹ
בָאֲבָנִים֙ כָּל־הָ֣עֵדָ֔ה מִח֖וּץ לַֽמַּחֲנֶֽה׃
לו וַיֹּצִ֨יאוּ אֹת֜וֹ כָּל־הָעֵדָ֗ה אֶל־מִחוּץ֙
לַֽמַּחֲנֶ֔ה וַיִּרְגְּמ֥וּ אֹת֛וֹ בָּאֲבָנִ֖ים וַיָּמֹ֑ת
כַּאֲשֶׁ֛ר צִוָּ֥ה יְהוָ֖ה אֶת־מֹשֶֽׁה׃ פ
מפטיר לז וַיֹּ֥אמֶר יְהוָ֖ה אֶל־מֹשֶׁ֥ה
לֵּאמֹֽר׃ לח דַּבֵּ֞ר אֶל־בְּנֵ֤י יִשְׂרָאֵל֙
וְאָמַרְתָּ֣ אֲלֵהֶ֔ם וְעָשׂ֨וּ לָהֶ֥ם צִיצִ֛ת
עַל־כַּנְפֵ֥י בִגְדֵיהֶ֖ם לְדֹרֹתָ֑ם וְנָֽתְנ֛וּ
על

ת"א דבר אל בני ברכות יד מנחות מב: ועשו להם ברכות יב סוטה ס יבמות ד מנחות מב: על כנפי שם מב חולין קלו:

אונקלוס

אִתְקְטָלָא יִתְקְטֵל
גַּבְרָא מִרְגַּם יָתֵהּ
בְּאַבְנַיָּא כָּל כְּנִשְׁתָּא
מִבָּרָא לְמַשְׁרִיתָא׃
לו וְאַפִּיקוּ יָתֵהּ כָּל
כְּנִשְׁתָּא לְמִבָּרָא
לְמַשְׁרִיתָא וּרְגָמוּ יָתֵהּ
בְּאַבְנַיָּא וּמִית כְּמָא דִי
פַקִּיד יְיָ יָת מֹשֶׁה׃
לז וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה
לְמֵימָר׃ לח מַלֵּל עִם
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתֵימַר
לְהוֹן וְיַעְבְּדוּן לְהוֹן
כְּרוּסְפְּדִין עַל כַּנְפֵי
כְסוּתְהוֹן לְדָרֵיהוֹן
ויתנון

בעל הטורים

ס"ק ומפני ששבת חמור כע"ז סמך לשם פרשת ציצית שסקולים ג"כ ככל המצות דכתיב וזכרתם את כל מצות ה': (לח) ועשו להם ציצית. אמר הקב"ה אני רואה שתהיו מעוטפים כמלאכים לבוש שבדים כאשר ראיתם אותי מעוטף לכן לוה בתכלת שדומה לרקיע ולכסא הכבוד. ציצית. בגי' ת"ש כנ' עולם הבא: ציצית. בגימ' לדקות ובגימ' גברים לומר מי שהוא זהיר במצות ציצית זוכה ורואה פני השכינה

פירוש רשב"ם

(לח) ציצית. כמו בציצית ראשי. קבוצת פתילים תלוין כשער הראש:

רש"י

היו שהמחלל ב' שבת במיתה: (לה) רגום. השנ"ש בלעז וכן הלוך אנ"ש וכן זכור ד' ושמור: (לו) ויציאו אתו. מכאן שבית הסקילה חוץ ורחוק מב"ד (סנהדרין מב): (לח) ועשו להם ציצת. על שם הפתילים התלוים בה כמו (יחזקאל ח) ויקחני בציצת ראשי. ד"א ציצית על שם וראיתם ה. אותו

שפתי חכמים

ועוד מקושש ולא בניה מלקושש: ג' מדכתיב כי לא פרש מה יעשה לו משמע שהיו יודעין שחייב מיתה שנאמר מחלליה מות יומת אבל לא פי' באיזה מיתה אבל במקלל בפ' אמור הוא אומר לפרוש להם משמע שאינם יודעים אם חייב מיתה אם לאו. וא"ת הא התם מיתה שבתורה הוא חנק כדפירש"י בפ' אמור וגבי שבת ג"כ כתיב התם מיתה דכתיב מחלליה מות יומת וי"ל משום הכי מספקא להו לפי שהמחלל שבת כעובד עבודת אלילים והעובד ע"א בסקילה לכן מספקא להו: ד' פירוש הוא לבון הוה הע"ש שאינו נוהג תמיד אלא באותו עת שמחלל שבת כיון דקאי על כל מקושש שיהיה או שמחלל שבת בייך לבון הוה כי תמיד מוטל עליהם בעובר עבירה הזאת: ה' דלטעם ראשון קשה הל"ל ועשו להם פתילים על שם שנאמר פתיל תכלת לכן אמר ד"א ולפי ד"א קשה הל"ל מגילין מאי ציצית לכן פי' גם

פירוש ע"ט

מות יומת האיש דער מענטש זאל ווערן גטייט מיט דער מיתה וואס גאט האט אונ מיט וואס זאל מען אים טייטן רגום אותו באבנים כל העדה גאר דיא עדה זאל אים פאר שטיינן מיט שטיינר אל מחוץ למחנה פון אויסן ווייניג פון דער מחנה: (לו) ויוציאו אותו כל העדה האבן אים גאר דיא עדה ארוס גצוגן פון אויסן וויניג פון דער מחנה וירגמו אותו באבנים אונ זיי האבן אים פאר שטיינט מיט שטיינר וימות אונ ער איז גשטארבן כאשר צוה יי את משה אזו וויא גאט האט גבאטן צו משה גלויבר מען האט אים גטייט מיט דער מיתה וואס גאט האט גבאטן צו משה: (לז) ויאמר יי אל משה לאמר אונ גאט האט גזאגט צוא משה אזו צוא זאגן: (לח) דבר אל בני ישראל ואמרת אלהם ריידר צו דיא קינדר פון דיא ישראל אונ זאלסט זייא אזו זאגן ועשו להם ציצית אונ זייא זאלן זיך מאכן ציצית על כנפי בגדיהם אויף דיא עקן פון זייערע קליידר כלומר אזו אקלייד וואס האט אין זיך פיר עקן זאלן זייא אין איטליכן עק מאכן ציצית לדורותם צו זייערי גבירט כלומר דיא דורות

וואס

עַל־צִיצִ֥ת הַכָּנָ֖ף פְּתִ֥יל תְּכֵֽלֶת׃
לט וְהָיָ֣ה לָכֶם֮ לְצִיצִת֒ וּרְאִיתֶ֣ם אֹת֗וֹ וּזְכַרְתֶּם֙ אֶת־כָּל־מִצְוֺ֣ת יְהוָ֔ה וַעֲשִׂיתֶ֖ם אֹתָ֑ם וְלֹֽא־תָת֜וּרוּ אַחֲרֵ֤י לְבַבְכֶם֙ וְאַחֲרֵ֣י עֵֽינֵיכֶ֔ם אֲשֶׁר־

אתם

אונקלוס

וְיִתְּנוּן עַל כְּרוּסְפְּדֵי דְכַנְפָא חוּטָא דִתְכֶלְתָּא׃ לט וִיהוֹן לְכְרוּסְפְּדִין וְתֶחֱזוּן יָתֵהּ וְתִדְכְּרוּן יָת כָּל פִּקּוּדַיָא דַיְיָ וְתַעְבְּדוּן יָתְהוֹן וְלָא תִטְעוּן בָּתַר הִרְהוּר לִבְּכוֹן וּבָתַר חֵיזוּ עֵינֵיכוֹן דִי אַתּוּ

טען

ת״א הכנף פתיל ברכות כו שבת כו יבמות ד נזיר נח מנחות לח לט: ורליתם אותו ברכות יב שבת כז זבחים יח מנחות לח מג ס׳ כוזרי פ׳ פרופס: ולא תתורו נדרים כ: אחרי לבבכם ברכות יג:

פירוש רשב״ם

(לט) והיה לכם לציצית. הציצית הזה יהיה לכם לראיית שתראו אותו כמו מציץ מן החרכים. וכן מצאתי בספרי: פתיל תכלת. פירשו רבותינו לפי שהתכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע לכסא הכבוד:

בעל הטורים

דכתיב אני בלדק אחזה פניך וזוכה למה שנאמר ואשא אתכם על כנפי נשרים: (לט) וראיתם. בגי׳ ציצית בזה: וזכרתם כתיב זכירה בציצית לכן לוה לעשות ד׳ ציצית בארבע כנפות בגדיו שכ״מ שיפנה יזכור. ובכל אחד ס׳ קשרים כדי שיזכור למעשה חומשי תורה ויש בכל אחד שמונה חוטים שימנע מלעשות עבירה בשמונה איברים המרגילין את האדם לעבירה ואלו הן אזנים עינים פה חוטם ידים ורגלים הערוה והלב ואם שמר עצמו מעבירה זוכה לעלות למעלה מח׳ רקיעים דכתיב והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים ואם עבר בה עבירה נידון בשמונה דינין בהכוט הקבר וכו׳ מדורות של גיהנם: ציצית. עולה ת״ר וח׳ חוטים וה׳ קשרים תרי״ג לומר לך ששקולה מצות ציצית ככל התורה כולה: בכל עת יהיו בגדיך לבנים. בגי׳ זה ציצית לבגדיכם: כל מצות ה׳. עולה תרי״ב אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענום:

שפתי חכמים

גם פעם ראשון דכתיב ויקחני בציצית ראשי: ך ופוא דג שעולה מן הים אחת לשבעים שנה ומראיתו דומה לים ולצבעו מו פתיל של למר שנותנים בציצית: ז כרא״ם כתב והנראה בעיני פירושו שהוא אליבא דמ״ד יש אם למקרא וכיון שהוא נקרא מלא כאלו הוא מלא יו״ד עכ״ל: ח פירוש לא שכוונה התורה לזה שהטעם דהא י״א שיכול לעשות ע״ז חוטין וכן הקשרים דמן התורה אין צריך שיהיה רק קשר אחד לבד ועוד יכול לעשות יותר רק שכוונת התקנה שתקנו ה׳ קשרים

רש״י

כמו (שיר ב) מציץ מן החרכים: **תכלת**. (מנחות מב) לבע ירוק של ו חלזון: (לט) **וזכרתם את כל מצות ה׳**. שמנין גימטריא של ציצית ז שש מאות ושמונה חוטין והמשה ח קשרים הרי תרי״ג: **ולא תתורו אחרי לבבכם**. כמו מתור הארץ. הלב והעינים הם מרגלים לגוף מסרסרים לו את העבירות העין רואה והלב חומד והגוף עושה את

פירוש ע״ט

וָואס וֶועלְן זַיין נָאךְ זַייא זָאלְן זַייא אוֹיךְ הַאלְטְן דִיא מִצְוֹת פוּן צִיצִית וְנָתְנוּ עַל צִיצִית הַכָּנָף אוּנ בַּייא דִיא צִיצִית וָואס זַייא וֶועלְן מַאכְן בַּייא דֶעם עֶק פוּן דֶעם קְלֵייד זָאלְן זַייא גֶעבְּן פְּתִיל תְּכֵלֶת אַיין פָאדֶם פוּן בְּלָאעֶ וָואל דֶער פָאדִים זָאל זַיין גֶפַארְבְּט מִיט דֶעם בְּלוּט פוּן אַזוּ אַוָואדִים וָואס הַייסְט חָלָזוֹן ׃דָאס הַייסְט תְּכֵלֶת אוּנ אַז עֶס אִיז נִיט פַאר הַאנְדְן קַיין תְּכֵלֶת טָאר מֶען מַאכְן צִיצִיר אָן תְּכֵלֶת׃ (לט) וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית אוּנ עֶס זָאל זַיין צוּ אַייךְ צוּ צִיצִית וּרְאִיתֶם אוֹתוֹ אוּנ אִיר זָאלְט זֶעהְן דִיא צִיצִית וּזְכַרְתֶּם אוּנ אִיר זָאלְט גֶדֶענְקְן אֶת כָּל מִצְוֹת יְיָ אַלִי מִצְוֹת פוּן גָאט. רַשִׁ״י שְׁרַייבְּט דָאס וָוארְט צִיצִית טְרֶעפְט אָן אִין דֶער צָאל זֶעקְס הוּנְדֶרְט אוּנ אוֹיךְ אִיז פַאר הַאנְדְן אִין דִיא צִיצִית אַכְט פָעדִים אוּנ פִינְף קְנוּפְּן אִיז דְרַייצְן סַךְ הַכֹּל אִיז זֶעקְס הוּנְדֶרְט מִיט דְרַייצִין דָאס הַייסְט תרי״ג אוּנ אַלֶע מִצְוֹת פוּן דֶער תּוֹרָה טְרֶעפְט אוֹיךְ אָן אִין דֶער צָאל תרי״ג. דְרוּם אַז אִיר וֶועט זֶעהְן דִיא צִיצִית וֶועט אִיר גְדֶענְקְן אַז מֶען דַארְף מְקַיֵים זַיין דִיא תרי״ג מִצְוֹת וַעֲשִׂיתֶם אוֹתָם אוּנ אִיר זָאלְט זַייא טָאן כְּלוֹמַר אִיר זָאלְט מְקַיֵים זַיין מַיינֶע מִצְוֹת וְלֹא תָתוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם אוּנ אִיר זָאלְט נִיט נָאךְ שְׁפֶּעהְן נָאךְ אַייעֶר הַארְץ כְּלוֹמַר אִיר זָאלְט נִיט נָאךְ קוּקְן אוּנ טָאן וָואס אַייעֶר הַארְץ גְלוּסְט אַיין עֲבֵירָה צוּ טָאן וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אוּנ נָאךְ דֶעם וָואס אַייעֶרִי אוֹגְן זֶעהְן אֲשֶׁר אַתֶּם זוֹנִים אַחֲרֵיהֶם וָואס אִיר קֶערְט זִיךְ נָאךְ זַייא. רַשִׁ״י שְׁרַייבְּט וָוארוּם דָאס הַארְץ אוּנ דִיא אוֹגְן זֶענֶען צְוַוייא מֶעקְלִירִם אוּנ רַייד אָן דֶעם גוּף צוּא דֶער עֲבֵירָה כְּלוֹמַר דִיא אוֹגְן זֶעהְן אוּנ דָאס הַארְץ גְלוּסְט אוּנ דֶער טוּ

טוט

אַתֶּם זֹנִים אַחֲרֵיהֶם׃ מ לְמַעַן
תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת־כָּל־מִצְוֺתָי
וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם׃ מא אֲנִי
יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי
אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לִהְיוֹת לָכֶם
לאלהים

ת"א אני ה' מנחות מד : אשר הוצאתי ברכות יג : אתכם מארץ ב"מ סא :

אונקלוס

טָעַן בַּתְרֵיהוֹן׃ מ בְּדִיל
דְּתִדְכְּרוּן וְתַעְבְּדוּן יָת
כָּל פִּקּוֹדָי וּתְהוֹן
קַדִּישִׁין קֳדָם אֱלָהֲכוֹן׃
מא אֲנָא יְיָ אֱלָהֲכוֹן
דִּי אַפֵּקִית יָתְכוֹן
מֵאַרְעָא דְמִצְרַיִם
לְמֶהֱוֵי לְכוֹן לֶאֱלָהָא
אנא

רש"י

שבעבירות : (מא) אני ה'. נאמן לשלם שכר : אלהיכם. נאמן ט להפרע : אשר הוצאתי אתכם. על מנת כן פדיתי אתכם שתקבלו י עליכם גזרותי : אני ה' אלהיכם. עוד למה נאמר כדי שלא יאמרו ישראל מפני מה אמר המקום לא שנעשה ונטול שכר אנו לא עושים ולא נוטלים שכר (שבת פח) על כרחכם אני מלככם וכן הוא אומר (יחזקאל כ) אם לא ביד חזקה וגו' אמלוך עליכם. ד"א למה נאמר יציאת כ מצרים אני הוא שהבחנתי במצרים בין טפה של בכור לשאינה של בכור אני הוא עתיד להבחין ולהפרע מן התולה קלא אילן ל בבגדו ואומר תכלת היא (ב"מ סא) ומיסודו של רבי משה הדרשן העתקתי למה נסמכה פרשת מקושש לפ' ע"א (חולין ה) לומר שהמחלל את השבת כעובד ע"א שאף היא שקולה מ ככל המצות וכן הוא אומר בעזרא (נחמיה ט) ועל הר סיני ירדת ותתן לעמך תורה ומצות ואת שבת קדשך הודעת להם ואף פרשת ציצית לכך נסמכה לאלו לפי שאף היא שקולה כנגד כל המצות שנאמר ועשיתם את כל מצותי : על כנפי בגדיהם. כנגד (שמות יט) ואשא אתכם על כנפי נשרים. על ארבע כנפות ולא בעלת שלש ולא בעלת נ חמש כנגד ד' לשונות של גאולה שנאמר במצרים (שמות ו) והוצאתי

שפתי חכמים

ולא שחוק ולא יותר היתה למצות שהשכינה שיתכן בזכירת כל המצות יותר בראיית ציצית והקשר משום הכי פירש"י הקרא כאשר השקנה ולא כפי קודש השקנה : ט פירוש אלהים בגימ' זה דיין כלומר שהוא מדת הדין : י לא לנסות אלהים דבין כך ובין כך אלהים הוא . אבל קבלת הגזירות בהוראת כעוי אלהיכם התלוי בתנאי שלולא שפדאם מבית עבדים לא נתחייבו לקבל הגזירות כמו שאר האומות : כ מי לפי טעם ראשון קשה והא כתיב נמי להיות לכם לאלהים משמע שעל כרחכם אני אמלוך עליכם לכן אמר ד"א וכו'. ולפי ד"א קשה לא היה לו לומר רק אני ה' דהא גבי טפת בכורות לא כתיב כ"א וה' הכה וגו' אלהים דכתיב בקרא נ"ל לכן צריך גם לטעם הראשון על כרחכם וכו' : ל פירש רש"י צבע כדומה לתכלת והמנא אמר פתיל תכלת ותכלת היא נצבע בדם חלזון ואיצטריך קרא לעבור עליו משעת תליה כמו שכתבו התוס' (ב"מ דף סא) : מ הטעם כדפירש"י בחולין דף ה' דכעובד ע"א כופר בהקב"ה והמחלל את השבת כופר במעשיו ומעיד שקר שלא שבת הקב"ה במעשה בראשית עכ"ל . וכן כתבו התוס' בסנהדרין (דף עח) : נ פי' שיתן ציצית על כל חמש כנפות אבל בד' כנפות חייב להטיל ציצית אף שהיא בעלת ה' כנפות דבכלל מאתים מנה איתא דכ"ע דס"ל הכי. ולא כהרא"ם שפי' שפטור לגמרי בעלת ה' ורש"י שהביא דברי רבי משה הדרשן וליה לא ס"ל כר"מ הדרשן וק"ל . נ"ל . (נה"י) כ"פ נתקשה בשם הרב על כנפי שאמור פה ונתן טעם למה דוקא על הכנף ואח"כ רשם על ד' כנפות כאמור בס' כי תצא ופי' בו ולא

פירוש ע"ט

טוט דיא עבירה דרום שטייט אחרי לבבכם ואחרי עיניכם : (מ) למען דרום אז איר וועט זעהן דיא ציצית תזכרו זאלט איר גדענקן ועשיתם אונ איר זאלט טאן את כל מצותי אלע מיינע מצות והייתם קדושים לאלהיכם אונ איר זאלט זיין הייליג צוא אייער גאט : (מא) אני ה' איך בין אייער גאט כלומר איך בין בגלייבט צו צאלן אגוטן שכר אז איר וועט מקיים זיין מיינע מצות אלהיכם איך בין אייער דיין כלומר איך וועל אייך שטראפן אז איר וועט עובר זיין אויף מיינע מצות אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים וואס איך האב אייך אויס גצוגן פון דעם לאנד מצרים אויף

פירוש ע"ט

דעם תנאי איר זאלט מקיים זיין מיינע מצות להיות לכם לאלהים איך זאל זיין צו אייך צו פאר אגאט אני ה' אלהיכם איך בין אייער גאט . רש"י שרייבט דרום שטייט נאך איין מאל אני ה' אלהיכם עס וויל מיר ווייזן דיא ישראל זאלן ניט זאגן פון וועגן וואס האט דען גאט אונז גהייסן מקיים זיין דיא מצות כדי מיר זאלן מקבל זיין שכר מיר ווילן ניט מקיים זיין דיא מצות אונ מיר ווילן ניט דעם שכר דרום שטייט נאך איין מאל אני ה' אלהיכם צו ווייזן אז גאט זאגט אונז אן איר זאלט וויסן אז איך בין אייער
גאט

לֵאלֹהִים אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: פ פ פ אֲנָא יְיָ אֱלָהֲכוֹן: פ פ ש

ת"א אל כי שם יד מנחות מד:

קי"ט. פל"ט סימן. ומפטירין וישלח יהושע ביהושע סימן ב'.

שפתי חכמים

בעלם ג' וגו' ע"ש: ה יא"ת וכה בס' בשלח פירש"י שאמרו שירה ביום השביעי של פסח. וי"ל שהוא סובר שהלילה הולך אחר היום שעבר כמו קרבנות שכתוב ביום זבחכם יאכל והנותר ממנו עד הבוקר באש ישרף ולמה צריך לשרוף בבוקר שהרי אף מיד בלילה הוא מתחייב לשרפו שהרי כתיב ביום זבחכם יאכל אלא ודאי שגם בלילה הוא מותר לאכול שהלילה הולך אחר יום שעבר. והתחלת יציאה נחשבת מיד ששחטו הפסח ואכלו ואכלו אותו ומהתחלת היציאה יהיה ח' ימים ומהתחלה האמיתית שהיה ביום ט"ו שהיה יציאה האמיתית יהיה שבעה שהרי ביום השביעי הוך מזו הלילה אמרו שירה ורבי משה הדרשן נמי ס"ל הכי ודלא כהרא"ם שפירש כי אלה הדברים האמורים פה הם דברי ר"מ הדרשן אבל רש"י י"ל לא ס"ל הכי, ועיין (בנח"י) כי גם סותר דברי הרא"ם ואמר שאלה הם דברי הרב ולא דברי ר' משה הדרשן רק מ"ש למה נכתבה פ' מקושש כו' הם דברי ר"מ הדרשן ולא יותר: חסלת פרשת שלח

רש"י

והצלתי וגאלתי ולקחתי: פתיל תכלת. על שם שכול בכורות תרגום של שכול תכלא. ומכתם היתה בלילה וכן צבע התכלת דומה לרקיע המשחיר לעת ערב ושמונה חוטים שבה כנגד שמונה ימים ששהו ישראל משיצאו ממצרים שאמרו ה שירה על הים:

חסלת פרשת שלח

פירוש ע"ט

גאט אונ האב גחר גוועזן אויף אייך אז איר מיזט האלטן מיינע מצות תאמשי איר ווילט ניט ווארום איך בין מיט גוואלד איבר אייך אייך מלך:

הפטרת שלח ביהושע סימן ב

וַיִּשְׁלַח יְהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן מִן־הַשִּׁטִּים שְׁנַיִם אֲנָשִׁים מְרַגְּלִים חֶרֶשׁ לֵאמֹר לְכוּ רְאוּ אֶת־הָאָרֶץ וְאֶת־יְרִיחוֹ וַיֵּלְכוּ וַיָּבֹאוּ בֵּית־אִשָּׁה זוֹנָה וּשְׁמָהּ רָחָב וַיִּשְׁכְּבוּ־שָׁמָּה: וַיֵּאָמַר לְמֶלֶךְ יְרִיחוֹ לֵאמֹר הִנֵּה אֲנָשִׁים בָּאוּ הֵנָּה הַלַּיְלָה מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַחְפֹּר אֶת־הָאָרֶץ: וַיִּשְׁלַח מֶלֶךְ יְרִיחוֹ אֶל־רָחָב לֵאמֹר הוֹצִיאִי הָאֲנָשִׁים הַבָּאִים אֵלַיִךְ אֲשֶׁר־בָּאוּ לְבֵיתֵךְ כִּי לַחְפֹּר אֶת־כָּל־הָאָרֶץ בָּאוּ: וַתִּקַּח הָאִשָּׁה אֶת־שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים וַתִּצְפְּנוֹ וַתֹּאמֶר כֵּן בָּאוּ אֵלַי הָאֲנָשִׁים וְלֹא יָדַעְתִּי מֵאַיִן הֵמָּה: וַיְהִי הַשַּׁעַר לִסְגּוֹר

פירוש ע"ט

וישלח אונ ער האט גשיקט יהושע דער זון פון נון פון דער שטאט שטים צוויא קעסטליבע מאנן אום זעהרם חרש טובע כלומר ער האט זייא אן גזאגט איר זאלט זיך מאכן גלייך וויא איר זייט טוב כדי דיא לייט פון דעם לאנד זאלן זיך פאר אייך ניט היטן צוא ריידן וועט איר קאנען גוואר ווערן וויא ארום מען קאן דאס לאנד איין נעמן לאמר אונ ער האט זייא אזו גזאגט לכו גייט אונ זעהט דאס לאנד וויא אזו מען קאן דאס איין נעמן ואת יריחו אונ די שטאט יריחו זאלט איר אויך אום זעהן ווארום יריחו איז אזו שווער גוועזן איין צו נעמן אזו וויא דאס גאנצע לאנד ווייל זיא איז גשטאנן אויף דם עק לאנד וילכו אונ זייא זענן גנאנגן אונ זייא זענן גקומן בית אשה זונה אין איין הויז פון איין אשה וואס זיא פר קויפט

מיני שפייזן אדר אשה זונה זיא איז גוועזן איין זונה ושמה אונ איר נאמן איז גוועזן רחב וישכבו שמה אונ זייא האבן זיך דארטן גלייגט: ויאמר אונ עס איז ווארן גזאגט צום מלך פון יריחו אזו צו זאגן הנה נון אנשים באו מאנן זענן אהער גקומן פון דיא קינדר ישראל אום צו זעהן דס לאנד: וישלח אונ ער האט גשיקט דער מלך פון יריחו צו רחב אזו צו זאגן הוציאי ציא אוס דיא מאנן וואס זייא זענן צו דיר גקומן וואס זייא זענן גקומן צוא דיין הויז ווארום זיי זענן גקומן אום זעהן דאס גאנצע לאנד: ותקח האשה אונ דיא אשה האט גנומן דיא צוויא מאנן ותצפנו אונ זיא האט אים בהאלטן כלומר איטליכן באזונדר האט זיא בהאלטן אויף אנדר ארט אונ זיא האט גזאגט צו דעם שליח פון דעם מלך כן עס איז אזו כלומר דאס איז אמת

בַּחֹשֶׁךְ וְהָאֲנָשִׁים יָצָאוּ לֹא יָדַעְתִּי אָנָה הָלְכוּ הָאֲנָשִׁים רִדְפוּ מַהֵר אַחֲרֵיהֶם כִּי
תַשִּׂיגוּם׃ וְהִיא הֶעֱלָתַם הַגָּגָה וַתִּטְמְנֵם בְּפִשְׁתֵּי הָעֵץ הָעֲרֻכוֹת לָהּ עַל־הַגָּג׃ וְהָאֲנָשִׁים
רָדְפוּ אַחֲרֵיהֶם דֶּרֶךְ הַיַּרְדֵּן עַל הַמַּעְבְּרוֹת וְהַשַּׁעַר סָגָרוּ אַחֲרֵי כַּאֲשֶׁר יָצְאוּ הָרֹדְפִים
אַחֲרֵיהֶם׃ וְהֵמָּה טֶרֶם יִשְׁכָּבוּן וְהִיא עָלְתָה עֲלֵיהֶם עַל־הַגָּג׃ וַתֹּאמֶר אֶל־הָאֲנָשִׁים
יָדַעְתִּי כִּי־נָתַן יְהוָה לָכֶם אֶת־הָאָרֶץ וְכִי־נָפְלָה אֵימַתְכֶם עָלֵינוּ וְכִי נָמֹגוּ כָּל־יֹשְׁבֵי
הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם׃ כִּי שָׁמַעְנוּ אֵת אֲשֶׁר־הוֹבִישׁ יְהוָה אֶת־מֵי יַם־סוּף מִפְּנֵיכֶם
בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרָיִם וַאֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם לִשְׁנֵי מַלְכֵי הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן לְסִיחֹן
וּלְעוֹג אֲשֶׁר הֶחֱרַמְתֶּם אוֹתָם׃ וַנִּשְׁמַע וַיִּמַּס לְבָבֵנוּ וְלֹא־קָמָה עוֹד רוּחַ בְּאִישׁ
מִפְּנֵיכֶם כִּי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הוּא אֱלֹהִים בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל־הָאָרֶץ מִתָּחַת׃ וְעַתָּה
הִשָּׁבְעוּ־נָא לִי בַּיהוָה כִּי־עָשִׂיתִי עִמָּכֶם חָסֶד וַעֲשִׂיתֶם גַּם־אַתֶּם עִם־בֵּית אָבִי חֶסֶד

פירוש ע"ט

אַז דיא מאַנן זענן צו מיר גקומן אונ איך האָב ניט גוואוסט פון וואנן זייא זענן: וַיְהִי אונ עס איז גוועזן אַז עס איז גקומן דיא צייט צו פר שליסן דעם טוער אַז עס איז פינצטער גווארן זענן דיא מאַנן אַרוס גגאַנגן איך וויים ניט וואו הין דיא מאַנן זענן גגאַנגן יאָגט זיי גיך נאָך כי תשיגום אַזוי וועט איר זייא גרייכן: וְהִיא אונ זיא האָט זייא אַרוף גבראַכט צום דאַך אונ זיא האָט זיי פר בארגן צווישן דיא שטענגליך פון פלאַקס וואס איז אָן גגרייט צו איר אויף דעם דאַך: וְהָאֲנָשִׁים אונ דיא מאַנן פון דעם מלך יריחו האָבן נאָך גיאַגט זייא מיט דעם וועג וואו מען גייט צום ירדן אויף דעם איבר פאַר אונ דעם טוער האָבן דיא היטער פר שלאָסן אַחֲרֵי דער נאָך אַז זייא זענן אַרוס גגאַנגן דיא וואס האָבן זייא נאָך גיאַגט וְהֵמָּה אונ זייא דיא מרגלים איידער זייא האָבן זיך גלייגט שלאָפן וְהִיא אונ זיא רחב איז אויף גגאַנגן צו זיי אויף דעם דאַך: וַתֹּאמֶר אֶל הָאֲנָשִׁים אונ זיא האָט גזאָגט צו דיא מאַנן יָדַעְתִּי כִּי נָתַן יְיָ לָכֶם אֶת הָאָרֶץ איך וויים וואול אַז גאָט האָט אייך גגעבן דם לאַנד וְכִי נָפְלָה אֵימַתְכֶם עָלֵינוּ אונ עס איז גפאַלן אייער פאָרכט אויף אונז אונ זענן צו גאַנגן די הערצר פון אַלע זיצער פון דעם לאַנד פון פר אייך: כִּי שָׁמַעְנוּ וואָרום מיר האָבן גהערט וואס גאָט האָט גמאַכט אום טריקענן דיא וואַסער פון דעם ים סוף פון פאַר אייך אַז איר זייט אַרוס גגאַנגן פון מצרים אונ דאָס האָבן מיר אויך גהערט וואס איר האָט גטאָן צו דיא צוויא מלכים פון אמורי וואס זייא זענן אויף יענער זייט ירדן צו סיחון אונ צו עוג וואס איר האָט זייא פר וויכט: וַנִּשְׁמַע אונ אַז מיר האָבן דאָס

כוכב מישראל

(וְעַתָּה הִשָּׁבְעוּ נָא לִי בַּה' וגו'). פאַר וואס דיא טובה וואס זיא האָט גטאָן מיט דיא מרגלים האָט זיא גרופן מיט דעם נאָמן חסד. אונ דיא טובה וואס זיא פאַר לאַנגט פון זייא אויך חסד. אונ דעם צייכן מיט דם נאָמן אמת דר טעם איז עס שטיים (ותתן אמת ליעקב חסד לאברהם). ע"פ משל איינר האָט גוואָלט שענקן אַגוטן פריינד אַמתנה גדולה נאָר ער האָט מורא גהאַט פאַר זיין ווייב האָט ער אים גגעבן אַוועקסל מיט זיין חתימה אויף דיא סומע געלט כדי ווען דר זמן וועט זיין וועט ער אים מוזן געבן על פי ב"ד אונ דאָס ווייב וועט ניט קאָנן רעדן באופן זה בשעת ער האָט גשריבן דעם שט"ח ווערט אָן גרופן חסד אונ ווען ער באַצאָלט ווערט גרופן אמת. אַזוי דיא שבועה וואס השי"ת האָט גשוואָרן צוא אברהם איז מכונה בשם חסד אונ דר קיום וואס השי"ת איז מקיים צוא יעקב איז מכונה בשם אמת דם הט רחב גזאָגט שווערט איר מיר צוא בייא נאָט אַז דיא שבועה וועט הייסן חסד אַזוי וויא איך האָב אייך גטאָן חסד (ונתתם לי אות אמת) דר נאָך אַז איר וועט מקיים זיין וועט דאָס הייסן אמת האָבן זייא גענטפרט (ועשינו עמך חסד ואמת):

(וְעַתָּה הִשָּׁבְעוּ נָא לִי בַּה' וגו'). רחב האָט אַזוי גזאָגט צו דיא מרגלים דאָס איז בייא מיר בלי ספק אַז אַזעלכע אנשים ישרים וויא איר זענט וועט איר ניט מיר גומל זיין רעה תחת טובה נאָר טאָמער איז דאָס נאָר ניט גרעכינט בייא אייך אַז איך האָב גטאָן מיט אייך חסד. אָבר ווען איך וויים גוויס אַז בייא אייך איז דאָס גרעכינט פאַר אַצדקה וחסד בין איך בטוח אַז איר וועט מיט מיין בית אבי אויך טאָן חסד דדיבר שווערט איר צוא מיר בייא גאָט אַז איך האָב גטאָן מיט אייך חסד דערנצטמאָל בין איך בטוח (ועשיתם גם אתם) אַז איר וועט מיט מיין בית אבי אויך טאָן חסד וואָרום איך בין אייך ניט חושד אַד וואָלט זיין משלמי רעה תחת טובה:

-ער

וּנְתַתֶּם לִי אוֹת אֱמֶת׃ וְהַחֲיִתֶם אֶת־אָבִי וְאֶת־אִמִּי וְאֶת־אַחַי וְאֶת־אַחְיוֹתַי אחותי כתיב
וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר לָהֶם וְהִצַּלְתֶּם אֶת־נַפְשֹׁתֵינוּ מִמָּוֶת׃ וַיֹּאמְרוּ לָהּ הָאֲנָשִׁים נַפְשֵׁנוּ
תַחְתֵּיכֶם לָמוּת אִם לֹא תַגִּידוּ אֶת־דְּבָרֵנוּ זֶה וְהָיָה בְּתֵת יְהוָה לָנוּ אֶת־הָאָרֶץ
וְעָשִׂינוּ עִמָּךְ חֶסֶד וֶאֱמֶת׃ וַתּוֹרִדֵם בַּחֶבֶל בְּעַד הַחַלּוֹן כִּי בֵיתָהּ בְּקִיר הַחוֹמָה
וּבַחוֹמָה הִיא יוֹשָׁבֶת׃ וַתֹּאמֶר לָהֶם הָהָרָה לֵּכוּ פֶּן־יִפְגְּעוּ בָכֶם הָרֹדְפִים וְנַחְבֵּתֶם
שָׁמָּה שְׁלֹשֶׁת יָמִים עַד שֹׁב הָרֹדְפִים וְאַחַר תֵּלְכוּ לְדַרְכְּכֶם׃ וַיֹּאמְרוּ אֵלֶיהָ הָאֲנָשִׁים
נְקִיִּם אֲנַחְנוּ מִשְּׁבֻעָתֵךְ הַזֶּה אֲשֶׁר הִשְׁבַּעְתָּנוּ׃ הִנֵּה אֲנַחְנוּ בָאִים בָּאָרֶץ אֶת־תִּקְוַת
חוּט הַשָּׁנִי הַזֶּה תִּקְשְׁרִי בַּחַלּוֹן אֲשֶׁר הוֹרַדְתֵּנוּ בוֹ וְאֶת־אָבִיךְ וְאֶת־אִמֵּךְ וְאֶת־אַחַיִךְ
וְאֵת כָּל־בֵּית אָבִיךְ תַּאַסְפִי אֵלַיִךְ הַבָּיְתָה׃ וְהָיָה כֹּל אֲשֶׁר־יֵצֵא מִדַּלְתֵי בֵיתֵךְ הַחוּצָה
דָּמוֹ בְרֹאשׁוֹ וַאֲנַחְנוּ נְקִיִּם וְכֹל אֲשֶׁר יִהְיֶה אִתָּךְ בַּבַּיִת דָּמוֹ בְרֹאשֵׁנוּ אִם־יָד תִּהְיֶה־

פירוש ע״ט

דער הערט איז צו גאנגן אונזר הארץ אונ עס איז ניט געבליבן שטיין נאך איין אטום אין אמענטש פון פר אייך כי ה׳ אלהיכם ווארום אייער גאט ער איז אגאט אויף דם הימל פון אובן אונ אויף דער ערד פון אונטן: ועתה אונ אצונדרט השבעו שווערט מיר ביא דעם נאמן פון גאט אז איר זאלט מיך לאזן לעבן מיט מיין פאטרס הויז גזינד ווארום איך האב מיט אייך גטאן חסד אונ האב אייך בהאלטן פאר דיא לייט פון דעם מלך יריחו זאלט איר מיט מיין פאטרס הויז גזינד אויך טאן חסד אונ איר זאלט מיר געבן דרויף איין וואר האפטיגן צייכן איך זאל טאן כדי איר זאלט דער קענן דעם צייכן: והחייתם אונ איר זאלט לאזן לעבן מיין פאטר אונ מיין מוטר אונ מיינע ברידר אונ מיין שוועסטר אונ אלץ וואס צו זייא איז פאר האנדן והצלתם אונ איר זאלט מציל זיין אונזרע לייבר פון דעם טוט: ויאמרו לה האנשים האבן דיא מאנן גזאגט צו איר אונזר לייב איז אויף זייער ארט צו שטיין כלומר מיר שטעלן אונזר נפש דראן אוב מען וועט אייך הרגנן זאל מען אונז הרגנן אויף אייער ארט גאר אין וואס פר איין אופן זאגן מיר דאס דיר צוא אז דוא וועסט ניט אויס זאגן פאר קיינעם אונזרע רייד כלומר דו וועסט פר קיינעם ניט אויס זאגן דעם צייכן וואס מיר וועלן דיר געבן ווארום אז דו וועסט יא אויס זאגן וועלן דיא אנדרע לייט אויך טאן דעם צייכן והיה בתת אונ עס וועט זיין אז גאט וועט אונז געבן דאס לאנד וועלן מיר מיט דיר

טאן חסד מיט אמת: ותורידם אונ זיא האט זייא גמאכט אראפ נידערן דיא מרגלים פון איר מויער מיט אשטריק דורך דעם פענצטר ווארום איר שטוב איז גוועזן אין דער וואנט פון דער מויער פון דער שטאט אונ זיא איז גזעסן אין דער מויער: ותאמר להם אונ זיא האט גזאגט צו זייא גייט צום בארג ווארום אז איר וועט גיין גלייך מיט דעם וועג טאמר וועלן אייך בעגעגנן דיא וואס האבן אייך נאך גיאגט אונ דארטן ביא דעם בארג זאלט איר זיך בהאלטן דרייא טאג ביז דיא נאך יאגער וועלן זיך אום קערן אונ דער נאך וועט איר גיין צו אייער וועג: ויאמרו אליה האנשים האבן די מאנן צו איר גזאגט נקיים אנחנו מיר זענן ריין פון דער שבועה וואס דוא האסט אונז בשווארן כלומר מיר היינגן דיא זאך אן דיר אז וויא ווייטר שטייט: הנה אנחנו באים בארץ אז מיר וועלן אריין קומן אין לאנד את תקות דם דאזיגן שנור דעם רויטין פאדים זאלסטו אן קניפן אין דעם פענצטר וואס דו האסט אונז גמאכט אראפ נידערן דורך אים ואת אביך אונ דיין פאטר אונ דיין מוטר אונ דיינע ברידר אונ גאר דיין פאטרס הויז גזינד זאלסטו איין זאמלן צו דיר אין הויז: והיה אונ עס וועט זיין דער וואס וועט ארויס גיין דמו זיין שולד בלוט אויף זיין קאפ כלומר אז מען וועט אים הרגנן איז דער עון פון דער הריגה חל אויף זיין קאפ ווארום ער האט דאך די מיתה זיך אליין גורם גוועזן אונ מיר וועלן זיין ריין דאס הייסט מיר

כ : וְאִם־תַּגִּידִי אֶת־דְּבָרֵנוּ זֶה וְהָיִינוּ נְקִיִּם מִשְּׁבֻעָתֵךְ אֲשֶׁר הִשְׁבַּעְתָּנוּ : וַתֹּאמֶר
כְּדִבְרֵיכֶם כֶּן־הוּא וַתְּשַׁלְּחֵם וַיֵּלֵכוּ וַתִּקְשֹׁר אֶת־תִּקְוַת הַשָּׁנִי בַּחַלּוֹן : וַיֵּלְכוּ וַיָּבֹאוּ
הָהָרָה וַיֵּשְׁבוּ שָׁם שְׁלֹשֶׁת יָמִים עַד־שָׁבוּ הָרֹדְפִים וַיְבַקְשׁוּ הָרֹדְפִים בְּכָל־הַדֶּרֶךְ וְלֹא
מָצָאוּ : וַיָּשֻׁבוּ שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים וַיֵּרְדוּ מֵהָהָר וַיַּעַבְרוּ וַיָּבֹאוּ אֶל־יְהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן וַיְסַפְּרוּ־
לוֹ אֵת כָּל־הַמֹּצְאוֹת אוֹתָם : וַיֹּאמְרוּ אֶל־יְהוֹשֻׁעַ כִּי־נָתַן יְהוָה בְּיָדֵנוּ אֶת־כָּל־הָאָרֶץ
וְגַם־נָמֹגוּ כָּל־יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפָּנֵינוּ :

פירוש ע״ם

וועלן ניט שולדיג זיין און דער וואס וועט זיך מיט דיר אין הויז איז זיין בלוט אויף אונזער קאפ אז אהאנט וועט זיין אין אים כלומר אז מען וועט אים הרגנן : וְאִם תַּגִּידִי און אז דו וועסט אום זאגן אונזערע רייד פאר די שטאט לייט וועלן מיר זיין ריין פון דיין שבועה וואס דו האסט אונז בשווארן : וַתֹּאמֶר האט זיא גזאגט אזוי וויא איערע רייד אזוי איז דאס כלומר אזוי זאל בלייבן וַתְּשַׁלְּחֵם און זי האט זיי אוועק געשיקט און זייא זענן אוועק גגאנגן וַתִּקְשֹׁר און זי האט אן געקניפט דעם רויטן שנור ביי דעם פענצטער : וַיֵּלְכוּ און זיי זענן געגאנגן און זיי זענן געקומן צום בארג און זענן דארטן געזעסן דריי טעג ביז די נאך יאגער האבן זיך

פירוש ע״ם

אום געקערט וַיְבַקְשׁוּ און די נאך יאגר האבן זיי גזוכט אויף דעם גאנצן וועג און זיי האבן זיי ניט געפונען : וַיָּשֻׁבוּ און די צווייא מאנן האבן ווידר געקערט און האבן אראפ גנידרט פון דעם בארג און זיי זענן איבער געפארן דעם ירדן און זיי זענן געקומן צו יהושע בן נון און זיי האבן אים דר ציילט אלץ וואס איז אום גגאנגן דאס הייסט ווי אזוי עס האט זיך מיט זיי געפירט : וַיֹּאמְרוּ און זיי האבן געזאגט צו יהושע דו זאלסט וויסן אז גאט האט דאס לאנד געגעבן אין אונזערע הענט וְגַם און אויך עס איז צו גאנגן דאס הארץ פון אלע די וויצר פון פאר אונז :

אונקלוס — במדבר טז קרח

א וְאִתְפְּלֵג קֹרַח בַּר יִצְהָר בַּר קְהָת

טז א וַיִּקַּח קֹרַח בֶּן־יִצְהָר בֶּן־קְהָת בן

ת״א ויקח קרח בן יצהר סנהדרין קט.

בעל הטורים

(א) ויקח קרח. סמך מחלוקת קרח לפרשת ציצית שהל פמין ציצים חלק על משה : ויקח קרח. בגימטריא

פירוש רשב״ם

(א) ויקח קרח. כמו ויקח את שרה אשתו ואת לוט, אף כאן ויקח קרח. ודתן ואבירם. אנשים

רש״י

(א) ויקח קרח. פרשה זו יפה מדרשת א במדרש רבי תנחומא : ויקח קרח. לקח את

שפתי חכמים

א דק״ל למה אמר ל׳ ויקח. ולפי שפירש״י בס׳ בראשית ואני לא באתי לפרש רק פשוטו של מקרא ולא

פירוש ע״ם

(א) וַיִּקַּח קֹרַח און קרח האט גנומן כלומר ער האט זיך גנומן אויף אזייט צו זיין אפ גטיילט פון דער עדה ער זאל קריגן אויף דר כהונה. און אנדר פשט איז פר האנדרן בפסוק קֹרַח קרח האט איין גנומן דיא עלצטע פון דיא סנהדרין מיט גוטע רייד זייא זאלן אים אויך העלפן קריגן און ווער איז דר קרח גוועזן

פירוש ע״ם

זאגט דער פסוק בֶּן יִצְהָר בֶּן קְהָת בֶּן לֵוִי ער איז גוועזן דער זון פון יצהר און יצהר איז גוועזן דער זון פון קהת און קהת איז גוועזן דר זון פון לוי. און פר וואס שטייט ניט אז לוי איז גוועזן דער זון פון יעקב ווארום יעקב אבינו האט גאט געבעטן אז זיין נאמן זאל ניט גבראכט ווערן ביי דער קריג פון קרח אזוי וויא עס

בֶּן־לֵוִי וְדָתָן וַאֲבִירָם בְּנֵי

קְהָת בַּר לֵוִי וְדָתָן וַאֲבִירָם בְּנֵי אֱלִיאָב

אליאב

ואון

פירוש רשב"ם

ודרבו עד שקמו עמהם לפני משה חמשים ומאתים:

בעל הטורים

זה כמקח רע. עושר שמור לבעליו לרעתו בגי' עשרו של

שפתי חכמים

ע"ה המדרש לכך פירש"י כאן פרשה זו יפה נדרשת וכו' שהוא קרוב לפשוטו לכך אפרש אותו ע"פ המדרש ולא נצטרך לפרשו לפי פשוטו: ב פירוש לקיחה זו מחשבית הוא והלב הוא הפועל וקרח הוא הפעול א"כ ויקח הוא כמו וילקח בדעת המתרגם ואתפלג: ג דלפעם הראשון קשה איפרש ויקח לי וילקח נ"פ ד"א ולפי ד"א קשה דלא פירש בקרא את מי לקח כמו גבי משה דכתיב קח את אהרן. ל"פ גם טעם ראשון: ד ר"ל למה לא מייחסו גם כן אחר יעקב ומתרץ יעקב ביקש וגו': ה כלומר היכן נזכר שמו של יעקב אצלו על קרח עד שנצטרך לתת טעם פה על שלא הוזכר שמו והלא אין דרך כל המתייחסים לעלות אלא עד השבט בלבד. כתב הרא"ם אך קשה לפי המדרש שדרשו בסודם אל תבוא נפשי אלו המרגלים וכן מה שפירש"י בפרשה ויחי גבי בסודם אל תבא נפשי זה מעשה זמרי שנאמר בו זמרי בן סלוא נשיא בית אב לשמעוני ולא אמר בן יעקב היכן נזכר שמו על זמרי עד שנצטרך לתת טעם על מה שלא הזכיר שמו של יעקב על זמרי כו' והניח הדבר בצריך עיון. עיין במה שכתבתי בס' ויחי תירוץ על קושיית הרא"ם: ו רצונו לתרץ היאך באו דתן ואבירם לבני קהת להשתתף עם קרח שיעורר על הכהונה שהרי הם לאו לוים ולאו בכורים נינהו דכתיב ונואל דתן ואבירם ואם באים לחלוק על הכהונה בשביל ונואל אחיהם שהיה בכור רחוק הוא שיכנסו לחלוק בשביל אחיהם ונואל עצמו שבעבורו המחלוקת לא נזכר בקרא שהיה מעורר: ז (מהרש"ל) ומאמ"ז קבלתי דה"פ כי אמר בתחלה יעקב ביקש רחמים וכו' וא"כ קשה דתן ואבירם שמיחסם עד ראובן ולא אמר בן יעקב. ולא מצינו שביקש יעקב על ראובן שלא יתייחסו בניו אחריו במחלוקתו של קרח. ע"כ פירש אוי לרשע וכו' וממילא הם בכלל ודו"ק ע"כ: ח פי' אע"פ שקרח חשד את משה בכל מעשיו שעשה הכל מפי עצמו מ"מ לא היה לו לחלוק על הכהונה שהרי אהרן בדין הוא קודם לו להיותו בן עמרם הבכור. הרא"ם. וא"ת ולמה לא פי' זה על הקרא ואיך תלה קושיא זו במה שפי' לעיל. וי"ל בשלמא קודם שפי' לעיל על דתן ואבירם לא היה יכול להקשות מה ראה כו' לפי שגם הוא רצה להיות כהן אבל עתה שפירש על דתן ואבירם בשביל שהיה שבט ראובן שרוי בחנייתן גבי דגלים א"כ ש"מ שזה המחלוקת היה בשנה שניה ליציאת מצרים שהרי הדגלים התחילו בשנה השנית כמו שמבואר בפ' במדבר לכך מקשה רש"י מה ראה קרח לחלוק עם משה בשביל הכהונה בשנה שניה למה לא חלק בשנה הראשונה מיד אחר הקמת המשכן. ותירץ רש"י נתקנא על נשיאותו של אליצפן וכו' שנתמנה ג"כ בשעת סידור הדגלים. וכיון שנכנס במחלוקת רצה לבטל את הכל אף בדבר שאין לו זכות: ט וא"ת ולמה פירש"י לעיל לעורר על הכהונה וי"ל דודאי אם היה נותן משה לקרח הנשיאות ודאי לא היה חולק על הכהונה אבל כיון שנתן הנשיאות לאליצפן בא קרח לחלוק על הכל גם על הכהונה לכך פירש רש"י הריני חולק עליו ומבטל את כל דבריו. וא"ת למה לא חלק גם על המלכות. וי"ל לפי שבכר היה עבודה בבכורים לכך נשתתפו עמו הבכורים לבטל דבריו של משה כדי שהם יהיו כהנים אבל על המלכות כלם מסכימים שיהא משה מלך כי בדין הוא שהוציא אותם ממצרים ועוד דלא כולם יהיו מלכים. ולכן לא נשתתפו עמו לחלוק על המלכות: י יש מקשים נ"ל לשבית ראיה מהכא דכתיב קרואי העדה וסתם גופא מנלן אלא מדכתיב נשיאי מטות והא הכא נמי נשיאי עדה כתיב וי"ל דאי לאו מקרא דהכא ה"א דלאו ראשי סנהדראות היו מדכתיב קריאי מועד ש"מ שלא היו נקראין לכל דבר שבקדושה אלא לעתים רחוקים לכן מביא ראיה מהתם שנקראים בכל פעם לכל דבר שבקדושה דכתיב קרואי עדה כלומר לכל דבר שצריכין העדה. והא דהוסיף רש"י וכיוצא בהם משום דהאנשים אשר נקבו בשמות לא היו כ"א י"ב נשיאי השבטים והנה היו חמשים ומאתים הוכרת

רש"י

עצמו לצד אחד להיות נחלק מתוך העדה ב לעורר על הכהונה וזהו שתרגם אונקלוס ואתפלג נחלק משאר העדה להחזיק במחלוקת וכן (איוב טו) מה יקחך לבך. לוקח אותך להפליגך משאר בני אדם. ד"א ויקח קרח ג משך ראשי סנהדראות שבהם בדברים כמו שנאמר (במדבר כ) קח את אהרן (הושע יד) קחו עמכם דברים: בן יצהר בן קהת בן לוי. ולא הזכיר בן יעקב שבקש רחמים על עצמו ד שלא יזכר שמו במחלוקתם שנאמר (בראשית מט) ובקהלם אל תחד כבודי והיכן נזכר שמו ה על קרח בהתיחסם על הדוכן בדברי הימים שנאמר (ד"ה א ו) בן אביאסף בן קרח בן יצהר בן קהת בן לוי בן ישראל (תנחומא) ו ודתן ואבירם. בשביל שהיה שבט ראובן שרוי בחנייתם תימנה ו שכן לקהת ובניו החונים תימנה נשתתפו עם קרח במחלוקתו ז אוי לרשע אוי לשכנו. ומה ראה קרח לחלוק עם משה ח נתקנא על נשיאותו ט של אליצפן בן עוזיאל (תנחומא) שמינהו משה נשיא על בני קהת על פי הדבור. אמר קרח אחי אבא ארבעה היו שנאמר (שמות ו) ובני קהת וגו' עמרם הבכור נטלו שני בניו גדולה אחד מלך ואחד כהן גדול מי ראוי ליטול את השניה לא אני שאני בן יצהר שהוא שני לעמרם והוא מנה נשיא את בן אחיו הקטן מכולם הריני חולק עליו ומבטל את דבריו מה עשה עמד וכנס ר"נ ראשי סנהדראות רובן משבט ראובן שכניו והם אליצור בן שדיאור וחביריו וכיוצא בו שנאמר נשיאי עדה קריאי מועד ולהלן הוא אומר (במדבר א) אלה קרואי י העדה והלבישן טליתות שכולן תכלת באו ועמדו לפני משה אמרו

פירוש ע"ט

שטייט אין פסוק אין פרשת וַיְחִי אַז יַעֲקֹב אָבִינוּ האט גֶבעטן אונ האט געזאגט בִּקְהָלָם אַל תֵּחַד כְּבוֹדִי דס איז טייטש אין דם איין זאמלונג פון דער קריג פון קֹרַח זאל ניט געאיינציגט אונ ניט גדאכט ווערן מיין כָּבוֹד. אָבֶער אַז די בְּנֵי קֹרַח האבן זיך מְיַחֵס געווען ביי דם דוכן אין דִּבְרֵי הַיָּמִים שטייט דארטן יוא בֶּן אֶבְיָאסָף בֶּן קֹרַח בֶּן יִצְהָר בֶּן קְהָת בֶּן לֵוִי בֶּן יִשְׂרָאֵל

וְאוֹן בַּר פֶּלֶת בְּנֵי רְאוּבֵן׃ ב וְקָמוּ לְאַפֵּי מֹשֶׁה וְגֻבְרַיָּא מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל

אֱלִיאָב וְאוֹן בֶּן־פֶּלֶת בְּנֵי רְאוּבֵן׃ ב וַיָּקֻמוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה וַאֲנָשִׁים מִבְּנֵי־יִשְׂרָאֵל

ת״א ויקמו לפני משה ואנשים מבני ישראל גם כו׳:

בעל הטורים

קרח לרפאו היה לו: (ב) ויקומו. בגימטריא לחלק: חמשים

רשי

טלית שכולה תכלת חייבת בציצית כו׳ או פטורה אמר להם חייבת התחילו לשחק עליו אפשר טלית של מין אחר חוט אחד של תכלת פוטרה זו שכולה תכלת לא תפטור את עצמה: בני ראובן. דתן ואבירם ואון

שפתי חכמים

לומר וכוונה בזה שכולם היו ראשי בני ישראל מהם נשיאי שבטים ומהם ראשי סנהדראות ומהני ג״ש ללמוד שהיו במדרגה של אליצור וחביריו ומבני קרח דהמשים ומאתים דלא היפה דוקא כי״ב אשר נקבו בשמות ולא כאחרים כיוצא בהן. רא״ם: כ דבסוף פרשת שלח לך כתיב ציצית וסמיך ליה ויקח קרח כלומר בשל ציצית. וא״ת והרי רש״י לא דריש סמיכות רק היכא שאינו מקומו כמו שפירשתי בפ׳ שלח לך. וי״ל שגם כאן אינו מקומו לפי מה שפירשתי שמחלוקתו של קרח היה בשביל נשיאותו של אליצפן וזה היה קודם נכיעסן מסר ה׳ א״כ למה נסמכה כאן היה לו לכתוב בפ׳ במדבר סיני לכך דרשינן סמיכות: ל שלא תפרש בני ראובן קאי על פלת ופלת הוא פלוא בן ראובן שמצינו במקום אחר ג״כ כמו ובני רק חוטים ובני פלוא אליאב אע״פ שאינו אלא אחד קרא אותו בלשון רבים. לכך פירש״י בני ראובן דתן ואבירם ואון בן פלת ופלת ג״כ מבני בניו של ראובן וכרא״ם כתב י״מ שכוונתו לומר שבני ראובן שב לדתן ולאבירם לבדם דלא לומר לא לאון כאלו אמר בני ראובן דתן ואבירם הם. אבל און בן פלת הוא ולא מבני ראובן. וי״מ שכוונתו שאדרבא איפוך גם לאון שלא תאמר שבני ראובן ישוב לדתן ולאבירם ולא לאון הואיל ולא מצינו נזכר בשום מקום לא און

פירוש ע״ט

דתן ואבירם אונ דתן מיט אבירם ואון בן פלת אונ דר זון פון פלת בני ראובן וואס זיי זענן גוועזן די קינדר פון שבט ראובן אונ זענן גוועזן שכנים צוא קהת מיט זיינע קינדר האבן זייא זיך מתחבר גוועזן מיט קרח אין דער מחלוקת דרום זאגט דר עולם אוי לרשע אוי לשכנו דס איז טייטש ווייא איז צו דעם רשע אונ וויא איז צו זיין שכן. נאר וויא פאלט אום קרח צו קריגן מיט משה ער האט זיך מתקנא גוועזן אויף דם וואס משה הט גמאכט אליצפן דעם זון פון עוזיאל פר אנשיא איבר דיא בני קהת דורך גאטס צווי. האט קרח גזאגט מיין עלטר פאטר קהת הט גהאט פיר זון עמרם אונ יצהר אונ חברון אונ עוזיאל עמרם דר בכור האבן זיינע צוויא זון גנומן גדולה משה איז איין מלך אונ אהרן איז אכהן גדול ווער געהער צו נעמן די גדולה וואס איז נאך דיא דאס איז דאס נשיאות בוודאי געהער איך צו נעמן ווארום מיין פאטר איז דר אנדרר פון עמרם. אונ משה הט גמאכט פר אנשיא אליצפן דעם זון פון עוזיאל וואס עוזיאל איז דער יונגסטר זון דרום וועל איך אויף שטיין אונ וועל קריגן אויף אים אונ וועל מבטל זיין זיינע רייד. וואס הט קרח גטאן הט ער צו נוף גזאמלט צוויא הונדרט מיט פופציג די עלצטע פון די סנהדרין דם מיינסטע זענן גוועזן פון שבט ראובן ווס זיי זענן גוועזן זיינע שכנים אליצור בן שדיאור מיט זיינע חברים אונ הט זיי אן גטאן טליתים פון אייטל תכלת אונ הט זייא גשטעלט פאר משה אונ האבן אים גפרעגט אזו אטלית וואס איז גאר פון תכלת צו בדארף זיין צווישן דיא ציצית אפדים פון תכלת אדר טייל דר טלית איז גאר פון תכלת בדארף שון צווישן די ציצית ניט זיין קיין פאדים פון תכלת הט משה גזאגט עס איז חייב האבן זיי אן גהובן פון אים צו שפעטן אונ צו לאכן אונ האבן גזאגט קען דען דס זיין אזו ווי דו זאגסט מה דאך אטלית פון אנדר מין אז עס איז פר האנדן צווישן דיא ציצית פון דעם טלית איין פאדים פון תכלת איז דם פטור אקלייד ווס איז גאר פון תכלת איז שון אבל שכן אז עס געהער פטור צו זיין אונ אט וואס דו זאגסט אז עס איז חייב מוז זיין אז דו טראכסט דאס אום פון דיין קאפ אונ כל אזאכן ווס דו טוסט טוסטו אלץ נאר פון דיין קאפ: (ב) ויקומו לפני משה אונ זיי האבן זיך גשטעלט כלומר דתן ואבירם אונ און בן פלת האבן זיך גשטעלט פר משה

ואנשים

יִשְׂרָאֵל חֲמִשִּׁים וּמָאתָיִם נְשִׂיאֵי
עֵדָה קְרִאֵי מוֹעֵד אַנְשֵׁי־שֵׁם׃
ג וַיִּקָּהֲלוּ עַל־מֹשֶׁה וְעַל־אַהֲרֹן
וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם רַב־לָכֶם כִּי כָל־
הָעֵדָה כֻּלָּם קְדֹשִׁים וּבְתוֹכָם
יְהוָה וּמַדּוּעַ תִּתְנַשְּׂאוּ עַל־קְהַל
יְהוָה׃ ד וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה וַיִּפֹּל עַל־
פניו

אונקלוס

יִשְׂרָאֵל מָאתָן וְחַמְשִׁין רַבְרְבֵי כְנִשְׁתָּא מְעַרְעֵי זְמַן אֱנָשִׁין דִּשְׁמָא׃ ג וְאִתְכְּנָשׁוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אַהֲרֹן וַאֲמָרוּ לְהוֹן סַגִּי לְכוֹן אֲרֵי כָל כְּנִשְׁתָּא כֻּלְּהוֹן קַדִּישִׁין וּבֵינֵיהוֹן שַׁרְיָא שְׁכִינְתָּא דַיְיָ וּמָא דֵין אַתּוּן מִתְרַבְרְבִין עַל קְהָלָא דַיְיָ׃ ד וּשְׁמַע מֹשֶׁה וּנְפַל עַל אַפּוֹהִי׃

ומליל

תא כי כל העדה כלם קדשים בה קה׃ וישמע משה בה קה׃

פירוש רשב״ם

(ב) קראי מועד. קוראים ושולחים בשבילם ליום המועד הקבוע למשפט בין איש לאיש׃ (ד) ויפול על פניו. לתפלה

בעל הטורים

ומאתים. נ״ל כשמים ידפן׃ קראי חסר י״ד שעברו על עשרת הדברות׃ אנשי שם. בחכמה ובעושר ונתחייבו כדור המבול חסר מעולם אנשי השם׃ (ד) וישמע משה. בגימטריא

שפתי חכמים

אלא פלת בכני ראובן. והוא דהם שני הפירושים שאלה והנ״ל בתכבתי׃ מ תיקן כזה הרבה פי׳ ורב שהוא שם כמו הרבה והוסיף יותר מדאי שבזולת זה יתכן לגמר שאותו הרבוי של קרת הוא ברחוי להם וגם הוסיף מלת לקחתם מפני שמלת לכם לבדה אין לה מובן בלתי שתחבר לה מלת לקחתם ומפני שהמחלוקת היתה על הלקיחה לכן אמר פה לקחתם לכם ולא מלת יש לכם ואמר יותר מדאי לא על מה שיש בידם גם פירש מלת לכם לעצמכם שבזולה זה יתכן שלקח וחלק לאחרים גם הוסיף מלת גדולה מפני שמלת הרבה נופל על השפלות כמו על הגדולה והמעלה לכן הוסיף מלת גדולה׃ נ כתב הרא״ם לא ידעתי למה לא פירש זה כמלת קדושים שהיו שהתקדשתם והייתם קדושים כי עם קדוש וגו׳. ונ״ל דהא״כ יש לו להשיב כאן אעפ״י שהעדה היא קדושה אבל משה ואהרן יש בהם קדושה יתירה שהם נביאים ושמעו הדבור מפי הקב״ה ל״פ כולם שמעו וגו׳׃ ס (נח״י) וה״פ אם לקחת אתה מלכות הוא כדין שאתה שמעת כל הדברות וכל העדה לא שמעו אלא אנכי ולא יהיה לך אבל מ״מ לא היה לך לברר לאחיך בהונה דהא אחיך לא שמע יותר מכל העדה וז״ש מדוע התנשאו שניכם אתה ואהרן והיה די בנשיאותך לבד. אבל לא תפרש שכוונתו היה לחלוק גם על המלכות דהא לא מצינו בכל הפרשה מחלוקת כ״א על הכהונה לבד׃ ע (ג״א) ואם רצה לחדש לכם דבר ג״כ היה אומר זה לכולם ולא לך בפרט שיהא אהרן כהן ואליצפן נשיא׃ פ וא״ת והא לעיל

רש״י

בן פלת׃ (ג) רב לכם. הרבה יותר מדאי לקחתם מ לעצמכם גדולה׃ כלם קדושים. (תנחומא) כולם שמעו נ דברים בסיני מפי הגבורה׃ ומדוע תתנשאו. אם לקחת אתה מלכות לא היה לך לברר לאחיך כהונה ס לא אתם לבדכם שמעתם בסיני ע אנכי ה׳ אלהיך כל העדה שמעו׃ (ד) ויפל על פניו. (תנחומא מ״כ) מפני המחלוקת פ שכבר זה

פירוש ע״ט

הָאֲנָשִׁים מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל אונ מאנן פון דיא קינדר יִשְׂרָאֵל חֲמִשִּׁים וּמָאתָיִם צוויי הונדרט מיט פופציג נְשִׂיאֵי עֵדָה די הארן פון דר עֵדָה קְרִאֵי מוֹעֵד די וואס ווערן גרופן צו אלע איין זאמלונג אַנְשֵׁי שֵׁם וואר הפטיגע מאנן כלומר זיי האבן אשם גהאט פר צדיקים׃ (ג) וַיִּקָּהֲלוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אַהֲרֹן אונ דיא האבן זיך איין גזאמילט אויף משה אונ אויף אהרן וַיֹּאמְרוּ אֲלֵיהֶם אונ האבן צו זיי גזאגט רַב לָכֶם דס איז פיל צו אייך כלומר איר הט צו אייך מער גדולה גנומן איידר עס גהער צו אייך כי וואָרום כָּל הָעֵדָה כֻּלָּם קְדוֹשִׁים די גאנצע

פירוש ע״ט

עֵדָה זענן הייליג וּבְתוֹכָם יְיָ אונ צווישן זיי איז גאט אוי מיר האבן אלע גהערט הקב״ה ריידן אויף דעם בארג סיני וּמַדּוּעַ תִּתְנַשְּׂאוּ עַל קְהַל יְיָ אונ ווארום ווילט איר זיך דר הייבן אויף דם קהל פון גאט. אז דו האסט דיר גנומן דס מלכות האסטו ניט גזאלט געבן דיין ברודר אהרן די כהונה ניט ... אליינט הט גהערט פון הקב״ה אָנֹכִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ נאר די עֵדָה האבן דס גהערט׃ (ד) וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה האט משה דס גהערט אז עס הייבט זיך אן אזו א מחלוקת וַיִּפֹּל עַל פָּנָיו איז ער גפאלן אויף זיין פנים ווארום דס האבן די

פָּנָיו: ה וַיְדַבֵּר אֶל־קֹרַח וְאֶל־כָּל־עֲדָתוֹ לֵאמֹר בֹּקֶר וְיֹדַע יְהוָה אֶת־אֲשֶׁר־לוֹ וְאֶת־הַקָּדוֹשׁ וְהִקְרִיב אֵלָיו וְאֵת אֲשֶׁר יִבְחַר־בּוֹ

ה מַלִּיל עִם קֹרַח וְעִם כָּל כְּנִשְׁתֵּהּ לְמֵימַר בְּצַפְרָא וִיהוֹדַע יְיָ יָת דְּכָשַׁר לֵהּ וְיָת דְּקַדִּישׁ וִיקָרֵב לִקְדָמוֹהִי וְיָת דִּי יִתְרְעֵי בֵהּ יְקָרֵב לְשִׁמּוּשֵׁהּ

רש״י

בידם סרחון רביעי צ חטאו בעגל (שמות לב) ויחל משה במתאוננים (במדבר יא) ויתפלל משה במרגלים (שם יד) ויאמר משה אל ה' ושמעו מצרים במחלוקתו של קרח נתרשלו ידיו משל לבן מלך שסרח על אביו ופייס עליו אוהבו פעם ופעמים ושלש כשסרח רביעית נתרשלו ידי האוהב ההוא אמר עד מתי אטריח על המלך שמא לא יקבל עוד ממני: (ס) בקר וידע וגו'. עתה (במדבר כב) ק עת שכרות הוא לנו ולא נכון להראות לפניו והוא היה מתכוין לדחותם שמא יחזרו בהם: בקר וידע ה' את אשר לו. לעבודת ר לויה: ואת הקדוש. לכהונה: והקריב. אותם אליו תנחומא. והתרגום מוכיח כן ויקרב לקדמוהי ש יקרב לשמושיה. ומדרשו בקר א"ל משה גבולות חלק הקב"ה בעולמו יכולים אתם להפוך בקר לערב כן תוכלו לבטל את זו שנאמר (בראשית א) ויהי ערב ויהי בקר ויבדל כך (דה"א כ"ג) ויבדל אהרן

שפתי חכמים

גבי מרגלים כתיב נמי ויפלו משה ואהרן על פניהם. וי"ל דלעיל י"ל דנפלו על פניהם להתפלל כיון דלא כתיב שם שהזכרו שום דבר י"ל שהתפללו אבל הכא כתיב וידבר אל קרח וגו' משמע שבשעת נפילתו דבר עמהם ולא התפלל א"כ למה נפל אלא מפני המחלוקת: צ וא"ת והרי לא היה להם רק ג' שהרי מחלוקת של קרח היה קודם מרגלים כמו שפירשתי לעיל בפ' שלח לך וי"ל דלעיל בפ' שלח לך פירש"י לפי פירוש הראשון שפירש"י בפ' ואלה הדברים ששם פירש"י וחצרות מחלוקתו של קרח אבל כאן פירש"י לדבר אחר שפי' שם וחצרות קאי על מרים א"כ יכול להיות שמרגלים היו לפני מחלוקת של קרח א"כ היה זה סרחון רביעי: ק שהיו עוסקין במחלוקת כל היום לכן אמר עת שכרות היא זו כמו שמצינו שכורת ולא מיין ה"מ אע"פ שלא שתו נקראו שכור והו קשה לרש"י למה לא עשה משה לעצמו דעת מיושבת לכן פירש"י הוא היה מכוין כו': ר דכתיב בהו והיו לי הלוים. וא"ת והלא לא היו חולקים רק על עבודת כהונה וי"ל כך אמר משה אם אומר להם ואת הקדוש לכהונה כיון שהם רואין שאין להם כח לחלוק על הכהונה יחלקו על הלוים וזה כדין מאחר שהיו בכורים והלוים באים תחתיהם ל"פ וכו': ש וה"ם בוקר ויודע ה' מי הוא אשר לו לעבודה כענין שנא' והיו לי הלוים ומי שהוא קדוש לכהונה כענין שנאמר ויבדל אהרן להקדישו קודש קדשים ולפי זה יתפרש מלת והקריב אליו בלי מובן לכן הוסיף מלת אותם ואיך יהיה זה שיקרב כל כה"ן היו המבקשים הכהונה ויקריבו הקטרת לפניו ומלת אליו כמו לפניו ואז יבחן מי הוא הקדוש וידעו הכל כי אהרן הוא הקדוש לכהונה כשיתקבל הקטרת שלו והלוים הם הראוים לעבודת הלוים כי כאשר ישרפו כל מקריבי הקטרת

פירוש ע״ט

שון דם פערדע מאל ווידר געשפעניגט אקעגן גאט עס איז אמשל צו אבן מלך ווס ער האט גזינדיגט אקעגן זיין פאטר איז גגאנגן אגוטר פריינד פון דם מלך אונ האט אים געבעטן ער זאל אים מוחל זיין אזו איז געוועזן צווייא אדר דרייא מאל אז דער זון האט דם פערדע מאל אקעגן פאטר גזינדיגט האט דר גוטר פריינד זיך געשעמט בעטן צו דם מלך אזו דא האבן שון די ישראל דרייא מאל גזינדיגט מיט דם עגל אונ מיט דיא מתאוננים אונ מיט דיא מרגלים אונ משה האט אלץ פאר זיי געבעטן אז גאט זאל זיי מוחל זיין אונ דיאס איז שון דם פערדע מאל האט שון משה מורא גהאט צו בעטן ווארום טאמר וועט הקב"ה אים שון ניט צו הערן דרום איז משה גפאלן אויף זיין פנים: (ה) וידבר אל קרח ואל כל עדתו לאמר אונ ער האט גערעט צו קרח אונ צו גאר זיין עדה אונ האט זייא אזו גזאגט בקר מארגן פריא וידע יי וועט גאט לאזן וויסן את אשר לו וועלכר עס איז צו אים כלומר וועמן ער האט אוס דר ווייל צו דער דינסט פון דר לויה ואת הקדוש אונ דעם היילגן כלומר וועמן ער האט אוס דר ווילט צו דר כהונה והקריב אליו וועט ער זיי גנעהנן צו זיך כלומר צו זיין דינסט ואת אשר יבחר בו אונ דעם ווס ער וועט אוס דר ווילן אין אים יקריב אליו וועט ער אים גנעהנן צו זיך. רש"י שרייבט פר וואס האט ער דם אפ גלייגט אוף מארגן. ער האט זיך מתכוין גוועזן זיי מדחה זיין ביז מארגן טאמר וועלן זייא חרטה האבן. דער מדרש שרייבט משה האט אזו גזאגט בקר אזו וויא איר קאנט ניט פר ענדרן פון טאג זאל ווערן נאכט אונ פון נאכט

מאג

בּוֹ יַקְרִיב אֵלָיו׃ ו זֹאת עֲשׂוּ קְחוּ־
לָכֶם מַחְתּוֹת קֹרַח וְכָל־עֲדָתוֹ׃
ז וּתְנוּ בָהֵן ׀ אֵשׁ וְשִׂימוּ עֲלֵיהֶן ׀
קְטֹרֶת לִפְנֵי יְהוָה מָחָר וְהָיָה
הָאִישׁ אֲשֶׁר־יִבְחַר יְהוָה הוּא
הַקָּדוֹשׁ רַב־לָכֶם בְּנֵי לֵוִי׃ ח וַיֹּאמֶר
משה

אונקלוס

לְשִׁמּוּשֵׁהּ׃ ו דָּא
עֲבִידוּ סַבוּ לְכוֹן
מַחְתְּיָן קֹרַח וְכָל
כְּנִשְׁתֵּהּ׃ ז וְהָבוּ
בְהוֹן אֶשָּׁתָא וְשַׁוּוּ
עֲלֵיהוֹן קְטֹרֶת בּוּסְמִין
קֳדָם יְיָ מְחַר וִיהֵי
גַּבְרָא דְּיִתְרְעֵי יְיָ הוּא
קַדִּישׁ סַגִּי לְכוֹן בְּנֵי
לֵוִי׃ ח וַאֲמַר מֹשֶׁה
לקרח

שפתי חכמים

ובתוכם היה קרח שהיה לוי ונשרף ויתבטל תרעומת הלויים והתרגום מוכיח כן שהראשון מתרגם לקדמוהי והשני לשימושיה ואליו שבפסוק שאחריו יתוייב שפירושו הוא לעבודת הכהונה. הרא"ם: ת רצה לומר מאחר שלא קראו הכתוב הוטא בנפשו א"כ בודאי היה לו איזה טעם שסמך עליו: א ורב

רש"י

להקדישו וגו': (ו) **זאת עשו קחו לכם מחתות.** מה ראה לומר להם כך אמר להם בדרכי עכו"ם יש נימוסים הרבה וכומרים הרבה וכולם (ס"א ואין כולם) מתקבצים בבית אחד אנו אין לנו אלא ה' אחד ארון אחד ותורה אחת ומזבח אחד וכהן גדול אחד ואתם ר"ן איש מבקשים כהונה גדולה אף אני רוצה בכך הא לכם תשמיש חביב מכל היא הקטרת החביבה מכל הקרבנות וסם המות נתון בתוכו שבו נשרפו נדב ואביהוא לפיכך התרה בהם והיה האיש אשר יבחר ה' הוא הקדוש כבר הוא בקדושתו וכי אין אנו יודעים שמי שיבחר הוא הקדוש אלא אמר להם משה הריני אומר לכם שלא תתחייבו מי שיבחר בו יצא חי וכולכם אובדים (במדבר רבה): **מחתות.** כלים שחותין בהם גחלים ויש להם בית יד: (ז) **רב לכם בני לוי.** דבר גדול אמרתי לכם. ולא טפשים היו שכך התרה בהם וקבלו עליהם לקרב הם חטאו על נפשותם שנא' את מחתות החטאים האלה בנפשותם. וקרח שפקח היה מה ראה לשטות זה ת עינו הטעתו ראה שלשלת גדולה יוצאה ממנו שמואל ששקול כנגד משה ואהרן אמר בשבילו אני נמלט וכ"ד משמרות עומדות לבני בניו כולם מתנבאים ברוח הקדש שנאמר (ד"ה א כה) כל אלה בנים להימן אמר אפשר כל הגדולה הזאת עתידה לעמוד ממני ואני אדום לכך נשתתף לבא לאותה חזקה ששמע מפי משה שכולם אובדים ואחד נמלט. אשר יבחר ה' הוא הקדוש טעה ותלה בעצמו ולא ראה יפה לפי שבניו עשו תשובה ומשה היה רואה. תנחומא: **רב לכם.** דבר גדול נטלתם בעצמכם א לחלוק על הקב"ה: (ח) **ויאמר משה אל קרח שמעו נא בני לוי.** התחיל לדבר עמו דברים רכים

פירוש ע"ט

טאג אזו קענט איר ניט מבטל זיין אז אהרן זאל קיין כהן ניט זיין: (ו) זאת עשו דס טוט קחו לכם מחתות נעמט אייך פייאר פאנן קרח וכל עדתו דו קרח מיט דיין עדה: (ז) ותנו בהן אש אונ גיט אין זיי פייער ושימו עליהם קטורת אונ טוט אוף זיי קטורת לפני יי צו פר גאט מחר מארגן והיה אונ עם וועט זיין האיש אשר יבחר יי דר מענטש וואס גאט וועט אין אים אוס דער וויילן הוא הקדוש ער איז דער היילגר וואס ער איז פון פריר אין זיין קדושה. רש"י שרייבט משה האט צו זיי אזו גזאגט מיר האבן ניט מער גאר איין גאט אונ איין ארון אונ איין תורה אונ איין מזבח אונ איין כהן גדול אונ איר זענט צווייא הונדערט מיט פופציג מאן איר ווילט אלע זיין כהנים גדולים אונ איך בין

פירוש ע"ט

אוך דר צו מרוצה נעמט אייך די עבודה פון קטורת וואס זיא איז ביי הקב"ה גליבט מער פון אלע עבודות אונ זייט מקריב פר גאט אונ אין די קטורת איז פר האנדן סם המות וואס דורך דעם איז פר ברענט גווארן נדב מיט אביהוא דרום האט זיי משה אהתראה גטאן אונ הט זיי גזאגט איר זאלט וויסן אז איר וועט אלע מקריב זיין דיא קטורת דער מענטש וואס גאט וועט אין אים אוס דער וויילן דער וועט בלייבן לעבן אונ איר אלע וועט פרלארין ווערן רב לכם בני לוי גנוג צו אייך איר קינדר פון לוי כלומר איר האט אגרוסי זאך אויף זיך גנומן צו קריגן אויף הקב"ה אדר אזו איז דר פשט רב לכם בני לוי איך הב אייך דא גזאגט אגרויסע זאך אונ איר זאלט

לקרח שמעו כען בני
לוי : ט הזער לכון
ארי אפרש אלהא
דישראל יתכון
מכנשתא דישראל
לקרבא יתכון קדמוהי
למפלח ית פלחן
משכנא דיי ולמיקם
קדם

משה אל־קרח שמעו־נא בני לוי׃
ט המעט מכם כי־הבדיל אלהי
ישראל אתכם מעדת ישראל
להקריב אתכם אליו לעבד את־
עבדת משכן יהוה ולעמד לפני
העדה

רש״י

כיון שראהו קשה עורף אמר עד שלא ישתתפו שאר השבטים ויאבדו עמו אדבר גם אל כולם התחיל לזרז בהם שמעו נא בני לוי : (ט) ולעמד לפני העדה.

שפתי חכמים

דהכא פירש״י שהוא תואר כמשפט וחסר הדבר המתואר ומלת רב כראשון פי׳ אותו הרבה שפי׳ שם ולא תואר מפני שסם היה קרח החולק על ריבוי המעלות שלקחו לעצמם לכן פירשו מענין רבוי וכאן תמיהת משה לא היתה רק על גודל עזות פניכם לחלוק על הקב״ה לכן פי׳ מלת רב דהכא מענין גודל ובלי תוספת נטלתם אין מובן מאמר רב לכם ואמר

פירוש ע״ט

זיך דם ניט האלטן פר גרינג. רש״י שרייבט
ולא פקחים היו זענן זייא דען ניט געווען קיין
נארנים אז ער הט זיי אזו מתרה געווען אונ
זייא האבן אוף זיך מקבל געווען ווארום זייא
האבן אליין זייער נפש מפקיר געווען. אונ קרח
איז דאך אבר אקלוגער מענטש געווען ווי פאלט
ער אום דם נארישקייט צו טאן איז דר תירוץ
מחמת ער האט גוועסט אז עס וועט פון אים
ארוס קומן שמואל הנביא הט ער זיך גטראכט
דם וואס משה זאגט אז אלע וועלן פרלארן
ווערן נאר איינר וועט בלייבן וועט ער זיין
דער איינר אבר ער הט זיך טועה געווען ער
הט ניט גוועסט אז זיינע קינדר וועלן תשובה
טאן אונ וועלן בלייבן לעבן אונ פון זיי וועט
ארוס קומן שמואל הנביא אבר משה הט דם
גזעהן : (ח) ויאמר משה אל קרח הט משה גזאגט
צו קרח משה הט אן גהובן ריידן צו קרח
ווייכע רייד אז ער הט גזעהן אז עס העלפט
ניט האט משה מורא גהאט טאמר וועט דר
גאנצר שבט זיך משתתף זיין מיט אים אונ
וועלן אוך קריגן האט אים באנק גטאן זייא
זאלן אלע ניט פרלארן ווערן האט ער אן
גהובן צו ריידן צום גאנצן שבט אונ הט גזאגט שמעו נא בני לוי הערט צו איר קינדר פון לוי :
(ט) המעט מכם איז דען דס ווייניג פר אייך דם כבוד וום איר הט וום גאט הט אייך צו גטיילט
כי הבדיל אלהי ישראל אתכם אז דר גאט פון ישראל האט אייך אפ גשייד פון דר עדה פון ישראל
להקריב אתכם צו מאכן גנעהנן אייך אליו צו זעך לעבוד צו דינן את עבודת משכן יי די דינסט פון

משלי ישראל

(ויאמר משה אל קרח וכו׳) האט משה גזאגט צו קרח
(המעט מכם כי הבדיל אלהי ישראל וגו׳ להקריב
אתכם אליו וגו׳ ובקשתם גם כהנה לכן אתה וכל עדתך
הנועדים על יי) עס איז אמשל איין שר האט גהאט פיל
פעלדר האט ער ארוף גווארפן דיא ארבעט פון דיא
פעלדר אוף דיא פוערין זיי זאלן בייא ארבעטן די פעלדר
אונ דיא פוערין האבן ביי ארבעט דיא פעלדר ביז דיא
תבואה איז אוף גוואקסן אונ זייא האבן דיא תבואה אפ
גשניטן אונ האבן מיט דיא וועגן גבראכט דיא תבואה
צוא דעם שר אונ האבן זיך גאר ניט איבר גלאזט פון
דר תבואה אונ דער שר האט גאר ניט אויבאכט געגעבן
אוף דיא פוערין בייא דער ארבעט ווארום ער האט זיי
גגלייבט אז דיא וועלן פאר גווים ניט גנבינן אונ דער
מנהג פון דעם שר איז געווען אז ער האט צוא טיילט דיא
פעלדר איטליכן פוער ווערלוג זיין כח וואס ער קען בייא
ארבעטן איינם האט ער געגעבן צווייא פעלדר איינם דריי
איינם נאר איינס אמאל איז אפוער גקומען צוא דעם שר
אונ זאגט אים פאר וואס זאל איך בייא דיר זיין ערגער
פון די אנדרע פוערין די אנדרע פוערין האסטו איטליכן
געגעבן צווייא פעלדר און דרייא פעלדר צוא ארבעטן אונ
מיר האסטו נאר געגעבן איין פעלד צוא בייא ארבעטן אז
דר שר האט דר הערט דיא רייד פון דעם פוער האט
ער גהייסן מען זאל דאס איינע פעלד אוך צוא נעמן בייא
דעם פוער קומט צוא לופן דער פוער אונ זאגט צום שר
ניט גנוג דוא האסט מיר ניט מוסיף געווען קיין פעלדר
אזו וויא איך האב דיך געבעטן האסטו נאך בייא מיר דיס

הָעֵדָה לְשָׁרְתָם׃ י וַיַּקְרֵב אֹתְךָ
וְאֶת־כָּל־אַחֶיךָ בְנֵי־לֵוִי אִתָּךְ
וּבִקַּשְׁתֶּם גַּם־כְּהֻנָּה׃ יא לָכֵן
אַתָּה וְכָל־עֲדָתְךָ הַנֹּעָדִים עַל־
יְהוָה וְאַהֲרֹן מַה־הוּא כִּי תַלִּונוּ
תלינו קרי עָלָיו׃ יב וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה לִקְרֹא
לְדָתָן וְלַאֲבִירָם בְּנֵי אֱלִיאָב
ויאמרו

ת"א וישלח משה לקרא לדתן ולאבירם בני אליאב מועד קטן יד׃

אונקלוס

קֳדָם כְּנִשְׁתָּא לְשַׁמָּשׁוּתְהוֹן׃ י וְקָרֵב יָתָךְ וְיָת כָּל אֲחָךְ בְּנֵי לֵוִי עִמָּךְ וּבָעַן אַתּוּן בָּעַן אַף כְּהֻנְּתָא רַבְּתָא׃ יא בְּכֵן אַתְּ וְכָל כְּנִשְׁתָּךְ דְּאִזְדַּמַּנְתּוּן עַל יְיָ וְאַהֲרֹן מָא הוּא אֲרֵי אִתְרַעַמְתּוּן עֲלוֹהִי׃ יב וּשְׁלַח מֹשֶׁה לְמִקְרֵי לְדָתָן וְלַאֲבִירָם בְּנֵי אליאב

פירוש רשב"ם

להפלה ושם נאמר לו מה שאמר לקרח: (יא) לכן אתה

בעל הטורים

מלמד כי השוהו בפסח : (י) ובקשתם . ג' ובקשתם גם כהונה ובקשתם משם את ה' אלהיך ובקשתם אותי וגו' בירמיה על הגלות כשתבקשו אותי בגלות בתשובה ותגאלו אז. ובקשתם גם כהונה שהיא בטלה מהם כ"ז שאתם בגלות : (יא) הלינו

שפתי חכמים

בעצמכם ולא לעצמכם כדלעיל מפני שבעזות שהוא כדבר הגדול בעיניו היא דבוקה בעצמם ולא לקוחה מן החוץ לכך פי' לכם בעצמכם ולעיל הוא לקיחה כי הסררה שלקחו היה מן החוץ לכך פירש לכם לעצמכם: ב לא ויקרב אותך אליו שהכל אמר להקריב אתכם אליו : ג פי' אין הלמ"ד שורש כמו באל"ף שבמלת אכן שהיא מלה מורכבת מאך וכן והכ"ף מורכבת לכ"ף ממלת אך ולכ"ף ממלת כן אבל למ"ד של

רש"י

לשיר על הדוכן : (י) ויקרב אתך. לאותו שירות שהרחיק ממנו שאר ב עדת ישראל: (יא) לכן. בשביל כך ג אתה וכל עדתך הנועדים אתך על ה' כי בשליחותו עשיתי לתת כהונה לאהרן ולא לנו הוא המחלוקת הזה : (יב) וישלח משה וגו'. (סנהדרין קי) מכאן שאין מחזיקין במחלוקת שהיה משה מחזר אחריהם להשלימם

משלי ישראל

איינע פֶּעלְד אוּךְ צוּא גנוּמֶן עֶנְטְפֶּערְט דֶר שַׂר פוּן דַיין בַּקָשָׁה וָואס דוּא בֶּעטְסְט מִיךְ פַאר שְׁטֵייא אִיךְ. אַז דוּא פִּיסְט אַגַנָב דְרוּם ווילְסְטוּ מֶער פֶעלְדֶר זָאלְכֶם קֶענֶן מֶער גַנְבִינֶן ווארוּם וָוען דוּא זָאלְסְט זַיין אַיין עֶרְלִיכֶר מֶענְטְשׁ אוּנ זָאלְסְט נָאר מַיינֶן בֶּאֱמֶת מִיר צוּא אַרְבֶּעטֶן גְטְרַייא נָאךְ וָואס דַארְפְסְטוּ בֶּעטֶן מֶער פֶעלְדֶר צוּא. בַּייא אַרְבֶּעטֶן עֶס וָואלְט גְנוּג גֶוועֶן פַאר דִיר. דָאס אַיינֶע פֶעלְד אַבִּיא דוּא טוּסְט מַיין רָצוֹן נָאר מִן הַסְתָּם מֵיינְסְטוּ פוּן דַיינֶם וֶוענֶן דוּא זָאלְסְט הָאבֶן מֶער צוּא גַנְבִינֶן. אוּנ מֵיינְסְט נִיט מַיין טוֹבָה דְרוּם הָאבּ אִיךְ גֶהֵייסֶן דָאס אַיינֶע פֶעלְד אוֹיךְ צוּא נֶעמֶן בַּייא דִיר. דֶר נִמְשָׁל אִיז אַזוֹ גָאט הָאט אַיין גְפֵיילְט דִיא עֲבוֹדָה פוּן דֶעם מִשְׁכָּן צוּא. דִיא בְּנֵי לֵוִי הָאט עֶר גֶגֶעבֶּן אַיין עֲבוֹדָה. אַז דִיא יוֹחָן הָאבֶּן גְצוֹגֶן אִין דֶר מִדְבָּר פוּן אַיין אָרְט אוֹיף דֶעם אַנְדֶרֶן אָרְט זָאלֶן דִיא בְּנֵי לֵוִי צִיא נֶעמֶן דָאס מִשְׁכָּן אוּן טְרָאגֶן דָאס מִשְׁכָּן אוּנ צוּ נוֹיף שְׁטֶעלֶן אוּנ אַהֲרֹן מִיט זַיינֶע קִינְדֶר הָאט גָאט אָפּ

פירוש ע"ט

דֶעם מִשְׁכָּן פוּן גָאט וְלַעֲמוֹד לִפְנֵי הָעֵדָה אוּנ אִיר זָאלְט שְׁטֵיין פַר דֶר עֵדָה לְשָׁרְתָם צוּ בַּאדִינֶן זֵיי כְּלוֹמַר אִיר זָאלְט זִינְגֶן דֶם שִׁיר פַר גָאט׃ (י) וַיַּקְרֵב אוֹתְךָ אוּנ עֶר הָט גְמַאכְט גֶנֶעהֶנֶן דִיךְ דָאס מֵיינְט מֶען קֹרַח וְאֶת כָּל אַחֶיךָ אוּנ אַלֶע דַיינֶע בְּרִידֶר בְּנֵי לֵוִי דִי קִינְדֶר פוּן לֵוִי אִתָּךְ מִיט דִיר דִי גַאנְצֶע עֵדָה הָט גָאט מַרְחִיק גֶוועֶן פוּן דֶער דִינְסְט נָאר דִיךְ מִיט דַיינֶע בְּרִידֶר הָט עֶר גֶנֶעהֶנְט דֶר צוּ וּבִקַּשְׁתֶּם גַּם כְּהֻנָּה וְווילְט אִיר נָאךְ הָאבֶּן דִי כְּהוּנָה אַז אִיר זָאלְט זַיין כֹּהֲנִים׃ (יא) לָכֵן דְרוּם אַתָּה דוּ וְכָל עֲדָתְךָ אוּנ גָאר דַיין עֵדָה הַנֹּעָדִים וָוס זֵיי הָאבֶּן זִיךְ אַיין גְזַאמִילְט מִיט דִיר צוּ קְרִיגֶן עַל יְיָ דָאס קְרִיגְט אִיר אוֹיף גָאט אוּנ נִיט אוֹיף אוּנְז ווארוּם מִיט גָאטְס שְׁלִיחוּת הָאבּ אִיךְ דָס גְטָאן וָואס אִיךְ הָאבּ גֶגֶעבֶּן דִי כְּהוּנָה צוּ אַהֲרֹן וְאַהֲרֹן מַה הוּא אוּנ אַהֲרֹן וָואס אִיז עֶר שׁוּלְדִיג כִּי תַלִּינוּ עָלָיו וָואס אִיר קְרִיגְט אוֹיף אִים׃ (יב) וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה לִקְרֹא לְדָתָן וְלַאֲבִירָם בְּנֵי אֱלִיאָב צוּ רוּפֶן צוּ דָתָן וַאֲבִירָם

וַיֹּאמְרוּ לֹא נַעֲלֶה׃ יג הַמְעַט כִּי הֶעֱלִיתָנוּ מֵאֶרֶץ זָבַת חָלָב וּדְבַשׁ לַהֲמִיתֵנוּ בַּמִּדְבָּר כִּי־תִשְׂתָּרֵר עָלֵינוּ גַּם־הִשְׂתָּרֵר׃ שני יד אַף לֹא אֶל־אֶרֶץ זָבַת חָלָב וּדְבַשׁ הֲבִיאֹתָנוּ וַתִּתֶּן־לָנוּ נַחֲלַת שָׂדֶה וָכָרֶם הַעֵינֵי הָאֲנָשִׁים הָהֵם תְּנַקֵּר

לא

ת"א העיני האנשים ההם תנקר לא:

אונקלוס

אֱלִיאָב וַאֲמָרוּ לָא נִסַּק׃ יג הַזְעֵר אֲרֵי אַסֵּקְתָּנָא מֵאַרְעָא עָבְדָא חֲלַב וּדְבַשׁ לְקַטָּלוּתָנָא בְּמַדְבְּרָא אֲרֵי אִתְרַבְרַבְתְּ עֲלָנָא אַף אִתְרַבְרָבָא׃ יד בְּרַם לָא לְאַרְעָא עָבְדָא חֲלַב וּדְבַשׁ אַעֵלְתָּנָא וִיהַבְתְּ לָנָא אַחֲסָנַת חַקְלִין וְכַרְמִין הַעֵינֵי גֻּבְרַיָּא הָאִנּוּן

תשלת

בעל הטורים

שלא. תלונו כתיב ו' לפי שהרהרו על רבם: (יד) העיני. ב' במס' העיני האנשים ההם ואידך העיני בשר לך מלמד שדתן ואבירם היו דברים כלפי מעלה אלא שכינה הכתוב עליהם ולפי הפשט העיני האנשים ההם תנקר שאתה רוצה לעשות אותנו עורים ועינים לנו שכבר אמרת להביא אותנו אל ארץ זבת חלב ודבש ועתה אתה אומר להמיתנו במדבר:

פירוש רשב"ם

וכל עדתך. הם אותם הנועדים על ה': (יב) ויאמרו לא נעלה. אליך למשפט לשון עלייה רגיל לומר אצל הליכה אל השופטים ועלתה יבמתו השערה. ויעלו אליה בני ישראל למשפט. ובעז עלה השער: (יג) גם השתרר. גמין שבתורה הפוכין כי גם תשתרר עלינו גם השתרר. וכן וברכתם גם אותי גם תברכו אותי. וכן ויאהב גם את רחל וגם אהב את רחל. גם אותך הרגתי. גם הרגתי אותך: (יד) העיני האנשים ההם תנקר. כסבור אתה שאלו האנשים אשר מתרעמים עליך אין להם עינים לראות

רש"י

בדברי שלום: לא נעלה. פיהם הכשילם שאין להם אלא ירידה: ותתן לנו. הדבר מוסב על לא האמור למעלה כלומר לא הביאותנו ולא נתת לנו נחלת שדה וכרם אמרת לנו (שמות ג) אעלה אתכם מעני מצרים ד אל ארץ וגו' משם הוצאתנו ולא אל ארץ זבת חלב ודבש הביאותנו אלא גזרת עלינו להמיתנו במדבר שאמרת לנו (במדבר יד) במדבר הזה יפלו פגריכם: העיני האנשים ההם תנקר וגו'. אפילו אתה שולח לנקר את עינינו אם לא נעלה אליך ה לא נעלה: האנשים ההם. כאדם התולה קללתו בחבירו:

שפתי חכמים

מלת לכן הוא שימוש כלמ"ד אמרי לי אחי בשבילי אף כאן לכן בשביל כן: ד כלומר ולולא שנדר להם להביאם לא אמרו לו זה כי לא היה מחוייב להביאם והפך המקרא להורות שהיה המקרא ראוי להיות המעט כי העליתנו מארץ זבת חלב ודבש ולא אל ארץ זבת חלב ודבש הביאותנו להמיתנו כדי שתשתרר שלפי זה לא תצטרך למלת אף ולכן השמיטה אבל לפי סדר הכתוב צ"ל לא די שעשיתם לנו הרעה למות במדבר אלא אף הטובה שנדרת לנו לא עשית שאלו עשית לנו הטובה גם הרעה היינו מקבלים. באם נפרש כן היה קשה מה הוא שהתרעם על הטובה כיון שימותו מה להם לארץ זבת חלב ודבש לכן מהפך רש"י הכתוב כי לפי פירושו ישנה בני דברים ולא עוד אלא שנגזרת עלינו מיתה ודו"ק: ה דקשה

פירוש ע"ט

דִיא קִינְדֶר פוּן אֱלִיאָב. אוּנ דְרוּם הָאט עֶר נָאךְ זַיי גִשִׁיקְט עֶר הָט גִוָואלְט מִיט זַיי שָׁלוֹם מַאכְן אוּנ פוּן דַאנְן לֶערְנְן מִיר אַפ אַז מֶען גִהֶער נִיט מַחֲזִיק בְּמַחֲלוֹקֶת זַיין וַיֹּאמְרוּ הָאבְּן זַייא גִזָאגְט לֹא נַעֲלֶה מִיר וֶועלְן נִיט אוֹיף גֵיין כְּלוֹמַר מִיר וֶועלְן נִיט גֵיין צוּ משֶׁה אוּנ פַאר וָוס שְׁטֵייט דָא לָשׁוֹן לֹא נַעֲלֶה וָוארוּם דָאס מוּל הָט זַיי גִשְׁטְרוֹכְלְט כְּלוֹמַר זַיי וֶועלְן נִיט הָאבְּן קַיין עֲלִיָּה נָאר אַיְרִידָה. אוּנ הָאבְּן צוּ אִים אַזוֹי בַּאפוֹלְן: (יג) הַמְעַט אִיז דֶען דָאס וֵויינִיג וָואס דוּ הָאסְט גִטָאן כִּי הֶעֱלִיתָנוּ וָוס דוּ הָאסְט אוּנְז אוֹיף גִבְּרַאכְט מֵאֶרֶץ זָבַת חָלָב וּדְבַשׁ פוּן אַזוֹי אַלַאנְד וָוס טוּט רִינְן מִילְךְ אוּנ הָאנִיק לַהֲמִיתֵנוּ בַּמִּדְבָּר צוּ טֵייטְן אוּנְז אִין דֶער מִדְבָּר כִּי אַז תִשְׂתָּרֵר עָלֵינוּ הֶערְשְׁן אִיבֶּער אוּנְז גַם הִשְׂתָּרֵר דוּ וִוילְסְט הֶערְשְׁן: (יד) אַף אוֹיךְ לֹא אֶל אֶרֶץ זָבַת חָלָב וּדְבַשׁ הֲבִיאֹתָנוּ וַתִּתֶּן לָנוּ נַחֲלַת שָׂדֶה וָכָרֶם דוּ הָאסְט אוּנְז נִיט גִבְּרַאכְט צוּ אַלַאנְד וָואס טוּט רִינְן הָאנִיג אוּנ מִילֶעךְ אוּנ דוּ הָאסְט אוּנְז נִיט

משלי ישראל

גִטֵיילְט דִיא כְּהוּנָּה אָבֶּער אַצוּנְד אַז קֹרַח וָואס עֶר אִיז פוּן דִיא בְּנֵי לֵוִי הָאט גִקְרִיגְט אוֹיף דֶר כְּהוּנָּה אוּנ הָאט גִוָואלְט צוּא נֶעמְן דִיא כְּהוּנָּה אוֹיךְ פַר זָאל זַיין אַכֹּהֵן הָט

לֹ֥א נַעֲלֶֽה׃ טו וַיִּ֤חַר לְמֹשֶׁה֙ מְאֹ֔ד
וַיֹּ֙אמֶר֙ אֶל־יְהוָ֔ה אַל־תֵּ֖פֶן אֶל־
מִנְחָתָ֑ם לֹ֠א חֲמ֨וֹר אֶחָ֤ד מֵהֶם֙
נָשָׂ֔אתִי וְלֹ֥א הֲרֵעֹ֖תִי אֶת־אַחַ֥ד
מֵהֶֽם׃ טז וַיֹּ֤אמֶר מֹשֶׁה֙ אֶל־קֹ֔רַח
אַתָּה֙ וְכָל־עֲדָ֣תְךָ֔ הֱי֖וּ לִפְנֵ֣י יְהוָ֑ה
אתה

תְּשַׁלַּח לְעַוָּרָא לָא
נִסַּק׃ טו וּתְקֵיף לְמֹשֶׁה
לַחֲדָא וַאֲמַר קֳדָם יְיָ
לָא תְקַבֵּל בְּרַעֲוָא
קֻרְבַּנְהוֹן לָא חֲמָרָא
דְחַד מִנְּהוֹן שַׁחֲרִית
וְלָא אַבְאֵשִׁית יָת חַד
מִנְּהוֹן׃ טז וַאֲמַר
מֹשֶׁה לְקֹרַח אַתְּ וְכָל
כְּנִשְׁתָּךְ הֱווֹ זְמִינִין
לקדם

ת"א ויאמר משה אל קרח מועד קטן יז:

פירוש רשב"ם

המכשול הזה. שמארץ מצרים ארץ טובה העליתנו למות במדבר כי לא השלמת תנאי שלך להביאנו אל ארץ זבת חלב ודבש אלא באלו ארבעים שנה ימותו במדבר: לא נעלה. לפיכך לא נעלה אליך. כלל ופרט וחזר וכלל לא נעלה אמר תחלה. ואחר כך פירש למה וחזר וכלל לפיכך לא נעלה: (טו) אל תפן. אל תפנה: לא חמור אחד מהם נשאתי. אפילו חמור אחד לא נשאתי מהם

בעל הטורים

(טו) אל תפן. ג' במס' אל תפן אל מנחתם אל תפן אל קשי העם הזה אל תפן אל און פירוש הם קשי עם ודבריהם דברי און לפיכך אל תפן אל מנחתם: אחד מהם. ד' במס' ולא הרעותי את אחד מהם ואידך כי ישבו אחים יחדו ומת אחד מהם. יפי דבכך כדבר אחד מהם לטובה אם לא כעת מחר אשים את נפשך כנפש אחד מהם באליהו פירוש שמשה פייסו לקרח שידבר טובה ויחזור בו וכיון שלא רצה בו רמז

שפתי חכמים

שפיטא שאם ינקר עיניהם שלא יוכלו לעלות: ו ס"פ אפילו שעשן אל תעלה לפניך: ז דקשה לו דבקרא כתיב מנחה וקטרת אינה נקראת מנחה ופי' על התמידים שמקריב ג"כ מנחה עם התמיד: ח פי' לא שיהא מלת אחד הואר לחמור

רש"י

(טו) ויחר למשה מאד. נצטער עד למאוד: אל תפן אל מנחתם. לפי פשוטו הקטרת ו שהם מקריבים לפניך מחר אל תפן אליהם והמדרש אומר יודע אני שיש להם חלק בתמידי ז צבור אף חלקם לא יקובל לפניך לרצון תניחנו האש ולא תאכלנו: לא חמור אחד מהם נשאתי. לא חמורו של אחד מהם נטלתי ח אפי' (תנחומא) כשהלכתי ממדין למצרים והרכבתי את אשתי ואת בני על החמור והיה לי ליטול

משלי ישראל

משה גזאגט צו קֹרַח (הַמְעַט מִכֶּם) דאס בִּיסֶל כָּבוֹד וָואס גָאט האט אייך צו גטיילט דארף מען בייא אייך אוך צוא נעמן וָוארן וָוען אייער כַּוָּונָה זאל נאר זיין איר זאלט פאן אֲנַחַת רוּחַ פאר גָאט, האט איר זיך דיא עבודה וָואס גָאט האט אייך צוא גטיילט (כִּי הִבְדִּיל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֶתְכֶם לְהַקְרִיב אֶתְכֶם אֵלָיו לַעֲבוֹד אֶת עֲבוֹדַת מִשְׁכַּן יְיָ) וָוארן דר גָאט פון דיא יִשְׂרָאֵל הָ.ט. אייך אָפּ גשייד פון דער עֵדָה פון יִשְׂרָאֵל צוא מאכן גנעהנן אייך צוא זיך צוא דינן דיא דינסט פון דעם מִשְׁכָּן פון גָאט מִילָא הָט

פירוש ע"ט

גגעבן איין אַרְבּ פון פֶעלְדֶער אונ פון ווייְן גערטנער נאר דו האסט גוזר גוועזן אוף אונז מיר זאלן שטארבן אין דר מִדְבָּר האסט אונז גזאגט (בַּמִּדְבָּר הַזֶּה יִפְּלוּ פִגְרֵיכֶם) הַעֵינֵי אוב די אוגן הָאֲנָשִׁים הָהֵם תְּנַקֵּר פון די דאזיגע מענטשן וועסטו אוס שטעכן לֹא נַעֲלֶה וועלן מיר פארט ניט אוף גיין: (טו) וַיִּחַר לְמֹשֶׁה מְאֹד אונ עס האט גגרימט צו משה זייער כלומר ער האט זיך זייער מצער גוועזן וַיֹּאמֶר אֶל יְיָ אונ האט גזאגט צו גָאט אַל תֵּפֶן אֶל מִנְחָתָם דו זאלסט דיך ניט קערן צו זייער מִנְחָה כלומר די קְטוֹרֶת וואס זייא וועלן מארגן מַקְרִיב זיין פאר דיר זאלסטו דיך ניט קערן צו זייא. דר מִדְרָשׁ שרייבט אזו האט משה גזאגט איך ווייס אז זיי האבן אחֵלֶק אין דיא תְּמִידִים וואס מען איז אַלֶע טאג מַקְרִיב בעט איך דיך אז זייער הֵלֶק זאל ניט אן גנומן ווערן פר דיר לְרָצוֹן לֹא חֲמוֹר אֶחָד מֵהֶם נָשָׂאתִי איך האב אפילו איין איזיל ניט גנומן פון זיי אפילו בְּשַׁעַת אז איך בין גגאנגן פון מִדְיָן קיין מִצְרַיִם בין איך דאך גגאנגן פון זייערט וועגן האב איך פארט ניט גנומען נאר מיין איזיל וְלֹא הֲרֵעֹתִי אונ איך האב ניט שלעכטס גטאן אֶת אַחַד מֵהֶם אפילו איינעם פון זיי: (טז) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל קֹרַח הָט משה גזאגט צו קֹרַח הֱיוּ זייט לִפְנֵי יְיָ פאר גָאט אַתָּה דוא וְהֵם אונ די דיין עֵדָה וְאַהֲרֹן מָחָר אונ אַהֲרֹן זאלט

אַתָּה וָהֵם וְאַהֲרֹן מָחָר׃ יז וּקְחוּ ׀
אִישׁ מַחְתָּתוֹ וּנְתַתֶּם עֲלֵיהֶם
קְטֹרֶת וְהִקְרַבְתֶּם לִפְנֵי יְהוָה אִישׁ
מַחְתָּתוֹ חֲמִשִּׁים וּמָאתַיִם מַחְתֹּת
וְאַתָּה וְאַהֲרֹן אִישׁ מַחְתָּתוֹ׃
יח וַיִּקְחוּ אִישׁ מַחְתָּתוֹ וַיִּתְּנוּ עֲלֵיהֶם
אֵשׁ וַיָּשִׂימוּ עֲלֵיהֶם קְטֹרֶת וַיַּעַמְדוּ

פתח

קֳדָם יְיָ אַתְּ וְאִנּוּן
וְאַהֲרֹן מְחַר׃ יז וּסְבוּ
גְּבַר מַחְתִּיתֵהּ וּתְשַׁוּוּן
עֲלֵיהוֹן קְטֹרֶת בּוּסְמִין
וּתְקָרְבוּן קֳדָם יְיָ
גְּבַר מַחְתִּיתֵהּ מָאתָן
וְחַמְשִׁין מַחְתְּיָן וְאַתְּ
וְאַהֲרֹן גְּבַר מַחְתִּיתֵהּ׃
יח וּנְסִיבוּ גְּבַר
מַחְתִּיתֵהּ וִיהָבוּ עֲלֵיהוֹן
אִשָּׁתָא וְשַׁוִּיאוּ עֲלֵיהוֹן
קְטֹרֶת בּוּסְמִין וְקָמוּ

בתרע

פירוש רשב״ם

כאשר משתוררים על העם. ואם כן למה מפשיעים אותי בשררה ואם היה נקוד לא חמור אחד מהם פתרונו חית

רש״י

אותו החמור ט מםלהם לא נטלתי אלא משלי. ות״א שהלית לשון ארמי כך נקראת אנגריא של מלך שחוור: (טז) והם. י עדתך: (יז) והקרבתם וגו׳ איש

שפתי חכמים

ויהיה פירוש חמור אחד מהם שהם ישראל שעבדתי לי וקורא לישראל חמורים הגולה שיאמר כאלה רק חמור סמוך לאחד פי׳ חמור של אחד מהם ואמר נטלתי במקום נשאתי שלא תחשוב שנשאתי הוא ל׳ הרימותי: ט שהוצרכתי לחמור מ״מ לא לקחתי דאל״כ במאי מתהבכחת דילמא משום שלא היה לריך מ״ה לא לקח ואילו היה לריך היה לוקח: י וא״ת ושלא כתיב באותו פסוק אתה וכל עדתך. וי״ל לפי שקרת היה סבור שמשה ילך עמהם ואמר קרה אליו לא תלך עמנו כי אין בלבנו עליך אלא על אהרן אחיך ואז השיב משה ואמר לו אתה ואהרן והם מחר כו׳ מלאתי. והרא״ם פי׳ שלא נחשוב שמלת הם מורה על אנשים אחרים חוץ מהנזכרים לעיל ודהם ר״ן אים דומיא דאהרן שהוא חוץ מהנזכרים שסל״

פירוש ע״ט

איר זײַן מָארְגְן פַר גָאט׃ (יז) וּקְחוּ און נֶעמְט
אִישׁ אִיטְלִיכֶר מֶענְטְשׁ מַחְתָּתוֹ זַײַן פַײעֶר פַאן
וּנְתַתֶּם עֲלֵיהֶם קְטוֹרֶת און אִיר זָאלְט גֶעבְּן אוֹף דִיא
פַײאַר פַאנְן קְטוֹרֶת וְהִקְרַבְתֶּם לִפְנֵי יְיָ אִישׁ מַחְתָּתוֹ
און אִיטְלִיכֶר מֶענְטְשׁ פוּן אַיךְ זָאל גֶנֶעהְנְן
זַײַן פַײאַר פַאן פַאר גָאט חֲמִשִּׁים וּמָאתַיִם מַחְתּוֹת
צְווֵייא הוּנְדֶרְט מִיט פוּפְצִיג פַײאַר פַאנְן וְאַתָּה
וְאַהֲרֹן און דוּא קֹרַח און אַהֲרֹן זָאלְט אוֹךְ גֶנֶעמְן
אִישׁ מַחְתָּתוֹ אִיטְלִיכֶר מַאן זַײַן פַײאַר פַאן׃
(יח) וַיִּקְחוּ און זֵיי הָאבְּן גֶנוּמֶן אִישׁ מַחְתָּתוֹ אִיטְלִיכֶר
מַאן זַײַן פַײאַר פַאן וַיִּתְּנוּ עֲלֵיהֶם אֵשׁ און הָאבְּן
גֶגֶעבְּן אוֹף זֵייא פַײאַר וַיָּשִׂימוּ עֲלֵיהֶם קְטוֹרֶת און
הָאבְּן גֶטָאן אוֹף זֵיי קְטוֹרֶת וַיַּעַמְדוּ לִפְנֵי פֶּתַח אוֹהֶל
מוֹעֵד און זֵייא הָאבְּן זִיךְ גֶשְׁטֶעלְט אוֹף דֶער טִיר
פוּן דֶעם אוֹהֶל מוֹעֵד וּמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן און מֹשֶׁה מִיט
אַהֲרֹן הָאבְּן זִיךְ אוֹךְ גֶשְׁטֶעלְט אוֹף דֶער טִיר

משלי ישראל

איר זִיךְ מִיט עֶפִּים צוּא טָאן אַיין נַחַת רוּחַ צוּא גָאט (וּבִקַּשְׁתֶּם גַּם כְּהוּנָּה) ווילְט איר נָאךְ הָאבְּן דִיא כְּהוּנַּת איר וָאלְט זַײַן כֹּהֲנִים אוֹךְ. לָכֵן דְרוּם אַזוּ (וְאַתָּה וְכָל עֲדָתְךָ הַנּוֹעָדִים) דוּא מִיט דַײַן גַאנְצֶער עֵדָה וָואס זֵייא הָאבְּן זִיךְ אַיין גֶזַאמִילְט מִיט דִיר צוּא קְרִיגְן (עַל יְיָ) אִיז פַר גוֹיִים דִיא קְרִיג. אוֹף גָאט איר מֵיינְט דִיא כְּהוּנָּה נָאר פוּן אַייעֶר הֲנָאָה וָועגְן און איר מֵיינְט נִיט צוּא טָאן אַנַחַת רוּחַ צוּא גָאט. פוּנְקְט וויא דֶער שַׂר הָאט גֶזָאגְט צוּם פוֹעֵר וָואס עֶר הָאט פַאר לַאנְגְט נָאךְ פֶעלְדֶער:

נָאךְ אַיין מַאֲמַר זָאגְט דֶר מִדְרָשׁ קֹרַח אִיז גֶוָוארְן אִין מִצְרַיִם אַיין מְמוּנֶּה אִיבֶּר דִיא אוֹצְרוֹת דִיא שְׁלִיסְלֶן פוּן אַלֶע אוֹצְרוֹת זֶענֶן גֶוֶועזְן בַּייא אִים אִין דִיא הֶענְט אִיז עֶר אַיין עוֹשֶׁר גֶוָוארְן פוּן דִיא אוֹצְרוֹת און דוּרךְ דֶעם עֲשִׁירוּת הָאט עֶר גֶזִינְדִיגְט און הָאט גֶקְרִיגְט אוֹף דֶער כְּהוּנָּה אַצוּנְד לָאמִיר פַאר שְׁטֵיין עֶס אִיז דָאךְ פַאר הַאנְדְן פִיל עֲשִׁירִים און פוּן דֶעסְט וֶועגְן זִינְדִיגֶן זֵייא נִיט דְרוּם מוּז מֶען זָאגְן אַז דָאס עֲשִׁירוּת הָאט קֹרַח אַיין גֶזַאמִילְט מִיט אַיין חֵטְא אַצוּנְד דַארְף מֶען קְלֶערְן וָואס דֶער חֵטְא אִיז גֶוֶועזְן עֶר הָט זִיךְ גֶנוּמֶן דָאס עֲשִׁירוּת פוּן פַּרְעֹה נָאר דִיא זַאךְ אִיז אַזוּ עֶס אִיז אַמָּשָׁל אִין אַיְרִיד טָאג הָאבְּן זִיךְ אַיין גֶזַאמִילְט פִיל סוֹחֲרִים אִין אַיין שֶׁענְק פוּן מַשְׁקֶה און הָאבְּן זִיךְ גֶהֵייסְן גֶעבְּן מַשְׁקֶה אִיז גֶקוּמֶן אַ״ן גַנָּב און וַויל בַּייא זֵייא גַנְבִינֶן דָס גֶעלְט פוּן דֶר קֶעשִׁינֶע אִיז אוֹף גֶשְׁפַּאנְן דֶר שֶׁענְקֶער און וַויל דֶעם גַנָּב אַרוֹס שְׁטוֹפְן

פְּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וּמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן׃
יט וַיַּקְהֵל עֲלֵיהֶם קֹרַח אֶת־כָּל־
הָעֵדָה אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וַיֵּרָא
כְבוֹד־יְהוָה אֶל־כָּל־הָעֵדָה׃ ס
שלישי כ וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־
אַהֲרֹן לֵאמֹר׃ כא הִבָּדְלוּ מִתּוֹךְ
הָעֵדָה הַזֹּאת וַאֲכַלֶּה אֹתָם כְּרָגַע׃
ויפלו

בִּתְרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא
וּמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן׃
יט וְאַכְנֵשׁ עֲלֵיהוֹן קֹרַח
יָת כָּל כְּנִשְׁתָּא לִתְרַע
מַשְׁכַּן זִמְנָא וְאִתְגְּלִי
יְקָרָא דַייָ לְכָל כְּנִשְׁתָּא׃
כ וּמַלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה
וְעִם אַהֲרֹן לְמֵימָר׃
כא אִתְפְּרַשׁוּ מִגּוֹ
כְּנִשְׁתָּא הָדָא וַאֲשֵׁיצֵי
יָתְהוֹן כְּשָׁעָה׃
ונפלו

ת״א הבדלו מתוך ברכות כא. מגילה כג. סנהדרין עד:

פירוש רשב״ם

חמור של אחד מהם כמו אחד העם וכמו את אחד מהם:

בעל הטורים

לו שימות כעת מחר: (יט) ויקהל עליהם קרח. כמו שנאמר לאהרן כשנמשח ואת כל העדה הקהילו: (כא) כרגע. ב׳ במס׳ כאלו פרשה ואידך איך היו לשמה כרגע רמז לנ״ד עדת קרח אין להם חלק לעוה״ב היינו דכתיב היו לשמה

שפתי חכמים

כתיב אחריו וחמשים ומאתים מחתות ואתה וגו׳ שהם הנזכרים לעיל: ב דאל״כ איך הקהיל עליהם כל ישראל אל פתח אהל מועד והלא לא היו במחלוקת רק קרח ודתן ואבירם ור״ן איש דאילו היו מתחלה במחלוקת היו נקהלים גם הם על משה ועל אהרן אלא ע״כ בדברי ליצנות פתה אותם בלילה ההוא לבד: ל דק״ל הלא כבוד ה׳ תמיד שוכן במשכן. והרא״ם פי׳ לא שהשרה עליהם שכינה שהרי אמר הבדלו מתוך העדה

רש״י

מחתתו. החמשים והאחים איש שבהם: (יט) ויקהל עליהם קרח. (תנחומא) בדברי ליצנות כל הלילה ההוא ב הלך אצל השבטים ופתה אותם כסבורין אתם שעלי לבדי אני מקפיד איני מקפיד אלא בשביל כלכם אלו באין ונוטלין כל הגדולות לו המלכות ולאחיו הכהונה עד שנתפתו כלם: וירא כבוד ה׳. בא בעמוד ל ענן:

משלי ישראל

דר גנב בעם דתם שענקר ער זאל אים ניט ארום שטופן אונ זאגט איך בין ניט אזו וויא דיא אנדרע גנבים איך האב קיין מאל ניט גגנבית ביא איין יודן אפילו איין פרוטה ענטפרט דר שענקר צום גנב דוא שוטה אלדינג וואס דוא ווערסט ביא דיא סוחרים גנבינן איז גלייך וויא דו גגנבית ביא מיר ווארן זיי וועלן פר גוים ניט אוועק גיין פון דאנן ביז זיי וועלן פר שיכרן זייער געלט אונ עס ווערט זיי גאר ניט איבר בלייבן אונ אז דוא ווילסט ביי זיי גנבינן דס געלט איז גלייך וויא דו גגנבית ביא מיר דר נמשל איז אזו דאס געלט וואס קרח האט איין גזאמלט פון פרעה וואלט סייא וויא סייא ניט גבליבן ביי פרעה ווארן גאט האט צו גזאגט צו אברהם אז דיא יודן וועלן ארוס גיין פון מצרים מיט אגרוס פר מעגן מילא איז דאס גוועזן דר חטא פון דעם געלט פון קרח ווארן ווען קרח זאל ניט גוועזן צוא נעמן ביא פרעה דס געלט וואלט דס געלט גבליבן ביי די יודן אונ אז קרח האט צו גנומן דס געלט ביי פרעה איז גלייך פונקט וויא ער האט גגזילת ביי דיא יודן פונקט וויא דר שענקר האט גזאגט צום גנב מילא אצונד איז שון רעכט וואס דער מדרש זאגט אז קרח האט דורך זיין עשירות גזינדיגט אקעגן גאט ווארן דס עשירות איז אים נקומן מיט איין חטא וואס ער האט גגזילת דס געלט ביי די יודן:

פירוש עט

פון דעם אוהל מועד: (יט) וַיַּקְהֵל עֲלֵיהֶם קֹרַח אֶת כָּל הָעֵדָה לִפְנֵי פֶּתַח אוהל מועד האט קרח גמאכט איין זאמלן אויף זייא גאר דיא עדה צו דער טיר פון דעם אוהל מועד. רש״י שרייבט קרח איז אגאנצע נאכט ארום גגאנגן צוא דיא שבטים אונ האט זיי גזאגט איר מיינט רען אז איך קריג מיך פון מיינט וועגן אליין איך קריג מיך פון אייך אלע וועגן דיא דאזיגע קומן נעמן צו אלע גדולות משה האט זיך גנומן דאס מלכות אונ זיין ברודר אהרן האט ער גגעבן די כהונה אונ אזו האט קרח אגאנצע נאכט גרעט ביז ער האט זיי איבר גרעט זייא זאלן אלע קריגן אונ האט זייא איין גזאמלט צו דער טיר פון דעם אוהל מועד: (כ) וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן לֵאמֹר האט גאט גרעט צו משה אונ צו אהרן אזו צוא זאגן הִבָּדְלוּ שייד אייך אפ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת פון דר

כב וַיִּפְּלוּ עַל־פְּנֵיהֶם וַיֹּאמְרוּ אֵל
אֱלֹהֵי הָרוּחֹת לְכָל־בָּשָׂר הָאִישׁ
אֶחָד יֶחֱטָא וְעַל כָּל־הָעֵדָה תִּקְצֹף׃
ס כג וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃
כד דַּבֵּר אֶל־הָעֵדָה לֵאמֹר הֵעָלוּ
מִסָּבִיב לְמִשְׁכַּן־קֹרַח דָּתָן
וַאֲבִירָם׃ כה וַיָּקָם מֹשֶׁה וַיֵּלֶךְ אֶל־
דָּתָן וַאֲבִירָם וַיֵּלְכוּ אַחֲרָיו זִקְנֵי
יִשְׂרָאֵל׃ כו וַיְדַבֵּר אֶל־הָעֵדָה
לאמר

כב וּנְפַלוּ עַל אַפֵּיהוֹן
וַאֲמָרוּ אֵל אֱלָהּ
רוּחַיָּא לְכָל בִּשְׂרָא
גַּבְרָא חַד יְחוּב וְעַל
כָּל כְּנִשְׁתָּא יְהֵי רֻגְזָא׃
כג וּמַלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה
לְמֵימָר׃ כד מַלֵּל עִם
כְּנִשְׁתָּא לְמֵימָר
אִסְתַּלָּקוּ מִסְּחוֹר סְחוֹר
לְמַשְׁכְּנָא דְקֹרַח דָּתָן
וַאֲבִירָם׃ כה וְקָם
מֹשֶׁה וַאֲזַל לְוָת דָּתָן
וַאֲבִירָם וַאֲזַלוּ בַתְרוֹהִי
סָבֵי יִשְׂרָאֵל׃ כו וּמַלִּיל
עם

ת״א ויקם משה וילך אל סנהדרין קי :

בעל הטורים

כרגע ססו תמו ספו בסוכ״ז תמו לגוע״ב : (כו) תספו . ב׳ במס׳ פן תספו בכל חטאתם ואם הרעו תרעו גם אתם גם

פירוש רשב״ם

(כב) אלהי הרוחת. אתה מכיר רוחות ולבות שאר העם שלא פשעו : (כה) וילך אל דתן ואבירם. אולי יחזרו

רש״י

(כב) אל אלהי הרוחת. יודע מחשבות מ אין מדתך כמדת בשר ודם מלך בו״ד שסרחה עליו מקצת מדינה אינו יודע מי החוטא לפיכך כשהוא כועס נפרע מכולם אבל אתה לפניך גלויות כל המחשבות ויודע אתה מי החוטא: האיש אחד. הוא החוטא נ ואתה על כל העדה תקצוף. אמר הקב״ה יפה אמרתם אני יודע ומודיע מי חטא ומי לא חטא: (כד) העלו וגו׳. כתרגומו אסתלקו ס מסביבות משכן קרח: (כה) ויקם משה. (מדרש רבה)

שפתי חכמים

וגו׳ : מ לא אלהי הנשמות כמוכן מהרוחות שהם ענין זה לכאן ומה טעם האיש אחד יחטא הכא אחריו אבל פירושו היודע מחשבות והוכל לדעת מי החוטא וכו׳ : נ מפני שאין כוונתו על מי שיחטא להבא רק על זה המחלוקת שכבר היה קרח חוטא. אבל מלת תקצוף הוא כמשמעו שהרי עדיין לא קצף רק רצה לקצוף : ס והעלו כמו ילוזי עלה ולמ״ד למשכן נוסף ולכן כתב מסביבות במקום כנ״ל כדי שיסמוך למלת :

פירוש ע״ט

דאזיגר עדה ואכלה אותם כרגע אונ איך וועל זייא פאר לענדן אזו וויא איין אוגן בליק : (כב) ויפלו משה ואהרן אונ משה אונ אהרן זענן גפאלן על פניהם אויף זייער פנים ויאמרו אונ זיי האבן גזאגט אל גאט אלהי הרוחות לכל בשר דער גאט וואס ווייסט אלע גמיט כלומר ער ווייסט די מחשבות פון דיא מענטשין אונ דו ביסט ניט אזו וויא אמלך וואס אז אטייל פון זיין מדינה האבן אקעגן אים ווידר גשפעניגט שטראפט ער די גאנצע מדינה ווארום ער ווייסט ניט וועלכר עס הט גזינדיגט אונ וועלכר עס הט ניט גזינדיגט אבר דוא ווייסט דאך וואל אלע מחשבות אונ דו ווייסט ווער עס הט אקעגן דיר גזינדיגט שיקט זיך דס האיש אחד יחטא אז איין מענטש הט גזינדיגט ועל כל העדה תקצוף אונ אויף גאר דער עדה זאלסטו צערנן : (כג) וידבר יי אל משה לאמר האט גאט גרעט צו משה אזו צו זאגן : (כד) דבר אל העדה לאמר רייד צו דער עדה אונ זאלסט זייא אזו זאגן העלו טוט איך אפ מסביב למשכן קרח דתן ואבירם פון ארום דעם רואונג פון קרח אונ דתן ואבירם : (כה) ויקם משה איז משה אויף גשטאנן וילך אל דתן ואבירם אונ איז גגאנגין צו דתן ואבירם ווארום ער הט גטראכט טאמר וועלן זיי אים ניט קענן מעיז זיין אונ וועלן אויף הערן צו קריגן אבר זיי האבן דרוף ניט גפרעגט וילכו אחריו זקני ישראל זענן אים נאך גגאנגן דיא עלצטע פון די ישראל : (כו) וידבר משה אל העדה לאמר הט משה גרעט צו דער עדה

אונ.

לֵאמֹר סוּרוּ נָא מֵעַל אָהֳלֵי
הָאֲנָשִׁים הָרְשָׁעִים הָאֵלֶּה וְאַל־
תִּגְּעוּ בְּכָל־אֲשֶׁר לָהֶם פֶּן־תִּסָּפוּ
בְּכָל־חַטֹּאתָם׃ כז וַיֵּעָלוּ מֵעַל
מִשְׁכַּן־קֹרַח דָּתָן וַאֲבִירָם מִסָּבִיב
וְדָתָן וַאֲבִירָם יָצְאוּ נִצָּבִים פֶּתַח
אָהֳלֵיהֶם וּנְשֵׁיהֶם וּבְנֵיהֶם וְטַפָּם׃
כח וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה בְּזֹאת תֵּדְעוּן כִּי־
יְהוָה שְׁלָחַנִי לַעֲשׂוֹת אֵת כָּל־
הַמַּעֲשִׂים הָאֵלֶּה כִּי־לֹא מִלִּבִּי׃
אם

אונקלוס

עִם כְּנִשְׁתָּא לְמֵימַר
זורו כְּעַן מֵעִלָּוֵי
מַשְׁכְּנֵי גֻבְרַיָּא חַיָּבַיָּא
הָאִלֵּין וְלָא תִקְרְבוּן
בְּכָל דִּי לְהוֹן דִּלְמָא
תִלְקוּן בְּכָל חוֹבֵיהוֹן׃
כז וְאִסְתַּלָּקוּ מֵעִלָּוֵי
מַשְׁכְּנָא דְקֹרַח דָּתָן
וַאֲבִירָם מִסְּחוֹר סְחוֹר
וְדָתָן וַאֲבִירָם נְפָקוּ
קָיְמִין בִּתְרַע מַשְׁכְּנֵיהוֹן
וּנְשֵׁיהוֹן וּבְנֵיהוֹן
וְטַפְלְהוֹן׃ כח וַאֲמַר
מֹשֶׁה בְּדָא תִדְּעוּן אֲרֵי
יְיָ שַׁלְחַנִי לְמֶעְבַּד יָת
כָּל עוֹבָדַיָּא הָאִלֵּין
אֲרֵי לָא מֵרְעוּתִי׃
אם

ת"א סורו נא מעל שבועות לם: כי ה' שלחני מקידם שפר פד׃

פירוש רשב"ם

בתשובה: (כח) כי לא מלבי. שחינכתם בקטורת כשאמרתי

בעל הטורים

שלכהם שספו שאמר להם שאם לא יחזרו בהם שימותו הם

שפתי חכמים

שמשכן משני שסביב אינו נכתב: ע דק"ל מאי יצאו נצבים משמע לא יצאו כשהם יושבים רא"ם. ועוד י"ל מאי יצאו נצבים דמלת יצאו משמע הלכו ומלת נצבים משמע שעמדו ועל זה פי' רש"י להרף ולגדף: פ פירוש ושם כתיב אני חרפתי את מערכות אלהי ישראל: צ דאל"כ כל המעשים האלה ל"ל כא לא הלקו אלא על אהרן מאי כל המעשים האלה ואע"פ שאינם נזכרים לעיל הם מהמפורסמים להם וכאלו הם נזכרים. דאל"כ הרי הספק על המלכות והנביאות עדיין במקומה עומדת ומה שלא הזכיר המלכות משום שאין חולק

רש"י

כסבור שישאו לו פנים ולא עשו: (כז) **יצאו נצבים.** (תנחומא) בקומה זקופה ע לחרף ולגדף כמו (שמואל א יז) ויתיצב ארבעים יום פ דגלית: **ונשיהם ובניהם וטפם.** בא וראה כמה קשה המחלוקת שהרי ב"ד של מטה אין עונשין אלא עד שיביא שתי שערות וב"ד של מעלה עד כ' שנה וכאן אבדו אף יונקי שדים: (כח) **לעשות את כל המעשים האלה.** שעשיתי על פי הדבור צ לתת לאהרן כהונה

פירוש ע"ט

אונ הָט צוּ זַיי אַזוֹ גְזָאגְט סורו נָא קֶערְט אַייךְ אָפּ מֵעַל אָהֳלֵי הָאֲנָשִׁים הָרְשָׁעִים הָאֵלֶּה פוּן אָפּ דִיא גֶעצֶעלְטֶן פוּן דִי מַאנְן פוּן דִיא דָאזִגֶע רְשָׁעִים וְאַל תִּגְּעוּ בְּכָל אֲשֶׁר לָהֶם אוּנ אִיר זָאלְט נִיט אָן רִירִין אִין אַלְץ וָוס צוּ זַיי גְהֶער וָוארוּם פֶּן תִּסָּפוּ בְּכָל חַטֹּאתָם טָאמֶר וָועט אִיר אַיין גְטָאן וֶוערִן אִיבֶּר אַלֶע זַייעֶרִי זִינְד׃ (כז) וַיֵּעָלוּ אוּנ זַייא הָאבִּן זִיךְ אָפּ גְטָאן מֵעַל מִשְׁכַּן קֹרַח דָּתָן וַאֲבִירָם פוּן דֶעם רוּאוּנְג פוּן קֹרַח אוּנ דָתָן וַאֲבִירָם מִסָּבִיב פוּן אַרוּם וְדָתָן וַאֲבִירָם אוּנ דָתָן מִיט אֲבִירָם יָצְאוּ זֶענֶן אַרוּס גְגַאנְגְן נִצָּבִים זַיי הָאבִּן זִיךְ גְשְׁטֶעלְט פֶּתַח אָהֳלֵיהֶם אוּף דֶער טִיר פוּן זַייעֶר גְצֶעלְט הָאפִּירְדִיג צוּ קְרִיגְן מִיט מֹשֶׁה וּנְשֵׁיהֶם אוּנ זַייעֶרִי וַוייבֶּר וּבְנֵיהֶם אוּנ זַייעֶרִי קִינְדֶר וְטַפָּם אוּנ זַייעֶר קְלַיין גְזִינְד הָאבִּן אַלֶע זִיךְ אַרוּס גְשְׁטֶעלְט צוּ קְרִיגְן אַקֶעגְן מֹשֶׁה׃ (כח) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה הָט מֹשֶׁה גְזָאגְט בְּזֹאת תֵּדְעוּן דוּרְךְ דֶעם וֶועט אִיר וִויסְן כִּי יְיָ שְׁלָחַנִי לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל הַמַּעֲשִׂים הָאֵלֶּה אַז גָאט הָט מִיךְ גְשִׁיקְט צוּ טָאן דִיא מַעֲשִׂים צוּ מַאכְן אַהֲרֹן פַר אַכֹּהֵן גָדוֹל אוּנ דִיא קִינְדֶר פַר סְגָנֵי כְּהוּנָה אוּנ אֶלִיצָפָן פַר אַנָשִׂיא כִּי לֹא מִלִּבִּי נִיט פוּן מַיין הַארְצְן כְּלוֹמַר נִיט פוּן זִיךְ זֶעלְבֶּערְט׃

אם

כט אִם־כְּמוֹת כָּל־הָאָדָם יְמֻתוּן
אֵלֶּה וּפְקֻדַּת כָּל־הָאָדָם יִפָּקֵד
עֲלֵיהֶם לֹא יְהוָה שְׁלָחָנִי׃ ל וְאִם־
בְּרִיאָה יִבְרָא יְהוָה וּפָצְתָה
הָאֲדָמָה אֶת־פִּיהָ וּבָלְעָה אֹתָם
וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר לָהֶם וְיָרְדוּ חַיִּים
שְׁאֹלָה וִידַעְתֶּם כִּי נִאֲצוּ הָאֲנָשִׁים
הָאֵלֶּה אֶת־יְהוָה׃ לא וַיְהִי כְּכַלֹּתוֹ
לְדַבֵּר אֵת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
ותבקע

כט אִם כְּמוֹתָא דְכָל
אֱנָשָׁא יְמוּתוּן אִלֵּין
וּסְעָרָא דְכָל אֱנָשָׁא
יִסְתְּעַר עֲלֵיהוֹן לָא
יְיָ שַׁלְחַנִי: ל וְאִם
בְּרִיאָה יִבְרֵי יְיָ וְתִפְתַּח
אַרְעָא יָת פּוּמַהּ
וְתִבְלַע יָתְהוֹן וְיָת כָּל
דִּי לְהוֹן וְיֵחֲתוּן כַּד
חַיִּין לִשְׁאוֹל וְתִדְּעוּן
אֲרֵי אַרְגִּיזוּ גֻּבְרַיָּא
הָאִלֵּין קֳדָם יְיָ:
לא וַהֲוָה כַּד שֵׁיצִי
לְמַלָּלָא יָת כָּל פִּתְגָּמַיָּא
הָאִלֵּין וְאִתְבְּזַעַת
ארעא

ת"א אם כמות כל נדרים לט: ואם בריאה נדרים שם סנהדרין קי:

בעל הטורים

וקרח גדולה: (כט) ימותון. ב' כמות כל האדם ימותון והאלכן כנגד תבלה ויובלים כמו כן ימותון פי' אמר שתבלה ויובליה ימותון ביבלעו בס תחתם: ופקודת. ג' במסורה ופקודת כל האדם ופקודת משמרת ופקודת אלעזר בן אהרן בשביל שלא יכנס בפקודת אלעזר שבקשו כהונה ע"כ ופקודת כל האדם יפקד אמר משה בהקב"ה לא יעשה כאלו כמו שעושים לכל אדם שהוא פוקד עון אבות על בנים ועל שלשים ועל רבעים אלא שיענישם מיד: (ל) בריאה. ב' במס' נתלי לישני ואם בריאה ומהללו בריאה בשביל קרח לעדתו עד שהמשיכם אחריו כדאיתא בפרק חלק: כי נאצו האנשים

פירוש רשב"ם

אתה ואהרן איש מחתתו: (כט) לא ה' שלחני. אלא עשיתים מדעתי שצויתי להקטיר קטורת: (ל) ואם בריאה. חדשה יברא ה' בארץ כדכתיב כי ברא ה'

רש"י

גדולה ובמו סגני כהונה והלילפן נביא הקהתי: (כט) לא ה' שלחני. אלא אני עשיתי הכל מדעתי ובדין הוא הולך עלי: (ל) ואם בריאה. חדשה: יברא ה'. להמית אותם במיתה שלא מת בה אדם עד הנה ק ומה היא הבריאה ופצתה האדמה את פיה ותבלעם אז וידעתם כי נאצו הם את ה' ואני מפי הגבורה אמרתי ולבותינו פירשו

שפתי חכמים

עליו: כן תיקן בזה וכא כתיב אין כל הדבר סתה שהמש לכן

פירוש ע"ט

(כט) אם כמות כל האדם ימותון אלה אז דיא אלע מענטשן וואס קריגן וועלן שטארבן מיט דעם טוט וואס אלע מענטשן שטארבן ופקודת כל האדם אונ דם בפעלונג פון אלע מענטשן יפקד עליהם וועט אויף זייא בפעלט ווערן לא יי שלחני הט מיך גאט ניט געשיקט צו טאן די אלע זאכן נאר איך האב דם געטאן פון זעך זעלברט: (ל) ואם אונ אוב בריאה אנייע בשעפניש יברא יי וועט גאט באשאפן צו טייטן זייא מיט אזו אטוט וואס קיין שום מענטש איז נאך ביז אהער אזו ניט געשטארבן. אונ וואס וועט זיין דאס בשעפניש ופצתה האדמה את פיה דיא ערד וועט עפינן איר מול ובלעה אותם אונ זיא וועט איין

פירוש ע"ט

שלינגען זייא ואת כל אשר להם אונ אלץ וואס צו זייא געהער וירדו חיים שאולה אונ זייא וועלן גרעכט לעבעדיגער הייט אין דעם גרוב פון דעם גיהנם וידעתם וועט איר וויסן כי נאצו האנשים האלה את יי אז דיא דאזיגע מענטשן האבן דער צערינט גאט אונ דיא אלע זאכן וואס איך האב געטאן איז אלץ דורך גאטס צווי. אדר אזו איז דער פשט אם בריאה איז אנדערש בשאפן געווארן אמול צו דער ערד פון ששת ימי בראשית איז גוט אונ אוב ניט זאל גאט היינט בשאפן אמול ופצתה וכו': (לא) ויהי אונ עס איז געוועזן ככלותו לדבר את כל הדברים האלה אז ער הט פר לענדט צו ריידן דיא דאזיגע רייד ותבקע אונ עס איז ווארן

צו

וַתִּבָּקַע הָאֲדָמָה אֲשֶׁר תַּחְתֵּיהֶם׃
לב וַתִּפְתַּח הָאָרֶץ אֶת־פִּיהָ וַתִּבְלַע
אֹתָם וְאֶת־בָּתֵּיהֶם וְאֵת כָּל־הָאָדָם
אֲשֶׁר לְקֹרַח וְאֵת כָּל־הָרְכוּשׁ׃
לג וַיֵּרְדוּ הֵם וְכָל־אֲשֶׁר לָהֶם חַיִּים
שְׁאֹלָה וַתְּכַס עֲלֵיהֶם הָאָרֶץ
וַיֹּאבְדוּ מִתּוֹךְ הַקָּהָל׃ לד וְכָל־
יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר סְבִיבֹתֵיהֶם נָסוּ
לְקֹלָם כִּי אָמְרוּ פֶּן־תִּבְלָעֵנוּ
הָאָרֶץ׃ לה וְאֵשׁ יָצְאָה מֵאֵת יְהוָה
וַתֹּאכַל אֵת הַחֲמִשִּׁים וּמָאתַיִם

איש

אונקלוס

אַרְעָא דִּי תְחוֹתֵיהוֹן׃
לב וּפְתָחַת אַרְעָא יָת
פּוּמַהּ וּבְלָעַת יָתְהוֹן
וְיָת אֱנָשׁ בָּתֵּיהוֹן וְיָת
כָּל אֱנָשָׁא דִּי לְקֹרַח
וְיָת כָּל קִנְיָנָא׃
לג וּנְחָתוּ אִנּוּן וְכָל דִּי
לְהוֹן כַּד חַיִּין לִשְׁאוֹל
וַחֲפַת עֲלֵיהוֹן אַרְעָא
וַאֲבָדוּ מִגּוֹ קְהָלָא׃
לד וְכָל יִשְׂרָאֵל דִּי
בְסַחְרָנֵיהוֹן עֲרָקוּ
לְקָלְהוֹן אֲרֵי אֲמָרוּ
דִּלְמָא תִבְלְעִנָּנָא
אַרְעָא׃ לה וְאֶשָּׁתָא
נְפַקַת מִן קֳדָם יְיָ
וַאֲכָלַת יָת מָאתָן

וחמשין

ת״א ותפתח הארץ סנהדרין לו: וירדו הם וכל אשר עירובין יט: והכס עליהם סנהדרין קח: ואש יצאה מאת ה׳ סנהדרין קי:

פירוש רשב״ם

חדשה בארץ. שאינה כמיתת נדב ואביהוא: (לד) נסו לקולם. כשצעקו בשעת נפילה כדכתיב לקול נפלם

בעל הטורים

האלה. ר״ת הכהן על שבקשו כהונה: (לא) ותבקע. ד׳ במס׳ ותבקע האדמה ואידך ותבקע הארץ בקולם ותבקע העיר דירמיה ודמלכים על ירושלים ותבקע הארץ לקולם והיינו דכתיב וכל ישראל אשר סביבותיהם נסו לקולם ורמז להם דאיתא בעירובין שפתחה של גיהנם בירושלים ותבקע העיר פי׳ בירושלים שם והבקע האדמה וירדו שאולה: (לב) האדם אשר לקרח. ס״ת הרס מלמד שעשאן חרס על שנתחברו לקרח: (לג) ויאבדו. ב׳ במס׳ הכא ואידך ויאבדו כלי מלחמה

כיון

שפתי חכמים

פי׳ להמית אותם במיתה וכו׳: ר ר״ל דבוקעה לפה וכה עברה דברים נבראו בערב שבת בין השמשות ואחד מהן פי הארץ: ש פי׳ שהוא הקול היוצא מתוך הבקיעה כדמות רעם שמבהיל האנשים לברוח לא קול צעקתם בעת הבליעה שהוא

רש״י

(סנהדרין קו) אם בריאה פה לארץ מששת ימי בראשית ר מוטב ואם לאו יברא ה׳ (ר״ל יברא ה׳ הפה לכאן): (לד) נסו לקלם. בשביל הקול היוצא ש על בליעתן:

פירוש ע״ט

צו שְׁפַּאלְטְן הָאֲדָמָה דִיא עֶרְד אֲשֶׁר תַּחְתֵּיהֶם וָוס אוּנְטֶער זֵיי: (לב) וַתִּפְתַּח הָאָרֶץ אֶת פִּיהָ אוּנ דִי עֶרְד הָט גֶעעֶפִינְט אִיר מוֹל וַתִּבְלַע אוּנ זִיא הָט אַיין גְשְׁלוּנְגֶן אוֹתָם זֵייא וְאֶת בָּתֵּיהֶם אוּנ זֵייעֶר הוֹיז גֶזִינְד וְאֵת כָּל הָאָדָם אֲשֶׁר לְקֹרַח אוּנ אַלֶע דִיא מֶענְטְשְׁן וָוס הָאבְּן זִיךְ מְחֻבָּר גְוֶועזְן צוּ קֹרַח וְכָל הָרְכוּשׁ אוּנ גָאר זֵיין הָאבּ: (לג) וַיֵּרְדוּ אוּנ זֵיי הָאבְּן גְנִידֶערְט הֵם זֵייא וְכָל אֲשֶׁר לָהֶם אוּנ אַלְץ וָוס צוּ זֵיי חַיִּים לֶעבֶּעדִיגֶער הַייט שְׁאוֹלָה אִין גְרוּבּ פוּן דֶעם גֵיהִנָּם וַתְּכַס עֲלֵיהֶם הָאָרֶץ אוּנ דִי עֶרְד אִיז וָוארְן אוֹף זֵיי בַּדֶעקְט וַיֹּאבְדוּ אוּנ זֵיי זֶענֶען פַר לוֹרְן גְוָוארְן מִתּוֹךְ הַקָּהָל פוּן צְוִוישְׁן דֶעם אַיין זַאמְלוּנְג פוּן דִיא יִשְׂרָאֵל: (לד) וְכָל יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֵיהֶם אוּנ אַלֶע יִשְׂרָאֵל וָוס זֶענֶען גְוֶועזְן אַרוּם זֵיי נָסוּ זֶענֶען אַנְטְלָאפְן גְוָוארְן לְקוֹלָם פוּן וֶועגְן זֵייעֶר קוֹל וָוס זֵיי הָאבְּן גְשְׁרִיגֶן אִין דֶער שָׁעָה כִּי אָמְרוּ וָוארוּם זֵיי הָאבְּן גְטְרַאכְט פֶּן תִּבְלָעֵנוּ הָאָרֶץ טָאמֶער וֶועט אוּנְז אוֹךְ דִיא עֶרְד אַיין שְׁלִינְגֶן: (לה) וְאֵשׁ יָצְאָה מֵאֵת יְיָ אוּנ אַפַייעֶר אִיז אַרוּם גְנַאנְגֶן פוּן פַאר גָאט וַתֹּאכַל אוּנ עֶס הָט פַר

ברענט

אִישׁ מַקְרִיבֵי הַקְּטֹרֶת׃ ס
יז א וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃
ב אֱמֹר אֶל־אֶלְעָזָר בֶּן־אַהֲרֹן הַכֹּהֵן
וְיָרֵם אֶת־הַמַּחְתֹּת מִבֵּין הַשְּׂרֵפָה
וְאֶת־הָאֵשׁ זְרֵה־הָלְאָה כִּי קָדֵשׁוּ׃
ג אֵת מַחְתּוֹת הַחַטָּאִים הָאֵלֶּה
בְּנַפְשֹׁתָם וְעָשׂוּ אֹתָם רִקֻּעֵי פַחִים
צִפּוּי לַמִּזְבֵּחַ כִּי־הִקְרִיבֻם לִפְנֵי־
יְהוָה וַיִּקְדָּשׁוּ וְיִהְיוּ לְאוֹת לִבְנֵי
ישראל

ת״א את מחתות סנהדרין נב מגילה לט :

וְחַמְשִׁין גַּבְרָא מְקָרְבֵי
קְטֹרֶת בּוּסְמַיָּא :
א וּמַלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה
לְמֵימָר : ב אֱמַר
לְאֶלְעָזָר בַּר אַהֲרֹן
כַּהֲנָא וְיַפְרֵשׁ יָת
מַחְתְּיָתָא מִבֵּין יְקִידַיָּא
וְיָת אֶשָּׁתָא יַרְחֵק
לְהָלָא אֲרֵי אִתְקַדָּשׁוּ :
ג יָת מַחְתְּיָת חַיָּבַיָּא
הָאִלֵּין דְּאִתְחַיָּבוּ
בְּנַפְשָׁתְהוֹן וְיַעְבְּדוּן
יָתְהֶן רַדִּידִין טַסִּין
חוֹפָאָה לְמַדְבְּחָא אֲרֵי
קָרֵבְנּוּן קֳדָם יְיָ
וְאִתְקַדַּשׁוּ וִיהוֹוְן לְאָת
לִבְנֵי

בעל הטורים

כיון שנאבדו נאבדו כלי מלחמה : (ג) את מחתות החטאים האלה בנפשותם . שנתחייבו על עסקי נפשותם כדרים לקים דאמר ר"ל מאי דכתיב בחנפי לעגי מעוג חרק עלי שינימו בשביל הנופה שהטיפה קרח על עסקי לגימא חרק עליהם שר של גיהנם שיניו . חרק . אותיות קרח : את החטאים . בגים' במש' . החטאים האלה בנפשותם את החטאים את עמלק לומר לך כמו שאלו חטאו בנפשותם כך חטא עמלק בנפשו שראה כל הנסים שנעשו לישראל ונזדווג להם כדאיתא

רשי

(ב) ואת האש. שבתוך המחתות : זרה הלאה. לארץ מעל א המחתות : כי קדשו. המחתות ב והאסורין בהנאה שהרי עשאום כלי שרת : (ג) החטאים האלה בנפשתם. (יומא לו) שנעשו פושעים ג בנפשותם שנחלקו על הקב"ה : רקעי. רדידין : פחים. טסין מרודדין טינבי"ש בלעז : צפוי למזבח. ד למזבח הנחשת : ויהיו לאות. לזכרון. שיאמרו אלו היו מאותן שנחלקו על

שפתי חכמים

אינו קול מבריח אדרבה מקרבן לראות הפלא : ת לא גם כאש שעל המזבח דא"כ מאי כי קדשו דקאמר מה מונעת כאש שעל גבי המזבח מקודשהן : א לא למקום רחוק דא"כ היה לו לפרש לאיזה מקום : ב אבל לא כאש דא"כ לא היה להם לזרוק לארץ ופירש א"כ מה טעם קדשו שהם אסורים בהנאה בעשאום מקריבי הקטורת כלי שרת ונעשים גניזה : ג דקשה ושא התורה בהם משה וא"כ למה כתיב החטאים שהוא ל' שוגג . לכן פירש פושעים וכן כתיב כי נאצו האנשים הכם שהוא לשון מרד שמרדו ברצונם לחלוק על הקב"ה : ד לא למזבח הזהב שהמחתות היו נחושת והיאך היו עושין נחשת על המזבח הזהב רא"ם . ועוד מצאתי לפי הכתוב ויהיו לאות לבני ישראל ואין ישראל יכולין ליכנס למזבח הזהב :

פירוש ע״ט

ברענט את החמשים ומאתים איש די צוויי הונדערט מיט פופציג מאן מקריבי הקטורת די וואס האבן מקריב געווען די קטורת : (א) וידבר יי אל משה לאמר אונ גאט האט גרעט צו משה אזו צוא זאגן : (ב) אמור אל אלעזר בן אהרן הכהן זאג צוא אלעזר דעם זון פון אהרן הכהן וירם אונ ער זאל אוף הייבן את המחתות דיא פייער פאנן מבין השרפה פון צווישן דעם ברענונג ואת האש אונ דם פייער וואס איז אין דיא פייער פאנן זרה הלאה ווארף אוועק ווייט כי קדשו ווארום די פייער פאנן זענן היילג גווארן מחתת דיא קטורת וואס מען האט אין זיי מקריב געווען : (ג) את מחתות החטאים האלה בנפשותם די פאנן פון דיא וואס האבן גזינדיגט אוף זייערע לייבר כלומר זיי האבן אליין זייער נפש פר זינדיגט דער מיט וואס זיי האבן גקריגט אוף הקב"ה ועשו אותם אונ מען זאל פון זיי מאכן רקועי דינע פחים בלעכן צפוי אדעק למזבח צום מזבח כי הקריבם לפני יי ווייל זיי האבן זיי גנעהנט פאר גאט ויקדשו זענן זיי היילג ויהיו אונ זיי זאלן

זיין

יִשְׂרָאֵל׃ ד וַיִּקַּח אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֵת
מַחְתּוֹת הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר הִקְרִיבוּ
הַשְּׂרֻפִים וַיְרַקְּעוּם צִפּוּי לַמִּזְבֵּחַ׃
ה זִכָּרוֹן לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְמַעַן אֲשֶׁר
לֹא־יִקְרַב אִישׁ זָר אֲשֶׁר לֹא מִזֶּרַע
אַהֲרֹן הוּא לְהַקְטִיר קְטֹרֶת לִפְנֵי
יְהוָה וְלֹא־יִהְיֶה כְקֹרַח וְכַעֲדָתוֹ
כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה לוֹ׃
פ ו וַיִּלֹּנוּ כָּל־עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל

ממחרת

לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃ ד וּנְסֵיב
אֶלְעָזָר כַּהֲנָא יָת
מַחְתְּיָתָא דִנְחָשָׁא
דִּי קָרִיבוּ יוֹקִידַיָּא
וְרַדִידְנוּן חוּפָאָה
לְמַדְבְּחָא׃ ה דָּכְרָנָא
לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּדִיל דִּי
לָא יִקְרַב גְּבַר חִלּוֹנַי
דִּי לָא מִזַּרְעָא דְאַהֲרֹן
הוּא לְאַסָּקָא קְטֹרֶת
בּוּסְמִין קֳדָם יְיָ וְלָא
יְהֵי כְקֹרַח וְכִכְנִשְׁתֵּהּ
כְּמָא דִי מַלִּיל יְיָ
בִּידָא דְמֹשֶׁה לֵהּ׃
ו וְאִתְרַעֲמוּ כָּל
כְּנִשְׁתָּא דִבְנֵי יִשְׂרָאֵל

מיומא

ת"א ולא יהיה כקרח וכעדתו סנהדרין קי׃

פירוש רשב"ם

דעשה ארץ׃ (ה) כאשר דבר ה' ביד משה לו. מוסב למעלה. ויקח אלעזר הכהן את מחתות הנחושת מבין השריפה כאשר דבר ה' ביד משה לו. לאלעזר שכך צוהו הקב"ה למשה אמר אל אלעזר בן אהרן הכהן וירם את המחתות׃ (ו) אתם המתם את עם ה'. על דתן ואבירם הבלועים אנו מודים שחטאו אבל חמאתים

שפתי חכמים

ה פי' סוה נתינת טעם ולא הזכרה ומה שאמרו כל המחזיק במחלוקת עובר בלא תעשה שנאמר ולא יהיה כקרח וגו' אינו אלא אסמכתא׃ ו ואע"ג דכתיב כ"פ בקרא ביד משה בפ' בהעלותך על פי ה' ביד משה וכן בפרשת בחקתי וכן בפרשת פנחס. וי"ל דק"ל מאי ביד משה דאין לומר דע"י משה אמר לקרח שיענוש אותו אם יחלוק על הכהונה דלא מצינו זה בקרא ועוד דלמה לו לקרח יותר משאר ישראל דע"כ שאי לו על קרח קאמר לפי המדרש דאמר רמז לחולקים כלומר קרח שחולק אלא ע"כ האי ביד משה דהכא למדרש אתא רמז לחולקין פירוש דכתיב הכא ביד משה וכתיב התם הכא גא ידן במיקך מה התם צרעת אף הכא כל החולקים

רש"י

הכהונה ונשרפו׃ (ד) וירקעום. אינטינדרי"ש בלעז׃ (ה) ולא יהיה כקרח. כדי שלא ה יהיה כקרח׃ כאשר דבר ה' ביד משה לו. כמו עליו על אהרן דבר אל משה שיהיה הוא ובניו כהנים לפיכך לא יקרב איש זר אשר לא מזרע אהרן וגו' וכן כל לי ולו ולהם הסמוכים אצל דבור פתרונם כמו על. ומדרשו על קרח ומהו ביד משה ו ולא כתב אל

פרוש ע"ט

זיין לְאוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל צוּ אַצֵייכְן דָס הֵייסְט צוּ אַגְרֶעכְנִישׁ צוּ דִי קִינְדֶר יִשְׂרָאֵל מֶען זָאל זָאגְן דִי זֶענֶן פוּן דִיא וָוס זַיי הָאבְּן גְקְרִיגְט אוֹף דֶער כְּהוּנָה אוּנ זֶענֶן פַר בְּרֶענְט גְוָואֹרְן׃ (ד) וַיִּקַּח אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן הָט אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן גְנוּמֶן אֵת מַחְתּוֹת הַנְּחֹשֶׁת דִיא קוּפֶּרְנֶע פַייעֶר כַּאנֶן אֲשֶׁר הִקְרִיבוּ וָוס זַייא הָאבְּן גְנֶעהְנְט הַשְּׂרוּפִים דִי פַאר בְּרֶענְטֶע וַיְרַקְּעֻם אוּנ עֶר הָט זַיי גְמַאכְט דִין צִפּוּי לַמִּזְבֵּחַ אַרֶעק צוּם מִזְבֵּחַ׃ (ה) זִכָּרוֹן לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל עֶס אִיז אַגְרֶעכְנִישׁ צוּ דִיא קִינְדֶר יִשְׂרָאֵל לְמַעַן דְרוּם אֲשֶׁר לֹא יִקְרַב אִישׁ זָר עֶס זָאל נִיט

פירוש ע"ט

גְנֶעהְנֶן אַמַאן וָוס אִיז פְרֶעמְד אֲשֶׁר לֹא מִזֶּרַע אַהֲרֹן הוּא וָוס עֶר אִיז נִיט פוּן דֶער זֶרַע פוּן אַהֲרֹן הַכֹּהֵן לְהַקְטִיר צוּ דֶערְמְפִין קְטוֹרֶת דֶערְמְפוּנְג לִפְנֵי יְיָ פַאר גָאט וְלֹא יִהְיֶה כְקֹרַח וְכַעֲדָתוֹ כְּדֵי עֶר זָאל נִיט זַיין אַזוֹ וִויא קֹרַח אוּנ אַזוֹ וִויא זַיין עֵדָה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְיָ בְּיַד מֹשֶׁה אַזוֹ וִויא גָאט הָט גְרֶעט דוּרְךְ מֹשֶׁה לוֹ אוֹף אִים כְּלוֹמַר אוֹף אַהֲרֹן גָאט הָט גְרֶעט אַז אַהֲרֹן מִיט זַיינֶע קִינְדֶר זָאלְן זַיין כֹּהֲנִים דְרוּם זָאל קַיין פְרֶעמְדֶער נִיט גְנֶעהְנֶן צוּא דֶער כְּהוּנָה׃ (ו) וַיִּלֹּנוּ כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אוּנ זַיי הָאבְּן גְקְרִיגְט גָאר דִיא עֵדָה פוּן דִיא

מִמָּחֳרָת עַל־מֹשֶׁה וְעַל־אַהֲרֹן
לֵאמֹר אַתֶּם הֲמִתֶּם אֶת־עַם יְהוָה׃
ז וַיְהִי בְּהִקָּהֵל הָעֵדָה עַל־מֹשֶׁה
וְעַל־אַהֲרֹן וַיִּפְנוּ אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד
וְהִנֵּה כִסָּהוּ הֶעָנָן וַיֵּרָא כְּבוֹד
יְהוָה׃ ח וַיָּבֹא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶל־
פְּנֵי אֹהֶל מוֹעֵד׃ ס רביעי ט וַיְדַבֵּר
יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ י הֵרֹמּוּ
מִתּוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת וַאֲכַלֶּה אֹתָם
כְּרָגַע וַיִּפְּלוּ עַל־פְּנֵיהֶם׃ יא וַיֹּאמֶר
מֹשֶׁה אֶל־אַהֲרֹן קַח אֶת־הַמַּחְתָּה
ותן

מִיוֹמָא דְבַתְרוֹהִי עַל
מֹשֶׁה וְעַל אַהֲרֹן
לְמֵימַר אַתּוּן גְרַמְתּוּן
דְּמִית עַמָּא דַייָ׃
ז וַהֲוָה בְּאִתְכַּנָּשׁוּת
כְּנִשְׁתָּא עַל מֹשֶׁה
וְעַל אַהֲרֹן וְאִתְפְּנִיאוּ
לְמַשְׁכַּן זִמְנָא וְהָא
חֲפָהִי עֲנָנָא וְאִתְגְּלִי
יְקָרָא דַייָ׃ ח וַעֲאַל
מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן לִקֳדָם
מַשְׁכַּן זִמְנָא׃ ט וּמַלִּיל
יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר׃
י אִתְפְּרַשׁוּ מִגּוֹ כְּנִשְׁתָּא
הָדָא וַאֲשֵׁיצֵי יָתְהוֹן
כְּשָׁעָה וּנְפַלוּ עַל
אַפֵּיהוֹן׃ יא וַאֲמַר
מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן סַב יָת
מחתיתא

בעל הטורים

במדרש משל למי שראה המכשי רותח וקפץ לתוכה: (י) ויפלו על פניהם. לא התפללו כמו למעלה שלא היתה תפלה שגורה בפיהם וע"כ אמר כי יצא הקצף כדאמר ר"ח בן דוסא כשהיה מתפלל על החולים אם אין תפלתי שגורה בפי אני יודע שהוא

פירוש רשב"ם

וחמשים איש שמתו כמיתת נדב ואביהוא אתם הרגתם אותם שצויתם להקטיר הקטורת: (י) הרמו. כמו המולו לה' אבל בשביל הרי"ש נהפך החיריק כמו בירך ברך משקל דג"ש. ולמעלה אומר הבדלו וכאן אומר הרמו

רש"י

משה רמז לחולקים על הכהונה שלוקין ז בצרעת כמו שלקה משה בידו שנאמר (שמות ד) ויוציאה והנה ידו

שפתי חכמים

ילקו בצרעת: ז וכיון שהמדרש דורש כן ש"מ דהאי לו על קרח קאמר כלומר על החולק על הכהונה דאין לומר שהא

פירוש ע"ט

ישראל מחרת פון מארגן כלומר אויף מארגידיגן טאג האבן זיי גקריגט על משה ועל אהרן לאמר אויף משה אונ אויף אהרן אונ האבן אזו גזאגט אתם המתם את עם יי איר הט גטייט כלומר איר הט דס גורם גוועזן אז דס פאלק פון גאט איז גשטארבן: (ז) ויהי אונ עס איז גוועזן בהקהל העדה על משה ועל אהרן אז עס הט זיך איין גזאמלט דיא עדה אויף משה אונ אויף אהרן ויפנו אל אוהל מועד אונ זיי האבן זיך גקערט צום אוהל מועד והנה אונ נון כסהו עס הט בדעקט אים הענן דער וואלקן כלומר דער וואלקן האט בדעקט דעם משכן ויירא כבוד יי אונ עס האט

פירוש ע"ט

זיך באוויזן דיא שכינה פון גאט: (ח) ויבא משה ואהרן אל פני אוהל מועד אונ ער איז גקומן משה מיט אהרן צו פר דעם אוהל מועד: (ט) וידבר יי אל משה לאמר אונ גאט האט גרעט צו משה אונ הט אים אזו גזאגט: (י) הרומו שייט אייך אפ מתוך העדה הזאת פון דר דאזיגע עדה ואכלה אותם כרגע אונ איך וועל זיי פר לענדרן אזו ווי איין אוגן בליק ויפלו אונ זיי זענן גפאלן על פניהם אויף זייער פנים: (יא) ויאמר משה אל אהרן האט משה גזאגט צו אהרן קח את המחתה נעם די פייער פאן ותן עליה אש מעל המזבח אונ גיב אויף איר פייער פון דם מזבח ושים קטורת אונ

וְתֶן־עָלֶיהָ אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ וְשִׂים
קְטֹרֶת וְהוֹלֵךְ מְהֵרָה אֶל־הָעֵדָה
וְכַפֵּר עֲלֵיהֶם כִּי־יָצָא הַקֶּצֶף
מִלִּפְנֵי יְהוָה הֵחֵל הַנָּגֶף׃ יב וַיִּקַּח
אַהֲרֹן כַּאֲשֶׁר ׀ דִּבֶּר מֹשֶׁה וַיָּרָץ
אֶל־תּוֹךְ הַקָּהָל וְהִנֵּה הֵחֵל הַנֶּגֶף
בָּעָם וַיִּתֵּן אֶת־הַקְּטֹרֶת וַיְכַפֵּר עַל־
הָעָם׃ יג וַיַּעֲמֹד בֵּין־הַמֵּתִים וּבֵין
הַחַיִּים

אונקלוס

מַחְתִּיתָא וְהַב עֲלַהּ
אֶשָּׁתָא מֵעִלָּוֵי מַדְבְּחָא
וְשַׁו קְטֹרֶת בּוּסְמַיָּא
וְאוֹבִיל בִּפְרִיעַ
לִכְנִשְׁתָּא וְכַפַּר עֲלֵיהוֹן
אֲרֵי נְפַק רֻגְזָא מִן
קֳדָם יְיָ שָׁרֵי מוֹתָנָא׃
יב וּנְסִיב אַהֲרֹן כְּמָא
דִּי מַלִּיל מֹשֶׁה וּרְהַט
לְגוֹ קְהָלָא וְהָא שָׁרֵי
מוֹתָנָא בְּעַמָּא וִיהַב
יָת קְטֹרֶת בּוּסְמַיָּא
וְכַפַּר עַל עַמָּא׃
יג וְקָם בֵּין מֵתַיָּא וּבֵין
חַיַּיא

ת״א ויתן את שבת פט. יומא מד זבחים פח ערכין יו: ענין קריאת פ׳. הקטרת שגילה אליהו ז״ל לר׳ פנחס ומעשה מתא מחסיא ס׳ הזוהר פ׳ וירא ; ויעמד בין המתים ובין החיים שבת פט:

פירוש רשב״ם

שמשמע להבדיל יותר לפי שכבר יצא הקצף: (יא) ושים קטורת. להודיע שהקטורת הממיתה כשאינם כהנים היא הנותנת חיים ביד כהנים לדעת שהם ראוים: (יג) ויעמד בין המתים ובין החיים. שלא עבר המשחית את מקום

בעל הטורים

מטורף: (יב) וירץ. בא״ת ב״ש אותיות מגפה שרץ לעצור

שפתי חכמים

סוברים דמלת לו שב אל אהרן דמה ענין צריך לענין אהרן: ח דאל״כ מאי בין החיים ובין המתים וכי החיים היו לצד אחד והמתים לצד אחר שהיה אהרן עומד ביניהם ואי קאי על המלאך א״כ פי׳ שלא מתו עוד: ט דלטעם ראשון קשה למה לא התפלל מיד כדי שלא יתחיל הנגף או לכל הפחות כשהתחיל הנגף לכן פי׳ ד״א שהיא גזירת הקב״ה. ולפי ד״א קשה שלא מצינו שאמר לו הקב״ה זה מש״ה פירש טעם ראשון

רש״י

מצורעת כשלג ועל״כ לקה עוזיה בצרעת: (יא) וכפר עליהם. רז זה מסר לו מלאך המות כשעלה לרקיע שהקטורת עוצר המגפה (ר״ל כשניתן רשות למשחית אז אין מבחין בין טוב לרע ועל מה שמוסיף מדליק יש תיקון בקטרת. אבל מה שגזר הקב״ה בהדיא אין חכמה ואין תבונה. ובזה מתורץ מ״ש אח״כ שלא הניח המלאך את אהרן לעצור בקטרת והלא הוא מסר לו רז זה אלא שהיה גזרת הקב״ה כמ״ש אני שלוחו של מקום ודוק) כדאיתא במסכת שבת (שבת פט): (יג) ויעמד בין המתים וגו׳. אחז את המלאך והעמידו ח על כרחו א״ל (המלאך) הנח לי לעשות שליחותי א״ל משה צוני לעכב על ידך א״ל אני שלוחו של מקום ואתה שלוחו של משה א״ל אין משה אומר כלום מלבו אלא מפי הגבורה אם אין אתה מאמין הרי הקב״ה ומשה אל פתח אוהל מועד בא עמי ושאל וזהו שנאמר וישב אהרן אל משה (מכילתא). ד״א למה בקטרת ט לפי שהיו ישראל מליזין ומרננים אחר הקטורת לומר סם המות הוא על ידו מתו נדב ואביהוא על ידו נשרפו המאתים וחמשים איש אמר הקב״ה

פירוש ע״ט

שוא דרוף קְטוֹרֶת וְהוֹלֵךְ מְהֵרָה אֶל הָעֵדָה אונ גיי
גיך צו דער עדה וְכַפֵּר עֲלֵיהֶם אונ פר גיב אויף
זיי כִּי יָצָא הַקֶּצֶף מִלִּפְנֵי יְיָ ווארום עס איז אום
גנאנגן דער צארן פון פר גאט הֵחֵל הַנֶּגֶף עס
הט אן גהובן צו זיין דר מארד: (יב וַיִּקַּח אַהֲרֹן
האט אהרן גנומן די פייער פאן אונ הט אזו
גטאן כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה אזו וויא משה הט גרעט
וַיָּרָץ אֶל תּוֹךְ הַקָּהָל אונ איז גלאפן צווישן איין
אמלונג פון די יִשְׂרָאֵל וְהִנֵּה אונ נון הַחֵל עם

האט זיך אן גהובן הַנֶּגֶף דער מארד בים אין
פאלק וַיִּתֵּן אֶת הַקְּטֹרֶת האט אהרן גגעבן כלומר
ער האט מקטיר גוועזן די קטורת וַיְכַפֵּר עַל הָעָם
אונ ער האט פאר געבן אויף דעם פאלק:
(יג) וַיַּעֲמֹד אונ ער הט זיך גשטעלט בֵּין הַמֵּתִים
צווישן דיא טוטע וּבֵין הַחַיִּים אונ צווישן דיא
לעבדיגע וַתֵּעָצַר הַמַּגֵּפָה אונ עס איז איין גהאלטן
גווארן די מארד. רש״י שרייבט אהרן הט צו
גהאלטן דעם מלאך המות אונ הט אים ניט

חַיַּיָּא וְאִתְכְּלִי מוֹתָנָא׃
יד וַהֲווֹ דְּמִיתוּ
בְּמוֹתָנָא אַרְבְּעַת עֲשַׂר
אַלְפִין וּשְׁבַע מְאָה
בַּר מִדְּמִיתוּ עַל
פְּלֻגְתָּא דְּקֹרַח׃
טו וְתָב אַהֲרֹן לְוָת
מֹשֶׁה לִתְרַע מַשְׁכַּן
זִמְנָא וּמוֹתָנָא אִתְכְּלִי׃
טז וּמַלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה
לְמֵימַר׃ יז מַלֵּל עִם
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְסַב
מִנְּהוֹן חֻטְרָא חֻטְרָא
לְבֵית אַבָּא מִן כָּל
רַבְרְבָנֵיהוֹן לְבֵית
אֲבָהָתְהוֹן תְּרֵי עֲשַׂר
חטרין

הַחַיִּים וַתֵּעָצַר הַמַּגֵּפָה׃ יד וַיִּהְיוּ
הַמֵּתִים בַּמַּגֵּפָה אַרְבָּעָה עָשָׂר
אֶלֶף וּשְׁבַע מֵאוֹת מִלְּבַד הַמֵּתִים
עַל־דְּבַר־קֹרַח׃ טו וַיָּשָׁב אַהֲרֹן
אֶל־מֹשֶׁה אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד
וְהַמַּגֵּפָה נֶעֱצָרָה׃ פ חמישי טז וַיְדַבֵּר
יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ יז דַּבֵּר ׀
אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְקַח מֵאִתָּם מַטֶּה
מַטֶּה לְבֵית אָב מֵאֵת כָּל־נְשִׂיאֵהֶם
לְבֵית אֲבֹתָם שְׁנֵים עָשָׂר מַטּוֹת
איש

פירוש רשב״ם

ההקטרה: (טז) קח מאתם מטה מטה וגו׳. מאחר שמתלוננים על דבר הקטורת ואומרים אתם המתם את עם ה׳ ואיתה הוכחת שבחרתי בכהנים אני אעשה הוכחה אחרת שלא יוכלו לערער על הכהונה כי מטהו יפרח על

פירוש ע״ט

גְלַאוּט גַיין װײַטֶער צְװוּישְׁן דִי לֶעבְּדִיגֶע הָט דֶר מַלְאַךְ הַמָּוֶת צוּ אִים גְזָאגְט לָאז מִיךְ טָאן דָס שְׁלִיחוּת פוּן גָאט הָאט אַהֲרֹן צוּ אִים גְזָאגְט מֹשֶׁה הָט מִיךְ גְשִׁיקְט אִיךְ זָאל דִיךְ נִיט לָאזְן הָאט דֶער מַלְאַךְ הַמָּוֶת גְזָאגְט אִיךְ בִּין דֶער שְׁלִיחַ פוּן הקב״ה אוּנ דוּ בִּיסְט דֶער שְׁלִיחַ פוּן מֹשֶׁה װיעמְן גְהֶער מֶען בֶּעסֶר צוּ פָאלְגְן הָט אַהֲרֹן גֶענְפֶערְט מֹשֶׁה זָאגְט נִיט קַיין שוּם זַאךְ פוּן זַיין הַארְצְן סַיידְן גָאט הַייסְט אִים. אוּנ אַז דוּ װילְסְט מִיר נִיט גְלֵייבְּן גֵייא מִיט מִיר. הקב״ה אוּנ מֹשֶׁה שְׁטֵייעֶן אִין דֶער טִיר פוּן דֶעם אוֹהֶל מוֹעֵד װעלְן מִיר אִים פְרֶעגְן דָרוּם שְׁטֵייט װַייטֶער אִין פָּסוּק ט״ו וַיָּשָׁב אַהֲרֹן אֶל מֹשֶׁה אֶל פֶּתַח אוֹהֶל מוֹעֵד אַהֲרֹן הָאט זִיךְ אוּם גְקֶערְט צוּא מֹשֶׁה צוּא דֶער טִיר פוּן אוֹהֶל מוֹעֵד װָארוּם עֶר אִיז גְגַאנְגְן מִיט דֶעם מַלְאַךְ הַמָּוֶת פְרֶעגְן אוֹב גָאט הָט דָס אַזוֹ גְהַייסְן. נָאךְ שְׁרַייבְּט רש״י דְרוּם הָט גָאט גְטָאן אַז מִיט קְטוֹרֶת זָאל מֶען אַיין הַאלְטְן דִיא מַגֵּפָה װָארוּם דִי יִשְׂרָאֵל הָאבְּן גְשָׁפֶּעט אוּנ גְרֶעט אוּף דִי קְטוֹרֶת אוּנ הָאבְּן גְזָאגְט דָס אִיז אַסַם הַמָּוֶת װָארוּם דוּרְךְ דִי קְטוֹרֶת אִיז גְשְׁטָארְבְּן נָדָב וַאֲבִיהוּא אוּנ דוּרְךְ דִי קְטוֹרֶת זֶענִין פַר בְּרֶענְט גְוָוארְן דִי צְוֵויי הוּנְדֶערְט אוּנ פוּפְצִיג מַאן הָט גָאט גְזָאגְט אִיר װֶעט זֶעהְן אַז דִיא קְטוֹרֶת הַאלְט אַיין דִי מַגֵּפָה נָאר דִי זִינְד טוּט טֵייטְן דֶעם מֶענְטְשׁ׃ (יד) וַיִּהְיוּ זֶענְן גְוֶוען הַמֵּתִים בַּמַּגֵּפָה דִי װָאס זֶענְן גְשְׁטָארְבְּן אִין דֶער מַגֵּפָה אַרְבָּעָה עָשָׂר אֶלֶף פֶערְצֶין טוֹזִינְט וּשְׁבַע מֵאוֹת אוּנ זִיבְּן הוּנְדֶערְט מִלְּבַד הַמֵּתִים חוּץ דִי װָס זֶענְן גְשְׁטָארְבְּן עַל דְּבַר קֹרַח אִיבֶּער דֶר זַאךְ פוּן קֹרַח׃ (טז) וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר אוּנ גָאט הָט גְרֶעט צוּ מֹשֶׁה אַזוֹ צוּ זָאגְן׃ (יז) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רֵייד צוּ דִי קִינְדֶער פוּן יִשְׂרָאֵל וְקַח מֵאִתָּם אוּנ נֶעם פוּן זֵיי מַטֶּה מַטֶּה לְבֵית אָב אַיין שְׁטֶעקְן צוּ אִיטְלִיכְן שֵׁבֶט מֵאֵת כָּל נְשִׂיאֵיהֶם פוּן אַלֶע זֵייעֶרֶע נְשִׂיאִים לְבֵית אֲבוֹתָם צוּ דֶעם הוֹיז גְזִינְד פוּן זֵייעֶרֶע עֶלְטֶערְן שְׁנֵים עָשָׂר מַטּוֹת צְוֶועלְף שְׁטֶעקְן אִישׁ פוּן אִיטְלִיכְן

מענטשין

אִישׁ אֶת־שְׁמוֹ תִּכְתֹּב עַל־מַטֵּהוּ׃
יח וְאֵת שֵׁם אַהֲרֹן תִּכְתֹּב עַל־מַטֵּה
לֵוִי כִּי מַטֶּה אֶחָד לְרֹאשׁ בֵּית
אֲבוֹתָם׃ יט וְהִנַּחְתָּם בְּאֹהֶל מוֹעֵד
לִפְנֵי הָעֵדוּת אֲשֶׁר אִוָּעֵד לָכֶם
שָׁמָּה׃ חצי הספר כ וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר
אֶבְחַר־בּוֹ מַטֵּהוּ יִפְרָח וַהֲשִׁכֹּתִי
מֵעָלַי אֶת־תְּלֻנּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
אֲשֶׁר הֵם מַלִּינִם עֲלֵיכֶם׃ כא וַיְדַבֵּר
מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּתְּנוּ אֵלָיו
כָּל־נְשִׂיאֵיהֶם מַטֶּה לְנָשִׂיא אֶחָד
מטה

חֻטְרִין גְּבַר יָת שְׁמֵהּ
תִּכְתּוֹב עַל חֻטְרֵהּ׃
יח וְיָת שְׁמָא דְאַהֲרֹן
תִּכְתּוֹב עַל חֻטְרָא
דְלֵוִי אֲרֵי חֻטְרָא חַד
לְרֵישׁ בֵּית אֲבָהַתְהוֹן׃
יט וְתַצְנְעִנּוּן בְּמַשְׁכַּן
זִמְנָא קֳדָם סַהֲדוּתָא
דִי אֲזַמֵּן מֵימְרִי לְכוֹן
תַּמָּן׃ כ וִיהֵי גַּבְרָא
דִי אֶתְרְעֵי בֵהּ חֻטְרֵהּ
יַנְעֵי וַאֲנִיחַ מִן קֳדָמַי
יָת תֻּרְעֲמַת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל דִּי אִנּוּן
מִתְרַעֲמִין עֲלֵיכוֹן׃
כא וּמַלִּיל מֹשֶׁה עִם
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וִיהָבוּ לֵהּ
כָּל רַבְרְבָנֵיהוֹן חֻטְרָא
לרבא

פירוש רשב״ם

ידי: (כ) והשכתי. מן וחמת המלך שככה. הסבות מן

בעל הטורים

המגפה: (כ) יפרח. ד' במס' הכא ואידך צדיק כתמר יפרח
יפרח כשושנה יפרח בימיו צדיק מטהו יפרח זהו צדיק כתמר
יפרח שכיון שמטהו יפרח ילא צדיק כדינו וזהו יפרח כשושנה ויהי כזית הודו וזהו כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן זקן

רש״י

הרלוי שעוצר מגפה הוא והחטא הוא הממית: (יח) כי מטה אחד. אע״פ שחלקתים לשתי משפחות משפחת כהונה לבד ולוים לבד מכל מקום שבט אחד הוא: (כ) והשכתי. כמו (בראשית ח) וישכו המים.

פירוש ע״ט

מענטשן אֶת שְׁמוֹ זיין נאמן תִּכְתּוֹב עַל מַטֵּהוּ זאלסטו אן שרייבן אויף דם שטעקן: (יח) וְאֵת שֵׁם אַהֲרֹן אונ דם נאמן פון אהרן תִּכְתּוֹב עַל מַטֵּה לֵוִי זאלסטו אן שרייבן אויף דעם שטעקן פון שבט לוי כִּי ווייערט מַטֶּה אֶחָד איין שטעקן זאל זיין לְרֹאשׁ צו עלצט בֵּית אֲבוֹתָם פון דעם הויז גזינד פון זייערע עלטרן האטשע איר הט דם שבט לוי צו טיילט אויף צוויי משפחות דיא משפחה פון כהונה באזונדר אונ דיא משפחה לויה באזונדר דיא ביידע משפחות איז אבר נאר איין שבט דרום זאל נאר זיין צוא זייא איין שטעקן: (יט) וְהִנַּחְתָּם אונ דו זאלסט זיי לייגן כלומר די שטעקן בְּאֹהֶל מוֹעֵד אין דעם אוהל מועד לִפְנֵי הָעֵדוּת פר דעם ארון וואס דרינן ליגן די לוחות אֲשֶׁר אִוָּעֵד לָכֶם וואס איך טוא מיך צו אייך בטעטיגן כלומר דיא שכינה טוט זיך צו אייך בווייזן שָׁמָּה דארטן: (כ) וְהָיָה אונ עס וועט זיין הָאִישׁ דער מאן אֲשֶׁר אֶבְחַר בּוֹ וואס איך וועל אין אים אויס דער וויילן מַטֵּהוּ יִפְרָח וועט זיין שטעקן בליען וַהֲשִׁכֹּתִי אונ איך וועל שטילן מֵעָלַי פון אפ מיר אֶת תְּלוּנּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דיא קריג פון די קינדר ישראל אֲשֶׁר הֵם מַלִּינִם עֲלֵיכֶם וואס זייא קריגן אויף אייך: (כא) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל הט משה גרעט צו די קינדר פון ישראל וַיִּתְּנוּ אֵלָיו האבן אים אלע נשיאים געגעבן מַטֶּה לְנָשִׂיא אֶחָד אשטעקן צוא איין נשיא כלומר

מַטֶּה לְנָשִׂיא אֶחָד לְבֵית אֲבֹתָם
שְׁנֵים עָשָׂר מַטּוֹת וּמַטֵּה אַהֲרֹן
בְּתוֹךְ מַטּוֹתָם׃ כב וַיַּנַּח מֹשֶׁה אֶת־
הַמַּטֹּת לִפְנֵי יְהוָה בְּאֹהֶל הָעֵדֻת׃
כג וַיְהִי מִמָּחֳרָת וַיָּבֹא מֹשֶׁה אֶל־
אֹהֶל הָעֵדוּת וְהִנֵּה פָּרַח מַטֵּה־
אַהֲרֹן לְבֵית לֵוִי וַיֹּצֵא פֶרַח וַיָּצֵץ
ציץ

לְרַבָּא חַד חֻטְרָא
לְרַבָּא חַד לְבֵית
אֲבָהַתְהוֹן תְּרֵי עֲסַר
חֻטְרִין וְחֻטְרָא דְאַהֲרֹן
בְּגוֹ חֻטְרֵיהוֹן׃
כב וְאַצְנַע מֹשֶׁה יָת
חֻטְרַיָּא קֳדָם יְיָ
בְּמַשְׁכְּנָא דְסַהֲדוּתָא׃
כג וַהֲוָה בְּיוֹמָא
דְבַתְרוֹהִי וְעָאל מֹשֶׁה
לְמַשְׁכְּנָא דְסַהֲדוּתָא
וְהָא נְעָא חֻטְרָא
דְאַהֲרֹן לְבֵית לֵוִי וְאַפֵּק לַבְלְבִין וְאָנֵץ
נץ

בעל הטורים

הכהן וכן יפרח בימיו צדיק שנאמר על המלך המשיח שבימיו תחזור הכהונה ויפרח מטה הכהן: (כג) פרח. ציץ. שקדים. כנגד ג' שערערו על הכהונה קרח ודתן ואבירם ועדתו: שקדים. בגימ' תשמונים רמז לחשמונאים שהם מזרע הכהן

פירוש רשב״ם

סבב: (כג) ויצא פרח ויצץ ציץ ויגמל שקדים. נראה לפי הפשט כשהוציאו משה מצאו שפרח ולא יותר כדכתיב והנה פרח מטה אהרן. אבל אחר כן ויצץ ציץ לעיני כל ישראל. ואח״כ ויגמל שקדים שאילו כן היה

רש״י

(אסתר ז) וחמת המלך שככה: (כא) בתוך מטותם. הניחו באמצע י שלא יאמרו מפני שהניחו נגד השכינה פרח: (כג) ויצא פרח. כ כמשמעו:

שפתי חכמים

רז זה וכו': י מדכתיב במה עשר מטות ל״ל ומטה אהרן בתוך מטותם אלא ללמד בא שקודם שנתנן במקדש היו מסדרין המטות בפניהם והניחו באמצע והרא״ם כתב ואפשר שרש״י ז״ל מלא פה אגדה כדבריו ולא שמלת בתוך מורה על זה: כ לפי שמצינו ציץ קודם הפרח שנאמר ויצץ ופרח לכן פירש״י פרח כמשמעו. וא״ת ולמה לא פירש ציץ כמשמעו ופרח הוא דבר שבא קודם הציץ כגון לחלוח של הוצן. וי״ל לפי שנאמר אחר הציץ ויגמול שקדים ומהו הדבר שלפני גומל שקדים חנטת הפרי מאליו. ועוד מצאתי היכן שום במי לשונות כגון הבא פרח והדר ויצץ ציץ ופרח הוא ידוע לשון מה הוא. וציץ אין ידוע מה לי הוא לכך פירש״י פרח כמשמעו ואין צריך פירוש אבל ציץ אין ידוע וצריך פירוש והוא חנטת פרי וכן מנחתם תעלתם ואשם כמשמעו דכמוך לפי שהם ידועים מה הם אבל אחר יביאו לי צריך לפרש זה גזל הגר כי לא הייתי יודע מה פירוש של אחר יביאו לי אבל מנחתם העולם והאשם כמשמעו בין דלבור ובין דיחיד. ולפי שגרת הרב בכפ' ויבא שכתב שהפרח הוא הכהן אלא שהכהן גדול מפרח יציב פרח. מורה על הכהן הקטן ויוצא פרח וגומר מורה על הכהן הגדול כי שניהם נקראים פרח וכיוונו נמי כשהפרח עדיין לא נפל נקרא גם הכהן פרח אלא בזה גדול וזה נקרא נן קטן אבל כשהפרח נופל כמו הכא נקרא הנגמר בשם ציץ:

פירוש ע״ט

איטליכר נָשִׂיא הָט אִים גְגֶעבְּן אַשְׁטֶעקְן לְבֵית אֲבוֹתָם צוּ דֶעם הויז גְזִינְד פוּן זַייעֶרֶע עֶלְטֶרְן אונ עֶם אִיז גְוֶועֶן דִיא צָאל פוּן דִיא שְׁטֶעקְן שְׁנֵים עָשָׂר מַטּוֹת צְוֶועלְף שְׁטֶעקְן וּמַטֵּה אַהֲרֹן אונ דֶעם שְׁטֶעקְן פוּן אַהֲרֹן הָט מֶען גְלֵייגְט בְּתוֹךְ מַטּוֹתָם צְוִוישְׁן זַייעֶרֶע שְׁטֶעקְן כְּדֵי מֶען זָאל נִיט זָאגְן אַז דְרוּם הָט עֶר גְבְּלִיהְט ווייל מָען הָט אִים גְלֵייגְט אִין דֶער זַייט ווִיא דִי שְׁכִינָה בַּווייזְט זִיךְ: (כב) וַיַּנַּח מֹשֶׁה הָט מֹשֶׁה גְלֵייגְט אֶת הַמַּטּוֹת דִי שְׁטֶעקְן וכו׳: (כג) וַיְהִי אונ עֶם גְוֶועֶן מִמָּחֳרָת אויף מָארְגִינְדִיגְן טָאג. וַיָּבֹא מֹשֶׁה אֶל אֹהֶל הָעֵדוּת אִיז מֹשֶׁה גְקוּמֶן צוּם אוהל וואס דֶער אָרוֹן מִיט דִיא לוּחוֹת זֶענֶען דְרִינֶען וְהִנֵּה אונ נוּן פָּרַח עֶס הָט גְבְּלִיהְט מַטֵּה אַהֲרֹן דֶער שְׁטֶעקְן פוּן אַהֲרֹן לְבֵית לֵוִי. צוּ דֶעם הויז גְזִינְד פוּן לֵוִי וַיֹּצֵא אונ עֶר הָאט אַרוֹיס גְצוֹיגְן פֶּרַח אַבְּלִיאוּנְג וַיָּצֵץ אונ עֶר הָאט גְשְׁפְּרָאצְט צִיץ אַשְׁפְּרָאצוּנְג וַיִּגְמֹל אונ עֶס הָט גְוַואקְסְן שְׁקֵדִים מַאנְדְלֶן. רש״י שְׁרַייבְּט דְרוּם זֶענֶען דְרוֹף גְוַואקְסְן מַאנְדְלֶן צוּ וַוייזְן אַזוֹ וואל ווִיא דִיא מַאנְדְלֶן אִיז אַזוֹ אַפְּרִי ווָאס עֶס בְּלִיהְט גֶעכֶר פוּן אַלֶע פֵּירוֹת אַזוֹ אוֹךְ דֶער ווָאס קְרִיגְט

צִיץ וַיִּגְמֹל שְׁקֵדִים׃ כד וַיֹּצֵא מֹשֶׁה
אֶת־כָּל־הַמַּטֹּת מִלִּפְנֵי יְהוָה אֶל־
כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּרְאוּ וַיִּקְחוּ אִישׁ
מַטֵּהוּ׃ פ ששי כה וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־
מֹשֶׁה הָשֵׁב אֶת־מַטֵּה אַהֲרֹן לִפְנֵי
הָעֵדוּת לְמִשְׁמֶרֶת לְאוֹת לִבְנֵי־
מֶרִי וּתְכַל תְּלוּנֹּתָם מֵעָלַי וְלֹא
יָמֻתוּ׃ כו וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כַּאֲשֶׁר צִוָּה
יְהוָה אֹתוֹ כֵּן עָשָׂה׃ פ כז וַיֹּאמְרוּ
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר הֵן
גוענו

נֵץ וְכָפֵית שִׁגְדִין׃
כד וְאַפֵּק מֹשֶׁה יָת כָּל
חֻטְרַיָּא מִן קֳדָם יְיָ
לְוָת כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וְאִשְׁתְּמוֹדָעוּ וּנְסִיבוּ
גְּבַר חֻטְרֵהּ׃ כה וַאֲמַר
יְיָ לְמֹשֶׁה אָתֵיב יָת
חֻטְרָא דְאַהֲרֹן לֳקֳדָם
סַהֲדוּתָא לְמַטְּרָא לְאָת
לְעַמָּא סָרְבָנָא וִיסוּפַן
תּוּרְעֲמַתְהוֹן מִן קֳדָמַי
וְלָא יְמוּתוּן׃ כו וַעֲבַד
מֹשֶׁה כְּמָא דִי פַקֵּיד
יְיָ יָתֵהּ כֵּן עֲבַד׃
כז וַאֲמָרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
לְמֹשֶׁה לְמֵימָר הָא
מִנָּנָא קְטָלַת חַרְבָּא
הא

ת"א נמי כהדוס למשמרת טורוס יב כריסות ס׳:

פירוש רשב"ם

תפנין תחילת חנת לא תיתה נראה לא הפריחת ולא תגיצה וגם לא ה"ל לכתוב והנה פרח אלא והנת גמל שקדים ממה אהרן לבית לוי: (כה) לאות לבני מרי. לדורות הבאים שירצו למרוד כגון עוזיהו: ותכל תלונתם.

בעל הטורים

ותתקיים ההבטחה בידם: ויצא משה את כל המטות. מסר וי"ו שהיו יבשים כמו שהכניסם: (כה) לבני מרי. מכאן ותכלה את תלונתם של ישראל. כמו מן צו צוה:

שפתי חכמים

ל דאל"כ ותכלינה מיבעי ליה ומה שלא פירש ותכל לנוכח משה שאמר לו השם שזה הפועל תכלה תלונותם מעלי הוא מפני שכלוי התלונות אינו מפעולותיו של משה רק הוא מתחייב

רש"י

ציץ. הוא חנטת הפרי כשהפרח נופל: ויגמל שקדים. כשהוכר הפרי הוכר שהן שקדים לשון (בראשית כא) ויגדל הילד ויגמל ולשון זה מצוי בפרי האילן כמו (ישעיה יח) ובוסר גומל יהיה נצה ולמה שקדים הוא הפרי הממהר להפריח מכל הפירות אף המעורר על הכהונה פורענותו ממהרת לבא כמו שמצינו בעוזיה (ד"ה ב כו) והצרעת זרחה במצחו ותרגומו וכפית שגדין כמין האשכול שקדים יחד כפותים זה על זה: (כה) ותכל תלונתם. כמו ותכלה תלונתם לשון זה הם מפעל יחיד ל' נקבה כמו ל תלונתם מרמורי"ש בלעז ויש חילוק בין תלונותם לתלונתם תלונתם תלונה אחת תלונותם הם דבר בלשון יחיד ושני הם תלונות הרבה: למשמרת לאות. לזכרון שבחרתי באהרן

פירוש ע"ט

אוּף דֶר כְּהוּנָה קוּמְט אוּף אִים גִיךְ אַפֻּרְעָנִיּוֹת׃ (כד) וַיֹּצֵא מֹשֶׁה אוּנ מֹשֶׁה הָט אוּס גְצוֹגְן אֶת כָּל הַמַּטּוֹת אַלֶע דִי שְׁטֶעקְן מִלִּפְנֵי יְיָ פוּן צוּ פַר גָאט אֶל כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל צוּא אַלֶע דִי קִינְדֶר פוּן יִשְׂרָאֵל וַיִּרְאוּ אוּנ זַייא הָאבְּן גְזֶעהְן וַיִּקְחוּ אוּנ זַיי הָאבְּן גְנוּמֶן אִישׁ אִיטְלִכֶר מֶענְטְשׁ מַטֵּהוּ זַיין שְׁטֶעקְן׃ (כה) וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה הָאט גָאט גְזָאגְט צוּא מֹשֶׁה הָשֵׁב אֶת מַטֵּה אַהֲרֹן טוּא ווִידֶר קֶעהְרִין דֶעם שְׁטֶעקְן פוּן אַהֲרֹן לִפְנֵי הָעֵדוּת פַר דֶעם אָרוֹן ווָס דְרִינְן לִיגְן דִיא לוּחוֹת לְמִשְׁמֶרֶת צוּ אַהִיטוּנְג לְאוֹת צוּ אַצֵייכְן לִבְנֵי מֶרִי צוּא דִיא ווִידֶר שְׁפֶּענִיגֶע קִינְדֶר אַז אִיךְ הָאבּ אוּס דֶר ווֵיילְט אִין אַהֲרֹן עֶר זָאל זַיין אַכֹּהֵן אוּנ מֶען זָאל שׁוֹן מֶער נִיט קְרִיגְן אוּף דֶר כְּהוּנָה וּתְכַל תְּלוּנֹּתָם זַייעֶר קְרִיג מֵעָלַי פוּן אָפּ מִיר אוּנ עֶם זָאל ווֶערְן פַאר לֶענְד וְלֹא יָמֻתוּ אוּנ זַיי זָאלְן נִיט שְׁטַארְבְּן׃ (כו) וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה הָט מֹשֶׁה גְטָאן כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְיָ אוֹתוֹ אַזוֹ ווִיא גָאט הָט אִים גְבָאטְן כֵּן עָשָׂה אַזוֹ הָט עֶר גְטָאן׃ (כז) וַיֹּאמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל מֹשֶׁה הָאבְּן דִיא קִינְדֶר פוּן יִשְׂרָאֵל גְזָאגְט

הָא מִנַנָא בְּלָעַת אַרְעָא
וְהָא מִנַנָא דְמִיתוּ
בְּמוֹתָנָא : כח כֹּל
דְקָרֵב מִקְרַב לְמַשְׁכְּנָא
דַייָ מָאִית הָא אֲנַחְנָא
סָפָּן לִמְמָת : א וַאֲמַר
יְיָ לְאַהֲרֹן אַתְּ וּבְנָיךְ
וּבֵית אָבוּךְ עִמָּךְ
תְּקַבְּלוּן עַל חוֹבֵי
מַקְדְשָׁא

גָוַעְנוּ אָבַדְנוּ כֻּלָּנוּ אָבָדְנוּ : כח כֹּל
הַקָּרֵב ׀ הַקָּרֵב אֶל־מִשְׁכַּן יְהוָה
יָמוּת הַאִם תַּמְנוּ לִגְוֹעַ : ס
יח א וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־אַהֲרֹן אַתָּה
וּבָנֶיךָ וּבֵית־אָבִיךָ אִתָּךְ תִּשְׂאוּ
את

ת״א כל הקרב הקרב סנהדרין פא :

בעל הטורים

למד משה שקראם ממרים ; (כח) האם . ג׳ במס׳ האם תמנו לגוע ואידך באיוב האם אין עזרתי בי וגו׳ שמי שאין לו אמה דכתיב אעשה לו עזר כנגדו וכן מי שאינו לומד תורה כדכתיב אם ותושיה נדחה ממני השוב כמת כדכתיב האם תמנו. לגוע :

פירוש רשב״ם

(כז) אבדנו. ויאבדו מתוך הקהל אם כן כולנו אובדים מדי יום ביום. כיצד כל הקרב הקרב כל איש ואיש אשר יקרב אל המשכן לשומרו או אל כלי המשכן עם הלוים ימות שעדיין לא התרה בם הקב״ה שעדיין לא נכתב ותזר הקרב יומת. ולכך הוא מזהירם בפרשת זו וזר לא יקרב אליכם וזר הקרב יומת שבכאן ואילך לא יקרבו כלל ולא ימותו שאפילו בפרשת אמור אל הכהנים שכתוב שם דבר אל אהרן לאמר איש מזרעך אשר יהיה בו מום לא יגש להקריב לחם ה׳. שם לא פסל אלא בעלי מומים אבל זרים לא פסל. ומה שפסל בפ׳ אמור אליהם כל איש אשר יקרב וגו׳. באוכל בטומאת הגוף מדבר אבל בעבודת זרים במשכן ובכליו לא ראינו עדיין חיוב מיתה: (א) ויאמר ה׳ אל אהרן אתה ובניך וגו׳ תר לא יקרב והזר הקרב יומת. הרי הזהרתם בחיוב מיתה. ופעתה אין לחוש הקרב הקרב שהרי אסרתים אל יקרב

רש״י

הכהן מ ולא ילונו עוד על הכהונה : (כח) כל הקרב הקרב וגו׳. אין אנו יכולין להיות זהירין בכך כולנו ב רשאין להכנס לחצר אהל מועד ואחד שיקריב עצמו יותר מחבריו ויכנס לתוך אהל מועד ימות : האם תמנו לגוע. שמא הופקרנו ם למיתה : (א) ויאמר ה׳ אל אהרן. (ספרי) למשה אמר שיאמר לאהרן ע להזהירו על תקנת ישראל שלא יכנסו למקדש :

שפתי חכמים

מהפועל הוה מעצמו : מ שמאחר שפרחה מטהו והוא הנותן המטה ולא אלעזר בנו שהוא נשיא לשבט לוי כאמר נשיאים ובזה יודע שבחר באהרן שעיקר שמחלוקת הזה היה בשביל הכהונה ולא בשביל שתקרבות שבט לוי ואין צריכין לאות ולזכרון רק על הכהונה ודי ג״כ בפריחת מטה אהרן על שירות הלוים כי מטה אחד על שבט לוי. כל זה תורף דברי רא״ם. ונראה כי פריחת המטה של אהרן שהוא משבט לוי הוא עדות שבחר הש״י בשבט לוי יותר משאר שבטים וכיון שהפריחות היה בשם של אהרן ולא במקום אחר של מטה כמו שכתבתי בסמוך זה עדות שבחר הש״י באהרן יותר משאר בני לוי : נ פירש הקרב הראשון בחצר אהל מועד והקרב השני בתוך האהל וכאלו אמר כל הקרב לחצר אהל מועד משיקרב לתוך אהל מועד ימות ומה שלא אמר כל הקרב אל משכן ה׳ ימות מפני שאין הדבר מצוי מי שהוא הון לעזרה שיכנס לתוך אהל מועד אלא כמעט ואין ראוי שידאגו בעבור זה לומר האם תמנו לגוע אבל העומדים בחצר קרובים הם ליכנס לתוך אוה״מ ועליהם יש לידאג. רא״ם : ס לא שתמנו ככר שאין נופל ע״ז ה״א התימה של האם ועוד שהרי לא מתו אלא שמא וכו׳ : ע דזה אחד מי״ג מיעוטים כמו שפירש״י בריש פ׳ ויקרא שנאמר למשה ולאהרן. והרא״ם דחה תירוץ זה דשמא לא באו מיעוטים אלו למעט אהרן לפרש שהקב״ה אמר למשה שיאמר לאהרן אלא היכא שנזכר שמו של אהרן אבל היכא שלא נזכר שמו של משה במה לאהרן נאמר ולא למשה והרא״ם הביא הספרי אבל היא בנויה בפרשה שלאחריה ע״ש כי הארץ ול״נ דהוכחת רש״י מדכתיב לעיל פיזים ויאמרו בני ישראל אל משה לאמר דקשה לאמר ל״ל אלא ודאי שאמרו למשה שישאל להקב״ה ע״ז ומכתמא שאל משה להקב״ה והקב״ה השיבו על זה כי אין ד״א שמשה ישאל להקב״ה והקב״ה ישיב לאהרן אלא ודאי למשה אמר

פירוש ע״ט

צו משה לאמר אזוי צו זאגן הן נון נועו מיר זענען פר גאנגען אבדנו מיר זענען ווארן פרלארין כלנו אבדנו מיר וועלן אלע פרלארין ווערן : (כח) כל הקרב הקרב אל משכן יי ווער עס גנעהנט צום משכן פון גאט ימות דער טוט שטארבן כלומר מיר קענן זיך ניט אפ היטן מיר זאלן ניט גנעהנן צום אוהל מועד ווארום מיר אלי מעגן אריין קומן אין דעם חצר פון דעם אוהל מועד און אז איינער גייט אביסל ווייטר און גייט אריין אין דם אוהל מועד שטארבט ער האם תמנו זענען מיר דען צו גענצט לגוע צו פר גיין כלומר זענן מיר דען גווארן הפקר אז מיר זאלן אלע אום שטארבן : (א) ויאמר יי אל אהרן און גאט האט גזאגט צו משה ער זאל זאגן צוא אהרן אתה דוא און דיינע זין ובית אביך און דיין פאטערס הויז גזינד דאס

אֶת־עֲוֺן הַמִּקְדָּשׁ וְאַתָּה וּבָנֶיךָ
אִתָּךְ תִּשְׂאוּ אֶת־עֲוֺן כְּהֻנַּתְכֶם׃
ב וְגַם אֶת־אַחֶיךָ מַטֵּה לֵוִי שֵׁבֶט
אָבִיךָ הַקְרֵב אִתָּךְ וְיִלָּווּ עָלֶיךָ
וִישָׁרְתוּךָ וְאַתָּה וּבָנֶיךָ אִתָּךְ לִפְנֵי
אֹהֶל הָעֵדֻת׃ ג וְשָׁמְרוּ מִשְׁמַרְתְּךָ
וּמִשְׁמֶרֶת כָּל הָאֹהֶל אַךְ אֶל־כְּלֵי
הקדש

מַקְדְּשָׁא וְאַתְּ וּבְנָךְ
עִמָּךְ תְּסַלְּחוּן עַל
חוֹבֵי כְהֻנַּתְכוֹן׃ ב וְאַף
יָת אֲחָךְ שִׁבְטָא דְלֵוִי
שִׁבְטָא דַאֲבוּךְ קָרֵב
לְוָתָךְ וְיִתּוֹסְפוּן עֲלָךְ
וִישַׁמְּשֻׁנָּךְ וְאַתְּ וּבְנָךְ
עִמָּךְ קֳדָם מַשְׁכְּנָא
דְסַהֲדוּתָא׃ ג וְיִטְּרוּן
מַטַּרְתָּךְ וּמַטְּרַת כָּל
מַשְׁכְּנָא בְּרַם לְמָנֵי
קוּדְשָׁא וּלְמַדְבְּחָא לָא
יקרבון

ת"א ויולו עליך וישרתוך סמיך כו : זבחים כ.

שפתי חכמים

שיאמר לאהרן. כן נ"ל ולא כמו שעלה על דעת הרא"ם : פ מדכתיב בסוף הענין תשאו את עון המקדש ופירש"י דברים המקודשים כגון אהל וארון ושלחן וכלי הקודש וכלים הללו נשאים בני קהת ולכן פירש"י הם בני קהת וא"ת עון המקדש במקדש ממש מיירי שהזהיר שלא יכנסו בו זרים א"כ מה נשתנו בני עמרם יותר מבאר לוים שיהיו אלו מן המוזהרים ולא שאר לוים : צ לא שיתחברו באוהל אזהרה שאתם מוזהרים להזהיר הלוים בעבודת הכהונה שהרי אין עבודת הכהונה מסורה להם ואיך יזהירו הלוים על עבודת הכהונה אלא כמו שהכהן מצווה להזהיר הלוי שלא יגע לעבודת הכהונה ככה הלוי מצווה להזהיר את ישראל שלא יקרבו לעבודת לויה ושניהם ישאו את עונם אם לא יזהירו: ק ל' אמרכל בספר ירמיה בסימן ל"ב פירש רש"י אמרכלין שמפתחות העזרה מסורות לכן. ומ"מ ודלמא ישרתוך בעבודת חול. וי"ל דהוכחת רש"י מדכתיב בסוף לכם מתנה נתונים לה' וגו' משמע דוקא עבודת הקדש :

רש"י

אתה ובניך ובית אביך. הם בני קהת פ אבי עמרם : תשאו את עון המקדש. עליכם אני מטיל עונש הזרים שיחטאו בעסקי הדברים המקודשים המסורים לכם הוא האהל והארון והשלחן וכלי הקדש. אתם תשבו ותזהירו על כל זר הבא ליגע : ואתה ובניך. הכהנים: תשאו את עון כהנתכם. שאינה מסורה ללוים ותזהירו הלוים השוגגים שלא יגעו עליכם בעבודתכם : (ב) וגם את אחיך. בני גרשון ובני מררי : וילוו. ויתחברו אליכם להזהיר צ גם את הזרים מלהתקרב אליהם : וישרתוך. בשמירת השערים ולמנות מהם גזברין ק ואמרכלין

פירוש ע"ט

מיינט מען די בְּנֵי קְהָת אִתָּךְ מיט דיר תִּשְׂאוּ זאלט איר ליידן אֶת עֲוֺן הַמִּקְדָּשׁ דיא זינד פון דעם הייליקייט כלומר אוף אייך ווארף איך ארוף דעם עון פון דיא זרים וואס זענען ניט קיין כהנים אונ ניט קיין לוים אונ וועלן אן רירן אין די הייליגע זאכן וואס זענען צו אייך איבר גענטפערט דס איז דר אוהל מועד אונ דער ארון אונ דער שלחן אונ דיא כלי הקודש איר זאלט וויצין אונ אפ היטן דיא זרים זאלן נים אן רירן אן די הייליגע זאכן וְאַתָּה אונ דוא וּבָנֶיךָ אונ דיינע זין די כהנים אִתָּךְ מיט דיר תִּשְׂאוּ זאלט איר ליידן אֶת עֲוֺן דיא זינד כְּהֻנַּתְכֶם פון אייער דינסט כלומר אלי וואס וועט גנעהנן צו דער עבודה וואס איז מוטל אוף דיא כהנים איז דער עון חל אוף אייך ווארום איר בדארפט מזהיר זיין דיא לוים זייא זאלן ניט אן רירן אין דער עבודה וואס געהער צו אייך : (ב) וְגַם אונ אוך אַחֶיךָ דיינע ברידר כלומר דיינע פריינד דס זענען דיא בני גרשון מיט די בני מררי מַטֵּה לֵוִי וואס זיי קומן ארוס פון שֵׁבֶט לֵוִי שֵׁבֶט אָבִיךָ דער שבט פון דיין פאטר הַקְרֵב אִתָּךְ מאך גנעהנן צו דיר וְיִלָּווּ עָלֶיךָ אונ זייא זאלן זיך בהעפטן צו דיר אונ זיי זאלן אוך זאגן דיא זרים זיי זאלן ניט גנעהנן צו דער עבודה וואס געהער ניט צו זיי וִישָׁרְתוּךָ אונ זיי זאלן בדינען דיך זיי זאלן היטן די טויערן אונ מען זאל מאכן פון זיי גבאים פון צדקה אונ אנדרע ממונים וְאַתָּה אונ דוא אהרן וּבָנֶיךָ אונ דיינע זין אִתָּךְ מיט דיר זאלן היטן לִפְנֵי צוא פאר דעם אוהל העדות : (ג) וְשָׁמְרוּ אונ זייא זאלן היטן מִשְׁמַרְתְּךָ דיין היטונג דאס הייסט זייא

הַקֹּדֶשׁ וְאֶל־הַמִּזְבֵּחַ לֹא יִקְרָבוּ
וְלֹא־יָמֻתוּ גַם־הֵם גַּם־אַתֶּם׃ ד וְנִלְווּ
עָלֶיךָ וְשָׁמְרוּ אֶת־מִשְׁמֶרֶת אֹהֶל
מוֹעֵד לְכֹל עֲבֹדַת הָאֹהֶל וְזָר לֹא־
יִקְרַב אֲלֵיכֶם׃ ה וּשְׁמַרְתֶּם אֵת
מִשְׁמֶרֶת הַקֹּדֶשׁ וְאֵת מִשְׁמֶרֶת
הַמִּזְבֵּחַ וְלֹא־יִהְיֶה עוֹד קֶצֶף עַל־
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ ו וַאֲנִי הִנֵּה לָקַחְתִּי
אֶת־אֲחֵיכֶם הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל לָכֶם מַתָּנָה נְתֻנִים לַיהוָה
לעבד

יִקְרְבוּן וְלָא יְמוּתוּן
אַף אִנּוּן אַף אַתּוּן׃
ד וְיִתּוֹסְפוּן עֲלָךְ וְיִטְּרוּן
יָת מַטְּרַת מַשְׁכַּן זִמְנָא
לְכָל פָּלְחַן מַשְׁכְּנָא
וְחִלּוֹנַי לָא יִקְרַב
לְוָתְכוֹן׃ ה וְתִטְּרוּן יָת
מַטְּרַת קוּדְשָׁא וְיָת
מַטְּרַת מַדְבְּחָא וְלָא
יְהֵא עוֹד רָגְזָא עַל
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ ו וַאֲנָא
הָא קָרֵבִית יָת אֲחֵיכוֹן
לֵוָאֵי מִגּוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
לְכוֹן מַתְּנָא יְהִיבִין
קֳדָם יְיָ לְמִפְלַח יָת
פלחן

ת"א ולא ימתו ערכין יא : ונלוו עליך תמיד כו :
וזר לא יקרב זבחים יז : ושמרתם את משמרת הקדש חגיגה יח:

בעל הטורים

(ד) ונלוו. ד' במסורה הכא ואידך ונלוו עליהם רבים בחלקלקות ונלוו גוים רבים אל ה' ביום ההוא והיו לי לעם ציון ישאלו דרך הנה פניהם באו ונלוו וגו' פי' ונלוו עליהם רבים בחלקלקות להלך לישראל כדכתיב ומן המשכילים יכשלו וגו' עד עת קץ אבל

רש"י

(זבחים כז): (ד) וזר לא יקרב אליכם. אתכם אני ר מזהיר על כך: ולא יהיה עוד קצף. (ספרי) כמו שהיה כבר ש שנאמר (במדבר יז) כי יצא הקצף: (ו) לכם מתנה נתנים. יכול

שפתי חכמים

ר פי' אתכם אני מזהיר שתזהירו את ישראל שלא יקרבו לעבודה דכוונה כי למעלה הזהירה על הלוים ועתה הזהירה על ישראל ואע"פ שקל וחומר הוא את הלוים מוזהרים ק"ו ישראלים אין עונשין מן הדין: ש הולך לומר כמו שהיה

פירוש ע"ט

זאלן היטן אז א זר זאל ניט גנעהנן צו דער עבודה וואס איז אין אוהל מועד דורך דעם כהן גדול וּמִשְׁמֶרֶת און דם היטונג כָּל הָאֹהֶל פון גאר דעם אוהל אַךְ נייערט אֶל כְּלֵי הַקֹּדֶשׁ צו דיא הייליגע כלים וְאֶל הַמִּזְבֵּחַ און צו דעם מזבח לֹא יִקְרָבוּ זאלן זיי ניט גנעהנן וְלֹא יָמֻתוּ כדי זיי זאלן ניט שטארבן גַּם און הֵם זייא גַּם אוך אַתֶּם איר כלומר דיא לוים זאלן ניט שטארבן און איר זאלט אוך ניט שטארבן מחמת דעם עון וואס זיי וועלן גנעהנן צו דער עבודה וואס געהער ניט צו זיי: (ד) וְנִלְווּ און דוא זאלסט זיי בהעפטין צו דיר וְשָׁמְרוּ און זיי זאלן היטן אֶת מִשְׁמֶרֶת אֹהֶל מוֹעֵד דם היטונג פון דעם אוהל מועד לְכֹל עֲבֹדַת הָאֹהֶל צוא גאר די דינסט פון דעם אוהל מועד דאס

הייסט אז זיי וועלן דארפן ציהן זאלן זייא צו נוף לייגין דעם אוהל און אז זיי וועלן דארפן רואין זאלן זייא אים אויף שטעלן וְזָר און א פרעמדר לֹא יִקְרַב אֲלֵיכֶם זאל צו אייך ניט גנעהנן: (ה) וּשְׁמַרְתֶּם און איר זאלט היטן אֵת מִשְׁמֶרֶת הַקֹּדֶשׁ דם היטונג פון דעם הייליגקייט וְאֵת מִשְׁמֶרֶת הַמִּזְבֵּחַ און דאס היטונג פון דעם מזבח וְלֹא יִהְיֶה עוֹד קֶצֶף עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל און עס זאל שון מער ניט זיין קיין צארן אויף די קינדר פון ישראל אזו וויא עס איז אמאל גוועזן אצארן אויף די ישראל: (ו) וַאֲנִי און איך גאט הִנֵּה נון לָקַחְתִּי איך האב גנומן אֶת אֲחֵיכֶם אייערע ברידר הַלְוִיִּם די לוים מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל פון צווישן די קינדר פון ישראל לָכֶם צו אייך כלומר צו דיר אהרן און צו דיינע קינדר
מתנה

לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד׃
ז וְאַתָּה וּבָנֶיךָ אִתְּךָ תִּשְׁמְרוּ אֶת־כְּהֻנַּתְכֶם לְכָל־דְּבַר הַמִּזְבֵּחַ וּלְמִבֵּית לַפָּרֹכֶת וַעֲבַדְתֶּם עֲבֹדַת מַתָּנָה אֶתֵּן אֶת־כְּהֻנַּתְכֶם וְהַזָּר הַקָּרֵב יוּמָת׃ פ
ח וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־אַהֲרֹן וַאֲנִי הִנֵּה נָתַתִּי לְךָ אֶת־מִשְׁמֶרֶת תְּרוּמֹתָי לְכָל־קָדְשֵׁי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל

פלחן משכן זמנא׃
ז ואת ובניך עמך תטרון ית כהנתכון לכל פתגם מדבחא ולמגו לפרכתא ותפלחון פלחן מתנא אתין ית כהנתכון והלוני דיקרב יתקטל׃
ח ומליל יי עם אהרן ואנא הא יהבית לך ית מטרת אפרשותי לכל קודשיא דבני ישראל

ת"א אתה ובניך אתך תשמרו יומא כד כו : ולמבית יומא כד : עבודת מתנה פסחים עג : והזר הקרב יומת סנהדרין פג זר ערלין : ואני הנה כה כו יבמות עב בכורות לד :

פירוש רשב"ם

חייבתים מיתה: (ז) עבדת מתנה . ונמצאו ישראל פטורים מן העבודה ומתוך שאינם מצויים לא יקרבו עוד

בעל הטורים

כשיבא הקץ ונלוו גוים אל ה' וגו' והיינו ונלוו עליך וישרתוך כדכתיב ובני נכר אכריכם וכורמיכם : (ח) ואני הנה נתתי . כדכך

שפתי חכמים

לכך בעבור מלת עוד שפירושו בכבר קלף כיוצא בו : ת וא"כ אותה משמרת של גזברים שלכם היא שאלמלא לויים עושים אותה חייבים אתם לעשות אותם : א פי' עבודה שהיא מתנה כלומר העבודה עצמה היא המתנה לא עבודה של מתנה שאז תהיה המתנה זולת העבודה וכמו שפירש אחר זה שהעבודה שהיא במתנה היא שאתן לכם את כהונתכם וכו'. הרא"ם : ב וא"ת והא כתיב ואני הנני מביא את המבול מים וכו'. לכך תרצו בספרי אין שמחה לפני המקום אלא כשיאבדו מכעיסיו מן העולם : ג (חולין קלג) ושם עשר במקדש . חטאת בהמה . ועוף . אשם ודאי . ותלוי . זבחי שלמי צבור. ולוג שמן של מצורע . שתי הלחם . ולחם הפנים . ושירי מנחות . ומנחת העומר. וד' בירושלים . בכור . ביכורים . ומורם מתודה ומאיל נזיר . ועורות קדשים . ועשרה בגבולים תרומה . ותרומת מעשר . חלה . ראשית הגז . מתנות .

רש"י

לעבודתכם של הדיוט ת"ל לה' כמו שמפורש למעלה לשמור ת משמרת גזברין ואמרכלין : (ז) עבדת מתנה . במתנה א נתתיה לכם : (ח) ואני הנה נתתי לך . (ספרי) בשמחה לשון ב שמחה הוא זה כמו (שמות ד) הנה הוא יוצא לקראתך וראך ושמח בלבו . משל למלך שנתן שדה לאוהבו ולא כתב ולא חתם ולא העלה בערכאין בא אחד וערער (עליו) על השדה א"ל המלך כל מי שירצה יבא ויערער לנגדך הריני כותב וחותם לך ומעלה בערכאין אף כאן לפי שבא קרח וערער כנגד אהרן על הכהונה בא הכתוב ונתן לו (חולין קלג) כ"ד מתנות ג כהונה בברית מלח עולם ולכך נסמכה פרשה זו לכאן : משמרת תרומתי.

פירוש ע"ט

מַתָּנָה נְתֻנִים זענן דיא לוים איבר געגעבן פאר אַמַתָּנָה ניט זייא זאלן טאן אייער איגינע דינסט נאר לַיְיָ זיי זאלן טאן דיא דינסט פון גאט לַעֲבוֹד צו דינן אֶת עֲבוֹדַת אוֹהֶל מוֹעֵד די דינסט פון דעם אוהל מועד דאס הייסט זיי זאלן היטן דיא טירן אונ מען זאל פון זיי מאכן גַבָּאֵי צְדָקָה אונ אנדרע מְמוּנִים אזו וויא אובן איז געשטאנען : (ז) וְאַתָּה אונ דוא אַהֲרֹן וּבָנֶיךָ אונ דיינע זין אִתְּךָ מיט דיר תִּשְׁמְרוּ אֶת כְּהֻנַּתְכֶם זאלט איר היטן אייער דינסט לְכָל דְּבַר הַמִּזְבֵּחַ צו אלע דיא זאכן פון דעם מזבח וּלְמִבֵּית לַפָּרוֹכֶת אונ פון אינוויינג פון דעם פרוכת וַעֲבַדְתֶּם אונ איר זאלט דס דינן עֲבוֹדַת די דינסט מַתָּנָה אַגעשאנק אֶתֵּן האב איך געגעבן אֶת כְּהֻנַּתְכֶם אייער דינסט כלומר דיא עבודה פון אייער כהונה האב איך אייך במתנה געגעבן וְהַזָּר הַקָּרֵב יוּמָת אונ אפרעמדער וואס ער איז ניט קיין כהן וואס וועט גענעהן צוא דער עבודה זאל ווערן געטייט : (ח) וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל אַהֲרֹן אונ גאט האט גרעט צוא אהרן וַאֲנִי אונ איך הִנֵּה נָתַתִּי לְךָ איך טוא געבן צוא דיר אֶת מִשְׁמֶרֶת תְּרוּמֹתָי דס היטונג פון מיין תרומה כלומר אז

יִשְׂרָאֵל לְךָ נְתַתִּים לְמָשְׁחָה
וּלְבָנֶיךָ לְחָק־עוֹלָם׃ ט זֶה יִהְיֶה
לְךָ מִקֹּדֶשׁ הַקֳּדָשִׁים מִן־הָאֵשׁ כָּל־
קָרְבָּנָם לְכָל־מִנְחָתָם וּלְכָל־
חַטָּאתָם וּלְכָל־אֲשָׁמָם אֲשֶׁר
יָשִׁיבוּ לִי קֹדֶשׁ קֳדָשִׁים לְךָ הוּא
וּלְבָנֶיךָ׃ י בְּקֹדֶשׁ הַקֳּדָשִׁים
תֹּאכְלֶנּוּ כָּל־זָכָר יֹאכַל אֹתוֹ קֹדֶשׁ

יהיה

יִשְׂרָאֵל לָךְ יְהַבְתִּנּוּן
לִרְבוּ וְלִבְנָךְ לִקְיָם
עָלָם׃ ט דֵּין יְהֵי לָךְ
מִקֹּדֶשׁ קוּדְשַׁיָּא מוֹתַר
מִן אֶשָּׁתָא כָּל קֻרְבָּנְהוֹן
לְכָל מִנְחַתְהוֹן וּלְכָל
חַטְוָתְהוֹן וּלְכָל
אֲשַׁמְהוֹן דִּי יְתִיבוּן
קֳדָמַי קֹדֶשׁ קוּדְשִׁין
דִּילָךְ הוּא וְלִבְנָךְ׃
י בְּקֹדֶשׁ קוּדְשִׁין
תֵּיכְלִנֵּהּ כָּל דְּכוּרָא
יֵיכוּל יָתֵהּ קוּדְשָׁא יְהֵי

לך

ת"א למשחה סוטה טו זבחים כח נה. חולין קלב: כל קרבנם זבחים מה מנחות נה סג: אשר ישיבו לי מנחות סג: בקדש זבחים נו מנחות ע סג:

בעל הטורים

שמתנים בשטר מתנה בדעת שלימה ובכתב הפלה: (ט) מקדש הקדשים מן. ס"ת שמן כמו שדרשו רז"ל לרבות לוג שמן של מצורע

פירוש רשב"ם

שהרי והזר הקרב יומת: (ח) לך נתתים למשחה. הרי הן לך כעין סימן שרים הנמשחים למלוך: (ט) מן האש לאחר הקטרת אימורין. הנותר מן האש: אשר ישיבו לי.

רש"י

שאתה צריך לשמרו ד בטהרה: למשחה. ה לגדולה (ספרי): (ט) מן האש. לאחר הקטרת ו האשים: כל קרבנם. כגון זבחי שלמי צבור. ז מנחתם חטאתם ואשמם כמשמעו: אשר ישיבו לי. זה גזל ח הגר: (י) בקדש הקדשים תאכלנו וגו'. למד על קדשי קדשים שאין נאכלין אלא ט בעזרה

שפתי חכמים

פדיון הבן. ושטר חמור. שדה החרם. וגזל הגר. וכולן מבוארין בפרשה זו ובמקרא במקום אחר: ד כלומר ולא לשומרן מן הזרים דומיא דושמרתם את משמרת הקודש שאין נופל בתרומה רק שלא לטמא אותה בידים: ה ספרי אין מביאה בדגן ותירוש: ו כאלו אמר מאחר האש כלומר מאחר שהוקטרו באש. ואין לפרש מן האש מן הנקטרים באש שאין הכהנים זוכים מהאימורים שבתוך האש שכבר הוקצו לגבוה אלא פירוש שאין הכהנים זוכים אלא לאחר הקטרת האימורים: ז לפי שנאמר כאן מקדשי הקדשים ושלמי יחיד קדשים קלים הם. אבל אין לפרש לכל קרבנם כמשמעו שהרי מנחתם וחטאתם ואשמם אח"כ כתיב: ח דילפינן בגזירה שוה כתיב התם האשם המושב לה' לכהן וכתיב הכא אשר ישיבו לי: ט ויהיה פי' בקודש הקדשים וגו'. כדרך קודש הקדשים שפירושו כדרך אכילת קדשי קדשים שהוא במקום

פירוש ע"ט

מוזט דאס היטן בטהרה לְכָל קָדְשֵׁי בְנֵי יִשְׂרָאֵל צו אלע דיא הייליקייט פון אלע דיא קינדר פון יִשְׂרָאֵל לְךָ נְתַתִּים צו דיר מוזא איך זיי געבן לְמָשְׁחָה צו איין הערשאפט וּלְבָנֶיךָ אונ צו דייני זין לְחָק עוֹלָם צו אגיזעץ אוף אייביג: (ט) זֶה יִהְיֶה לְךָ מִקֹּדֶשׁ הַקֳּדָשִׁים דס זאל זיין צו אייך פון די גאנץ הייליגע קרבנות מִן הָאֵשׁ נאך דעם אז מען איז מקריב דיא אימורים אוף דעם פייער זאלסטו אהרן נעמן דיין חלק כָּל קָרְבָּנָם פון אלע קרבנות דאס מיינט מען איין קרבן שְׁלָמִים פון צִבּוּר לְכָל מִנְחָתָם אונ פון אקרבן מִנְחָה אדר פון אקרבן חַטָּאת אדר אקרבן אָשָׁם אֲשֶׁר יָשִׁיבוּ לִי אדר אז איינר וועט וועלן אום קערן דאס וואס ער האט גְזֵלַת אַגֵר וואס ער האט קיין יורשים ניט קֹדֶשׁ קָדָשִׁים דס איז גאנץ הייליג לְךָ הִיא דס געהער צו דיר וּלְבָנֶיךָ אונ צו דיינע זין: (י) בְּקֹדֶשׁ הַקֳּדָשִׁים אוף איין גאנץ הייליג ארט דאס איז אין דער עֲזָרָה תֹּאכְלֶנּוּ זאלסטו דאס עסן כָּל זָכָר יֹאכַל אוֹתוֹ אלע זכרים פון דיא כהנים זאלן דס עסן קֹדֶשׁ

יהיה

יִהְיֶה לָּךְ׃ יא וְזֶה־לְּךָ תְּרוּמַת מַתָּנָם לְכָל־תְּנוּפֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְךָ נְתַתִּים וּלְבָנֶיךָ וְלִבְנֹתֶיךָ אִתְּךָ לְחָק־עוֹלָם כָּל־טָהוֹר בְּבֵיתְךָ יֹאכַל אֹתוֹ׃ יב כֹּל חֵלֶב יִצְהָר וְכָל־חֵלֶב תִּירוֹשׁ וְדָגָן רֵאשִׁיתָם אֲשֶׁר־יִתְּנוּ לַיהוָה לְךָ נְתַתִּים׃ יג בִּכּוּרֵי כָּל־אֲשֶׁר בְּאַרְצָם אֲשֶׁר־יָבִיאוּ לַיהוָה לְךָ יִהְיֶה כָּל־טָהוֹר בְּבֵיתְךָ

יאכלנו

לָךְ׃ יא וְדֵין לָךְ אַפְרָשׁוּת מַתְּנַתְהוֹן לְכָל אֲרָמוּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָךְ יְהַבְתִּנּוּן וְלִבְנָךְ וְלִבְנָתָךְ עִמָּךְ לִקְיָם עָלַם כָּל דִּדְכֵי בְּבֵיתָךְ יֵיכוּל יָתֵהּ׃ יב כָּל טוּב מְשַׁח וְכָל טוּב חֲמַר וַעֲבוּר רֵאשִׁיתְהוֹן דִּי יִתְּנוּן קֳדָם יְיָ לָךְ יְהַבְתִּנּוּן׃ יג בִּכּוּרֵי כָּל דִּי בְּאַרְעֲהוֹן דִּי יַיְתוֹן קֳדָם יְיָ דִּילָךְ יְהֵי כָּל דִּדְכֵי בְּבֵיתָךְ יֵיכְלִנֵּהּ׃

כל

ת"א כל חלב במדבר כג פסוק ה : פירוש בסנהדרין פ תמורה ס : ראשיתם בכורות פג פסוק ה : בכורי כל אשר בארצם מנחות פד חולין קלו : לך יהיה מנחות פד : כל טהור שם :

פירוש רשב"ם

תאשם המושב לה' לכהן זהו גזל הגר שאין לו יורשין : (יב) כל חלב יצהר. כדכתיב בהרימכם את חלבו ממנו :

בעל הטורים

מצורע : (יא) וזה לך תרומת מתנם. וכן במפלה זה יהיה לך שני פעמים זה עולה כ"ד רמז לכ"ד מתנות כהונה :

שפתי חכמים

קדוש הכהן כאשר כדמפרש במקום אחר ונשנה כאן לעיכובא : י כולה תנא ובוק ולמה א' מן העשרה הכא עמו. וא"ת מנ"ל לרש"י דלמא תרומת מתנם מן הכולה לכך פירש"י שהרי אח"כ כתיב לכל תנופות שהרי אלו טעונין תנופה כגון תודה כו' : כ כלו' אינה מלות עשה לטהורים רק אזהרה לטמאים במכלל הן וכו' : ל דלפי' ראשון קשה היה לו לומר כל אשר טהור דהוה משמע ולא טמאים לכן פי' ד"א ולפי ד"א קשה

רש"י

ולזכרי כהונה : (יא) תרומת מתנם. המורם מן התודה י ומהשלמים ואיל נזיר : לכל תנופת. שהרי אלו טעונין תנופה : כל טהור. (ספרי) ולא כ טמאים. ד"א כל טהור לרבות ל אשתו : (יב) ראשיתם. היא

פירוש ע"ט

יִהְיֶה לְךָ הייליג זאל דם זיין צו דיר : (יא) וְזֶה אונ דם זאל צו אייך זיין תְּרוּמַת אפ שיידונג מַתָּנָם זייער גאב דאס מיינט מען דם וואס מען שייד אפ פון די כֹּהֲנִים וועגן פון אלע קָרְבָּנוֹת לְכָל תְּנוּפוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל צו אלע זייערע אוף הייבונג פון דיא יִשְׂרָאֵל כלומר די אלי קָרְבָּנוֹת בדארפן האבן תְּנוּפָה דאס הייסט מען זאל זיי אוף הייבן פר גאט לְךָ נְתַתִּים דם אפ שיידונג פון די קָרְבָּנוֹת האב איך צו דיר אַהֲרֹן גגעבן וּלְבָנֶיךָ אונ צו דיינע זין פר איין מַתָּנָה וְלִבְנֹתֶיךָ אונ צו דיינע טעכטער אִתָּךְ מיט דיר כלומר זיי זאלן אויך מעגן עסן דער פון לְחָק עוֹלָם דם זאל זיין צו אייך צוא

אחוק אוף אייביג כָּל טָהוֹר אמליכר וואס איז טָהוֹר אין דיין הויז גזינד מעג דער פון עסן אבר ווער עס איז טָמֵא טאר דער פון ניט עסן : (יב) כֹּל חֵלֶב אלע בעסטי יִצְהָר פון דם אייל בירט וְכָל חֵלֶב תִּירוֹשׁ וְדָגָן אונ אלע בעסטע פון דעם וויין אונ פון דעם קארן רֵאשִׁיתָם אֲשֶׁר יִתְּנוּ לַיְיָ דם ערשטי וואס זיי דיא יִשְׂרָאֵל וועלן געבן פון גאטס וועגן דאס מיינט מען תְּרוּמָה גְדוֹלָה לְךָ נְתַתִּים דאס האב איך דיר גגעבן : (יג) בִּכּוּרֵי דם וואס ווערט צום ערשטן צייטיג כָּל פון אלע דיא תְּבוּאָה אונ פֵּירוֹת אֲשֶׁר בְּאַרְצָם וואס וואקסט אין אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְךָ יִהְיֶה זאלן זיי זיין צו דיר כָּל טָהוֹר בְּבֵיתְךָ אלע

יואס

יֹאכְלֶֽנּוּ׃ יד כָּל־חֵ֥רֶם בְּיִשְׂרָאֵ֖ל לְךָ֥
יִהְיֶֽה׃ טו כָּל־פֶּ֣טֶר רֶ֠חֶם לְכָל־בָּשָׂ֞ר
אֲשֶׁר־יַקְרִ֧יבוּ לַיהוָ֛ה בָּאָדָ֥ם
וּבַבְּהֵמָ֖ה יִהְיֶה־לָּ֑ךְ אַ֣ךְ ׀ פָּדֹ֣ה
תִפְדֶּ֗ה אֵ֚ת בְּכ֣וֹר הָֽאָדָ֔ם וְאֵ֛ת
בְּכוֹר־הַבְּהֵמָ֥ה הַטְּמֵאָ֖ה תִּפְדֶּֽה׃
טז וּפְדוּיָו֙ מִבֶּן־חֹ֣דֶשׁ תִּפְדֶּ֔ה בְּעֶ֨רְכְּךָ֔
כֶּ֚סֶף חֲמֵ֣שֶׁת שְׁקָלִ֔ים בְּשֶׁ֖קֶל
הַקֹּ֑דֶשׁ עֶשְׂרִ֥ים גֵּרָ֖ה הֽוּא׃ יז אַ֣ךְ
בְּכוֹר־שׁ֡וֹר אֽוֹ־בְכ֨וֹר כֶּ֜שֶׂב אֽוֹ־
בְכ֥וֹר עֵ֛ז לֹ֥א תִפְדֶּ֖ה קֹ֣דֶשׁ הֵ֑ם
אֶת־דָּמָ֞ם תִּזְרֹ֤ק עַל־הַמִּזְבֵּ֨חַ֙ וְאֶת־
חֶלְבָּם֙ תַּקְטִ֔יר אִשֶּׁ֛ה לְרֵ֥יחַ נִיחֹ֖חַ
ליהוה

יד כָּל חֶרְמָא בְּיִשְׂרָאֵל
דִּילָךְ יְהֵי׃ טו כָּל
פָּתַח וַלְדָּא לְכָל בִּשְׂרָא
דִּי יְקָרְבוּן קֳדָם יְיָ
בֶּאֱנָשָׁא וּבִבְעִירָא יְהֵי
לָךְ בְּרַם מִפְרַק
תִּפְרוּק יָת בּוּכְרָא
דֶּאֱנָשָׁא וְיָת בּוּכְרָא
דִבְעִירָא מְסָאֲבָא
תִּפְרוּק׃ טז וּפֻרְקָנֵהּ
מִבַּר יַרְחָא תִּפְרוּק
בְּפֻרְסָנֵהּ כְּסַף חֲמֵשׁ
סִלְעִין בְּסִלְעֵי קוּדְשָׁא
עַשְׂרִין מָעִין הוּא׃
יז בְּרַם בּוּכְרָא דְתוֹרָא
אוֹ בוּכְרָא דְאִמְּרָא אוֹ
בוּכְרָא דְעִזָּא לָא
תִפְרוּק קוּדְשָׁא אִנּוּן
יָת דִּמְהוֹן תִּזְרוּק עַל
מַדְבְּחָא וְיָת תַּרְבֵּיהוֹן
תַּסֵּק קֻרְבַּן לְאִתְקַבָּלָא
בְרַעֲוָא

ת״א כל חרם בכורות לב ערכין כח כט : יהיה לך בכורות נא : פדה תפדה קידושין כט ב״ק יא מנחות לו בכורות ג ס י יב. תפדה יומא כס. ופדויו מבן חדש תפדה שבת קלא יומא סה קידושין כט שבועות ד חולין פד בכורות מט נא ערכין ג יח. בערכך כסף שקלים בכורות ד נא. אך בכור שור קמא פח זבחים לז בכורות ב ה ו יא יז כריתות ד. לא תפדה קמא יג זבחים לז בכורות לא לב תמורה ס ח. את דמם תזרק על המזבח פסחים כד זבחים לו נו קכ תמורה ח.

בעל הטורים

(טו) פדה. ב׳ במסורה אך פדה תפדה ואידך אם לא פדה יפדה היינו דאמר רבי יהושע לחד מלא בכרס וילדה שני זכרים

פירוש ע״ט

וואס ווען טהור אין דיין הויז געזינד יאכלנו זאלן זיי עס עסן : (יד) כל חרם בישראל אלץ וואס די ישראל וועלן מחרים זיין זיי זאלן דער פון קיין הנאה ניט האבן לך יהיה זאל צו דיר זיין : (טו) כל פטר אלע עפנונג רחם פון דעם טראכט לכל בשר צו אלע באשעפעניש דס מיינט מען די בכורים אשר יקריבו ליי׳ וואס זיי וועלן מאכן גנעהנן צו גאט באדם ובבהמה פון איין מענטש אדר פון איין בהמה יהיה לך זאל דס צו דיר זיין אך נייערט פדה אויס לייזן תפדה דו זאלסט אויס לייזן את בכור האדם דעם בכור פון איין מענטש ואת בכור הבהמה הטמאה אונ דעם בכור

פירוש ע״ט

פון איין בהמה טמאה תפדה זאלסטו אויס לייזן : (טז) ופדויו אונ זיין אויס לייזונג פון איין מענטש מבן חודש פון דעם חס איז אלט איין חודש כלומר אז דער בכור ווערט אלט אחודש בדארף מען אים אויס לייזן פון דם כהן בערכך מיט דיין שאצונג כסף חמשת שקלים פינף זילבערנע שקלים בשקל הקודש אויף דעם גוועכט פון קודש עשרים גרה הוא צוואנציג העלבלינג דס איז אזו איין מטבע וואס גייט צוואנציג אויף איין שקל : (יז) אך נייערט בכור שור דעם בכור פון איין אקס אדר דעם בכור פון איין שאף או בכור עז אדר דעם בכור פון

איין

לַיהוָה׃ יח וּבְשָׂרָם יִהְיֶה־לָּךְ כַּחֲזֵה
הַתְּנוּפָה וּכְשׁוֹק הַיָּמִין לְךָ יִהְיֶה׃
יט כֹּל ׀ תְּרוּמֹת הַקֳּדָשִׁים אֲשֶׁר
יָרִימוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לַיהוָה נָתַתִּי
לְךָ וּלְבָנֶיךָ וְלִבְנֹתֶיךָ אִתְּךָ לְחָק־
עוֹלָם בְּרִית מֶלַח עוֹלָם הִוא לִפְנֵי
יְהוָה לְךָ וּלְזַרְעֲךָ אִתָּךְ׃ כ וַיֹּאמֶר
יְהוָה אֶל־אַהֲרֹן בְּאַרְצָם לֹא תִנְחָל
וחלק

אונקלוס

בְּרַעֲוָא קֳדָם יְיָ׃
יח וּבִשְׂרְהוֹן יְהֵי לָךְ
כְּחַדְיָא דַאֲרָמוּתָא
וּכְשׁוֹקָא דְיַמִּינָא לָךְ
יְהֵי׃ יט כֹּל אַפְרָשׁוּת
קוּדְשַׁיָּא דִּי יַפְרְשׁוּן
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל קֳדָם יְיָ
יְהָבִית לָךְ וְלִבְנָךְ
וְלִבְנָתָךְ עִמָּךְ לִקְיָם
עָלַם קְיָם מְלַח עָלַם
הוּא קֳדָם יְיָ לָךְ וְלִבְנָךְ
עִמָּךְ׃ כ וַאֲמַר יְיָ
לְאַהֲרֹן בְּאַרְעֲהוֹן לָא
תַחְסִין וְחֻלָק לָא יְהֵי
לָךְ

ת״א ובשרם יהיה לך זבחים כו לו קב בכורות כו לב לג תמורה כא. לך יהיה זבחים לו בכורות כח. כחזה התנופה זבחים נו ברית מלח עולם מנחות יט כא.

פירוש רשב״ם

(יט) ברית מלח. נראה לי לשון קיום. וכן בדוד לו ולבניו ברית מלח כי פתרונם לפי עניינם. אבל לא תשבית מלח ברית אלהיך. מדבר מלח ממש. ברית

בעל הטורים

שניהם לכהן ואין האמר פוטר את חבירו והיינו אח לא פדה יפדה: (יט) תרומת. ג׳. כל תרומת הקדשים הרי בגלגול אל על ואל מטר ושדי תרומות ואיש תרומות יהרסנה. זהו שדרשו

שפתי חכמים

למה מרמז אלהו במלת כל עסוק: מ פי׳ שבכתוב הקיש בכור לחזה ושוק של שלמים שהם קדשים קלים שנאכלים לשני ימים ולילה אחד: נ כתב הרא״ם ויש לתמוה ל״ל היקשא פיסוק ליה מקרא דבנה בשנה ופירש״י בה שהם נאכלו בכוף בנתו אגבל הותו היום ויום אחד בשנה כאהרה לימד בנאכל

אהרת שלא תאמר כחזה ושוק של תודה שאינו נאכל מתיבתא של פרשה זו כללה בתחלה וכללה בסוף ופרט בדבר הבריא ומתקיים ומבריא את אחרים: ברית

רש״י

תרומה גדולה: (יח) כחזה התנופה וכשוק הימין. (זבחים נו) של שלמים שנאכלים לכהנים לנשיהם ולבניהם ולעבדיהם לשני ימים ולילה אחד אף הבכור מ נאכל לשני ימים ולילה אחד: לך יהיה. (ספרי) בא רבי עקיבא ולמד הוסיף לך הכתוב הויה נ אלא ליום ולילה: (יט) כל תרומת הקדשים. מחבבה: ברית מלח עולם. כרת ברית עם אהרן מלח. כבריא הסכותה למלח שאינו מסריח לעולם:

פירוש ע״ט

אין צוג לא תִפְדֶּה זָאלְסְטוּ נִיט אוּם לֵייזֶן קוֹדֶשׁ הֵם זַיי זֶענֶען הֵיילִיג אֶת דָּמָם זַייעֶר בְּלוּט תִּזְרוֹק זָאלְסְטוּ שְׁפְּרֶענְגֶען עַל הַמִּזְבֵּחַ אוֹף דֶעם מִזְבֵּחַ וְאֶת חֶלְבָּם אוּנ זַייעֶר חֵלֶב תַּקְטִיר זָאלְסְטוּ מַקְטִיר זַיין אִשֵּׁה וכו׳ : (יח) וּבְשָׂרָם אוּנ זַייעֶר פְלֵיישׁ יִהְיֶה לָּךְ זָאל זַיין צוּ דִיר כַּחֲזֵה אַזוֹי וְויא דִיא בְּרוּסְט הַתְּנוּפָה דָאס אוֹף הֵייבוּנְג וּכְשׁוֹק הַיָּמִין אוּנ אַזוֹי וְויא דִי רֶעכְטֶע שֶׁענְקִיל לְךָ יִהְיֶה צוּא דִיר זָאל דָאס זַיין כְּלוֹמַר אַזוֹי וְויא דִי דִינִים פוּן חָזֶה וְשׁוֹק פוּן אַקָּרְבָּן שְׁלָמִים אַזוֹי זֶענֶען דִי דִינִים פוּן פְלֵיישׁ פוּן דֶעם בְּכוֹר : (יט) כֹּל תְּרוּמוֹת הַקֳּדָשִׁים אַלֶע אָפּ שֵׁיידוּנְג פוּן דִיא הֵיילִיגְקֵייט אֲשֶׁר יָרִימוּ וָוס זַייא וֶועלֶן אָפּ שֵׁיידֶן

דִי קִינְדֶר פוּן דִי יִשְׂרָאֵל צוּ גָאט נָתַתִּי הָאבּ אִיךְ גֶעגֶעבֶּן לְךָ צוּ דִיר וּלְבָנֶיךָ אוּנ צוּ דַיינֶע זִין וְלִבְנֹתֶיךָ אוּנ צוּ דַיינֶע טֶעכְטֶער אִתְּךָ מִיט דִיר לְחָק עוֹלָם צוּא אַחוֹק אוֹף אֵייבִּיג בְּרִית אַזֶעבְּרַהַייט מֶלַח זַאלְץ עוֹלָם הִוא עֶס אִיז אוֹף אֵייבִּיג לִפְנֵי יְיָ פַר גָאט לְךָ צוּ דִיר וּלְזַרְעֲךָ אוּנ צוּ דַיינֶע קִינְדֶר אִתָּךְ מִיט דִיר. רש״י שְׁרַייבְּט אַזוֹי וְויא גָאט הָאט כּוֹרֵת בְּרִית גֶוֶועזֶען מִיט דֶעם זַאלְץ אַז עֶס זָאל אֵייבִּיג נִיט קָאלֶע וֶוערֶן אַזוֹי הָאט עֶר כּוֹרֵת בְּרִית גֶוֶועזֶען מִיט אַהֲרֹן אַז זַיינֶע קִינְדֶר זָאלֶן זַיין כֹּהֲנִים אוּנ זָאלֶן נֶעמֶען דִי מַתְּנוֹת כְּהוּנָה אוֹף אֵייבִּיג : (כ) וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל אַהֲרֹן הָט גָאט גֶזָאגְט צוּא אַהֲרֹן

לָךְ בֵּינֵיהוֹן מַתְּנָן דִּי
יְהָבִית לָךְ אַתְּ חֻלָקָךְ
וְאַחֲסַנְתָּךְ בְּגוֹ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל : כא וְלִבְנֵי
לֵוִי הָא יְהָבִית כָּל
מַעַשְׂרָא בְּיִשְׂרָאֵל
לְאַחֲסָנָא חֲלַף פָּלְחָנְהוֹן
דִּי אִנּוּן פָּלְחִין יָת
פָּלְחַן מַשְׁכַּן זִמְנָא :
כב וְלָא יִקְרְבוּן עוֹד
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמַשְׁכַּן
זִמְנָא לְקַבָּלָא חוֹבָא
לִמְמָת : כג וְיִפְלְחוּן
לֵוָאֵי אִנּוּן יָת פָּלְחַן
מַשְׁכַּן זִמְנָא וְאִנּוּן
יְקַבְּלוּן חוֹבֵיהוֹן קְיָם
עלם

וְחֵ֫לֶק לֹא־יִהְיֶ֥ה לְךָ֖ בְּתוֹכָ֑ם אֲנִי֙
חֶלְקְךָ֣ וְנַחֲלָֽתְךָ֔ בְּת֖וֹךְ בְּנֵ֥י יִשְׂרָאֵֽל׃
ס שביעי כא וְלִבְנֵ֣י לֵוִ֔י הִנֵּ֥ה נָתַ֛תִּי כָּל־
מַעֲשֵׂ֥ר בְּיִשְׂרָאֵ֖ל לְנַחֲלָ֑ה חֵ֤לֶף
עֲבֹֽדָתָם֙ אֲשֶׁר־הֵ֣ם עֹֽבְדִ֔ים אֶת־
עֲבֹדַ֖ת אֹ֥הֶל מוֹעֵֽד׃ כב וְלֹֽא־
יִקְרְב֥וּ ע֛וֹד בְּנֵ֥י יִשְׂרָאֵ֖ל אֶל־אֹ֣הֶל
מוֹעֵ֑ד לָשֵׂ֥את חֵ֖טְא לָמֽוּת׃ כג וְעָבַ֨ד
הַלֵּוִ֜י ה֗וּא אֶת־עֲבֹדַת֙ אֹ֣הֶל מוֹעֵ֔ד
וְהֵ֖ם יִשְׂא֣וּ עֲוֺנָ֑ם חֻקַּ֤ת עוֹלָם֙
לדרתיכם

בעל הטורים

ר"ל אם דומה הדיין למלך שאינו לריך כלום יעמיד אהרן והיינו ושדי תרומות שנאמר גבי שאול . ואם דומה לכהן שמחזר

רש"י

(כ) והלק לא יהיה לך בתוכם . (ספרי) אף ם בביזה : (כג) והם . הלוים ישאו עונם של ישראל ע שעליהם להזהיר הזרים מגשת אליהם : (כד) אשר ירימו לה׳ תרומה . (ספרי) הכתוב קראו תרומה

שפתי חכמים

בבכור לשני ימים ולילה אחד . וג"ל דאי לאו קרא דלך יהיה ה"א שנה בשנה איפכא שאם שחטו בסוף שנה היה נאכל דוקא באותו יום ולא בשנה האחרת לכן כתב לך יהיה לםוסיף הויה אחרת וכו׳ וממילא דרשינן שנה בשנה שאם הוא בסוף שנתו וכו׳ : ם רלונו לתרן הרי כתיב בארלם לא תנחל ולמה כתיב והלק לא יהיה וגו׳ אלא אף בביזה וא"ת והרי נטל אלעזר הכהן בביזה כמו שמבואר בפ׳ מטות . וי"ל שבא מדבר בא"י ושם לא נטלו ביזה ולכך כתיב כאן בארלם משמע בא"י : ע לא שתאמר שמלא וכס ומלא עונס שבס אל ישראל

פירוש עט

בְּאַרְצָם אִין זַייעֶר לַאנְד פוּן דִיא יִשְׂרָאֵל לֹא תִנְחָל זָאלְסְטוּ נִיט יַרְשִׁינֶן וְחֵלֶק לֹא יִהְיֶה לְךָ בְּתוֹכָם אוּנ קֵיין חֵלֶק זָאלְסְטוּ נִיט הָאבְּן צְווִישְׁן זֵייא כְּלוֹמַר אֲפִילוּ דָס רוֹב וָוס דִיא יִשְׂרָאֵל וָועלְן רוֹבְּן אִין דֶער מִלְחָמָה זָאלְסְטוּ אוֹיךְ דֶער פוּן קֵיין חֵלֶק נִיט נֶעמְן אֲנִי חֶלְקְךָ אִיךְ גָאט בִּין דַיין חֵלֶק וְנַחֲלָתְךָ אוּנ דַיין נַחֲלָה בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל צְווִישְׁן דִיא קִינְדֶר פוּן יִשְׂרָאֵל כְּלוֹמַר דָאס וָוס אִיז הֵיילִיג צוּא מִיר דָס אִיז דִיא מַתְּנוֹת כְּהוּנָה הָאבּ אִיךְ דִיר דָס גֶגֶעבְּן פַר אַנַחֲלָה : (כא) וְלִבְנֵי לֵוִי אוּנ צוּ דִיא קִינְדֶר פוּן דִי לְוִיִּם הִנֵּה נָתַתִּי הָאבּ אִיךְ גֶגֶעבְּן כָּל מַעֲשֵׂר בְּיִשְׂרָאֵל דָס מַעֲשֵׂר פוּן דִי קִינְדֶר יִשְׂרָאֵל פַר אַנַחֲלָה חֵלֶף

פירוש עט

פַר בַּייטוּנְג עֲבוֹדָתָם זַייעֶר דִינְסְט אֲשֶׁר הֵם עֹבְדִים אֶת עֲבוֹדַת אוֹהֶל מוֹעֵד וָוס זֵיי דִינֶן דִי דִינְסְט פוּן דֶעם אוֹהֶל מוֹעֵד כְּלוֹמַר פַר דֶעם וָוס זֵייא בַּדִינֶן דֶעם אוֹהֶל מוֹעֵד דְרוּם הָאבּ אִיךְ זֵייא גֶגֶעבְּן דִיא מַעַשְׂרוֹת : (כב) וְלֹא יִקְרְבוּ עוֹד בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל אוֹהֶל מוֹעֵד אוּנ דִי קִינְדֶר יִשְׂרָאֵל זָאלְן שׁוֹן נִיט גֶנֶעהְנְן צוּא דֶעם אוֹהֶל מוֹעֵד לָשֵׂאת חֵטְא צוּ לַיידְן אַיין זִינְד לָמוּת צוּ שְׁטַארְבְּן : (כג) וְעָבַד הַלֵּוִי הוּא אֶת עֲבוֹדַת אוֹהֶל מוֹעֵד אוּנ דֶער לֵוִי זָאל דִינֶן דִי דִינְסְט פוּן אוֹהֶל מוֹעֵד וְהֵם יִשְׂאוּ אֶת עֲוֹנָם אוּנ דִי לְוִיִּם זָאלְן לַיידְן דִי זִינְד פוּן דִי יִשְׂרָאֵל אַז זֵיי וָועלְן גֶנֶעהְנְן צוּם אוֹהֶל מוֹעֵד וָוארוּם עֶס אִיז אוֹיךְ דִי לְוִיִּם מוּטָל אַז

לְדֹרֹתֵיכֶם וּבְתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
לֹא יִנְחֲלוּ נַחֲלָה׃ כד כִּי אֶת־מַעְשַׂר
בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָרִימוּ לַיהוָה
תְּרוּמָה נָתַתִּי לַלְוִיִּם לְנַחֲלָה עַל־
כֵּן אָמַרְתִּי לָהֶם בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
לֹא יִנְחֲלוּ נַחֲלָה׃ פ כה וַיְדַבֵּר יְהוָה
אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ כו וְאֶל־הַלְוִיִּם
תְּדַבֵּר וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי־תִקְחוּ
מֵאֵת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַמַּעֲשֵׂר
אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם מֵאִתָּם
בְּנַחֲלַתְכֶם וַהֲרֵמֹתֶם מִמֶּנּוּ תְּרוּמַת
יְהוָה מַעֲשֵׂר מִן־הַמַּעֲשֵׂר׃

עָלַם לְדָרֵיכוֹן וּבְגוֹ
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָא יַחְסְנוּן
אַחֲסָנָא׃ כד אֲרֵי יָת
מַעַשְׂרָא דִבְנֵי יִשְׂרָאֵל
דִּי יַפְרְשׁוּן קֳדָם יְיָ
אַפְרָשׁוּתָא יְהָבִית
לְלֵוָאֵי לְאַחְסָנָא עַל כֵּן
אֲמָרִית לְהוֹן בְּגוֹ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל לָא יַחְסְנוּן
אַחֲסָנָא׃ כה וּמַלֵּיל
יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימָר׃
כו וּלְלֵוָאֵי תְּמַלֵּל
וְתֵימַר לְהוֹן אֲרֵי
תִסְּבוּן מִן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
יָת מַעַשְׂרָא דִּי
יְהָבִית לְכוֹן מִנְּהוֹן
בְּאַחֲסַנְתְּכוֹן וְתַפְרְשׁוּן
מִנֵּהּ אַפְרָשׁוּתָא קֳדָם
יְיָ מַעַשְׂרָא מִן מַעַשְׂרָא׃

ונחשב ותתחשב

ת״א כי את מעשר בני ישראל אשר ירימו לה׳ תרומה יבמות פו בכורות כו גם תמורה ג. ואל הלוים תדבר ואמרת אליהם ר״ה יב יבמות פו בכורות יא. והרמתם ברכות מז שבת קכג עירובין לא פסחים לב ביצה יג מנחות פז.

בעל הטורים

על הגרנות והיינו כל תרומות הקדשים יהרמו: (כו) והרמותם ממנו. קרי ביה ממנו שאין תורמין ממין על שאינו מינו ולא מחדש על ישן:

פירוש ע״מ

זיי זאלן נים לאזן גנעהנן פרעמדי צו דעם אהל מועד תשת שלם עס זאל זיין צו אייך איין געזעץ אויף אייביג לדורותיכם צו אייערע דורות ובתוך בני ישראל אונ צווישן דיא קינדר פון ישראל לא ינחלו נחלה זאלן זיי ניט ירשינן קיין ארב: (כד) כי את מעשר בני ישראל ווארום דם מעשר פון די קינדר ישראל אשר ירימו לה׳ וואס זיי וועלן אפ שיידן צוא גאט תרומה איין אפ שיידונג נתתי ללוים האב איך געגעבן צוא דיא לוים לנחלה צוא איין ארב על כן דרום אמרתי להם האב איך צו זיי געזאגט בתוך בני ישראל צווישן דיא קינדר פון ישראל לא ינחלו נחלה זאלן זיי ניט ירשנן קיין ירושה: (כה) וידבר ה׳ אל משה לאמר אונ גאט האט גרעט צו משה אונ הט צו אים אזו געזאגט: (כו) ואל הלוים תדבר אונ צו דיא לוים זאלסטו ריידן ואמרת אליהם אונ דו זאלסט צוא זיי אזו זאגן כי תקחו מאת בני ישראל את המעשר אז איר וועט נעמן פון דיא קינדר ישראל דם מעשר אשר נתתי לכם מאתם וואס איך האב צו אייך געגעבן פון זייא בנחלתכם פאר אייער ארב והרמותם ממנו תרומת ה׳ זאלט איר דער פון אפ שיידן איין אפ שיידונג פון גאטס וועגן מעשר מן המעשר פון דעם מעשר וואס איר וועט נעמן זאלט איר דער פון אויך געבן מעשר אונ דאס ווערט

אן

כז וְנֶחְשַׁב לָכֶם תְּרוּמַתְכֶם כַּדָּגָן
מִן־הַגֹּרֶן וְכַמְלֵאָה מִן־הַיָּקֶב׃
כח כֵּן תָּרִימוּ גַם־אַתֶּם תְּרוּמַת
יְהוָה מִכֹּל מַעְשְׂרֹתֵיכֶם אֲשֶׁר
תִּקְחוּ מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּנְתַתֶּם
מִמֶּנּוּ אֶת־תְּרוּמַת יְהוָה לְאַהֲרֹן
הַכֹּהֵן׃ כט מִכֹּל מַתְּנֹתֵיכֶם תָּרִימוּ
אֵת כָּל־תְּרוּמַת יְהוָה מִכָּל־חֶלְבּוֹ
את

כז וְתִתְחַשַּׁב לְכוֹן
אַפְרָשׁוּתְכוֹן כְּעִבּוּרָא
מִן אִדְּרָא וְכִמְלֵאָתָא
מִן מַעְצַרְתָּא׃ כח כֵּן
תַּפְרְשׁוּן אַף אַתּוּן
אַפְרָשׁוּתָא קֳדָם יְיָ
מִכֹּל מַעַשְׂרָתֵיכוֹן דִּי
תִסְּבוּן מִן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וְתִתְּנוּן מִנֵּהּ יָת
אַפְרָשׁוּתָא קֳדָם יְיָ
לְאַהֲרֹן כַּהֲנָא׃
כט מִכֹּל מַתְּנָתֵיכוֹן
תַּפְרְשׁוּן יָת כָּל
אַפְרָשׁוּתָא דַּיְיָ מִכָּל
שׁוּפְרֵהּ יָת מַקְדְּשֵׁהּ

ת"א ונחשב לכם גיטין ל מנחות לד. תרומתכם פסחים כג ביצה יג בכורות נח. גם אתם גיטין נב: קידושין מא מציעא כח עא. ונתתם ממנו סנהדרין ל. מכל מתנותיכם ברכות מו שבת קכו. עירובין לא פסחים לב ביצה יג תמורה ד ה. מכל חלבו תמורה ה.

פירוש רשב"ם

מלח. ברית קיים ועומד לדורות: (כז) כדגן מן הגורן. שהוא בלאו. וכל זר לא יאכל קדש באמור אל הכהנים לא יחללו לאוכלם בטומאה:

רש"י

עד שיפרישו ממנו ת' תרומת מעשר: (כז) ונחשב לכם תרומתכם כדגן מן הגרן. תרומת מעשר שלכם אסורה לזרים ולטמאים וחייבין עליה מיתה וחומש כתרומה גדולה שנקראת ראשית דגן מן הגורן: וכמלאה מן היקב. כתרומת תירוש ויצהר הניטלת מן היקבים: מלאה. לשון בישול תבואה שנתמלאת: יקב. הוא הבור שלפני הגת שהיין יורד לתוכו וכל לשון יקב חפירת קרקע הוא וכן (זכריה יד) יקבי המלך הוא ים אוקיינוס הפירה שחפר מלכו של עולם: (כח) כן תרימו גם אתם. כמו שישראל מרימים מגרנם ומיקביהם תרימו גם אתם ממעשר שלכם כי הוא נחלתכם: (כט) מכל מתנתיכם תרימו את כל תרומת ה'. בתרומה גדולה הכתוב מדבר צ שאם הקדים לוי את הכהן בכרי וקבל מעשרותיו קודם

שפתי חכמים

רק וכהנים שהם אל הלוים ועונש שהם אל ישראל הסמוך ואתה כך פי' מהו נביאות עון שהם לא יזהירום וכו': פ דהא לא כן תרומה ל"ל הא כבר נאמר אשר ירימו לה' ועוד מעיקרא קרי ליה מעשר ובסוף תרומה: צ מהוא דמכל מעשרותיכם

פירוש ע"ט

אָן גרופֿן תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר: (כז) וְנֶחְשַׁב אונ די
תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר זָאלְן וָוערְן גְרֶעכֶנְט לָכֶם צוּא
אַיינְךְ עֶם זָאל הָאבְּן דֶעם דִין אִין זִיךְ כַּדָּגָן מִן
הַגּוֹרֶן אַזוֹ וִויא תְּרוּמָה גְדוֹלָה דָאס וֶוערְט אָן
גרופֿן (רֵאשִׁית דָּגָן) וְכַמְלֵאָה מִן הַיָּקֶב אונ אַזוֹ וִויא
דָס דֶער פִילוּנְג פֿוּן דֶעם קֶעלְטֶער כְּלוֹמַר אַזוֹ
וִויא דִיא תְּרוּמָה וָוס מֶען שֵׁייט אָן פֿוּן וַויין
אוּנ פֿוּן אֵייל בּוֹימֶט: (כח) כֵּן תָּרִימוּ גַם אַתֶּם אַזוֹ
זָאלְט אִיר לְוִיִּם אוֹיךְ אָפּ שֵׁיידְן תְּרוּמַת יְיָ אַיין
אָפּ שֵׁיידוּנְג פַֿר גָאט מִכֹּל מַעְשְׂרוֹתֵיכֶם פֿוּן אַלֶע
אֵייעֶרֶע מַעְשְׂרוֹת אֲשֶׁר תִּקְחוּ וָוס אִיר וֶועט נֶעמְן
פֿוּן דִיא קִינְדֶער יִשְׂרָאֵל ווארוּם דָס אִיז אֵייעֶר
נַחֲלָה וּנְתַתֶּם מִמֶּנּוּ תְּרוּמַת יְיָ אוּנ אִיר זָאלְט גֶעבְּן
פֿוּן דֶעם מַעֲשֵׂר דִיא תְּרוּמָה וָואס אִיר שֵׁיידְט
אָפּ פֿוּן גָאטְס וֶועגְן צוּ אַהֲרֹן הַכֹּהֵן: (כט) מִכֹּל
מַתְּנוֹתֵיכֶם פֿוּן אַלֶע אֵייעֶר גָאבּ תָּרִימוּ אֵת כָּל תְּרוּמַת
יְיָ זָאלְט אִיר אָפּ שֵׁיידְן אַלֶע תְּרוּמוֹת פֿוּן
גָאטְס וֶועגְן. רש"י שְׁרַייבְּט דָס שְׁטוּסְט אַז
דֶער לֵוִי הָט פְֿרִיעֶר גְנוּמֶן בַּיי דֶעם יִשְׂרָאֵל
דֶעם מַעֲשֵׂר אֵיי דֶער כֹּהֵן הָאט גְנוּמֶן דִיא
תְּרוּמָה זָאל דֶער לֵוִי פֿוּן דֶעם מַעֲשֵׂר אָפּ
שֵׁיידְן אָפּגְּצֵיגְט חֵלֶק פֿוּן תְּרוּמָה גְדוֹלָה
וָועגְן אוּנ דֶער נָאךְ זָאל עֶר אָפּ שֵׁיידְן תְּרוּמַת
מַעֲשֵׂר מִכָּל חֶלְבּוֹ פֿוּן גָאר דָס בֶּעסְטֶן אֶת מִקְדְּשׁוֹ

אֶת־מִקְדְּשׁוֹ מִמֶּנּוּ׃ מפטיר ל וְאָמַרְתָּ
אֲלֵהֶם בַּהֲרִימְכֶם אֶת־חֶלְבּוֹ מִמֶּנּוּ
וְנֶחְשַׁב לַלְוִיִּם כִּתְבוּאַת גֹּרֶן
וְכִתְבוּאַת יָקֶב׃ לא וַאֲכַלְתֶּם אֹתוֹ
בְּכָל־מָקוֹם אַתֶּם וּבֵיתְכֶם כִּי־שָׂכָר
הוּא לָכֶם חֵלֶף עֲבֹדַתְכֶם בְּאֹהֶל
מוֹעֵד׃ לב וְלֹא־תִשְׂאוּ עָלָיו חֵטְא
בַּהֲרִימְכֶם אֶת־חֶלְבּוֹ מִמֶּנּוּ וְאֶת־

ת״א ולא תשאו יבמות פט בכורות נו.

קדשי

מִנֵּהּ׃ ל וְתֵימַר לְהוֹן
בְּאַפְרָשׁוּתְכוֹן יָת
שׁוּפְרֵהּ מִנֵּהּ וְיִתְחַשַּׁב
לְלֵוָאֵי כַּעֲלָלַת אִדְּרָא
וְכַעֲלָלַת מַעְצַרְתָּא׃
לא וְתֵיכְלוּן יָתֵהּ בְּכָל
אֲתַר אַתּוּן וֶאֱנָשׁ
בָּתֵּיכוֹן אֲרֵי אַגְרָא
הוּא לְכוֹן חֳלַף
פָּלְחַנְכוֹן בְּמַשְׁכַּן
זִמְנָא׃ לב וְלָא
תְקַבְּלוּן עֲלוֹהִי חוֹבָא
בְּאַפְרָשׁוּתְכוֹן יָת

שופרה

שפתי חכמים

תרומת מעשר משמע וא״כ הרימו את כל תרומת ה׳ ע״כ בתרומה גדולה קמיירי ואיך יהיה זה הא בכבר נתן ישראל תרומה גדולה ואמר כגון שהקדים לוי את הכהן דהיינו אחר מדיהם ולא בשבלים שאם הקדימו אז אינו חייב ליתן לו רק תרומת מעשר: ק׳ פי׳ המותר מהרמת חלבו לא בעת הרימכם וב״ת בהרימכם כמו בעבור דהיינו אחר: ר׳ וי״ו ונחשב הוא וי״ו נוסף שפירושו אחר הרימכם חלבו יחשב המותר כו׳: ש׳ פי׳ דרש״י מפרש מעצמו והל״ל יקשה לומר מסיכא תיהי לאסור את המותר דאיצטריך קרא לפירו משום

רשי

שיטול כהן תרומה גדולה מן הכרי צריך להפריש הלוי מן המעשר תחלה אחד מחמשים לתרומה גדולה ויחזור ויפריש תרומת מעשר: (ל) בהרימכם את חלבו ממנו. לאחר שתרימו ק׳ תרומת מעשר ממנו: ונחשב. המותר ר׳ ללוים חולין גמורין: כתבואת גרן. לישראל שלא תאמר הואיל וקראו הכתוב תרומה ש׳ שנאמר כי את מעשר בני ישראל אשר ירימו לה׳ תרומה יכול יהא כולו אסור ת״ל ונחשב ללוים כתבואת גרן מה של ישראל חולין אף של לוי חולין: (לא) בכל מקום. אפי׳ בבית הקברות: (לב) ולא תשאו עליו חטא וגו׳. (יבמות פט) הא אם לא תרימו

פירוש ע״ט

מִמֶּנּוּ זַיין הַיילִיקַייט פוּן אִים כְּלוֹמַר אַז דִיא תְּבוּאָה לִיגְט אוֹיף אַיין אָרְט אוּנ פוּן אַיין זַייט לִיגְט עֶרְגֶרֶע תְּבוּאָה אוּנ פוּן דֶער אַנְדֶרֶר זַייט לִיגְט בֶּעסֶרֶע תְּבוּאָה זָאלְט אִיר אָפּ שֵׁיידְן פוּן דֶער גוּטֶער תְּבוּאָה׃ (ל) וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם אוּנ דוּ משֶׁה זָאלְסְט צוּ זֵיי אַזוֹ זָאגְן בַּהֲרִימְכֶם אֶת חֶלְבּוֹ מִמֶּנּוּ אַז אִיר וֶועט אָפּ שֵׁיידְן דָם בֶּעסְטֶע פוּן אִים כְּלוֹמַר נָאךְ דֶעם אַז אִיר וֶועט דָר פוּן אַרָאפּ נֶעמְן תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר וְנֶחְשַׁב לַלְוִיִּם זָאל דֶער אִיבְּרִיגֶע מַעֲשֵׂר זַיין גֶערֶעכֶנְט צוּ דִי לְוִיִּם כִּתְבוּאַת גֹּרֶן אַזוֹ וְויא דִיא תְּבוּאָה פוּן דֶעם שֵׁייעֶר וְכִתְבוּאַת יָקֶב אוּנ אַזוֹ וְויא דִיא תְּבוּאָה פוּן דֶעם קֶעלְטֶער כְּלוֹמַר עֶס הָאט דָם דִין אַזוֹ וְויא חוּלִין׃ (לא) וַאֲכַלְתֶּם אוֹתוֹ בְּכָל מָקוֹם אוּנ אִיר מֶעגְט דָאס עֶסְן אִין אַלֶע עֶרְטֶער כְּלוֹמַר אֲפִילוּ אִין אַזוֹ אַיין אָרְט וָואס אִיז נִיט הַיילִיג דְהַיְינוּ אִין אַבֵּית הַקְבָרוֹת מֶעגְט אִיר דָם אוֹיךְ עֶסְן אַתֶּם אִיר וּבֵיתְכֶם אוּנ אַיְיעֶר הוֹיז גְזִינְד כִּי שָׂכָר הוּא לָכֶם וָוארוּם עֶס אִיז אַיְיעֶר לוֹין חֵלֶף פַאר בַּייטוּנְג עֲבוֹדַתְכֶם אַיְיעֶר דִינְסְט׃ (לב) וְלֹא תִשְׂאוּ עָלָיו חֵטְא אוּנ אִיר וֶועט נִיט לַיידְן קֵיין זִינְד בַּהֲרִימְכֶם אֶת חֶלְבּוֹ מִמֶּנּוּ אַז אִיר וֶועט אָפּ שֵׁיידְן דָאס בֶּעסְטֶע פוּן אִים כְּלוֹמַר אַז אִיר וֶועט אָפּ שֵׁיידְן דִי תְּרוּמָה וֶועט אִיר נִיט לַיידְן קֵיין זִינְד אָבֶּער אַז אִיר וֶועט נִיט אָפּ שֵׁיידְן וֶועט אִיר יוֹא לַיידְן אַזִינְד וְאֶת קָדְשֵׁי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא תְחַלְּלוּ אוּנ דִיא הַיילִיקַייט פוּן דִיא קִינְדֶער יִשְׂרָאֵל זָאלְט אִיר נִיט פַר שְׁוועכְן וְלֹא

שׁוּפְרֵיהּ מִנֵּיהּ וְיָת קוּדְשַׁיָּא דִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לָא תְחַלּוּן וְלָא תְמוּתוּן : פ פ פ

קָדְשֵׁי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לֹא תְחַלְּלוּ וְלֹא תָמוּתוּ : פ פ פ

צ"ה דניאל סימן. ומפטירין ויאמר שמואל בשמואל א' סימן יא :

רש"י

ת מעלו חטא: ולא תמותו. (בכורות נו) הא אם תחללו תמותו: חסלת פרשת קרח

שפתי חכמים

שלא תאמר וכו': ת פי' שאי קרא לא לפטור מתרומים אתי דמסיכא תיתי לחייב אלא לחייב אתא ומכלל לאו אתה שומע הן ומזה כטעם עלמו פי' גבי ולא תמותו הא אם תחללו תמותו דמכלל לאו אתה שומע הן דאל"כ ל"ל ולא תמותו מהי תיתי לחייב דאיצטריך קרא לפטור. סה"ש :

חסלת פרשת קרח

פירוש ע"ט

תמותו וועט איר ניט שטארבן אבער אז איר וועט יוא פר שוועכן וועט איר יוא שטארבן. אונ דרום געהערט איר מקיים זיין אלץ וואס אובן איז גשטאנן וועט איר לאנג לעבן :

הפטרת קרח בשמואל א סימן יא

וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־הָעָם לְכוּ וְנֵלְכָה הַגִּלְגָּל וּנְחַדֵּשׁ שָׁם הַמְּלוּכָה : וַיֵּלְכוּ כָל־הָעָם
הַגִּלְגָּל וַיַּמְלִכוּ שָׁם אֶת־שָׁאוּל לִפְנֵי יְהוָה בַּגִּלְגָּל וַיִּזְבְּחוּ־שָׁם זְבָחִים שְׁלָמִים
לִפְנֵי יְהוָה וַיִּשְׂמַח שָׁם שָׁאוּל וְכָל־אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל עַד־מְאֹד : וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־כָּל־
יִשְׂרָאֵל הִנֵּה שָׁמַעְתִּי בְקֹלְכֶם לְכֹל אֲשֶׁר־אֲמַרְתֶּם לִי וָאַמְלִיךְ עֲלֵיכֶם מֶלֶךְ : וְעַתָּה
הִנֵּה הַמֶּלֶךְ ׀ מִתְהַלֵּךְ לִפְנֵיכֶם וַאֲנִי זָקַנְתִּי וָשַׂבְתִּי וּבָנַי הִנָּם אִתְּכֶם וַאֲנִי הִתְהַלַּכְתִּי
לִפְנֵיכֶם מִנְּעֻרַי עַד־הַיּוֹם הַזֶּה : הִנְנִי עֲנוּ בִי נֶגֶד יְהוָה וְנֶגֶד מְשִׁיחוֹ אֶת־שׁוֹר ׀ מִי
לָקַחְתִּי וַחֲמוֹר מִי לָקַחְתִּי וְאֶת־מִי עָשַׁקְתִּי אֶת־מִי רַצּוֹתִי וּמִיַּד־מִי לָקַחְתִּי כֹפֶר

פירוש ע"ט

ויאמר שמואל אל העם אונ שמואל האט גזאגט צום פאלק לכו גייט כלומר קומט אונ לאמיר גיין קיין גלגל אונ לאמיר באנייען דיא מלוכה פון שאול ווארום פריער האבן אטייל נקריגט דרויף אונ היינט זענן אלע מרוצה גווארן : וילכו כל העם אונ זייא זענן גגאנגן גאר דס פאלק קיין גלגל אונ האבן גמאכט קיניגן דארטן שאול פר גאט אין שטאט גלגל אונ זייא האבן דארטן גשאכטן קרבנות פון שלמים צו גאט וישמח שם שאול אונ שאול הט זיך דארטן גפרייט אונ אלע ישראל האבן זיך אויך גפרייט זייער : ויאמר שמואל אונ שמואל האט גזאגט צוא אלע ישראל איך האב צו געהערט צו אייער קול צו אלץ וואס איר הט צו מיר גזאגט אונ איך האב גמאכט קיניגן אויף אייך איין מלך : ועתה אונ אצונדערט דער מלך גייט גיין פאר אייך אונ איך בין אלט אונ גרייז גרא גווארן פלוצלונג אונ מיינע קינדער זענן מיט אייך ואני התהלכתי אונ איך בין גגאנגן פר אייך פון מיין יוגינט אן ביז אין דעם דאזיגן טאג : הנני אז איך בין נאך דא כלומר אז איך לעב נאך ענו בי זאגט עדות אויף מיר נגד ה' אנטקעגן גאט אונ זיין גזאלבטן מלך וועמעס אקס האב איך גנומן צו מיין ארבעט אונ פון וועמן הב איך גנומן איין אייזיל אז איך בין גגאנגן פון איין שטאט צו דער אנדערר שטאט צו משפטין זייא בין איך דאך גגאנגען פון זייערט וועגן וואלט איך דאך גקערט נעמן פון זייא איין אייזיל האב איך פארט ביי זייא ניט גנומן אונ בין גריטן אויף מיין אייזיל אונ וועמן הב איך פר צוקט אונ ביא וועמן האב איך עפיס מיט גוואלד אוועק גנומן אונ פון וועמס האנט הב איך גנומען אום ליזונג צו נייגן דם דין אונ איך

וְאַעְלִים עֵינַי בּוֹ וְאָשִׁיב לָכֶם׃ וַיֹּאמְרוּ לֹא עֲשַׁקְתָּנוּ וְלֹא רַצּוֹתָנוּ וְלֹא־לָקַחְתָּ מִיַּד־
אִישׁ מְאוּמָה׃ וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם עֵד יְהוָה בָּכֶם וְעֵד מְשִׁיחוֹ הַיּוֹם הַזֶּה כִּי לֹא מְצָאתֶם
בְּיָדִי מְאוּמָה וַיֹּאמֶר עֵד׃ וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־הָעָם יְהוָה אֲשֶׁר עָשָׂה אֶת־מֹשֶׁה
וְאֶת־אַהֲרֹן וַאֲשֶׁר הֶעֱלָה אֶת־אֲבוֹתֵיכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם׃ וְעַתָּה הִתְיַצְּבוּ וְאִשָּׁפְטָה
אִתְּכֶם לִפְנֵי יְהוָה אֵת כָּל־צִדְקוֹת יְהוָה אֲשֶׁר־עָשָׂה אִתְּכֶם וְאֶת־אֲבוֹתֵיכֶם׃ כַּאֲשֶׁר־
בָּא יַעֲקֹב מִצְרָיִם וַיִּזְעֲקוּ אֲבוֹתֵיכֶם אֶל־יְהוָה וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה וְאֶת־אַהֲרֹן
וַיּוֹצִיאוּ אֶת־אֲבוֹתֵיכֶם מִמִּצְרַיִם וַיֹּשִׁבוּם בַּמָּקוֹם הַזֶּה׃ וַיִּשְׁכְּחוּ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם
וַיִּמְכֹּר אֹתָם בְּיַד סִיסְרָא שַׂר־צְבָא חָצוֹר וּבְיַד פְּלִשְׁתִּים וּבְיַד מֶלֶךְ מוֹאָב וַיִּלָּחֲמוּ
בָּם׃ וַיִּזְעֲקוּ אֶל־יְהוָה וַיֹּאמְרוּ ויאמר כתיב חָטָאנוּ כִּי עָזַבְנוּ אֶת־יְהוָה וַנַּעֲבֹד אֶת־
הַבְּעָלִים וְאֶת־הָעַשְׁתָּרוֹת וְעַתָּה הַצִּילֵנוּ מִיַּד אֹיְבֵינוּ וְנַעַבְדֶךָּ׃ וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת־
יְרֻבַּעַל וְאֶת־בְּדָן וְאֶת־יִפְתָּח וְאֶת־שְׁמוּאֵל וַיַּצֵּל אֶתְכֶם מִיַּד אֹיְבֵיכֶם מִסָּבִיב וַתֵּשְׁבוּ

פירוש ע״ט

האב פר הולן מיינע אויגן פון אים ואשיב לכם וועל איך ווידער קערן: ויאמרו האבן זייא גזאגט דו האסט ניט פר צוקט אונז אונ דו האסט ניט מיט גוואלד ביי אונז אוועק גנומן אונ דו האסט ניט גנומן פון אונז קיין שום זאך: ויאמר אליהם האט שמואל גזאגט צו זיי גאט איז איין עדות אז איר האט קיין שום זאך ניט גפונן אין מיין האנט ויאמר עד איז איין בת קול ארוס גגאנגן אונ האט גזאגט עס איז איין עדות: ויאמר שמואל הט שמואל גזאגט צו דעם פאלק דער גאט וואס הט בשאפן משה מיט אהרן זייא זאלן זיין אן גברייט צו זיין שליחות אדער אזו איז דער פשט גאט ווס האט גטאן ניסים דורך משה מיט אהרן אונ דער וואס האט אויף גבראכט איירע עלטערן פון דעם לאנד מצרים דער זאל זיין איין עדות: ועתה אונ אצונד שטעלט אייך אונ איך וועל אייך ריכטן דאס הייסט איך וועל מיט אייך איין וויכוח האבן פר גאט את כל צדקות אלע גרעכטיקייט וואס גאט הט גטאן מיט איירע עלטערן כאשר בא יעקב אז יעקב איז גקומן קיין מצרים האבן דארטן איירע עלטרין גשריען צו גאט מחמת מען האט זייא דארטן גפייניגט האט גאט גשיקט משה מיט אהרן אונ זייא האבן אוס גצויגן איירע עלטערן פון מצרים אונ האבין זייא באזעצט אויף דעם ארט אין ארץ ישראל: וישכחו אונ אז זייא זענן שון גוועזן אין ארץ ישראל האבן זייא פר געסן גאט זייער גאט האט ער זייא איבר גענפערט אין האנד פון סיסרא דער הויבט מאן פון חצור אונ אין דער האנט פון דיא פלשתים אונ אין דער האנד פון דעם מלך פון מואב אונ זייא האבן מיט איירע עלטערן מלחמה גהאלטן: ויזעקו אל יי׳ האבן איירע עלטרן גשריגן צו גאט ויאמרו אונ זייא האבן גזאגט מיר האבן גזינדיגט ווס מיר האבן פאר לאזן אונזר גאט אונ מיר האבן גדינט עבודת כוכבים ווס הייסן עשתרות ועתה אונ אצונד בעטן מיר דיך זייא אונז מציל פון דער האנט פון אונזערע פיינט אונ מיר וועלן שון צו דיר דינען: וישלח יי׳ האט גאט גשיקט דעם ירובעל דאס איז גדעון אונ בדן דאס מיינט מען שמשון וואס ער איז ארוס גקומן פון שבט דן אונ יפתח אונ שמואל אונ גאט האט אייך דורך זייא מציל גוועזן פון דיא הענט פון איירע פיינט פון ארום אונ איר זייט גזעסן זיכער אונ דרום רעכינט דר פסוק דרייא כלים פון דר וועלט דאס הייסט וואס זענן ניט גוועזן קיין צדיקים דאס זענן גדעון אונ שמשון אונ יפתח אונ רעכינט ווידער דריי חשובים אונ די גרעסטע צדיקים פון דער וועלט דאס איז משה אונ אהרן אונ שמואל דאס וויל אונז לערנן אז דער ערגסטער אין זיין דור אז עס איז ניט פאר האנדן אבעסערער פון אים איז ער אזו חשוב אזו וויא דער בעסטר אין זיין דור אונ

בטח: ותראו כי נחש מלך בני־עמון בא עליכם ותאמרו לי לא כי־מלך ימלך
עלינו ויהוה אלהיכם מלככם: ועתה הנה המלך אשר בחרתם אשר שאלתם והנה
נתן יהוה עליכם מלך: אם־תיראו את־יהוה ועבדתם אתו ושמעתם בקולו ולא
תמרו את־פי יהוה והיתם גם־אתם וגם־המלך אשר־מלך עליכם אחר יהוה
אלהיכם: ואם־לא תשמעו בקול יהוה ומריתם את־פי יהוה והיתה יד־יהוה בכם
ובאבותיכם: גם־עתה התיצבו וראו את־הדבר הגדול הזה אשר יהוה עשה
לעיניכם: הלוא קציר־חטים היום אקרא אל־יהוה ויתן קלות ומטר ודעו וראו
כי־רעתכם רבה אשר עשיתם בעיני יהוה לשאול לכם מלך: ויקרא שמואל אל־
יהוה ויתן יהוה קלת ומטר ביום ההוא ויירא כל־העם מאד את־יהוה ואת־
שמואל: ויאמרו כל־העם אל־שמואל התפלל בעד־עבדיך אל־יהוה אלהיך ואל־
נמות כי־יספנו על־כל־חטאתינו רעה לשאל לנו מלך: ויאמר שמואל אל־העם
אל־תיראו אתם עשיתם את כל־הרעה הזאת אך אל־תסורו מאחרי יהוה ועבדתם

פירוש ע״ט

מען בארף זייא חשוב האלטן גלייך ווי זיי וואלטן געווען די גרעסטע חשובים: ותראו און אז איר האט געזעהן אז נחש דער מלך פון עמון קומט אוף אייך מלחמה האלטן ותאמרו האט איר געזאגט ניין כלומר מיר ווילן שוין ניט אז די שופטים זאלן גיין פר אונז כי מלך ימלוך עלינו נאר מיר ווילן האבן אז א מלך זאל איבער אונז קיניגן ויי׳ אלהיכם מלככם אבער גאט איז דאך אייער מלך: ועתה און אצונד הנה נון המלך אשר בחרתם דאס איז דער מלך וואס איר הט אוס דער וויילט אשר שאלתם וום איר האט בגערט והנה נתן יי׳ הט גאט געגעבן איבר אייך איין מלך: אם תיראו את יי׳ אז איר וועט זיך פארכטן פר גאט און איר וועט אים דינען און איר וועט פאר נעמן אין זיין קול און איר וועט ניט ווידער שפעניגן די רייד פון גאט והייתם וועט איר זיין כלומר איר וועט אקיום האבן אויך איר און אויך דער מלך וואס ער קיניגט איבר אייך אחר יי׳ אלהיכם נאך גאט אייער גאט כלומר איר וועט אקיום האבן פאר גאט: ואם לא תשמעו און אז איר וועט ניט פאר נעמן אין גאטס קול און איר וועט ווידר שפעניגן דיא רייד פון גאט והיתה יד יי׳ און עס וועט זיין דער שלאק פון גאט אין אייך און אין אייערע עלטרן: גם עתה אויך אצונד שטעלט אייך און זעהט דיא דאזיגע גרוסי זאך וום גאט וועט טאן צו פר אייערע

פירוש ע״ט

אויגן: הלא פאר וואר קציר חטים היום היינט איז דיא צייט וואס מען שנייט ווייץ אקרא איך וועל רופן כלומר איך וועל מתפלל זיין צוא גאט וועט ער געבן דונערן און רעגן חאטשי בשעת שניט איז רעגן א סימן קללה און עס איז שווער אין דיא אויגן פון השי״ת צוא ברענגן אפורענות אום זיסט פון דעסט וועגן האב איך פארט כח אז איך זאל מתפלל זיין צוא גאט וועט ער געבן רעגן און אזוי אויך אז עס וואלט אויף אייך גקומן א מלחמה וואלט איך גקאנט מתפלל זיין אז איר זאלט דעם פיינט בייא קומן ודעו און ווייסט וראו און זעהט כלומר איר וועט וויסן און וועט זעהן כי רעתכם רבה אז אייער שלעכטיקייט איז גרוס וואס איר האט גטאן בעיני יי׳ אין דיא אויגן פון גאט: ויקרא שמואל אל יי׳ און שמואל הט מתפלל געווען צו גאט הט גאט געגעבן דונערין און רעגן אין דעם זעלביגן טאג וייראו כל העם מאד האט זיך נאר דס פאלק זייער גפארכטן פר גאט און פר שמואל: ויאמרו כל העם הט נאר דאס פאלק גזאגט צו שמואל זייא מתפלל צו גאט פר דיינע קנעכט און מיר זאלן ניט שטארבן ווארום מיר האבן גמערט אוף אונזערע זינד און מיר האבן שלעכט גטאן: ויאמר שמואל אל העם האט שמואל גזאגט צום פאלק אל תיראו איר זאלט זיך ניט פארכטן אך אל תסורו נייערט איר זאלט ניט אפ קערן

אֶת־יְהוָה בְּכָל־לְבַבְכֶם׃ וְלֹא תָּסוּרוּ כִּי ׀ אַחֲרֵי הַתֹּהוּ אֲשֶׁר לֹא־יוֹעִילוּ וְלֹא יַצִּילוּ כִּי־תֹהוּ הֵמָּה׃ כִּי לֹא־יִטֹּשׁ יְהוָה אֶת־עַמּוֹ בַּעֲבוּר שְׁמוֹ הַגָּדוֹל כִּי הוֹאִיל יְהוָה לַעֲשׂוֹת אֶתְכֶם לוֹ לְעָם׃

כוכב מישראל

(כי לא יטוש ה' את עמו בעבור שמו הגדול). ע״פ משל הדמאי אשווינדלר איז ארום גפארן אויף דיא וועלט צות תאם זיך גמעלדט אז ער איז דער גדול הדור פבּ״פ חאם ער איז גוועזן מפורסם אויף די גאנצע וועלט אונ האט צין גנאמילט אסאך געלד אונ מען האט אים אן גטאן גרוס כבוד וויא דער גדול הדור איז גוואר גווארן דיא פּעולה הדמאי האט ער זיך גפרייט אונ זאגט עכ״פ זעה איך אז מיין נאמן איז גאכט אויף דר וועלט אז אפילו דר מענטש וואס איז זיך מתלבש מיט מיין נאמן גיט מען אים אויך כבוד וויל זיא מיינן אז איך בין דם. אזו זאגט השי״ת (כי גדול שמי בגוים) מיין נאמן איז גרוס ביי דיא עובדי כוכבים חאצבי זיי מיינן אז איך בין דאס. דאס זאגט דר פסוק (כי לא יטוש) גאט וועט נים פר לאזן זיין פאלק ווייל זיין נאמן איז גרוס אויף דר וועלט (כי הואיל ה' וגו') באמת וויל השי״ת מאכן אייך יודן פר א פאלק אז איר זאלט דינן צו אים ביחוד:

פירוש ע״ש

פון גאט עבדתם אונ איר זאלט דינן גאט מיט גאר אייער הארצן: ולא תסורו אונ איר זאלט נים אפ קערן פון גאט כי ווארום אז איר וועט יוא אפ קערן פון גאט וועט איר זיך דער נאך קערן אחרי התהו נאך אזעלכע זאכן וואס איז נישט אשר לא יועילו וואס זייא קאנן נים העלפן אונ זיי קאנן נים מציל זיין זייא זענן וויסט: כי ווארום לא יטוש ה' גאט וועט נים פאר לאזן זיין פאלק פון וועגן זיין גאכפרטן נאמן ווארום גאט האט גוואלט אדר ער האט גשווארן ער זאל אייך מאכן צו זיך פאר א פאלק:

(כי לא יטוש ה' את עמו וגו') דר מדרש זאגט פר וואס שטייט אמאל (כי לא יטוש וגו' בעבור שמו הגדול). אונ אמאל שטייט (כי לא יטוש וגו' ונחלתו לא יעזוב). זאגט ר' איבו אז ישראל זענן זכאין איז (בעבור עמו ונחלתו). אז זייא זענן נים זכאין איז (בעבור שמו הגדול) אונ דיא רבנן זאגן אין ארץ ישראל איז (בעבור נחלתו) אונ אין חוץ לארץ איז (בעבור שמו הגדול) דר ענין איז מיר יודן זענן ביי השי״ת וויא א קינד ביי א פאטר אז דאס קינד פירט זיך בדרך הישר זעצט ער אים לעבן זיך אונ פריים זיך מיט אים אונ דר לאנגט אים אליין מיט זיין האנד צו עסן גנוג מיט גרוס אהבה אבר חלילה פאר קערט ברענגט ער דעם פאטר אין כעס אריין אונ חאצבי דר פאטר הט אויף אים רחמנות אונ גיט אים צוא עסן אבר נים פון זיין איינגענע האנד נאר ער ווארפט אניהדר אמאל פאלט עס אראפ אונ עס ווערט איין גריכט מיט בלאטע ווייל דעם פאטר פאר דריסט האט ער נים קיין הנאה פון זיין עסן אזוי איז אז מיר זענן גוועזן אין ארץ ישראל האט השי״ת אונז גגעבן דיא ברכה מיד ליד בעין יפה אונ האט זיך גפרייט מיט זיינע קינדר אבר אצונד אונגער מירקן האצבי ער גיט אונז פרנסה אבר דייער שווער אונ ביטער מיט גרוס עצבות דורך ווייטע סיבות וויא עס שטייט אין (יחזקאל י״ב) לחמם בדאגה יאכלו דם איז אעדות אז נים מחמת ליבשאפט גיט ער אונז נאר מחמת זיין גרוס חסד ווייל השי״ת האט גשוואורן צוא די אבות דריבר איז אגרויסר חילוק צו ער גיט אונז פרנסה אונז צו ליב אדר (למען שמו הגדול). דריבר שטייט אין פרשת עקב (ואהבך וברכך וגו' שגר אלפיך וגו' ובבהמתך) ע״פ משל אז עס קומט אגאסט צו איינם ווען ער איז אגוטר פריינד אונ ער פריים זיך זייער מיט אים גיט ער אים כל טוב צו דיא זעט אונ איז זיך משמח מיט אים אונ איז מקרב אפילו זיינע משרתים אונ דעם בעל עגלה אונ נים דעם פערד אויך צוא עסן. אבר אז עס קומט צוא אים אאיש רע ובליעל חאצבי ער גיט אים אויך עסן מכל טוב אבר נאר חייל ער מוז אונ אויף דיא משרתים זיינע גים ער נאר נים אכטונג. דם זאגט דער פסוק ואהבך אז ער וועט דיך ליב האבן וברכך וועט ער דיך בענטשן אפילו שגר אלפיך דיינע בהמות וועלן אויך גבענטשם ווערן צוא ליב דיר:

יט א וַיְדַבֵּר יְהֹוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר׃ ב זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר־צִוָּה יְהֹוָה לֵאמֹר דַּבֵּר ׀ אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְחוּ

א וּמַלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה וְעִם אַהֲרֹן לְמֵימָר׃ ב דָּא גְּזֵרַת אוֹרָיְתָא דִּי פַקִּיד יְיָ לְמֵימַר מַלֵּל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִסְּבוּן לָךְ

תורתא

ת״א זאת חקת התורה יומא ב מב זבחים יד מנחות יט חולין כג. דבר אל בני ישראל פ״ז מב.

בעל הטורים

(ב) זאת חקת התורה. כמנין הוקת התורה לבהרימכה את הלכו ממנו רמז לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן שנייה לא לאוכלי תרומה ועוד רמז שמחזיקים בתורת ה׳ יש להם

פירוש רשב״ם

(א) זאת חקת התורה. ולפנינו יפרש באיזו תורה הוא מדבר. דכתיב וזאת התורה אדם כי ימות באהל. כלומר חקת התורה שאמר למשה זאת התורה׃

רש״י

(ב) זאת חקת התורה. לפי שהשטן א ואומות העולם מונין את ישראל לומר מה המצוה הזאת ומה טעם יש בה ב לפיכך כתב בה חקה גזירה

שפתי חכמים

א דק״ל למה כתיב זאת חקת וזאת התורה בתורה דודאי חקת או התורה אחד לחוד לא קשה לרש״י דהא הרבה פעמים כתיב בתורה כמו זאת חקת הפסח וכמו את בחקותי וגם זאת התורה כמו זאת התורה לעולה ולחטאת וזאת תורת העולה אבל כאן כתיב זאת חקת התורה קשה למ״ל תרווייהו. ועוד שהסמיך חקת לתורה עכ״ל שהאחד הוא פירוש לשני כאלו אמר שהתורה הזאת כל פרה היא חקה ולא הוה דומיא דחקותי ותורותי דהתם אינו סומך חוקים לתורות ואע״ג דכל התורה כולה היא גזרת המלך הכא בא להודיע שאין בזה טעם כלל רק הגזירה וראוי לקבלה אף שאין טעם כלל נודע לישראל וזהו שפירש״י ומתרץ לפי שהשטן וכו׳ וא״ת גבי כלי מדין נמי כתיב זאת חקת התורה. וי״ל דהתם נמי קאי אאפר פרה דכתיב הך במי נדה יתחטא ולפי מדרש רז״ל דקאי קרא אך במי נדה יתחטא אטבילה באף להכשירן מן האיסור הטעין טבילה לכלי מתכות צריך לומר דגם הטבילה עצמה היא מאותן שאין בהם טעם למה לא יועיל הלך כמה כלא במקום טבילה בארבעים סאה דמי מקוה. רא״ם: ב וא״ת למה נקט רש״י כפל ל׳ מה המצוה הזאת ומה טעם יש בה וע״ק למה מונין את ישראל במצוה זו יותר מבשאר מצות שהרי כמה מצות ישנן שאין בהם טעם כגון כלאים או בשר דבריה וכיוצא בזה וי״ל דבמצוה זו הן מונין ואומרים מה מצוה זו שהרי היא עצמה סותרה

פירוש עט

(א) וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן און גָאט הָאט גְרֶעט צוּא מֹשֶׁה און צוּא אַהֲרֹן לֵאמֹר וַויא זָאלְן זָאגְן צוּ דִי יִשְׂרָאֵל׃ (ב) זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה דָס אִיז דָס גְזֶעץ פוּן דֶער תּוֹרָה אֲשֶׁר צִוָּה יְיָ לֵאמֹר וָואס גָאט הָאט גְהֵייסְן זָאגְן בְּלוֹמַר גָאט הָאט אַייךְ גְהֵייסְן זָאגְן אַז דִיא מִצְוָה פוּן פָּרָה אֲדוּמָּה אִיז אַחוּק וָוארוּם דֶער שָׂטָן מִיט דִיא עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת שְׁפֶּעטְן פוּן דִיא יִשְׂרָאֵל און פְרֶעגְן וָואס פַר־אַיין טַעַם הָאט דִיא מִצְוָה דְרוּם הָאט דִיא תּוֹרָה אָן גְשְׁרִיבְּן חֻקַּת עֶס אִיז אַיין גְזֶעץ הקב״ה הָאט דָאס גוֹזֵר גְוֶועזְן און מִיר הָאבְּן קַיין רְשׁוּת נִיט נָאךְ צוּ קְלֶערִין דֶעם טַעַם פוּן דֶער זַאךְ הַיינְט וֶועט שְׁטֵיין אַז גָאט הָאט גְהֵייסְן זָאגְן צוּ דִיא יִשְׂרָאֵל דִיא דִינִים פוּן פָּרָה אֲדוּמָּה דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רֵייד צוּא

משלי ישראל

(זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוָּה יְיָ לֵאמֹר) עֶס אִיז אַמָּשָׁל אַגְרוֹסֶר אָרִימַאן און אַיין גְרָאבֶּר מֶענְטְשׁ נִים קַיין מְיוּחָס הָאט אִים פְּלוּצְלוּנְג גָאט גְהָאלְפְן עֶר אִיז גְוָוארְן אַיין עוֹשֶׁר און הָאט גְהַאט אַטָאכְטֶער הָאט עֶר זִיךְ מִיט אִיר גְוָואלְט מְשַׁדֵּךְ זַיין מִיט דֶעם רַבְּס זוּן הָאט עֶר גְשִׁיקְט רוּפְן אַשַּׁדְכָן און זָאגְט צוּא אִים אִיךְ וֶועל דִיר גֶעבְּן שַׁדְּכָנוּת גֶעלְט וִוי פִיל דוּ וֶועסְט אַלֵיין וֶועלְן אַבִּיא דוּא זָאלְסְט גֵיין צוּא דֶעם רַב און זָאלְסְט מִיט אִים שְׁמוּסְן וֶועגְן זַייְן זוּן עֶר זָאל זִיךְ מִיט מִיר מְשַׁדֵּךְ זַיין אִיז דֶער שַׁדְכָן גְגַאנְגֶען צוּא דֶעם רַב און הָאט מִיט אִים גְשְׁמוּסְט וֶועגְן דֶעם שִׁידוּךְ חָאטְשֶׁי דִיא זַאךְ אִיז דֶעם רַב נִיט צוּא גְשְׁמַאנְגְ צוּם הַארְצְן וָוארְן עֶר הָאט קַיין מָאל מִיט דֶעם גְרָאבְּן מֶענְטְשׁ נִיט גְרֶעט קַיין צְוַוייא וֶוערְטֶער נָאר דֶער שַׁדְכָן מִיט זַיינֶע גְלַאטֶע רֵייד הָאט עֶר דֶעם רַב אִיבֶּר גְרֶעט און זַייא הָאבְּן זִיךְ בֵּיידֶע מְשַׁדֵּךְ גְוֶועזְן אַז עֶס אִיז גְקוּמֶען נָאךְ דֶער חֲתוּנָה וֶועהְט דֶער מֶענְטְשׁ אַז דֶר רַב רֶעט מִיט אִים נִיט קַיין שׁוּם וָוארְט הָאט עֶר זִיךְ זַייעֶר פַאר וְוֶנְדֶערְט וִויא הָאט זִיךְ דָאס גְטְרָאפְן אַזֶעלִיכֶס אַז צְוֵוייא מְחוּתָּנִים זָאלְן זַיין אַזוּ וִוייא פְרֶעמְד אֵיינֶער פוּן דֶעם אַנְדֶערְן אַז אֵיינֶער זָאל מִיט דֶעם

אַנְדֶערְן נִיט וֶועלְן רֵיידְן אִיז דֶר רַב פוּן דִיא רֵייד גְוָואר גְוָוארְן הָאט דֶער רַב בַּאפוֹלְן צוּם מְחוּתָּן אַז עֶר הָאט מִבְטָחוֹת עֶר מֵיינְט אַז דֶר שִׁידוּךְ אִיז מִיר אוּן גְלַייךְ פוּן בֵּיידֶע צְדָדִים און אַז דֶער שִׁידוּךְ אִיז גְלַייךְ הָאט עֶר

וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ פָרָה אֲדֻמָּה תְּמִימָה
אֲשֶׁר אֵין־בָּהּ מוּם אֲשֶׁר לֹא־עָלָה
עָלֶיהָ עֹל׃ ג וּנְתַתֶּם אֹתָהּ אֶל־
אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְהוֹצִיא אֹתָהּ אֶל־
מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וְשָׁחַט אֹתָהּ לְפָנָיו׃
ד וְלָקַח אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן מִדָּמָהּ
בְּאֶצְבָּעוֹ

תּוֹרְתָא סֻמָּקְתָא שַׁלְמְתָא דִּי לֵית בַּהּ מוּמָא דִּי לָא סְלֵיק עֲלַהּ נִירָא׃ ג וְתִתְּנוּן יָתַהּ לְאֶלְעָזָר כַּהֲנָא וְיַפֵּק יָתַהּ לְמִבָּרָא לְמַשְׁרִיתָא וְיִכּוֹס יָתַהּ קֳדָמוֹהִי׃ ד וְיִסַּב אֶלְעָזָר כַּהֲנָא מִדְּמַהּ באצבעה

ת״א ויקחו אליך יומא ג. פרה אדומה מגילה כט. אשר אין בה מום סוטה מו. אשר לא עלה עליה על שם ג. ונתתם אתה יומא מב זבחים יד. והוציא אתה יומא מב פרה פו. אל מחוץ למחנה יומא סח זבחים קה קיג. ושחט אתה יומא מב מג זבחים קיג חולין יא כד לב. ולקח אלעזר הכהן יומא מג.

פירוש רשב״ם

פרה אדומה. צוה לקחת לעשות תורת טהרתו של אדם כי ימות באהל להטהר בו נוגע ונושא ומאהיל:

בעל הטורים

מנת שאין נותנין תרומה לכהן עם הארץ: לא תחללו. וסמיך ליה חוקת התורה בת״ח שהוטא הוא חילול השם: ולא תמותו. וסמיך ליה חקת התורה דכתיב עץ חיים היא למחזיקים בה: פרה אדומה. בגימ׳ זה על עון עגל: לא עלה עליה על. על כתיב חסר דאפי׳ לא משכה בעול אלא עלה עליה לבד

שפתי חכמים

אהדדי דאפר פרה מטהר הטמאים וטהור שנושא אפר פרה מטמאו ועוד מה טעם יש בה שיכולה לטהר טמאים: ב רצונו לתרץ למה כתיב אליך דאליך משמע שמשה יתעסק בפרה ובסמוך כתיב ונתתם אותה אל אלעזר. אבל גבי ויקחו אליך שמך זית פלא ביאר הכתוב מי היה מתעסק י״ל שמשה היה מתעסק בו לכך כתיב ויקחו אליך שמך אית: ד לפי שבשעה מעשה פרה זו במדבר היו מניחין ממנה לכל המשמרה לכהנים גדולים לפרות אחרות שמקדשין ממנה כדפירש״י בסמוך ר״ל בכל פרות היו צריכין לערב מפרה של משה ובזה מקדשין ואי לאו הכי פסולה לאפר פרה לכך נקראין כולן של משה: ה ר״ל למה כתיב תמימה א״ל שתהא תמימה בלא מום הא בהדיא כתיב אשר אין בה מום: ו וא״ת דלמא אפי׳ שער אחד נמי. וי״ל דהא אף כשלא היה כתיב תמימה אלא אדומה בלבד הוה ידענא דצריך שתהא כולה אדומה ואפי׳ אם לא היתה בה אלא שער אחד שחור היתה פסולה וחזר הכתוב וכתב תמימה ללמד שתהא כולה תמימה באדמימו׳ דמשמע הא אם יש בה אפי׳ שער אחד שחור פסולה הוה מיעוט אחר מיעוט ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות שנים פסולה אחד כשרה. אבל הרא״ם פי׳ בהי בפ׳ פרות כל״מ: ז פי׳ דה״ל לכתוב ונתתם אל הכהן אלא מצותה בסגן ר״ל בכהן של כהן גדול דהיינו אלעזר ונקרא בשם כהן שאם היה כ״ג טמא היה זה במקומו לעבוד עבודה ומה שפי׳ מצותה בכהן ר״ל דוקא פרה זו מצותה בסגן אבל פרות אחרות י״מ (יומא מ״ב) שנעשית ע״י כ״ג עצמו כדפירש״י בסמוך ולכך כתיב ונתתם אותה ר״ל אותה יעשה אלעזר דהיינו סגן אבל אחרות נעשות ע״י כהנים גדולים: ח דילפינן מחוץ למחנה דהכא ממחוץ למחנה דכתיב בפ׳ מצורע והתם מוכח בהדיא דמחוץ

רש״י

היא מלפני אין לך רשות להרהר אחריה: ויקחו אליך. (במדבר רבה) לעולם היא נקראת על שמך ג פרה שעשה משה במדבר: אדמה תמימה. שתהא תמימה באדמימות ה שאם היו בה שתי שערות שחורות ו פסולה: (ג) אלעזר. (ספרי) מצותה ז בסגן: אל מחוץ למחנה. (יומא סח ספרי) חוץ לשלש ח מחנות: ושחט אתה לפניו.

משלי ישראל

רעבם וואס ער פאר ווּנדרם זיך וואס איך רייד מיט אים ניט אבער אין אמת איז זיך נים אזו עס איז נאר דר היפך וואס איך רעד נים מיט אים איז רעכט וואהן וואס האב איך מיט אזו אפראכטן מענטשן איך זאל מיט אים ריידן האמשי איך האב מיך מיט אים משדך געוען אפשר איז אים דאס קשה וואס איך האב מיך

פירוש עם

דיא קינדר פון ישראל וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ אונ זיי זאלן נעמן צו דיר פָּרָה אקוא אֲדֻמָּה תְּמִימָה אגאנץ רויטי אז עס געפינט זיך אין איר צוויי שווארצע האר איז זיא פסול אֲשֶׁר אֵין בָּהּ מוּם עס זאל אין איר ניט זיין קיין מום אֲשֶׁר לֹא עָלָה עָלֶיהָ עֹל וואס עס איז אויף איר ניט אויף געגאנגען קיין יאך דאס הייסט מען האט מיט איר קיין מאל ניט גארבעט: (ג) וּנְתַתֶּם אֹתָהּ אֶל אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אונ איר זאלט זיא געבן צו אלעזר הכהן וְהוֹצִיא אֹתָהּ אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה אונ ער זאל זיא ארויס ציהן אויסן וויניג פון דער מחנה (עיין רש״י) וְשָׁחַט אֹתָהּ לְפָנָיו אונ מען זאל זי שעכטן פאר אים (עיין רש״י): (ד) וְלָקַח אונ ער זאל נעמן אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן מִדָּמָהּ פון איר בלוט באצבעו

בְּאֶצְבָּעוֹ וְהִזָּה אֶל־נֹכַח פְּנֵי אֹהֶל־
מוֹעֵד מִדָּמָהּ שֶׁבַע פְּעָמִים׃
ה וְשָׂרַף אֶת־הַפָּרָה לְעֵינָיו אֶת־
עֹרָהּ וְאֶת־בְּשָׂרָהּ וְאֶת־דָּמָהּ עַל־
פִּרְשָׁהּ יִשְׂרֹף׃ ו וְלָקַח הַכֹּהֵן עֵץ
אֶרֶז וְאֵזוֹב וּשְׁנִי תוֹלָעַת וְהִשְׁלִיךְ
אֶל־תּוֹךְ שְׂרֵפַת הַפָּרָה׃ ז וְכִבֶּס
בְּגָדָיו הַכֹּהֵן וְרָחַץ בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם
וְאַחַר יָבֹא אֶל־הַמַּחֲנֶה וְטָמֵא
הַכֹּהֵן עַד־הָעָרֶב׃ ח וְהַשֹּׂרֵף אֹתָהּ

יכבם

ת״א והזה זבחים קיג. אל נכח יומא ב מנחות כו . ושרף את הפרה לעיניו זבחים לג קיג מנחות ז חולין יא . על פרשה זבחים קיג . ולקח הכהן יומא מג . וכבס בגדיו הכהן שם . ואחר יבא אל המחנה זבחים קה .

אונקלוס

בְּאֶצְבְּעֵהּ וְיַדֵּי לָקֳבֵל
אַפֵּי מַשְׁכַּן זִמְנָא
מִדְּמַהּ שְׁבַע זִמְנִין׃
ה וְיוֹקֵד יָת תּוֹרְתָא
לְעֵינוֹהִי יָת מַשְׁכַּהּ
וְיָת בִּשְׂרַהּ וְיָת דְּמַהּ
עַל אֻכְלַהּ יוֹקֵד׃
ו וְיִסַּב כַּהֲנָא אָעָא
דְאַרְזָא וְאֵזוֹבָא וּצְבַע
זְהוֹרִי וְיִרְמֵי לְגוֹ יְקִידַת
תּוֹרְתָא׃ ז וִיצַבַּע
לְבוּשׁוֹהִי כַּהֲנָא וְיַסְחֵי
בִּשְׂרֵהּ בְּמַיָּא וּבָתַר
כֵּן יֵיעוֹל לְמַשְׁרִיתָא
וִיהֵי מְסָאַב כַּהֲנָא עַד
רַמְשָׁא׃ ח וּדְמוֹקֵד
יָתַהּ יְצַבַּע לְבוּשׁוֹהִי
במיא

בעל הטורים

פסולה : (ה) ושרף את הפרה לעיניו . הפסוק מתחיל ומסיים

פירוש רשב״ם

(ח) לעיניו . של אהרן :

רש״י

(יומא מב) זר פוסלה והאלעזר רואה : (ד) אל נכח פני אהל מועד . עומד במזרחו של ירושלים ומתכוין ורואה פתחו של היכל בשעת הזאת הדם (יומא כח) : (ז) אל המחנה . למחנה שכינה שאין טמא משולח חוץ לשתי מחנות אלא זב כ ובעל קרי ומצורע : וטמא הכהן עד הערב . סרסהו

שפתי חכמים

לגמרי איירי כדכתיב בדד ישב מחוץ למחנה וגו' ר״ל שישב בדד שאין שום טמא יושב עמו ע״ש בפ' ויקרא : ט מדכתיב לפניו דהל״ל ושחט אותה . לפניו ל״ל. אלא אחר שוחט ומדלא פי' הכתוב מי הוא השוחט משמע אפי' זר כשרה : י ר״ל דהא בקרא כתיב דצריך לשחוט הפרה חוץ לג' מחנות כדפרישית לעיל ועל זה קאי ולקח אלעזר וכו' משמע דהא חוץ לג' מחנות צריך להזות וא״כ היאך שייך נוכח פני האהל מועד ומתרץ לא איירי הקרא נוכח פני האהל מועד ממש אלא עומד וכו' : כ פי' טמא מת מותר במחנה לויה ק״ו ממת עצמו שמותר במחנה לויה שהרי עצמות של יוסף כיון

פירוש ע״ט

מיט זיין פינגער וְהִזָּה אונ ער זאל שפּרענגען אֶל נֹכַח צוא קעגין פְּנֵי אוהל מועד פאר דעם אוהל מועד מִדָּמָהּ פון איר בלוט שֶׁבַע פְּעָמִים זיבן מאל : (ה) וְשָׂרַף אֶת הַפָּרָה לְעֵינָיו אונ ער זאל פאר ברענן דיא קוא פאר זיינע אויגן מיינט מען פאר דיא אויגן פון אֶלְעָזָר אֶת עֹרָהּ מיט איר פעל וְאֶת בְּשָׂרָהּ אונ מיט איר פלייש וְאֶת דָּמָהּ אונ מיט איר בלוט עַל פִּרְשָׁהּ מיט איר מיסט יִשְׂרֹף זאל ער פאר ברענן : (ו) וְלָקַח אונ ער זאל נעמן הַכֹּהֵן דער כהן עֵץ אֶרֶז טעגן האלץ וְאֵזוֹב אונ קרייטעכץ וואס וואקסט אין גרובן אֵזוֹב וּשְׁנִי תוֹלַעַת אונ ארויטן פאדים וְהִשְׁלִיךְ אונ ער זאל אריין ווארפן אֶל תּוֹךְ שְׂרֵפַת הַפָּרָה אין דעם פייאר ברענונג פון דר קוא : (ז) וְכִבֶּס בְּגָדָיו וכו' : (ח) וְהַשֹּׂרֵף אֹתָהּ וכו' :

משלי ישראל

מיט אים משכך גוועזן דאס איז אזו אקשיא וואס עס איז אויף דעם קיין ענטפער נים דא דר נמשל איז נאט האט זיך משכך גוועזן מיט דעם מענטשן וואס איז אקליינע בריה אונ האט דעם מענטשן געגעבן איין טייערע תורה אונ אז דר מענטש לערינט דיא תורה אונ געפינט אין דר תורה אזעליכע זאכן וואס איז פאר הולן דיא טעמים פון זייא פאר וואונדרט זיך דר מענטש אויף דעם פר וואס גאט האט נים באשייד זיינע רייד אקאראם

יְכַבֵּס בְּגָדָיו בַּמַּיִם וְרָחַץ בְּשָׂרוֹ
בַּמָּיִם וְטָמֵא עַד־הָעָרֶב: ט וְאָסַף ׀
אִישׁ טָהוֹר אֵת אֵפֶר הַפָּרָה וְהִנִּיחַ
מִחוּץ לַמַּחֲנֶה בְּמָקוֹם טָהוֹר
וְהָיְתָה לַעֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל
לְמִשְׁמֶרֶת לְמֵי נִדָּה חַטָּאת הִוא:
י וְכִבֶּס הָאֹסֵף אֶת־אֵפֶר הַפָּרָה
את

ת"א ואסף איש יואב סג.

בְּמַיָּא וְיַסְחֵי בִשְׂרֵהּ
בְּמַיָּא וִיהֵי מְסָאַב עַד
רַמְשָׁא: ט וְיִכְנוֹשׁ
גְּבַר דְּכֵי יָת קִטְמָא
דְתוֹרְתָא וְיַצְנַע
לְמִבָּרָא לְמַשְׁרִיתָא
בַּאֲתַר דְּכֵי וּתְהֵי
לִכְנִשְׁתָּא דִבְנֵי יִשְׂרָאֵל
לְמַטְּרָא לְמֵי אַדָּיוּתָא
חַטָּאתָא הִיא: י וִיצַבַּע
דְּכָנֵישׁ יָת קִטְמָא
דְתוֹרְתָא יָת לְבוּשׁוֹהִי
ויהי

בעל הטורים

בשריפה לומר שמרבים עליה בשריפתה: (ט) ואסף. ג' הכא ואידך ואסף המצורע ואסף נדחי ישראל המצורע איתקש למת וכבס שאסף הפרה מטהרת כך תפלת הצדיקים גם כן מטהרת ואסף נדחי ישראל לעתיד לבא ואסף את המצורע

שפתי חכמים

עם טמא ומשה במחנה לויה היה שהרי לוי היה כ"ש מי שנטמא בפרה שמותר במחנה לויה וא"כ מה דכתיב ואחר יבא אל המחנה זה מחנה שכינה וק"ל: ל דק"ל דבקרא משמע אחר כיבוס בגדיו מותר לבא למחנה שכינה אבל עדיין הוא טמא עד הערב וכי שייך זה שיהא מותר לבא למחנה שכינה בשעה שהטומאה עליו והא אפי' אכילת תרומה אין לו לאכול אם לא העריב שמשו כ"ש שלא יכנס למחנה שכינה אם לא העריב שמשו לכן צריך לפרש המקרא וכו': מ כדתנן בפרק ג' דפרה דף פ"ו ובתוס' פירשו הג' חלקים כמו שפירש שם רש"י ז"ל. והרא"ם כתב ונ"ל שהחלוק שאמרו שמחלקים לג' חלקים הוא קבלה בידם כי אע"פ שאמר הכתוב תחלה ואסף איש טהור וגו' חזר ואמר והיתה לעדת בני ישראל וגו' כדי להודיע מה יעשה בה בהנחתה במקום טהור והפסוק השלישי שאמר והיתה לבני ישראל ולגר הגר וגו' בא להודיע שיהא דין זה נוהג ע"פ הסדר הזה תמיד עכ"ל: נ לא חטאת כמשמעו שעל מה היתה מכפרת: ס וא"ת

רש"י

ודרשהו וטמא ל עד הערב ואחר יבא אל המחנה: (ט) והניח מחוץ למחנה. (פרה פו) לשלשה חלקים מ מחלקה אחד נתן בהר המשחה ואחד מתחלק לכל המשמרות ואחד נתן בחיל זה של משמרות היה חוץ לעזרה ליטול ממנו בני העיירות וכל הצריכין להטהר וזה שבהר המשחה כהנים גדולים לפרות אחרות מקדשין הימנה וזה שבחיל נתון למשמרת מגזירת הכתוב שנאמר והיתה לעדת בני ישראל למשמרת: למי נדה. למי הזיה כמו (איכה ג) וידו אבן בי (זכריה ב) לידות את קרנות הגוים לשון זריקה: חטאת הוא. לשון חטוי נ כפשוטו ולפי הלכותיו קראה הכתוב חטאת

משלי ישראל

מען זאל זייא פאר שטיין אויף דעם ענטפערט גאט אז דער מענטש האט אטעגת אז ער מיינט אז דער שידוך וואס גאט האט זיך משדך געווען מיט דעם מענטשן איז גלייך פון ביידע צדדים דרום איז דעם מענטשן קשה פר וואס גאט האט אים ניט געגעבן צוא פר שטיין דיא תורה אבר דר אמת איז נים אזו עס איז גאר דער היפך צוא גאט איז אכבוד ער זאל זיינע זאכן פאר בארגן אונ וואס ער האט זיך משדך געווען מיט דעם מענטשן אונ האט אים געגעבן דיא תורה דאס איז איין פאר בארגינע זאך מען דארף ניט פרעגן אויף דעם דאס זאגט דער פסוק וזאת חקת התורה אשר צוה יי' לאמר) דיא תורה וואס גאט האט געגעבן דעם מענטשן איז אחוק מען האט ניט קיין רשות נאך צוא קלערן דעם טעם דר פון פר וואס גאט האט זיך משדך געווען מיט דעם מענטש אונ האט אים געגעבן דיא תורה:

פירוש ע"ט

(ט) וְאָסַף אִישׁ טָהוֹר אֵת אֵפֶר הַפָּרָה אונ אריינר מענטש זאל איין זאמלן דאס אש פון דער פרה וְהִנִּיחַ מִחוּץ לַמַּחֲנֶה אֶל מָקוֹם טָהוֹר אונ ער זאל דם אש לייגן פון אויסן ווייניג פון דער מחנה אויף אריין ארט וְהָיְתָה לַעֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אונ עס זאל זיין צוא דער עדה פון דיא ישראל לְמִשְׁמֶרֶת צו אהיטונג לְמֵי נִדָּה צו שפרענגדיגע וואסר אז מען האט בדארפט שפרענגן האט מען דער מיט גשפרענגט אזו וויא ווייטר וועט שטיין אין דער פרשה חַטָּאת הִוא דאס איז אזאך וואס מען רייניגט דער מיט אדר חַטָּאת הוא דאס איז אזו וויא קדשים עס איז אסור בהנאה: (י) וְכִבֶּס הָאֹסֵף אֶת אֵפֶר הַפָּרָה אֶת בְּגָדָיו

אֶת־בְּגָדָיו וְטָמֵא עַד־הָעָרֶב וְהָיְתָה
לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְלַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכָם
לְחֻקַּת עוֹלָם׃ יא הַנֹּגֵעַ בְּמֵת לְכָל־
נֶפֶשׁ אָדָם וְטָמֵא שִׁבְעַת יָמִים׃
יב הוּא יִתְחַטָּא־בוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי
וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִטְהָר וְאִם־לֹא
יִתְחַטָּא בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם
הַשְּׁבִיעִי לֹא יִטְהָר׃ יג כָּל־הַנֹּגֵעַ
בְּמֵת בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם אֲשֶׁר־יָמוּת
ולא

וִיהֵי מְסָאַב עַד רַמְשָׁא
וּתְהֵי לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל
וּלְגִיּוֹרַיָּא דְּיִתְגַּיְּרוּן
בֵּינֵיהוֹן לִקְיַם עָלַם׃
יא דְּיִקְרַב בְּמִיתָא לְכָל
נַפְשָׁא דַּאֲנָשָׁא וִיהֵי
מְסָאַב שִׁבְעָא יוֹמִין׃
יב הוּא יַדֵּי עֲלוֹהִי
בְּיוֹמָא תְּלִיתָאָה
וּבְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה יִדְכֵּי
וְאִם לָא יַדֵּי עֲלוֹהִי
בְּיוֹמָא תְּלִיתָאָה
וּבְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה לָא
יִדְכֵּי׃ יג כָּל דְּיִקְרַב
בְּמִיתָא בְּנַפְשָׁא דַּאֲנָשָׁא

ת"א הנוגע במת מיר מג פ"ז נז חולין עב.

רש"י

זמר שהיא כקדשים להאסר ס בהנאה: (יב) הוא יתחטא בו. באפר הפרה ע (ס"א הזה): (יג) במת בנפש. ואי זה מת של נפש האדם

שפתי חכמים

וכלא היו מטהרין ממנה וי"ל זה שבאיל אסורה בהנאה. וי"מ כקדשים שבאין לכפרה כך האפר בא לטהר מי שצריך ואין שום הנאה אחרת עמה. מצאתי: ע ר"ל דהו"ל כה

פירוש ע"ט

אונ דער וואס וועט איין זאמלן דס אש פון דער פרה זאל וואשן זיינע קליידר וְטָמֵא עַד הָעָרֶב אונ ער זאל זיין טמא ביז דעם אבינט וְהָיְתָה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל אונ דיא פרה זאל זיין צוא דיא קינדר פון ישראל וְלַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכָם אונ צוא דעם גר וואס וואנט צווישן זיי זאל דס זיין לְחֻקַּת עוֹלָם צוא אגזעץ אויף אייביג: (יא) הַנֹּגֵעַ בְּמֵת דער וואס רירט אן אין אטוטן לְכָל נֶפֶשׁ אָדָם צוא אטליכן לייב פון אמענטש כלומר אטוטן לייב פון אמענטש וְטָמֵא שִׁבְעַת יָמִים זאל ער זיין אום ריין זיבן טאג: (יב) הוּא יִתְחַטָּא בוֹ ער זאל זיך רייניגן מיט דעם אש דהיינו מען זאל אויף אים שפרענגן פון דעם אש בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי אין דעם דריטן טאג וואס ער איז טמא געווארן וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי אונ אין דעם זיבטן טאג זאל מען אויך אויף אים שפרענגן אז מען וועט אזו טאן יִטְהָר זאל ער זיין ריין וְאִם לֹא יִתְחַטָּא בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי אונ אז ער וועט זיך ניט רייניגן אין דעם דריטן טאג אונ אין דעם זיבטן טאג לֹא יִטְהָר זאל ער ניט ריין זיין: (יג) כָּל הַנֹּגֵעַ בְּמֵת בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם אֲשֶׁר יָמוּת איטליכר וואס וועט אן רירן

משלי ישראל

נאך איין מאמר דר מדרש זאגט אזו (אָמַר ר' יְהוֹשֻׁעַ בְּשֵׁם ר' לֵוִי) רבי יהושע האט פון רבי לוי וועגן אזו גזאגט אז איעדר זאך וואס גאט האט גזאגט צו משה מיט וועלכן דער מענטש קען טמא ווערן האט ער אים גזאגט מיט וואס ער קען פון דר טומאה זיך מטהר זיין אונ אז גאט האט גזאגט צו משה אין דיא פרשה (אֱמֹר אֶל הַכֹּהֲנִים) וואס דארט שטייט אז אמענטש רירט זיך אן אין אמת ווערט דר מענטש טמא האט אים משה גפרעגט מיט וואס קען דר מענטש פון דר טומאה ריין ווערן האט אים דענצטמאל גאט גאר ניט געענטפערט נאך דעם אז עס איז גקומן צו דר פרשה פון דר פרה אדומה האט גאט גזאגט צוא משה ווען איך האב דיר גזאגט דיא פרשה אמור האסטו מיך גפרעגט מיט וואס קען דר מענטש ריין ווערן פון טומאת מת אונ איך האב דיר ניט געענטפערט אצונד זאלסטו וויסן אז מיט דעם אש פון דר פרה אדומה קען דר מענטש זיך מטהר זיין פון טומאת מת. אזו שטייט אין מדרש אצונד דארף מען דם מדרש פאר שטיין פאר וואס האט גאט ניט גזאגט צוא משה

אן

וְלֹא יִתְחַטָּא אֶת־מִשְׁכַּן יְהוָה טִמֵּא
וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִיִּשְׂרָאֵל
כִּי מֵי נִדָּה לֹא־זֹרַק עָלָיו טָמֵא
יִהְיֶה עוֹד טֻמְאָתוֹ בוֹ׃ יד זֹאת
הַתּוֹרָה אָדָם כִּי־יָמוּת בְּאֹהֶל כָּל־
הַבָּא אֶל־הָאֹהֶל וְכָל־אֲשֶׁר
באהל

אונקלוס

די יְמוּת וְלָא יַדֵּי עֲלוֹהִי יָת מַשְׁכְּנָא דַייָ סָאֵיב וְיִשְׁתֵּצֵי אֱנָשָׁא הַהוּא מִיִּשְׂרָאֵל אֲרֵי מֵי אַדָּיוּתָא לָא אִזְדְּרִיקוּ עֲלוֹהִי מְסָאָב יְהֵי עוֹד סְאוֹבְתֵהּ בֵּהּ׃ יד דָּא אוֹרַיְתָא אֱנָשׁ אֲרֵי יְמוּת בְּמַשְׁכְּנָא כָּל דְּעָלֵל לְמַשְׁכְּנָא
וכל

פירוש רשב״ם

(יג) **עוד טומאתו בו**. אף על פי שטבל :

בעל הטורים

דכתיב אז ידלג כאיל פסח וכן לא יצטרכו לאפר פרה דכתיב

שפתי חכמים

ל׳ נקבה דהא קאי אפרה ל״פ באפר ר״ל דקאי אאפר ואפר ל׳ זכר הוא: פ ר״ל כיון שכתיב במת פסיקא שהוא בנפש ומתרץ שהוא פי׳ על במת כלומר כל הנוגע במת ואיזה מת של נפש אדם וכו׳. ואע״פ דלעיל ג״כ כתיב במת לכל נפש האדם י״ל דלעיל כתיב במת לכל נפש והוי כאלו כתיב במת של כל נפש האדם דהוי פירושו דלמ״ד כלמ״ד דפ׳ ויבלה למי אחה של מי אחה וגם כלמ״ד לעבדך ליעקב ופי׳ של עבדך של יעקב אבל כאן אלא מת ומלא נפש שהיהן עם אות בי״ת ונראה שמלת הנוגע דבוקה עם שהיהן כדרך התיבה המתחברת עם בי״ת שלאחריה לכך אמר שאעפ״כ אינה דבוקה אלא הנוגע רק עם במת ל״פ שהוא פירוש על במת: צ היינו מן המת שהנוגע בו יטמא טומאת שבעה וצריך הזייה ג׳ וז׳ ולפי זה יהיה שימוש הבי״ת כמשמעו ול״פ ד״א וכו׳ ולפי ד״א קשה הול״ל או בנפש וגו׳ כיון שאין בנפש כזאור למלת במת לכן פי׳ גם לטעם הראשון: ק מבוס

רש״י

להוציא נפש בהמה פ שאין טומאתה צריכה הזאה (ולא טומאת שבעה) דבר אחר בנפש זו רביעית דם צ (חולין עב): **את משכן ה׳ טמא**. אם נכנס ק לעזרה אפי׳ בטבילה בלא הזאת שלישי ושביעי: **עוד טמאתו בו**. אע״פ שטבל: (יד) **כל הבא אל האהל**.

משלי ישראל

די דָר פַּרְשָׁה פוּן אָמוּד מֵים וָואס מֶען קָאן טָהוֹר וֶוערְן פוּן טוּמְאַת מֵת אוּנ אַז משֶׁה הָאט דָאס גְפְרֶעגְט צוּ גָאט פַר וָואס הָט אִים גָאט אוֹיף דֶעם נִיט גֶעְנְטְפֶערְט נָאר מִיר וֶועלְן דֶעם מְדְרָשׁ גֶעבְּן צוּא פַאר שְׁטֵיין מִיט אַמָשָׁל אַעוֹשֶׁר הָאט גְזֶעהְן זַיין שָׁכֵן דֶער אָרִימַאן וִויא אַזוֹ עֶר אִיז זִיךְ מְפַרְנֵס מִיט דֶעם וָואס עֶר טְרָאגְט מַשָׂא אוֹיף זַיין אַקְסִיל פוּן דֶעסְט וֶועגְן אִיז עֶר תָּמִיד גְזוּנְד אוּנ זַיין פָּנִים אִיז רוֹט פְרֶעגְט אִים דֶר עוֹשֶׁר פוּן וָוס בִּיסְטוּ אַזוֹ גְזוּנְד אוּנ רוֹט אוֹיף דֶעם פָּנִים אִיךְ עֶס דָאךְ גוּטֶע מַאֲכָלִים פוּן דֶעסְט וֶועגְן בִּין אִיךְ מָאגֶער זָאג מִיר וָואס זֶענֶען דַיינֶע מַאֲכָלִים וָואס דוּא בִּיסְט אַזוֹ גְזוּנְד עֶנְטְפֶערְט דֶער אָרִימַאן אִיךְ עֶס בְּרוֹט מִיט וַואסֶר הָאט דֶר עוֹשֶׁר אוֹיךְ אַזוֹ גְטָאן אוּנ הָאט נָאר גְגֶעסְן בְּרוֹט מִיט וַואסֶר אִיז עֶר קְרַאנְק גֶוָוארְן הָאט דֶר עוֹשֶׁר גְשִׁיקְט רוּפְן דֶעם אָרִימַאן אוּנ פְרֶעגְט אִים פַר וָואס דָאס אִיז אַזוֹ עֶנְטְפֶערְט אִים דֶר אָרִימַאן זָאלְסְט וִויסְן אַז אִיךְ דֶר פְרִיא וֶוען אִיךְ שְׁטֵיא אוֹיף פוּן דֶעם גְלֶעגֶער אִיז מַיין שְׁטוּב לֵיידִיג אֲפִילוּ פוּן אַשְׁטִיקְל בְּרוֹט אוּנ בַּטָאג עֶרְשְׁט פַאר דִין אִיךְ אוֹיף אַשְׁטִיקְל בְּרוֹט אוּנ דֶר חַיִל אִיז מַיין וַוייבּ אוּן קִינְדֶער תָּאנְאַ׳ אַיְשְׁלַבֶּר וָואס עֶר קוּמְט אִין דָם גְצֶעלְט וִויא

פירוש ע״ט

אָן אַטוֹט לַייבּ פוּן אַמֶענְטְשׁ וָואס עֶר וֶועט שְׁטַארְבְּן וְלֹא יִתְחַטָּא אוּנ עֶר וֶועט זִיךְ נִיט רַייְנִיגֶן אוּנ וֶועט אַרַיין גֵיין אִין דֶער עֲזָרָה חָאטְשֶׁע עֶר הָאט זִיךְ גְטוֹבֵלְתְּ נָאר מֶען הָאט אוֹיף אִים נִיט גְשְׁפְּרֶענְגְט פוּן דֶם אֵפֶר הַחַטָּאת אֶת מִשְׁכַּן יְיָ טִמֵּא הָט עֶר מְטַמֵא גְוֶועֶן דֶעם מִשְׁכַּן פוּן גָאט וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִיא מִיִּשְׂרָאֵל אוּנ עֶס זָאל פַאר שְׁנִיטְן וֶוערְן דָאס נֶפֶשׁ פוּן דִיא יִשְׂרָאֵל כִּי מֵי נִדָּה לֹא זוֹרַק עָלָיו וָוארוּם עֶס אִיז אוֹיף אִים נִיט גְשְׁפְּרֶענְגְט גְוָוארְן מִיט דֶעם שְׁפְּרֶענְגְדִיגֶען וַואסֶר טָמֵא יִהְיֶה עֶר זָאל זַיין טָמֵא עוֹד טֻמְאָתוֹ בוֹ עֶס אִיז נָאךְ דִיא טוּמְאָה אִין אִים בִּיז וַואנֶן מֶען זָאל שְׁפְּרֶענְגֶן אוֹיף אִים מִיט דֶעם אַשׁ : (יד) זאת התּוֹרָה דָם וָום וַוייטֶער וֶועט שְׁטֵיין אִיז דָם לֶערְנוּנְג אוּנ דִי דִינִים אָדָם כִּי יָמוּת בְּאוֹהֶל פוּן אַמֶענְטְשׁ וָואס עֶר וֶועט שְׁטַארְבְּן אִין אַגְצֶעלְט כָּל הַבָּא אֶל דֶער מֶענְטְשׁ אִיז גְשְׁטָארְבְּן בְּשַׁעַת אַז
דער

בָּאֹהֶל יִטְמָא שִׁבְעַת יָמִים׃ טו וְכֹל
כְּלִי פָתוּחַ אֲשֶׁר אֵין־צָמִיד פָּתִיל
עָלָיו טָמֵא הוּא׃ טז וְכֹל אֲשֶׁר־יִגַּע
עַל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה בַּחֲלַל־חֶרֶב אוֹ
בְמֵת אוֹ־בְעֶצֶם אָדָם אוֹ בְקָבֶר

יטמא

ת״א וכל אשר יגע נזיר נג פ״ז לז חולין סב. בחלל חרב שבת קא פסחים יד סט חולין ג.

אונקלוס

וְכָל דִּי בְמַשְׁכְּנָא יְהֵי
מְסָאַב שַׁבְעָא יוֹמִין׃
טו וְכֹל מָן דַּחֲסַף
פְּתִיחַ דִּי לֵית מְגוּפַת
שְׁיָע מַקַּף עֲלוֹהִי
מְסָאַב הוּא׃ טז וְכֹל
דִּי יִקְרַב עַל אַפֵּי
חַקְלָא בִּקְטִיל חַרְבָּא
אוֹ בְמִיתָא אוֹ בְגַרְמָא
דֶאֱנָשָׁא אוֹ בְקִבְרָא יְהֵי מְסָאַב שַׁבְעָא יוֹמִין

בעל הטורים

בלע המות נלגח: פתיח. ד׳ במס׳ וכל כלי פתוח שרשי פתוח אלי מים קבר פתוח גרונס אספתו כקבר פתוח סימו דאמרי ד׳ מדות בכלי חרס ניקב ככונס משקס נפסל מלקדש בו מי חטאת וסיינו כלי פתוח האמור כאן אלא מי חטאת שאינו חשוב כלי. ועדיין כלי הוא לענין זרעים. ניקב כשורש קטן כלוף (פירוש הוא מאכל עורבים) דהיינו מין קטניות טהור הוא לענין זרעים שאם היו זרעים זרועים בעלין נקוב אינו מקבל טומאה והיינו שרשי פתוח אלי מים. ועדיין כלי הוא לענין זיתים. ניקב כמוציא זית טהור מכתם שלי חרס העומד לזיתים והיינו פתוח גרונס דפסם אכילה בכוים. ועדיין כלי הוא לרמונים. ניקב כמוציא רמון טהור מכולם והיינו אספתו כקבר פתוח כלומר כשניקב כרמון

פירוש רשב״ם

(יז) וכל אשר יגע על פני השדה. כלומר הבא אל האהל שהמת בו טמא בלא נגיעה אבל אם המת על פני השדה ולא באהל אינו מטמא אלא במגע:

רש״י

כעוד שהמת ר בתוכו: (טו) וכל כלי פתוח. (שם כח) בכלי חרס הכתוב מדבר שאין מקבל טומאה ש מגבו אלא מתוכו לפיכך אם אין מגופת צמידתו פתולה עליו יפה בחבור טמא הוא הא אם יש צמיד פתיל עליו טהור: פתיל. לשון מחובר בלשון עברי וכן (בראשית ל) נפתולי אלהים נפתלתי. נתחברתי עם ת אחותי: (טז) על פני השדה. (חולין עב)

שפתי חכמים

דמשמע כשהוא נטמא טמא את משכן ה׳ ולמה יצא שמשכן טמא אם הוא טמא. ומסרך דמיירי כשנטמא ואח״כ נכנס לעזרה קודם שיתחטא וא״ת היה לו לפרש אם נכנס למשכן כו׳ וי״ל דא״כ הוי משמע דוקא כשהוא שהוא טמא אז אסור לבא שם אבל בשעת טהרה מותר ליכנס שם והא זר אסור ליקרב שם אף בשעת טהרה. ומה שפירש אפי׳ בטבילה אין להקשות דלמא דוקא בלא טבילה יש איסור בכניסת העזרה. רש״י עצמו מפרש ליה והולך עוד טומאתו בו ר״ל מדכתיב עוד טומאתו בו משמע שטיהר עצמו קצת מטומאה זו אלא שעדיין קצת טומאה עליו בלא הזה הזאה ג׳ וז׳ א״כ משמע אף כשטבל כבר אסור ליכנס שם. א״נ מדכתיב מי נדה לא זרק עליו וגו׳ ש״מ דמיירי שטבל דאי לא טבל הל״ל ולא רחץ במים ולא זרק עליו אלא ע״כ מיירי אע״פ שטבל: ר לאפוקי בלא האמר שהאהל מטמא לעולם אף שלא ממנו שמת דסברא הוא דממאי יטמא כח אינו נוגע ונושא שום טומאה בבלמא אם כמת באהל נעשה כאלו כל האהל מלא טומאה כיון שאין הטומאה רצונה שיא שתהיה בוקעת ועולה ואינה מתפשטת באהל אבל כשאינה רצונה היא מתפשטת באהל והבא אל האהל כאלו נגע בטומאה עצמה וק״ל: ש כיון שמצינו בפ׳ במיני דכלי חרס אינו מטמא מגבו אלא מאוירו לפיכך וכו׳: ת וא״ת וכא לעיל בפ׳ וילא פירש נפתולי אלהים נפתלתי

פירוש ע״ט

דער מת איז נאך אין שטוב וְכָל אֲשֶׁר בָּאוֹהֶל אונ אַלֶע זאכן וואס וועט זיין אין געצעלט יִטְמָא שִׁבְעַת יָמִים זאל טָמֵא זיין זיבן טאג: (טו) וְכֹל כְּלִי פָּתוּחַ אונ אַלֶע אָפֶענֶע כֵּלִים וואס די דעק איז ניט בַּהֶעפְט אויף אים אונ דיא [illegible] פון דעם מת טָמֵא הוּא

רש״י שרייבט דם שמועסט פון איין ערדינע כֵּלִי וואס זיא איז ניט מְקַבֵּל טוּמְאָה פון אויבן נאר פון אינוויינג דרום אז דיא דעק איז ניט בַּהֶעפְט איז גְלייך וויא זיא איז אָפֶן איז זיא מְקַבֵּל טוּמְאָה פון אינוויינג אָבֶר אַז דיא דעק איז יוא בַּהֶעפְט איז זיא טָהוֹר: (טז) וְכֹל אֲשֶׁר יִגַּע אונ אַלְץ וואס וועט אָן רירן עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה אויף דעם פֶעלְד אונ ניט אין קיין שְׁטוּבּ בַּחֲלַל חֶרֶב אין אַדֶרְשְׁלָאגֶנֶעם פון אַשְׁוָוערְד אוֹ בְּמֵת אָדֶר

משלי ישראל

הונגעריג אונ פאר נאכט אז איך קום אהיים מים דעם ברוט דר פרייען זייא זיך איבר דעם ברוט אונ מַחֲמַת פרייד עסין זייא דאס ברוט אזו גשמאק אונ פילן אין דעם אטעם בעסר וויא דוא עסט גבראטינם דרום זענן מיר אזו גזונד אונ דאס פנים איז אונז רוט. דר נמשל איז דיא פָּרָה אֲדוּמָּה איז אחוק אן אטעם אונ גאט האט

יִטְמָא שִׁבְעַת יָמִים׃ יז וְלָקְחוּ לַטָּמֵא מֵעֲפַר שְׂרֵפַת הַחַטָּאת וְנָתַן עָלָיו מַיִם חַיִּים אֶל־כֶּלִי׃ שני
יח וְלָקַח אֵזוֹב וְטָבַל בַּמַּיִם אִישׁ טָהוֹר וְהִזָּה עַל־הָאֹהֶל וְעַל־כָּל־הַכֵּלִים וְעַל־הַנְּפָשׁוֹת אֲשֶׁר הָיוּ־שָׁם וְעַל־הַנֹּגֵעַ בַּעֶצֶם אוֹ בֶחָלָל אוֹ בַמֵּת אוֹ בַקָּבֶר׃
יט וְהִזָּה הַטָּהֹר עַל־הַטָּמֵא בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם
השביעי

יוֹמִין׃ יז וְיִסְּבוּן לִדְמְסָאַב מֵעֲפַר יְקֵדַת חַטָּאתָא וְיִתְּנוּן עֲלוֹהִי מֵי מַבּוּעַ לְמָן׃
יח וְיִסַּב אֵזוֹבָא וְיִטְבּוֹל בְּמַיָּא גְּבַר דְּכֵי וְיַדֵּי עַל מַשְׁכְּנָא וְעַל כָּל מָנַיָּא וְעַל נַפְשָׁתָא דִּי הֲווֹ תַמָּן וְעַל דְּיִקְרַב בְּגַרְמָא אוֹ בִקְטִילָא אוֹ בְמִיתָא אוֹ בְקִבְרָא׃
יט וְיַדֵּי דַּכְיָא עַל מְסָאֲבָא בְּיוֹמָא תְלִיתָאָה וּבְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה וִידַכִּנֵּהּ
ביומא

ת"א ולקחו לטמא יומא מג כוכה לא יבמות עג סוטה טז חולין פח תמורה יב. ונתן עליו מים חיים פסחים לד סוטה טו תמורה ב. ולקח אזוב יומא מג כוכה לז זבחים נג מנחות ז. ועל הנפשות נדה מד. ועל הנגע בעלם נזיר נג. והזה הטהור יומא יד מג מגילה כ יבמות עג נזיר סא קידושין לב סב זבחים יז.

בעל הטורים

ופתוח כמוליא רמון זורקין אותו לאשפה ואין שם כלי עליו סוד: אל כלי. ב' במס' ונתן עליו מים חיים אל כלי ואידך

שפתי חכמים

מנחם בן סרוק פירש במחברת נמיד פתיל חבורים מאת במקום נתחברתי וכו' ואני מפרשו לשון עקש ונפתלתול וכו' ודוחק לומר כי כאן פירש לפי פירושו של מנחם בן סרוק כיון, דליס לא סבירא ליה. ויש לפרש כי מה שפירש לעיל ואני מפרשו לשון עקש וכו' פי' על נפתולי אלהים אבל נפתלתי בהרא הוא מפרשו מל' נמיד פתיל וכאן הוא מפרש ג"כ נפתלתי נהתחברתי עם אחותי אבל נראה דחוק כי אין זה משמעות רש"י וצ"ע. ועיין (בג"א) כי שם האריך: **א** שרוב פעמים הם על פני השדה. גולל הוא הדף המחן

רש"י

רבותינו דרשו לרבות גולל ודופק **א** ופשוטו על פני השדה שאין שם אהל מטמא המת שם בנגיעה:

משלי ישראל

גיוואלט אז דיא יודן זאלן מקבל זיין דיא מִצְוָה. דרום וואן ער האט גזאגט צוא משה אז מען איז זיך מְטַמֵא אין אַמֵת אונ חאט אים ניט גזאגט קיין תַּקָנָה האבן זיי זיך גיווארנט אז אמענטש וועט טָמֵא ווערן אן אַמֵת מיט וואס קען מען זיך מְטַהֵר זיין און זיי האבן שון גגלויבט צו הערן עפיס איין תַּקָנָה צו דר זאך אצונד איז שון רעכט וואס גאט האט אים תֵיכֶף ניט גזאגט קיין תַּקָנָה צוא דר טומאה כדי זייא זאלן גלויבן צוא אַתַּקָנָה אונ נאך דעם אז גאט האט זייא שון גזאגט דיא תַּקָנָה מיט דר

פירוש ע"ט

אן אטוטן או בְעֶצֶם אָדָם אדר אין אביין פון אמענטש או בְקֶבֶר אדר אין איין קבר יִטְמָא שִׁבְעַת יָמִים זאל ער טָמֵא זיין זיבן טאג: (יז) וְלָקְחוּ לַטָּמֵא אונ מען זאל נעמן צו דעם אום ריינעם מֵעֲפַר שְׂרֵפַת הַחַטָּאת פון דעם אַש פון דעם פאר ברענונג פון דעם חַטָּאת מיינט מען אש פון דער פָּרָה אֲדוּמָה אונ זאל אריין ליגן אין איין כלי וְנָתַן עָלָיו אונ ער זאל געבן אויף אים מיינט מען אויף דעם אש זאל ער געבן מַיִם חַיִּים קוועלנדיגע וואסר אֶל כֶּלִי אין דער כלי: (יח) וְלָקַח אֵזוֹב אונ ער זאל נעמן איין בינטל אזוב וְטָבַל בַּמַּיִם אִישׁ טָהוֹר אונ אריינער מענטש זאל איין טונקן דאס בינטל אזוב אין דעם וואסר וְהִזָּה עַל הָאֹהֶל אונ ער זאל שפרענגן אויף דעם אוהל פון דעם מת וְעַל כָּל הַכֵּלִים אונ אויף אלע כלים וְעַל הַנְּפָשׁוֹת אונ אויף דיא לייבר אֲשֶׁר הָיוּ שָׁם וואס זענען געווען אין אוהל פון דעם מת וְעַל הַנֹּגֵעַ בַּעֶצֶם אונ אויף דעם וואס האט אן גערירט אן דעם ביין אוֹ בֶחָלָל אדר אן דם דר שלאגנעם אוֹ בַמֵּת אדר אן דעם טוטן אוֹ בַקָּבֶר אדר אן דעם בגרעבניש: (יט) וְהִזָּה הַטָּהֹר עַל הַטָּמֵא אונ

דער

אונקלוס

בְּיוֹמָא שְׁבִיעָאָה וִיצַבַּע
לְבוּשׁוֹהִי וְיַסְחֵי בְמַיָּא
וְיִדְכֵּי בְרַמְשָׁא׃ כ וּגְבַר
דִּי יִסְתָּאַב וְלָא יַדֵּי
עֲלוֹהִי וְיִשְׁתֵּיצֵי אֲנָשָׁא
הַהוּא מִגּוֹ קְהָלָא
אֲרֵי יָת מַקְדְּשָׁא דַייָ
סָאֵיב מֵי אַדָּיוּתָא לָא
אִזְדְּרִיקוּ עֲלוֹהִי מְסָאָב
הוּא׃ כא וּתְהֵי לְהוֹן
לִקְיָם עָלַם וּדְיַדֵּי
מֵי אַדָּיוּתָא יְצַבַּע
לְבוּשׁוֹהִי וּדְיִקְרַב בְּמֵי
אדיותא

הַשְּׁבִיעִי וְחִטְּאוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי
וְכִבֶּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָהֵר
בָּעָרֶב׃ כ וְאִישׁ אֲשֶׁר־יִטְמָא וְלֹא
יִתְחַטָּא וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא
מִתּוֹךְ הַקָּהָל כִּי אֶת־מִקְדַּשׁ יְהוָה
טִמֵּא מֵי נִדָּה לֹא־זֹרַק עָלָיו טָמֵא
הוּא׃ כא וְהָיְתָה לָהֶם לְחֻקַּת עוֹלָם
וּמַזֵּה מֵי־הַנִּדָּה יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְהַנֹּגֵעַ
בְּמֵי

ת״א ואיש אשר יטמא נזיר פא׳ מכות ח׳ ערכין ג. ונכרתה שבעה כריתות ס. כי את מקדש ה׳ טמא מכות יד שבועות טז. ומזה מי הנדה יומא יד׳ מ״ס ס. והנגע יומא שם נדה שם.

רש״י

(יט) וחטאו ביום השביעי. (ספרי) הוא גמר ב טהרתו: (כ) ואיש אשר יטמא וגו׳. אם נאמר מקדש למה נאמר ג משכן כו׳ כדאיתא בשבועות (דף טז): (כא) ומזה מי הנדה. (נדה ס. יומא יד) רבותינו אמרו שהמזה טהור ד וזה בא ללמד שהנושא מי ה חטאת טמא טומאה חמורה לטמא בגדים שעליו מה שאין כן בנוגע וזה שהוציאו בלשון מזה לומר לך

שפתי חכמים

על הארון לכיסוי ואותן בנדפסות קרי לה דופק (רש״י בסנהדרין פרק נגמר הדין). וי״מ גולל הוא המצבה כדכתיב וגללו את האבן ודופק הוא כפירוש ראשון: ב רצונו להרך וכי דוקא טהרתו ביום ז׳ אבל יותר מיום שביעי אין יכול למסר הדרבא ק״ו הוא ומפרש דלא בא לאשמועינן קרא אלא דגמר טהרתו ביום ז׳ לאפוקי פחות מז׳ וכאלו אמר ביום גמר טהרתו: ג ר״ל אם נאמר גבי מקדש שאסור ליכנס בטומאה ק״ו במשכן דהוא נמשח בשמן המשחה ומתרץ אלא נאמר משכן ולא נאמר מקדש הייתי אומר על המשכן הוא חייב שנמשח בשמן המשחה משא״כ במקדש שלא נמשח בשמן המשחה ואם נאמר מקדש ה״א מה למקדש שקדושתו קדושת עולם משא״כ משכן שאין קדושתו קדושת עולם אלא לפי שעה קמ״ל: ד מדכתיב והזה הטהור על הטמא משמע שהוא טהור דאם טמא הוא א״כ מטמא את המים אלא לומר אע״פ שהזה טהור הוא: ה משא״כ בנוגע ר״ל אל תקשה לו מה דסיפית דקרא ומזה וגו׳ בא ללמד שהנושא טמא אם נושא כשיעור מזה והא א״כ כתיב והנוגע במי נדה יטמא עד הערב דמשמע אפי׳ יש בו שיעור מזה טמא ואם מזה הוא נושא למה ליה למכתב והנוגע אם הנושא טמא מכ״ש הנוגע.

פירוש עברי

דער ריינער מענטש זאל שפּרענגען אויף דעם אומריינעם בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי אין דעם דריטן טאג אונ אין דעם זיבטן טאג וְחִטְּאוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי אונ ער זאל אים ריינגן אין דעם זיבטן טאג כלומר דעם זיבטן טאג ווערט ער טהור וְכִבֶּס בְּגָדָיו אונ ער זאל זיך וואשן זיינע קליידר וְרָחַץ בַּמַּיִם אונ ער זאל זיך וואשן אין וואסר וְטָהֵר בָּעֶרֶב אונ ער זאל ריין זיין אין דעם אבינט: (כ) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִטְמָא אונ אמענטש וואס ווערט טמא ווערן וְלֹא יִתְחַטָּא אונ ער וועט זיך ניט ריינגן דאס הייסט מען וועט אויף אים ניט שפּרענגן פון דעם אש פון דער פרה אונ ער וועט אריין גיין אין בהמ״ק וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִתּוֹךְ הַקָּהָל זאל דאס נפש פאר שניטן ווערן פון דעם אייזאמלונג פון דיא ישראל כִּי אֶת מִקְדַּשׁ יְיָ טִמֵּא ווארום ער האט מטמא געוועזן דעם מקדש פון גאט מֵי נִדָּה לֹא זֹרַק עָלָיו דיא שפּרענגרינגע וואסר איז אויף אים ניט געשפּרענגט געווארן טָמֵא הוּא ער איז טמא: (כא) וְהָיְתָה אונ עס זאל זיין לָהֶם צוא זייא לְחֻקַּת עוֹלָם צוא אנגעזעץ אויף אייביג וּמַזֵּה מֵי הַנִּדָּה אונ דער וואס שפּרענגט מיט דעם שפּרענגרינגן וואסר יְכַבֵּס בְּגָדָיו זאל

משלי ישראל

פָּרָה אֲדוּמָּה האבן זייא שוין מְקַבֵּל גוועזן מיט שִׂמְחָה חאטשע עס איז אן אַטַעם פּונקט וויא דר אָרִימַאן האט גנעבן צוא פר שטיין דעם עושר:

בְּמֵי הַנִּדָּה יִטְמָא עַד־הָעָרֶב׃
כב וְכֹל אֲשֶׁר־יִגַּע־בּוֹ הַטָּמֵא יִטְמָא וְהַנֶּפֶשׁ הַנֹּגַעַת תִּטְמָא עַד־הָעָרֶב׃

ת״א וכל אשר יגע פ״ו ל. והנפש הנוגעת שם.

אונקלוס

אַדְיוּתָא יְהֵי מְסָאַב עַד רַמְשָׁא׃ כב וְכֹל דִּי יִקְרַב בֵּהּ מְסָאֲבָא יְהֵי מְסָאַב וֶאֱנָשׁ דְּיִקְרַב בֵּהּ יְהֵי מְסָאַב עד

פירוש רשב״ם

(כב) והנפש הנוגעת. באותו שנגע במת תטמא עד

בעל הטורים

ולא סורק מכלי אל כלי שצריך שתהא חיותן בכלי ולא שיריקם מכלי אל כלי: (כא) במי. ה' במים' במי הנדה אך במי נדה יתחטא. במי מריבת קדש. במי הירדן. אם התרחצתי במי שלג. זהו מה שדרשו ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא שמתוך שבא משה לכלל כעס בא לכלל טעות שנתעלמו ממנו הלכות גיעול זהו במי מריבה כיון שבא לכלל מריבה טעה במי נדה. במי הירדן לומר שמי הירדן כמי נדה ולריכים ארבעים סאה והיינו כשמואל דאמר (בכבות ד' סה) לטבול בנהרות שמא ירבו הנוטפין על הזוחלין ואינן מטהרין דרך זחילה. במי שלג לומר שיכולין לעשות מקוה משלג כדאיתא בפ״ז דמסכת מקואות העידו אנשי מידבא על דבי ישמעאל שהיה אומר להם לאו והביאו שלג ועשו מקוה בתחלה:

שפתי חכמים

ומפרש דקרא ומזה וגו' בא ללמדך בנושא מי חטאת צריך כיבוס בגדים משא״כ בנוגע דהתם לא צריך כיבוס בגדים ומה שאמר לטמא בגדים שעליו ה״ה נמי לכל בגד וכלי בנוגע בו טמא זה בשעת חבורו במטמאין והא דנקט עליו דמסתמא הם עליו בשעת חבורו במטמאין ומה שטמא טומאה חמורה שאינו כשנושא שלא לצורך הזייה וקודם שיעשו מלותן אבל לצורך הזייה או לאחר שנעשה מלותן טהורין במגע ובמשא. הרא״ם: ו ר״ל כיון דמזה הוא נושא א״כ הל״ל הנוגע גבי ומזה דדרך המקרא לכלול נוגע ונושא יחד וכאן חלקו אלא שאין וכו': ז כלומר איזה טמא כי מלת הטמא מורה על שנזכר והוא הנוגע במי חטאת וזה אינו דהא אין בנוגע במי נדה אלא טומאת ערב ואיך יטמא אדם ומתרץ הטמא הזה שנטמא במת יטמא ר״ל שאם יגע בכלים יטמא הכלים והוסיף מלת בו להורות באיזה מקום נגע ופי' שמלת בו מורה בטמא מת לא בו בנוגע בטמא מת: ח ר״ל אדם אחר הנוגע בטמא מת הזה שטמא עד הערב ומקשה רש״י בשלמא כלים יכול לטמא לפי שטמא מת הוא ראשון וכלים נטמאו מראשון אבל אדם אחר הנוגע בטמא למה יהא טמא והרי אדם אינו נטמא מראשון אלא מאב הטומאה ומתרץ מכאן למדו וכו': ט וא״ת והא אין קטיגור נעשה סניגור דכה״ג נמי אמרינן גבי בגדי זהב דאסור לעשות עבודה בהן בפנים משום דעבירה באה ע״י זהב הכא נמי באה העבירה ע״י עגל. וי״ל דוקא עבודת פנים אסור לעשות משום דאין קטיגור נעשה סניגור כמו גבי בגדי זהב שמשמש בחוץ בבגדי זהב וה״נ גבי פרה אדומה שעשייתה בחוץ אין צריך לומר אין קטיגור נעשה סניגור וא״ת והא בכמון פירש״י מה דלא היתה עבודת פרה אדומה ע״י אהרן משום דאין קטיגור נעשה סניגור י״ל דשאני אהרן דעבירה היתה ע״י עצמו אבל פרה אדומה דהא אותה פרה לא היתה בעבירה אלא עגל מינה היתה וא״ת והא בס' שמיני כתיב באהרן קח לך עגל ופירש״י להודיעו ע״י זה שמכפר לו הקב״ה על מעשה עגל ואין לחלק בחוץ ובפנים כדפריבית וי״ל דהתם מיירי שבות היה מכפר פ״ע אין צריך. לומר אין קטיגור נעשה כניגור אע״פ שהיה מכפר עליו בעון העגל: י לפי שהעגל היה ע״א וע״א מטמאה

רש״י

שאינן מטמאין עד שיהא בהן שיעור הזאה: והנגע וגו' יטמא. ואין טעון ו כבוס בגדים: (כב) וכל אשר יגע בו הטמא. הזה שנטמא ז במת יטמא: והנפש הנגעת. בו בטמא ח מת: תטמא עד הערב. כאן למדנו שהמת אבי אבות הטומאה והנוגע בו אב הטומאה ומטמא אדם זהו פירושה לפי משמעה והלכותיה. ומ״א העתקתי מיסודו של ר' משה הדרשן וזהו: ויקחו אליך. משלהם. כשם שהם פרקו נזמי הזהב לעגל משלהם כך יביאו זו לכפרה משלהם: פרה אדמה. משל לבן שפחה שטינף פלטין של מלך אמרו תבא אמו ותקנח הצואה כך תבא פרה ט ותכפר על העגל: אדמה. על שם (ישעיה א) אם יאדימו כתולע שהחטא קרוי אדום: תמימה. על שם ישראל שהיו תמימים ונעשו בו בעלי מומין תבא זו ותכפר עליהם ויחזרו לתמותם: לא עלה עליה עול. כשם שפרקו מעליהם עול שמים: (ג) אל אלעזר הכהן. כשם שנקהלו על אהרן שהוא כהן לעשות העגל. ולפי שאהרן עשה את העגל לא נעשית עבודה זו על ידו שאין קטיגור נעשה סניגור: (ד) ושרף את הפרה. כשם שנשרף העגל: (ו) עץ ארז ואזוב ושני תולעת. ג' מינין הללו כנגד שלשת אלפי איש שנפלו בעגל. וארז הוא הגבוה מכל האילנות ואזוב נמוך מכולם סימן שהגבוה שנתגאה וחטא ישפיל את עצמו כאזוב ותולעת ויתכפר לו: (ח) למשמרת. כמו שפשע העגל שמור לדורות לפורענות שאין לך פקודה שאין בה מפקודת העגל שנאמר (שמות לב) וביום פקדי ופקדתי וגו'. וכשם שהעגל י מטמא כל העוסקין בו

פירוש ע״ט

ער זיך אוך וואשן זיינע קליידר וְהַנֹּגֵעַ בְּמֵי הַנִּדָּה אונ דער וואס רירט אן אין דעם שפרענגריגן וואסר יִטְמָא עַד הָעָרֶב זאל ער טמא זיין ביז אבינט׃ (כב) וְכֹל אֲשֶׁר יִגַּע בּוֹ הַטָּמֵא אונ אלי וואס דער טמא מת וועט אן רירן אין דעם אמענטש אז ער וועט אן רירן אין דעם מענטש וויס איז טמא גווארן פון א מת תִּטְמָא עַד הָעָרֶב זאל דאס נפש טמא זיין ביז אבינט וְהַנֶּפֶשׁ הַנֹּגַעַת אונ דער מדרש דרשת אזו דיא פרשה וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ

זייא

פ כ א וַיָּבֹאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל כָּל־הָעֵדָה מִדְבַּר־צִן בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן וַיֵּשֶׁב הָעָם

עַד רַמְשָׁא: א וַאֲתוֹ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל כְּנִשְׁתָּא לְמַדְבְּרָא דְצִין בְּיַרְחָא קַדְמָאָה

בעל הטורים

(א) במדם כלאשון. סמך זה לפרשת פרה שבראשון. נשרפה הפרה וגם כמו שדרשו חז"ל שמיתת לדיקים מכפרת כמו

רש"י

כך פרה מטמאה כל העוסקין בה וכמם שנטהרו באפרו שנאמר (שם) ויזר על פני המים וגו'. כך ולקחו לטמא מעפר שריפת החטאת וגו': (א) כל העדה. עדה

שפתי חכמים

כמה דכתיב בספר תהלים וילמדו לבעל פעור ויאכלו זבחי מתים: ב רלונו לתרץ כיון שכתיב בני ישראל פשיטא שהיו השלמה ב שכבר מתו מתי מדבר ואלו פרשו לחיים:

פירוש ע"ם

זייא זאלן נעמן דיא פָּרָה פון זייער געלט אזו וויא זייא האבן אראפ גנומן פון זיך דיא אורינגליך אונ האבן גגעבן צום עגל אזו זאלן זייא ברענגן די פָּרָה אֲדוּמָּה פון זייער געלט זיא זאל מְכַפֵּר זיין אוף דעם עָוֹן פון דעם עגל אונ דרום האט גאט זייא גהייסן ברענגן אפָּרָה עס איז אמָשָׁל צו אקינד פון אשִׁפְחָה וואס האט איין גריכט אהויז פון דם בַּעַל הַבַּיִת האט מען גהייסן דיא מוּטֶר פון דעם קינד זאל קומן אונ זאל אפ וואשן אזו דא האט גאט גזאגט עס זאל קומן דיא פָּרָה אונ זאל מְכַפֵּר זיין אוף דעם עגל אונ דרום האט זיא גמוזט זיין רוט ווארום דיא עֲבֵירוֹת זענן גגליכן צוא רוט אזו וויא עס שְׁטֵייט (אִם יַאְדִּימוּ כַתּוֹלָע כו) אונ דרום הט זיא גמוזט זיין גאנץ אן אמום מַהֲמַת די יִשְׂרָאֵל זענן אוך גוועזן גאנץ אן אמום איידר זייא האבן גמאכט דאס עגל דאס הייסט זייא זענן גוועזן צַדִּיקִים אונ נאך דעם זענן זייא גווארן בַּעֲלֵי מוּמִין כְּלוֹמַר בַּעֲלֵי עֲבֵירוֹת הט גאט גזאגט זאל קומן די פָּרָה וואס זיא איז גאנץ אן אמום אונ זאל מְכַפֵּר זיין אוף זיי וועלן דיא יִשְׂרָאֵל ווידר ווערן גאנץ כְּלוֹמַר צַדִּיקִים אונ אזו וויא זייא האבן פון זיך פורק גוועזן דעם עול פון הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ אזו האט גמוזט זיין דיא פָּרָה וואס זיא האט אוף זיך קיין עול פון קיין שום ארבעט ניט גהאט אונ אזו וויא זייא האבן זיך איין גזאמלט צוא אַהֲרֹן הַכֹּהֵן ער זאל מאכן דם עגל אזו האבן זייא גמוזט ברענגן דיא פָּרָה צוא אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אונ פאר וואס ניט צוא אַהֲרֹן ווארום מַחֲמַת ער האט דאס עגל אליין גמאכט שיקט זיך ניט ער זאל טאן דיא עֲבוֹדָה פון דער פָּרָה וואס זיא איז מְכַפֵּר אוף דעם עגל ווארום (אֵין קַטֵּיגוֹר נַעֲשֶׂה סַנֵּיגוֹר) דאס איז טייטש איין קריגר קאן ניט ווערן איין איבר בעטר אונ אזו ווי מען האט דאס עגל פאר ברענט דרום הט מען דיא פָּרָה אוך גמוזט פאר ברענן אונ דרום האט מען גבראכט די דריי מִינִים עץ אֶרֶז טענן האלץ וְאֵזוֹב אונ אזוב וּשְׁנִי תוֹלַעַת אונ ארוטן פאדם אנטקעגן דיא דריי טויזנט מענטשן וואס זענן אום גשטארבן מַחֲמַת דם עָוֹן פון דם עגל אונ אמענן בוים איז העכר פון אלע בייטר אונ אזוב וואקסט נדריגר פון אלע קרייטיכצער דם איז אסימן אז דר וואס האלט זיך הוך אונ זינדיגט זאל ער זיך נידריג האלטן אונ זאל תְּשׁוּבָה טאן וועט אים גאט מוחל זיין אונ אזו ווי דר הֵטְא פון עגל איז גוואַרט צו דיא דורות אונ עס איז ניט פאר האנדן איין פורעניות וואס גאט ברענגט אוף דיא יִשְׂרָאֵל אז עס זאל ניט זיין מַרְמֶּת דעם עון פון דם עגל אוך אזו האט גאט גהייסן אז מען זאל בהאלטן דם אש פון דער פָּרָה צו די דורות וואס וועט זיין אונ אזו ווי דם עגל האט מְטַמֵּא גוועזן אלע וואס האבן זיך דר מיט מִתְעַסֵּק גוועזן אזו איז די פָּרָה אוך מְטַמֵּא אלע וואס זענן זיך מיט איר מִתְעַסֵּק אונ אזו ווי די יִשְׂרָאֵל זענן טָהוֹר גווארן מיט דעם אש פון דעם עגל אזו וויא עס שְׁטֵייט אין פָּרָשַׁת כִּי תִשָּׂא וַיִּזֶר עַל פְּנֵי הַמַּיִם וגו' אזו האט מען מיט דעם אש פון דר פָּרָה מְטַהֵר גוועזן דיא טְמֵאִים: (א) וַיָּבֹאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אונ זיי זענן גקומן דיא קינדר פון יִשְׂרָאֵל כָּל הָעֵדָה

הָעָם בְּקָדֵשׁ וַתָּמָת שָׁם מִרְיָם וַתִּקָּבֵר שָׁם׃ ב וְלֹא־הָיָה מַיִם לָעֵדָה וַיִּקָּהֲלוּ עַל־מֹשֶׁה וְעַל־אַהֲרֹן׃ ג וַיָּרֶב הָעָם עִם־מֹשֶׁה וַיֹּאמְרוּ לֵאמֹר וְלוּ גָוַעְנוּ בִּגְוַע

אחינו

ת"א ותמת שם מרים ותקבר תענית ט מ"ק כח ע"ז ט. ולא היה מים לעדה תענית שם.

אונקלוס

קַדְמָאָה וִיתֵב עַמָּא בְּרְקַם וּמִיתַת תַּמָּן מִרְיָם וְאִתְקְבַרַת תַּמָּן׃ ב וְלָא הֲוָה מַיָּא לִכְנִשְׁתָּא וְאִתְכְּנִשׁוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אַהֲרֹן׃ ג וּנְצָא עַמָּא עִם מֹשֶׁה וַאֲמָרוּ לְמֵימַר וּלְוַי דְמִיתְנָא בְּמוֹתָא

דאחנא

פירוש רשב"ם

תערב כי המת אבי אבות הטומאה: (א) ותמת שם מרים. בחדש הראשון החדש שלסוף ארבעים שנה שהרי מת אהרן אחריה בחדש החמישי בשנת ארבעים לצאת

בעל הטורים

פרה: פרה אדומה. בגימ' מכפר: ותמת שם מרים ותקבר שם. שם בגימ' מכפר: שם. בגימ' אסור בהנאה הוא: (ג) וירב. ב' במס'. וירב העם ואידך וירב בנחל לומר

שפתי חכמים

ל אל העדה ומפרש שכבר מתו מתי מדבר: ל פירוש דאין כאן מקומו שהרי בשנה ראשונה ליציאת מצרים עשו העגל ובשנה שניה שרפו פרה אדומה ומיתת מרים היתה בסוף מ' שנה ליציאתם ממצרים: מ וא"ת וכי קרבן היתה הפרה אדומה והלא לא היו מקריבין ממנה כלום. וי"ל לפי ד"ה שפירש"י לעיל שקראה הכתוב חטאת לומר שהיא כקדשים ליאסר בהנאה ש"מ שהיא כקרבן: נ וא"ת לפי זה היה לו לסמוך גבי קרבנות ממש. וי"ל לכך נסמכה לפרה לפי ששם דומים להדדי לפי שמיתת צדיקים אינן קרבנות וגם הפרה אינה קרבן ממש ולמדנו מהדדי כמו שזה מכפר גם זה מכפר: ס מדכתיב כאן שם שם וכתיב גם גבי אהרן וימת אהרן שם דהוי לאו ג"ש אתי שם שם תרי זימני דגבי מרים ל"ל אלא ע"כ לג"ש אתי מה התם בנשיקה שהרי כתיב על פי ה' אף כאן בנשיקה: ע יש מקשים מה מקשה רש"י הא פירש"י דילפינן שם שם מאהרן. וי"ל דרש"י הכי פריך ל"ל ג"ש לכתוב בהדיא ע"פ ה'. דע"כ לאו ג"ש גמורה היא דא"כ ל"ל גבי אהרן ע"פ ה' לכתוב בנשיקה מה נלמוד שם שם ממשה א"ו לאו ג"ש גמורה היא מ"מ כתב גבי אהרן ע"פ ה' א"כ גבי מרים נמי נכתוב ע"פ ה' וכו'. אבל בגמר' כתב בפירוש שלמדו בג"ש ממשה לכ"ל דרש"י ז"ל נמי ה"ק אף היא בנשיקה מתה ר"ל דילפינן שם שם ממשה אבל אהרן נאמר בו ע"פ ה' וא"צ ללמדו ממשה לכ"א ובאהרן וכו' ולא אמר כבאהרן וע"ש: פ שהרי מיד כשמתה מרים לא היה להם עוד מים. וא"ת למה לא היה שבאר בזכות אהרן או משה וי"ל בזכות שהמתינה למשה על המים לראות מה יעשה לו כשהושלך בתיבה לכך נעשה לה זכות זה של באר דהיינו מים שנתן הקב"ה מים לעדה בשבילה: צ פירוש כמו הן לו יהי כדברך לא מענין שמא כמו לו ישטמנו יוסף ולא מענין אולי כמו לו הקשבת למצותי: ק כאלו אמר בגויעת אחינו דא"כ בגווע כמו"ש

רש"י

ותמת שם מרים. (מ"ק כח) למה נסמכה מיתת מרים ל לפרשת פרה אדומה לומר לך מה קרבנות מ מכפרין (ס"א כמו שפרה אדומה מכפרת) אף מיתת צדיקים נ מכפרת: ותמת שם מרים. (שם) אף היא בנשיקה מתה ס ומפני מה לא נאמר בה על פי ה' ע שאינו דרך כבוד של מעלה ובאהרן נאמר (במדבר לג) על פי ה'. באלה מסעי: (ב) ולא היה מים לעדה. מכאן שכל מ' שנה היה להם הבאר פ בזכות מרים: (ג) ולו גוענו. הלואי צ שגוענו: בגוע אחינו. במיתת אחינו בדבר למד שמיתת צמא מגונה ממנה: בגוע. שם דבר הוא כמו במיתת אחינו. ולא יתכן ק לפרשו כשמתו אחינו שא"כ היה

פירוש ע"ט

[…] אז די גאנצע עדה קיין מדבר צין בחדש הראשון אין דעם ערשטן חודש דאס איז דער חודש ניסן וישב העם בקדש אונ דם פאלק האט זיך גזאמט אין קדש ותמת שם מרים איז מרים דארטן גשטארבן ותקבר שם אונ זי איז דארטן באגראבן גווארן: (ב) ולא היה מים לעדה אונ עס איז ניט גוועזן קיין וואסר צו דר עדה ווארום דיא פערציג יאר ווס זייא זענן גוועזן אין דר מדבר איז זייא נאך גגאנגן א ברונן אין זכות פון מרים אונ אז מרים איז גשטארבן האט זיך דער ברונן אפ גטאן ויקהלו על משה ועל אהרן אונ דיא ישראל האבן זיך איין גזאמילט אויף משה אונ אויף אהרן: (ג) וירב העם עם משה אונ דם פאלק האט זיך גקריגט מיט משה ויאמרו אונ זיי האבן גזאגט לאמר אזו צו זאגן ולו גוענו הלוואי וואלטן מיר גוועזן פר גאנגן בגוע מיט דם פר גיין אחינו אונזערע ברידר לפני ה' פאר גאט כלומר הלוואי וואלטן מיר גוועזן גשטארבן מיט וואס אונזערע ברידער זענן גשטארבן אין דר מדבר איידר מיר זאלן דא

שטארבן

אַחֵינוּ לִפְנֵי יְהוָה׃ ד וְלָמָה הֲבֵאתֶם
אֶת־קְהַל יְהוָה אֶל־הַמִּדְבָּר הַזֶּה
לָמוּת שָׁם אֲנַחְנוּ וּבְעִירֵנוּ׃ ה וְלָמָה
הֶעֱלִיתֻנוּ מִמִּצְרַיִם לְהָבִיא אֹתָנוּ
אֶל־הַמָּקוֹם הָרָע הַזֶּה לֹא ׀ מְקוֹם
זֶרַע וּתְאֵנָה וְגֶפֶן וְרִמּוֹן וּמַיִם אַיִן
לִשְׁתּוֹת׃ ו וַיָּבֹא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן מִפְּנֵי
הַקָּהָל אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וַיִּפְּלוּ
עַל־פְּנֵיהֶם וַיֵּרָא כְבוֹד־יְהוָה
אֲלֵיהֶם׃ פ שלישי שני כשהן מחוברין ז וַיְדַבֵּר
יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ ח קַח אֶת־
הַמַּטֶּה וְהַקְהֵל אֶת־הָעֵדָה אַתָּה

ואהרן

דַּאֲחָנָא קֳדָם יְיָ׃
ד וּלְמָא אַעֵלְתּוּן יָת
קְהָלָא דַּייָ לְמַדְבְּרָא
הָדֵין לִמְמָת תַּמָּן
אֲנַחְנָא וּבְעִירָנָא׃
ה וּלְמָא אַסֶּקְתּוּנָא
מִמִּצְרַיִם לְאַיְתָאָה
יָתָנָא לְאַתְרָא בִּישָׁא
הָדֵין לָא אֲתַר כְּשַׁר
לְבֵית זְרַע וְאַף לָא
תֵּינִין וְגוּפְנִין וְרִמּוֹנִין
וּמַיָּא לֵית לְמִשְׁתֵּי׃
ו וְעָאל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן
מִן קֳדָם קְהָלָא לִתְרַע
מַשְׁכַּן זִמְנָא וּנְפָלוּ עַל
אַפֵּיהוֹן וְאִתְגְּלִי יְקָרָא
דַּייָ לְהוֹן׃ ז וּמַלִּיל יְיָ עִם
מֹשֶׁה לְמֵימַר׃ ח סַב יָת
חֻטְרָא וְאַכְנֵשׁ יָת
כְּנִשְׁתָּא אַתְּ וְאַהֲרֹן

אחוך

בעל הטורים

טעמו מליחה על פסקי נחל שפסק מהם דהיינו הבאר שהיה מושך כנחל : (ה) העליתנו . חסר וי"ו שעיקר התלונות היה על המים : ותאנה וגפן ורמון . ולהלן הקדים גפן דכתיב ארץ חטה ושעורה וגפן ותאנה ורמון אלא דבכל מקום מקדים גפן כדכתיב איש תחת גפנו ותחת תאנתו וכאן הקדים תאנה משום דסליק מפרה רמז למה שאמרו דיכרו מהם עלי תאנה : (ח) והקהל את העדה . אלו השופטים הגדולים שבעדה וזהו

פירוש רשב"ם

בני ישראל . כדכתיב בפרשת אלה מסעי : (ח) קח את המטה . מלפני העדות : ודברתם אל הסלע . לא צוה הקב"ה לקחת את המטה להכות בו הסלע כמו שעשה ברפידים . שכתוב שם והכית בצור ויצאו ממנו מים . אלא המטה צוה לקחת להראות בו קשי מרי שלהם כדכתיב למשמרת לאות לבני מרי . אפס בדבור ידבר עם הסלע לתת מימיו והוצאת להם מים על ידי דבורך עם

פירוש ע"ט

שטארבן מחמת דארשט : (ד) ולמה אונ ווארום הבאתם את קהל יי אל המדבר הזה האט איר געבראכט גאטס קהל צו דעם דאזיגן מדבר למות שם אנחנו ובעירנו מיר זאלן דארטן שטארבן מיט אונזערע פיך : (ה) ולמה העליתנו ממצרים אונ ווארום האט איר אונז אויך געבראכט פון מצרים להביא אותנו צו ברענגן אונז אל המקום הרע הזה צו דעם שלעכטן ארט לא מקום זרע עס איז ניט אזו איין ארט וואס מען זאל קאנען זייען ותאנה אונ פייגן וגפן אונ וויין שטאק ורמון אונ מיל גרומן איז ניט פאר האנדן אין דעם ארט ומים אין לשתות אונ וואסר איז אויך ניט דא צוא טרינקן : (ו) ויבא משה ואהרן מפני הקהל אונ עס איז געקומן משה מיט אהרן פון פר דעם קהל כלומר זיי האבן געמוזט אנטלופן אל פתח אוהל מועד צו דר טיר פון אוהל מועד ויפלו אונ זיי זענן געפאלן על פניהם אויף זייער פנים וירא כבוד יי אליהם אונ עס האט זיך באוויזן דר כבוד פון גאט צו זייא : (ז) וידבר יי אל משה לאמר אונ גאט האט גרעדט צו משה אזו צו זאגן : (ח) קח את המטה נעם דעם שטעקן והקהל את העדה אונ זאמל איין דיא עדה אתה ואהרן אחיך דו אונ דיין ברודער

וְאַהֲרֹן אָחִיךָ וְדִבַּרְתֶּם אֶל־הַסֶּלַע
לְעֵינֵיהֶם וְנָתַן מֵימָיו וְהוֹצֵאתָ לָהֶם
מַיִם מִן־הַסֶּלַע וְהִשְׁקִיתָ אֶת־
הָעֵדָה וְאֶת־בְּעִירָם׃ ט וַיִּקַּח מֹשֶׁה
אֶת־הַמַּטֶּה מִלִּפְנֵי יְהוָה כַּאֲשֶׁר
צִוָּהוּ׃ י וַיַּקְהִלוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶת־
הַקָּהָל אֶל־פְּנֵי הַסָּלַע וַיֹּאמֶר לָהֶם
שִׁמְעוּ־נָא הַמֹּרִים הֲמִן־הַסֶּלַע

ת"א והשקית את העדה ואת בעירם מנחות טו.

אונקלוס

אָחוּךְ וּתְמַלְּלוּן עִם כֵּיפָא לְעֵינֵיהוֹן וְיִתֵּן מוֹהִי וְתַפֵּק לְהוֹן מַיָּא מִן כֵּיפָא וְתַשְׁקֵי יָת כְּנִשְׁתָּא וְיָת בְּעִירְהוֹן׃ ט וּנְסִיב מֹשֶׁה יָת חֻטְרָא מִן קֳדָם יְיָ כְּמָא דִי פַקְדֵהּ׃ י וְאַכְנִישׁוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן יָת קְהָלָא לָקֳדָם כֵּיפָא וַאֲמַר לְהוֹן שְׁמָעוּ כְעַן סָרְבָנַיָּא הֲמִן כֵּיפָא הדין

פירוש רשב"ם

הסלע: (י) ויאמר להם שמעו נא המרים. כמו שהמטה הזה שיש בו שקדים מוכיח שהוא למשמרת לאות לבני מרי: המן הסלע הזה נוציא לכם מים. בשעת הרמת ידו במטה ויך בו את הסלע פעמים אז אמר להם דרך כעס וחמה סבורים אתם שמן הסלע הזה נוציא לכם מים. ומספק אמר משה כן שטעה במה שאמר לו הקב"ה קח את המטה ולא האמין שבדבורו עם הסלע יוציא ממנו מים אלא בהכאת המטה כמו שעשה ברפידים. ומה שאמר לו הקב"ה ודברתם אל הסלע היה סבור שזו היא דבור הסלע הנאמר במטה ולכך הכה פעמים בסלע כעין

בעל הטורים

לא עשה כן אלא ויקהילו משה ואהרן את הקהל גדולים וקטנים: (י) פני הסלע. פני בגימ' כפולה מלמד שהיו כל ישראל אל פני הסלע פא"ם והיה המועט מחזיק את המרובה: המן. ג' במס' המן הסלע המן העץ כמו שעה הספר הליווי גם כאן נמי הספר הליווי ואידך המן הגורן או מן היקב כמו שהיה עם רעב גם כאן ארץ ליה בלי מים וסמך לפ"ד טן שאכל ממנו אדם הראשון חטא היה. זהו המן העץ המן הגורן

שפתי חכמים

מיבעי ליה את כוח מקור ושיהיה פירושו בזמן שגועו אחינו כמו ויהי כשמוע לבן: ר ואת מנ"ל לרש"י דלמא הקב"ה השיב להם על מה שבקשו הם ואמרו למה נמות שם אנחנו ובעירנו והשיב להם הקב"ה והשקית את העדה ואת בעירם. וי"ל דא' והשקית נופל על בהמה כדכתיב בפ' היו שרה משקים את הגמלים וקל"ל וישתו העדה כדכתיב בסמוך ותשת העדה דלשון שתייה נופל על אדם כדכתיב נמי שם שתה אדוני ומדמשני וכתב והשקית ודאי הקפיד על בעירם (מהרא"י) ועי"ל דק"ל ואת בעירם ל"ל דהא כפ' בשלא בתשובת הקב"ה למשה על דבר המים לא השיב לו אלא ושתה העם אע"פ שישראל אמרו להמית אותי ואת בני ואת מקני אא"כ ואת בעירם ל"ל אלא שתם וכו': ש דק"ל וכי אפשר להקהיל כל הקהל אל פני הסלע: ת רצונו לתרץ מה חידוש

רש"י

לו להנקד בגווע: (ח) ואת בעירם. (במדרש רבה) מכאן שהם הקב"ה ר על ממונם של ישראל: (י) ויקהלו וגו'. (שם) זה אחד מן המקומות שהחזיק מועט ש את המרובה: המן הסלע הזה נוציא. לפי שלא היו מכירין אותו ת לפי שהלך הסלע וישב לו בין הסלעים כשנסתלק הבאר והיו ישראל אומרים להם מה לכם מאיזה סלע תוציאו לנו מים לכך אמר להם המורים סרבנים לשון יוני שוטים מורים את מוריהם המן הסלע הזה שלא נצטוינו עליו נוציא לכם

פירוש ע"ט

אַהֲרֹן כְּלוֹמַר אִיר זָאלְט בֵּידֶע גֵיין אִין דֶעם שְׁלִיחוּת וְדִבַּרְתֶּם אֶל הַסֶּלַע אִיר זָאלְט רֵיידְן צוּם שְׁטֵיין לְעֵינֵיהֶם צוּ פַר זַייעֶרֶע אוֹגְן כְּלוֹמַר פַאר דִיא אוֹגְן פוּן דִיא יִשְׂרָאֵל וְנָתַן מֵימָיו אוּנ דֶער שְׁטֵיין זָאל גֶעבְּן זַיין וַואסֶר כְּלוֹמַר אִיר זָאלְט זָאגְן צוּם שְׁטֵיין עֶר זָאל גֶעבְּן זַיין וַואסֶר פוּן זִיךְ וְהוֹצֵאתָ לָהֶם מַיִם מִן הַסֶּלַע אוּנ דוּ זָאלְסְט אוּם צִיהֶן צוּ זַייא וַואסֶר פוּן דֶם שְׁטֵיין וְהִשְׁקִיתָ אֶת הָעֵדָה וְאֶת בְּעִירָם אוּנ דוּ זָאלְסְט אָן טְרִינְקְן דִיא עֵדָה אוּנ זַייעֶרֶע בְּהֵמוֹת: (ט) וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת הַמַּטֶּה אוּנ מֹשֶׁה הָט גְנוּמְן דֶעם שְׁטֶעקְן מִלִּפְנֵי יְיָ פוּן פַאר גָאט מֵיינְט מֶען פוּן אוֹהֶל מוֹעֵד וָוארוּם דֶר שְׁטֶעקְן אִיז תָּמִיד גְלֶעגְן אִין אוֹהֶל מוֹעֵד כַּאֲשֶׁר צִוָּהוּ אַזוֹ וִוי גָאט הָאט אִים גְבָּאטְן: (י) וַיַּקְהִלוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אוּנ זַייא הָאבְּן אַיין גְזַאמְלְט מֹשֶׁה מִיט אַהֲרֹן אֶת הַקָּהָל דָאס אַיין זַאמְלוּנְג פוּן דִיא יִשְׂרָאֵל אֶל פְּנֵי הַסֶּלַע צוּ פַר דֶעם פֶעלְזְן (עיין רש"י). וַיֹּאמֶר לָהֶם הָט מֹשֶׁה

הַזֶּה נוֹצִיא לָכֶם מָיִם׃ יא וַיָּרֶם
מֹשֶׁה אֶת־יָדוֹ וַיַּךְ אֶת־הַסֶּלַע
בְּמַטֵּהוּ פַּעֲמָיִם וַיֵּצְאוּ מַיִם רַבִּים
וַתֵּשְׁתְּ הָעֵדָה וּבְעִירָם׃ ס יב וַיֹּאמֶר
יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן יַעַן לֹא־
הֶאֱמַנְתֶּם בִּי לְהַקְדִּישֵׁנִי לְעֵינֵי
בני

הָדֵין נַפֵּק לְכוֹן מַיָּא׃
יא וַאֲרִים מֹשֶׁה יָת
יְדֵהּ וּמְחָא יָת כֵּיפָא
בְּחֻטְרֵהּ תַּרְתֵּין זִמְנִין
וּנְפַקוּ מַיָּא סַגִּיאִין
וּשְׁתִיאַת כְּנִשְׁתָּא
וּבְעִירְהוֹן׃ יב וַאֲמַר
יְיָ לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן חֲלַף
דִּי לָא הֵימַנְתּוּן בְּמֵימְרִי
לְקַדָּשׁוּתִי לְעֵינֵי בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל

ת״א יען לא האמנתם בי שבת קט ע. יומא פו.

בעל הטורים

ולמ״ד שהכול שיש דכתיב או מן סיקב: (יא) ויך את הסלע. שוא שכה לסלע אחד ונבקעו כל הצורים שבמדבר שנאמר

פירוש רשב״ם

חימות וכעס ומספק אם יוציא מים הרי טוב ואם אין אדבר אל הסלע אחרי כן. והקב״ה הסכים על ידי משה לצאת על ידי הכאתו ואף על פי כן נענש שהקב״ה מדקדק עם הצדיקים והו שאמר הקב״ה יען לא האמנתם בי להקדישני על ידי דבוריכם אל הסלע. לפי שהוא

רש״י

מים: (יא) פעמים. לפי שבראשונה לא הוציא אלא טיפין לפי שלא צוה המקום להכותו אלא ודברתם אל הסלע והמה דברו אל סלע אחר ולא הוציא אמרו שמא צריך להכות כבראשונה שנאמר (שמות יז) והכית בצור ומזדמן להם אותו סלע והכהו: (יב) יען לא האמנתם בי. גלה הכתוב ב שאלולי חטא זה בלבד ג היו נכנסין לארץ כדי שלא יאמרו עליהם כעון ד שאר דור המדבר שנגזר עליהם שלא יכנסו כך היה עון משה ואהרן. והלא (במדבר יא) הצאן ובקר ישחט קשה מזו ה אלא לפי שבסתר חסך עליו הכתוב וכאן שבמעמד כל ישראל לא חסך עליו הכתוב מפני קדוש השם: להקדישני. שאילו דברתם אל הסלע והוציא הייתי מקודש לעיני העדה ואומרים מה סלע זה שאינו מדבר ואינו שומע ואינו צריך לפרנסה מקיים

שפתי חכמים

היה להם עד שאמרו המן הסלע וכו׳. כיון שאמר הקב״ה ונתן מימיו ודאי כך יהיה. ומתרץ לפי שלא היו כו׳ והיו ישראל אומרים להם מה לכם מאיזה סלע תוציאו כלומר מה חילוק בין זה לזה לכך אמר להם כו׳: א דק״ל למה הכה ב׳ פעמים. ומתרץ לפי שבמכה ראשונה הוציא טיפין וכו׳ והוכחתו דאם היתה שלא הוציא כלום למה הכה אותו פעם שנית ולמה לא היה סובר ודאי זה סלע אחר שלא צוה עליו הקב״ה ואם הוציא מתחלה מים הרבה לא היו צריכין להכותו פעם שנית אלא ודאי שהוציא מתחלה טיפין לכך הכה אותו פעם שניה. ומה דלא הוציא מים כשיעור בפעם ראשון לפי שלא כו׳ ומה שהוסיף לומר והם דברו כו׳ כדי להודיע טעותו של משה שהכה מפני שהם דברו לסלע אחר ולא הוציא מש״ה הכה את הסלע מפני שאמרו שמא כו׳ והוסיף עוד ונזדמן להם כו׳ דאל״כ למה הוציא אפי׳ טיפין ואפי׳ בהכאות רבות לא היה לו להוציא אפי׳ טיפה אחת אלא שנזדמן להם כו׳ וקלא קשה ממה שפירש רש״י בפ׳ מטות גבי ויאמר אלעזר הכהן וגו׳ לפי שכעס משה בא לכלל טעות וכן בשמעו נא המורים ויך את הסלע ע״י הכעס בא לכלל טעות משמע אבל לא מפני שדברו אל הסלע אחר ולא הוציא מים ומפני שהכבו שאולי ניווי השם לא היה אלא בהכאה כמו שכתוב כאן. ושמא י״ל שהם אגדות חלוקות ורש״י תפס שתיהן כמנהגו בכ״מ עכ״ל הרא״ם: ב רצונו להרן וכי דרך כבוד לגלות חרפה של צדיקים ומפרש דאדרבה מפני שבח שלהם גילה הקרא כדפי׳ גילה כו׳: ג דק״ל דיען משמע שהוא טעם אלמעלה. ומתרץ דס״פ דאלמלא כו׳ כלומר יען מעבירתם זו בלבד. כתב הרא״ם וא״ת והא בזולת זה החטא לא היה נכנס לארץ שכבר נגזרה עליו גזירה כמ״ש עתה פרשה וגו׳ ולא העשוי לבלבים ואהד מלכים. והירונו עיין בפ׳ בשלחך במה שכתבתי בפסוק נוסעים אנחנו כו׳ בדבריהם כתם כמו בתירץ הוא שכא לכן לא הבאתי דבריו על הגליון: ד ר״ל שאל תסבור לומר שהיו בידיהם אף עונות דור המדבר דהם עונות גדולות כמו מתלוננים ושאר דברים: ה שהם אמר האין נכח הכם לתת בשר כדי סיפוקם

פירוש ע״ט

צו זיא גזאגט שִׁמְעוּ נָא הַמֹּרִים הערט צו נון איר ווידער שפעניגער אדר איר נארן הֲמִן הַסֶּלַע הַזֶּה אוב פון דעם דאזיגן פעלזן נוֹצִיא לָכֶם מָיִם וועלן מיר אונז ציהן צו אייך וואסער: (יא) וַיָּרֶם מֹשֶׁה אֶת יָדוֹ אונ משה הט אויף געהובן זיין האנט וַיַּךְ אֶת הַסֶּלַע בְּמַטֵּהוּ פַּעֲמָיִם אונ ער הט געשלאגן דעם סלע מיט זיין שטעקן צוויי מאל וַיֵּצְאוּ אונ עס איז ארוס געגאנגן מַיִם רַבִּים פיל וואסער וַתֵּשְׁתְּ אונ זיא האט געטרונקן הָעֵדָה דיא עדה וּבְעִירָם אונ זייערע בהמות (עיין רש״י): (יב) וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן הט גאט געזאגט צו משה אונ צו אהרן יַעַן לֹא הֶאֱמַנְתֶּם בִּי דרום וויל איר הט ניט

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָכֵן לֹא תָבִיאוּ אֶת־
הַקָּהָל הַזֶּה אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־
נָתַתִּי לָהֶם׃ יג הֵמָּה מֵי מְרִיבָה
אֲשֶׁר־רָבוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־יְהוָה
וַיִּקָּדֵשׁ בָּם׃ ס רביעי יד וַיִּשְׁלַח
מֹשֶׁה מַלְאָכִים מִקָּדֵשׁ אֶל־מֶלֶךְ
אדום

אונקלוס

יִשְׂרָאֵל בְּכֵן לָא תַעֲלוּן
יָת קְהָלָא הָדֵין לְאַרְעָא
דִּי יְהָבִית לְהוֹן׃ יג אִנּוּן
מֵי מַצּוּתָא דִּי נְצוֹ
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל קֳדָם יְיָ
ט וּ...ש בְּהוֹן׃
יד וּשְׁלַח מֹשֶׁה אִזְגַּדִּין
מֵרְקַם לְוָת מַלְכָּא
דאדום

ת״א המה מי מריבה סוטה יב סנהדרין קא קי. תמא מע״ה ואהרן מקדים מ״ד פ׳ כב ס׳ הזוהר פ׳ נס.

פירוש רשב״ם

מדקדק עם הצדיקים אפילו כחוט השערה. ולפי שידעתי אני המפרש שמשה רבינו לא היה כי אם שוגג לעבור על דברי הקב״ה לפיכך אני זקוק לפרש כי משה רבינו טעה כמו שפירשתי:

בעל הטורים

יבקש לוריס במדבר: (יב) לכן. בגימטריא מדה במדה: (יג) ויקדש בם. שהוקדש במים מכל

שפתי חכמים

ו׳כאן אמר שאין כרשותו להוציא מסלע אחר שלא נצטוו והיה זה כהם שיאמינו העם שמחוזק הסלע וטבעו היו המים ולא מפני גזירתו של הש״י יצאו דאל״כ מה לו סלע זה מה לו אחר לגבי הקב״ה והטעות לא היה רק שלא בטחו כו׳ שיוציא מכל סלע שירצו אע״פ שלא נצטוו עליו: ך כלומר

רש״י

דבורו של מקום קל וחומר אנו: **לכן לא תביאו** בשבועה כמו (שמואל א ג) לכן נשבעתי לבית עלי נשבע ך בקפילה שלא ירבו בתפלה על כך: (יג) **המה מי מריבה**. הם הנזכרים במקום אחר את אלו ראו אלטגניני פרעה שמושיען של ישראל לוקה במים לכך גזרו (שמות א) כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו: **ויקדש בם**. שמתו משה ואהרן על ידם. שכשהקב״ה עושה דין במקודשיו הוא יראוי ומתקדש על הבריות וכן הוא אומר (תהלים סח) נורא אלהים ממקדשיך וכן

פירוש ע״ט

גגלייבט אין מיר לְהַקְדִּישֵׁנִי לְעֵינֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל צו מאכן היילגן מיך פר די אויגן פון די קינדער ישראל ווארום ווען איר וואלט רייחן צו דעם פעלזן אונ ער זאל געבן זייא וואסר וואלט דער נאמן פון הקדוש ברוך הוא גהייליגט גווארן ווארום די ישראל וואלטן גזאגט ווען דער סלע וואס ער קאן ניט ריידן אונ ניט הערן אונ דארף קיין פרנסה ניט האבן אונ איז פארט מקיים דיא רייד פון גאט איז שון אבל שכן אז מיר גהערן בוודאי צו פאלגן גאטס בפעהל אונ איר האט אבר ניט אזו גטאן נאר איר האט גשלאגן דעם סלע לכן דרום שווער איך לא תביאו אז איר זאלט ניט ברענגן דם איין זאמלונג פון ישראל אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לָהֶם צו דם לאנד וואס איך האב זיי געגעבן: (יג) המה זייא מי מריבה קריגענדיגע וואסר אֲשֶׁר רָבוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת יְיָ וום דיא קינדר פון ישראל האבן דריבר גקריגט אנטקעגן גאט. רש״י שרייבט דר פסוק מיינט דאס זענן דיא מי מריבה וום די כישוף מאכער פון פרעה האבן גזעהן אז דער העלפר פון דיא ישראל וועט גשלאגן ווערן דורך וואסר אונ מחמת דם הט פרעה גשאפט אז מען זאל ארייןווארפן אלע זכרים אין וואסער אריין אבער זיי האבן זיך טועה גוועזן ווארום דם האט בטייט אויף דם וואסר וום די ישראל האבן גקריגט אונ משה איז דריבר גשטראפט גווארן וַיִּקָּדֵשׁ בָּם אונ דורך דעם איז הקדוש ברוך הוא גהייליגט גווארן ווארום דורך דעם איז משה מיט אהרן גשטארבן אונ אז גאט טוט איין משפט אן דיא צדיקים ווערט ער גהייליגט צווישן אלע מענטשן ווארום זייא טראכטן זיך ווען גאט שטראפט די צדיקים חאטשע זיי זינדיגן גאר ווייניג וועט ער שון אונז בוודאי שטראפן אונ דורך דם טוען זייא תשובה הייסט דאס גאטס נאמן ווערט גהייליגט: (יד) וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה אונ משה האט גשיקט מַלְאָכִים שלוחים מִקָּדֵשׁ פון דער שטאט קדש אֶל מֶלֶךְ אֱדוֹם צום מלך

פון

לֶאֱדוֹם כִּדְנַן אֲמַר
אָחוּךְ יִשְׂרָאֵל אַתְּ
יְדַעַתְּ יָת כָּל עָקְתָא דִּי
אַשְׁכַּחְתָּנָא: טו וּנְחָתוּ
אֲבָהָתָנָא לְמִצְרַיִם
וִיתֵבְנָא בְמִצְרַיִם יוֹמִין
סַגִּיאִין וְאַבְאִישׁוּ לָנָא
מִצְרָאֵי וְלַאֲבָהָתָנָא:
טז וְצַלֵּינָא קֳדָם יְיָ
וְקַבִּיל צְלוֹתָנָא וּשְׁלַח
מַלְאָכָא וְאַפְּקָנָא
מִמִּצְרָיִם וְהָא אֲנַחְנָא
ברקם

אֱדוֹם כֹּה אָמַר אָחִיךָ יִשְׂרָאֵל
אַתָּה יָדַעְתָּ אֵת כָּל־הַתְּלָאָה
אֲשֶׁר מְצָאָתְנוּ: טו וַיֵּרְדוּ אֲבֹתֵינוּ
מִצְרַיְמָה וַנֵּשֶׁב בְּמִצְרַיִם יָמִים
רַבִּים וַיָּרֵעוּ לָנוּ מִצְרַיִם וְלַאֲבֹתֵינוּ:
טז וַנִּצְעַק אֶל־יְהוָֹה וַיִּשְׁמַע קֹלֵנוּ
וַיִּשְׁלַח מַלְאָךְ וַיֹּצִאֵנוּ מִמִּצְרָיִם
והנה

בעל הטורים

(טז) ויצאנו. חסר י"ד על ידי י' מכות הוציאנו משם :

רשי

הוא אומר (ויקרא י) בקרובי אקדש: (יד) אחיך ישראל. מה ראה להזכיר כאן אחוה אלא אמר לו אחים אנחנו בני אברהם שנאמר לו (בראשית טו) כי גר יהיה זרעך ועל שנינו היה אותו החוב לפורעו: אתה ידעת את כל התלאה. לפיכך פירש אביהם מעל אבינו (שם לו) וילך אל ארץ מפני יעקב אחיו מפני השטר חוב המוטל עליהם ז והטילו על יעקב: (טו) וירעו לנו. סבלנו צרות ח רבות: ולאבותינו. מכאן שהאבות מצטערים ט בקבר כשפורענות באה על ישראל: (טז) וישמע קלנו. בברכה שברכנו י אבינו (בראשית כז) הקול קול יעקב שאנו צועקים ונענים: מלאך. זה משה כ מכאן שאמר ונצעק אל ה' וגו' הל"ל וישמע ה' וישלח וגו' קולנו ל' אלא בברכה וכו':

שפתי חכמים

מעצמו בלי שום סברת שהרי לא עמדו לפניו בתפלה: ז ר"ל מה שאמר הקב"ה לאברהם כי גר יהיה זרעך והקב"ה הטיל על יעקב ובניו לבדו גזירתו שהיינו עבדים בארץ מצרים נמצא שאנו סבלנו צרות השעבוד בעד עשו אחיך ובניו וע"כ ראוי לכם להניח לנו דרך ארצך כדפירש"י בסמוך גבי נעברה נא בארצך וגו': ח (ג"א) אע"ג שלבון וירעו לא משמע רק שעשו לנו רעה אחת ובמקום אחר כתיב וירעו אותנו ויענונו וגו' ל"ש שפירוש וירעו הוא כולל צרות רבות וא"כ כולם בכלל: ט דאי קאי על אבות שהיו בארץ מצרים היה לו להקדים אבותינו ללנו והכי הל"ל וירעו לאבותינו ולנו ומדכתיב לאבותינו לבסוף משמע דמלתא אחריתא היא מסרא"י: י מתשובה שהשיב מלך אדום לאשר שמעינן דמשה אמר לו כן בברכה כו' מדכתיב בסמוך פן בחרב אצא לקראתך ופירש רש"י מה לו להשיב זה אלא אתם מתגאים וכו' א"כ מוכח שמשה אמר לו זה בברכה כו' (דבק טוב) דאל"כ כיון בברכה וכו': כ רצונו לתרן והא משה הוציאם ועל

פירוש ע"ט

פון אֱדוֹם אוּנ הָט גְהֵייסְן זַייא זָאלְן אִים אַזוֹ זָאגְן כֹּה אָמַר אָחִיךָ יִשְׂרָאֵל אַזוֹ טוּט דַיין בְּרוּדֶער יִשְׂרָאֵל זָאגְן אַתָּה יָדַעְתָּ דוּא וַוייסְט דָאךְ וואֹל אֵת כָּל הַתְּלָאָה גָאר דָאס מִידִיקַייט אֲשֶׁר מְצָאָתְנוּ וָואס הָאט אוּנְז גְגְרֵייכְט. רש"י שְׁרַייבְּט עֶר הָאט דֶעם מֶלֶךְ פוּן אֱדוֹם בַּאפוֹלְן מִיר זֶענֶען דִי קִינְדֶער פוּן אַבְרָהָם וָואס הַשֵּׁי"ת הָט גוֹזֵר גְוֶועְן אַז דִי זֶרַע פוּן אַבְרָהָם זָאלְן לַיידְן גָלוּת אוּנ מַחְמַת דֶעם הָט זִיךְ אַייעֶר פָאטֶר עֵשָׂו אָפּ גִישַׁייט פוּן אוּנְזֶער פָאטֶר יַעֲקֹב אוּנ אִיז אַרוֹיס גְגַאנְגְן פוּן דֶעם לַאנְד ווא יַעֲקֹב מִיט זַיינֶע קִינְדֶער הָאבְּן גְוואנְט אוּנ הָט דָם חוֹב אוּף יַעֲקֹב אַלֵיין אִיבֶּער גְלָאזְן זֶענְן מִיר אַלֵיין גְוֶועְן אִין גָלוּת: (טו) וַיֵּרְדוּ אֲבוֹתֵינוּ מִצְרַיְמָה דְרוּם זֶענְן אוּנְזֶערֶע עֶלְטֶערְן גִינִידֶערְט קַיין מִצְרַיִם וַנֵּשֶׁב בְּמִצְרַיִם יָמִים רַבִּים אוּנ מִיר הָאבְּן זִיךְ גְזָאמְט אִין מִצְרַיִם פִיל טֶעג וַיָּרֵעוּ לָנוּ אוּנ דִיא מִצְרִים הָאבְּן אוּנְז שְׁלֶעכְטְץ גְטָאן וְלַאֲבוֹתֵינוּ אוּנ צוּ אוּנְזֶערֶע עֶלְטֶערְן: (טז) וַנִּצְעַק אֶל יְיָ הָאבְּן מִיר גְשְׁרִיגְן צוּ גָאט וַיִּשְׁמַע קוֹלֵנוּ אוּנ גָאט הָט פַר נוּמְן אוּנְזֶער קוֹל אַזוֹ ווי אוּנְזֶער פָאטֶער הָט אוּנְז גִיבֶּענְטְשְׁט (הַקּוֹל קוֹל יַעֲקֹב) דָאס הֵייסְט אַז מִיר וֶועלְן שְׁרַייעֶן וֶועט גָאט אוּנְז עֶנְטְפֶערְן וַיִּשְׁלַח מַלְאָךְ אוּנ הָט גְשִׁיקְט אַמַלְאָךְ דָאס אִיז מֹשֶׁה רַבֵּינוּ וָוארוּם דִיא נְבִיאִים וֶוערְן אָן גְרוּפְן מַלְאָכִים וַיּוֹצִיאֵנוּ מִמִּצְרָיִם אוּנ עֶר הָט אוּנְז אוֹיס

וְהִנֵּה אֲנַחְנוּ בְקָדֵשׁ עִיר קְצֵה
גְבוּלֶךָ׃ יז נַעְבְּרָה־נָּא בְאַרְצֶךָ לֹא
נַעֲבֹר בְּשָׂדֶה וּבְכֶרֶם וְלֹא נִשְׁתֶּה
מֵי בְאֵר דֶּרֶךְ הַמֶּלֶךְ נֵלֵךְ לֹא נִטֶּה
יָמִין וּשְׂמֹאול עַד אֲשֶׁר־נַעֲבֹר
גְּבֻלֶךָ׃ יח וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֱדוֹם לֹא

תעבר

אונקלוס

בְּרְקַם קַרְתָּא דִּבְסְטַר
תְּחוּמָךְ׃ יז נִעְבַּר כְּעַן
בְּאַרְעָךְ לָא נִעְבַּר
בַּחֲקַל וּבִכְרַם וְלָא
נִשְׁתֵּי מֵי גוֹב בְּאֹרַח
מַלְכָּא נֵיזֵיל לָא נִסְטֵי
לְיַמִּינָא וְלִסְמָאלָא עַד
דִּי נִעְבַּר תְּחוּמָךְ׃
יח וַאֲמַר לֵהּ אֱדוֹמָאָה
לָא תְעִבַּר בִּתְחוּמִי

דילמא

פירוש רשב"ם

מקום. ואע"פ שלא דברו אל הסלע: (יז) לא נשתה מי באר. שלכם כי המים היו יקרים לאומות באותו הארץ:

בעל הטורים

(יח) נעברה נא בארצך. וכסיחון אמר אעברה נא. אלא אמר אבוא מה שאמר עמו נעשה ונלכה ולכן אמר אחיך ישראל:

שפתי חכמים

זה פירש מכאן וכו': ל רצונו להרץ מה צריך משה להזכיר למלך אדום ענין יצ"מ וגם כל הטעמן דכתיב לפניו: מ הא דנקט רש"י מן לאכול ולא כתיב בקרא אלא מים אלא דהוקשה לרש"י דאי לא אמר למלך אדום על ענין אכילה מה הנאה הוא להם בזה שיקחו מהם מים הנאה מועטת היא אלא אף על שאכילה אמר מהם ניקח מהם וזה דנקט הקרא דוקא מים רבותא נקט אף מים רוצין ניקח מהם אף שאין דרך לקנות מים כמו שהיה מקונן ירמיה מימינו בכסף שתינו, מהרש"ל:

רש"י

שהנביאים קרואים מלאכים ואומר (ד"ה ב לו) ויהיו מלעיבים במלאכי האלהים: (יז) נעברה נא בארצך. אין לך לעורר על הירושה של ארץ ישראל כשם שלא פרעת החוב. עשה לנו עזר מעט לעבור דרך ארצך: לא נשתה מי באר. (במדבר רבה) מי בורות היה צ"ל אלא כך אמר משה אעפ"י שיש בידינו מן לאכול ובאר לשתות לא נשתה ממנו אלא נקנה מכם אוכל ומים להנאתכם. מכאן לאכסנאי שאעפ"י שיש בידו לאכול יקנה מן החנוני כדי להנות את אושפיזו: דרך המלך נלך וגו'. אנו חוסמים את בהמתנו

פירוש ע"ט

גצוגן פון מִצְרַיִם וְהִנֵּה אונ נון אֲנַחְנוּ בְקָדֵשׁ מיר זענן היינט אין דר שטאט קָדֵשׁ עִיר קְצֵה גְבוּלֶךָ די שטאט וואס איז אין עק פון דיין גבול: (יז) נַעְבְּרָה נָא בְאַרְצֶךָ בעטן מיר דיך לאמיר איבר פארן דורך דיין לאנד. רש"י שרייבט אזו הט ער צו אים באפולן דו געהערסט ניט קריגן אויף דעם ווס גאט ניט אונז דס לאנד ארץ ישראל פר אירושה וואורום אזו ווי דו האסט ניט גיצאלט דם חוב וואס אויף אונז איז מוטל גוועזן אזו געהערסטו קיין חלק ניט האבן אין דר ירושה גאר מיר בעטן דיך דו זאלסט אונז טאן אקליינע טובה אונ אהילף דו זאלסט אונז לאזן דורך גין דיין לאנד לֹא נַעֲבֹר בְּשָׂדֶה וּבְכֶרֶם מיר וועלן ניט איבער פארן דורך אין פעלד אדר איין ווין גארטן וְלֹא נִשְׁתֶּה מֵי בְאֵר אונ מיר וועלן ניט טרינקן דם וואסר פון אונזר ברונן חאטשי מיר האבן מן צו עסן

פירוש ע"ט

אונ מיר האבן אויך אברונן צוא טרינקן וועלן מיר פארט קופן ביא אייך עסן אונ טרינקן פון אייער הנאה וועגן כדי איר זאלט לייזן ביא אונז געלט פון דאגן לערנן מיר אפ אז איין אורח קומט אויף איין הארבעריג חאטשי ער האט זיינס צוא עסן אונ טרינקן זאל ער פארט קופין אויף דעם הארבעריג כדי ער זאל מהנה אושפיזא זיין דֶּרֶךְ הַמֶּלֶךְ נֵלֵךְ מיט דעם וועג וואס דער מלך אדום וועט אונז אפ ווייזן דורך דעם וועג וועלן מיר גיין לֹא נִטֶּה יָמִין וּשְׂמֹאול מיר וועלן זיך ניט נייגן אויף דער רעכטע זייט אונ ניט אויף דער לינקע זייט עַד אֲשֶׁר נַעֲבֹר גְּבֻלֶךָ ביז מיר וועלן איבר פארן דיין לאנד: (יח) וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֱדוֹם האט דער מלך אדום באפולין צוא משה דורך אשליח לֹא תַעֲבֹר בִּי דוא זאלסט ניט איבר פארן דורך מיין לאנד פֶּן בַּחֶרֶב אֵצֵא לִקְרָאתֶךָ

תַעֲבֹר בִּי פֶּן־בַּחֶרֶב אֵצֵא
לִקְרָאתֶךָ׃ יט וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו בְּנֵי־
יִשְׂרָאֵל בַּמְסִלָּה נַעֲלֶה וְאִם־מֵימֶיךָ
נִשְׁתֶּה אֲנִי וּמִקְנַי וְנָתַתִּי מִכְרָם רַק
אֵין־דָּבָר בְּרַגְלַי אֶעֱבֹרָה׃ כ וַיֹּאמֶר
לֹא תַעֲבֹר וַיֵּצֵא אֱדוֹם לִקְרָאתוֹ
בְּעַם כָּבֵד וּבְיָד חֲזָקָה׃ כא וַיְמָאֵן ׀
אֱדוֹם נְתֹן אֶת־יִשְׂרָאֵל עֲבֹר
בגבלו

דִילְמָא בִּדְקָטְלִין
בְּחַרְבָּא אֶפּוֹק
לְקָדָמוּתָךְ׃ יט וַאֲמָרוּ
לֵהּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאֹרַח
כְּבִישָׁא נִסַּק וְאִם מֵימָךְ
נִשְׁתֵּי אֲנָא וּבְעִירַי
וְאֶתֵּן דְּמֵיהוֹן לְחוֹד
לֵית פִּתְגָּם דְּבִישׁ
בְּרַגְלַי אֶעְבַּר׃ כ וַאֲמַר
לָא תִעְבַּר וּנְפַק
אֱדוֹמָאָה לְקָדָמוּתֵהּ
בְּחֵיל רַב וּבִידָא
תַקִּיפָא׃ כא וְסָרִיב
אֱדוֹמָאָה וְלָא שְׁבַק יָת

ת״א ואם מימיך נשתה מקרים מ״ד סכ״ס.

בעל הטורים

(יח) פן בחרב אלא לקראתך. וסיינו דכתיב אני שלום וכי אדבר המה למלחמה: (יט) מכרם. ג׳ ואם מימיך נשתה ונתתי מכרם. ואעיד ביום מכרם ציד. על מכרם בכסף לדיק. בשביל שמכרו בכסף לדיק ולדו את הביהם ביום מכרם בפיהם ואמרו לו היה רעה אכלתהו על כן ונתתי מכרם ואולרמ

פירוש רשב״ם

דרך המלך. במסלה מסלת עוברי דרכים המיוחדת לכל העולם:

רש״י

ולא ימו ב לכאן ולכאן לאכול: (יח) פן בחרב אצא לקראתך. אתם מתגאים בקול שהורישכם אביכם והמרתם ונצעק אל ה׳ וישמע קולנו ואני אלא עליכם במה ם שהורישני אבי (בראשית כז) ועל חרבך תחיה: (יט) רק אין דבר. אין שום דבר מזיקך: (כ) וביד חזקה. בהבטחת ע זקננו (שם) והידים ידי עשו:

שפתי חכמים

ב (נח״י) דק״ל הא כבר אמרו לא נעבור בשדה ובכרם אלא ודאי דלעיל קאי אהעברה ברגלים וכאן קאי אנטייה לאכול: ם דאל״כ בחרב ל״ל הל״ל פן אצא לקראתך למלחמה: ע דאל״כ ביד חזקה ל״ל כל עם כבד יש לו יד חזקה:

פירוש ע״ט

וָוארום טָאמֶר וֶועל אִיךְ אַרוֹס גֵיין מִיט אַשְׁוֶועְרְד אַקֶעגְן אַייךְ. רשׁ״י שְׁרַייבְּט אַזוֹא הָאט אֱדוֹם בַּאפּוֹלְן צוּ מֹשֶׁה אִיר בַּרִימְט זִיךְ מִיט דֶר בְּרָכָה וָואס אַייעֶר פָאטֶר הָט אַייךְ גְבֶּענְטְשְׁט אַז אַייעֶר תְּפִלָּה וֶועט אָן גְנוּמֶן וֶוערְן פַאר הקב״ה אוּנ אִיךְ וֶועל אַרוֹס גֵייך אַקֶעגְן אַייךְ מִיט דֶער שְׁוֶועְרְד דָאס אִיז דִיא בְּרָכָה וָוס מַיין פָאטֶר הָאט מִיךְ גְבֶּענְטְשְׁט (עַל חַרְבְּךָ תִחְיֶה) דָאס אִיז טַיי̇ש מִיט דֶער שְׁוֶועְרְד וֶועסְטוּ דִיךְ דֶער נֶערְן: (יט) וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָאבְּן דִיא קִינְדֶר יִשְׂרָאֵל צוּ אִים גְזָאגְט בַּמְסִלָּה נַעֲלֶה מִיט דִיא שְׁטֶעגְן וֶועלְן מִיר אוֹיף גֵיין וְאִם מֵימֶיךָ נִשְׁתֶּה אוּנ אַז מִיר וֶועלְן פְרִינְקְן דַיין וַואסֶר אֲנִי וּמִקְנַי אִיךְ אוּנ מַיינֶע בְּהֵמוֹת וְנָתַתִּי מִכְרָם וֶועל אִיךְ גֶעבְּן זַייעֶר פַאר קוֹיפוּנְג. כְּלוֹמַר אִיךְ וֶועל דֶער פַאר בַּצָאלְן רַק נַייעֶרְט אֵין דָבָר אִיךְ וֶועל דִיר מִיט קַיין זַאךְ נִיט שָׁאדְן טָאן בְּרַגְלַי אֶעֱבוֹרָה מִיט מַיינֶע פִּיס נַייעֶרְט וֶועל אִיךְ נָאר אִיבֶּער פָארְן: (כ) וַיֹּאמֶר הָאט אֱדוֹם גְזָאגְט דוּ זָאלְסְט נִיט אִיבֶּער פָארְן כְּלוֹמַר אִיךְ וִויל נִיט לַיידְן דוּא זָאלְסְט אִיבֶּער פָארְן דוּרְךְ מַיין לַאנְד וַיֵּצֵא אֱדוֹם לִקְרָאתוֹ אִיז דֶער מֶלֶךְ אֱדוֹם אַרוֹס גְגַאנְגֶן אַקֶעגְן אִים כְּלוֹמַר אַקֶעגְן דִי יִשְׂרָאֵל בְּעַם כָּבֵד מִיט אַשְׁוָוער פָאלְק וּבְיָד חֲזָקָה אוּנ מִיט שְׁטַארְקְן כֹּחַ: (כא) וַיְמָאֵן אֱדוֹם נְתוֹן אֶת יִשְׂרָאֵל עֲבוֹר בִּגְבוּלוֹ הָאט אֱדוֹם נִיט גְוָואלְט לָאזְן דִי יִשְׂרָאֵל זָאלְן אִיבֶּער פָארְן דוּרְךְ זַיין גְבוּל וַיֵּט יִשְׂרָאֵל מֵעָלָיו אוּנ דִיא
ישראל

בגבלו ויט ישראל מעליו: פ חמישי
שלישי כשהן מחוברין כב ויסעו מקדש ויבאו
בני ישראל כל העדה הר ההר:
כג ויאמר יהוה אל משה ואל
אהרן בהר ההר על גבול ארץ
אדום לאמר: כד יאסף אהרן אל
עמיו כי לא יבא אל הארץ אשר
נתתי לבני ישראל על אשר
מריתם את פי למי מריבה: כה קח
את אהרן ואת אלעזר בנו והעל
אתם

אונקלוס

ישראל למעבר בתחומה וסטא ישראל מלותה: כב ונטלו מרקם ואתו בני ישראל כל כנשתא להור טורא: כג ואמר יי למשה ולאהרן בהור טורא על תחום ארעא דאדום למימר: כד יתכנש אהרן לעמה ארי לא ייעול לארעא די יהבית לבני ישראל על די סרבתון על מימרי למי מצותא: כה דבר ית אהרן וית אלעזר בריה
ואסק

בעל הטורים

לפתות מימיהם בכסף: (כה) והעל. ב' במס' סע"ם בפרשה וארא:

שפתי חכמים

פ ואת"ל ולמה לא מפרש בלשון זה שפי' לעיל על כל העדה ומה צריך לנקוט כולם שלמים ליכנס לארץ וגם זה לא צריך לפרש ואלו מאותן כו' וי"ל שהא קשה מה צריך לכתוב כל העדה וללמדך שכל העדה כולם עומדים לחיים שכבר מתו מתי מדבר והא לעיל כתיב כל העדה. ומפרש לומר לך אף בשעה שהיו נכנסין לארץ ששה וזמן מרובה לאחר מיתת אנשי

רש"י

(כב) כל העדה. כולם שלמים ועומדים להכנס לארץ שלא היה בהן אחד מאותם שנגזרה גזירה עליהם שכבר כלו מתי מדבר ואלו מאותן שכתוב בהן (דברי' ד) חיים כלכם היום: הר ההר. הר על גבי הר כתפוח קטן על גבי תפוח גדול ואע"פ שהענן הולך לפניהם ומשוה את ההרים שלשה נשארו בהן הר סיני לתורה והר נבו לקבורת משה והר ההר לקבורת אהרן: (כג) על גבול ארץ אדום. מגיד שמפני שנתחברו כאן להתקרב לעשו הרשע נפרצו מעשיהם וחסרו הצדיק הזה וכן הנביא אומר ליהושפט (ד"ה ב כ) בהתחברך עם אחזיהו פרץ ה' את מעשיך: (כה) קח את אהרן. בדברי נחומים אמור לו אשריך שתראה

פירוש ע"ט

ישראל האבן אוועק גנייגט פון אים: (כב) ויסעו מקדש אונ דיא ישראל האבן אוועק גצוגן פון קדש ויבאו בני ישראל אונ זייא זענן גקומן דיא קינדר ישראל כל העדה גאר דיא עדה הור ההר צוא דעם בארג הר ההר (עיין רש"י): (כג) ויאמר יי אל משה ואל אהרן בהור ההר אונ גאט הט גזאגט צו משה אונ צוא אהרן בייא דעם הר ההר על גבול ארץ אדום וואס דאס ארט איז בייא דעם גבול פון לאנד אדום לאמר אזו צוא זאגן: יאסף אהרן אל עמיו ער זאל איין גטאן ווערן אהרן צוא זיין פאלק כלומר ער זאל שטארבן אויף דעם הר ההר כי לא יבא אל הארץ דען ער זאל ניט קומען צוא דעם לאנד אשר נתתי לבני ישראל וואס איך האב געגעבן צוא דיא קינדר פון ישראל על אשר מריתם את פי למי מריבה איבר דעם וואס איר הט ווידר גשפעניגט מיין מול בייא דער מי מריבה ווארום איך האב גהייסן ריידן צום סלע ער זאל געבן וואסר אונ איר האט אים גשלאגן: (כה) קח את אהרן נעם איין אהרן ואת אלעזר בנו אונ זיין זון אלעזר והעל אותם הר ההר אונ ברענג זייא אויף דעם בארג הר ההר. רש"י שרייבט גאט האט גזאגט צו משה נעם איין אונ פיר דיין ברודר אהרן צוא דעם בארג הר ההר מיט גוטע רייד
אונ

אֹתָם הֹר הָהָר׃ כו וְהַפְשֵׁט אֶת־
אַהֲרֹן אֶת־בְּגָדָיו וְהִלְבַּשְׁתָּם אֶת־
אֶלְעָזָר בְּנוֹ וְאַהֲרֹן יֵאָסֵף וּמֵת
שָׁם׃ כז וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כַּאֲשֶׁר צִוָּה
יְהוָה וַיַּעֲלוּ אֶל־הֹר הָהָר לְעֵינֵי
כָּל־הָעֵדָה׃ כח וַיַּפְשֵׁט מֹשֶׁה אֶת־
אַהֲרֹן אֶת־בְּגָדָיו וַיַּלְבֵּשׁ אֹתָם אֶת־
אֶלְעָזָר בְּנוֹ וַיָּמָת אַהֲרֹן שָׁם בְּרֹאשׁ
הָהָר וַיֵּרֶד מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר מִן־הָהָר׃

ויראו

וְאַסֵּק יָתְהוֹן לְהֹר
טוּרָא׃ כו וְאַשְׁלַח יָת
אַהֲרֹן יָת לְבוּשׁוֹהִי
וְתַלְבֵּשִׁנּוּן יָת אֶלְעָזָר
בְּרֵהּ וְאַהֲרֹן יִתְכְּנֵשׁ
וִימוּת תַּמָּן׃ כז וַעֲבַד
מֹשֶׁה כְּמָא דִי פַקִּיד יְיָ
וּסְלִיקוּ לְהֹר טוּרָא
לְעֵינֵי כָּל כְּנִשְׁתָּא׃
כח וְאַשְׁלַח מֹשֶׁה יָת
אַהֲרֹן יָת לְבוּשׁוֹהִי
וְאַלְבֵּישׁ יָתְהוֹן יָת
אֶלְעָזָר בְּרֵהּ וּמִית
אַהֲרֹן תַּמָּן בְּרֵישׁ טוּרָא
וּנְחַת מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר מִן

טורא

בעל הטורים

(כו) והלבשתם. ב' במס' והלבשתם את אלעזר והלבשתם כתנות דאיכא מאן דאמר כהן גדול בן כהן גדול טעון משיחה כהם דוהלבשתם כתנות דהתם היתה במשיחה אף והלבשתם דהכא היה במשיחה: (כח) וימת אהרן שם. בגי' מלמד כי

רש"י

כתלך נתון לבנך מה שאין אני זכאי לכך: (כו) את בגדיו. את בגדי כהונה גדולה צ הלבישהו ק והפשיטם מעליו לתתם על בנו בפניו אמר לו הכנס למערה ר ונכנס ראה מטה מוצעת ונר דלוק אמר לו עלה למטה ועלה פשוט ידיך ופשט קמוץ פיך וקמץ עצום עיניך ועצם מיד חמד משה לאותה מיתה. וזהו שנא' לו (דברים לב) כאשר מת אהרן אחיך מיתה שנתאוית לה: (כז) ויעש משה. (במדרש רבה) אע"פ שהדבר

שפתי חכמים

דור המדבר היו כולם שלמים כו': צ רצונו לתרץ דאי בגדיו של הולין מה טעם צוה הקב"ה להלביש את אלעזר לפניו בבגדיו. ורא"ם תירץ ע"כ פירושו בגדי כהונה. דאל"כ איך יהיה אות על זכייתו בכהונה גדולה ואפשר דבכלל דבריו דברי: ק אע"פ שאין כתיב כאן שכך צוה השם שאין כתיב אלא והפשט את אהרן וכו' דאל"כ שמשה הלביש את אהרן תחלה איך ולבש אהרן בגדי כהונה שלא בשעת עבודה והלא היוצא מכר הבית בבגדי כהונה סופג ארבעים אלא ע"כ צריך לומר דמשה הלבישו ע"פ הדיבור כדי שיפשיטן וילבישן את אלעזר בפני אהרן להראות שבנו זוכה לכה"ג תחתיו: ר מפום דק"ל ולמה לא הפשיט אהרן את בגדיו וילבישם אלעזר את עצמו כי זה נראה שהוא גנאי למשה ביזה מברת לכם ומתרן אמר לו וכו' וכי לא הוי כלא דיבורו של משה אלא להורות מלות גמילות חסדים של מתים

פירוש ע"ט

אונ זאג וואל דיר וואס דו זעהסט דיין קרון אונ גדולה ווערט געגעבן צוא דיין זון אונ איך משה בין ניט זוכה דער צו: (כו) וְהַפְשֵׁט אונ ציא אפ אֶת אַהֲרֹן פון אהרן אֶת בְּגָדָיו זיינע קליידר וְהִלְבַּשְׁתָּם אונ דוא זאלסט זייא אן קליידן אֶת אונ אֶלְעָזָר זיין זון וְאַהֲרֹן אונ אהרן יֵאָסֵף ער זאל ווערן איין גטאן וּמֵת שָׁם אונ ער זאל דארטן שטארבן: (כז) וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְיָ האט משה גטאן אזו וויא גאט האט אים גשאפט האטשי דיא זאך איז זייער שווער גוועזן צוא טאן מחמת עס האט אים

באנק גטאן אז זיין ברודר אהרן זאל שטארבן האט ער פארט גהאלטן גאטס צוווי וַיַּעֲלוּ אֶל הֹר הָהָר אונ זייא זענן ארויף גגאנגן צוא דעם בארג הֹר הָהָר לְעֵינֵי כָּל הָעֵדָה צוא פאר די אוגן פון גאר דער עדה: (כח) וַיַּפְשֵׁט מֹשֶׁה אונ משה האט אראפ גצוגן אֶת בְּגָדָיו זיינע קליידר וַיַּלְבֵּשׁ אוֹתָם אֶת אֶלְעָזָר אונ ער האט זיי אן גקלייד זיין זון אלעזר וַיָּמָת אַהֲרֹן שָׁם בְּרֹאשׁ הָהָר איז אהרן דארטן גשטארבן אויף דעם שפיץ בארג וַיֵּרֶד מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר מִן הָהָר אונ משה מיט אלעזר האבן אראפ גנידרט פון דעם בארג. רש"י

שרייבט

כט וַיִּרְאוּ כָּל־הָעֵדָה כִּי גָוַע אַהֲרֹן וַיִּבְכּוּ אֶת־אַהֲרֹן שְׁלֹשִׁים יוֹם כֹּל
בית

טוּרָא : כט וַחֲזוֹ כָּל כְּנִשְׁתָּא אֲרֵי מִית אַהֲרֹן וּבְכוֹ יָת אַהֲרֹן תְּלָתִין יוֹמִין כָּל בֵּית
ישראל

ת"א ויראו כל העדה כי גוע אהרן ר"ה ג תענית ט ס' כתובות פ' אמור

בעל הטורים

מת בנשיקה : (כט) ויראו . בגי' בפנים :

שפתי חכמים

שהרי משה בעצמו היה מתעסק בכל עסקי מיתת אהרן : ש דאל"כ ויעש משה ל"ל וכי תעלה על דעתך שעבר על שליחותו של מקום . כתב הרא"ם ולא ידעתי למה לא דרשו על מה שכתב בפ' קרח ויעש משה כאשר צוה ה' אותו כן עשה ואפשר שלא דרשו בו משום שיש לומר שעשה זה בשמחה ומשום טובתו שלא יבואו בני ישראל לחלוק עוד על שררת שבט לוי ומפני שאהבת שררות שבטו מעורבת בעשיית מצוה זו אף שעשה ג"כ מצות השי"ת לא רצו לדרוש בו כלום ודו"ק נ"ל : ת רצונו לתרץ והרי לא ראו מיתה של אהרן רק משה ואלעזר וכל"ל וישמעו והלא מפי משה ואלעזר שמעו ומפרש כשראו כו' והראוהו מלאכי השרת וזהו שכתב ויראו כל העדה : א רצה לומר למה כתיב במיתת משה רבינו ע"ה ויבכו בני ישראל והכא גבי אהרן כל בני ישראל . ומפרש דכאן אף

רש"י

קפה ש ט לא עבר : (כט) **ויראו כל העדה וגו'**. (פס) כשראו משה ואלעזר יורדים ת ואהרן לא ירד אמרו היכן הוא אהרן אמר להם מת אמרו אפשר מי שעמד כנגד המלאך ועצר את המגפה ישלוט בו מלאך המות מיד בקש משה רחמים והראוהו מלאכי השרת להם מוטל במטה ראו והאמינו : **כל בית ישראל**. האנשים והנשים א לפי שהיה אהרן רודף שלום ומטיל אהבה בין בעלי מריבה ובין איש לאשתו : **כי גוע**. אומר אני שהמתרגם דהא מית טועה הוא אא"כ מתרגם ויראו ואתחזיאו שלא אמרו רבותינו ז"ל כי זה משמש בלשון דהא אלא על מדרש שנסתלקו ענני כבוד וכדאמר ר' אבהו (ראש השנה ג) דא"ל אבהו אל תקרי ויראו אלא וייראו ועל לשון זה נופל לשון דהא לפי שהוא נתינת טעם למה שלמעלה הימנו למה ויראו לפי שהרי מת אהרן אבל על תרגום וחזו כל כנישתא אין לשון דהא נופל אלא לשון אשר שהוא מגזרת שמוש אי שמצינו אם משמש בלשון אשר כמו (איוב כא) ואם מדוע לא תקצר רוחי והרבה מפורשים מזה הלשון (שם יד) אם חרוצים ימיו :

פירוש ע"ט

שרייבט אהרן איז גוועזן אן גקלייד די קליידר פון דער כהונה גדולה אונ משה האט אים זייא אויס גטאן אונ האט זייא אן גטאן זיין זון אלעזר פאר זיינע אויגן כדי אהרן זאל זעהן אז זיין זון ווערט אויף זיין ארט אכהן גדול אונ משה האט גזאגט צוא אהרן גייא אריין אין הייל איז אהרן גגאנגן האט אהרן דארטן גזעהן איין אויף גשפרייטע בעט אונ איין ליכט האט גברענט האט משה גזאגט צוא אים גייא ארויף אויף דעם בעט איז אהרן ארויף גגאנגן האט ער צוא אים ווידר גזאגט שטרעק אויס דיינע הענט האט ער אויס גשטרעקט הט משה ווידר גזאגט מאך צו דיין מויל האט אהרן צו גמאכט האט ער ווידר צוא אים גזאגט פאר מאך דיינע אויגן הט ער צוא גמאכט דיא אויגן אונ איז גשטארבן אז משה האט דס גזעהן האט ער אויך גגלוסט צוא אזו איין טוט דרום שטייט בשעת משה הט זאלן שטארבן הט גאט צו אים גזאגט גייא אויף דעם בארג

אונ שטארב אזו וויא דיין ברודר אהרן איז גשטארבן אזו איין מיתה וואס דוא האסט דער צוא אליין גגלוסט : (כט) וַיִּרְאוּ כָּל הָעֵדָה האבן גזעהן גאר דיא עדה כִּי גָוַע אַהֲרֹן אז אהרן איז פאר גאנגען דאס הייסט ער איז גשטארבן . רש"י שרייבט ווארום זייא האבן גזעהן אז משה מיט אלעזר זענן אליין אראפ גגאנגן פון דעם בארג האבן זייא גפרעגט ווא איז אהרן הט משה געענטפרט ער איז גשטארבן האבן די ישראל גזאגט איז דען מיגלך אז אזו איין מענטש וואס ער איז בשטאנען אקעגן דעם מלאך המות זאל ער אין אים שולט זיין האט משה גאט גבעטן האבן דיא מלאכים זייא גוויזן אז אהרן איז גשטארבן אדר וַיִּרְאוּ איז טייטש זייא זענן ווארן גזעהן גאר דיא עדה כי דער ווייל [illegible] אהרן איז גשטארבן ווארום דער וואלקן וואס פלעגט תמיד זיין איבר דיא ישראל איז גוועזן אין זכות פון אהרן אונ אז אהרן איז גשטארבן האט זיך דער וואלקן אפ גטאן

בֵּית יִשְׂרָאֵל׃ ס כא א וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי מֶלֶךְ־עֲרָד יֹשֵׁב הַנֶּגֶב כִּי בָּא יִשְׂרָאֵל דֶּרֶךְ הָאֲתָרִים וַיִּלָּחֶם בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁבְּ ׀ מִמֶּנּוּ שֶׁבִי׃
ב וַיִּדַּר יִשְׂרָאֵל נֶדֶר לַיהוָה וַיֹּאמַר

אם

ישראל: א ושמע כנענאה מלכא דערד יתיב דרומא ארי אתא ישראל ארח מאלליא ואגח קרבא בישראל ושבא מנה שביא:
ב וקים ישראל קים קדם יי ואמר אם

ממסר

ת״א וישמע הכנעני ר״ה ג׳ תענית ט ס׳ הזוהר פ׳ אמור ופ׳ וילך. וישב ממנו גיטין לח. וידר ישראל עירובין פד.

פירוש רשב״ם

(א) יושב הנגב. דרך האתרים. התרת מרגלים ככתוב העמלקי והכנעני שם לפניכם: האתרים. כמו אפרתה שם עלו זה בנגב. ועמלק יושב בנגב וכנענים אצלם כי אתמול אזרוע הרבה אלפי״ן באין לשמוש בראש התיבה:

רש״י

(א) וישמע הכנעני. שמע שמת אהרן ונסתלקו ענני כבוד ב כו׳ כדאיתא בר״ה (דף ג) ועמלק מעולם רצועה מרדות לישראל מזומן בכל עת לפורענות: יושב הנגב. זה עמלק ג שנאמר (במדבר יג) עמלק יושב בארץ הנגב. ושנה את לשונו לדבר בל׳ כנען כדי שיהיו ישראל מתפללים להקב״ה לתת כנענים בידם והם אינן כנענים ראו ישראל לבושיהם כלבושי עמלקים ולשונם לשון כנען אמרו נתפלל סתם שנאמר אם נתון תתן את העם הזה בידי: דרך האתרים. דרך הנגב שהלכו בה המרגלים שנאמר (שם) ויעלו בנגב. ד״א דרך האתרים דרך התייר הגדול ד הנוסע לפניהם שנאמר (שם י) דרך שלשת ימים לתור להם מנוחה: וישב ממנו שבי. אינה אלא ה שפחה אחת:

שפתי חכמים

הנשים נבו ולמה לפי שהיה כו׳: ב וא״ת מנלים לרש״י דלמא כפשוטו כדכתיב אחריו כי בא ישראל וגו׳. וי״ל דקשה לרש״י ל״ל וישמע דלא הל״ל אלא ויבא ישראל דרך האתרים ויבא הכנעני וילחם. וגו׳ כמו ויבא עמלק וילחם בישראל וכמו ויצא לקראת ישראל המדברה ויבא יהצה וילחם בישראל וכן גבי עוג ויצא לקראת ישראל וגו׳ למלחמה אדרעי אלא שמע שמת אהרן ונסתלקו ענני כבוד ועי״ל דהוכחתו מדכתיב בפ׳ ואלה מסעי וישמע הכנעני וגו׳ אחר מיתת אהרן והתם ע״כ לא שמע אלא שמת אהרן ונסתלקה השכינה מישראל והתם פירש״י כאן למדך כו׳ לכון מכאן משמע שפי׳ דראייתו משם. והם אפרש בס״ד. והרא״ם פי׳ מדכתיב ויראו כל העדה וגו׳ ואמר ר׳ אבהו קרי ויראו בציר״י תחת היו״ד וכדרים לקיש דאמר האי כי נתינת טעם לדבר שלפניו הוא נתגלו העדה לפי שגוע אהרן: ג ומפרש אל תקשי א״כ סתרי קראי אהדדי דכתיב וישמע הכנעני והא״כ כתיב יושב הנגב היינו עמלק ל״פ שינה כו׳: ד פי׳ והוא הארון כלומר כיון שראו שנסתלקו ענני כבוד ולא היה להם כ״א הארון הקודם הנוסע לפניהם מ״כ בא להלחם מה שלא עשה קודם לכן הרא״ם. והולך לטעם של ד״א כי לטעם הראשון קשה למה כתיב דרך האתרים והי המרגלים הלכו אותו דרך והלא דרך בנגב היא לכל עוברים ושבים לכן פי׳ ד״א וכו׳ וכמו שפי׳ הרא״ם כי בכבת שלא הלך לפניהם אלא הארון ונסתלקו ענני כבוד בא להלחם ולטעם של ד״א קשה ולמה כתיב האתרים לשון רבים כיון דלא קאי אלא על הארון הקודם לי״פ גם טעם ראשון: ה הוצרכו לפרש כן משום דס״ל אין ישראל מנוצחים אלא בעת קלקולם לפני הש״י וכאן לא מצאו שום קלקול לכן אמר שהשבי שהבו פה אינו אלא השבי שבכו ישראל מהם ואין לומר מגליה אחת דלמא שתים יש לומר דמלשון שבי משמע שאינה אלא אחת. וא״ת מנ״ל לרש״י דשפחה היה וי״ל דמלשון שבי משמע שפחה כדכתיב בפ׳ בא מבכור פרעה היושב על כסאו עד בכור השפחה וגו׳ כך כתיב בהתראה ובסוף בשלקה כתיב עד בכור השבי ע״כ צריך לפרש

פירוש ע״ט

דרום שטייט אז גאר די עדה איז וואָרן גזעהן וואָרום דער וואָלקן האָט זיך אָפּ גטאָן ויבכו האָבן זייא בוויינט את אונ אהרן שלשים יום דרייסיג טאָג כל בית ישראל גאר דס הויז גזינד פון דיא ישראל מאנן אונ ווייבר מחמת ער פלעגט שלום צו מאכן צווישן מענטשן וואָס האָבן זיך גקריגט אונ צווישן מאן אונ ווייב: (א) וישמע הכנעני אונ דער כנעני האָט גהערט מלך ערד דער מלך פון ערד ישב הנגב וואָס

פירוש ע״ט

וואָנט קיגן דרום זייט כי בא ישראל אז דיא ישראל זענן גקומן דרך וועג האתרים די אום שפּעהרם דאס מיינט מען דעם וועג וואָס די מרגלים זענן גקומן. רש״י שרייבט ער האָט גהערט אז אהרן איז גשטאָרבן אונ דיא ענני כבוד האָבן זיך אָפּ גטאָן דרום איז ער גיקומן וילחם בישראל אונ האָט מלחמה גהאלטן מיט די ישראל וישב ממנו שבי אונ האָט גפאנגן פון דיא ישראל אגפּענקניש: (ב) וידר ישראל

נדר

אם־נתן תתן את־העם הזה בידי
והחרמתי את־עריהם׃ ג וישמע
יהוה בקול ישראל ויתן את־
הכנעני ויחרם אתהם ואת־עריהם
ויקרא שם־המקום חרמה׃ פ
ד ויסעו מהר ההר דרך ים־סוף
לסבב את־ארץ אדום ותקצר
נפש

ממסר תמסר ית עמא הדין בידי ואגמר ית קרויהון׃ ג וקביל יי צלותה דישראל ומסר ית כנענאה וגמר יתהון וית קרויהון וקרא שמא דאתרא חרמה׃ ד ונטלו מהר טורא ארח ימא דסוף לאקפא ית ארעא דאדום ועקת נפשא
דעמא

פירוש רשב"ם

(ב) והחרמתי. המטלטלין יהיו הקדש לשמים׃ (ה) הקלקל.

בעל הטורים

(ד) ותקצר נפש העם. מלמד שראו כל הצרות שיבאו עליהם בגלות אדום ואיך ימשך הגלות׃ ותקצר. ד' ותקצר נפש העם ותקצר נפשו בעמל ישראל ותקצר נפשו למות ותקצר נפשי בהם כיון שבאו לגבול אדום ותקצר נפש העם ויזכרו בה' וכמשה וקצרה נפשו בעמל ישראל שחטאו ותקצר נפשו למות שמת אהרן בגבול אדום וכן ותקצר נפשי בהם דרישא דקרא ואכחיד

שפתי חכמים

דשבי היינו בכור השפחה אף שבי דכתיב הכא מיירי בשפחה דהא"כ וישב ממנו אנשים או טף מיבעי ליה׃ ו דאי כמשמעו מה נדר להחריב עריהם דהא סתם נדר לה' נאמר על הקדש אלא אקדיש וכו'. ולשון חרם כוא. ומפרש עוד לפירוש זה דויחרם היינו חרם גבוה היאך שייך לומר על בני אדם חרם כדכתיב אתהם ואת עריהם ומפרש כשקאי על אדם משמע לשון הריגה וכשקאי על עריהם משמע חרם גבוה׃ ז ר"ל מה דכתיב ויסעו מהר ההר דרך ים סוף וגו' הא קודם שבאו להר ההר היו סובבין ארץ אדום כדכתיב לעיל וימאן אדום וגו' נמצא שכבר חזרו לאחוריהם ולמה אמר איך שעכשיו חזרו לאחוריהם ומפרש כיון שמת כו'׃ ח וא"ת למה הספידוהו במוסרה וי"ל בפ' פנחס ובפ' עקב מפרש רש"י למה הספידוהו במוסרה וזה תוכן דבריו לפי שכאשר חזרו למוסרה היו רודפין בני לוי אחריהם עד מוסרה והרגו כמה משפחות כדפירש"י בפ' פנחס והספידו אז על אהרן מפני דמחמת שמת אהרן נסתלקו ענני כבוד מעליהם לכן שמעו ובאו הכנענים עליהם למלחמה ומ"ה חזרו לאחוריהם למוסרה ומחמת שחזרו נהרגו כמה משפחות לכך הספידוהו באותו פעם כיון שע"י מיתתו בא להם כל זה כך דפירש"י ומה

רש"י

(ב) והחרמתי. אקדיש ו שללם לגבוה׃ (ג) ויחרם אתהם. בהריגה׃ ואת עריהם. חרמי גבוה׃ (ד) דרך ים סוף. כיון שמת אהרן ובאה עליהם מלחמה זו ז חזרו לאחוריהם דרך ים סוף הוא הדרך שחזרו להם כשנגזר עליהם גזירת מרגלים שנאמר (דברים א) וסעו המדברה דרך ים סוף. וכאן חזרו לאחוריהם (עיין פ' פנחס) שבע מסעות שנאמר (שם י) ובני ישראל נסעו מבארות בני יעקן מוסרה שם מת אהרן. וכי במוסרה מת והלא בהר ההר מת אלא שם חזרו והתאבלו עליו והספידוהו ח כאלו הוא בפניהם. צא ובדוק במסעות ותמצא שבע מסעות מן מוסרה עד הר ההר׃ לסבב את ארץ אדום. שלא נתנם לעבור בארצו׃ ותקצר נפש העם בדרך. בטורח הדרך שהוקשה להם אמרו עכשיו היינו קרובים להכנס לארץ ואנו חוזרים לאחורינו כך חזרו אבותינו ונשתהו שלשים ושמונה שנה עד היום לפיכך קצרה נפשם בעינוי הדרך ובלשון לע"ז אנקרודלו"ר. ולא יתכן לומר

פירוש ע"ט

נדר האבן דיא ישראל אנדר גטאן לה' צו גאט ויאמר אונ האט אזו גזאגט אם נתון תתן את העם הזה בידי אז דוא וועסט געבן דם פאלק צוא אונז אין דיא הענט דם הייסט אז מיר וועלן זייא גובר זיין אין דער מלחמה והחרמתי את עריהם וועל איך פאר וויסטן זייערע שטעט דאס הייסט מיר וועלן זייערע שטעט מקדיש זיין צוא הקב"ה׃ (ג) וישמע יי בקול ישראל האט גאט פאר נומן דם קול פון דיא ישראל ויתן את הכנעני אונ האט גגעבן דעם כנעני צוא זייא אין דיא הענט ויחרם אתהם ואת עריהם אונ ער האט זייא פאר וויסט אונ זייערע שטעט האבן זיי אוך פר וויסט ויקרא שם המקום חרמה אונ ער האט גרופן דם ארט חרמה׃ (ד) ויסעו מהר ההר אונ זיי האבן אוועק גצוגין פון הור ההר דרך ים סוף מיט דעם וועג פון דעם ים סוף (עיין רש"י) לסבוב את ארץ אדום ארום צו רינגלן דם לאנד פון אדום ותקצר אונ עס איז גוואר

נֶפֶשׁ־הָעָם בַּדָּרֶךְ: ה וַיְדַבֵּר הָעָם
בֵּאלֹהִים וּבְמֹשֶׁה לָמָה הֶעֱלִיתֻנוּ
מִמִּצְרַיִם לָמוּת בַּמִּדְבָּר כִּי אֵין
לֶחֶם וְאֵין מַיִם וְנַפְשֵׁנוּ קָצָה בַּלֶּחֶם
הַקְּלֹקֵל: ו וַיְשַׁלַּח יְהוָֹה בָּעָם אֵת
הַנְּחָשִׁים

דַּעֲמָא בְּאָרְחָא:
ה וְאִתְרַעַם עַמָּא
בְּמֵימְרָא דַייָ וְעִם מֹשֶׁה
נְצוֹ לְמָא אַסֶּקְתּוּנָא
מִמִּצְרַיִם לִמְמָת
בְּמַדְבְּרָא אֲרֵי לֵית
לַחְמָא וְלֵית מַיָּא
וְנַפְשָׁנָא עָקַת בְּמַנָּא
הָדֵין דְּמֵיכְלֵהּ קְלִיל:
ו וְגָרֵי יְיָ בְּעַמָּא יָת
חִוְיָן

ת"א וידבר העם באלהים סנהדרין קי. ונפשנו קצה ע"ז ה.

בעל הטורים

ג' פרנסים בירח אחד שדרשו אותו על אהרן ומרים ומשה שמתו שלשתן בחדש אחד: (ה) קלקל. בגי' זה רמ"ח שנבלע

רש"י

ותקצר נפש העם בדרך בהיותם בדרך ולא פירש בו במה קצרה. בכל מקום שתמצא קצור נפש במקרא מפורש שם במה קצרה כגון (זכריה יא) ותקצר נפשי בהם וכגון (שופטים י) ותקצר נפשו בעמל ישראל. וכל דבר קשה על אדם נופל בו לשון קצור נפש כאדם שהטורח בא עליו ואין דעתו רחבה לקבל אותו הדבר ואין לו מקום בתוך לבו לגור שם אותו הצער ובדבר המטריח נופל לשון גודל שגדול הוא וכבד על האדם כגון (זכריה יא) וגם נפשם בחלה בי גדלה עלי (איוב י) ויגאה כשחל תצודני. כללו של פירושים כל לשון קצור נפש בדבר לשון שאין יכול לסבלו הוא שאין הדעת סובלתו: (ה) באלהים ובמשה. השוו עבד לקונו (במ"ר): למה העליתנו. שניהם שוים: ונפשנו קצה. אף זה לשון קצור נפש ומאוס: בלחם הקלקל. (ע"ז ה) לפי שהמן נבלע באיברים קראוהו קלוקל. אמרו עתיד המן הזה שיתפח ט במעינו י כלום יש ילוד אשה שמכניס ואינו מוציא: (ו) את הנחשים

שפתי חכמים

שפירש"י הכא שבע מסעות חזרו לאחוריהם ובפ' פנחס פירש שמונה מסעות חזרו לאחוריהם מפורש במקום אחר דפירש לבד מאותו מסע אחרונה הוא שבע מסעות: ט מה שפירש שיתפח מדכתיב הקלוקל בחול"ם משמע ל' קלקול ממש היינו שיתפח במעיו. ומה שפירש נבלע באיברים ר"ל מדכתיב קלקל חסר היינו לשון קל שלא היה צריך לנקביו (נה"י) זה לשון רש"י (בע"ז דף ה) בלחם הקלוקל הוא המן ומפני שהיה נבלע בכל איבריהן ואינן יוצאין להון קראוהו קלקל וכו' עכ"ל פ"מ שהוא מלשון קלות ע"ד ירקרק אדמדם ונעלמה מעיני הרא"ם: י וא"ת והלא כתיב ויתד תהיה לך על אזנך והיה בשבתך חוץ וגו' פ"מ שהיה להם יציאה וי"ל ממה

פירוש ע"ט

קורץ נֶפֶשׁ הָעָם בַּדָּרֶךְ דם גמיט פון דעם פאלק איבר דעם וועג. רש"י שרייבט ווייל זייא זענן שון גאר נאהנט גוועזן בייא כנען און דרום האט זיי ניט גוואלט לאזין גיין דורך דאס לאנד האבן זיי זיך גמוזט אום קערן צוריק זיבן מסעות פדי זיי זאלן מיט אנאנדרן וועג ארום קומן קיין לאנד כנען האט דאס זייא זייער באנק גטאן און האבן גזאגט אזו זענן אונזרע עלטרן אויך נאהנט גוועזן בייא ארץ ישראל און האבן זיך צוריק אום גקערט און זענן ארום גגאנגן אין דער מדבר אכט און דרייסיג יאר אפשר וועט אונז אויך אזו זיין און מחמת דעם וועג איז זייא גוועזן שווער דאס גמיט: (ה) וַיְדַבֵּר הָעָם בֵּאלֹהִים וּבְמֹשֶׁה האט דאס פאלק שלעכטם גרעט אויף גאט און אויף משה (עיין רש"י) און האבן גזאגט לָמָה הֶעֱלִיתֻנוּ מִמִּצְרַיִם ווארום האסטו אונז ארוף גבראכט פון מצרים לָמוּת בַּמִּדְבָּר מיר זאלן שטארבן אין דער מדבר כִּי אֵין לֶחֶם ווארום עס איז ניט פאר האנדן צוא אונז קיין ברוט וְאֵין מַיִם און ניט קיין וואסר וְנַפְשֵׁנוּ קָצָה און אונזרע לייבר איז פאר אומערט בַּלֶּחֶם הַקְּלֹקֵל מיט דעם גרינגן ברוט דס איז דער מן. רש"י שרייבט מחמת דער מן איז נבלע גווארן אין דיא איברים און זיי האבן קיין יציאה ניט גהאט האבן זייא אים דרום אן גרופן קלוקל זייא האבן גזאגט דער כוף וועט זיין אז אונזרע גדרים וועלן פון דעם מן גשוואלן און פר בלאזן ווערן ווארום ווי איז דען גמאלט אז א מענטש זאל עסן און זאל קיין אום גאנג ניט האבן: (ו) וַיְשַׁלַּח יְיָ בָּעָם האט גאט אן גרייצט אֵת הַנְּחָשִׁים דיא שלאנגן הַשְּׂרָפִים די ברענענדיגע

הַנְּחָשִׁים הַשְּׂרָפִים וַיְנַשְּׁכוּ אֶת־
הָעָם וַיָּמָת עַם־רָב מִיִּשְׂרָאֵל׃
ז וַיָּבֹא הָעָם אֶל־מֹשֶׁה וַיֹּאמְרוּ
חָטָאנוּ כִּי־דִבַּרְנוּ בַיהוָה וָבָךְ
הִתְפַּלֵּל אֶל־יְהוָה וְיָסֵר מֵעָלֵינוּ
אֶת־הַנָּחָשׁ וַיִּתְפַּלֵּל מֹשֶׁה בְּעַד
הָעָם׃ ח וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
עֲשֵׂה לְךָ שָׂרָף וְשִׂים אֹתוֹ עַל־נֵס
וְהָיָה כָּל־הַנָּשׁוּךְ וְרָאָה אֹתוֹ וָחָי׃

ת"א עשה לך שרף ר"ה כט ע"א מד.

אונקלוס

חִוְיָן קָלָן וּנְכִיתוּ יָת
עַמָּא וּמִית עַם סַגִּי
מִיִּשְׂרָאֵל: וַאֲתָא עַמָּא
לְמֹשֶׁה וַאֲמַרוּ חַבְנָא
אֲרֵי אִתְרַעַמְנָא קֳדָם
יְיָ וְעִמָּךְ נְצֵינָא צַלִּי
קֳדָם יְיָ וְיַעְדֵּי מִנַּנָא יָת
חִוְיָא וְצַלִּי מֹשֶׁה עַל
עַמָּא: ח וַאֲמַר יְיָ
לְמֹשֶׁה עֲבֵד לָךְ קַלְיָא
וְשַׁוִּי יָתֵהּ עַל אָת וִיהֵי
כָּל דְּיִתְנְכֵית וְיֶחֱזֵי
יתה

ויעש

בעל הטורים

ברמ"ח איברים: (ו) הנחשים. לפי שטעו מעשה נחש שהוציאו לשון הרע על השם את הנחשים. לרבות כלבים וחמור רפואת:

שפתי חכמים

שקונים מן השקרים היו מוציאים. מצאתי: ב פי' שהשרפים הוא תואר לנחשים דכתיב בקרא כלומר הנחשים ששורפים ולא שהם מין נחש כמו שרף מעופף וכמו נחש שרף ועקרב דא"כ והשרפים מיבעי ליה והא דכתיב עשה לך שרף פ"מ דמין נחש היה שהמו שרף י"ל עשה לך נחש שרף קאמר וכמוהו ומאכלו בריאה פירוש שה בריאה: ך ר"ל לפי שדרך להמוז במוט על אותו מקום שהאות שם לפי שהמוט גבוה משום הכי קרינן למוט נס: ם דאל"כ כל ל"ל לכתוב והיה הנשוך וכו': נ לשון הולי מתכתש גופו והולך שלא מת מיד

רש"י

השרפים. (במ"ר) ששורפים את האדם ב בארס שיניהם: וינשכו את העם. יבא נחש שלקה על הוצאת דבה ויפרע ממוציאי דבה יבא נחש שכל המינין נטעמין לו טעם אחד (טעם עפר) ויפרע מכפויי טובה שדבר אחד משתנה להם לכמה מטעמים: (ז) ויתפלל משה. מכאן למי שמבקשים ממנו מחילה שלא יהא אכזרי מלמחול: על נס. על כלונס שקורין פירק"א בלעז וכן (ישעיה ל) וכנס על הגבעה (שם לג) אריס נסי (שם יג) שאו נס ולפי שהוא גבוה לאות ל ולראיה קוראו נס: כל הנשוך. (במדרש רבה) אפי' כלב או חמור נושכו מ היה ניזוק ומתנונה נ והולך אלא

פירוש ע"ט

וואס זיי פאר ברענן דעם מענטש מיט זייער גיפט וינשכו את העם און זיי האבן געביסן דם פאלק וימת עם רב מישראל און עס איז אום געשטארבן פיל פאלק פון דיא ישראל: (ז) ויבא העם אל משה און עס איז געקומן דאס פאלק צו משה ויאמרו און זיי האבן געזאגט חטאנו מיר האבן געזינדיגט כי דברנו וואס מיר האבן גערעט שלעכטץ בה' ובך אויף גאט און אויף דיר התפלל אל ה' טוא תפלה צוא גאט ויסר מעלינו און ער זאל אפ טאן פון אונז את הנחש דעם שלאנג ויתפלל משה בעד העם און משה האט מתפלל געוועזן פאר דעם פאלק. רש"י שרייבט פון דאגן לערנן מיר אפ אז

פירוש ע"ט

ווען איינר האט זיך געקריגט מיט דעם אנדרן און ער בעט אים אז ער זאל אים מוחל זיין זאל דער אנדרער ניט זיין קיין אכזר ניט מוחל זיין אזו וויא משה האט געטאן האטשע דיא ישראל האבן אויף אים שלעכץ גערעט האט ער זיי דאך מוחל געוועזן און האט מתפלל געוועזן צו השם יתברך: (ח) ויאמר ה' אל משה און גאט האט געזאגט צו משה עשה לך שרף מאך דיר אברענענדיגן שלאנג ושים אותו על נס און טוא אים אויף אשטאנג והיה און עס וועט זיין כל הנשוך איטליכער וואס איז געביסן וראה אותו און אז ער וועט אים זעהן כלומר דעם שלאנג. וואס דוא וועסט מאכן וחי וועט

ט וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה נְחַשׁ נְחֹשֶׁת וַיְשִׂמֵהוּ
עַל־הַנֵּס וְהָיָה אִם־נָשַׁךְ הַנָּחָשׁ
אֶת־אִישׁ וְהִבִּיט אֶל־נְחַשׁ הַנְּחֹשֶׁת
וָחָי׃ ששי י וַיִּסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּחֲנוּ
בְּאֹבֹת׃ יא וַיִּסְעוּ מֵאֹבֹת וַיַּחֲנוּ בְּעִיֵּי
הָעֲבָרִים בַּמִּדְבָּר אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי
מוֹאָב מִמִּזְרַח הַשָּׁמֶשׁ׃ יב מִשָּׁם
נסעו

ת"א ויעש משה נחש נחשת. ס' השוכר פ' מרובה .

תֵהּ וְיִתְקַיָּם׃ ט וַעֲבַד
מֹשֶׁה חִוְיָא דִנְחָשָׁא
וְשַׁוְיֵהּ עַל אָת וַהֲוָה
כַּד נָכֵית חִוְיָא יָת
גַּבְרָא חַד וּמִסְתַּכַּל
לְחִוְיָא דִנְחָשָׁא
מִתְקַיָּם׃ י וּנְטָלוּ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וּשְׁרוֹ בְּאֹבֹת׃
יא וּנְטָלוּ מֵאֹבֹת וּשְׁרוֹ
בִּמְגִיזַת עֲבָרָאֵי
בְּמַדְבְּרָא דִּי עַל אַפֵּי
מוֹאָב מִמַּדְנַח שִׁמְשָׁא׃
יב מִתַּמָּן נְטָלוּ וּשְׁרוֹ

בעל הטורים

(ט) וישמהו על הנס . כדרך המייסר את בנו שמשים השבט שתולהו בו במקום גבוה כדי שיראהו אותו בכל פעם ויזכור :

פירוש רשב"ם

כמו קלקל בחצים : (ט) והביט . וראה אותו . שיסתכל לשמים למעלה : (יא) בעיי העברים . לשון ארץ חריבה .

רש"י

בנשיכת הנחש ממהרת להמית לכך נאמר כאן וראה אותו כראיה בעלמא ובנשיכת הנחש נאמר והביט והיה אם נשך הנחש את איש והביט וגו' שלא היה ממהר הנחש להמית אלא אם כן מביט בו בכוונה. אמרו רבותינו וכי נחש ממית או מחיה אלא בזמן שישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים היו מתרפאים ואם לאו היו נמוקים (נ"א ניזוקים) : (ט) נחש נחשת . (פס) לא נאמר לו לעשותו של נחשת אלא אמר משה הקב"ה קוראו נחש ואני אעשנו של נחשת לשון נופל על לשון : (יא) בעיי העברים . לא ידעתי למה נקרא שמם עיים ע ועי לשון חורבה הוא דבר הטאטא במטאטא פ והשי"ן בו יסוד לבדה והוא מלשון יעים (ישעיה כח) ויעה ברד : העברים . דרך מעבר העוברים את הר נבו צ אל ארץ כנען שהוא מפסיק בין ארץ מואב לארץ אמורי : על פני מואב ממזרח :

שפתי חכמים

(ב"ק דף נ"ג) : ם כתב הרמב"ן ולא הבינותי זה שהרי הקב"ה לא הזכיר אלא עשה לך שרף אבל כוונתו לומר בהלך משה אחר שם העצם עכ"ל . ונראה לפרש כיון דשם העצם של נחש שקוראו הקב"ה הוא נחש א"כ למה קראו הכא שרף אלא אמר משה רמז רמז לי הקב"ה דמ"ה קראו בשם הפועל ולא בשם העצם כדי לעשות הנחש נחשת כדי שעל ידו יבא שם העצם והו"ק : ע ר"ל לא ידעתי למה נקרא מקום הזה עיי העברים אבל פירוש של עיים ידעתי כדפירש רש"י : פ פירוש מלבד במכבדת מפני שהוא לשון יעים שגורף בו את הדשן : צ ר"ל דלשון העברים משמע שהוא מקום :

פירוש ע"ט

ער בְּלַייבְּן לֶעבְּן (עיין רש"י) : (ט) וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה נְחַשׁ נְחֹשֶׁת האָט משֶׁה גְמַאכְט אַשְׁלַאנְג פוּן קוּפֶּער וַיְשִׂמֵהוּ עַל הַנֵּס אוּנ ער האָט אִים אַרוּף גְטָאן אוּף אַשְׁטַאנְג וְהָיָה אוּנ עֶס אִיז גְוֶועְן אִם נָשַׁךְ הַנָּחָשׁ אֶת אִישׁ אַז אַיין שְׁלַאנְג הָט אַמֶענְטְשׁ אַבִּיס גְטָאן וְהִבִּיט אוּנ ער הָט אַבְּלִיק גְטָאן אֶל נְחַשׁ הַנְּחֹשֶׁת צוּם קוּפֶּערְנֶעם שְׁלַאנְג וָחָי אִיז ער גְבְּלִיבְּן לֶעבְּן . אוּנְזֶערֶע חֲכָמִים זָאגְן דֶער מֶענְטְשׁ זָאל נִיט מְרַאכְטְן אַז דֶער שְׁלַאנְג הָט גְקֶענְט מַאכְן לֶעבְּן אָדֶר שְׁטַארְבְּן נִיט מֶער דִי שְׁטַאנְג מִיט דֶעם שְׁלַאנְג אִיז גְוֶועְן אִין דֶער הַייךְ אוּנ דִיא מֶענְטְשְׁן וָואס הָאבְּן גְקוּקְט דְרוּף הָאבְּן גְקוּקְט אוּף דֶעם הִימֶל אוּנ הָאבְּן זַייעֶר הַארְץ מְשַׁעְבֵּד גְוֶועְן צוּא גָאט זֶענֶען זַיי גְהַיילְט גְוָוארְן אוּנ אַז זַיי הָאבְּן נִיט אַזוֹ גְטָאן זֶענֶען זַיי גְשְׁטָארְבְּן : (י) וַיִּסְעוּ אוּנ זַייא הָאבְּן גְצוֹגְן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דִיא קִינְדֶר יִשְׂרָאֵל וַיַּחֲנוּ בְּאֹבֹת אוּנ זַייא הָאבְּן גְרוּעְט אִין אוֹבוֹת : (יא) וַיִּסְעוּ מֵאֹבֹת אוּנ זַיי הָאבְּן גְצוֹגְן פוּן אוֹבוֹת וַיַּחֲנוּ בְּעִיֵּי הָעֲבָרִים אוּנ זַייא הָאבְּן גְרוּעְט אִין עִיֵּי הָעֲבָרִים (עיין רש"י) בַּמִּדְבָּר אִין דֶער מִדְבָּר אֲשֶׁר עַל פְּנֵי מוֹאָב וָואס אַנְטְקֶעגְן מוֹאָב מִמִּזְרַח הַשָּׁמֶשׁ פוּן מִזְרַח זַייט וואו דִיא זוּן גַייט אוּף : (יב) מִשָּׁם נָסָעוּ פוּן דָארְטְן הָאבְּן

נָסָעוּ וַיַּחֲנוּ בְּנַחַל זָרֶד׃ יג מִשָּׁם
נָסָעוּ וַיַּחֲנוּ מֵעֵבֶר אַרְנוֹן אֲשֶׁר
בַּמִּדְבָּר הַיֹּצֵא מִגְּבֻל הָאֱמֹרִי כִּי
אַרְנוֹן גְּבוּל מוֹאָב בֵּין מוֹאָב וּבֵין
הָאֱמֹרִי׃ יד עַל־כֵּן יֵאָמַר בְּסֵפֶר
מִלְחֲמֹת יְהוָה אֶת־וָהֵב בְּסוּפָה
ואת

ת"א על כן יאמר ברכות נד נח פ׳ הרואה פ׳ בתרא. את והב קידושין ל.

אונקלוס

בְּנַחֲלָא דְזָרֶד׃ יג מִתַּמָּן נְטָלוּ וּשְׁרוֹ מֵעִבְרָא דְאַרְנוֹן דִּי בְמַדְבְּרָא דִּנְפֵק מִתְּחוּם אֱמוֹרָאָה אֲרֵי אַרְנוֹן תְּחוּם מוֹאָב בֵּין מוֹאָב וּבֵין אֱמוֹרָאָה׃ יד עַל כֵּן יִתְאֲמַר בְּסִפְרָא קְרָבִין דַּעֲבַד יְיָ עַל יַמָּא דְסוּף
וגבורן

פירוש רשב"ם

כמו וירושלים עיים תהיה. לעי השדה: (יד) על כן יאמר. על אלו המסעות שחזרו לאחוריהם והקיפו את ארץ אדום כדכתיב ונסב את הר שעיר ימים רבים וחזרו עד שפגעו בבאר שכתוב למעלה או יאמר בספירת דברים ששיבחו להקב"ה והזכירו נסי ים סוף ונסים שנעשו בנחל ארנון ובאר וגם אז ישיר ישראל. בראותם עתה את הבאר כי מתחלה לא אמרו שירה עליו לפי שאז נענשו עליה משה ואהרן: את והב. את יהב של הקב"ה. כמו תשלך על ה׳ יהבך. וכמו מן יהוה מה הוה לאדם.

בעל הטורים

(יג) משם נסעו. ולא אמר ויסעו מנחל זרד כדרך הכתוב בכל המסעות לפי שעל נחל זרד היו מקומות רבות דיבון גד ועלמון דבלתימה ונסעו הכל על הנחל ממקום למקום: (יד) את והב בסופה. כמו יהב וכן הוא גביר כמו היה גביר פי׳ אשר ניתן לנו בסופה כלומר במהירות כמו כעבור סופה שבמהרה לקחנו הון רב והוו שכתוב במלחמות ה׳ דכתיב רק הבהמה ושלל הערים בזזנו לנו: בסופה. ב׳ את והב בסופה בסופה. ובסערה דרכו. זהו שתרגם אונקלוס בסופה כשיזכור נסים של ים סוף דכתיב ה׳ בסופה וגו׳ סיפיה דקרא גומל

שפתי חכמים

עוברים למקום אחר ולהיות מקום כיו עוברים שאותו מקום ומפרש דרך העוברים שם אל הר נבו וכו׳ ובפ׳ כהאזינו ג"כ כתיב העברים הזה הר נבו: ק והולך לפרש בסוף מלר אלא לשון רשות מפני שאם הוא גבול האמורי אינו גבול מואב ואם הוא גבול מואב אינו גבול האמורי אבל מלר הוא גבול לזה ולזה: ר פי׳ על הנסים שנעשו בחנייה זו. ופירוש בספר סיפור דברים ופירוש וכב יהב בפירושו נתן. ופירוש

רש"י

השמש. במזרחה של ארץ מואב: (יג) מגבל האמרי. תחום סוף מלר ק בלשון וכן (דברים ב) גבול מואב. לשון קלה וסוף: מעבר ארנון. הקיפו ארץ מואב כל דרומה ומזרחה עד שבאו מעבר השני לארנון בתוך ארץ האמורי בלפונה של ארץ מואב: היצא מגבל האמרי. רצועה יוצאה מגבול האמורי והיא של אמוריים ונכנסת לגבול מואב עד ארנון שהוא גבול מואב ושם חנו ישראל ולא באו לגבול מואב (כי ארנון גבול מואב והם לא נתנו להם רשות לעבור בארצם ואע"פ שלא פירשו משה פירשו יפתח (שופטים יא) כמו שאמר יפתח) וגם אל מלך מואב שלח ולא אבה. ומשה רמזה (דברים ב) כאשר עשו לי בני עשו היושבים בשעיר והמואבים היושבים בער מה אלו לא נתנום לעבור בתוך ארצם אלא הקיפום סביב אף מואב כן: (יד) על כן יאמר. על חנייה זו ר ונסים שנעשו בה יאמר בספר מלחמות ה׳. כשמספרים נסים שנעשו לאבותינו יספרו את והב וגו׳: את והב. כמו את יהב כמו שיאמר מן יהב והב והוי"ו יסוד הוא כלומר את אשר יהב

פירוש ע"ט

דיא גצוגן ויחנו בנחל זרד אונ האבן גרועט אין נחל זרד׃ (יג) משם נסעו פון דארטן האבן זיי גצוגן ויחנו אונ האבן גרועט מעבר ארנון אשר במדבר פון דער אנדרר זייט פון ארנון וואס איז אין דער מדבר היוצא וואס ער איז ארוס גגאנגן מגבול האמורי פון דעם גמארק פון אמורי כלומר עס האט זיך ארוס גצוגן אשטיק פעלד פון דער גרעניץ פון אמורי אונ האט זיך גצוגן אין דעם גבול פון מואב ביז ארנון כי ארנון גבול מואב בין מואב ובין האמורי ווארום

פירוש ע"ט

ארנון איז גוועזן דער גרעניץ פון מואב צווישן מואב אונ צווישן אמורי אונ די ישראל האבן גרועט אויף דעם שטיק פעלד וואס האט גהערט צוא אמורי אונ זענן ניט אריין גקומן אין דעם גבול פון מואב ווארום מואב האט אויך ניט גלאזט די ישראל גיין דורך זיין לאנד אונ גאט האט אן גזאגט אז מען זאל מיט מואב קיין מלחמה ניט האלטין׃ (יד) על כן יאמר אזו דרום ווערט גזאגט בספר מלחמות יי אז מען דער ציילט דיא מלחמות אונ

ואת־הנחלים ארנון : טו ואשד
הנחלים אשר נטה לשבת ער
ונשען לגבול מואב : טז ומשם

בארה

גבורן דעל נחלי
ארנון : טו ושפוך
נחליא דמדברין לקבל
לחית ומסתמיך
תחום מואב :
טז ומתמן אתיהיבת

ת״א ואשד הנחלים ברכות נד.

בעל הטורים

ים סוף דכתיב וכלא נמי איירי ביבשת ים סוף : (טו) ואשד הנחלים . ס״ת דם שהדם היה יורד מן ההרוגים שנהרגו

פירוש רשב״ם

מן יקשת לך וגם נלכדת בבל . פן תוקש בו . למען

גחל : לשבת . שניה במסורה לשבת ארבע לשבת על שבורות אברהם זכו לזה . ד״א היינו דאמרי׳ בגמ׳ נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה שהוא יכול לגרשה וילפינן לה מדכתיב מקץ עשר שנים לשבת אברם בארץ כנען שלקח הגר והיינו לשבת ער ישב עריירי יכול לישא אשה אחרת וכמה מקץ עשר שנים : ונשען . שניה במסו׳ ונשען לגבול מואב ונשען על ה׳ קדוש ישראל

רש״י

את והרבה נסים בים סוף : ואת הנחלים ארנון . כשם שמוספרים בנסי ים סוף כך יש לספר בנסי נחלי ארנון שאף כאן נעשו נסים גדולים ומה הם הנסים : (טו) ואשד הנחלים . תרגום של שפך אשד שפך הנחלים שנשפך שם דם אמוריים שהיו נחבאים שם לפי שהיו ההרים גבוהים והנחל עמוק וקצר וההרים סמוכים זה לזה אדם עומד על ההר מזה ומדבר עם חבירו בהר מזה והדרך עובר בתוך הנחל אמרו אמוריים כשיכנסו ישראל (לארץ) לתוך הנחל לעבור נצא מן המערות שבהרים שלמעלה מהם ונהרגם בחיצים ואבני בליסטראות והיו אותן הנקעים בהר של צד מואב וההר של צד האמוריים היו כנגד אותן נקעים כמין קרנות ושדים בולטין לחוץ כיון שבאו ישראל לעבור חדעזע ע׳ ההר של א״י כשפחה היוצאת להקביל פני גבירתה ונתקרב לצד הר של מואב ונכנסו אותן השדים לתוך אותן נקעים והרגום וזהו אשר נטה לשבת ער שההר נטה ממקומו ונתקרב לצד גבול מואב ונדבק בו וזהו ונשען לגבול מואב . (ס״א אינו) ועברו ישראל על ההרים ולא ידעו הנסים האלו אלא ע״י הבאר שנכנס שם : (טז) ומשם בארה . משם בא האשד אל הבאר כיצד אמר הקב״ה מי מודיע לבני הנסים הללו

שפתי חכמים

בכופה ים סוף . ופירוש ואת הנחלים נכי נחלים . ופירוש ארנון של ארנון . ופירוש ואשד שפך . ופירוש ואשד הנחלים שהוא ביאור על ואת הנחלים ארנון . ופירוש אשר נטה וגו׳ שההר של ער נעתק ממקומו : ש (ג״א) וא״ת מיד היה להם להחזיר למקומו ויהיו ישראל רואים את ההרוגים בנחל ולמה לא חזר ההר למקומו רק עד שישראל עברו . וי״ל דאין דרך מי שמקבל פני אדונו שיחזור עד שעבר אדונו לכך לא חזר

פירוש ע״ט

דיא נסים וואס גאט הט גטאן צו אונזערע עלטרן דער ציילן זיי את והב אזו ווי מען דר ציילט דיא ניסים וואס גאט הט געגעבן אונ הט גטאן צו דיא ישראל בסופה ביי דם ים סוף ואת הנחלים ארנון אזו געהער מען דר ציילן דיא ניסים וואס גאט הט גטאן צו די ישראל ביי דיא בעך פון ארנון אונ וואס זענן דיא ניסים גוועזן : (טו) ואשד אונ דאס גיסונג פון דם בלוט פון דיא אמוריים הנחלים ווס הט זיך גגאסן אזו וויא דיא טייכן אשר נטה וואס די בערג האבן זיך גנייגט לשבת ער צום זיצונג פון דער שטאט ער ונשען אונ עס איז גווארן אן גלערנט לגבול מואב צו די גמארקן פון מואב. רש״י שרייבט עס איז גוועזן צוויי הויכע בערג איינער הט גהערט צו אמורי אונ דר אנדערער צו מואב אונ צווישן דיא בערג איז גגאנגן

פירוש ע״ט

דיא וועג דאס דיא ישראל האבן בדארפט גיין קיין ארץ ישראל אונ אין די בערג פון מואב איז גוועזן היילן אונ אין דעם אנדרן בארג איז גוועזן אין דר זייט קליינע בערגליך אנטקעגן דיא היילן האבן זיך דיא אמוריים בהאלטן אין דיא היילן אונ האבן גטראכט אז די ישראל וועלן גיין דורך די צוויי בערג וועלן מיר ארוס גיין פון די היילן ווס זייא זענן אין דער הייך אונ וועלן שיסן פון אובן מיט פיילן אונ מיט שטיינער אונ מיר וועלן זייא הרגנן אבער גאט ב״ה הט איין נס גטאן דאס אין דיא היילן זענן דיא אמוריים דארטן גהרגת גווארן אונ זייער בלוט הט זיך גגאסן אזו וויא טייכן (עיין רש״י) : (טז) ומשם אונ פון דארטן איז ארייין גגאנגן דם בלוט בארה אין דעם ברונן וואס איז גגאנגן מיט די ישראל

אין

בְּאֵרָה הוּא הַבְּאֵר אֲשֶׁר אָמַר
יְהוָה לְמֹשֶׁה אֱסֹף אֶת־הָעָם
וְאֶתְּנָה לָהֶם מָיִם: ס יז אָז יָשִׁיר
יִשְׂרָאֵל אֶת־הַשִּׁירָה הַזֹּאת עֲלִי
בְאֵר עֱנוּ־לָהּ: יח בְּאֵר חֲפָרוּהָ
שָׂרִים כָּרוּהָ נְדִיבֵי הָעָם בִּמְחֹקֵק
בְּמִשְׁעֲנֹתָם וּמִמִּדְבָּר מַתָּנָה:

ומתנה

לְהוֹן בֵּירָא הִיא בֵּירָא
דִּי אֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה
כְּנוֹשׁ יָת עַמָּא וְאֶתֵּן
לְהוֹן מַיָּא: יז תְּבַן
שַׁבַּח יִשְׂרָאֵל יָת
תֻּשְׁבַּחְתָּא הָדָא סַקִּי
בֵירָא שַׁבָּחוּ לַהּ:
יח בֵּירָא דַּחֲפָרוּהָ
רַבְרְבַיָּא כְּרוּהָ רֵישֵׁי
עַמָּא סָפְרַיָּא בְּחֻטְרֵיהוֹן
וּמִמַּדְבְּרָא אִתְיְהִיבַת

להון

הא

ת״א זו ישיר ר״ה לא ב' כאמר ה' וילך. באר חפרוה ס' סוטר פ' בפתוחן. וממדבר נדרים נה.

פירוש רשב״ם

תורא. ו״ו תחת יו״ד. כן והב מן יהב: (יח) שרים. משה ואהרן: וממדבר מתנה. לפי הפשט כל אלו בין מספרים שם ימנו לדקות ה': ענו. שניה במסורה עלי

בעל הטורים

באמת כיון שבאו לגבול מואב ובאו הנסים שנעשו להם ושענן על ה' קדום ישראל באמת: (יז) עלי באר ענו לה. כשחזרו מן המלחמה הנו על הבאר ואמרו שירה במקום שהרה דכתיב באר ענו. לה ענו. לה' בתודה שעל הבאר ענו לה' בתודה

שפתי חכמים

אלהורית עד שעברו ישראל: (וקנ״מ) מקשה ואין להקשות הרי שענן הולך לפניהם ומשפיל הגבוה ומרים הנמוך וא״כ ש״ל לחזור מיד. ואין לתרץ שכבר נסתלק הענן במיתתו של אהרן והלא כבר אמרו בגמרא תענית דף ט' שחזרו בזכות משה. אך מ״מ לא קשיא שהענן הולך לפניהם דרך שלשה ימים ואפשר שבעת עברן עדיין לא עשה השר שליחותו להרוג כל אותן האוכלסין לכך לא השוה אותן אותו ההר: ת אמר מתוך הנחל מפני שהעלייה לעולם ממקום נמוך למקום גבוה ומפני שאין המכוון במלת עלי לעלות רק להעלות האיברים כדי שיראו ישראל הנסים שנעשו להם מ״ה הוסיף מלת והעלי וכו'. אך מפני שעל ידי שהיא עולה היא מעלה כתב עלי במקום העלי: א פי' הפרוה. זאת היא הבאר אשר הפרוה שרים משה ואהרן:

רש״י

(המשל אומר נתת פת לתינוק הודיע לאמו) לאחר שעברו חזרו ההרים למקומם והבאר ירדה לתוך הנחל והעלתה משם דם ההרוגים וזרועות ואיברים ומוליכתן סביב המחנה וישראל ראו ואמרו שירה: (יז) עלי באר. מתוך הנחל והעלי מה שאת מעלה ת ומנין שהבאר הודיעה להם שנאמר ומשם בארה (במ״ר) וכי משם היתה א והלא מתחלת ארבעים שנה היתה עמהם אלא שירדה לפרסם את הנסים וכן (שבת לה) אז ישיר ישראל השירה הזאת נאמרה בסוף ארבעים והבאר נתנה להם מתחלת מ' מה ראה ליכתב כאן אלא הענין הזה נדרש למעלה הימנו: (יח) באר במשענתם. במטה: וממדבר. נתנה

פירוש ע״ט

אין דער מִדְבָּר וָוארוּם גָאט הָט גְזָאגְט וָוער וָועט מוֹדִיעַ זַיין צוּ מַיינֶע קִינְדֶר דִי נִיסִים וָואס אִיךְ הָאבּ דָא מִיט זַייא גְטָאן הָאט גָאט אַזוֹ גְטָאן (עיין רש״י) אַז דִי יִשְׂרָאֵל הָאבְּן דָאס גְזֶעהְן הִיא הַבְּאֵר דָאס אִיז דֶער בְּרוּנֶען אֲשֶׁר אָמַר יְיָ לְמֹשֶׁה וָואס גָאט הָט גְזָאגְט צוּ מֹשֶׁה אֱסֹף אֶת הָעָם וְאֶתְּנָה לָהֶם מַיִם זַאמִיל אַיין דָאס פָאלְק אוּנ אִיךְ וָועל זַיי גֶעבְּן וַואסֶר: (יז) אָז דֶעמְאָלְט אַז דִיא יִשְׂרָאֵל הָאבְּן גְזֶעהְן דֶעם נֵס יָשִׁיר יִשְׂרָאֵל אִיז אוּף גְנַאנְגְן אוּף דֶר דֵעָה פוּן דִי יִשְׂרָאֵל זַייא זָאלְן זִינְגְן אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת דִיא דָאזִיגֶע שִׁירָה עֲלִי בְּאֵר גֵיי אוּף דוּ בְּרוּנְן אוּנ בְּרֶענְג אוּף דִיא טוֹטֶע אֵיבָרִים אוּנ דָם בְּלוּט פוּן דִיא אֱמוֹרִיִים עֱנוּ לָהּ הָאבְּן זַייא גְשְׁרִיעֶן צוּ אִיר: (יח) בְּאֵר דֶעם בְּרוּנְן חֲפָרוּהָ הָאבְּן אוּם גְגְרָאבְּן שָׂרִים הַארְן דָם מֵיינְט מֶען מֹשֶׁה מִיט אַהֲרֹן כָּרוּהָ זַייא הָאבְּן זִיא גְגְרָאבְּן נְדִיבֵי הָעָם דִיא הַארְן פוּן דֶעם פָאלְק. רַשִׁ״י שְׁרֵיבְּט אִיטְלִיכֶר נָשִׂיא הָאט גְנוּמְן זַיין שְׁטֶעקְן אוּנ הָאט אִים גְפִירְט אִיבֶּר דֶר עֶרְד פוּן דֶעם בְּאֵר בִּיז צוּ דֶעם אָרְט וואוּ עֶר הָט גְרוּעֶט אוּנ דוּרְךְ דֶעם סִימָן הָאבְּן זִיךְ דִיא וַואסֶרְן גְצוֹגְן בִּיז צוּ דֶר מַחֲנֶה פוּן זַיין שֵׁבֶט בִּמְחֹקֵק דוּרְךְ מֹשֶׁה רַבֵּינוּ וָואס עֶר וָוערְט אָן

נרופן

יט וּמִמַּתָּנָה נַחֲלִיאֵל וּמִנַּחֲלִיאֵל בָּמוֹת׃ כ וּמִבָּמוֹת הַגַּיְא אֲשֶׁר בִּשְׂדֵה מוֹאָב רֹאשׁ הַפִּסְגָּה וְנִשְׁקָפָה עַל־פְּנֵי הַיְשִׁימֹן׃ פ שביעי
רביעי כשהן מחוברין כא וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל מַלְאָכִים אֶל־סִיחֹן מֶלֶךְ־הָאֱמֹרִי לֵאמֹר

לְהוֹן׃ יט וּמִדְּאִתְיְהִיבַת לְהוֹן נַחֲתָא עִמְּהוֹן לְנַחֲלַיָּא וּמִנַּחֲלַיָּא סָלְקָא עִמְּהוֹן לְרָמָתָא׃ כ וּמֵרָמָתָא לְחֵילַיָּא דִּי בַּחֲקַל מוֹאָב רֵישׁ רָמָתָא וּמִסְתַּכְיָא עַל אַפֵּי בֵּית יְשִׁימוֹן׃ כא וּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל אִזְגַּדִּין לְוָת סִיחוֹן מַלְכָּא דֶּאֱמוֹרָאָה לְמֵימַר

ת״א וממתנה עירובין נד נדרים נה אבות ו. ומנחליאל הנ״ל שם.

בעל הטורים

ואמרו שירה: (כ) ומבמות הגיא. קרי בה במות מגי

רש״י

לה: (יט) וממתנה נחליאל. כתרגומו: (כ) ומבמות הגיא אשר בשדה מואב. כי שם מת משה ב ושם בטלה ג הבאר. ד״א כרוה מידי העם כל נשיא ונשיא כשהיו חונים עושה מקלו ומושך אצל דגלו ומחנהו ומי הבאר נמשכין דרך אותו סימן ובאין לפני חניית כל שבט ושבט: במחקק. על פי משה שנקרא מחוקק שנאמר (דברים לג) כי שם חלקת מחוקק ספון. ולמה לא נזכר משה בשירה ד לפי שלקה על ידי הבאר וכיון שלא נזכר שמו של משה לא נזכר שמו של הקב״ה. משל למלך שהיו מזמנין אותו לסעודה אמר אם אוהבי שם אני שם ואם לאו איני הולך: ראש הפסגה. כתרגומו ריש רמתא: פסגה. לשון גובה וכן (תהלים מח) פסגו ארמנותיה הגביהו ארמנותיה: ונשקפה. אותה הפסגה ה על פני המקום ששמו ישימון והוא ל׳ מדבר שהוא שמם. ד״א ונשקפה הבאר ו על פני הישימון שנגנזה בימה של טבריא והעומד על הישימון מביט ורואה כמין כברה בים והוא הבאר. כך דרש רבי תנחומא: (כא) וישלח ישראל מלאכים. ובמקום אחר תולה השליחות במשה שנאמר (דברים ב) ואשלח מלאכים ממדבר קדמות וכן (במדבר כ) וישלח משה מלאכים מקדש אל מלך אדום וביפתח הוא אומר (שופטים יא) וישלח ישראל מלאכים אל מלך אדום וגו׳ הכתובים הללו צריכים זה לזה. זה נועל וזה פותח שמשה הוא ישראל וישראל הם משה לומר לך שנשיא הדור הוא ככל הדור כי הנשיא הוא הכל:

שפתי חכמים

שנאמר וממדבר מתנה שנתנה להם מעת בואם למדבר: ב פירוש שאגב שהוזכר כאן וממתנה נחליאל זכר גם כן שנתגלגל עוד הבאר הבמות ומבמות לגיא אע״פ שעדיין לא היו המסעות שאגב שנזכר הבאר פה ספר כל ענינים ומפני שנראה שלא בא עתה יותר נתן טעם בזה ואמר שם מת משה ובטלה. הרא״ם: ג וא״ת ובלא המתה מרים פסק הבאר כדלעיל. וי״ל דחזר להם בזכותו של משה ומשמת משה פסק: ד וא״ת לעיל ה״ל לאקשויי מיד שמתחיל השירה אז ישיר ישראל למה לא מזכיר ג״כ משה. וי״ל דה״א לפי שחטא בבאר כדכתיב לעיל שהכה על הסלע מ״ה לא רצה להזכיר אותו בשירה זו שקאי על הבאר כדפירש״י בסמוך. אבל השתא דפירש במחוקק דהיינו משה למה לא הזכירו בשירה בהדיא: ה דא״ל דקאי על הגיא דגיא לשון זכר ונשקפה לשון נקבה: ו שהבאר לשון נקבה. והוצרך לטעם של ד״א דלטעם ראשון קשה דהא כל הפרשה כולה איירי בבאר ואיך מפרש ונשקפה על הפסגה לכן פי׳ ד״א ולפי ד״א קשה הל״ל ונשקף

פירוש ע״ט

גרובן מְחוֹקֵק בְּמִשְׁעֲנוֹתָם מיט זייערע שטעקין וּמִמִּדְבָּר מַתָּנָה און פון דער מדבר אן איז דר ברונן געגעבן געווארן פר אמתנה: (יט) וּמִמַּתָּנָה און פון דר צייט אן אז דער באר איז געגעבן געווארן פר אמתנה נַחֲלִיאֵל איז ער מיט דיא ישראל גנידערט אין טאל וּמִנַּחֲלִיאֵל און פון דעם טאל בָּמוֹת איז ער מיט זייא גגאנגן אויף דיא הייך: (כ) וּמִבָּמוֹת און פון די הייך הַגַּיְא איז ער מיט זייא גגאנגן אין טאל אֲשֶׁר בִּשְׂדֵה מוֹאָב יוֹם דער טאל איז אין פעלד פון מואב רֹאשׁ הַפִּסְגָּה דאס איז ביא דעם הוכן בארג וְנִשְׁקָפָה און זיא ווערט גלוגט כלומר פון דר הייך קאן מען קוקן עַל פְּנֵי הַיְשִׁימֹן אנטקעגן דער וויסטעניי דם איז די מדבר אדר וְנִשְׁקָפָה עַל פְּנֵי הַיְשִׁימֹן איז דער פשט פון דער מדבר זעהט מען אן דעם הוכן בארג: (כא) וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל מַלְאָכִים און דיא ישראל האבן גשיקט שלוחים אֶל סִיחוֹן צו סיחון מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי דער

לֵאמֹר׃ כב אֶעְבְּרָה בְאַרְצֶךָ לֹא
נִטֶּה בְּשָׂדֶה וּבְכֶרֶם לֹא נִשְׁתֶּה מֵי
בְאֵר בְּדֶרֶךְ הַמֶּלֶךְ נֵלֵךְ עַד אֲשֶׁר־
נַעֲבֹר גְּבֻלֶךָ׃ כג וְלֹא־נָתַן סִיחֹן
אֶת־יִשְׂרָאֵל עֲבֹר בִּגְבֻלוֹ וַיֶּאֱסֹף
סִיחֹן אֶת־כָּל־עַמּוֹ וַיֵּצֵא לִקְרַאת
יִשְׂרָאֵל הַמִּדְבָּרָה וַיָּבֹא יָהְצָה
וילחם

לְמֵימַר׃ כב אֶעְבַּר
בְּאַרְעָךְ לָא נִסְטֵי
בַּחֲקַל וּבִכְרַם לָא
נִשְׁתֵּי מֵי גוֹב בְּאֹרַח
מַלְכָּא נֵיזֵיל עַד דִּי
נִעְבַּר תְּחוּמָךְ׃ כג וְלָא
שְׁבַק סִיחוֹן יָת יִשְׂרָאֵל
לְמֶעְבַּר בִּתְחוּמֵהּ
וּכְנַשׁ סִיחוֹן יָת כָּל
עַמֵּהּ וּנְפַק לִקְדָמוּת
יִשְׂרָאֵל לְמַדְבְּרָא
וַאֲתָא לְיָהַץ וְאַגִּיחַ
קרבא

בעל הטורים

פרש"י ויקבור אותו בגיא: (כב) אעברה בארצך. ולא אמר נא כדרך שאמר באדום שלא רצה לפייסו כל כך ולא שלח לו אלא כדי לפתוח לו בשלום ועל כן לא השיב לו תשובה כמו שעשה מלך אדום אלא מיד יצא לקראתו למלחמה:

שפתי חכמים

מן סיחון מאי על שני לכן פירש טעם ראשון: ז כלומר אע"פ שלא נצטוו על זה אעפ"כ בקשו מהם זה מפני שאינו אלא דרך ערא' בעלמא ואינו דומה לאותו שאמר הכתוב בערים הקרובות. הרא"ם: ח דאל"כ והא לא בקשו מהם אלא לעבור דרך ארצם ולא נתן סיחון את ישראל לעבור למה יצאו עוד להלחם כנגדם: ט דק"ל למה יצאו לקראתם ונלחם עמם ושלא אין לו לירא שהרי עיר חשבון אפי' מלא יתושין וכו' וכן אם היה סיחון לבדו בכפר וכו' ועוד כתיב ויאסוף את כל עמו דמשמע כל העם אשר בארצו ואין זה דרך ארץ שדרכם שמניחין גם אנשי חיילות בערים לשמור העיר אם

רש"י

(כב) אעברה בארצך. אע"פ שלא נצטוו לפתוח ז להם בשלום בקשו מהם שלום: (כג) ולא נתן סיחון וגו'. לפי שכל מלכי כנען היו מעלין לו מס ח שהיה שומרם שלא יעברו עליהם גייסות כיון שאמרו לו ישראל אעברה בארצך אמר להם כל עצמי איני יושב כאן אלא לשמרם מפניכם ואתם אומרים כך: ויצא לקראת ישראל. אילו היתה חשבון מלאה יתושין אין כל בריה יכולה לכבשה ואם היה סיחון בכפר חלש אין כל אדם יכול לכבשו וכ"ש שהיה בחשבון אמר הקב"ה מה אני מטריח ט על בני כל זאת לצור על כל עיר ועיר נתן בלב כל אנשי המלחמה לצאת מן העיירות ונתקבצו כולם למקום אחד ושם נפלו

פירוש ע"ט

מלך פון אמורי לאמר מען זאל אים אזו זאגן (עיין רש"י)׃ (כב) אֶעְבְּרָה בְאַרְצֶךָ איך וועל איבער פארן אין דיין לאנד לֹא נִטֶּה מיר וועלן זיך ניט נייגן בְּשָׂדֶה אין פעלד וּבְכֶרֶם אונ אין וויין גארטן לֹא נִשְׁתֶּה מיר וועלן ניט טרינקן מֵי בְאֵר דאס וואסער פון ברונן בְּדֶרֶךְ הַמֶּלֶךְ נֵלֵךְ מיט דם מלכות וועג וועלן מיר גיין עַד אֲשֶׁר נַעֲבוֹר גְבוּלֶךָ ביז מיר וועלן איבער פארן דיין גבול. רש"י שרייבט חאטשע דיא ישראל זענן ניט גבאטן גווארן זיי זאלן מיט אים אן הייבן מיט שלום האבן זייא פארט אן גהובן מיט אים מיט שלום׃ (כג) וְלֹא נָתַן סִיחוֹן אֶת יִשְׂרָאֵל אונ סיחון האט ניט גוואלט לאזן דיא ישראל עֲבוֹר בִּגְבוּלוֹ זייא זאלן איבער פארן דורך זיין גבול. רש"י

שרייבט אלע מלכים פון כנען האבן צו סיחון מס גגעבן פר דם וואס ער האט זייא אפ גהיט עס זאל קיין חיל ניט קומן מיט זיי מלחמה האלטן ווארום דם לאנד פון סיחון איז גוועזן אויף דער גרעניץ פון דם לאנד כנען אונ אז דיא ישראל האבן אים גזאגט לאמיר איבער פארן דורך דיין לאנד האט ער זיי גענטפערט איך זיץ דאך דא פון דעסט וועגן איך זאל זייא אפ היטן פון אייך אונ איר זאגט איך זאל אייך לאזן גיין דורך מיין לאנד וַיֶּאֱסֹף סִיחוֹן אֶת כָּל עַמּוֹ אונ סיחון האט איין גזאמלט זיין פאלק וַיֵּצֵא לִקְרַאת יִשְׂרָאֵל הַמִּדְבָּרָה אונ איז ארוס גגאנגן אנטקעגן דיא ישראל צו דער מדבר וַיָּבֹא יָהְצָה אונ ער איז גקומן צו דעם ארט
וואס

וילחם בישראל: כד ויכהו ישראל
לפי־חרב ויירש את־ארצו מארנן
עד־יבק עד־בני עמון כי עז גבול
בני עמון: כה ויקח ישראל את
כל־הערים האלה וישב ישראל
בכל־ערי האמרי בחשבון ובכל־
בנתיה: כו כי חשבון עיר סיחן
מלך האמרי הוא והוא נלחם
במלך מואב הראשון ויקח את־
כל

קרבא בישראל:
כד ומחהי ישראל
לפתגם דחרב וירית ית
ארעה מארנונא עד
יבקא עד בני עמון
ארי תקיף תחומא
דבני עמון: כה וכבש
ישראל ית כל קרויא
האלין ויתיב ישראל
בכל קרוי אמוראה
בחשבון ובכל
כפרנהא: כו ארי
חשבון קרתא דסיחון
מלכא דאמוראה היא
והוא אגח קרבא
במלכא דמואב

ת"א כי חשבון עיר סיחון תולין ב. ויקח את כל ארצו מידו מליאת ח.

רש"י

ומשם הלכו ישראל אל הפרים ואין עומד לנגדם כי אין שם אלא נשים וטף: (כד) כי עז. ומהו חזקו התראתו של הקב"ה שאמר להם (דברים ב) אל תצורם וגו': (כה) בנתיה. כפרים הסמוכים לה: (כו) והוא נלחם. למה הוצרך לכתוב לפי שנאמר (שם) אל תצר את מואב וחשבון משל מואב היתה

פירוש ע"ט

חאס וועדט אן גרופן יהץ וילחם בישראל אונ ער האט מלחמה גהאלטן מיט דיא ישראל. רש"י שרייבט הקדוש ברוך הוא הט גזאגט וואס זאל איך ממריח זיין מיינע קינדר זייא זאלן איטליכע שטאט באזונדר מוזן בלעגערין דרום האט גאט גגעבן אין דר מחשבה פון די מלחמה לייט פון איטליכער שטאט אז זיי זאלן ארוס גיין פון די שטאט מלחמה האלטן האבן זייא זיך אלע איין גזאמלט אין איין ארט צו מלחמה האלטן מיט דיא ישראל אונ דארטן האבן זייא אלע איין מפלה גהאט אונ דיא ישראל זענן שון פון דארטן גגאנגן פון איין שטאט אין דר אנדרער אונ קיינר הט זיך אנקעגן זייא ניט גשטעלט וואדום עס איז דארטן ניט גוועזן קיין שום מענטש פון דיא אנשי המלחמה נאר ווייבר אונ קינדר: (כד) ויכהו ישראל אונ דיא ישראל האבן אים גשלאגן לפי חרב מיט די שארף פון דר שווערד ויירש את ארצו מארנון עד יבוק עד בני עמון אונ ער הט גירשת זיין לאנד פון ארנון ביז יבק ביז דם לאנד פון די קינדר פון עמון כי עז גבול בני עמון וואדום עס איז שטארק גוועזן דר גבול פון די בני עמון. רש"י שרייבט וואס איז דיא שטארקייט וואדום גאט האט אן גזאגט אז מען זאל מיט זייא קיין מלחמה ניט האלטן: (כה) ויקח ישראל אונ די ישראל האבן אוועק גנומען את כל הערים האלה אלע דיא דאזיגע שטעט וישב ישראל אונ דם פאלק ישראל הט זיך באזעצט בכל ערי האמורי אין אלע שטעט פון אמורי בחשבון אין דר שטאט חשבון ובכל בנותיה אונ אין אלע אירע דערפר: (כו) די חשבון עיר סיחון מלך האמורי הוא וואדום חשבון איז די שטאט וואס גיהער צו סיחון מלך האמורי והוא נלחם במלך מואב הראשון אונ דער סיחון הט מלחמה גהאלטין מיט דעם ערשטין מלך פון מואב ויקח את כל ארצו מידו אונ ער הט אוועק

גנומן

כָּל־אַרְצוֹ מִיָּדוֹ עַד־אַרְנֹן׃ כז עַל־כֵּן יֹאמְרוּ הַמֹּשְׁלִים בֹּאוּ חֶשְׁבּוֹן תִּבָּנֶה וְתִכּוֹנֵן עִיר סִיחוֹן׃ כח כִּי־אֵשׁ יָצְאָה מֵחֶשְׁבּוֹן לֶהָבָה מִקִּרְיַת סִיחֹן אָכְלָה עָר מוֹאָב בַּעֲלֵי בָּמוֹת אַרְנֹן׃ כט אוֹי־לְךָ מוֹאָב

אבדת

ת"א על כן יאמרו המשלים. בתרא עח פ' המוכר פירות ר' בלק.

קַדְמָאָה וּנְסִיב יָת כָּל אַרְעֵהּ מִידֵהּ עַד אַרְנוֹן׃ כז עַל כֵּן יֵימְרוּן מְתַלַיָא עוּלוּ לְחֶשְׁבּוֹן תִּתְבְּנֵי וְתִשְׁתַּכְלַל קַרְתָּא דְסִיחוֹן׃ כח אֲרֵי קִידוּם תַּקִּיף כְּאֶשָּׁא נְפַקַת מֵחֶשְׁבּוֹן עָבְדֵי קְרָבָא כְּשַׁלְהוֹבִיתָא מִקַּרְתָּא דְסִיחוֹן קְטִילוּ עַמָּא דִשְׁרוֹ בִּלְחַיַת מוֹאָב כֻּמְרַיָא דְפָלְחִין בֵּית דַּחֲלָא רָמְתָא דְאַרְנוֹן׃ כט וַי לְכוֹן מוֹאָבָאֵי אֲבַדְתּוּן עַמָּא

דפלחין

פירוש רשב"ם

שמות מקומות של נסיעה וחנייה: (כז) על כן יאמרו המשלים. על מלחמות סיחון ועוג נתנבאו תחילה. מושלים מושלי נבואה כגון בלעם וחביריו: (כח) ער מואב. עיר מלוכה של מואב נקראת ער:

בעל הטורים

(כז) על כן יאמרו המושלים. בגימטריא אלו הם המושלים

שפתי חכמים

יבא הכתוב ל"ש אמר הקב"ה וכו': י תבנה ותכונן שם החשבון הנזכר למעלה ול"א לעיר סיחון שמאחר שכבש אותה הכם כבר מה צריך לומר תבנה ותכונן אלא הכי קאמרו המושלים בואו סיחון ועמו לעיר חשבון כי תוכלו לה לפי שמתחלה כשנבניה וכוננה עיר סיחון בשם סיחון נבנית כלו' שמאז נגזר עליה להיות עיר סיחון ויהיה תבנה ותכונן עתיד במקום עבר: ב לא קודם זה דא"כ כי אש באה בחשבון מיבעי ליה: ל אמר זה שלא תחשוב שפירוש ער כמו עיר והוא על משקל דם שהרבים ממנו דמים וכן ער הרבים ממנו עירים ויהיה ער שם המין בעבור כל העיירות שלו לא יתכן זה שהרי מדין נשארו למואב עיירות רבות שהוא מולך עליהם וגם לא בעבור עיר אחת שלו דא"כ היה לו להזכירו איזה עיר כמנהג הכתוב בכל מקום כי לא בא לסתום אלא לפרש ובבירא ראיה מהתרגום שתרגם ולחיית ולא תרגמו קרתא: מ כתב הרא"ם ז"ל שכיון בזה אעפ"י ששם העיר ספרעי לא יסמך וכיון שער שם פרטי של מדינה היא ואיך הוא סמוך

רש"י

כתב לנו שסיחון לקחה מהם ועל ידו טהרה לישראל: מידו. מרשותו: (כז) על כן. על אותה מלחמה שנלחם סיחון במואב: יאמרו המשלים. בלעם שנאמר בו (במדבר כג) וישא משלו: המשלים. בלעם ובעור והם אמרו: באו חשבון. שלא היה סיחון יכול לכבשה והלך ושכר את בלעם לקללו וזהו שאמר לו בלק (שם כב) כי ידעתי את אשר תברך מבורך וגו': תבנה ותכונן. חשבון בשם סיחון י להיות עירו: (כח) כי אש יצאה מחשבון. משכבשה ב סיחון: אכלה ער מואב. שם אותה המדינה ל קרוי ער בלשון עברי ולחיית בלשון ארמי: ער מואב. ער מ של מואב: (כט) אוי לך מואב.

פירוש ע"ט

גנומן נאר זיין לאנד ביז ארנון אונ די ישראל האבן עס אוועק גנומן פון סיחון: (כז) עַל כֵּן דרום אזו יֹאמְרוּ הַמּוֹשְׁלִים האבן גזאגט דיא ביישפילר דס איז בלעם אונ בעור האבן זייא גזאגט אויף דער מלחמה וואס סיחון הט גהאט מיט דעם מלך מואב ווארום סיחון האט ניט גקענט איין נעמן דאס לאנד הט ער גדונגן דעם בלעם ער זאל דעם מלך מואב שעלטן כדי ער זאל קענן דס לאנד אפ נעמן האבן זייא גזאגט בואו חשבון קומט צו חֶשְׁבּוֹן תִּבָּנֶה זייא זאל גבויעט ווערן וְתִכּוֹנֵן אונ זיא זאל אן גברייט ווערן. עִיר סִיחוֹן די שטאט סיחון כלומר דיא שטאט זאל גרופן ווערן אויף דעם נאמן פון סיחון: (כח) כִּי אֵשׁ יָצְאָה מֵחֶשְׁבּוֹן ווארום אפייאר איז ארוס גגאנגען פון חשבון נאך דם אז סיחון הט זיא איין גנומן לֶהָבָה אפלאם איז ארוס גגאנגען מִקִּרְיַת סִיחוֹן פון דר שטאט פון סיחון אָכְלָה זיא הט פר ברענט עָר מוֹאָב דיא מדינה וואס איז אן גרופן ער וואס ער גהער צו מואב בַּעֲלֵי בָּמוֹת אַרְנוֹן אונ די מאנן פון די הייך פון ארנון: (כט) אוֹי לְךָ מוֹאָב וויי איז צו דיר מואב אָבַדְתָּ דו האסט פר לארן

עם

אבדת עם־כמוש נתן בניו פליטם
ובנתיו בשבית למלך אמרי
סיחון : ל ונירם אבד חשבון עד־
דיבן ונשים עד־נפח אשר נקוד על ר
עד־מידבא : לא וישב ישראל
בארץ האמרי : לב וישלח משה
לרגל את־יעזר וילכדו בנתיה
ויירש ויורש ק את־האמרי אשר־שם :

ויפנו

אונקלוס

...פלחין לכמוש מסר
...נוהי צירין ובנתיה
...שביא למלכא
אמוראה סיחון :
ל ומלכו פסקת
חשבון עדא שלטן
דיבון וצדיאו עד
...נח דסמיך עד
...מידבא : לא ויתיב
...ישראל בארע
...אמוראה : לב ושלח
...משה לאללא ית יעזר
...כבשו כפרנהא ותריך
...ית אמוראה די תמן :

ואתפניאו

ת״א כי אש יצאה מחשבון בתרא שם . ונירם אבד חשבון שם .

בעל הטורים

...להם : (ל) אשר עד מידבא . רי״ש נקודה ונשאר אש כי ...ריסה באש וניטל ראש שלה : (לב) ויורש . כתיב ויירש שלא הוצרכו להוריסה אלא ברחו מעצמם :

פירוש רשב״ם

(ל) ונירם . ונשליך אותם ממקומם . ונחרם אותם . כמו מן נטה יאמר נטנו יאמר מן ירה ניר . ונידם כמו ונרם . וכן יבדלני מן יבדלנו להוציאנו כמו להוציאנו : ונשים .

רש״י

...קללו את מואב נ שימסרו בידו : כמוש . שם אלהי מואב : נתן . הנותן את בניו של מואב : פליטם . ניסים ופליטים מחרב ואת בנותיו בשבית וגו׳ : (ל) ונירם אבד . מלכות שלהם : אבד חשבון עד דיבן . מלכות ועול שהיה למואב בחשבון אבד משם וכן עד דיבון ם תרגום של סר עד כלומר סר ניר מדיבון ניר לשון מלכות ועול וממשלת איש כמו (מלכים א יא) למען היות ניר לדוד עבדי : ונשים ...ין דנופה לשון שממה כך יאמרו המושלים ונשים אותם : עד נפח . השימונים עד נפח : (לב) וישלח משה לרגל את יעזר . המרגלים לכדוה ע אמרו לא נעשה כראשונים בטוחים אנו בכח תפלתו של משה

שפתי חכמים

ומכח זה הוכרח לדחוק ולפרש ער מלשון עיר ולא הדחוק לפרש ער מלשון עיר כי יותר נכון לפרש שהעיר שהרעי הוא סמוך אף שהוא שלא כמנהג מלפרשו מלשון עיר מפני הטענות שנופלות עליו עכ״ל : נ פירוש שמקרא זה דבוק עם תבנה ותכונן כלומר מאחר שנבנית העיר לסיחון א״כ היה בשכרת שהוסף לשפכר ביד סיחון : ם רש״י מפרש עד לשון סר כלומר סר ניר מדיבון דליכא לפרש אבד חשבון עד דיבון הוא כמשמעו שאבד כל אותו יבוא שמחשבון עד דיבון דאם כן נאמר ונירם שפירושו מלכות שלהם בלתי נקשר לא לפניו ולא לאחריו אבל לפי מה שפירש רש״י ז״ל הוא כאלו כתיב ונירם שבחשבון אבד נירם שבדיבון סר : ע מדכתיב וילכדו בנותיה וילכדו לשון רבים ולא כתיב וילכוד לשון יחיד כדכתיב דכתיב ויורש לשון יחיד אלא המרגלים לכדו את בנותיה :

פירוש ע״ט

...ם כמוש דם פאלק וואס דינט צו דר ע״ג וואס הייסט כמוש נתן ער האט איבר גיענפערט ...ניו זיינע זין פליטם זאלן אנטלופן אונ אנטרינן פון דער שווערד ובנותיו אונ זיינע טעכטער אלן גיין בשבית אין דר שביה למלך אמורי סיחון ...נו דם מלך פון אמורי וואס ער הייסט סיחון : (ל) ונירם אונ דיא מלוכה פון מואב אבד איז ...פאר לארן גווארין פון חשבון עד עס איז ...נווארין אפ גטאן די מלוכה פון דיבון ונשים ...ש דיא מושלים זאגן מיר האבן זייא פר

ווּיסט עד נופח ביז דם ארט וואס הייסט נופח אשר עד מידבא וואס איז ביי מידבא : (לא) וישב ישראל אונ די ישראל האבן זיך באזעצט אין דם לאנד פון אמורי : (לג) וישלח אונ ער הט גשיקט משה לרגל את יעזר מען זאל אום שפעהן דיא שטאט יעזר וילכדו בנותיה האבן די מרגלים אליין באצוואנגן אירע דערפער. רש״י שרייבט זיי האבן גזאגט מיר וועלן ניט טאן אזו וויא דיא ערשטע מרגלים דען מיר פר זיכערין זיך אז די תפלה פון משה וועט אונז

בייא

לג וַיִּפְנוּ וַיַּעֲלוּ דֶּרֶךְ הַבָּשָׁן וַיֵּצֵא עוֹג
מֶלֶךְ־הַבָּשָׁן לִקְרָאתָם הוּא וְכָל־
עַמּוֹ לַמִּלְחָמָה אֶדְרֶעִי׃ מפטיר
לד וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה אַל־
תִּירָא אֹתוֹ כִּי בְיָדְךָ נָתַתִּי אֹתוֹ
וְאֶת־כָּל־עַמּוֹ וְאֶת־אַרְצוֹ וְעָשִׂיתָ
לּוֹ כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתָ לְסִיחֹן מֶלֶךְ
הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּחֶשְׁבּוֹן׃
לה וַיַּכּוּ אֹתוֹ וְאֶת־בָּנָיו וְאֶת־כָּל־
עַמּוֹ עַד־בִּלְתִּי הִשְׁאִיר־לוֹ שָׂרִיד
וַיִּירְשׁוּ אֶת־אַרְצוֹ׃ כב א וַיִּסְעוּ בְּנֵי
ישראל

לג וְאִתְפְּנִיאוּ וּסְלִיקוּ לְאֹרַח מַתְנָן וּנְפַק עוֹג מַלְכָּא דְמַתְנָן לְקַדָּמוּתְהוֹן הוּא וְכָל עַמֵּהּ לְאַגָּחָא קְרָבָא לְאֶדְרֶעִי׃ לד וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה לָא תִדְחַל מִנֵּהּ אֲרֵי בִידָךְ מְסָרִית יָתֵהּ וְיָת כָּל עַמֵּהּ וְיָת אַרְעֵהּ וְתַעְבֵּד לֵהּ כְּמָא דִי עֲבַדְתְּ לְסִיחוֹן מַלְכָּא דֶאֱמוֹרָאָה דִּי יָתֵיב בְּחֶשְׁבּוֹן׃ לה וּמְחוֹ יָתֵהּ וְיָת בְּנוֹהִי וְיָת כָּל עַמֵּהּ עַד דְּלָא אִשְׁתְּאַר לֵהּ מְשֵׁיזֵיב וִירִיתוּ יָת אַרְעֵהּ׃ א וּנְטָלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
ושרו

ת״א ויאמר ה׳ אל משה אל תירא נדה סא:

פירוש רשב״ם

ונפעל וכן ונירם. ואילו היה מפורש כתרגום היה לו לינקד ונירם

רש״י

להלחם: (לד) אל תירא אותו. (נדה סא) שהיה משה ירא להלחם שמא תעמוד לו זכותו של אברהם שנאמר (בראשית יד) ויבא הפליט הוא עוג שפלט מן הרפאים שהכו כדרלעומר וחביריו בעשתרות קרנים שנאמר (דברים ג) רק עוג מלך הבשן נשאר מיתר הרפאים: (לה) ויכו אותו. משה הכנו כדאיתא

שפתי חכמים

ם דאל״כ מה משתנה עוג מסיחון דגבי סיחון לא אמר הקב״ה אל תירא אותו. וא״ת ושלא לא נתכוון רק לרעה שיהרג אברהם וישא את שרה כמו שפירש״י בפ׳ לך לך בפ׳ ויבא הפליט וגו׳. וי״ל מ״מ כיון שזכות הצלה באה על ידו שניצל לוט היה משה ירא שמא תעמוד לו אותו זכות אע״פ שנתכוון לרעה כדאמרינן בזכות הקרבנות שהקריב בלק

פירוש ע״ט

בײַ שטײַן מיר זאָלן מיט זײ מלחמה האַלטן אונ מיר זאָלן זײ בײַ קומן: (לג) ויפנו אונ זײא האָבן זיך געקערט ויעלו אונ זײ זענן אויף געגאַנגען אויף דעם וועג פון בשן ויצא אונ ער איז אַרױס געגאַנגען עוג דר מלך פון בשן אַקעגן זײא הוא ער וכל עמו גאָר זײַן פאָלק מלחמה צו האַלטן צו דעם אָרט וואָס הייסט אדרעי: (לד) ויאמר אונ גאָט האָט געזאָגט צו משה אל תירא אותו זאָלסט דיך ניט פאַרכטן פאַר אים כי בידך נתתי אותו וואָרום איך וועל אים איבער

פירוש ע״ט

ענטפערן אין דײַן האַנט ואת כל עמו אונ גאָר זײַן פאָלק ואת ארצו אונ זײַן לאַנד ועשית לו אונ דו זאָלסט טאָן צו אים אַזױ ווי דו האָסט געטאָן צו סיחון דער מלך פון אמורי אשר יושב וואָס ער איז געזעסן אין חשבון: (לה) ויכו אונ זײא האָבן געשלאָגן אותו אים ואת בניו אונ זײַנע זין ואת כל עמו אונ גאָר זײַן פאָלק עד ביז בלתי השאיר לו שריד זײ האָבן פון אים ניט איבער געלאָזן קײן איבער בלײַבונג ויירשו את ארצו אונ זײ האָבן גערשת זײַן לאַנד: (א) ויסעו בני ישראל

וּשְׁרוֹ בְּמֵישְׁרַיָּא דְמוֹאָב מֵעִבְרָא לְיַרְדְּנָא דִירֵחוֹ : ססס

וַיַּחֲנוּ בְּעַרְבוֹת מוֹאָב מֵעֵבֶר לְיַרְדֵּן יְרֵחוֹ : ססס

פ"ז למידבא סי' ימואל סימן עזי סי'. ומפטירין ויפתח הגלעדי בשופטים בסי' י"א :

פירוש רשב"ם

י"ז חסף : (א) מעבר לירדן ירחו. כלומר כנגד ירדן כנגד יריחו. לא למטה בירדן ולא למעלה מיושבי ארץ ישראל. ראוי לכתוב מעבר לירדן לאחר שעברו את הירדן שלהם קרוי ערבות מואב עבר לירדן :

רש"י

בברכות (דף סא) בהרואה עקר טורא בר תלתא פרסי וכו' : חסלת פרשת חקת

שפתי חכמים

זהו ואלה ממנו רוח אע"פ שנתכוין לרעה סוף וסקינה לכבוד הקב"ה : חסלת פרשת חקת

פירוש ע"ט

האָבּן די קִינְדֶר פוּן יִשְׂרָאֵל גִיצוֹגְן וַיַּחֲנוּ אוּנ זייא הָאבּן גְרוּט אִין עַרְבוֹת מוֹאָב מֵעֵבֶר לְיַרְדֵּן יְרֵחוֹ פוּן דֶער זַייט פוּן דֶם יַרְדֵּן וָוס דֶר יַרְדֵּן גֵייט בַּייא יְרֵחוֹ :

הפטרת חקת

בשופטים סימן יא

וְיִפְתָּח הַגִּלְעָדִי הָיָה גִּבּוֹר חַיִל וְהוּא בֶּן־אִשָּׁה זוֹנָה וַיּוֹלֶד גִּלְעָד אֶת־יִפְתָּח : וַתֵּלֶד אֵשֶׁת־גִּלְעָד לוֹ בָּנִים וַיִּגְדְּלוּ בְנֵי־הָאִשָּׁה וַיְגָרְשׁוּ אֶת־יִפְתָּח וַיֹּאמְרוּ לוֹ לֹא־תִנְחַל בְּבֵית־אָבִינוּ כִּי בֶּן־אִשָּׁה אַחֶרֶת אָתָּה : וַיִּבְרַח יִפְתָּח מִפְּנֵי אֶחָיו וַיֵּשֶׁב בְּאֶרֶץ טוֹב וַיִּתְלַקְּטוּ אֶל־יִפְתָּח אֲנָשִׁים רֵיקִים וַיֵּצְאוּ עִמּוֹ : וַיְהִי מִיָּמִים וַיִּלָּחֲמוּ בְנֵי־עַמּוֹן עִם־יִשְׂרָאֵל : וַיְהִי כַּאֲשֶׁר־נִלְחֲמוּ בְנֵי־עַמּוֹן עִם־יִשְׂרָאֵל וַיֵּלְכוּ זִקְנֵי גִלְעָד לָקַחַת אֶת־יִפְתָּח מֵאֶרֶץ טוֹב : וַיֹּאמְרוּ לְיִפְתָּח לְכָה וְהָיִיתָה לָּנוּ לְקָצִין וְנִלָּחֲמָה בִּבְנֵי

פירוש ע"ט

וְיִפְתָּח הַגִּלְעָדִי אוּנ אֵיינֶר הָאט גְהֵייסְן יִפְתָּח אוּנ עֶר אִיז גִוֶועְן פוּן דֶער שְׁטָאט גִלְעָד הָיָה גִבּוֹר חַיִל עֶר אִיז גִוֶועְן אַשְׁטַארְקֶר הֶעלְד וְהוּא בֶּן אִשָּׁה זוֹנָה אוּנ עֶר אִיז גִוֶועְן אֵיין זוּן פוּן אֵיין אִשָּׁה זוֹנָה כְּלוֹמֶר זַיין פָאטֶר הָט אִים גְהַאט פוּן אַזוּ אַוַוייבּ וָוס עֶר הָט זִיא גְנוּמֶען אָן קִידוּשִׁין אוּנ אָן כְּתוּבָּה וַיּוֹלֶד גִלְעָד אֶת יִפְתָּח הָט גִלְעָד גִיווּנְן דֶעם יִפְתָּח : וַתֵּלֶד אֵשֶׁת גִלְעָד לוֹ בָּנִים אוּנ דֶם רֶעכְטֶע וַוייבּ הָאט גְהַאט גִיווּנֶן קִינְדֶר צוּא גִלְעָד וַיִּגְדְּלוּ בְּנֵי הָאִשָּׁה וַיְגָרְשׁוּ אֶת יִפְתָּח אוּנ זַיי זֶענֶן דֶער וַואקְסְן גְוָוארְן דִיא קִינְדֶר פוּן דֶעם רֶעכְט וַוייבּ הָאבְּן זַייא פַּר טְרִיבְּן דֶעם יִפְתָּח וַיֹּאמְרוּ לוֹ לֹא תִנְחַל בְּבֵית אָבִינוּ כִּי בֶּן אִשָּׁה אַחֶרֶת אָתָּה אוּנ זַיי הָאבְּן צוּא אִים גְזָאגְט דוּא זָאלְסְט נִיט יַרְשִׁינְן אִין אוּנְזֶער פָאטֶרְס הוֹז וָוארוּם דוּ בִּיסְט אַזוּן פוּן אַנֶגְדֶר וַוייבּ : וַיִּבְרַח יִפְתָּח מִפְּנֵי אֶחָיו אוּנ יִפְתָּח אִיז אַנְטְלָאפְן גְוָוארְן פַאר זַיינֶע בְּרִידֶר וַיֵּשֶׁב בְּאֶרֶץ טוֹב אוּנ הָאט זִיךְ בַּזֶעצְט אִין דֶעם לַאנְד וָוס מֶען הָט אָן גְרוּפְן טוֹב וַיִּתְלַקְּטוּ אֶל יִפְתָּח אֲנָשִׁים רֵיקִים וַיֵּצְאוּ עִמּוֹ אוּנ זַייא הָאבְּן זִיךְ צוּא נוֹיף גְקְלִיבְּן צוּא יִפְתָּח לֶערֶע מֶענְטְשְׁן אוּנ זַייא זֶענֶן אַרוֹס גְגַאנְגֶן מִיט אִים : וַיְהִי מִיָּמִים וַיִּלָּחֲמוּ בְּנֵי עַמּוֹן עִם יִשְׂרָאֵל אוּנ עֶס אִיז גְוֶועְן אִין עֶטְלִיכֶע צַייטְן הָאבְּן דִיא קִינְדֶר פוּן עַמּוֹן מִלְחָמָה גְהַאלְטְן מִיט דִי יִשְׂרָאֵל : וַיְהִי כַּאֲשֶׁר נִלְחֲמוּ בְּנֵי עַמּוֹן עִם יִשְׂרָאֵל אוּנ עֶס אִיז גְוֶועְן אַז דִיא בְּנֵי עַמּוֹן הָאבְּן מִלְחָמָה גְהַאלְטְן מִיט דִי יִשְׂרָאֵל וַיֵּלְכוּ זִקְנֵי גִלְעָד לָקַחַת אֶת יִפְתָּח מֵאֶרֶץ טוֹב זֶענֶן גְגַאנְגֶן דִי עֶלְצְטֶע פוּן גִלְעָד צוּ נֶעמְן יִפְתָּח פוּן דֶעם לַאנְד טוֹב : וַיֹּאמְרוּ לְיִפְתָּח לְכָה וְהָיִיתָה לָּנוּ לְקָצִין אוּנ זַיי הָאבְּן גְזָאגְט דִי עֶלְצְטֶע פוּן גִלְעָד צוּ יִפְתָּח גֵייא אוּנ דוּ וֶועסְט זַיין צוּא אוּנְז פַר אַהַאר וְנִלָּחֲמָה בִּבְנֵי עַמּוֹן אוּנ מִיר וֶועלְן

מלחמה

עַמּוֹן׃ וַיֹּאמֶר יִפְתָּח לְזִקְנֵי גִלְעָד הֲלֹא אַתֶּם שְׂנֵאתֶם אוֹתִי וַתְּגָרְשׁוּנִי מִבֵּית אָבִי
וּמַדּוּעַ בָּאתֶם אֵלַי עַתָּה כַּאֲשֶׁר צַר לָכֶם׃ וַיֹּאמְרוּ זִקְנֵי גִלְעָד אֶל־יִפְתָּח לָכֵן עַתָּה
שַׁבְנוּ אֵלֶיךָ וְהָלַכְתָּ עִמָּנוּ וְנִלְחַמְתָּ בִּבְנֵי עַמּוֹן וְהָיִיתָ לָּנוּ לְרֹאשׁ לְכֹל יֹשְׁבֵי גִלְעָד׃
וַיֹּאמֶר יִפְתָּח אֶל־זִקְנֵי גִלְעָד אִם־מְשִׁיבִים אַתֶּם אוֹתִי לְהִלָּחֵם בִּבְנֵי עַמּוֹן וְנָתַן יְהוָה
אוֹתָם לְפָנָי אָנֹכִי אֶהְיֶה לָכֶם לְרֹאשׁ׃ וַיֹּאמְרוּ זִקְנֵי־גִלְעָד אֶל־יִפְתָּח יְהוָה יִהְיֶה שֹׁמֵעַ
בֵּינוֹתֵינוּ אִם־לֹא כִדְבָרְךָ כֵּן נַעֲשֶׂה׃ וַיֵּלֶךְ יִפְתָּח עִם־זִקְנֵי גִלְעָד וַיָּשִׂימוּ הָעָם אוֹתוֹ
עֲלֵיהֶם לְרֹאשׁ וּלְקָצִין וַיְדַבֵּר יִפְתָּח אֶת־כָּל־דְּבָרָיו לִפְנֵי יְהוָה בַּמִּצְפָּה׃ וַיִּשְׁלַח יִפְתָּח
מַלְאָכִים אֶל־מֶלֶךְ בְּנֵי־עַמּוֹן לֵאמֹר מַה־לִּי וָלָךְ כִּי־בָאתָ אֵלַי לְהִלָּחֵם בְּאַרְצִי׃ וַיֹּאמֶר

כוכב מישראל

(הלא אתם שנאתם אותי וגו') דיא זקני גלעד האבן גזאגט צוא יפתח (לכה והייתה לנו לקצין ונלחמה וגו') ווייזט אוס פון זייערע רייד אז זייא מאכן אים פאר אראש וקצין כדי ער זאל פירין דיא מלחמה אבר דר נאך וועלן זייא אים אפ נוארפן דריבר זאגט יפתח (הלא אתם שנאתם אותי וגו' ומדוע באתם אלי) דאס איז נים מאהבה נאר וייל עס איז אייך שלעכט אבר אז איך וועל מנצח זיין דיא מלחמה וועט איר מיך ווייטער פיינט האבן אונ אוועק טרייבן אזו וויא פריער האבן דיא זקני גלעד גענטפערט (לכן עתה שבנו אליך) אמת איז מאקי דריבר וועגן מיר נקומן קריק צוא דיר וייל דיא נויט האט אונז געבראכט דר צוא אבר בדיעבד (והלכת עמנו ונלחמת וגו') אז דוא וועסט גיין מיט אונז אונ וועסט מלחמה האלטן מיט דיא בני עמון וועסטו שון ביא אונז זיין שטענדיג אראש וקצין אונ יפתח האט נים פר שטאנן וואס זייא מיינן האט ער זייא איבר גפרעגט. (אם משיבים וגו' ונתן יי וגו' אהיה לכם) וועל איך דר נאך אוך זיין ביא אייך אראש וקצין האבן זייא אים גענטפערט (יי יהיה שומע בינותינו) השי"ת זאל זיין איין עדות צווישן אונז אונ אזו וויא דוא זאגסט וועלן מיר טוען וכו':

פירוש ע"ט

מלחמה האלטן מיט דיא בני עמון: ויאמר יפתח לזקני גלעד אונ ער הט גזאגט יפתח צו די עלצטע פון גלעד הלא פר וואר אתם שנאתם אותי איר הט דאך מיך פיינט גהאט ותגרשוני מבית אבי אונ איר הט מיך פר טריבן פון מיין פאטערס הויז ומדוע באתם אלי עתה כאשר צר לכם אונ ווארום זייט איר היינט צוא מיר גקומן אז אייך איז ענג: ויאמרו זקני גלעד אל יפתח אונ די עלצטע פון גלעד האבן גזאגט צו יפתח לכן דרום עתה שבנו אליך האבן מיר זיך אצונד צו דיר ווידר גקערט אונ טוען דיר כבוד אן והלכת עמנו ונלחמת בבני עמון אונ אז דוא וועסט גיין מיט אונז אונ דו וועסט מלחמה האלטן מיט דיא בני עמון והיית לנו לראש לכל יושבי גלעד וועסטו זיין צוא אונז איין עלצטר איבר אלע זיצרס פון גלעד: ויאמר יפתח אל זקני גלעד אונ יפתח האט גזאגט צוא דיא זקני גלעד כלומר ער הט זיי גפרעגט אם משיבים אתם אותי להלחם בבני עמון אוב איר וועט מיך ווידר קערן מלחמה צו האלטן מיט די בני עמון ונתן יי אותם לפני אונ גאט וועט זיי איבר ענטפרן צוא מיר פרעג איך אייך אנכי אהיה לכם לראש וועט איר מיך יוא מאכן פאר איין ראש כלומר טאמר נארט איר מיך אפ: ויאמרו זקני גלעד אל יפתח האבן די זקני גלעד גזאגט צוא יפתח יי יהיה שומע בינותינו אם לא כדברך כן נעשה גאט זאל זיין דר הערער צווישן אונז כלומר גאט זאל זיין דער עדות אוב מיר וועלן נים טאן אזו ווי דיינע רייד: וילך יפתח עם זקני גלעד אונ ער איז גגאנגן יפתח מיט די זקני גלעד וישימו העם אותו עליהם לראש ולקצין אונ דאס פאלק האבן אים גטאן איבר זייא פאר איין עלצטן אונ פר אהאר: וידבר יפתח את כל דבריו לפני יי במצפה הט יפתח גרעט אלע זיינע רייד פר גאט אין דער שטאט מצפה כלומר ער האט דארטן איבר גרעט מיט זייא אלע תנאים וואס זייא האבן צווישן זיך גהאט וישלח יפתח מלאכים אל מלך בני עמון לאמר אונ יפתח האט גשיקט שלוחים צום מלך פון בני עמון מען זאל אזו זאגן מה לי ולך כי באת אלי להלחם בארצי וואס האסטו צוא מיר אז דוא ביסט גקומן צו מיר מלחמה האלטן אין מיין לאנד: ויאמר מלך בני עמון אל מלאכי יפתח הט דער מלך פון

מלך בני־עמון אל־מלאכי יפתח כי־לקח ישראל את־ארצי בעלותו ממצרים
מארנון ועד־היבק ועד־הירדן ועתה השיבה אתהן בשלום׃ ויוסף עוד יפתח
וישלח מלאכים אל־מלך בני עמון׃ ויאמר לו כה אמר יפתח לא־לקח ישראל
את־ארץ מואב ואת־ארץ בני עמון׃ כי בעלותם ממצרים וילך ישראל במדבר
עד־ים־סוף ויבא קדשה׃ וישלח ישראל מלאכים | אל־מלך אדום לאמר אעברה־
נא בארצך ולא שמע מלך אדום וגם אל־מלך מואב שלח ולא אבה וישב ישראל
בקדש׃ וילך במדבר ויסב את־ארץ אדום ואת־ארץ מואב ויבא ממזרח־שמש
לארץ מואב ויחנון בעבר ארנון ולא־באו בגבול מואב כי ארנון גבול מואב׃
וישלח ישראל מלאכים אל־סיחון מלך־האמרי מלך חשבון ויאמר לו ישראל
נעברה־נא בארצך עד־מקומי׃ ולא־האמין סיחון את־ישראל עבר בגבלו ויאסף
סיחון את־כל־עמו ויחנו ביהצה וילחם עם־ישראל׃ ויתן יהוה אלהי־ישראל את־
סיחון ואת־כל־עמו ביד ישראל ויכום ויירש ישראל את כל־ארץ האמרי יושב

פירוש ע״ט

די בני עמון גזאגט צו די שלוחים פון יפתח כי לקח ישראל את ארצי בעלותו ממצרים מארנון ועד היבוק ועד הירדן וויל די ישראל האבן אוועק גנומן מיין לאנד אין זיין אויף גיין פון מצרים פון דער שטאט ארנון ביז אין דער שטאט יבוק אונ ביז דעם ירדן ועתה השיבה אתהן בשלום אונ אצונד קער מיר אום דיא שטעט בשלום וועל איך מיט דיר קיין מלחמה ניט האלטן׃ ויוסף עוד יפתח וישלח מלאכים אל מלך בני עמון אונ יפתח האט גמערט אונ האט נאך גשיקט שלוחים צום מלך פון בני עמון׃ ויאמר לו כה אמר יפתח אונ האט צוא אים דורך דיא שלוחים אזו גזאגט אזו האט יפתח גזאגט לא לקח ישראל את ארץ מואב ואת ארץ בני עמון דיא ישראל האבן ניט גנומן דם לאנד פון מואב אונ גיט דאס לאנד פון עמון׃ כי בעלותם ממצרים וילך ישראל במדבר עד ים סוף וואררום אז די ישראל זענן אויף גגאנגן פון מצרים זענן זיי גגאנגן ביז דעם ים סוף ויבא קדשה אונ זענן גקומן אין דער שטאט קדש׃ וישלח ישראל מלאכים אל מלך אדום לאמר האבן דיא ישראל גשיקט שלוחים צום מלך אדום אזו צו זאגן אעברה נא בארצך איך בעט דיך איך וועל איבר פארין דורך דיין לאנד קיין ארץ ישראל ולא שמע מלך אדום אונ דער מלך אדום האט זייא ניט גוואלט צו הערן אונ האט ניט גלאזט

איבר פארן דורך זיין לאנד וגם אל מלך מואב שלח ולא אבה אונ צום מלך מואב האבן די ישראל אויך גשיקט ער זאל זיי לאזן דורך פארן דורך זיין לאנד האט ער זייא אויך ניט גוואלט לאזן וישב ישראל בקדש זענן דיא ישראל גזעסן אין קדש׃ וילך במדבר איז דם פאלק ישראל גגאנגן אין דער מדבר ויסב את ארץ אדום ואת ארץ מואב אונ הט ארום גרינגלט דאס לאנד אדום אונ דם לאנד מואב אונ איז גקומן ממזרח שמש לארץ מואב ויחנון בעבר ארנון וואו דיא זון שיינט צום לאנד מואב כלומר ער איז גקומן צוא מזרח זייט פון מואב אונ זייא האבן גרועט אויף יענר זייט פון ארנון ולא באו בגבול מואב כי ארנון גבול מואב אונ זייא זענן ניט גקומן קיין ארנון דם גבול פון מואב וואררום ארנון איז דער גבול פון מואב׃ וישלח ישראל אונ דאס פאלק ישראל האט גשיקט שלוחים צו סיחון דער מלך פון אמורי אונ פון חשבון ויאמר לו אונ האט אים אזו גזאגט איך בעט דיך אז מיר זאלן איבער פארן דורך דיין לאנד עד מקומי ביז מיין ארט כלומר ביז כנען׃ ולא האמין סיחון אונ סיחון הט ניט גטרויעט דיא ישראל זאלן איבר פארן דורך זיין גבול הט סיחון איין גזאמלט גאר זיין פאלק אונ זייא האבן גרועט אין דעם ארט וואס מען האט גרופן יהץ אונ ער

הָאָרֶץ הַהִיא׃ וַיִּירְשׁוּ אֵת כָּל־גְּבוּל הָאֱמֹרִי מֵאַרְנוֹן וְעַד־הַיַּבֹּק וּמִן־הַמִּדְבָּר וְעַד־
הַיַּרְדֵּן׃ וְעַתָּה יְהֹוָה ׀ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הוֹרִישׁ אֶת־הָאֱמֹרִי מִפְּנֵי עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל וְאַתָּה
תִּירָשֶׁנּוּ׃ הֲלֹא אֵת אֲשֶׁר יוֹרִישְׁךָ כְּמוֹשׁ אֱלֹהֶיךָ אוֹתוֹ תִירָשׁ וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר הוֹרִישׁ
יְהֹוָה אֱלֹהֵינוּ מִפָּנֵינוּ אוֹתוֹ נִירָשׁ׃ וְעַתָּה הֲטוֹב טוֹב אַתָּה מִבָּלָק בֶּן־צִפּוֹר מֶלֶךְ
מוֹאָב הֲרוֹב רָב עִם־יִשְׂרָאֵל אִם־נִלְחֹם נִלְחַם בָּם׃ בְּשֶׁבֶת יִשְׂרָאֵל בְּחֶשְׁבּוֹן
וּבִבְנוֹתֶיהָ וּבְעַרְעוֹר וּבִבְנוֹתֶיהָ וּבְכָל־הֶעָרִים אֲשֶׁר עַל־יְדֵי אַרְנוֹן שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שָׁנָה
וּמַדּוּעַ לֹא־הִצַּלְתֶּם בָּעֵת הַהִיא׃ וְאָנֹכִי לֹא־חָטָאתִי לָךְ וְאַתָּה עֹשֶׂה אִתִּי רָעָה
לְהִלָּחֶם בִּי יִשְׁפֹּט יְהֹוָה הַשֹּׁפֵט הַיּוֹם בֵּין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבֵין בְּנֵי עַמּוֹן׃ וְלֹא שָׁמַע
מֶלֶךְ בְּנֵי עַמּוֹן אֶל־דִּבְרֵי יִפְתָּח אֲשֶׁר שָׁלַח אֵלָיו׃ וַתְּהִי עַל־יִפְתָּח רוּחַ יְהֹוָה וַיַּעֲבֹר
אֶת־הַגִּלְעָד וְאֶת־מְנַשֶּׁה וַיַּעֲבֹר אֶת־מִצְפֵּה גִלְעָד וּמִמִּצְפֵּה גִלְעָד עָבַר בְּנֵי עַמּוֹן׃
וַיִּדַּר יִפְתָּח נֶדֶר לַיהֹוָה וַיֹּאמַר אִם־נָתוֹן תִּתֵּן אֶת־בְּנֵי עַמּוֹן בְּיָדִי׃ וְהָיָה הַיּוֹצֵא
אֲשֶׁר יֵצֵא מִדַּלְתֵי בֵיתִי לִקְרָאתִי בְּשׁוּבִי בְשָׁלוֹם מִבְּנֵי עַמּוֹן וְהָיָה לַיהֹוָה וְהַעֲלִיתִהוּ
עוֹלָה׃ וַיַּעֲבֹר יִפְתָּח אֶל־בְּנֵי עַמּוֹן לְהִלָּחֶם בָּם וַיִּתְּנֵם יְהֹוָה בְּיָדוֹ׃ וַיַּכֵּם מֵעֲרוֹעֵר

פירוש ע״ט

הָט מִלְחָמָה גְהַאלְטְן מִיט דִיא יִשְׂרָאֵל: וַיִּתֵּן הָאט גָאט אִיבֶּר גֶעגֶעבְּן סִיחוֹן מִיט גָאר זַיין פָאלְק אִין דִי הֶענְד פוּן דִיא יִשְׂרָאֵל וַיַּכּוּם אוּנ דָם פָאלְק יִשְׂרָאֵל הָט זֵייא גְשְׁלָאגְן אוּנ יִשְׂרָאֵל הָט גִירַשְׁת גָאר דָאס לַאנְד פוּן אֱמוֹרִי וָוס עֶר אִיז גְוֶעסְן אִין דֶעם דָאזִיגְן לַאנְד: וַיִּירְשׁוּ אוּנ דִי יִשְׂרָאֵל הָאבְּן גִירַשְׁת דָם גַאנְצֵי לַאנְד פוּן אֱמוֹרִי פוּן דֶער שְׁטָאט אַרְנוֹן אוּנ בִּיז יַבּוֹק אוּנ פוּן דֶער מִדְבָּר בִּיז דֶעם יַרְדֵן: וְעַתָּה אוּנ אַצוּנְד דֶער גָאט פוּן דִי יִשְׂרָאֵל עֶר הָט פַאר טְרִיבְּן דֶעם אֱמוֹרִי פַר זַיין פָאלְק יִשְׂרָאֵל אוּנ דוּ ווִילְסְט הַיינְט דָם לַאנְד יַרְשִׁינֶען הֲלֹא פַר וָואר אֵת אֲשֶׁר יוֹרִישְׁךָ כְּמוֹשׁ אֱלֹהֶיךָ וָואס דַיין גָאט כְּמוֹשׁ הָאט דִיךְ גְמַאכְט יַרְשִׁינֶען דָם זָאלְסְטוּ יַרְשִׁינֶען וְאֵת כָּל אֲשֶׁר הוֹרִישׁ יְיָ אֱלֹהֵינוּ אוּנ דָם וָוס אוּנְזֶר גָאט וָועט מַאכְן יַרְשִׁינֶען פוּן פַר אוּנְז דָאס וָועלְן מִיר יַרְשִׁינֶען: וְעַתָּה אוּנ אַצוּנְד בִּיסְטוּ דֶען בֶּעסֶר פוּן בָּלָק דֶער זוּן פוּן צִפּוֹר וָואס עֶר אִיז גְוֶועזְן דֶער מֶלֶךְ פוּן מוֹאָב הָט עֶר זִיךְ דֶען גְקְרִיגְט מִיט דִיא יִשְׂרָאֵל אוּנ הָאט עֶר דֶען מִיט זֵיי מִלְחָמָה גְהַאלְטְן: בְּשֶׁבֶת יִשְׂרָאֵל אַז דִי יִשְׂרָאֵל זֶענֶען גְוֶעסְן אִין דֶער שְׁטָאט חֶשְׁבּוֹן אוּנ אִירִי דֶערְפֶער אוּנ אִין דֶר שְׁטָאט עֲרֹעוֹר אוּנ אִירִי דֶערְפֶער אוּנ אִין אַלִי שְׁטֶעט וָוס

פירוש ע״ט

אִיז בַּיי דֶר שְׁטָאט אַרְנוֹן זֶענֶען זֵיי דָארְטְן גְוֶעסְן דְרַיי הוּנְדֶערְט יָאר אוּנ וָוארוּם הָט אִיר אִין דֶער זֶעלְבִּיגֶער צַייט נִיט מַצִּיל גְוֶוען: וְאָנֹכִי אוּנ אִיךְ יִפְתָּח הָאבּ צוּא דִיר נִיט גְזִינְדִיגְט אוּנ דוּא מֶלֶךְ עַמּוֹן טוּסְט מִיט מִיר שְׁלֶעכְץ וָוס דוּ ווִילְסְט שְׁטְרַייטְן מִיט מִיר יִשְׁפּוֹט יְיָ הַשֹּׁפֵט גָאט וָוס עֶר אִיז אַרִיכְטֶר זָאל רִיכְטְן הַיינְט צְווִישְׁן דִי יִשְׂרָאֵל אוּנ צְווִישְׁן דִי בְּנֵי עַמּוֹן: וְלֹא שָׁמַע אוּנ עֶר הָט נִיט צוּ גְהֶערְט דֶער מֶלֶךְ בְּנֵי עַמּוֹן צוּ דִי רַייד פוּן יִפְתָּח וָוס עֶר הָט גְשִׁיקְט צוּ אִים: וַתְּהִי עַל יִפְתָּח אוּנ עֶס אִיז גְוָוארְן אוֹיף יִפְתָּח אַיין רוּחַ גְבוּרָה פוּן גָאט וַיַּעֲבוֹר אוּנ עֶר אִיז אִיבֶּר גְפָארְן דִיא שְׁטָאט גִלְעָד אוּנ מְנַשֶּׁה אוּנ עֶר אִיז אִיבֶּר גְפָארְן דִיא מִצְפָּה פוּן גִלְעָד אוּנ פוּן דָארְטְן אִיז עֶר אִיבֶּר גְפָארְן צוּא דִי בְּנֵי עַמּוֹן: וַיִּדַּר הָאט יִפְתָּח אַנֶדֶר גְטָאן צוּ גָאט אוּנ הָאט אַזוֹ גְזָאגְט אַז דוּ וֶועסְט אִיבֶּר עֶנְטְפֶערְן דִי בְּנֵי עַמּוֹן אִין מַיינֶע הֶענְד: וְהָיָה אוּנ עֶס וֶועט זַיין הַיּוֹצֵא דֶער אוּם גֵייעֶר וָוס וֶועט אַרוּס גֵיין פוּן דֶר טִיר פוּן מַיין הוֹז אַנְטְקֶעגְן מִיר אַז אִיךְ וֶועל מִיךְ אוּם קֶערְן בְּשָׁלוֹם פוּן דִיא בְּנֵי עַמּוֹן זָאל דָאס זַיין צוּא גָאט אוּנ אִיךְ וֶועל דָאס אוֹיף בְּרֶענְגֶען פַר אַיין עוֹלָה: וַיַּעֲבוֹר אוּנ עֶר אִיז

וְעַד־בּוֹאֲךָ מִנִּית עֶשְׂרִים עִיר וְעַד אָבֵל כְּרָמִים מַכָּה גְּדוֹלָה מְאֹד וַיִּכָּנְעוּ בְּנֵי עַמּוֹן מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃

פירוש עיט

אִיבֶּר גְּפָאנְגְן יִפְתָּח צוּ דִי בְּנֵי עַמּוֹן עֶר זָאל מִלְחָמָה הַאלְטְן מִיט זַיי וַיִּתְּנֵם יְיָ בְּיָדוֹ אוּנ גָאט הָט זַיי אִיבֶּר גֶעגֶעבְּן צוּ אִים אִין דִי הֶענְד׃ וַיַּכֵּם אוּנ עֶר הָט גְּשְׁלָאגְן זַיי פוּן דֶר שְׁטָאט עֲרוֹעֵר אוּנ בִּיז מֶען קוּמְט קַיין מִנִּית צְוָואנְצִיג שְׁטֶעט אוּנ בִּיז דֶעם אָרְט אָבֵל כְּרָמִים הָאט עֶר זַייא גְּשְׁלָאגְן זַייעֶר אַגְרוֹסְן שְׁלַאק וַיִּכָּנְעוּ זֶענֶען אוּנְטֶער טֶענִיג גְוָוארְן דִיא בְּנֵי עַמּוֹן פַר דִי קִינְדֶר יִשְׂרָאֵל׃

אונקלוס

ב וַחֲזָא בָּלָק בַּר צִפּוֹר יָת כָּל דִּי עֲבַד יִשְׂרָאֵל לֶאֱמוֹרָאֵי׃ ג וּדְחֵיל מוֹאֲבָאָה מִן קֳדָם עַמָּא לַחֲדָא אֲרֵי סַגִּי

במדבר כב בלק

ב וַיַּרְא בָּלָק בֶּן־צִפּוֹר אֵת כָּל־אֲשֶׁר־עָשָׂה יִשְׂרָאֵל לָאֱמֹרִי׃
ג וַיָּגָר מוֹאָב מִפְּנֵי הָעָם מְאֹד כִּי רָב

ת"א בלק סנהדרין קה.

בעל הטורים

(ב) וירא בלק. בא לינוק דמן של ישראל: בן צפור. שעף עליהם כצפור לקללם וזהו כצפור נודדת מן קנה כן קללת חנם לא תבא: וירא. כראה שעמדה לו חמה לשמש וירא כשנסתדרה חמה מצינו ראייה לשון הבנה כמו וכל העם רואים וכן שמיעה לשון הבנה כמו כי שומע יוסף: (ג) ויגר. ב' במסו' הכא ואידך ויגר שאול אשר הוא משכיל מאוד ויגר מפניו אף כאן בשביל שישראל מצליחים ומשכילים בכל ירא מפניהם: ויגר מואב. והיינו דכתיב אילי מואב

רש"י

(ב) וירא בלק בן צפור את כל אשר עשה ישראל לאמרי. אמר אלו א שני מלכים שהיינו בטוחים עליהם לא עמדו בפניהם אנו על אחת כמה ב וכמה לפיכך ויגר מואב: (ג) ויגר. לשון מורא כמו (איוב יט) גורו לכם: ויקץ מואב.

שפתי חכמים

א דק"ל וכי הוא ראה והאחרים לא ראו אלא הוא שם על לב לפיכך הלך כראיה בו. א"נ דק"ל וישמע הל"ל דמשמע לא היה במלחמה אלא וירא הוא לשון הבנה ומשום ההתבוננות אמר כו': ב דק"ל היאך מוסב ויגר מואב אוירא בלק וגו' דמשמע בשביל שראה לפיכך ויגר מואב ועל זה פירש אמר אלו שני מלכים כו' סיחון ועוג כלומר כיון ששמעו המון העם את דברי המלך שאמר כן מ"ה ויגר מואב וק"ל. כתב הרא"ם ותימה אם מלת ויגר דבקה אדלעיל מיניה האי כי רב הוא דכתיב בתריה דמשמע שמפני רבויים הוא שפחדו ולא מפני מה שעשו לשני מלכי האמורי וליכא למימר שחסר וי"ו מן כי רב הוא כאילו אמר וכי רב הוא שפירושו ועוד מפני שרב הוא דא"כ היה לו לפרש זה כמו שפירש גבי כי הוציא ה' את ישראל ממצרים וכו'. ונראה לפרש שגם המואבים ידעו שבני ישראל נצחו את ב' המלכים אבל חשבו שהנצחון היה בדרך טבע כיון שגלות מלחמתם לא היה א"א מפני רבוי העם אפשר לנצח אותם ברבוי העם שיתחברו עליהם כל מלכי כנען ועכשיו ששמעו מפי מלכם כי נצחון מלחמות ישראל הוא שלא כדרך הטבע כי ישראל הרגו האמוריים והם לא עמדו כנגדם להרוג בהם אז ויגר מואב מפני העם כי רב הוא כלומר שעדיין נשארו ברבויים כבתחלה ולא נפקד מהם איש ולכן קנו בחייהם בעצמם.

פירוש עיט

(ב) וַיַּרְא בָּלָק בֶּן צִפּוֹר אֵת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה יִשְׂרָאֵל לָאֱמוֹרִי אוּנ בָּלָק דֶער זוּן פוּן צִפּוֹר הָאט גְזֶעהֶן וָואס דִיא יִשְׂרָאֵל הָאבְּן גְּטָאן צוּם אֱמוֹרִי מֵיינְט מֶען וָואס דִיא יִשְׂרָאֵל הָאבְּן גֶהַרְגֶּעט סִיחוֹן וְעוֹג׃ (ג) וַיָּגָר מוֹאָב מִפְּנֵי הָעָם מְאוֹד הָאט זִיךְ מוֹאָב זֵייעֶר גְפָארְכְטְן פַאר דֶעם פָאלְק יִשְׂרָאֵל כִּי רַב הוּא וָוארוּם דִיא יִשְׂרָאֵל

משלי ישראל

(וַיָּגָר מוֹאָב מִפְּנֵי הָעָם מְאוֹד) דֶער מִדְרָשׁ זָאגְט דָאס וָוארְט וַיָּגָר אִיז אַלְשׁוֹן גֵר עֶר הָאט זִיךְ אַלַיין אוּם גְּוֶוענְדְט אוּף דֶער וֶועלְט וְויא אַיין גֵר. עֶס אִיז אַמָשָׁל בַּייא אַיין גְרוֹסְן עֹשֶׁר אִיז דָא פִיל גֶעלְד אוּן זִילְבֶּער הָט אַגַנָּב זִיךְ פַאר לֵייגְט עֶר זָאל בַּייא אִים אַוֶועק גַנְבְנֶען זַיין פַאר מֶעגִין אוּן הָט שׁוֹן בַּייא אִים עֶטְלִיכֶע מֵייעֶרֶע כֵּלִים גְגַנְבֶת אוּן אַז דֶער עוֹשֶׁר אִיז גְוָואר גְוָוארְן פוּן דֶעם גַנָב אַז עֶר הָאט בַּייא אִים עֶטְלִיכֶע כֵּלִים גְגַנְבֶת הָט עֶר

רב־הוא ויקץ מואב מפני בני ישראל: ד ויאמר מואב אל־זקני מדין עתה ילחכו הקהל את־כל־סביבתינו כלחך השור את ירק השדה ובלק בן־צפור מלך למואב

סגי הוא ועקת למואבאה מן קדם בני ישראל: ד ואמר מואבאה לסבי מדין כען ישיצון קהלא ית כל סחרננא כמא דמלחיך תורא ית ירוקא דחקלא ובלק בר צפור מלכא למואב

פירוש רשב״ם

(ג) ויקץ מואב. בחייו כמו קצתי בחיי: (ד) ילחכו. מפניך כתלוס והיינו דכתיב כאשר עשה למלכים יהלו כשמע

בעל הטורים

ילחכו. ב׳ במסורה ילחכו הקהל ילחכו עפר כנחש. בתחלה שהי׳ עשר כסבבה כמה עמך בכסך שמדבר צור לומר כאשר נפל פחדם על כל האומות כן יהיה לעתיד:

שפתי חכמים

אלפי זה יהיה פירושו של רש״י כמו אלו ב׳ מלכים וכו׳ כלומר אלו ב׳ מלכים שהיינו בטוחים עליהם שיעזרנו לכל הפחות שישראל כפי שמספר שיעזרנו ישראל מהם ואז נכוה אנחנו עם כל מלכי כנען ונעשה כנאמנים בהם בישראל אבל עכשיו שלא הרגו מהם כלום כי לא נשא איש את ידו עליהם מפני שנפל פחד ישראל עליהם אנו כל אחד כמה וכמה שלא נוכל להם אנחנו עם כל מלכי כנען: ב ר״ל כמואבים קצו בחייהם וכאלו אמר ויקץ מואב בחיים והסיבה היא בשביל מוראו פירשו מפני בני ישראל. והוכיחו מדכתיב מפני כעס: ד דאל״כ לכתוב הכה את מדין דמשמע שעם אחת אבל כשכתב את מדין משמע בתמיד מכה והולך: ה פירוש אע״ג דעשו שלום ביניהם מפני שיראים מ״מ השלום לא היה אלא שלא יהיו עוד שונאים אבל ליטול עצה מהם מה ראו ומפני כו׳: ו דמדאלב ככתוב בקשם העלה במואב

רש״י

קצו בחייהם (כמו קצתי בחיי והוא מקרא קצר): (ד) אל זקני מדין. והלא מעולם היו שונאים זה את זה שנאמר (בראשית לו) המכה ד את מדין בשדה מואב. שבאו מדין על מואב למלחמה. אלא מיראתן של ישראל עשו שלום ביניהם. ומה ראה מואב ה ליטול עצה ממדין ו כיון שראו את ישראל נוצחים שלא כמנהג העולם אמרו מנהיגם של אלו במדין נתגדל נשאל מהם מה מדתו אמרו לו אין כחו אלא בפיו אמרו אף אנו נבוא עליהם באדם שכחו בפיו: כלחך השור. (במדבר רבה) כל מה

משלי ישראל

משל פאר דעם גנב פאר שלאפן דיא כיד און האט אים קיינמאל ניט אריין גלאזט אין שטוב האט זיך דער גנב מישב געווען און איז גגאנגן צוא דיא שכנים און האט זיי אן גערעט זייא זאלן לייען בייא דעם עשיר גילדרינע און זילבערנע כלים און דער גנב איז נאך דעם גגאנגן און האט דיא כלים בייא דיא שכנים אוועק גנגנבת הם דער עשיר נאך דעם גזאגט אצונד ווייס איך מיך שון צום פאר ווערן צו היטן אונ צו פאר שליסן דיא כיד. פאר אפרעמדן האב איך מורא און פאר דיא שכנים האב איך אויך מורא. דער נמשל איז אז דיא יודן זענען ארויס גגאנגן פון מצרים האבן אלי פעלקר זיך גפארכטן פאר דיא יודן נאר דאס פאלק מואב איז גוועזן פאר זיכערהייט פאר זייא ווייל גאט האט אין גזאגט דיא יודן זייא זאלן קיין מלחמה ניט האלטן מיט מואב צו נעמען בייא זייא דאס לאנד נאר אז דער מלך סיחון האט בייא מואב צוא גנומן אשטיק לאנד און דיא יודן האבן בייא סיחון צו גנומן דאס לאנד האט שון מואב גזעהן אז דיא יודן האבן זיך שון גפונען אהער צו צו נעמן בייא זייא דאס לאנד דורך אנאנדרן האבן זייא זיך אום גזעהן אין דעם לאנד וויא איין גר ער האט גזאגט איך הייס ניט דורך וועלן ווער נאך איבר ענגעסן פון לאנד צו דיא יודן איין זאל מיך פאר דעם היטן:

פירוש עם

זענען גוועזן פיל הקץ מואב מפני בני ישראל אונג מואב הט פר מאוסת זיך זועלברט זיין לעבן פר דיא ישראל: (ד) ויאמר מואב אל זקני מדין הט מואב גזאגט צו דיא עלצטע פון מדין עתה ילחכו הקהל אצונד וועלן אפ עסן דס איין זאמלונג פון דיא ישראל את אונג כל סביבותינו נאר ווס ארום אונז כלחוך השור את ירק השדה אזו וויא איין אקס עסט אפ דיא גרינע בלעטליך פון דעם פעלד איז דאך שון אין דעם ניט דא קיין ברכה עס קאן שון נאך אמאל ניט וואקסן אזו וועלן זיי ארום אונז אוך אפ עסין כלומר זייא וועלין אונז אום הארגנן זאגט דער פסוק ובלק בן צפור מלך למואב בעת ההיא אונג בלק דר זון פון צפור איז גוועזן

לְמוֹאָב בָּעֵת הַהִוא׃
5 וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אֶל־בִּלְעָם בֶּן־בְּעוֹר פְּתוֹרָה אֲשֶׁר עַל־הַנָּהָר אֶרֶץ בְּנֵי־עַמּוֹ לִקְרֹא־לוֹ לֵאמֹר הִנֵּה עַם יָצָא מִמִּצְרַיִם הִנֵּה כִסָּה אֶת־עֵין הָאָרֶץ

ת״א ם בשר פס ,

אונקלוס

לְמוֹאָב בְּעִדָּנָא הַהִיא׃
ה וּשְׁלַח אִזְגַּדִּין לְוָת בִּלְעָם בַּר בְּעוֹר לִפְתוֹר אֲרָם דְּעַל פְּרָת אֲרַע בְּנֵי עַמֵּהּ לְמִקְרֵי לֵהּ לְמֵימַר הָא עַמָּא נְפַק מִמִּצְרַיִם הָא חֲפָא יָת עֵין שִׁמְשָׁא דְאַרְעָא וְהוּא שָׁרֵי מִלְּקִבְלִי׃

וכען

בעל הטורים

(ס) אל בלעם בן בעור פתורה. בגי׳ זהו פותר חלומות: הנה עם יצא. הנה עולה ס׳ לומר ס׳ רבואות יצאו: יושב

פירוש רשב״ם

כל התבואות וכל מיני אוכלין: (ה) ארץ בני עמו. של בלק

רש״י

שסתור מלמך אין ז בו סימן ברכה: בעת ההיא. לא היה ראוי למלכות מנסיכי ח מדין היה וכיון שמת סיחון מנוהו עליהם לצורך שעה: (ה) פתורה. כשולחני ט הזה שהכל מריצים לו מעות כך כל המלכים מריצין לו אגרותיהם י ולפי פשוטו של מקרא כך שם כ המקום (שם): ארץ בני עמו. (שם) של בלק. משם היה וזה היה מתנבא ל ואומר לו עתיד אתה למלוך וא״ת מפני מה השרה הקב״ה שכינתו על גוי רשע מ כדי שלא יהא פתחון פה לאומות לומר אלו היו לנו נביאים חזרנו למוטב העמיד להם נביאים והם פרצו גדר העולם שבתחלה היו גדורים בעריות וזה נתן להם עצה להפקיר עצמן לזנות: לקרוא לו. (שם) הקריאה היתה שלו ולהנאתו נ שהיה פוסק לו ממון הרבה: עם יצא ממצרים. ואם תאמר מה ס מיקך: הנה כסה את עין הארץ. סיחון

שפתי חכמים

ולא כתיב ויאמרו זקני מואב וזקני מדין ש״מ דמואב לקחו עצה ממדין מ״ה קשה ומה ראה וכו׳ ועל הקרא לא קשה מידי דס״א מדין לא היה ירא מפני בני ישראל אלא מואב לבד היה ירא. אבל עכשיו שפירש״י מיראתם של ישראל עשו שלום ביניהם ש״מ דשניהם יראו א״כ קשה מה ראה מואב ליטול עצה ממדין ולמה לא נטל מדין עצה ממואב להציל את עצמם. ומתרץ כיון שראו כו׳ ר״ל דהמדינים מכירין מנהיגם של ישראל דהיינו משה לפי שבמדין נתגדל לכך נטל מואב עצה ממדין: ז לפי שעוקר את הכל מן השורש כך אלו כן שעוקרים את הכל כדכתיב עד בלתי השאיר לו שריד. דאל״כ כלחוך הבהמה מיבעי ליה: ח פי׳ שרים והר״ם גורס מנסיכי סיחון היה וע״ש אבל א״נ למחוק הספרים בשביל זה כי בקרא ע״ש שניהם נזכרו דכתיב ואת נשיאי מדין את אוי ואת רקם ואת צור ואת חור ואת רבע נסיכי סיחון: ט ופתורה ל׳ שלחן: י ליטול עצה הימנו: כ ופתורה פירושו כמו לפתור דכל תיבה שצריכה למ״ד בתחלתה הטיל לה ה״א בסופה ולפי המדרש הוא ה״א השם כי תרגום של שלחן פתורא: ל ר״ל בלעם היה מתנבא עליו ואף שהיה מנסיכי מדין ארץ מולדתו היה פתורה: מ והא דלא במתין רש״י להקשות הקושיא במקומה גבי ותהי עליו רוח אלהים י״ל דלקמן לא קשה מידי דלמא משום כבודן של ישראל השרה שכינה עליו כדי שיברך אותן אבל הכא קשה: נ מדכתיב לקרא לו ל״ל למכתב והא א״כ כתיב לכה נא וגו׳ פי׳ שילך עם שלוחיו אלא לדרוש וכו׳ ועוי״ל כיון שכוונתו היה שיקלל אותם למה קרא אותו שיבא אליו יקללם במקומו אלא ודאי שהקריאה היתה להנאתו שיעשו עמו פסוק בדמים. ובזה יתורץ קושיית הרא״ם שכתב אבל לא ידעתי מהיכן דרשו זה שהרי אין מלת לו מיותר כמו גבי פסל לך עשה לך שלח לך שהרי כאן הוא צריך למלת לו במקום אותו כמו קראן לו ויאכל לחם שמלת לו במקום אותו: ס דק״ל נ״ל

פירוש ע״ט

אַמֶלֶךְ אִיבֶּר מוֹאָב אִין דֶער דָאזִיגֶר צַייט כְּלוֹמַר עֶר אִיז נִיט רָאוּי גְוֶועֶן צוּ זַיין אַמַלְכוּת נָאר וַוייל דִיא יִשְׂרָאֵל הָאבְּן גְהַרְגֶת סִיחוֹן וְעוֹג הָאבְּן דִיא מוֹאָבִים זַייעֶר מוֹרָא גְהַאט הָאבְּן זַיי אִים גְמוּזְט מַאכְן פַאר אַמַלְכוּת וַוייל דִיא צַייט הָאט אַזוֹ גוֹרֵם גְוֶועֶן׃ (ה) וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אֶל בִּלְעָם בֶּן בְּעוֹר פְּתוֹרָה אוּנ בָּלָק הָאט גְשִׁיקְט שְׁלוּחִים צוּ בִּלְעָם דֶער זוּן פוּן בְּעוֹר וְיאס עֶר הָאט גְוואוֹינְט אִין פְּתוֹרָה אֲשֶׁר עַל הַנָּהָר ווֹס דִי שְׁטָאט פְּתוֹרָה אִיז גְשְׁטַאנְן בַּיי דֶעם טַייךְ אֶרֶץ בְּנֵי עַמּוֹ דִי שְׁטָאט פְּתוֹרָה אִיז גְוֶועֶן דָם לַאנְד פוּן זַיין פָאלְק כְּלוֹמַר בָּלָק אִיז גְוֶועֶן פוּן דָארְטְן אוּנ בִּלְעָם הָאט אִים גְזָאגְט בִּנְבִיאוּת אַז עֶר וֶועט אַמֶלֶךְ זַיין דְרוּם הָאט בָּלָק גְשִׁיקְט צוּא אִים. רַשִׁ״י פְּרֶעגְט לָמַאי הָט גָאט ב״ה גְמַאכְט רוּעֶן זַיין שְׁכִינָה אוֹיף בִּלְעָם הָרָשָׁע. נָאר דֶער תֵּירוּץ אִיז כְּדֵי זַיין אוּמָה זָאלְן נִיט הָאבְּן אַתֵּירוּץ צוּא זָאגְן מִיר זָאלְן גְוֶועֶן הָאבְּן נְבִיאִים וָואלְטְן מִיר אוֹיךְ גוּט גְוָוארְן וָוארוּם זַייא וָואלְטְן אוּנ:

הָאָרֶץ וְהוּא יֹשֵׁב מִמֻּלִי׃ ו וְעַתָּה
לְכָה־נָּא אָרָה־לִּי אֶת־הָעָם הַזֶּה
כִּי־עָצוּם הוּא מִמֶּנִּי אוּלַי אוּכַל
נַכֶּה־בּוֹ וַאֲגָרְשֶׁנּוּ מִן־הָאָרֶץ כִּי
יָדַעְתִּי אֵת אֲשֶׁר־תְּבָרֵךְ מְבֹרָךְ
וַאֲשֶׁר תָּאֹר יוּאָר׃ ז וַיֵּלְכוּ זִקְנֵי
מוֹאָב

ת״א והוא יותב ממלי חולין יה.

אונקלוס

ו וּכְעַן אִיתָא כְּעַן לוּט
לִי יָת עַמָּא הָדֵין אֲרֵי
תַקִּיף הוּא מִנִּי מָאִים
אֵכוּל לְאַגָּחָא בֵהּ קְרָב
וְאֶתָרְכִנֵּהּ מִן אַרְעָא
אֲרֵי יְדַעְנָא יָת דִּי
תְבָרֵךְ מְבָרַךְ וְדִי
תְלוּט לִיט ׃ ז וַאֲזַלוּ
סָבֵי מוֹאָב וְסָבֵי מִדְיָן
וקסמיא

פירוש רשב״ם

בלק: (ו) את אשר תברך. בנבואה. גם בלק היה יודע שנביא היה ובנבואה היה אומר עתידות או על ידי קסמים כי כן נקרא בלעם הקוסם ביהושע אך סבור

בעל הטורים

ממלי. שיושב כנגדי ורואה אותי ואני איני יכול לראותו מפני הענגים שמקיפים אותו: (ו) לכה נא. ב׳ ה״א מי ד׳ דגלים הם ועלה רב יוצא אחריהם כנגל: ארה לי. פיו הכשילו שלבסוף קלל אותו: מבורך. ג׳ אשר הכלך מבורך ואידך יהי שם ה׳ מבורך ואידך באיוב מלמד שהיה יודע לכוין השעה שהקב״ה כועס בה והיה מקלל ומברך בה׳ וזהו יהי שם ה׳ מבורך: תאור. ג׳ ואשר תאור. לא תאור את העם. ונשיא בעמך לא תאור ודרשינן מיניה בסנהדרין ה״ס לכל אדם ע״כ לא תאור באסור לקלל כל אדם: ואשר תאר יואר

שפתי חכמים

מכתב שנה דכל שנה ... שמע דבר באנשי נפשיה. ונראה׳ זה יתורץ בכלל שיהיה עתה בתחלת דיבור וצריך בו מגיה ... שנה: ע פי׳ שמולי מלא פירושו לנגדי אבל כיון שכתיב חסר הוא לשון כריתה: פ דק״ל דאולי אוכל ל׳ יחיד ונכה הוא לשון רבים: צ ר״ל כן אמרו שמואבים על ישראל שיחסרו מישראל מעט. וצריך לטעם של ד״א וגו׳ כי לפי טעם ראשון קשה שצריך לנגיה אני ועמי לכן פי׳ ד״א וכו׳ ולטעם

רש״י

ועוג שהיו שומרים אותנו עמדו עליהם והרגום: **והוא יושב ממלי.** חסר כתיב ע קרובים הם להכריתני כמו (תהלים קיח) כי אמילם: (ו) **נכה בו.** אני ועמי פ נכה בהם. ד״א לשון משנה הוא (במד״ר) מנכה לו מן הדמים להסר צ מהם מעט: **כי ידעתי וגו׳.** ע״י מלחמת סיחון שעזרתו להכות את מואב:

פירוש ע״ט

גשטראפט האט זיי גאט גגעבן איין נביא בלעם הט ער זיי גאך צו בראכן דיא צאם פון דר וועלט כלומר ער הט זיי גאך גמאכט זינדיגן ווארום פריער זענן זיי גוועזן פר צאמט פון זנות אונ דר בלעם הט זיי איין עצה גגעבן אז זיי זאלן מפקיר זיין זייערע טעכטר אוף זנות לקרא לו צו רופן אים. רש״י שרייבט זיי זאלן אים זאגן אז דם רופונג איז פון זיין הנאה וועגן ער וועט נעמן דער פאר פיל געלט לאמר אונ אזו זאלן זיי אים זאגן הנה עם יצא ממצרים איין פאלק איז ארום גגאנגן פון מצרים אונ טאמיר וועסטו זאגן וואס שאט עס מיר הנה כסה את עין הארץ ער האט צו גדעקט די שיין פון דער ערד די ישראל האבן גהרגת די צוויא מלכים סיחון אונ עוג וואס זייא האבן אונז גהיט והוא יושב ממלי אונ די ישראל זיצן אקעגן מיר צו פר שניידין מיך: (ו) ועתה לכה נא ארה לי את העם הזה אונ אצונד בעט איך דיך גייא אונ שעלט מיר דאס פאלק כי עצום הוא ממני ווארום ער איז שטארקר פון מיר דרום האב איך מורא מיט זיי מלחמה צו האלטן דרום בעט איך דיך דוא זאלסט זיי פריער שעלטן אונ דער נאך אולי אוכל נכה בו טאמיר וועל איך קאנן מינרן פון זייא ואגרשנו מן הארץ אונ איך וועל זיי פאר טרייבן פון דעם לאנד כי ידעתי את אשר תברך מבורך ואשר תאור יואר איך וייס ווען דוא בענטשט דער איז גבענטשט אונ דעם וואס דוא שעלסט דער איז גשאלטן ווארום אז סיחון האט מלחמה גהאלטן מיט מואב הט ער זייא ניט גקאנט איין נעמן האסטו זיי גשאלטן הט סיחון די מלחמה איין גנומן: (ז) וילכו זקני מואב וזקני מדין אונ זיי זענן גגאנגן דיא עלצטע פון מואב אונ דיא עלצטע פון

מוֹאָב וְזִקְנֵי מִדְיָן וּקְסָמִים בְּיָדָם וַיָּבֹאוּ אֶל־בִּלְעָם וַיְדַבְּרוּ אֵלָיו דִּבְרֵי בָלָק׃ ח וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם לִינוּ פֹה הַלַּיְלָה וַהֲשִׁבֹתִי אֶתְכֶם דָּבָר כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר יְהוָה אֵלָי וַיֵּשְׁבוּ שָׂרֵי־מוֹאָב עִם־בִּלְעָם׃ ט וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל

וְקִסְמַיָּא בִּידֵיהוֹן וַאֲתוֹ לְוָת בִּלְעָם וּמַלִּילוּ עִמֵּהּ פִּתְגָּמֵי בָלָק׃ ח וַאֲמַר לְהוֹן בִּיתוּ הָכָא בְּלֵילְיָא וְאָתֵיב יָתְכוֹן פִּתְגָּמָא כְּמָא דִי מַלֵּיל יְיָ עִמִּי וְאוֹרִיכוּ רַבְרְבֵי מוֹאָב עִם בִּלְעָם׃ ט וַאֲתָא מֵימַר מִן קֳדָם יְיָ לְוָת בִּלְעָם ואמר

ת״א לינו פה הלילה שם . וישבו שרי מואב שם.

פירוש רשב״ם

הוא שיעילו לו תפלותיו וקרבנותיו: (ז) וקסמים בידם. מיני קסמים היו מוליכין לבלעם פן יאמר אין בידי

רשי

(ז) וקסמים בידם. (שם) כל מיני קסמים שלא יאמר אין כלי תשמישי עמי (שם). ד״א קסם זה נטלו בידם ק זקני מדין אמרו אם יבא עמנו בפעם הזאת יש בו ממש ואם ידחנו אין בו תועלת לפיכך כשאמר להם לינו פה הלילה אמרו אין בו תקוה הניחוהו והלכו להם שנאמר וישבו שרי מואב עם בלעם אבל זקני מדין הלכו ר להם: (ח) לינו פה הלילה. אין רוח הקודש שורה עליו אלא בלילה וכן כל נביאי אומות העולם ע״א וכן לבן בחלום הלילה שנאמר (בראשית לא) ויבא אלהים אל לבן הארמי בחלום הלילה. כאדם ההולך אצל פלגשו בהחבא: כאשר ידבר ה׳ אלי. אם ימליכני ללכת עם בני אדם כמותכם ש אלך עמכם שמא אין כבודי לתתי להלוך אלא עם שרים גדולים מכם: וישבו. לשון

שפתי חכמים

של ד״א קסם דהל״ל נכה ממנו ב׳ שמשנה מנכה מן הדמים לכך צריך גם לטעם ראשון: ק כלומר ס׳ זה נטלו בידם. והוצרך לטעם של ד״א כו׳ דלפי טעם ראשון קסם מאי אומנות צריך לזה ועוד ושא בניהו היה ובדאי כלי אומנתו בידו ל״ה ד״א. ולטעם של ד״א קסם דמאי קסמים ל׳ רבים ועוד הי׳ זה הל״ל או דבר זה נטלו בידם ועוד ל׳ בידם אינו נופל על הסי׳ לכך צריך לטעם ראשון וק״ל: ר שידעו שאין בו ממש לכך נקט רש״י לעיל קסם זה נטלו בידם זקני מדין שהרי זקני מואב ישבו עם בלעם: ש וא״ת דלמא כשבוטו שלא רצה הקב״ה שילך עמהם וכן בסמוך כתיב להלוך עמכם ופירש״י אלא עם שרים גדולים ק׳ ג״כ מגלים. וי״ל מדכתיב ויוסף עוד בלק שלוח שרים רבים ונכבדים מאלה משמע שהוא אמר שהראשונים אינן ראויין שילך עמהם דאם כאשר ידבר ה׳ אלי פי׳ אם ירצה לילך ולקלל אם לא א״כ למה הלכו להם זקני מדין מאחר שהוא אומר שהוא תולה ברצון ה׳ אלא פי׳ אם יתן לו רשות שילך עם בני אדם

פירוש ע״ט

מִדְיָן וּקְסָמִים בְּיָדָם אונ אַלִירְלֵייא צוֹבֶּערְנִישׁ האבן זייא מיט גנומן אין זייער האנט כדי ער זאל ניט זאגן איך האב נישט קיין קסמים וַיָּבֹאוּ אֶל בִּלְעָם אונ זייא זענן גקומן צו בלעם וַיְדַבְּרוּ אֵלָיו דִּבְרֵי בָלָק אונ האבן צו אים גרעדט דיא רייד פון בלק. רש״י שרייבט וקסמים איז טייטש סימנים בלומר דיא עלצטע פון מדין האבן זיך גמאכט דעם סימן אז בלעם וועט מיט אונז תיכף גיין איז אין אים דא איין ממשות אונ אז ער וועט אונז מדחה זיין אוף מארגן איז אין אים קיין הילף ניט פאר האנדן דרום אז בלעם האט זייא גזאגט נעכטיגט איבר דיא נאכט וועל איך אייך

פירוש ע״ט

זאגן איין ענטפר זענן תיכף די עלצטע פון מדין אוועק גגאנגן אזו וויא ווייטר שטייט: (ח) וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם לִינוּ פֹה הַלַּיְלָה האט בלעם צוא זייא גזאגט נעכטיגט איבר דא דיא נאכט וַהֲשִׁבוֹתִי אֶתְכֶם דָּבָר כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר יְיָ אֵלָי וועל איך אייך ענטפרן איין ענטפר אזו וויא גאט וועט צו מיר זאגן אוב גאט וועט מיר הייסן גיין מיט אייך טאמיר איז ניט מיין כבוד אז גאט זאל מיך הייסן גיין נאר מיט גרעסרע הארין פון אייך וַיֵּשְׁבוּ שָׂרֵי מוֹאָב עִם בִּלְעָם אונ זייא האבן גזאמט דיא הארן פון מואב מיט בלעם אבר דיא הארן פון מדין זענן אוועק גגאנגן; (ט) וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל בִּלְעָם אונ גאט איז

גקומן

אֶל־בִּלְעָם וַיֹּאמֶר מִי הָאֲנָשִׁים
הָאֵלֶּה עִמָּךְ׃ י וַיֹּאמֶר בִּלְעָם אֶל־
הָאֱלֹהִים בָּלָק בֶּן־צִפֹּר מֶלֶךְ מוֹאָב
שָׁלַח אֵלָי׃ יא הִנֵּה הָעָם הַיֹּצֵא
מִמִּצְרַיִם וַיְכַס אֶת־עֵין הָאָרֶץ עַתָּה
לְכָה קָבָה־לִּי אֹתוֹ אוּלַי אוּכַל
לְהִלָּחֶם בּוֹ וְגֵרַשְׁתִּיו׃ יב וַיֹּאמֶר
אֱלֹהִים אֶל־בִּלְעָם לֹא תֵלֵךְ

עמהם

ת״א לא תלך עמהם שם מנוס י.

אונקלוס

וַאֲמַר מַן גֻּבְרַיָּא הָאִלֵּין
דְּעִמָּךְ׃ י וַאֲמַר בִּלְעָם
קֳדָם יְיָ בָּלָק בַּר צִפּוֹר
מַלְכָּא דְמוֹאָב שְׁלַח
לְוָתִי׃ יא הָא עַמָּא דִּי
נְפַק מִמִּצְרַיִם וַחֲפָא
יָת עֵין שִׁמְשָׁא דְאַרְעָא
כְּעַן אִיתָא לוּט לִי יָתֵהּ
מָאִים אֵיכוּל לְאַגָּחָא
בֵהּ קְרָב וַאֲתָרֵכִנֵּהּ׃
יב וַאֲמַר יְיָ לְבִלְעָם
לָא תֵיזִיל עִמְּהוֹן לָא

תלוט

פירוש רשב״ם

מיני קסמים. כדכתיב בימינו היה הקסם ירושלים קלקל בחצים שאל בתרפים ראה בכבד:

שפתי חכמים

שפלים כמותם א״כ ראו בני מדין שודאי אין בו תקוה מאחר שהוא רוח גבוהה ולכך הלכו להם: **ת** עי״ל בפ׳ בראשית והם פי׳ כדי ליכנס עמו בדברים וכאן פי׳ להטעותו. והרא״ם פי׳ להטעותו כו׳ כלומר ליכנס עמו בדברים שלא יהא נבהל ולמה כדי להטעותו וכאן פירש הטעם למה נכנס עמו בדברים והם לא פירש הטעם: **א** דאל״כ מלך מואב ל״ל: **ב** דאל״כ למה שינה בלעם הלא בלק אמר ארה לי פי׳ כ״כ שנאה הי׳ לו על ישראל שבראשונה שאל בלק ארה והוא בקש קבה במקום ארה. רא״ם: **ג** ר״ל דקבה לי ל׳ נוקב ומפרש בקללה יותר: **ד** לא מארצו לבד דא״כ מן הארץ מיבעי ליה כמאמר בלק. אף כאן פי׳ הרא״ם מרוב שנאתו אמר וגרשתיו מן העולם. ואני אומר שאמר כן שאולי יבא עמו בשם בפשרה כמו שפירשתי לעיל: **ה** דקשה לרש״י ל״ל למכתב תרי זימני לא היה לו לכתוב אלא לא תלך עמהם לאור את העם ועוד מה אמר לו כי ברוך הוא היא הנותנת שילך לאור את העם כדי לבטל את הברכות ומתרץ דכל א׳ דבור באנפי נפשיה שמפני שרצה ללכת אמר לא תלך ומפני שבקש לקללם במקומו אמר לא תאור ומפני שבקש

רש״י

עכבה: (ט) **מי האנשים האלה עמך**. להטעות בא (ר״ל ישרים דרכי ה׳ צדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם כוונת הש״י שאמר מי האנשים היתה לטובה ליכנס עמו בדברים כמ״ש רש״י בפ׳ בראשית באיכה איכה. אך בא לבלעם לטעות כי הוא טעה) אמר פעמים שאין הכל גלוי לפניו אין דעתו שוה עליו אף אני אראה עת שאוכל לקלל ולא יבין: (י) **בלק בן צפור וגו׳**. אף על פי שאיני חשוב בעיניך **א** חשוב אני בעיני המלכים: (יא) **קבה לי**. (במדבר רבה) זו קשה מארה לי **ב** שהוא נוקב **ג** ומפרש: **וגרשתיו**. (שם) מן העולם **ד** ובלק לא אמר אלא ואגרשנו מן הארץ איני מבקש אלא להסיעם מעלי ובלעם היה שונאם יותר מבלק: (יב) **לא תלך עמהם**. (שם) אמר לו א״כ אקללם במקומי **ה** אמר לו לא תאור את העם אמר לו א״כ אברכם אמר לו אינם צריכין לברכתך כי ברוך הוא משל אומרים

פירוש ע״ט

גקומן צוא בלעם וַיֹּאמֶר מִי הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה עִמָּךְ אונ הט גזאגט ווער זענן די מענטשן וואס זענן דא מיט דיר: (י) וַיֹּאמֶר בִּלְעָם אֶל הָאֱלֹהִים הט בלעם גזאגט צו גאט בָּלָק בֶּן צִפּוֹר מֶלֶךְ מוֹאָב בלק דער זון פון צפור דער מלך פון מואב שָׁלַח אֵלַי הט גשיקט צו מיר: (יא) הִנֵּה נון הָעָם הַיּוֹצֵא מִמִּצְרַיִם וַיְכַס אֶת עֵין הָאָרֶץ איין פאלק איז ארויס געגאנגן פון מצרים אונ הט בדעקט די שיין פון דעם לאנד עַתָּה לְכָה קָבָה לִּי אוֹתוֹ אצונד גייא פלוך פון מיינט וועגן אים כלומר דעם פאלק אוּלַי אוּכַל לְהִלָּחֶם בּוֹ טאמיר וועל איך קאנן מלחמה האלטן קעגן דעם פאלק וְגֵרַשְׁתִּיו אונ איך וועל אים פאר טרייבן: (יב) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל בִּלְעָם הט גאט גזאגט צוא בלעם לֹא תֵלֵךְ עִמָּהֶם דוא זאלסט ניט גיין מיט זייא הט בלעם גזאגט וועל איך זיי שעלטן דא אויף מיין ארט האט גאט אים גזאגט לֹא תָאֹר אֶת הָעָם דוא זאלסט ניט פלוכן דעם פאלק האט בלעם גזאגט וועל איך זיי בענטשן האט אים גאט גזאגט זיי באדארפן ניט דיין ברכה

כי

עִמָּהֶם לֹא תָאֹר אֶת־הָעָם כִּי
בָרוּךְ הוּא׃ שני המישי כשהן מחוברין יג וַיָּקָם
בִּלְעָם בַּבֹּקֶר וַיֹּאמֶר אֶל־שָׂרֵי
בָלָק לְכוּ אֶל־אַרְצְכֶם כִּי מֵאֵן
יְהוָה לְתִתִּי לַהֲלֹךְ עִמָּכֶם׃
יד וַיָּקוּמוּ שָׂרֵי מוֹאָב וַיָּבֹאוּ אֶל־
בָּלָק וַיֹּאמְרוּ מֵאֵן בִּלְעָם הֲלֹךְ
עִמָּנוּ׃ טו וַיֹּסֶף עוֹד בָּלָק שְׁלֹחַ
שָׂרִים רַבִּים וְנִכְבָּדִים מֵאֵלֶּה׃
טז וַיָּבֹאוּ אֶל־בִּלְעָם וַיֹּאמְרוּ לוֹ כֹּה
אָמַר בָּלָק בֶּן־צִפּוֹר אַל־נָא תִמָּנַע

ת"א מאן בלעם קידושין ג.

תְלוּט יָת עַמָּא אֲרֵי
בְרִיךְ הוּא׃ יג וְקָם
בִּלְעָם בְּצַפְרָא וַאֲמַר
לְרַבְרְבֵי בָלָק אֱזִילוּ
לְאַרְעֲכוֹן אֲרֵי לֵית
רַעֲוָא קֳדָם יְיָ לְמִשְׁבְּקִי
לְמֵיזַל עִמְּכוֹן׃ יד וְקָמוּ
רַבְרְבֵי מוֹאָב וַאֲתוֹ
לְוָת בָּלָק וַאֲמָרוּ סָרֵב
בִּלְעָם לְמֵיתֵי עִמָּנָא׃
טו וְאוֹסֵף עוֹד בָּלָק
לְמִשְׁלַח רַבְרְבִין סַגִּיאִין
וְיַקִּירִין מֵאִלֵּין׃
טז וַאֲתוֹ לְוָת בִּלְעָם
וַאֲמָרוּ לֵהּ כִּדְנַן אֲמַר
בָּלָק בַּר צִפּוֹר לָא כְעַן
תִּתְמְנַע מִלְּמֵיתֵי לְוָתִי׃

ארי

בעל הטורים

יאסר. בגימ' שקללת את מואב: (יב) לא תאור את העם. בלעם אמר קבה לי והקב"ה השיבו לא תאור אפילו חסרון כל דהו: (יג) מאן. ג' (דאיכא למידרש) מאן ה' לתתי מאן בלעם הלוך עמנו אשר מאן לתת לך בכסף מלמד שכוונתו

פירוש רשב"ם

(יד) הלוך עמנו. כי לא נחשבנו בעיניו: (טו) רבים. מרובים

רש"י

לגרעה (ס"א לדבורה) לא מדובשיך ולא מעוקציך: (יג) להלך עמכם. אלא עם שרים גדולים מכם למדנו שרוחו גבוהה ולא רצה לגלות שהוא ברשותו של מקום אלא בל' גסות לפיכך ויוסף עוד בלק:

שפתי חכמים

לברכם אמר כי ברוך הוא ואין צריכין לברכתך: ו ואע"ת דלמא עמכם דהכא כמו לא תלך עמהם דהקב"ה. וי"ל דהוכחתו נ"ל עמכם בל"ל מאן ה' לתתי להלוך ותו לא. בשלמא עמהם דקב"ה פי' לא תלך כאשר הם הולכים לקללם אבל עמכם דהכא נ"ל. ובהא"ס פי' דדייק מקרא דויוסף

פירוש ע"ט

כִּי בָרוּךְ הוּא זייא זענן שון גבענטשט עס איז איין משל וויא מען זאגט צוא איין בין איך באגער ניט דיין האניק אונ בגער ניט דיין גיפט אזו האט גאט גזאגט צוא בלעם איך בגער ניט דיין בענטשן אונ ניט דיין פלוכן׃ (יג) וַיָּקָם בִּלְעָם בַּבֹּקֶר אונ בלעם איז אויף גשטאנן אין דער פריא וַיֹּאמֶר אֶל שָׂרֵי בָלָק אונ האט גזאגט צוא די הארן פון בלק לְכוּ אֶל אַרְצְכֶם גייט אייך צו אייער לאנד כִּי מֵאֵן יְיָ לְתִתִּי לַהֲלֹךְ עִמָּכֶם ווארום גאט וויל מיך ניט לאזן גיין מיט אייך נאר מיט גרעסערע הארן פון אייך (זיין רש"י)׃ (יד) וַיָּקוּמוּ שָׂרֵי מוֹאָב וַיָּבֹאוּ אֶל בָּלָק אונ זיי זענן אויף גשטאנן דיא הארן פון מואב אונ זענן גקומן צוא בלק וַיֹּאמְרוּ אונ זייא האבן אים גזאגט מֵאֵן בִּלְעָם הֲלֹךְ עִמָּנוּ בלעם וויל ניט גיין מיט אונז׃ (טו) וַיֹּסֶף עוֹד בָּלָק שְׁלֹחַ שָׂרִים רַבִּים וְנִכְבָּדִים מֵאֵלֶּה אונ בלק האט גמערט אים צו שיקן פיל הארן אונ גרעסערע פון דיא דאזיגע׃ (טז) וַיָּבֹאוּ אֶל בִּלְעָם אונ דיא הארין זענען גקומן צוא בלעם וַיֹּאמְרוּ לוֹ אונ האבן גזאגט צו אים כֹּה אָמַר בָּלָק אזו הט גזאגט בלק דער זון פון צפור אַל נָא תִמָּנַע

מהלוך

מֵהֲלֹךְ אֵלָי׃ יז כִּי־כַבֵּד אֲכַבֶּדְךָ מְאֹד וְכֹל אֲשֶׁר־תֹּאמַר אֵלַי אֶעֱשֶׂה וּלְכָה־נָּא קָבָה־לִּי אֵת הָעָם הַזֶּה׃ יח וַיַּעַן בִּלְעָם וַיֹּאמֶר אֶל־עַבְדֵי בָלָק אִם־יִתֶּן־לִי בָלָק מְלֹא בֵיתוֹ כֶּסֶף וְזָהָב לֹא אוּכַל לַעֲבֹר אֶת־פִּי יְהוָה אֱלֹהָי לַעֲשׂוֹת קְטַנָּה אוֹ גְדוֹלָה׃ יט וְעַתָּה שְׁבוּ נָא בָזֶה גַּם־אַתֶּם הַלָּיְלָה וְאֵדְעָה

מה

יז אֲרֵי יְקָרָא אֲיַקְרִנָךְ לַחֲדָא וְכֹל דִּי תֵימַר לִי אַעְבֵּד וְאִיתָא כְעַן לוּט לִי יָת עַמָּא הָדֵין׃ יח וַאֲתֵיב בִּלְעָם וַאֲמַר לְעַבְדֵי בָלָק אִם יִתֶּן לִי בָלָק מְלֵי בֵיתֵהּ כְּסַף וּדְהַב לֵית לִי רְשׁוּ לְמֶעְבַּר עַל גְּזֵרַת מֵימְרָא דַייָ אֱלָהִי לְמֶעְבַּד זְעֵירְתָא אוֹ רַבְּתָא׃ יט וּכְעַן אוֹרִיכוּ כְעַן הָכָא אַף אַתּוּן בְּלֵילְיָא וְאִדַּע מָא יוֹסֵף יְיָ לְמַלָּלָא

עמי

רשי

(יז) כי כבד אכבדך מאד. ז יותר ממה שהיית נוטל לשעבר (ר"ל במלחמת סיחון) אני נותן לך: (יח) מלא ביתו כסף וזהב. למדנו שנפשו רחבה ח ומחמד ממון אחרים אמר ראוי לו ליתן לי כל כסף וזהב שלו שהרי צריך לשכור חיילות רבות ספק נוצח ספק אינו נוצח ואני ודאי נוצח: לא אוכל לעבר. על כרחו גלה שהוא ברשות אחרים ונתנבא כאן שאינו יכול לבטל הברכות ט שנתברכו האבות מפי השכינה: (יט) גם אתם. פיו הכשילו גם אתם סופכם לילך בפחי נפש י כראשונים: מה יסף. לא ישנה דבריו כ מברכה לקללה הלואי שלא יוסיף לברך כאן נתנבא שעתיד להוסיף להם

שפתי חכמים

מה בלק שלוח שרים רבים ונכבדים מאלה: ז דאל"כ היאך הוא יודע לכבד אותו שאת כל מה שיכבד אותו עדיין לא הגיע לאי כבודו: ח מדלא אמר בלעם אם יחתוך בלק את ראשי או שום דבר אחר יעשה לי לא אוכל לעבור וגו' אלא אמר אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב למדנו שנפשו כו': ט כלומר ניבא ולא ידע מה ניבא שיצא מפיו לא אוכל לעבור את פי ה' וגו' ה' כולל את שניהם. רא"ם. א"נ דקשה לרש"י למה אמר לא אוכל הל"ל לא אעבור דהוי משמע דתולה בבחירתו אבל לא אוכל משמע שאינו רשאי כיון שהוא ברשותו של הקב"ה ומדהוה ליה למימר לא אוכל לקללם מאי פי ה' דקאמר אלא לא אוכל לבטל הברכה שנתברכו מפי ה' וק"ל: י כדאכון נפש: כ דק"ל הול"ל ידבר ה' עמי אלא ה"ק יודע אני שלא ישנה כו' הלואי שלא יוסיף לברך. והרא"ם פי' גם כאן

פירוש ע"ט

מֵהֲלֹךְ אֵלַי דוא זאלסט דיך ניט פאר מיידן פון צוא גיין צוא מיר: (יז) כִּי כַבֵּד וואררום ערליך האלטן אֲכַבֶּדְךָ מְאֹד איך וועל דיך זייער ערליך האלטן וְכֹל אֲשֶׁר תֹּאמַר אֵלַי אֶעֱשֶׂה אונ אלץ וואס דו וועסט מיר זאגן וועל איך טאן וּלְכָה נָא קָבָה לִּי אֶת הָעָם הַזֶּה אונ גיי נאר אונ פלוך מיר דם דאזיגע פאלק: (יח) וַיַּעַן בִּלְעָם וַיֹּאמֶר אֶל עַבְדֵי בָלָק האט בלעם גיענפרט אונ האט גזאגט צו די קנעכט פון בלק אִם יִתֶּן לִי בָלָק מְלֹא בֵיתוֹ כֶּסֶף וְזָהָב ווען בלק זאל מיר אפילו געבן זיין הויז פיל מיט גאלד אונ מיט זילבר לֹא אוּכַל לַעֲבוֹר אֶת פִּי יְיָ קאן איך ניט איבר פארן דם ווארט פון גאט מיין גאט לַעֲשׂוֹת קְטַנָּה אוֹ גְדוֹלָה צו טאן אקליינע זאך אדר אגרויסע זאך. רש"י שרייבט דא האט ער גמוזט מודה זיין אז ער איז אין רשות פון גאט ברוך הוא אונ הט נביאות גזאגט אז ער וועט ניט קאנן מבטל זיין די ברכות וואס אונזערע אבות זענן געווארן גבענטשט פון הקב"ה: (יט) וְעַתָּה אצונד שְׁבוּ נָא בָזֶה גַּם אַתֶּם הַלָּיְלָה זאמט איר דא אויך היינטיגע נאכט וְאֵדְעָה מַה יֹּסֵף יְיָ דַּבֵּר עִמִּי וועל איך וויסן וואס גאט וועט מיט מיר נאך ריידן. רש"י שרייבט אזו הט בלעם גזאגט ער וועט בוודאי ניט

משנר

עִמִּי׃ כ וַאֲתָא מֵימַר מִן קֳדָם יְיָ לְוָת בִּלְעָם בְּלֵילְיָא וַאֲמַר לֵהּ אִם לְמִקְרֵי לָךְ אֲתוֹ גֻּבְרַיָּא קוּם אֱזֵיל עִמְּהוֹן וּבְרַם יָת פִּתְגָּמָא דִּי אֲמַלֵּל עִמָּךְ יָתֵהּ תַּעְבֵּד׃ כא וְקָם בִּלְעָם בְּצַפְרָא וְזָרֵיז יָת אֲתָנֵהּ וַאֲזַל עִם רַבְרְבֵי מוֹאָב׃ כב וּתְקֵיף רֻגְזָא דַּייָ אֲרֵי אָזֵיל הוּא וְאִתְעַתַּד מַלְאֲכָא דַּייָ בְּאָרְחָא לְשָׂטָן לֵהּ וְהוּא רָכֵב

על

מַה־יֹּסֵף יְהוָה דַּבֵּר עִמִּי׃ כ וַיָּבֹא
אֱלֹהִים ׀ אֶל־בִּלְעָם לַיְלָה וַיֹּאמֶר
לוֹ אִם־לִקְרֹא לְךָ בָּאוּ הָאֲנָשִׁים
קוּם לֵךְ אִתָּם וְאַךְ אֶת־הַדָּבָר
אֲשֶׁר־אֲדַבֵּר אֵלֶיךָ אֹתוֹ תַעֲשֶׂה׃
שלישי כא וַיָּקָם בִּלְעָם בַּבֹּקֶר וַיַּחֲבֹשׁ
אֶת־אֲתֹנוֹ וַיֵּלֶךְ עִם־שָׂרֵי מוֹאָב׃
כב וַיִּחַר־אַף אֱלֹהִים כִּי־הוֹלֵךְ הוּא
וַיִּתְיַצֵּב מַלְאַךְ יְהוָה בַּדֶּרֶךְ לְשָׂטָן

לו

ת"א קום לך אתם סנהדרין קה פסוק י'. ויקם בלעם בבקר ויחבוש סנהדרין קה.

בעל הטורים

להרבות לו שכרו והוא מאן כדי לתתו ככסף פדיום להרבות שכרו: (כ) ואך את הדבר. יכול אם ירצה לקלל האומות יקלל ישראל עמהם לא אם ירצה לברך ישראל יברך האומות ג"כ ת"ל אך חלק:

פירוש רשב"ם

ונכבדים חשובים ונכבדים מן הראשונים: (כב) כי הולך (כב) בדרך לשטן. מכאן שכל הדרכים

רש"י

ברכות על ידו: (כ) אם לקרא לך. אם הקריאה שלך ובשביל אתה ליטול עליה שכר קום לך אתם: ואך. על כרחך את הדבר אשר אדבר אליך אותו תעשה ואעפ"כ וילך בלעם אמר שמא אפתנו ויתרצה: (כא) ויחבש את אתנו. מכאן שהשנאה מקלקלת את השורה ל שחבש הוא בעצמו. אמר הקב"ה רשע כבר קדמך אברהם אביהם שנאמר (בראשית כב) וישכם אברהם בבקר ויחבש את חמורו: עם שרי מואב. (במדבר רבה) לבו כלבם שוה: (כב) כי הולך הוא. ראה שהדבר רע בעיני המקום מ ונתאוה לילך: לשטן לו. (שם) מלאך של רחמים נ היה והיה רוצה למנעו מלחטוא שלא יחטא ויאבד:

שפתי חכמים

פ"ד ניבא ואינו יודע מה ניבא: ל כיון שקם בבוקר קודם שקמו נעריו כדי למהר ולילך ושלא להתעכב עד שהנערים יחבשו את החמור. ותו קשה א"כ למה לא כתיב ויחבש בלעם וגו'. ומתרץ כדי לרמוז תשובתו של מקום אמר הקב"ה וכו': מ דק"ל למה כתיב ויחר אף ה' וגו' והלא אמר לו קום לך אתם אלא ראה שהדבר רע הוא בעיני המקום שלא התיר לו לילך אלא בשביל שנאתו ליטול עליה שכר והוא נתאוה לילך כדי לקללם לפיכך ויחר אף ה' וגו' והרא"ם פי' כיון שלא הסכים ה' לילך אלא מפני שכרו לא היה לו לילך מ"ה ויחר וגו': נ דק"ל אם היה שטן לא היה מלאך ה' בהוא של רחמים. (נח"י) משמע דדייק מתיבת לו משמע כא לאחר לא היה שטן אלא מלאך של רחמים היה וממילא גם כאן נהג עמו ברחמים לטובתו:

פירוש ע"ט

משנה זיין פון די ברכות וואס ער הט זייא גבענטש אונ וועט זייא בוודאי ניט הייסן שעלטן אינ הלואי ער זאל ניט מערן זייא ברכות אונ דא הט ער נביאות גזאגט אז גאט ניעט זיי נאך מוסיף זיין ברכות דורך אים: (כב) ויבא אלהים אל בלעם לילה אונ גאט איז גקומן צו בלעם ביי דר נאכט ויאמר לו אונ הט אים גזאגט אם לקרא לך באו האנשים אוב זיי זענן גקומן דיך צו רופן פון דיינט וועגן כלומר אוב דו מיינסט דער פאר שכר צו קריגן קום לך אתם שטייא אוף אונ גיי מיט זיי ואך את הדבר אשר אדבר אליך אותו תעשה נאר דיא זאך וואס איך וועל ריידן צו דיר דם וועסטו מוזן טאן: (כא) ויקם בלעם בבוקר ויחבוש את אתונו אונ בלעם איז אוף גשטאנן אין דער פריא אונ האט אן גזאטלט זיין אייזיל וילך עם שרי מואב אונ איז גיגאנגן מיט די הארן פון מואב. רש"י שרייבט מחמת דיא גרויסע שנאה וואס בלעם האט גהאט אויף די ישראל הט ער אליין גזאטילט זיין אייזיל: (כב) ויחר אף אלהים כי הולך הוא אונ

לוֹ וְהוּא רֹכֵב עַל־אֲתֹנוֹ וּשְׁנֵי נְעָרָיו עִמּוֹ׃ כג וַתֵּרֶא הָאָתוֹן אֶת־מַלְאַךְ יְהוָה נִצָּב בַּדֶּרֶךְ וְחַרְבּוֹ שְׁלוּפָה בְּיָדוֹ וַתֵּט הָאָתוֹן מִן־הַדֶּרֶךְ וַתֵּלֶךְ בַּשָּׂדֶה וַיַּךְ בִּלְעָם אֶת־הָאָתוֹן לְהַטֹּתָהּ הַדָּרֶךְ׃ כד וַיַּעֲמֹד מַלְאַךְ יְהוָה בְּמִשְׁעוֹל הַכְּרָמִים גָּדֵר מִזֶּה

וגדר

עַל אֲתָנֵהּ וּתְרֵין עוּלֵמוֹהִי עִמֵּהּ׃ כג וַחֲזַת אֲתָנָא יָת מַלְאֲכָא דַיְיָ מְעַתַּד בְּאָרְחָא וְחַרְבֵּהּ שְׁלִיפָא בִּידֵהּ וּסְטַת אֲתָנָא מִן אָרְחָא וַאֲזָלַת בְּחַקְלָא וּמְחָא בִלְעָם יָת אֲתָנָא לְאַסְטָיוּתַהּ לְאָרְחָא׃ כד וְקָם מַלְאֲכָא דַיְיָ בִּשְׁבִיל כַּרְמַיָּא אַתְרָא

פירוש רשב״ם

הוא . ברצח מתאוה לקללם אף על פי שהיה יודע שאין

בעל הטורים / דגר״א

כחזקת סכנה : (כג) ותט . שלשה במס' כהאי פנינא סרי

שפתי חכמים

ם דאל"כ שני ל"ל דלא היה לו לכתוב אלא נעריו עמו : ע כלומר אם יצטרך אחד לנקביו יהיה השני משמש שמוש שלו ושל חבירו וכן פירש"י בסדו' כס' וירא על פסוק ויקח את שני נעריו אתו דאל"כ יש להקשות על רש"י שלא פירש הכא כמו שפירש התם גבי אברהם . ואין להקשות והלא כבר למדנו זה מאברהם . וי"ל דאי לאו האי קרא ה"א דוקא ת"ח אסור כדאמרינן אסור לת"ח לילך יחידי בלילה מפני החשד ואברהם ת"ח היה אבל איניש אחרינא אע"פ שהוא אדם חשוב לא מ"ה כתב כאן . ואי לאו קרא דהתם ה"א דרך ארץ בעלמא אבל איסורא ליכא להכי צריך למכתב קרא דאברהם. ועי"ל דלכך לא פירש"י הכא כמו גבי אברהם משום דגבי אברהם כתיב וישכם אברהם בבוקר דל' וישכם משמע קודם אור הבוקר ר"ל קודם שהאיר היום ועדיין היה לילה ולכך פירש"י שאם אחד יצטרך לנקביו ישאר יחידי ואסור ללכת יחידי בלילה ולכך נקט רש"י שאין אדם חשוב רשאי ללכת בלתי שני נערים משום סכנה וסכנה חמירא מאיסורא אבל גבי בלעם לא כתיב וישכם אלא ויקם בבוקר משמע שהאיר היום ולכך לא היה סכנה אף אם ישאר יהידי ולכך מפרש משום דרך ארץ וק"ל : פ דקשה לרש"י דלא חרב יכול המלאך להמיתו . ועל זה פי' אמר המלאך רשע זה כו' ולכך כתיב שלופה כלומר שלו פה שפה לישראל שמתפללים להקב"ה ולא שלך : צ מדכתיב בכמון ותלחץ אל הקיר בה"א הידיעה משמע שגדר שהוזכר לפניו כן פי' הרא"ם וכל קיר של אבנים הוא דכפ' מצורע כתיב והנה הנגע בקירות הבית וכתיב אחריו וחלצו את האבנים

רש״י

ושני נעריו עמו . מכאן לאדם חשוב היוצא לדרך יוליך עמו שני ם אנשים לשמשו וחוזרים ע ומשמשים זה את זה : (כג) ותרא האתון . והוא לא ראה שנתן הקב"ה רשות לבהמה לראות יותר מן האדם שמתוך שיש בו דעת תטרף דעתו כשיראה מזיקין : וחרבו שלופה בידו . אמר . רשע זה הניח פ כלי אומנותו שכלי זיין של אומות העולם בחרב והוא בא עליהם בפיו שהוא אומנות שלהם אף אני אתפוש את שלו ובא עליו באומנותו וכן היה סופו (במדבר לא) ואת בלעם בן בעור הרגו בחרב : (כד) במשעול. כתרגומו בשביל. וכן (מ"א כ) אם ישפוק עפר שומרון לשעלים . עפר הנדבק בכפות הרגלים בהלוכן וכן (ישעיה מ) מי מדד בשעלו מים . ברגליו ובהלוכו : גדר מזה וגדר מזה . סתם גדר של צ אבנים

פירוש ע״ט

עס האט גיגרימט דער צארן פון גאט ווייל ער איז מיט זייא גיגאנגן ויתיצב מלאך יי בדרך אונ דער מלאך פון גאט האט זיך גישטעלט אוף דעם וועג לשטן לו פאר אשטן צו אים כלומר פאר איין אוף האלטער צוא אים והוא רכב על אתונו אונ בלעם וואר רייטן אוף זיין אייזל ושני נעריו עמו אונ זיינע צווייא יונגן מיט אים : (כג) ותרא האתון את מלאך יי נצב בדרך אונ דאס אייזל האט געזעהן דעם מלאך פון גאט אז ער שטייט אוף דעם וועג וחרבו שלופה בידו אונ זיין שווערד איז אום געשטרעקט אין זיין האנט ותט האתון מן הדרך ותלך בשדה אונ דאס אייזל האט אוועק גנייגט פון דעם וועג אונ איז גגאנגן אוף דעם פעלד ויך בלעם את האתון להטותה הדרך האט בלעם גשלאגן דס אייזל כדי ער זאל זיא נייגן אוף דעם וועג : (כד) ויעמד מלאך יי במשעול הכרמים אונ דער מלאך פון גאט האט זיך גשטעלט אין די שטעג פון דעם

ווין

וְגָדֵר מִזֶּה: כה וַתֵּרֶא הָאָתוֹן אֶת־מַלְאַךְ יְהוָה וַתִּלָּחֵץ אֶל־הַקִּיר וַתִּלְחַץ אֶת־רֶגֶל בִּלְעָם אֶל־הַקִּיר וַיֹּסֶף לְהַכֹּתָהּ: כו וַיּוֹסֶף מַלְאַךְ־יְהוָה עֲבוֹר וַיַּעֲמֹד בְּמָקוֹם צָר אֲשֶׁר אֵין־דֶּרֶךְ לִנְטוֹת יָמִין וּשְׂמֹאול: כז וַתֵּרֶא הָאָתוֹן אֶת־מַלְאַךְ יְהוָה וַתִּרְבַּץ תַּחַת בִּלְעָם וַיִּחַר־אַף בִּלְעָם וַיַּךְ אֶת־הָאָתוֹן בַּמַּקֵּל: כח וַיִּפְתַּח יְהוָה אֶת־פִּי

האתון

אונקלוס

וְגָדֵרָא מִכָּא וְגָדֵרָא מִכָּא: כה וַחֲזַת אֲתָנָא יָת מַלְאֲכָא דַיְיָ וְאִדְחֵיקַת לְכָתְלָא וּדְחֵיקַת יָת רִגְלָא דְבִלְעָם לְכָתְלָא וְאוֹסֵף לְמִמְחָהּ: כו וְאוֹסֵף מַלְאֲכָא דַיְיָ לְמֶעְבַּר וְקָם בַּאֲתַר עָק דְּלֵית אֹרַח לְמִסְטֵי לְיַמִּינָא וְלִשְׂמָאלָא: כז וַחֲזַת אֲתָנָא יָת מַלְאֲכָא דַיְיָ וּרְבַעַת תְּחוֹת בִּלְעָם וּתְקֵיף רֻגְזָא דְבִלְעָם וּמְחָא יָת אֲתָנָא בְּחֻטְרָא: כח וּפְתַח יְיָ יָת פּוּמָא דַאֲתָנָא

בעל הטורים

יחד ותרא האשורה מני אלהך למה ותט האתון בשביל ותרא האשורה שבלעם נטה. מני אלהך שהיה חפץ לקללם והקב"ה רלה לברכם: (כג) ויך את האתון. ולא קלל אותה לפי שהיה

פירוש רשב"ם

הקב"ה רוצה: (כה) ותלחץ את רגל בלעם. שאל גם שהיה דעתו לקלל את ישראל ואין שני קללות ביום אחד

רש"י

פוא: (כה) ותלחץ. היא עלמה: ותלחץ. את אחרי את רגל בלעם: (כו) ויוסף מלאך ה' עבור. לעבור עוד לפניו כן להלן להיות לפניו במקום אחר כמו (בראשית לג) והוא עבר לפניהם. ומדרש אגדה יש בתנחומא. מה ראה לעמוד בשלשה מקומות סימני

שפתי חכמים

משמע דקיר הוא של אבנים וקיר דהכא קאי אגדר אבנים דלעיל (כ"ק כט): כן דק"ל דל' עבור היינו בייך אלא כשעוברין על הנהר או בין הבתרים והכא לא מלינו בעבר ומפרש דהאי עבור פירוש לפניו כלומר בהלך במקום אחר לעמוד לפניו והא דנקט רש"י לעבור במקיר עבור כי כן משפט המקור בשורש עבר שהוא בא בלמ"ד. רא"ם:

פירוש ע"ט

ווייַן גאָרטן גדר מזה וגדר מזה ווָס עֶס אִיז גִוועֶן אַשְׁטיינֶערְנֶע צָאם פוּן דֶער זַייט אוּנ פוּן דֶר אַנְדֶערֶר זַייט אִיז אוֹךְ גִוועֶן אַצָאם אוּנ אִין מִיטְן אַוועֶג הָט דֶר מַלְאָךְ זִיךְ דָארְט גִשְׁטֶעלְט: (כה) ותרא האתון הָאט דָס אֵייזְל גִזֶעהְן דֶעם מַלְאָךְ פוּן גָאט אַז עֶר שְׁטֵייט דָא ותלחץ אל הקיר הָט זִיא זִיךְ גִקְוועטְשְׁט צוּ דֶער וַואנְט כְּלוֹמַר צוּם צָאם ותלחץ את רגל בלעם אל הקיר הָט זִיא צוּ גִקְוועטְשְׁט דִי פוּס פוּן בִּלְעָם צוּ דֶער וואנְט ויסף להכותה הָט עֶר גִמֶערְט צוּ שְׁלָאגְן זִיא: (כו) ויוסף מלאך ה' עבור אוּנ דֶער מַלְאָךְ פוּן גָאט הָאט גִמֶערְט נָאךְ אִיבֶּר צוּ גָאהְן

פַר אִים אוֹיף אַנְדֶער אָרְט ויעמוד במקום צר אשר אין דרך לנטות ימין ושמאל אוּנ עֶר הָט זִיךְ גִשְׁטֶעלְט אוֹיף אֵיין עֶנְגְן פְּלַאץ ווָס קֵיין וועֶג אִיז דָארְט נִיט דָא צוּ נֵייגְן נִיט אוֹיף דֶער רֶעכְטֶער זַייט אוּנ נִיט אוֹיף דֶער לִינְקֶער זַייט: (כז) ותרא האתון הָט דָס אֵייזְל גִזֶעהְן דֶם מַלְאָךְ פוּן גָאט ותרבץ תחת בלעם הָט זִיא גִהוֹיעֶרְט אוּנְטֶער בִּלְעָם כְּלוֹמַר דָס אֵייזְל הָט זִיךְ אַנִידֶער גִלֵייגְט אוֹיף דֶער עֶרְד ויחר אף בלעם הָט גִגְרִימְט דֶר צָארְן פוּן בִּלְעָם ויך את האתון במקל אוּנ עֶר הָאט גִשְׁלָאגְן דָאס אֵייזְל מִיט אֵיין שְׁטֶעקְן: (כח) ויפתח ה' את פי האתון אוּנ גָאט הָט גִעֶפִינְט

דאס

הָאָתוֹן וַתֹּאמֶר לְבִלְעָם מֶה־
עָשִׂיתִי לְךָ כִּי הִכִּיתַנִי זֶה שָׁלֹשׁ
רְגָלִים׃ כט וַיֹּאמֶר בִּלְעָם לָאָתוֹן
כִּי הִתְעַלַּלְתְּ בִּי לוּ יֶשׁ־חֶרֶב בְּיָדִי
כִּי עַתָּה הֲרַגְתִּיךְ׃ ל וַתֹּאמֶר הָאָתוֹן
אֶל־בִּלְעָם הֲלוֹא אָנֹכִי אֲתֹנְךָ
אֲשֶׁר־רָכַבְתָּ עָלַי מֵעוֹדְךָ עַד־הַיּוֹם
הַזֶּה הַהַסְכֵּן הִסְכַּנְתִּי לַעֲשׂוֹת לְךָ
כה

ה"א הלוא אנכי אתנך זה ע"ז ד עקידה שער כח.
ההסכן הסכנתי סנהדרין קה ע"ז ד.

וַאֲמַרַת לְבִלְעָם מָה
עֲבָדִית לָךְ אֲרֵי
מְחֵיתַנִי דְּנַן תְּלָת
זִמְנִין׃ כט וַאֲמַר
בִּלְעָם לַאֲתָנָא אֲרֵי
חַיֵּכְתְּ בִּי אִלּוּ פוֹן אִית
חַרְבָּא בִּידִי אֲרֵי כְעַן
קְטַלְתִּיךְ׃ ל וַאֲמַרַת
אֲתָנָא לְבִלְעָם הֲלָא
אֲנָא אֲתָנָךְ דִּי רְכַבְתְּ
עֲלַי מִדְּאִיתָךְ עַד
יוֹמָא הָדֵין הֲמֵילַף
אֲלִיפְנָא לְמֶעְבַּד לָךְ
כדין

בעל הטורים

דכתיב לא אוסיף לקלל. אי נמי תפני שלא תגיע הרגם של הזעם: (ל) הלוא אנכי אתנך. מלא ו"ו שהם דבריה אמרה

שפתי חכמים

ר נ"ל פירושו שהי דבעמידה הראשונה היה לו ריוח מכאן ומכאן לכך כתיב ותט האתון מן הדרך משמע שלא היתה צריכה אלא הטייה מעט ובעמידה שניה לא יכלה לזוז אלא לצד אחד דכתיב ותלחץ אל הקיר משמע שדחקה את עצמה לאחוז לצד קיר כדי שילך המלאך ובעמידה השלישית אין דרך ימין ושמאל לנטות כדכתיב בקרא ומה הן הסימנים באם יבקש לקלל בניו של אברהם ימצא ריוח מכאן ומכאן שהתול הקללה שיצאו ממנו בני ישמעאל ובני קטורה. ואם יבקש לקלל בניו של יצחק ימצא ריוח מצד אחד שיצא עשו ממנו ואם יבקש לקלל בניו של יעקב לא ימצא בהם פסול ולא יוכל ליגע בהם וזהו שכתוב בעמידה שלישית במקום צר וזה יעקב שנאמר ויצר לו: ש וקא דרמז לו מגוס זו ולא אחד מבאר מגוס. י"ל דגבי רגלים כתיב שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך ודרשו רז"ל יראה יראה כשם שבא לראות וכו' וא"ל המלאך אתה בא לעקור האומה מן העולם שהקב"ה רוצה לראות אותה ג"פ ודבר זה היאך יקום אם אתה מאבדם מן העולם וק"ל: ת יש מקשים ומה היא הגנות דהא הוא עצמו אמר אין כחי אלא שאני יודע לכוין השעה שהקב"ה כועס כמו שפירש"י לקמן ומה אזעום לא זעם ה' וא"כ מהו הגנות שלא היה עכשיו העת של זעם. וי"ל דזה לא היה יודע בלק והשרים מתחלה דהא אמר בלק כי ידעתי את אשר תברך מבורך ואשר תאור יואר והא אין בידו לקלל אם לא בעת שזועם ה' ובמה לא יזעום ה' אלא ע"כ צ"ל שבלעם לא גלה הסוד ובתר הכי ע"כ שלא בטובתו גילה הדבר וק"ל נ"ל: א פי' כאשר רועין כלומר

רש"י

ר אבות הראשון: (כח) זה שלש רגלים. רמז לו אתה מבקש לעקור אומה החוגגת שלש רגלים בשנה: (כט) התעללת. כתרגומו ל' גנאי ובזיון: לו יש חרב בידי. גנות גדולה היה לו דבר זה בעיני השרים ת זה הולך להרוג אומה שלמה בפיו ולאתון זו צריך לכלי זיין: (ל) ההסכן הסכנתי. כתרגומו וכן (איוב כב) הלאל יסכן גבר. ור"ד מקרא זה (ע"ז ד) בגמ' אמרו ליה מאי טעמא לא רכבת אסוסיא אמר להון ברטיבא א שדאי ליה כו' כדאיתא

פירוש עט

דָס מוֹל פוּן דֶעם אֵייזְל וַתֹּאמֶר לְבִלְעָם מָה עָשִׂיתִי לְךָ כִּי הִכִּיתַנִי זֶה שָׁלֹשׁ רְגָלִים הָאט דָס אֵייזְל גְזָאגְט צוּ בִּלְעָם וָואס הָאבּ אִיךְ דִיר גְטָאן וָוס דוּ הָאסְט מִיךְ גְשְׁלָאגְן שׁוֹן דְרַייא מָאל. רש"י שְׁרַייבְּט דְרוּם הָט אִים דָס אֵייזְל גְזָאגְט שָׁלֹשׁ רְגָלִים אוּנ נִיט שָׁלֹשׁ פְּעָמִים עֶס הָאט אִים מְרַמֵז גְוֶועְן דוּ ווִילְסְט גֵייְן פְלוּכְן אַזוֹ אַיין אוּמָה וָואס זַיי פַייעֶרְן דְרַייא רְגָלִים אִין יָאר: (כט) וַיֹּאמֶר בִּלְעָם לָאָתוֹן הָאט בִּלְעָם גְזָאגְט צוּם אֵייזְל כִּי הִתְעַלַּלְתְּ בִּי וַוייל דוּ הָאכְט גְשְׁפֶּעט אוּם מִיר לוּ יֶשׁ חֶרֶב בְּיָדִי כִּי עַתָּה הֲרַגְתִּיךְ הַלְוַאי וָואלְט אִיךְ גְהַאט אַשְׁוֶועְרְד אִין מַיין הַאנְט וָואלְט אִיךְ דִיךְ אַצוּנְד גְהַרְגֶעט. רש"י שְׁרַייבְּט עֶס אִיז אִים דָאס גְוֶועְן אַגְרוֹסֶע חַרְפָּה פַאר דִיא הֶערְן פוּן מוֹאָב ווָארוּם עֶר אִיז גְגַאנְגְן אוּם בְּרֶענְגְן מִיט זַיין מוֹל אַגַאנְצֶע אוּמָה אוּנ צוּ זַיין אֵייזְל הָאט עֶר בַּדַארְפְט אַיין שְׁוֶועְרְד: (ל) וַתֹּאמֶר הָאָתוֹן אֶל בִּלְעָם אוּנ דָס אֵייזְל הָאט גְזָאגְט צוּ בִּלְעָם הֲלֹא אָנֹכִי אֲתֹנְךָ אֲשֶׁר רָכַבְתָּ עָלַי מֵעוֹדְךָ עַד הַיּוֹם הַזֶּה פַר וָואר אִיךְ בִּין דַיין אֵייזְל

כֹּה וַיֹּאמֶר לֹא׃ לא וַיְגַל יְהוָה אֶת־עֵינֵי בִלְעָם וַיַּרְא אֶת־מַלְאַךְ יְהוָה נִצָּב בַּדֶּרֶךְ וְחַרְבּוֹ שְׁלֻפָה בְּיָדוֹ וַיִּקֹּד וַיִּשְׁתַּחוּ לְאַפָּיו׃ לב וַיֹּאמֶר אֵלָיו מַלְאַךְ יְהוָה עַל־מָה הִכִּיתָ אֶת־אֲתֹנְךָ זֶה שָׁלוֹשׁ רְגָלִים הִנֵּה אָנֹכִי יָצָאתִי לְשָׂטָן כִּי־יָרַט הַדֶּרֶךְ לְנֶגְדִּי׃ לג וַתִּרְאַנִי הָאָתוֹן וַתֵּט

לפני

ת״א וחרבו שלפה סוטה יא. כי ירט הדרך שבת קד מנחות סו

כְּדֵין וַאֲמַר לָא׃
לא וּגְלָא יְיָ יָת עֵינֵי
בִלְעָם וַחֲזָא יָת
מַלְאָכָא דַייָ מְעַתַּד
בְּאָרְחָא וְחַרְבֵּהּ
שְׁלִיפָא בִּידֵהּ וּכְרַע
וּסְגִיד לְאַפּוֹהִי׃
לב וַאֲמַר לֵהּ מַלְאָכָא
דַייָ עַל מָא מְחֵיתָא
יָת אֲתָנָךְ דְּנַן תְּלָת
זִמְנִין הָא אֲנָא נְפָקִית
לְמִסְטַן אֲרֵי גְלֵי קֳדָמַי
דְּאַתְּ רָעֵי לְמֵיזַל
בְּאָרְחָא לְקִבְלִי׃
לג וַחֲזַתְנִי אֲתָנָא וּסְטָת

בעל הטורים

לו לשמיה בשלמא אקראי בעלמא כדאיתא בפ״ק דע״ז ד׳ ד׳: בגי׳ גבריאל המלאך: (לב) הנה אנכי יצאתי לשטן. יצאתי רכבת עלי. בגימטריא רכבתני: (לה) מלאך ה׳ בדרך.

רש״י

במס׳ ע״ז: (לב) כי ירט הדרך לנגדי. (שבת קד) רבותינו חכמי המשנה דרשוהו נוטריקון יראה ב ראתה נטתה בשביל שהדרך לנגדי כלומר ג לקנאתי ולהקניטני. ולפי משמעו כי חרד הדרך לנגדי לשון רטט ד כי ראיתי בעל הדרך שחרד ומהר הדרך ה שהוא לכעסי ולהמרותי ומקרא קצר הוא כמו (ש״ב יג) ותכל דוד. ו ליסנא אחרינא ירט ל׳ ז רצון וכן (איוב טז) ועל ידי רשעים ירטני מפיים ומנחם

שפתי חכמים

הסוסים רוצין בשדה ואמרה לו אנכי אתונך אמר לה כן למשא ולא לרכיבה אמרה לו אשר רכבת עלי אמר לה נפרקים דרך עראי אמרה לו מעודך עד היום הזה ולא עוד אלא גם שרכבת אצלי שנאמר ההסכן הסכנתי ובאיכ״ג הסוגמית כתיב ותהי למלך סוכנת פירוש מחממת: ב כלומר בשביל שראתה אותי ולכך נטתה: ג כלומר דקשה לרש״י כיון דירט נוטריקון הוא על מה קאי הדרך לנגדי. ומתרץ דקאי אהנה אנכי יצאתי לשטן והכי קאמר הנה אנכי יצאתי לשטן כי הדרך שהלכת היה לנגדי לקנאתי ולהקניטני ובזה יתיישב קצת קושיית הרא״ם שכתב ולא ידעתי איך תתפרש

מלת כי במקום הזה ודו״ק: ד כלומר מיהר: ה וה״ק קרא שירט בעל הדרך דהיינו בלעם לנגדי שהוא לכעסי ולהמרותי ומקרא קצר הוא דשתי תיבות חסרים הם בעל והדרך דכן ראוי ליכתב כי ירט בעל הדרך הדרך שהוא לנגדי ובזה ניחא נמי מאי דהביא רש״י הפשוטו לאחר שהביא המדרש לפי שעל פי המדרש אין צ״ל מקרא קצר וק״ל: ו דג״כ חסר הוא דותכל הוא ל׳ נקבה ואינו מוסב על דוד וצריך לסיות ותכל נפש דוד: ז וגם היכורו של

פירוש ע״ט

וָוס דו הָאסְט אוֹף מִיר גְרִיטְן פוּן דַיין יוּגֶענְט אָן בִּיז הַיינְטִיגְן טָאג הַהַסְכֵּן הִסְכַּנְתִּי לַעֲשׂוֹת לְךָ כֹּה בִּין אִיךְ גְוואָנְט דִיר אַזוֹ צוּ טָאן כְּלוֹמַר קֵיין מָאל פְּלֶעג אִיךְ דִיר נִיט אַזוֹ טָאן מִן הַסְתָּם אַז אִיךְ הָאבּ דִיר הַיינְט יוֹא גְטָאן בִּין אִיךְ אוֹךְ נִיט שׁוּלְדִיג וַיֹּאמֶר לֹא הָאט בִּלְעָם גְזָאגְט נַיין דוּ פְּלֶעגְסְט מִיר נִיט אַזוֹ טָאן (עיין רש״י): (לא) וַיְגַל יְיָ אֶת עֵינֵי בִלְעָם אוּנ גָאט הָט אַנְפְּלֶעקְט דִי אוֹגְן פוּן בִּלְעָם וַיַּרְא אֶת מַלְאַךְ יְיָ נִצָּב בַּדֶּרֶךְ אוּנ הָאט גְזֶעהְן אַז דֶער מַלְאָךְ פוּן גָאט שְׁטֵייט אוֹף דֶם וֶועג וְחַרְבּוֹ שְׁלוּפָה בְּיָדוֹ אוּנ זַיין שְׁווֶערְד

אִיז אוּס גְשְׁטְרֶעקְט אִין זַיין הַאנְט וַיִּקֹּד וַיִּשְׁתַּחוּ לְאַפָּיו הָט בִּלְעָם גְקְנִיט אוּנ הָאט זִיךְ גְבּוּקְט צוּ פַר אִים: (לב) וַיֹּאמֶר אֵלָיו מַלְאַךְ יְיָ אוּנ עֶר זָאגְט צוּ אִים דֶער מַלְאָךְ פוּן גָאט עַל מָה הִכִּיתָ אֶת אֲתוֹנְךָ זֶה שָׁלוֹשׁ רְגָלִים פַר וָוס הָאסְטוּ גְשְׁלָאגְן דַיין אֵייזֶל דְרַיי מָאל הִנֵּה נוּן אָנֹכִי יָצָאתִי לְשָׂטָן אִיךְ בִּין אַרוֹס גְגַאנְגְן פַר אַיין אוֹף הַאלְטֶיר צוּ דִיר כִּי יָרַט הַדֶּרֶךְ ווייל דוּ הָאסְט גְוָואלְט אָדֶר גְוואָלְט דֶעם וֶועג צוּ גֵיין וָואס דֶער וֶועג אִיז לְנֶגְדִּי אַנְטְקֶעגְן מִיר כְּלוֹמַר צוּ דֶר צֶערְנְן מִיךְ: (לג) וַתִּרְאַנִי הָאָתוֹן אוּנ דֶם אֵייזֶל

לִפְנֵי זֶה שָׁלֹשׁ רְגָלִים אוּלַי נָטְתָה מִפָּנַי כִּי עַתָּה גַּם־אֹתְכָה הָרַגְתִּי וְאוֹתָהּ הֶחֱיֵיתִי: לד וַיֹּאמֶר בִּלְעָם אֶל־מַלְאַךְ יְהוָה חָטָאתִי כִּי לֹא יָדַעְתִּי כִּי אַתָּה נִצָּב לִקְרָאתִי בַּדָּרֶךְ וְעַתָּה אִם־רַע בְּעֵינֶיךָ אָשׁוּבָה

מִן קֳדָמַי דְּנַן תְּלָת זִמְנִין אִלּוּ פוֹן לָא סְטַת מִן קֳדָמַי אֲרֵי כְעַן אַף יָתָךְ קְטָלִית וְיָתַהּ קַיֵּמִית: לד וַאֲמַר בִּלְעָם לְמַלְאֲכָא דַיְיָ חָבִית אֲרֵי לָא יְדַעִית דִּי אַתְּ מְעַתַּד לְקֳדָמוּתִי בְּאָרְחָא וּכְעַן אִם בִּישׁ בְּעֵינָךְ אֲתוּב

פירוש רשב"ם

בעשת חגר כדכתיב וילך שפי: (לג) אולי נטתה מפני. כל אולי שבמקרא פירושם כמו אם וכמו אילו. והמפרשים את זה כמו לולי התמהמהנו וכמו לולי יי וגו'. טעות הוא בידם. אבל פירושו כמו אולי יש תקוה. אולי יחנן יי צבאות. אולי משגה הוא. וכן אמר המלאך על מה הכית את אתונך שלש פעמים שלא כדין עשית שהרי

בעל הטורים

ממלתי ממלת רהמים שמלאך רחמים היה: (לג) אתכה. כתיב בה"א כה' דברים מטאם: ואותה החייתי. מלא וי"ו שהשיבה אותו ו' דברים ונבראת ביום ו' בין השמשות:

שפתי חכמים

מקרא כשתחלה כי רלה בעל הדרך נילך בדרך שהוא לנגדי אלא לפירוש ראשון ירע לי מיהר ולפירוש זה ירע לי רלון: ח דק"ל דאולי משמע שמא נטתה והא ודאי נטתה: ט דק"ל דגם אותך הרגתי משמע דבתחלה הרג שום אדם אחר וזה אינו דא"ל שרי בלק שהם הרשוני העבירה דהא כתיב לך עם האנשים וא"ל הנערים דמה פשעם ומה חטאתם וא"ל דגם קאי על האתון כלומר כמו שהרגתי את האתון הרגתי אותך והא כתיב ואותה החייתי: י ר"ל לא שעכבתי אותך מלילך אלא גם הרגתיך. קראתיך פירוש אירע לך: כ דקשה לרש"י מדכתיב אולי נטתה וגו' כלומר אי לא נטתה מפני כי עתה גם אותכה הרגתי ואותה החייתי משמע אבל עכשיו שנטתה לא החייתי ולמה אדרבה עכשיו היה לה להחיותה יותר הואיל ונטתה מפניו ולמה הרגה ומפרש דלכך הרגה מפני שדברה כו' ופירוש מלת הרגתי ר"ל הייתי הורגך וא"כ החייתי פירושו נמי הייתי מחיה ולמדנו מזה שהרגה: ל דק"ל הא ודאי רע בעיניו דהא קלף עליו ועוד קשה בעיניך למה לי דמשמע בעיניך ולא בעיני אחר וע"ק מלת לי ל"ל ועל זה פירש להתריס נגד

רש"י

אותי על ידי רשעים שאינן אלא מקמטים: (לג) אולי נטתה. כמו לולא ח פעמים שאולי משמש בל' לולא: גם אתכה הרגתי. הרי זה מקרא מסורס ט והוא כמו גם הרגתי אותך כלומר לא העכבה בלבד י קראתיך על ידי כי גם הריגה: ואותה החייתי. (במ"ר) ועתה מפני שדברה והוכיחתך כ ולא יכולת לעמוד בתוכחתה כמו שכתוב ויאמר לא. הרגתיה. שלא יאמרו זו היא שסלקה את בלעם בתוכחתה ולא יכול להשיב שחס המקום על כבוד הבריות וכן (ויקרא כ) ואת הבהמה תהרוגו וכן (שם) והרגת את האשה ואת הבהמה: (לד) כי לא ידעתי. גם זה גנותו ועל כרחו הודה שהוא היה משתבח שיודע דעת עליון ופיו העיד לא ידעתי: אם רע בעיניך אשובה לי. להתריס נגד המקום ל היא תשובה זו. אמר לו הוא בעצמו צוני ללכת ואתה מלאך מבטל את דבריו למוד הוא בכך שאומר

פירוש ע"ט

האט מיך גיזעהן וַתֵּט לְפָנַי זֶה שָׁלֹשׁ רְגָלִים האט זי גנייגט פר מיר דריי מאל אוּלַי נָטְתָה מִפָּנַי ווען זיא זאל ניט אוועק נייגן פון פר מיר כִּי עַתָּה גַּם אוֹתְכָה הָרַגְתִּי וואלט איך דיך נאך גיהרגת אויך כלומר לא די איך וואלט דיך אויף גהאלטן פון צו גיין נאר איך וואלט דיך נאך גהרגת אויך וְאוֹתָהּ הֶחֱיֵיתִי אונ דאס אייזל וואלט איך גלאזט לעבן נאר אצונד כַהֵמֶת זיא הט גרעט אונ האט דיך גשטראפט אונ האסט ניט גקאנט איר ענטפערן דרום וועל איך דם אייזל הארגנן כדי לייט זאלן ניט זעהן דאס אייזל אונ זאלן ניט זאגן דאס איז דם אייזל וואס זיא האט צו בלעם מיט אירע תוכחה מנצח גוועזן ווארום גאט ב"ה הט חס אויף דעם כבוד פון לייט: (לד) וַיֹּאמֶר בִּלְעָם אֶל מַלְאַךְ יְיָ אונ בלעם הט גזאגט צו דם מלאך פון גאט חָטָאתִי איך האב גזינדיגט כִּי לֹא יָדַעְתִּי כִּי אַתָּה נִצָּב לִקְרָאתִי בַּדָּרֶךְ ווארום איך האב ניט גיוואוסט אז דו שטייסט אקעגן מיר אויף דעם וועג וְעַתָּה אִם רַע בְּעֵינֶיךָ אונ אצונד אז עס איז איבל גפעלן אין דיינע אויגן אז איך זאל גיין אָשׁוּבָה לִּי וועל איך מיך אום קערן (עיין רש"י)

אָשׁוּבָה לִּי: לה וַיֹּאמֶר מַלְאַךְ יְהוָה אֶל־בִּלְעָם לֵךְ עִם־הָאֲנָשִׁים וְאֶפֶס אֶת־הַדָּבָר אֲשֶׁר־אֲדַבֵּר אֵלֶיךָ אֹתוֹ תְדַבֵּר וַיֵּלֶךְ בִּלְעָם עִם־שָׂרֵי בָלָק: לו וַיִּשְׁמַע בָּלָק כִּי בָא בִלְעָם וַיֵּצֵא לִקְרָאתוֹ אֶל־עִיר מוֹאָב אֲשֶׁר עַל־גְּבוּל אַרְנֹן אֲשֶׁר בִּקְצֵה הַגְּבוּל: לז וַיֹּאמֶר בָּלָק אֶל־בִּלְעָם

הלא

אונקלוס

אֵתוּב לִי: לה וַאֲמַר מַלְאֲכָא דַיְיָ לְבִלְעָם אֱזֵל עִם גֻּבְרַיָּא וּלְחוֹד יָת פִּתְגָּמָא דִּי אֲמַלֵּל עִמָּךְ יָתֵהּ תְּמַלֵּל וַאֲזַל בִּלְעָם עִם רַבְרְבֵי בָלָק: לו וּשְׁמַע בָּלָק אֲרֵי אֲתָא בִלְעָם וּנְפַק לְקַדָּמוּתֵהּ לְקַרְתָּא דְמוֹאָב דִּי עַל תְּחוּם אַרְנוֹן דִּי בִּסְטַר תְּחוּמָא: לז וַאֲמַר בָּלָק לְבִלְעָם הֲלָא מִשְׁלַח

שלחית

פירוש רשב"ם

ותט לפני זה שלש רגלים כל נטיותיה היו לפני אבל לא מפני שהרי לא עברה אותי: אולי נטתה מפני. כלומר שאם נטתה מפני ולא לפני כלומר שאם עברה אותי את הדרך עד אחרי. גם הרגתי אותך. כלומר לא היית ניצול בהיזק מועט של לחיצת רגליך אלא אף אותך הרגתי והיא לא היתה מפסדת שאותה החייתי קיימית גם עתה שהיא לא היתה פושעה כי אם אתה שהיית פושע בי שהכית אתונך: גם אתכה. גם הרגתי אותך.

רש"י

דבר ומלאך מחזירו אמר לאברהם (בראשית כב) קח נא את בנך וגו' וע"י מלאך בטל את דברו אף אני אם רע בעיניך צריך אני לשוב: (לה) לך עם האנשים. (במ"ר) בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין מ אותו: לך עם האנשים. כי חלקך עמהם נ וסופך לאבד מן העולם: ואפס. על כרחך את הדבר ס אשר אדבר וגו': עם שרי בלק. שמח לקללם כמותם: (לו) וישמע בלק. שלח שלוחים לבשרו: אל עיר מואב. (במדבר רבה) מטרפולין שלו ע עיר החשובה שלו לומר ראה מה אלו מבקשים

שפתי חכמים

המקום וכו' ובזה יהרגנו כל הקושיות וק"ל: מ דאל"כ כיון שאמר בלעם אשובה לי היה לו לומר שוב אלא משום בדרך שאדם רוצה כו' אמר לו לך: נ דק"ל עם האנשים ל"ל אלא לרמז כי חלקך עמהם וזה דמשמע רש"י ופי' שלא ע"ד הקרא י"ל דרש"י בא לבורות דאפס וגו' קאי אמלת לך שדרכו בו בדרך שאדם רוצה וכו' כי על מדרש עם האנשים כי חלקך וכו' אין נופל עליו לשון אפס דא"ל ואפס וגו' מילתא אחריתא וזוא תחלת דיבור וי"ו בסיעוף דמלת ואפס ל"ל אלא ע"כ כדפי': ס דאל"כ מה הרוית המלאך ברדיפתו ברדף אחריו מפני שהפס חרה לו אף אם בעבור שאמר לו ואפס את הדבר וגו' הרי כבר אמר לו השם ולך את הדבר וגו' עכ"ל הרא"ם. ול"נ שהוציא רש"י זה מלשון אפס כי ידוע כי לשון אפס נאמר על העדר הדבר או הענין כמו שפירש ג"כ (מאיר נתיב) במלת אפס ויהיו דברי המלאך אל בלעם לך אבל הליכתך בשמחתך היא נעדרת כי את הדבר אשר וגו' אתה מוכרח לדבר: ע דאל"כ עיר מואב

פירוש ע"ט

(לה) וַיֹּאמֶר מַלְאַךְ יְיָ האט גזאגט דר מלאך פון גאט צו בלעם לֵךְ עִם הָאֲנָשִׁים גייא מיט דיא מענטשן. רש"י שרייבט פון דאנן לערנן מיר אפ אז אין דעם וועג ווא דער מענטש וויל גיין זיי אין דעם גוטן וועג זיי אין שלעכטן פירט מען אים ווארום גאט הט ניט גוואלט ער זאל גיין מיט זיי נאר ווייל ער הט אליין גוואלט גיין הט אים דער מלאך גזאגט גייא מיט זייא וְאֶפֶס אונ נייערט אֶת הַדָּבָר אֲשֶׁר אֲדַבֵּר אֵלֶיךָ דיא רייד פון וואס איך וועל ריידן צו דיר אֹתוֹ תְדַבֵּר דאס מוסטו ריידן וַיֵּלֶךְ בִּלְעָם עִם שָׂרֵי בָלָק אונ בלעם איז גגאנגן מיט די הארן פון בלק: (לו) וַיִּשְׁמַע בָלָק כִּי בָא בִלְעָם אונ בלק הט געהערט אז בלעם קומט וַיֵּצֵא לִקְרָאתוֹ אֶל עִיר מוֹאָב איז ער אים אקעגן גגאנגן צו דר הייבט שטאט פון מואב כלומר ער הט אים גזאגט זעה וואס פר אגוט לאנד די ישראל ווילן אום רייסן אֲשֶׁר וואס די שטאט איז עַל גְבוּל אַרְנֹן אֲשֶׁר בִּקְצֵה הַגְּבוּל ביי דעם גבול פון ארנון וואס עס איז אין עק פון דיא גמארק: (לז) וַיֹּאמֶר

הֲלֹא שָׁלֹחַ שָׁלַחְתִּי אֵלֶיךָ לִקְרֹא־
לָךְ לָמָּה לֹא־הָלַכְתָּ אֵלָי הַאֻמְנָם
לֹא אוּכַל כַּבְּדֶךָ׃ לח וַיֹּאמֶר בִּלְעָם
אֶל־בָּלָק הִנֵּה־בָאתִי אֵלֶיךָ עַתָּה
הֲיָכֹל אוּכַל דַּבֵּר מְאוּמָה הַדָּבָר
אֲשֶׁר יָשִׂים אֱלֹהִים בְּפִי אֹתוֹ
אֲדַבֵּר׃ רביעי ששי כשהן מחוברין לט וַיֵּלֶךְ
בִּלְעָם עִם־בָּלָק וַיָּבֹאוּ קִרְיַת
חֻצוֹת׃ מ וַיִּזְבַּח בָּלָק בָּקָר וָצֹאן
וַיְשַׁלַּח לְבִלְעָם וְלַשָּׂרִים אֲשֶׁר

אתו

אונקלוס

שְׁלָחִית לְוָתָךְ לְמִקְרֵי לָךְ לְמָא לָא אֲתֵיתָא לְוָתִי הַבְקוּשְׁטָא הֲוֵיתָא אֲמַר לֵית אֲנָא יָכִיל לְיַקָּרוּתָךְ׃
לח וַאֲמַר בִּלְעָם לְבָלָק הָא אֲתֵיתִי לְוָתָךְ כְּעַן הֲמֵיכַל יָכֵילְנָא לְמַלָּלָא מִדָּעַם פִּתְגָּמָא דִּי יְשַׁוֵּי יְיָ בְּפוּמִי יָתֵהּ אֲמַלֵּל׃
לט וַאֲזַל בִּלְעָם עִם בָּלָק וַאֲתוֹ לְקִרְיַת מְחוֹזוֹהִי׃
מ וּנְכַס בָּלָק תּוֹרִין וְעָאן וְשַׁלַּח לְבִלְעָם וּלְרַבְרְבַיָּא דִּי

עמח

בעל הטורים

(לח) כפי. ב׳ במסורה. בפי׳ מלאך: בפי. בפי׳ הזמר שמלאך נתן זמר

שפתי חכמים

צ״ל אם להודיע שכבוד שיצא לקראתו עד קצה גבולו הוה לו לומר ויצא לקראתו אל עיר קצה גבולו מה צריך לומר אל עיר מואב אשר על גבול ארנון וכיוצא בזה דרשו גבי קרית חוצות כמו שפירש״י לקמן דאל״כ ויבאו קרית חוצות למה לי: פי׳ (נ״א) דאל״כ כל״ל האמנם אמרם לא אוכל כבדך מאי האמנם לא אוכל כבדך אלא שכך הוא האמת שלא יכבד אותו: צ׳ מדכתיב כי כבד אכבדך מאד. צ״ל למכתב צאן ובקר ודאי כבדו כמו שהבטיחו. ועוד דדרך כל העולם כן הוא השולחים לשרים הבאים אצלם מאכל ומשתה וכל שכן לבלעם ולשרים אשר אתו שבאו בשבילו בשליחותו אלא לכך כתיב בקר וצאן לומר לך דלא כבדו כמו שהבטיחו אלא

רש״י

לעקור: (לז) האמנם לא אוכל כבדך. נתנבא שסופו לצאת משם בקלון: (לט) קרית חוצות. עיר מלאה שווקים אנשים ונשים וטף בחוצותיה לומר ראה ורחם שלא יעקרו אלו: (מ) בקר וצאן. (שם) דבר מועט צ׳ בקר אחד וצאן אחד בלבד:

פירוש ע״ט

בָּלָק אֶל בִּלְעָם אונ עֶר הָאט גְזָאגְט בָּלָק צוּ בִּלְעָם הֲלֹא פַר וָואר שָׁלוֹחַ שָׁלַחְתִּי אֵלֶיךָ איך הָב גְשִׁיקְט נָאךְ דִיר צוּ רוּפְן דִיךְ לָמָּה לֹא הָלַכְתָּ אֵלָי פַר וָוס בִּיסְטוּ נִיט גְגַאנְגְן צוּ מִיר הַאֻמְנָם פַאר וָואר לֹא אוּכַל כַּבְּדֶךָ וָועל איך דֶען דִיךְ נִיט קָאנְן עֶרְלִיךְ הַאלְטְן אונ דִיר בַּצָאלְן פַאר דַיין וָועג: (לח) וַיֹּאמֶר בִּלְעָם אֶל בָּלָק אונ בִּלְעָם הָאט גְזָאגְט צוּ בָּלָק הִנֵּה נוּן בָּאתִי אֵלֶיךָ עַתָּה איך בִּין שׁוֹן אַצוּנְד יוא גְקוּמְן צוּ דִיר הֲיָכוֹל אוּכַל דַּבֵּר מְאוּמָה וָועל איך דֶען קָאנְן עֶפִּיס רַיידְן בְּלוֹמַר דוּ מַיינְסְט אַצוּנְד אַז איך בִּין גְקוּמְן צוּ דִיר וָועל איך זַייא שׁוֹן קָאנְן פְלוּכְן הַדָּבָר אֲשֶׁר יָשִׂים אֱלֹהִים בְּפִי אוֹתוֹ אֲדַבֵּר דִי זַאךְ וָואס גָאט וֶועט טָאן אִין מַיין מוֹל דָאס מוּז איך רַיידְן אָבֶּער איך וַויים נִיט אוּב גָאט וֶועט וֶועלְן איך זָאל זַייא פְלוּכְן: (לט) וַיֵּלֶךְ בִּלְעָם עִם בָּלָק אונ עֶר אִיז גְגַאנְגְן בִּלְעָם מִיט בָּלָק וַיָּבֹאוּ אונ זַייא זֶענְן גְקוּמְן אִין דֶער שְׁטָאט קִרְיַת חוּצוֹת וָואס דָארְטְן אִיז דָא פִיל גַאסְן מִיט פִיל מֶענְטְשְׁן הָאט בָּלָק גְזָאגְט צוּ בִּלְעָם זֶעה דִיא פִיל מֶענְטְשְׁן אונ קְלַיינֶע קִינְדֶער וָוס זַיי וִוילְן אוּם בְּרֶענְגְן: (מ) וַיִּזְבַּח בָּלָק בָּקָר וָצֹאן אונ בָּלָק הָט גְשָׁאכְטְן רִינְדֶער אונ שָׁאף וַיְשַׁלַּח לְבִלְעָם וְלַשָּׂרִים אֲשֶׁר אִתּוֹ אונ הָט גְשִׁיקְט צוּ בִּלְעָם אונ צוּ

די

אתו׃ מא ויהי בבקר ויקח בלק
את־בלעם ויעלהו במות בעל
וירא משם קצה העם׃ כג א ויאמר
בלעם אל־בלק בנה־לי בזה
שבעה מזבחת והכן לי בזה
שבעה פרים ושבעה אילים׃
ב ויעש בלק כאשר דבר בלעם
ויעל בלק ובלעם פר ואיל במזבח׃
ג ויאמר בלעם לבלק התיצב על־
עלתך ואלכה אולי יקרה יהוה
לקראתי ודבר מה־יראני והגדתי
לך

עמה׃ מא והוה
בצפרא ודבר בלק ית
בלעם ואסקה לרמת
דחלתה וחזא מתמן
קצת מן עמא׃
א ואמר בלעם לבלק
בנה לי הכא שבעא
מדבחין ואתקן לי הכא
שבעא תורין ושבעא
דכרין׃ ב ועבד בלק
כמא די מליל בלעם
ואסק בלק ובלעם תור
ודכר על כל מדבחא׃
ג ואמר בלעם לבלק
אתעתד על עלתך
ואיהך מאים יערע
מימר מן קדם יי
לקדמותי ופתגמא
דיחזנני ואחוי לך ואזל
יחידי

בעל הטורים

נתק פיו כדי להחזירו אל בלק: (א) ז' פרים וז' אילים. וכן עשה איוב כי כן מנהג בני נח להקריב ז' ז' כנגד ז' מצות שלהם: (ג) על עלתך. חסר וי"ו כי לא חפץ בה הקב"ה שא"ל טוב פת חרבה ושלוה בה מבית מלא זבחי ריב ר"ת ממזר פי' משבעה פרים ושבעה אילים שהקריבו מואבים שבאו ממאזרות: יראני. ב' הכא ואידך אלהים יראני בשוררי מלמד שהיה בלעם שונא אותם וחפץ לקללם יותר מבלק והיה מתפלל

רש"י

(מא) במות בעל. כתרגומו לרמת דחלתיה שם ע"ז: (ג) אולי יקרה ה' לקראתי. אינו רגיל לדבר עמי ביום: וילך שפי. כתרגומו יחידי

שפתי חכמים

בדבר מועט דלא שלה לו אלא בקר אחד וצאן אחד ולהודיע רעבתו של בלק שאמר הרבה ועשה מעט: ק כדכתיב לינו פה הלילה וכן אמר נופל וגלוי עינים שפירושו לפי פשוטו כהתרגום שאינו נראה אלא בלילה כששוכב על מטתו. (ג"א) דאל"כ למה אמר אולי ל' מסופק ולמעלה אמר ואדעה מה יוסף וגו' במשמע שהיה בטוח שהקב"ה ידבר עמו׃

פירוש ע"ט

די האבן וואס זענען געווען מיט אים: (מא) ויהי בבקר ויקח בלק את בלעם ויעלהו אונ עס איז געווען אין דער פריא האט בלק גנומן צו בלעם אונ האט אים אויף געבראכט במות בעל אויף די הויכע ע"א וואס זיא הייסט בעל פעור וירא משם קצה העם אונ ער האט פון דארטן געזעהן אטייל פון דעם פאלק ישראל: (א) ויאמר בלעם אל בלק אונ האט געזאגט בלעם צו בלק בנה לי בזה שבעה מזבחות בויעה צו מיר דא זיבן מזבחות והכן לי בזה שבעה פרים ושבעה אילים אונ בגרייט מיר דא זיבן אקסן אונ זיבן ווידר: (ב) ויעש בלק

פירוש ע"ט

האט בלק געטאן אזו וויא בלעם האט אים געזאגט ויעל בלק ובלעם פר ואיל במזבח אונ ער האט אויף געבראכט בלק אונ בלעם איין אקס אונ איין ווידער אויף איטליכן מזבח: (ג) ויאמר בלעם לבלק אונ בלעם האט געזאגט צו בלק התיצב על עולתך בלייב דא שטיין ביא דיינע עולות ואלכה אונ איך וועל גיין אולי יקרה יי לקראתי טאמיר וועט זיך פיגן גאט אקעגן מיר אונ וועט מיר עפים זאגן ודבר מה יראני אונ די זאך וואס ער וועט מיר ווייזן כלומר וואס ער וועט מיך הייסן זאגן והגדתי לך וועל איך

זאגין

לך ויֵלך שפי: ד ויקר אלהים אל
בלעם ויאמר אליו את־שבעת
המזבחת ערכתי ואעל פר ואיל
במזבח: ה וישם יהוה דבר בפי
בלעם ויאמר שוב אל־בלק וכה
תדבר: ו וישב אליו והנה נצב
על־עלתו הוא וכל־שרי מואב:
ז וישא משלו ויאמר מן־ארם ינחני

בלק

ת״א וילך שפי סוטה י סנהדרין שם: וישם ה׳ דבר בפי בלעם שם קה.

אונקלוס

יחידי: ד וערע מימר
מן קדם יי לות בלעם
ואמר ליה ית שבעא
מדבחין סדרית
ואסקית תור ודכר על
כל מדבחא: ה ושוי
יי פתגמא בפומא
דבלעם ואמר תוב
לות בלק וכדין תמלל:
ו ותב לותיה והא
מעתד על עלתיה הוא
וכל רברבי מואב:
ז ונטל מתליה ואמר
מן ארם דברני בלק
מלכא

פירוש רשב״ם

כמו וברכתם גם אותי. גם תברכו אותי: (ג) וילך שפי. חגר כמו ושפו עצמותיו. גם שניהם מגזרת חשופי למד פעל של ה״א: (ז) ינחני. הנחני: מהררי

בעל הטורים

מתפלל עליהם אלהים ישאני בשוררי: וילך שפי. בגי׳ חיגר ברגל ד״ה מל׳ שף מדוכתיה מפום שנא׳ ותלחץ רגל בלעם אל הקיר: שפי פ״א כפולה שהפשם והפש באיזה בפה טוב לקלל את ישראל: ערכתי. ב׳ הכא ואידך הנה נא ערכתי משפט כלומר שערך המזבחות כדי לערוך משפט עם ישראל: (ז) וישא משלו. שהרים קולו שישמעוהו כל ע׳ אומות כדי שיקנאו בישראל וזהו שברך רעהו בקול גדול קללה תחשב לו: מן ארם. כלומר היאך אני בא׳ים עליהם מארם לקללם ומארם יצא אברהם אביהם שעוון בברכות שנאמר לך לך מארצך וכתיב ואברכך וגו׳ וכן יעקב הלך לארם טעון כל אותן הברכות שנא׳ והנה אנכי עמך ושמרתיך וגו׳. ד״א מן ארם שאלולי הם לא הייתי בעולם שאני מארם ובשנעקד יצחק נפקדה גם מלכה מנחור שנא׳ הנה ילדה מלכה גם היא. ואתה גם כן כפוי טובה שאלולי אברהם לא באת לעולם שבזכותו ניצל לוט מסדום ואני ג״כ כפוי טובה שאלו לא בא יעקב אל לבן לא היה לו בנים. ואנו באים מארם לקללם: מן ארם. בגימ׳ אשל פירוש באים בזכות אברהם שנטע אשל: ינחני. ב׳ במס׳ ינחני בלק ינחני במעגלי צדק כשבא אותו רשע

שפתי חכמים

ר כיון שהולך יחיד אין לו חבר לדבר עמו: ש אמר בקושי מל׳ מקרה וערא׳ ובזיון ומל׳ קרי: ת דאל״כ ואעל עולות מיבעי ליה מה ת״ל פר ואיל אלא לא כאברהם כו׳:

רש״י

ל׳ שופי והקט שאין עמו ר אלא שתיקה: (ד) ויקר. ל׳ עראי ל׳ גנאי ל׳ טומאת קרי כלומר בקושי ובבזיון ש ולא היה נגלה אליו ביום אלא בשביל להראות חבתן של ישראל: את שבעת המזבחת. שבעה מזבחות ערכתי אין כתיב כאן אלא את שבעת המזבחות אמר לפניו אבותיהם של אלו בנו לפניך שבעה מזבחות ואני ערכתי כנגד כולן אברהם בנה ארבעה (בראשית יב) ויבן שם מזבח לה׳ הנראה אליו (שם) ויעתק משם ההרה וגו׳ (שם יג) ויאהל אברם וגו׳ ואחד בהר המוריה. ויצחק בנה אחד (שם כו) ויבן שם מזבח וגו׳ ויכרו שם עבדי יצחק באר. ויעקב בנה שנים אחד בשכם ואחד בבית אל: ואעל פר ואיל במזבח. ואברהם לא העלה ת אלא

פירוש ע״ט

זאגן צו דיר ויֵלך אונ ער איז גגאנגן שפי איין ענטפר אין דעם מול פון בלעם ויאמר
אליין אונ שטיל: (ד) ויקר אלהים אל בלעם אונ אונ האט אים גזאגט שוב אל בלק וכה תדבר קער
גאט האט זיך גפיגט צו בלעם ויאמר אליו האט דיך אום צו בלק אונ אזו זאלסטו ריידן:
בלעם גזאגט צו גאט את שבעת המזבחות ערכתי (ו) וישב אליו אונ בלעם האט זיך אום גקערט
דיא זיבן מזבחות האב איך אן גרעכט ואעל צו בלק והנה אונ נון נצב על עולתו ער שטייט
פר ואיל במזבח אונ איך האב אוף גבראכט איין בייא זיינע עולות הוא וכל שרי מואב ער אונ
אקס אונ איין ווידר אוף איטליכן מזבח: אלע הערן פון מואב: (ז) וישא משלו ויאמר
(ה) וישם ה׳ דבר בפי בלעם אונ גאט האט גטאן האט ער אוף גהובן זיין בייא שפיל אונ האט

מַלְכָּא דְמוֹאָב מִטּוּרֵי מַדִינְחָא אִיתָא לוּט לִי יַעֲקֹב וְאִיתָא תָּרֵךְ לִי יִשְׂרָאֵל: ח מָא אֲלוּטֵיהּ דְּלָא לַטְיֵהּ אֵל וּמָא אֲתָרְכֵהּ דְּלָא תָּרְכֵהּ

בָלָק מֶלֶךְ־מוֹאָב מֵהַרְרֵי־קֶדֶם לְכָה אָרָה־לִּי יַעֲקֹב וּלְכָה זֹעֲמָה יִשְׂרָאֵל:
ח מָה אֶקֹּב לֹא קַבֹּה אֵל

ומה

ת"א מהררי קדם ס' כוזרי ס' חיי שרה. מה אקב לא קבה אל ברכות ו סוטה מא סנהדרין ח נג קה

בעל הטורים

לקללני הנחני במעגלי צדק שלא כעס: ינחני. בגימ' לגיהנם: מהררי קדם. מהר שהעמידו קדמונים זה גל וזה גל והכתו עליו ברית כדכתיב אם אני לא אעבור גו' הגל הזה וגו' והוא שלח אני לעבור הברית לקללם. ד"א מהררי קדם אני רואה שלא לקללם כי ההרים נהגו בהם כבוד דכתיב ההרים רקדו כאילים לכבודם ואני אקללם: מהררי קדם. בגי' מאבות העולם: ארה לי יעקב ולכה זועמה ישראל. הזכירם בשני שמותיהם אמר באיזה שם אקללם הקב"ה ברכו בשניהם שמו יעקב וגוב ברכו בשם ישראל א"כ באיזה שם אקללם. והקב"ה לא רצה לייחד שמו על קללתם שבקללתם כתיב ובאו עליך כל הקללות ובברכות כתיב יצו ה' אתך את הברכה באסמיך

פירוש רשב"ם

קדם. כפל לשון דכתיב ארם מקדם. כלומר מורח גדול מארץ רחוקה. ובהנם כי לא יועיל לו: זעמה. נראה לי פתח שהוא לשון ציווי. אבל זועמה מל"א פו"ם (כלו' בחול"ם) משמע נקבה וזועמת. כמו אש אוכלת. והיא שופטה את ישראל: לא זעם ה'. אותם לא הכעיסם כדכתיב והעם אשר זעם ה' שהקב"ה זעם אותם לשון

רש"י

איל אחד: (ז) **ארה לי יעקב ולכה זעמה ישראל.** בשני שמותיהם א"ל לקללם א שמא אחד מהם אינו מובהק: (ח) **מה אקב לא קבה אל.** (במ"ר) כשהיו ראוים להתקלל לא נתקללו ב כשהזכיר אביהם את עונם כי באפם הרגו איש. לא קלל אלא אפם שנאמר (בראשית מט) ארור אפם. כשנכנס אביה' במרמה אצל אביו היה ראוי להתקלל מה נאמר שם (שם כז) גם ברוך יהיה. במברכים נאמר (דברים כז) אלה יעמדו לברך את העם. במקללים לא נאמר ואלה יעמדו לקלל את העם אלא על הקללה לא רצה להזכיר עליהם שם קללה: **לא זעם ה'.** (ברכות ז) אני אין כחי אלא שאני יודע לכוון השעה שהקב"ה כועס בה והוא לא כעס כל הימים הללו ג שבאתי אליך וזהו שנאמר (מיכה ו) עמי זכר נא מה יעץ

שפתי חכמים

א אע"פ שלא נזכר בקרא רק ארה וגו' מסתמא כך היה כיון שהוא אמר כן וכן מלינו בקרא ותאמרו נשלחה אנשים אע"פ שלא נזכר בקרא: ב ויהיה פירוש הפסוק מה אקוב כי יודע אני שלא יסכים אל ע"י לקלל וממה אני יודע מפלא נתקללו כלל ואף שהיו ראוים להתקלל שאין לומר שפי' שאין השם רוצה לקללם א"כ מאי ומה אזעום לא זעם ה' שהרי כבר אמר שאין השם רוצה לקללם א"כ אפי' היה כועס בימים ההם לא היה יכול לקללם: ג וא"ת כיון שלא יכול לקלל אלא בזמן שכועס הקב"ה והקב"ה לא כעס כל הימים הללו למה אמר לו האלהים לא תאור את העם דהא הקללה לא היתה חלה וי"ל דהקב"ה היה יודע שעתידין לבוא בבעל פעור ומגפה תבא עליהם ואי היה מקללם היה אומר

פירוש ע"ט

אזו גזאגט מן ארם ינחני בלק פון ארם הט מיך גפירט בלק דער מלך מואב מהררי קדם פון די בערג פון מזרח זייט אונ הט מיר גזאגט לכה ארה לי יעקב גיי שעלט מיר יעקב ולכה זועמה ישראל אונ גייא צערן מיר אוף דיא ישראל:
(ח) מה אקוב לא קבה אל אבער וואס זאל איך זיי שעלטן אז זייער פאטר יעקב וואס דער [illegible] פון זיין נאמן איז אל האט זייא ניט גשאלטן אפילו אז זייער פאטר הט דאך דער מאנט וואס זייא האבן גטאן צו יוסף ווען זייא ראוי גוועזן מען זאל זייא שעלטן הט ער זיי אויך ניט גשאלטן ווארום יעקב האט נאר גזאגט ארור אפם כי עז פאר פלוכט זאל ווערן זייער צארן אבער זיי אליין הט ער ניט גשאלטן אונ

משלי ישראל

(וישא משלו ויאמר) האט בלעם אוף גהובן זיין בייּשפּיל אונ האט אזו גזאגט (מן ארם ינחני בלק מלך מואב מהררי קדם לכה ארה לי יעקב וכו׳) עס איז איין משל פון איין שטאט פון אפיקורסים איז גוועזן איין בעל דרשן אונ איין מוכיח וואס ער פלעגט ארום פארן אוף דיא שטעט צוא שטראפן דיא מענטשין אונ צוא דרשינן אמאל איז ער גקומן אין אגרויסע שטאט פון חכמים און לומדים. און דער מוכיח האט זיך אנידער גשטעלט אוף דעם בלעמער צו דרשנן און צו שטראפן דעם עולם פאר וואס זייא טאן עבירות און ער האט זייא גשאלטן האבן זיך איין גזאמילט אלע חכמים פון דער שטאט זייא זאלן זיך אין אים נוקם זיין פאר וואס ער שטראפט זיי און דער מוכיח פר ענטפערט זיך און זאגט צוא זייא ווייסט איר דען נים אז אין אונזער הייליגר תורה שטייט עס איז אמצוה איינר זאל דעם אנדרן שטראפן ענטפערן זייא אים עס איז טאקי אמת אז איינר דארף דעם אנדרן שטראפן נאר מיר ווייסן אבר אז דיא מענטשן פון דיין

וּמָה אֶזְעֹם לֹא זָעַם יְהוָה׃ ט כִּי־
מֵרֹאשׁ צֻרִים אֶרְאֶנּוּ וּמִגְּבָעוֹת
אֲשׁוּרֶנּוּ הֶן־עָם לְבָדָד יִשְׁכֹּן וּבַגּוֹיִם
לֹא יִתְחַשָּׁב׃ י מִי מָנָה עֲפַר יַעֲקֹב
ומספר

אונקלוס

יְיָ׃ ט אֲרֵי מֵרֵישׁ
טוּרַיָא חֲזֵיתֵהּ וּמֵרָמָתָא
סְכֵיתֵהּ הָא עַמָּא
בִּלְחוֹדֵיהוֹן עֲתִידִין
דְּיַחְסְנוּן עָלְמָא
וּבְעַמְמַיָּא לָא יִתְדָּנוּן
גְּמִירָא׃ י מָן יֵיכוּל
למִמני

ד"א ובגוים לא מתחדרין לם. עקידה שער פו : מי מנה עפר יעקב

פירוש רשב"ם

זכעים אחרים הוא : (ט) כי מראש צרים אראנו . שאני עומד עכשיו אני רואה אותם . מפרש הטעם למה לא זעם אותם הקב"ה ולמה אינו חפץ לקללם שהרי מראש צורים שאני עומד עכשיו אני רואה אותם ומראש הגבעה אני רואה כי לבדם הם ואין שאר אומות נתחשבין ומעורבין עמהם וגם יש בהם בנים קטנים שאין להם מנין כי לא נמנו כי אם מבן עשרים שנה ומעלה נמצא יותר ויותר : (י) מי מנה עפר יעקב . לכך אינו חפץ לקללם . כדכתיב בנינוה ואני לא אחוס על נינוה העיר הגדולה אשר יש בה הרבה משתים עשרה רבוא אדם אשר לא ידע בין ימינו לשמאלו אם גדולים חטאו

בעל הטורים

ובכל משלח ידך והיאך אקללם : (ט) כי מראש צרים אראנו . אני רואה שנבראו קודם שנברא העולם והצורים : כי מראש . בגימ' על פי המורים : מראש צרים . בגימ' מזכות אבות : מגבעות . בגימ' אלו האמהות : לבדד . ג' במס' . הן עם לבדד ישכון . שכני לבדד בתרי עשר בפר' רעה עמך בשבטך כענין הגאולה שבלעם היה מתנבא על הגאולה . כי אתה ה' לבדד לבטח תושיבני . שלא כעם כל אותן הימים על כן לבטח תושיבני : לבדד ישכון . ז' תגין על שי"ן דישכון לומר לך שישכון בארץ ז' עממים . לבדד עולה לחשבון מ' לומר לך שישכון בארץ ישראל שהוא מהלך מ' יום . לבדד ישכון עולה לחשבון ת"כ שרמז לימי בית שני : לבדד ישכן . בגימ' בימי משיח : (י) מי מנה עפר יעקב . כמו עופר האילים על שם כי נער ישראל ואהבהו וגו' וכן ת"א מן יכול לממני דעדקיא דבית יעקב : עפר . בגימט' פרנס בחול רמז למס

שפתי חכמים

בשביל הקללה באה המגפה . מצאתי : ד אבות קרויים צורים ואמהות קרויות גבעות : ה פירוש א"כ הוי הן נמשך לתחלת המקרא כי מראש צורים וגו' הן האבות כמו שפירש"י זכה להודיע מה הוא החוזק שזכו לו אבותיו ואמר הן עם וגו' והוא אשר זכו לו אבותיו כתרגומו בלחודיהון עתידין וכו' דהל"ל מה הוא ל' הן היה לו לומר והוא עם וגו' : ז דלטעם ראשון קשה מהיכא תיתי שיהיו נעשים כלה עם

רש"י

וגו' ומה ענה אותו בלעם וגו' למען דעת צדקות ה' : (ט) כי מראש צרים אראנו . אני מסתכל בראשיתם ובתחלת שרשיהם ואני רואה אותם מיוסדים וחזקים כצורים וגבעות הללו ע"י אבות ד ואמהות : הן עם לבדד ישכן . הוא אשר זכו לו אבותיו ה לשכון בדד כתרגומו : ובגוים לא יתחשב . כתרגומו ז לא יהיו נעשין כלה עם שאר האומות עו"ג שנאמר (ירמיה ל) כי אעשה כלה בכל הגוים וגו' אינן נמנין עם השאר . ד"א כשהן שמחין ו אין אומה שמחה עמהם שנאמר (דברים לב) ה' בדד ינחנו . וכשהאומות עו"ג בטובה הם אוכלין עם כל אחד ואחד ואין עולה להם מן החשבון וזהו ובגוים לא יתחשב : (י) מי מנה עפר יעקב וגו' . כתרגומו

משלי ישראל

שטאט זען נאך ערגר פון אונז און מאן אלערלייא עבירות צום סוף האסט דוא זייא פאר לאזט און שטראפט דיא גים און דוא ביסט גקומן צוא אונז זאלסט אונז שטראפן און שעלטין ביסטו זיך איין משוגינער דאס געמליכע האט זיך בלעם פאר וונדרט און האט אזו גזאגט (מן ארם ינחני בלק מהררי קדם) פון ארם האט מיך גפירט בלק דער מלך פון מואב ער האט מיך גפירט איבר בערג פון מזרח זייט און האט מיר גזאגט (לכה ארה לי יעקב) גייא שעלט מיר יעקב (ולכה זועמה ישראל) און גייא צערין מיר אויף דיא יודן און איטליכר ווייסט זיך מאול אז דיא מענטשן פון מין ארט זענן ווילדע מענטשן און זענן שלעכט רוטט מיך דער בלק אויעק פון זיי איך זאל גיין שעלטין דיא יודן ועל איך אום זיין דיא איין משוגנער :

פירוש עם

אז זייער פאטר יעקב איז גגאנגן מיט קלוג שאפט צו זיין פאטר יצחק ער זאל אים בענטשן איז ער דאך ראוי גוועזן מען זאל אים שעלטן הט ער אים נאך גזאגט (וגם ברוך יהיה) ומה אזעום לא זעם יי אונ וואס זאל איך צערנן אז גאט האט ניט גצערינט דען מיין מאכט איז מער ניט איך וויים די צייט ווען גאט צערינט קען איך דענצמאל שעלטן אונ גאט ב"ה הט אבר די טעג גאר ניט גצערינט : (ט) כי מראש צורים אראנו זעה איך ווארום פון זייער אן הייב אז זיי זענן אזו שטארק ווי שטארקע פעלזן אונ זייא זענן איין גווארצילט גווארן דורך זייערע גוטע אבות אונ אמהות תן פר וואר זם דאס איז אזו איין פאלק וואס די עלטרן האבן זייא זוכה גוועזן לבדד ישכון אז זיי זאלן אליין רוען לעתיד לבא ובגוים לא יתחשב : (י) מי

וּמִסְפָּר אֶת־רֹבַע יִשְׂרָאֵל תָּמֹת
נַפְשִׁי מוֹת יְשָׁרִים וּתְהִי אַחֲרִיתִי
כָּמֹהוּ: יא וַיֹּאמֶר בָּלָק אֶל־בִּלְעָם
מֶה עָשִׂיתָ לִי לָקֹב אֹיְבַי לְקַחְתִּיךָ
וְהִנֵּה בֵּרַכְתָּ בָרֵךְ: יב וַיַּעַן וַיֹּאמַר
הֲלֹא אֵת אֲשֶׁר יָשִׂים יְהוָה בְּפִי
אֹתוֹ אֶשְׁמֹר לְדַבֵּר: חמישי יג וַיֹּאמֶר
אֵלָיו בָּלָק לְךָ־נָּא אִתִּי אֶל־מָקוֹם
אחר

ת״א ומספר גדה לא ס׳ כוזכר פ׳ מגפטים. תמת נפשי מות ישרים סנהדרין קה פ״ן כה עקידה שער ס.

לְמִמְנֵי דַעְדְקַיָא דְבֵית
יַעֲקֹב דַאֲמִיר עֲלֵיהוֹן
יִסְגוֹן כְּעַפְרָא דְאַרְעָא
אוֹ חֲדָא מֵאַרְבַּע
מַשִׁרְיָתָא דְיִשְׂרָאֵל
תְּמוּת נַפְשִׁי מוֹתָא
דְקַשִׁיטוֹהִי וִיהֵי סוֹפִי
כְּוָתְהוֹן: יא וַאֲמַר
בָּלָק לְבִלְעָם מָה
עֲבַדְתְּ לִי לְמֵילַט סַנְאַי
דְבַרְתִּיךְ וְהָא בָרָכָא
מְבָרְכַת לְהוֹן:
יב וַאֲתֵיב וַאֲמַר הֲלָא
יָת דִי יְשַׁוֵי יְיָ בְּפוּמִי
יָתֵהּ אֶטַר לְמַלָלָא: יג וַאֲמַר לֵהּ בָּלָק אִיתָא כְעַן עִמִּי לַאֲתַר אחרן

בעל הטורים

שמותין הפלגה כהוג: תמות. ג׳ במסורה הכא ואידך תמות נפשי עם פלשתים ואידך תמות בנוער נפשם היא דבקה בתמות נפשו עם הישרים ולא היה כן אלא אדרבא מת מות פלשתים כלומר מות רשעים ובנוער כדאיתא אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם דבן ל״ד שנים היה כשהרגו פינחס: ישרים. בגי׳ אבות העולם. ס״ת של תמות שאבות בגימטרי

פירוש רשב״ם

קטנים מה חטאו: רבע ישראל. זרע ישראל. לפי שע״י

רש״י

דעדקיא דבית יעקב וכו׳ מארבע משריתא ז ארבע דגלים. ד״א עפר יעקב אין חשבון במצות שהם ה מקיימין בעפר (דברים כב) לא תחרוש בשור ובחמור (ויקרא יט) לא תזרע כלאים. אפר פרה ועפר סוטה וכיוצא בהם: ומספר את רבע ישראל. רביעותיהן זרע היוצא מן התשמיש שלהם: תמת

שפתי חכמים

סע״א נ״פ ד״א ולד״א קשה מנ״ל לחלק בין שמחה לפורענות נ״פ טעם א׳: ז לפי שפירש מי מנה עפר כו׳ כתרגומו ותרגום מתרגם בו מארבע משריתא ולא ידענו מאי היא. לכך פירש מד׳ דגלים וק״ל: ח ויהיה המקרא הוה מסודר כאלו אמר מי מנה מה שעושה יעקב בעפר פירוש המצות שעושה בעפר ומספר את רובע ישראל זרע היוצא מן התשמיש כאלו אמר מי מנה מצות העפר שעושים ישראל ומספר זרע רובע ישראל כמה הם ולא ידעתי מה יעשו במנה את עכ״ל הרא״ם והא דפי׳ ד״א וכו׳ משום דלפעם ראשון קשה וכי לא ידעינן מספר ד׳ דגלים שהרי אשר לספור

פירוש ע״ט

מָנָה עֲפַר יַעֲקֹב ווער קאן ציילן די שטוב פון
יַעֲקֹב כְּלוֹמַר ווער קאן ציילן די יִשְׂרָאֵל וואס
גאט ב״ה הט זייא גבענטשט אז זיי זאלן זיך
מערן אזו ווי שטוב פון דר ערד וּמִסְפָּר אֶדֶר
ווער קאן ציילן אֶת רוֹבַע יִשְׂרָאֵל איין פערטייל דם
איז איין דגל פון די ישראל ווארום בייא די
ישראל איז גוועןס פיר דגלים תָּמוֹת נַפְשִׁי מוֹת יְשָׁרִים
בלעם האט גזאגט הלוואי מיין לייב זאל
שטארבן מיט אזו איין טוט ווי דיא רעכט
פארטיגי פון דיא ישראל וּתְהִי אַחֲרִיתִי כָּמֹהוּ און
הלוואי וואלט מיין סוף אויך גוועןן אזו וויא
זיי: (יא) וַיֹּאמֶר בָּלָק הט בלק גזאגט צו בלעם
מָה עָשִׂיתָ לִי וואס האסטו מיר גטאן לָקֹב אוֹיְבַי
לְקַחְתִּיךָ איך האב דיך גנומין דו זאלסט שעלטן
מיינע פיינט וְהִנֵּה בֵּרַכְתָּ בָרֵךְ און דו בענטשט
זיי נאך: (יב) וַיַּעַן וַיֹּאמַר האט גענפרט בלעם
און האט גזאגט הֲלֹא פר וואר אֵת אֲשֶׁר יָשִׂים יְיָ
בְּפִי אוֹתוֹ אֶשְׁמוֹר לְדַבֵּר וואס גאט וועט טאן אין
מיין מול דאס מוז איך היטן צוא ריידן:
(יג) וַיֹּאמֶר אֵלָיו בָּלָק האט בלק צו אים גזאגט
לְךָ נָא אִתִּי אֶל מָקוֹם אַחֵר גייא אצונד מיט מיר
צו אנגדר ארט אֲשֶׁר תִּרְאֶנּוּ מִשָּׁם וואס דו וועסט

דיא

אחר אשר תראנו משם אפס
קצהו תראה וכלו לא תראה
וקבנו־לי משם : יד ויקחהו שדה
צפים אל־ראש הפסגה ויבן
שבעה מזבחת ויעל פר ואיל
במזבח : טו ויאמר אל־בלק
התיצב כה על־עלתך ואנכי
אקרה כה : טז ויקר יהוה אל־
בלעם וישם דבר בפיו ויאמר
שוב אל־בלק וכה תדבר : יז ויבא
אליו

אחרן די תחזנה מתמן
לחוד קצתה תחזי
וכלה לא תחזי ותלוטה
לי מתמן : יד ודברה
לחקל סכותא לריש
רמתא ובנא שבעא
מדבחין ואסק תור
ודכר על כל מדבחא :
טו ואמר לבלק
אתעתד הכא על
עלתך ואנא אתמטי
עד כא : טז וערע
מימר מן קדם יי
לבלעם ושוי פתגמא
בפומה ואמר תוב
לות בלק וכדין תמלל :
יז ואתא לותה והוא

בעל הטורים

בלעם וזהו ותהי אחריתי כמוהו : (יג) וכלו. ב׳ הכא ואידך וכלו מהמדים והיינו דאמר במס׳ נדה פ״ד זה נסמית עינו של בלעם שאמר הקב״ה שהוא קדוש ומשרתיו קדושים יסתכל בדבר זה והיינו וכלו לא תראה. בשביל שדיבר כנגד הקב״ה מעתד

שפתי חכמים

אותן לכן הביא ד״א וכו׳ וכדפי׳ במתן שכרן קמיירי. ולד״א קשה שצריך להרס המקרא לכך פירש גם טעם ראשון : ט פי׳ ולא ישרים שהם דא״כ הברכה הזאת אינה בני ישראל ואיך אמר בלק לקוב אויבי לקחתיך והנה ברכת ברך : י שתי קושיות מקשה רש״י הדא מה היא השימה הזאת דלא מפרש בפסוק מה היא השימה. ועוד מה חסר המקרא באמרו

רש״י

נפשי מות ישרים. ט שהם : (יג) וקבנו לי. לשון צווי קללהו לי : (יד) שדה צפים. מקום גבוה היה ששם הצופה עומד לשמור אם יבא חיל על העיר : ראש הפסגה. בלעם לא היה קוסם כבלק ראה בלק שעתידה פרצה להפרץ בישראל משם ששם מת משה. כסבור ששם תחול עליהם הקללה זו היא הפרצה שאני רואה : (טו) אקרה כה. מאת הקב״ה : אקרה. לשון אתפעל : (טז) וישם דבר בפיו. ומה היא השימה הזאת י ומה חסר המקרא באמרו שוב אל בלק וכה תדבר אלא כשהיה שומע

פירוש ע״ט

דיא ישראל ארום זעהן פון דארט אפס קצהו תראה אטייל פון זיי וועסטו נאר ארום זעהן וכלו לא תראה אבער גאר די ישראל וועסטו ניט זעהן וקבנו לי משם אונ פלוך זייא פון מיינט וועגן פון דארטן : (יד) ויקחהו אונ ער הט אים גפירט שדה צופים אויף איין הויך פעלד וואס מען הט גקאנט פון דעם פעלד ווייט קוקן ראש הפסגה אויף דעם שפיץ פון דר הייך. ויבן שבעה מזבחות וכו׳. רש״י שרייבט בלק איז נאך מיין מכשף געווען פון בלעם ער האט געזעהן אז אויף דעם ארט וועט זיין אבראך צו דיא ישראל וואורום משה רבינו איז דארט געשטארבן אונ בלק הט גמיינט אז דר בראך בטייט אז דארטן וועט אויף זייא קאנן רוען דאס פלוכן דרום האט ער אים גפירט אהין ער זאל זיי פון דארטן פלוכן : (טו) ויאמר אל בלק אונ בלעם האט גזאגט צו בלק התיצב כה על עלתך בלייב דא שטיין בייא דיינע עולות ואנכי אקרה כה אונ איך וועל דא גפיגט ווערן פון גאט : (טז) ויקר יי׳ אונ גאט הט זיך גפיגט צו בלעם וישם דבר בפיו אונ האט אים גטאן איין רייד אין זיין מויל מאמר שוב אל בלק וכה תדבר אונ האט אים גזאגט קער דיך אום צו בלק אונ אזו זאלסטו ריידן וואס ווייטר וועט שטיין :

אֵלָיו וְהִנּוֹ נִצָּב עַל־עֹלָתוֹ וְשָׂרֵי
מוֹאָב אִתּוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ בָּלָק מַה־
דִּבֶּר יְהוָֹה׃ יח וַיִּשָּׂא מְשָׁלוֹ וַיֹּאמַר
קוּם בָּלָק וּשְׁמָע הַאֲזִינָה עָדַי בְּנוֹ
צִפֹּר׃ יט לֹא אִישׁ אֵל וִיכַזֵּב וּבֶן־
אָדָם וְיִתְנֶחָם הַהוּא אָמַר וְלֹא

יעשה

ת"א לא איש אל ויכזב פסחים קיח.

אונקלוס

מְעַתַּד עַל עֲלָתֵהּ
וְרַבְרְבֵי מוֹאָב עִמֵּהּ
וַאֲמַר לֵהּ בָּלָק
מָא מַלִּיל יְיָ׃ יח וּנְטַל
מַתְלֵהּ וַאֲמַר קוּם בָּלָק
וּשְׁמַע אֲצֵית לְמֵימְרִי
בַּר צִפּוֹר׃ יט לָא
כְמִלֵּי בְנֵי אֱנָשָׁא מֵימַר
אֱלָהָא בְּנֵי אֱנָשָׁא
אָמְרִין וּמְכַדְּבִין וְאַף
לָא כְעוֹבָדֵי בְנֵי בִשְׂרָא
דִּי אִנּוּן גָּזְרִין לְמֶעְבַּד וְתָיְבִין וּמִתְמַלְּכִין

דהוא

פירוש רשב"ם

חרביעת נוצר האדם : (יט) לא איש אל . אינו איש לחזור מברכתו בשעה מועטת כזו שהרי לא פשעו אחר הברכה שברכתי אותם היום : ויכזב . והוא היאך יכזב בו בחנם : ויתנחם . בתמיה . והיאך יתנחם : ולא יעשה

רש"י

באינו נרשה לקלל אמר מה אני חוזר אצל בלק לצערו ונתן לו הקב"ה רסן וחכה בפיו כאדם הפוקס בהמה בחכה להוליכה אל אשר ירצה א"ל על כרחך ב תשוב אל בלק: (יז) ושרי מואב אתו. ולמעלה הוא אומר וכל שרי מואב כיון שראו שאין בו תקוה הלכו להם מקצתם ולא נשארו אלא מקצתם: מה דבר ה'. (במ"ר) לשון צחוק הוא זה ל כלומר אינך ברשותך: (יח) קום בלק. כיון שראהו מצחק בו נתכוון לצערו עמוד על רגליך אינך רשאי לישב ואני שלוח אליך בשליחותו של מקום: בנו צפר. לשון מקרא הוא זה כמו (תהלים קד) חיתו יער (בראשית א) וחיתו ארץ (תהלים קיד) למעינו מים: (יט) לא איש אל וגו'. כבר נשבע להם להביאם ולהורישם ארץ שבעה אומות ואתה סבור להמיתם במדבר: ההוא

שפתי חכמים

כו' ר"ל היה לו לכתוב ויקר ה' אל בלעם ויאמר שוב אל בלק וגו' דהא לא חסר המקרא כלום אי לא אמר וישם דבר בפיו. ורא"ם פי' מה היא השימה הזאת דאי אפשר לומר שמאמר שוב אל בלק הוא פי' וישם דבר בפיו דא"כ ויאמר ל"ל היה לו לומר וישם דבר בפיו ושוב אל בלק וכה תדבר: ב וא"ת למה לא פירש"י זה לעיל דהא ג"כ כתיב וישם ה' דבר בפי בלעם ויאמר שוב אל בלק וכה תדבר. י"ל דלעיל י"ל וישם ה' בפיו וגו' הוא תשובה על את שבע המזבחות ערכתי וגו' אבל הכא קשה הלא לא דבר בלעם כלום: ל דאל"כ מה הפיך מיבעי ליה דפשיטא שאל מה דבר ה'. (ג"א) דאל"כ מה היה צריך לשאול דודאי מעצמו יאמר לו מה דבר הש"י כבראשונה אלא כיון לצחק:

פירוש ע"ט

(יז) וַיָּבֹא אֵלָיו און ער איז געקומען צו אים וְהִנֵּה נִצָּב עַל עֹלָתוֹ וְשָׂרֵי מוֹאָב אִתּוֹ און ער שטייט ביי זיינע עולות און די הערן פון מואב זענען מיט אים וַיֹּאמֶר לוֹ בָּלָק מַה דִּבֶּר יְיָ און האט געזאגט בלק צו אים וואס האט גערעט גאט. רש"י שרייבט ער הט אום אים געשפעט כלומר דען דו האסט דאך אנדערש קיין מאכט ניט צו טאן נאר וויא גאט וויל האבן און דו ביסט ניט אין דיין רשות: (יח) וַיִּשָּׂא מְשָׁלוֹ און ער האט אוף געהובן זיין ביוא שפיל וַיֹּאמַר קוּם בָּלָק וּשְׁמָע און הט געזאגט שטיי אוף בלק און הער הַאֲזִינָה עָדַי בְּנוֹ צִפֹּר בר נעם מיינע רייד דר זון פון צפור. רש"י שרייבט ווייל בלק הט אום אים געשפעט האט ער זיך מתכוין געווען אים מצער זיין און האט אים געזאגט שטייא אוף דו טארסט ניט זיצן ווייל איך בין צו דיר געשיקט געווארן מיט דעם שליחות פון גאט: (יט) לֹא אִישׁ אֵל וִיכַזֵּב גאט איז ניט גלייך צו אמענטשן ער זאל ליגענט זאגן וּבֶן אָדָם וְיִתְנֶחָם און ער איז ניט גלייך אז וויא א זון פון אמענטשן ער זאל זיך בדענקן כלומר ער זאל חרטה האבן אוף זיינע רייד ווארום ער האט זייא שון געשווארן ער זאל זייא ברענגן קיין ארץ ישראל וועט ער עם גווים מקיים זיין דרום קאן איך זייא ניט שעלטן הַהוּא אָמַר וְלֹא יַעֲשֶׂה דער דאזיגער גאט פון דיא ישראל האט געזאגט אז ער וועט זייא ברענגן קיין ארץ ישראל קאן דען זיין ער זאל עם ניט

טאן

יַעֲשֶׂה וְדִבֶּר וְלֹא יְקִימֶנָּה׃ כ הִנֵּה
בָרֵךְ לָקָחְתִּי וּבֵרֵךְ וְלֹא אֲשִׁיבֶנָּה׃
כא לֹא־הִבִּיט אָוֶן בְּיַעֲקֹב וְלֹא־רָאָה
עָמָל בְּיִשְׂרָאֵל יְהוָה אֱלֹהָיו עִמּוֹ

ת״א ולא יקימנה שם. ס׳ אלהיו עמו ותרועת מלך בו ר״ה לב.

אונקלוס

דְּהוּא אָמַר וְעָבֵד וְכָל מֵימְרֵהּ מִתְקַיָּם׃ כ הָא בִּרְכָן קַבֵּלִית וַאֲבָרְכִנֵּהּ לְיִשְׂרָאֵל וְלָא אָתֵיב בִּרְכָתִי מִנְּהוֹן׃ כא אִסְתַּכָּלִית לֵית פָּלְחֵי גִלּוּלִין בִּדְבֵית יַעֲקֹב וְאַף לָא עָבְדֵי לֵאוּת שְׁקַר בְּיִשְׂרָאֵל מֵימְרָא דַיָי אֱלָהֲהוֹן

פירוש רשב״ם

בתמיה: (כ) הנה ברך לקחתי. הנה כבר לקחתי לברך אותם היום הוא ברך אותם כבר ואותה הברכה לא אשיבנה. וברך לשעבר. כמו חרף עושהו: (כא) לא הבים און ביעקב. אינו רוצה לעונשן אפילו כשהן חוטאין. כדכתיב וירא און ולא יתבונן: לא הבים. אינו

בעל הטורים

שכלו מחמדים נשמית עינו וכלו לא תראם: (כא) לא הביט און ביעקב. שאין אותיות הע בשמותיהן של שבטים:

שפתי חכמים

ם כלומר וכי הקב״ה אמר ולא יעשה ודבר ולא יקימנה: ב כלומר תרגומו של ויפתח הייבין ומתמלכין ופי׳ חוזרין ונמלכין לחזור בהם והוא מדברי רש״י ז״ל ולפי התרגום אינו ל׳ תמיה כלומר בני אדם דרכם בכך אבל לא הקב״ה: ם הודיענו בזה כי ברך אינו דבוק עם ודבר ולא יקימנה הסמוך לו אלא עם מאמר מה דבר ה׳ ואמר קבלתי במקום לקחתי שהרי לא לקח ממנו כפי׳ לקיחה בכל מקום ולהיות מלת ברך מקור הוסיף למ״ד כי המקור בכל מקום יצטרך לשימוש אותיות בכל״ם ולהורות מפי קבל הברכות הוסיף הלה ממנו ולהורות למי יברך הוסיף מלת אותם: ע הודיענו בזה שמלת ברך שוא פעל כלומר שברך אותם ולא שם כלומר שהוא מוכן לברך אותם. ומפני שמלת ולא אשיבנה אינו נופל אלא על השם כלומר שעדיין לא ברך אותם ולא אשיבנו ממחשבתו הרוצה לברך אותם. אבל על הפועל אינו נופל לא אשיבנו כיון שכבר ברך אותם הוצרך לומר ולא אשיבנה את ברכתו כאלו אמר וברך ברכה ולא אשיבנה: פ באוניות

רש״י

אמר וגו׳. בלשון תימה ם ותרגומו ותייבין ומתמלכין חוזרים ב ונמלכין לחזור בהם: (כ) הנה ברך לקחתי. אתה שואלני מה דבר ה׳ קבלתי ממנו ם לברך אותם (ס״א ברך כמו לברך): וברך ולא אשיבנה. הוא ברך אותם ואני לא אשיב ע את ברכתו: וברך. כמו וברך וכן הוא גזרת רי״ש כמו (תהלים עד) אויב חרף כמו חרף וכן (שם י) ובוצע ברך שהלל ומברך את הגוזל ואומר אל תירא כי לא תענש שלום יהיה לך מרגיז הוא להקב״ה. ואין לומר ברך שם דבר שא״כ היה נקוד בפתח קטן (ר״ל סגול תחת הרי״ש) וטעמו למעלה אבל לפי שהוא לשון פעל הוא נקוד קמץ קטן (צירי) וטעמו למטה: (כא) לא הביט און וגו׳. כתרגומו ד״א אחרי פשוטו הוא נדרש מדרש נאה: לא הביט. הקב״ה און שביעקב שכשהן עוברין על דבריו אינו מדקדק אחריהם להתבונן באוניות פ שלהם ובעמלן שהן עוברים על דתו: עמל. לשון עבירה כמו (שם ז) הרה עמל (שם י) כי אתה עמל וכעס תביט. לפי שהעבירה היא עמל לפני המקום: ה׳ אלהיו עמו. אפילו מכעיסין

משלי ישראל

(לא הִבִּיט אָוֶן בְּיַעֲקֹב וְלֹא רָאָה עָמָל בְּיִשְׂרָאֵל) עס איז אַמָשָׁל אַזוֹי הָאט מוֹרֵד גְוֶוען אַקעגין זַיין פָּאטֶר איז דער פָּאטֶר אוֹיף אִים גְוָוארן אין כַּעַס און הָט אִים אַרוֹיס גְטְרִיבְן פוּן זַיין שְׁטוּב איז דער זוּן אַוֶועק גְגַאנְגֶען פוּן זַיין פָּאטֶר און איז אַוֶועק. נָאר דֶעם פָּאטֶר הָאט בַּאנְק גְטָאן נָאךְ דֶעם זוּן הָאט ער גְשִׁיקְט אַבְּרִיף אין דער שְׁטָאט צוּא אַיין פְרַיינְד ער זָאל אַכְטוּנְג גֶעבְּן אוֹיף זַיין זוּן און זָאל אִים גֶעבְּן עֶסְן און טְרִינְקֶען און ער וֶועט אִים אָלְדִינְג בַּצָאלְן מִילָא הָאט שׁוֹן דער זוּן דָארְט אין דער שְׁטָאט קֵיין שׁוּם צַעַר נִיט גְהַאט וָוארוּם דער פָּאטֶר הָאט אוֹיף אִים דָארְט אוֹיךְ הַשְׁגָּחָה גְגֶעבְּן נָאר דֶער פָּאטֶר הָאט יִסוּרִים גְהַאט וָואס דער זוּן אִיז נִיט בַּייא אִים אין דער הֵיים דָאס גְעמְלִיצְט הָאט בִּלְעָם גְזָאגְט (לֹא הִבִּיט אָוֶן בְּיַעֲקֹב) גָאט הָאט נִיט גְקוּקְט אַיין אוּם רֶעכְט אין יַעֲקֹב (וְלֹא רָאָה עָמָל בְּיִשְׂרָאֵל) און ער הָאט נִיט גְזֶעהְן

פירוש ע״ט

מָאן (וְדִבֶּר וְלֹא יְקִימֶנָּה) אוּנ הָט גְרֶעט אוּנ זָאל עֶס נִיט מְקַיֵּים זַיין דָס איז גָאר נִיט מֶעגְלִיךְ דוּ פְרֶעגְסְט מִיךְ וָואס גָאט הָט מִיר גְזָאגְט זָאלְסְט וִויסְן: (כ) הִנֵּה בָרֵךְ לָקָחְתִּי אִיךְ הָאבּ גְנוּמְן פוּן גָאט אַז אִיךְ זָאל זַיי בֶּענְטְשְׁן (וּבֵרֵךְ) אוּנ ער הָאט זַיי גְבֶּענְטְשְׁט (וְלֹא אֲשִׁיבֶנָּה) אוּנ אִיךְ קָאן עֶס נִיט וִוידֶר קֶערְן כְּלוֹמַר אִיךְ קָאן עֶס נִיט מְבַטֵּל זַיין: (כא) לֹא הִבִּיט אָוֶן בְּיַעֲקֹב דֶען גָאט הָאט נִיט גְלוּגְט אַיין אוּם רֶעכְט אִין יַעֲקֹב (וְלֹא רָאָה עָמָל בְּיִשְׂרָאֵל) אוּנ ער הָאט נִיט גְזֶעהְן קֵיין מִידִיקַייט צְוִוישְׁן דִי יִשְׂרָאֵל (יְיָ אֱלֹהָיו עִמּוֹ) גָאט זַיין גָאט אִיז מִיט אִים כְּלוֹמַר מִיט

ותרועת מלך בו: כב אל מוציאם
ממצרים כתועפת ראם לו: כג כי
לא נחש ביעקב ולא קסם
בישראל כעת יאמר ליעקב
ולישראל

אלההון בסעדהון
ושכינת מלכהון
ביניהון: כב אלהא
דאפקינון ממצרים
תקפא ורומא דילה:
כג ארי לא נחשיא
צבן דייטב לדבית
יעקב ואף לא קסמיא
רען ברבות בית ישראל כעדן יתאמר ליעקב

ת״א אל מוציאם ממצרים ברכות יב לא פסחים קיז פקרים פ״ג פ״ח. כי לא נחש מרים לג פקרים סה ס׳ כוכבי פ׳ ויצא.

פירוש רשב״ם

רוצה לתבים: ותרועת מלך. ריעות. כמו איש רעים להתרועע. כי שוכן ביניהם. ולמה שוכן אתם ומחבב אותם: (כג) כי לא נחש ביעקב וגו׳. אינם מעוננים וקוסמים כמונו ולא שואלין אוב וידעוני. אלא כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל ה׳. מתוך ששכינה ביניהם אומרים להם הנביאים ליעקב ולישראל היום מה פעל וגוזר הקב״ה לימים הבאים ואינם צריכים נחש וקסם: כעת יאמר. מה שעתיד לבא בעת אחת מן הרבה ימים ושנים יאמר להם היום על ידי נביא. וכן כל כעת מדבר בעתידות. כדכתיב באשת מנוח לו חפץ ה׳ להמיתנו עכשיו לא לקח מידינו עולה ומנחה וכעת לא השמיענו כזאת. לידת הבן שהודיענו שתהיה כעת לשנה הבאה לא השמיענו. אלא ודאי נחיה ויתקיים לנו בן שאם היינו מתים היאך יהיה לנו בן לשנת הבאה. וכן כעת

רש״י

ופמרים לפניו איגו זו מתוכן: ותרועת מלך בו. לשון חבה ורעות כמו (שמואל ב טו) רעה דוד אוהב דוד (שופטים טו) ויתנה למרעהו. וכן תרגם אונקלוס ושכינת מלכהון ביניהון: (כב) אל מוציאם ממצרים. אתה אמרת הנה עם יצא ממצרים לא יצא מעצמו אלא האלהים הוציאם: כתועפת ראם לו. כתוקף רום וגובה שלו וכן (איוב כב) וכסף תועפות לשון מעות הוא. ואומר אני שהוא לשון (בראשית א) ועוף יעופף. המעופף ברום וגובה הוא ותוקף רב כח זה: תועפת ראם. עפיפת גובה. (ד״א) תועפות ראם. תוקף ראמים (נימין כח) ואמרו רבותינו ז״ל אלו השדים: (כג) כי לא נחש ביעקב. כי ראויים הם לברכה שאין בהם מנחשים וקוסמים: כעת יאמר ליעקב וגו׳. עוד עתיד להיות עת כעת הזאת שיגלה חבתן לעין כל שהן יושבין לפניו ולומדים תורה מפיו ומחיצתן לפנים ממלאכי השרת והם ישאלו להם מה פעל אל וזהו שנאמר (ישעיה ל) והיו עיניך רואות את

שפתי חכמים

שלהם לשון און: צ רצונו כזה דמלת ראם כמו רום לא ראם שהוא בהמה שאין ראוי ליחס כח האל לבהמה וה״ק כמו הבנאי שבנה בנין גבוה וה״ק אתה מכירו ויודע שהוא חזק כך הקב״ה בנה עולמו ויסדו על חזקו והוציאם בחוזקה כתוקף רום וגובה שלו ר״ל בתוקף עולמו. ור״ל כתועפות דהכא וכסף תועפות שניהם לשון מעות: ק ר״ל דהוא רוצה לתת טעם למה נקרא התוקף בלשון תועפות ואמר שהוא לשון עוף יעופף דמה ביעוף העוף תוקף רב כח זה לפי שסדר כל דבר שהוא מורכב מד׳ יסודות כשזורקין אותו באויר נופל לארץ והעוף מעופף באויר שהוא הפך טבעו בודאי כח רב יש לו: ר ר״ל כתוקף השדים שפורחין במהירות מסוף העולם ועד סופו ולטעם ראשון קשה למה כתיב ראם לכן הביא ד״א דשדים נקראים ראמים. ולד״א קשה היה לו לכתוב בקרא ראמים. ל״פ גם טעם ראשון וק״ל: ש מאי שנא הכא דמיון מורה שהוא מדמה עת אחרת לעת כזאת: ת מפני דלעיל מיניה כתיב ותרועת מלך בו שהוא חבה וריעות אמר עוד עתיד שתהא עת אחרת כזאת שיחבבו לפניו

פירוש ע״ט

די ישראל ותרועת מלך בו אונ דאס ליבשאפט אונ דם ווילן פון גאט מיינט מען די שכינה איז ביא אים כלומר ביא דיא ישראל דו זאגסט הנה עם יצא ממצרים איין פאלק איז ארום גגאנגן פון מצרים זייא זענן ניט אליין ארום גגאנגן: (כב) אל מוציאם ממצרים נאר גאט האט זיי אום גצוגן פון מצרים כתועפות ראם לו וויל דאס שטארקייט אונ דאס הייכקייט איז צו אים דען זייא זענן ראווי מען זאל זיי בענטשן: (כג) כי לא נחש ביעקב ווארום עס איז ניט פר האנדן קיין כישוף כאביר אין יעקב ולא קסם בישראל

משלי ישראל

קיין מידעקיים צווישן דיא יודן חאטשי זייא זענן ניט אזו זוכה פון דעסט וועגן קוקט ער גים אוף זייערי זינד אונ וויל זייא ניט שטלפן אונ שפייזט זייא אין גלות אוך מילא איז נאר דער עיקר צער צו גאט וואס דיא יודן זענן אין גלות ווארין אזו זיא ישעיה הנביא האט גזאגט (ויי אלהיו עמו) גאט איז מיט דיא יודן אין גלות (בכל צרתם לו צר) אז דיא יודן זענן אין צער איז צוא גאט

וּלְיִשְׂרָאֵל מַה־פָּעַל אֵל׃ כד הֶן־עָם כְּלָבִיא יָקוּם וְכַאֲרִי יִתְנַשָּׂא לֹא יִשְׁכַּב עַד־יֹאכַל טֶרֶף וְדַם־חֲלָלִים יִשְׁתֶּה

אונקלוס: לְיַעֲקֹב וּלְיִשְׂרָאֵל מָא עֲבַד אֱלָהָא׃ כד הָא עַמָּא כְּלֵיתָא שָׁרֵי וּכְאַרְיָא יִתְנַטַּל לָא יִשְׁרֵי בְּאַרְעֵהּ עַד דְּיִקְטוֹל קְטוֹל וְנִכְסֵי

ת"א פה פעל אל פסחים צב. ודם חללים מולין לב א מכ נב.

בעל הטורים

(כד) הן עם. הפסוק מתחיל בה"א ומסיים בה"א לומר

שפתי חכמים

דהך מנה: א פירוש ויהיה דבוק עם כי לא נחש ביעקב. ולפירוש הדבר אחר יהיה פירוש כ"ף הדמיון כמו כעת כלומר אם יבאו עתים שיצטרכו לדבר בענין נחש או קסם יאמר להם ע"י נבואה ולא יצטרכו נחש או קסם כנ"ל וכזה נמי פתח לי"ל נרש"י לשני טעמים וק"ל: ב אוכל ג"כ לשון חבלה מלה: ג היינו דם חללים ישתה: ד דלפירוש הראשון המקרא הזה כולו איננו כמשמעו ולפי' ד"א קשה דפי' לא ישכב על מטה ופשוטו משמע דקאי על העם לכן פי' גם מעם ראשון וק"ל. ואע"פ שאין כאן רמז על הריגתו של בלעם עמהם ע"מ מסתמא הראו לו מן השמים הריגתו כאשר

רשי

מוליך. ד"א יאמר ליעקב אינו לשון עתיד אלא ל' הוה אין צריכים למנחש וקוסם כי בכל עת שצריך להאמר ליעקב ולישראל מה פעל הקב"ה ומה גזרותיו במרום אין מנחשים וקוסמים א אלא נאמר להם על פי נביאיהם מה היא גזרת המקום או אורים ותומים מגידים להם. ואונקלוס לא תרגם כן: (כד) הן עם כלביא יקום וגו'. כשהן עומדין משנתם שחרית הן מתגברים כלביא וכארי לחטוף את המצות ללבוש ציצית לקרוא את שמע ולהניח תפילין: לא ישכב. בלילה על מטתו עד שהוא אוכל ב ומחבל כל מזיק הבא לטרפו כיצד קורא את שמע על מטתו ומפקיד רוחו ביד המקום בא מחנה וגייס להזיקם הקב"ה שומרם ונלחם מלחמותם ומפילם ג חללים. ד"א הן עם כלביא יקום וגו'. כתרגומו: ודם חללים ישתה. (במ"ר) נתנבא שאין מת עד שיפיל מלכי מדין ד חללים ויהרג הוא עמהם שנאמר

משלי ישראל

אויך קיין צער און אפשר וועטסטו פרעגן ווידער אז עס רידט אז נאם ער האט צער וואס דיא יודן זענען אין גלות פאר וואס האט ער זייא פאר טריבן קיין מצרים אין גלות אויף דעם זאגט חייטר בלעם וכעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל, עס איז אמשל איינר האט געשיקט נאך איין גלערנטן רופא צוא היילן זיין זון פון דער קרענק דער רופא איז געקומן און האט אים געגעבן ביטערע רפואות און האט אים גהאקט דאס לייב און דער זון שרייט מיט אביטער געשרייא ליבר פאטער וויא איז דיין רחמנות אונג דיין ליבשאפט וואס דוא האסט מיך ליב נחאט זייא מיך מציל פון דעם רופא דער אכזר אונג דר פאטער שטייט נעבך אונג וויינט דאס דאזיגע אונג דיא טרערין רינן אים פון דיא אויגן אונג זאגט מיין טייערער זון גלייב מיר אז שפעטער מיט עטליכע טעג וועסט דוא זעהן אז דוא וועסט זיין געזונד וויא פריער וועסטו וויסן אז דיא אלע יסורים וואס איך טוא דיר אצונד איז ווייל איך האב דיך ליב דאס נעמליכע האט בלעם געזאגט וכעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל) אין דר צייט אז יודן וועלן אוס גלייזט ווערן פון דעם וואס דיא יודן זענען געווען אין גלות זייא וועלן זעהן אז דאס גלות איז געווען פאר דיא אהובה זייא זענען גלייטערט געווארן פון זייערע זינד. נאך אמשל אשר דאס גהערט אז עס איז דא אין אוייראפא מדינות אמענטש וואס ער קאן מאכן זעלבשט אז ער באשמירט מיט דר זאלב דאס לייב פון אמענטש קען ער דעם ברענט נים שאדן קיין קאל פון פייער

פירוש ע"ט

בישראל אונג עס איז ניט פאר האנדן קיין צובערניש ביי דיא ישראל כעת עס וועט זיין אזוי אצייט וואס עס וועט זיין בעקאנט אונג ווס עס וועט נתגלה ווערן זייער ליבשאפט פאר אלע יאמר ליעקב אז עס וועט גזאגט ווערן צו יעקב כלומר דיא מלאכים וועלן פרעגין צוא יעקב ולישראל אונג צוא דיא ישראל מה פעל אל וואס ווערקט גאט: (כד) הן נון עם כלביא יקום עס איז אזוי איין פאלק וואס ער טוט אוף שטיין אין דער פריא אזוי וויא אלעמפערט וכארי יתנשא אונג אזוי וויא אלייב טוט ער זיך אוף הייבן אונג שטארקין תיכף צוא טאן מצות אן צו טאן איין טלית מיט ציצית אונג תפילין ליגן לא ישכב ער וועט זיך ניט לייגן אין זיין לאגר ביז ער וועט עסן דאס פר צוקונג פון דיא כנענים ודם חללים ישתה אונג דאס בלוט פון די דר שלאגנע בלומר זייער גוטס וועט ער

יִשְׁתֶּה׃ כה וַיֹּאמֶר בָּלָק אֶל־בִּלְעָם גַּם־קֹב לֹא תִקֳּבֶנּוּ גַּם־בָּרֵךְ לֹא תְבָרְכֶנּוּ׃ כו וַיַּעַן בִּלְעָם וַיֹּאמֶר אֶל־בָּלָק הֲלֹא דִּבַּרְתִּי אֵלֶיךָ לֵאמֹר כֹּל אֲשֶׁר־יְדַבֵּר יְהוָה אֹתוֹ

אעשה

עַמְמַיָּא יֵירַת : כה וַאֲמַר בָּלָק לְבִלְעָם אַף מֵילַט לָא תְלוּטִנּוּן אַף בָּרָכָא לָא תְבָרְכִנּוּן : כו וַאֲתֵיב בִּלְעָם וַאֲמַר לְבָלָק הֲלָא מַלֵּלִית עִמָּךְ לְמֵימַר כֹּל דִּי יְמַלֵּל יְיָ יָתֵהּ אֶעְבֵּד :

ואמר

רש״י

(יהושע יג) ואת בלעם בן בעור הקוסם הרגו בני ישראל בחרב אל חלליהם: (כה) גם קב לא תקבנו. גם לשון מוסף על גם השני וגם שני ה על גם ראשון וכן (מ״א ג) גם לי גם לך לא יהיה וכן (דברי׳ לג)

שפתי חכמים

כראו לו סריגת מדין: ה כאלו אמר לא תברכנו גם לא תקבנו ולא תקבנו גם לא תברכנו. וא״ת מ״ט א״ל בלק כן וי״ל דסלקא אדעתא דבלק במאי היה בלעם סבר לפי באמר גם קוב לא תקבנו וגו׳. אבל אם רוצה יברך תהלה וא״כ יקלל אותם לכך אמר גם קוב וגו׳ פירוש גם ראשון מוסף

פירוש ע״ט

טְרִינְקֶן : (כה) וַיֹּאמֶר בָּלָק אֶל בִּלְעָם אוּנ בָּלָק הָט גְזָאגְט צוּא בִּלְעָם גַּם אוֹךְ קֹב לֹא תִקֳּבֶנּוּ פְלוּךְ זַייא נִיט גַּם בָּרֵךְ לֹא תְבָרְכֶנּוּ אוּנ בֶּענְטְשְׁן בֶּענְטְשׁ זַייא אוֹךְ נִיט : (כו) וַיַּעַן בִּלְעָם הָאט בִּלְעָם גֶענְפֶרְט אוּנ הָאט גְזָאגְט צוּא בָּלָק הֲלֹא פַאר וָואר דִּבַּרְתִּי אֵלֶיךָ לֵאמֹר אִיךְ הָאבּ דָאךְ גְרֶעט צוּא דִיר אַזוֹ צוּ זָאגְן כֹּל אֲשֶׁר יְדַבֵּר יְיָ אַלֶץ וָוס גָאט וָועט רֵיידְן אֹתוֹ אֶעֱשֶׂה דָס

משלי ישראל

אוּנ אַז דֶער שַׂר הָאט דָאס גְהֶערְט הָאט עֶר גְמַאכְט אַגְרוֹסֶע הוֹצָאָה אוּנ אִיז גְפָארְן אִין דֶר מְדִינָה אוּנ אִיז גְקוּמֶן צוּא דֶעם מַיינְסְטֶר וָואס עֶר מַאכְט דִיא זַאלְבּ אוּנ בַּצָאלְט דֶעם מַיינְסְטֶר פַאר דֶר זַאלְבּ וִויפִיל עֶר וִויל אוּנ עֶר בַּשְׁמִירְט אִים דָאס לַייבּ מִיט דֶר זַאלְבּ אוּנ פָארְט אַהֵיים אוֹף דֶעם וֶועג קוּמֶן גַזְלָנִים אוּנ שִׁיסְן אוֹף אִים מִיט דִיא בִּיקְסְן זַייא זָאלְן אִים הַארְגִינֶען אוּנ עֶס הָאט אָבֶּר אִים גָאר נִיט גְשַׁאט אוּנ אִיז גְבְּלִיבְּן לֶעבְּן וִויא דִי גַזְלָנִים הָאבְּן גְזֶעהֶן אַז עֶס שַׁאט אִים נִיט הָאבְּן זֵיי אָן גְהוֹבְּן צוּא אַנְטְלוֹפְן פַאר אִים הָאט עֶר זַייא צוּרִיק גְרוּפְן מִיט גוּטֶע רֵייד וֶוען זַייא צוּא אִים צוּא גְגַאנְגֶן הָאט עֶר זַייא גְגֶעבְּן צוּא גְלֵיכְלֶךְ בְּרַאנְפְן וָואס עֶר הָאט בַּייא זִיךְ גְהַאט הָאבְּן זִיךְ דִיא גַזְלָנִים פַאר וִוינְדֶרְט אוּנ זָאגְן צוּא אִים דוּא טוּסְט מִיט אוּנְז טוֹבָה פַר דֶעם וָואס מִיר הָאבְּן דִיר גְוָואלְט טָאן שְׁלֶעכְטְץ זָאגְט דֶר שַׂר צוּא זַייא אִיר זָאלְט וִויסְן אַז אִיךְ הָאבּ אוֹף דֶעם וֶועג גְהַאט פִיל הוֹצָאוֹת אִיךְ זָאל מִיךְ שְׁמִירְן מִיט אַזַאלְבּ עֶס זָאל מִיר נִיט שַׁאטְן קַיין קָאהְל פוּן אַבִּיקְס אוּנ הָאבּ דֶעם מַיינְסְטֶר גְגֶעבְּן פַאר דֶר זַאלְבּ פִיל גֶעלְט אוּנ אַז אִיךְ בִּין אַהֵיים גְפָארְן הָאט מִיר אוֹף דֶעם וֶועג זַייעֶר בַּאנְק גְטָאן וָואס אִיךְ הָאבּ אוּם גְגֶעבְּן אַזוֹ פִיל גֶעלְט אוּנ וַויים נִיט אוֹף וָואס אִיךְ זָאל פְּרוּוֶוען דִיא זַאךְ אִיךְ זָאל מִיךְ הַייסְן שִׁיסְן מִיט אַבִּיקְס הָאבּ אִיךְ מוֹרָא גְהַאט מָאמֶר יִתֵּל אִיךְ גְשַׁיים וֶועלְן דְרוּם בִּין אִיךְ גְוֶועֶן זַייעֶר פְרוֹידִיג אָבֶּר אַצוּנְד אַז אִיר זֶענְט גְקוּמֶן אוּנ תָאט אוֹף מִיר גְשָׁאסְן מִיט דִיא בִּיקְסְן אִיר זָאלְט מִיךְ טֵייטְן אוּנ עֶס הָאט מִיר גָאר נִיט גְשַׁאט בִּין אִיךְ שׁוֹן אַצוּנְד זִיכֶר אַז אִיךְ מֶעג גַיין אִין דֶר גְרֶעסְטֶר מִלְחָמָה הָאבּ אִיךְ קַיין מוֹרָא נִיט פַאר אַיין בִּיקְס אַז אִיךְ וַוייס אַז אִיךְ בִּין גְלִיקְלִיךְ מִילָא תָאט אִיר מִיר אַגְרוֹסֶע טוֹבָה גְטָאן וָואס אִיךְ בִּין דוּרְךְ אַייךְ גְוָוארְן אַז אִיךְ בִּין פַאר זִיכֶרְט פוּן דֶער בִּיקְס דֶר נִמְשָׁל אִיז דִיא יוּדְן וַוייסְן שׁוֹן לַאנְג אַז זַייא הָאבְּן אַיין יְרוּשָּׁה פוּן זַייעֶר פָאטֶר יַעֲקֹב אַז עֶס קֶען זַייא נִיט שַׁאטְן קַיין כִּישׁוּף וָוארְן אַז יַעֲקֹב אִיז גְוֶועֶן אִין דֶם הוֹיז פוּן לָבָן אוּנ לָבָן הָאט גְוָואלְט צוּא יַעֲקֹב שְׁלֶעכְץ טָאן מִיט כִּישׁוּף אוּנ הָאט אִים גָאר נִיט גְקֶענְט טָאן הָאבְּן דִיא יוּדְן גְוּוּסְט אַז זַייא הָאבְּן דִיא סְגוּלָּה אַז זַייא הָאבְּן קַיין מוֹרָא נִיט פַאר כִּישׁוּף נָאר זַייא זֶענְן נִיט גְוֶוען זִיכֶר אוּנ פְּרוּבְן אוֹבּ עֶס וֶועט נִיט שַׁאטְן קַיין כִּישׁוּף הָאבְּן זַייא מוֹרָא גְהַאט אַיין צוּ שְׁטֶעלְן זִיךְ אַריין צוּ בְּרֶענְגֶען אִין אַסַּכָּנָה אָבֶּר אַצוּנְד אַז בָּלָק הָט גְשִׁיקְט רוּפְן צוּא בִּלְעָם הָרָשָׁע עֶר זָאל טָאן דִיא יוּדְן שְׁלֶעכְץ מִיט זַיין כִּישׁוּף אוּנ עֶס הָאט אִים גָאר נִיט גְהָאלְפְן עֶר תָאט זַייא נִיט גְקֶענְט טָאן קַיין שְׁלֶעכְץ הָאט בִּלְעָם גְזָאגְט צוּא בָּלָק אַצוּנְד וֶועה וָואס דוּא הָאסְט גְטָאן נִיט גוּט דוּא הָאסְט זַייא קַיין שְׁלֶעכְץ נִיט גְטָאן הָאסְט זַייא נָאךְ גְטָאן אַיין טוֹבָה וָואס דוּרְךְ דִיר וֶוען זַייא גְוָואר גְוָוארְן אַז קַיין כִּישׁוּף קָען זַייא נִיט שַׁאטְן וָוארְן אִיךְ הָאבּ זַייא גְטָאן כִּישׁוּף אוּנ עֶס הָאט זַייא גָאר נִיט

אֶעֱשֶׂה׃ ששי שביעי כשהן מחוברין כז וַיֹּאמֶר
בָּלָק אֶל־בִּלְעָם לְכָה־נָּא אֶקָּחֲךָ
אֶל־מָקוֹם אַחֵר אוּלַי יִישַׁר בְּעֵינֵי
הָאֱלֹהִים וְקַבֹּתוֹ לִי מִשָּׁם׃ כח וַיִּקַּח
בָּלָק אֶת־בִּלְעָם רֹאשׁ הַפְּעוֹר
הַנִּשְׁקָף עַל־פְּנֵי הַיְשִׁימֹן׃ כט וַיֹּאמֶר
בִּלְעָם אֶל־בָּלָק בְּנֵה־לִי בָזֶה
שִׁבְעָה מִזְבְּחֹת וְהָכֵן לִי בָּזֶה
שִׁבְעָה פָרִים וְשִׁבְעָה אֵילִם׃
ל וַיַּעַשׂ בָּלָק כַּאֲשֶׁר אָמַר בִּלְעָם
ויעל

כז וַאֲמַר בָּלָק לְבִלְעָם
אִיתָא כְעַן אֲדַבְּרִנָּךְ
לַאֲתַר אָחֳרָן מָאִים יְהֵי
רַעֲוָא מִן קֳדָם יְיָ
וּתְלוּטֵהּ לִי מִתַּמָּן׃
כח וּדְבַר בָּלָק יָת
בִּלְעָם רֵישׁ רָמָתָא
דְּמִסְתַּכְיָא עַל אַפֵּי
בֵית יְשִׁימוֹן׃ כט וַאֲמַר
בִּלְעָם לְבָלָק בְּנֵה לִי
הָכָא שַׁבְעָא מַדְבְּחִין
וְאַתְקֵן לִי הָכָא שַׁבְעָא
תוֹרִין וְשַׁבְעָא דִכְרִין׃
ל וַעֲבַד בָּלָק כְּמָא דִי
אֲמַר בִּלְעָם וְאַסֵּק תּוֹר
ודכר

שפתי חכמים

של גם שני וגם שני על גם ראשון. וק"ל: ו כי איך יזונו שיקבהו מיד שמא לא יישר בעיני אלהים לכן אמר וקבותו לי משם ל' עתיד כלומר אחר שיישר בעיני אלהים יקוב אותם: ז (נח"י) הרב כפל בכאן קרוב למ"ש לעיל גבי ראש הפסגה ולא עוד אלא שהוסיף וכן כל החוזים וכו'. ונראה דבשלמא לעיל ראה שהיה הפרצה בראש הפסגה וכן נעשה שהרי נאמר בס"פ וזאת הברכה ויעל משה וגו' ראש הפסגה וגו' וימת שם משה וגו'. אבל בראש הפעור לא היתה שום פרצה ולמה הוליכו בלק לשם וע"ז תירץ

רשי

גם בחור גם בתולה: (כז) וקבתו לי. אין זה לשון צווי ו כמו וקבנו אלא ל' עתיד אולי יישר בעיניו ותקבנו לי משם. מלדיר"ש בלע"ז: (כח) ראש הפעור. קוסם היה בלק וראה שהן עתידין ללקות על ידי פעור ולא היה יודע במה אמר שמא הקללה תחול עליהם משם וכן כל החוזים בכוכבים ז רואים

דמ"מ היתה הפרצה ע"י הפעור והוקשה להרב דא"כ לא

משלי ישראל

געשאט פונקט וויא דר שר האט געזאגט צוא דיא גזלנים דאס האט בלעם געזאגט צוא בלק (כי לא נחש ביעקב) דאס האבן זייא שון לאנג געהערט אז כישוף שאט זייא ניט אבר כעת אצונד (יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל) ווייסן שון דיא יודן פאר גוים דיא טובה וואס גאט חערקט מיט זייא אז קיין כישוף זאל זייא ניט שאטן: נאך א משל צוויא יונגלך האבן געלערנט אין א חדר אונ

דיא צוויא יונגלך האבן זיך צוא קריגט האט איין יונגל געמאסירט דעם אנדרן אז ער האט גנבעט דעם בעל הבית הון איז דר בעה"ב געגאנגן צוא דעם פאטר פון דעם יונגל אונ ער האט געמוזט באצאלן פר דר הון דעם אנדרן טאג האט ער אים געמאסירט אז ער האט גנבעט איין קאמשקע האט דר פאטר געמוזט בצאלן נאך דעם הט דאס יונגל געמאסירט עם אז ער האט גנבעט אגאנז אונ דר פאטר האט אויך געמוזט בצאלן זאגט דר מלמד צוא דעם יונגל וואס מסירסטו דוא וואס קימט דיר ארוס וואס דוא טראגסט אים אלע מאל אויף דיין חבר אבלבול דוא טוסט אים נאר ניט מיט דעם נאר דעם פאטר טוסטו שאדן אונ דעם פאטר ביסטו ניט קיין שונא נאר דעם יונגל אליין ענטפערט דאס יונגל דר נאר ווען פאר גוויס אמאל קאן אשאדן אין דר היים ווען דר פאטר אים דר

פירוש ע"ט

וועל איך טאן: (כז) וַיֹּאמֶר בָּלָק אֶל בִּלְעָם אונ ער הט געזאגט בלק צו בלעם לְכָה נָא אֶקָּחֲךָ אֶל מָקוֹם אַחֵר נון איך וועל דיך פירן אין אנדער ארט אוּלַי יִישַׁר בְּעֵינֵי הָאֱלֹהִים טאמער וועט וואל געפעלן אין גאטס אויגן וְקַבֹּתוֹ לִי מִשָּׁם וועסטו פון מיינט וועגן זייא פלוכן פון דארטן: (כח) וַיִּקַּח בָּלָק אֶת בִּלְעָם אונ בלק הט געפירט צו בלעם רֹאשׁ הַפְּעוֹר אויף דעם שפיץ פון פעור הַנִּשְׁקָף וויא מען קאן לוגן עַל פְּנֵי הַיְשִׁימֹן אויף דער וויסטעניש: (כט) וַיֹּאמֶר וכו': (ל) וַיַּעַשׂ

וַיַּעַל פָּר וָאַיִל בַּמִּזְבֵּחַ׃ כד א וַיַּרְא
בִּלְעָם כִּי טוֹב בְּעֵינֵי יְהוָה לְבָרֵךְ
אֶת־יִשְׂרָאֵל וְלֹא־הָלַךְ כְּפַעַם־
בְּפַעַם לִקְרַאת נְחָשִׁים וַיָּשֶׁת אֶל־
הַמִּדְבָּר פָּנָיו׃ ב וַיִּשָּׂא בִלְעָם אֶת־
עֵינָיו וַיַּרְא אֶת־יִשְׂרָאֵל שֹׁכֵן
לִשְׁבָטָיו

ת״א ולא הלך כו׳ סוטה פ׳ חיו ערכ . וישא בלעם את עיניו בתרא ס ס׳ כוזכר פ׳ מת :

וְדַבַּר עַל כָּל מַדְבְּחָא׃
א וַחֲזָא בִלְעָם אֲרֵי
תַקִּין קֳדָם יְיָ לְבָרָכָא
יָת יִשְׂרָאֵל וְלָא הֲלַךְ
כִּזְמַן בִּזְמַן אֱלָהֵן
לִקְדָמוּת נַחֲשַׁיָּא וְשַׁוִּי
לָקֳבֵל עֶגְלָא דַּעֲבַדוּ
בְמַדְבְּרָא אַפּוֹהִי׃
ב וּזְקַף בִּלְעָם יָת
עֵינוֹהִי וַחֲזָא יָת יִשְׂרָאֵל
שָׁרַן לְשִׁבְטוֹהִי וּשְׁרַת

פירוש רשב״ם

חיה את חובקת בן : (א) לקראת נחשים . לנסות ממקום למקום אולי יוכל לקללם אלא מעתה נתכוון לברכם בלב שלם ומתוך כך כתיב כאן ותהי עליו רוח אלהים שרוח שכינה שרתה עליו מאהבה דרך חיבת :

רש״י

ולא יודעים מה רואים : (א) וירא בלעם כי טוב וגו׳ . אמר איני צריך לבדוק בהקב״ה כי לא יחפוץ לקללם : ולא הלך כפעם בפעם . כאשר עשה ב׳ פעמים : לקראת נחשים . לנחש אולי יקרה ה׳ לקראתו כרצונו אמר רוצה ולא רוצה לקללם אזכיר עונותיהם ח והקללה על הזכרת עונותיהם תחול : וישת אל המדבר פניו . ט כתרגומו : (ב) וישא בלעם את עיניו . בקש להכניס בהם עין רעה . י והרי יש לך ג׳ מדותיו . עין רעה ורוח גבוהה ונפש רחבה האמורים למעלה (אבות פ״ה) :

שפתי חכמים

סיפ בלק קוסם דהא טעה ולכך פירש וכן כל החוזים וכו׳ : ח ה״ג רוצה ולא רוצה לקללם אזכיר כו׳ כלומר בין רוצה בין אינו רוצה לקללם אזכיר עונותם : ט שהזכיר להם עון של עגל שעשו במדבר : י דאל״כ למה נשא את עיניו בפעם

פירוש ע״ט

בלק וכו׳ : (א) וַיַּרְא בִּלְעָם און בִּלְעָם הָט גְזֶעהְן כִּי טוֹב בְּעֵינֵי יְיָ לְבָרֵךְ אֶת יִשְׂרָאֵל אַז עֶס אִיז וואל גְפֶעלְן אִין דִיא אוֹגְן פוּן גָאט כְּלוֹמַר גָאט ווִיל בְּוַודַאי מֶען זָאל בֶּענְטְשְׁן דִיא יִשְׂרָאֵל וְלֹא הָלַךְ כְּפַעַם בְּפַעַם אִיז עֶר נִיט גְגַאנְגְן אַזוֹ ווִיא עֶר הָאט גְטָאן שׁוֹן צְווֵייא מָאל צוּ גֵיין לִקְרַאת נְחָשִׁים אַקֶעגְן רֶעטוּלְן כְּלוֹמַר עֶר אִיז נִיט גְגַאנְגְן פְּרוּבְן אוֹב דִיא שְׁכִינָה ווֶעט זִיךְ צוּא אִים בַּאווַייזְן און ווֶעט אִים הֵייסְן פְלוּכְן נָאר עֶר הָאט גְזָאגְט אִיךְ ווֶעל דֶער מָאנְן זַייעֶרֶע זִינְד ווֶעט שׁוֹן מַחֲמַת דֶעם אוֹיף זֵייא חַל זַיין דִיא קְלָלָה וַיָּשֶׁת אֶל הַמִּדְבָּר פָּנָיו און עֶר הָאט גְטָאן זַיין פָּנִים צוּא דֶער מַאנְן ווָס זַייא הָאבְּן גְמַאכְט אִין דֶער מִדְבָּר דָם עֵגֶל : (ב) וַיִּשָּׂא בִלְעָם אֶת עֵינָיו וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל שֹׁכֵן לִשְׁבָטָיו און בִּלְעָם הָאט אוֹיף גְהוֹבְן זַיינֶע אוֹגְן און הָאט גְזֶעהְן אַז דִיא יִשְׂרָאֵל רוּעֶן צוּא זַייעֶרֶע שְׁבָטִים כְּלוֹמַר אִיטְלִיכֶר שֵׁבֶט רוּעֶט בַּאזוּנְדֶר און דִיא טִירְן פוּן זַייעֶרֶע

משלי ישראל

מַאנְן אַז עֶר הָאט גְטֵייט דִיא הוּן און דִיא קַאטְשְׁקֶע און דִיא גַאנְז און מֶען הָאט פוּן אִים אַרָאפּ גְנוּמֶען דִיא קַאפָּאטֶע און דֶער פָּאטֶר הָאט גְמוּזְט בַּאצָאלְן אַז עֶר ווֶעט אִים דָאס דֶער מַאנְן ווֶעט עֶר אִים פַאר גוֹיִים נָאךְ מֶער שְׁלָאגְן דָאס גְלֵייכֶע הָאט בִּלְעָם הָרָשָׁע גְזָאגְט צוּא בָּלָק אֱמֶת מַאקִי אִיךְ הָאבּ דִיא יוּדְן גָאר נִיט גְקָאנְט טָאן קַיין שְׁלֶעכְטְס מִיט מַיין כִּישׁוּף (כִּי לֹא נַחַשׁ בְּיַעֲקֹב) ווָארִין דִיא יוּדְן קֶען נִיט שַׁאטְן קַיין כִּישׁוּף פוּן דֶעסְט ווֶעגְן הָאבּ אִיךְ פִיל גְווֶערְקְט מִיט מַיין כִּישׁוּף ווָארִין דִיא יוּדְן ווֶעלְן פַאר גוֹיִים זִינְדִיגְן און גָאט ווֶעט זֵייא שְׁטְרָאפְן (כָּעֵת) אִין דֶר צַייט ווָאס גָאט ווֶעט זֵייא שְׁטְרָאפְן (יֵאָמֵר לְיַעֲקֹב וּלְיִשְׂרָאֵל מַה פָּעַל אֵל) ווֶעט גָאט זָאגְן צוּא דִיא יוּדְן פַאר ווָאס גְדֶענְקְט אִיר נִיט דִיא טוֹבָה ווָאס אִיךְ הָאבּ אַייךְ גְטָאן ווֶען בִּלְעָם הָאט אַייךְ גְווָאלְט שְׁלֶעכְטְס טָאן מִיט כִּישׁוּף און אִיךְ הָאבּ אַייךְ מַצִּיל גְווֶען און אַצוּנְד זִינְדִיגְט אִיר אַקֶעגְן מִיר ווֶעט זֵייא גוֹיִים גָאט נָאךְ מַיין שְׁטְרָאפְן הָאבּ אִיךְ אַלְץ עֶפֶּס גְווֶערְקְט זֵייא שְׁלֶעכְטְס מִיט מַיין כִּישׁוּף פוּנְקְט ווִיא דָאס יוּנְגֶל ווָאס הָאט גְמַאסְרְדִּיְט הָאט גְעֶנְטְפֶערְט דֶעם מְלַמֵּד :

(וַיַּרְא בִלְעָם כִּי טוֹב בְּעֵינֵי יְיָ לְבָרֵךְ אֶת יִשְׂרָאֵל) און בִּלְעָם הָאט גְזֶעהְן אַז עֶס אִיז וואל גְפֶעלְן אִין דִיא אוֹגְן פוּן גָאט מֶען זָאל בֶּענְטְשְׁן דִיא יוּדְן (וַיִּשָּׂא מְשָׁלוֹ וַיֹּאמַר) און עֶר הָאט אוֹיף גְהוֹבְן זַיין בַייא שְׁפִּיל און הָאט

לשבטיו ותהי עליו רוח אלהים :
ג וישא משלו ויאמר נאם בלעם
בנו בער ונאם הגבר שתם העין :
ד נאם שמע אמרי־אל אשר מחזה
שדי יחזה נפל וגלוי עינים : בראש עמוד

מח

עלוהי רוח נבואה מן קדם יי : ג ונטל מתליה ואמר אמר בלעם בריה בעור ואמר גברא דשפיר חזי : ד אמר דשמע מימר מן קדם אל וחזו מן קדם שדי חזי שכיב ומתגלי

לה

ת"א גם בעי פסדרין קס מ׳ כעכר פ׳ נשא . ונאם סגבר שמוס סעין נדס לא .

פירוש רשב"ם

(ג) שתום העין · פתוח עין . רואה מראות אלהים שמו ששנינו עד שישתום ויסתום : (ד) אשר מחזה שדי יחזה . פעמים נופל שוכב בלילה ופעמים גלוי עינים

בעל הטורים

שלא ימות מהם עד שיהרוג לחמשת מלכי מדין : (ג) ונאם הגבר . כד"א קרא גבר שדומה בלעם לתרנגול כמו שהתרנגול הוא נוקף מכל כך בלעם רבע אתונו וכמו שהתרנגול יודע שעתים כן בלעם ידע לכוון השעה שהקב"ה כועס בה וכמו שהתרנגול דרכו לעמוד על רגל א׳ כן בלעם חגר באחת מרגליו : (ד) יחזה נופל וגלוי עינים . ס"ת מילה : נופל .

שפתי חכמים

הואה יותר מבשאר פעמים : ב רצונו לתרץ כמה שכתיב ותהי עליו רוח אלהים משמע שהיה עליו נבואה ולא מפ׳ אחרינו מאי נבואה אלא מספר בשבחן של ישראל ומפ׳ עלה בלבו וכו׳ וכאלו אמר ותהי עליו רוח אחרת והוא רוח אלהים שלא יקלל : ל בלעם ובלק ולעיל גם כן כתיב בבלק בנו צפור . ופירושו בנו הוא בעור אביו וכן בלק . והא דלא פי׳ זה לעיל גבי בנו צפור י"ל דלעיל ס"ל שהוי"ו נוספת היא כמו למעינו מים אבל הכא דרשו משום דכתיב פעם שנית בנו בעור ע"כ לדרשה אתי ומכאן ילפינן נמי אמה דכתיב בנו צפור : מ כלומר ליטרא בן אני ליטרא היה : נ ולענין יין נסך קאמר שאם היה חבית של יין בבית עכו"ם לבדו ושהה שם עד שיכול לנקב עכו"ם החבית ולהוציא יין ויסתום ויגוב פירוש וייבש הסתימה כתרגומו תרבו כמים נגובו אז הוי יין נסך ש"מ דלשון שתום נקובה היא : ס כלומר שהיה לו ראייה טובה יותר משאר האדם : ע רצונו לתרץ הא מבוררת בידינו דבלעם היה סומא ולמה מפרש רש"י פתוח העין דמשמע שהיה רואה בראייה טובה . וע"ז פי׳ למדו שסומא באחת מעיניו היה :

רש"י

שכן לשבטיו . ראה כל שבט ושבט שוכן לעצמו ואין מעורבין ראה שאין פתחיהם מכוונין זה כנגד זה שלא יציץ לתוך אהל חבירו : ותהי עליו רוח אלהים . עלה בלבו ב שלא יקללם : (ג) בנו בער . כמו (תהלים קיד) למעינו מים . ומ"א שניהם ל היו גדולים מאבותיהם בלק בנו צפור אביו בנו הוא במלכות ובלעם גדול מאביו בנביאות מנה בן מ פרס היה : שתם העין . עינו נקורה ומוצאת לחוץ וחור שלה נראה פתוח ולשון משנה הוא כדי שישתום נ ויסתום ויגוב (ע"ז סט) . ורבותינו אמרו לפי שאמר ומספר את רובע ישראל שהקב"ה יושב ומונה רביעותיהן של ישראל מתי תבא טפה שנולד הצדיק ממנה . אמר בלבו מי שהוא קדוש ומשרתיו קדושים יסתכל בדברים הללו ועל דבר זה נסמית עינו של בלעם (נדה לא) וי"מ שתום העין פתוח העין ס כמו שתרגם אונקלוס . ועל שאמר שתום העין ע ולא אמר שתום העינים (ד) נפל וגלוי עינים . פשוטו כתרגומו שאין נראה עליו אלא

משלי ישראל

אזו גזאגט (נאם בלעם בנו בעור) דאס איז דיא זאג פון בלעם דר זון פון בעור (ונאם הגבר שתום העין) אונ דאס איז דיא זאג פון דעם מאן וואס איז בלינד אויף איין אוג (נאום שומע אמרי אל) דאס זאגט דר וואס הערט דיא זאג פון גאט (אשר מחזה שדי יחזה) וואס ער טוט זעהן דיא שיין פון דעם אלמעכטיגן גאט אצונד דארפן קיר פאר שטיין וואס האט זיך בלעם בארימט ווייל ער

פירוש ע"ט

געצעלטן זענן ניט איינס קעגן אנדרן כדי איינר זאל ניט זעהן וואס עס איז פאר האנדן אין דעם געצעלט פון דעם אנדרן ותהי עליו רוח אלהים אונ עס איז געווארן אויף אים דיא נבואה פון גאט אונ עס איז שון אויף געגאנגן אין זיין הארץ ער זאל זייא ניט פלוכן : (ג) וישא משלו ויאמר אונ ער הט אויף גהובן זיין ביישפיל אונ האט אזו גזאגט נאום בלעם בנו בעור דאס איז דיא זאג פון בלעם דער זון פון בעור ונאום הגבר שתום העין אונ דאס איז די זאג פון דעם מאן וואס זיין אויג איז אפין. רש"י שרייבט ער איז בלינד געוועזן אויף איין אויג דרום הט ער גזאגט אז איין אויג איז גאר אפין : (ד) נאום שומע אמרי אל דאס זאגט דער וואס הערט דיא זאג פון

לֵהּ׃ ה מָא טָבָא מַשְׁכְּנָךְ יַעֲקֹב בֵּית מֵישְׁרָךְ יִשְׂרָאֵל׃ ו כִּנְחָלִין דְּמִדַּבְּרִין כְּגִנַּת שַׁקְיָא דְּעַל פְּרָת כְּבוּסְמַיָּא דִּנְצִיב יְיָ כְּאַרְזִין דִּנְצִיבִין עַל מַיָּא׃ ז יִסְגֵּי מַלְכָּא

בי"ה שמ"ו סימן ה מַה־טֹּבוּ אֹהָלֶיךָ יַעֲקֹב מִשְׁכְּנֹתֶיךָ יִשְׂרָאֵל׃ ו כִּנְחָלִים נִטָּיוּ כְּגַנֹּת עֲלֵי נָהָר כַּאֲהָלִים נָטַע יְהוָה כַּאֲרָזִים עֲלֵי־מָיִם׃ ז יִזַּל־מַיִם

ת"א מה טבו אהליך יעקב סנהדרין קה. כנחלים נטיו ברכות יו סנהדרין שם: כארזים עלי מים תענית כ. יזל מים מדליו סנהדרין שם.

מדליו

בעל הטורים

בשביל הערלה שהיא מאוסה לפני הקב"ה: (ה) מה טבו אהליך. לפי שיעקב הוא כאהל של משה ובאהל של מעלה בכסא הכבוד. ששה תיבות בפסוק כנגד ששה אהלים. נוב וגבעון גלגל שילה ובית עולמים שנים: (ו) כאהלים נטע ה'. פי' כל נטע עקומה כי בזה העולם אין לישראל נטיעה קיימה רק לעתיד לבא: (ז) יזל מים. בגימטריא יגדל מלך שאין

פירוש רשב"ם

ביום. כי עתה היו נבואות הללו ביום. כמו נופלים על פני השדה בשאול. שוכבים: (ו) כנחלים נטיו. ננטיו. מיושרים: כאהלים. כמו מר ואהלות כאהלים כארזים עלי מים פת"ח לפי שהוא במקום חטף. כארזים על יבלי מים. אבל בתור כארזים קמ"ץ. שהוא מבורר כהארזים

רש"י

בגלוי כשהוא שוכב. ומדרשו כשהיה נגלה ה' עליו לא היה בו כח לעמוד על רגליו ונופל על פניו לפי שהיה ערל ומאוס להיות נגלה עליו בקומה זקופה לפניו: (ה) מה טבו אהליך. על שראה פתחיהם שאינן מכוונין זה מול זה: משכנתיך. כתרגומו המותיך. ד"א מה טובו אהליך מה טובו אהל שילה ובית עולמים בישובן שמקריבין בהן קרבנות לכפר עליהם: משכנתיך. אף כשהן חרבין לפי שהן משכון עליהם וחרבנן כפרה על הנפשות שנאמר (איכה ד) כלה ה' את חמתו. ובמה כלה ויצת אש בציון: (ו) כנחלים נטיו. שנארכו ונמשכו לנטות למרחוק. אמרו רבותינו מברכותיו של אותו רשע אנו למדים מה היה בלבו לקללם כשאמר להשית אל המדבר פניו. וכשהפך המקום את פיו ברכם מעין אותם קללות שבקש לומר כו' כדאיתא בחלק (סנהד' קה): כאהלים. כתרגומו לשון (תהלים מה) מר ואהלות: נטע ה'. בגן עדן. לשון אחר כאהלים נטע ה' כשמים המתוחין כאהל שנאמר (ישעיה מ) וימתחם כאהל לשבת (ולשון זה אינו דא"כ היה לו לנקוד כאוהלים הא' בחול"ם): נטע ה'. ל' נטיעה

פירוש ע"ם

גאט אשר מחזה שדי יחזה וואס ער מוט זעהן די שיין פון דעם אלמעכטיגן גאט נופל ער מוט פאלן אונ שלאפן וגלוי עינים אונ זיינע אויגן זענן אים אנפלעקט כלומר די שכינה פלעגט זיך צו אים ניט באווייזן נאר בייא נאכט אז ער ליגט אונ שלאפט: (ה) היינט איז ער מפורש ווס זענן דיא רייד מה טובו אוהליך יעקב ווס פאר אגוטקייט עס איז דיינע געצעלטן יעקב ווען ער הט געזעהן אז זייערע טירן פון די געצעלטן איז ניט איינע קעגן דעם אנדערן אונ וואס פאר אגוטקייט עס איז משכנותיך ישראל דיין רואונג ישראל: (ו) כנחלים נטיו גליך אזו וויא דיא בעך ווס זיי נייגן גאנץ וייט כגנות עלי נהר אונ גליך אזו וויא דיא גערטנער וואס זיי זענן בייא דעם טייך וואקסט דארט תמיד פירות האטשע קיין רעגן גייט ניט כאהלים נטע יי גליך ווי בשמים וואס גאט הט געפלאנצט אין גן עדן כארזים עלי מים אזו וויא די טענן בייטר וואס זייא שטייען בייא דעם וואסר: (ז) יזל מים מדליו עס וועט רינן וואסר אום זיין שעפיר כלומר

משלי ישראל

איז בלינד אוף איין אוג דרום איז ער אחשובר מענטש בתמיה אונ נאך דארף מען פאר שטיין וואס דר מדרש זאגט אלדינג וואס דיא יודן שפייזן זיך אוף דר וועלט איז נאר פון דער ברכה וואס בלעם הרשע האט זייא געבענטשט אבר דיא ברכות ווס דיא הייליגע אבות האבן זייא געבענטשט ווערט געווארט אוף לעתיד לבוא אז משיח וועט קומן דענצמאל וועלן זייא מקוים ווערן איז דיא זאך אויך אונטער פר וואס נאך דיא אלע ברכות וואס דיא אבות האבן אונז געבענטשט דארפן מיר זיך נאר מפרנס זיין פון דיא ברכות פון בלעם הרשע נאר מיר וועלן געבן צוא פאר שטיין דיא זאך דורך אמשל. צווי סוחרים זענן געקומן אוף איריד איינר האט געהאט גוטע סחורה אונ איינר האט געהאט גמיינע סחורה איז דם דר הילוק צווישן דיא ביידע סוחרים דער וואס האט דיא גוטע סחורה פרייט זיך אז עס קומט צוא אים אקונה ווס

מִדָּלְיָו וְזַרְעוֹ בְּמַיִם רַבִּים וְיָרֹם מֵאֲגַג מַלְכּוֹ וְתִנַּשֵּׂא מַלְכֻתוֹ׃ ח אֵל מוֹצִיאוֹ מִמִּצְרַיִם כְּתוֹעֲפֹת רְאֵם לוֹ יֹאכַל גּוֹיִם צָרָיו וְעַצְמֹתֵיהֶם יְגָרֵם

וחציו

ת"א כתועפת ראם לו גיטין סח : ועצמותיהם מקידס פער פא .

דְיִתְרַבָּא מִבְּנוֹהִי וְיִשְׁלוֹט בְּעַמְמִין סַגִיאִין וְיִתְקוֹף מֵאֲגָג מַלְכֵּהּ וְתִתְנַטַּל מַלְכוּתֵהּ׃ ח אֱלָהָא דְאַפֵּקִנּוּן מִמִּצְרַיִם תָּקְפָּא וְרוּמָא דִילֵהּ יֵיכְלוּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נִכְסֵי עַמְמַיָא סַנְאֵיהוֹן

ובבזת

פירוש רשב"ם

כהארזים : (ז) וירום מאגג . מלכות שאול . כל מלכי עמלק נקראין אגג כמו כל מלכי מצרים קרוים פרעה . מלכי פלשתים אבימלך . ועל ירושלים מלכי צדק . אדוני צדק : (ח) תועפות . חוזק כמו ותועפות הרים לו :

בעל הטורים

משחין המצרים אלא על הנהר : (ח) אל מוציאו ממצרים . אמר זה ב"פ לומר כשם שהוציאם ממצרים כן יוציאם לע"ל : ועצמותיהם . מ"ן תלוים לומר לך כי יעקור ז' עממים

שפתי חכמים

לא נאמר שתום העינים וכו' : פ לפי פשוטו קשה למה אמר נופל היה לו לומר שוכב וגלוי עינים : צ שאול המלך וה"ק קרא וירם ר"ל שאול המלך יטול מלכותיו מאגג ע"י שיכבוש אותו : ק ויהיה פירוש המקרא הזה האל שהוציאו ממצרים תוקפו כתוקף רום וגובה שלו ואמר ובאותו תוקף ורום שלו יאכל ישראל ע"א שהם צריו ועצמותיהם של ע"א יגרם שלא בא הכתוב להודיע כחו של הקב"ה שהרי כבר אמר למעלה . ועוד שיהאר מאמר יאכל גוים צריו בלתי נקשר לא לפניו ולא לאחריו וא"כ יהיה פירושו של קרא הכי האל בהוציאו ממצרים תקפו כתוקף רום וגובה שלו ועם אותו התוקף ורום שלו יאכל ישראל כו' והוסיף מלת את וה"א הידיעה על מלת ע"א ואמר את הע"א כי עם זה יובן שיהיו הע"א נאכלים ולא אוכלים והוסיף מלת שהם כי עם זה תהיה מלת צריו ביאור ועוד הוסיף מלת של צרים להורות אותם שהם צריו יגרם ולא כל הע"א בכלל לכן

רש"י

מצינו באוהלים שנאמר (דמיאל יא) ויטע אהלי אפדנו : (ז) מדליו . מדלותיו . ופירושו כתרגומו : וזרעו במים רבים . לשון הצלחה הוא זה כזרע הזרוע על פני המים : וירם מאגג מלכו . מלך ראשון שלהם צ יכבוש את אגג מלך עמלק : ותנשא מלכותו . של יעקב יותר ויותר שיבא אחריו דוד ושלמה : (ח) אל מוציאו ממצרים . מי גורם להם הגדולה הזאת . אל המוציאם ממצרים בתוקף ורום שלו ק יאכל את הגוים שהם צריו : ועצמתיהם. של צרים : יגרם. מנהם פתר בו לשון שבירה וכן (צפניה ג) לא גרמו לבקר וכן (יחזקאל כג) ואת חרשיה תגרמי . ואני אומר לשון ענס הוא שמגרר הבשר בשיניו מסביב והמוח שבפנים ומעמיד העצם על

משלי ישראל

ער איז אַחְכָם און אַמֵבִין אויף סְחוֹרָה וָוארְן דֶר וָוס איז אַמֵבִין וָועט זִיךְ מִיט אִים פִיל נִיט דִינְגְן און וָועט בַּאלְד קוֹיפְן בַּייא אִים און וָועט אִים גֶעבְּן וִויפִיל דִיא גוּטְע סְחוֹרָה הָאט דִיא וֶוערְט אָבֶּר דֶר אַנְדֶערֶר סוֹחֵר וָוס הָאט גְּעַזֵינְגְע סְחוֹרָה מִיט חֶסְרוֹנוֹת בַּגֶערְט עֶר נִיט אַז עֶס זָאל קוֹמֶן צוּא אִים אַמֵבִין נָאךְ סְחוֹרָה וָוארְן דֶר מֵבִין וָועט תֵּיכֶף דֶר זֶעהְן דֶעם חִסָרוֹן און וָועט נִיט וָועלְן קוֹיפְן דֶר סוֹחֵר וִויל אַז עֶס זָאל צוּא אִים קוֹמֶן אַזֶעלִיכְע קוֹנִים וָוס זֶענֶען נִיט קֵיין מְבִינִים אָדֶר אַזוֹ אַקוֹנֶה וָואס זֶעהְט נִיט אַקָארַאט אָדֶר עֶר וִויל דֶר קוֹנֶה זָאל קוֹמֶן פַּר נַאכְט וֶוען עֶס אִיז טוּנְקִיל כְּדֵי עֶר זָאל נִיט דֶר זֶעהְן דֶעם חִסָרוֹן דָאס גְּלֵייכְע אִיז מִיט אוּנְז נָאט בָּרוּךְ הוּא הָאט גְזֶעהְן דִיא אַלֶע דוֹרוֹת וָואס וֶועלְן זַיין און דִיא מַדְרֵיגוֹת פוּן אִיטְלִיכְן דוֹר מִילָא דִיא גוּטֶע דוֹרוֹת וָואס וֶועלְן אִין זִיךְ נִיט הָאבְּן קֵיין שׁוּם חִסָרוֹן הָאט עֶר דִיא דוֹרוֹת גְּוִויזְן צוּא דִיא הֵיילִיגְע אָבוֹת וַוייל דִיא אָבוֹת זֶענֶען מְבִינִים אוֹיף גוּטֶע סְחוֹרָה פוּן מִצְוֹת און דִיא אָבוֹת וֶועלְן זֶעהְן דִיא סְחוֹרָה פוּן דִיא גוּטֶע דוֹרוֹת וֶועלְן דִיא אָבוֹת פַּר גְּוִויס

פירוש ע"ט

עֶס וֶועלְן זַיין גְרוֹסֶע מְלָכִים פוּן זַיינֶע קִינְדֶר וְזַרְעוֹ בְּמַיִם רַבִּים און זַיינֶע קִינְדֶר וֶועלְן בַּגְלִיקְן אַז פִיל וַואסֶר וְיָרֹם מֵאֲגַג מַלְכּוֹ און דֶר עֶרְשְׁטֶער מֶלֶךְ פוּן דִיא יִשְׂרָאֵל וָועט דֶער הוֹיבְּן און דֶער הֵייכְט וֶוערְן פוּן אֲגַג דֶר מֶלֶךְ פוּן עֲמָלֵק כְּלוֹמַר עֶר וָועט בַּאצְווינְגְן און אַיין נֶעמְן דֶעם אֲגַג מֶלֶךְ עֲמָלֵק און דֶער נָאךְ וְתִנַּשֵּׂא מַלְכֻתוֹ וָועט זַיין מַלְכוּת נָאךְ מֶער דֶר הוֹיבְּן וֶוערְן נָוארוּם דֶער נָאךְ וֶועט זַיין דָוִד און שְׁלֹמֹה : (ח) און וֶוער הָאט דָאס זַיי גוֹרֵם גְוֶוען דִיא גְדוּלָה אֵל מוֹצִיאוֹ מִמִּצְרַיִם דֶער גָאט וָוס הָאט זֵייא אוֹס גְצוֹגְן פוּן מִצְרַיִם כְּתוֹעֲפֹת רְאֵם לוֹ מִיט זַיין שְׁטַארְקֵייט און הוֹיכְקֵייט וָוס אִיז צוּא אִים כְּלוֹמַר צוּא גָאט ב"ה יֹאכַל גּוֹיִם עֶר וָועט עֶסְן דִי פֶעלְקֶר פוּן דִיא כְּנַעֲנִים

וְחִצָּיו יִמְחָץ׃ ט כָּרַע שָׁכַב כַּאֲרִי
וּכְלָבִיא מִי יְקִימֶנּוּ מְבָרֲכֶיךָ בָרוּךְ
וְאֹרְרֶיךָ אָרוּר׃ י וַיִּחַר־אַף בָּלָק
אֶל־בִּלְעָם וַיִּסְפֹּק אֶת־כַּפָּיו וַיֹּאמֶר
בָּלָק אֶל־בִּלְעָם לָקֹב אֹיְבַי
קְרָאתִיךָ וְהִנֵּה בֵּרַכְתָּ בָרֵךְ זֶה
שלש

וּבְבִזַּת מַלְכֵיהוֹן
יִתְפַּנְקוּן וְאַרְעַתְהוֹן
יַחְסְנוּן׃ ט יְנוּחַ יִשְׁרֵי
בִתְקוֹף כְּאַרְיָא וּכְלֵיתָא
לֵית דִּיקִימִנֵּהּ בָּרִיכָךְ
יְהוֹן בְּרִיכִין וְלָיְטָךְ
יְהוֹן לִיטִין׃ י וּתְקֵף
רֻגְזָא דְבָלָק בְּבִלְעָם
וּשְׁקַפִנּוּן לִידוֹהִי וַאֲמַר
בָּלָק לְבִלְעָם לְמֵילַט
סַנְאַי קְרִיתָךְ וְהָא

ת"א כרע שכב ברכות יב סנהדרין שם. הלביא עי' ס' כוזר

בעל הטורים

ולפ"ל ס"ג אומות וזה הוא כולו ס"ג יחדו נאלחו: (ט) כרע שכב כארי וכלביא מי יקימנו. ולמעלה אמר הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא למעלה הקדים לביא כי כן הדרך מתחלה יתגבר מעט כלביא ואחר כך יתנשא והולך כמו הארי שהוא מתגבר והולך וכאן הקדים ארי ללביא שרמז ג"כ שכב כארי בימי משה וכלביא בימי יהושע שבימי משה כבשו חמש ובימי יהושע כבשו לבנם: מברכיך ברוך ואורריך ארור. בלעם שהיה בלבו לקללם לכך סיים בקללה ויצחק סיים בברכותיו של

רש"י

ר עצמותיו: וחציו ימחץ. אונקלוס תרגם חציו של צרים חלוקה שלהם כמו בעלי חצים מרי פלגותא ש (ל' חלוקה והציה) וכן ימחץ לשון (שופטים ה) ומחקה וחלפה רקתו שיחלו את ארצם ויש לפתור לשון חצים ממש הגיון של הקב"ה ימחץ בדמם של צרים ישבול ויצטבע בדמם כמו (תהלים ס"ח) למען תמחץ רגלך בדם ואינו זז מלשון מכה כמו מחצתי שהצבוע בדם נראה כאילו מחוץ ונגוע: (ט) כרע שכב כארי. כתרגומו. יתישבו בארצם בכח ובגבורה: (י) ויספק. הכה זו על זו:

שפתי חכמים

אמר צריו ולא צרים: ר עצמותיו לשון עצום: ש תרגום של בעלי חצים וס"ק קרא וחלוקה של צרים יחלקו ישראל ר"ל

פירוש עט

וואס זייא זענן צָרָיו זיינע בלייַדיגער וַעֲצְמוֹתֵיהֶם יְגָרֵם אונ זייערע בייַנער וועט ער צוא ברעכן וְחִצָּיו יִמְחָץ זיין טיילונג פון דיא בלייַדיגער כלומר זייערי גיטער וועט ער ווינדן כלומר ארבן צו זיך׃ (ט) כָּרַע שָׁכַב כַּאֲרִי ער וועט קניען אונ וועט ליגן בארימט אזו ווי אלייב כלומר דיא ישראל וועלן זיך באזעצן אין זייער לאנד מיט שטארקייט אזו וויא אלייב איז שטארק וְכָלָבִיא אונ אזו וויא אלעמפערט מִי יְקִימֶנּוּ ווער קאן אים אוף ריכטן כלומר ווער קאן אקעגן זייא באשטיין מְבָרֲכֶיךָ בָרוּךְ די וואס טוען דיך בענטשין דיא וועלן אליין גבענטשט וְאֹרְרֶיךָ אָרוּר אונ דיא וואס פלוכן דיך וועלן אליין גפלוכט׃ (י) וַיִּחַר אַף בָּלָק אֶל בִּלְעָם עס האט גגרימט דעם צארן פון בלק אוף בלעם וַיִּסְפֹּק אֶת כַּפָּיו אונ ער הט גקלאפט

משלי ישראל

זייא בענטשן אבר דיא דורות וואס זענן אצונד אין גלות וואס עס איז אין זייא דא מעלות וחסרונות האט גאט ניט געוואלט ווייזן דיא דורות צוא דיא אבות דיא מביאים ווארן דיא אבות וועלן דר זעהן דיא חסרונות פון דעם דור וועלן דיא אבות פאר גורם זייא ניט וועלן בענטשן דרום האט גאט ניט גוויזן דאס דור צו דיא אבות אונ האט אום גקליבן פר אנביא בלעם הרשע צוא דעם דור וואס דר בלעם האט טונקלי אוגן אונ אפילו אז ער וועט זעהן וועט ער ניט זעהן דיא חסרונות פונקט וויא דער וואס איז ניט קיין מבין אוף סחורה זעהט ער ניט דעם חסרון ער זעהט נאר דיא מראה פון דר סחורה מיט די קאלירין אזו וועט בלעם נאר זעהן אוף דיא יודן דיא מעלות דאס האט בלעם גזאגט צוא בלק וּנְאֻם הַגֶּבֶר שְׁתֻם הָעָיִן גו' אֲשֶׁר מַחֲזֵה שַׁדַּי יֶחֱזֶה) דאס איז די זאך פון דעם מאן וואס איז בלינד אוף איין אוג וואס ער טוט זעהן נאר ווס דר אלמעכטיגר גאט ווייזט אים אבר מיין זעה איך ניט אונ גאט ווייזט מיר נאר דיא מעלות פון דיא יודן דרום מוז איך זייא בענטשן אונ אצונד איז שון רעכט דר מדרש אוך וואס זאגט אז דיא יודן ווערן גשפייזט אוף דר וועלט נאר פון בלעם הרשע ווארן ווען דיא אבות זאלן זעהן דיא היינטיגע דורות מיט זייערע חסרונות וואלטן דיא אבות זייא ניט גבענטשט אבר בלעם האט ניט גקאנט זעהן דיא חסרונות פון דיא יודן וויא מיר האבן פריער גזאגט דרום האט ער זיי גבענטשט׃

שָׁלֹשׁ פְּעָמִים׃ יא וְעַתָּה בְּרַח־לְךָ
אֶל־מְקוֹמֶךָ אָמַרְתִּי כַּבֵּד אֲכַבֶּדְךָ
וְהִנֵּה מְנָעֲךָ יְהוָה מִכָּבוֹד׃
יב וַיֹּאמֶר בִּלְעָם אֶל־בָּלָק הֲלֹא גַּם
אֶל־מַלְאָכֶיךָ אֲשֶׁר־שָׁלַחְתָּ אֵלַי
דִּבַּרְתִּי לֵאמֹר׃ יג אִם־יִתֶּן־לִי בָלָק
מְלֹא בֵיתוֹ כֶּסֶף וְזָהָב לֹא אוּכַל
לַעֲבֹר אֶת־פִּי יְהוָה לַעֲשׂוֹת טוֹבָה
אוֹ רָעָה מִלִּבִּי אֲשֶׁר־יְדַבֵּר יְהוָה
אֹתוֹ אֲדַבֵּר׃ שביעי יד וְעַתָּה הִנְנִי
הוֹלֵךְ לְעַמִּי לְכָה אִיעָצְךָ אֲשֶׁר
יעשה

בָּרָכָא מְבָרְכַת לְהוֹן
דְּנַן תְּלַת זִמְנִין׃
יא וּכְעַן זִיל לָךְ לְאַתְרָךְ
אֲמָרִית יַקָּרָא אֲיַקְרִנָּךְ
וְהָא מָנְעָךְ יְיָ מִן יְקָר׃
יב וַאֲמַר בִּלְעָם לְבָלָק
הֲלָא אַף לְאִזְגַּדָּיךְ דִּי
שְׁלַחְתָּ לְוָתִי מַלֵּלִית
לְמֵימָר׃ יג אִם יִתֶּן לִי
בָלָק מְלֵי בֵיתֵהּ כְּסַף
וּדְהַב לֵית לִי רְשׁוּ
לְמֶעְבַּר עַל גְּזֵרַת
מֵימְרָא דַּייָ לְמֶעְבַּד
טַבְתָּא אוֹ בִישְׁתָּא
מֵרְעוּתִי דִּימַלֵּל יְיָ יָתֵהּ
אֲמַלֵּל׃ יד וּכְעַן הָא
אֲנָא אָזֵיל לְעַמִּי אִיתָא
אֲמַלְכִנָּךְ מָא דְתַעְבֵּד
ואחוי

ת"א כגר הולך לעמי שם.

פירוש רשב"ם

(יד) איעצך. עצה להכשילם. לפי דעתי אשר יעשה העם הזה לעמך באחרית הימים. אבל עתה בקרוב בחייך לא תירא מהם. וזו היא העצה הן הנה היו לבני

בעל הטורים

ויתן לך כברוך אורריך ארור ומברכיך ברוך. ע"כ לא אמר לו בלק לקללם יותר אלא אמר לו ברח: (יא) מנעך. ב' במס' הכא ואידך אשר מנעך היום מבוא בדמים בשביל שמנעך

שפתי חכמים

א"י שהיה לשם כהלוקה יחלקו ישראל: ת דאל"כ אני הולך למקומו מיבעי ליה כמו שאמר בסמוך וישב למקומו: א ר"ל דל' איעצך אין שייך לומר על אשר יעשה העם וגו' אלא יאמר לו השמועה אבל לא בלשון עצה. והיה ראוי לכתוב אשר תעשה וגו'. ועל זה פי' מה לך לעשות ומקרא קצר הוא כמו שפי' בסמוך וה"פ איעצך מה לך לעשות וגם

רשי

(יג) לעבר את פי ה'. כאן לא נאמר אלהי כמו שאמר בראשונה לפי שידע שנתאש בהקב"ה ונטרד: (יד) הולך לעמי. מעתה הריני כשאר עמי ת שנסתלק הקב"ה מעלי: לכה איעצך. מה לך לעשות א ומה היא העצה אלהיהם של אלו שונא

פירוש ע"ט

זיינע טעניר איינע אוף דער אנדרע ויאמר בלק אל בלעם אונ האט גזאגט בלק צו בלעם לקוב איבי קראתיך צו פלוכן מיינע פיינד האב איך דיך גרופן והנה ברכת ברך אונ דו האסט זיא נאך גבענטשט זה שלש פעמים אצונד דריי מאל: (יא) ועתה ברח לך אל מקומך אונ אצונד אנטלויף דיר צו דיין ארט אמרתי כבד אכבדך איך האב גטראכט איך וועל דיך ערליך האלטן אבר והנה נון מנעך יי מכבוד גאט הט דיך פר מיטן פון כבוד: (יב) ויאמר בלעם אל בלק הט גזאגט בלעם צו בלק הלא פאר וואר גם אל מלאכיך אשר שלחת אלי דברתי איך האב דאך צו דיינע שלוחים וואס דו האסט גשיקט צו מיר אויך גרעט לאמר אזו צו זאגין: (יג) אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב ווען בלק זאל מיר געבן זיין שטוב פול מיט זילבר אונ גאלד לא אוכל לעבור את פי יי וועל איך ניט קאנן עובר זיין דיא צווי פון גאט לעשות טובה או רעה מלבי צו טאן גוטס אדר בייז פון מיין הארצן כלומר פון מיר אליין אשר ידבר יי אותו אדבר דאס וואס גאט טוט ריידן דס מוז איך ריידן: (יד) ועתה אונ אצונד הנני הולך לעמי גיא איך צו מיין

פאלק

וְאֵתְּנִי לָךְ מָא דְיַעְבֵּד
עַמָּא הָדֵין לְעַמָּךְ
בְּסוֹף יוֹמַיָּא: טו וּנְטַל
מַתְלֵהּ וַאֲמַר אֲמַר
בִּלְעָם בְּרֵהּ בְּעוֹר
וַאֲמַר גַּבְרָא דְשַׁפִּיר
חָזֵי: טז אֲמַר דִּשְׁמַע
מֵימַר מִן קֳדָם אֵל וִידַע
מַדַּע מִן קֳדָם עִלָּאָה
חֵזוּ מִן קֳדָם שַׁדַּי חָזֵי
שָׁכִיב וּמִתְגְּלֵי לֵהּ:
יז חֲזֵיתֵהּ וְלָא כְעַן
סְכִיתֵהּ וְלָא אִיתוֹהִי
קָרִיב כַּד יְקוּם מַלְכָּא
מִיַּעֲקֹב וְיִתְרַבָּא
מְשִׁיחָא

יַעֲשֶׂה הָעָם הַזֶּה לְעַמְּךָ בְּאַחֲרִית
הַיָּמִים: טו וַיִּשָּׂא מְשָׁלוֹ וַיֹּאמַר נְאֻם
בִּלְעָם בְּנוֹ בְעֹר וּנְאֻם הַגֶּבֶר שְׁתֻם
הָעָיִן: טז נְאֻם שֹׁמֵעַ אִמְרֵי־אֵל וְיֹדֵעַ
דַּעַת עֶלְיוֹן מַחֲזֵה שַׁדַּי יֶחֱזֶה נֹפֵל
וּגְלוּי עֵינָיִם: יז אֶרְאֶנּוּ וְלֹא עַתָּה
אֲשׁוּרֶנּוּ וְלֹא קָרוֹב דָּרַךְ כּוֹכָב
מִיַּעֲקֹב וְקָם שֵׁבֶט מִיִּשְׂרָאֵל וּמָחַץ
פַּאֲתֵי מוֹאָב וְקַרְקַר כָּל־בְּנֵי־שֵׁת:

ת"א שתם העין שם קה. וידע דעת עליון ברכות ז סנהדרין קה ע"ז ד. נפל וגלוי עינים סנהדרין שם.

והיה

בעל הטורים

מכוא בדמים שלא לקללם על כן מנעך מכבוד: (טו) כמו נפל. בער כתיב חסר וי"ו כי נכזר מדעת שמה; לא דברים עמו שכינה: (טז) וידע דעת עליון. אמר כאן וידע דעת עליון לפי שרצה לגלות ימות המשיח: (יז) ומחץ פאתי מואב

פירוש רשב"ם

ישראל בדבר בלעם וגו' וכאן סתם משה את העצה לפי שבלחש אמרה בלעם לבלק ולא נודעה העצה עד שפירשה משה בשעת הצורך: (יז) אראנו. אני רואה עתה עכשיו את העתידות ולא עתה יהיה: כל בני שת. לפי

רש"י

ומה הוא כו' כדאיתא בחלק (סנהדרין קה) תדע שבלעם השיא עצה זו להכשילם בזמה שהרי נאמר (במדבר לא) הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם: אשר יעשה העם הזה לעמך. מקרא קצר הוא זה. איעצך להכשילם ואומר לך מה שהן עתידין להרע למואב באחרית הימים: (טז) וידע דעת עליון. לכוין ב השעה שכועס בה: (יז) אראנו. רואה אני שבחו של יעקב וגדולתו ג אך לא עתה היא אלא לאחר זמן: דרך כוכב. כתרגומו לשון (איכה ב) דרך קשתו. שהכוכב עובר כקו. ובלעז דישטינ"ט כלומר יקום מזל: וקם שבט. מלך רודה ומושל: ומחץ פאתי מואב. זה דוד שנאמר בו (שמואל ב ח) השכב אותם ארצה וימדד שני חבלים להמית וגו': ומחץ פאתי מואב. התרגום

שפתי חכמים

אודיעך את אשר יעשה וכו' ומה היא העצה שבכתוב לא נגלה אוהם אלהיהן וכו': ב דקרינן יודע עת עליון כלומר שיודע עת שכועס בה עליון. (דנ"ט) דק"ל שהאי דעת בבהמתו לא ידע וכו' ידע דעת עליון ל"ש לכוין וכו': ג (ג"א) דאין לפרש אראנו לעת דא"כ

פירוש ע"ט

פאלק. רש"י שרייבט בלעם האט אזו גזאגט איך בין שון היינט אזו וויא דער פראסטער עולם פון מיין פאלק ווארום דיא שכינה הט זיך שון פון מיר אפ גטאן לכה איעצך איך וועל דיר איין עצה געבן וואס דו זאלסט טאן אונ וואס איז די עצה ווארום זייער גאט האט פיינד זנות לאזט אייערע טעכטער אונ זייט מפקיר זייא זאלן מיט זיי מזנה זיין וועט זייא הקב"ה פר לאזן וועכטו זייא שון קאנן ביי קומן אונ איך וועל דיר ווידר זאגן אשר יעשה העם הזה לעמך באחרית הימים וואס דם פאלק

פירוש ע"ט

ישראל וועט טאן צו דיין פאלק מואב צום סוף פון די טעג כלומר אין אצייט ארום: (טו) וישא וכו': (טז) נאם שומע אמרי אל עס טוט זאגן בלעם וואס ער הערט די זאג פון גאט וידע דעת עליון אונ ווייסט מכוון זיין די צייט וואס גאט צערינט מחזה וכו': (יז) אראנו איך טוא זעהן די גדולה פון ישראל ולא עתה אבר אצונד וועט זיא נאך ניט זיין נאר ערשט אין אצייט ארום אשורנו איך טוא לוגן דיא גדולה פון ישראל ולא קרוב אבר ניט נאהנט דרך כוכב מיעקב ער וועט טרעטין אין שטערן

פון

יח וְהָיָה אֱדוֹם יְרֵשָׁה וְהָיָה יְרֵשָׁה
שֵׂעִיר אֹיְבָיו וְיִשְׂרָאֵל עֹשֶׂה חָיִל׃
יט וְיֵרְדְּ מִיַּעֲקֹב וְהֶאֱבִיד שָׂרִיד
מֵעִיר׃ כ וַיַּרְא אֶת־עֲמָלֵק וַיִּשָּׂא
מְשָׁלוֹ וַיֹּאמַר רֵאשִׁית גּוֹיִם עֲמָלֵק
ואחריתו

מְשִׁיחָא מִיִּשְׂרָאֵל וְיִקְטוֹל רַבְרְבֵי מוֹאָב וְיִשְׁלוֹט בְּכָל בְּנֵי אֱנָשָׁא׃ יח וִיהֵי אֱדוֹם יָרְתָא וִיהֵי יָרְתָא שֵׂעִיר לְבַעֲלֵי דְבָבוֹהִי וְיִשְׂרָאֵל יַצְלַח בְּנִכְסִין׃ יט וְיֵחוּת חַד מִדְּבֵית יַעֲקֹב וְיוֹבֵד מְשֵׁיזֵב מִקִּרְיַת עַמְמַיָּא׃ כ וַחֲזָא יָת עֲמָלְקָאָה וּנְטַל מַתְלֵהּ וַאֲמַר ריש

פירוש רשב"ם

הפשט זה מלך המשיח: (יח) ירשה. כמו ממאה. נפש שבעה. אדמו"א: (יט) וירד מיעקב. יהא רודה בכל איש מיעקב: והאביד שריד מעיר. מאדום, כדכתיב ולא יהיה שריד לבית עשו כי יי דבר: (כ) וירא את

בעל הטורים

וקרקר כל בני שת. קרקר בא"ת ב"ש דג דג בגי' חד: (יט) וירד מיעקב. ב' במס' הכא ואידך וירד מים עד ים דהיינו מלך המשיח שנתנבא על מלך המשיח: (כ) וירא את עמלק וישא משלו ויאמר ראשית גוים עמלק ואחריתו עדי

שפתי חכמים

איך אמר ולא עתה אלא אמר רואה וכו': ד וזהו לשון נוקב: ה ואע"פ שהיו לאדם גם קין והבל הא הבל הרגו קין קודם שהיו לו בנים וקין הע"פ שהיו לו בנים הא מתו כולם במבול אבל משם בן אדם בא נח שהיה אחר המבול וממנו יצאו כל האומות שהוא בא משת: ו ר"ל אויביו שכתיב נקרא הם ישראל שהם אויביו של ע"א והוסיף למ"ד למלת אויביו מפני שבזולת זה לא הודיע הכתוב לאיזה אומה יהיה שעיר ירושה: ז כלו' זולת דוד הנזכר: ח פירוש לא ראיה הוויית שהרי כתיב אחריו ואחריתו עדי אובד ותהיה מלת וירא ע"כ כראיה השכלית ומה שלא פי' לעיל גבי אראנו שהוא ל' ההשכלות שהיא ראיה שכלית מפני שהם מדבר בענין שבחו וגדולתו של יעקב שהיא ראיה שכלית בהכרח אבל פה אמר ראשית גוים עמלק היה עולה על הדעת שהיא ראיה הוויית לפיכך פי' שהוא מורה על ראיה שכלית. (רא"ם): ט רצונו להרץ הא כתיב ע"א היו לפני עמלק ואין לפרש נמי ראשית ל'

רש"י

מפרש קטול העברי ויקטול וכו': וקרקר. לשון קירה ד כמו (מלכים ב יט) אני קרתי (ישעיה נא) מקבת בור נקרתם (משלי ל) יקרוה עורבי נחל. פוריי"ר בלע"ז: כל בני שת. כל האומות שכולם יצאו מן שת ה בנו של אדם הראשון: (יח) והיה ירשה שעיר איביו. לאויביו ו ישראל: (יט) וירד מיעקב. ועוד יהיה מושל אחר ז מיעקב: והאביד שריד מעיר. מעיר החשובה של אדום והיא רומי ועל מלך המשיח אומר כן שנאמר בו (תהלים עב) וירד מים עד ים (עובדיה א) ולא יהיה שריד לבית עשו: (כ) וירא את עמלק. נסתכל ח בפורענותו של עמלק: ראשית גוים עמלק. הוא קדם את כולם ט להלחם בישראל וכך תרגם אונקלוס ואחריתו

משלי ישראל

ראשית גוים עמלק ואחריתו עדי אובד) עס איז אמשל איינער האט געמאכט אסעודה און האט געמאכט דעם משרת אצעטיל צו רופן מענטשן אויף דער סעודה און דער שטייגער איז מען שרייבט אויף דעם צעטיל פריער די חשובי און דער נאך די וואס זענען ניט אזוי חשוב און צום לעצט איז אויף געשריבן גאר די געמיינע ליים אחישן די מענטשן וואס זענען געוועזן געשריבן צום לעצט האט ער מורא געהאט פאמער וועט מען אים ניט רופן אויף דער סעודה האט ער זיך געפעדערט און איז געקומען פריער פאר אלי זאגט דארט איינער צוא אים בייא מיר איז געוועזן דער משרת מיט דעם צעטיל האב איך גאך פריער געזעהן אז דו ביסט געשריבן צום לעצט וואס ביסטו געקומען פריער פאר אלע. דער ווייל הערט דארט איינער אקלוגער און ענטפערט דער פאר וועט ער זיין דא דער לעצטער פערגעט אים דער אנדרער וויא אזוי קען דאס זיין אז ער איז געקומען פריער און זיצט שון דא לאנג געמפערט

פירוש ע"ט

פון יעקב וקם שבט מישראל און עס וועט אויף שטיין איין געוועלטיגער פון ישראל ומחץ פאתי מואב און ער וועט ווונדן די הארן פון מואב דאס איז דוד וקרקר כל בני שת און ער וועט לעבערן אלע קינדער פון שת ווארום שת איז געוועזן דער זון פון אדם הראשון (עיין רש"י): (יח) והיה אדום ירשה והיה ירשה שעיר אויביו וישראל עושה חיל און די ישראל וועלן איין זאמלן פיל גוטס: (יט) וירד מיעקב און עס וועט זיין איין געוועלטיגער פון יעקב והאביד שריד און וועט מאכן פר לירן איין איבער בלייבונג אדער איין אנטרינער מעיר פון דיא שטאט: (כ) וירא את עמלק און ער הט געזעהן דאס פורעניות פון
עמלק

וְאַחֲרִיתוֹ עֲדֵי אֹבֵד׃ כא וַיַּרְא אֶת־
הַקֵּינִי וַיִּשָּׂא מְשָׁלוֹ וַיֹּאמַר אֵיתָן
מוֹשָׁבֶךָ וְשִׂים בַּסֶּלַע קִנֶּךָ׃ כב כִּי
אִם־יִהְיֶה לְבָעֵר קָיִן עַד־מָה
אשור

אונקלוס

רֵישׁ קְרָבַיָּא דְיִשְׂרָאֵל
הֲוָה עֲמַלְקָאָה וְסוֹפֵהּ
לְעָלְמָא יֵבַד׃ כא וַחֲזָא
יָת שַׁלְמָאָה וּנְטַל
מַתְלֵהּ וַאֲמַר תַּקִּיף
בֵּית מוֹתָבָךְ וְשַׁוִּי
בִּכְרַךְ תַּקִּיף מְדוֹרָךְ׃
כב אֲרֵי אִם יְהֵי

ת״א ויחא את כקני ויטא מבלע שם קו : איתן מושבך ר״ה יא כוסה פו.

בעל הטורים

אובד. ראשית גוים בגי' שגלחם בישראל : (כא) מושבך. ג' במס' הכא ואידך מממני הארן יהיה מושבך ונפקדת כי יפקד מושבך את"ם שאיתן ומממני הארן מושבך יפקד מושבך כי יבא אשור וישבך : (כב) עד מה. ד' במס' הכא ואידך עד מה ה' תאנף לנצח. עד מה ה' תסתר לנצח. ולא אתנו יודע עד מה. על גלות אשור. עד מה ה' תאנף לנצח

פירוש רשב״ם

עמלק. ממקום שהיה שם משם רואה אותם : ראשית גוים. כתרגומו : (כא) איתן מושבך. כפירוש אתה שאיתן יהא מושבך שיהא בסלע קנך קיים. לא יהיה כמו שאתה סובר אלא אשר כן יהיה לבער קין עד מקום

ותסתר לנצח כי אין אתנו יודע עד מה. שיאמר לי מתי

רש״י

להאבד בידם י שנאמר (דברים כה) תמחה את זכר עמלק : (כא) וירא את הקיני. לפי שהיה קיני תקוע אצל עמלק כענין שנאמר (שמואל א' טו) ויאמר שאול אל הקיני וגו' הזכירו אחר עמלק נסתכל בגדולתם של בני יתרו שנאמר בהם (דה"א ב) תרעתים שמעתים כ סוכתים : איתן מושבך. תמה אני מהיכן זכית ל לכך הלא אתה עמי היית בעצת (שמות א) הבה נתחכמה לו ועתה נתישבת באיתן ומעוז של ישראל : (כב) כי אם יהיה לבער קין וגו'. אשריך שנתקעת לתוקף זה שאיך נטרד עוד מן העולם כי אף אם אתה עתיד לגלות עם עשרת השבטים ותהיה לבער ממקום שנתישבת שם מה בכך : עד מה אשור תשבך. עד היכן הוא מגלה אותך שמא לחלח והבור ם אין זה טרוד מן העולם אלא טלטול ממקום למקום

שפתי חכמים

חשיבות ומעלה שהרי שמנגב אליפז בן עשו היה : י כלומר ולא כמו שאר מלכי עובדי אלילים שיאבדו מכח מלחמת שאר האומות וידענו זה דכתיב תמחה את זכר עמלק ידענו שעל כל פנים יהיה זה מידינו : כ ר״ל שהיו סנהדרין וכל הלשונות הללו שייכים גבי סנהדרין תרעתים לשון שער ר״ל שער של סנהדרין שמעתים ע״ש שיודעים בשמעתא. סוכתים ר״ל בסוכים ברוה״ק : ל הוצרך לפרש שהוא ל' תימה מפני שבלעם לא בא אלא להודיע גדולתן של ישראל ומה לו להודיע גדולתן של בני יתרו. ואין לומר משום שהוא תקוע אצל עמלק משום שכי הזכירו אחר עמלק וכמו שפי' רש״י לעיל ועדיין קשה מנ״ל שהוא ל' תימה. י״ל דא״כ למה הזכיר גדולתו עד שהוצרך לפרש גם שהעה שלו דכיינו שיגלה ואין כאן היזק מאחר שיש לו מקום שישוב אלא ע״כ שלא הזכיר אלא דרך תימה. רא״ם. ועי״ל כיון שהזכירו בלשון נכח ואמר איתן מושבך ולא אמר מושבו ש״מ לשון תימה הוא : מ כלו'

פירוש עברי

עֲמָלֵק וַיֹּאמַר הָט בִּלְעָם גְזָאגְט רֵאשִׁית גּוֹיִם עֲמָלֵק
דֶער עֶרְשְׁטֶער פוּן אַלֶע פֶעלְקֶער אִיז גְוֶועזֶען
עֲמָלֵק עֶר הָאט צוּם עֶרְשְׁטְן מִיט זֵיי מִלְחָמָה
גְהַאלְטְן וְאַחֲרִיתוֹ עֲדֵי אוֹבֵד׃ (כא) וַיַּרְא אֶת הַקֵּינִי
אוּנ בִּלְעָם הָאט גְזֶעהֶן דִי קִינְדֶער פוּן יִתְרוֹ
וַיִּשָּׂא מְשָׁלוֹ וַיֹּאמַר אוּנ עֶר הָאט אוֹף גְהוֹבְּן זַיין
בַּיי שְׁפִּיל אוּנ הָט גְזָאגְט אֵיתָן מוֹשָׁבֶךָ שְׁטַארְק
אִיז דַיין זִיצוּנְג כְּלוֹמַר דוּ הָאסְט דִיךְ בַּזֶעצְט
אִין דָעם שְׁטַארְקַייט פוּן דִיא יִשְׂרָאֵל. רש״י
שְׁרַייבְּט בִּלְעָם הָאט גְזָאגְט אִיךְ פַּאר וְוּנְדֶער
מִיךְ אוֹף דִיר יִתְרוֹ דוּ בִּיסְט דָאךְ מִיט מִיר
גְוֶועזֶען אִין דֶער עֵצָה פוּן (הָבָה נִתְחַכְּמָה לוֹ) אוּנ
אַצוּנְד הָאסְטוּ דִיךְ אַזוֹ שְׁטַארְק בַּאזֶעצְט ווייל
דוּ הָאסְט דִיךְ בַּאהֶעפְט צוּ דִי יִשְׂרָאֵל וְשִׂים בַּסֶּלַע קִנֶּךָ אוּנ דוּ הָאסְט דִיךְ גְמַאכְט גְלַייךְ
דִיא אִין פֶעלְזֶן אִיז דַיין נֶעסְט׃ (כב) כִּי אִם יִהְיֶה לְבָעֵר קָיִן דֶען וֶוען קֵינִי וֶוערְט שׁוֹן יוֹא

משלי ישראל

דֶר קְלוּגֶר חָאכְשִׁי עֶר אִיז שׁוֹן דָא לַאנְג וָותְּ עֶר מַיְן
אִיבֶּר וַוארְטְן בִּיז אַלֶע וֶועלְן אָפּ עֶסְן אוּנ וֶועלְן אַוֶועק
גֵייְן אוּנ עֶר וֶועט בְּלַייבְּן נָאר צוּם לֶעצְטְן. דֶער נִמְשָׁל
אִיז עֲמָלֵק אִיז בַּשַׁאפְן גְוָוארְן נָאךְ אַלֶע זִיבְּצִיג אוּמוֹת
וָואלְט עֶר גְדַארְפְט זַיין דֶער לֶעצְטֶער צוּ גֵיין אִין גֵיהִנֹּם
אַרַיין נָאר וַוייל עֶר אִיז גְוֶוען דֶר עֶרְשְׁטֶער צוּא מִלְחָמָה
הַאלְטְן מִיט דִיא יוּדְן וָוען זֵייא זֶענֶען אַרוּס גְגַאנְגֶען פוּן
מִצְרַיִם דְרוּם דַארְף עֶר זַיין דֶער עֶרְשְׁטֶער צוּא גֵיין אִין
גֵיהִנֹּם אַרַיין דָאס זָאגְט דֶר פָּסוּק (רֵאשִׁית גּוֹיִם עֲמָלֵק)
וַוייל דֶר עֶרְשְׁטֶער פוּן אַלֶע פֶעלְקֶער אִיז גְוֶוען עֲמָלֵק וָואס
עֶר הָאט צוּם עֶרְשְׁטְן מִלְחָמָה גְהַאלְטְן מִיט דִיא יוּדְן
דְרוּם דַארְף עֶר גֵיין צוּם עֶרְשְׁטְן אִין גֵיהִנֹּם (וְאַחֲרִיתוֹ
עֲדֵי אוֹבֵד) אוּן עֶר וֶועט זַיין דֶר לֶעצְטֶער וָוארְן עֶר אִיז
צוּם עֶרְשְׁטְן בַּשַׁאפְן גְוָוארְן פוּנְקְט וִויא דֶער גְמֵיינֶר וָואס
הָאט זִיךְ גְפֶּעדֶרְט אוּנ אִיז פְרִיעֶר גְקוּמֶען צוּ דֶר סְעוּדָה׃

אַשּׁוּר תִּשְׁבֶּךָּ׃ כג וַיִּשָּׂא מְשָׁלוֹ
וַיֹּאמַר אוֹי מִי יִחְיֶה מִשֻּׂמוֹ אֵל׃
כד וְצִים מִיַּד כִּתִּים וְעִנּוּ אַשּׁוּר
וְעִנּוּ־עֵבֶר וְגַם־הוּא עֲדֵי אֹבֵד׃
כה וַיָּקָם בִּלְעָם וַיֵּלֶךְ וַיָּשָׁב לִמְקֹמוֹ
וְגַם־בָּלָק הָלַךְ לְדַרְכּוֹ׃ פ
כה א וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בַּשִּׁטִּים וַיָּחֶל
הָעָם

לְשֵׁצָאָה שַׁלְמָאָה עַד
מָא אֲתוּרָאָה יִשְׁבְּנָךְ׃
כג וּנְטַל מַתְלֵהּ וַאֲמַר
וַי לְחַיָּבַיָּא דְּיֶחְיוֹן כַּד
יַעֲבֵד אֱלָהָא יָת אִלֵּין׃
כד וְסִיעָן יִצְטַרְחָן
מֵרוֹמָאֵי וְיַעֲנוּן לְאַתּוּר
וְיִשְׁתַּעְבְּדוּן לַעֲבַר
פְּרָת וְאַף אִנּוּן לְעָלְמָא
יֵבְדוּן׃ כה וְקָם בִּלְעָם
וַאֲזַל וְתָב לְאַתְרֵהּ וְאַף
בָּלָק אֲזַל לְאָרְחֵהּ׃
א וִיתֵיב יִשְׂרָאֵל בְּשִׁטִּין
ושרי

תיא וישא משלו ויאמר אוי מי סנהדרין קו : וצים מיד כתים שם .
וישב ישראל בשטים סנהדרין קו בכורות ה

פירוש רשב"ם

רחוק : (כב) אשור תשבך . מלכות אשור תשבך . ויגלה אותך בשבי : (כג) אוי מי יחיה . מפני מלך המשיח בשומו הקב"ה אלה הדברים שיקרקר כל בני שת : (כד) וצים . כמו וצי אדיר דרמו"ן בלע"ז הוא בורני

בעל הטורים

ישובו מגלות אשור . כי אף כשחזרו גלות יהודה ובנימין לא חזרו עשרת השבטים : (כה) וישב למקומו . ולא אמר הלך לדרכו שנשלך מדרכו וירד לגיהנם : (א) בשטים . ב׳ כי השטה אשתו : ויחל העם . מלמד שהתחללו מקדושתם . רבים

שפתי חכמים

אינו מגלך אלא לחלח וחבור ואין זה טירוף כו׳ לחלח וחבור שם מקומות הם וכ"ק כי אף הם יכים . אתה עתיד לגבר פה ישראל אתה קין מה בכך עד מה אשור תשבך ר"ל אינו מגלך אלא לחלח וחבור ואין זה טירוף מן העולם : נ ר"ל מי האדם שיכול לעמוד שלא יבים עליו הגוזר את אלה והם הבלבולים שיהיו בעולם : ס כלומר ואח"כ גם העובדי אלילים שענו את אשור ועבר סופן לאבד עדי עד : ע כלו׳

רש"י

ותשוב עם שאר הגליות : (כג) **וישא משלו וגו׳** . כיון שהזכיר את שביית אשור אמר : **אוי מי יחיה משמו אל** . מי יכול להחיות את עצמו משומו את אלה נ שלא יבים עליו הגוזר את אלה שיעמוד סנחריב ויבלבל את כל האומות ועוד יבואו ציים מיד כתים ויעברו כתיים שהן הרומיים בבירניות גדולות על אשור : (כד) **וענו אשור וענו עבר** . וענו אותם שבעבר הנהר : **וגם הוא ס עדי אבד** . וכן פירש (דניאל ז׳) עד דקטילת חיותא והובד גשמה :

פירוש ע"ט

זיין צו איין אום רויטונג כלומר אפילו אז ער וועט גיין מיט דיא עשרת השבטים אין גלות אריין עד מה ביז וואנן כלומר ווי ווייט אשור תשבך וועט דיך דער מלך אשור פאנגן נאר ביז לחלח וחבור אבר דו וועסט ניט פר לארן ווערן פון דר וועלט נאר דו וועסט ווידער ארוס גיין פון דעם גלות מיט דיא צעהן שבטים אונ ווייל ער הט דר מאנט די גפענקעניש פון דם מלך אשור : (כג) וישא משלו ויאמר האט ער אויף גהובן זיין ביי שפיל אונ האט גזאגט אוי מי יחיה משמו אל ווייא גשריגן ווער וועט זיך קאנן מאכן לעבן פון מאן דם דאזיגע כלומר ווער וועט קאנן זיך מציל זיין אז גאט זאל אויף אים ניט טאן דם

וואס וועט זיין אז דער מלך אשור וועט צו מישן אונ פר וויסטן אלע אומות אונ ער זאל ניט פר וויסט ווערן : (כד) וצים מיד כתים אונ נאך וועט קומן שיפן פון דם ארט כתים ועני אשור אונ זייא וועלן פייניגן אשור ועני אונ זיי וועלן פייניגן עבר די וואס וואנן פון דר אנדערר זייט טייך פרת וגם הוא עדי אובד אונ דיא כתים וועלן אויך פר לארן ווערן אויף איביג : (כה) ויקם בלעם וילך אונ בלעם איז אויף גישטאנן אונ איז אוועק גגאנגן וישב למקומו אונ הט זיך אום גיקערט צו זיין ארט אונ בלק איז אויך גגאנגן צו זיין וועג : (א) וישב ישראל בשטים אונ די ישראל האבן זיך גזאמט אין דם ארט שיטים ויחל העם לזנות אל בנות מואב

הָעָם לִזְנוֹת אֶל־בְּנוֹת מוֹאָב׃
ב וַתִּקְרֶאןָ לָעָם לְזִבְחֵי אֱלֹהֵיהֶן
וַיֹּאכַל הָעָם וַיִּשְׁתַּחֲווּ לֵאלֹהֵיהֶן׃
ג וַיִּצָּמֶד יִשְׂרָאֵל לְבַעַל פְּעוֹר
וַיִּחַר־אַף יְהוָה בְּיִשְׂרָאֵל׃ ד וַיֹּאמֶר
יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה קַח אֶת־כָּל־רָאשֵׁי
הָעָם וְהוֹקַע אוֹתָם לַיהוָה נֶגֶד
הַשָּׁמֶשׁ וְיָשֹׁב חֲרוֹן אַף־יְהוָה
מִיִּשְׂרָאֵל

אונקלוס

וְשָׁרִי עַמָּא לְמִטְעֵי
בָּתַר בְּנָת מוֹאָב׃
ב וּקְרָאָה לְעַמָּא לְדִבְחֵי
טַעֲוָתְהוֹן וַאֲכַל עַמָּא
וּסְגִידוּ לְטַעֲוָתְהוֹן׃
ג וְאִתְחַבַּר יִשְׂרָאֵל
לְבַעְלָא פְעוֹר וּתְקֵף
רֻגְזָא דַיְיָ בְּיִשְׂרָאֵל׃
ד וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה דְּבַר
יָת כָּל רֵישֵׁי עַמָּא וְדוּן
וּקְטוֹל דְּחַיָּב קְטוֹל
קֳדָם יְיָ לָקֳבֵל שִׁמְשָׁא
וִיתוּב תְּקוֹף רֻגְזָא דַיְיָ
מִיִּשְׂרָאֵל

ת״א ותקראן לעם. לזבחי סנהדרין סג בכורות נז. קח את כל ראשי כתס סנהדרין לס. והוקע אותם לה׳ נגד השמש שם לד.

בעל הטורים

חללים. (ומשתמי באשה זרה והוא ג״כ כינוי לע״ז). בגימ׳ זה שטים: (ג) לבעל פעור. בעל בגימ׳ לוטם ובגימ׳ הסכל

פירוש רשב״ם

גדולה: (ג) ויחר אף. שהתחילה מגפת בעם: (ד) והוקע אותם. החטאים כמו והוקענום בגבעת שאול.

רש״י

וצים. ספינות גדולות כדכתיב (ישעיה לג) ואי אדיר וטורני רבתא: (א) בשטים. כך ע שמה: לזנות אל בנות מואב. ע״י עלת בלעם כדאיתא פ׳ בחלק: (ב) וישתחוו לאלהיהן. כשתקף יצרו עליו צ ואומר לה השמעי לי והיא מוציאה לו דמות פעור מחיקה ואומרת לו השתחוה לזה: (ג) פעור. על שם שפוערין ק לפניו פי הטבעת ומוציאין רעי וזו היא עבודתו: ויחר אף ה׳ בישראל. שלח בהם ר מגפה: (ד) קח את כל ראשי העם. (סנהדרין לה) לשפוט ש את העובדים לפעור: והוקע אותם. את העובדים והוקע היא תלייה כמו שמצינו בבני שאול (שמואל ב כא) והוקענום לה׳. ושם תליה מפורשת בע״ז בסקילה ת וכל הנסקלים נתלין: נגד השמש. לעין כל א ומדרש אגדה השמש מודיע את

ולמה נתלו אלו: א מפני שהחמה הוא לעין כל נקרא כל

שפתי חכמים

אע״פ שיש מדרשים למה נקרא שטים שעשו שם מעשה שטות אין זה מהמדרשים הקרובים לפשוטו של מקרא לכך פירש כך שמה: פ ר״ל דשם מפורש מה העלה שנתן בלעם איך ביתפשו אע״פ שהיו פרושים מן העריות כדאיתא התם שהיתה הילדה יושבת מבפנים והזקנה מבחוץ וכו׳ אבל לא ר״ל כדאיתא בחלק שבלעם נתן העלה שזה מוכח בהדיא בקרא כדפירש״י לעיל דכתיב הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם: צ הוצרך לומר זה מפני שהזנות יצר הרע שולט בו מ״ה אין לתמוה היאך נכשלו בה ישראל אלא יש לתמוה בעבודת אלילים היאך נכשלו בה וזה בא להודיע וכו׳. (ג״א) דהל״כ הל״ל וישתחוו לאלהי מואב למה אמר לאלהיהן שתלה האלהות בזנות. אלא שע״י הזנות עבדו ע״ז: ק פי׳ פעור מל׳ פתיחה וגלוי הוא שהיו מגלים פי הטבעת ומוציאין רעי: ר מדכתיב בסמוך ותעצר המגפה מכלל שהלא כה מגפה: ש רצונו לתרץ אם העם חטאו ראשי העם מה חטאו ומתרץ דוהוקע לא קאי אראשי העם אלא הם דנו את העם וכל מי שידונו למיתה והוקע אותם: ת רצונו לתרץ הא ע״א בסקילה

דבר שהוא לעין כל נגד השמש ממש:

פירוש עם

האט דם פֿאָלק אָן גהובן מְזַנֶה זַיין מיט די טעכטער פֿון מוֹאָב: (ב) וַתִּקְרֶאןָ לָעָם לְזִבְחֵי אֱלֹהֵיהֶן האבן די טעכטער פֿון מואב גרופֿן דם פֿאָלק צו דיא שֶׁעכְטוּנג פֿון זייערי אפּ גֶעטֶער פְּעוֹר וַיֹּאכַל הָעָם אונ דאס פֿאָלק האבן גגעסן פֿון דייער שֶׁעכְטוּנג וַיִּשְׁתַּחֲווּ לֵאלֹהֵיהֶן אונ האבן זיך גבוקט צו זייערע אפּ גֶעטֶער פְּעוֹר: (ג) וַיִּצָּמֶד יִשְׂרָאֵל לְבַעַל פְּעוֹר אונ דיא יִשְׂרָאֵל האבן זיך

בּאהעפֿט צו דער ע״ג בַּעַל פְּעוֹר וַיִּחַר אַף יְיָ בְּיִשְׂרָאֵל אונ עס האט גגרימט דער צארן פֿון גאט אויף די יִשְׂרָאֵל: (ד) וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה האט גאט גזאגט צו משה קַח אֶת כָּל רָאשֵׁי הָעָם נעם דיא הייבט הערן פֿון דעם פֿאָלק אונ איר זאלט משפּעטן די ווס דינן צו דר ע״ג פְּעוֹר וְהוֹקַע אוֹתָם אונ הענג זייא לְיָיָ פֿר גאט נֶגֶד הַשָּׁמֶשׁ אקעגן דער זון בלומר אלע זאלן זעהן

מִיִּשְׂרָאֵל׃ ה וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־שֹׁפְטֵי יִשְׂרָאֵל הִרְגוּ אִישׁ אֲנָשָׁיו הַנִּצְמָדִים לְבַעַל פְּעוֹר׃ ו וְהִנֵּה אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל בָּא וַיַּקְרֵב אֶל־אֶחָיו אֶת־הַמִּדְיָנִית לְעֵינֵי מֹשֶׁה וּלְעֵינֵי כָּל־עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וְהֵמָּה
בכים

מִיִּשְׂרָאֵל׃ ה וַאֲמַר מֹשֶׁה לְדַיָּנֵי יִשְׂרָאֵל קְטוּלוּ גְּבַר גֻּבְרוֹהִי דְּאִתְחַבָּרוּ לְבַעֲלָא פְעוֹר׃ ו וְהָא גַּבְרָא מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲתָא וְקָרֵיב לְוָת אֲחוֹהִי יָת מִדְיָנֵיתָא לְעֵינֵי מֹשֶׁה וּלְעֵינֵי כָּל כְּנִשְׁתָּא דִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאִנּוּן בָּכָן
בתרע

ת"א ויאמר משה שם כב. הנצמדים שם סד. והמה בכים שם.

פירוש רשב"ם

לשון תלייה והריגה: (ו) ויקרב אל אחיו. להזונתה.

שפתי חכמים

ב יש מקשים והא כשמת אהרן נסתלקו העננים כדפירש"י לעיל בפ' חקת ולא מצינו שחזרו כמו הבאר שנסתלק שחזר להם וכן הקשה החזקוני. ולי נראה אף שנסתלקו העננים הענן היה מיסך עליהם מפני השרב והשמש שלא יכה על ראשם ובפרט במדבר שהיה החום גדול ושלא נשבו רוחות שהרי מ"מ לא מלו את עצמם מפני שלא נשבה רוח צפונית אותו ענן לא נסתלק משם. ועי"ל שאף שנסתלקו העננים ענן זה היה לפי שעה כדי להודיע מי הם החוטאים: ג דהענן היה נמשך עליהם כסוכה ואותו שחטא נקפל מכנגדו כו': ד ר"ל הא ראו כל ישראל שמשה צוה להרוג כל הנצמד לבעל פעור והשוכב עמהם ולמה לא ירא מלקרב אליה והרא"ם פירש דלאו מעצמו עשה זה מדוע שהמתין עד שאמר משה הרגו איש אנשיו הנצמדים: ה אבל עתה דמשה היה נושאה קודם מתן תורה א"צ שהיתה גיורת: ו דאל"כ למה היו

רש"י

החוטאים הענן ב נקפל מכנגדו ג והחמה זורחת עליו: (ה) הרגו איש אנשיו. כל א' מדייני ישראל היה הורג שנים ודייני ישראל ח' רבוא ושמונת אלפים כדאיתא בסנהדרין: (ו) והנה איש וגו'. נתקבצו שבטו של שמעון ד אצל זמרי שהיה נשיא שלהם ואמרו לו אנו נדונין במיתה ואתה יושב וכו' כדאיתא באלו הן הנשרפין (סנהדרין פב): את המדינית. כזבי בת צור: לעיני משה. אמרו לו. משה ה אסורה או מותרת א"ת אסורה בת יתרו מי התירה לך ה וכו' כדאיתא התם: והמה בכים. נתעלמה ממנו ו הלכה (כל הבועל ארמית קנאין פוגעין בו) געו כולם בבכיה. בעגל עמד משה כנגד ששים רבוא שנאמר (שמות לב) ויטחן עד אשר

פירוש ע"ם

וַיָּשָׁב חֲרוֹן אַף יְיָ מִיִּשְׂרָאֵל וָועט ווערד קֶערְן דֶער גְרִים צָארְן פוּן גָאט פוּן דִי יִשְׂרָאֵל׃ (ה) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל שׁוֹפְטֵי יִשְׂרָאֵל אוּנ מֹשֶׁה הָאט גְזָאגְט צוּ דִיא דַיָּנִים פוּן דִי יִשְׂרָאֵל הִרְגוּ אִישׁ אֲנָשָׁיו דֶר שְׁלָאגְט אִיטְלִיכֶר זַיינֶע מַאנְן הַנִּצְמָדִים לְבַעַל פְּעוֹר וָואס זֵייא הָאבְּן זִיךְ בַּאהֶעפְט צוּ דֶער ע"ג בַּעַל פְּעוֹר׃ (ו) וְהִנֵּה אוּנ נוּן אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵיין מַאן פוּן דִי קִינְדֶר יִשְׂרָאֵל אִיז גְקוּמְן וַיַּקְרֵב אֶל אֶחָיו אֶת הַמִּדְיָנִית אוּנ הָאט גְנֶעהֶנְט צוּ זַיינֶע בְּרִידֶר מִיט דֶער מִדְיָנִית וָואס זִיא הָט גֶהֵייסְן כָּזְבִּי דִיא טָאכְטֶר פוּן צוּר לְעֵינֵי מֹשֶׁה וּלְעֵינֵי כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל פַר דִיא אוֹגְן פוּן מֹשֶׁה אוּנ פַר דִיא אוֹגְן פוּן גָאר דֶער גְמַיין פוּן דִי יִשְׂרָאֵל וְהֵמָּה בוֹכִים פֶּתַח אוֹהֶל מוֹעֵד אוּנ זֵייא וָוארְן ווֵיינְן פַאר דֶער טִיר פוּן דֶעם אוֹהֶל מוֹעֵד.

רש"י שְׁרַייבְּט שֵׁבֶט שִׁמְעוֹן הָאבְּן זִיךְ אַיין גְזַאמִילְט צוּ זֵייעֶר נָשִׂיא זִמְרִי אוּנ הָאבְּן צוּ אִים גְזָאגְט מֶען אִיז אוּנְז דַן מִיט מִיתוֹת אוּנ דוּ שְׁווַייגְסְט שְׁטִיל אִיז זִמְרִי גְגַאנְגְן אוּנ הָט זִיךְ אַיין גְזַאמִילְט פִיר אוּנ צְוָואנְצִיג טוֹיזְנְט פוּן יִשְׂרָאֵל אוּנ אִיז גְגַאנְגְן צוּ כָּזְבִּי דִיא טָאכְטֶר פוּן דֶעם מֶלֶךְ צוּר אוּנ הָט צוּ אִיר גְזָאגְט פָאלְג מִיךְ צוּ זְנוּת הָט זִיא צוּ אִים גְזָאגְט אִיךְ בִּין אַיין טָאכְטֶער פוּן אַמֶלֶךְ הָט מִיר מַיין פָאטֶר אָן גְזָאגְט אִיךְ זָאל קֵיינֶעם נִיט פָאלְגְן נָאר צוּ דֶעם הֶעכְסְטְן פוּן אַייךְ אוּנ זִיא הָט גְמֵיינְט משֶׁה הָט זִמְרִי צוּ אִיר גְזָאגְט אִיךְ בִּין דָאךְ אַיין נָשִׂיא פוּן אַשֵׁבֶט דָא הָט עֶר זִיא גְנוּמְן אוּנ הָאט זִיא גְבְּרַאכְט פַר משֶׁה אוּנ הָאט אִים גְפְרֶעגְט דוּא זוֹן פוּן עַמְרָם אִיז

בֹּכִים פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: מפטיר וַיַּרְא
פִּינְחָס בֶּן־אֶלְעָזָר בֶּן־אַהֲרֹן הַכֹּהֵן
וַיָּקָם מִתּוֹךְ הָעֵדָה וַיִּקַּח רֹמַח
בְּיָדוֹ: ח וַיָּבֹא אַחַר אִישׁ־יִשְׂרָאֵל
אֶל־הַקֻּבָּה וַיִּדְקֹר אֶת־שְׁנֵיהֶם אֵת
אִישׁ יִשְׂרָאֵל וְאֶת־הָאִשָּׁה אֶל־
קֳבָתָהּ וַתֵּעָצַר הַמַּגֵּפָה מֵעַל בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל: ט וַיִּהְיוּ הַמֵּתִים בַּמַּגֵּפָה
ארבעה

בִּתְרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא:
ז וַחֲזָא פִּינְחָס בַּר
אֶלְעָזָר בַּר אַהֲרֹן
כַּהֲנָא וְקָם מִגּוֹ כְּנִשְׁתָּא
וּנְסֵיב רָמְחָא בִּידֵהּ:
ח וְעָאל בָּתַר גַּבְרָא
בַר יִשְׂרָאֵל לְקֻבְּתָא
וּבְזַע יָת תַּרְוֵיהוֹן יָת
גַּבְרָא בַר יִשְׂרָאֵל
וְיָת אִתְּתָא לִמְעַדַהָא
וְאִתְכְּלִי מוֹתָנָא מֵעַל
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: ט וַהֲווֹ
דְּמִיתוּ בְּמוֹתָנָא עֶשְׂרִין
וארבעא

תא ויראו פינחס שם ס' הזוהר פ' אחרי מות. ויקח רמח סנהדרין שם חולין קלד. הקבה חולין שם. ואת האשה אל קבתה שם. ויהיו המתים סנהדרין מד פב.

בעל הטורים

ויכלו: (ז) ויקח רמח. אותיות הרם שעשאן חרם:

פירוש רשב"ם

כדכתיב לא תקרבו לגלות ערוה: (ח) הקבה. ענין אהל: קבתה. בטנה כמו והקבה:

רש"י

דק וגו'. וכאן רפו ידיו. אלא כדי שיבא פינחס ויטול את הראוי לו (סנהדרין שם): (ז) וירא פינחס. (שם) ראה מעשה ונזכר הלכה. אמר לו למשה מקובלני ממך הבועל ארמית קנאין פוגעין בו. א"ל קריינא דאיגרתא איהו ליהוי פרוונקא מיד ויקח רומח בידו וגו': (ח) אל הקבה. אל האהל: אל קבתה. כמו הלחיים (ס"א אל הקיבה) והקיבה. כוון בתוך זכרות של זמרי ונקבות שלה וראו כולם שלא לחנם הרגם והרבה נסים נעשו לו כו' כדאי' התם (סנהדרין שם): חסלת פרשת בלק

שפתי חכמים

בוכין כאן יותר מבעון העגל או שאר העבירות: ז דאל"כ למה ליה וירא הל"ל ויקם פנחס מתוך העדה וגו': ח רל"ל הרואים לקנא להש"י והרגוהו ופי' קנאין פוגעין בו כלומר מעצמן ודוקא בשעת מעשה אבל אם פירש הבועל אין הורגין אותו ואם בא הקנאי ליטול רשות מב"ד אין מורין לו אע"פ שהוא בשעת מעשה מ"ה הוצרך פנחס לקום מאליו ולעשות המעשה: ט שהיה לו לזמרי לפרוש ופנחס לא היה רשאי אז להורגו ולא פירש. וכן ה"ל לזמרי לקרא לאנשי שבטו שיסייעוהו ושכוון בזכרות של איש ונקבות האשה שיהיו הכל יודעין למה הרגם. ושלא נשמטו מן הרומח. ובא המלאך והגביה המשקוף כדי שיוכל להוציאם. ובא המלאך והשחית בעם שיהא שבטו של שמעון טרודים. ונארך חנית הרומח עד שניהם בתוכם ויצא למעלה. ונתחזק זרוע פנחס. ולא נשבר הרומח. ולא נפל מדמם על פנחס. ולא מתו לטמא את פנחס. ודרך העליון להיות התחתון והתחתון עליון. וכאן עליון עליון והתחתון תחתון: חסלת פרשת בלק

פירוש ע"ט

זי אסור אדער מותר אונ אוב דו וועסט זאגן אז זיא איז אסור ווער האט דיר מתיר געווען דיא טאכטער פון יתרו זי איז דאך אמדינית געוועזן האט משה ניט געוואוסט וואס ער זאל טאן האבן זייא זיך געשטעלט וויינן אין דער טיר פון דעם אוהל מועד: (ז) וירא פנחס בן אלעזר אונ ער האט געזעהן פנחס דער זון פון אלעזר הכהן ויקם מתוך העדה אונ איז אויף געשטאנן פון דעם איין זאמלונג ויקח רומח בידו אונ האט גנומן אשפיז אין זיין האנט. רש"י שרייבט ער האט געזעהן דיא מעשה הט ער זיך דער מאנט אין דר הלכה אונ הט גזאגט צו משה דו האסט דאך אונז אליין גלערינט האט משה גזאגט צו אים ווייל דו האסט דיך דער מאנט דרום זאלסטו אליין זיין דער שליח אונ זאלסט אים הארגנן הט ער דריבר גנומן אשפיז אין זיין האנט: (ח) ויבא אחר איש ישראל אל הקובה אונ ער איז גקומן נאך דעם מאן פון ישראל צום גצעלט וידקור את שניהם אונ האט גשטאכן זייא ביידע דעם מאן פון דיא ישראל אונ די אשה אל קבתה אין איר בוך אריין (עיין רש"י) ותעצר המגפה מעל בני ישראל אונ עס איז אויף גיהאלטין גיווארין די מגפה פון דיא קינדר ישראל: (ט) ויהיו המתים במגפה

אונ

ארבעה ועשרים אלף : פ פ פ

ואַרבְּעָא אַלְפִּין : פ פ פ

ק״ד מצות סימן . ומפטירין והיה שארית יעקב . במיכה סימן ה׳ :

פירוש ע״ט

פירוש ע״ט

ונ עס איז גוועזן דיא צאל פון דיא אום גשטארבנע אין דר מגפה ארבעה ועשרים אלף פיר אונ צוואנציג טויזנט :

הפטרת בלק במיכה סימן ה

והיה ׀ שארית יעקב בקרב עמים רבים כטל מאת יהוה כרביבים עלי־עשב
אשר לא־יקוה לאיש ולא ייחל לבני אדם: והיה שארית יעקב בגוים בקרב
עמים רבים כאריה בבהמות יער ככפיר בעדרי־צאן אשר אם־עבר ורמס וטרף
ואין מציל: תרם ידך על־צריך וכל־איביך יכרתו: והיה ביום־ההוא נאם־יהוה
והכרתי סוסיך מקרבך והאבדתי מרכבתיך: והכרתי ערי ארצך והרסתי כל־
מבצריך: והכרתי כשפים מידך ומעוננים לא יהיו־לך: והכרתי פסיליך ומצבותיך
מקרבך ולא־תשתחוה עוד למעשה ידיך: ונתשתי אשיריך מקרבך והשמדתי
עריך: ועשיתי באף ובחמה נקם את־הגוים אשר לא שמעו: שמעו־נא את אשר־
יהוה אמר קום ריב את־ההרים ותשמענה הגבעות קולך: שמעו הרים את־ריב

פירוש ע״ט

מיכה הנביא האט גזאגט נחמות אויף דיא ישראל והיה שארית יעקב אונ דאס איבר בלייבונג פון יעקב וועט זיין צווישן דיא פעלקר אזו וויא טוא פון גאט אונ אזו וויא שפרייא רעגן צו דעם גראז וואס האפט ניט צו קיין מענטשן אונ מען האפט ניט אז א מענטש זאל דאס געבן נאר מען האפט אויף גאט ב״ה אליין ער זאל געבן טוא אונ רעגן אזו וועלן די ישראל אויך ניט האפן צו קיין הילף פון איין מענטשן נאר צו דער הילף פון גאט ברוך הוא: והיה אונ דאס איבר בלייבונג פון יעקב וועט זיין צווישן די פעלקר אזו וויא א לייב צווישן די בהמות פון דעם וואלד און אזו ווי א לעמפערט צווישן די סטאדעס פון שאף אשר אם עבר וואס ווען דער לייב פארט איבר דיא בהמות אונ איז הונגעריג צו טרעט ער דיא בהמות אונ פר צוקט זייא אונ קיינער קאן זיי ניט מציל זיין פון אים: תרם ידך עס וועט דער הויבן ווערן דיין האנט ישראל איבר דיינע בליידיגר אונ דיינע פיינד ווס האלטן מלחמה מיט דיר וועלן פר שניטן

פירוש ע״ט

ווערן: והיה ביום ההוא אונ עס וועט זיין אין דר זעלביגר צייט זאגט גאט והכרתי וועל איך פר שניידן דיינע פערד פון צווישן דיר אונ וועל מאכן פר לירן דיינע רייט וועגן: והכרתי ערי ארצך אונ איך וועל פאר שניידן דיינע שטעט וואס דיא עובדי כוכבים האבן זיך גבויעט אין ארץ ישראל אונ איך וועל צו פירן נאר דייני פעסטע שטעט דו וועסט דיך שון ניט בדארפן צו פארכטן אונ צו זיצן אין דיא פעסטע שטעט: והכרתי כשפים מידך אונ איך וועל פר שניידן דעם כישוף פון דיין האנט אונ דיא כישוף מאכערם וועלן שוין ניט זיין צו דיר: והכרתי פסיליך אונ איך וועל פאר שניידן די בילדער אונ די מצבות פון צווישן דיר אונ דו וועסט דיך שון ניט בוקן צו די בילדער וואס דו האסט זייא אליין גמאכט: ונתשתי אונ איך וועל אום רייסן דיינע ליגנן בוכר פון צווישן דיר אונ איך וועל פאר טיליגן דיינע פיינט: ועשיתי אונ איך וועל טאן מיט צארן אונ מיט גרים צארן איין נקמה אין די פעלקר עובדי כוכבים ומזלות ווס זיי

האבן

יהוה והאתנים מוסדי ארץ כי ריב ליהוה עם־עמו ועם־ישראל יתוכח: עמי מה־
עשיתי לך ומה הלאתיך ענה בי: כי העלתיך מארץ מצרים ומבית עבדים פדיתיך
ואשלח לפניך את־משה אהרן ומרים: עמי זכר־נא מה־יעץ בלק מלך מואב ומה־
ענה אתו בלעם בן־בעור מן־השטים עד־הגלגל למען דעת צדקות יהוה: במה

פירוש ע״ט

האבן מיך ניט געהערט זאגט מיכה הנביא: שמעו נא הערט וואס גאט זאגט צו מיר קום ריב גאט זאגט צו מיר שטייא אויף אונ קריג דיך מיט דיא בערג מיינט מען דיא אבות אונ לאזן הערן דיא הויכע בערג דיין קול מיינט מען דיא אמהות: אונ זאג אזו שמעו הרים הערט צו איר אבות דיא קריג פון גאט אונ שטארקר גרונד פעסט פון דער ערד הערט צו דיא קריג ווארום גאט האט אקריג מיט זיין פאלק אונ מיט דיא ישראל וועט גאט האבן אויכוח אונ אזו זאגט גאט: עמי מה עשיתי לך מיין פאלק ישראל נעם דיר צום הארצן דיא טובה וואס איך האב דיר געטאן ומה הלאתיך אונ מיט וואס האב איך דיך מיר געמאכט בלומר וואס פר איין שווערע דינסט האב איך דיר געהייסן דו זאלסט מיך דער מיט דינן ענה בי באצייג אין מיר כלומר זאג מיר: כי העלתיך דיא ערשטע טובה איז וואס איך האב דיך אויס געצוגן פון מצרים אונ האב פר דיר געשיקט משה צו לערנן דיך תורה אונ מצות אונ דינים אונ אהרן ער זאל אויף דיר מכפר זיין מיט קרבנות אונ מרים זיא זאל לערנן דיא ווייבר דם גוטן וועג: עמי זכר נא מיין פאלק גדענק אצונד וואס פר איין עצות המ אויף דיר געגעבן בלק דער מלך פון מואב ומה ענה אתו בלעם אונ וואס בלעם דער זון פון בעור האט אים גיענטפערט מה אקוב לא קבה יי וואס זאל איך צערנען אז גאט ב״ה צערינט ניט אונ איך גדענק אויך די עבירה מן השטים פון שטים וואס איר האט געטאן אין שטים אונ איך האב פארט מיין גוטס ניט פר מיטן פון אייך עד הגלגל ביז איך הב אייך געבראכט קיין גלגל אונ דארטן האב איך פאר אייך איין גנומן דאס לאנד דאס האב איך אלץ געטאן למען דעת פון דעסט וועגן איר זאלט וויסן דם צדקות פון מיר גאט: במה אקדם יי מיט וואס וועל איך פעדרן פר גאט בלומר

כוכב מישראל

(עמי זכר נא מה יעץ בלק וגו׳) ע״פ משל צווייא בהורים האבן זיך געקריגט אין חדר האט איין תלמיד דער ציילט דעם רעבין אז יענר תלמיד מאכט חוזק פון רעבין. האט דער רבי אן גשריגן אויף אים אונ זאגט קום ניט צוא מיר מיט אזונע נארישקייט אין אציים ארום האט דר אנדרר תלמיד צוא בראכן דעם רעבינס לולבע ציביק זאגט דער ערשטר תלמיד אצונד וועל איך זיך מיט דיר אפ רעכינן אונ וועל דר ציילן אז דוא האסט צו בראכן זאגט דר אנדרר תלמיד פר וואס ווילסטו מיר שלעכץ טאן. דורך מיר איז דיר קיין שום רעה ניט גוועזן. זאגט דר ערשטר תלמיד צו דאס וואס דר רבי האט מיך ניט גהרגת איז גוועזן צוא ליב דיר אדרבא דוא האסט געוואלט מען זאל מיך שלאגן נאר דר רבי האט דיך ניט גוואלט פאלגן. דר דיבר וועל איך דר ציילן דעם רבין ער זאל דיר בא צאלין. אזו בלק האט גשיקט צוא בלעם מען זאל שעלטן יודן אונ האבן דר בייא געטאן השתדלות נאר זייא האבן ניט אום גפירט ווייל גאט האט ניט גוואלט הערן זייערע קללות דדיבר זאגט דר נביא (עמי זכר נא) גדענק וואס בלק האט איין עצה געגעבן אונ וואס בלעם הט געענטפערט זייא ביידע האבן געטאן השתדלות דיך צו שעלטן חאצבי דוא האסט קיין רעה ניט געהאט (למען דעת צדקות יי) דיא צדקה איז נאר פון גאט ניט פון זייא. דרדיבר גדענק ווען דוא וועסט קענן זאלסטו דיך נוקם זיין אונ זאלסט זייא טובל זיין פאר זייערע מחשבות:

(עמי זכר נא מה יעץ וגו׳) ע״פ משל צווייא תלמידים האבן זיך צוא קריגט אין חדר האט איינר מלשין גוועזן אויף דעם אנדרן אז ער האט דר הרגת יענם בעל הבית תרנגולת דר בעה״ב האט דר ציילט פאר זיין פאטר האט דער פאטר באצאלט דר נאך האט ער מלשין גוועזן ער האט נהרגת אגאנז דר נאך איין בר אווזא אונ דר פאטר האט אלץ באצאלט. זאגט דר רבי צוא דם תלמיד וואס קומט דיר ארוס וואס דוא מאכסט אים בלבולים. ביסט נאר מפכיר דעם פאטר אונ דער פאטר האט דיר קיין שלעכץ ניט געטאן. ענטפערט דר תלמיד בלי ספק וועט ער אמאל טאן אשאדן בייא זיין פאטר וועט ער שון מיט אים אפ רעכינן זיך פאר אלעם פר דיא תרנגולת פר דיא גאנז וואס מען האט אים דיא מלבושים אפ גצוגן פאר אמשכון אונ ער האט באצאלט אזו חאצבי בלעם מיט בלק האבן נאר ניט גפועלט מיט זייער שעלטן מיט זייער כישוף (כי לא נחש ביעקב וגו׳) פון דעסט וועגן חט ער גפועלט (אז וביום פקדי) אז השית דר מאנט אמאל

אֲקַדֵּם יְהוָה אִכַּף לֵאלֹהֵי מָרוֹם הַאֲקַדְּמֶנּוּ בְעוֹלוֹת בַּעֲגָלִים בְּנֵי שָׁנָה׃ הֲיִרְצֶה יְהוָה בְּאַלְפֵי אֵילִים בְּרִבְבוֹת נַחֲלֵי־שָׁמֶן הַאֶתֵּן בְּכוֹרִי פִּשְׁעִי פְּרִי בִטְנִי חַטַּאת נַפְשִׁי׃ הִגִּיד לְךָ אָדָם מַה־טּוֹב וּמָה־יְהוָה דּוֹרֵשׁ מִמְּךָ כִּי אִם־עֲשׂוֹת מִשְׁפָּט וְאַהֲבַת חֶסֶד וְהַצְנֵעַ לֶכֶת עִם־אֱלֹהֶיךָ׃

כוכב מישראל

און שמראפם יזן דער מאנט ער זייא דיא מעשה פון בלק ובלעם:

(במה אקדם ליי וגו׳) ע״פ משל אסוחר וואס נים פון אנדער סחורה צוא קרעמרם בהקפה. און טייל פון זייא זענן גוואָרן אָרום און האבן ניט גקאנט באצאלין דעם חוב איז אזו ווער עם קומט פריער צום סוחר מיט התנצלות אז דיא ציים איז שלעכט ער קען נים צאלין דם חוב בשלימות נאר ביסלך וויים למחצה לשליש ולרביע און בעט דעם סוחר ער זאל צו נעמן דר ווייל דם וואס ער האט און איה אז ער וועט ווייטר האנדלן וועט ער אפ געבן דעם חוב פון לאנג אזו אקרעמר פאסט צוא געבן ווייטר סחורה ווייל מזעהט זיין ערליכקייט אבר דר קרעמר וואס איז נים גקומן מתנצל צו זיין פאר דם סוחר נאר ער האט גוואַרט ביז דר סוחר איז גקומן נגש זיין דעם הוב און ער האט נים גקאנט בייא אים אפ נעמן נאר אהעלפט אדר אשליש צו אזו אקרעמר איז דר סוחר נים מרוצה מטיב צו זיין און ווייטר האנדלן אזו אוך אמענטש בארנט בייא השי״ת אלע טאג זיין בדערפניש און קען נים בצאלין זיינע חובות פאר דיא טובות בעט ער השי״ת ער זאל מים אים מטיב זיין און זעהט אתחבולה מקדים צו זיין פאר השי״ת און צאלין אים וויא ווייט ער קאן. נאר באמת וואס ער האט איז נים זיין נאר צו השי״ת האט ער נים מים וואס מקדים צוא זיין דאס זאגט דר פסוק (במה אקדם ליי וגו׳) מיט וואס קאן איך מקדים זיין פאר השי״ת ער זאל צוא מיר מרוצה וועהן תאצבי איך האב נים קיין מעשים טובים האקדמנו בעולות וגו׳:

פירוש ע״ט

מיט וואס וועל איך מרוצה ווערן פר גאט איך זאל אים אפ דינן פר דיא טובות וואס ער האט אונז גטאן און וויא אזו זאל איך אונטער טעניג זיין צו דעם גאט פון דעם הימל האקדמנו בעולות זאל איך אים פערדרן און דינן מיט עולות מיט קעלבער וואס זענן אלט איאר זאל איך פאר אים מקריב זיין: הירצה יי׳ באגערט דען גאט אין טויזנט ווידר אדר אין פיל טויזנט בעך אייל האתן בכורי פשעי זאל איך געבן מיין בכור פר מיין זינד פרי בטני דאס פרוכט פון מיין בוך זאל איך געבן פר די זינד פון מיין לייב: הגיד לך אדם מה טוב הקדוש ברוך הוא הט דיר גזאגט דו מענטש וום דיר גוט איז צו טאן און וואס גאט בגערט פון דיר כי אם עשות משפט נאר דו זאלסט טאן משפט און זאלסט ליב האבן חסד צו טאן מיט מענטשן און צו גיין בצניעות אין גאטס דינסט:

במדבר כה פינחס

אונקלוס

י וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ י ומליל יי׳ עם משה למימר:

יא פִּינְחָס בֶּן־אֶלְעָזָר בֶּן־אַהֲרֹן יא פינחס בר אלעזר בר

ת״א פינחס סנהדרין פב י׳ זעירא

שפתי חכמים

א דאל״כ הא כתוב לעיל פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן ולמה כתיב כאן אלא ע״כ כדי ליחסו. והא דלא כתיב פינחס בן אלעזר בן אהרן לעיל ולמה לא ליחסו ובלא ככר יחסו לעיל בסוף פרשת בלק אחר אהרן הכהן גבי ההוא מעשה עצמו דכתיב וירא פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן ויקח וגו׳ ומתרץ לפי שהיו השבטים מבזין אותו הוצרך הכתוב ליחסו עוד בהוא בן בנו

רש״י

(יא) פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן. (סנהדרין פב, סוטה מג) לפי שהיו השבטים מבזים אותו א הראיתם בן פוטי זה שפיטם

פירוש ע״ט

(י) וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר און גאט הט גרעט צו משה אזו צו זאגן: (יא) פִּינְחָס בֶּן

משלי ישראל

(וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר) און גאט האט גרעט צו משה אזו צוא זאגן פנחס דר זון פון אלעזר דר זון פון אהרן

אונקלוס: בַּר אַהֲרֹן כַּהֲנָא אָתֵיב יָת חֵימְתִי מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּדְקַנֵּי יָת קִנְאָתִי בֵּינֵיהוֹן וְלָא שֵׁיצִיתִי יָת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאָתִי: יב בְּכֵן אֱמַר הָא אֲנָא גְּזַר לֵהּ יָת קְיָמִי

אַהֲרֹן הַכֹּהֵן הֵשִׁיב אֶת־חֲמָתִי מֵעַל בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּקַנְאוֹ אֶת־קִנְאָתִי בְּתוֹכָם וְלֹא־כִלִּיתִי אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאָתִי: יב לָכֵן אֱמֹר הִנְנִי נֹתֵן לוֹ אֶת־בְּרִיתִי שָׁלוֹם:

ת״א לכן אמור קידושין כז סנהדרין פב זוכר אחרי עקרים ר׳ אחזן . ו׳ קטיעא **והיתה**

בעל הטורים

(יא) השיב את חמתי מעל. בגי׳ זהו את המלאך של אף ושל חמה: בקנאו את קנאתי. תגין על הקו״ף לומר שעטרו על שקנא לה׳. ג״פ קנאה כנגד ג׳ עבירות שעשו לזנות וישתחוו ויצמד: (יב) לכן. ב׳ כ״פ הכא ואידך לכן אמור לבני ישראל וזהו שאמר הקב״ה במצרים גם נטול אחותי כלה ועתה אתה קרובים לאהרן ואתם פרעים בעריות. לכן. בגימטריא מדה במדה: את בריתי שלום. שלים כתיב והוא וי״ו קטיעא בפ״ג דקידושין כשהוא שלם. ד״א מתנה שלמה אני נותן לו

רש״י

אבי אמו עגלים לע״ז והרג נשיא שבט ב מישראל לפיכך בא הכתוב ויחסו אחר אהרן: **בקנאו את קנאתי.** בנקמו את נקמתי. בקצפו את הקצף ג שהיה לי לקצוף. כל לשון קנאה הוא המתחרה ד לנקום נקמת דבר אנפרימנ״ט בלעז: (יב) **את בריתי שלום.** (סנהדרין שם) שתהא לו ה לברית

שפתי חכמים

של אהרן א״כ י״ל דמשום הכי יחסו לעיל אחר אהרן כלומר כמו שאהרן היה עוצר המגפה מישראל בקטרת את המתים כך פנחס עצר המגפה מישראל בהריגת איש מישראל ולכך יחסו אחר אהרן משום הכי מקשה רש״י הכא דלא שייך הכא לתרץ כן: ב ר״ל דשני דברים גם הדא שהוא בן פוטי ר״ל אחתו של אלעזר היתה ממשפחת יתרו ואביה פיטם עגלים לע״ז. כדפירש רש״י לעיל בפ׳ וארא ועוד בהרג נשיא שבט מישראל והא דנקט רש״י שפיטם אבי אמו עגלים לע״ז לאו למימרא דפשיטא ליה לרש״י דאבי אמו היה מזרע יתרו אלא לאו דוקא הוא אלא הדא נקט כי ספק הוא אם אמו היתה מזרע יתרו או אבי אמו וק״ל: ג דק״ל דקנאה אינו אלא שנושא עליו שנאה בלב ופנחס לא היה לו קנאה בלבו על זמרי. ומתרץ בנקמו את נקמתי כלומר דקנאה ל׳ נקמה והו ק״ל היאך שייך למכתב אהקב״ה בנקמו את נקמתי. ומתרץ בקצפו כו׳ כלומר דנקמה הוא בא ע״י קצף מש״ה נקט ליתנא דקנאה וכן כל לשון נקמה שבכתוב בהקב״ה לשון קצף הוא. והו ק״ל כיון דקנאה היינו נקמה למה לא כתיב בהדיא בנקמו את נקמתי. ומתרץ כל לשון קנאה כו׳ כלומר קודם שעושה נקמה מתחרה בלבו ויש לו קנאה עליו לעשות בו נקמה א״כ התחלת הנקמה יש בו קנאה לכך כתיב לשון קנאה: ד שמתחרה לשון חרה: ה ק״ל למה כתיב בריתי הל״ל את ברית שלום. ומתרץ בריתי שאני נותן לו שהא לו

פירוש ע״ט

אֶלְעָזָר בֶּן אַהֲרֹן הַכֹּהֵן פִּינְחָס דֶער זוּן פוּן אֶלְעָזָר דֶער זוּן פוּן אַהֲרֹן הַכֹּהֵן הֵשִׁיב עֶר הָאט גְמַאכְט וִוידֶר קֶערְן אֶת חֲמָתִי מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מַיין גְרִים צָארְן פוּן דִיא קִינְדֶר יִשְׂרָאֵל בְּקַנְאוֹ אִין זַיין טָאן רֶעכֶנְן אֶת קִנְאָתִי מַיין רֶעכְנוּנְג בְּתוֹכָם צְווִישְׁן זֵיי כְּלוֹמַר דֶעם צָארְן וָואס אִיךְ הָאבּ בַּדַארְפְט צֶערְנְן הָאט עֶר גְצֶערִינְט וְלֹא כִלִּיתִי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אוּנ מַחֲמַת דֶעם הָאבּ אִיךְ נִיט פַר לֶענְד דִיא קִינְדֶר פוּן יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאָתִי מִיט מַיין רֶעכֶנְן. רש״י פְרֶעגְט וָואס דַארְף דֶער פָּסוּק נָאךְ אֵיין מָאל צוּ זָאגְן אַז פִּנְחָס אִיז גְוֶוען דֶער זוּן פוּן אֶלְעָזָר דֶער זוּן פוּן אַהֲרֹן הַכֹּהֵן עֶס אִיז דָאךְ שׁוֹן אִין יֶענֶר סֶדְרָה גְשְׁטַאנְן וָוער דֶר פִּנְחָס אִיז גְוֶוען. עֶנְטְפֶערְט רש״י וַוייל דִיא שְׁבָטִים הָאבְּן אִים מְבַזֶּה גְוֶוען אוּנ הָאבְּן גְפְרֶעגְט זֶעהְט נָאר דֶער פִּנְחָס וָוס עֶר אִיז דֶער זוּן פוּן דֶער טָאכְטֶער פוּן יִתְרוֹ וָוס יִתְרוֹ אֵיידֶר עֶר הָט זִיךְ מְגַייֵר גְוֶוען הָאט עֶר גְשְׁטָאפְּט קֶעלְבֶּער מַקְרִיב צוּ זַיין צוּא עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת זָאל דֶער פִּנְחָס הַרְגֶענְן אֵיין נְשִׂיא פוּן אַשֵׁבֶט פוּן דִיא יִשְׂרָאֵל דְרוּם אִיז אִים דֶער פָּסוּק מְיַחֵס נָאךְ אַהֲרֹן אוּנ זָאגְט דֶער פִּנְחָס אִיז דֶער זוּן פוּן אֶלְעָזָר דֶער זוּן פוּן אַהֲרֹן הַכֹּהֵן: (יב) לָכֵן אֱמוֹר דְרוּם זָאג צוּא אִים הִנְנִי נוּן וַיִתֵּן לוֹ אִיךְ גִיבּ צוּא אִים אֶת בְּרִיתִי שָׁלוֹם מַיין

משלי ישראל

אַהֲרֹן הַכֹּהֵן וְהֵשִׁיב אֶת חֲמָתִי מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וגו׳) אונ דֶר מֶדְרָשׁ זָאגְט צוּ פִּנְחָס קוּמְט זַיין שְׂכַר אֲפִילוּ מִים דָם דִין אַצוּנְד וָועלְן מִיר גֶעבְּן צוּ פַר שְׁטֵיין אִין גַאנְצְן דֶם פָּסוּק מִים דָם מֶדְרָשׁ דוּרְךְ אַמָשָׁל אֵיינֶר אִיז שׁוּלְדִיג גְוָוען גֶעלְט צוּ פִיל מֶענְטְשְׁן אוּנ וָוען דִיא בַּעֲלֵי חוֹבוֹת זֶענֶן גְקוּמֶן אִים מָאנֶן הָאט עֶר שׁוֹן גְהַאט וַיינֶע גוּטֶע

זיכרהייט

יג וְהָיְתָה לּוֹ וּלְזַרְעוֹ אַחֲרָיו בְּרִית
כְּהֻנַּת עוֹלָם תַּחַת אֲשֶׁר קִנֵּא
לֵאלֹהָיו וַיְכַפֵּר עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃

ושם

קְיָמִי שְׁלָם׃ יג וּתְהֵי לֵהּ וְלִבְנוֹהִי בַּתְרוֹהִי קְיָם כְּהֻנַּת עָלַם חֲלַף דִּי קַנִּי קֳדָם אֱלָהֵהּ וְכַפַּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃

ושום

ת"א והיתה. יבמות ק כתובות יג קידושין סו זבחים קא: ברית כהנת עולם מנחות כ:

בעל הטורים

י' מתחת במקדש י' במדינה (יו"ד במילוי ג' כ'). ד"א ו' קטיעא כי פנחס הוא אליהו וכן אליה כתיב חסר וי"ו ויעקוב מלא ו' שנטל ו' מאליהו למשכון עד שיבוא עם המשיח ויגאל את בניו והו יגל יעקב ישמח ישראל ישמח אותיות משיח שישמח לימות המשיח ויחזור הוי"ו ויהא אליהו שלם: שלום. בגימט' זהו משיח: שלומיאל. בני' זה זמרי בן סלוא: (יג) ויכפר.

שפתי חכמים

א בריתי שלום. ומ"ש לא נכתב בקרא בריתי שלום שלא יהא אלא שלום דביקות אלא הוא כמו מקרא קצר כמו שפירש"י ז"ל. והרא"ם פירש שהוסיף מלות שהוא לו לברית שלום ולא הספיק במלת הנני נותן לו הכתוב לעיל מפני שכתוב אחריו והיתה לו ברית כהונת עולם שלא הספיק לו מלת נותן לו ומלת בריתי הכתובים לעיל יתחייב שיהא גם לגבי שלום כמותו שפירושו הנני נותן לו את בריתי שתהא לו לברית שלום ולברית כהונת עולם והוסיף למ"ד במלת שלום להורות על שבעבור הצריך לו להורות שהברית הזאת בעבור שלום ובעבור כהונת עולם והאר בגלה זה בשלום אין צריך לגלותו בכהונת עולם עכ"ל: ב פירוש שאלה לו חן הן על הטובה שעשה לו. כתב הרא"ם ויש לתמוה בגמא לפי' החכם אבן עזרא שפי' שהשלום שאלה לו הוא שלא יירא מאחי זמרי שהוא שבטה נופלה בו שבועה לקיים שבעתו אלא לפירוש הרב שאמר פירש לו שלומותיו כאדם שמחזיק טובה ואין בזה שום שבעתו מה שבועה נופלת בו עד שיאמר שהוא לו שבועתי זאת לשבועת שלום ויש לדחוק ולייש' דעיקר בריה הוא על כהונת עולם שעיקר כהנים גדולים הם מזרע פנחס והגב הברית מדבר אותו שמחזיק לו טובה והנות על שעשה עמו טובה והוא השלום: ג ר"ל והיתה שהוא לשון נקבה מוסב על ברית דכתיב לעיל מיניה וברית לשון נקבה

רש"י

שלום כאדם המחזיק טובה וחנות ו למי שעשה עמו טובה אף כאן פירש לו הקב"ה שלומותיו: (יג) והיתה לו. בריתי ז זאת: ברית כהנת עולם. שאע"פ שכבר נתנה כהונה לזרעו של אהרן לא נתנה אלא לאהרן ולבניו שנמשחו עמו ולתולדותיהם שיולידו אחר המשחתן. אבל פינחס שנולד קודם לכן ולא נמשח לא בא לכלל כהונה עד כאן. וכן שנינו בזבחים לא נתכהן פינחס עד שהרגו לזמרי: לאלהיו. בשביל אלהיו כמו (במדבר יא) המקנא אתה לי (זכריה א)

משלי ישראל

פריינד חם האבן זיך גשטעלט פון זיינט וועגן אונ האבן גמאנט פר אים ביז זיא האבן דיא בעלי חובות מדחה גוועזן פון אים אונ זייא זענן אוועק גגאנגן אזו פלעגט זיך אלע מאל וען דיא בעלי חובות זענן גקומן מאנן האבן דיא גוטע פריינד זיינע זייא מדחה גוועזן פון אים מיט טענות אמאל זענן זיך צו נויף גקומן אלע בעלי חובות אין איינם אונ האבן זיך גשטעלט שטארק אונ האבן אים שטארקי יסורים אן גטאן דר וייל איז גקומן איינר פון זייני גוטע פריינד אונ האט זיך אום גגלייכט מיט דיא בעלי חובות צו בצאלן זייא דרייסיג פראצענט פון דר סמה אונ הט פאר אים גצאלט אונ הט בייא זייא צוא גנומן דיא וועקסלן וואס אוף אים אונ האט זייא צוא זיקן אונ דיא בעלי חובות זענן שון אוועק גגאנגן אונ זענן שון מיין נים גוועזן אים מאנן דאס געלט פילא דר גוטר פריינד האט מיט אים פיל מיין טובה גטאן פון דיא ערשטי וואדן דיא ערשטי האבן דיא בעלי חובות מדחה גוועזן אוף שפעטר אונ נאך דעם זענן זייא נאך אמאל גקומן מאנן וואדן דר חוב איז גבליבן אחוב אבר דער לעצטר גוטר פריינד האט דיא חובות נים מדחה גוועזן אוף שפעטר נאר ער האט פון זיין קעשינע גצאלט געלט פאר דיא וועקסלן אונ האט זייא צו ריסין מען זאל שון מיין ניט קומן מאנן:

פירוש ע"ט

זיכרהייט פון שלום. רש"י שרייבט אזו וויא איינר דאנקט דעם אנדרן פאר איין טובה וואס ער האט מיט אים גטאן אזו דא פר דעם וואס פנחס האט זיך נוקם גוועזן דיא נקמה וואס הקב"ה האט בדארפט נוקם זיין האט אים גאט צו גזאגט שלום דער אבן עזרא שרייבט דער פנחס האט מורא גהאט דיא פריינט פון זמרי זאלן אים ניט הרגנן ווארום ער איז גוועזן אנשיא איבר שבט שמעון דרום האט הקב"ה צוא אים גזאגט עם וועט זיין שלום ער זאל זיך ניט פארכטן פאר די פריינט פון זמרי: (יג) והיתה אונ דער ברית זאל זיין לו ולזרעו אחריו צוא אים אונ צו זיינע קינדר נאך אים ברית כהונת עולם אפאר זיכרהייט פון איין אייביגע כהונה כלומר ער מיט זיינע קינדר עם וועלן קומן נאך אים זאלן אייביג האבן דיא כהונה. רש"י שרייבט חאטשע די כהונה איז נאך

יד וְשׁוּם גַּבְרָא בַּר יִשְׂרָאֵל קְטִילָא דִּי אִתְקְטֵל עִם מִדְיָנֵיתָא זִמְרִי בַּר סָלוּא רַב בֵּית

יד וְשֵׁם אִישׁ יִשְׂרָאֵל הַמֻּכֶּה אֲשֶׁר הֻכָּה אֶת־הַמִּדְיָנִית זִמְרִי בֶּן־סָלוּא נְשִׂיא

ת״א זמרי סנהדרין פב.

בעל הטורים

לכפר לא נאמר אלא ויכפר שעומד ומכפר על ישראל עד סוף כל הדורות: (יד) הכה. ג׳ במס׳ הכא ואידך הוכה כעשב ויבש לבי הוכה אפרים. ע״י המדינית שהיתה בהם המגפה והיפיה דקרא כי שכחתי מאכול לחמי שע״י אכילת לחמי שפיתי ונלמדתי לבעל פעור כדאיתא במדרש שהושיבו להם הונדקאות שהיו מוכרין להם מיני מאכל ומשקה. וכן הוכה אפרים ע״י

רש״י

וקנאתי לאין. בשביל ליון: (יד) ושם איש ישראל וגו׳. במקום שייחס את הלדיק לשבח יחס את הרשע ה לגנאי: נשיא בית אב לשמעני. לאחד מחמשה ט בתי אבות שהיו לשבט שמעון. ד״א להודיע שבחו של פינחס י שאע״פ שזה היה נשיא לא מנע את עלמו מלקנא לחילול השם לכך

שפתי חכמים

היא. והרא״ס פי׳ מלת והיתה אינה דבקה עם מלת בריתי שלום כי בריתי שלום לא תהיה ברית כהונה רק היא דבוקה עם מלת בריתי שהברית תהיה לברית כהונת עולם כמו שהיתה לברית שלום: ח דק״ל דכתיב לעיל והנה איש מבני ישראל בא וגו׳ שם היה לו להזכירו. ומתרץ בשם וכו׳ ייחס את הרשע לגנאי כל מי שהוא יותר גדול חטאו נמי יותר גדול. הרא״ס: ט נראה לפרש דמה שפירש״י נשיא בית אב לאחד כו׳ קאי אדלעיל מה שפירש כך ייחס את הרשע לגנאי כלומר שלא תאמר הואיל ומצינו דזמרי היה נשיא לא תאמר שהיה נשיא על כל שבט שמעון אלא לא היה נשיא אלא לאחד מחמשה כו׳ וזהו גנאי: י דלעיל קשה לאשון קשה דלא ה״ל למכתב אלא והאיש שהטא עם המדינית זמרי וגו׳

פירוש עי״ט

פון לאנג אן געגעבן געווארן צוא אהרן אונ צו זיינע קינדר זיא איז אבר נאר געגעבן געווארן צו אהרן אונ צו זיינע זין וואס זענן געזאלבט געווארן מיט איהם אונ צוא זייערע קינדר וואס זייא וועלן האבן נאך דעם אז זייא זענן געזאלבט געווארן אבר די קינדר וואס זייא האבן געהאט איידר זייא זענן געזאלבט געווארן דיא זענן קיין כהנים ניט געוועזן אונ פנחס איז אויך געבארן געווארן איי זייא זענן געזאלבט געווארן אונ איז מיט זיי ניט געזאלבט געווארן איז ער אויך קיין כהן ניט געוועזן אבר וויל ער האט גדינגת דעם זמרי אונ האט זיך נוקם געוועזן פון הקב״ה וועגן האט איהם הקב״ה געשענקט ער זאל האבן דיא כהונה מיט זיינע קינדר וואס וועלן קומן נאך איהם אויף אייביג תחת דער וויל אשר קנא לאלהיו האט גרעכינט פון וועגן זיין גאט איז דער בני ישראל אונ ער האט גמאכט פאר דיא קינדר פון ישראל: (יד) וְשֵׁם דער נאמן איש ישראל פון דעם מאן פון דיא ישראל המוכה דער וואס איז ווארן דער שלאגן אשר הוכה וואס ער איז געווארן דער שלאגן את המדינית זמרי בן סלוא מיט דער מדינית האט ער געהייסן זמרי אונ ער איז

משלי ישראל

דר נמשל איז אז דיא יודן האבן גזינדיגט אונ האבן גמאכט דאס עגל האט דר מדת הדין גמאנט פר גאט מען זאל דיא יודן פר לענדן איז גקומן משה רבינו אונ האט גבעטן גאט אונ האט דם מדת הדין מדחה גוועזן שטייט דארט אזו (וינחם יי על הרעה) גאט האט זיך בדענקט אויף דעם שלעכץ וס ער הט גוואלט טאן זיין פאלק יודן ער האט פון זייא מדחה גוועזן דעם חוב אבר דר חוב פון דם עגל איז גבליבן אויף איין אנדרי צייט אונ אזו אויך אז די יודן האבן גזינדיגט מיט דיא מרגלים האט גאט גזאגט צוא משה (סלחתי כדבריך) איך האב דיא יודן פאר געבן אזו וויא דוא האסט מיך גבעטן אבר דא אז דיא יודן האבן גזינדיגט מיט דיא טעכטער פון מואב אונ האט גשיקט אויף דיא יודן אמגפה אונ האט גוואלט אלע יודן אום מארדין אונ אז פנחס איז גקומן צוא דם נשיא זמרי בן סלוא פון שבט שמעון אונ האט איהם גשטאכן מיט אשפיז אונ דיא מדינית וואס דר נשיא האט מיט איר מזנה גוועזן האט פנחס אויך גשטאכן מיט אשפיז אונ דיא מגפה איז גשטילט געווארן אז עס זאל שון ניט מארדין דיא יודן הט דאך פנחס דעם חוב פון דער זינד אפ גטאן אין גאנצין עס זאל שון מיין נים בלייבן קיין חוב ביא גאט אויף דיא זינד חאטשע משה האט אויך עטליכע מאל אפ גטאן דם חוב פון די זינד פון דיא יודן איז נאר געוועזן אויף דר וויל אבר דער חוב איז נאך גבליבן אויף דעם היכל אבר פנחס האט אפ גטאן דעם חוב אין גאנצן פון דיא יודן און פון גאט פונקט וויא דער גוטער פריינד פון דעם לוה וואס ער האט בצאלט דיא וועקסלין און האט זיי צו ריסן די בעלי חובות האבן שון ניט גמאנט דעם לוה און דער לוה האט שון קיין מורא נים געהאט פאר

נְשִׂיא בֵית־אָב לַשִּׁמְעֹנִי׃ טו וְשֵׁם
הָאִשָּׁה הַמֻּכָּה הַמִּדְיָנִית כָּזְבִּי בַת־
צוּר רֹאשׁ אֻמּוֹת בֵּית־אָב בְּמִדְיָן
ת״א מני ש׳.

הוא

אונקלוס

בֵּית אַבָּא לְבֵית
שִׁמְעוֹן׃ טו וְשׁוּם
אִתְּתָא דְאִתְקְטִילַת
מִדְיָנֵיתָא כָּזְבִּי בַת צוּר
רֵישׁ אֻמֵּי בֵּית אַבָּא

במדין

בעל הטורים

המוכה כדאיתא בתחלת הס׳ שם המה כאו בעל פעור ויגזרו

שפתי חכמים

המוכה דכתיב בקרא למה לי מ״ס פי׳ ד״א ולפי ד״א קשה למ״ל היה לו להזכיר לכן אמר טעם ראשון וק״ל : ב מקשים העולם מנ״ל דמשום שנאתן דלמא דעתן היה להחטיא אותם כדי שתסור השכינה מישראל כי היו מתייראים מישראל. וי״ל כיון דזקני מדין הלכו להם ושכירת לכו דאין כבלעם שום ממשות א״כ איך עשו מעשה כזה ע״פ עצמן אלא משום שנאה עשו : ל וא״ת ולמה לא תירץ כמו שתירץ לעיל להודיע שבחו של פנחס כו׳ הל״ל נמי אעפ״י שהיתה בת מלך לא פגע כו׳. וי״ל דמה שפירש״י לא מנע וכו׳ ר״ל לא היה ירא שיענש בשבילו אם יהרגנו הואיל והיה נשיא כדפירש״י :

ם ר״ל מה דכתיב בקרא ראש אומות משמע דצור היה ראש עליהם ואח״כ כתיב בית אב משמע שלא היה ראש אלא על בית אב ומתרץ דודאי לא היה ראש אלא על א׳ מחמשת בתי אבות של מדין אבל הוא היה החשוב שבכולן וזהו שכתוב ראש אומות : נ יש מקשים למה מנאו שלישי ולא שני דהוי כדי בזיון שלא מנאו ראשון אף שהיה ראש אומות וי״ל דאי מנאו שני ה״א לאו משום בזיון מנאו שני אלא משום שהיה לעיל בימים יותר מכולם אע״פ שהוא החשוב

רשי

הודיעך הכתוב מי הוא המוכה : (טו) **ושם האשה המכה וגו׳**. להודיעך שנאתן ב של מדינים שהפקירו בת מלך לזנות ל כדי להחטיא את ישראל : **ראש אמות**. אחד מחמשת (במדבר לא) מלכי מדין ם את אוי ואת רקם ואת צור וגו׳ והוא היה החשוב מכולם שנאמר ראש אמות ולפי שנהג בזיון בעצמו להפקיר בתו מנאו נ שלישי : **בית אב**. חמשת בתי אבות היו למדין. עיפה ועפר והנוך ואבידע

משלי ישראל

דיא בַּעֲלֵי חובות. דָאס זָאגְט דֶר פָּסוּק פִּנְחָס דֶר זוּן פוּן אֶלְעָזָר דֶער זוּן פוּן אַהֲרֹן הַכֹּהֵן (הֵשִׁיב אֶת חֲמָתִי) הָאט גְמַאכְט ווידֶר קֶערְן מַיין גְרִים צָארְן (מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל) פוּן דִי יוּדְן עֶר הָאט שׁוֹן פוֹעֵל גְוֶועְן אִין הִימֶל אַז דֶער גְרִים צָארְן זָאל וֶוערְן אָפּ גְטָאן (בְּקַנְאוֹ אֶת קִנְאָתִי בְּתוֹכָם) אִין נַיין פָאן רֶעכִינֶן מַיין רֶעכְנוּנְג צְווִישְׁן זַייא דֶעם צָארְן וָוָס אִיךְ הָאב גְדַארְפְט צֶערְנֶן הָאט עֶר גְצֶערִינְט אוּנ ווידֶער הָאט עֶר פוֹעֵל גְוֶועְן אוּנְטְן צוּא דִיא יוּדְן (וְלֹא כִלִּיתִי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאָתִי) מַחֲמַת דָם וָואס עֶר הָאט גְצֶערִינְט הָאב אִיךְ שׁוֹן נִיט פַר לֶענְד זַיי מִיט מַיין רֶעכִינֶן דְרוּם זָאגְט דֶר מִדְרָשׁ מִיט דָם דִין קוּמְט אַז פִּנְחָס זָאל נֶעמְן אַגוּטְן שְׂכַר וַוייל עֶר הָאט גְמַאכְט שָׁלוֹם אוּף דֶעם הִימֶל אוּנ אוּף דֶר עֶרְד צוּא דִיא יוּדְן לָכֵן דְרוּם אֱמוֹר לוֹ זָאג צוּא אִים (הִנְנִי) נוּ (נוֹתֵן לוֹ) אִיךְ גִיבּ צוּא אִים (אֶת בְּרִיתִי שָׁלוֹם) מַיין זִיכֶרְהַייט פוּן שָׁלוֹם זַיין שָׁלוֹם זָאל זַיין אוּף דָם הִימֶל אוּנ אוּף דֶר עֶרְד :

נָאךְ אַמָשָׁל אוּף דֶעם מִדְרָשׁ אַיוּנְגֶר מַאן אִיז גְוֶועְן אַיין מְשָׁרֵת בַּייא אַנָגִיד נָאר פַאר דֶעם עֶסְן אוּנ דֶער יוּנְגֶר מַאן הָאט דֶעם עוֹשֶׁר גְטְרַייא גְדִינְט אַמָאל וֶוענְן זַייא גְוֶועסְן בַּייא דֶעם טִישׁ אוּם פּוּרִים אוּנ הָאבְּן גְגֶעסְן דִיא סְעוּדָה אוּנ הָאבְּן גְטְרוּנְקְן מַשְׁקֶה אִיז גִיקוּמֶן אַיין סוֹחֵר אוּנ הָאט גְזָאגְט עֶר וִויל קוֹפִין עֶטְלִיכֵי אַרְלַייא סְחוֹרוֹת וָואס עֶס גְפִינְט זִיךְ אִין קְלַייט עֶנְטְפֶערְט דֶר עוֹשֶׁר צוּם סוֹחֵר וֶועסְט קוּמֶן מָארְגְן וֶועל אִיךְ דִיר גֶעבְּן וָוארוּם אַצוּנְד דַארְפְן מִיר עֶסְן דִיא סְעוּדָה פוּן פּוּרִים אִיז דֶער מְשָׁרֵת נִיךְ אוּף גְשְׁטַאנְן פוּן זַיין אָרְט אוּנ זָאגְט צוּא זַיין

פירוש ע״ט

גְוֶועְן דֶער זוּן פוּן סָלוּא נְשִׂיא בֵּית אָב עֶר אִיז גְוֶועְן אַנְשִׂיא צוּא אַבֵּית אָב לַשִּׁמְעֹנִי צוּא שֵׁבֶט שִׁמְעוֹן. רַשִׁ״י שְׁרַייבְּט אַזוֹ וואל וִויא דֶער פָּסוּק אִיז מְיַחֵס דֶעם צַדִּיק פִּנְחָס צוּ גוּטֶן אַזוֹ אִיז דֶער פָּסוּק מְיַחֵס דֶעם רָשָׁע זִמְרִי צוּא שְׁלֶעכְטְן וָוארוּם עֶס אִיז מַיין חֶרְפָּה אַז אַיין חָשׁוּב טוּט אַיין עֲבֵירָה אֵיידֶר אַיין שָׁפָל טוּט אַיין עֲבֵירָה אוּנ נָאךְ לָאזְט מִיךְ דֶער פָּסוּק וַוייזְן דֶעם שֶׁבַח פוּן פִּנְחָס חָאטְשֶׁע דֶער זִמְרִי אִיז אַיין נָשִׂיא גְוֶועְן הָאט עֶר זִיךְ פָארְט נִיט פַאר מִיטְן נוֹקֵם צוּא זַיין זִיךְ פוּן חִילוּל הַשֵּׁם וֶועגְן : (טו) וְשֵׁם הָאִשָּׁה אוּנ דֶער נָאמְן פוּן דֶר אִשָּׁה הַמֻּכָּה כָּזְבִּי בַּת צוּר וָואס זִיא אִיז וָוארְן דֶער שְׁלָאגְן אִיז גְוֶועְן אִיר נָאמְן כָּזְבִּי זִיא גְוֶועְן דִיא טָאכְטֶר פוּן צוּר רֹאשׁ בֵּית אָב הוּא עֶר אִיז גְוֶועְן אַיין עֶלְצְטֶער פוּן בֵּית אָב פוּן מִדְיָן אוּנ דְרוּם שְׁרַייבְּט דֶער פָּסוּק וֶוער זִיא אִיז גְוֶועְן צוּא וַוייזְן דִי שִׂנְאָה וָואס דִיא מִדְיָנִים הָאבְּן גְהַאט אוּף דִיא יִשְׂרָאֵל וָואס מַחֲמַת שִׂנְאָה הָאבְּן זַייא

כהפקיר

הוּא׃ פ טז וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
לֵּאמֹר׃ יז צָרוֹר אֶת־הַמִּדְיָנִים
וְהִכִּיתֶם אוֹתָם׃ יח כִּי צֹרְרִים הֵם
לָכֶם בְּנִכְלֵיהֶם אֲשֶׁר־נִכְּלוּ לָכֶם
עַל־דְּבַר פְּעוֹר וְעַל־דְּבַר כָּזְבִּי
בַת־נְשִׂיא מִדְיָן אֲחֹתָם הַמֻּכָּה
בְיוֹם־הַמַּגֵּפָה עַל־דְּבַר־פְּעוֹר׃

בְּמִדְיָן הוּא׃ טז וּמַלִּיל
יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר׃
יז אָעִיק יָת מִדְיָנָאֵי
וְתִקְטְלוּן יָתְהוֹן׃
יח אֲרֵי מְעִיקִין אִנּוּן
לְכוֹן בְּנִכְלֵיהוֹן דִּי
נְכִילוּ לְכוֹן עַל עֵסַק
פְּעוֹר וְעַל עֵסַק כָּזְבִּי
בַּת רַבָּא דְמִדְיָן
אֲחָתְהוֹן דְּאִתְקְטִילַת
בְּיוֹמָא דְמוֹתָנָא עַל

עסק | ת״א צרור כ״ק לא. | ויהי

בעל הטורים

לכותם וגו׳ : (יז) צרור את המדינים . ל׳ יחיד והכיתם ל׳ רבים צרור כי על ידך היה שאמר לה איני אל תבעלי אלא

רש״י

ואלדעה וזה היה מלך לאחד מהם : (יז) צרור . כמו זכור שמור לשון הווה . עליכם לאייב אותם : (יח) כי צררים הם לכם וגו׳ על דבר פעור . שהפקירו בנותיהם לזנות כדי להטעותכם אחר פעור . ואת מואב לא צוה להשמיד מפני רות ע שהיתה עתידה

שפתי חכמים

שבכולם אע״פ לא מנאו ראשון אבל בפרשה דמנאו שלישי ע״ש משום בזיון : ם סוברת לפ׳ כן מפני שאין אדם נעשה צורר לאחרים אלא מפני הרעה שבאה לו מאחרים ולא מצינו שעשו לפם ישראל שום רעה. לכך פירש שהפקירו וכו׳ מפני שבכישופיהם היו מוכרחים להפקיר בנותיהם לזנות כדי להטעותם בפעור . רא״ם : ע וא״ת ולמה לא כתב אלא טעם א׳ ובפ׳ מטות כתב שני טעמים לשנאת וי״ל דקשה לרש״י מדכתיב הכא צרור את המדינים והכיתם אותם למה לי מלת צרור כיון דכתיב והכיתם אלא ע״כ צ״ל משום שכי כתיב צרור עליכם לאייב אותם תמיד משום שכי כתיב בל׳ הווה א״כ קשה למה לא יאייבו את המואבים לכל הפחות שלא ישתתפו בהם ולאסור אף שנקבות ועל זה פירש משום רות וכו׳ ובזה יתורץ למה דעת רש״י מכוונה מכל המדקדקים:

פירוש ע׳ט

מַפְקִיר גְוֶועְן אַבַּת מֶלֶךְ צוּא זְנוּת כְּדֵי זַייא זָאלְן מִיט אִיר מַאכְן זִינְדִיגֶן דִיא יִשְׂרָאֵל׃ (טז) וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר הָאט גָאט גְרֶעט צוּא מֹשֶׁה אַזוֹ צוּ זָאגְן׃ (יז) צָרוֹר אֶת הַמִּדְיָנִים בַּאלֵיידִיג דִיא מִדְיָנִים וְהִכִּיתֶם אוֹתָם אוּנ אִיר זָאלְט זַייא שְׁלָאגְן׃ (יח) כִּי צוֹרְרִים הֵם לָכֶם וָוארוּם זַיי הָאבְּן אַייךְ בַּאלֵיידִיגְט בְּנִכְלֵיהֶם מִיט זַייעֶר טְרַאכְטְן אֲשֶׁר נִכְּלוּ לָכֶם ווָאס זַייא הָאבְּן גִטְרַאכְט אַנְטְקֶעגְן אַייךְ עַל דְּבַר פְּעוֹר אוּם וָוילְן דֶעם וָוס זַייא הָאבְּן אַייךְ גְמַאכְט זִינְדִיגְן מִיט דֶער עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים ווָאס הַייסְט פְּעוֹר וְעַל דְּבַר כָּזְבִּי בַּת נְשִׂיא מִדְיָן אוּנ אוּם וְוילְן כָּזְבִּי דִיא טֶעכְטֶער פוּן דֶם נָשִׂיא פוּן מִדְיָן אֲחוֹתָם זַייעֶר ...טֶר כְּלוֹמַר וַוייל זַייא הָאבְּן מַפְקִיר גְוֶועְן זַייעֶר טֶעכְטֶער פוּן זְנוּת וֶועגְן כְּדֵי זַיי זָאלְן מַאכְן ...ן דִי יִשְׂרָאֵל הַמֻּכָּה ווָאס כָּזְבִּי אִיז ...ואר דֶער ...לָאגְן בְּיוֹם הַמַּגֵּפָה אִין דֶעם טָאג

משלי ישראל

בעה״ב גִיט מִיר דֶעם שְׁלִיסִיל פוּן דֶעם קְלַייט וֶועל אִיךְ לוֹפְן אוּנ וֶועל אִים בְּרֶענְגֶן דִיא דָאזִיגֶע סְחוֹרוֹת וָוס עֶר וִויל זָאגְט דֶער בעה״ב צוּא אִים נָאךְ ווָאס זָאלְסְטוּ דִיר פַאר שְׁטֶערְן דִיא סְעוּדָה זָאגְט דֶר מְשָׁרֵת נִיט קָשֶׁה אִיךְ וֶועל לוֹפְן אוּן בְּרֶענְגֶן דֶער מְשָׁרֵת הָאט גְנוּמֶן דִיא שְׁלִיסִיל אוּנ אִיז גְלָאפְן אִין קְלַייט אוּנ הָאט גְבְרַאכְט סְחוֹרָה אוּנ הָאט פַאר קוֹפְט דֶעם סוֹחֵר אוּנ הָאט פַאר דִינְט אִין דֶר סְחוֹרָה פִיל גֶעלְט אוֹיף מָארְגְן פְרֶעגְט דֶער עוֹשֶׁר דֶעם מְשָׁרֵת וִויפִיל קוּמְט דִיר שְׂכִירוּת פוּן מִיר דוּ דִינְסְט שׁוֹן בַּייא מִיר אַצַיִים זָאגְט דֶר מְשָׁרֵת מִיר קוּמְט נִיט קֵיין שְׂכִירוּת אִיךְ הָאב מִיךְ בַּייא אַייךְ גְשְׁטֶעלְט נָאר פַאר דֶעם עֶסְן אַלֵיין עֶנְטְפֶערְט דֶר עוֹשֶׁר פְרִיעֶר הָאב אִיךְ גְמֵיינְט אַז דָאס עֶסְן אִיז בַּייא דִיר גְלַייבְט אַז דָאס עֶסְן זָאל זַיין דַיינֶע שְׂכִירוּת אָבֶּר אַצוּנְד זֶעה אִיךְ אַז דָאס עֶסְן אִיז גָאר בַּייא דִיר נִיט חָשׁוּב ווָארְן דוּא הָאסְט אַוֶועק גְלָאזְט דִיא סְעוּדָה מִיט גוּטֶע מַאֲכָלִים אוּנ מַשְׁקָה אוּנ בִּיסְט גְגַאנְגֶן אִין קְלַייט בְּרֶענְגֶן סְחוֹרָה פַאר גְוִוים קוּמְט דִיר שׁוֹן שְׂכִירוּת פַאר דֶעם דִינֶן ווָאס דוּא דִינְסְט בַּייא מִיר׃

דֶער נִמְשָׁל אִיז עֶס שְׁטֵייט גְשְׁרִיבְן אִין פִיל סְפָרִים אַז דִי

יט וַיְהִי אַחֲרֵי הַמַּגֵּפָה פסקא באמצע פסוק פ
כו א וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל אֶלְעָזָר
בֶּן־אַהֲרֹן הַכֹּהֵן לֵאמֹר׃ ב שְׂאוּ
אֶת־רֹאשׁ ׀ כָּל־עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל
מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה לְבֵית
אֲבֹתָם כָּל־יֹצֵא צָבָא בְּיִשְׂרָאֵל׃

ויאמר

אונקלוס

עֲסַק פְּעוֹר׃ א וַהֲוָה
בָּתַר מוֹתָנָא וַאֲמַר יְיָ
לְמֹשֶׁה וּלְאֶלְעָזָר בַּר
אַהֲרֹן כַּהֲנָא לְמֵימָר׃
ב קַבִּילוּ יָת חֻשְׁבַּן כָּל
כְּנִשְׁתָּא דִבְנֵי יִשְׂרָאֵל
מִבַּר עַשְׂרִין שְׁנִין
וּלְעֵלָּא לְבֵית
אֲבָהָתְהוֹן כָּל נָפֵיק
חֵילָא בְּיִשְׂרָאֵל׃

מליל

בעל הטורים

לגדול שבשם וזהו משה וכיהוש נ' רבים ולא משה כי נתגדל במדין : (א) ויהי אחרי המגפה. פרשה זו פתוחה שעשה הפסק בין המגפה למנין שלא תתלוט המגפה בפקוד אותם : (ב) לבית אבתם. ולא אמר למשפחותם כמו למעלה לפי

שפתי חכמים

שכולם כוכבים שהוא מקור במקום גווי וכמו שכתב הרא"ם : פ דק"ל היאך תלוי הענין במגפה והביא המשל. אבל קשה לפי הדבר אחר שהביא רש"י היאך יתורץ קושיית רש"י י"ל דכתיב לעיל מיניה צרור את המדינים והכיתם אותם גו' וכתיב בפ' מטות נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים אחר תאסף אל עמך ש"מ דבמלחמת מדין הולך מיתת משה לכך סמך מנין ישראל למלחמת מדין והולך לטעם של ד"א משום דלטעם ראשון קשה דלא היה לו למנות אלא המתים במגפה וממילא היה יודע הנותרים לכן פירש ד"א וכו'. ולד"א קשה סוף סוף עדיין לא הגיע זמן מיתת משה

רש"י

לצאת משם כדאמרינן בבבא קמא (לח) : (יט) ויהי אחרי המגפה וגו'. משל לרועה שנכנסו זאבים לתוך עדרו והרגו בהן והוא מונה אותן לידע מנין הנותרות. דבר אחר כשיצאו ממצרים ונמסרו למשה נמסרו לו במנין עכשיו שקרב למות ולהחזיר צאנו מחזירם במנין : (ב) לבית אבתם. על שבט

משלי ישראל

מענטש איז נאר ניט בכח צוא באצאלן צוא גאט ב"ה פאר דעם וואס ער לאזט אים לעבן וואָרן דיא טובה פון דעם לעבן איז אגרויסע טובה אונ ער דארף דינן אלע זיינע לעב טאג צוא גאט נאר פאר דר טובה פון דעם לעבן אליין דם איבריגן שכר ווס גאט גיט דעם מענטשן אוף דר וועלט אונ אוף יענר וועלט איז דאס נאר איין מתנה אום זונסט אבר פנחס ווען ער האט גשטאכן דם נשיא מיט דער מדינית וואס זייא האבן ביידע מזנה געווען האט זיך פנחס דעמאלט איין גשטעלט זיין לעבן וואָרן ווען ניט דיא נסים ווס גאט האט אים דעמאלט געטאן וואלט דר שבט שמעון געווען פנחס גטייט. מילא האט זיך פנחס מוסר נפש געווען פון גאטס וועגן אונ האט מפקיר געווען זיין לעבן האט ער זיך אנטפלעקט זיין דעת אז זיין לעבן איז ביי אים נאר ניט נחשב אקעגן דר דינסט פון גאט. דרום זאגט דר מדרש אז מיט דם דין קומט פנחס אגוטן שכר ווייל ער האט מפקיר געווען זיין לעבן פון גאטס וועגן פונקט. וויא דר משרת האט צוריק גלאזט דיא גוטע מאכלים פון דעם בעה"ב וועגן :

פירוש עברי

וואס עס איז געווען צווישן איין מגפה על דבר פעור פון וועגן דעם וואס זייא האבן גזינדיגט מיט דר עבודת כוכבים פון פעור. רש"י שרייבט אבר מואב האטשע זיי האבן דאך אויך מפקיר געווען זייערע טעכטר צו זנות אזו ווי עס איז גשטאנן אין פרשת בלק הט כארט הקדוש ברוך הוא זיי ניט גהייסן פאר טיליגן מחמת רות וועט ארויס קומן פון זייא : (א) וַיְהִי אַחֲרֵי הַמַּגֵּפָה אונ עס איז געווען נאך דער מגפה ויאמר יי אל משה ואל אלעזר בן אהרן הכהן האט גאט גזאגט צו משה אונ צו אלעזר דר זון פון אהרן הכהן לאמר אזו צו זאגן : (ב) שאו את ראש כל עדת בני ישראל פאר נעמט די צאל פון גאר דער עדה פון ישראל מבן עשרים שנה פון אזעלכע וואס זענען צוואנציג יאר ומעלה אונ העכר לבית

זייער פאטערס הויז גזינד כלומר זייא זאלן זיך מיחס זיין נאך דעם שבט פון זיין טאטער
ניט פון זיין מוטער כל יוצא צבא בישראל אלע ווס זייען ארויס אין דער מלחמה צווישן דיא ישראל

ג וַיְדַבֵּ֨ר מֹשֶׁ֜ה וְאֶלְעָזָ֧ר הַכֹּהֵ֛ן אֹתָ֖ם בְּעַֽרְבֹ֣ת מוֹאָ֑ב עַל־יַרְדֵּ֥ן יְרֵח֖וֹ לֵאמֹֽר׃ ד מִבֶּ֛ן עֶשְׂרִ֥ים שָׁנָ֖ה וָמָ֑עְלָה כַּאֲשֶׁ֨ר צִוָּ֤ה יְהֹוָה֙ אֶת־מֹשֶׁ֣ה וּבְנֵ֣י יִשְׂרָאֵ֔ל הַיֹּצְאִ֖ים מֵאֶ֥רֶץ מִצְרָֽיִם׃
שני ה רְאוּבֵ֖ן בְּכ֣וֹר יִשְׂרָאֵ֑ל בְּנֵ֣י רְאוּבֵ֗ן חֲנוֹךְ֙ מִשְׁפַּ֣חַת הַחֲנֹכִ֔י

לפלוא

ג וּמַלִּיל מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר כַּהֲנָא וַאֲמָרוּ לְמִמְנֵי יָתְהוֹן בְּמֵישְׁרַיָּא דְמוֹאָב עַל יַרְדְּנָא דִירֵחוֹ לְמֵימָר׃ ד מִבַּר עַשְׂרִין שְׁנִין וּלְעֵלָּא כְּמָא דִי פַקֵּיד יְיָ יָת מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל דִּי נְפָקוּ מֵאַרְעָא דְמִצְרָיִם׃ ה רְאוּבֵן בּוּכְרָא דְיִשְׂרָאֵל בְּנֵי רְאוּבֵן

חנוך

רשי

האב צ יתיחסו ולא אחר האם: (ג) וידבר משה ואלעזר הכהן אתם. דברו עמו על זאת ק שצוהו המקום למנותם: לאמר. אמר להם צריכים ר אתם להמנות: (ד) מבן עשרים שנה ומעלה כאשר צוה וגו'. שיהא מנינם מבן עשרים שנה ומעלה שנאמר (שמות ל) כל העובר על ש הפקודים וגו': (ה) משפחת החנכי. לפי שהיו האומות מבזין אותם ואומרים מה אלו מתיחסין על שבטיהם סבורין הם שלא שלטו המצריים באמותיהם אם בגופם היו מושלים קל וחומר בנשותיהם לפיכך הטיל הקב"ה שמו עליהם ה"א מצד זה ויו"ד

שפתי חכמים

לכן פירש גם לטעם ראשון וק"ל: צ מפני דבמשפחה אין חילוק אם הולך אחר האב או אחר האם דהא בכל שבט אחד הוא אפילו אם יהיו משפחות הרבה בשבט אחד אבל בשבטים יש חילוק אם האם משבט אחר: ק רצונו בזה דמלת אותם קאי אדברים שדברו אל ישראל להוציא שלא תפרש כמו אתם שדברו עם ישראל: ר דלאמר לא קאי אוידבר משה ואלעזר אלא קאי אשלמטה דהיינו מבן עשרים שנה וגו'. והכי אמר קרא וידבר משה ואלעזר הכהן אותם ר"ל הדברים בערבות מואב על ירדן ירחו ומה הן הדברים שדבר לאמר מבן עשרים וגו' דבר אתם על זאת: ש וא"ת למה מביא פסוק שנאמר בפ' כי תשא ולא מביא פסוק דכתיב כאן שנאמר שאו את ראש וגו' מבן עשרים שנה וגו'. וי"ל מפני דק"ל דכאשר צוה משמע דכבר צוה להם וגם ישראל יודעין . וע"ק לרש"י ל"ל למכתב ובני ישראל היוצאים מארץ מצרים לא כבר וגווי דהכא עדיין לא ידעו אלא כשאמר להם משה .

פירוש עט

יִשְׂרָאֵל אַזֶעלְכְן זָאלְסְטוּ צֵיילְן. רש"י שְׁרַייבְּט דְרוּם הָאט זַייא גָאט גְהַייסְן נָאךְ דֶער מַגֵּפָה צֵיילְן עֶס אִיז אַמָּשָׁל צוּ אַפַּאסְטוּךְ וָוס אַוָואלְף אִיז גְקוּמְן אִין זַיין סְטַאדֶע אוּנ הָאט פִיל בְּהֵמוֹת מֵמִית גְוֶועזְן דֶער נָאךְ צֵיילְט עֶר זַיי אִיבֶּר כְּדֵי עֶר זָאל וִויסְן וִויא פִיל עֶס אִיז פוּן זַייא אִיבָּר גְבְּלִיבְּן אַזוֹ דָא בַּיי דִי יִשְׂרָאֵל נָאךְ דֶם אַז פוּן זַיי זֶענְן פִיל אוּם גְשְׁטָארְבְּן אִין דֶער מַגֵּפָה הָאט גָאט גְזָאגְט צוּ משֶׁה עֶר זָאל זַיי צֵיילְן כְּדֵי מֶען זָאל וִויסְן וִויא פִיל עֶס אִיז פוּן זַייא אִיבָּר גְבְּלִיבְּן. נָאךְ אַטַעַם אִיז הַקָדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָט זַייא דְרוּם גְהַייסְן צֵיילְן וָוארוּם אַז דִי יִשְׂרָאֵל זֶענְן אַרוֹס גְגַאנְגְן פוּן מִצְרַיִם זֶענְן זַייא אִיבָּר גִיעֶנְטְפֶערְט גְוָוארְן צוּ משֶׁה מִיט דֶער צָאל הַיינְט אַז עֶס אִיז גְקוּמְן נָאהֶנְט פוּן דֶער צַייט וָואס משֶׁה זָאל שְׁטַארְבְּן אוּנ זָאל זַייא אִיבָּר עֶנְטְפֶערְן צוּ יְהוֹשֻׁעַ הָט עֶר זַייא גְמוּזְט אָפּ גֶעבְּן מִיט דֶר צָאל: (ג) וַיְדַבֵּר משֶׁה וְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אוֹתָם הָט משֶׁה מִיט אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן גְרֶעט מִיט דִיא יִשְׂרָאֵל בְּעַרְבוֹת מוֹאָב אִין פְּלוֹן מוֹאָב עַל יַרְדֵּן יְרֵיחוֹ בַּייא דֶם יַרְדֵן פוּן יְרִיחוֹ לֵאמֹר צוּ זָאגְן כְּלוֹמַר זַיי הָאבְּן זַיי גְזָאגְט אִיר זָאלְט וִויסְן אַז גָאט הָט גְהַייסְן אַייךְ צֵיילְן: (ד) מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמָעְלָה פוּן אַזֶעלְכֶע וָוס זֶענְן אַלְט צְוָואנְצִיג יָאר אוּנ הֶעכָר כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְיָ אֶת משֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הַיּוֹצְאִים מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אַזוֹ וִויא גָאט הָאט גְבָּאטְן צוּ משֶׁה אוּנ צוּ דִיא יִשְׂרָאֵל וָואס זֶענְן אַרוֹס גְגַאנְגְן פוּן מִצְרַיִם אַז זַייא זָאלְן וֶוערְן גְצֵיילְט פוּן אַזֶעלְכֶע וָואס זֶענְן אַלְט צְוָואנְצִיג יָאר אוּנ הֶעכָר אַזוֹ זָאלְט אִיר הַיינְט אוֹךְ גְצֵיילְט וֶוערְן אִין אַזוֹ אַיין אוֹפְן: (ה) רְאוּבֵן בְּכוֹר יִשְׂרָאֵל רְאוּבֵן אִיז גְוֶועזְן דֶער עֶרְשְׁטֶער גְבָּארִינֶער פוּן יִשְׂרָאֵל בְּנֵי רְאוּבֵן חֲנוֹךְ מִשְׁפַּחַת הַחֲנוֹכִי דִיא זִין פוּן רְאוּבֵן

איז

לְפַלּוּא מִשְׁפַּחַת הַפַּלֻּאִי: ו לְחֶצְרֹן מִשְׁפַּחַת הַחֶצְרוֹנִי לְכַרְמִי מִשְׁפַּחַת הַכַּרְמִי: ז אֵלֶּה מִשְׁפְּחֹת הָרֻאוּבֵנִי וַיִּהְיוּ פְקֻדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וְאַרְבָּעִים אֶלֶף וּשְׁבַע מֵאוֹת וּשְׁלֹשִׁים: ח וּבְנֵי פַלּוּא אֱלִיאָב: ט וּבְנֵי אֱלִיאָב נְמוּאֵל וְדָתָן וַאֲבִירָם הוּא־דָתָן וַאֲבִירָם קְרוּאֵי קריאי קרי הָעֵדָה אֲשֶׁר הִצּוּ עַל־מֹשֶׁה וְעַל־אַהֲרֹן בַּעֲדַת־ קרח

חֲנוֹךְ זַרְעִית חֲנוֹךְ לְפַלּוּא זַרְעִית פַּלּוּא: ו לְחֶצְרוֹן זַרְעִית חֶצְרוֹן לְכַרְמִי זַרְעִית כַּרְמִי: ז אִלֵּין זַרְעֲיַת רְאוּבֵן וַהֲווֹ מִנְיָנֵיהוֹן אַרְבְּעִין וּתְלָתָא אַלְפִין וּשְׁבַע מְאָה וּתְלָתִין: ח וּבְנֵי פַלּוּא אֱלִיאָב: ט וּבְנֵי אֱלִיאָב נְמוּאֵל וְדָתָן וַאֲבִירָם הוּא דָתָן וַאֲבִירָם מְעָרְעֵי כְנִשְׁתָּא דְאִתְכְּנִשׁוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אַהֲרֹן בִּכְנִשְׁתָּא דְקֹרַח

באתכנושיהון

ית"א ובני פלוא בפרה קרג. הוא דתן ואבירם מגילה יא.

בעל הטורים

באמר בכל אחת משפחת החנוכי משפחת הפלואי וכן בכולם: (ו) לכרמי. שניה סלה ואידך מה לעשות עוד לכרמי מי הוא

רש"י

מצד זה ת לומר מעיד אני עליהם שהם בני אבותיהם וזה הוא שמפורש ע"י דוד (תהלים קכב) שבטי יה עדות לישראל. השם הזה מעיד עליהם לשבטיהם לפיכך בכולם כתיב החנכי הפלאי אבל בימנה לא הוצרך לומר משפחת הימני לפי שהשם קבוע בו יו"ד בראש וה"א בסוף: (ט) אשר הצו. את ישראל על א משה: בהצתם. את העם על ה': הצו. השיאו את ישראל

שפתי חכמים

פ"ל אלא ובני ישראל והו לא לבד הוצרך לפרש ולהביא אותו פסוק האמור בכי תשא דאותו נווי לא נאמר אלא ליוצאי מצרים וא"ת מ"מ היה לו להביא מפסוק שנאמר בפ' במדבר סיני. וי"ל דמנין שנאמר בפרשת במדבר סיני לא היה אלא לפי שעה ביום הקמת המשכן ולא לדורות אבל המנין שנאמר בכי תשא נאמר אף לדורות דמשמע כי תשא את ראש וגו' לעולם כשתמנה אותם לא תמנה אלא מבן עשרים שנה: ת וא"ת הא גבי עכו"ם ג"כ כתיב ככי דכתיב וירד העמלקי והכנעני. וי"ל אי הוה כתיב כאן בני ראובן משפחת החנוכי ולא כתב חנוך לא היה קשה מידי כמו גבי עמלקי עכשיו דכתיב בני ראובן חנוך משפחת החנוכי קשה למה הטיל ה"א מצד זה ווי"ד מצד זה: א מפני שמלות הלו בכלותם הם מבנין הפעיל היוצא לאחר שהוא פעול צריך לפרש מי הוא הפעול הלו את העם כתב הרא"ם ולא ידעתי למה פירש הפעולים ואמר שהאחד מהם הוא ישראל

פירוש ע"ט

איז געוועזן חֲנוֹךְ פון אים איז ארויס געקומען די מִשְׁפָּחָה הַחֲנוֹכִי לְפַלּוּא מִשְׁפַּחַת הַפַּלּוּאִי פון פלוא איז ארויס געקומען די מִשְׁפָּחָה וואס מען האט גערופן הַפַּלּוּאִי. רש"י מאכט ווייל די עובדי כוכבים ומזלות האבן מבזה געוועזן די ישראל און האבן געזאגט וואס זענען זייא זיך מְיַחֵס נאך זייערע שבטים זייא מיינן אז די מצרים האבן זיך ניט פר פירט מיט זייערע מוטערס ווען זייא האבן מושל געוועזן אין זייער גוף איז שוין אַבָל שֶׁכֵּן אז זייא האבן מושל געוועזן אין זייערע ווייבר דרום האט גאט געשטעלט דעם נאמן י"ה ביא דעם נאמן פון זייערע משפחות איין אות אין אן הייב און דאס אנדערע אות אין אוס לאז צו ווייזן אז גאט אליין זאגט עדות אויף זייא אז זייא זענען פון זייערע פעטער: (ו) לְחֶצְרוֹן וכו': (ח) וּבְנֵי פַלּוּא אֱלִיאָב און די קינדער פון פלוא איז געוועזן אֱלִיאָב: (ט) וּבְנֵי אֱלִיאָב נְמוּאֵל וְדָתָן וַאֲבִירָם און די קינדער פון אֱלִיאָב איז געוועזן נְמוּאֵל און דָתָן וַאֲבִירָם הוּא דָתָן וַאֲבִירָם דאס איז דָתָן וַאֲבִירָם קְרִיאֵי הָעֵדָה די גרופענע פון דער עֵדָה כלומר אז מען פלעגט עפעס בדארפן האבן צו אדבר

בְּאִתְכַּנּוּשֵׁיהוֹן עַל יְיָ׃
י וּפְתַחַת אַרְעָא יָת
פּוּמַהּ וּבְלַעַת יָתְהוֹן
וְיָת קֹרַח בְּמוֹתָא
דִכְנִשְׁתָּא כַּד אֲכָלַת
אֶשָּׁתָא יָת מָאתַן
וְחַמְשִׁין גַּבְרָא וַהֲווֹ
לְאָת׃ יא וּבְנֵי קֹרַח
לָא מִיתוּ׃ יב בְּנֵי
שִׁמְעוֹן לְזַרְעֲיָתְהוֹן
לִנְמוּאֵל זַרְעִית נְמוּאֵל
לְיָמִין זַרְעִית יָמִין לְיָכִין
זַרְעִית יָכִין׃ יג לְזֶרַח
זַרְעִית זֶרַח לְשָׁאוּל
זַרְעִית שָׁאוּל׃ יד אִלֵּין
זַרְעֲיָת שִׁמְעוֹן עַשְׂרִין
וּתְרֵין אַלְפִּין וּמָאתָן׃
בני

קֹרַח בְּהַצֹּתָם עַל־יְהוָה׃ י וַתִּפְתַּח
הָאָרֶץ אֶת־פִּיהָ וַתִּבְלַע אֹתָם
וְאֶת־קֹרַח בְּמוֹת הָעֵדָה בַּאֲכֹל
הָאֵשׁ אֵת חֲמִשִּׁים וּמָאתַיִם אִישׁ
וַיִּהְיוּ לְנֵס׃ יא וּבְנֵי־קֹרַח לֹא־מֵתוּ׃
ס יב בְּנֵי שִׁמְעוֹן לְמִשְׁפְּחֹתָם
לִנְמוּאֵל מִשְׁפַּחַת הַנְּמוּאֵלִי לְיָמִין
מִשְׁפַּחַת הַיָּמִינִי לְיָכִין מִשְׁפַּחַת
הַיָּכִינִי׃ יג לְזֶרַח מִשְׁפַּחַת הַזַּרְחִי
לְשָׁאוּל מִשְׁפַּחַת הַשָּׁאוּלִי׃ יד אֵלֶּה
מִשְׁפְּחֹת הַשִּׁמְעֹנִי שְׁנַיִם וְעֶשְׂרִים
אלף

ת"א בהצותם. סנהדרין קי. באכל האש שם. ובני קרח מגילה יד סנהדרין קי:

בעל הטורים

כדמי זהו שנאמר בו לכרמי משפחת הכרמי. כדכתיב כי כרם ה' צבאות בית ישראל: (י) ויהיו לנס. שמהתופה היו לנס ולזכרון. לנס. ג' במס' ויהי לנס שורש ישי אשר עומד לנס עמים שם בקמה וגו' היה מפרסך להיות לך לנס זהו שאמר מקום נתגלגל לשם כשנפתחה הארץ נשאר מקום באמצע כמו הנס שהוא בראש התורן. כך נשאר מקום תורן. ומכאן רמז למאן דאמר שהיה אבידה המתבקשת שיעמדו לתחיית המתים ליעות המשיח והיינו שורש ישי אשר עומד לנס עמים:

רש"י

אליב על משה ל' הפעילו: (י) ויהיו לנס. לאות ב ולזכרון (במדבר יז) למען אשר לא יקרב איש זר להלוק עוד על הכהונה: (יא) ובני קרח לא מתו. (במ"ר סנהדרין קי) הם היו בעצה תחלה. ובשעת המחלוקת הרהרו ג תשובה בלבם לפיכך נתבצר ד להם מקום גבוה בגיהנם וישבו שם: (יג) לזרח.

שפתי חכמים

והאחד מהם הוא טעם ולמה לא יהיו שניהם ממין אחד. ונראה י"ל כיון שהכפיל הפסוק בלשונו במלת בונות הלו בהצותם לכן אמר הלו את ישראל ובהצותם הוא טעם או לפיסך על"ל: ב כלומר מה' נס המורה על האות כמו נס על הגבעה כנגוה נס הרים: ג רצונו להרן היאך יתכן בלא מתו לא כתיב כל את כל האדם אשר לקרח ש"מ דגם הבנים נבלעים בארץ: ד מלשון ערי מבצר כלומר התקין להם

פירוש ע"ט

חֲשִׁיבוּת פוּן דֶער עֵדָה פְלֶעגְט מֶען זַייא צוּ רוּפְן אֲשֶׁר הִצּוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אַהֲרֹן וָואס זַייא הָאבְּן גְמַאכְט קְרִיגִין דִי יִשְׂרָאֵל אוֹיף מֹשֶׁה אוּנ אוֹיף אַהֲרֹן בַּעֲדַת קֹרַח אִין דֶער עֵדָה פוּן קֹרַח בְּהַצּוֹתָם אַז זַיי הָאבְּן גְמַאכְט קְרִיגְן דִיא יִשְׂרָאֵל עַל יְיָ אוֹיף גָאט: (י) וַתִּפְתַּח הָאָרֶץ אֶת פִּיהָ הָאט אוֹיף גִיעֶפִינְט דִיא עֶרְד אִיר מוֹל וַתִּבְלַע אוּנ זִיא הָאט אַיין גְשְׁלוּנְגְן אוֹתָם וְאֶת קֹרַח זַייא כְּלוֹמַר דָּתָן מִיט אֲבִירָם אוּנ מִיט קֹרַח בְּמוֹת הָעֵדָה אַז

דִיא עֵדָה וָוס הָאבְּן גְקְרִיגְט זֶענֶן גְשְׁטָארְבְּן בַּאֲכֹל הָאֵשׁ אַז דָאס פַייעֶר הָאט פַר בְּרֶענְט אֵת חֲמִשִּׁים וּמָאתַיִם אִישׁ דִיא צְוַוייא הוּנְדֶרְט מִיט פוּפְצִיג מַאן וַיִּהְיוּ לְנֵס אוּנ עֶס אִיז גְוֶוען צ׳ אַצֵייכְן אוּנ צוּ אַזְכָּרוֹן אַז קֵיין פְרֶעמְדֶער אִיז נִיט קֵיין כֹּהֵן זָאל נִיט גְנֶעהְנְן גְשׁ׳ אוֹיף דֶר כְּהוּנָה: (יא) וּבְנֵי קֹרַח אַי אִין דֶער פוּן קֹרַח לֹא מֵתוּ זֶענֶן נִיט גְשׁ׳ מַאכְט זַייא זֶענֶן גְוֶוען פְרַיי עצה

אֶלֶף וּמָאתָיִם׃ ס טו בְּנֵי גָד לְמִשְׁפְּחֹתָם לִצְפוֹן מִשְׁפַּחַת הַצְּפוֹנִי לְחַגִּי מִשְׁפַּחַת הַחַגִּי לְשׁוּנִי מִשְׁפַּחַת הַשּׁוּנִי׃ טז לְאָזְנִי מִשְׁפַּחַת הָאָזְנִי לְעֵרִי מִשְׁפַּחַת הָעֵרִי׃ יז לַאֲרוֹד מִשְׁפַּחַת הָאֲרוֹדִי

לאראלי

טו בְּנֵי גָד לְזַרְעֲיָתְהוֹן לִצְפוֹן זַרְעִית צְפוֹן לְחַגִּי זַרְעִית חַגִּי לְשׁוּנִי זַרְעִית שׁוּנִי׃ טז לְאָזְנִי זַרְעִית אָזְנִי לְעֵרִי זַרְעִית עֵרִי׃ יז לַאֲרוֹד זַרְעִית אֲרוֹדִי לְאַרְאֵלִי זַרְעִית אַרְאֵלִי׃

אלין

בעל הטורים

(טו) הצפוני. ב' במסרה הכא ואידך ואת הצפוני ארחיק מעליכם זהו שאליהו בא מבני גד שבד"ה י"ז מייחס אותו עם בני גד אז והצפוני ארחיק מעליכם שיתבטל יצר הרע: לצפון. הוא צפיון וכתיב צפון ע"ש שמשה שקבל עטרת

שפתי חכמים

הקב"ה מקום גבוה שלא העמיקו כ"כ בגיהנם ולא מתו: ה רצונו לתרץ הא לא חשיב כאן אלא בני מצרים שנמנו בפרשת ויגש והתם כתיב ובני שמעון ימואל וימין ואהד ויכין וצחר ושאול בן הכנענית והכא מנה זרח והתם לא נמנה וגם אהד לא מנה כאן ומפ' דזרח דמנה כאן י"ל היינו צוחר וצוחר לשון צוהר דה"א מתחלף בחי"ת וזרח נ"כ הוא לשון אור אבל משפחת אהד ע"כ בטלה: ו וא"ל והא רש"י עצמו מפרש לקמן לאזני אומר אני זו משפחת אצבון. וי"ל דהא דפי' הכא הוא ע"פ המדרש דז' משפחות בטלו אבל ליה לא סבירא ליה וזהו נמי שפירש רש"י לקמן דלא נקראת משפחה אלא אלו שירדו למצרים ואזני לא היה מיורדי מצרים ולמה חשב אותם דא"ל דאזני הוא אצבון אין דמיון לאזני עם אצבון אלא ע"כ צריך לומר דמה שפירש רש"י וכן אצבון לגד הוא ע"פ מדרש ירושלמי דז' משפחות חסרים ולית ליה נמי למדרש ירושלמי דאין נקראת משפחה אלא מיורדי מצרים. ובזה יתורץ קו"ע של הרא"ם שכתב אך קשה והלא רש"י עצמו כתב אחר זה שכל המשפחות נקראו ע"ש יורדי מצרים והנולדים שם והלאה לא נקראו על שמם ואם כן איך מונה האזני והא אינו מבאי מצרים וצ"ע עכ"ל. וי"מ וכן אצבון לגד כלומר אל התמה על שינוי השם של זרח שהרי אצבון לגד משבט גד גם הוא נשתנה שמו. והא דכתב רש"י הרי ז' משפחות והא לא היו לפי זה אלא ששה משפחות י"ל הרי שבע וכו' דנקט רש"י ר"ל על משפחות ישוב שהוא מבני אשר ומבני אשר לא נמנה כאן אלא ישוי ובפ' ויגש כתיב ישוה וישוי וזהו שפירש"י שבע משפחות: ז וא"ת והא לעיל בפ' חקת פי' שבע מסעות וי"ל דלעיל חשיב מהר ההר ואילך ולא הר ההר בכלל: ח כלומר דליצהר היו ג' בנים קרח ונפג וזכרי ולא מנה כאן כי אם משפחת הקרחי ונפג וזכרי בטלו והואיל ובטל הרוב כאלו בטלו כולן נמצא מבני לוי נפלו ג' משפחות שמעי ועוזיאלי וילהרי: ט יש מקשים דלמא ד' משפחות שחסרו הם שמעי ועוזיאלי ונפג וזכרי שהם בני יצהר י"ל דמשפחות לוי אינן אלא אותן ח' האמורות בפ' במדבר ולא נמנו שם ונפג וזכרי וקרחי דחשיב כאן הוא במקום היצהרי. י פירוש כו' המשפחות דוקא ולא תאמר שהלוים נמי היו בדבר בלעם שלא מצינו שהלוים חטאו בדבר בלעם: במדבר סיני היו פקודיהם חמשים ותשעה אלף וג' מאות וכאן לא נמנו כ"א כ"ב אלף ומאתים נמצאו חסרים ל"ז אלף אלף: ל כלומר שכ"ד אלף שמתו בדבר בלעם כולם נפלו משבטו של שמעון הואיל ומצאנו דחסרו של שמעון יותר משאר שבטים שהרי הנשיא של שמעון חטא: מ כלומר אזני שמנה כאן לא נמנה בבאי מצרים לכן צ"ל

רש"י

הוא צוחר. ל' צוהר. אבל משפחת אהד בטלה ה וכן חמש משבט בנימין שהרי בעשרה בנים ירד למצרים וכאן לא מנה אלא חמשה וכן אצבון ו לגד הרי שבע משפחות ומצאתי בגמ' ירושלמית שכשמת אהרן נסתלקו ענני כבוד ובאו הכנענים להלחם בישראל ונתנו לב לחזור למצרים וחזרו לאחוריהם שמונה ז מסעות מהר ההר למוסרה שנאמר (דברים י) ובני ישראל נסעו מבארות בני יעקן מוסרה שם מת אהרן והלא בהר ההר מת וממוסרה עד הר ההר שמונה מסעות יש למפרע אלא שחזרו לאחוריהם ורדפו בני לוי אחריהם להחזירם והרגו מהם שבע משפחות ומבני לוי נפלו ארבע משפחות משפחת שמעי ועוזיאלי ומבני יצהר לא נמנו כאן אלא משפחת ח הקרחי והרביעית לא ידעתי ט מה היא ורבי תנחומא דרש שמתו במגפה בדבר בלעם י אבל לפי החסרון שחסר משבט שמעון במנין זה ממנין הראשון שבמדבר סיני כ נראה שכל כ"ד אלף נפלו משבטו ל של שמעון: (טז) לאזני. אומר אני שזו משפחת אצבון מ ואיני יודע למה לא

פירוש עט

דער קָרִיג אוּנ בְּשַׁעַת דֶר מַחֲלוֹקֶת אוּנ זַייא זֶענֶען דָארְטְן גְבְלִיבְּן זִיצְן אוּנ זֶענֶען הִרְהֵר בִּתְשׁוּבָה גְוֶועֶן דְרוּם אִיז נִיט גְשְׁטָארְבְּן׃ (יב) בְּנֵי שִׁמְעוֹן וכו׳׃ (לג) וּצְלָפְחָד ... עֶרְט נוֹעֶגְן אַהוּךְ אֶרְט אִין גֵיהִנָם

בן

לאראלי משפחת האראלי׃
יח אלה משפחת בני־גד לפקדיהם
ארבעים אלף וחמש מאות׃ ס
יט בני יהודה ער ואונן וימת ער
ואונן בארץ כנען׃ כ ויהיו בני־
יהודה למשפחתם לשלה
משפחת השלני לפרץ משפחת
הפרצי לזרח משפחת הזרחי׃
כא ויהיו בני־פרץ לחצרן משפחת
החצרני לחמול משפחת החמולי׃
כב אלה משפחת יהודה לפקדיהם
ששה ושבעים אלף וחמש מאות׃
ס כג בני יששכר למשפחתם
תולע משפחת התולעי לפוה
משפחת הפוני׃ כד לישוב
משפחת הישבי לשמרן משפחת
השמרוני

אונקלוס

יח אלין זרעית בני
גד למנינהון ארבעין
אלפין וחמש מאה׃
יט בני יהודה ער
ואונן ומית ער ואונן
בארעא דכנען׃ כ והוו
בני יהודה לזרעיתהון
לשלה זרעית שלה
לפרץ זרעית פרץ
לזרח זרעית זרח׃
כא והוו בני פרץ
לחצרון זרעית חצרון
לחמול זרעית חמול׃
כב אלין זרעית יהודה
למנינהון שבעין
ושתא אלפין וחמש
מאה׃ כג בני יששכר
לזרעיתהון תולע
זרעית תולע לפוה
זרעית פוני׃ כד לישוב
זרעית ישוב לשמרון
זרעית שמרון׃
אלין

בעל הטורים

שדברות נחלקו: (כג) לפוה משפחת הפוני. היה לו לומר הפוי וכתיב פוני לומר שכל ישראל פונים אליו ללמוד מתורתו: (כד) ישוב. הוא יוב וקרא אותו ישוב בשביל ש'

רשי

נקראת משפחתו על שמו: (כד) לישוב. הוא יוב האמור ביורדי מצרים נ כי כל המשפחות נקראו ע"ש יורדי מצרים. והנולדין משם והלאה לא נקראו המשפחות על שמם חוץ ממשפחות אפרים ומנשה שנולדו כולם במצרים וארד ונעמן ס שהיו בני בלע בן בנימין ומצאתי יסודו של רבי משה הדרשן שירדה אמן למצרים ע כשהיתה מעוברת מהם לכך נחלקו למשפחות פ כחצרון וחמול שהיו בני בנים ליהודה וחבר ומלכיאל שהיו בני בנים של אשר ואם אגדה הוא צ הרי טוב ואם לאו אומר אני שהיו לבלע בני בנים הרבה

שפתי חכמים

שהוא אצבון אבל איני יודע כו'. ואע"ג והא מול וכן אצבון לגד. פירשתי זה לעיל: נ ב"ל זכה ובדברי הימים כו' ז' כי יוב הוא שמו ול: ע ר"ל הורה דכתיב ומבני יששכר יודעי בינה בני בניו ונקרא ישוב: ס כלומר גם אלו בני וס"ס אל תקשה שהוא מפרש טעם למה נמנו משפחותם על שמם. ומפרש של בנימין כיון שלא מיורדי מצרים מ"מ הדרשן מצא סולך שייך דבני בנים יקראו אני רשאי לחלוק עליו כחצרון וחמול וכו': צ ר"ל ואם טעמא דנפשים קאמר טעם זה בספר אגדה הרי טוב אומר ואם לאו אומר אני

הַשִּׁמְרֹנִי׃ כה אֵלֶּה מִשְׁפְּחֹת יִשָּׂשכָר
לִפְקֻדֵיהֶם אַרְבָּעָה וְשִׁשִּׁים אֶלֶף
וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת׃ ס כו בְּנֵי זְבוּלֻן
לְמִשְׁפְּחֹתָם לְסֶרֶד מִשְׁפַּחַת
הַסַּרְדִּי לְאֵלוֹן מִשְׁפַּחַת הָאֵלֹנִי
לְיַחְלְאֵל מִשְׁפַּחַת הַיַּחְלְאֵלִי׃
כז אֵלֶּה מִשְׁפְּחֹת הַזְּבוּלֹנִי
לִפְקֻדֵיהֶם שִׁשִּׁים אֶלֶף וַחֲמֵשׁ
מֵאוֹת׃ ס כח בְּנֵי יוֹסֵף לְמִשְׁפְּחֹתָם
מְנַשֶּׁה וְאֶפְרָיִם׃ כט בְּנֵי מְנַשֶּׁה
לְמָכִיר מִשְׁפַּחַת הַמָּכִירִי וּמָכִיר
הוֹלִיד אֶת־גִּלְעָד לְגִלְעָד מִשְׁפַּחַת
הַגִּלְעָדִי׃ ל אֵלֶּה בְּנֵי גִלְעָד אִיעֶזֶר
מִשְׁפַּחַת הָאִיעֶזְרִי לְחֵלֶק מִשְׁפַּחַת
הַחֶלְקִי׃ לא וְאַשְׂרִיאֵל מִשְׁפַּחַת
הָאַשְׂרִאֵלִי וְשֶׁכֶם מִשְׁפַּחַת
הַשִּׁכְמִי׃ לב וּשְׁמִידָע מִשְׁפַּחַת
השמידעי

כה אִלֵּין זַרְעֲיַת
יִשָּׂשכָר לְמִנְיָנֵיהוֹן
שִׁתִּין וְאַרְבְּעָא אַלְפִין
וּתְלַת מְאָה׃ כו בְּנֵי
זְבוּלֻן לְזַרְעֲיָתְהוֹן לְסֶרֶד
זַרְעִית סֶרֶד לְאֵלוֹן
זַרְעִית אֵלוֹן לְיַחְלְאֵל
זַרְעִית יַחְלְאֵל׃
כז אִלֵּין זַרְעֲיַת זְבוּלֻן
לְמִנְיָנֵיהוֹן שִׁתִּין אַלְפִין
וַחֲמֵשׁ מְאָה׃ כח בְּנֵי
יוֹסֵף לְזַרְעֲיָתְהוֹן
מְנַשֶּׁה וְאֶפְרָיִם׃
כט בְּנֵי מְנַשֶּׁה לְמָכִיר
זַרְעִית מָכִיר וּמָכִיר
אוֹלִיד יָת גִּלְעָד לְגִלְעָד
זַרְעִית גִּלְעָד׃ ל אִלֵּין
בְּנֵי גִלְעָד אִיעֶזֶר
זַרְעִית אִיעֶזֶר לְחֵלֶק
זַרְעִית חֵלֶק׃
לא וְאַשְׂרִיאֵל זַרְעִית
אַשְׂרִיאֵלִי וְשֶׁכֶם
זַרְעִית שֶׁכֶם׃
לב וּשְׁמִידָע זַרְעִית
שְׁמִידָע וְחֵפֶר זַרְעִית
חפר

רש"י

הלשה ומשפחות הללו ארד ונעמן יצאה מכל א' משפחה רבה ק ונקראו תולדות שאר הבנים ע"ש בלע ותולדות השנים הללו נקראו על שמם. וכן אני אומר בבני מכיר שנחלקו לב' משפחות אחת נקראת על שמו ואחת נקראת ע"ש גלעד בנו. ה' משפחות חסרו ר מבניו של בנימין כאן נתקיימה מקצת נבואת אמו שקראתו בן אוני בן אנינותי ובפלגש בגבעה נתקיימה כולה. זו מצאתי ביסודו של רבי משה הדרשן:

שפתי חכמים

אומר אני ג"כ טעם אחר מעצמי: ק פי' ארד ונעמן שנמנו למשפחות אינו אלא מפני רבויים שנולדו מכל אחד משם בנים הרבה וראוי לכל א' מהם להקרא בשם משפחה אע"פ שלא היו מיורדי מצרים ומפני שיש לטעות מאחר שארד ונעמן מפני רבוי בניהם נקראו משפחה לא היה לבלע אניהם להקרא משפחה בפני עצמה כמו שלא נקרא יוסף שבט בפני עצמו מפני שכבר נחלק לשבטים אפרים ומנשה בשלמא לרבי משה הדרשן שכתוב עובר כילוד נמנו אב ובן לשנים כחצרן ובניו מפני שהיו שניהם מיורדי מצרים אבל לפירש"י קשה. משום הכי הוצרך לומר שהיו לבלע בנים הרבה חוץ מארד ונעמן ונקראו על שמו משא"כ ביוסף.

סרש"ם : ר פי' זה גם כן מיסודו של רבי משה הדרשן
ולכן

חֵפֶר׃ לג וּצְלָפְחָד בַּר
חֵפֶר לָא הֲווֹ לֵהּ בְּנִין
אֱלָהֵן בְּנָן וְשׁוּם בְּנָת
צְלָפְחָד מַחְלָה וְנֹעָה
חָגְלָה מִלְכָּה וְתִרְצָה׃
לד אִלֵּין זַרְעֲיַת מְנַשֶּׁה
וּמִנְיָנֵיהוֹן חַמְשִׁין וּתְרֵין
אַלְפִין וּשְׁבַע מְאָה׃
לה אִלֵּין בְּנֵי אֶפְרַיִם
לְזַרְעֲיָתְהוֹן לְשׁוּתֶלַח
זַרְעִית שׁוּתֶלַח לְבֶכֶר
זַרְעִית בֶּכֶר לְתַחַן
זַרְעִית תַּחַן׃ לו וְאִלֵּין
בְּנֵי שׁוּתָלַח לְעֵרָן
זַרְעִית עֵרָן׃ לז אִלֵּין
זַרְעֲיַת בְּנֵי אֶפְרַיִם
לְמִנְיָנֵיהוֹן תְּלָתִין וּתְרֵין
אַלְפִין וַחֲמֵשׁ מְאָה אִלֵּין
בְּנֵי יוֹסֵף לְזַרְעֲיָתְהוֹן׃
לח בְּנֵי בִנְיָמִן
לְזַרְעֲיָתְהוֹן לְבֶלַע
זַרְעִית בֶּלַע לְאַשְׁבֵּל
זרעית

הַשְּׁמִידָעִי וְחֵפֶר מִשְׁפַּחַת הַחֶפְרִי׃
לג וּצְלָפְחָד בֶּן־חֵפֶר לֹא־הָיוּ לוֹ
בָּנִים כִּי אִם־בָּנוֹת וְשֵׁם בְּנוֹת
צְלָפְחָד מַחְלָה וְנֹעָה חָגְלָה מִלְכָּה
וְתִרְצָה׃ לד אֵלֶּה מִשְׁפְּחֹת מְנַשֶּׁה
וּפְקֻדֵיהֶם שְׁנַיִם וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף
וּשְׁבַע מֵאוֹת׃ ס לה אֵלֶּה בְנֵי־
אֶפְרַיִם לְמִשְׁפְּחֹתָם לְשׁוּתֶלַח
מִשְׁפַּחַת הַשֻּׁתַלְחִי לְבֶכֶר
מִשְׁפַּחַת הַבַּכְרִי לְתַחַן מִשְׁפַּחַת
הַתַּחֲנִי׃ לו וְאֵלֶּה בְּנֵי שׁוּתָלַח
לְעֵרָן מִשְׁפַּחַת הָעֵרָנִי׃ לז אֵלֶּה
מִשְׁפְּחֹת בְּנֵי־אֶפְרַיִם לִפְקֻדֵיהֶם
שְׁנַיִם וּשְׁלֹשִׁים אֶלֶף וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת
אֵלֶּה בְנֵי־יוֹסֵף לְמִשְׁפְּחֹתָם׃ ס
לח בְּנֵי בִנְיָמִן לְמִשְׁפְּחֹתָם לְבֶלַע
משפחת

בעל הטורים

יביבה היו: (לד) מנשה נתרבה בזה המנין כ' אלף וה' בני אפרים. דבני אפרים כתיב אלה על שם אלה אלסיך אלות וזכו שאמרו בני יוסף עד כה ברכני ה': (לה) אלה ישראל שילא ממנו ירבעם שעשה שני עגלים ולכן כתיב ג"כ

רש"י

(לו) ואלה בני שותלה וגו'. אחר בני שותלח שנקראו תולדותיהם על שם שותלח ומערן יצאת משפחה רבה ונקראת על שמו ונחשבו בני שותלח לשתי משפחות לא והשוב ותמצא בפרשה זו חמשים ושבע משפחות ומבני לוי שמונה הרי ששים וחמש והוא שנאמר (דברים ז) כי אתם המעט וגו' ה"א מעט המעט אתם הסרים ממשפחות כל העמים שהן

שפתי חכמים

ולכן פי' זה קודם ואלה בני שותלח: ש"ה זה לשון רש"י ורוצה לפרש למה נקראת משפחה על שם בני בניו כמו שפי' לעיל:

פירוש ע"ט

חפר לא היו לו בנים האט קיין זין ניט געהאט כי אם בנות נייערט טעכטער ושם בנות צלפחד מחלה ונועה חגלה מלכה ותרצה אונ דיא נעמן פון דיא טעכטער פון צלפחד איז געווען מחלה ונועה
חגלה

מִשְׁפַּחַת הַבַּלְעִי לְאַשְׁבֵּל מִשְׁפַּחַת הָאַשְׁבֵּלִי לַאֲחִירָם מִשְׁפַּחַת הָאֲחִירָמִי׃ לט לִשְׁפוּפָם מִשְׁפַּחַת הַשּׁוּפָמִי לְחוּפָם מִשְׁפַּחַת הַחוּפָמִי׃ מ וַיִּהְיוּ בְנֵי־בֶלַע אַרְדְּ וְנַעֲמָן מִשְׁפַּחַת הָאַרְדִּי לְנַעֲמָן מִשְׁפַּחַת הַנַּעֲמִי׃ מא אֵלֶּה בְנֵי־בִנְיָמִן לְמִשְׁפְּחֹתָם וּפְקֻדֵיהֶם חֲמִשָּׁה וְאַרְבָּעִים אֶלֶף וְשֵׁשׁ מֵאוֹת׃ ס מב אֵלֶּה בְנֵי־דָן לְמִשְׁפְּחֹתָם לְשׁוּחָם מִשְׁפַּחַת הַשּׁוּחָמִי אֵלֶּה מִשְׁפְּחֹת דָּן לְמִשְׁפְּחֹתָם׃ מג כָּל־מִשְׁפְּחֹת הַשּׁוּחָמִי לִפְקֻדֵיהֶם אַרְבָּעָה וְשִׁשִּׁים אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת׃ ס מד בְּנֵי אָשֵׁר לְמִשְׁפְּחֹתָם לְיִמְנָה מִשְׁפַּחַת הַיִּמְנָה לְיִשְׁוִי מִשְׁפַּחַת הַיִּשְׁוִי לִבְרִיעָה מִשְׁפַּחַת הַבְּרִיעִי׃ מה לִבְנֵי בְרִיעָה לְחֶבֶר מִשְׁפַּחַת

החברי

זַרְעִית אַשְׁבֵּל לַאֲחִירָם זַרְעִית אֲחִירָם׃ לט לִשְׁפוּפָם זַרְעִית שְׁפוּפָם לְחוּפָם זַרְעִית חוּפָם׃ מ וַהֲווֹ בְּנֵי בֶלַע אַרְדְּ וְנַעֲמָן זַרְעִית הָאַרְדִּי לְנַעֲמָן זַרְעִית נַעֲמִי׃ מא אִלֵּין בְּנֵי בִנְיָמִן לְזַרְעֲיָתְהוֹן וּמִנְיָנֵיהוֹן אַרְבְּעִין וְחַמְשָׁא אַלְפִין וְשִׁית מְאָה׃ מב אִלֵּין בְּנֵי דָן לְזַרְעֲיָתְהוֹן לְשׁוּחָם זַרְעִית שׁוּחָם אִלֵּין זַרְעֲיַת דָּן לְזַרְעֲיָתְהוֹן׃ מג כָּל זַרְעֲיַת שׁוּחָם לְמִנְיָנֵיהוֹן שִׁתִּין וְאַרְבַּע אַלְפִין וְאַרְבַּע מְאָה׃ מד בְּנֵי אָשֵׁר לְזַרְעֲיָתְהוֹן לְיִמְנָה זַרְעִית יִמְנָה לְיִשְׁוִי זַרְעִית יִשְׁוִי לִבְרִיעָה זַרְעִית בְּרִיעָה׃ מה לִבְנֵי בְרִיעָה לְחֶבֶר זַרְעִית חֶבֶר לְמַלְכִּיאֵל זַרְעִית

מלכיאל

בעל הטורים

אלה בני דן פ"ט וכן את האחד בדן: (לט) לשפופם של גמט של' בו הוא יבוקש לאם. ויש בפסוק זה פ"א בכל שיבט משפחת השופמי. פי"ל השופמי רמז שמא כמין כנעניו ותיבה לומר שהיה לו פה ולא גלה על אחיו במכירת יוסף:

רש"י

שנכנס אף זה במנין מיסודו של רבי משה הדרשן. הוא אחי שיגיד למצרים ולפי שנקרא על שם יוסף עד שנצרכתי לפתוח ולהוסיף בדבריו: (לח) לאחירם. שהיה אחיו ודם ממנו נקרא אחירם: (לט) שפופם.

הוא

הַחֶבְרִ֔י לְמַ֨לְכִּיאֵ֔ל מִשְׁפַּ֖חַת
הַמַּלְכִּיאֵלִֽי׃ מו וְשֵׁ֥ם בַּת־אָשֵׁ֖ר
שָֽׂרַח׃ מז אֵ֛לֶּה מִשְׁפְּחֹ֥ת בְּנֵֽי־אָשֵׁ֖ר
לִפְקֻדֵיהֶ֑ם שְׁלֹשָׁ֨ה וַחֲמִשִּׁ֥ים אֶ֖לֶף
וְאַרְבַּ֥ע מֵאֽוֹת׃ ס מח בְּנֵ֤י נַפְתָּלִי֙
לְמִשְׁפְּחֹתָ֔ם לְיַ֨חְצְאֵ֔ל מִשְׁפַּ֖חַת
הַיַּחְצְאֵלִ֑י לְגוּנִ֕י מִשְׁפַּ֖חַת הַגּוּנִֽי׃
מט לְיֵ֕צֶר מִשְׁפַּ֖חַת הַיִּצְרִ֑י לְשִׁלֵּ֕ם
מִשְׁפַּ֖חַת הַשִּׁלֵּמִֽי׃ נ אֵ֛לֶּה מִשְׁפְּחֹ֥ת
נַפְתָּלִ֖י לְמִשְׁפְּחֹתָ֑ם וּפְקֻדֵיהֶ֕ם
חֲמִשָּׁ֧ה וְאַרְבָּעִ֛ים אֶ֖לֶף וְאַרְבַּ֥ע
מֵאֽוֹת׃ נא אֵ֠לֶּה פְּקוּדֵי֙ בְּנֵ֣י יִשְׂרָאֵ֔ל
שֵׁשׁ־מֵא֥וֹת אֶ֖לֶף וָאָ֑לֶף שְׁבַ֥ע
מֵא֖וֹת וּשְׁלֹשִֽׁים׃ פ שלישי נב וַיְדַבֵּ֥ר
יְהוָ֖ה אֶל־מֹשֶׁ֥ה לֵּאמֹֽר׃ נג לָאֵ֗לֶּה
תֵּחָלֵ֥ק הָאָ֛רֶץ בְּנַחֲלָ֖ה בְּמִסְפַּ֥ר

שמות

ת״א לאלה תתפלג בחלק קיז.

אונקלוס

מַלְכִּיאֵל: מו וְשׁוּם בַּת אָשֵׁר שָׂרַח: מז אִלֵּין זַרְעֲיַת בְּנֵי אָשֵׁר לְמִנְיָנֵיהוֹן חַמְשִׁין וּתְלָתָא אַלְפִין וְאַרְבַּע מְאָה: מח בְּנֵי נַפְתָּלִי לְזַרְעֲיָתְהוֹן לְיַחְצְאֵל זַרְעִית יַחְצְאֵל לְגוּנִי זַרְעִית גּוּנִי: מט לְיֵצֶר זַרְעִית יֵצֶר לְשִׁלֵּם זַרְעִית שִׁלֵּם: נ אִלֵּין זַרְעֲיַת נַפְתָּלִי לְזַרְעֲיָתְהוֹן וּמִנְיָנֵיהוֹן אַרְבְּעִין וְחַמְשָׁא אַלְפִין וְאַרְבַּע מְאָה: נא אִלֵּין מִנְיָנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שִׁית מְאָה וְחַד אַלְפִין שְׁבַע מְאָה וּתְלָתִין: נב וּמַלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר: נג לְאִלֵּין תִּתְפְּלֵג אַרְעָא בְּאַחֲסָנָא בְּמִנְיַן שְׁמָהָן:

לסגיאי

רש״י

הוא מוסיף על שם שהיה יוסף בסוף ת בין האומות: (מב) לשוחם. הוא חושים: (מו) ושם בת אשר שרח. לפי שהיתה קיימת בחיים מנאה כאן: (נג) לאלה תחלק הארץ. ולא לפחותים מבן עשרים א אע״פ שלא באו לכלל עשרים בשעת חלוק

שפתי חכמים

ת שסוף ל׳ מרתף: א פי׳ לאלה הנזכרים לעיל דהיינו ת״ר אלף ואלף ותש״ל שהם באי הארץ תחלק הארץ כרבי יונתן ומפני שלא היה הכתוב צריך לומר דמתחלק הארץ בנחל׳ במספר שמות הכא אחריו ידענו שלאלה הנזכרים לעיל תחלק ומה ת״ל לאלה דמשמע מיעוטא לאלה ולא לנותחם לא בא

פירוש ע״ט

תְּלָה כִּלְבָּה וְתִרְצָה: (נא) אֵלֶּה פְּקוּדֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דָאס זֶענֶן דִיא גְצֵיילְטֶע פוּן דִי קִינְדֶר יִשְׂרָאֵל זייא הָאבְּן אָן גְטְרָאפְן אִין זֵייעֶר צָאל שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף זֶעקְס הוּנְדֶערְט טוֹזִינְט וָאָלֶף וּשְׁבַע מֵאוֹת וּשְׁלֹשִׁים אוּנ טוֹזִינְט אוּנ זִיבְּן הוּנְדֶערְט אוּנ דְרַייסִיג: (נב) וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר אוּנ גָאט הָט גְרֶעט צוּ מֹשֶׁה אַזוֹ צוּ זָאגְן: (נג) לָאֵלֶּה צוּ דִיא דָאזִיגֶע וָואס זֶענֶן אַצוּנְד אַלְט פוּן צְוָואנְצִיג יָאר אוּנ וֶוייטֶר תֵּחָלֵק הָאָרֶץ זָאל דָס לַאנְד צוּ טֵיילְט וֶוערְן בְּנַחֲלָה מִיט אַיין אַרְב

במספר

שֵׁמוֹת׃ נד לָרַב תַּרְבֶּה נַחֲלָתוֹ וְלַמְעַט תַּמְעִיט נַחֲלָתוֹ אִישׁ לְפִי פְקֻדָיו יֻתַּן נַחֲלָתוֹ׃ נה אַךְ־בְּגוֹרָל יֵחָלֵק אֶת־הָאָרֶץ לִשְׁמוֹת מַטּוֹת־ אבתם

נד לְסַגִּיאֵי תַּסְגֵּי אַחְסַנְתְּהוֹן וְלִזְעִירֵי תַּזְעֵיר אַחְסַנְתְּהוֹן גְּבַר לְפוּם מִנְיָנוֹהִי יִתְיְהֵב אַחְסַנְתֵּהּ׃ נה בְּרַם בְּעַדְבָא תִּתְפְּלֵג יָת אַרְעָא לִשְׁמָהָן שִׁבְטֵי אבהתהון

ת"א לרב תרבה נחלתו שם. אך בגורל שם קכב סנהדרין מג:

שפתי חכמים

למעט אלא באלה דוקא שהם מבני עשרים ומעלה ולא לאחרים. הרא"ם: ב ואע"פ שנתחלקה בחלקים שוים מ"מ לא נתחלקה הארץ אלא לי"ב תחומין אינם שוין ומעשה נסים היתה החלוקה שגורלות כל אנשי השבט יתחברו יחדו במכוון לכך כמו שהיה ג"כ נס שלא עלה גורל חלק גדול בארץ לשבט מועט באוכלוסין (ועיין במזרחי הארוך ובגמ'): ג ר"ל הא לעיל כתיב לאלה תחלק הארץ משמע לאותן שנכנסים לא"י וכאן משמע ליוצאי מצרים: ד נראה הטעם משום דכל דבור שיצא מפי הקב"ה לטובה אינו חוזר והכא הבטיח הקב"ה ליתן ליוצאי מצרים את ארץ ישראל ומתו כולם במדבר לכן צוה הש"י שתחזור הנחלה ליוצאי מצרים והם ינחילו את בניהם. ובזה יתורץ נמי מה שנאמר לעיל בפ' וארא ונתתי אותה לכם מורשה וגו' ולא כתיב ונתתי אותה לכם ירושה אלא כמו שלא יכנסו לארץ ולא יירשוה רק שהם יורישו את בניהם אחריהם: ה ר"ל שהם בני עשרים וראויים לירש: ו ר"ל אצל אביהן של שני אחים שכבר מתו ש"מ שהמתים יורשים את החיים ואח"כ חלקו אותן שני אחים הכל בשוה לפי שהוא ירושת אביהן ואחר כך יורש בן אחד כמו אלו ג' בנים. והא דקאמר אצל אבי אביהן ולא אמר אצל אביהן משום דאלו לא חוזר נחלתן אלא אצל אביהן שהיו מבני עשרים ומעלה כשיצאו ממצרים למה יחלקו בשוה כשמחזיר כל אחד מבאי הארץ לאביו שלא כל אחד חוזר ומוריש לבניו ולא לבני אחיו (ועיין בגמרא ומזרחי הארוך): ז פי' דאך מיעוט הוא כלומר שלא נחלק בגורל והא כתיב

רשי

הארץ שהרי שבע שנים כבשו ושבע חלקו לא נטלו חלק בארץ אלא אלו שש מאות אלף ואלף ואם היה לא' מהם ששה בנים לא נטלו אלא חלק אביהם לבדו: (נד) לרב תרבה נחלתו. לשבט שהיה מרובה באוכלוסין נתנו חלק רב ב ואע"פ שלא היו החלקים שוים שהרי הכל לפי רבוי השבט חלקו החלקים לא עשו אלא ע"י גורל והגורל היה ע"פ רוח הקודש כמו שמפורש בב"ב (קיח) אלעזר הכהן היה מלובש באורים ותומים ואומר ברוה"ק אם שבט פלוני עולה תחום פלוני עולה עמו והשבטים היו כתובים בי"ב פתקין וי"ב גבולים בי"ב פתקין ובללום בקלפי והנשיא מכניס ידו לתוכה ונוטל שני פתקין עולה בידו פתק על שם שבטו ופתק של גבול המפורש לו והגורל עצמו היה צווח ואומר אני הגורל עליתי לגבול פלוני לשבט פלוני שנאמר ע"פ הגורל ולא נתחלקה הארץ במדה לפי שיש גבול משובח מחברו אלא בשומא בית כור רע כנגד בית סאה טוב הכל לפי הדמים: (נה) לשמות מטות אבתם. אלו יוצאי מצרים שנה הכתוב ג נחלה זו מכל הנחלות שבתורה ד שכל הנחלות החיים יורשים את המתים וכאן מתים יורשים את החיים. כיצד שני אחים מיוצאי מצרים שהיו להם בנים ה בבאי הארץ לזה אחד ולזה שלשה האחד נטל חלק אחד והשלשה נטלו שלשה שנאמר לאלה תחלק הארץ חזרה נחלתן אצל אבי אביהן ו וחלקו הכל בשוה. וזהו שנאמר לשמות מטות אבותם ינחלו. שאחר שנטלו הבנים חלקים לפי האבות שיצאו ממצרים ואלו מתחלה חלקוה למנין יוצאי מצרים לא היו נוטלין אלו הד' אלא שני חלקים עכשיו נטלו ד' חלקים: אך בגורל. יצאו יהושע וכלב ז וכה"א (שופטים א) ויתנו לכלב את חברון כאשר דבר משה ואומר

פירוש עט

במספר שמות אין צאל פון דיא נעמן אבער ניט צו דיא דאזיגע וואס זענן איצונד אלט וויניגער פון צוואנציג יאר אונ האטשע עס האט נאך גדויערט פערצין יאר איי מען האט דם איין גנומן אונ צו טיילט ממילא דיא וואס זענן אצונד וויניגער אלט גוועזן פון צוואנציג יאר זענן דאך פר דר חלוקה אויך אלט גווארן צוואנציג יאר האט מען פארט מער ניט צו טיילט דם לאנד נאר צו די וואס זענן אצונד אלט פון צוואנציג יאר אונ העכער: (נד) לָרַב צו דעם שבט וואס אין אים איז פר האנדן פיל לייט תַּרְבֶּה נַחֲלָתוֹ זאלסטו מערן זיין ארב כלומר דו זאלסט אים געבן אגרעסערן חלק וְלַמְעַט אונ צו דעם שבט וואס אין אים איז פאר האנדן ווייניג לייט תַּמְעִיט נַחֲלָתוֹ זאלסטו ווייניגן זיין ארב כלומר דו זאלסט אים געבן אקלענערן חלק אִישׁ לְפִי פְקֻדָיו יֻתַּן נַחֲלָתוֹ איטליכן נאך זיינע געציילטע זאל ווערן געגעבן זיין נחלה: (נה) אַךְ נייערט בְּגוֹרָל יֵחָלֵק אֶת הָאָרֶץ מיט איין גורל זאל צו טיילט ווערן דאס לאנד. רש"י שרייבט חאטשע די חלקים זענן ניט גלייך געווען חט מען דאס פארט צו טיילט דורך איין גורל

או:

אֲבָהָתְהוֹן יַחְסְנוּן ׃
נו עַל פּוּם עַדְבָא
תִּתְפְּלֵג אַחֲסַנְתְּהוֹן
בֵּין סַגִּיאֵי לִזְעִירֵי ׃
נז וְאִלֵּין מִנְיָנֵי לֵוָאֵי
לְזַרְעֲיָתְהוֹן לְגֵרְשׁוֹן
זַרְעִית גֵּרְשׁוֹן לִקְהָת
זַרְעִית קְהָת לִמְרָרִי
זַרְעִית מְרָרִי ׃
נח אִלֵּין זַרְעֲיַת לֵוִי
זַרְעִית לִבְנִי זַרְעִית
חֶבְרוֹן זַרְעִית מַחְלִי
זַרְעִית מוּשִׁי זַרְעִית
קרח

אֲבֹתָם יִנְחָלוּ ׃ נו עַל־פִּי הַגּוֹרָל
תֵּחָלֵק נַחֲלָתוֹ בֵּין רַב לִמְעָט ׃ ס
נז וְאֵלֶּה פְקוּדֵי הַלֵּוִי לְמִשְׁפְּחֹתָם
לְגֵרְשׁוֹן מִשְׁפַּחַת הַגֵּרְשֻׁנִּי לִקְהָת
מִשְׁפַּחַת הַקְּהָתִי לִמְרָרִי מִשְׁפַּחַת
הַמְּרָרִי ׃ נח אֵלֶּה ׀ מִשְׁפְּחֹת לֵוִי
מִשְׁפַּחַת הַלִּבְנִי מִשְׁפַּחַת הַחֶבְרֹנִי
מִשְׁפַּחַת הַמַּחְלִי מִשְׁפַּחַת הַמּוּשִׁי
משפחת

רש״י

(יהושע יט) ע"פ ה' נתנו לו את העיר אשר שאל: מטות אבתם. יצאו גרים ועבדים: (נו) על פי הגורל. הגורל היה מדבר. כמו שפירשתי מגיד שנתחלקה ברוח הקודש. ח לכך נאמר ע"פ ה': (נח) אלה משפחת לוי. חסר כאן משפחת

שפתי חכמים

ע"פ הגורל אלא יצאו יהושע וכלב וכו': ח דאל"כ ע"פ הגורל ל"ל הא כתיב אך בגורל תחלק וגו' אלא לומר שע"פ רוח הקודש כלומר בשעה שיצאו הקלפים היה הקול עולה עם הקלפים ואומר אני גורל של תחום עכו עליתי לשבט פלוני. והוצרך לזה דאל"כ מאחר שלפי רבוי השבט ולפי מיעוט השבט היו חולקים וא"כ למה חלקו בגורל שמא יפול לשבט

פירוש ע״ט

אונ דֶער גוֹרָל אִיז גְוֶוען בְּרוּחַ הַקוֹדֶשׁ אוּנ אַזוֹ הָאט מֶען גְטָאן מֶען הָאט צוּ טֵיילְט דֶם לַאנְד אוֹף צְוֶועלִף חֲלָקִים צוּ אִיטְלִכֶן שֵׁבֶט אַיין חֵלֶק נָאךְ זַיינֶע לַייט נָאךְ אוּנ מֶען הָט גְנוּמְן צְוֶועלִף קְוִויטְלִיךְ אוּנ מֶען הָאט אָן גְשְׁרִיבְּן אוֹף אִיטְלִיכְן קְוִויטִיל בַּאזוּנְדֶר אַיין נָאמְן פוּן אַחֵלֶק פוּן דִיא צְוֶועלִף חֲלָקִים אוּנ מֶען הָאט וְוידֶר גְנוּמְן אַנְדֶרֶע צְוֶועלִף קְוִויטְלִיךְ אוּנ מֶען הָט אָן גְשְׁרִיבְּן אוֹף אִיטְלִיכְן קְוִויטִיל בַּאזוּנְדֶער אַיין נָאמְן פוּן דִי צְוֶועלִף שְׁבָטִים אוּנ מֶען הָט דִיא קְוִויטְלִיךְ אַרַיין גְלֵייגְט אִין אַיין קַלְפִּי אוּנ אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן הָאט זִיךְ אָן גְטָאן אִין דִיא אוּרִים וְתוּמִים אוּנ הָט גְזָאגְט מִיט רוּחַ הַקוֹדֶשׁ אוּב דֶער נָאמְן פוּן דֶעם שֵׁבֶט וֶועט אַרוֹס קוּמְן וֶועט דֶער חֵלֶק אַרוֹס קוּמְן כְּלוֹמֶר דֶער חֵלֶק וָואס צוּ אִים גְהֶער אַז. וִוי מֶען הָאט פְרִיעֶר צוּ טֵיילְט נָאךְ דִיא מֶענְטְשְׁן נָאךְ אוּנ דֶער נָשִׂיא הָט אַרַיין גְטָאן זַיין הַאנְט אִין קַלְפִּי אַרַיין אוּנ הָאט אַרוֹס גְנוּמְן צְווייא קְוִויטְלִיךְ אִיז גְוֶוען אַזוֹ וְוִי אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן הָאט פְרִיעֶר גְזָאגְט אוּנ דָאס קְוִויטִיל אַלֵיין הָאט גְשְׁרִיגְן אוּנ הָאט גְזָאגְט אִיךְ גוֹרָל בִּין אוֹף גְגַאנְגְן צוּ דֶעם חֵלֶק אוּנ אִיךְ בִּין אָן גְקוּמְן צוּ דֶעם שֵׁבֶט דְרוּם שְׁטֵייט וַוייטֶר אִין פָּסוּק עַל פִּי הַגּוֹרָל דָאס אִיז טַייטְשׁ דֶר גוֹרָל הָט אַלֵיין גְרֶעט לִשְׁמוֹת מַטּוֹת אֲבוֹתָם יִנְחָלוּ צוּ דִיא נֶעמְן פוּן דִיא גְשְׁלֶעכְט פוּן זַייעֶרֶע עֶלְטֶערְן זָאלְן זַייא יַרְשִׁינְן דָאס לַאנְד אוּם גְנוּמְן עֲבָדִים כְּנַעֲנִים אוּנ נָאךְ זַייעֶר גְלַייכְן הָאבְּן נִיט גְנוּמְן קַיין חֵלֶק אִין אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וָוארוּם זַייעֶר פָאטֶער אִיז נִיט פוּן דִי גְשְׁלֶעכְט פוּן דִיא יִשְׂרָאֵל: (נו) עַל פִּי הַגּוֹרָל דוּרְךְ דֶעם מוֹל פוּן דֶעם גוֹרָל תֵּחָלֵק נַחֲלָתוֹ זָאל צוּ טֵיילְט וֶוערְן זַיין נַחֲלָה בֵּין רַב לִמְעָט צְווישְׁן פִיל אוּנ וֵוייניג כְּלוֹמֶר וֶועלְכֶר שֵׁבֶט אִיז גְרֶעסֶר גְוֶוען הָאט עֶר גְנוּמְן אַגְרֶעסֶערְן חֵלֶק אַזוֹ וְוִי אוֹבְּן אִיז גְשְׁטַאנְן: (נז) וְאֵלֶּה פְקוּדֵי הַלֵּוִי דָאס זֶענְן דִיא גְצֵיילְטֶע פוּן שֵׁבֶט לֵוִי לְמִשְׁפְּחוֹתָם וכו׳:

ויהיו

מִשְׁפַּחַת הַקָּרְחִי וּקְהָת הוֹלִד אֶת־
עַמְרָם׃ נט וְשֵׁם ׀ אֵשֶׁת עַמְרָם
יוֹכֶבֶד בַּת־לֵוִי אֲשֶׁר יָלְדָה אֹתָהּ
לְלֵוִי בְּמִצְרָיִם וַתֵּלֶד לְעַמְרָם אֶת־
אַהֲרֹן וְאֶת־מֹשֶׁה וְאֵת מִרְיָם
אֲחֹתָם׃ ס וַיִּוָּלֵד לְאַהֲרֹן אֶת־נָדָב
וְאֶת־אֲבִיהוּא אֶת־אֶלְעָזָר וְאֶת־
אִיתָמָר׃ סא וַיָּמָת נָדָב וַאֲבִיהוּא
בְּהַקְרִיבָם אֵשׁ־זָרָה לִפְנֵי יְהוָה׃
סב וַיִּהְיוּ פְקֻדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וְעֶשְׂרִים
אֶלֶף כָּל־זָכָר מִבֶּן־חֹדֶשׁ וָמָעְלָה
כִּי ׀ לֹא הָתְפָּקְדוּ בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
כִּי לֹא־נִתַּן לָהֶם נַחֲלָה בְּתוֹךְ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל׃ סג אֵלֶּה פְּקוּדֵי מֹשֶׁה
ואלעזר

קְרַח וּקְהָת אוֹלֵיד יָת
עַמְרָם׃ נט וְשׁוּם
אִתַּת עַמְרָם יוֹכֶבֶד
בַּת לֵוִי דִּילֵידַת יָתַהּ
לְלֵוִי בְּמִצְרָיִם וִילֵידַת
לְעַמְרָם יָת אַהֲרֹן וְיָת
מֹשֶׁה וְיָת מִרְיָם
אֲחָתְהוֹן׃ ס וְאִתְיְלִיד
לְאַהֲרֹן יָת נָדָב וְיָת
אֲבִיהוּא יָת אֶלְעָזָר
וְיָת אִיתָמָר׃ סא וּמִית
נָדָב וַאֲבִיהוּא
בְּקָרוֹבֵיהוֹן אֶשָּׁתָא
נוּכְרֵיתָא קֳדָם יְיָ׃
סב וַהֲווֹ מִנְיָנֵיהוֹן
עַשְׂרִין וּתְלָתָא אַלְפִין
כָּל דְּכוּרָא מִבַּר יַרְחָא
וּלְעֵלָּא אֲרֵי לָא
אִתְמְנִיאוּ בְּגוֹ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל אֲרֵי לָא
אִתְיְהִיבַת לְהוֹן אַחְסָנָא
בְּגוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃
סג אִלֵּין מִנְיָנֵי מֹשֶׁה
ואלעזר

רש"י

השמעי והעזיאלי וקלא מן היצהרי: (נט) **אשר ילדה אתה ללוי.** (סוטה יב) אמתו ילדתה במצרים ט ואין הורתה במצרים. כשנכנסו לתוך החומה ילדתה. והיא השלימה מנין שבעים. שהרי בפרטן אי אתה מוצא אלא ששים ושש: (סב) **כי לא התפקדו בתוך בני ישראל.** להיות נמנין בני עשרים שנה י מה טעם: **כי לא נתן להם נחלה.** כ והנמנין מבן עשרים שנה היו בני נחלה שנאמר

שפתי חכמים

מרובה באוכלוסין חלק מועט לכן פירש שהגורל היה ע"פ רוה"ק: ט פירוש מפום שהכתוב קצר ולא פירש מי ילדה הוצרך לומר אמתו ילדה ואחר כך ק"ל במצרים ל"ל הוכרח לדרוש שלידתה היתה במצרים ולא הורתה וא"א זה אלא כשנולדה בין החומות: י רצונו להרץ מה שכתב כי לא התפקדו בתוך בני ישראל הא מנה אותם. ומתרץ שלא נמנו מבן כ' כישראל אלא מבן חדש: כ כתב הרא"ם ז"ע והא לעיל בס' במדבר כתיב אך את מטה לוי וגו' וכתב רש"י שני טעמים אחד כדאי לגיון המלך כו' ואחד לפי שהקב"ה שעתיד לעמוד גזירה וכו' ומנ"ל לב' טעמים אלו הא הכא כתבה התורה טעם למה לא התפקדו בתוך בני ישראל ובמה י"ל שהטעם שכתבה התורה הוא על היותם נמנים מבן חדש ומעלה

פירוש ע"ט

(סב) וַיִּהְיוּ פְקֻדֵיהֶם אונ זייא זענן געוועזן דיא געציילטע פון שֵׁבֶט לֵוִי שְׁלֹשָׁה וְעֶשְׂרִים אֶלֶף דרייא אונ צוואנציג טויזנט כָּל זָכָר אלע זְכָרִים מִבֶּן חֹדֶשׁ וָמָעְלָה וואס זענן אלט געוועזן פון אחודש אונ העכר כִּי לֹא הָתְפָּקְדוּ בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל ווארום דיא לייט זענן ניט געציילט געווארן צווישן דיא קינדר ישראל כִּי לֹא נִתַּן לָהֶם נַחֲלָה בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל ווארום עס איז ניט געגעבן געווארן צו זייא אנחלה, צווישן די ישראל: (סג) אֵלֶּה פְּקוּדֵי מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֲשֶׁר פָּקְדוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דאס איז דיא

צאל

ואלעזר כהנא די
מנו ית בני ישראל
במישריא דמואב על
ירדנא דירחו:
סד ובאלין לא הוה
גבר ממניני משה
ואהרן כהנא די מנו
ית בני ישראל
במדברא דסיני:
סה ארי אמר יי
להון מימת ימותון
במדברא ולא
אשתאר מנהון אנש
אלהן כלב בר יפנה

ואלעזר הכהן אשר פקדו את־
בני ישראל בערבת מואב על
ירדן ירחו: סד ובאלה לא־היה
איש מפקודי משה ואהרן הכהן
אשר פקדו את־בני ישראל
במדבר סיני: סה כי־אמר יהוה
להם מות ימתו במדבר ולא־נותר
מהם איש כי אם־כלב בן־יפנה
ויהושע

ת״א ולא נותר בתרא קית קיה.

בעל הטורים

(סה) מות ימתו. כתיב חסר קרי ביה מתו מיתות הרבה

רש״י

איש לפי פקודיו יותן נחלתו: (סד) ובאלה לא היה איש וגו'. אבל על הנשים לא נגזרה גזרת המרגלים. לפי שהן היו מחבבות את הארץ. האנשים אומרים (במדבר יד) נתנה ראש ונשובה מצרימה. והנשים אומרות תנה לנו אחוזה. לכך נסמכה פרשת

שפתי חכמים

ולא מבן עשרים ומעלה כדכתיב מבן חדש ומעלה כי לא התפקדו בתוך בני ישראל מבן עשרים ומעלה אבל הטעם שאמרו רז״ל אינו אלא על שלא נמנו בתוך בני ישראל אלא אלו בפני עצמן ואלו בפני עצמן והכתוב הוצרך לצוות שלא ימנה שבט לוי עם שבטי ישראל אבל איני יודע איך היה אפשר שימנה אלו עם אלו מאחר שאלו מבן חדש ומעלה ואלו מבן עשרים ומעלה ונ״ע עכ״ל. ונ״ל דהוקשה לרש״י כי מנין בני ישראל היה שלא ע״פ לידתן אלא לפי הדגלים וא״כ היה לו למנות שבט לוי אחר מטה שני דגלים כאי נשיאתן ולמה נמנו בפני עצמן ועל זה נתנו שני טעמים: ל רצונו לתרץ למה כתיב איש ולא נותר א' מיבעי ליה:

פירוש ע״ט

צאל פון דיא קינדר ישראל וואס משה מיט אלעזר האבן זייא געציילט בערבות מואב על ירדן ירחו אין פלון פון מואב ביי דעם ירדן פון יריחו: (סד) ובאלה אונ צווישן דיא דאזיגע מענטשן וואס זענן געציילט געווארן אין ערבות מואב לא היה איש איז ניט געווען אפילו איין מאן מפקודי משה ואהרן הכהן אשר פקדו את בני ישראל במדבר סיני פון דיא געציילטע וואס משה מיט אהרן הכהן האבן געציילט די ישראל אין דר מדבר סיני ווארום זיי זענן אלע אום געשטארבן אין דער מדבר: (סה) כי אמר יי להם ווארום גאט האט געזאגט צו זייא כלומר ער האט אויף זיי גזר געווען מות ימותו במדבר זייא זאלן אום שטארבן אין דר מדבר ולא נותר מהם איש אונ עס איז פון זייא ניט איבר געבליבן איין מאן כי אם כלב בן יפונה ויהושע בן נון כלומר עס איז נאר איבר געבליבן פון די יוצאי מצרים כלב דער זון פון יפונה אונ יהושע דער זון פון נון. רש״י שרייבט אבער ווייבר זענן יוא איבר געבליבן ווארום אויף זיי איז ניט נגזר געווארן זייא זאלן שטארבן אין דער מדבר פון וועגן דער עצה פון די מרגלים ווארום דיא ווייבר האבן ליב געהאט דס לאנד ארץ ישראל אונ האבן געבעטן מען זאל זייא געבן אחלק פון ארץ ישראל דאס מיינט ־ען די טעכטר פון צלפחד וואס זייא האבן געזאגט תנה לנו אחוזה דרום האט דיא תורה תיכף דער בייא אן געשריבן דיא פרשה פון דיא בנות צלפחד:

ותקרבנה

וִיהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן׃ ס כז א וַתִּקְרַבְנָה
בְּנוֹת צְלָפְחָד בֶּן־חֵפֶר בֶּן־גִּלְעָד
בֶּן־מָכִיר בֶּן־מְנַשֶּׁה לְמִשְׁפְּחֹת
מְנַשֶּׁה בֶן־יוֹסֵף וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֹתָיו
מַחְלָה נֹעָה וְחָגְלָה וּמִלְכָּה וְתִרְצָה׃
ב וַתַּעֲמֹדְנָה לִפְנֵי מֹשֶׁה וְלִפְנֵי
אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְלִפְנֵי הַנְּשִׂיאִם
וְכָל־הָעֵדָה פֶּתַח אֹהֶל־מוֹעֵד
לֵאמֹר׃ ג אָבִינוּ מֵת בַּמִּדְבָּר וְהוּא
לא

וִיהוֹשֻׁעַ בַּר נוּן׃
א וְקָרִיבָן בְּנַת צְלָפְחָד
בַּר חֵפֶר בַּר גִּלְעָד
בַּר מָכִיר בַּר מְנַשֶּׁה
לְזַרְעִית מְנַשֶּׁה בַּר
יוֹסֵף וְאִלֵּין שְׁמָהַת
בְּנָתֵהּ מַחְלָה נֹעָה
וְחָגְלָה וּמִלְכָּה וְתִרְצָה׃
ב וְקָמָן קֳדָם מֹשֶׁה
וְקֳדָם אֶלְעָזָר כַּהֲנָא
וְקֳדָם רַבְרְבַיָּא וְכָל
כְּנִשְׁתָּא בִּתְרַע מַשְׁכַּן
זִמְנָא לְמֵימַר׃
ג אֲבוּנָא מִית
בְּמַדְבְּרָא וְהוּא לָא
הוה

ת״א ותעמדנה שם קיב. אבינו מת שבת נו בתרא קיח:

רש״י

מ בנות צלפחד לכאן: (א) למשפחת מנשה בן יוסף. למה נאמר והלא כבר נאמר בן מנשה אלא לומר לך יוסף חבב את הארץ שנאמר (בראשית נ) והעליתם את עצמותי וגו׳ ובנותיו חבבו את הארץ שנאמר תנה לנו אחוזה. וללמדך שהיו כולם צדיקים שכל מי שמעשיו ומעשה אבותיו סתומים ופרט לך הכתוב באחד מהם ליחסו לשבח הרי זה צדיק בן צדיק. ואם יחסו לגנאי כגון (מ״ב כה) בא ישמעאל בן נתניה בן אלישמע. בידוע שכל הנזכרים עמו רשעים היו: מחלה נעה וגו׳. ולהלן הוא אומר (במדבר לו) ותהיינה מחלה תרצה. מגיד שכולן שקולות זו כזו לפיכך שנה את סדרן: (ב) לפני משה ולפני אלעזר. מגיד שלא עמדו לפניהם אלא בשעת הארבעים אחר שמת אהרן: לפני משה. ואח״כ לפני אלעזר אפשר אם משה לא ידע אלעזר יודע אלא כרס המקרא ודרשהו ם דברי רבי יאשיה אבא חנן משום רבי אלעזר אומר בבית המדרש היו יושבים ועמדו לפני כולם (ב״ב קי״ט ספרי): (ג) והוא

שפתי חכמים

מ פירוש שגם הן היו מחבבות את הארץ אמרו תנה לנו אחוז בסוף אחי אבינו: נ כלומר ועוד טעם למה נאמר במנשה בן יוסף: ם וכאלו אמר ותעמודנה לפני אלעזר הכהן וגו׳

פירוש ע״ט

(א) וַתִּקְרַבְנָה אוּנ זַיי הָאבּן גְנֶעהֶנְט בְּנוֹת צְלָפְחָד בֶּן חֵפֶר בֶּן גִּלְעָד בֶּן מָכִיר בֶּן מְנַשֶּׁה דִי טֶעכְטֶר פוּן צְלָפְחָד וָוס צְלָפְחָד אִיז גְוֶועֶן דֶר זוּן פוּן חֵפֶר אוּנ חֵפֶר אִיז גְוֶועֶן דֶער זוּן פוּן גִּלְעָד אוּנ גִּלְעָד אִיז גְוֶועֶן דֶער זוּן פוּן מָכִיר אוּנ מָכִיר אִיז גְוֶועֶן דֶער זוּן פוּן מְנַשֶּׁה לְמִשְׁפְּחוֹת צוּ גְשְׁלֶעכְט מְנַשֶּׁה זַיי זֶענְן אַרוֹס גְקוּמְן פוּן שֵׁבֶט מְנַשֶּׁה בֶּן יוֹסֵף דֶר זוּן פוּן יוֹסֵף. רש״י שְׁרַייבְּט עֶס שְׁטֵייט דְרוּם בֶּן יוֹסֵף צוּ וַוייזְן אַזוֹ וואל וויא יוֹסֵף הָאט לִיבּ גְהַאט אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְהָא רַאֲיָה עֶר הָאט צַוָואָה גְלָאזְן זַיינֶע בְּרִידֶר אַז זַייא וָועלְן אַרוֹס גֵיין פוּן מִצְרַיִם זָאלְן זַייא זַיינֶע בַּיינֶער אוֹךְ מִיט זִיךְ נֶעמְן קֵיין אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אַזוֹ אוֹךְ דִי טֶעכְטֶר פוּן צְלָפְחָד וָוס זֶענְן גְוֶועֶן אֵיינִיקְלִיךְ פוּן יוֹסֵף הָאבְּן אוֹךְ לִיבּ גְהַאט אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אוּנ הָאבְּן גְזָאגְט תְּנָה לָנוּ אֲחֻזָּה אַזוֹ וְויא וַוייטֶר וָועט שְׁטֵיין וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנוֹתָיו מַחְלָה נֹעָה וְחָגְלָה וּמִלְכָּה וְתִרְצָה אוּנ דָם זֶענְן דִיא נֶעמְן פוּן זַיינֶע טֶעכְטֶר מַחְלָה אוּנ נוֹעָה אוּנ חָגְלָה אוּנ מִלְכָּה אוּנ תִּרְצָה: (ב) וַתַּעֲמוֹדְנָה לִפְנֵי מֹשֶׁה וְלִפְנֵי אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְלִפְנֵי הַנְּשִׂיאִים וְכָל הָעֵדָה פֶּתַח אוֹהֶל מוֹעֵד לֵאמֹר אוּנ זַיי הָאבְּן נִיךְ גְשְׁטֶעלְט צוּ פַר מֹשֶׁה אוּנ פַר אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אוּנ פַר דִי נְשִׂיאִים אוּנ פַאר גָאר דֶער עֵדָה פַר דֶר טִיר פוּן דֶעם אוֹהֶל מוֹעֵד אוּנ הָאבְּן אַזוֹ גְזָאגְט: (ג) אָבִינוּ מֵת בַּמִּדְבָּר אוּנְזֶער פָאטֶר אִיז

נשטארבן

לֹא־הָיָה בְּתוֹךְ הָעֵדָה הַנּוֹעָדִים עַל־יְהוָה בַּעֲדַת־קֹרַח כִּי־בְחֶטְאוֹ מֵת וּבָנִים לֹא־הָיוּ לוֹ׃ ד לָמָּה יִגָּרַע שֵׁם־אָבִינוּ מִתּוֹךְ מִשְׁפַּחְתּוֹ כִּי אֵין לוֹ בֵּן תְּנָה־לָּנוּ אֲחֻזָּה בְּתוֹךְ אֲחֵי אָבִינוּ׃ ה וַיַּקְרֵב מֹשֶׁה אֶת־מִשְׁפָּטָן לִפְנֵי יְהוָה׃ פ רביעי ו וַיֹּאמֶר יְהוָה
אל

ת"א למה יגרע בפרק קי׃ ויקרב משה עם קיט סנהדרין ח.

הֲוָה בְּגוֹ כְנִשְׁתָּא דְּאִזְדַּמַּנוּ עַל יְיָ בִּכְנִשְׁתָּא דְקֹרַח אֲרֵי בְחוֹבֵהּ מִית וּבְנִין לָא הֲווֹ לֵהּ׃ ד לְמָא יִתְמְנַע שְׁמָא דְאָבוּנָא מִגּוֹ זַרְעִיתֵהּ אֲרֵי לֵית לֵהּ בַּר הַב לָנָא אַחְסָנָא בְּגוֹ אֲחֵי אֲבוּנָא׃ ה וְקָרֵב מֹשֶׁה יָת דִּינְהוֹן קֳדָם יְיָ׃ ו וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה
למימר

רש"י

לא היה וגו'. (פס קי"ח כפרי) לפי שהיו באות לומר בחטאו מת נזקקו לומר לא בחטא מתלוננים ולא בעדת קרח שהצו על הקב"ה אלא בחטאו לבדו מת ולא החטיא את אחרים ע עמו (שבת לז) רע"א מקושש עלים פ היה ור"ש אומר מן המעפילים צ היה: (ד) **למה יגרע שם אבינו.** אנו במקום בן עומדות ואם אין הנקבות חשובות זרע תתיבם אמנו ליבם (ב"ב קי"ט): **כי אין לו בן.** הא אם היה לו בן לא היו ק תובעות כלום. מגיד שחכמניות ר היו: (ה) **ויקרב משה את משפטן.** (סנהדרין ח) נתעלמה הלכה ממנו ש וכאן נפרע על שנטל עטרה לומר (דברים א) והדבר אשר יקשה מכם תקריבון אלי (סנהדרין שם). ד"א ראויה היתה ת פרשה זו להכתב על ידי משה אלא שזכו בנות

נפרע ממנו ה"ס ה"נ. נ"פ ד"א. ולפי' ד"א קשה למה לא

שפתי חכמים

ואח"כ לפני משה: ע דאל"כ מאי נ"מ אם מת בחטאו: פ נאמר כאן אבינו מת במדבר ולהלן הוא אומר ויהיו בני ישראל במדבר וימצאו וגו' מה להלן מקושש אף כאן מקושש: צ דכתיב בפרשת שלח לך ויעפילו לעלות וגו' דויעפילו בגי' לנפחד ומפני שהתורה כסתה ולא גלתה אותו לכן אמר מן המעפילים היה שלא הרביע כ"כ בחילול שבת: ק רצונו להרך דכל כי כתינת טעם הוא אבלמעלה והכא מה טעם הוא אלמעלה אדרבה בשביל שאין לו בן לכך יגרע ל"ס דה"ק למה יגרע ותן לנו נחלה כי אין לו בן אבל אם היה כו': ר הקשה מהר"ן דבפ' יש נוחלין אמרו על מ"ש כי אין לו בן מגיד שדרשניות היו ועל מ"ש אנו במקום בן אמרו מגיד שחכמניות היו ול"ע: ש דאל"כ לקמן בפ" מסעי לא כתיב רק ויצו משה על פי ה' כן מטה בני יוסף וגו' וכאן הוצרך להביא משפטן לפני ה' אלא שנתעלמה כו': ת דלטעם ראשון קשה מנליה דנתעלמה ממנו הלכה דלמא משה לא רצה לפסוק הלכה בלי ידיעת הקב"ה כמו דכתיב לעיל גבי ויבו אנשים וגו' בפ' בהעלותך דלא פירש שם שכאן לא כתיב הכא כמו התם עמדו ואשמעה וגו' לכן פירש גם טעם

פירוש ע"ט

גִשְׁטָארְבְּן אִין דֶער מִדְבָּר וְהוּא לֹא הָיָה אוּנ עֶר אִיז נִיט גְוֶועְן בְּתוֹךְ הָעֵדָה צְוִוישְׁן דֶר עֵדָה הַנּוֹעָדִים עַל יְיָ וָואס זַיי הָאבְּן זִיךְ אַיין גְזַאמִילְט צוּ קְרִיגְן אוֹף גָאט בַּעֲדַת קֹרַח אִין דֶער עֵדָה פוּן קֹרַח כִּי בְחֶטְאוֹ מֵת נָאר עֶר אִיז גִשְׁטָארְבְּן פַר זַיין זִינְד אַלַיין כְּלוֹמַר עֶר הָט קֵיין אַנְדֶרֶע לַייט נִיט גְמַאכְט זִינְדִיגְן מִיט זִיךְ וּבָנִים לֹא הָיוּ לוֹ אוּנ קֵיין זִין הָאט עֶר נִיט גְהַאט: (ד) לָמָּה יִגָּרַע וָוארוּם זָאל וֶוערְן גְמִינָערְט שֵׁם אָבִינוּ דֶער נָאמְן פוּן אוּנְזֶר פָאטֶר מִתּוֹךְ מִשְׁפַּחְתּוֹ פוּן צְוִוישְׁן זַיין גְשְׁלֶעכְט כִּי אֵין לוֹ בֵּן וָוארוּם קֵיין זוּן הָט עֶר נִיט גְהַאט וָואלְט עֶר יוּא הָאבְּן אַזוּן וָואלְט עֶר גִירְשִׁינְת דָאס חֵלֶק פוּן אוּנְזֶער פָאטֶער אוּנ הַיינְט זֶענְן מִיר אוֹף דֶעם אָרְט פוּן אַזוּן תְּנָה לָנוּ גִיבּ צוּ אוּנְז כְּלוֹמֶר מִיר ווִילְן הָאבְּן דוּ זָאלְסְט אוּנְז גֶעבְּן אֲחוּזָה אַיין אַרְבּ דָס הַייסְט אַחֵלֶק יְרוּשָׁה בְּתוֹךְ אֲחֵי אָבִינוּ צְוִוישְׁן דִי בְּרִידֶר פוּן אוּנְזֶר פָאטֶר כְּלוֹמֶר אוּנְזֶר פָאטֶר וָואלְט לֶעבְּן וָואלְט עֶר דָאךְ גְנוּמְן אַחֵלֶק פוּן אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מִיט זַיינֶע בְּרִידֶר גְלַייךְ הַיינְט אַז אוּנְזֶר פָאטֶר אִיז גִשְׁטָארְבְּן גְהֶערְן מִיר נֶעמְן זַיין חֵלֶק: (ה) וַיַּקְרֵב מֹשֶׁה אֶת מִשְׁפָּטָן לִפְנֵי יְיָ הָאט מֹשֶׁה גְמַאכְט גְנֶעהְנְן זֵייעֶר מִשְׁפָּט פַאר גָאט: (ו) וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר הָאט גָאט גְזָאגְט צוּ
משה

אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ ז כֵּן בְּנוֹת
צְלָפְחָד דֹּבְרֹת נָתֹן תִּתֵּן לָהֶם
אֲחֻזַּת נַחֲלָה בְּתוֹךְ אֲחֵי אֲבִיהֶם
וְהַעֲבַרְתָּ אֶת־נַחֲלַת אֲבִיהֶן לָהֶן׃
ח וְאֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר לֵאמֹר
אִישׁ כִּי־יָמוּת וּבֵן אֵין לוֹ וְהַעֲבַרְתֶּם
אֶת־נַחֲלָתוֹ לְבִתּוֹ׃ ט וְאִם־אֵין לוֹ
בַּת וּנְתַתֶּם אֶת־נַחֲלָתוֹ לְאֶחָיו׃
י וְאִם־אֵין לוֹ אַחִים וּנְתַתֶּם אֶת־

נחלתו

לְמֵימָר׃ ז יָאוּת בְּנָת
צְלָפְחָד מְמַלְּלָן מִתַּן
תִּתֵּן לְהוֹן אֲחוּדַת
אַחְסָנָא בְּגוֹ אֲחֵי
אֲבוּהֶן וְתַעֲבַר יָת
אַחְסָנַת אֲבוּהֶן לְהֶן׃
ח וְעִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
תְּמַלֵּל לְמֵימַר גְּבַר
אֲרֵי יְמוּת וּבַר לֵית
לֵהּ וְתַעְבְּרוּן יָת
אַחְסַנְתֵּהּ לִבְרַתֵּהּ׃
ט וְאִם לֵית לַהּ
בְּרַתָּא וְתִתְּנוּן יָת
אַחֲסַנְתֵּהּ לַאֲחוֹהִי׃
י וְאִם לֵית לֵהּ אַחִין

ותתנון

ת״א כן בנות בתרא קי״ח. ״איש כי ימות שם קח קי קטו׃ והעברתם שם קט קטו קיז קמא קמז.
ונתתם שם ונתתם שם קי״א קמז׃

בעל הטורים

שמלונים ועדת קרח׃ (ז) דברת. ב׳ במס׳ הכא ואידך ואני אשימם דברות בים שהיו עולות כרוח אלפים והכנות כים

רש״י

צלפחד ונכתבה על ידן׃ (ז) כן בנות צלפחד דברת. כתרגומו יאות א כך כתובה פרשה זו לפני במרום מגיד שראתה עינן מה שלא ראתה עינו של משה׃ כן בנות צלפחד דברת. יפה תבעו. אשרי אדם שהקב״ה מודה לדבריו׃ נתן תתן. (ב״ב קיח) שני חלקים ב חלק אביהן שהיה מיוצאי מצרים וחלקו עם אחיו בנכסי חפר׃ והעברת. ל׳ העברה (ס״א ג עברה) הוא במי שאינו מניח בן

שפתי חכמים

ראשון׃ א פי׳ שרש״י רוצה לפרש דברי המתרגם שתרגם יאות שרצונו לומר יפה תבעו בנות צלפחד שכך דרשו רז״ל כן בנות צלפחד דוברות שכך כתובה פרשה זו לפני במרום. רא״ם׃ ב הרא״ם האריך כאן וסוף דבריו שרש״י לישנא דברייתא נקט בלישניה אע״ג דהכיא ברייתא אתיא כמ״ד ליוצאי מצרים נתחלקה הארץ לאו משום דס״ל כוותיה אלא משום דמיניה מצי למילף למ״ד לבאי הארץ נתן תתן ב׳ חלקים בנכסי חפר בתורת חזרה שאותם חלקים שנטלו בני חפר שהיו מבאי הארץ החזירו כולן לחפר שהיה מיוצאי מצרים כדכתיב לשמות מטות אבותם ינחלו ונמצא כאלו זכה חפר בכל החלקים וירשו ממנו כל בניו וצלפחד ירש שני חלקים לפי שהיה בכור וכל אחיו כל אחד חלק אחד הרי לבנות צלפחד שני חלקים של אביהם בנכסי חפר ועל אותן שני חלקים כתב קרא נתן תתן, ורש״י נקט בלישניה חלק אביהן וחלקו עם אחיו בנכסי חפר כלשון הברייתא ואין כוונתו לומר רק שני חלקי אביהן עם אחיו בנכסי חפר אבל משל חפר עצמו לא נטלו כלום שהרי לבאי הארץ נתחלקה הארץ ולא ליוצאי מצרים וחזרה לא שייך ביה שהרי לא היו לו בנים שנכנסים לארץ עד שיחזרו לו חלקיהם שנטלו בארץ וצ״ע עכ״ל הרא״ם׃ ג ר״ל שיש לו להקב״ה עברה ועם עליו

פירוש ע״ט

מֹשֶׁה אַזוֹ צוּא זָאגְן׃ (ז) כֵּן בְּנוֹת צְלָפְחָד דּוֹבְרוֹת דִיא בְּנוֹת צְלָפְחָד רֵיידְן רֶעכְט נָתוֹן תִּתֵּן לָהֶם דוּא זָאלְסְט גֶעבְּן צוּא זַייא אֲחֻזַּת נַחֲלָה אַיין אַרְבּ בְּתוֹךְ אֲחֵי אֲבִיהֶם צְווִישְׁן דִיא בְּרִידֶר פוּן זַייעֶר פָאטֶר וְהַעֲבַרְתָּ אוּנ דוּא זָאלְסְט מַאכְן אִיבֶּר כָּארְן אֶת נַחֲלַת אֲבִיהֶן לָהֶן דִיא יְרוּשָׁה פוּן זַייעֶר פָאטֶר צוּ זַייא דָאס חֵלֶק וָואס דֶער פָאטֶר הָאט גְזָאלְט יַרְשְׁנְן זָאלְן זַיי יַרְשְׁנְן׃ (ח) וְאֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר אוּנ דוּא מֹשֶׁה זָאלְסְט רֵיידְן צוּא דִיא קִינְדֶר פוּן יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אַזוֹ צוּא זָאגְן אִישׁ כִּי יָמוּת וָוען אַמֶענְטְשׁ וֶועט שְׁטַארְבְּן וּבֵן אֵין לוֹ אוּנ קַיין זוּן וֶועט נִיט זַיין צוּא אִים וְהַעֲבַרְתֶּם אֶת נַחֲלָתוֹ זָאלְט אִיר מַאכְן אִיבֶּר פָארְן זַיין אַרְבּ לְבִתּוֹ צוּא זַיין טָאכְטֶער אַז עֶר הָאט נִיט קַיין זוּן זָאלְן אִים דִיא טֶעכְטֶער יַרְשְׁנְן׃ (ט) וְאִם אֵין לוֹ בַּת אוּנ אַז עֶר הָאט קַיין טָאכְטֶער אוֹךְ נִיט וּנְתַתֶּם אֶת נַחֲלָתוֹ לְאֶחָיו זָאלְט אִיר גֶעבְּן זַיין אַרְבּ צוּא זַיינֶע בְּרִידֶר׃ (י) וְאִם אֵין לוֹ אַחִים אוּנ אַז עֶר הָאט קַיין בְּרִידֶר אוֹךְ נִיט וּנְתַתֶּם אֶת נַחֲלָתוֹ

לאחי

נַחֲלָתוֹ לַאֲחֵי אָבִיו: יא וְאִם־אֵין
אַחִים לְאָבִיו וּנְתַתֶּם אֶת־נַחֲלָתוֹ
לִשְׁאֵרוֹ הַקָּרֹב אֵלָיו מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ
וְיָרַשׁ אֹתָהּ וְהָיְתָה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל
לְחֻקַּת מִשְׁפָּט כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
אֶת־מֹשֶׁה: פ יב וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־
מֹשֶׁה עֲלֵה אֶל־הַר הָעֲבָרִים הַזֶּה
וּרְאֵה אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי
לבני

ת״א ואם אין אחים שם קס . לשארו שם קס קיא . ממשפחתו שם קס .
וירש שם קס . אמר קמא מס בתרא קי קיא קיג . סנהדרין לד .

וְתִתְּנוּן יָת אַחֲסַנְתֵּהּ
לַאֲחֵי אֲבוּהִי: יא וְאִם
לֵית אַחִין לַאֲבוּהִי
וְתִתְּנוּן יָת אַחֲסַנְתֵּהּ
לְקָרִיבֵהּ דְּקָרִיב לֵהּ
מִזַּרְעִיתֵהּ וְיֵירַת יָתַהּ
וּתְהֵי לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל
לִגְזֵרַת דִּין כְּמָא דִי
פַקִּיד יְיָ יָת מֹשֶׁה:
יב וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה סַק
לְטוּרָא דַעֲבָרָאֵי הָדֵין
וַחֲזִי יָת אַרְעָא דִי
יְהָבִית לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל:
ותחזי

בעל הטורים

שהוא אלא כמו שדרשו חכמינו היו דרשניות היו : (יא) נחלתו לשארו . אותיות נחלת שארו לו ואין שארו אלא אשתו . והיינו מה שאמרו חז״ל גורעין ומוסיפין ודורשין הי׳ גורעין הוי״ו מנחלתו ומוסיפין אותה על הלמ״ד של לשארו ונשאר לו הרי נחלת שארו לו ודורשין נחלת שארו שהיא אשתו לו והיינו מה שאמרו חכמינו ז״ל שהבעל יורש את

רש״י

ליורשו . ד״א ע״ש שהבת מעברת נחלה משבט לשבט שבנה ובעלה יורשין אותה . שלא תסוב נחלה לא נאמרה אלא לאותו ד הדור בלבד וכן והעברתם את נחלתו לבתו . בכולן הוא אומר ונתתם ובבת הוא אומר והעברתם : (יא) לשארו הקרב אליו ממשפחתו. (ספרי ב״ב קט) ואין משפחה קרויה אלא משפחת האב : (יב) עלה אל הר העברים. (במדבר רבה) למה נסמכה לכאן ה כיון שאמר הקב״ה נתן תתן להם אמר אותי צוה המקום להנחיל שמא הותרה הגזירה ואכנס לארץ אמר לו הקב״ה גזרתי במקומה עומדת (ספרי) ד״א כיון שנכנס משה ו לנחלת בני גד ובני ראובן שמח ואמר כמדומה שהותר לי נדרי משל למלך שגזר על בנו שלא יכנס לפתח פלטין שלו נכנס לשער והוא אחריו לחצר והוא אחריו לטרקלין והוא אחריו כיון שבא ליכנס ז לקיטון א״ל בני מכאן ואילך אסור

שפתי חכמים

לכן אינו מניח בן ליורשו : ד ור״ל שלא תקשה והא כתיב בפ׳ ואלה מסעי ולא תסוב נחלה וגו׳ דאין אשה משבט זה רשאי להנשא לאיש משבט אחר ומפרש דלא נצטווה אלא לאותו הדור ולא לדורות הבאים. ולטעם ראשון קשה היה לו לינקד והעברת בהגלגל כיון שהוא ל׳ עברה לכן פי׳ ד״א ולפי׳ ד״א קשה למה כתיב בבנות צלפחד והעברתם דהא לא היו רשאות להנשא כ״א לבני דודיהן ל״פ גם טעם ראשון : ה פי׳ שהוא הר העברים הוא הר נבו וכיון שעלה משה להר נבו שוב לא ירד ומת שם מיד כדכתיב בפ׳ וזאת הברכה ולמה נסמכה וכו׳ : ו דלטעם ראשון קשה למה שמח דלמא הא דכתיב נתן תתן הכל׳ ע״י צוואתך וכמ״ש לקמן בפ׳ מסעי ל״פ ד״א . ולפי׳ ד״א קשה איך נסמך זה לכאן ל״פ גם טעם ראשון וק״ל : ז לקיטון היינו לחדר . ויכא

פירוש ע״ט

לַאֲחֵי אָבִיו זָאלְט אִיר גֶעבְּן זַיין נַחֲלָה צוּא זַיין פָאטֶּרְס בְּרִידֶר : (יא) וְאִם אֵין אַחִים לְאָבִיו אוּנ אַז זַיין פָאטֶר הָאט קֵיין בְּרִידֶר אוֹךְ נִיט זָאלְט אִיר גֶעבְּן זַיין נַחֲלָה לִשְׁאֵרוֹ צוּא זַיין פְרַיינְד הַקָּרוֹב אֵלָיו וָואס עֶר אִיז נָאהֶנְט צוּא אִים בְּלוֹמַר מֶען זָאל גֶעבְּן דִיא יְרוּשָׁה צוּ אַיין נָעהֶנְטֶערְן פְרַיינְד מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ פוּן זַיין מִשְׁפָּחָה וְיָרַשׁ אֹתָהּ אוּנ דֶער קָרוֹב זָאל יַר׳׳נְן דִיא נַחֲלָה וְהָיְתָה אוּנ דִיא דִינִים וָואס דָא אִיז

פירוש ע״ט

גִשְׁטַאנְן זָאל זַיין לְחֻקַּת צוּא אַגְזֶעץ מִשְׁפָּט גֶרֶעכְט כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְיָ אֶת מֹשֶׁה אַזוֹי וְויא גָאט הָט גְשַׁאפְט צוּא מֹשֶׁה : (יב) וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה הָאט גָאט גְזָאגְט צוּ מֹשֶׁה עֲלֵה גֵייא אוֹף אֶל הַר הָעֲבָרִים הַזֶּה אוֹף דֶעם דָאזִיגְן בַּארְג הָעֲבָרִים וּרְאֵה אוּנ זֶעה אֶת הָאָרֶץ דָאס לַאנְד אֲשֶׁר נָתַתִּי לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וָואס אִיךְ הָאבּ גְגֶעבְּן צוּא דִיא קִינְדֶר יִשְׂרָאֵל . רש״י שְׁרַייבְּט דְרוּם שְׁטֵייט דִיא דָאזִיגֶע פַּרְשָׁה תֵּיכֶף נָאךְ דֶער פַּרְשָׁה

פון

לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃ יג וְרָאִיתָה אֹתָהּ
וְנֶאֱסַפְתָּ אֶל־עַמֶּיךָ גַּם־אָתָּה
כַּאֲשֶׁר נֶאֱסַף אַהֲרֹן אָחִיךָ׃
יד כַּאֲשֶׁר מְרִיתֶם פִּי בְּמִדְבַּר־צִן
בִּמְרִיבַת הָעֵדָה לְהַקְדִּישֵׁנִי בַמַּיִם
לְעֵינֵיהֶם הֵם מֵי־מְרִיבַת קָדֵשׁ
מדבר

אונקלוס

יג וְתֶחֱזֵי יָתַהּ וְתִתְכְּנֵשׁ
לְעַמָּךְ אַף אַתְּ כְּמָא
דִי אִתְכְּנִישׁ אַהֲרֹן
אָחוּךְ׃ יד כְּמָא דִי
סְרֶבְתּוּן עַל מֵימְרִי
בְּמַדְבְּרָא דְצִן בְּמַצּוּת
כְּנִשְׁתָּא לְקַדָּשׁוּתִי
בְּמַיָּא לְעֵינֵיהוֹן אִנּוּן מֵי
מַצּוּת רְקַם מַדְבְּרָא
דצן

בעל הטורים

משה: (יג) וראיתה. כתיב בה"א מלמד שהראהו כל הארץ המטמרות והמחילות ואוצרות כסף וזהב שבה: נאסף אהרן

שפתי חכמים

במדרש ת"י ועייל לקיטונא: ח) מדלא כתיב כאשר נאסף אברהם או שאר צדיקים: ט) כלומר וכשם שהוא מת בשביל עון זה כך אתה תמות: י) וא"ת והא בפרשה זו לא כתיב על אשר לא קדשתם. וי"ל דלפי' ד"א שפירש אין אתה טוב ממנו משמע כשם שאהרן מת ועדיין לא הגיע זמנו כך משה ימות אע"פ שלא הגיע זמנו וכיון מצינו שמתו קודם זמנם צריך דהא כתיב גבי מיתת משה על אשר לא קדשתם וכו' והיינו לטעם של דבר אחר דלטעם ראשון קשה והא לא היתה מיתת משה כמיתת אהרן דהא אהרן ראה בחיים שנתנה גדולתו לבנו משא"כ גבי משה לכן פי' ד"א ולפי' של דבר אחר קשה דמשמע מכאשר מת אהרן וגו' דאהרן מת קודם שהגיע זמנו למות וזה אינו מפורש אלא אהרן. לכן צריך גם לטעם ראשון וק"ל: כ) שזנתה תחת בעלה בלא שהתראה: ל) ר"ל פירות שביעית שעדיין לא בשלו כל צרכן דכתיב לאכלה ולא להפסד והותה שאכלה פירות שביעית מבקשת מב"ד שיכריזו עליה משום מה לקתה כדי שלא יאמרו אף היא קלקלה כו': מ) ר"ל עון של מי מריבה לבד היה בהן ולא עון אחר ולפי זה קאי על משה ועל אהרן: נ) ר"ל הם מי מריבה שהמרו במרה הם היו שהמרו כו'. ולפי זה קאי על ישראל. והוצרך לד"א דלפי' ראשון

רש"י

אסור ליכנס: (יג) כאשר נאסף אהרן אחיך. מכאן שנתאוה משה למיתתו של אהרן. ד"א אין אתה טוב ט ממנו (דברים לב) על אשר לא קדשתם הא אם קדשתם י אותי עדיין לא הגיע זמנכם ליפטר: בכ"מ שכתב מיתתם כתב סרחונם לפי שנגזרה גזרה על דור המדבר למות במדבר בעון שלא האמינו לכך בקש משה שיכתב סורחנו שלא יאמרו אף הוא מן הממרים היה (יומא פו) משל לשתי נשים שלוקות בב"ד אחת קלקלה כ ואחת אכלה פגי ל שביעית וכו' אף כאן בכ"מ שהזכיר מיתתן הזכיר סרחונם להודיע שלא היתה בהם אלא זו בלבד: (יד) הם מי מריבת קדש. הם לבדם אין בהם עון מ אחר. ד"א הם שהמרו במרה נ הם היו שהמרו בים סוף הם עצמם שהמרו

פירוש ע"ט

פון דיא בְּנוֹת צְלָפְחָד ווארום אַז הקב"ה
האט גזאגט צוא מֹשֶׁה דוא זָאלְסט געבן צו
דיא בְּנוֹת צְלָפְחָד אַירוּשָׁה אין אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
האט משה גמיינט אַז הקב"ה האט אים
מוחל גוועזן דיא גְזֵירָה וואס ער האט אוף
אים גוזר גוועזן ער זאל שטארבן אין חוץ
לָאָרֶץ אונ האט אים מַתִּיר גוועזן צוא קומן
קיין אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל דרום האט אים הקב"ה
גזאגט איך האב מיין גְזֵירָה ניט מְבַטֵּל
גוועזן אונ דוא מוזט שטארבן אין חוץ לָאָרֶץ
נאר גייא ארוף אוף דעם בארג אונ איך
וועל דיר ווייזן דאס לאנד אונ דוא וועסט
דאס אן קוקן אָבֶר קומן וועסטו אהין ניט:
(יג) וְרָאִיתָה אֹתָהּ אונ דוא וועסט דס לאנד

פירוש ע"ט

אָן זעהן וְנֶאֱסַפְתָּ אֶל עַמֶּיךָ אונ דוא וועסט ווערן
איין גטאן צוא דיין פאלק גַּם אָתָּה דוא אויך
כַּאֲשֶׁר נֶאֱסַף אַהֲרֹן אָחִיךָ אזו וויא אַהֲרֹן דיין ברודר
איז איין גטאן גווארן כלומר דוא וועסט
שטארבן מיט דער מִיתָה וואס דיין ברודר
אַהֲרֹן איז געשטארבן: (יד) כַּאֲשֶׁר מְרִיתֶם פִּי
אזו וויא איר האט ווידר גשפעניגט מיין
ציווי בְּמִדְבַּר צִן אין דער מדבר צין בִּמְרִיבַת
הָעֵדָה אז דיא עדה האט אוף איך גקריגט
אונ האבן גוואלט איר זאלט זייא געבן
וואסר צוא טרינקן לְהַקְדִּישֵׁנִי בַמַּיִם לְעֵינֵיהֶם צוא
מאכן היילגן מיך פאר זייערע אויגן מיט
דעם וואסר כלומר ווען איר וואלט ריידן
צום שטיין אונ ער זאל געבן וואסר וואלט

דְּצִן׃ טו וּמַלִּיל מֹשֶׁה
עִם יְיָ לְמֵימָר׃ טז יְמַנֵּי
יְיָ אֱלָהּ רוּחַיָּא לְכָל
בִּשְׂרָא גְּבַר עַל
כְּנִשְׁתָּא׃ יז דִּי יִפּוֹק
קֳדָמֵיהוֹן וְדִי יֵעוֹל
קדמיהון

מִדְבַּר־צִ֑ן׃ ס טו וַיְדַבֵּ֣ר מֹשֶׁ֔ה אֶל־
יְהוָ֖ה לֵאמֹֽר׃ טז יִפְקֹ֣ד יְהוָ֔ה אֱלֹהֵ֥י
הָרוּחֹ֖ת לְכָל־בָּשָׂ֑ר אִ֖ישׁ עַל־
הָעֵדָֽה׃ יז אֲשֶׁר־יֵצֵ֣א לִפְנֵיהֶ֗ם
ואשר

בעל הטורים

אהיך. בגימ' זהו בנשיקה: (טו) וידבר משה אל ה' לאמר. אין פסוק אחר כזה בתורה ר"ל לא תזכור כמה וידבר בדברת אני: (טז) יפקד ה' אלהי הרוחות לכל בשר איש על העדה אשר יצא לפניהם ואשר יבא לפניהם ואשר יוציאם

רשי

במדבר צן: (טו) וידבר משה אל ה' וגו'. להודיע שבחן של צדיקים שכשנפטרין מן העולם מניחין צרכן ועוסקין בצרכי צבור: לאמר. אמר לו השיבני אם אתה ממנה להם פרנס אם לאו: (טז) יפקד ה'. כיון ששמע משה שא"ל המקום תן נחלת צלפחד לבנותיו (במ"ר) אמר הגיע שעה ששאתבע צרכי שיירשו בני את גדולתי. א"ל הקב"ה לא כך עלתה במחשבה לפני. כדאי הוא יהושע ליטול שכר שמושו שלא מש מתוך האהל. וזהו שאמר שלמה (משלי כז) נוצר תאנה יאכל פריה: אלהי הרוחות. למה נאמר ק אמר לפניו רבש"ע גלוי וידוע לפניך דעתו של כל אחד ואחד ואינן דומין זה לזה מנה עליהם מנהיג שיהא סובל כל אחד ואחד לפי דעתו: (יז) אשר יצא לפניהם. לא כדרך

שפתי חכמים

קשה הא כבר נאמר שלא היה בהם עון אחר. לכן פירש ד"א וקאי על ישראל ולפי' של ד"א קשה מאי בעי הכא בעון ישראל לכך צריך לטעם ראשון: ס ר"ל למה אמר משה ענין זה ולא התפלל שיכנס: ע דאל"כ לאמר נ"ל דבשלמא וידבר ה' לאמר כבר פרשו בו לא ואמור להם דברי כבושים או לא ואמור לכם דברי והשיבני אם מקבלים כמ"ש וישב משה את דברי העם אל ה' אבל כאן שני הטעמים בלתי נכון. נ"פ השיבני וכו' ועיין בפרשת ואתחנן: פ נ"ל דקשה לרש"י ורבותינו ז"ל מאי לאמר אלא אמר לו השיבני וכו' וכי יהיה הדור בלא פרנס אלא שאלתו היה אם צריך למנות פרנס או שיירשו בניו אחריו גדולתו כמו שאמר תן נחלת צלפחד לבנותיו לכך דרשו ולפיכך נמשך גם רש"י ז"ל אחרי דברי רז"ל: צ ר"ל ישב באהל ועסק בתורה: ק ר"ל ולא נאמר

פירוש ע"ט

איך גהיילגט גוואָרן זייא וואָלטן גזאָגט מַה דאָך דער שטיין איז ניט קיין בר שׂכר אונ ניט קיין בר עונש פאָלגט ער פאָרט די ציווי פון גאָט איז שון אָבל שכן מיר געהערן בוודאי צוא פאָלגן אונ דר פאר וואָס איר האָט גשלאָגן דעם שטיין בין איך ניט געהייליגט גוואָרן דרום מוזט איר שטארבן אין דער מדבר הם מי זיי זענן וואסר מריבת קריג קדש כלומר דאָס איז דאָס וואַסר וואָס מען האָט דריבר גקריגט אין דער שטאָט קדש וואָס דיא שטאָט איז אין דער מדבר צין. רשׁ"י שרייבט אזו איז דער פשט הם מי מריבת קדש עס איז אין משה מיט אהרן מיין ניט גוועזן קיין שום זינד נאר דער עון פון מי מריבה: (טו) וידבר משה אל יי לאמר האָט משה גרעט צוא גאָט אזו צו זאָגן: (טז) יפקוד ער זאָל בפעלן יי גאָט אלהי הרוחות דער גאָט וואָס ווייסט אַלע גמיט לכל בשר פון אַלע לייבר איש על העדה אמענטש איבר דער עדה משה רבינו האָט אזו גזאָגט דוא ווייסט דאָך וואול דיא דעה פון איטלכן אונ איין דעה צוא דער אנדרר איז דאָך ניט גלייך מאך איבר זייא אזו איין מנהיג וואָס ער זאָל סובל זיין איטליכן נאָך זיין דעה. רשׁ"י שרייבט וויא משה הָט גהערט אז גאָט האָט אים גזאָגט אז דיא טעכטר פון צלפחד זאָלן ירשנן זייער פאָטרס חלק האָט משה גזאָגט היינט איז גקומן דיא צייט אז איך זאָל אָן מוטן צו השם יתברך אז מיינע זין זאָלן ירשנן מיין גדולה האָט אים גאָט געענפערט ניט אזו איז אוף גגאנגן אוף מיין מחשבה אז דיינע זין זאָל ירשנן דיין גדולה וואָרום יהושע איז וועט אז ער זאָל ירשנן דיין גדולה ווייל ער האָט דיך תמיד באדינט אונ האָט זיך קיין מאָל ניט אפּ גטאָן פון דעם גצעלט אונ דאָס האָט שלמה גזאָגט נוצר תאנה יאכל פריה דאָס איז טייטש דער וואָס היט דעם פייגן בוים דער זאָל דער פון עסן דיא פירות דאָס האָט ער גמיינט יהושע: (יז) אשר יצא לפניהם

וואס

וַאֲשֶׁר יָבֹא לִפְנֵיהֶם וַאֲשֶׁר יוֹצִיאֵם
וַאֲשֶׁר יְבִיאֵם וְלֹא תִהְיֶה עֲדַת
יְהוָה כַּצֹּאן אֲשֶׁר אֵין־לָהֶם רֹעֶה׃
יח וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה קַח־לְךָ
אֶת־יְהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן אִישׁ אֲשֶׁר־רוּחַ

קֳדָמֵיהוֹן וְדִי יַפֵּקִנּוּן
וְדִי יַעֲלִנּוּן וְלָא תְהֵי
כְּנִשְׁתָּא דַיְיָ כְּעָנָא דִי
לֵית לְהֶן רָעֵי׃
יח וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה
דְּבַר לָךְ יָת יְהוֹשֻׁעַ
בַּר נוּן גְּבַר דִי רוּחַ
נְבוּאָה בֵהּ וְתִסְמוֹךְ׃

ת"א קח לך כריתות ה . יומא עג . עקרים מ"ד פ"ט

בו יח

בעל הטורים

ואשר יביאם ולא תהיה עדת ה' כצאן אשר אין להם רועה. באלו השני פסוקים יש עשרים ושמונה תיבות ולכן פרנס יהושע את ישראל כ"ח שנים וזהו הוא שנאמר וזכרת את ה' אלהיך כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל : (יז) ואשר יבא. ב' במסורה הכא ואידך ואשר יבא את רעהו ביער לחטוב עצים. לומר לך כשם שהחוטב ביער בכל פעם צריך לכח

שפתי חכמים

אלהי השמים או אלהי הארץ : ר דלעיל ראשון קשה לר"ל ואשר יוציאם מה זכות צריך לגבי הוצאה במלחמה גבי הובאה צריך זכות שלא יפקד מהם ל"פ ד"א וכו' ולפי' ד"א קשה דואשר יוציאם וכו' לא יהיה דומה לאשר יצא לפניהם דעיקר שאלתו הוא בשביל הש' ואשר יוציאם פירושו הוא בשביל טובת המנהיג היה תפלתו ולפי' וי"ו כעיטוף דואשר יוציאם משמע דכל תפלתו ודבריו היה לטובת ישראל לכן פירש גם טעם ראשון ודוק : ש כבר נסבאר זה כ"פ שאין קיחה נופלת בבני אדם ל"פ וכו' : ת אע"פ שמנהג הכתוב שיאמר מלת לך שלא לצורך כמו עלה לך היערה והדומה להם מ"מ כל היכא דאיכא למדרש דרשינן (הרא"ם) ול"נ דקשה לרש"י כיון שבקשת משה היה שיירשו בניו גדולתו כמו שפירש"י לעיל לא הל"ל לך המורה כאלו שאלת בקשתו במחשבתו היה על יהושע והוא ליתא. ומתרץ שבדוק לך וכו' : א ר"ל שאלת ואמרת גלוי לפניך דעת כל אחד וא' כו' לך אעשה ואברור את יהושע שזה אתה מכיר אשר רוח בו כאשר

רש"י

מלכי האומות שיושבים בבתיהם ומשלחין את חיילותיהם למלחמה אלא כמו שעשיתי אני שנלחמתי בסיחון ועוג שנאמר (במדבר כ"א) אל תירא אותו. וכדרך שעשה יהושע שנאמר (יהושע ה) וילך יהושע אליו ויאמר לו הלנו אתה וגו'. וכן בדוד הוא אומר (ש"א יח) כי הוא יוצא ובא לפניהם. יוצא בראש ונכנס בראש : ואשר יוציאם. בזכיותיו : ואשר יביאם. בזכיותיו. ד"א ואשר יביאם שלא תעשה לו ר כדרך שאתה עושה לי. שאיני מכניסן לארץ : (יח) קח לך. קחנו בדברים. ש אשריך שזכית להנהיג בניו של מקום : לך. את שבדוק לך ת את זה אתה מכיר : אשר רוח בו. כאשר שאלת שיוכל להלוך כנגד א רוחו של כל אחד ואחד :

פירוש ע"ט

וואס דער מענטש זאל אום גיין פאר זייא אין דער מלחמה וַאֲשֶׁר יָבֹא לִפְנֵיהֶם אונ וואס ער זאל קומן פאר זייא אין דער מלחמה כלומר ניט אזו וויא דיא מלכים פון דיא כנענים וואס זייא זיצן אין זייערע הייזר אונ שיקן זייער חיל אין דער מלחמה נאר אזו וויא איך האב גטאן וואס איך האב אליין מלחמה גהאלטן מיט סיחון אונ מיט עוג וַאֲשֶׁר יוֹצִיאֵם אונ וואס ער זאל אום ציהן זייא אין דער מלחמה דורך זיינע זכיות וַאֲשֶׁר יְבִיאֵם אונ דורך זיינע זכיות זאל ער זייא קענן אהין ברענגן אדר אזו אין דער פשט וַאֲשֶׁר יְבִיאֵם אונ ער זאל זייא שון ברענגן קיין ארץ ישראל ניט אזו וויא דוא שיקסט מיר וואס דוא האסט אוף מיר גוזר גוועזן אז איך זאל זייא ניט ברענגן קיין ארץ ישראל וְלֹא תִהְיֶה עֲדַת יְיָ אונ עס זאל ניט זיין דיא עדה פון גאט כצאן אזו ווי די שאף אֲשֶׁר אֵין לָהֶם רוֹעֶה וואס איז צו זייא ניט פאר האנדן קיין פאסטוך : (יח) וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה האט גאט גזאגט צו משה קַח לְךָ אֶת יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן נעם צו דיר יהושע דער זון פון נון. רש"י שרייבט הקדוש ברוך הוא האט צו אים גזאגט נעם אים איין מיט גוטע רייד אונ זאג אים וואל איז צו דיר אז דו ביסט זוכה צו זיין איין מנהיג איבר דיא ישראל וואס זייא זענן די קינדר פון גאט אִישׁ ער איז איין מענטש ווי דוא האסט מיך געבעטן אֲשֶׁר רוּחַ בּוֹ וואס ער ווייסט מיט איטליכן צו גיין נאך זיין גמיט נאך אדר אזו איז דער פשט ער איז

בּוֹ וְסָמַכְתָּ אֶת־יָדְךָ עָלָיו:
יט וְהַעֲמַדְתָּ אֹתוֹ לִפְנֵי אֶלְעָזָר
הַכֹּהֵן וְלִפְנֵי כָּל־הָעֵדָה וְצִוִּיתָה
אֹתוֹ לְעֵינֵיהֶם: כ וְנָתַתָּה מֵהוֹדְךָ
עָלָיו לְמַעַן יִשְׁמְעוּ כָּל־עֲדַת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל: כא וְלִפְנֵי אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן
יַעֲמֹד וְשָׁאַל לוֹ בְּמִשְׁפַּט הָאוּרִים
לפני

אונקלוס

יָת יְדָךְ עֲלוֹהִי:
יט וּתְקִים יָתֵהּ לֳקֳדָם
אֶלְעָזָר כַּהֲנָא וְלֳקֳדָם
כָּל כְּנִשְׁתָּא וּתְפַקֵּד
יָתֵהּ לְעֵינֵיהוֹן:
כ וְתִתֵּן מִזִּיוָךְ עֲלוֹהִי
בְּדִיל דִּי יְקַבְּלוּן מִנֵּהּ
כָּל כְּנִשְׁתָּא דִּבְנֵי
יִשְׂרָאֵל: כא וְלֳקֳדָם
אֶלְעָזָר כַּהֲנָא יְקוּם
וְיִשְׁאַל לֵהּ בְּדִין אוּרַיָּא
קֳדָם יְיָ עַל מֵימְרֵהּ
יהון

ת"א וסמכת קמא לב. ונתת מהודך חגיגה טו בתרא עה. ולפני אלעזר עירובין סג סנהדרין טז. ושאל לו יומא עג. במשפט האורים יבמות עח.

בעל הטורים

לפניהם: (יט) וצויתה. כתיב בה"א לומר לך שלמדו חמשה חומשי תורה: מהודך. בגי' ההוד לומר לך שמסר לו סוד

רש"י

וסמכת את ידך עליו. תן לו מתורגמן ב שידרוש בחייך ג שלא יאמרו עליו לא היה לו להרים ראש בימי משה: (יט) וצויתה אתו. על ישראל דע שטרחנין הם סרבנים הם ע"מ שתקבל עליך: (כ) ונתתה מהודך עליו. זה קירון עור פנים: מהודך. ולא כל הודך. נמצינו למדין פני משה כחמה ד פני יהושע כלבנה: למען ישמעו כל עדת בני ישראל. שיהיו נוהגין בו כבוד ה ויראה כדרך שנוהגין בך: (כא) ולפני אלעזר הכהן יעמד. הרי שאלתך ו שבקשת שאין הכבוד הזה זז (ס"א נוטל) מבית אביך שאף יהושע יהא צריך לאלעזר: ושאל לו. כשיצטרך

שפתי חכמים

שאלה: ב מדכתיב אחריו למען ישמעו כל עדת בני ישראל ומה ישמעו אלא שתתן לו מתורגמן. מלאתי: ג דע"כ הסמיכות של הרב לתלמיד הוא ענין רשות להורות ולדון לאסור ולהתיר וא"כ הכא גבי יהושע אי הסמיכות הוא לאחר מות משה למה נתן לו רשות דלאחר מותו אין צריך רשות אלא בחייו של משה. וא"ל דלמא האי וסמכת וגו' הוא נתינת הכבוד דא"כ היה לו להסמיך שאמר ונתת מהודך עליו למאי וסמכת וגו' אלא ע"כ וסמכת מילתא אחריתא היא והוא נתינת רשות: ד כלומר פניו של משה מאירים יותר משל יהושע וי"מ כמו חמה שנוטלת אורה מהקב"ה ולבנה נוטלת אורה מחמה כך משה נטל קרון עור פניו מהקב"ה ויהושע נטל ממשה: ה פי' למען ישמעו ההוד שנתת לו ויתחייב מזה שינהגו בו כבוד וכו' אבל לא נוכל לפרש דישמעו יקבלו דא"כ יחסר מלת עליו מפני שפירושו היה למען יקבלו דבריו וגזרותיו כל ישראל. הרא"ם: ו ר"ל כיון דלא ענין זה לכאן מה ענין אלעזר אצל יהושע. (נ"א) דא"כ למה לוה זה למשה

פירוש ע"ט

אזו אמענטש וואס די נבואה איז אין אים וְסָמַכְתָּ אֶת יָדְךָ עָלָיו אונ דו זאלסט אן לעגן דיין האנט אויף אים. רש"י שרייבט גאט הט אים געהייסן ער זאל לאזן יהושע דרשנען ביי זיין לעבן כדי די ישראל זאלן ניט זאגן בשעת משה האט גלעבט הט יהושע קיין קאפ ניט גקאנט אויף הייבן אונ היינט איז ער גווארן איבער אונז אראש: (יט) וְהַעֲמַדְתָּ אוֹתוֹ אונ זאלסט אים שטעלן פאר אלעזר הכהן אונ פאר גאר דער עדה וְצִוִּיתָה אוֹתוֹ אונ זאלסט אים געביטן פר זייערע אויגן ער זאל אויף זיך מקבל זיין דיא משא פון די ישראל ווארום זייא זענען טרחנים אונ ווידער שפעניגערס:

(כ) וְנָתַתָּה אונ דו זאלסט געבן מֵהוֹדְךָ פון דיין שיינקייט עָלָיו אויף אים לְמַעַן דרום יִשְׁמְעוּ זיי זאלן אים צו הערן גאר די עדה פון די ישראל אונ זאלן אים פאלגן. רש"י שרייבט דרום שטייט דו זאלסט אים געבן פון דיין שיינקייט אבער ניט דאס גאנצע שיינקייט ווארום דאס פנים פון משה איז גוועזן אזו וויא דיא זון אונ דאס פנים פון יהושע איז גוועזן אזו ווי דיא לבנה: (כא) וְלִפְנֵי אונ צו פאר אלעזר הכהן יַעֲמֹד זאל ער שטיין וְשָׁאַל לוֹ אונ ער זאל אים פרעגן בְּמִשְׁפַּט אין גרעכט פון דיא אורים ותומים כלומר אז יהושע וועט בדארפן גיין אין דער מלחמה זאל ער פרעגן צו

אלעזר

לפני יהוה על פיו יצאו ועל פיו
יבאו הוא וכל בני ישראל אתו
וכל העדה: כב ויעש משה כאשר
צוה יהוה אתו ויקח את יהושע
ויעמדהו לפני אלעזר הכהן ולפני
כל העדה: כג ויסמך את ידיו עליו
ויצוהו כאשר דבר יהוה ביד
משה: פ חמישי כח א וידבר יהוה
אל

ת"א ויסמוך סנהדרין יג קה מנחות צג.

אונקלוס

יהון נפקין ועל מימרה
יהון עלין הוא וכל
בני ישראל עמה וכל
כנשתא: כב ועבד
משה כמא די פקיד
יי יתה ודבר ית
יהושע ואקימה קדם
אלעזר כהנא וקדם
כל כנשתא: כג וסמך
ית ידוהי עלוהי
ופקדה כמא די מליל
יי בידא דמשה:
א ומליל יי עם משה
למימר

בעל הטורים

המלכות ומשה בראשית: (כג) ויצוהו כאשר דבר ה' ביד משה. נוטו שלא לבטל תורה ותמיד מפני המלחמה. ולכך סמך כאן פרשת התמידין: (א) משה לאמר צו את. ס"ס

שפתי חכמים

ה"ל לצוות ליהושע בעלמו: ז מדכתיב לפניו וכל ישראל אתו א"כ וכל העדה ל"ל אלא זו סנהדרין: ח ר"ל הא כתיב ויעש משה כאשר צוה ה' אותו וא"כ ויקח את יהושע ל"ל. ומתרץ לקחו וכו' ר"ל שא"ל יותר ממה שא"ל הקב"ה דהקב"ה לא צוה לאמר לו אלא אשריך שזכית לכך וכו' והוא הודיעו מתן שכר וכו' והטעם כדי שלא יאמר מה לי ולצרה זו שהרי משה והכרן נענשו עליהם ולכך הראהו מתן שכרן: ט כאן ג"כ קשה ל"ל למכתב כדפרישית לעיל: י רל"ל מה

רש"י

לצאת למלחמה: על פיו. של אלעזר: וכל העדה. ז סנהדרין (יומא עג): (כב) ויקח את יהושע. (ספרי) לקחו בדברים ח והודיעו מתן שכר פרנסי ישראל לעולם הבא: (כג) ויסמך את ידיו. בעין יפה יותר ט ויותר ממה שנצטווה. שהקב"ה אמר לו וסמכת את ידך והוא עשה בשתי ידיו ועשאו ככלי מלא וגדוש ומלאו חכמתו בעין יפה: כאשר דבר ה'.

פירוש ע"ט

אלעזר הכהן אונ ער זאל אים זאגן דורך די אורים ותומים על פיו דורך דעם צווי פון זיין מול כלומר פון אלעזר יצאו זאלן זייא ארוס גיין אין דער מלחמה ועל פיו אונ דורך זיין צווי יבואו זאלן זייא קומן הוא ער כלומר יהושע וכל בני ישראל אונ אלע דיא קינדער ישראל וכל העדה אונ גאר די עדה דם מיינט מען די סנהדרין. רש"י שרייבט ווייל משה האט געבעטן אז דער כבוד זאל ניט אוועק גנומן ווערן פון זיין משפחה דרום האט אים גאט גזאגט אז אלע זאכן וואס יהושע וועט בדארפן וועט ער מוזן פרעגן צו אלעזר: (כב) ויעש משה אונ משה האט גטאן כאשר צוה יי אותו אזוי וויא גאט האט אים גשאפט ויקח את יהושע אונ ער האט גנומן צו יהושע. רש"י שרייבט ער האט אים איין גנומן מיט רייד אונ האט אים מודיע גוועזן דעם גוטן שכר וואס דיא מנהיגים פון דיא ישראל וועלן האבן לעולם הבא ויעמידהו אונ ער הט אים גשטעלט פר אלעזר הכהן אונ פר גאר דער עדה: (כג) ויסמוך את ידיו עליו אונ משה האט אן גלעהנט זיינע ביידע הענט אויף יהושע. רש"י שרייבט ער הט אים מער גטאן איידר גאט האט אים גהייסן וואר[ו]ם גאט הט אים גזאגט ער זאל אויף אים אן לעהנן איין האנט אונ ער האט אויף אים אן גלעהנט ביידע הענט אונ האט אים גמאכט פול מיט חכמה אזוי ווי מען שיט אן אכלי פול ויצוהו אונ ער הט אים גבאטן כאשר דבר יי ביד משה אזוי ווי גאט הט גרעט דורך משה: (א) וידבר

לְמֵימַר: ב פַּקֵּיד יָת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתֵימַר לְהוֹן יָת קֻרְבָּנִי לְחֵם סִדּוּר לְקֻרְבָּנַי לְאִתְקַבָּלָא בְּרַעֲוָא תִּטְּרוּן לְקָרָבָא קֳדָמַי בְּזִמְנֵיהּ: ג וְתֵימַר לְהוֹן דֵּין קֻרְבָּנָא דִּי תְקָרְבוּן קֳדָם יְיָ אִמְּרִין בְּנֵי שְׁנָא שַׁלְמִין תְּרֵין לְיוֹמָא
עלתא

אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: ב צַו אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אֶת־קָרְבָּנִי לַחְמִי לְאִשַּׁי רֵיחַ נִיחֹחִי תִּשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב לִי בְּמוֹעֲדוֹ: ג וְאָמַרְתָּ לָהֶם זֶה הָאִשֶּׁה אֲשֶׁר תַּקְרִיבוּ לַיהוָה כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה תְמִימִם
שנים

ת״א לו את בני פעמים כו כז מגילה כא כה מנחות נב ס׳ כוזר פ׳ ויגא ; תשמרו פסחים לו מנחות מט פס ערכין יג תמורה ט : במועדו פסחים סו :

בעל הטורים

(ב) זה הודה] . העולה חביבה מכולם . ועסקו בה׳ חומשי תורה לומר שהעוסק בתורה כאילו הקריב קרבן : תורה הפסח . ג׳ תגין על ה״א אחרונה של הפסח לומר לך ה׳ מיני ומעלה אני עליכם כאילו הקרבתם ה׳ מיני קרבנות : קרבנות נתתי לכם [חטאת . עולה . אשם . שלמים . (ג) תמימם שנים ליום . ר״ת תש״ל לומר לך שהשכון תש״ל

רש״י

סף לענין ההוד נתן מהודו עליו : (ב) צו את בני ישראל . מה אמור למעלה י יפקוד ה׳ . אמר לו הקב״ה עד שאתה מצוני על בני ב צוה את בני עלי. משל לבת מלך שהיתה נפטרת מן העולם והיתה מפקדת למעלה על בניה וכו׳ כדאיתא בספרי : קרבני . (ספרי) זה ל הדם : לחמי . אלו אימורין וכן הוא אומר (ויקרא ג) והקטירם הכהן המזבחה מ לחם אשה : לאשי . הנתנין לאשי מזבחי : תשמרו . (ספרי) שיהיו כהנים ולוים וישראלים עומדין על גביו מכאן למדו נ ותקנו מעמדות (תענית כז) : במועדו . בכל יום ס הוא מועד התמידים : (ג) ואמרת להם . אזהרה ע לב״ד : שנים ליום . כפשוטו פ ועיקר בא

שפתי חכמים

ענין פ׳ התמיד לפ׳ שלמעלה שנאמר יפקוד ה׳ אלהי הרוחות : ב כדכתיב יפקוד ה׳ וגו׳ צוה את בני עלי שישמעו אלי : ל כמו שנאמר ויקריבו בני אהרן את הדם אליו : מ ר״ל והקטירם היינו אימורים שמקטירין אותן וכתיב ביה לחם ש״מ דאימורין נקרא לחם : נ ר״ל דכתיב תשמרו משמע דכל זמן הקרבתו בשחר ובין הערבים יעמדו כל ישראל על גביו וזה א״א דכל אחד צריך לעסוק בעסקו כדי להחיות את עצמו עמדו ותקנו וחלקו כל ישראל לכ״ד חלקים וכן לוים וכהנים כ״א לכ״ד חלקים וחלק אחד מאותן כ״ד משמרות כהנים וכן הלק לוים וישראלים תקנו שמעמד אחד יעמדו על קרבן תמיד שבוע אחד ובשבוע שניה מעמד אחר וכה יהיו שלוחי כל ישראל ושלוחו של אדם כמותו וכן חוזר חלילה לעולם נמצא שלא הגיע מעמד אחד כי אם שני פעמים בשנה : ם שהרי פעמים בכל יום הוא נקרב ול״ל במועדו אלא שלא יהא מונע אף בטומאה והא דלא פירש רש״י הכא במועדו אף בטומאה כמו שפירש גבי קרבן פסח י״ל דהתם אינו בא אלא פעם אחת בשנה נופל בו מלת במועדו אף בטומאה אבל הכא דהתמיד נקרב פעמים בכל יום אינו נופל בו במועדו אלא ע״ד שפירש רש״י ז״ל . רא״ם : ע פי׳ אזהרה לב״ד שיזהירו לישראל על התמידין דאל״כ ואמרת שנים למה לי : פ פירוש שנים בכל יום אחד בבקר

פירוש ע״ט

יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר אונ גָאט הָט גְרֶעט צוּ מֹשֶׁה אַזוֹ צוּ זָאגְן : (ב) צַו אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל גִבִּיט דִיא קִינְדֶר יִשְׂרָאֵל . רש״י שְׁרַייבְּט גָאט הָאט אַזוֹ גְזָאגְט צוּ מֹשֶׁה דוּ בַּפֶעלְסְט מִיר אוֹיף מַיינֶע קִינְדֶר בַּאפֶעל לִיבֶּר מַיינֶע קִינְדֶר אוֹיף מִיר זַייא זָאלְן מִיךְ רֶעכְט דִינְן אונ זָאלְן מַיינֶע קָרְבָּנוֹת רֶעכְט מַקְרִיב זַיין וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם אונ דוּ זָאלְסְט צוּ זַייא זָאגְן אֶת קָרְבָּנִי מַיין קָרְבַּן אִיז דָאס בְּלוּט וָואס מֶען שְׁפְּרֶענְגְט אוֹיף דֶעם מִזְבֵּחַ לַחְמִי מַיין שְׁפַּייז דָאס אִיז דָם פְלֵייש וָואס מֶען אִיז מַקְרִיב אוֹיף דֶעם מִזְבֵּחַ לְאִשַּׁי וָואס עֶס וֶוערְט גְגֶעבְּן אוֹיף דֶעם פַייֶער וָוס אִיז אוֹיף דֶעם מִזְבֵּחַ רֵיחַ נִיחוֹחִי צוּ אַגְשְׁמַאקְן רֵיחַ תִּשְׁמְרוּ זָאלְט אִיר הִיטְן לְהַקְרִיב לִי אִיר זָאלְט צוּ מִיר מַקְרִיב זַיין בְּמוֹעֲדוֹ אִין זַיין צַייט : (ג) וְאָמַרְתָּ לָהֶם אונ זָאלְסְט זָאגְן צוּ זייא זֶה הָאִשֶּׁה דָאס אִיז דָם פַייעֶר אָפֶּר אֲשֶׁר תַּקְרִיבוּ לַיְיָ וָואס אִיר זָאלְט מַקְרִיב זַיין צוּ גָאט כְּבָשִׂים שָׁאף בְּנֵי שָׁנָה וָואס זֶענְן אַלְט צוּ יָאר תְּמִימִים גַאנְצֶע אָן מוּמִים שְׁנַיִם לַיּוֹם צְוַויי אוֹיף אַיין טָאג
עולה

שְׁנַיִם לַיּוֹם עֹלָה תָמִיד׃ ד אֶת־
הַכֶּבֶשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בַבֹּקֶר וְאֵת
הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַּעֲשֶׂה בֵּין
הָעַרְבָּיִם׃ ה וַעֲשִׂירִית הָאֵיפָה
סֹלֶת לְמִנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן כָּתִית
רְבִיעִת הַהִין׃ ו עֹלַת תָּמִיד
הָעֲשֻׂיָה בְּהַר סִינַי לְרֵיחַ נִיחֹחַ
אִשֶּׁה לַיהוָה׃ ז וְנִסְכּוֹ רְבִיעִת הַהִין

לכבש

אונקלוס

עֲלָתָא תְדִירָא׃ ד יָת
אִמְּרָא חַד תַּעְבֵּד
בְּצַפְרָא וְיָת אִמְּרָא
תִנְיָנָא תַּעְבֵּד בֵּין
שִׁמְשַׁיָא׃ ה וַחֲד מִן
עַשְׂרָא בִּתְלַת סְאִין
סֻלְתָּא לְמִנְחָתָא דְּפִילָא
בִּמְשַׁח כְּתִישָׁא רַבְעוּת
הִינָא׃ ו עֲלָתָא תְדִירָא
דְּאִתְעֲבִידָא בְּטוּרָא
דְסִינַי לְאִתְקַבָּלָא
בְרַעֲוָא קֻרְבָּנָא קֳדָם
יְיָ׃ ז וְנִסְכֵּהּ רַבְעוּת
הִינָא לְאִמְּרָא חַד

בקודשא

ת״א שנים ליום יומא סב : את הכבש פסחים נח יומא סב זבחים יב מנחות סה ; ואת הכבש מנחות נ : עלת תמיד חגיגה ו : ונסכו יומא לד ;

בעל הטורים

המדין קרבין לשנה : ליום עלה תמיד . קרי ביה עולה (בסגול) לומר לך שמוסיף אותו במקום שהיום עולה . כל עולת שכתוב במועדות כולם חסרים חוץ מעולת העצרת שהוא מלא רמז שבשמחה בסיון ניתנה תורה . בכל המועדים נאמר חג חוץ משבועות כי פעמים נדחה אם הוא בשבת (לבית שמאי) יום טבוח למחר אבל בפסח וסכות יחול בתוכו של

שפתי חכמים

ואחד נפרד : צ דאל״כ שנים ליום ל״ל הרי כבר נאמר את הכבש הא׳ תעשה בבוקר מת״ל שנים ליום אלא כנגד היום שפירושו כנגד השמש : ק כלומר אצל הטבעת שהיה במזרח כדי שיהיה כנגד השמש כדי שלא יאמרו לשמש הם עובדין : והטבעות שהזכיר כאן הם הטבעות שקבע יוחנן כ״ג במקום השחיטה בעזרה והיו קבועים בקרקע שאוסרין בהן רגלי הבהמה וידיה בעת השחיטה וכו׳ : ר כלומר הוא הכולת שהיא עשירית האיפה הבאה עם הקרבן לאפוקי מהמנחת המנחות האמורות בויקרא שהן באות בפני עצמן : ש ר״ל כיון שכתוב העשויה בהר סיני משמע שכבר נעשו בהר סיני וכיון שכבר נעשו למה צריכין לעשות כאן . ומתרץ כאותן וכו׳ כלו׳ דמגיה הפסוק והוי כאלו כתיב כהעשויה בכ״ף הדמיון:

רשי

ללמד שיהיו נשחטין כנגד היום צ תמיד של שחר במערב ושל בין הערבים במזרחן של ק טבעות (יומא סב) : (ד) את הכבש אחד . אע״פ שכבר נאמרו בפ׳ ואתה תצוה (שמות כט) וזה אשר תעשה וגו׳ היא היתה אזהרה לימי המלואים וכאן צוה לדורות: (ה) סלת למנחה . מנחת ר נסכים : (ו) העשיה בהר סיני . כאותן ש שנעשו בימי המלואים . ד״א העשויה בהר סיני הקיש עולת תמיד לעולת הר סיני אותה שנקרבה לפני מתן תורה שכתוב בה (שמות כד) ויעלו עולות מלמד שטעונה כלי : (ז) ונסכו .

פירוש ע״ם

עוֹלָה תָּמִיד זָאלְט אִיר מַקְרִיב זַיין פַר אַיין עוֹלָה כְּלוֹמַר אַלֶע טָאג זָאלְט אִיר מַקְרִיב זַיין צְוַויי שָׁאף פַר אַיין עוֹלָה׃ (ד) אֶת הַכֶּבֶשׂ אֶחָד אַיין שָׁאף פוּן דִיא צְוַוייא תַּעֲשֶׂה בַבֹּקֶר זָאלְט אִיר מַקְרִיב זַיין אִין דֶר פְרִיא וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי אוּנ דֶעם אַנְדֶרְן כֶּבֶשׂ תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעַרְבָּיִם זָאלְט אִיר מַקְרִיב זַיין צְווִישְׁן דִיא אָבִינְטְן׃ (ה) וַעֲשִׂירִית הָאֵיפָה אוּנ אַצֶעהְנְטִיל פוּן אַמָאס וָואס וֶוערְט אָן גְרוּפְן אֵיפָה סוֹלֶת זֶעמְל מֶעל לְמִנְחָה זָאלְט אִיר בְּרֶענְגֶן פַר אַקָרְבַּן מִנְחָה בְּלוּלָה דָס זֶעמְל מֶעל זָאל זַיין אוּם גְמִישְׁט בְּשֶׁמֶן מִיט אֵייל כָּתִית פוּן צוּ שְׁטוֹסִינֶע אֵייל בִּירְטְן רְבִיעִית הַהִין דָאס אֵייל זָאל זַיין אַפֶערְט חֵלֶק פוּן אַיין עֶמֶער׃ (ו) עוֹלַת תָּמִיד גְלַייךְ צוּ דֶר עוֹלַת תָּמִיד הָעֲשׂוּיָה בְּהַר סִינַי וָואס אִיז גְמַאכְט גְוָוארְן דָאס הֵייסְט וָואס מֶען הָאט מַקְרִיב גְוֶוען בְּשַׁעַת דִיא יִשְׂרָאֵל זֶענֶן גְוֶוען בַּייא דֶעם בַּארְג סִינַי לְרֵיחַ נִיחֹחַ צוּ אַנְגְשְׁמַאקְן רֵיחַ לַייָ צוּ גָאט׃ (ז) וְנִסְכּוֹ אוּנ זַיין גִיסוּנְג רְבִיעִית הַהִין אַיין פֶערְט חֵלֶק פוּן אַיין עֶמֶר לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד צוּ אַיין

שאף

לכבש האחד בקדש הסך נסך שכר ליהוה: ח ואת הכבש השני תעשה בין הערבים כמנחת הבקר וכנסכו תעשה אשה ריח ניחח ליהוה: פ ט וביום השבת שני־כבשים בני־שנה תמימם ושני עשרנים סלת מנחה בלולה בשמן ונסכו: י עלת שבת בשבתו על־עלת התמיד ונסכה:

ובראשי

בקודשא יתנסך נסוך חמר עתיק קדם יי: ח וית אמרא תנינא תעבד בין שמשיא כמנחת צפרא וכנסכה תעבד קרבן דמתקבל ברעוא קדם יי: ט וביומא דשבתא תרין אמרין בני שנא שלמין ותרין עשרונין סלתא דמנחתא דפילא במשח ונסכה: י עלת שבתא דתתעבד בשבתא על עלתא תדירא ונסכה:

ובירשי

ת"א לכבש האחד שם. בקדש הסך. סוכה מט תענית ג מגילה יא. כמנחת הבקר יומא לד. וביום השבת מגילה כא. עולת שבת בשבת כד קיד קלב פסחים נט ס סג.

בעל הטורים

מוסף שכל שבועות שבלומין שלו סימו בחג. בכולם נאמר להשלם חוץ מעצרת בשביל שניתנה בו תורה שמכפרת על

רש"י

ת יין: בקדש הסך. (ספרי) על המזבח א יתנסכו: נסך שכר. (ב"ב לז) יין המשכר פרט ליין מגתו: (ח) ריח ניחח. נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני: (י) עלת שבת בשבתו. ולא עולת שבת בשבת אחרת ב הרי שלא הקריב בשבת זו שומע אני יקריב שתים לשבת הבאה ת"ל בשבתו מגיד שאם עבר יומו בטל קרבנו: על עלת התמיד. (ספרי) אלו מוספין לבד אותן שני כבשים של עולת התמיד ומגיד

שפתי חכמים

ת פי' ולא שאר משקין שכן כתיב בפ' נסכים יין לנסך רביעית ההין: א הע"ג דכתיב כאן בקודש ולא פירש באיזה ר"ל על המזבח שהוא קודש כדאיתא בסוכה דף נו: ב וא"ת גבי יו"ט למה לא כתב גם כן באין מביאין עולה י"ט בי"ט אחר. וי"ל דזה לא צריך ללמוד דפשיטא דאסור כיון די"ט זה שם בפ"ע וזה שם בפ"ע אבל שבת לשבת הכל ענין אחד

פירוש ע"ט

שאף בקודש אין הייליקייט כלומר אוף דעם מזבח הסך זאלט איר גיסן נסך אגיסונג שכר אלטן וויין ליי צו גאט כלומר צו איטליכן כבש זאלט איר אוף דעם מזבח גיסן אלטן וויין איין פערט הלק פון איין עמיר: (ח) ואת הכבש השני אונ דעם אנדרן כבש תעשה בין הערבים זאלט איר מקריב זיין צווישן די אבינטן כמנחת הבקר אזו וויא די מנחה פון דר פרי וכנסכו אונ אזו וויא זיין גיסונג תעשה זאלט איר מאכן אשה אפייער אפר ריח ניחוח ליי אגישמאקר ריח צו גאט. רש"י שרייבט ניט חס ושלום גאט בדארף האבן דעם גשמאקן ריח נאר גאט זאגט עס איז פר מיר איין נחת רוח וואס איך האב גזאגט מען זאל מקריב זיין קרבנות אונ מען האט גטאן מיין ווילן: (ט) וביום השבת אונ אין דעם טאג פון שבת זאלט איר מקריב זיין שני כבשים צוויי שאף בני שנה וואס זענן אלט צו יארן תמימים זייא זאלן זיין גאנץ אן אמום ושני עשרונים סולת אונ צוויי צעהנטיל זעמיל מעל זאלט איר ברענגן פר אמנחה בלולה בשמן אום גמישט מיט אייל ונסכו אונ זיין גיסונג: (י) עולת שבת בשבתו די עולה פון שבת זאלט איר מקריב זיין אין זיין שבת אבר ניט אין דם אנדרן שבת כלומר

פ יא וּבְרָאשֵׁי חָדְשֵׁיכֶם תַּקְרִיבוּ
עֹלָה לַיהוָה פָּרִים בְּנֵי־בָקָר שְׁנַיִם
וְאַיִל אֶחָד כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה
שִׁבְעָה תְּמִימִם׃ יב וּשְׁלֹשָׁה
עֶשְׂרֹנִים סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה
בַשֶּׁמֶן לַפָּר הָאֶחָד וּשְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים
סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לָאַיִל
הָאֶחָד׃ יג וְעִשָּׂרֹן עִשָּׂרוֹן סֹלֶת
מִנְחָה בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לַכֶּבֶשׂ
הָאֶחָד עֹלָה רֵיחַ נִיחֹחַ אִשֶּׁה
לַיהוָה׃ יד וְנִסְכֵּיהֶם חֲצִי הַהִין
יִהְיֶה לַפָּר וּשְׁלִישִׁת הַהִין לָאַיִל
וּרְבִיעִת הַהִין לַכֶּבֶשׂ יָיִן זֹאת עֹלַת
חֹדֶשׁ בְּחָדְשׁוֹ לְחָדְשֵׁי הַשָּׁנָה׃
טו וּשְׂעִיר עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת
ליהוה

יא וּבְרֵישֵׁי יַרְחֵיכוֹן תְּקָרְבוּן עֲלָתָא קֳדָם יְיָ תּוֹרִין בְּנֵי תוֹרֵי תְּרֵין וְדִכַר חַד אִמְּרִין בְּנֵי שְׁנָא שִׁבְעָא שַׁלְמִין׃ יב וּתְלָתָא עֶשְׂרוֹנִין סֻלְתָּא מִנְחָתָא דְּפִילָא בִמְשַׁח לְתוֹרָא חַד וּתְרֵין עֶשְׂרוֹנִין סֻלְתָּא מִנְחָתָא דְּפִילָא בִמְשַׁח לְדִכְרָא חָד׃ יג וְעִשְׂרוֹנָא עִשְׂרוֹנָא סֻלְתָּא מִנְחָתָא דְּפִילָא בִמְשַׁח לְאִמְּרָא חַד עֲלָתָא לְאִתְקַבָּלָא בְרַעֲוָא קֻרְבָּנָא קֳדָם יְיָ׃ יד וְנִסְכֵּיהוֹן פַּלְגוּת הִינָא יְהֵי לְתוֹרָא וְתַלְתּוּת הִינָא לְדִכְרָא וְרַבְעוּת הִינָא לְאִמְּרָא חַמְרָא דָּא עֲלַת רֵישׁ יַרְחָא בְּאִתְחַדָּתוּתֵהּ כֵּן לְכָל רֵישֵׁי יַרְחֵי שַׁתָּא׃ טו וּצְפִיר בַּר עִזֵּי חָד לְחַטָּאתָא קֳדָם יְיָ עַל
עלתא

ת"א ובראשי חדשיכם מגילה כא נא עקידה שער מ. ועשרון עשרון. מנחות נא. ונסכיהם שם פט לכבש שם פז. זאת עולת יומא סה ר"ה ז מגילה כט. ושעיר יומא טו שבועות ט חולין ס בכורות יז.

רש"י

שאין קרבין אלא בין שני ג התמידין וכן בכל המוספין נאמר על עולת התמיד לתלמוד זה: (יב) ושלשה עשרנים. כמשפט נסכי פר שהן הן קצובין בפרשת ד נסכים: (יד) זאת עלת חדש בחדשו. שאם עבר יומו בטל קרבנו ושוב אין לו תשלומין: (טו) ושעיר עזים וגו'. כל שעירי המוספין באין ה לכפר על טומאת מקדש וקדשיו ו הכל כמו שמפורש

שפתי חכמים

הוא ה"א דברי קמ"ל דאסור: ג מדכתיב על עולת התמיד משמע אחר עולת התמיד. ומדלא כתיב על עולות התמידים משמע בין שני תמידים. ובזה יתורץ מה שכתב הרא"ם. אבל ממה שאמר לבד אותן שני כבשים של עולת התמיד שפי' שלא על כמו הוא לא ידעתי איך יתחייב מזה מגיד שאין קרבין אלא בין שני התמידין: ד ר"ל בפ' שלח לך: ה ר"ל למה מביאין בר"ח שעיר עזים לחטאת על איזה חטא: ו ר"ל אם נכנס כהן בטומאה למקדש וקדשיו ר"ל אם הקריב קרבנות

פירוש ע"ט

אַז מֶען הָאט אַיין שַׁבָּת פַר פֶעלְט אוּנ מֶען הָאט דֶעם קָרְבָּן עוֹלָה נִיט מַקְרִיב גְוֶועֶן הֶעלְפְט נִיט אַז מֶען זָאל דֶעם אַנְדֶרְן שַׁבָּת מַקְרִיב זַיין צְווייא קָרְבָּן עוֹלוֹת עַל עוֹלַת הַתָּמִיד

פירוש ע"ט

וְנִסְכָּהּ דֶער קָרְבָּן עוֹלָה פוּן שַׁבָּת מִיט אִירֶע נְסָכִים אִיז הוּץ פוּן דֶער עוֹלָה וָואס מֶען פְלֶעגְט אַלֶע טָאג מַקְרִיב זַיין מִיט אִירֶע נְסָכִים׃
ובחודש

עֲלָתָא תְדִירָא יִתְעֲבֵד וְנִסְכַּהּ׃ טו וּבְיַרְחָא קַדְמָאָה בְּאַרְבְּעַת עַשְׂרָא יוֹמָא לְיַרְחָא פִּסְחָא קֳדָם יְיָ׃ יז וּבְחַמְשַׁת עַשְׂרָא יוֹמָא לְיַרְחָא הָדֵין חַגָּא שִׁבְעָא יוֹמִין פַּטִּיר יִתְאֲכֵל׃ יח בְּיוֹמָא קַדְמָאָה מְעָרַע קַדִּישׁ כָּל עֲבִידַת פָּלְחָנָא לָא תַעְבְּדוּן׃ יט וּתְקָרְבוּן קֻרְבָּנָא עֲלָתָא קֳדָם יְיָ תּוֹרִין בְּנֵי תוֹרֵי תְּרֵין וּדְכַר חָד וְשִׁבְעָא אִמְּרִין בְּנֵי שְׁנָא שַׁלְמִין יְהוֹן לְכוֹן׃ כ וּמִנְחַתְהוֹן סֻלְתָּא

לַיהוָה עַל־עֹלַת הַתָּמִיד יֵעָשֶׂה וְנִסְכּוֹ׃ ס ששי טז וּבַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ פֶּסַח לַיהוָה׃ יז וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַזֶּה חָג שִׁבְעַת יָמִים מַצּוֹת יֵאָכֵל׃ יח בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן מִקְרָא־קֹדֶשׁ כָּל־מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ׃ יט וְהִקְרַבְתֶּם אִשֶּׁה עֹלָה לַיהוָה פָּרִים בְּנֵי־בָקָר שְׁנַיִם וְאַיִל אֶחָד וְשִׁבְעָה כְבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה תְּמִימִם יִהְיוּ לָכֶם׃ כ וּמִנְחָתָם סֹלֶת

בלולה

רשי

בשם׳ שבועות (דף ט) ונשתנה שעיר ר״ח שנאמר בו לה׳ ללמדך שמכפר על שאין בו ידיעה ז לא בתחילה ולא בסוף שאין מכיר בחטא אלא הקב״ה בלבד ושאר השעירין ח למדין ממנו (חולין ס) ומדרשו באגדה ט אמר הקב״ה הביאו כפרה עלי על שמעטתי את הירח: על עלת התמיד יעשה. כל הקרבן י הזה: ונסכו. אין ונסכו מוסב על השעיר כ שאין נסכים לחטאת: (יח) כל מלאכת עבדה. אפי׳ מלאכה הצריכה לכם. כגון דבר האבד המותרת בחולו של מועד אסורה בי״ט: (יט) פרים. כנגד אברהם שנאמר (בראשית יח) ואל הבקר רץ אברהם: אילים. כנגד אילו של יצחק: כבשים. כנגד יעקב (בראשית ל) והכשבים הפריד יעקב. ביסודו של

שפתי חכמים

בטומאה: ז כגון גר שנתגייר ותינוק שנשבה לבין העו״א: ח פי׳ כל שעירי המוספין דרגלים ילפינן משעיר דר״ח מדכתיב ושעיר בוי״ו מוסיף על מוסף דר״ח מה שעיר דר״ח מכפר על טומאת מקדש וקדשיו אף שאר שעירים וכהאתן שאין בהם וי״ו ילפינן כיון דגלי קרא בחד ילפינן אינך מהם דילפינן סתום מן המפורש: ט אע״פ בראשון נמי מדרש אלא פירושו הכי ומדרשו לפי אגדה כלומר שהם דברים אגדיים וראשון מדרשו ע״פ הבריותות בל א״כ שהם הלכות ודינים: י (ג״א) פירוש דלא קאי על השעיר בלבד דלמה יכתוב זה בשעיר ולא אצל הפרים והאילים והכבשים ועוד שהרי ונסכו לא קאי על השעיר כלל שאין נסכים לחטאת אלא על הקרבן: כ פי׳ רק מוסב על עולת התמיד הסמוך לו כהלו אמר

פירוש ע״ט

(טז) וּבַחוֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן אונ אִין דֶם עֶרשְׁטְן חוֹדֶשׁ דָס אִיז דֶער חוֹדֶשׁ נִיסָן בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחוֹדֶשׁ אִין דֶעם פֶערְצֶטְן טָאג אִין חוֹדֶשׁ פֶּסַח לַיְיָ זָאלְט אִיר מַקְרִיב זַיין אַקָרְבָּן פֶּסַח צוּ גָאט׃ (יז) וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחוֹדֶשׁ אונ אִין דֶם פוּפְצֶעטְן טָאג אִין דֶעם דָאזִיגְן חוֹדֶשׁ חָג זָאלְט אִיר מַאכְן יוֹם טוֹב שִׁבְעַת יָמִים מַצּוֹת יֵאָכֵל זִיבְּן טָאג זָאל וֶוערְן גֶגֶעסְן מַצּוֹת׃ (יח) בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן אִין דֶעם עֶרשְׁטְן טָאג פוּן דִי זִיבְּן טָאג מִקְרָא קוֹדֶשׁ זָאל אַן גְרוּפְן וֶוערְן הֵיילִיג כָּל מְלֶאכֶת עֲבוֹדָה קֵיין שׁוּם מְלָאכָה זָאלְט אִיר נִיט טָאן. רש״י שְׁרַייבְּט דְרוּם שְׁטֵייט מְלֶאכֶת עֲבוֹדָה צוּ וַוייזְן אֲפִילוּ אַזוֹ אַיין מְלָאכָה וָואס אִיז אַיין דָבָר הָאָבוּד וָואס מֶען מֶעג אוּם חוֹל הַמּוֹעֵד יוֹא טָאן אָבֶּר אוּם יוֹם טוֹב טָאר מֶען דָאס נִיט טָאן׃ (יט) וְהִקְרַבְתֶּם אִשֶּׁה עוֹלָה לַיְיָ אוּנ אִיר זָאלְט מַקְרִיב זַיין אַפַייעֶר אָפֶּר פוּן אַיין עוֹלָה צוּ גָאט פָּרִים בְּנֵי בָקָר שְׁנַיִם וכו׳׃ (כ) וּמִנְחָתָם וכו׳׃

בְּלוּלָה בַשָּׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים
לַפָּר וּשְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים לָאַיִל תַּעֲשׂוּ׃
כא עִשָּׂרוֹן עִשָּׂרוֹן תַּעֲשֶׂה לַכֶּבֶשׂ
הָאֶחָד לְשִׁבְעַת הַכְּבָשִׂים׃
כב וּשְׂעִיר חַטָּאת אֶחָד לְכַפֵּר
עֲלֵיכֶם׃ כג מִלְּבַד עֹלַת הַבֹּקֶר
אֲשֶׁר לְעֹלַת הַתָּמִיד תַּעֲשׂוּ אֶת־
אֵלֶּה׃ כד כָּאֵלֶּה תַּעֲשׂוּ לַיּוֹם
שִׁבְעַת יָמִים לֶחֶם אִשֵּׁה רֵיחַ־נִיחֹחַ
לַיהוָה עַל־עוֹלַת הַתָּמִיד יֵעָשֶׂה
וְנִסְכּוֹ׃ כה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִקְרָא־
קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל־מְלֶאכֶת
עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ׃ ס כו וּבְיוֹם
הַבִּכּוּרִים בְּהַקְרִיבְכֶם מִנְחָה
חֲדָשָׁה לַיהוָה בְּשָׁבֻעֹתֵיכֶם מִקְרָא־
קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל־מְלֶאכֶת
עבדה

סֻלְתָּא דְּפִילָא בִמְשַׁח תְּלָתָא עֶשְׂרוֹנִין לְתוֹרָא וּתְרֵין עֶשְׂרוֹנִין לְדִכְרָא תַּעְבְּדוּן׃ כא עֶשְׂרוֹנָא עֶשְׂרוֹנָא תַּעְבֵּד לְאִמְּרָא חַד כֵּן לְשַׁבְעָא אִמְּרִין׃ כב וּצְפִירָא דְחַטָּאתָא חַד לְכַפָּרָא עֲלֵיכוֹן׃ כג בַּר מֵעֲלַת צַפְרָא דְּהִיא עֲלַת תְּדִירָא תַּעְבְּדוּן יָת אִלֵּין׃ כד כְּאִלֵּין תַּעְבְּדוּן לְיוֹמָא שַׁבְעָא יוֹמִין לְחֵם קֻרְבַּן דְּמִתְקַבַּל בְּרַעֲוָא קֳדָם יְיָ עַל עֲלָתָא תְדִירָא יִתְעֲבֵד וְנִסְכֵּהּ׃ כה וּבְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה מְעָרַע קַדִּישׁ יְהֵי לְכוֹן כָּל עֲבִידַת פָּלְחָנָא לָא תַעְבְּדוּן׃ כו וּבְיוֹמָא דְבִכּוּרַיָּא בְּקָרוֹבֵיכוֹן מִנְחֲתָא חֲדַתָּא קֳדָם יְיָ בַּעֲצֶרְתֵיכוֹן מְעָרַע קַדִּישׁ יְהֵי לְכוֹן כָּל
עבידת

ת״א וצפיר שבועות טז. מלבד עולת יומא ע קפא קיא הוריות יג. זבחים כח. בהקריבכם מנחות ע מד.

רש״י

רבי משה הדרשן לאותי זאת: (כד) כאלה תעשו ליום. שלא יהיו פוחתין והולכין כפרי החג: (כו) וביום הבכורים. חג השבועות קרוי בכורי קציר חטים ע״ש שתי הלחם שהם ראשונים ל׳ למנחה

שפתי חכמים

על עולת התמיד ונסכו יעשה כל הקרבן הזה: ל׳ אע״פ שהעומר מתיר כל מיני חדש של חטין ושל שעורין ושאר מיני דגן ה״מ לאכילה אבל למנחה לאישים אין דאתי לשויא מן החדש אלא אחר מנחת שתי הלחם שהיא באה מן החטין של שנה

פירוש ע״ט

(כד) כָּאֵלֶּה אַזוֹ וִוי דִי דָאזִיגֶע כְּלוֹמַר אַזֶעלְכֶע קָרְבָּנוֹת וִויא אִיךְ הַיּוֹם אַייךְ מַקְרִיב זַיין דָם עֶרְשְׁטֶן טָאג פוּן פֶּסַח תַּעֲשׂוּ לַיּוֹם שִׁבְעַת יָמִים זָאלְט אִיר אַזֶעלְכֶע קָרְבָּנוֹת מַקְרִיב זַיין אִיטְלִיכֶן טָאג פוּן דִיא זִיבֶּן טָאג פֶּסַח לֶחֶם אִשֵּׁה וכו׳: (כה) (כו) וּבְיוֹם הַבִּכּוּרִים אוּנ אִין דָעם טָאג פוּן

פירוש ע״ט

דֶר צַייטִיגוּנְג דָאס מֵיינְט מֶען שָׁבוּעוֹת אוּנ פַר וָואס וֶוערְט דֶר יוֹם טוֹב אָן גֶרוּפֶן בִּכּוּרִים דָם אִיז לָשׁוֹן צַייטִיג וַוייל מֶען הָט דֶענְסְטְמָאל גֶבְּרַאכְט דִי שְׁתֵּי הַלֶּחֶם וָואס זַיי זֶענֶן גֶוֶועזֶן דִיא עֶרְשְׁטֶע מִנְחָה פוּן דֶעם נַאיֶיעם וַוייץ וָואס אִיז עֶרְשְׁט צַייטִיג גֶוָוארְן בְּהַקְרִיבְכֶם מִנְחָה

חדשה

עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ׃ כז וְהִקְרַבְתֶּם
עוֹלָה לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה פָּרִים בְּנֵי־
בָקָר שְׁנַיִם אַיִל אֶחָד שִׁבְעָה
כְבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה׃ כח וּמִנְחָתָם סֹלֶת
בְּלוּלָה בַשָּׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים
לַפָּר הָאֶחָד שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים לָאַיִל
הָאֶחָד׃ כט עִשָּׂרוֹן עִשָּׂרוֹן לַכֶּבֶשׂ
הָאֶחָד לְשִׁבְעַת הַכְּבָשִׂים׃ ל שְׂעִיר
עִזִּים אֶחָד לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם׃ לא מִלְּבַד
עֹלַת הַתָּמִיד וּמִנְחָתוֹ תַּעֲשׂוּ
תְּמִימִם יִהְיוּ־לָכֶם וְנִסְכֵּיהֶם׃ פ
כט א וּבַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאֶחָד
לַחֹדֶשׁ מִקְרָא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם
כָּל־מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ יוֹם
תְּרוּעָה יִהְיֶה לָכֶם׃ ב וַעֲשִׂיתֶם עֹלָה
לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה פַּר בֶּן־בָּקָר
אחד

עֲבִידַת פָּלְחָנָא לָא
תַעְבְּדוּן׃ כז וּתְקָרְבוּן
עֲלָתָא לְאִתְקַבָּלָא
בְרַעֲוָא קֳדָם יְיָ תּוֹרִין
בְּנֵי תוֹרֵי תְּרֵין וּדְכַר
חַד שַׁבְעָא אִמְּרִין בְּנֵי
שְׁנָא׃ כח וּמִנְחַתְהוֹן
סֻלְתָּא דְּפִילָא בִמְשַׁח
תְּלָתָא עֶשְׂרוֹנִין לְתוֹרָא
חַד תְּרֵין עֶשְׂרוֹנִין
לְדִכְרָא חָד׃
כט עִשְׂרוֹנָא עִשְׂרוֹנָא
לְאִמְּרָא חָד לְשַׁבְעָא
אִמְּרִין׃ ל צְפִיר בַּר
עִזִּין חַד לְכַפָּרָא
עֲלֵיכוֹן׃ לא בַּר מֵעֲלַת
תְּדִירָא וּמִנְחָתֵהּ
תַּעְבְּדוּן שַׁלְמִין יְהוֹן
לְכוֹן וְנִסְכֵּיהוֹן׃
א וּבְיַרְחָא שְׁבִיעָאָה
בְּחַד לְיַרְחָא מְעָרַע
קַדִּישׁ יְהֵי לְכוֹן כָּל
עֲבִידַת פָּלְחָנָא לָא
תַעְבְּדוּן יוֹם יַבָּבָא יְהֵי
לְכוֹן׃ ב וְתַעַבְדוּן
עֲלָתָא לְאִתְקַבָּלָא
בְרַעֲוָא קֳדָם יְיָ תּוֹר
בר

ת״א עשרון עשרון שם מז. ובחדש ר״ה לב. כל מלאכת עבדה קלא. יום תרועה שם ר״ה כט לב לג מגילה כ ערכין ג.

בעל הטורים

(ב) בראש השנה כתיב ועשיתם עולה לריח ניחח לה׳ כו׳ לומר עשו תשובה ואני מעלה עליכם כאילו הקרבתם כל

רשי

חטים הבאה מן החדש: (לא) תמימים יהיו לכם ונסכיהם. אף הנסכים יהיו מן תמימים.

שפתי חכמים

זו: מה פירוש דהל״ל למעלה ושעיר עזים אחד לכפר עליכם התמימים יהיו לכם וסמיך ליה אלא ונסכיהם ל״ל שגם נסכיהם

פירוש עם

חֲדָשָׁה לַיְיָ אַז אִיר וֶועט מַקְרִיב זַיין דִי נַאיְיֶע מִנְחָה צוּ גָאט פוּן דֶם נַאיְיֶעם ווַייץ צוּ גָאט בְּשָׁבוּעוֹתֵיכֶם אִין אַייעֶר שָׁבוּעוֹת מִקְרָא קוֹדֶשׁ וכו׳ :
(א) וּבַחוֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי אוּנ אִין דֶעם זִיבְּטְן חוֹדֶשׁ

פירוש עם

דָאס הֵייסְט תִּשְׁרֵי בְּאֶחָד לַחוֹדֶשׁ אִין אֵיין טָאג אִין חוֹדֶשׁ דָאס אִיז רֹאשׁ הַשָּׁנָה מִקְרָא קוֹדֶשׁ וכו׳ יוֹם תְּרוּעָה אַיין טָאג פוּן שַׁאלוּנְג יִהְיֶה לָכֶם זָאל דֶער טָאג צוּ אַייךְ זַיין כְּלוֹמַר אִיר זָאלְט אִין
דעם

אֶחָד אַיִל אֶחָד כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה
שִׁבְעָה תְּמִימִם׃ ג וּמִנְחָתָם סֹלֶת
בְּלוּלָה בַשָּׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים
לַפָּר שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים לָאָיִל׃ ד וְעִשָּׂרוֹן
אֶחָד לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד לְשִׁבְעַת
הַכְּבָשִׂים׃ ה וּשְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד
חַטָּאת לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם׃ ו מִלְּבַד
עֹלַת הַחֹדֶשׁ וּמִנְחָתָהּ וְעֹלַת
הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכֵּיהֶם
כְּמִשְׁפָּטָם לְרֵיחַ נִיחֹחַ אִשֶּׁה
לַיהוָה׃ ס ז וּבֶעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ
הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה מִקְרָא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה
לָכֶם וְעִנִּיתֶם אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם כָּל־
מְלָאכָה לֹא תַעֲשׂוּ׃ ח וְהִקְרַבְתֶּם
עֹלָה לַיהוָה רֵיחַ נִיחֹחַ פַּר בֶּן־בָּקָר
אֶחָד אַיִל אֶחָד כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה
שִׁבְעָה תְּמִימִם יִהְיוּ לָכֶם׃
ט וּמִנְחָתָם סֹלֶת בְּלוּלָה בַשָּׁמֶן
שלשה

בַּר תּוֹרֵי חַד דְּכַר חַד
אִמְּרִין בְּנֵי שְׁנָא
שַׁבְעָא שַׁלְמִין׃
ג וּמִנְחַתְהוֹן סֻלְתָּא
דְּפִילָא בִמְשַׁח תְּלָתָא
עִשְׂרוֹנִין לְתוֹרָא תְּרֵין
עִשְׂרוֹנִין לְדִכְרָא׃
ד וְעִשְׂרוֹנָא חָד
לְאִמְּרָא חָד לְשַׁבְעָא
אִמְּרִין׃ ה וּצְפִיר בַּר
עִזֵּי חַד חַטָּאתָא
לְכַפָּרָא עֲלֵיכוֹן׃ ו בַּר
מֵעֲלַת יַרְחָא וּמִנְחָתַהּ
וַעֲלַת תְּדִירָא וּמִנְחָתַהּ
וְנִסְכֵּיהוֹן כִּדְחָזֵי לְהוֹן
לְאִתְקַבָּלָא בְרַעֲוָא
קֻרְבָּנָא קֳדָם יְיָ׃
ז וּבְעַשְׂרָא לְיַרְחָא
שְׁבִיעָאָה הָדֵין מְעָרַע
קַדִּישׁ יְהֵי לְכוֹן וּתְעַנּוֹן
יָת נַפְשָׁתֵיכוֹן כָּל
עֲבִידְתָּא לָא תַעְבְּדוּן׃
ח וּתְקָרְבוּן עֲלָתָא
קֳדָם יְיָ לְאִתְקַבָּלָא
בְרַעֲוָא תּוֹר בַּר תּוֹרֵי
חַד דְּכַר חָד אִמְּרִין
בְּנֵי שְׁנָא שַׁבְעָא שַׁלְמִין
יְהוֹן לְכוֹן׃ ט וּמִנְחַתְהוֹן
סֻלְתָּא דְּפִילָא בִּמְשַׁח
תלתא

ת״א ועשרון מנחות פז ובעשור יומא פא כותב ס. כל מלאכה שבת קיד. תמימים יהיו מנחות פז.

רש״י

למדו רבותינו (מנחות פז) מכאן שהיין בהפלה קמחין פסול לנסכים : (ו) מלבד עלת החדש. מוספי

פירוש ע״ט | פירוש ע״ט

דָם טָאג בְּלָאזְן שׁוֹפָר : (ז) וּבֶעָשׂוֹר לַחוֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי קוֹדֶשׁ וכו׳ וְעִנִּיתֶם אֶת נַפְשׁוֹתֵיכֶם אוּנ אִיר זָאלְט
פַּייִנִיגְן אַייעֶרֶע לַייבֶּר דָעם צֶעהֶנְטְן טָאג פוּן דֶעם כָּל מְלָאכָה לֹא תַעֲשׂוּ קֵיין זֶעה אוּנ אִין דֶעם
דָאוִינְן זִיבֶּטְן חוֹדֶשׁ דָאס אִיז יוֹם כִּפּוּר מִקְרָא שׁוּם מְלָאכָה זָאלְט אִיר נִיט טָאן : (ח) וְהִקְרַבְתֶּם
וכו׳

שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים לַפָּר שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים
לָאַיִל הָאֶחָד׃ י עִשָּׂרוֹן עִשָּׂרוֹן
לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד לְשִׁבְעַת הַכְּבָשִׂים׃
יא שְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד חַטָּאת מִלְּבַד
חַטַּאת הַכִּפֻּרִים וְעֹלַת הַתָּמִיד
וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכֵּיהֶם׃ ס שביעי
יב וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ
הַשְּׁבִיעִי מִקְרָא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם
כָּל־מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ
וְחַגֹּתֶם חַג לַיהוָה שִׁבְעַת יָמִים׃
יג וְהִקְרַבְתֶּם עֹלָה אִשֵּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ
לַיהוָה פָּרִים בְּנֵי־בָקָר שְׁלֹשָׁה
עָשָׂר אֵילִם שְׁנָיִם כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה

ת"א שעיר עזים יומא ס שבועות י. ארבעה

תְּלָתָא עֶשְׂרוֹנִין לְתוֹרָא
תְּרֵין עֶשְׂרוֹנִין לְדִכְרָא
חַד׃ י עֶשְׂרוֹנָא
עֶשְׂרוֹנָא לְאִמְּרָא חַד
לְשַׁבְעָא אִמְּרִין׃
יא צְפִיר בַּר עִזִּין חַד
חַטָּאתָא בַּר מֵחַטָּאתָא
דְכִפּוּרַיָּא וַעֲלַת תְּדִירָא
וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכֵּיהוֹן׃
יב וּבְחַמְשַׁת עַשְׂרָא
יוֹמָא לְיַרְחָא שְׁבִיעָאָה
מְעָרַע קַדִּישׁ יְהֵי לְכוֹן
כָּל עֲבִידַת פָּלְחָנָא לָא
תַעְבְּדוּן וּתְחַגּוּן חַגָּא
קֳדָם יְיָ שַׁבְעָא יוֹמִין׃
יג וּתְקָרְבוּן עֲלָתָא
קֻרְבַּן דְּמִתְקַבַּל בְּרַעֲוָא
קֳדָם יְיָ תּוֹרִין בְּנֵי
תוֹרֵי תְּלָת עֲשַׂר דִּכְרִין
תְּרֵין אִמְּרִין בְּנֵי שְׁנָא
אַרְבְּעָא עֲשַׂר שַׁלְמִין
יהון

בעל הטורים

הקרבנות. והפסיקתא דורש כאילו נעשה בריה חדשה: (יא) ביוה"כ כתיב שעיר עזים אחד וחטאת ולא כתיב לכפר לפי שיוה"כ מכפר:

רש"י

ר"ח שהוא ביום ר"ה: (יא) מלבד חטאת הכפרים. שעיר הנעשה בפנים האמור באחרי מות שגם הוא חטאת: ועלת התמיד. ומלבד עולת התמיד תעשו נ עולות הללו: ונסכיהם. מוסב על המוספין הכתובים ועל תעשו ס והוא לשון ציווי ע מלבד עולת התמיד ומנחתה תעשו את אלה ונסכיהם. וכן כל נסכיהם האמורים בכל המועדות. חוץ משל קרבנות החג שכל ונסכה ונסכיהם ונסכיה שבהם מוסבים על התמיד ואינן ל' ציווי. שהרי נסכיהם של מוספין מפרש וכאן ונסכיהם קאי עליו:

שפתי חכמים

יהיו תמימים: נ ר"ל דעולת התמיד לא קאי אשעיר עזים לחטאת אלא אוהקרבתם עולה דלמעלה וה"ק קרא שעיר עזים אחד לחטאת מלבד חטאת הכפורים ועולה של י"כ מלבד עולת התמיד ומנחתה והוא כאלו כתיב ב' פעמים מלבד דוי"ו של ועולת קאי אמלבד חטאת הכפורים: ס דא"ל דקאי על ועולת התמיד דא"כ הל"ל ונסכה לשון יחיד כדכתיב ומנחתה וגם א"ל דקאי אשעיר עזים אחד לחטאת שאין נסכים אלא לחטאת עכ"ל דקאי אעולת המוספין וזהו שנקט מוסב על המוספים הכתובים ועל תעשו ואע"פ שאין כתיב תעשו בקרא מ"מ כיון שפירש"י לפני זה ועולת התמיד פי' ומלבד עולת התמיד תעשו עולות הללו ור"ל דהוי כאלו כתיב בהדיא בקרא: ע ר"ל עכשיו מלוה על הנסכים של עולות המוספין דהא לפני זה לא כתיב שום נסכים

פירוש ע"ם

ווערט: (יב) וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ און אין דעם פופצעהן טאג אין דעם חודש דס מיינט מען סוכות מִקְרָא קוֹדֶשׁ וכו' כָּל מְלֶאכֶת עֲבוֹדָה וכו' וְחַגּוֹתֶם

פירוש ע"ם

און איר זאלט פייער טאגן חַג לַיְיָ א פייער טאג צו גאט שִׁבְעַת יָמִים זיבן טעג כלומר איר זאלט מאכן זיבן טעג יום טוב דאס מיינט

אַרְבָּעָה עָשָׂר תְּמִימִם יִהְיוּ׃
יד וּמִנְחָתָם סֹלֶת בְּלוּלָה בַשָּׁמֶן
שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים לַפָּר הָאֶחָד
לִשְׁלֹשָׁה עָשָׂר פָּרִים שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים
לָאַיִל הָאֶחָד לִשְׁנֵי הָאֵילִם׃
טו וְעִשָּׂרוֹן נקוד על ו עִשָּׂרוֹן לַכֶּבֶשׂ
הָאֶחָד לְאַרְבָּעָה עָשָׂר כְּבָשִׂים׃
טז וּשְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד חַטָּאת מִלְּבַד
עֹלַת הַתָּמִיד מִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ׃ ס
יז וּבַיּוֹם הַשֵּׁנִי פָּרִים בְּנֵי־בָקָר שְׁנֵים
עָשָׂר אֵילִם שְׁנָיִם כְּבָשִׂים בְּנֵי־
שָׁנָה אַרְבָּעָה עָשָׂר תְּמִימִם׃
יח וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם לַפָּרִים
לָאֵילִם וְלַכְּבָשִׂים בְּמִסְפָּרָם
כַּמִּשְׁפָּט׃ יט וּשְׂעִיר־עִזִּים אֶחָד
חַטָּאת מִלְּבַד עֹלַת הַתָּמִיד
וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכֵּיהֶם׃ ס כ וּבַיּוֹם
הַשְּׁלִישִׁי פָּרִים עַשְׁתֵּי־עָשָׂר אֵילִם
שְׁנָיִם כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבָּעָה
עשר

יְהוֹן׃ יד וּמִנְחַתְהוֹן
סֻלְתָּא דְּפִילָא בִמְשַׁח
תְּלָתָא עֶשְׂרוֹנִין לְתוֹרָא
חַד לִתְלָתָא עֲסַר
תּוֹרִין תְּרֵין עֶשְׂרוֹנִין
לְדִכְרָא חַד לִתְרֵין
דִּכְרִין׃ טו וְעֶשְׂרוֹנָא
עֶשְׂרוֹנָא לְאִמְּרָא חַד
לְאַרְבְּעַת עֲסַר אִמְּרִין׃
טז וּצְפִיר בַּר עִזִּין
חַד חַטָּאתָא בַּר
מֵעֲלַת תְּדִירָא מִנְחָתַהּ
וְנִסְכַּהּ׃ יז וּבְיוֹמָא
תִנְיָנָא תּוֹרִין בְּנֵי תוֹרֵי
תְּרֵי עֲסַר דִּכְרִין תְּרֵין
אִמְּרִין בְּנֵי שְׁנָא
אַרְבְּעָא עֲסַר שַׁלְמִין׃
יח וּמִנְחַתְהוֹן וְנִסְכֵּיהוֹן
לְתוֹרֵי לְדִכְרֵי וּלְאִמְּרֵי
בְּמִנְיָנֵיהוֹן כִּדְחָזֵי׃
יט וּצְפִיר בַּר עִזִּין חַד
חַטָּאתָא בַּר מֵעֲלַת
תְּדִירָא וּמִנְחָתַהּ
וְנִסְכֵּיהוֹן׃ כ וּבְיוֹמָא
תְלִיתָאָה תּוֹרִין חַד
עֲסַר דִּכְרִין תְּרֵין
אִמְּרִין בְּנֵי שְׁנָא
אַרְבְּעָא עֲסַר שַׁלְמִין׃
ומנחתהון

ת"א וביום סוכה מז . ומנחתם מנחות ב זבחים ח פד מנחות מד נב תמורה יד . ונסכיהם שבת קג מנחות ב .

רש"י

פסוקין לעולם בכל יום ויום: (יח) ומנחתם ונסכיהם לפרים. (סוכה נה) פרי החג ע' הם. כנגד ע' אומות שמתמעטים והולכים סימן כליה להם ובימי המקדש היו מגינין עליהם מן היסורין: לכבשים. כנגד ישראל שנקראו (ירמיה נ) שה פזורה והם קבועים ומנינם תשעים ושמונה לכלות מהם תשעים ושמונה קללות שבמשנה תורה. בשני נאמר ונסכיהם על שני תמידי היום ולא שנה הלשון אלא לדרוש כמו שאמרו רז"ל בשני ונסכיהם בששי ונסכיה בשביעי כמשפטם מ"ם יו"ד מ"ם הרי כאן

מים

עַשָׂר תְּמִימִם׃ כא וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם
לַפָּרִים לָאֵילִם וְלַכְּבָשִׂים
בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט׃ כב וּשְׂעִיר
חַטָּאת אֶחָד מִלְּבַד עֹלַת הַתָּמִיד
וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ׃ ס כג וּבַיּוֹם
הָרְבִיעִי פָּרִים עֲשָׂרָה אֵילִם שְׁנָיִם
כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבָּעָה עָשָׂר
תְּמִימִם׃ כד מִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם
לַפָּרִים לָאֵילִם וְלַכְּבָשִׂים
בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט׃ כה וּשְׂעִיר־
עִזִּים אֶחָד חַטָּאת מִלְּבַד עֹלַת
הַתָּמִיד מִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ׃ ס כו וּבַיּוֹם
הַחֲמִישִׁי פָּרִים תִּשְׁעָה אֵילִם שְׁנָיִם
כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבָּעָה עָשָׂר
תְּמִימִם׃ כז וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם
לַפָּרִים לָאֵילִם וְלַכְּבָשִׂים
בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט׃ כח וּשְׂעִיר
חַטָּאת אֶחָד מִלְּבַד עֹלַת הַתָּמִיד
וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ׃ ס כט וּבַיּוֹם הַשִּׁשִּׁי
פָּרִים שְׁמֹנָה אֵילִם שְׁנָיִם כְּבָשִׂים
בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבָּעָה עָשָׂר תְּמִימִם׃
ל וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם לַפָּרִים לָאֵילִם

כא וּמִנְחַתְהוֹן וְנִסְכֵּיהוֹן
לְתוֹרֵי לְדִכְרֵי וּלְאִמְּרֵי
בְּמִנְיָנְהוֹן כִּדְחָזֵי׃
כב וּצְפִירָא דְחַטָּאתָא
חַד בַּר מֵעֲלַת תְּדִירָא
וּמִנְחָתַהּ וְנִסְכַּהּ׃
כג וּבְיוֹמָא רְבִיעָאָה
תּוֹרִין עַסְרָא דִּכְרִין
תְּרֵין אִמְּרִין בְּנֵי שְׁנָא
אַרְבְּעָא עֲסַר שַׁלְמִין׃
כד מִנְחַתְהוֹן וְנִסְכֵּיהוֹן
לְתוֹרֵי לְדִכְרֵי וּלְאִמְּרֵי
בְּמִנְיָנְהוֹן כִּדְחָזֵי׃
כה וּצְפִיר בַּר עִזִּין חַד
חַטָּאתָא בַּר מֵעֲלַת
תְּדִירָא מִנְחָתַהּ וְנִסְכַּהּ׃
כו וּבְיוֹמָא חֲמִישָׁאָה
תּוֹרִין תְּשַׁע דִּכְרִין
תְּרֵין אִמְּרִין בְּנֵי שְׁנָא
אַרְבְּעָא עֲסַר שַׁלְמִין׃
כז וּמִנְחַתְהוֹן וְנִסְכֵּיהוֹן
לְתוֹרֵי לְדִכְרֵי וּלְאִמְּרֵי
בְּמִנְיָנְהוֹן כִּדְחָזֵי׃
כח וּצְפִירָא דְחַטָּאתָא
חַד בַּר מֵעֲלַת תְּדִירָא
וּמִנְחָתַהּ וְנִסְכַּהּ׃
כט וּבְיוֹמָא שְׁתִיתָאָה
תּוֹרִין תְּמַנְיָא דִּכְרִין
תְּרֵין אִמְּרִין בְּנֵי שְׁנָא
אַרְבְּעָא עֲסַר שַׁלְמִין׃
ל וּמִנְחַתְהוֹן וְנִסְכֵּיהוֹן
לְתוֹרֵי לְדִכְרֵי וּלְאִמְּרֵי
בְּמִנְיָנְהוֹן כִּדְחָזֵי׃

וְלַכְּבָשִׂים בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט׃
לא וּשְׂעִיר חַטָּאת אֶחָד מִלְּבַד עֹלַת הַתָּמִיד מִנְחָתָהּ וּנְסָכֶיהָ׃ ס
לב וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי פָּרִים שִׁבְעָה אֵילִם שְׁנָיִם כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבָּעָה עָשָׂר תְּמִימִם׃
לג וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּהֶם לַפָּרִים לָאֵילִם וְלַכְּבָשִׂים בְּמִסְפָּרָם כְּמִשְׁפָּטָם׃
לד וּשְׂעִיר חַטָּאת אֶחָד מִלְּבַד עֹלַת הַתָּמִיד מִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ׃ ס מפטיר
לה בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצֶרֶת תִּהְיֶה לָכֶם כָּל־מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ׃
לו וְהִקְרַבְתֶּם עֹלָה אִשֵּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ

לא וּצְפִירָא דְחַטָּאתָא חַד בַּר מֵעֲלַת תְּדִירָא מִנְחָתַהּ וְנִסְכַּהּ׃ לב וּבְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה תּוֹרִין שַׁבְעָא דִכְרִין תְּרֵין אִמְּרִין בְּנֵי שְׁנָא אַרְבְּעָא עֲשַׂר שַׁלְמִין׃ לג וּמִנְחַתְהוֹן וְנִסְכֵּיהוֹן לְתוֹרֵי לְדִכְרֵי וְלְאִמְּרֵי בְּמִנְיָנֵיהוֹן כִּדְחָזֵי לְהוֹן׃ לד וּצְפִירָא דְחַטָּאתָא חַד בַּר מֵעֲלַת תְּדִירָא מִנְחָתַהּ וְנִסְכַּהּ׃ לה בְּיוֹמָא תְּמִינָאָה כְּנִישׁוּ יְהֵי לְכוֹן כָּל עֲבִידַת פָּלְחָנָא לָא תַעְבְּדוּן׃ לו וּתְקָרְבוּן עֲלָתָא קֻרְבַּן דְּמִתְקַבַּל בְּרַעֲוָא קֳדָם יְיָ תּוֹר חַד

נ"א כמשפטם שבת קג. סוכה מו תענית ג מנחות פד . בעש סוכה מו . ביום השמיני ס' סוכה פ' ברכאים . עצרת פסחים סח ביצה טו חגיגה ח .

שפתי חכמים

בעולם הזה: פ והא דכתיב בתריה כל מלאכת עבודה לא תעשו הוא הוספת ביאור שהכתוב עצמו מפרש לענין מה תהיו עצורים : צ דלטעם ראשון רחוק הוא שהכתוב עצמו יפרש מהו העצרה בהוא עשיית מלאכה ל"פ ד"א ולפי ד"א קשה כיון דקאי על ישראל מהו דכתיב עצרת תהיה לכם לא הו"ל אלא עצורים תהיו . לכן פי' טעם ראשון : ק אע"פ שגם בראשון הוא מדרש . מפני שבראשון מדרשו ע"פ הברייתות

רשי

מים רמז לנסוך המים מן התורה בחג : (לה) עצרת תהיה לכם . עצורים בעשיית פ מלאכה . (ספרי) ד"א עצרת עצרו צ מלאכה . מלמד שטעון לינה . ומדרשו בהגדה לפי שכל ימות הרגל ק הקריבו כנגד ע' אומות וכשבאין ללכת אמר להם המקום בבקשה מכם עשו לי סעודה קטנה

משלי ישראל

וְהִקְרַבְתֶּם עוֹלָה וגו׳) נָאם וָאגְם אַז דֶעם אַכְטֶן טָאג פוּן סוכות זָאל מֶען מַקְרִיב זַיין אַקָרְבָּן עוֹלָה צוּא בָּאם (פַּר אֶחָד) אֵיין אָקְס דֶעם עֶרְשְׁטֶן טָאג סוכות הָאט גָאם גֶהֵייסֶן מֶען זָאל מַקְרִיב זַיין דְרַייצֶין אָקְסֶין אוּנ דֶם אַנְדֶרֶן טָאג נָאר צְוֶועלְף אָקְסֶין אַזוֹ אִיז אַלֶע טָאג הָאט מֶען וֶוינְצִיגֶר אֵיין אָקְס מַקְרִיב גֶוֶועֶן בִּיז עֶס אִיז אוּם גֶקוּמֶן אַז דֶעם זִיבֶּן טָאג הָאט מֶען מַקְרִיב גֶוֶועֶן זִיבֶּן אָקְסֶין אוּנ אַלֶע טֶעג סוכות צוּא זַאמֶען זִיבְּצִיג אָקְסֶין דִיא גְמָרָא זָאגְט אִין דֶר (מסכת סוכה) אַז דִיא זִיבְּצִיג אָקְסֶין וָואס מֶען הָאט מַקְרִיב גֶוֶועֶן דִיא זִיבֶּן טֶעג אִיז גֶוֶועֶן אַקֶעגֶן דִיא זִיבְּצִיג אוּמוֹת וָואס גֶפִינֶען זִיךְ אוֹיף דֶר וֶועלְט עֶס זָאל אוֹיף זֵייא מְכַפֵּר זַיין עֶס זָאל גֵיין רֶעגֶן אוּן דֶם אַכְטֶן טָאג פוּן סוכות הָאט מֶען נָאר מַקְרִיב גֶוֶועֶן אֵיין אָקְס אִיז גֶוֶועֶן אַקֶעגֶן דֶר אֵיינְצִיגֶר אוּמָה דִיא יִדֶן אוּן דִיא גְמָרָא זָאגְט אוֹיף דֶעם אַמָשָׁל אַמֶלֶךְ הָאט גְזָאגְט צוּ

פירוש ע"ט

מֶען דִי זִיבֶּן טָאג פוּן סוּכּוֹת : (לה) בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי אִין דֶעם אַכְטֶן טָאג עֲצֶרֶת תִּהְיֶה לָכֶם אַיין אוֹיף הַאלְטוּנְג זָאל זַיין צוּ אַייךְ פוּן אַיין מְלָאכָה כְּלוֹמַר אִיר זָאלְט אִין דֶעם טָאג קַיין מְלָאכָה נִיט טָאן כָּל מְלֶאכֶת עֲבוֹדָה וכו׳ : (לו) וְהִקְרַבְתֶּם וכו׳ :

נִיחֹחַ לַיהוָה פַּר אֶחָד אַיִל אֶחָד
כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה שִׁבְעָה תְּמִימִם׃
לז מִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם לַפָּר לָאַיִל
וְלַכְּבָשִׂים בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט׃
לח וּשְׂעִיר חַטָּאת אֶחָד מִלְּבַד
עֹלַת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ׃
לט אֵלֶּה תַּעֲשׂוּ לַיהוָה בְּמוֹעֲדֵיכֶם
לְבַד מִנִּדְרֵיכֶם וְנִדְבֹתֵיכֶם
לְעֹלֹתֵיכֶם וּלְמִנְחֹתֵיכֶם וּלְנִסְכֵּיכֶם
וּלְשַׁלְמֵיכֶם

חַד דְּכַר חַד אִמְּרִין
בְּנֵי שְׁנָא שַׁבְעָא
שַׁלְמִין׃ לז מִנְחַתְהוֹן
וְנִסְכֵּיהוֹן לְתוֹרָא
לְדִכְרָא וּלְאִמְּרֵי
בְּמִנְיָנֵיהוֹן כִּדְחָזֵי׃
לח וּצְפִירָא דְּחַטָּאתָא
חַד בַּר מֵעֲלַת תְּדִירָא
וּמִנְחָתַהּ וְנִסְכַּהּ׃
לט אִלֵּין תַּעַבְדוּן קֳדָם
יְיָ בְּמוֹעֲדֵיכוֹן בַּר
מִנִּדְרֵיכוֹן וְנִדְבַתְכוֹן
לַעֲלָוָתְכוֹן וּלְמִנְחָתְכוֹן
וּלְנִסְכֵּיכוֹן וּלְנִכְסַת
קוּדְשֵׁיכוֹן

ת״א פר אחד כוכה מו . כמשפט שם : אלה תעשו שבתים פג ר״ה ד שבועות י מגחות עב ממורה יד . לעלתיכם מנחות קד . ולנסכיכם תמורה יד .

רש״י

כדי שאהנה מכם : (לו) פר אחד איל אחד . אלו כנגד ישראל ר התעכבו לי מעט עוד . ולפון הבה הוא זה כבנים הנפטרים מאביהם והוא אומר להם קשה עלי פרידתכם עכבו עוד יום אחד . משל למלך שעשה סעודה וכו׳ כדאיתא במס׳ סוכה (כ״ה) ובמדרש רבי תנחומא למדה תורה דרך ארץ ש שמי שיש לו אכסנאי יום ראשון יאכילנו פטומות למחר מאכילו דגים למחר בשר בהמה למחר מאכילו קטניות למחר מאכילו ירק פוחת והולך כפרי החג: (לט) אלה תעשו לה׳ במועדיכם. דבר הקצוב ת לחובה: לבד מנדריכם. אם באתם לידור קרבנות ברגל מצוה היא בידכם או נדרים או נדבות שנדרתם כל השנה הקריבום ברגל שמא יקשה לו להזור ולעלות לירושלים ולהקריב נדריו ונמצא עובר בבל תאחר :

שפתי חכמים

שגם״כ שהם כולם הלכות ודינים אבל זה הם דברי אגדיים : ר שהם עם אחד באחן : ש ר״ל קאי אלעיל אפרי הג מה שממעטין והולכים בזה למדה תורה דרך ארץ כו׳ : ת ר״ל כתיב אלה תעשו לה׳ במועדיכם לבד מנדריכם וגו׳ הואיל וגם הנדרים ונדבות צריך לעשות למה לא כללן בכלל א׳ . ומתרץ דאלו הכתובים למעלה דבר קצוב לחובה לבד מנדריכם

פירוש ע״ט

(לט) אֵלֶּה דִּיא דָאזִיגֶע קָרְבָּנוֹת וָואס אוֹיבְּן אִיז גְּשְׁטַאנְן תַּעֲשׂוּ לַיְיָ בְּמוֹעֲדֵיכֶם זָאלְט אִיר טָאן כְּלוֹמַר דִּיא קָרְבָּנוֹת זֶענְן אַחִיוּב אִיר זָאלְט זַייא מַקְרִיב זַיין אִין אַייעֶרֶע יָמִים טוֹבִים לְבַד הוּץ מִנִּדְרֵיכֶם פוּן אַייעֶרֶע נְדָרִים וְנִדְבֹתֵיכֶם אוּנ אַייעֶרֶע נְדָבוֹת לְעוֹלוֹתֵיכֶם צוּ אַייעֶרֶע עוֹלוֹת וּלְמִנְחוֹתֵיכֶם צוּ אַייעֶרֶע מְנָחוֹת וּלְנִסְכֵּיכֶם אוּנ צוּ אַייעֶרֶע נְסָכִים וּלְשַׁלְמֵיכֶם אוּנ צוּ אַייעֶרֶע קָרְבָּן שְׁלָמִים כְּלוֹמַר הוּץ דִּיא קָרְבָּנוֹת וָואס אִיז אַיין חִיוּב צוּ בְּרֶענְגְן אוּם יוֹם טוֹב אִיז אַמִצְוָה אַז אִיר זָאלְט מְנַדֵּר זַיין אוּנ מְנַדֵּב זַיין נָאךְ עוֹלוֹת אוּנ מְנָחוֹת אוּנ שְׁלָמִים פוּן יוֹם טוֹב וָועגְן אוּנ אִיר זָאלְט זַייא בְּרֶענְגְן

משלי ישראל

זַיינֶע קְנֶעכְט מַאכְט פוּן מַיינֶט וָועגְן סְעוּדוֹת אִין דֶעם לֶעצְטְן טָאג הָאט עֶר גְזָאגְט צוּא זַיין לִיבּ הָאבֶּר מַאךְ מִיר אַקְלֵיינֶע סְעוּדָה אִיךְ זָאל פוּן דִּיר הֲנָאָה הָאבְּן דֶער מֶלֶךְ אִיז גָאט אוּנ זַיינֶע קְנֶעכְט אִיז דִּיא אוּמוֹת אוּנ זַיין לִיבּ הָאבֶּר זֶענְן דִּיא יוּדְן אַצוּנְד דַארְפְן מִיר פַאר שְׁפַּייז פַאר וָואס הָאט גָאט גְהֵייסְן אַז דֶעם אַכְטְן טָאג זָאל מֶען מַקְרִיב זַיין נָאר אַיין אָקְס וֶוענִיגֶער וִויא אַלֶע טֶעג דָאס אִיז דָאךְ וִויא אַשְׁאַנְד צוּא דִּיא יוּדְן אַז אִין זֵייעֶר טָאג זָאל גָאט הֵייסְן וֶוענִיגֶער מַקְרִיב זַיין וִויא אַלֶע טֶעג פוּן דִּיא אוּמוֹת עֶס וַוייזְט אוּם גְלַייךְ אַז דֶער יוּדִישֶׁער קָרְבָּן אִיז נִיט אַזוֹי חָשׁוּב בַּייא גָאט וִויא דִּיא קָרְבָּנוֹת פוּן דִּיא אוּמוֹת נָאר דִּיא זַאךְ אִיז צוּא פַאר שְׁטֵיין דוּרךְ אַמָשָׁל אַעֹשֶׁר הָאט גְהַאט זַיינֶע אַיינִיגֶע קִינְדֶער פוּן דֶעם וַוייבּ אוּנ הָאט גְהַאט בַּייא זִיךְ קִינְדֶער פוּן דֶעם וַוייבּ וָואס זִיא הָאט צוּא אִים גְבְּרַאכְט פוּן דֶעם עֶרְשְׁטְן מַאן דֶער עֹשֶׁר אִיז אַוֶועק גְפָארְן אִין אַנְוַייטְן וֶועג אוּנ אַלֶע

וּלְשַׁלְמֵיכֶם׃ ל א וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃ פ פ פ

קוּדְשֵׁיכוֹן׃ א וַאֲמַר מֹשֶׁה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל דִּי פַקִּיד יְיָ יָת מֹשֶׁה׃ פ פ פ

קס"ח. לחלק סי'. ואליפלה"ו סי'. ומפטירין ויד ה' היתה אל אליהו במלכים א' בסימן י"ח ובסימן י"ט׃

שפתי חכמים

פסס רשות : א דק"ל פשיטא הוא דאמר מה שצוה לו הקב"ה ועוד בכל התורה נאמר הציווי לבד ולמה נאמר כאן הציווי וגם דברי משה לישראל ומתרץ לפי וכו' :

חסלת פרשת פינחס

רשי

(א) ויאמר משה אל בני ישראל. להפסיק הענין דברי רבי ישמעאל לפי שעד כאן דבריו א של מקום ופרשת נדרים מתחלת בדבורו של משה הולך להפסיק התחלה ולומר שחזר משה ואמר פרשה זו לישראל שאם לא כן יש במשמע שלא אמר להם זו אלא בפרשת נדרים התחיל דבריו :

הסלת פרשת פינחס

משלי ישראל

קינדר האבן אויף דעם טאג שר זאל שון קומן אונ אז דר עושר איז שון גקומן פון דעם ווען האט ער גבראכט צוא זיינע שטיף קינדר גרוסע מתנות אונ צוא זיינע אייגינע קינדר האט ער גבראכט קליינע מתנות האבן אים מענטשן גפרעגט ווען דען דיא שטיף קינדר בייא דיר גליבטר פון דיינע אייגינע קינדר פר וואס דיינע אייגינע קינדר האסטו גבראכט קליינע מתנות אונ דיא שטיף קינדר גרוסע מתנות ענטפערט ער חס ושלום זייא זענן בייא מיר נים גליבטר נאר איך וויל אז אלע קינדר זאלן זיך פרייען וואס איך בין אהיים גקומן מילא דיא שטיף קינדר קענן זיך אנדערש נים פרייען נאר דורך דיא מתנות וואס איך ברענג זייא דרום האב איך זייא גבראכט גרוסע מתנות כדי דיא שמחה זייערע זאל זיין גרעסר אבר מיינע אייגינע קינדר וועלן זיך פרייען מיט מיר אליין אז זייא זעהן מיך אונ איך מיט זייא פרייא מיך אונ אז איך. וועל זייא ברענגן גרוסע מתנות וועט דיין אשאנד מען וועט זאגן אז זייא פרייען זיך איבר די מתנות נים איבר מיר דרום האב איך גבראכט זייא קליינע מתנות צוא ווייזן אז זייא פרייען זיך נאר מיט מיר אליין נים מיט דיא מתנות דר נמשל איז גאט פר ליבט זיך נים מיט דיא עובדי כוכבים דרום האבן זייא גדארפט פיל קרבנות עס זאל זיין אנחת רוח צוא גאט אונ דורך דעם וועט ער זייא גדענקן אבר דיא יודן ווענן אליין גליבט בייא גאט דארפן זייא נים האבן קרבנות צוא זיין חשוב בייא גאט. דרום האט מען דעם אכטן טאג פון סוכות מקריב גוועזן איין אקס אקעגן דיא יודן איז אוך גנוג פונקט וויא דער עושר מיט דיא קינדר. אונ עס איז שון רעכט וואס דיא גמרא זאגט דם משל. אז דער מלך דם איז גאט האט גזאגט צוא זיינע קנעכט דאס זענן דיא אומות מאכט פון מיינט וועגן גרוסע סעודות דאס מיינט מען קרבנות כדי דורך דיא קרבנות וועל איך מייך קענן גדענקן צוא גוטן אונ צום לעצטן טאג האט ער גזאגט צוא זיין ליב האבר דאס זענן דיא יודן מאך פון מיינט וועגן אקליינע סעודה וועל איך אוך הנאה האבן אונ וועל מיך פרייען דער עיקר מיט דיר אליין :

פירוש ע"ט

אין בית המקדש אדר אזעלכע קרבנות ווס איר האט מנדר גוועזן אגאנץ יאר זאלט איר אוך מקריב זיין אום יום טוב דם הייסט אין דיא רגלים ווארום טאמיר וועט אים דר נאך שווער זיין צו אום קערן זיך פון דער היים נאך איין מאל קיין ירושלים פון וועגן דיא קרבנות וועט ער עובר זיין בבל תאחר : (א) ויאמר משה אל בני ישראל האט משה גזאגט צו דיא קינדר פון ישראל ככל אשר צוה יי את משה אזו וויא גאט האט גבאטן צו משה כלומר משה הט גזאגט די פרשה פון קרבנות צו דיא ישראל :

וְיַד־יְהוָה הָיְתָה אֶל־אֵלִיָּהוּ וַיְשַׁנֵּס מָתְנָיו וַיָּרָץ לִפְנֵי אַחְאָב עַד־בֹּאֲכָה יִזְרְעֶאלָה׃
וַיַּגֵּד אַחְאָב לְאִיזֶבֶל אֵת כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה אֵלִיָּהוּ וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר הָרַג אֶת־כָּל־
הַנְּבִיאִים בֶּחָרֶב׃ וַתִּשְׁלַח אִיזֶבֶל מַלְאָךְ אֶל־אֵלִיָּהוּ לֵאמֹר כֹּה־יַעֲשׂוּן אֱלֹהִים וְכֹה
יוֹסִפוּן כִּי־כָעֵת מָחָר אָשִׂים אֶת־נַפְשְׁךָ כְּנֶפֶשׁ אַחַד מֵהֶם׃ וַיַּרְא וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אֶל־נַפְשׁוֹ
וַיָּבֹא בְּאֵר שֶׁבַע אֲשֶׁר לִיהוּדָה וַיַּנַּח אֶת־נַעֲרוֹ שָׁם׃ וְהוּא־הָלַךְ בַּמִּדְבָּר דֶּרֶךְ יוֹם וַיָּבֹא
וַיֵּשֶׁב תַּחַת רֹתֶם אֶחָד אחת כתיב וַיִּשְׁאַל אֶת־נַפְשׁוֹ לָמוּת וַיֹּאמֶר | רַב עַתָּה יְהוָה קַח
נַפְשִׁי כִּי־לֹא־טוֹב אָנֹכִי מֵאֲבֹתָי׃ וַיִּשְׁכַּב וַיִּישַׁן פתח בז"ק תַּחַת רֹתֶם אֶחָד וְהִנֵּה־זֶה
מַלְאָךְ נֹגֵעַ בּוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ קוּם אֱכוֹל׃ וַיַּבֵּט וְהִנֵּה מְרַאֲשֹׁתָיו עֻגַת רְצָפִים וְצַפַּחַת מָיִם
וַיֹּאכַל וַיֵּשְׁתְּ וַיָּשָׁב וַיִּשְׁכָּב׃ וַיָּשָׁב מַלְאַךְ יְהוָה | שֵׁנִית וַיִּגַּע־בּוֹ וַיֹּאמֶר קוּם אֱכֹל כִּי
רַב מִמְּךָ הַדָּרֶךְ׃ וַיָּקָם וַיֹּאכַל וַיִּשְׁתֶּה וַיֵּלֶךְ בְּכֹחַ | הָאֲכִילָה הַהִיא אַרְבָּעִים יוֹם
וְאַרְבָּעִים לַיְלָה עַד הַר הָאֱלֹהִים חֹרֵב׃ וַיָּבֹא־שָׁם אֶל־הַמְּעָרָה וַיָּלֶן שָׁם וְהִנֵּה דְבַר־

פירוש ע"ט

וְיַד יְיָ אונ דיא גבורה פון גאט ית' איז גוועזן צו אֵלִיָּהו כְּלוֹמַר גאט האט אים געגעבן כֹּחַ אונ ער האט גגורט זיינע לענדן אונ ער איז גלאפן פאר אַחְאָב הַמֶּלֶךְ כְּלוֹמַר פאר זיין מֶרְכָּבָה ווארום ער הט חולק כָּבוֹד גוועזן צום מֶלֶךְ אַחְאָב ער זאל ניט אליין גין ביז מען קומט קיין יִזְרְעֶאל: וַיַּגֵּד אַחְאָב אונ אַחְאָב האט גזאגט כְּלוֹמַר ער האט דר ציילט צו זיין ווייב אִיזֶבֶל וואס אֵלִיָּהו האט גטאן ער האט איר דר ציילט דיא גאנצע מַעֲשֶׂה וועס איז גשטאנן אין הַפְטָרַת כִּי תִשָּׂא אונ דאס וואס אֵלִיָּהו האט גהרגת אלע נְבִיאֵי הַבַּעַל מיט אשווערד: וַתִּשְׁלַח אִיזֶבֶל מַלְאָךְ הט איזבל גשיקט אשליח צו אֵלִיָּהו אזו צו זאגן אזו זאלן מיר טאן דיא אפ געטר אזו וויא דו האסט גטאן צו דיא נְבִיאֵי הַבַּעַל אונ אזו זאלן זייא מערן אוב עס וועט ניט זיין אֱמֶת כִּי כָעֵת מָחָר אז מארגן אין דר צייט וועל איך טאן דיין לייב אזו ווי דאס לייב פון איינם פון זייא כְּלוֹמַר איך וועל דיך הארגנן אזו וויא דו האסט גהרגת די נְבִיאֵי הַבַּעַל: וַיַּרְא אונ ער האט זיך גפארכטן אונ ער איז אוף גשטאנן אונ ער איז אוועק גגאנגן כְּדֵי ער זאל מציל זיין זיין לייב אונ ער איז גקומן קיין בְּאֵר שֶׁבַע וואס דיא שטאט געהער צו שבט יְהוּדָה וַיַּנַּח אֶת נַעֲרוֹ שָׁם אונ ער האט דארטן איבר גלאזט זיין יונג: וְהוּא אונ ער

פירוש ע"ט

אֵלִיָּהו הָלַךְ בַּמִּדְבָּר איז גגאנגן אין דער מִדְבָּר איין טאג רייז אונ ער איז גקומן אונ האט זיך גזעצט אונטר איין באקסר בוים אונ ער האט גבעטן צו הַשֵּׁם ית' אוף זיך ער זאל שטארבן אונ ער האט גזאגט רַב עס איז גנוג מיר צו לעבן אצונד גאט נעם מיין לייב ווארום איך בין ניט בעסיר פון מיינע עלטרן: וַיִּשְׁכַּב אונ ער האט זיך גלייגט אונ ער איז אנשלאפן גווארן אונטר איין באקסער בוים וְהִנֵּה זֶה מַלְאָךְ אונ נון איין מַלְאָךְ האט אים אן גרירט אונ הט צו אים גזאגט שטייא אוף אונ עס: וַיַּבֵּט אונ אֵלִיָּהו האט אבליק גטאן אונ נון פון זיין צו קאפן איז אקוכן וואס ער איז גבאקן גווארן אוף קולן אונ איין קריגל אדר איין גלאז וואסר אונ ער האט גגעסן אונ ער האט גטרונקן וַיָּשָׁב וַיִּשְׁכָּב אונ ער האט זיך אנידר גלייגט: וַיָּשָׁב אונ ער הט ווידר גיקערט דר מַלְאָךְ פון גאט דם אנדרע מאל אין ער האט אין אים אן גרירט אונ ער האט צו אֵלִיָּהו גזאגט שטייא אוף אונ עס ווארום עס איז גרוס פון דיר דער וועג כְּלוֹמַר דו האסט זייער פיל צו גין: וַיָּקָם איז אֵלִיָּהו אוף גשטאנן אונ האט גגעסן אונ גטרונקן וַיֵּלֶךְ אונ ער איז גגאנגן מיט דעם כֹּחַ פון דר אֲכִילָה פערציג טעג אונ פערציג נעכט ביז דעם בארג חוֹרֵב דם מיינט מען דם בארג סִינַי: וַיָּבֹא שָׁם אֶל הַמְּעָרָה אונ ער

יְהוָה אֵלָיו וַיֹּאמֶר לוֹ מַה־לְּךָ פֹה אֵלִיָּהוּ׃ וַיֹּאמֶר קַנֹּא קִנֵּאתִי לַיהוָה ׀ אֱלֹהֵי צְבָאוֹת
כִּי־עָזְבוּ בְרִיתְךָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־מִזְבְּחֹתֶיךָ הָרָסוּ וְאֶת־נְבִיאֶיךָ הָרְגוּ בֶחָרֶב וָאִוָּתֵר
אֲנִי לְבַדִּי וַיְבַקְשׁוּ אֶת־נַפְשִׁי לְקַחְתָּהּ׃ וַיֹּאמֶר צֵא וְעָמַדְתָּ בָהָר לִפְנֵי יְהוָה וְהִנֵּה יְהוָה
עֹבֵר וְרוּחַ גְּדוֹלָה וְחָזָק מְפָרֵק הָרִים וּמְשַׁבֵּר סְלָעִים לִפְנֵי יְהוָה לֹא בָרוּחַ יְהוָה וְאַחַר
הָרוּחַ רַעַשׁ לֹא בָרַעַשׁ יְהוָה׃ וְאַחַר הָרַעַשׁ אֵשׁ לֹא בָאֵשׁ יְהוָה וְאַחַר הָאֵשׁ קוֹל
דְּמָמָה דַקָּה׃ וַיְהִי ׀ כִּשְׁמֹעַ אֵלִיָּהוּ וַיָּלֶט פָּנָיו בְּאַדַּרְתּוֹ וַיֵּצֵא וַיַּעֲמֹד פֶּתַח הַמְּעָרָה
וְהִנֵּה אֵלָיו קוֹל וַיֹּאמֶר מַה־לְּךָ פֹה אֵלִיָּהוּ׃ וַיֹּאמֶר קַנֹּא קִנֵּאתִי לַיהוָה ׀ אֱלֹהֵי צְבָאוֹת

כוכב מישראל

(מה לך פה אליהו) אין ילקוט שטייט (מה לך פה אליהו וכו׳) אמר הקב״ה לאליהו לעולם אתה מקנא קנאת בשמים וגו׳). עס משל ארופא איז געקומען צוא איינעם צוא היילן זיין קינד האט דער רופא אפ געשניטן דעם קינד איין אבר אונ דאס קינד איז געוואהרן געזונד. האט דער פאטער געדאנקט דעם רופא אונ האט אים באצאלט גוט פר זיין שכר וואס דורך דעם וואס ער האט אים אפ געשניטן דעם אבר איז ער געווארן געזונד אוף אלע איבריגע אין אצייט ארום דאס קינד איז ווייטער געווארן שלאף האט ער ווייטער געשיקט נאך דעם רופא האט ער געגעבן פריצעפט וואס עס איז געוועז סם המות וויא דר פאטער איז געוואר געוואהרן האט ער אן געהובן צוא שרייען מיט אביטער געשרייא. אוי רשע וואס האסטו געטאן איך וויל מיין קינד געזונד מאכן אונ דוא ווילסט אים איבר פירין אצונד בין איך געוואר געווארן אז דעם אבר וואס דוא האסט אים אפ געשניטן האסטו ניט איז געזונד געווארן דורך דעם אבר דיין מחשבה איז געוועזן צוא מאכן אים פאר אמהוסר אבר אבעל מום. ווייל פון איצטיגי מעשים זעה איך אז דיין כונה איז לרעת ניט לטובה. הנמשל פנחס זה אליהו איז אצונד געקומען פאר קלאגן יודן (קנא קנאתי וגו׳ כי עזבו בריתך בני ישראל וגו׳). דורך זיין משפט זענען יודן ווערט זאלן בכולה ווערן פון דר וועלט. דער פון זעהט מען אז זיין כונה איז ניט צוא דר וועקן אזכות אוף זייא. דאס זאגט דער ילקוט (לעולם אתה מקנא) וויא עס ווייזט אוס פון דיינע היינטיגע רייד ביסטו שטענדיג אמקנא און וואס דוא האסט מקנא געווען בשטים איז ניט דיין כונה געווען צוא דער וועקן איין זכות פון זייער טובה נאר דיין דעה איז געווען מסדר דין צוא זיין אונ אז עס איז יוא אזו פאר וואס קומט דיר שכר. ווייל השי״ת האט געוואלט ווייזן צוא אליהו אז ניט אזוי דארף כ״ד זיך נוהג זיין מיט יודן נאר אמנהיג דארף ריידן מיט ווייכע רייד ומענת רך משיב חמה. ולא ברוח יי׳ ולא ברעש יי׳:

פירוש ע״ט

איז דארט געקומען צו דר הייל אונ אליהו האט דארטן איבר גענעכטיגט והנה אונ נון דבר יי׳ אליו דיא רייד פון גאט איז געוועזן צו אים אונ האט צו אים אזוי געזאגט מה לך פה אליהו ווס טוסטו דא אליהו ויאמר האט אליהו געזאגט קנא קנאתי איך האב מיך גנוקם געוועזן פון וועגן גאט וואס ער הערשט איבר אלע הערשאפט ווארום זייא האבן פר לאזט דיין זיכרהייט דיא קינדר פון ישראל דיינע מזבחות האבן זייא צו פירט אונ דיינע נביאים האבן זייא דער שלאגן מיט אשווערד אונ איך בין איינר אליין איבר געבליבן פון דיא נביאים וויל מען אוועק נעמן מיין לייב כלומר מען וויל מיך אוך הארגנן: ויאמר אונ ער האט געזאגט צא גייא ארויס אונ זאלסט שטיין אוף דעם בארג צו פר גאט והנה אונ נון יי׳ עובר גאט וועט איבר פארן ורוח גדולה וחזק אונ אגרויסע אונ איין שטארקע מחנה פון מלאכים וואס זייא זענן פון רוח וואס ער צו רייסט בערג אונ ער צו ברעכט שטיינר לפני יי׳ וועט איבר פארן פר גאט אבר ניט אין דר מחנה איז גאט ואחר אונ דר נאך וועט זיין איין מחנה פון מלאכי רעש אבר ניט אין דער מחנה פון מלאכי רעש איז גאט: ואחר הרעש אונ נאך די מלאכי רעש אש וועט זיין פייערדיגע מלאכים אבר ניט אין די מלאכי אש איז גאט ואחר האש אונ נאך די מלאכי אש וועט זיין קול דממה דקה אקול וואס דיא מלאכים לובן שטילר הייט: ויהי אונ עס איז געוועזן אז אליהו האט דס געהערט האט ער זיך ארום געהילט זיין פנים מיט זיין מנטיל אונ ער איז ארויס געגאנגן אונ ער האט זיך געשטעלט אוף דר מויד פון דר הייל והנה אונ נון עס איז געקומען צו אים אקול אונ עס האט געזאגט וואס טוסטו דא אליהו: ויאמר האט אליהו געזאגט קנא קנאתי וכו׳: ויאמר יי׳ אליו האט גאט געזאגט

כי־עזבו בריתך בני ישראל את־מזבחתיך הרסו ואת־נביאיך הרגו בחרב ואותר
אני לבדי ויבקשו את־נפשי לקחתה: ויאמר יהוה אליו לך שוב לדרכך מדברה
הבי"ת בפתח דמשק ובאת ומשחת את־חזאל למלך על־ארם: ואת יהוא בן־נמשי
תמשח למלך על־ישראל ואת־אלישע בן־שפט מאבל מחולה תמשח לנביא
תחתיך: והיה הנמלט מחרב חזאל ימית יהוא והנמלט מחרב יהוא ימית אלישע:
והשארתי בישראל שבעת אלפים כל־הברכים אשר לא־כרעו לבעל וכל־הפה
אשר לא־נשק מלרע לו: וילך משם וימצא את־אלישע בן־שפט והוא חרש שנים־
עשר צמדים לפניו והוא בשנים העשר ויעבר אליהו אליו וישלך אדרתו אליו:
ויעזב את־הבקר וירץ אחרי אליהו ויאמר אשקה־השי"ן בח"ק נא לאבי ולאמי ואלכה
אחריך ויאמר לו לך שוב כי מה־עשיתי לך: וישב מאחריו ויקח את־צמד
הבקר ויזבחהו ובכלי הבקר בשלם הבשר ויתן לעם ויאכלו ויקם וילך אחרי
אליהו וישרתהו:

פירוש עם

צו אים גייא קער דיך אום צו דיין וועג אין דער מדבר קיין דמשק אונ דו זאלסט קומן אונ דו זאלסט זאלבן צו חזאל ער זאל זיין אמלך איבר ארם: ואת אונ יהוא דער זון פון נמשי תמשח זאלסטו זאלבן ער זאל זיין אמלך איבר דיא ישראל אונ אלישע דער זון פון שפט פון דער שטאט אבל מחולה זאלסטו זאלבן ער זאל זיין אנביא אוף דיין ארט ווארום איך גאט קען ניט ליידן דיין נביאות מחמת דו ביסט מקטרג אוף דיא ישראל והיה אונ ווער עס וועט אנטרינן ווערן פון דער שווערד פון חזאל ימית יהוא וועט יהוא הרגענן אונ דר וואס וועט אנטרינן ווערן פון דר שווערד פון יהוא וועט אלישע טייטן כלומר דורך דיא דרייא וועלן אום גבראכט ווערן אלע די דאזיגע וואס האבן אקעגין מיר גזינדיגט: והשארתי אונ איך וועל איבר לאזן אין די ישראל זיבן טוזינט כל הברכים אלע דיא קניען וואס זיי האבן ניט גקניעט צו דער עבודת כוכבים וואס הייסט בעל אונ איטליכם מול וואס הט דעם בעל ניט גקושט די דאזיגע וועל איך איבר לאזן: וילך משם איז אליהו פון דארטן אוועק גגאנגן אונ ער

פירוש עם

האט גפונן צו אלישע דער זון פון שפט אונ ער הט גיאקערט מיט צוועליף פאר אקסן פר אים אונ דער אלישע איז גוועזן אין דר צוועלפטר פאר ויעבור אונ אליהו איז איבר גפארן צו אים אונ האט גווארפן זיין מנטיל צו אים כלומר אוף אים: ויעזוב את הבקר הט ער פר לאזן די רינדר וואס ער האט מיט זייא גאקערט וירץ אונ ער איז גלאפן נאך אליהו ויאמר אונ אלישע האט גזאגט איך וועל נאר קושן צו מיין פאטר אונ צו מיין מוטר ואלכה אחריך אונ איך וועל גיין נאך דיר ויאמר לו האט אליהו גזאגט צו אלישע שוב קער ווידר פון מיר ווארום וואס הב איך דיר גטאן וואס דו ווילסט גיין נאך מיר וישב מאחריו האט זיך אלישע ווידער גקערט פון אים אונ ער האט גנומן איין פאר רינדר אונ האט זייא גשאכטן אונ מיט דיא כלים פון דיא רינדער הט ער גקאכט זייער פלייש ויתן לעם ויאכלו אונ האט געבן דס פלייש צום פאלק אונ זיי האבן געסן אונ ער איז אוף גשטאנן אונ איז גגאנגן נאך אליהו אונ האט אים באדינט:

ב וַיְדַבֵּ֤ר מֹשֶׁה֙ אֶל־רָאשֵׁ֣י הַמַּטּ֔וֹת לִבְנֵ֥י יִשְׂרָאֵ֖ל לֵאמֹ֑ר זֶ֣ה הַדָּבָ֔ר אֲשֶׁ֖ר צִוָּ֥ה יְהוָֽה׃ ג אִ֣ישׁ כִּֽי־

ב וּמַלִּיל מֹשֶׁה עִם רֵישֵׁי שִׁבְטַיָּא לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְמֵימַר דֵּין פִּתְגָּמָא דִּי פַקִּיד יְיָ׃ ג גְּבַר אֲרֵי יִדַּר

ת"א ראשי המטות מדים פח בשאלתא קד. זה הדבר נדה פו.

יִדֹּר נדר

פירוש רשב"ם

(ב) וידבר משה אל ראשי המטות. נשאלתי בוורמייזא בכרך לושדון לפי הפשט היכן מצינו שום פרשה שמתחלת כן שלא נאמר למעלה וידבר ה' אל משה לאמר איש כי ידר וגו'. והיאך מתחלת הפרשה בדבורו של משה שאין מפורש לו מפי הגבורה. וזו תשובתי למעלה כתיב אלה תעשו לה' במועדיכם לבד מנדריכם ונדבותיכם שאתם צריכין להביא באחד משלש רגלים משום בל תאחר כמפורש במסכת ר"ה הלך משה דבר אל ראשי המטות שהם שופטים להורות לישראל הלכות נדרים ואמר להם הקב"ה צוה לי שיקריבו נדריהם

בעל הטורים

(ב) ראשי המטות. סמך ראשי המטות לנדרים ונדבות דכתיב לעיל לבד מנדריכם ונדבותיכם לומר לך שראשי המטות רוצין לבטל הנדרים והנדבות כדאמרינן אזהרה לב"ד שיעכבון. וכן רגלים על פי ראשי המטות נקבעים ועוד כשישראל בצרה ראשיהם נודרין כמו שיפתח. וכן שרי

שפתי חכמים

א ר"ל למה כתיב אל ראשי המטות וה"ל דלא אמר פרשה זו אלא לראשי המטות בלבד ולא לכל ישראל דהא נאמר כאן זה הדבר לג"ש כדפירש"י בסמוך דפרשה זו לכל ישראל נאמרה וא"כ לנ"ל ראשי המטות ומתרץ חלק כבוד כו' וא"כ לפי זה יהיה הפירוש אל ראשי המטות לבני ישראל כמו ולבני ישראל (רא"ם) וא"ל דלמא פירושו של קרא הוא הכי אל ראשי המטות של בני ישראל א"כ בני ישראל דכתיב בקרא ל"ל לא הל"ל רק אל ראשי המטות לאמר וגו'. אלא ע"כ סדר הלימוד הוא בא לאשמועינן וכמו שפירש הרא"ם וכמו שמפרש בסמוך א"נ דק"ל למה כתב קרא ראשי המטות לבני ישראל הל"ל אל ראשי מטות בני ישראל אלא ע"כ כיון דכתב קרא הכי נ"ל דראשי המטות הוא דבוק לגו' מלת מטות דבוק למלת ראשי ואז יהיה מלת ישראל מוכרת ואינו דבוק למלת מטות והוי מלתא בפני עצמו וע"כ פירש הכא מתחלה אמר משה לראשי המטות ואח"כ לב"י והאלו כתיב ולב"י והיינו החילוק כבוד ללמדם תחלה ואח"כ לב"י. ובזה ניחא נמי למה לא כתיב וידבר ה' אל משה לאמר דבר אל בני ישראל איש כי ידור כו' אע"כ סדר הלימוד הוא בא לאשמועינן לכן כתיב וידבר משה כלומר היאך היה הדבור של משה לישראל ודו"ק ונ"ל כ"ה כלשון דברי רש"י ע"פ ת"כ אבל בגמ' נדרים יש ילפותא אחריתא: ב כלומר הואיל ובכל הפרשה כולה חלק כבוד לנשיאים כדכתיב וישובו אליו אהרן וגו' למה הזר ולמדה כאן: ג כשהאהרה בא להתיר הנדר או עוקר הנדר מעיקרו כאלו לא היה נדר כאן מעולם ובאותה הפרה עוקר הנדר כאלו לא היה נדר כאן מעולם ולכן שנה רש"י ל' הפרה. מלאתי: ד דראשי מטות משמע ראש אחד יכול להפר הנדר דהיינו יחיד מומחה וא"ם הרי כתיב ראשי לשון רבים וי"ל דס"ק ראשי דעלמא ואכל ראשי המטות קאי. והואיל שצריך יחיד מומחה צריך ג' הדיוטות דסברא הוא שצריך יותר הדיוטות ממומחים ושנים א"א שאין ב"ד שקול מוסיפין עליהן עוד אחד הרי כאן ג' ואין להקשות דלמא יותר מג' א"כ אין לדבר סוף: ה ופירוש לבני ישראל בעבור ישראל שלמד לנשיאים כדי שילמדו לישראל אבל משה עצמו לא למד לכולן משום דמשה לא הוצרך לזה מאחר שלספרת נדרים צריכים ממונים על ישראל להורות ואיזה מהן אין יכולים להתיר ואיזה שכן יכולים להתיר ולזה היה די ג"כ בנשיאים שיהיו מורים לעם ומתרץ נאמר כאן כו': ו וא"ם כא איצטריך זה הדבר לג"ש דלעיל כדפירש"י וי"ל דג"ש דהכא אין להשיב עליה אינה צריכה להיות מופנה:

רש"י

(ב) ראשי המטות. חלק כבוד לנשיאים ללמדם תחלה ואחר כך לכל א בני ישראל ומנין שאף שאר הדברות כן ת"ל (שמות לד) וישובו אליו אהרן וכל הנשיאים בעדה וידבר משה אליהם ואחרי כן נגשו כל בני ישראל ומה ראה לאומרה כאן למד ב שהפרת ג נדרים ביחיד מומחה ואם אין יחיד מומחה מפר בשלשה הדיוטות (ב"ב קכ) ד או יכול שלא אמר משה פרשה זו אלא לנשיאים בלבד ה נאמר כאן זה הדבר ונאמר בשחוטי חוץ (ויקרא יז) זה הדבר. מה להלן נאמרה לאהרן ולבניו ולכל בני ישראל שנאמר דבר אל אהרן וגו' אף זו נאמרה לכולן: זה הדבר. (ספרי) משה נתנבא (שמות יא) בכה אמר ה' כחצות הלילה. והנביאים נתנבאו בכה אמר ה'. תוסף עליהם משה שנתנבא בלשון ו זה הדבר

משלי ישראל

(איש כי ידור נדר וגו') ווען אמענטש וועט טאן אנדר צוא גאט (לא יחל דברו) זאל ער נים מאר שוועכן זיינע רייד (ככל היוצא מפיו יעשה) נאר וויא אזו עס גייט ארוס פון זיין מול אזו זאל ער מקיים זיין. אונזערע חכמים האבן גזאגט אזו נאר צוא דיא מענטשן וואס זענן תמימים ושלמים) האט דיא תורה בהיר גזאגט זייא זאלן

פירוש ע"ם

(ב) וידבר משה אל ראשי המטות אונ משה האט גרעט צוא דיא הערן פון דיא שבטים לבני ישראל צוא דיא קינדר ישראל כלומר משה האט אפ געטיילט כבוד צו דיא נשיאים אונ האט מיט זייא פריער גלערינט אונ דער נאך מיט אלע ישראל לאמר ער האט זייא אזו געזאגט זה הדבר אשר צוה יי דאס וואס איך וועל אייך זאגן איז דיא זאך וואס גאט האט געבאטן: (ג) איש כי ידור נדר ליי ווען אמענטש וועט אנדר טאן צוא גאט דהיינו

נְדַר קֳדָם יְיָ אוֹ יְקַיֵּם קְיָם לְמֵיסַר אֱסָר עַל נַפְשֵׁהּ לָא יְבַטֵּל פִּתְגָּמֵהּ כְּכָל דְּיִפּוֹק מִפּוּמֵהּ יַעְבֵּד׃
ד וְאִתְּתָא אֲרֵי תִדַּר נְדַר קֳדָם יְיָ וְתֵיסַר אֱסָר בְּבֵית אֲבוּהָא

ברביותהא

יִדֹּר נֶדֶר לַיהֹוָה אוֹ־הִשָּׁבַע שְׁבֻעָה לֶאְסֹר אִסָּר עַל־נַפְשׁוֹ לֹא יַחֵל דְּבָרוֹ כְּכָל־הַיֹּצֵא מִפִּיו יַעֲשֶׂה׃
ד וְאִשָּׁה כִּי־תִדֹּר נֶדֶר לַיהֹוָה וְאָסְרָה אִסָּר בְּבֵית אָבִיהָ בִּנְעֻרֶיהָ׃

וישמע

ת״א כי ידר נדרים יב טו שבועות כ. לפ׳ מיר ד י או השבע נדרים סח. לאסר אסר נדרים יד מיר סא סב. לא יחל דברו ברכות לב חגיגה י נדרים יד סו עו פא ל נזיר לח שבועות כ כא עב פו. ככל היוצא הדרים ג.

בעל הטורים

שלפים ונקרב את קרבן ה׳: (ג) נדרים. בגימ׳ רוצה שהנודר הטוב כרוצה אם אינו מבלה דכפון נדרים הבנים

פירוש רשב״ם

ונדבותם ברגל פן יאחרו נדריהם לפיכך איש כי ידר נדר לה׳. קרבן. או השבע שבועה. לענות נפשו: (ג) לאסר אסר. לא יחל דברו. מוסב על הנדר כלומר לא

יאחר את נדרו עד לאחר הרגלים כמו שציוה הקב״ה שכך פירוש לא יחל כמו ויחל עד בוש. ויחל עוד שבעת ימים. יחל ישראל אל ה׳. ימתין ויחכה לו. והמפרש לשון חלול לפי הפשט טעות הוא בידו: ככל היוצא מפיו יעשה. מוסב על השבע שבועה כענין שפירש בשעת שבועתו יעשה. ולפי הזמן שפירש הן קרוב הן רחוק. וראיה לדבר בענין שני דברים הללו פירש משה במשנה תורה. כי תדור נדר לה׳ אלהיך לא

רש״י

(ספרי. נדרים עז) ז ד״א זה הדבר מיעוט ח הוא לומר שהחכם בל׳ יחידי ט ובעל (ואב) בל׳ ספרה כלשון הכתוב כאן י ואם חלפו אין מותר ואין מופר: (ג) נדר. שאומר הרי עלי קונם כ שלא אוכל ל או שלא אעשה דבר פלוני יכול אפי׳ נשבע שיאכל נבלות אני קורא עליו ככל היוצא מפיו יעשה ת״ל לאסור אסר לאסור את המותר ולא להתיר את האסור: **לא יחל דברו.** כמו לא יחלל מ דברו לא יעשה דבריו חולין: (ד) **בבית אביה.** (ספרי) ברשות אביה נ ואפילו אינה בביתו: **בנעריה.** ולא קטנה ולא בוגרת

שפתי חכמים

ז זה מעלה יתירה דזה הדבר משמע שדבר עצמו וברוך שמע מהקב״ה ונקרא אספקלריא המאירה מפא״כ בשאר נביאים דלא היה מדבר להם אלא בחידות או ע״י הלוויות ונקרא אספקלרי׳ שאינה מאירה אבל למשה היה מדבר הדבר עצמו שיאמר לבני ישראל כענין שנאמר פה אל פה אדבר בו במראה ולא בחידות ומה שנתנבא משה בכה אמר ה׳ כדכתיב בפ׳ וארא ובפ׳ בא י״ל דקודם עמידתו בסנה היה מתנבא בכה אבל אחר מתן תורה היה מתנבא בזה הדבר אחר קירון עור פניו: ח דלפי פי׳ הראשון קשה למה לא אמר בכל המצות כן לכן פי׳ זה הדבר כו׳ וא״ל דלמא מפני טעם זה לבד נאמר א״כ הדבר אשר צוה ה׳ כו׳ היה לו לומר בסדיא מאי ממעט לכן צריך גם לטעם ראשון: ט לפי שהחכם אינו מתיר אלא בחרטה צריכה ל׳ התרה אבל

בבעל מפר בלא חרטה ובלא נתינת טעם שייך ביה ל׳ ספרה: י דגם כאן כתיב איש כי ידור נדר וגו׳ לאסור אסר על נפשו לא יחל דברו דמשמע הוא לא יחל דברו אבל אחר יחל לו וכתיב לאסור אסר דמשמע שאסר עליו דבר פלוני ואחר יבא ויתיר לו הדבר שאסר עליו דעל אסור נופל לשון מתיר כי אסר הוא מלשון קשר וגבי קשר שייך ל׳ התרה שמתיר הקשר משמע מינה דהכא כתיב ל׳ התרה: כ ר״ל שאמר דבר זה יהא עלי קונם שלא אוכל כו׳: ל אע״פ שלא אוכל שייך גבי שבועה ולא גבי נדר וכמו שהקשה הרמב״ן ז״ל כבר תירץ הרא״ם ע״ש: מ והוא מבעלי הכפל ונולא התי״ת שאינו מקבל דגש היה נדגשה להשלים אות הכפל ופי׳ לא יחלל דבריו כחלול החולין שאינו חופש בשמירתן מטומאה רק כקדש: נ מדכתיב בסוף פרשה זו בנעוריה בית אביה וקרא יתירא הוא דהא כתיב כאן בבית אביה בנעוריה אלא בא ללמדך כל בנה נעוריה לאביה ואפי׳ אינה בביתו דלאו דוקא כתיב בבית אביה. אך בבית אביה דלעיל מיניה פירוש

פירוש ע״ם

ער וועט זאגן מיט אלשון נדר איך טוא אנדר איך זאל ניט עסן אדר איך זאל ניט טרינקן או השבע שבועה אדר ער וועט שווערן

משלי ישראל

אנדר מאן וייל זייא זענן פאר זיכרש זייא וועלן מקיים זיין דעם נדר אבר אנדרע מענטשן מאכט קיין נדר נים מאן עס איז בעסר. זייא זאלן גאר קיין נדר מאן איידר

היינו ער וועט זאגן מיט אלשון שבועה איך זאל ניט עסן לאסור אסר על נפשו ער זאל אסרן איין איסר אויף זיין לייב בלומר אזו אזאך וואס איז מותר צוא אים וועט ער עס אויף זיך מאכן פאר איין איסור לא יחל דברו זאל ער ניט פאר שוועכן זיינע רייד ככל היוצא מפיו יעשה נאר וויא אזו עס גייט ארוס פון זיין מויל אזו זאל ער מקיים זיין: (ד) ואשה כי תדר נדר לה׳ אונ ווען איין אשה וועט מאן איידר צו גאט ואסרה אסר אונ וועט אויף זיך

ה וְשָׁמַע אָבִיהָ אֶת־נִדְרָהּ וֶאֱסָרָהּ אֲשֶׁר אָסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ וְהֶחֱרִישׁ לָהּ אָבִיהָ וְקָמוּ כָּל־נְדָרֶיהָ וְכָל־אִסָּר אֲשֶׁר־אָסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ יָקוּם׃

ואם

בִּרְבִיוּתַהָא׃ ה וְיִשְׁמַע אֲבוּהָא יָת נִדְרַהּ וֶאֱסָרַהּ דִּי אֲסָרַת עַל נַפְשַׁהּ וְיִשְׁתּוֹק לַהּ אֲבוּהָא וִיקוּמוּן כָּל נִדְרָהָא וְכָל אֱסָרֵי דִּי אֲסָרַת עַל נַפְשַׁהּ

יקומון

פירוש רשב"ם

תאחר לשלמו. מוצא שפתיך תשמור ועשית. זו היא תשבע

בעל הטורים

מתים: (ס) וסחרים לס. כ' בגמ' דין ואידך כפרפס עלמס

שפתי חכמים

ברשותו ולא בביתו ממש. רא"ם: ם כ"פ אין נדרס נדר ודאי אלא יש שנדרה לריך בדיקה ויש שאינו נדר כלל כמו בת י"א שנה ויום אחד נדריה נבדקין. אם ידעה

רש"י

שהקטנה אין נדרה נדר ם והבוגרת אינה ברשותו של אביה להפר נדריה. ואי זו היא קטנה אמרו רבותינו לשם מי נדרה ולשם מי הקדישה נדרה נדר. בת

משלי ישראל

דיא זאלן אנדר מאן אונ זאלן נים מקיים זיין. אצונד וועלן מיר געבן צוא פאר שטיין דעם ענין דורך אמשל עס זענן געווען צוויא מענטשין ארימע לייט. איינר איז געווען אהאלץ העקר איין ערליכר אונ דר אנדרר איז געווען אגנב אונ זייא האבן ביידע געהאט טעכטר וואס עס איז שון געווען צייט חתונה צוא מאכן. דר האלץ העקר האט חתונה גמאכט זיינע טעכטר וויא עס געהער צוא זיין ער האט זייא געגעבן נדן און קליידר צוא דר חתונה אונ זייא דעם שכן דעם גנב איז געווען אלטע מיידין אונ ער האט זייא נים געקענט חתונה מאכן אמאל האט דר גנב נפרעגט דעם האלץ העקר דוא ביסט זיך אוך איין ארימאן וויא איך וויא אזו האסט דוא געקענט דיינע טעכטר חתונה מאכן בכבוד אונ האסט זייא געגעבן נדן ענטפרט אים דר שכן מיין מנהג איז אזו געווען. דעם טאג וואס עס איז אים געבורן אקינד האט ער זיך גמאכט אקליין קעסטיל אונ האט דאס פאר שלאסן און אלע טאג האט ער אריין געווארפן אמטבע אין קעסטל אונ אז עס איז געקומן דיא צייט פון חתונה צוא מאכן דאס קינד האט ער שון געהאט געלט וואס ער האט צוא נוף גזאמילט חתונה צוא מאכן דאס קינד אונ האט אים אוך דיא עצה געגעבן ער זאל אוך אזו טאן צו מאכן אקעסטיל אונ פאר שליסין מיט אשלעסיל אונ זאל זאמלן געלט צוא חתונה מאכן אז דר שכן דר גנב האט געהערט פון אים דיזו עצה האט ער זייער געלאכט אונ זאגט דיא עצה איז נאר פאר דיר או דוא ווארפסט אריין דיא מטבע אין קעסטיל וועט דאס בוודאי ליגן ביז עס וועט קומן דיא צייט פון דעם קינדס החתונה וועסטו נים עפינן דאס קעסטיל וואלסט ארום נעמין חאטשי עס וועט דיר זיין חיא אזו ענג. אבר איך בין דאך אגנב איך עפין אוף גרעסרע שלעסר האס אנדרע פאר שליסין איז שוין אבל שכן דאס קליינע שלעסיל וואס איך וועל אליין פאר

פירוש ע"ט

אסרן אזו אזאך וואס איז צוא איר מותר וועט זיא עס אוף זיך מאכן פאר איין איסור בבית אביה אונ זיא איז נאך אין פאטרס רשות בנעריה אין איר יוגנהייט. רש"י שרייבט דר פסוק מיינט נאר אזו איין נערה דהיינו זיא איז אלט צוועלף יאר מיט אטאג אבר אז זיא איז נאר אלט עליף יאר מיט אטאג אונ זיא טוט אנדר בדארף מען זיא קלערין אוב זיא ווייס אז זיא האט גטאן דעם נדר פון גאטס וועגן אוב ניין אונ אז זיא איז שון אלט מער פון צוועליף יאר מיט זעקס הרשים איז זיא שון ניט אין פאטרס רשות קען איר שון דער פאטר ניט מפיר זיין דם נדר אונ דער פסוק שמועסט נאר אז זיא איז אנערה: (ה) וְשָׁמַע אָבִיהָ אֶת נִדְרָהּ אונ איר פאטר וועט הערן איר נדר וֶאֱסָרָהּ אֲשֶׁר אָסְרָה עַל נַפְשָׁהּ אונ איר איסר וואס זיא האט אוף זיך גאסרת וְהֶחֱרִישׁ לָהּ אָבִיהָ אונ איר פאטר וועט איר שווייגן ער וועט מיט זאגן איר דיין נדר זאל פאר שטערט ווערן כלומר ער זאל גאר קיין נדר ניט זיין איז דער דין וְקָמוּ כָּל נְדָרֶיהָ זאל בלייבן שטיין אלע אירע נדרים וְכָל אִסָּר אֲשֶׁר אָסְרָה עַל נַפְשָׁהּ יָקוּם אונ אלע איסורים וואס זיא האט אוף זיך גאסרת זאל אלץ בלייבן שטיין כלומר דער נדר איז אגוטר נדר אונ זיא מוז אים מקיים

זיין

יְקוּמוּן׃ ו וְאִם אַעְדִּי אֲבוּהָא יָתַהּ בְּיוֹמָא דִשְׁמַע כָּל נִדְרָהָא וֶאֱסָרָהָא דִּי אֲסָרַת עַל נַפְשָׁהּ לָא יְקוּמוּן וּמִן קֳדָם יְיָ יִשְׁתְּבֵק לַהּ אֲרֵי אַעְדִּי אֲבוּהָא

יתה

ו וְאִם־הֵנִיא אָבִיהָ אֹתָהּ בְּיוֹם שָׁמְעוֹ כָּל־נְדָרֶיהָ וֶאֱסָרֶיהָ אֲשֶׁר־אָסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ לֹא יָקוּם וַיהוָה יִסְלַח־לָהּ כִּי־הֵנִיא אָבִיהָ אֹתָהּ׃

ואם

בעל הטורים

ושמע אישה ביום שמעו והחריש. לה וקמו כל נדריה. היינו דאיתא בנדרים ושמע אישה פרט אם הוא חרש שהוא מדבר

רשי

י"ב שנה ויום אחד אינה צריכה להבדק: (ו) **ואם הניא אביה אתה.** אם מנע אותה מן הנדר כלו' שהפר לה. הנאה זו איני יודע מה היא כשהוא אומר ע ואם ביום שמוע אישה יניא אותה והפר. הוי אומר הנאה זו הפרה. ופשוטו לשון מניעה והסרה וכן (במדבר לב) ולמה תניאון וכן (תהלים קמא) שמן ראש אל יניא ראשי וכן (במדבר יד) וידעתם את תנואתי. את אשר סרתם מעלי: **וה' יסלח לה.** במה הכתוב מדבר באשה שנדרה בנזיר ושמע בעלה והפר לה והיא לא ידעה ועוברת על נדרה ושותה יין ומטמאה למתים זו היא שצריכה סליחה ואע"פ שהוא מופר ואם המופרים צריכים סליחה ק"ו לשאינן מופרים

שפתי הכמים

שמפרש: ע ואת"ת והא בלאו קרא זה נמי ידע רש"י פירושו של הניא כמו שמביא אח"כ פסוק ולמה תניאון ואל יניא ראשי ועוד האריך בקושיות. וי"ל דס"פ בתחילה מפרש רש"י אם מנע אותה מן הנדר כמו שפירש אח"כ ופשוטו כו' והוא"ל ופי' אם מנע אותה ה"א בדיבור בעלמא יכול לבטל הנדר כשאמר אי אפשי שתקיים נדר זה לכך מפרש כלומר שהפר לה ר"ל במדרש מפורש כן שצריך להפר לה ולומר לה מופר לך אבל אי לא אמר כן אלא מניעה בעלמא אינו מופר ולפי המדרש אמר הנאה זו איני יודע מאי היא ר"ל האי ואם הניא אביה אותה לפי המדרש שפירש שהוא ל' הפרה איני יודע היאך משמע מהניא הפרה. אבל כיון שפירש במדרש כשהוא אומר בסיפא גבי בעל ואם ביום שמוע אישה יניא אותה והפר ש"מ דהנאה דגבי בעל הוא לשון הפרה הוי אומר הנאה זו דכתיב גבי אב הוי נמי הפרה דאי פירושו לשון מניעה בעלמא הא קראי סתרי אהדדי דהניא אביה אותה משמע מניעה בעלמא וניאה דכתיב גבי בעל משמע הפרה שיאמר מופר לך מדכתיב ואם יניא אותה והפר וע"כ צ"ל דהפר פירושו של יניא ש"מ דהנאה דכתיב גבי אב נמי היינו הפרה וכתב הכתוב הנאה במקום הפרה אבל לפי פשוטו ל' מניעה והסרה כדפירש"י לקמן ומביא ראיה מהפסוקים ואח"כ ק"ל כיון דהניא אביה אותה משמע הפרה ממה למה כתיב וה' יסלח לה למה צריכה סליחה כיון שלא חטאה דהא הפר לה הנדר ומתרץ דהא כתיב נמי בסמוך

פירוש ע"ט

זַיין: (ו) וְאִם הֵנִיא אָבִיהָ אוֹתָהּ בְּיוֹם שָׁמְעוֹ אָבֶּר וָוען אִיר פָאטֶר הָאט אִיר פַאר וֶוערְט דֶעם נֶדֶר אִין דֶעם טָאג אַז עֶר הָאט גְהֶערְט פוּן דֶעם אַז זִיא הָאט אַנֶדֶר גְטָאן כְּלוֹמַר עֶר הָאט גְזָאגְט אִיךְ וִויל נִיט דוּא זָאלְסְט הָאבְּן דֶעם נֶדֶר כָּל נְדָרֶיהָ וֶאֱסָרֶיהָ אֲשֶׁר אָסְרָה עַל נַפְשָׁהּ אִיז דֶער דִין אַז אַלֶע אִירֶע נְדָרִים אוּנ אִירֶע אִיסוּרִים וָואס זִיא הָאט אוֹיף זִיךְ גְאַסֶרְתְּ לֹא יָקוּם זָאל נִיט בְּלַייבְּן שְׁטֵיין כְּלוֹמַר אִיז אִיר נֶדֶר קֵיין נֶדֶר נִיט אוּנ דִיא זַאכְן וָואס זִיא הָאט אוֹיף זִיךְ גְאַסֶרְתְּ זֶענְן זֵיי אוֹיף אִיר נִיט אָסוּר וַיְיָ יִסְלַח לָהּ אוּנ גָאט זָאל אִיר עֶס פַאר גֶעבְּן כְּלוֹמַר עֶר זָאל אִיר מוֹחֵל זַיין וָואס זִיא הָאט נִיט מְקַיֵים גְוֶועזְן אִיר נֶדֶר כִּי הֵנִיא אָבִיהָ אוֹתָהּ וָוארוּם אִיר פָאטֶר הָאט אִיר

פאר

משלי ישראל

שְׁלִיסְן וָואס אִיז דָאס בַּייא מִיר גְרֶעכִינְט אַז עֶס וֶועט מִיר זַיין עֶנְג אִין גֶעלְט וֶועל אִיךְ עֶפִינֶען דֶם שְׁלֶעסִיל אוּנ וֶועל אַרוֹס נֶעמְן דָאס גֶעלְט בְּכֵן אִיז דָאס פַאר מִיר קֵיין בַּאוָוארִינִישׁ נִיט. דֶר נִמְשָׁל אִיז דֶר צַדִיק וָואס הִיט דִי תּוֹרָה אוּנ מִצְוֹת אוּנ אַלֶע שְׁלֶעסֶר וָואס דִיא תּוֹרָה הָאט פַאר שְׁלָאסְן פַאר דִיא עֲבֵירוֹת הִיט עֶר זַייא. קֶען עֶר גְוִוים זִיךְ מַאכְן אַקְלֵיין שְׁלֶעסִיל עֶר זָאל אַנֶדֶר טָאן אוֹיף עֶפִּים אוּנ וֶועט פַאר גְוִוים נִיט עֶפִינֶען דָאס שְׁלֶעסִיל בִּיז עֶס וֶועט קוּמֶען דִיא צַייט עֶר וֶועט בְּוַודַאי מְקַיֵים זַיין דֶם נֶדֶר אוֹיף וִויפִיל צַייט עֶר הָאט אַנֶדֶר גְטָאן אָבֶּר דֶער רָשָׁע ווּא גְהֶער צוּא אִים אַנֶדֶר. מֵיידִיךְ גְרֶעסֶרֶע שְׁלֶעסֶר וָואס דִיא תּוֹרָה הָט פַאר שְׁלָאסְן פַאר עֲבֵירוֹת פוּן דֶעסְט וֶועגְן צוּא בְּרֶעכְט עֶר דִיא שְׁלֶעסֶר אוּנ אִיז עוֹבֵר דִיא עֲבֵירוֹת וֶועט עֶר דֶען נִיט צוּא בְּרֶעכְן דֶם קְלֵיינֶע שְׁלֶעסִיל פוּן דֶעם נֶדֶר וָואס עֶר הָאט אַלֵיין פַאר שְׁלָאסְן דְרוֹם הָאבְּן דִיא חֲכָמִים גְזָאגְט אַז נָאר יְרֵאִים וּשְׁלֵמִים מֶעגְן אַנֶדֶר טָאן וָוארְן זֵייא זֶענְן פַאר זִיכֶרְט אַז זֵייא וֶועלְן בְּוַודַאי מְקַיֵים זַיין:

ז וְאִם־הָי֤וֹ תִֽהְיֶה֙ לְאִ֔ישׁ וּנְדָרֶ֖יהָ
עָלֶ֑יהָ א֚וֹ מִבְטָ֣א שְׂפָתֶ֔יהָ אֲשֶׁ֥ר
אָסְרָ֖ה עַל־נַפְשָֽׁהּ׃ ח וְשָׁמַ֥ע אִישָׁ֛הּ
בְּי֥וֹם שָׁמְע֖וֹ וְהֶחֱרִ֣ישׁ לָ֑הּ וְקָ֣מוּ
נְדָרֶ֗יהָ וֶֽאֱסָרֶ֛הָ אֲשֶׁר־אָסְרָ֥ה עַל־
נַפְשָׁ֖הּ יָקֻֽמוּ׃ ט וְאִ֡ם בְּיוֹם֩ שְׁמֹ֨עַ
אישה

יָתַהּ׃ ז וְאִם מֶהֱוָא
תֶהֱוֵי לִגְבַר וְנִדְרָהָא
עֲלַהּ אוֹ פֵּירוּשׁ
סִפְוָתַהָא דִּי אֲסָרַת עַל
נַפְשַׁהּ׃ ח וְיִשְׁמַע
בַּעֲלַהּ בְּיוֹמָא דִּשְׁמַע
וְיִשְׁתּוֹק לַהּ וִיקוּמוּן
נִדְרָהָא וֶאֱסָרָהָא דִּי
אֲסָרַת עַל נַפְשַׁהּ
יְקוּמוּן׃ ט וְאִם בְּיוֹמָא
דשמע

ת״א ואם היו תהיה נדרים סז סח ע פח שבועות כ . ושמע אישה נדרים עב עג . ביום שמעו שם עב .

שפתי חכמים

נמי בעל וה׳ יסלח לה וכמה שכתוב מדבר באשה שנדרה הפ׳ זו היא שצריכה סליחה ואע״פ שהוא מופר כ״ג באב ובתו מיירי בבת שנדרה בנזיר ושמע אביה וכו׳ שצריכה סליחה כיון שהיא לא ידעה שהפר לה ועוברת על נדרה כדפירש״י והאריך עוד ע״ש : פ פי׳ אע״פ שהשם הויה לשון קידושין הוא מ״מ כיון דאשכחן נמי הויה לנשואה גבי הבתולה הקרובה אליו אשר לא היתה לאיש שר״ל לנשואה דהיינו נשואה ה״א אף הויה זו נמי לנשואה דהיינו נשואה ויהיו האב והבעל מפירין נדרה כשהוא אומר כו׳ : צ דכאן כתיב ואם היו תהיה לאיש שהוא לשון הויה וקידושין : ק כלומר הא דלא כללן הכתוב בכלל א׳ משום דבא לחלק בה כלומר בארוסה שאביה ובעלה מפירין נדריה משא״כ בנשואה לכך חלקן הכתוב ואח״כ מפרש והולך שאל שאמר אביה ובעלה אחד מהם יכול להפר זה אינו דאם הפר האב כו׳ כמו שמפרש והולך מן המקראות : ר דהא אמרת אם הפר אחד ואחד שותק אינו מופר כ״ש אם קיים אחד מהם שאידך אינו יכול להפר : ש דאי הפר האב שוב א״צ הפרה יותר : ת דאי קיים האב שוב אין מועיל הפרת הבעל דהא אם לא הפר האב והפר הבעל אין מועיל כדפירש״י

רשי

(ספרי) : (ז) **ואם היו תהיה לאיש** . (נדרים סז) זו ארוסה או אינו פ אלא נשואה כשהוא אומר ואם בית אישה נדרה . הרי נשואה אמור . וכאן בארוסה צ ובא לחלוק ק בה שאביה ובעלה מפירין נדריה הפר האב ולא הפר הבעל או הפר הבעל ולא הפר האב הרי זה אינו מופר ואין צ״ל אם קיים ר אחד מהם : **ונדריה עליה** . שנדרה בבית אביה ולא שמע בהן אביה ש ולא הופרו ולא ת הוקמו : (ח) **ושמע אישה וגו׳** . הרי לך שאם קיים

פירוש ע״ט

פאר ווערט דעם נדר . רש״י שרייבט דער פסוק שמועסט ביא אזו איין אשה וואס זיא האט אנדר גטאן אונ איר פאטר האט געהערט אונ האט איר מפיר געווען אונ זיא האט ניט געוואוסט אוב ער האט איר מפיר געווען אונ זיא הט פארט עובר געוועזן אויף איר נדר דיא אשה בדארף האבן אז גאט זאל איר מוחל זיין אונ פון דאנן קענן מיר אפ לערנן אז עס איז שון אכל שכן דער וואס טוט במזיד איין עבירה בדארף בוודאי האבן איין כפרה : (ז) וְאִם הָיוֹ תִהְיֶה לְאִישׁ אונ אוב זיא וועט זיין פאר קנאסט צוא אמאן כלומר אז זיא איז שון אכלה וּנְדָרֶיהָ עָלֶיהָ אונ זיא וועט האבן נדרים אויף זיך כלומר זיא וועט אנדר טאן כלה ווייס אוֹ מִבְטָא שְׂפָתֶיהָ אֲשֶׁר אָסְרָה עַל נַפְשָׁהּ אדר דאס ביידן פון אירע לעפצן

פירוש ע״ש

וואס זיא האט אויף זיך גאסרת וועט זיין כלה ווייס : (ח) וְשָׁמַע אִישָׁהּ בְּיוֹם שָׁמְעוֹ אונ איר חתן וועט הערן אין דעם טאג וום ער וועט הערן כלומר ניט דווקא ער מוז הערן דעם טאג וואס זיא האט גטאן דעם נדר נאר ווען ער וועט הערן וְהֶחֱרִישׁ לָהּ אונ ער וועט שטיל שווייגן ער וועט איר ניט מפיר זיין וְקָמוּ נְדָרֶיהָ זאלן אירע נדרים בלייבן שטיין וֶאֱסָרֶהָ אֲשֶׁר אָסְרָה עַל נַפְשָׁהּ אונ איר איסר וואס זיא האט אויף זיך גאסרת יָקוּמוּ זאלן זייא בלייבן שטיין כלומר איז דער נדר אגוטר נדר אפילו ווען דער פאטר הט מפיר געווען ווארום ביי אנערה המאורסה מוז דר פאטר מיט דעם חתן מפיר זיין איר נדר אבר ווען איינר פון זייא הט ניט מפיר געווען איז שון דר נדר אגוטר נדר : (ט) וְאִם בְּיוֹם שְׁמֹעַ אִישָׁהּ

אבר

דִשְׁמַע בַּעְלַהּ אַעְדִּי
יָתַהּ וּבַטֵּל יָת נִדְרַהּ
דִּי עֲלַהּ וְיָת פֵּירוּשׁ
סִפְוָתְהָא דִּי אֳסָרַת עַל
נַפְשַׁהּ וּמִן קֳדָם יְיָ
יִשְׁתְּבֵק לַהּ׃ י וּנְדַר
אַרְמְלָא וּמְתָרְכָא כֹּל
דִּי אֳסָרַת עַל נַפְשַׁהּ
יְקוּם עֲלַהּ׃ יא וְאִם
בֵּית בַּעְלַהּ נְדָרַת אוֹ
אֳסָרַת אֱסָר עַל נַפְשַׁהּ
בְּקִיּוּם׃ יב וְיִשְׁמַע
בַּעְלַהּ וְיִשְׁתּוֹק לַהּ לָא
אעדי

אִישָׁהּ יָנִיא אוֹתָהּ וְהֵפֵר אֶת־נִדְרָהּ
אֲשֶׁר עָלֶיהָ וְאֵת מִבְטָא שְׂפָתֶיהָ
אֲשֶׁר אָסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ וַיהֹוָה
יִסְלַח־לָהּ׃ י וְנֵדֶר אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה
כֹּל אֲשֶׁר־אָסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ יָקוּם
עָלֶיהָ׃ יא וְאִם־בֵּית אִישָׁהּ נָדָרָה
אוֹ־אָסְרָה אִסָּר עַל־נַפְשָׁהּ
בִּשְׁבֻעָה׃ יב וְשָׁמַע אִישָׁהּ וְהֶחֱרִשׁ
לה

ת"א ונדר אלמנה כתובות מט נדרים פה פט . ואם בית אישה נדרים פו שבועות כ . או אסרה אסר שבועות כה .

פירוש רשב"ם

שמעה וגו' : (יא) ואם בית אישה נדרה . אבל למעלה כתיב ונדריה עליה אותו פסוק בנדרים הקודמים קודם

רש"י

הבעל שהוא קיים : (ט) *) והפר את נדרה אשר עליה. יכול אפי' א לא הפר האב ב ת"ל בנעוריה בית אביה כל שבנעוריה ברשות אביה היא (קידושין יג) : (י) כל אשר אסרה על נפשה יקום עליה. לפי שאינה לא ברשות אב ולא ברשות בעל ג ובאלמנה מן הנשואין הכתוב מדבר. אבל אלמנה מן האירוסין מת הבעל נתרוקנה וחזרה לרשות האב : (יא) ואם בית אישה נדרה. בנשואה

שפתי חכמים

בסמוך יכול אפי' לא הפר וכו' מכ"ש אם קיים האב באין מופר בהפרת בעל : א (נח"י) אין פסק שהוא ע"פ שסדרי זה הפסוק קאי אואם בית אישה נדרה שהיא נשואה מאיש אבל גירסת הרא"ם היא נכונה שרוצה והפר את נדרה : ב כלומר מדכתיב למעלה ואם היו תהיה לאיש ה"ל אם תהיה אלא וי"ו מוסיף על ענין ראשון ולמעלה כתיב ונדריה אביה וגו' ודרשינן כל שבח נעוריה לאביה מקרא דבנעוריה בית אביה מהתם משמע דגם כאן לריך הפרת אביה ולא שנא ארוסה ולא שנא פנויה משום דוי"ו מוסיף על ענין ראשון שהיא ברשות אביה ג"כ והיינו ארוסה שהיא ברשות בניהם והרא"ם פי' דאי בפנויה דוקא קמיירי אבל שארוסה פקעה רשות האב א"כ ל"ל בנעוריה בית אביה פעם שנית הא כבר כתיב בבית אביה בנעוריה ושני פירושים אלו בגמ' הם וכמו שהביא הרא"ם ג"כ ויהיה פירוש הפסוק ואם היו תהיה שהיא אשר אסרה אסר בבית אביה בנעוריה ונדריה עליה כי לא שמע אביה בהן ושמע אישה אחר שנתארסה גם כוח יפתח בהפרתה : ג דה"ל אלמנה אינה ברשות האב וגרושה אינה ברשות הבעל להפר לה . וא"ת ואיך תעלה

פירוש ע"ט

אָבֶר אַז אִין דָעם טָאג וָואס אִיר חָתָן וָועט הֶערְן פוּן אִיר נֶדֶר יָנִיא אוֹתָהּ וָועט עֶר אִיר פֵר וָוערְן וְהֵפֵר אֶת נִדְרָהּ אֲשֶׁר עָלֶיהָ אוּנ עֶר וָועט אִיר מֵפִיר זַיין אִיר נֶדֶר וָואס אוֹיף אִיר אִיז וְאֵת מִבְטָא שְׂפָתֶיהָ אוּנ דָאס אַרוֹס רֵיידְן פוּן אִירֶע לֶעפְּצְן אֲשֶׁר אָסְרָה עַל נַפְשָׁהּ וָוס זִיא הָאט אוֹיף זִיךְ גֶאַסֶרְתְּ אוּנ דֶר פָאטֶר הָט אִיר אוֹיךְ מֵפִיר גֶוֶועזְן אִיז דֶער נֶדֶר קֵיין נֶדֶר נִיט אוּנ אַז זִיא הָט נִיט גְוואוּסְט אוֹב מֶען הָט מֵפִיר גֶוֶועזְן אוּנ זִיא הָט עוֹבֵר גְוֶועזְן אוֹיף אִיר נֶדֶר וַיְיָ יִסְלַח לָהּ זָאל אִיר גָאט עֶס פַאר גֶעבְּן : (י) וְנֵדֶר אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה אוּנ דֶער נֶדֶר פוּן אַיין אַלְמָנָה אָדֶר פוּן אַגְרוּשָׁה כְּלוֹמַר וֶוען אַיין אַלְמָנָה אָדֶר אַגְרוּשָׁה וֶועט אַנֶדֶר טָאן כֹּל אֲשֶׁר אָסְרָה עַל נַפְשָׁהּ יָקוּם עָלֶיהָ אִיז דָער דִין אַזוֹ וָואס זִיא הָט אוֹיף זִיךְ גְאַסֶרְתְּ זָאל דָאס אוֹיף אִיר בְּלַייבְּן שְׁטֵיין וָוארוּם וֶוער הָאט אִיר מֵפִיר צוּ זַיין זִיא אִיז שׁוֹן נִיט אִין פָאטֶרְס רְשׁוּת אוּנ קֵיין מַאן הָט זִיא אוֹיךְ נִיט : (יא) וְאִם בֵּית אִישָׁהּ נָדָרָה אוּנ אָבֶר אַז זִיא וֶועט אַנֶדֶר טָאן אַז זִיא אִיז אִין דֶעם רְשׁוּת פוּן אִיר מַאן דְהַיְינוּ זִי הָט שׁוֹן חֲתוּנָה גְהַאט אוֹ אָסְרָה אִסָּר עַל נַפְשָׁהּ בִּשְׁבוּעָה אָדֶר זִיא הָט אוֹיף זִיךְ גְאַסֶרְתְּ מִיט אַשְׁבוּעָה : (יב) וְשָׁמַע אִישָׁהּ וְהֶחֱרִישׁ לָהּ אוּנ

*) כאן הי' ואם ספר יפר עמ"ח

לה לא הניא אתה וקמו כל־
נדריה וכל־אסר אשר־אסרה על־
נפשה יקום: יג ואם־הפר יפר אתם
אישה ביום שמעו כל־מוצא
שפתיה לנדריה ולאסר נפשה
לא יקום אישה הפרם ויהוה
יסלח־לה: יד כל־נדר וכל־שבעת
אסר לענת נפש אישה יקימנו
ואישה יפרנו: טו ואם־החרש יחריש
לה

אעדי יתה ויקומון
כל נדרהא וכל אסר
די אסרת על נפשה
יקום: יג ואם בטלא
יבטל יתהון בעלה
ביומא די שמע כל
אפקות ספותהא
לנדרהא ולאסר נפשה
לא יקומון בעלה
בטלנון ומן קדם יי
ישתבק לה: יד כל
נדר וכל קיומת אסר
לסגפא נפש בעלה
יקימנון ובעלה
יבטלנון: טו ואם
משתק ישתוק לה
בעלה

ת"א אישה הפרם וה' יסלח לה נזיר כג. קידושין פא. כל נדר וכל נדרים פא שבועות כ. אישה יקימנו נדרים עג עט פז נזיר יב גיטין פה מציעא לו. ואם החרש נדרים עט.

פירוש רשב"ם

שנשאה ומשמע לפי הפשט שהבעל מיפר בקודמין:

בעל הטורים

והיינו דומה שאינו מפר וילפינן אב מבעל: (יד) לענת. ב' במסורה לענות נפש על מהלה לענות וכוס ענין כלי שיר לומר שאם נדרה שלא לשמוע כלי שיר שבעלה מפר לה שהשוב כנדרי ענוי נפש כדאיתא במועד קטן (דף ט) שאף

שפתי חכמים

של דעתך שיפר. וי"ל לפי שמצינו הבעל מפר אפי' נדר שלא נדרה ברשותו כגון שנדרה בבית אביה כ"ש שיכול להפר לה מה שנדרה ברשותו ל"פ אינה ברשות הבעל. מלאתי: ד (ג"א) וכא דלא הקדים הכתוב ואם בית אישה נדרה קודם קרא דונדר אלמנה במדבר אחר שנשואין מפני דאלמנה וגרושה לאו דוקא אלא ה"ה בוגרת והיא פנויה אין לאב רשות עליה ונדרה קיים כמו באלמנה וא"כ הכל כסדר דבתחלה דיבר בנערה שהיא ברשות אביה לגמרי ואח"כ ואם

רש"י

ד הכתוב מדבר: (יד) כל נדר וכל שבעת אסר וגו'. לפי שאמר שהבעל מפר יכול כל נדרים במשמע ת"ל לענות נפש אינו מפר אלא נדרי ענוי

פירוש ע"ט

איר מאן האט געהערט דעם נדר אונ האט
איר שטיל געשוויגן אונ האט איר ניט מפיר
געוועזן, וקמו כל נדריה זאלן בלייבן שטיין אירע
אלע נדרים וכל איסר אשר אסרה על נפשה יקום
אונ אלע איסורים וואס זיא האט אויף זיך
גיאסרת: (יג) ואם הפר יפר אותם ביום שמעו אבער
אז דער מאן האט איר מפיר געוועזן דם נדר
אין דעם טאג אז ער האט אים געהערט איז
דער דין אזו כל מוצא שפתיה לנדריה ולאיסר נפשה
אלץ וואס זיא האט אום געזאגט מיט אירע
ליפצן צו אירע נדרים אונ צו די איסורים
וואס זיא האט אויף זיך גיאסרת לא יקום זאל
עס ניט בלייבן שטיין אישה הפרם ווארום איר

פירוש ע"ט

מאן האט איר עס מפיר געוועזן אונ אוב זיא
האט ניט געוואוסט אוב דער מאן האט איר
מפיר געוועזן אונ זיא האט עובר געוועזן וה' יסלח
לה זאל איר גאט פר געבן: (יד) כל נדר וכל
שבועת איסר אלע נדרים אונ אלע די שווערונג
וואס זי אסרת אויף זיך לענות נפש צו פייניגן
איר לייב דהיינו זיא האט אנגדר געטאן זי זאל
ניט עסן אדר טרינקן אדר נאך אזו אנגלייכן
אישה יקימנו קאן איר מאן איר מקיים זיין
ואישה יפרנו אונ איר מאן קאן איר מפיר זיין
אבער ווען זיא טוט אזו אנגדר וואס דורך דם
וועט זיא זיך ניט פייניגן איר לייב קאן איר
דער מאן די נדרים ניט מפיר זיין: (טו) ואם
החרש

בַּעְלַהּ מִיּוֹמָא לְיוֹמָא וִיקַיֵּם יָת כָּל נִדְרַהָא אוֹ יָת כָּל אֱסָרַהָא דִּי עֲלַהּ יְקַיֵּם יָתְהוֹן אֲרֵי שְׁתֵיק לַהּ בְּיוֹמָא דִשְׁמַע׃ טז וְאִם בַּטָּלָא יְבַטֵּל יָתְהוֹן בָּתַר דִּשְׁמַע וִיקַבֵּל יָת חוֹבַהּ׃ יז אִלֵּין קְיָמַיָּא דִּי פַקִּיד יְיָ יָת מֹשֶׁה בֵּין גְּבַר לְאִתְּתֵיהּ בֵּין אַבָּא לִבְרַתֵּיהּ בְּרַבְיוּתַהָא בֵּית

אבוהא

לָהּ אִישָׁהּ מִיּוֹם אֶל־יוֹם וְהֵקִים אֶת־כָּל־נְדָרֶיהָ אוֹ אֶת־כָּל־אֱסָרֶיהָ אֲשֶׁר עָלֶיהָ הֵקִים אֹתָם כִּי־הֶחֱרִשׁ לָהּ בְּיוֹם שָׁמְעוֹ׃ טז וְאִם־הָפֵר יָפֵר אֹתָם אַחֲרֵי שָׁמְעוֹ וְנָשָׂא אֶת־עֲוֹנָהּ׃ יז אֵלֶּה הַחֻקִּים אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ בֵּין־אָב לְבִתּוֹ בִּנְעֻרֶיהָ בֵּית אָבִיהָ׃ פ

וידבר

ת״א כי החריש לה פס . בין איש לאשתו פס . בנעוריה בית נשובות פ טו מז נדרים פ קידושין ג .

בעל הטורים

סוקנות נסנות מכלי סיר בת בתין ככת סית לקל סבלא כססא (קך סוא סלמון פס) : (יז) בנעריס . אותיות נערס י״ב לומר לך בת י״ב סנים ויוס אחד נדריס נבדקין :

פירוש רשב״ם

(טו) ואם הפר יפר אותם אחרי שמעו . והיא אינה יודעת ששמע : ונשא את עונה , שאינם מופרים והיא שוגגת שלא ידעה אם שמע עד עתה אם לאו :

רש״י

נפש ה בלבד . והם מפורשים במס׳ נדרים (דף פט) : (טו) מיום אל יום . שלא תאמר מעת לעת ו לכך נאמר מיום אל יום ללמדך שאין מפר אלא עד ז שתחשך: (טז) אחרי שמעו . אחרי ששמע וקיים שאמר אפשי בו ח וחזר והפר לה אפילו בו ביום : ונשא את עונה . הוא נכנס תחתיה . למדנו מכאן שהגורם

שפתי חכמים

כיון תסים לאיש דהיא ברשות אביה וברשות בעלה ואח״כ כשאסה שאין רשות האב עליה אלמנה וגרושה וה״ס בוגרת ואח״כ בנשואה שהיא ברשות בעלה לגמרי : ה כגון שלא תטעום אחד מכל המינים או שלא תשתה מכל מיני משקים: ו ר״ל ל״ל למכתב מיום אל יום ואין לומר דבא ללמד דאם לא הפר ביום שמעו שוב אינו מפר שא זה כבר כתיב לעיל ושמע אישה ביום שמעו והחריש לה וקמו וגו׳ ומתרץ דאי לא כתיב מיום אל יום ה״א מה שכתוב לעיל ביום שמעו היינו מעת לעת שכוא כ״ד שעות : ז ר״ל שאם שמע ביום אע״פ שכוא סמוך לשקיעת החמה אם שתק עד שתחשך שוב אינו מפר : ח ר״ל למה כתיב ואם הפר יפר אותם אחרי שמעו ונשא את עונה משמע מיד ששמע אם יפר ישא את

פירוש ע״ט

הֶחֱרִשׁ יַחֲרִישׁ לָהּ אִישָׁהּ מִיּוֹם אֶל יוֹם אונ אז איר מאן וועט איר שווייגן פון איין טאג ביז דם אנדרן כלומר אז דער מאן וועט דעם טאג יאס ער וועט הערן דעם נדר שטיל שווייגן אונ וועט אים ניט מפיר זיין אפילו ווען אוף דער נאכט אדר דעם אנדרן טאג וועט ער איר שון מפיר זיין וְהֵקִים אֶת כָּל נְדָרֶיהָ אונ ער וועט באשטעטיגן אלע אירע נדרים או אֶת כָּל אֱסָרֶיהָ אֲשֶׁר עָלֶיהָ אדר אלע איסורים וואס זיא האט גאסרת אוף זיך הֵקִים אוֹתָם האט ער זיא בשטעטיגט כלומר דער מיט וואס ער האט גשוויגן איז גלייך וויא ער הט דיא גדרים מקיים גוועזן : (טז) וְאִם הָפֵר יָפֵר אוֹתָם אַחֲרֵי שָׁמְעוֹ אבר אז דער מאן הט איר מפיר גוועזן די נדרים נאך דעם אז ער הט גהערט אונ האט איר מקיים גוועזן ער הט גזאגט איך וויל דעם נדר אונ דער נאך הט ער אים ווידר מפיר גוועזן אפילו דעם אייגנם טאג וְנָשָׂא אֶת עֲוֹנָהּ בדארף ער ליידן איר זינד כלומר ער ווערט פר איר גשטראפט ווארום זי הט דאך גמיינט אז איר נדר איז קיין נדר איז זי ניט שולדיג נאר ער איז שולדיג ווארום אז מען איז מקיים טאר מען שון דער נאך ניט מפיר זיין : (יז) אֵלֶּה הַחוּקִּים דאס זענן די

זזעץ

שנ לא א וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
לֵּאמֹר׃ ב נְקֹם נִקְמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
מֵאֵת הַמִּדְיָנִים אַחַר תֵּאָסֵף אֶל־
עַמֶּיךָ׃ ג וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־הָעָם

לאמר

אונקלוס

אֲבוּהָא׃ א וּמַלִּיל יְיָ
עִם מֹשֶׁה לְמֵימָר׃
ב אִתְפְּרַע פֻּרְעֲנוּת
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִן מִדְיָנָאֵי
בָּתַר כֵּן תִּתְכְּנֵשׁ
לְעַמָּךְ׃ ג וּמַלִּיל מֹשֶׁה
עִם עַמָּא לְמֵימַר זְרִיזוּ

מנכון

בעל הטורים

(ב) נקם נקמת בני ישראל. סמך זה לפרשת נדרים לומר לך שמודרין בעת צרה ומלחמה. ועוד אמרו שמהרים לבתו ולאשתו ולא ספר לכן הוא נכנס תחתיהן. מדינים שהחטיאו את ישראל לא כל שכן שיענשו: אחר תאסף. לפי שראה משה מדינית ולא קנא לשם לכך נתנו חייו בנקמת מדינים: אל עמיך. מלא יו"ד לומר לך שביו"ד מקומות הוזכרו מיתתו

שפתי חכמים

פוגם וכרי שפיר עביד ואין לפרש דלמא אפילו שמע וקיים ואח"כ ספר בו ביום יכא מופר אם כן מס"ל אחרי שמעו דמשמע שאם לא ספר לה תיכף כששמע את נדרה אינו חוזר ומפר. אלא ע"כ צ"ל שאם שמע נדרה ואמר אשבי בו שאינו יכול להפר אפילו בו ביום: ט ר"ל למה נוה לנקום שמדינים והלא המואבים שכרו את בלעם כדכתיב בפ' בלק וא"ם ולמה נקט רש"י הכא תרי טעמים ובפ' פנחס לא נקט אלא חד טעמא וי"ל דק"ל למה שינה כאן הלשון וכתב נקום נקמת והתם כתיב צרור וגו' אלא ע"כ צ"ל משום הדיוק מאת המדינים ולא מאת המואבים א"כ ש"מ מדיוקא דנקום דוקא להרגם אסור אבל לאייב אותם מותר ולעיל משמע אפי' לאייבם אסור מדכתיב צרור את המדינים א"כ סתרי קראי אהדדי ועל זה נקט הכא ב' טעמים דהא שאסר להרגם משום שהמואבים נכנסו לדבר מחמת יראה וכו' והא דמשמע הכא דמותר לאייבם היינו לאחר בנתגיירו הב' פרידות דעיקר הטעם הוא משום ב' פרידות וכו' וכיון שיצאו ב' פרידות מותר לאייבם אבל לאייבם קודם שנתגיירו אסור: י פי' נתרגזו לריב עם ישראל ולא להם ר"ל ישראל לא נכעו דרך הרגם ולא כיס להם לריב עם ישראל: כ פרידות פי' גוזלות ואע"פ שלא כתב ממואב אלא אתת י"ל דרש"י נקט לשון הגמ' והוצרך לר"א דלטעם ראשון

רש"י

תקלה לחבירו הוא נכנס תחתיו לכל עונשין: (ב) מאת המדינים. ולא מאת המואבים ט שהמואבים נכנסו לדבר מחמת יראה שהיו יראים מהם שיהיו שוללים אותם שלא נאמר אלא (דברים ב) ואל תתגר בם מלחמה. אבל מדינים נתעברו על ריב י לא להם. ד"א מפני ב' פרידות כ טובות שיש לי להוציא מהם רות המואביה ונעמה העמונית: (ג) וידבר משה וגו'.

משלי ישראל

(וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר) גָאט הָאט גְרֶעט צוּא מֹשֶׁה אַזוֹי צוּא זָאגִין (נְקוֹם נִקְמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל) רֶעכִין דָאס רֶעכֶנוּנְג פוּן דִיא יוּדִין (מֵאֵת הַמִּדְיָנִים) פוּן דִיא מִדְיָנִים דִיא יוּדִין זָאלִין מִלְחָמָה הַאלְטִין מִיט דִיא מִדְיָנִים אוּנ זָאלִין זִיךְ אָן זַייא נוֹקֵם זַיין פַאר וָואס זַייא הָאבִין מַפְקִיר גְוֶועזִין זַייעֶרֶע טֶעכְטֶער צוּא זְנוּת צוּא מַאכִין זִינְדִיגִין דִיא יוּדִין (וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל הָעָם לֵאמֹר) אוּנ מֹשֶׁה הָאט גְרֶעט צוּ דִיא יוּדִין אַזוֹי צוּ זָאגִין (הֵחָלְצוּ מֵאִתְּכֶם אֲנָשִׁים לַצָּבָא) וָואפִינְט פוּן אַייךְ מֶענְטְשִׁין צוּם הֶערְשַׁר (וְיִהְיוּ עַל מִדְיָן) אוּנ זַייא זָאלִין מִלְחָמָה הַאלְטִין מִיט מִדְיָן (לָתֵת נִקְמַת יְיָ בְּמִדְיָן) צוּא גֶעבִין דָאס רֶעכֶנוּנְג פוּן גָאט אִין מִדְיָן. אַצוּנְד דַארְפִין מִיר פְרֶיגֶער פַר שְׁטֵייִן וִויא מֹשֶׁה הָאט אַנְדֶערְשׁ גְזָאגְט וִויא אַזוֹי גָאט הָאט צוּא אִים גְזָאגְט וָוארִין גָאט הָאט גְזָאגְט צוּא מֹשֶׁה עֶר זָאל זִיךְ נוֹקֵם זַיין אָן מִדְיָן דִיא נְקָמָה פוּן יוּדִין. אוּנ מֹשֶׁה הָט גְזָאגְט צוּא דִיא יוּדִין אַנְדֶערְשׁ זַייא זָאלִין זִיךְ נוֹקֵם זַיין אָן מִדְיָן דִיא נְקָמָה פוּן גָאט הָאט מֹשֶׁה גְזָאגְט פַאר קֶערְט וִויא גָאט הָאט אִים גְזָאגְט אוּנ ווידֶער דַארְף מֶען פַאר שְׁטֵיין דֶעם מִדְרָשׁ גָאט הָאט אַזוֹי גְזָאגְט צוּא מֹשֶׁה דֶער שָׁאדִין אִיז אַייעֶרֶר וָואס אִיר הָאט מִיר גוֹרֵם גְוֶועזִין אִיךְ זָאל אַייךְ דַארְפִין שְׁטְרָאפִין אִיז דָאס אַייעֶר שׁוּלְד אוּנ מֹשֶׁה הָאט גְזָאגְט צוּ גָאט רבש"ע וֶוען מִיר זָאלִין חַ"ו זַיין אַפִּיקוֹרְסִים

פירוש עם

גְוֶועזִין אֲשֶׁר צִוָּה יְיָ אֶת מֹשֶׁה וָואס גָאט הָאט גְבָאטִין צוּ מֹשֶׁה אַז מֹשֶׁה זָאל זָאגִין צוּ דִיא יִשְׂרָאֵל דִי דִינִים בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ צְווִישִׁין מַאן אוּנ וַוייבּ וָוען עֶר קָאן אִיר יוֹא מֵפִיר זַיין דֶעם נֶדֶר אוּנ וָוען נִיט בֵּין אָב לְבִתּוֹ צְווִישִׁין אַפָּאטֶער אוּנ צְווִישִׁין זַיין טָאכְטֶער בִּנְעוּרֶיהָ בֵּית אָבִיהָ אִין אִיר יוּגִינְט אַז זִיא אִיז נָאךְ אִין פָאטֶערְס רְשׁוּת׃ (א) וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר אוּנ גָאט הָט גְרֶעט צוּ מֹשֶׁה אַזוֹ צוּ זָאגִין׃ (ב) נְקוֹם רֶעכִין נִקְמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דָאס רֶעכֶנוּנְג פוּן דִיא קִינְדֶער יִשְׂרָאֵל מֵאֵת הַמִּדְיָנִים פוּן דִי מִדְיָנִים כְּלוֹמַר דִי יִשְׂרָאֵל זָאלִין גֵיין מִלְחָמָה הַאלְטִין מִיט דִי מִדְיָנִים אוּנ זָאלִין זִיךְ אִין זֵיי נוֹקֵם זַיין פַר דֶעם וָוס זֵיי הָאבִּין מַפְקִיר גְוֶועזִין זַייעֶרֶע טֶעכְטֶער צוּ זְנוּת זֵיי זָאלִין מַאכִין זִינְדִיגִין דִי יִשְׂרָאֵל אַחַר תֵּאָסֵף אֶל עַמֶּיךָ נָאךְ דֶם וֶועסְטוּ אַיין גְטָאן וֶוערִין צוּ דַיין פָאלְק כְּלוֹמַר דֶערְנָאךְ וֶועסְטוּ שְׁטַארְבִּין׃ (ג) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל הָעָם

לאמר

לֵאמֹר הֵחָלְצוּ מֵאִתְּכֶם אֲנָשִׁים
לַצָּבָא וְיִהְיוּ עַל־מִדְיָן לָתֵת נִקְמַת־
יְהוָה בְּמִדְיָן׃ ד אֶלֶף לַמַּטֶּה אֶלֶף
לַמַּטֶּה לְכֹל מַטּוֹת יִשְׂרָאֵל
תִּשְׁלְחוּ לַצָּבָא׃ ה וַיִּמָּסְרוּ מֵאַלְפֵי
יִשְׂרָאֵל אֶלֶף לַמַּטֶּה שְׁנֵים־עָשָׂר
אלף

מִנְּכוֹן גֻּבְרִין לְחֵילָא
וִיהוֹן עַל מִדְיָן לְמִיהַב
פֻּרְעָנוּת דִּין עַמָּא דַייָ
בְּמִדְיָן: ד אַלְפָא
לְשִׁבְטָא אַלְפָא
לְשִׁבְטָא לְכֹל שִׁבְטַיָּא
דְיִשְׂרָאֵל תִּשְׁלְחוּן
לְחֵילָא: ה וְאִתְבְּחָרוּ
מֵאַלְפַיָּא דְיִשְׂרָאֵל
אַלְפָא לְשִׁבְטָא תְּרֵי
עשר

ת"א החלצו מאתכם יבמות קב.

בעל הטורים

בטורים: (ד) אלף למטה אלף למטה. לכל מטה שני אלפים הרי כ"ד אלפים שלכו עליהם למלחמה כנגד כ"ד אלפים שנפלו מישראל: הפסוק מתחיל באל"ף ומסיים באל"ף לומר לך שכולם היה להם לב אחד לאביהם שבשמים: (ה) וימסרו מאלפי ישראל. שמסרו עצמם על קדושת השם להצלת

פירוש רשב"ם

(ח) וימסרו. בעל כרחך לפי שאמר הקב"ה ואחר תאסף

רש"י

(ספרי) אע"פ ששמע שמיתתו תלויה ל בדבר עשה בשמחה ולא איחר: החלצו. כתרגומו לבון חלוצי צבא מזויינים: אנשים. לדיקים מ וכן (שמות יז) בחר לנו אנשים וכן (דברים א) אנשים חכמים וידועים: נקמת ה'. שהעומד כנגד ישראל כאלו עומד נ כנגד הקב"ה: (ד) לכל מטות ישראל. (ספרי) לרבות ס שבט לוי: (ה) וימסרו. להודיעך שבחן של רועי ישראל כמה הם חביבים על ישראל עד שלא שמעו במיתתו מה הוא אומר (שמות יז) עוד מעט וסקלוני. ומששמעו שמיתת משה תלויה בנקמת מדין לא רצו

שפתי חכמים

קשה דהא לעיל משמע דאף מדין היו וראים מישראל כדפי' לעיל שעשו שלום ביניהם וכו' עיין שם לכן פי' ד"א ול"ה קשה היה לו להקב"ה לסבב סיבות שלא יהרגו ישראל שלאת משפחתה של רות ולמה נוה על כל האומה שלא לגור את מואב ל"פ גם טעם ראשון: ל דכתיב נקום נקמת וגו' אחר תאסף אל עמיך דאל"כ וידבר משה למה לי דמשמע כל מה שנצטווה אמר לישראל: מ דלא הל"ל אנשים דהא אין דרכן של נשים שיוצאות למלחמה ופשיטא שהיו אנשים אלא אנשים בא ללמדך שהיו לדיקים לכך בפ' שלח לך לא פירש"י על שלח לך אנשים לדיקים דאיצטריך אנשים לגופיה ועל אנשים דכתיב אח"כ פירש לדיקים דהכוא אנשים יתירא הוא לפי שכתוב לעיל אנשים והרא"ם פי' מדכתיב מאתכם וגו' הדביר בזה היה לאנשים מכתמא אותם שנהלנו מהם אנשים היו א"כ אנשים דכתיב ל"ל: נ ר"ל למה לא כתיב נקמת ישראל: ס דס"ד הואיל ושבט לוי לא נטלו חלק בארץ גם לא יצאו לצבא לכך צריך לרבות וא"ת כיון דגם שבט לו

פירוש ע"ט

לאמר אונ משה האט גרעט צום פאלק ישראל אזו צו זאגן החלצו מאתכם וואפינט פון אייך אנשים לצבא מענטשן צדיקים צום העערשאר ויהיו על מדין אונ זיי זאלן זיין אויף מדין כלומר זיי זאלן מלחמה האלטן מיט מדין לתת נקמת ה' במדין צו געבן דאס רעכנונג פון גאט אין מדין: (ד) אלף למטה איר זאלט פון אייך וואפינין טויזנד פון איטליכן שבט לכל מטות ישראל תשלחו לצבא צו אלע די העערשאר. אפילו פון שבט לוי זאלט איר אויך שיקן טויזנט אין דער מלחמה אריין: (ה) וימסרו מאלפי ישראל אונ זייא זענן וואָרן איבר געענטפערט פון די טויזנטער פין ישראל טויזנט צו איטלכן שבט

משלי ישראל

מיר זאלן לייקינן אן דיא מצות וואלטן זייא אונז נים פיינט געהאט אונ אצונד אז זייא האבן אונז פיינט איז דאך נאר איבר דיא תורה און מצות דרום איז די נקמה דיינע נים אונזערע. אצונד וועלן מיר געבן דעם ענין צוא פאר שטיין דורך א משל איינער איז אריין געקומען אין אשענק וואס מען פאר קופט טייערן וויין אונ הייסט זיך אן גיסן אין פלעשר אפאר אקוס וויין דער שענקער איז אראפ געגאנגען אין קעלער אריין אונ ברענגט ארויף דעם וויין אונ גיסט אן אין דיא פלעשר אונ שטעלט אנידר אויף דעם טיש אונ אזו וויא דער שענקער רעט מיט דעם קונה אונ גיים ארום אין שטיב איז געווען אין שענק אשיכור ער קען זיך נים האלטן אויף דיא פיס מחמת שיכורות אונ גיים צוא צוא דעם טיש אונ ווארפט אראפ דיא פלעשר אונ זייא ווערן צוא בראכן לופט דר שענקער אונ נעמט אשטעקן אונ גיים צום שיכור אונ שלאגט אים

שכארץ

אֶלֶף חֲלוּצֵי צָבָא: ו וַיִּשְׁלַח אֹתָם
מֹשֶׁה אֶלֶף לַמַּטֶּה לַצָּבָא אֹתָם
וְאֶת־פִּינְחָס בֶּן־אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן
לַצָּבָא וּכְלֵי הַקֹּדֶשׁ וַחֲצֹצְרוֹת
הַתְּרוּעָה בְּיָדוֹ: ז וַיִּצְבְּאוּ עַל־מִדְיָן

כאשר

עֲשַׂר אַלְפִין מְזָרְזֵי
חֵילָא: ו וּשְׁלַח יָתְהוֹן
מֹשֶׁה אַלְפָא לְשִׁבְטָא
לְחֵילָא יָתְהוֹן וְיָת
פִּינְחָס בַּר אֶלְעָזָר
כַּהֲנָא לְחֵילָא וּמָנֵי
דְקוּדְשָׁא וַחֲצֹצְרַת
יַבֶּבְתָּא בִּידֵהּ:
ז וְאִתְחַיָּלוּ עַל מִדְיָן

כמא

ת״א וישלח אותם משה. סוטה מג.

בעל הטורים

לפללם ישראל: (ו) וישלח אתם משה אלף למטה לצבא אתם ואת פינחס. והנשיאים לא שלח עמהם כדי שלא יתביים שהם

שפתי חכמים

הולכין לצבא היו י״ג דהא חשיב אפרים ומנשה לכל הפקודים שבקרא כתיב וימסרו וגו׳ אלף למטה י״ב אלף. והרא״ם פירש דאפרים ומנשה לא נקראו ב׳ שבטים רק בדבר נחלת הארץ ולכן במרגלים שהיו בעבור נחלת הארץ נחשבו לבני מטות ופה שלא היה רק לנקמת ה׳ בלבד אינם נקראים אלא שבט אחד עכ״ל: ע דאל״כ ויקח משה שנים עשר אלף מיבעי ליה וגו׳: פ מדכתיב וישלח אותם משה למה חזר וכתב אותם ואת פינחס אלא מגיד וכו׳: צ בשלמא בלא זה ה״א דהא דלא שלח את אלעזר משום חשיבותו של אלעזר שהיה שקול כנגד כולם אבל עכשיו שפי׳ שגם פינחס היה שקול כנגד כולם אם כן למה שלח את פינחס וכו׳: ק ולהאי טעמא להוד קשה דהא עיקר מצוה היה מה שהרג את זמרי ולא מה שהרג את כזבי לכן אמר דבר אחר שהלך וכו׳ ולפי ד״א קשה הא לטובה היה לו ליוסף מה שמכרוהו מצרים שהרי נעשה מלך שם לכן אמר ד״א שהיה משוח מלחמה. ולהאי טעמא להוד נמי קשה למה מפרש קרא שמו של פינחס שהיה משוח מלחמה במלחמה זו ויותר שבמלחמה אחרת. ולכן צריך רש״י לכל הטעמים נ״ל: ר משום דהניסים נקראו קדש דכתיב בס׳ במדבר סיני בסופו

רש״י

ללכת עד שנמסרו ע על כרחן: (ו) אתם ואת פינחס. מגיד שהיה פנחס פ שקול כנגד כולם. ומפני מה הלך פינחס ולא הלך אלעזר. צ אמר הקב״ה מי שהתחיל במצוה שהרג כזבי ק בת צור יגמור. ד״א שהלך לנקום נקמת יוסף אבי אמו שנאמר (בראשית לז) והמדנים מכרו אותו (סוטה מ) ומנין שהיתה אמו של פנחס משל יוסף שנאמר (שמות ו) מבנות פוטיאל. מזרע יתרו שפיטם עגלים לע״א ומזרע יוסף שפטפט ביצרו. ד״א שהיה משוח מלחמה: וכלי הקדש. זה הארון והציץ ר שהיה בלעם עמהם ומפריח מלכי מדין בכשפים והוא עצמו פורח עמהם הראה להם את הציץ שהשם חקוק בו והם נופלים לכך נאמר על חלליהם במלכי מדין שנופלים על חלליהם מן האויר וכן בבלעם כתיב על חלליהם

משלי ישראל

שטארק אונ זאגט צוא אים זעה דוא שיכור וואס דוא האסט גטאן וויפיל וויין דוא האסט אום גגאסן וויפיל געלט דוא האסט שאדן גמאכט אונ דער קונה שטיים אונ זעהט וויא פיל שלעק דער שיכור האט גכאפט פון דעם שענקער ער שווייגט אונ פאר וונדערט זיך אונ וויל וויסן דעם שענקערס מיינונג מיט דעם שלאגן אוב ער שלאגט אים ווייל ער האט אים אליין שאדן גטאן דער היזק איז דעם שענקערס אונ פון דעם קונה וועט ער גאר נים מאנן אדר ער מיינט איך וועל אים בצאלן פר דעם וויין אונ דאס וואס ער שלאגט דעם שיכור איז ווייל ער האט מיר שאדן גטאן אזו וויא דער קונה שטיים אונ טראכט אזו דעם שענקערס מיינונג זעהט ער וויא עס שטיים דעם שענקערס קינד. זאגט ער צום קינד גייא פרעג דיין טאטן פאר וואס ער שלאגט אזו דעם שיכור אונ דער קונה טראכט זיך אזו אוב דער שענקער וועט

פירוש ע״ט

זענן גגאנגן צוועלף טויזנט חֲלוּצֵי צָבָא גוואפנטע אין הערשאר. רש״י שרייבט זיי האבן ניט גוואלט גיין ווייל זייא האבן געהערט אז נאך דער מלחמה וועט משה שטארבן דרום האט מען זייא מיט גוואלד גמוזט איבר ענטפערן דא קאן מען זעהן ווי גליבט זענן די הערן פון ישראל אויף דיא ישראל: (ו) וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה אונ משה האט זייא גשיקט טויזנט פון איטליכן שבט אין חיל אריין אֹתָם וְאֶת פִּינְחָס ער האט זיי גשיקט אונ פינחס דער זון פון אלעזר הכהן צו דיא הערשאר וּכְלֵי הַקּוֹדֶשׁ אונ דיא הייליגע כלים מיינט מען דם ארון מיט דעם ציץ האבן זיי אויך מיט גנומן וַחֲצוֹצְרוֹת הַתְּרוּעָה ביז אונ דיא טרומייטן פון שאלונג זענן גווען אין זיין האנט: (ז) וַיִּצְבְּאוּ עַל מִדְיָן

כְּמָא דִי פַקִּיד יְיָ יָת מֹשֶׁה וּקְטָלוּ כָּל דְּכוּרָא׃ ח וְיָת מַלְכֵי מִדְיָן קְטָלוּ עַל קְטִילֵיהוֹן יָת אֱוִי וְיָת רֶקֶם וְיָת צוּר וְיָת חוּר וְיָת רֶבַע חַמְשָׁא מַלְכֵי מִדְיָן וְיָת בִּלְעָם בַּר בְּעוֹר קְטָלוּ בְּחַרְבָּא׃

ושבו

כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה וַיַּהַרְגוּ כָּל־זָכָר׃ ח וְאֶת־מַלְכֵי מִדְיָן הָרְגוּ עַל־חַלְלֵיהֶם אֶת־אֱוִי וְאֶת־רֶקֶם וְאֶת־צוּר וְאֶת־חוּר וְאֶת־רֶבַע חֲמֵשֶׁת מַלְכֵי מִדְיָן וְאֵת בִּלְעָם בֶּן־

בעור

ת״א ואת מלכי מדין הרגו על חלליהם סנהדרין קו .

בעל הטורים

שמעון שנהרג נשיא משבטו : (ח) ואת בלעם בן בעור הרגו בחרב . בגימטריא (י״ג) אומר ואת בלעם בן בעור הקוסם מלמד שהביאוהו לפני משה ודנוהו כדין מכשפים לא תחיה : יש דרך ישר לפני איש ואחריתה דרכי מות יש דרך ישר ר״ת

רש״י

נספר יהושע (יג) : בידו . ברשותו וכן (במדבר כא) ש ויקח את כל ארצו מידו : (ח) חמשת מלכי מדין . וכי איני רואה שחמשה מנה הכתוב למה הוזקק לומר חמשת אלא ללמדך ששוו כולם בעצה והושוו כולם בפורענות בלעם הלך שם ליטול ת שכר עשרים וארבעה אלף שהפיל מישראל בעצתו (ספרי) ויצא ממדין לקראת ישראל ומשיאן עצה רעה א אמר להם אם כשהייתם ששים רבוא לא יכולתם להם . ועכשיו בי״ב אלף אתם באים להלחם . נתנו

שפתי חכמים

ולא יבאו לראות כבלע את הקדש וגבי ארון כתיב כי תרומה ועשית ארון וגו' קודש לה' : ש רצל״ת היאך יכול פינחס ליטול כל זה בידו הארון והציץ והחצוצרות : ת דקשה היאך אירע שבלעם היה אצל מדינים שהרי בלעם מארם נהרים היה והלך למדינים לבקש השכר ולא אצל בלק כי הם היו הרשומים העיקרים א״נ שמא היה שם בהאותו הזמן כי עבר דרך שם לילך אל בלק לבקש שכרו : א דאל״כ איך הרגוהו והוא אינו מדיני דא״ל מפני שהסיבתו חטאו שהרי הם לא ידעו זה עד בואם ממדין כנאמר להם הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם אלא מפני שמשיאן עצה רעה

פירוש עט

אונ זיי האבן געהערשט איבר מדין אזו וויא גאט האט געבאטן צו משה וַיַּהַרְגוּ כָּל זָכָר אונ האבן געהרגת אלע זכרים : (ח) וְאֶת מַלְכֵי מִדְיָן אונ די מלכים פון מדין הָרְגוּ עַל חַלְלֵיהֶם האבן זייא געהרגת אויף זייערע דער שלאגענע אֶת אונ אֱוִי אונ רֶקֶם אונ צוּר אונ חוּר אונ רֶבַע חֲמֵשֶׁת מַלְכֵי מִדְיָן די פינף מלכים פון מדין האבן זייא אלע געהרגת וְאֶת בִּלְעָם בֶּן בְּעוֹר הָרְגוּ בֶּחָרֶב אונ צו בלעם דעם זון פון בעור האבן זיי געהרגת מיט אשווערד . רש״י שרייבט בלעם האט געהערט אז דורך זיין עצה וואס ער הט איין עצה געגעבן זייא זאלן מפקיר זיין זייערע טעכטער אויף זנות אונ דורך דם איז געשטארבן פיר אונ צוואנציג טויזנט פון ישראל איז ער געקומען אין דער צייט קיין מדין אפ נעמן זיין שכר פר דעם אונ ווי ער הט געזעהן אז די ישראל האבן מנצח געווען די מדינים איז ער געפלויגן מיט כישוף אין דער לופטין אונ הט נאך געמאכט פליהן די פינף מלכי מדין אויף

משלי ישראל

ענטפערן דעם קינד דוא האסט דען ניט געזעהן וואס דער שיכור האט מיר געטאן וויפיל שאדן ער האט מיר געטאן אזו וועל איך וויסן אז ער שלאגט אים פאר זיך אונ בייא מיר וועט ער גאר ניט מאנן קיין געלט . אז דער שענקער וועט אבער ענטפערן דעם קינד פאר וואס זאל איך דעם שיכור ניט שלאגן זעהסט דען ניט וויפיל היזק ער האט געמאכט דעם קונה אזו וועל איך וויסן אז ער וויל איך זאל אים באצאלן פאר דעם וויין אונ וואס ער שלאגט אים איז ווייל ער נעמט זיך אן מיין שאדן כדי איך זאל ניט ברוגז זיין דאס געמליכע איז מיט משה ער האט געוואסט אז די מדינים זענען ווערט אעונש מיט שלעק פונקט וויא דער שיכור נאר עס איז אים געווען אספק אוב עס קומט זייא דעם עונש ווייל זייא האבן געמאכט זינדיגן די יודן מיט זנות אונ זייא האבן גורם געווען די יודן געשטראפט צוא ווערן אונ ווייל זייא האבן גורם געווען די יודן אעונש דרום קומט זייא אעונש אדר פר קערט די זענען נאר פטור פון איין עונש אונ פאר דעם וואס די מדינים האבן גורם געווען צוא טאן שאדן אין דער תורה איז מען מחויב נוקם צוא זיין. אן די מדינים זייא נקמה פאר גאט אונ פאר זיין תורה וויא צוא משה איז דאס געווען אספק האט גאט געזאגט צוא משה (נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים) זייא דיך נוקם אן די מדינים פאר די יודן זיי דארפן צאלן פאר דר עבירה חט

זייא

מיט

בְּעוֹר הָרְגוּ בֶּחָרֶב: ט וַיִּשְׁבּוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־נְשֵׁי מִדְיָן וְאֶת־טַפָּם וְאֵת כָּל־בְּהֶמְתָּם וְאֶת־כָּל־מִקְנֵהֶם וְאֶת־כָּל־חֵילָם בָּזָזוּ: י וְאֵת כָּל־עָרֵיהֶם בְּמוֹשְׁבֹתָם וְאֵת כָּל־טִירֹתָם שָׂרְפוּ בָּאֵשׁ: יא וַיִּקְחוּ אֶת־כָּל־הַשָּׁלָל וְאֵת כָּל־הַמַּלְקוֹחַ

באדם

ט וּשְׁבוֹ בְנֵי יִשְׂרָאֵל יָת נְשֵׁי מִדְיָן וְיָת טַפְלְהוֹן וְיָת כָּל בְּעִירְהוֹן וְיָת כָּל גֵּיתֵיהוֹן וְיָת כָּל נִכְסֵיהוֹן בְּזוֹ: י וְיָת כָּל קִרְוֵיהוֹן בְּמוֹתְבָנֵיהוֹן וְיָת כָּל בֵּית סִגְדַּתְהוֹן אוֹקִידוּ בְּנוּרָא: יא וּשְׁבוֹ יָת כָּל עֲדָאָה וְיָת כָּל דִּבַרְתָּא בֶּאֱנָשָׁא וּבִבְעִירָא:

ואיתיו

רש"י

לו שכרו משלם ב ולא קפחוהו: בחרב. הוא בא על ישראל והחליף אומנותו באומנותם. שאין נושעים אלא בפיהם וע"י תפלה ובקשה. ובא הוא ותפש אומנותם לקללם בפיו אף הם באו עליו והחליפו אומנותם באומנות האומות שבאין בחרב שנא' (בראשית כז) ועל חרבך תחיה: (י) טירתם. מקום פלטרין שלהם שהוא לשון מושב כומרים יודעי חוקיהם. ד"א ל' מושב שריהם כמו שמתורגם סרני ג' פלשתים טורני פלשתאי: (יא) ויקחו את כל השלל וגו'. מגיד שהיו כשרים וצדיקים ולא נחשדו על הגזל לשלוח יד בבזה שלא ברשות שנאמר את כל השלל וגו' ועליהם מפורש בקבלה שניך כעדר הרחלים וגומר. אף אנשי המלחמה שביך כולם צדיקים: שלל. הן מטלטלין של מלבוש ותכשיטין: בז. הוא בזת מטלטלין ד שאינם תכשיטין: מלקוח אדם ובהמה.

שפתי חכמים

למרוד בגווי הקב"ה: ב יש לפרש משלם ממש ולא קפחוהו ר"ל לא היו מנכין לו אלא היו משלמין לו גמולו הרעה שעשה להם. ויש לפרש משלם כסגו"ל השי"ן וקמ"ץ שלמ"ד ר"ל משל האומות דהיינו חרב שנתנו לו לפי שהוא שפת אומנתן של ישראל כו' כדפירש"י בסמוך: ג וסרני היינו שרים ותרגומו טורני ש"מ דטורני פי' שרים וטורני היינו טירותם כלו' מקום מושב שרים ולטעם אחרון לתוד קשה הו"ל לכתוב טורנות ולטעם ראשון קשה הו"ל לכתוב טורנותן לכן פי' ב' טעמים: ד דלקמן פי' רש"י על יתר שבז אשר בזזו שהיה עודף על בז המטלטלין אשר בזזו עם הצבא איש לו משמע שנשארו בידם והמטלטלין של תכשיט לא נשארו בידם כי הביאום לה' כדכתיב ונקרב את קרבן ה' וגו' וא"כ צ"ל דבז היינו מטלטלים שאינן של תכשיט וכתב הרא"ם אבל לא ידעתי מנין לו זה כי יותר נכון כל"ל שהוא כולל כל המטלטלין בכלל מאחר שכלל כל הבזה לשנים את כל השלל ואת כל המלקוח. ונראה דרש"י ג"כ ס"ל הא דכתיב את כל השלל שהוא כולל הכל בין של תכשיט ובין שאינו של תכשיט אך רש"י רצה לתרץ הקרא דפעם קורא אותו שלל ופעם קורא אותו בז ולמה לא כתיב ויהי המלקוח יתר השלל אשר שללו וגומר אלא ע"כ צ"ל הכא דשלל הוא מטלטלין

משלי ישראל

דיא חאבן גטאן דרום וויא דיך נוקם אן דיא מדינים חאם יענן גורם צו דיא יודן אעונש אז משה האט דאס דער הערט פון גאט איז ער גגאנגן צוא דיא יודן אונ האט צוא זייא גזאגט איר זאלט גאר קיין פארכט ניט האבן (החלצו מאתכם אנשים לצבא ויהיו על מדין לתת נקמת יי במדין) וואפינט פון אייך מענטשן צוא גיין אין דר מלחמה נוקם צו זיין אן מדין אנקמה פאר גאט עס איז אום נקאמ גאטס ווייל פון דער תורה עס איז זיין שאהן נים אייערד דארף ער היטן מען זאל זיך אן נעמן פאר זיין כבוד אונ דעם כבוד פון דר תורה אצונד איז פון רעכט וואס משה האט גזאגט צוא דיא יודן אנדרש דיא גאט האט אים גזאגט אונ אוף דעם האט דר מדרש

פירוש ע"ט

מיט זיך האט פינחס זייא געוויזן דעם ציץ וואס דער שם איז דארטן פר האנגן זענן זייא אלע אראפ גפאלן אוף דיא דער שלאגענע אונ די ישראל האבן זייא אלע גהרגת דרום שטייט על חלליהם: (ט) וישבו בני ישראל את נשי מדין האבן דיא קינדר ישראל גפאנגן די ווייבר פון מדין ואת טפם אונ זייערע קליינע קינדר אונ גאר זייערע בהמות ואת כל מקניהם אונ גאר זייערע פיך ואת כל חילם בזזו אונ גאר זייער גוטץ האבן זייא גרובט: (י) ואת כל עריהם במושבותם אונ אלע זייערע שטעט וויא זייא האבן געוואוינט ואת כל טירותם אונ אלע זייערע פלאצן שרפו באש האבן זיי פר ברענט אין פייער: (יא) ויקחו את כל השלל אונ זייא האבן גנומן נאר דם זאק רוב ואת כל המלקוח

יב וְאַיְתִיוּ לְוָת מֹשֶׁה
וּלְוָת אֶלְעָזָר כַּהֲנָא
וּלְוָת כְּנִשְׁתָּא דִבְנֵי
יִשְׂרָאֵל יָת שִׁבְיָא וְיָת
דִּבַרְתָּא וְיָת עֲדָאָה
לְמַשְׁרִיתָא לְמֵישְׁרַיָּא
דְמוֹאָב דִּי עַל יַרְדְּנָא
דִירֵחוֹ׃ יג וּנְפַקוּ
מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר כַּהֲנָא
וְכָל רַבְרְבֵי כְנִשְׁתָּא
לְקַדָּמוּתְהוֹן לְמִבָּרָא
לְמַשְׁרִיתָא׃ יד וּרְגֵיז
מֹשֶׁה עַל דִּמְמַנַּן עַל
חֵילָא רַבָּנֵי אַלְפִין
ורבני

בָּאָדָם וּבַבְּהֵמָה׃ יב וַיָּבִאוּ אֶל־
מֹשֶׁה וְאֶל־אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְאֶל־
עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַשְּׁבִי וְאֶת־
הַמַּלְקוֹחַ וְאֶת־הַשָּׁלָל אֶל־הַמַּחֲנֶה
אֶל־עַרְבֹת מוֹאָב אֲשֶׁר עַל־יַרְדֵּן
יְרֵחוֹ׃ ס שלישי שני כשהן מחוברין יג וַיֵּצְאוּ
מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְכָל־נְשִׂיאֵי
הָעֵדָה לִקְרָאתָם אֶל־מִחוּץ
לַמַּחֲנֶה׃ יד וַיִּקְצֹף מֹשֶׁה עַל פְּקוּדֵי
החיל

ת״א ויקצוף משה ׳בגם סד פסחים צו.

פירוש רשב״ם

אל עמך. מדרש אגדה: (יב) את השבי. אדם: ואת המלקוח. בהמות: ואת השלל. מטלטלין: (יג) אל מחוץ למחנה. כדי שלא יכנסו הבאים מן המלחמה

רש״י

ובמקום שכתוב שבי אצל מלקוח שבי באדם ומלקוח בבהמה: (יג) ויצאו משה ואלעזר הכהן. לפי שראו את נערי ישראל יוצאים לחטוף מן הבזה: (יד) ויקצף משה על פקודי החיל. ממונים

פירוש ע״ט

און נאר די טרייב רוב פון דיא מענטשן און פון די בהמות: (יב) וַיָּבִיאוּ אֶל מֹשֶׁה און זיי האבן געבראכט צו משה און צו אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן און צו גאר דר עדה פון יִשְׂרָאֵל אֶת הַשְּׁבִי דאס געפענקניש וְאֶת הַמַּלְקוֹחַ און דאס געטרייב רוב און דעם זאק רוב האבן זיי דם אלץ געבראכט צו דר מחנה צו דעם פלון פון מואב וואס דער פלון איז בייא דעם ירדן יריחו: (יג) וַיֵּצְאוּ און זיי זענן ארוס געגאנגן משה און אלעזר הכהן און אלע נשיאים פון דער עדה לִקְרָאתָם אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה אנטקעגן די צוועלף טויזנט מענטשן צו אויסן וויינג פון דער מחנה: (יד) וַיִּקְצוֹף מֹשֶׁה עַל פְּקוּדֵי הֶחָיִל האט משה געצערינט אויף די עלצטע פון דם חיל און אויף די הערן וואס האבן געהאט צו שאפן איבר טויזנט און אויף דיא הערן וואס האבן געהאט צו שאפן

משלי ישראל

געזאגט גאט האט געזאגט צוא משה דר היזק איז אייער איר האט מיר גורם געווען איך זאל אייך דארפן שטראפן אין דר היזק אייער איר דארפט באצאלן איר דארפט ליידן דעם עונש אצונד וועלן מיר קלערן וואס משה האט געענטפערט גאט ווען מיר זאלן ח״ו זיין אפיקורסים מיר זאלן לייקנן אן גאט און אין זיין תורה וואלטן זייא אונז נים פיינט געהאט און אצונד אז זייא האבן אונז פיינט איז דאך נאר איבר דר תורה און מצות דרום איז דיא נקמה דיינע נים אונזרע. וועלן מיר דעם ענין אויך גוט צוא פר שטיין דורך דעם פרידיגן משל פון דעם שענקר מיט דעם קינד. אז דר שענקר האט געשלאגן דם שיכור און דער קונה האט גנבעטן דעם שענקרס קינד ער זאל פרעגן דעם פאטר פאר וואס ער שלאגט דעם שיכור און דאס קינד האט געפאלגט און האט געפרעגט האט אים דר פאטר געענטפערט וואס פאר ווגדרסט זיך וואס איך שלאג אים זעה נאר דעם שאדן וואס ער האט געטאן דם קונה. מילא אז דר קונה האט געהערט דיא רייד פון דם שענקר האט ער שון פאר שטאנען אז דעם שענקרס געדאנקן ווען דער קונה זאל אים באצאלן פאר דעם שאדן פון דעם וויין אבר נאך נים אזו גיך האט דר קונה ארוס גנומן דאס געלט פון דר קעשענע ער זאל באצאלן ער איז נאך געגאנגן מיט דעם שענקר צום רב און האט זיך נאך

הֶחָיִל שָׂרֵי הָאֲלָפִים וְשָׂרֵי הַמֵּאוֹת
הַבָּאִים מִצְּבָא הַמִּלְחָמָה׃ טו וַיֹּאמֶר
אֲלֵיהֶם מֹשֶׁה הַחִיִּיתֶם כָּל־נְקֵבָה׃
טז הֵן הֵנָּה הָיוּ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל בִּדְבַר
בִּלְעָם לִמְסָר־מַעַל בַּיהוָה עַל־
דְּבַר־פְּעוֹר וַתְּהִי הַמַּגֵּפָה בַּעֲדַת
יְהוָה׃ יז וְעַתָּה הִרְגוּ כָל־זָכָר בַּטָּף
וְכָל־אִשָּׁה יֹדַעַת אִישׁ לְמִשְׁכַּב

זכר

ת״א וכל אשה יבמום ס.

אונקלוס

וּבְרַבָּנֵי מְאָוָתָא דַּאֲתוֹ
מֵחֵיל קְרָבָא׃ טו וַאֲמַר
לְהוֹן מֹשֶׁה הֲקַיֶּמְתּוּן
כָּל נֻקְבָּא׃ טז הָא
אִנּוּן הֲוָאָה לִבְנֵי
יִשְׂרָאֵל בַּעֲצַת בִּלְעָם
לְשַׁקָּרָא שְׁקַר קֳדָם
יְיָ עַל עֵסַק פְּעוֹר
וַהֲוַת מוֹתָנָא בִּכְנִשְׁתָּא
דַּייָ׃ יז וּכְעַן קְטוּלוּ
כָל דְּכוּרָא בְּטַפְלָא
וְכָל אִתְּתָא דִּידַעַת
גְּבַר לְמִשְׁכְּבֵי דְכוּרָא

קטולו

בעל הטורים

פולס כ״ד וס״ת שכר. שכר כ״ד אלף שהפיל מישראל בעלתו: (יח) ידעת היש. בגי׳ אין בתוליה חוזרין: ידעת. ג׳ במס׳ הכא ואידך דיבש גלעד ואידך נסלאים מעביך ונסשי ידעת מאד והיינו דהיתה ביתמות שהעבירום לפני לין כל שהניס מוליקות בידוע שנבעלה והיינו נפלאים מעשיך שע״י נפלאות מעביך נודע אם היא ידעת איש: וכל אשה יודעת היש

רשי

על החיל ללמדך שכל סרחון הדור תלוי בגדולים שיש כח בידם למחות: (טז) בדבר בלעם. אמר להם אפי׳ אתם מכניסים כל המונות (ס״א אומות) שבעולם אין אתם יכולים להם. שמא מרובים אתם מן המצרי׳ שהיו שש מאות רכב בחור. בואו ואשיאכם עצה. אלהיהם של אלו שונא זמה הוא וכו׳ כדאיתא בחלק ובספרי: הן הנה. מגיד שהיו מכירין אותן. זו היא שנכשל פלוני בה: (יז) וכל אשה ידעת איש.

משלי ישראל

שיש איש גלאדן ער האט גמענת גיב מיר ויין וועל איך דיר געבן געלט אונ דר שענקר האט גזאגט איך האב דיר גגעבן אונ וואס דר שיכור האט שאדן גמאן גיים מיך נים אן ווען דיא גקומן צום רב אונ האבן ביידע גמענה דיא טענות אצונד לאמר קלערן אז עס קומט אזו אמשפט צום רב וואס דארף דער רב פסקינן דער שכל געט מיט אז דיא בעלי דינים קומן פאר דעם רב מיט דיא טענות ווענן שיכור פאר גוים דארף דר רב פריער קלערן ווא קומט דר שיכור אין שענק אריין דענצטמאלט אוב דר קונה האט מיט גבראכט דעם שיכור פון דער גאס איז ער פון זיינע מענטשן דארף בוודאי דער קונה ליידן דעם שאדן וואדן ער איז אשיכור אונ אז דער שיכור איז אבער פון דעם שענקרס ליים ער גהער זיך נאר נים אן כים דעם קונה נוא וואס האט דר שענקר מיט

פירוש עט

איבר הונדערט הַבָּאִים מִצְּבָא הַמִּלְחָמָה וואס זיי זענן גקומן פון דעם הערשאפט פון דער מִלְחָמָה: (טו) וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם מֹשֶׁה האט משה צו זיי גזאגט הַחִיִּיתֶם כָּל נְקֵבָה למאי האט איר גלאזט לעבן אלע נקבות: (טז) הֵן הֵנָּה הָיוּ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל דיא זענן דאך די דאזיגע וואס זייא זענן גוועזן צו דיא קינדר ישראל בִּדְבַר בִּלְעָם דורך דער עצה פון בלעם לִמְסָר מַעַל בַּיְיָ עַל דְּבַר פְּעוֹר צוא איבר ענטפערן איין פעלשונג אין גאט איבער דיא זאך פון פעור. רש״י שרייבט דיא ישראל האבן זייא דער קאנט אונ האבן גזאגט דאס איז די דאזיגע וואס דער אונ דער האט זיך מיט איר בר פירט אונ זיא האט אים גגעבן ער זאל קושן די עבודת גילולים פון פעור אזו וויא עס שטייט אין פרשת בלק אונ דורך דעם וַתְּהִי הַמַּגֵּפָה בַּעֲדַת יְיָ איז גוועזן דיא מארד אין דער עדה פון גאט: (יז) וְעַתָּה אונ אצונד הִרְגוּ כָל זָכָר בַּטָּף הרגת אלע זכרים פון קליינע קינדר וְכָל אִשָּׁה יֹדַעַת אִישׁ לְמִשְׁכַּב זָכָר אונ אלע נקבות וואס זי איז ראוי אז אמענטש זאל מיט איר ליגן

קְטוּלוּ: יח וְכֹל טַפְלָא בִנְשַׁיָּא דִּי לָא יְדָעוּ מִשְׁכְּבֵי דְכוּרָא קַיִּמוּ לְכוֹן: יט וְאַתּוּן שְׁרוֹ מִבָּרָא לְמַשְׁרִיתָא שַׁבְעָא יוֹמִין כֹּל דִּי קְטַל נַפְשָׁא וְכֹל דִּי קְרַב בְּקְטִילָא תַּדּוּן עֲלוֹהִי בְּיוֹמָא תְלִיתָאָה

זָכָר הֲרֹגוּ: יח וְכֹל הַטַּף בַּנָּשִׁים
אֲשֶׁר לֹא־יָדְעוּ מִשְׁכַּב זָכָר הַחֲיוּ
לָכֶם: יט וְאַתֶּם חֲנוּ מִחוּץ לַמַּחֲנֶה
שִׁבְעַת יָמִים כֹּל הֹרֵג נֶפֶשׁ וְכֹל
נֹגֵעַ בֶּחָלָל תִּתְחַטְּאוּ בַּיּוֹם
השלישי

ת״א וכל כטף שם קידושין סח . כל כרג נפש יבמות סח .

בעל הטורים

למשכב . בגי' אם היא בת שלש שנים ויום אחד: ולא נפקד ממנו איש . בגי' לעבירות: (יט) חנו . ב' במס' חנו מחוץ למחנה חנו עליה סביב . פי' אע"פ שאמר חנו מחוץ למחנה חנו סביב דהיינו במחנה לויה כדכתיב והלוים יחנו סביב

רש״י

(יבמות ס) ראויה להבעל ה אע"פ שלא נבעלה ו ולפני כלין העבירוס והראויה להבעל פניה מוריקום: הרגו. (ספרי) למה חזר ואמר להפסיק הענין דברי ר' ישמעאל שאם אני קורא הרגו כל זכר בטף וכל אשה יודעת איש וכל הטף בנשים איני יודע אם להרוג (וכל אשה יודעת) עם הזכרים או להחיות ז עם הטף לכך נאמר ח הרגו: (יט) מחוץ למחנה. שלא יכנסו ט לעזרה: כל הרג נפש. (ספרי) ר"מ אומר בהורג בדבר המקבל טומאה

שפתי חכמים

שג תכשיט ובו כוא מטלטלין שאינן של תכשיט: ה כגון בת ג' שנים ויום אחד פחותה מכאן אינה ראויה ליבעל: ו דאל"כ הוי קרא סותר אהדדי דכתיב וכל אשה יודעת איש למשכב זכר הרוגו משמע דוקא גדולה שנבעלה הא גדולה שלא נבעלה תחיו וקטנה בין נבעלה ובין לא נבעלה תחיו והדר כתיב וכל הטף בנשים אשר לא ידעו משכב זכר החיו לכם משמע דוקא קטנה שלא נבעלה הא קטנה שנבעלה וגדולה בין נבעלה בין לא נבעלה ההרוגו וא"כ קשיא רישא לסיפא לכך הוכרח לפ' ראויה וכו': ז וא"ת אם כן אמאי איצטריך למיכתב וכל הטף בנשים אשר לא ידעו איש החיו לכם הכתא אפילו אשה יודעת איש החיו שאינה יודעת מיבעי' הנא לאו ב"מ מדאיצטריך למכתב וכל הטף בנשים אשר לא ידעו החיו לכם מכלל דאשה יודעת איש הרוגו וי"ל דע"כ צריך לכתוב וכל הטף בנשים וגומר דאל"כ לא הייתי יודע דוכל אשה יודעת איש מיירי בראויה ליבעל ואע"פ שלא נבעלה או דלמא בנבעלה ממש דהאי דמוקמינן בראויה ליבעל היינו משום דקשיא קראי אהדדי כדפרישית . והרא"ם תירץ בענין אחר: ח וא"ת מכל מקום ועתה הרגו כל זכר שכתוב ברישא דקרא ל"ל וי"ל דאי לא כתיב הרוגו בזכרים ברישא דקרא ה"א דגם בזכרים יש חילוק אם ראוי לבעול דהיינו גדול ואינו ראוי לבעול דהיינו קטן לכך נאמר ועתה הרגו מ"מ ומהרא"י תירץ דאי לא הוי כתיב הרוגו ממשמעות הכתוב הוי מוכח למדרש וכל אשה למעט קאי וכיון דלמעט קאי היינו מספקים הכברא וניחא דאי הוה כתיב וכל אשה יודעת איש להודיע ולא הוה כתיב הטף לא הוה ילפינן מק"ו להחיות וה"א כיון שהיא ראויה ליבעל ולא נבעלה מ"מ החיו לפי שהיתה ראוי להחטיא את ישראל ולא הכשילה את ישראל אבל טף דאין ראויין ליבעל אין להם זכות להחיות מ"ה כתיב הרוגו להפסיק: ט ר"ל הא ממש

פירוש עט

הֲרֹגוּ זאָלְט איר זַיי הַרְגְנֶן: (יח) וְכֹל הַטַּף בַּנָּשִׁים און אַלֶע קְלֵיינֶע קִינְדֶר פוּן דִי וַוייבֶּר בְּלוֹמַר אַלֶע קְלֵיינֶע נְקֵבוֹת אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּ מִשְׁכַּב זָכָר וָוס זַייא וָוענֶן נִיט רָאוּי אַז אַמֶענְטְשׁ זָאל זִיךְ מִיט איר עֶרְקֶענֶנִין הַחֲיוּ לָכֶם זאָלְט איר זַייא לָאזֶן לֶעבֶּן צוּא אַייךְ. רש״י שְׁרַייבְּט מֶען הָאט זַיי פִיר גְפִירְט פַר דֶעם צִיץ און דִיא דָאזִיגֶע וָואס אִיז רָאוּי גְוֶוען מֶען זָאל מִיט איר זִיךְ עֶרְקֶענֶן אִיז איר פָּנִים גְרִין גְוָוארֶן הָאט מֶען זִי גִיהַרְגִית: (יט) וְאַתֶּם חֲנוּ מִחוּץ לַמַּחֲנֶה און איר זָאלְט רוּעֶן פוּן אוֹיסֶער וֵוייניג

משלי ישראל

דֶעם קוֹנֶה דָד שִׁיכוּר אִיז דֶעם שֶׁענְקֶרְס און דֶער וַויין אִיז אוֹיךְ זַיינֶר פוּן וָועמֶן הָאט עֶר צוּא מָאנֶן דֶעם שָׁאדְן עֶר הָאט גָאר נִיט מִיט דֶעם קוֹנֶה. דָאס גֶעמְלִיכֶע הָאט מֹשֶׁה גֶעֶנְטְפֶערְט גָאט אוֹיף אוּנְז וִוילְסְט דוּא אַרוֹיף לַייגְן דֶעם שָׁאדְן פוּן דֶר עֲבֵירָה מִיר זָאלְן דִיר בַּאצָאלְן וָואס דִיא שִׁיכוּרִים דִיא מְדִינִים הָאבְּן שָׁאדְן גְּבָאן וָואס זַייא הָאבְּן אוּנְז גוֹרֵם גְוֶוען מִיר זָאלְן עִיבֶּר זַיין אוֹיף אַיין עֲבֵירָה פוּן דֶר תּוֹרָה דֶר שִׁיכּוֹר אִיז זִיךְ נִים אוּנְזֶר וָוארִין וָועק מִיר זָאלְן ח״ו זַיין אַפִּיקוֹרְסִים מִיר זָאלְן לֵייקֶענֶן אִין דִיר און אִין דֶר תּוֹרָה וָואלְטְן זַייא אוּנְז דֶערְין פַיינְט גֶהַאט דִי מְדִינִים הָאבְּן אוּנְז פַיינְד גָאר דוּרְךְ דֶער תּוֹרָה אִין דִיא מִצְוֹת אִיז זִיךְ דֶער זַיין פוּן דֶער תּוֹרָה דַיין און דִיא

פוּן דֶער מַחֲנֶה זִיבְּן טֶעג כֹּל הֹרֵג אִיטְלִיכֶר וָוס הָאט גֶיהַרְגֶ׳ת אַמֶענְטְשׁ וְכֹל נֹגֵעַ בֶּחָלָל און

איטליכר

הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי אַתֶּם וּשְׁבִיכֶם׃ כ וְכָל־בֶּגֶד וְכָל־כְּלִי־עוֹר וְכָל־מַעֲשֵׂה עִזִּים וְכָל־כְּלִי־עֵץ תִּתְחַטָּאוּ׃ ס כא וַיֹּאמֶר אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֶל־אַנְשֵׁי הַצָּבָא הַבָּאִים לַמִּלְחָמָה זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה אשר

וּבְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה אַתּוּן וּשְׁבִיכוֹן׃ כ וְכָל לְבוּשׁ וְכָל מָאן דִּמְשַׁךְ וְכָל עוֹבַד מְעַזֵּי וְכָל מָאן דְּעָא תַּדּוֹן עֲלוֹהִי׃ כא וַאֲמַר אֶלְעָזָר כַּהֲנָא לְגֻבְרֵי חֵילָא דַּאֲתוֹ לִקְרָבָא דָּא גְּזֵרַת אוֹרַיְתָא דִּי פַקִּיד יְיָ יָת מֹשֶׁה׃ ברם

ת״א וכל בגד שבת סג. מד חולין נג. ויאמר אלעזר כיהושין סד פסחים סו.

בעל הטורים

למשכן אהל מועד דמשה מה מוסר ליכנס במחנה לויה: (כא) ויאמר אלעזר הכהן. משה דבר לראשי האלפים ה׳ מסרה והם לא היו בידם כלי מתכות אלא בגדים חמודים. אבל אלעזר הכהן דבר לאנשי הצבא והיה בידם כלים של

שפתי חכמים

מה מותר ליכנס אפי׳ במחנה לויה ולמה אמר חנו מחוץ למחנה ומתרץ דמחנה מיירי בעזרה: י ר״ל דכל הורג נפש משמע אפי׳ שלא נגע בו ואם זרק בו חץ והרגו או בפשוטי כלי עץ שאינו מקבל טומאה למה יהא טמא אותו היום: ב וא״ת והא גבי נגע גם כן כתיב אדם בפ׳ חקת דכתיב כל הנוגע במת בנפש האדם ועיין בב״ק (דף לח) בתוס׳ שמאלה יסוב על כל הפסוקים שהגוים ג״כ נקראו אדם: ל ומקרא זה אף לדורות נאמר וכן כל הפרשה של גיעול כלים: מ ר״ל

רש״י

שהכתוב מדבר. ולמדך הכתוב שהכלי מטמא אדם בחבורי המת כאלו נוגע במת עצמו י או יכול אפי׳ זרק בו חץ והרגו ת״ל וכל הנוגע בחלל מקיש הורג לנוגע מה נוגע ע״י חבורו אף הורג ע״י חבורו: תתחטאו. במי נדה כדין שאר טמאי מתים. שאף לדברי האומרים קברי עו״ג אינן מטמאין באהל שנא׳ (יחזקאל לד) ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם אתם קרויין אדם ואין עו״ג קרויין אדם. מודה הוא שהעו״ג מטמאין במגע ובמשא שלא נאמר אדם אלא אצל טומאת ב אהלים שנאמר (במדבר יט) אדם כי ימות באהל: אתם ושביכם. לא שהנכרים מקבלין טומאה וצריכין הזאה אלא מה אתם בני ברית אף שביכם כשיבואו לברית ויטמאו ל צריכין הזאה: (כ) וכל מעשה עזים. (ת״כ) להביא מ כלי הקרנים והטלפים והעצמות: (כא) ויאמר אלעזר הכהן וגו׳. לפי שבא משה לכלל כעס בא לכלל

משלי ישראל

שיכורים וואס האבן אונז פיינט זענן אויך ריינע אין דיא נקמה ריינע דוא דארפסט ליידן דעם שאדן מיר זענן נים שולדיג אין דעם שאדן. דרום האט משה געזאגט לתת נקמת יי׳ במדין) מען זאל געבן אין מדין אנקמה פאר גאט. דער מדרש זאגט משה האט געוואלט זעהן אנקמה אין מדין איידער ער וועט שטארבן בכדי ער זאל וויסן דיא יודינס הארץ אונ ווייא האבן חרטה מיט דעם גאנצן הארצן אויף דער עבירה וואס זייא האבן געטאן אונ האבן מזנה געוועזן האט ער זיך געמאכט דורך דר מלחמת פון מדין וועט ער קענן וויסן זייער הארץ עס איז אמשל א עושר האט געהאט אזון וואס ער פלעגט תמיד זיין שיכור אונ דר פאטר האט געבעך נים געקענט ליידן דעם

פירוש עט

איטליכר וואס האט אן גרירט אין איין דער שלאגענם מענטש תתחטאו ביום השלישי זאלט איר זיך ריינגן דעם דריטן טאג אונ דעם זיבטן טאג בלומר מען זאל אויף אייך שפריצן מיט שפרענגנדיגע וואסר וואס דרינן איז געוועז דאס אש פון דער פרה אדומה אזוי וויא דער דין איז אז מען רירט אן אין א מת אתם ושביכם איר אונ אייערע געפאנגענע: (כ) וכל בגד אונ אלע קליידר וכל כלי עור אונ אלע כלים וואס זענן געמאכט געווארן פון פעל וכל מעשה עזים אונ אלע ווערק וואס זענן געמאכט געווארן פון ציגן. רש״י שרייבט דאס מיינט מען דיא כלים וואס זענן געמאכט געווארן פון הערנר אדר פון קלאען אדר פון ביינער וכל כלי עץ אונ אלע כלים וואס זענן געמאכט געווארן פון האלץ תתחטאו זאלט איר די אלע כלים ריינגן: (כא) ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא אונ אלעזר הכהן האט געזאגט צו דיא מענטשן וואס זענן געוועזן אין חיל הבאים

אֲשֶׁר־צִוָּה יְהֹוָה אֶת־מֹשֶׁה׃ כב אַךְ
אֶת־הַזָּהָב וְאֶת־הַכָּסֶף אֶת־
הַנְּחֹשֶׁת אֶת־הַבַּרְזֶל אֶת־הַבְּדִיל
וְאֶת־הָעֹפָרֶת׃ כג כָּל־דָּבָר אֲשֶׁר
יבא

כב בְּרַם יָת דַּהֲבָא
וְיָת כַּסְפָּא יָת נְחָשְׁתָּא
יָת פַּרְזְלָא יָת אֲבָצָא
וְיָת אֲבָרָא׃ כג כָּל
מִדַּעַם דְּמִתַּעַל בְּנוּרָא
תעברנה

ת"א אך את הזהב שבת יז כל דבר שבא נה מיר לו ססדרין לט ע"ז עה.

בעל הטורים

פעמים שנמצאים בבתים לכך הורה להם דיני גיעול. א"נ לפי שביתה הסוגה על ידו לכך הורה להם ג"כ דיני גיעול:

רש"י

טעות שנתעלמו ממנו הלכות גיעולי נכרים וכן אתה מוצא בשמיני למלואים שנאמר (ויקרא י) ויקצוף (משה) על אלעזר ועל איתמר. בא לכלל כעס בא לכלל טעות וכן (במדבר כ) שמעו נא המורים ויך את הסלע ע"י הכעס טעה: אשר צוה ה' וגו'. (ספרי) תלה ההוראה ב רבו: (כב) אך את הזהב וגו'. אע"פ שלא הזהיר לכם משה אלא על הלכות טומאה עוד יש להזהיר לכם על הלכות גיעול ואך לשון מיעוט כלומר ממועטין אתם מלהשתמש בכלים אפילו לאחר טהרתן מטומאת המת עד שיטהרו מבליעת איסור נבלות. ורבותינו אמרו אך את הזהב לומר שצריך להעביר חלודה שלו קודם שיגעילנו וזהו לשון אך שלא יהא שום חלודה אך המתכת יהיה כמות שהוא: (כג) כל דבר אשר יבא באש. לבשל בו

שפתי חכמים

נ"ל וכל מעשה עזים לא כתיב וכל כלי עור: ב פירוש שלא הל"ל בשמע מרבו אלא הל"ל סתם שהרי כל התורה ניתנה ע"י משה אלא לומר דבר בשם אומרו כמו ותאמר אסתר

פירוש ע"ט

למלחמה וואס זענן געקומען צו דר מלחמה פון מדין זאת חוקת התורה אשר צוה יי את משה דאס וואס איך וויל אייך זאגן איז דס געזעץ וואס גאט הט געשאפט צו משה. רש"י שרייבט ער הט זיי געזאגט חאטשע משה הט אייך נאר אן געזאגט אויף הלכות טומאה פון דעסט וועגן בדארף מען נאך אייך אן זאגן אויף דיא הלכות פון כשרין כלומר אלע כלים וואס איר האט געבראכט פון מדין זאלט איר זייא כשרין אונ איך וועל אייך זאגן דיא דינים וויא אזו איר זאלט זייא כשרן: (כב) אך את הזהב נייערט די גילדרנע כלים ואת הכסף אונ די זילבערנע כלים את הנחושת את הברזל דיא קופערנע כלים אונ דיא אייזרנע כלים ואת העופרת אונ די בלייענע כלים זאלט איר דיא אלע כלים כשרין היינט איז ער מפורש וויא אזו מען זאל זייא כשרן: (כג) כל דבר אשר יבא באש אלע כלים וואס איז גניצט געווארן ביי פייער מען האט אין זייא

משלי ישראל

שיכורות פון דעם זון נאר ער האט זיך נים געקענט בטסר מאכן אמאל איז געקומען אין דר שטאט אריין א חכם האט דער פאטר מיט אים געשמועסט טאמר וועט ער עפס קענן געפינן צו זיין זון א רפואה צו דעם שיכורות האט דר חכם צוא געזאגט דעם פאטר אז ער קאן מאכן זיין זון ער זאל פיינט האבן אלע משקות אזו וויא מען האט פיינט אין אומווערדיגע זאך דר חכם האט גנומן דעם זון אונ האט מיט אים געטאן וואס ער האט געוואסט נאך דעם זאגט ער צו דעם פאטר נעם דיין זון אהיים ער האט שון פיינט משקה דר פאטר חאטשי דר חכם האט דעם פאטר צוא געזאגט אז ער האט פיינט משקה פון דעסט וועגן הט ער אים געבראכט צוא זיך אין שטוב אונ האט נים אריין געלאזט אין שטוב אריין קיין שום משקה קיין וויין אנת קיין בראנפין. אונ דר זון האט אויך נים געבעטן פון דעם פאטר קיין משקה ער זאל אים געבן אזו וויא ער פלעגט מאן פריער נאר דער פאטר האט אבר געוואלט דעם זון פרובן זאגט ער צום זון נעם אכלי אונ גייא אין שענק אונ נעם אפולע כלי מיט שטארקן וויין דר זון איז געגאנגן צום שענקר דר שענקר איז ארויס געגאנגן אין קעלר אן צאפין דעם וויין אונ דר זון איז געבליבן אין שענק שטיין לעבן טישל פון דיא כלעשר מיט דיא גלעזר אונ דר ריח פון דעם וויין האט אשמעק געטאן אין זיין נאז חאפט ער אשטיין אונ צוא ברעכט אלע פלעשר מיט דיא גלעזר וואס זענן געשטאנען אויף דעם טישל דר שענקר קומט

ארויף פון דעם קעלר אונ זעהט וואס דר דאזיגר האט געטאן לופט ער מיט כעס צוא זיין פאטר אונ זאגט צוא אים קום זעה וואס דיין זון האט מיר שאדן געטאן אונ דר ציילט אים וואס ער האט געטאן אזו דר פאטר האט דאס דער הערט האט ער זייער גלאכט אונ האט זיך געפרייט אונ זאגט צום שענקר האב קיין פארכט נים איך

וועל

יָבֹא בָאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בָאֵשׁ וְטָהֵר אַךְ בְּמֵי נִדָּה יִתְחַטָּא וְכֹל אֲשֶׁר לֹא־יָבֹא בָּאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בַּמָּיִם׃

תַּעַבְרְנֵהּ בְּנוּרָא וְיִדְכֵּי בְּרַם בְּמֵי אַדָּיוּתָא יִתַּדֵּי וְכֹל דִּי לָא מִתַּעַל בְּנוּרָא תַּעַבְרְנֵהּ בְּמַיָּא׃

ת״א נמי תכ ע״ו פס ,

וכבסתם

ותהורון.

פירוש רשב״ם

במתנה מפני טומאת נפש : (כג) אך במי נדה. של פרה אדומה לטהרם מטומאת נפש. ושאר דברים לנקותם

שפתי חכמים

למנך בפס מרדכי: ס ר״ל וכי בשביל שהאומן עושה כלי בחור שצריכו שכתוב להעביר אותו עוד באש ל״פ לבשל בו וזהו מקרא קצר דהכ״ל וכל אשר יבא באש לבשל בו : ע ומלת נדה מגזרת וידו אבן בי אבל לפי מדרשו הוא מלשון נדת דוהס מים הראויין לטבילת נדה ומפני שמלת יתחטא אינו נופל אלא על החטוי קרא הפי׳ הראשון לפי פשוטו ומפני שהמים הראויין לטבילת נדה דהיינו מ׳ סאין אותן מים ראויין לכל הטמאים והיה לו לומר במי טמא יתחטא. אמר ורבותינו דרשו מכאן וכו׳ העבירו במים טובלן וזיו. והא דנקט טבילה בלשון העברה ולא אמר לשון הבאה כמו במים יובא וטמא עד הערב ר״ל מפני שאמר לעיל דתעבירו באש שאין פירושו מלשון העברה אלא לשון הבאה באש ה״ה תעבירו דהכא פירש נמי לשון הבאה והוא טבילה וכיון שצריך טבילה צריך להסיר ממנו כל דבר הנדבק בו בכלי כדי

רש״י

ס כלוס : תעבירו באש. כדרך תשמישו הגעלתו מה שתשמישו ע״י חמין יגעילנו בחמין ומה שתשמישו ע״י צלי כגון השפוד והאסכלה ילבנו באור : אך במי נדה יתחטא. לפי פשוטו חטוי זה לטהרו מטומאת מת ע א״ל צריכין הכלים גיעול לטהרם מן האיסור וחטוי לטהרן מן הטומאה. ורבותינו דרשו מכאן שאף להכשירן מן האיסור הטעין טבילה לכלי מתכות ומי נדה הכתובין כאן דרשו מים הראויים לטבול בהם נדה. וכמה הם מ׳ סאה : וכל אשר לא יבא באש. כל דבר שאין תשמישו ע״י האור. כגון כוסות וצלוחיות שתשמישן בצונן ולא בלעו איסור : תעבירו במים. מטבילו וזיו ודוקא כלי מתכות :

משלי ישראל

תֶּעל דִּיר בַּצָאלְן דֶעם גַאנְצְן שָׁאדְן אוּנ אִיךְ דַארְף מִיךְ פְרֵייעֶן מִיט דֶם דָאזִיגְן וָואָרְן אַצוּנְד בִּין אִיךְ שׁוֹן גְוָואָר גְוָוארְן וְויא וַוייס מַיין זוּן הָאט פַיינְט דֶם וַויין אַז עֶר הָאט גְנוּמֶן אַשְׁפֵּיין אוּנ הָאט צוּא בְּרָאכְן דִיא כֵּלִים נָאר שְׁחִיטָת דֶם רֵיחַ פוּן דֶם וַויין אַצוּנְד וַוייס אִיךְ אַז דֶר חָכָם הָאט מִיר אֶמֶת גְזָאגְט אַז מַיין זוּן אִיז שׁוֹן רֵיין פוּן דֶם שִׁיכּוּרוּת דָאס נֶעמְלִיכֶע הָאט מֹשֶׁה רַבֵּינוּ גְגְלוֹיבְּט צוּ זָעהְן דִיא נְקָמָה אָן מִדְיָן בִּכְדֵי עֶר זָאל אָקָארַאט וִויסְן אוּב דִיא יוּדְן הָאבְּן אֶמֶת חֲרָטָה אוֹיף דֶר עֲבֵירָה וָואס זַייא הָאבְּן גְטָאן וָוארְן דֶר מֶענְטְשׁ וָואס הָאט נָאךְ עֶפֶּס תַּאֲוָה פוּן דֶר עֲבֵירָה אִין הַארְצְן הָאטְשֵׁי עֶר וֶועט גֵיין אִין דֶר מִלְחָמָה וֶועט עֶר אָבֶּר מִלְחָמָה הַאלְטְן מִיט אַוַּייךְ הַארְץ עֶס וֶועט אִים בַּאנְק טָאן צוּא הַארְגִינֶען דִיא נְקֵבוֹת פוּן מִדְיָן וָוארְן וִויא אַזוֹ צוּא בְּרֶעכְט מֶען דִי כֵּלִי מִיט יַיין וָואס עֶר הָאט גְטְרוּנְקֶען אָבֶּר אַז עֶר וֶועט זֶעהְן אַז דִי יוּדְן הַאלְטְן מִלְחָמָה אוּנ הַארְגִינֶען אוּם דֶר בַּארִימוּנְג אוּנ עֶס בְּרֶענְט אִין זֵייא דֶר צָארְן אִיז דָאס אַסִימָן אַז זֵייא הָאבְּן חֲרָטָה אוֹיף דֶר עֲבֵירָה אוּנ הָאבְּן פַיינְט מִדְיָן אִיבֶּר דֶר עֲבֵירָה פוּנְקְט וִויא דֶעם עוֹשֶׁרְס זוּן אִיז גְפְרוּבְט גְוָוארְן אִין שֶׁענְק מִיט דִיא פְלֶעשֶׁר פוּן וַויין :

פירוש ע״ט

גְקָאכְט תַּעֲבִירוּ בָאֵשׁ וְטָהֵר זָאלְט אִיר זֵיי אִיבֶּער פִירִין אִין אַזוֹ אַיין הֵייס וַואסֶר וָוס שְׁטֵייט בַּיי דֶעם פַייעֶר אוּנ עֶס וֶועט וֶוערִין רֵיין . רש״י שְׁרַייבְּט אַזוֹ וִויא מֶען הָט גְנִיצְט מִיט דֶער כֵּלִי אַזוֹ בַּדַארְף מֶען זִיא כַּשְׁרִן אַז מֶען הָט גְקָאכְט אִין אִיר מוּז מֶען זִיא כַּשְׁרִין אִין הֵייס וַואסֶר וָואס שְׁטֵייט בַּיי דֶם פַייעֶר אוּנ אַז מֶען הָט זִיא גִינִיצְט אוֹיף דֶעם פַייעֶר דְהַיְינוּ אַשְׁפִּיז וָואס מֶען הָאט אוֹיף אִיר גְבְּרָאטִין פְלֵיישׁ מוּז מֶען זִיא אוֹס גְלִיעֶן אַךְ בְּמֵי נִדָּה יִתְחַטָּא נָאר מִיט שְׁפְּרֶענְגֶדִיגֶע וַואסֶר זָאל זִיא פְרִיעֶר גְהֵיינִיקְט גְוערִן . רש״י שְׁרַייבְּט פְרִיעֶר בַּדַארְף מֶען אוֹיף אִיר שְׁפְּרִיצְן שְׁפְּרֶענְגֶדִיגֶע וַואסֶר כְּדֵי זִיא זָאל טָהוֹר וֶוערְן פוּן דֶער טוּמְאָה וָוארוּם אִיר זַייט דָאךְ טְמֵאֵי מֵתִים אוּנ אִיר הָט אִין דִיא כֵּלִים אָן גְרִירְט זֶענְן זֵיי טָמֵא גְוָוארְן דְרוּם בַּדַארְף זִי פְרִיעֶר טָהוֹר וֶוערְן אוּנ דֶער נָאךְ זָאלְט אִיר זִיא עֶרְשְׁט כַּשְׁרִין פוּן דֶעם אִיסוּר זִיא זָאל כָּשֵׁר וֶוערְן אוּנְזֶערֶע חֲכָמִים זָאגְין אַזוֹ אִיז דֶר פְּשַׁט אַךְ בְּמֵי נִדָּה יִתְחַטָּא אַז נָאךְ דֶעם כַּשְׁרִין מוּז דֶער כֵּלִי מוּז עֶר זִיא נָאךְ טוֹבְלְן אִין וַואסֶר דֶענְטְמָאל וֶוערְט זִיא עֶרְשְׁט כָּשֵׁר אוּנ דָס וָואס שְׁטֵייט מֵי נִדָּה מֵיינְט מֶען עֶר זָאל זִיא טוֹבְלְן אִין אַזוֹ פִיל וַואסֶר וִויא אַנִדָּה מֶעג זִיךְ טוֹבְלְן מֵיינְט מֶען עֶס זָאל זַיין פֶערְצִיג

כד וּתְחַוְּרוּן לְבוּשֵׁיכוֹן
בְּיוֹמָא שְׁבִיעָאָה
וְתִדְכּוֹן וּבָתַר כֵּן תֵּיעֲלוּן
לְמַשְׁרִיתָא׃ כה וַאֲמַר
יְיָ לְמֹשֶׁה לְמֵימָר׃
כו קַבֵּל יָת חֻשְׁבַּן
דִּבְרַת שִׁבְיָא בֶּאֱנָשָׁא
וּבִבְעִירָא אַתְּ וְאֶלְעָזָר
כַּהֲנָא וְרֵישֵׁי אֲבָהַת
כְּנִשְׁתָּא׃ כז וּתְפַלֵּג
יָת דִּבַרְתָּא בֵּין גֻּבְרֵי
מְגִיחֵי קְרָבָא דִּנְפַקוּ
לְחֵילָא וּבֵין כָּל
כְּנִשְׁתָּא׃ כח וְתַפְרֵשׁ
נסיבא

כד וְכִבַּסְתֶּם בִּגְדֵיכֶם בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי
וּטְהַרְתֶּם וְאַחַר תָּבֹאוּ אֶל־
הַמַּחֲנֶה׃ ס רביעי כה וַיֹּאמֶר יְהוָה
אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ כו שָׂא אֵת רֹאשׁ
מַלְקוֹחַ הַשְּׁבִי בָּאָדָם וּבַבְּהֵמָה
אַתָּה וְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְרָאשֵׁי אֲבוֹת
הָעֵדָה׃ כז וְחָצִיתָ אֶת־הַמַּלְקוֹחַ
בֵּין תֹּפְשֵׂי הַמִּלְחָמָה הַיֹּצְאִים
לַצָּבָא וּבֵין כָּל־הָעֵדָה׃ כח וַהֲרֵמֹתָ

ת"א וכבסתם קמא כה . מכס

בעל הטורים

(כד) וכבסתם . ב' הכא ואידך וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם. שעם הלכות גיעול הורה להם ג"כ טהרה הכלים שהיא בהזאה : (כז) מלקוח . ב' שא את ראש מלקוח שיוקת מגבור מלקוח ואתם לקחתם מגבור מגבור מלקוה פי' היוקח מגבור מלקוח

רשי

(כד) אל המחנה. למחנה שכינה. שאין טמא מת טעון שילוח ממחנה לויה וממחנה ישראל : (כו) שא את ראש. קח את פ החשבון : (כז) וחצית את המלקוח בין תפשי המלחמה וגו'. חציו לאלו

שפתי חכמים

שלא יהא בו דבר החוגן בטבילה כדכתיב אך את הזהב וכו': פ פי' קבל כמו לא תשא שמע שוא ולא לשון הרמה כמו ישא פרעה את ראשך ופירש ראש סך חשבון כמו כי תשא את ראש ונקרא סך ראש מפני שמנהג בעלי החשבון לכתוב

פירוש ע"ט

סָאָה וַואסֶר וְכֹל אֲשֶׁר לֹא יָבֹא בָּאֵשׁ אוּנ אַלֶע כֵּלִים וָואס זֶענֶן נִיט גִינִיצְט גְוָוארְן בַּיי דֶעם פַייעֶר אוּנ מֶען הָאט נִיט גְקָאכְט אִין זַייא נָאר מֶען הָאט זַייא גִינִיצְט מִיט קַאלְטֶע דְהַיְינוּ גְלֶעזֶלֶך אָדֶר פְלֶעשֶׁער תַּעֲבִירוּ בַמָּיִם זָאלְט אִיר זַיי אִיבֶּר פִירְן אִין וַואסֶר כְּלוֹמֶר זָאלְט אִיר זַייא טוֹבְלִין . רש"י שְׁרַייבְּט דַוְקָא אַזֶעלְכֶע כֵּלִים וְויא אוֹבְן אִיז גְשְׁטַאנְן דָאס וֶוערְט אָן גְרוּפְן כְּלֵי מַתְּכוֹת אָבֶּר עֶרְדֶענֶע כֵּלִים טָאר מֶען נִיט כַּשֶּׁרְן נָאר מֶען מוּז זַייא צוּ בְּרֶעכְן : (ד) וְכִבַּסְתֶּם בִּגְדֵיכֶם בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי אוּנ אִיר זָאלְט אַייךְ וַואשְׁן אַייעֶרֶע קְלַיידֶר אִין דֶעם זִיבְּטְן טָאג וָוארוּם דֶעם זִיבֶּטְן טָאג וֶועט מֶען אוֹף אַייךְ שׁוֹן דָאס אַנְדֶערֶע מָאל שְׁפְּרֶענְגֶען זָאלְט אִיר דֶענְצְמָאל וַואשְׁן אַייעֶרֶע קְלַיידֶר וּטְהַרְתֶּם אוּנ אִיר וֶועט זַיין רֵיין וְאַחַר תָּבוֹאוּ אֶל הַמַּחֲנֶה אוּנ דֶער נָאךְ וֶועט

פירוש ע"ט

אִיר מֶעגְן קוּמְן אִין דֶער מַחֲנָה אַרַיין : (כה) וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר אוּנ גָאט הָט גְזָאגְט צוּ מֹשֶׁה אַזוֹ צוּ זָאגְן : (כו) שָׂא פַאר נֶעם אֶת רֹאשׁ דִיא צָאל מַלְקוֹחַ הַשְּׁבִי פוּן דֶעם טְרַייבְּ רוֹבּ בָּאָדָם וּבַבְּהֵמָה פוּן מֶענְטְשְׁן אוּנ פוּן בְּהֵמוֹת אַתָּה וְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְרָאשֵׁי אֲבוֹת הָעֵדָה דוּא אוּנ אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אוּנ דִיא נְשִׂיאִים פוּן דֶער עֵדָה זָאלְט אִיר אַלֶע פַר נֶעמְן דִיא צָאל פוּן דֶם טְרַייבְּ רוֹבּ : (כז) וְחָצִיתָ אֶת הַמַּלְקוֹחַ אוּנ אִיר זָאלְט הַאלְבּ צוּ טֵיילְן דֶעם מְרַייבּ רוֹבּ בֵּין תּוֹפְשֵׂי הַמִּלְחָמָה הַיּוֹצְאִים לַצָּבָא צְווִישְׁן דִי מֶענְטְשְׁן וָואס הָאבְּן בַּצְוואוּנְגְן דִיא מִלְחָמָה וָואס זֶענֶען גְגַאנְגְן אִין הֵיל אַרַיין וּבֵין כָּל הָעֵדָה אוּנ צְווִישְׁן גָאר דֶער עֵדָה כְּלוֹמֶר הַאלְבּ זָאלְט אִיר גֶעבְּן דִיא מֶענְטְשְׁן וָואס זֶענְן גְוֶועְן אִין דֶער מִלְחָמָה אוּנ דִיא אַנְדֶערֶע הֶעלְפְט זָאלְט אִיר גֶעבְּן צוּ דֶער אִיבֶּרִיגֶע עֵדָה : (כח) וַהֲרֵמוֹתָ

אוּנ

מֶכֶס לַיהוָה מֵאֵת אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה הַיֹּצְאִים לַצָּבָא אֶחָד נֶפֶשׁ מֵחֲמֵשׁ הַמֵּאוֹת מִן־הָאָדָם וּמִן־הַבָּקָר וּמִן־הַחֲמֹרִים וּמִן־הַצֹּאן׃ כט מִמַּחֲצִיתָם תִּקָּחוּ וְנָתַתָּה לְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן תְּרוּמַת יְהוָה׃ ל וּמִמַּחֲצִת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל תִּקַּח ׀ אֶחָד ׀ אָחֻז מִן־הַחֲמִשִּׁים מִן־הָאָדָם מִן־הַבָּקָר מִן־הַחֲמֹרִים וּמִן־הַצֹּאן מִכָּל־הַבְּהֵמָה וְנָתַתָּה אֹתָם לַלְוִיִּם שֹׁמְרֵי מִשְׁמֶרֶת מִשְׁכַּן יְהוָה׃ לא וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן כַּאֲשֶׁר צִוָּה

יהוה

נְסִיבָא קֳדָם יְיָ מִן גַּבְרֵי מְגִיחֵי קְרָבָא דִּנְפָקוּ לְחֵילָא חָד נַפְשָׁא מֵחֲמֵשׁ מְאָה מִן אֱנָשָׁא וּמִן תּוֹרֵי וּמִן חֲמָרֵי וּמִן עָנָא׃ כט מִפַּלְגוּתְהוֹן תִּסְּבוּן וְתִתֵּן לְאֶלְעָזָר כַּהֲנָא אַפְרָשׁוּתָא קֳדָם יְיָ׃ ל וּמִפַּלְגוּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תִּסַּב חָד דְּאִתַּחַד מִן חַמְשִׁין מִן אֱנָשָׁא מִן תּוֹרֵי מִן חֲמָרֵי וּמִן עָנָא מִכָּל בְּעִירָא וְתִתֵּן יָתְהוֹן לְלֵוָאֵי נָטְרֵי מַטְּרַת מַשְׁכְּנָא דַּיְיָ׃ לא וַעֲבַד מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר כַּהֲנָא כְּמָא דִי פַקִּיד יְיָ יָת מֹשֶׁה׃

והוה

בעל הטורים

מלקוח לכן בא אם ראש מלקוח ותתן ממס מכס לה'׃ (ל) אחז. ב' הכא ואידך אחז לאלעזר וגו' אחז להיתמר (בדברי הימים א') בענין המשמרות סוד כרסם ותכלת אחוז בשביל שנעשו משמרות לעמוד על השער נמנו ש' אחוז מן החמשים. כרסם ותכלת אחוז. מלמד שע"פ שלא נצטוו ליתן מכס אלא מן האדם והבהמה מעצמן נתנו מבזת

פירוש ע"ט

און זאלסט אפ שיידן מֶכֶס צאל לַיְיָ פון גאטס וועגן מֵאֵת אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה הַיֹּצְאִים לַצָּבָא פון דיא מאנען וואס זענן גגאנגן אין חַיִל און האבן מִלְחָמָה גהאלטן מיט מִדְיָן זאלסטו ביי זייא נעמן מֶכֶס אֶחָד נֶפֶשׁ מֵחֲמֵשׁ הַמֵּאוֹת איין לייב פון פינף הונדערט לייבר מִן הָאָדָם פון מענטשן וּמִן הַבָּקָר און פון רינדער וּמִן הַחֲמֹרִים וּמִן הַצֹּאן און פון אייזלן און פון שאף זאלסטו אלץ נעמן מֶכֶס איינס פון פינף הונדערט׃ (כט) מִמַּחֲצִיתָם פון זייער העלפט זאק רוב תִּקָּחוּ זאלט איר נעמן ווארום אובן איז דאך געשטאנן אז פון דעם זאק רוב וואס זייא האבן געבראכט פון מִדְיָן זאלן דיא מאנען וואס זענן געווען אין דער מִלְחָמָה נעמן האלב דער פון זאלסטו נעמן פון זייער האלב איינס פון פינף הונדערט וְנָתַתָּה לְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן און זאלסט געבן צו אֶלְעָזָר תְּרוּמַת יְיָ תְּרוּמָה פון גאטס וועגן כלומר גאט האט אים דאס געשענקט׃ (ל) וּמִמַּחֲצִית בְּנֵי יִשְׂרָאֵל און פון דער אנדרער העלפט וואס דיא קינדער יִשְׂרָאֵל נעמן תִּקַּח זאלסטו נעמן אֶחָד איינס אָחֻז בעסר טייל מִן הַחֲמִשִּׁים פון פופציג מִן הָאָדָם וכו' פון מענטשן מִכָּל הַבְּהֵמָה פון אלירליי בְּהֵמוֹת וְנָתַתָּה אוֹתָם לַלְוִיִּם און זאלסט דס געבן צו דיא לְוִיִּם שׁוֹמְרֵי מִשְׁמֶרֶת מִשְׁכַּן יְיָ וואס זיי היטן דאס היטונג פון גאטס מִשְׁכָּן׃ (לא) וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן האט משה מיט אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן גטאן כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְיָ אֶת מֹשֶׁה אזו וויא גאט האט גבאטן צו

משה

לב וַהֲוָה דְּבַרְתָּא
שְׁאָר בִּזָּא דִּי בַזּוּ
עַמָּא דִּי נְפַקוּ לְחֵילָא
עָנָא שִׁית מְאָה
וְשַׁבְעִין וַחֲמֵשָׁא אַלְפִין׃
לג וְתוֹרֵי שַׁבְעִין וּתְרֵין
אַלְפִין׃ לד וַחֲמָרֵי
שִׁתִּין וְחַד אַלְפִין׃
לה וְנַפְשָׁא דַאֲנָשָׁא
מִן נְשַׁיָּא דִּי לָא יְדָעוּ
מִשְׁכְּבֵי דְכוּרָא כָּל
נַפְשָׁתָא תְּלָתִין וּתְרֵין
אַלְפִין׃ לו וַהֲוַת
פַּלְגוּתָא חֳלַק גֻּבְרַיָּא
דִּי נְפַקוּ לְחֵילָא מִנְיַן
עָנָא תְּלָת מְאָה וּתְלָתִין
וּשְׁבַע אַלְפִין וַחֲמֵשׁ
מאה

יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃ לב וַיְהִי הַמַּלְקוֹחַ
יֶתֶר הַבָּז אֲשֶׁר בָּזְזוּ עַם הַצָּבָא
צֹאן שֵׁשׁ־מֵאוֹת אֶלֶף וְשִׁבְעִים
אֶלֶף וַחֲמֵשֶׁת אֲלָפִים׃ לג וּבָקָר
שְׁנַיִם וְשִׁבְעִים אָלֶף׃ לד וַחֲמֹרִים
אֶחָד וְשִׁשִּׁים אָלֶף׃ לה וְנֶפֶשׁ אָדָם
מִן־הַנָּשִׁים אֲשֶׁר לֹא־יָדְעוּ מִשְׁכַּב
זָכָר כָּל־נֶפֶשׁ שְׁנַיִם וּשְׁלֹשִׁים אָלֶף׃
לו וַתְּהִי הַמֶּחֱצָה חֵלֶק הַיֹּצְאִים
בַּצָּבָא מִסְפַּר הַצֹּאן שְׁלֹשׁ־מֵאוֹת
אֶלֶף וּשְׁלֹשִׁים אֶלֶף וְשִׁבְעַת
אלפים

רשי

ואלו צ אלו : (לב) ויהי המלקוח יתר הבז. לפי שלא נצטוו להרים מכס מן המטלטלין אלא מן המלקוח כתב את הלשון הזה ויהי המלקוח שבא בכלל חלוקה ולכלל מכס שהיה עודף על בז המטלטלין

שפתי חכמים

פסק נראה אגרם בסרטים : צ"ל לפי מה שכתוב נקרא משמע תופשי המלחמה יעמדו בצד זה ואחר כל העדה יעמדו בצד שני ובין אלו בתי המחנות תחלקנו וא"כ מה טעם יש בדבר וגם לא מפרש הקרא למי יתן החלקים ומתן

פירוש ע"ט

משֶׁה : (לב) וַיְהִי הַמַּלְקוֹחַ אונ עֶס איז גְוֶועז דָאס טְרַייבּ רוּב יֶתֶר הַבָּז חוּץ דֶעם רוּב פוּן מְטַלְטְלִין אֲשֶׁר בָּזְזוּ עַם הַצָּבָא וָוס זַיי הָאבְּן גְרוֹבְּט דָאס פָאלְק וָואס זֶענְן גְוֶועז אִין חַיִל פוּן דֶר מִלְחָמָה וָוארוּם פוּן דיא מְטַלְטְלִים הָאבְּן זַיךְ נִיט בַּדַארְפְט צוּ טַיילְן דִיא אַנְשֵׁי הַמִלְחָמָה מִיט דִיא אִיבְּרִיגֶע יִשְׂרָאֵל נָאר וָואס אִיטְלִכֶר הָט גִירוֹבְּט אִיז גְוֶועז זַיינְס אונ זַייא הָאבְּן נִיט בַּדַארְפְט גֶעבְּן קֵיין מֶכֶס דְרוּם הָט מֶען עֶס נָאר נִיט גְצֵיילְט נָאר דָאס טְרַייבּ רוּב וָואס זַייא הָאבְּן בַּדַארְפְט דֶער פוּן יוא צוּ גֶעבְּן מֶכֶס אִיז גְוֶועז צֹאן שָׁאף שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף זֶעקְס הוּנְדֶערְט טוֹזִינְט וְשִׁבְעִים אֶלֶף אונ זִיבְּצִיג טוֹזִינְט וַחֲמֵשֶׁת אֲלָפִים אונ פִינְף טוֹזִינְט : (לג) וּבָקָר אונ רִינְדֶר אִיז גְוֶועז שְׁנַיִם וְשִׁבְעִים אֶלֶף צְוַוייא אונ זִיבְּצִיג טוֹזִינְט : (לד) וַחֲמוֹרִים אונ אַייזְלְן אֶחָד וְשִׁשִּׁים אֶלֶף אַיין אונ זֶעכְצִיג טוֹזִינְט : (לה) וְנֶפֶשׁ אָדָם אונ דיא לַייבֶּר פוּן מֶענְטְשְׁן אונ פוּן וָוארָע מֶענְטְשְׁן מִן הַנָּשִׁים אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּ מִשְׁכַּב זָכָר פוּן וַוייבֶּר וָואס הָאבְּן נִיט גְוואוּסְט קֵיין גְלֶעגֶר פוּן אַזָכָר כְּלוֹמַר פוּן אַזֶעלְכֶע נְקֵבוֹת וָואס זֶענְן נִיט רָאוּי גְוֶועזְן מֶען זָאל מִיט זַייא לִיגְן אִיז גְוֶועז כָּל נֶפֶשׁ אַלֶע לַייבֶּר שְׁנַיִם וּשְׁלֹשִׁים אֶלֶף צְוַוייא אונ דְרַייסִיג טוֹזִינְט : (לו) וַתְּהִי הַמֶּחֱצָה אִיז גְוֶועזְן דִיא הֶעלְפְט חֵלֶק הַיּוֹצְאִים בַּצָּבָא פוּן דֶעם חֵלֶק וָוס דִי מֶענְטְשְׁן וָואס זֶענְן גְגַאנְגְן אִין חַיִל אַרַיין מִלְחָמָה הַאלְטְן מִיט מִדְיָן הָאבְּן גְנוּמְן אִיז גְוֶועז מִסְפַּר הַצֹּאן דִיא צָאל פוּן דִי שָׁאף שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אֶלֶף דְרַייא הוּנְדֶערְט טוֹזֶעט וּשְׁלֹשִׁים אֶלֶף אונ דְרַייסִיג
טוֹזִינְט

אֲלָפִים וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת׃ לז וַיְהִי הַמֶּכֶס
לַיהוָה מִן־הַצֹּאן שֵׁשׁ מֵאוֹת חָמֵשׁ
וְשִׁבְעִים׃ לח וְהַבָּקָר שִׁשָּׁה וּשְׁלֹשִׁים
אָלֶף וּמִכְסָם לַיהוָה שְׁנַיִם וְשִׁבְעִים׃
לט וַחֲמֹרִים שְׁלֹשִׁים אֶלֶף וַחֲמֵשׁ
מֵאוֹת וּמִכְסָם לַיהוָה אֶחָד וְשִׁשִּׁים׃
מ וְנֶפֶשׁ אָדָם שִׁשָּׁה עָשָׂר אָלֶף
וּמִכְסָם לַיהוָה שְׁנַיִם וּשְׁלֹשִׁים
נָפֶשׁ׃ מא וַיִּתֵּן מֹשֶׁה אֶת־־מֶכֶס
תְּרוּמַת יְהוָה לְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן
כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃ חמישי
מב וּמִמַּחֲצִית בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר
חָצָה מֹשֶׁה מִן־הָאֲנָשִׁים הַצֹּבְאִים׃
ותהי

אונקלוס

מְאָה׃ לז וַהֲוָה נְסִיבָא
קֳדָם יְיָ מִן עָנָא שִׁית
מְאָה שַׁבְעִין וְחָמֵשׁ׃
לח וְתוֹרֵי תְּלָתִין וְשִׁתָּא
אַלְפִין וּנְסִיבְהוֹן קֳדָם
יְיָ שַׁבְעִין וּתְרֵין׃
לט וַחֲמָרֵי תְּלָתִין
אַלְפִין וַחֲמֵשׁ מְאָה
וּנְסִיבְהוֹן קֳדָם יְיָ
שִׁתִּין וְחָד׃ מ וְנַפְשָׁא
דֶאֱנָשָׁא שִׁתָּא עֲשַׂר
אַלְפִין וּנְסִיבְהוֹן קֳדָם
יְיָ תְּלָתִין וּתְרֵין נַפְשִׁין׃
מא וִיהַב מֹשֶׁה יָת
נְסִיב אַפְרָשׁוּתָא קֳדָם
יְיָ לְאֶלְעָזָר כַּהֲנָא כְּמָא
דִי פַקֵּיד יְיָ יָת מֹשֶׁה׃
מב וּמִפַּלְגוּת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל דִי פְלַג מֹשֶׁה
מִן גֻּבְרַיָּא דִי נְפָקוּ
לחילא

רשי

אמר בזוז פס סלבא אים לו ולא בא לכלל חלוקה מספר הלאן וגו׳: (מב) וממחצית בני ישראל

פירוש ע״ט

טוֹזִינְט וְשִׁבְעַת אֲלָפִים וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת אוּנ זִיבְּן טוֹזִינְט אוּנ פִינְף הוּנְדֶערְט׃ (לז) וַיְהִי הַמֶּכֶס לַיְיָ אִיז גְוֶועזְן דֶער פוּן דִי צָאל ווָס זַייא הָאבְּן גְגֶעבְּן צוּ גָאט כְּלוֹמַר דִיא תְּרוּמָה וואס גאט הָאט גְהֵייסְן גֶעבְּן צוּ אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן מִן הַצֹּאן פוּן דִי שָׁאף שֵׁשׁ מֵאוֹת חָמֵשׁ וְשִׁבְעִים זֶעקְס הוּנְדֶערְט מִיט פִינְף אוּנ זִיבְּצִיג׃ (לח) וְהַבָּקָר אוּנ רִינְדֶר אִיז גְוֶועזְן זַייעֶר הַאלְבּ שִׁשָּׁה וּשְׁלֹשִׁים אֶלֶף זֶעקְס אוּנ דְרַייסִיג טוֹזִינְט וּמִכְסָם אוּנ זַייעֶר צָאל וואס זַייא הָאבְּן דֶער פוּן גְגֶעבְּן צוּ גָאט הָאט אָן גְטְרָאפְן שְׁנַיִם וְשִׁבְעִים צְווֵייא אוּנ זִיבֶּעצִיג׃ (לט) וַחֲמוֹרִים אוּנ אֵייזְלְן אִיז גְוֶועזְן אִין זַייעֶר הַאלְבּ שְׁלֹשִׁים אֶלֶף דְרַייסִיג טוֹזִינְט וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת אוּנ פִינְף הוּנְדֶערְט וּמִכְסָם לַיְיָ אוּנ עֶס אִיז גְוֶועזְן

זַייעֶר צָאל ווָאס זַייא הָאבְּן גְגֶעבְּן צוּ גָאט אֶחָד וְשִׁשִּׁים אֵיין אוּנ זֶעכְצִיג׃ (מ) וְנֶפֶשׁ אָדָם אוּנ לַייבֶּר פוּן מֶענְטְשְׁן אִיז גְוֶועזְן זַייעֶר הַאלְבּ שִׁשָּׁה עָשָׂר אֶלֶף זֶעכְצֶן טוֹזִינְט וּמִכְסָם לַיְיָ אוּנ עֶס אִיז גְוֶועזְן זַייעֶר צָאל ווָס זַיי הָאבְּן גְגֶעבְּן צוּ גָאט שְׁנַיִם וּשְׁלֹשִׁים נֶפֶשׁ צְווֵייא אוּנ דְרַייסִיג לַייבֶּר׃ (מא) וַיִּתֵּן מֹשֶׁה אֶת מֶכֶס תְּרוּמַת יְיָ אוּנ מֹשֶׁה הָט גְגֶעבְּן דִי צָאל ווָס אוֹבְּן אִיז גְשְׁטַאנֶן ווָס זַיי הָאבְּן גְגֶעבְּן תְּרוּמָה פוּן גָאט ווֶעגְן הָט עֶר דָם גְגֶעבְּן צוּ אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְיָ אֶת מֹשֶׁה אַזוֹ וְויא גָאט הָאט גְבָּאטְן צוּ מֹשֶׁה׃ (מב) וּמִמַּחֲצִית בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אוּנ פוּן דֶר הֶעלְפְט ווָאס דִיא קִינְדֶר יִשְׂרָאֵל הָאבְּן גְנוּמְן אֲשֶׁר חָצָה מֹשֶׁה מִן הָאֲנָשִׁים הַצּוֹבְאִים ווָאס מֹשֶׁה הָט הַאלְבּ

לְחֵילָא׃ מג וַהֲוָת
פַּלְגוּת כְּנִשְׁתָּא מִן
עָנָא תְּלַת מְאָה
וּתְלָתִין וְשַׁבְעָא אַלְפִין
וַחֲמֵשׁ מְאָה׃ מד וְתוֹרֵי
תְּלָתִין וְשִׁתָּא אַלְפִין׃
מה וַחֲמָרֵי תְּלָתִין
אַלְפִין וַחֲמֵשׁ מְאָה׃
מו וְנַפְשָׁא דֶאֱנָשָׁא
שִׁתָּא עֲשַׂר אַלְפִין׃
מז וּנְסֵיב מֹשֶׁה מִפַּלְגוּת
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יָת דְּאִתָּחַד
חַד מִן חַמְשִׁין מִן
אֱנָשָׁא וּמִן בְּעִירָא
וִיהַב יָתְהוֹן לְלֵוָאֵי
נָטְרֵי מַטְּרַת מַשְׁכְּנָא
דַּייָ כְּמָא דִי פַקִּיד יְיָ
יָת מֹשֶׁה׃ מח וְקָרִיבוּ
לְוָת מֹשֶׁה דִּי מְמַנַּן
עַל אַלְפֵי חֵילָא רַבָּנֵי
אלפין

מג וַתְּהִי מֶחֱצַת הָעֵדָה מִן־הַצֹּאן
שְׁלֹשׁ־מֵאוֹת אֶלֶף וּשְׁלֹשִׁים אֶלֶף
שִׁבְעַת אֲלָפִים וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת׃
מד וּבָקָר שִׁשָּׁה וּשְׁלֹשִׁים אָלֶף׃
מה וַחֲמֹרִים שְׁלֹשִׁים אֶלֶף וַחֲמֵשׁ
מֵאוֹת׃ מו וְנֶפֶשׁ אָדָם שִׁשָּׁה עָשָׂר
אָלֶף׃ מז וַיִּקַּח מֹשֶׁה מִמַּחֲצִת בְּנֵי־
יִשְׂרָאֵל אֶת־הָאָחֻז אֶחָד מִן־הַחֲמִשִּׁים
מִן־הָאָדָם וּמִן־הַבְּהֵמָה וַיִּתֵּן אֹתָם
לַלְוִיִּם שֹׁמְרֵי מִשְׁמֶרֶת מִשְׁכַּן יְהוָה
כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃
מח וַיִּקְרְבוּ אֶל־מֹשֶׁה הַפְּקֻדִים
אשר

ת״א ותהי מחלת העדה כמרה ג. ונפש אדם יבמות סא מדיות ו.

רש״י

אשר חצה משה. לעדה והוציאה להם מן האנשים הצובאים: (מג) ותהי מחצת העדה. כך ר׳ וכך: (מז) ויקח משה וגו׳. (מח) הפקודים. הממונים: (מט) ולא נפקד.

שפתי חכמים

כ״ק קרא יתן חלוק לאלו וחלוק לאלו: ק ר״ל מה שכתוב בקרא אשר חלה משה מן האנשים הצובאים משמע שחלק גוף האנשים וכי אפשר זה ועוד קשה למה לא מפ׳ הקרא למי נתן משה החלוקה וע״ז פי׳ לעדה ר״ל שנתן לעדה והוציא׳ להם מן האנשים הצובאים ולא מגופן והוי מקרא קצר: ר לא שבא להודיענו מכפר המחלה כמה הוא שזה נלמד מפסוקים תופשי שמלחמה אלא הכתוב נמשך עד ויקח משה וגו׳ שממחציתם לקח אחד מן החמשים ונתן ללוים וכו׳:

פירוש ע״ם

אפ גטיילט פון דיא מענטשן וואס האבן
גהערשט כלומר וואס זענן גוועזן אין דער
מלחמה: (מג) וַתְּהִי מֶחֱצַת הָעֵדָה איז גוועזן דיא
העלפט וואס די עדה האט גנומן מִן הַצֹּאן פון
שאף דריי הונדערט טויזנט און דרייסיג טויזנט
און זיבן טויזנט און פינף הונדערט: (מד) וּבָקָר
און רינדער איז גוועזן אויף זייער האלב שִׁשָּׁה
וּשְׁלֹשִׁים אֶלֶף זעקס און דרייסיג טויזנט:
(מה) וַחֲמוֹרִים און אייזלן איז גוועזן שְׁלֹשִׁים אֶלֶף
דרייסיג טויזנט וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת און פינף הונדערט:
(מו) וְנֶפֶשׁ אָדָם און לייבר פון מענטשן איז

פירוש ע״ט

גוועזן שִׁשָּׁה עָשָׂר אֶלֶף זעכצן טויזנט: (מז) וַיִּקַּח
מֹשֶׁה מִמַּחֲצִית בְּנֵי יִשְׂרָאֵל האט משה גנומן פון דער
האלב וואס דיא קינדער ישראל האבן גנומן
אֶת הָאָחֻז דס בעסטע אֶחָד מִן הַחֲמִשִּׁים איינס פון
פופציג מִן הָאָדָם וּמִן הַבְּהֵמָה פון מענטשן און
פון בהמות וַיִּתֵּן אוֹתָם לַלְוִיִּם און האט עס
גגעבן צו די לוים שׁוֹמְרֵי מִשְׁמֶרֶת מִשְׁכַּן יְיָ וואס זיי
היטן דס היטונג פון גאטס משכן כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְיָ
אֶת מֹשֶׁה אזו וויא גאט האט גבאטן צו משה:
(מח) וַיִּקְרְבוּ אֶל מֹשֶׁה און זייא האבן גנעהנט
צו משה הַפְּקוּדִים אֲשֶׁר לְאַלְפֵי הַצָּבָא דיא עלצטע

יואם

אֲשֶׁר לְאַלְפֵי הַצָּבָא שָׂרֵי הָאֲלָפִים
וְשָׂרֵי הַמֵּאוֹת׃ מט וַיֹּאמְרוּ אֶל־מֹשֶׁה
עֲבָדֶיךָ נָשְׂאוּ אֶת־רֹאשׁ אַנְשֵׁי
הַמִּלְחָמָה אֲשֶׁר בְּיָדֵנוּ וְלֹא־נִפְקַד
מִמֶּנּוּ אִישׁ׃ נ וַנַּקְרֵב אֶת־קָרְבַּן
יְהוָה אִישׁ אֲשֶׁר מָצָא כְלִי־זָהָב
אֶצְעָדָה וְצָמִיד טַבַּעַת עָגִיל וְכוּמָז
לְכַפֵּר עַל־נַפְשֹׁתֵינוּ לִפְנֵי יְהוָה׃

ויקח

אַלְפִין וְרַבָּנֵי מָאוָתָא׃
מט וַאֲמַרוּ לְמשֶׁה
עַבְדָּיךְ קַבִּילוּ יָת
חֻשְׁבַּן גֻּבְרֵי מְגִיחֵי
קְרָבָא דִּי עִמָּנָא וְלָא
שְׁגָא מִנָּנָא אֱנָשׁ׃
נ וְקָרֶבְנָא יָת קֻרְבָּנָא
דַּיָי גְּבַר דִּי אַשְׁכַּח מָאן
דִּדְהַב שֵׁירִין וְשִׁבְּכִין
עִזְקָן קַדָּשִׁין וּמָחוֹךְ
לְכַפָּרָא עַל נַפְשָׁתָנָא
קדם

ת״א ולא נפקד שבת כד יבמות סא. ונקרב שבת סד יומא כב זבחים קג תמורה ז יג.

פירוש רשב״ם

מאיסור מאכל הנבלע בכלים: (מט) עבדיך נשאו את ראש וגו׳. ולא נפקד ממנו איש במגפה. לפיכך. ונקרב את קרבן ה׳ לכפר על נפשותינו שנדרנו מלפני החשבון שנימנינו כדי שלא ישלום בנו נגף ולפיכך צוה הקב״ה לתתו על עבדת אהל מועד שכן מצינו בכי תשא וגו׳. ולא יהיה בהם נגף בפקוד אותם: ולקחת את כסף הכפורים מאת בני ישראל ונתת אותו על עבדת אהל מועד והיו לבני ישראל לזכרון וגו׳. אף כאן ויביאו אותו אל אהל מועד לזכרון לפני ה׳. מאבא מורי הרב רבי

שפתי חכמים

דאם לא כן ומהלית מיבעי ליה דממהלית מורה פר״ל שממהלים לקח מה שלקח: ש וא״ת והלא הותר להם יפת תואר וי״ל דלא הותר להם אלא לאחר ז׳ שנים שכבשו וז׳ שנים שחלקו וכן משמע בירושלמי דסוף מסכת ע״ז. מנאתי. ול״נ כא דהותר להם יפת תואר דוקא במלחמת הרשות אבל מלחמה זו היתה דומה למלחמת הוכה של לא תחיה כל נשמה וישראל לא ידעו זה מתחלה אלא אחר שכעס משה עליהם שהיו כל נקבה וא״כ באיסור היה

רש״י

לא נחסר. ותרגומו לא שגא אף הוא בלשון ארמי חסרון כמו (בראשית לא) אנכי אחטנה תרגומו דהות שגיא ממנינא וכן (שמואל א כ) כי יפקד מושבך. יחסר מקום מושבך. איש הרגיל לישב שם וכן (שם כ) ויפקד מקום דוד. נחסר מקומו ואין איש יושב שם: (נ) אצעדה. אלו צמידים של רגל: וצמיד. של יד: עגיל. נזמי אוזן: וכומז. דפוס של בית הרחם לכפר על הרהור הלב של בנות

פירוש ע״ט

וואס האבן גהאט צו שאפן איבר דם וואפנונג פון דעם חיל שָׂרֵי הָאֲלָפִים וְשָׂרֵי הַמֵּאוֹת די הערן וואס איבר טויזנט און די הערן וואס איבר הונדרט: (מט) וַיֹּאמְרוּ אֶל מֹשֶׁה און זיי האבן גזאגט צו משה עֲבָדֶיךָ מיר דיינע קנעכט נָשְׂאוּ האבן אנטפאנגן דאס הייכט איבר גציילט אֶת רֹאשׁ אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה אֲשֶׁר בְּיָדֵנוּ דיא צאל פון די מענטשין וואס זענן גוועזן מיט אונז אין דר מלחמה וְלֹא נִפְקַד מִמֶּנּוּ אִישׁ און עס איז ניט גמינערט גווארן פון אונז אפילו איין מענטש: (נ) וַנַּקְרֵב און מיר האבן גנעהנט אֶת קָרְבַּן יְיָ דעם קרבן צו גאט אִישׁ אֲשֶׁר מָצָא איטליכער מענטש פון אונז וואס האט ביי זיך גפונען כְּלִי זָהָב גילדענע כלים אֶצְעָדָה איין ארום באנד וְצָמִיד און איין העפטל טַבַּעַת איין רינג עָגִיל איין אורינגל וְכוּמָז און איין מול שלאס האבן מיר דאס אלץ גבראכט לְכַפֵּר עַל נַפְשֹׁתֵינוּ כדי מיר זאלן דורך דעם קרבן פר געבן ווערן אויף אונזערע לייבר לִפְנֵי יְיָ צו פאר גאט רש״י שרייבט זייא האבן גזאגט ווען אפילו מיר האבן קיין עבירה גטאן מיט די טעכטר פון מדין טאמר האבן מיר גהאט איין הרהור דרום בדארפן מיר אויף דעם אויך האב

אכפרה

נא וַיִּקַּח מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֶת־הַזָּהָב מֵאִתָּם כֹּל כְּלִי מַעֲשֶׂה׃
נב וַיְהִי | כָּל־זְהַב הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר הֵרִימוּ לַיהוָה שִׁשָּׁה עָשָׂר אֶלֶף שְׁבַע־מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים שָׁקֶל מֵאֵת שָׂרֵי הָאֲלָפִים וּמֵאֵת שָׂרֵי הַמֵּאוֹת׃
נג אַנְשֵׁי הַצָּבָא בָּזְזוּ אִישׁ לוֹ׃
נד וַיִּקַּח מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֶת־הַזָּהָב מֵאֵת שָׂרֵי הָאֲלָפִים וְהַמֵּאוֹת וַיָּבִאוּ אֹתוֹ אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד זִכָּרוֹן לִבְנֵי־יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי יְהוָה׃ פ ששי
שלישי כשהן מחוברין לב א וּמִקְנֶה | רַב הָיָה
לבני

ת״א ומקנה רב. בכורות ד.

אונקלוס

קֳדָם יְיָ׃ נא וּנְסִיב מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר כַּהֲנָא יָת דַּהֲבָא מִנְּהוֹן כָּל מָאן דְּעוֹבָדָא׃ נב וַהֲוָה כָּל דְּהַב אַפְרָשׁוּתָא דִּי אַפְרִישׁוּ קֳדָם יְיָ שִׁתָּא עֲשַׂר אַלְפִין שְׁבַע מְאָה וְחַמְשִׁין סִלְעִין מִן רַבָּנֵי אַלְפִין וּמִן רַבָּנֵי מָאוָתָא׃ נג גַּבְרֵי דְּחֵילָא בְּזוֹ גְּבַר לְנַפְשֵׁהּ׃ נד וּנְסִיב מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר כַּהֲנָא יָת דַּהֲבָא מִן רַבָּנֵי אַלְפִין וּמָאוָתָא וְאַיְתִיוּ יָתֵהּ לְמַשְׁכַּן זִמְנָא דָּכְרָנָא לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל קֳדָם יְיָ׃ א וּבְעִיר סַגִּי הֲוָה לִבְנֵי רְאוּבֵן

בעל הטורים

המסלסלין דילפינן אחוז דכלא מאחוז דכתה : (א) ומקנה בני גד ובני ראובן הקדים גד. אלא מתוך הקדים ראובן
רב היה לבני ראובן ולבני גד . כאן הקדים ראובן . ואחר בכיס הגדול ואח״כ הקדים גד שהיו גבורים והרוגיהם ניכרים:

פירוש עם

אַבָּפָרָה : (נא) וַיִּקַּח מֹשֶׁה הָאט גנוּמֶן משֶׁה אוּנ אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֶת אוּנ הַזָּהָב מֵאִתָּם דָאס גָאלְד פוּן זַייא כֹּל כְּלִי מַעֲשֶׂה אַלֶע כֵּלִים פוּן וֶוערְג : (נב) וַיְהִי אוּנ עֶס אִיז גְוֶועזֶן כָּל זְהַב הַתְּרוּמָה גָאר דָס גָאלְד פוּן דֶער תְּרוּמָה אֲשֶׁר הֵרִימוּ לַיְיָ וָואס זַייא הָאבְּן אָפּ גְשֵׁייד צוּ גָאט שִׁשָּׁה עָשָׂר אֶלֶף זֶעכְצְן טוֹיזֶנְד שְׁבַע מֵאוֹת זִיבְּן הוּנְדֶערְט וַחֲמִשִּׁים שָׁקֶל אוּנ פוּפְצִיג שְׁקָלִים אוּנ דָס גָאלְד אִיז גְוֶועזֶן מֵאֵת שָׂרֵי הָאֲלָפִים פוּן דִיא הֶערְן וָואס אִיבֶּר טוֹיזֶנְט וּמֵאֵת שָׂרֵי הַמֵּאוֹת אוּנ פוּן דִיא הֶערְן וָוס אִיבֶּר הוּנְדֶערְט : (נג) אַנְשֵׁי הַצָּבָא בָּזְזוּ אִישׁ לוֹ דִי מַאנְן וָואס זֶענְן גְוֶועזֶן אִין חַיִל הָאבְּן אִיטְלִיכֶר זִיךְ גִירוּבְּט גָאלְד אוּנ כֵּלִים הָאבְּן זַייא אָפּ גְשֵׁייד דִיא זֶעכְצְן טוֹיזֶנְט אוּנ זִיבְּן הוּנְדֶערְט אוּנ פוּפְצִיג שְׁקָלִים פוּן גָאטְס וֶועגְן אַזוֹ וִויא אוּבְּן אִיז גְשְׁטַאנְן : (נד) וַיִּקַּח אוּנ עֶר הָט גְנוּמֶן מֹשֶׁה מִיט אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֶת הַזָּהָב דָס גָאלְד מֵאֵת שָׂרֵי הָאֲלָפִים וְהַמֵּאוֹת פוּן דִיא הֶערְן וָואס זֶענְן גְוֶועזְן אִיבֶּר טוֹיזֶנְט אוּנ פוּן דִיא הֶערְן וָואס זֶענְן גְוֶועזְן אִיבֶּר הוּנְדֶערְט וַיָּבִיאוּ אוֹתוֹ אוּנ הָאבְּן גְבְּרַאכְט דָס גָאלְד אֶל אוֹהֶל מוֹעֵד צוּם אוֹהֶל מוֹעֵד כְּלוֹמֶר זַיי הָאבְּן אַרַיין גְבְּרַאכְט אִין אוֹהֶל מוֹעֵד כְּדֵי דָס זָאל זַיין זִכָּרוֹן לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי יְיָ פָאר אַגֶידֶעכֶענִישׁ צוּ דִי קִינְדֶר יִשְׂרָאֵל צוּ פַר גָאט כְּלוֹמֶר גָאט בָּרוּךְ הוּא וֶועט דוּרְךְ דֶעם גְדֶענְקֶן דִיא קִינְדֶר יִשְׂרָאֵל צוּ גוּטְס : (א) וּמִקְנֶה רַב הָיָה לִבְנֵי רְאוּבֵן אוּנ פִיל

לִבְנֵ֤י רְאוּבֵן֙ וְלִבְנֵי־גָ֔ד עָצ֖וּם מְאֹ֑ד
וַיִּרְא֞וּ אֶת־אֶ֤רֶץ יַעְזֵר֙ וְאֶת־אֶ֣רֶץ
גִּלְעָ֔ד וְהִנֵּ֥ה הַמָּק֖וֹם מְק֥וֹם מִקְנֶֽה׃
ב וַיָּבֹ֥אוּ בְנֵי־גָ֖ד וּבְנֵ֣י רְאוּבֵ֑ן וַיֹּאמְר֤וּ
אֶל־מֹשֶׁה֙ וְאֶל־אֶלְעָזָ֣ר הַכֹּהֵ֔ן וְאֶל־
נְשִׂיאֵ֥י הָעֵדָ֖ה לֵאמֹֽר׃ ג עֲטָר֤וֹת
וְדִיבֹן֙ וְיַעְזֵ֣ר וְנִמְרָ֔ה וְחֶשְׁבּ֖וֹן
וְאֶלְעָלֵ֑ה וּשְׂבָ֥ם וּנְב֖וֹ וּבְעֹֽן׃ ד הָאָ֗רֶץ
אֲשֶׁ֨ר הִכָּ֤ה יְהוָה֙ לִפְנֵי֙ עֲדַ֣ת
יִשְׂרָאֵ֔ל אֶ֥רֶץ מִקְנֶ֖ה הִ֑וא וְלַעֲבָדֶ֖יךָ
מִקְנֶֽה׃ ס ה וַיֹּאמְר֗וּ אִם־מָצָ֤אנוּ חֵן֙
בְּעֵינֶ֔יךָ יֻתַּ֞ן אֶת־הָאָ֧רֶץ הַזֹּ֛את
לַעֲבָדֶ֖יךָ לַאֲחֻזָּ֑ה אַל־תַּעֲבִרֵ֖נוּ

ת"א כמוס ודיבן כמוס ס.

וְלִבְנֵי גָד תַּקִּיף לַחֲדָא
וַחֲזוֹ יָת אֲרַע יַעְזֵר
וְיָת אֲרַע גִּלְעָד וְהָא
אַתְרָא אֲתַר כָּשַׁר
לְבֵית בְּעִיר : ב וַאֲתוֹ
בְּנֵי גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן
וַאֲמָרוּ לְמשֶׁה וּלְאֶלְעָזָר
כַּהֲנָא וּלְרַבְרְבֵי
כְנִשְׁתָּא לְמֵימָר :
ג מַכְלֶלְתָּא וּמַלְבֶּשְׁתָּא
וְכוּמְרִין וּבֵית נִמְרֵי
וּבֵית חֶשְׁבָּנָא וּבַעֲלֵי
דְבָבָא וְסִימָא וּבֵית
קְבֻרְתָּא דְמשֶׁה וּבְעוֹן :
ד אַרְעָא דִּי מְחָא יְיָ
יָת יָתְבָהָא קֳדָם
כְּנִשְׁתָּא דְיִשְׂרָאֵל אֲרַע
כָּשְׁרָא לְבֵית בְּעִיר
הִיא וּלְעַבְדָּךְ אִית
בְּעִיר : ה וַאֲמָרוּ אִם
אַשְׁכַּחְנָא רַחֲמִין
בְּעֵינָךְ תִּתְיְהֵיב יָת אַרְעָא הָדָא (את) לְעַבְדָּךְ לאחסנא

בעל הטורים

אחריו ושלף זרוע אף קדקד . ה"פ שהזכרו בני גד ובני הבורך מבוהלת כתיב בחי"ם בשביל ח"פ שנוהנת על
תשובן כפ' זו וזהו נחלה מבוהלת בראשונה ואחריתה לא שהנחלן ניקח בראשונה שאחריתה לא תבורך שגלו ח' שמם קודם

רש"י

מדין : (ג) עטרות ודיבון וגו'. ארץ סיחון

פירוש עם

איך איז גוועזן צו די קינדר ראובן אונ צו די קינדר פון גד עצום מאוד זייער שטארק בלומר עס איז גוועזן זייער פיל ויראו את ארץ יעזר האבן זיי גזעהן דס לאנד יעזר אונ דס לאנד גלעד והנה נון המקום מקום מקנה דאס ארט איז איין ארט פר פיך בלומר דארטן איז דא פיל גראז : (ב) ויבאו אונ זיי זענן גקומן די קינדר פון ראובן ויאמרו אונ האבן גזאגט צו משה אונ צו אלעזר הכהן אונ צו דיא נשיאים פון די עדה : (ג) די שטעט עטרות וכו' : (ד) הארץ אשר הכה יי דאס לאנד וואס גאט האט גמאכט שלאגן לפני עדת ישראל פר דיא עדה פון ישראל ארץ מקנה איז דס איין גוט לאנד פר פיך ולעבדיך מקנה אונ צו אונזי דיינע קנעכט איז דא פיל פיך : (ה) ויאמרו אם מצאנו חן בעיניך אונ זייא האבן גזאגט צו משה אוב מיר האבן גפונן חן אין דיינע אויגן יותן את הארץ הזאת לעבדיך לאחוזה לאז דאך דס לאנד גגעבן ווערן צו אונז דיינע קנעכט פר איין ארב טייל אל תעבירנו את הירדן לאז

אֶת־הַיַּרְדֵּן׃ ו וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לִבְנֵי־
גָד וְלִבְנֵי רְאוּבֵן הַאַחֵיכֶם יָבֹאוּ
לַמִּלְחָמָה וְאַתֶּם תֵּשְׁבוּ פֹה׃
ז וְלָמָּה תְנוּאוּן תניאון קרי אֶת־לֵב בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל מֵעֲבֹר אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־
נָתַן לָהֶם יְהוָה׃ ח כֹּה עָשׂוּ
אֲבֹתֵיכֶם בְּשָׁלְחִי אֹתָם מִקָּדֵשׁ
בַּרְנֵעַ לִרְאוֹת אֶת־הָאָרֶץ׃ ט וַיַּעֲלוּ
עַד־נַחַל אֶשְׁכּוֹל וַיִּרְאוּ אֶת־הָאָרֶץ
וַיָּנִיאוּ אֶת־לֵב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְבִלְתִּי־
בֹא אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נָתַן לָהֶם
יהוה

לַאֲחָסָנָא לָא תַעַבְרִנָּנָא
יָת יַרְדְּנָא׃ ו וַאֲמַר
מֹשֶׁה לִבְנֵי גָד וְלִבְנֵי
רְאוּבֵן הַאֲחֵיכוֹן יֵיעֲלוּן
לִקְרָבָא וְאַתּוּן תֵּיתְבוּן
הָכָא׃ ז וּלְמָא תוֹנוּן
יָת לִבָּא דִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל
מִלְּמִעְבַּר לְאַרְעָא
דִּי יְהַב לְהוֹן יְיָ׃
ח כְּדֵין עֲבַדוּ אֲבָהָתְכוֹן
כַּד שְׁלָחִית יָתְהוֹן
מֵרְקַם גֵּיאָה לְמֶחֱזֵי
יָת אַרְעָא׃ ט וּסְלִיקוּ
עַד נַחְלָא דְאַתְכְּלָא
וַחֲזוֹ יָת אַרְעָא וְאוֹנִיאוּ
יָת לִבָּא דִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל
בְּדִיל דְּלָא לְמֵיעַל
לְאַרְעָא דִּי יְהַב לְהוֹן
יי

רש"י

ת ועוג היו: (ו) האחיכם. לשון תמיהה הוא: (ז) ולמה תניאון. תסירו ותמנעו לבם מעבור. שיהיו סבורים שאתם יראים לעבור מפני המלחמה וחוזק הערים והעם: (ח) מקדש ברנע. כך

שפתי חכמים

לפי הרהור הלב של בנות מדין: ת מדכתיב אח"כ הארץ אשר הכה ה' וגו' דהיינו סיחון ועוג שישראל נלחו אותן וירשו את ארצם כמו שמפורש בפ' חקת א"נ מדכתיב בסמוך ויתן להם משה לבני גד וגו' את ממלכת סיחון מלך האמורי ואת ממלכת עוג מלך הבשן וכתיב בתריה ויבנו בני גד את דיבון ואת עטרות וגו' וחשיב כל הערים כהוגים הכא ש"מ דמארץ סיחון ועוג היו ולא מערי מדין הנכבש קודם

פירוש ע"ט

אונז ניט מאכן איבר פארן דעם ירדן מיר זאלן דארטן נעמן אין ארץ ישראל פר אונז איין חלק נאר מיר ווילן דס לאנד: (ו) ויאמר משה האט משה גזאגט צו דיא קינדר פון גד אונ פון ראובן האחיכם יבואו למלחמה זאלן דען אייערע ברידר קומן מלחמה האלטן מיט די אומות וואס וואנן אין ארץ כנען ואתם תשבו פה אונ איר זאלט דא בלייבן זיצן: (ז) ולמה תניאון את לב בני ישראל אונ ווארום זאלט איר אפ קערן אונ צו ברעכן דאס הארץ פון די קינדר ישראל מעבור אל הארץ אשר נתן להם יי פון איבר צו פארן צו דעם לאנד וואס גאט הט זיא געגעבן כלומר דיא ישראל ווילן זאגן ווען איר ווילט נעמן דאס לאנד פר איין ארב מן הסתם האט איר מורא איבר צו פארן מלחמה האלטן מיט דיא אומות פון כנען ווען זייא אוך ניט וועלן איבר פארן אונ וועלן אוך מורא האבן: (ח) כה עשו אבותיכם אזו האבן אייערע עלטרן אוך געטאן בשלחי אותם מקדש ברנע אז איך האב זיי געשיקט פון קדש ברנע לראות את הארץ דיא זאלן אום זעהן דס לאנד כנען: (ט) ויעלו עד נחל אשכול אונ זייא זענן אויף גגאנגן ביז נחל אשכול אונ האבן אום גזעהן דס לאנד ויניאו את לב בני ישראל אונ זייא האבן פר ווארגילט אדר צו בראכן דס הארץ פון דיא קינדר
ישראל

יְהוָֽה׃ י וַיִּֽחַר־אַף יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא
וַיִּשָּׁבַע לֵאמֹֽר׃ יא אִם־יִרְאוּ
הָאֲנָשִׁים הָעֹלִים מִמִּצְרַיִם מִבֶּן
עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה אֵת הָאֲדָמָה
אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק
וּלְיַעֲקֹב כִּי לֹא־מִלְאוּ אַחֲרָֽי׃
יב בִּלְתִּי כָּלֵב בֶּן־יְפֻנֶּה הַקְּנִזִּי
וִיהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן כִּי מִלְאוּ אַחֲרֵי
יְהוָֽה׃ יג וַיִּֽחַר־אַף יְהוָה בְּיִשְׂרָאֵל
וַיְנִעֵם בַּמִּדְבָּר אַרְבָּעִים שָׁנָה עַד־
תֹּם כָּל־הַדּוֹר הָעֹשֶׂה הָרַע בְּעֵינֵי
יְהוָֽה׃ יד וְהִנֵּה קַמְתֶּם תַּחַת

אבתיכם

יְיָ׃ י וּתְקֵיף רֻגְזָא
דַיְיָ בְּיוֹמָא הַהוּא
וְקַיֵּים לְמֵימָר׃ יא אִם
יֶחֱזוֹן גֻּבְרַיָּא דִסְלִיקוּ
מִמִּצְרַיִם מִבַּר עַשְׂרִין
שְׁנִין וּלְעֵלָּא יָת אַרְעָא
דִּי קַיֵּמִית לְאַבְרָהָם
לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב אֲרֵי
לָא אַשְׁלִימוּ בָּתַר
דַּחַלְתִּי׃ יב אֱלָהֵין
כָּלֵב בַּר יְפֻנֶּה קְנִזָּאָה
וִיהוֹשֻׁעַ בַּר נוּן אֲרֵי
אַשְׁלִימוּ בָּתַר דַּחַלְתָּא
דַיְיָ׃ יג וּתְקֵיף רֻגְזָא
דַיְיָ בְּיִשְׂרָאֵל וְטַלְטְלִינוּן
בְּמַדְבְּרָא אַרְבְּעִין
שְׁנִין עַד דְּסַף כָּל
דָּרָא דַּעֲבִיד דְּבִישׁ
קֳדָם יְיָ׃ יד וְהָא
קַמְתּוּן חֲלַף אֲבָהַתְכוֹן

תלמידי

שפתי חכמים

גם: א כלו׳ כא דכתיב קדש ברנע לא האמר דקדש שמה גם בעלה ברנע כמו אלוני ממרא דבעל המישור נקרא ממרא נ״פ כך שמה קדש ברנע ככל שם המקום וזה דקרו ליה במקום אחר קדש לחוד ע״ז פי׳ דכ׳ קדש כיו׳ : ב רל״ל מכ

רשי

שמה א ושמי קדש כיו׳ : (יב) הקניזי. (סוטה יא) חורגו של קנז היה. וילדה לו אמו ב של כלב את עתניאל: (יג) וינעם. ויטלטלם. מן נע ונד (ס״א

פירוש ע״ט

ישׂראל לְבִלְתִּי בא אֶל הָאָרֶץ זייא זאָלן ניט קומן צו דעם לאַנד וואָס גאָט האָט זייא גגעבּן׃ (י) וַיִּחַר אַף יְיָ בַּיּוֹם הַהוּא אונ עס האָט גגרימט דער צאָרן פון גאָט דעם זעלבּיגן טאָג וַיִּשָּׁבַע לֵאמֹר אונ ער האָט גשוואָרן אזוי צו זאָגן׃ (יא) אִם יִרְאוּ הָאֲנָשִׁים הָעוֹלִים מִמִּצְרַיִם אוב זייא וועלן זעהן דיא מענטשן וואָס זענן אויף גגאַנגען פון מִצְרַיִם וואָס זענן אַלט פון צוואַנציג יאָר אונ ווייטער אֵת הָאֲדָמָה דאָס לאַנד אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי וואָס איך האָבּ גשוואָרן צו אַבְרָהָם אונ צו יִצְחָק אונ צו יַעֲקֹב אַז איך זאָל דאָס געבּן צו זייערע קינדר וועלן זייא עס ניט זעהן כִּי לֹא מִלְאוּ אַחֲרָי וואָרום זייא האָבּן ניט דער פילט נאָך מיין פאַרקט כּלומר זייא

פירוש ע״ט

האָבּן מיך ניט גפאָלגט׃ (יב) בִּלְתִּי כָּלֵב נאָר כָּלֵב דער זון פון יְפֻנֶּה דער קְנִזִי אונ יְהוֹשֻׁעַ דער זון פון נון דיא וועלן יוא אַריין גיין קיין אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כִּי מִלְאוּ אַחֲרֵי יְיָ וואָרום זייא האָבּן דער פילט נאָך גאָט׃ (יג) וַיִּחַר אַף יְיָ בְּיִשְׂרָאֵל האָט גגרימט דער צאָרן פון גאָט אויף דיא יִשְׂרָאֵל וַיְנִעֵם בַּמִּדְבָּר אונ ער האָט זייא גוואַגילט אין דער מִדְבָּר אַרְבָּעִים שָׁנָה פערציג יאָר עַד תֹּם כָּל הַדּוֹר הָעוֹשֶׂה הָרַע בְּעֵינֵי יְיָ ביז עס האָט זיך אוס גלאָזט גאָר דאָס דור כּלומר ביז זייא זענן אוס גשטאָרבּן דאָס דור וואָס האָבּן גטאָן בייז אין דיא אויגן פון גאָט׃ (יד) וְהִנֵּה נון קַמְתֶּם תַּחַת אֲבוֹתֵיכֶם איר זייט אויף גשטאַנען אויף דעם אָרט פון אייערע עלטערן

אֲבֹתֵיכֶם תַּרְבּוּת אֲנָשִׁים חַטָּאִים
לִסְפּוֹת עוֹד עַל חֲרוֹן אַף־יְהוָה
אֶל־יִשְׂרָאֵל׃ טו כִּי תְשׁוּבֻן מֵאַחֲרָיו
וְיָסַף עוֹד לְהַנִּיחוֹ בַּמִּדְבָּר וְשִׁחַתֶּם
לְכָל־הָעָם הַזֶּה׃ ס טז וַיִּגְּשׁוּ אֵלָיו
וַיֹּאמְרוּ גִּדְרֹת צֹאן נִבְנֶה לְמִקְנֵנוּ
פֹּה וְעָרִים לְטַפֵּנוּ׃ יז וַאֲנַחְנוּ נֵחָלֵץ
חֻשִׁים לִפְנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַד אֲשֶׁר
אִם־הֲבִיאֹנֻם אֶל־מְקוֹמָם וְיָשַׁב

טפנו

תַּלְמִידֵי גֻבְרַיָּא חַיָּבַיָּא
לְאוֹסָפָא עוֹד עַל
תְּקוֹף רֻגְזָא דַיְיָ
לְיִשְׂרָאֵל׃ טו אֲרֵי
תְתוּבוּן מִבָּתַר דַּחְלְתֵהּ
וְיוֹסֵף עוֹד לְאַחֲרוּתְהוֹן
בְּמַדְבְּרָא וּתְחַבְּלוּן
לְכָל עַמָּא הָדֵין׃
טז וְקָרִיבוּ לְוָתֵהּ
וַאֲמָרוּ חַטְרִין דְּעָאן
נִבְנֵי לִבְעִירָנָא הָכָא
וְקִרְוִין לְטַפְלָנָא׃
יז וַאֲנַחְנָא נִזְדָּרֵז
מַבְעִין קֳדָם בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל עַד דִּי נָעֵלִנּוּן
לְאַתְרֵיהוֹן

פירוש רשב"ם

לאמר כשבטים: (יז) חושים. ב' במס' מסרי לישנא הכא ופידך ובני דן חושים והיינו דשיטא דפסק פי שמת ודלמא

בעל הטורים

מאיר שמעתי שיטה זו ועיקר: (יז) חשים. נמהרים כמו החישה מפלט לי:

רש"י

ומלמם בנע ונד): (יד) לספות. כמו (ישעיה כט) ספו שנה על שנה (ירמיה ז) עולותיכם ספו וגו' לשון תוספת: (טז) נבנה למקננו פה. חסים היו על ממונם יותר מבניהם ובנותיהם שהקדימו מקניהם לטפם. אמר להם משה לא כן עשו העיקר עיקר והטפל טפל. בנו לכם תחלה ערים לטפכם ואח"כ גדרות לצאנכם: (יז) ואנחנו נחלץ חשים. מזויין מהירים כמו (ישעיה ח) מהר שלל חש בז (שם ה) ימהר יחישה: לפני בני ישראל. בראשי גייסות. מתוך שגבורים היו. שכן נאמר בגד

שפתי חכמים

שכתוב כאן כלב בן יפנה הקניזי ואם הוא בן יפנה לאו בן קנז הוא ואם בן קנז הוא לאו בן יפנה הוא וגם במקום אחר לא כתיב אלא כלב בן יפנה ומתרץ דמה שכתוב כאן בן יפנה הקנזי ר"ל אחר שמת יפנה אביו של כלב נשאת אמו של כלב לקנז וילדה לו את עתניאל וכלב נקרא בן יפונה אביו וקניזי בשם בעל אמו: ג. ר"ל למה שינה משה ואמר בנו לכם ערים לטפכם וגדרות לצאנכם

פירוש ע"ט

תַּרְבּוּת מֶערוּנְג אֲנָשִׁים חַטָּאִים פוּן זִינְדִּיגֶע מֶענְטְשְׁן לִסְפּוֹת עוֹד עַל חֲרוֹן אַף יְיָ אֶל יִשְׂרָאֵל נָאךְ צוּ מֶערְן אוֹיף גָאטְס גְרִימ. צָארְן צוּ דִי יִשְׂרָאֵל כְּלוֹמַר אִיר ווִילְט הָאבְּן אַז גָאט זָאל נָאךְ מֶערְן בְּרוֹגֶז זַיין אוֹיף דִיא יִשְׂרָאֵל׃ (טו) כִּי תְשׁוּבֻן מֵאַחֲרָיו ווָארוּם אַז אִיר ווֶעט אַייךְ אַוֶועק קֶערְן פוּן נָאךְ אִים כְּלוֹמַר אַז אִיר ווֶעט זִינְדִיגֶען וְיָסַף עוֹד לְהַנִּיחוֹ בַּמִּדְבָּר ווֶעט גָאט נָאךְ מֶערְן צוּ לָאזְן זַייא אִין דֶער מִדְבָּר וְשִׁחַתֶּם לְכָל הָעָם הַזֶּה ווֶעט אִיר פַארדַארְבְּן צוּ גָאר דֶעם דָאזִיגְן פָאלְק׃ (טז) וַיִּגְּשׁוּ אֵלָיו אוּנ דִיא בְּנֵי רְאוּבֵן אוּנ דִי בְּנֵי גָד הָאבְּן גְנֶעהֶנְט צוּ אִים וַיֹּאמְרוּ אוּנ הָאבְּן גְזָאגְט גִּדְרֹת צֹאן שְׁטַאלְן פוּן דִיא שָׁאף ווֶעגְן נִבְנֶה לְמִקְנֵנוּ פֹּה ווֶעלְן מִיר דָא בּוֹיעֶן פוּן אוּנְזֶערֶע שָׁאף ווֶעגְן וְעָרִים לְטַפֵּנוּ אוּנ שְׁטֶעט ווֶעלְן מִיר בּוֹיעֶן פוּן אוּנְזֶערֶע קְלֵיינֶע קִינְדֶער ווֶעגְן׃ (יז) וַאֲנַחְנוּ אוּנ מִיר נֵחָלֵץ מִיר ווֶעלְן זִיךְ וָואפִּינֶען חֻשִׁים אַיילֶינְדִיג לִפְנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל פַאר דִיא קִינְדֶער יִשְׂרָאֵל עַד אֲשֶׁר אִם הֲבִיאֹנֻם אֶל מְקוֹמָם בִּיז וַואנְן מִיר ווֶעלְן זַייא בְּרֶענְגְן צוּ זַייעֶר אָרְט כְּלוֹמַר ווָאס דוּ זָאגְסְט דְרוּם ווִילְן מִיר נֶעמְן אוּנְזֶער חֵלֶק פוּן דֶער זַייט אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל ווָארוּם מִיר הָאבְּן מוֹרָא צוּ גֵיין מִלְחָמָה הַאלְטְן מִיט דִיא כְּנַעֲנִים דְרוּם

ווערין

טַפֵּנוּ בְּעָרֵי הַמִּבְצָר מִפְּנֵי יֹשְׁבֵי
הָאָרֶץ: יח לֹא נָשׁוּב אֶל־בָּתֵּינוּ עַד
הִתְנַחֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ נַחֲלָתוֹ:
יט כִּי לֹא נִנְחַל אִתָּם מֵעֵבֶר לַיַּרְדֵּן
וָהָלְאָה כִּי בָאָה נַחֲלָתֵנוּ אֵלֵינוּ
מֵעֵבֶר הַיַּרְדֵּן מִזְרָחָה: פ שביעי
רביעי כשהן מחוברין כ וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם מֹשֶׁה
אִם־תַּעֲשׂוּן אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה אִם־
תֵּחָלְצוּ לִפְנֵי יְהוָה לַמִּלְחָמָה:
ועבר

לְאַתְרֵיהוֹן וְיֵתֵיב טַפְלָנָא בְּקִרְוִין כְּרִיכָן מִן קֳדָם יָתְבֵי אַרְעָא:
יח לָא נְתוּב לְבָתָּנָא עַד דְּיַחְסְנוּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל גְּבַר אַחֲסַנְתֵּהּ:
יט אֲרֵי לָא נַחְסִין עִמְּהוֹן מֵעִבְרָא לְיַרְדְּנָא וּלְהָלָא אֲרֵי קַבֶּלְנָא אַחֲסַנְתָּנָא לָנָא מֵעִבְרָא דְיַרְדְּנָא מַדִּינְחָא:
כ וַאֲמַר לְהוֹן מֹשֶׁה אִם תַּעְבְּדוּן יָת פִּתְגָּמָא הָדֵין אִם תִּזְדָּרְזוּן קֳדָם עַמָּא דַיָי
לקרבא

בעל הטורים

כחושים של קנה פי' הרבה קנים יוצאים מתוכה אחד ולמעלה זה בזה כך נחלץ במלחמה כי כן דרך הנלחמים להתקרב זה
נפרדים זה מזה וכך פי' נחלץ כמו חושים של קנה שנאחזים

שפתי חכמים

ומתרץ לפי שהם היו חסים כו': ד דאל"כ מה טעם אמרו זה למשה מה פירוש: ה כי הבינונים כבר נהרגו במלחמה: ד ר"ל לא נחלתן שיהיה ג"כ בעבר הירדן ולמה אמרו כי לא ננחל וגו' לכן פי' בעבר הירדן של מערבי ר"ל לא נטלנו

רש"י

(דברים לג) וטרף זרוע אף קדקד ואף משה חזר ופירש להם באלה הדברים (שם ג) ואצו אתכם בעת ההיא וגו' חלוצים תעברו לפני אחיכם בני ישראל כל בני חיל. וביריחו כתיב (יהושע ו) והחלוץ הולך לפניהם. זה ראובן וגד שקיימו תנאם: וישב טפנו. בעודנו ד אצל אחינו: בערי המבצר. שנבנה ה עכשיו: (יט) מעבר לירדן וגו'. בעבר ו המערבי: כי באה נחלתינו

פירוש ע"ט

וָועלְן מִיר נָאךְ גֵיין פְרִיעֶר פַר אַלֶע יִשְׂרָאֵל צוּ דֶער מִלְחָמָה פוּן כְּנַעֲנִים אוּנ מִיר וָועלְן זִיךְ נִיט אוּם קֶערְן אַהַיים בִּיז מִיר וָועלְן דִיא יִשְׂרָאֵל בְּרֶענְגְן אוּף זַייעֶר אָרְט וְיָשַׁב טַפֵּנוּ בְּעָרֵי הַמִּבְצָר נָאר לָאזְן דָא זִיצְן אוּנְזֶערֶע קְלֵיינֶע קִינְדֶר אִין דִי פֶעסְטֶע שְׁטֶעט וָוס מִיר וָועלְן הַיינְט דָא בּוֹיעֶן מִפְּנֵי יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ פוּן פַר דִיא זִיצֶערְס פוּן דֶעם לַאנְד כְּלוֹמַר דְרוּם וָועלְן מִיר זַייא בּוֹיעֶן פֶעסְטֶע שְׁטֶעט וָוארוּם מִיר וָועלְן גֵיין קַיין אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מִיט אוּנְזֶערֶע בְּרִידֶר דָארְט מִלְחָמָה הַאלְטְן הָאבְּן מִיר מוֹרָא דֶער [illegible] וָועלְן קוּמֶען דִיא אֱמוֹרִיִּים אוּנ וָועלְן הַרְגֶנְן אוּנְזֶערֶע קִינְדֶר דְרוּם וָועלְן מִיר זַייא בּוֹיעֶן פֶעסְטֶע שְׁטֶעט זַייא זָאלְן זִיצְן אִין דִי פֶעסְטֶע שְׁטֶעט וָועלְן זַייא שׁוֹן קַיין מוֹרָא נִיט הָאבְּן פַר דִי אֱמוֹרִיִּים: (יח) לֹא נָשׁוּב אֶל בָּתֵּינוּ מִיר וָועלְן זִיךְ נִיט אוּם קֶערְן צוּ אוּנְזֶערֶע הַייזֶר אַהַיים עַד הִתְנַחֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ נַחֲלָתוֹ בִּיז וַואנְן דִי קִינְדֶר יִשְׂרָאֵל וָועלְן אַרְבְּן אִיטְלִיכֶער מֶענְטְשׁ זַיין נַחֲלָה: (יט) כִּי לֹא נִנְחַל אִתָּם מֵעֵבֶר לַיַּרְדֵּן וָהָלְאָה וָוארוּם מִיר וָועלְן מִיט זַייא נִיט אַרְבְּן פוּן יֶענֶער זַייט יַרְדֵן אוּנ ווייטֶער כְּלוֹמַר קַיין מַעֲרָב זַייט כִּי בָאָה נַחֲלָתֵנוּ אֵלֵינוּ וָוארוּם עֶס אִיז גְקוּמֶען אוּנְזֶער אַרְבּ צוּ אוּנְז מֵעֵבֶר הַיַּרְדֵּן מִזְרָחָה פוּן דֶר זַייט יַרְדֵן קַיין מִזְרָח זַייט (כ) וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם מֹשֶׁה הָט מֹשֶׁה צוּ זֵיי גְזָאגְט אִם תַּעֲשׂוּן אֶת הַדָּבָר הַזֶּה אוּב אִיר וָועט טָאן דָאזִיגֶע זַאךְ אִם תֵּחָלְצוּ לִפְנֵי יְיָ אַז אִיר וָועט
וואפינען

לִקְרָבָא: כא וְיֶעְבַּר לְכוֹן כָּל דִּמְזָרֵז יָת יַרְדְּנָא קֳדָם עַמָּא דַיְיָ עַד דִּיתָרֵךְ יָת בַּעֲלֵי דְבָבוֹהִי מִן קֳדָמוֹהִי: כב וְתִתְכְּבֵשׁ אַרְעָא קֳדָם עַמָּא דַיְיָ וּבָתַר כֵּן תְּתוּבוּן וּתְהוֹן זַכָּאִין מִן קֳדָם יְיָ וּמִיִּשְׂרָאֵל וּתְהֵי אַרְעָא הָדָא לְכוֹן לְאַחֲסָנָא קֳדָם יְיָ: כג וְאִם לָא תַעְבְּדוּן כֵּן הָא חַבְתּוּן קֳדָם יְיָ וְתִדְּעוּן חוֹבַתְכוֹן דִּי תַשְׁכַּח יָתְכוֹן: כד בְּנוֹ לְכוֹן קִרְוִין לְטַפְלְכוֹן וְחַטְרִין

לענכון

כא וְעָבַר לָכֶם כָּל־חָלוּץ אֶת־הַיַּרְדֵּן
לִפְנֵי יְהוָה עַד הוֹרִישׁוֹ אֶת־אֹיְבָיו
מִפָּנָיו: כב וְנִכְבְּשָׁה הָאָרֶץ לִפְנֵי
יְהוָה וְאַחַר תָּשֻׁבוּ וִהְיִיתֶם נְקִיִּם
מֵיְהוָה וּמִיִּשְׂרָאֵל וְהָיְתָה הָאָרֶץ
הַזֹּאת לָכֶם לַאֲחֻזָּה לִפְנֵי יְהוָה:
כג וְאִם־לֹא תַעֲשׂוּן כֵּן הִנֵּה חֲטָאתֶם
לַיהוָה וּדְעוּ חַטַּאתְכֶם אֲשֶׁר
תִּמְצָא אֶתְכֶם: כד בְּנוּ־לָכֶם עָרִים
לְטַפְּכֶם וּגְדֵרֹת לְצֹנַאֲכֶם וְהַיֹּצֵא

טפיכם

ת״א ועבר לכם סוטה ג. ונכבשה שם. והייתם נקיים פסחים יג שקלים ד יומא לח.

בעל הטורים

אל זה כדי שלא יפרידום האויבים: (כא) חלוץ. ב׳ במסו׳ הכא ואידך חלוץ הנעל והיינו דאמרי׳ כל היוצא למלחמת בית דוד גט כריתות כותב לאשתו שלא תזקק ליבם ולא תלטרך לחלוץ מן היבם ושמעינן מכאן שגם משה עשה כן וממנו למד דוד והיינו ועבר לכם כל חלוץ חלוץ הנעל: לפני ה׳.

רשי

כבר קבלנוה בעבר המזרחי: (כד) לצנאכם. תיבה זו ז מגזרת (תהלים ה) צנה ואלפים כלם, שאין בו

שפתי חכמים

בעבר לגד מערב אלא בעבר של גד מזרח. כדכתיב בספרים כי באה נחלתנו אלינו וגו׳: ז׳ דק״ל למה נקוד הנו״ן בפת״ח

פירוש ע״ט

וואפֿינן פֿאר גאטס פֿאלק לַמִּלְחָמָה צו דער מִלְחָמָה: (כא) וְעָבַר לָכֶם כָּל חָלוּץ אונ עס וועט איבּר פֿארן צו אייך איטליכר געוואפֿינטער דעם יַרְדֵן לִפְנֵי יְיָ פֿר דעם פֿאלק פֿון גאט מִלְחָמָה צו האלטן מיט די כְּנַעֲנִים עַד הוֹרִישׁוֹ אֶת אוֹיְבָיו מִפָּנָיו ביז ער וועט פֿר טרייבּן זיינע פֿיינט פֿון פֿר אים כְּלוֹמַר ביז דיא יִשְׂרָאֵל וועלן אוס הַרְגֶנֶן זייערע פֿיינד: (כב) וְנִכְבְּשָׁה הָאָרֶץ לִפְנֵי יְיָ אונ עס וועט ווערן באצוואונגן דס לאנד קֶגֶן פֿר גאטס פֿאלק וְאַחַר תָּשׁוּבוּ אונ דער נאך וועט איר זיך אום קערן אהיים וִהְיִיתֶם נְקִיִּם מֵיְיָ וּמִיִּשְׂרָאֵל וועט איר זיין ריין פֿון פֿר גאט אונ פֿר דיא יִשְׂרָאֵל כְּלוֹמַר וועט איר ניט זינדיגן אַקעגן גאט אונ איר וועט אויך יוֹצֵא זיין אַקעגן די יִשְׂרָאֵל וְהָיְתָה הָאָרֶץ הַזֹּאת לָכֶם לַאֲחֻזָּה וועט זיין דאס לאנד וואס

איר ווילט פֿון מִזְרַח זייט יַרְדֵן צו אייך פֿר איין אַרְב לִפְנֵי יְיָ צו פֿר גאט: (כג) וְאִם לֹא תַעֲשׂוּן כֵּן אונ אוב איר וועט ניט אזו טאן וויא איר זאגט איר וועט ניט איבּר פֿארן פֿר די יִשְׂרָאֵל הִנֵּה נון חֲטָאתֶם לַיְיָ האט איר גזינדיגט צו גאט וּדְעוּ אונ ווייסט חַטַּאתְכֶם אייערע עֲבֵירוֹת אֲשֶׁר תִּמְצָא אֶתְכֶם וואס וועט אייך גרייכן כְּלוֹמַר אז איר וועט ניט מְקַיֵּים זיין אייערע רייד זאלט איר וויסן אז עס וועט אייך בְּוַודַּאי ניט גוט זיין מַחֲמַת דר עֲבֵירָה וואס איר וועט דער מיט טאן ווארום איר וועט דער שרעקן אַלע יִשְׂרָאֵל זייא וועלן זאגן מִן הַסְּתָם ווען איר האט מוֹרָא איבּר צו פֿארן דעם יַרְדֵן זענן דיא כְּנַעֲנִים בְּוַודַּאי גרויסע גִבּוֹרִים: (כד) בְּנוּ לָכֶם עָרִים לְטַפְּכֶם בּויעט אייך שטעט פֿון אייערע קליינע קינדר וועגן

מִפִּיכֶם תַּעֲשׂוּ׃ כה וַיֹּאמֶר בְּנֵי־
גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן אֶל־מֹשֶׁה
לֵאמֹר עֲבָדֶיךָ יַעֲשׂוּ כַּאֲשֶׁר אֲדֹנִי
מְצַוֶּה׃ כו טַפֵּנוּ נָשֵׁינוּ מִקְנֵנוּ וְכָל־
בְּהֶמְתֵּנוּ יִהְיוּ־שָׁם בְּעָרֵי הַגִּלְעָד׃
כז וַעֲבָדֶיךָ יַעַבְרוּ כָּל־חֲלוּץ צָבָא
לִפְנֵי יְהוָה לַמִּלְחָמָה כַּאֲשֶׁר אֲדֹנִי
דֹּבֵר׃ כח וַיְצַו לָהֶם מֹשֶׁה אֵת
אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְאֵת יְהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן
ואת

לְעַנְכוֹן וּדְיִפּוֹק
מִפּוּמְכוֹן תַּעְבְּדוּן׃
כה וַאֲמַרוּ בְּנֵי גָד
וּבְנֵי רְאוּבֵן לְמֹשֶׁה
לְמֵימַר עַבְדָיךְ יַעְבְּדוּן
כְּמָא דִי רִבּוֹנִי מְפַקֵּד׃
כו טַפְלָנָא נְשָׁנָא
גֵיתָנָא וְכָל בְּעִירָנָא
יְהוֹן תַּמָּן בְּקִרְוֵי גִלְעָד׃
כז וְעַבְדָיךְ יַעְבְּרוּן כָּל
מְזָרֵז חֵילָא קֳדָם עַמָּא
דַייָ לִקְרָבָא כְּמָא
דִי רִבּוֹנִי מְמַלֵּל׃
כח וּפַקֵּיד לְהוֹן מֹשֶׁה
יָת אֶלְעָזָר כַּהֲנָא וְיָת
יהושע

בעל הטורים

הפרשה ז"פ כנגד ז' שנים של כבוש: (כה) ויאמר בני גד. סי"ל ויאמרו אלא הגדול שבהם דבר בשביל כולם:

שפתי חכמים

והא בכל המקרא הוא נקוד בשו"א: ח ר"ל בזה למה כתיב כאן והיוצא מפיכם תעשו שהוא לשון הכתוב בנדר דכתיב ככל היוצא מפיו יעשה וגו': ט כלומר אל תקשה מגליה שקבלו עליהם כן. שהרי בספר יהושע כתיב שכן עשו שעכבו עד שנתחלקה הארץ ש"מ שכך קבלו עליהם: י ר"ל למה כתיב ויאמר לשון יחיד ובני לשון רבים הוא: כ מפני שלווי זה הוא ל' מנוי כמו שכתב אחר זה ואינו נופל בזה מלת להם אלא עליהם אמר כמו עליהם ומפני שלא נהמנו רק על השנאים אמר ועל תנאם. ואמר שמלינו מלת להם כמו עליהם וזה מלת ה' ילחם לכם שפירושו עליכם כלומר בשבילכם:

רשי

אל"ף מפסיק בין נו"ן לגד"י ואל"ף שבא כאן אחר הנו"ן במקום ה"א של נחה הוא. מיסודו של ר' משה הדרשן למדתי כן: והיוצא מפיכם תעשו. לגבוה ח שקבלתם עליכם לעבור למלחמה עד כבוש וחלוק שמשה לא בקש מהם אלא וכבשה ואחר תשובו והם קבלו עליהם עד התנחל הרי הוסיפו להתעכב שבע שחלקו. וכן ט עשו: (כה) ויאמר בני גד. כולם כאיש י אחד: (כח) ויצו להם. כמו עליהם ועל תנאם כ מנה אלעזר ויהושע. כמו

פירוש ע"ט

אונזערע מויל־ . . .ות אונ שטאלן לְצֹנַאֲכֶם פון אייערע שאף ווענן וְהַיֹּצֵא מִפִּיכֶם אונ דאס וואס איז ארויס גגאנגן פון אייער מול תַּעֲשׂוּ זאלט איר טאן. רשי שרייבט ווארום משה האט זיא נאר גזאגט דאס ווארט וְנִכְבְּשָׁה איז טייטש אפ גנעמן אונ זאלן באלד פארן צוריק אונ זייא האבן אויף זיך מקבל גוועזן זייא זאלן ניט אוועק פארן צוריק ביז דיא שבטים וועלן צו טיילן דם לאנד אונ האבן דם מקיים גוועזן: (כה) וַיֹּאמֶר אונ ער האט גזאגט בְּנֵי גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן די קינדר פון גאט אונ די קינדר פון ראובן אֶל מֹשֶׁה צו משה לֵאמֹר אזו צו זאגן

עֲבָדֶיךָ דיינע קנעכט יַעֲשׂוּ זייא וועלן טאן כַּאֲשֶׁר אֲדֹנִי מְצַוֶּה אזו ווי מיין הער טוט שאפן (כו) טַפֵּנוּ אונזערע קליינע קינדר נָשֵׁינוּ אונזערע ווייבר מִקְנֵנוּ אונזערע פיך וְכָל בְּהֶמְתֵּנוּ אונ אלע אונזערע בהמות יִהְיוּ שָׁם בְּעָרֵי הַגִּלְעָד זייא וועלן זיין דארט אויף דעם פלאץ פון גלעד (כז) וַעֲבָדֶיךָ יַעַבְרוּ אונ דיינע קנעכט וועלן איבר פארן כָּל חֲלוּץ צָבָא אלע וואס זע גוואפינט אין חיל לִפְנֵי יְיָ צו פר גאט לַמִּלְחָמָה אין דער מלחמה אריין כַּאֲשֶׁר אֲדֹנִי דוֹבֵר אזו וויא מיין הער מוט רעדן: (כח) וַיְצַו לָהֶם מ' האט משה גבאטן צו זייא אֵת אונ אלעזר

הכהן

וְאֶת־רָאשֵׁי אֲבוֹת הַמַּטּוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃
כט וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲלֵהֶם אִם־יַעַבְרוּ בְנֵי־גָד וּבְנֵי־רְאוּבֵן ׀ אִתְּכֶם אֶת־הַיַּרְדֵּן כָּל־חָלוּץ לַמִּלְחָמָה לִפְנֵי יְהוָה וְנִכְבְּשָׁה הָאָרֶץ לִפְנֵיכֶם וּנְתַתֶּם לָהֶם אֶת־אֶרֶץ הַגִּלְעָד לַאֲחֻזָּה׃
ל וְאִם־לֹא יַעַבְרוּ חֲלוּצִים אִתְּכֶם וְנֹאחֲזוּ בְתֹכְכֶם בְּאֶרֶץ כְּנָעַן׃
לא וַיַּעֲנוּ בְנֵי־גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן לֵאמֹר אֵת אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֶל־עֲבָדֶיךָ כֵּן נַעֲשֶׂה׃
לב נַחְנוּ נַעֲבֹר חֲלוּצִים לִפְנֵי יהוה

אונקלוס: יְהוֹשֻׁעַ בַּר נוּן וְיָת רֵישֵׁי אֲבָהָת שִׁבְטַיָּא לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃ כט וַאֲמַר מֹשֶׁה לְהוֹן אִם יַעְבְּרוּן בְּנֵי גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן עִמְּכוֹן יָת יַרְדְּנָא כָּל דִּמְזָרֵז לִקְרָבָא קֳדָם עַמָּא דַייָ וְתִתְכְּבֵשׁ אַרְעָא קֳדָמֵיכוֹן וְתִתְּנוּן לְהוֹן יָת אַרְעָא דְגִלְעָד לְאַחֲסָנָא׃ ל וְאִם לָא יַעְבְּרוּן מְזָרְזִין עִמְּכוֹן וְיַחְסְנוּן בֵּינֵיכוֹן בְּאַרְעָא דִכְנָעַן׃ לא וַאֲתִיבוּ בְּנֵי גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן לְמֵימַר יָת דִּי מַלִּיל יְיָ לְעַבְדָּךְ כֵּן נַעְבֵּד׃ לב נַחְנָא נִעְבַּר מְזָרְזִין קֳדָם עַמָּא דַייָ לְאַרְעָא דִכְנָעַן

ת"א ויאמר פסח קידושין סא. ואם לא יעברו חלוצים שם. ונאחזו שם. ובני ראובן סוטה יג.

בעל הטורים

(לב) נחנו נעבור חלוצים. הפסוק מתחיל ומסיים בנו"ן כלומר נעבור הירדן שהוא רחב נ' אמה ויש בו י"ב תיבות לומר י"ב שבטים יעברו: נחנו. ג' נחנו נעבור כמי איש אחד נחנו נחנו פשענו ומרינו. נחנו נעבור למה כי כולנו בני איש.

רש"י

(שמות יד) ה' ילחם לכם: (לב) ואתנו אחזת נחלתנו. כלו' בידינו וברשותנו ל' יהי אחוזת נחלתנו שאמרו בידינו וברשותנו אחוזת נחלתנו יכבוש שיהיה

שפתי חכמים

ל ר"ל מה שכתוב ואתנו אחוזת נחלתנו מעבר לירדן מאחס משמע שנטלו קרקע אתם וסילך הפסוק זה וע"ק למה כתיב מעבר לירדן וכלא בלד זה נטלו נחלתן והוסיף מלת הכי מפני ברשותנו אחוזת נחלתנו לפיכך הוסיף מלת תהי בכרי עדיין

פירוש ע"ט

הַכֹּהֵן וְאֵת אונ יְהוֹשֻׁעַ דער זון פון נון וְאֶת רָאשֵׁי אונ דיא עלצטע אֲבוֹת הַמַּטּוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל פון די גשלעכט פון די יהודים: (כט) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲלֵיהֶם האט גזאגט משה צו זייא אִם יַעַבְרוּ אז זייא וועלן איבר פארן בְּנֵי גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן די קינדר פון גד אונ פון ראובן אִתְּכֶם מיט אייך אֶת הַיַּרְדֵּן דעם ירדן כָּל חָלוּץ לַמִּלְחָמָה אלע גוואפנטע צו דער מלחמה לִפְנֵי יְיָ פר דעם פאלק פון גאט וְנִכְבְּשָׁה הָאָרֶץ לִפְנֵיכֶם אונ עס וועט איין גנומן ווערן דאס לאנד פר אייך וּנְתַתֶּם לָהֶם זאלט איר געבן צו זייא אֶת אֶרֶץ הַגִּלְעָד לַאֲחֻזָּה דאס לאנד גלעד פר איין ארב: (ל) וְאִם אונ אוב לֹא יַעַבְרוּ חֲלוּצִים זייא וועלן ניט איבר פארן גוואפנט אִתְּכֶם מיט אייך וְנֹאחֲזוּ בְתֹכְכֶם בְּאֶרֶץ כְּנָעַן זאלן זייא מיט אייך באגרייפן אין לאנד כנען כלומר זייא זאלן נעמן איין חלק גלייך מיט אייך: (לא) וַיַּעֲנוּ בְנֵי גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן האבן די קינדר פון שבט גד און ראובן גיענטפערט לֵאמֹר אזו צו זאגן אֵת אונ אֲשֶׁר דִּבֶּר יְיָ וואס גאט רעט אֶל עֲבָדֶיךָ צו דיינע קנעכט כֵּן נַעֲשֶׂה אזו וועלן מיר טאן: (לב) נַחְנוּ מיר נַעֲבוֹר מיר וועלן איבר פארן

יְהוָה אֶרֶץ כְּנָעַן וְאִתָּנוּ אֲחֻזַּת
נַחֲלָתֵנוּ מֵעֵבֶר לַיַּרְדֵּן׃ לג וַיִּתֵּן
לָהֶם ׀ מֹשֶׁה לִבְנֵי־גָד וְלִבְנֵי רְאוּבֵן
וְלַחֲצִי ׀ שֵׁבֶט ׀ מְנַשֶּׁה בֶן־יוֹסֵף אֶת־
מַמְלֶכֶת סִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי וְאֶת־
מַמְלֶכֶת עוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן הָאָרֶץ
לְעָרֶיהָ בִּגְבֻלֹת עָרֵי הָאָרֶץ סָבִיב׃
לד וַיִּבְנוּ בְנֵי־גָד אֶת־דִּיבֹן וְאֶת־
עֲטָרֹת וְאֵת עֲרֹעֵר׃ לה וְאֶת־עַטְרֹת
שׁוֹפָן וְאֶת־יַעְזֵר וְיָגְבְּהָה׃ לו וְאֶת־
בֵּית נִמְרָה וְאֶת־בֵּית הָרָן עָרֵי
מִבְצָר וְגִדְרֹת צֹאן׃ לז וּבְנֵי רְאוּבֵן

בנו

דִּכְנַעַן וְעִמָּנָא אֲחוּדַת
אַחְסַנְתָּנָא מֵעִבְרָא
לְיַרְדְּנָא׃ לג וִיהַב
לְהוֹן מֹשֶׁה לִבְנֵי גָד
וְלִבְנֵי רְאוּבֵן וּלְפַלְגוּת
שִׁבְטָא דִּמְנַשֶּׁה בַּר
יוֹסֵף יָת מַלְכְוַת סִיחוֹן
מַלְכָּא דֶּאֱמוֹרָאָה וְיָת
מַלְכְוַת עוֹג מַלְכָּא
דְּמַתְנָן אַרְעָא לְקִרְוָהָא
בִּתְחוּמִין קִרְוֵי אַרְעָא
סְחוֹר סְחוֹר׃ לד וּבְנוֹ
בְנֵי גָד יָת דִּיבוֹן וְיָת
עֲטָרוֹת וְיָת עֲרֹעֵר׃
לה וְיָת עַטְרוֹת שׁוֹפָן
וְיָת יַעְזֵר וְרָמָתָא׃
לו וְיָת בֵּית נִמְרָה וְיָת
בֵּית הָרָן קִרְוִין כְּרִיכַן
וְחַטְרִין דְּעָאן׃ לז וּבְנֵי

ראובן

שפתי חכמים

לא זכו בנחלתן אלא אחרי קיום התנאים ופירוש כי באה נחלתנו אלינו אחרי קיום התנאים לא נבקש עוד לנחול מעבר לירדן והלאה כי כבר קבלנו נחלתנו בעבר הירדן מזרחה למפרע קודם עברנו את הירדן וכיון שכבר קיימנו תנאנו באחרונה אחר שהחזקנו בנחלתנו ובנינו גדרות צאן למקננו ועריס לטפנו וישבנו בתוכם: ם לא כפי' מבצר שמור

רש״י

מעבר הזה: (לו) ערי מבצר וגדרות צאן. זו סוף הפסוק מוסב על תחלת הענין ויבנו בני גד את הערים הללו להיות ערי מבצר ם וגדרות צאן

פירוש ע״ט

גיוואפֿינט לִפְנֵי יְיָ פֿאַר גאָט אֶרֶץ כְּנָעַן צוּ דֶם לַאנְד כְּנַעַן וְאִתָּנוּ אֲחֻזַּת נַחֲלָתֵנוּ אונ מִיט אוּנְז וֶועט בְּלַייבְּן דָם בַּאגְרַייפֿוּנְג פֿוּן אוּנְזֶער אַרְב מֵעֵבֶר לַיַּרְדֵּן פֿוּן דֶער זַייט יַרְדֵּן׃ (לג) וַיִּתֵּן לָהֶם ׀ מֹשֶׁה הָאט מֹשֶׁה גְגֶעבְּן לִבְנֵי גָד צוּ דִיא קִינְדֶר פֿוּן גָד וְלִבְנֵי רְאוּבֵן אונ צוּ דִיא קִינְדֶר פֿוּן רְאוּבֵן וְלַחֲצִי שֵׁבֶט אונ צוּם הַאלְבְּן שֵׁבֶט מְנַשֶּׁה בֶּן יוֹסֵף מְנַשֶּׁה דֶער זוּן פֿוּן יוֹסֵף אֶת אונ סִיחוֹן דֶם קֵינִיגְרַייךְ פֿוּן סִיחוֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי דֶר קֵינִיג פֿוּן אֱמוֹרִי וְאֶת אונ מַמְלֶכֶת עוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן דָאם קֵינִיגְרַייךְ פֿוּן עוֹג דֶער קֵינִיג פֿוּן בָּשָׁן הָאָרֶץ לְעָרֶיהָ דֶם לַאנְד מִיט אִירֶע שְׁטֶעט בִּגְבוּלוֹת עָרֵי הָאָרֶץ סָבִיב מִיט אַלֶע גְרֶענְצְן פֿוּן דִיא שְׁטֶעט אַרוּם גְלֶעד׃ (לד) וַיִּבְנוּ בְנֵי גָד הָאבְּן דִי קִינְדֶר פֿוּן גָד גְבּוֹיעט אֶת דִּיבוֹן דִיא שְׁטָאט דִיבוֹן וְאֶת עֲטָרֹת וְאֵת עֲרוֹעֵר אונ דִיא שְׁטָאט עֲטָרוֹת מִיט דֶער שְׁטָאט עֲרוֹעֵר׃ (לה) וְאֶת עַטְרוֹת שׁוֹפָן אונ עַטְרוֹת שׁוֹפָן וְאֶת יַעְזֵר וְיָגְבְּהָה אונ יַעְזֵר מִיט יָגְבְּהָה׃ (לו) וְאֶת בֵּית נִמְרָה אִ דִי שְׁטָאט בֵּית נִמְרָה וְאֶת בֵּית הָרָן אונ דִ שְׁטָאט בֵּית הָרָן עָרֵי מִבְצָר וְגִדְרוֹת צֹאן פֶעסְט שְׁטֶעט אונ שְׁטַאלְן פֿוּן שָׁאף. רש״י שְׁרַייבּ דֶער סוֹף פָּסוּק זָאגְט זַייא הָאבְּן אַזוֹ גְבוֹיְ דִיא שְׁטֶעט זַייא זָאלְן זַיין מִיט חָזְקַת מִיט שְׁטַאלְן פֿוּן שָׁאף וֶוענְן׃ (לז) וּבְנֵי רְאוּ אונ דִיא קִינְדֶר פֿוּן רְאוּבֵן בָּנוּ אֶת חֶשְׁבּוֹן הָאָ

נבוטט

בָּנוּ אֶת־חֶשְׁבּוֹן וְאֶת־אֶלְעָלֵא וְאֵת
קִרְיָתָיִם׃ לח וְאֶת־נְבוֹ וְאֶת־בַּעַל
מְעוֹן מוּסַבֹּת שֵׁם וְאֶת־שִׂבְמָה
וַיִּקְרְאוּ בְשֵׁמֹת אֶת־שְׁמוֹת הֶעָרִים
אֲשֶׁר בָּנוּ׃ מפטיר לט וַיֵּלְכוּ בְּנֵי מָכִיר
בֶּן־מְנַשֶּׁה גִּלְעָדָה וַיִּלְכְּדֻהָ וַיּוֹרֶשׁ
אֶת־הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר־בָּהּ׃ מ וַיִּתֵּן
מֹשֶׁה אֶת־הַגִּלְעָד לְמָכִיר בֶּן־
מְנַשֶּׁה וַיֵּשֶׁב בָּהּ׃ מא וְיָאִיר בֶּן־
מְנַשֶּׁה הָלַךְ וַיִּלְכֹּד אֶת־חַוֹּתֵיהֶם

ויקרא

ת"א ואת נבו גו'.

אונקלוס

רְאוּבֵן בְּנוֹ יָת חֶשְׁבּוֹן
וְיָת אֶלְעָלֵא וְיָת
קִרְיָתָיִם: לח וְיָת נְבוֹ
וְיָת בַּעַל מְעוֹן מַקְּפַן
שְׁמָהָן וְיָת שִׂבְמָה
וּקְרוֹ בִשְׁמָהָן יָת
שְׁמָהַת קִרְוַיָּא דִי בְנוֹ:
לט וַאֲזַלוּ בְּנֵי מָכִיר
בַּר מְנַשֶּׁה לְגִלְעָד
וְכַבְשׁוּהָ וְתָרִיךְ יָת
אֱמוֹרָאָה דִי בַהּ:
מ וִיהַב מֹשֶׁה יָת
גִּלְעָד לְמָכִיר בַּר
מְנַשֶּׁה וִיתֵיב בַּהּ:
מא וְיָאִיר בַּר מְנַשֶּׁה
אֲזַל וּכְבַשׁ יָת
כַּפְרָנֵיהוֹן וּקְרָא יָתְהֶן

כפרני

רש"י

(לח) ואת נבו ואת בעל מעון מוסבת שם. נבו ובעל מעון שמות ע"א הם. והיו האמוריים קורים עריהם ע"ש ע"א שלהם ובני ראובן הסבו את שמם לשמות אחרים וזהו מוסבות שם נבו ובעל מעון מוסבות לשם אחר: ואת שבמה. בנו שבמה והיא שבם האמורה למעלה: (לט) ויורש. כתרגומו ותריך. שתיבת ירש משמשת שתי חלוקות ל' ירושה ולשון הורשה שהוא טירוד ותירוך: (מא) חותיהם. כפרניהון: ויקרא אתהן חות יאיר. לפי שלא

שפתי חכמים

בכל אלה הערים הנזכרים היו ערי מבצר וגדרות צאן דא"כ מאי ויבנו דקאמר הא כבר בנויים ועומדין: ב כלו' שהסבו שמם קודם בנינם מחדש כדי שלא יזכר שם ע"א בפיהם כי נבו ובעל מעון היו שמות ע"א והיו נקראין הערים על שמם ובני ראובן הסבו את שמם כמו שאמרו רז"ל בית גליא בית כריא אבל אחר העיירות הסבו שמם אחר בנינם החדש כמנהג כל בוני עיר: ם ר"ל למה לא כללן הכתוב בכלל א' ואת נבו ואת בעל מעון ואת שבמה מוסבות שם. ומתרץ דדוקא נבו ובעל מעון מוסבות לשם אחר פירוש קודם בנינם החדש הסבו שמם כדי שלא יזכר שם ע"א בפיהם. אבל שאר העיירות הסבו שמם אחר בנינם החדש ויהיה שבמה דבוק למלת בנו דלעיל ולא עם מוסבות שם ואמר אל תחשוב שדבוק עם מוסבות שם שהרי

פירוש ע"ט

גבוֹעט די שטאט חשבון ואת אלעלא ואת קריתים אונ דיא שטאט אלעלא מיט דער שטאט קריתים: (לח) ואת נבו אונ דיא שטאט נבו ואת אונ בעל מעון מוסבות שם רש"י שרייבט די שטעט האבן גהאט נעמן פון די ע"ג האבן דיא קינדר פון ראובן זייא געגעבן אנדרי נעמן ואת אונ שבמה ויקראו אונ זייא האבן גרופן די נעמן פון די שטעט ווס זייא האבן גבוֹעט מיט אנדרע נעמן: (לט) וילכו בני מכיר זענן גנאנגן די קינדר פון מכיר בן מנשה דר זון פון מנשה גלעדה קיין גלעד וילכדה אונ זיי האבן באצוואונגן זיא ויורש את האמרי אונ האט פר טריבן דעם מלכות אמורי אשר בה וואס דער אמורי איז גוועזן אין דער שטאט גלעד: (מ) ויתן משה את הגלעד האט משה געגעבן די שטאט גלעד למכיר בן מנשה צו מכיר דר זון פון מנשה וישב בה איז מכיר גזעסן אין גלעד: (מא) ויאיר בן מנשה אונ יאיר דר זון פון מנשה הלך וילכד איז גיגאנגן אונ האט אפ גנומן את חותיהם דיא דערפר פון דיא שטעט ויקרא אתהן חות יאיר האט ער גרופן דיא נעמן פון די דערפר דערפר פון יאיר. רש"י שרייבט וויל

וַיִּקְרָא אֶתְהֶן חַוֺּת יָאִיר׃ מב וְנֹבַח הָלַךְ וַיִּלְכֹּד אֶת־קְנָת וְאֶת־בְּנֹתֶיהָ וַיִּקְרָא לָה נֹבַח בִּשְׁמוֹ׃ פ פ פ

כַּפְרָנֵי יָאִיר׃ מב וְנֹבַח אֲזַל וּכְבַשׁ יָת קְנָת וְיָת כַּפְרָנָהָא וּקְרָא לַהּ נֹבַח בִּשְׁמֵהּ׃ פ פ פ

ק״ב בק״י יק״ב עיב״ל סימן. ומפטירין דברי ירמיהו בירמיה סימן א׳ :

בעל הטורים

אמר נחמו ואם לא נחנו פשעינו כדכתיב ודמו המאמס אשר שמלא אמרם : (מב) ויקרא לה נבח. לה ג׳ לא מפיק ה״א ויקרא לה נבח כשמו שלא נתקיים לה זה השם. ויאמר אלי לבנות לה בית בארץ שנער שבקש לבנות ולא בנה. ויאמר לה בועז שלא דבר ממש הוא בעצמו אלא ע״י שליח לה כמו לא :

שפתי חכמים

שנה ושנמה שם אחד הוא : ע וסקשה הרמב״ן וכן בשר מפרשים איך לא ראה במדרש רות והנכי לא אהיה כאחת שפחותיך א״ל ח״ו אין אתה מן השפחות אלא מן האמהות ודכוותה ונבח הלך וגו׳ ודכוותה ויאמר אלי לבנות לה בית בארץ שנער מלמד שאין לשקר תשועה כו׳ ע״ש ול״נ דגם רש״י ידע המדרש אך מ״מ ותמהני כו׳ הוא לפי מה שדרש רבי משה הדרשן שלא עמד השם של עיר בכך לכן כתיב לה רפה כאלו כתיב לא נבח שלא נתקיים זה השם אלא שם אחר וכן לריך לדרוש נמי בהאי דיוקא ויאמר לה בועז לא בועז אלא שליח וזה אינו וכן לבנות לה בית לא בית אלא הבל וזה אינו ולכן דקדק רש״י בדבריו ואמר מה ידרוש כלו׳ לפי שדרש מדרש פה יש לדרוש גם כן התם וזה אינו ובאמת לא נשתנה שם העיר שקרא בשם נובח והא דכתיב לה רפה י״ל דנובח והאחרים קראו את העיר בשם נובח אבל בניו לא קראו אותה נובח כמו שכתב הרמב״ם והביאו טור יו״ד סי׳ ר״ם היה שם אביו בשם אחרים ישנה את שמם כלומר שמם של אחרים. כן נ״ל ליישב דברי רש״י : חסלת פרשת מטות

רש״י

היו לו בנים קראם בשמו לזכרון : (מב) ויקרא לה נבח. לה אינו מפיק ה״א וראיתי ביסודו של ר״מ הדרשן לפי שלא נתקיים לה שם זה לפיכך הוא רפה. שמשמע מדרשו כמו לא. ותמהני מה ידרוש בשתי תיבות הדומות לה (רות ב) ויאמר לה בועז ע (זכריה ה) לבנות לה בית : חסלת פרשת מטות

פירוש ע״ט

ער האט ניט גהאט קיין קינדר דרום הט ער גרופן דיא דערפר מיט זיין נאמן פון איין זכרון וועגן זיין נאמן זאל ניט פר געסן ווערן : (מב) וְנוֹבַח אונ נובח הָלַךְ וַיִּלְכּוֹד איז גגאנגן אונ האט אפ גנומן אֶת קְנָת וְאֶת בְּנוֹתֶיהָ דיא שטאט קנת מיט אירי דערפר וַיִּקְרָא לָהּ נוֹבַח בִּשְׁמוֹ אונ האט איין נאמן גגעבן דר שטאט נובח אזו וויא ער האט גהייסן. רש״י שרייבט דיא הא פון דעם ווארט לָה דארף מען ניט ליידן נאר גלייך ווי עס זאל שטיין לא מיט איין אלף צום סוף איז טייטש ניט ווארום דער נאמן פון דער שטאט איז ניט מקויים גווארן :

הפטרת מטות בירמי׳ סימן א

ואם מסעי ומטות מחוברין אז קורין דברי ירמיהו בפ׳ פינחס וקורין שמעו בפ׳ מטות ומסעי ואפילו הוא ר״ח.

דִּבְרֵי יִרְמְיָהוּ בֶּן־חִלְקִיָּהוּ מִן־הַכֹּהֲנִים אֲשֶׁר בַּעֲנָתוֹת בְּאֶרֶץ בִּנְיָמִן׃ אֲשֶׁר הָיָה דְבַר־יְהוָה אֵלָיו בִּימֵי יֹאשִׁיָּהוּ בֶן־אָמוֹן מֶלֶךְ יְהוּדָה בִּשְׁלֹשׁ־עֶשְׂרֵה שָׁנָה

פירוש ע״ט

דִבְרֵי יִרְמְיָהוּ דס זענן די שטראף רייד פון יִרְמְיָהוּ הַנָּבִיא דער זון פון חִלְקִיָּהוּ דער איז גוועזן איינר פון די כֹּהֲנִים וואס זענן גוועזן אין דר שטאט עֲנָתוֹת אין לאנד פון בִּנְיָמִין. רש״י שרייבט פר וואס דאט גאט גראד גשיקט דעם נביא יִרְמְיָהוּ ווייל יִרְמְיָהוּ הַנָּבִיא איז גוועזן פון רָחָב הַזוֹנָה אונ אליין איז ער פארט גוועזן אצדיק האט גאט אים גשיקט שטראפן די יודן וואס זיי זענן גוועזן פון גוטע אבות אונ אליין זענן זייא גוועזן

למלכו: ויהי בימי יהויקים בן־יאשיהו מלך יהודה עד־תם עשתי־עשרה שנה לצדקיהו בן־יאשיהו מלך יהודה עד־גלות ירושלם בחדש החמישי: ויהי דבר־יהוה אלי לאמר: בטרם אצורך יתיר י׳ בבטן ידעתיך ובטרם תצא מרחם הקדשתיך נביא לגוים נתתיך: ואמר אהה אדני יהוה הנה לא־ידעתי דבר כי־נער אנכי: ויאמר יהוה אלי אל־תאמר נער אנכי כי על־כל־אשר אשלחך תלך ואת כל־אשר אצוך תדבר: אל־תירא מפניהם כי־אתך אני להצלך נאם־יהוה: וישלח יהוה את־ידו ויגע על־פי ויאמר יהוה אלי הנה נתתי דברי בפיך: ראה הפקדתיך | היום הזה על־הגוים ועל־הממלכות לנתוש ולנתוץ ולהאביד ולהרוס לבנות ולנטוע: ויהי דבר־יהוה אלי לאמר מה־אתה ראה ירמיהו ואמר מקל שקד אני ראה: ויאמר יהוה אלי היטבת לראות כי־שקד אני על־דברי לעשתו:

פירוש ע״ט

שפל: אשר היה וואס עס האט אן גהויבן די שכינה צו רוען אויף ירמיהו אין דיא טעג פון יאשיהו דער זון פון אמון דר קיניג פון יהודה אין דרייצען יאר נאך דעם אז יאשיהו איז געווארן מלכות: ויהי בימי אונ ער איז געוועזן איין נביא אלע טאג די איבריגע פון יאשיהו אין דיא טעג פון צדקיהו זיין זון ביז עס האט זיך אום גלאזט עלף יאר צו צדקיהו זיין זון דאס איז דאס יאר וואס ירושלים איז פר טריבן געווארן אין פינעפטן חודש: ויהי דבר יי איז געוועזן צו מיר גאטס רייד אזו צו זאגן: בטרם אצרך איי איך האב דיך בשאפן אין בויך האב איך דיך דער קאנט נאך פון אדם הראשון האט אים הקדוש ברוך הוא געוויזן דור ודור ונביאיו ובטרם תצא אונ איי דו ביסט ארוס גגאנגן פון דיין מוטערס טראכט האב איך דיך אן געגרייט נביא לגוים נתתיך אז דו זאלסט זיין איין נביא צו דיא ישראל האב איך דיך געגעבן. רש״י שרייבט בטרם תצא אויף דיר האב איך געזאגט צו משה איין נביא וועל איך אויף שטעלן צו זיי גלייך אזו דו האסט זיי געשטראפט אונ ער וועט זיי אויך שטראפן דו האסט נביאות געזאגט פערציג יאר אונ ער וועט אויך נביאות זאגן פערציג יאר: ויאמר אהה אדני יי אונ איך ירמיהו טוא זאגן איך קלאג צו גאט הנה לא ידעתי דבר איך וייס ניט צו ריידען ווארום איך בין יונג בשלומא משה רבינו האט צו דיא ישראל פריער פיל ניסים געטאן איי ער האט זייא געשטראפט איז ער חשוב געוועזן אין זייערע אויגן אבער איך זאל אין ערשטן מאל באלד שטראפן וועלן זייא מיך ניט צוא הערן: ויאמר יי אלי האט גאט צו מיר געזאגט אל תאמר זאלסט ניט זאגן דוא ירמיהו איך בין יונג נייערט צוא אלעם ווא איך וועל דיך שיקן זאלסטו גיין אונ וואס איך וועל דיך געביטן צוא דיא ישראל זאלסטו ריידן דוא זאלסט דיך ניט פארכטן פאר זייא ווארום איך בין מיט דיר צו באשירמען דיך אזו רעט גאט: וישלח יי את ידו אונ ער שיקט גאט זיין נביאות אונ ער וואר מסדר זיין רייד אין מיין מויל אונ ער זאגט גאט צוא מיר איך האב געטאן מיין נביאות אין דיין מויל: ראה זעה איך האב דיך געזעצט היינט דעם טאג איבר אלע היידען אונ זייער קיניגרייך צוא פאר שטוסען אונ צו ברעכן אונ צוא מאכן פר לירן אונ צוא פירן לבנות ולנטוע צוא בויען אונ צוא פלאנצן די ישראל: ויהי דבר יי אלי לאמר אונ נאכדעם נביאות וואר צוא מיר זאגן וואס זעהסטו דוא ירמיהו ואומר מקל שקד אני רואה

כוכב מישראל

(מקל שקד אני רואה: ויאמר יי אלי היטבת לראות). עס משל אז א שניידער באדארף קאנצן א מלבוש אויף א קורצע צייט אונ ער מוז זיך איילן צוא דיא ארבייט איז פר האנדן צווייא אופנים אין איילן צו דיא מלאכה אדער ער איילט זיך אין זיינע הצטרכות ער עסט גשווינד אונ שלאפט ווייניג אונ ארבעט יומם ולילה אדער ער מאכט גרוסע שטעך איינס פאר צווייא. דער חילוק איז וויא באלד ער היילט זיך אין זיינע הצטרכות קומט ארויס דאס מלבוש וויא מדארף. אבר אז ער היילט זיך

וַיְהִי דְבַר־יְהוָה ׀ אֵלַי שֵׁנִית לֵאמֹר מָה אַתָּה רֹאֶה וָאֹמַר סִיר נָפוּחַ אֲנִי רֹאֶה וּפָנָיו מִפְּנֵי צָפוֹנָה׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָי מִצָּפוֹן תִּפָּתַח הָרָעָה עַל כָּל־יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ׃ כִּי ׀ הִנְנִי קֹרֵא לְכָל־מִשְׁפְּחוֹת מַמְלְכוֹת צָפוֹנָה נְאֻם־יְהוָה וּבָאוּ וְנָתְנוּ אִישׁ כִּסְאוֹ פֶּתַח ׀ שַׁעֲרֵי יְרוּשָׁלַםִ וְעַל כָּל־חוֹמֹתֶיהָ סָבִיב וְעַל כָּל־עָרֵי יְהוּדָה׃ וְדִבַּרְתִּי מִשְׁפָּטַי אוֹתָם עַל כָּל־רָעָתָם אֲשֶׁר עֲזָבוּנִי וַיְקַטְּרוּ לֵאלֹהִים אֲחֵרִים וַיִּשְׁתַּחֲווּ לְמַעֲשֵׂי יְדֵיהֶם׃ וְאַתָּה תֶּאְזֹר מָתְנֶיךָ וְקַמְתָּ וְדִבַּרְתָּ אֲלֵיהֶם אֵת כָּל־אֲשֶׁר אָנֹכִי אֲצַוֶּךָּ אַל־תֵּחַת מִפְּנֵיהֶם

כוכב מישראל

אין מְלֶאכֶת הַבֶּגֶד פִירְט ער איבּער דָאס מַלְבּוּשׁ. דָאס הָאט יִרְמְיָה גְשְׁרָאקֶן זִיךְ ער הָאט גֶזֶעהֶן בִּנְבוּאָה אַמַקֵל שָׁקֵד וָואס בַּאווייזְט אַז גָאט וָועט הַיילֶן דֶעם פֻּרְעָנִיּוֹת תָאט ער גִמֵיינְט אַז דָאס הַיילֶן וָועט זַיין בְּאוֹפֶן הָרִאשׁוֹן הַיְינוּ גָאט וָועט זִיךְ פּוֹנֶה זַיין פוּן כָּל עֲסָקִים נָאר ער וָועט צֶערִינֶן אונ שְׁטְרָאפֶן דִיא יוּדְן טָאג אִין נַאכְט וָועט דָאךְ דָאס פֻּרְעָנִיּוֹת זַיין בִּשְׁלֵימוּת ח״ו. דְרִיבֶּער הָאט אִים גָאט גֶעֶנְטְפֶרְט נַיין. (כִּי אִם הֵיטַבְתָּ לִרְאוֹת) דָאס אִיז אַטוֹבָה פַאר יוּדְן (כִּי שׁוֹקֵד אֲנִי עַל דְבָרִי) אַדְרַבָּה אִיךְ וָועל נִיט לָאזְן צַייט אַז עֶס זָאל נִגְמַר וָוערְן דִיא רָעָה וִויא מַדַארְף נָאר אִיךְ וָועל בְּרֶענְגֶן דִיא רָעָה פַאר דִיא צַייט כְּדֵי עֶס זָאל נִיט זַיין פַארְטִיג:

וּמַקֵל שָׁקֵד אֲנִי רוֹאֶה וגו׳). ע״פ מָשָׁל אַגְרוֹסֶר עוֹשֶׁר אִיז אִים זַיין וַוייבּ גִשְׁטָארְבֶּן אִיז גְוֶועֶן אִין זַיין שְׁטָאט אַיין אִשָּׁה חֲשׁוּבָה אַגְבִירַת חַיִל וָואס פוּן דֶער צַייט אָן חָאט דֶר מַאן אִיז אִיר גִשְׁטָארְבֶּן פִירְט זִיא אַלֵיין אַמַשָׂא וּמַתָּן אוּן בָּארְגְט סְחוֹרָה. אִיז אִים גְפֶעלֶן אִיר צוּא נֶעמֶן פַאר אַוַוייבּ הָאט ער זִיא גְרוּפֶן אונ זָאגְט צוּ אִיר. אִיךְ פַאר לַאנְג נִיט בַּייא דִיר קַיין גֶעלְט עכ״פ זַייא רַיין פוּן דַיינֶע בַּעֲלֵי חוֹבוֹת דַיינֶע וֶועקְסְלֶן זָאלְן נִיט זַיין בַּייא קַיינֶם אִיךְ זָאל נִיט דַארְפֶן פַאר זַייא בַּאצָאלְן אונ הָט אִיר גֶגֶעבְּן אַצַייט בִּיז וַואנְן זִיא זָאל עֶנְדִיגְן מִיט דִיא סְחוֹרָה מִיט דִיא בַּעֲלֵי חוֹבוֹת. דִיא אִשָּׁה הָאט אָבֶּר פַר צוֹגִין דִיא צַייט אונ הָאט זִיךְ נִיט אָפּ גְפַארְטִיגְט אונ הָט זִיךְ מַשְׁטֶט גְוֶועֶן פוּן דִיא בַּעֲלֵי חוֹבוֹת. דֶעם הָאט זִיא גְלַייקִינְט אִין גַאנְצְן דֶעם אַבִּיסֶל דָא הָאט זִיא זִיךְ בַּייא חַאלְטְן מָאל אִיר נִיט מַזְמִין זַיין לְדִין. וִויא דֶר עוֹשֶׁר תָאט גְזֶעהֶן אַז עֶס גְדוֶערְט זַייעֶר לַאנְג אִיז ער גְגַאנְגֶן צוּא דִיא בַּעֲלֵי חוֹבוֹת שְׁטִילֶערְהֵיים אונ הָאט זַייא גְגֶעבְּן עֵצוֹת וִויא אַזוֹ זַייא זָאלְן אָפּ נֶעמֶן בַּייא אִיר זַייעֶר גֶעלְט גְשְׁווִינְד וִויא דִיא אִשָּׁה הָאט זִיךְ דֶר ווּסְט זָאגְט זִיא צוּא אִים אַז דוּא טוּסְט מִיר הַיינְט אַזוֹ. וָואס קָאנְסְטוּ מִיר טָאן נָאךְ דֶער חֲתוּנָה. זָאגְט דֶער עוֹשֶׁר דַארְפְסְט ווִיסְן אַז אִיךְ מֵיין נִיט דִיר אַרָעָה צוּא טָאן. אִיךְ טוּא דָס נָאר חַיינְט מַחֲמַת לִיבְשַׁאפְט צוּא דִיר וַוייל אִיךְ ווִיל מִיט דִיר גְשְׁווִינְד חֲתוּנָה הָאבְּן. אַזוֹ אוּנְז נָאכְט זִיךְ אַז חשי״ת פְּרַאכְט נָאר מִיט דִיא אַלֶע מִקְרִים אוֹף אוּנְז לְרָעָה ח״ו אָבֶּר וִויא מִיר יוּדְן גְלֵייבְּן אַז דָאס אִיז נָאר סִיבּוֹת צוּא דֶעם שְׁפְּרָאצוּנְג פוּן נוּטְס לֶעָתִיד ...ת דְרִינְגֶער הַיילְם זִיךְ השי״ת צוּא בְּרֶענְגֶן אוֹף

פירוש ע״ט

דָא זָאג אִיךְ אַיין מַאנְדִיל שְׁטֶעקֶן זֶעה אִיךְ דָאס מֵיינְט מֶען אַיין מֶלֶךְ דֶער דָא וָוערְט אַיילְן צוּא אִיבְּלְן דִיא יִשְׂרָאֵל: וַיֹּאמֶר יְיָ אֵלַי הֵיטַבְתָּ לִרְאוֹת דָא שְׁפְּרָאךְ גָאט צוּא מִיר דוּא הָאסְט רֶעכְט גְזֶעהְן כִּי שׁוֹקֵד אִיךְ טוּא אַיילְן אוֹף מַיינֶע רֵייד צוּא טָאן זֵיי אַזוֹ וִוי דֶער מַאנְדִיל בּוֹם הֵייבְּט אָן צוּ בְּלִיעְן פְרִיעֶר אַז אַלֶע בּוֹמֶר אַזוֹ וָועל אִיךְ אַיילְן צוּא שִׁיקְן אַיין מֶלֶךְ דֶער וָוערְט אַיילְן צוּ אִיבְּלְן צוּא דִיא יִשְׂרָאֵל: וַיְהִי דְבַר יְיָ אֵלַי לֵאמֹר אונ גָאט הָט רֵייד וָואר דָאס אַנְדֶרֶע מָאל צוּא מִיר צוּא זָאגְן מָה אַתָּה רוֹאֶה וָואס זֶעהְסְטוּ וָאֹמַר סִיר נָפוּחַ דָא זָאג אִיךְ יִרְמְיָהוּ אִיךְ זֶעה אַיין זוּדִיגֶען טָאפּ וּפָנָיו מִפְּנֵי צָפוֹנָה אונ זַיין זוּדִינְג אִיז פוּן צָפוֹן זַייט: וַיֹּאמֶר יְיָ אֵלַי שְׁפְּרָאךְ גָאט צוּא מִיר מִצָּפוֹן פוּן בָּבֶל וָואס אִיז אִין צָפוֹן פוּן אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וָועט קוּמֶן דָאס בֵּייז אוֹף אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל: כִּי הִנְנִי דֶען אִיךְ גָאט רוּף צוּ אַלֶע מִשְׁפָּחוֹת דִיא אִין צָפוֹן זַייט זֶענְן נְאֻם יְיָ אַזוֹ רֶעט גָאט וּבָאוּ אונ זַייא וָועלְן קוּמֶן אונ וָועלְן שְׁטֶעלְן אִיטְלִיכֶער מֶענְטְשׁ זַיין שְׁטוּל אוֹף דִיא טוֹעֶרְן פוּן יְרוּשָׁלַיִם אונ אוֹף אַלֶע מוֹעֶרְן אַרוּם אונ אוֹף אַלֶע שְׁטֶעט פוּן לַאנְד יְהוּדָה: וְדִבַּרְתִּי אונ אִיךְ גָאט וָועל רֵיידְן מַיין בַּוָוערוּנְג מִיט יְהוּדָה אונ מִיט יְרוּשָׁלַיִם אוֹף זַייעֶר בֵּייז וָואס זֵייא הָאבְּן מִיךְ פַאר לָאזְט אִין מַיין דִינְסְט אונ רֶעמְפְּן צוּ פְרֶעמְדֶע אָפּ גֶעטֶער אונ בּוּקְן זִיךְ צוּא דִי וֶוערְק פוּן אִירֶע הֶענְט: וְאַתָּה תֶּאְזוֹר מָתְנֶיךָ אונ דוּא יִרְמְיָהוּ זָאלְסְט אָן גוּרְטְן דַיינֶע לֶענְדְן כְּלוֹמַר דוּא זָאלְסְט דִיךְ פְרִישְׁן וִויא אַיין גִבּוֹר אונ דוּא זָאלְסְט אוֹף שְׁטֵיין אונ זָאלְסְט רֵיידְן צוּ זֵייא אַלֶע זַאכְן וָואס אִיךְ וועל

פֶּן־אֲחִתְּךָ לִפְנֵיהֶם׃ וַאֲנִי הִנֵּה נְתַתִּיךָ הַיּוֹם לְעִיר מִבְצָר וּלְעַמּוּד בַּרְזֶל וּלְחֹמוֹת
נְחֹשֶׁת עַל־כָּל־הָאָרֶץ לְמַלְכֵי יְהוּדָה לְשָׂרֶיהָ לְכֹהֲנֶיהָ וּלְעַם הָאָרֶץ׃ וְנִלְחֲמוּ אֵלֶיךָ וְלֹא־
יוּכְלוּ לָךְ כִּי־אִתְּךָ אֲנִי נְאֻם־יְהוָה לְהַצִּילֶךָ׃ וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃ הָלֹךְ
וְקָרָאתָ בְאָזְנֵי יְרוּשָׁלִַם לֵאמֹר כֹּה אָמַר יְהוָה זָכַרְתִּי לָךְ חֶסֶד נְעוּרַיִךְ אַהֲבַת
כְּלוּלֹתָיִךְ לֶכְתֵּךְ אַחֲרַי בַּמִּדְבָּר בְּאֶרֶץ לֹא זְרוּעָה׃ קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל לַיהוָה רֵאשִׁית
תְּבוּאָתֹה כָּל־אֹכְלָיו יֶאְשָׁמוּ רָעָה תָּבֹא אֲלֵיהֶם נְאֻם־יְהוָה׃

פירוש ע״ט

וועל דיר געבּיטן דוא זאלסט ניט אנגסטן פאר זייא פילייכט וועל איך דיך צו ברעכן פאר זיי׃ וַאֲנִי הִנֵּה נְתַתִּיךָ הַיּוֹם אונ איך האב דיך געגעבּן האנטיגן טאג לְעִיר מִבְצָר צוא זיין אַיין אייזערנע זייל אונ איין קופּערנע מויער עַל כָּל הָאָרֶץ איין פלוך בעבר אָן צו טרינקן דער מיט דאס גאנצע לאנד לְמַלְכֵי יְהוּדָה צו דיא קיניגן פון לאנד יהודה אונ צו אירע שָׂרִים אונ כֹּהֲנִים אונ צום פאלק פון לאנד׃ וְנִלְחֲמוּ אֵלֶיךָ אונ זיי וועלן שטרייטן אונ קריגן זיך מיט דיר צוא ברעכן דיין נביאות אונ זיי וועלן ניט קאנן בייא קומן דיך ווארום איך בין מיט דיר אזו רעט גאט צו בשירמן דיך׃ וַיְהִי איז געוועז צו מיר גאטס רייד אזו צו זאגן נביאות גייא אונ דוא זאלסט אום רופן אין דיא אוערן פון דעם פאלק וואס זיי זענן אין ירושלים אזו צו זאגן כֹּה אָמַר ה׳ אזו האט גאט גזאגט זָכַרְתִּי לָךְ ווען איר ישראל זאלט פרום זיין דא וואלט איך מיך געדן דער בארמן איבר אייך דען איך גדענק דעם חֶסֶד פון דיינער יוגינט אונ דיא ליבשאפט וואס איך האב דיך אונטער דער חופה געפירט אונ דיין גאנג נאך מיר אין דער מדבר בְּאֶרֶץ לֹא זְרוּעָה דוא ביסט אוועק געגאנגן אין אזו אלאנד וום מען זייעט גאר ניט אונ האסט מיט דיר ניט גנומן קיין עסן שפייז דען דוא האסט אין מיר געגלייבט׃ קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל לַה׳ דיא ישראל זענן היילג פאר גאט אזו וויא תרומה׃

כוכב מישראל

דיא רעות תכופות אמכה נאך אמכה כדי עס זאל גיך שפראצן דיא ישועה. דאס האט גאט געוויזן ירמיהו (מקל שקד) צוא ווייזן ער וועט ברענגן דיא רעה געשווינד האט ירמיהו זיך געשראקן האט השי״ת גזאגט (היטבת לראות) אדרבא די אלע רעות זענן טובות רמות ונשגבות (כי שוקד אני על דברי) איך הייל מיך אוף מיינע רייד צוא ברענגן גיך דיא רעות כדי לעשותו צוא טאן דיא ישועות ונחמות בבי״א׃

(זכרתי לך חסד נעוריך וגו׳). ע״פ משל ארב האט גהאט אנוס קינד האט ער זיך משדך געוועזן מיט אדארפס מאן אעושר איין עם הארץ וויא דער חתן איז אן געקומען אין דארף האט ער געזעהן זייערע התנהגות האט ער אוך אזו גטאן דער פאטער איז גוואר געווארן האט ער אים גנומן צוא זיך אהיים איז דר דארפס מאן געקומען מיט אנשרייא רבי וואס מאכט איר אן אקריג צווישן אפאר פאלק וואס בין איך שולדיג וואס אייער קינד גייט נים בדרך הישר. ענטפערט דר רב זאלסט ווישן מיין קינד איז געפלאנצט אין אגוטן וויין גארטן ער איז אגוט קינד מנעוריו ומעשה אבות ירשו בנים אונ כל זמן ער איז געוועזן בייא מיר איז ער געווען אמתמיד איין ירא שמים. דריבר בין איך אין כעס אוף דיר וואס בייא דיר איז ער אראפ געגאנגן פון גלייכן וועג אונ דוא ביסט שולדיג. אזו לעתיד וועט השי״ת משפטן עמון ומואב איבר עונות ישראל דריבר וואס מיר זענן בייא זייא אין גלות אונ לאזן אונז ניט זיין עובדי השם. וועלן זייא זאגן וואס זענן מיר שולדיג. וועט השי״ת ענטפערן (זכרתי לך חסד נעוריך וגו׳) דענצמאל כל זמן זייא זענן געוועזן בייא מיר האבן זייא מיך געדינט באמת. (קודש ישראל לה׳) זייא קומן ארום פון אהייליג ארט פון יעקב אבינו ראש היחוס פאר וואס דען זענן זייא פר דארבי געווארן. (כל אוכליו יאשמו) דיא רשעים זענן שולדיג דריבר רעה תבוא אליהם׃

לג א אלה מסעי בני־ישראל
אשר יצאו מארץ מצרים
לצבאתם ביד־משה ואהרן:
ב ויכתב משה את־מוצאיהם
למסעיהם

א אלין מטלני בני
ישראל די נפקו
מארעא דמצרים
לחיליהון בידא דמשה
ואהרן: ב וכתב
משה ית מפקניהון
למטלניהון

פירוש רשב״ם

(א) אלה מסעי. כל מסעות וחניות ההר ומונה כדי לפרש היכן היו חונים:

בעל הטורים

(א) אלה מסעי. מוצאיהם למסעיהם. וכתר הכי ספק וכתב ואלה מסעיהם למוצאיהם כלומר שהכל היה ע״פ

רש״י

(א) אלה מסעי. למה נכתבו המסעות הללו. להודיע חסדיו של מקום. שאעפ״י שגזר עליהם לטלטלם ולהניעם במדבר לא תאמר שהיו נעים ומטולטלים ממסע למסע כל ארבעים שנ׳

משלי ישראל

ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם כו׳ ואלה מסעיהם למוצאיהם) עס איז אמשל אעושר האט גהאט צוויא זין אז דער פאטר האט אשידוך געמאן מיט דעם עלטרן זון אונ הט איין גלייכם דעם נדן אונ דר יונגערר זון שטייט אונ זעהט וויא דער פאטר לייגט אוועק פון דעם עלטרן זוהנס וועגן אזו זאגט ער טאטי פאר וואס זאלסטו מיר נים געבן אזו פיל געלט וויפיל דוא ניסט מיין ברודער פאר וואס זאל איך זיין ארגער פון מיין ברודר זאגט דר פאטר צו אים דוא זעהסט דאך אז דיין ברודר איז שון צייט חתונה צוא מאכן אונ דאס געלט וואס דוא זעהסט גיב איך אים נדן צוא דר חתונה אונ דוא ביסט נאך קליין עס איז נאך צייט דיך חתונה צו מאכן נאר זעה וויפיל געלט איך גיב דיין ברודר אונ צייל איבר דאס געלט אונ פאר שרייב בייא דיר אין ביכל אונ איך וועל מיך אונטר חתמינן איך זאל דיר אוך אזו פיל געבן אז איך וועל מיט דיר אשידוך טאן האט דער יונגערר זון אזו געטאן ער האט איבר געציילט דאס געלט אונ האט פר שריבין בייא זיך אין ביכל נאך דעם זעהט ער ברענגן פון דעם געוועלב טייערע סחורות אויף מלבושים האט ער זיך גפרייט דער וויל זעהט ער עס קומט צוא גיין אשניידר און צוא מעסט דיא סחורה אונ נעמט דעם עלטרן ברודר אמאס ער זאל אים אויף נייען מלבושים אונ אים נעמט ער קיין מאס נים הט ער זיך גייער צוא ויינט אונ זאגט צום פאטר פון די אלע

פירוש ע״ם

(א) אלה מסעי בני ישראל דס זענן דיא ציאונג פון די קינדר ישראל אשר יצאו מארץ מצרים וואס זיי זענן ארוס גגאנגן פון דעם לאנד מצרים לצבאותם צו זייער הערשאפט ביד משה ואהרן דורך משה אונ אהרן אונ דרום שרייבט מיר דיא תורה אלע זייערי מסעות צוא ווייזן אונז דיא חסדים פון גאט ברוך הוא חאטשע ער האט גוזר גוועזן זיי זאלן זאלן זיין פערציג יאר אין דער מדבר נע ונד זאל מען ניט מיינן אז אלע פערציג יאר זענן זיי גוועזן נע ונד אונ האבן קיין מנוחה ניט גהאט אונ זיי זענן נאר גגאנגן פון איין ארט צום אנדרן ארט ווארום אלע מסעות זענן נאר גוועזן צוויא אונ פערציג נעם דער פון ארא פערצן מסעות וואס זיי זענן גגאנגן אין דעם ערשטן יאר פאר דער גזרה אונ אכט מסעות וואס זיי זענן גיגאנגן נאך דעם טוט פון אהרן ווערט גפונן אז אין דיא אכט אונ דרייסיג יאר האבן זייא גצוגן צוואנציג מסעות אונ דער מדרש שרייבט עס איז אמשל צו איין שר וואס זיין זון איז גוועזן שלאף אונ ער האט אים גפירט צו איין ווייט ארט צו היילן אים אונ אז זייא האבן זיך שון אום גקערט האט ער אן גהובן צו ציילן די מסעות אונ הט גזאגט דא האבן מיר גשלאפן אונ דא האבן מיר זיך גזעצט אפ קילן אונ דא הט דיר דער קאפ וויי גטאן אזו אוך האט הקב״ה גהייסן ציילן די מסעות וואס ישראל האבן גצוגן אין דער מדבר: (ב) ויכתוב משה את מוצאיהם ויכתוב משה אונ משה האט גשריבן זייער אוס

לְמַסְעֵיהֶם עַל־פִּי יְהוָה וְאֵלֶּה מַסְעֵיהֶם לְמוֹצָאֵיהֶם׃ ג וַיִּסְעוּ מֵרַעְמְסֵס בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן מִמָּחֳרַת הַפֶּסַח יָצְאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּיָד רָמָה לְעֵינֵי כָּל־מִצְרָיִם׃

ת״א ממחרת הפסח יצאו בני ישראל ביד רמה בגלוי ש.

ומצרים

לְמַטְלָנֵיהוֹן עַל מֵימְרָא דַייָ וְאִלֵּין מַטְלָנֵיהוֹן לְמַפְּקָנֵיהוֹן׃ ג וּנְטָלוּ מֵרַעְמְסֵס בְּיַרְחָא קַדְמָאָה בַּחֲמִשָּׁא עַשְׂרָא יוֹמָא לְיַרְחָא קַדְמָאָה מִבָּתַר יוֹמָא דְפִסְחָא נְפָקוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּרֵישׁ גְּלֵי לְעֵינֵי כָּל מִצְרָאֵי׃

ומצראי

בעל הטורים

ס׳ בין מסע וכין מוצא: (ג) ויסעו מרעמסס. וכתר הכי כתיב ויסעו ב״י מרעמסס מתחלה נסעו בערבוביא ערב רב ביניהם ואח״כ כשמספר המסעות כולם הזכיר בני ישראל כי הפרידו ערב רב מביניהם: יצאו בני ישראל ביד רמה לעיני

רש״י

ולא היתה להם מנוחה. שהרי אין כאן אלא ארבעים ושתים מסעות. צא מהם י״ד שכולם היו בשנה ראשונה קודם גזירה. משנסעו מרעמסס עד שבאו לרתמה. שמשם נשתלחו המרגלים שנאמר (במדבר יב) ואחר נסעו העם מחצרות וגו׳ (שם יג) שלח לך אנשים וגו׳. וכאן הוא אומר ויסעו מחצרות ויחנו ברתמה למדת שהיא במדבר פארן א ועוד הוצא משם ח׳ מסעות שהיו לאחר מיתת אהרן מהר ההר עד ערבות מואב בשנת הארבעים נמצא שכל שמונה ושלשים ב שנה לא נסעו אלא עשרים מסעות. זה מיסודו של ר״מ הדרשן. ורבי תנחומא דרש בו דרשה אחרת ג משל למלך שהיה בנו חולה והוליכו למקום רחוק לרפאותו כיון שהיו חוזרין התחיל אביו מונה כל המסעות אמר לו כאן ישננו ד כאן הוקרנו ה כאן חששת את ראשך וכו׳ (במדבר רבה):

שפתי חכמים

א ר״ל דפארן היה מישור גדול ומקום היה בו שנקרא רתמה ש״מ דגזירת מרגלים היה ברתמה: ב שלא היתה הגזירה כ״א ל״ח שנה כמו שפירש״י בפ׳ ואלה הדברים וא״ת וכלא מרתמה עד הר ההר לא היו אלא י״ט מסעות וא״כ לא יהיו אלא מ״א מסעות ולעיל פירש״י מ״ב מסעות עיין לעיל בפ׳ חקת בפירש״י שבע מסעות ממוסרה עד הר ההר: ג ר״ל דלכך נכתבו מסעות: ד ר״ל כאן היות ישן כו׳ כך הקב״ה מונה כל המסעות כלומר דבר זה עשיתם במסע פלוני וזה אירע לכם במסע פלוני: ה לי

פירוש ע״ט

ציהונג לְמַסְעֵיהֶם וגו׳ צוא זייער ציהונג דורך גאטס בפעל כלומר ער האט געשריבן דיא ערטער וואס זייא זענען פון זיי ארוס געגאנגן אונ דיא ערטער וואס זיי האבן צו זיי געצוגן וְאֵלֶּה מַסְעֵיהֶם אונ דאס זענן דיא ערטער וואס זייא האבן צו זייא געצוגן לְמוֹצָאֵיהֶם פון דיא ערטער וואס זייא זענען פון זיי ארוס געגאנגן: (ג) וַיִּסְעוּ מֵרַעְמְסֵס אונ זייא האבן געצוגן פון רעמסס בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן אין דעם ערשטן חודש דאס מיינט מען ניסן בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן אין דעם פופצעהנטן טאג אין חודש ניסן מִמָּחֳרַת הַפֶּסַח אויף דעם אנדרן טאג פון פסח יָצְאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּיָד רָמָה זענן דיא קינדר ישראל ארוס געגאנגן אפן ווארלאך כלומר זיי האבן פר קיינם קיין מורא ניט געהאט לְעֵינֵי כָּל מִצְרָיִם פאר דיא אויגן פון אלע מצרים

משלי ישראל

סחורות מאכסמו גאר מיין ברודר מלבושים אונ מיר גאר נים ענטפערם דער פאטער איך האב דאך דיר שון געזאגט אז ווייל דיין ברודר איז אתחן דארף איך אים מאכן חתונה קליידר אונ דוא שרייב דיר אויף אין ביכל וויא פיל מלבושים איך מאך אים אזו פיל וועל איך דיר אויך מאכן אז דוא וועסט חתונה האבן האט דר יונגערד זון אזו געטאן ער הט שון נים אפ גטרעטן פון דם שניידר דיא נאנצע צייט אונ האט פאר שריבן וויפיל קליידר מען האט גמאכט דעם חתן גרוסע קליידר און קליינע אלדינג האט ער פאר שריבן אונ וויפיל מתנות מען הט געגעבן דר כלה הט ער אויך פאר שריבן אז דר שניידר האט אפ געבראכט דיא קליידר האט דער פאטער גנומן דיא אלע מלבושים אין דאס צירונג אונ האט אריין געלייגט אין קאסטן עס זאל זיין אלדינג אן גגריים צום דר חתונה עס איז גקומן אין דר פריא מען האט אקוק דר קאסטן איז נימא מהאט דעם קאסטן מים דיא אלע

כלומר

ד וּמִצְרַיִם מְקַבְּרִים אֵת אֲשֶׁר הִכָּה
יְהוָה בָּהֶם כָּל־בְּכוֹר וּבֵאלֹהֵיהֶם
עָשָׂה יְהוָה שְׁפָטִים׃ ה וַיִּסְעוּ בְנֵי־
יִשְׂרָאֵל מֵרַעְמְסֵס וַיַּחֲנוּ בְּסֻכֹּת׃
ו וַיִּסְעוּ מִסֻּכֹּת וַיַּחֲנוּ בְאֵתָם
אֲשֶׁר בִּקְצֵה הַמִּדְבָּר׃ ז וַיִּסְעוּ
מֵאֵתָם וַיָּשָׁב עַל־פִּי הַחִירֹת אֲשֶׁר
עַל־פְּנֵי בַּעַל צְפוֹן וַיַּחֲנוּ לִפְנֵי
מִגְדֹּל

אונקלוס

ד וּמִצְרָאֵי מְקַבְּרִין יָת
דִּי קְטַל יְיָ בְּהוֹן כָּל
בּוּכְרָא וּבְטַעֲוָתְהוֹן
עֲבַד יְיָ דִּינִין׃
ה וּנְטַלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
מֵרַעְמְסֵס וּשְׁרוֹ בְּסֻכּוֹת׃
ו וּנְטַלוּ מִסֻּכּוֹת וּשְׁרוֹ
בְּאֵתָם דִּי בִּסְטַר
מַדְבְּרָא׃ ז וּנְטַלוּ
מֵאֵתָם וְתָב עַל פּוּם
חִירָתָא דִּי קֳדָם בְּעֵל
צְפוֹן וּשְׁרוֹ קֳדָם
מגדל

בעל הטורים

כל מצרים. לומר שגם שרם של שהם מצרים יצאו ביד רמה. לעיני שאר מצרים: (ד) ומצרים. ב' ר"פ ומצרים מקברים ומצרים ילד את לודים לומר שאפי' אותם שכבר מתו רובם נחטטו: מקברים. ב' ומצרים מקברים את השוכבים בפרשת גוג וסיינו דכתיב כאשר שמע למצרים יחילו כשמע צור: (ה) בסכות. ששם נסתככו בענני כבוד: (ז) וישב ע"פ החירות. ואינו אומר וישובו מלמד שכולם היה להם לב אחד לעשות כן ע"פ ליווי של משה: ע"פ החירות. ובפרשת ויסי

שפתי חכמים

עיקר שכן דרך הגוים שנוח להם כשמקברין אותן: ו כלו' שנותן טעם אלמעלה מה שכתוב יצאו בני ישראל ביד רמה אלמה הניחו להם המצריים ומפ' ומצרים מקברים וגו' והיו טרודים באבלם ר"ל שהיו עסוקים לקבור מתיהם ולא היה

רשי

(ד) ומצרים מקברים. טרודים ו באבלם:

משלי ישראל

האבן אוועק גגנבת אין דעם פאמר זייער ביטר גוואַרן אונ דר זמן החתונה איז שון נאהונט האט ער גמוזט זיין גיך אין קלייט אריין אונ נעמן אנדרע סחורות אויף קליידר אונ האט גרופן נאך אמאל דעם שניידר. וויא דר יונגערד זון האט דר זעהן דעם שניידר צוא מעסטן דיא סחורה און נעמן אמאס דעם חתן האט ער זיך אנידר גשטעלט לעבן דעם שניידר מיט דעם ביכל אונ פאר שריבט נאך אמאל דיא צאל פון דיא מלבושים מען האט צוא מזל חתונה גמאכט נאך דר חתונה איז דר חתן מיט דם קלענרן ברודר מיט דעם מחותן גגאנגן שפאצירין אונ דר חתן בארימט זיך פר דעם מחותן וויא דר פאטר האט אויף אים אוס גבראכט פיל געלט ער הט אים גמאכט אסאך מלבושים וואכידיגע אונ שבתדיגע אונ יומטובדיגע אונ אז מען האט דיא קליידר פארטיג גמאכט האט מען זייא אוועק גגנבת האט אים דר פאטר גמאכט אנדרע אונ דער יונגער ברודר הערט וויא ער בארימט זיך פאר דעם מחותן זאגט ער צום ברודר דו זאגסט נים גלייך זאגט דר חתן פאר וואס איז נים אזוי וויא איך זאג דוא הייסט דען נים אז ווייל מהאט דיא ערשטע קליידר אוועק גגנבת האט דער טאטע גמוזט מאכן אנדרע קליידער איך זאג דען אנדרש זאגט דער

פירוש ע"ט

כלומר אלע האבן גזעהן ווי זיי זענן ארום גגאנגן אונ עס האט זיי קיינר ניט גקאנט ווערן: (ד) וּמִצְרַיִם מְקַבְּרִים אונ דיא מצרים האבן באגראבן אֵת אֲשֶׁר הִכָּה יְיָ בָּהֶם כָּל בְּכוֹר וואס גאט האט גשלאגן אין זייא אלע בכורים וּבֵאלֹהֵיהֶם עָשָׂה יְיָ שְׁפָטִים אונ אין זייערע אפ געטר האט גאט גטאן רעכטן: (ה) וַיִּסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵרַעְמְסֵס אונ דיא קינדר ישראל האבן גצוגן פון דער שטאט רעמסס וַיַּחֲנוּ בְּסוּכּוֹת אונ זיי האבן גרועט אין סוכות: (ו) וַיִּסְעוּ מִסֻּכּוֹת אונ זייא האבן גצוגן פון סוכות וַיַּחֲנוּ בְאֵיתָם אונ זיי האבן גרועט אין איתם אֲשֶׁר בִּקְצֵה הַמִּדְבָּר וואס די שטאט איתם איז אין עק פון דער מדבר: (ז) וַיִּסְעוּ מֵאֵיתָם אונ זייא האבן גצוגן פון איתם וַיָּשָׁב עַל פִּי הַחִירוֹת אונ האבן זיך אום גקערט צו דעם ארט וואס הייסט פי ההירות אֲשֶׁר עַל פְּנֵי בַּעַל צְפוֹן וואס
איין

מִגְדֹּל: ח וַיִּסְעוּ מִפְּנֵי הַחִירֹת וַיַּעַבְרוּ
בְתוֹךְ־הַיָּם הַמִּדְבָּרָה וַיֵּלְכוּ דֶּרֶךְ
שְׁלֹשֶׁת יָמִים בְּמִדְבַּר אֵתָם וַיַּחֲנוּ
בְּמָרָה: ט וַיִּסְעוּ מִמָּרָה וַיָּבֹאוּ
אֵילִמָה וּבְאֵילִם שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה
עֵינֹת מַיִם וְשִׁבְעִים תְּמָרִים וַיַּחֲנוּ־
שָׁם: י וַיִּסְעוּ מֵאֵילִם וַיַּחֲנוּ עַל־יַם־
סוּף: שני יא וַיִּסְעוּ מִיַּם־סוּף
וַיַּחֲנוּ בְּמִדְבַּר־סִין: יב וַיִּסְעוּ מִמִּדְבַּר־
סין

מַגְדֹּל: ח וּנְטָלוּ מִן
פּוּם חִירָתָא וַעֲבָרוּ
בְּגוֹ יַמָּא לְמַדְבְּרָא
וַאֲזָלוּ מַהֲלַךְ תְּלָתָא
יוֹמִין בְּמַדְבְּרָא דְאֵתָם
וּשְׁרוֹ בְּמָרָה: ט וּנְטָלוּ
מִמָּרָה וַאֲתוֹ לְאֵילִם
וּבְאֵילִם תְּרֵי עֲשַׂר
מַבּוּעִין דְּמַיִן וְשַׁבְעִין
דִּקְלִין וּשְׁרוֹ תַמָּן:
י וּנְטָלוּ מֵאֵילִם וּשְׁרוֹ
עַל יַמָּא דְסוּף:
יא וּנְטָלוּ מִיַּמָּא דְסוּף
וּשְׁרוֹ בְּמַדְבְּרָא דְסִין:
יב וּנְטָלוּ מִמַּדְבְּרָא
דסין

בעל הטורים

בגלה אומר לפני פי החירות מלמד שאמר להם משה ע"פ ה' אני אומר לכם שתהיו בני חורין: (ח) ויסעו מפני החירות. סול"ל מפי החירות אלא ויסעו כיד רמה מפני שהכניסן חייהו בני חורין: (ט) ויבאו אילמה. ולא אמר ויחנו באילם מלמד שלא היה דעתם לחנות שם עד שנעשה להם נס שמלאו י"ב עינות מים ואז חנו שם: (יא) מדבר סין. מתחלה נקרא

פירוש ע"ט

איז פאר דיא עבודת כוכבים וואס הייסט בעל צפון וַיַּחֲנוּ לִפְנֵי מִגְדּוֹל אונ האבן גרוּעט פאר דעם ארט וואס הייסט מגדול: (ח) וַיִּסְעוּ מִפְּנֵי הַחִירוֹת אונ זייא האבן גצוגן פון דעם ארט וואס הייסט פי החירות וַיַּעַבְרוּ בְתוֹךְ הַיָּם אונ זענן דורך גפארן דעם ים הַמִּדְבָּר צוא דער מדבר וַיֵּלְכוּ דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים בְּמִדְבַּר אֵתָם אונ זייא זענן גגאנגן דריי טאג אין דער מדבר איתם וַיַּחֲנוּ בְּמָרָה אונ זייא האבן גרוּעט אין מרה: (ט) וַיִּסְעוּ מִמָּרָה אונ זייא האבן גצוגן פון מרה וַיָּבֹאוּ אֵילִמָה אונ זייא זענן גקומן קיין אילים וּבְאֵילִם שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה עֵינוֹת מַיִם אונ אין אילם איז גוועזן צוועלף קוואל ברונן מיט וואסר וְשִׁבְעִים תְּמָרִים אונ זיבציג טייטל בוימר וַיַּחֲנוּ שָׁם אונ זייא האבן דארטן גרוּעט: (י) וַיִּסְעוּ מֵאֵילִם אונ זיי האבן גצוגן פון אילם וַיַּחֲנוּ עַל יַם סוּף אונ האבן גרוּעט ביי דעם ים סוף: (יא) וַיִּסְעוּ מִיַּם סוּף אונ זייא האבן גצוגן פון דעם ים סוף וַיַּחֲנוּ בְּמִדְבַּר סִין אונ האבן גרוּעט אין דער וויסטעניש סין: (יב) וַיִּסְעוּ מִמִּדְבַּר סִין אונ זיי האבן גצוגן פון

משלי ישראל

יונגערער ברודער צום חתן זאג ניט אזו נאר מהאט דיא מלבושים אוועק גגנבת כדי דער טאטע זאל מיר מאכן נאך מלבושים וואָרום דורך מיר האט מען זייא אוועק גגנבת איך האב אן גרעט דיא גנבים זייא זאלן גנבינן דיא מלבושים כדי דער טאטע זאל דארפן נאך אמאל מאכן מלבושים אונ איך וועל פאר שרייבן וועט ווערן פר צייכינט ביא מיר אין ביכל אצאך קליידר וואָרום אזו האט מיר דר טאטע צו גזאגט וויפיל קליידר ער וועט דיר מאכן אזו פיל וועט ער מיר מאכן מילא איז ניט אזו וויא דוא מיינסט אז דיא אנדערע קליידר האט מען גמאכט ווייל מתאט דיא ערשטע גגנבת עס איז ניט אזו נאר עס איז פאר קערט מען האט דיא ערשטע קליידער גגנבת כדי מען זאל מאכן אנדערע קליידר פונקט דאס אייגינע איז גוועזן מיט משה אזו וויא דער פסוק זאגט (ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם) משה האט פאר שריבין דיא נסים וואס עס האט זיך דיא יודן גטראפן ביא איטליכן ציהונג פון איין ארט אוף דעם אנדרן נאר מען זאל ניט מיינן אז דאס וואס האט זיך זייא גטראפן ביא איטליכן ארט כדי זייא זאלן דארפן ציהן ניין עס

סִין וַיַּחֲנוּ בְּדָפְקָה: יג וַיִּסְעוּ מִדָּפְקָה
וַיַּחֲנוּ בְּאָלוּשׁ: יד וַיִּסְעוּ מֵאָלוּשׁ
וַיַּחֲנוּ בִּרְפִידִם וְלֹא־הָיָה שָׁם מַיִם
לָעָם לִשְׁתּוֹת: טו וַיִּסְעוּ מֵרְפִידִם
וַיַּחֲנוּ בְּמִדְבַּר סִינָי: טז וַיִּסְעוּ
מִמִּדְבַּר סִינָי וַיַּחֲנוּ בְּקִבְרֹת
הַתַּאֲוָה: יז וַיִּסְעוּ מִקִּבְרֹת הַתַּאֲוָה
וַיַּחֲנוּ בַּחֲצֵרֹת: יח וַיִּסְעוּ מֵחֲצֵרֹת
וַיַּחֲנוּ בְּרִתְמָה: יט וַיִּסְעוּ מֵרִתְמָה
וַיַּחֲנוּ בְּרִמֹּן פָּרֶץ: כ וַיִּסְעוּ מֵרִמֹּן
פָּרֶץ וַיַּחֲנוּ בְּלִבְנָה: כא וַיִּסְעוּ

מלבנה

דְסִין וּשְׁרוֹ בְּדַפְקָה
יג וּנְטַלוּ מִדַּפְקָה וּשְׁרוֹ
בְּאָלוּשׁ: יד וּנְטַלוּ
מֵאָלוּשׁ וּשְׁרוֹ בִּרְפִידִם
וְלָא הֲוָה תַּמָּן מַיָּא
לְעַמָּא לְמִשְׁתֵּי:
טו וּנְטַלוּ מֵרְפִידִם
וּשְׁרוֹ בְּמַדְבְּרָא דְסִינָי:
טז וּנְטַלוּ מִמַּדְבְּרָא
דְסִינָי וּשְׁרוֹ בְּקִבְרֵי
דִמְשַׁאֲלֵי: יז וּנְטַלוּ
מִקִּבְרֵי דִמְשַׁאֲלֵי וּשְׁרוֹ
בַּחֲצֵרוֹת: יח וּנְטַלוּ
מֵחֲצֵרוֹת וּשְׁרוֹ בְּרִתְמָה:
יט וּנְטַלוּ מֵרִתְמָה
וּשְׁרוֹ בְּרִמּוֹן פָּרֶץ:
כ וּנְטַלוּ מֵרִמּוֹן פָּרֶץ
וּשְׁרוֹ בְּלִבְנָה:
כא וּנְטַלוּ מִלִּבְנָה וּשְׁרוֹ

ברסה

בעל המורים

מדבר סין ולבסוף נקרא סיני שנתוסף לו יו"ד כנגד יו"ד דברות. סי"ן ימים היה מסה בסר: (יב) בדפקה. שם דפק לבם שלא היה להם לחם: (יג) באלוש. נתן להם סמן בזכות לוש ועשי עגות: (יח) ברתמה. ע"ש המרגלים שנא'

שפתי חכמים

להם שנאו לעכב את ישראל: ז רצונו לתרץ לנוס קראו כאן בשמם ובמקום אחר קראו פארן וק"ל (דכ"ע) מה שהוצרך לפרש מסע זו יותר מאחר כל המסעות משני שפה כתיב ויסעו מחצרות ויחנו ברתמה ובפרשת בשלחך כתיב ואחר

רשי

(יח) ויחנו ברתמה. ע"ש לשון הרע של מרגלים שנא' (תהלי' קכ) מה יתן לך ומה יוסיף לך לשון רמיה חצי נסעו העם מחצרות ויחנו במדבר פארן ל"פ ע"ש לשון הרע

משלי ישראל

אין נים אזו עס אין פאר קערם דרום תאם משה נאך אמאל גשריבן פאר קערם (ואלה מסעיהם למוצאיהם) גאט האט דיא יודן נמאכט ציהן פון איין ארט אוף דעם אנדרן כדי עס זאל זיך דיא יודן דערפון שלעכטע זאכן אונ ער זאל זייא דארפן טאן נסים. דהיינו דיא מצרים זענן דיא יודן נאך גלאפן האט זייא גאט געטאן נס אז דער ים איז אום גטריקנט גווארן אונ האט נים גהאט קיין וואסר אין דר מדבר האט זייא גאט גגעבן וואסר אונ נאך אזעלכע זאכן תאם זיך זייא גטראפן אונ גאט האט זיי גטאן אנס כדי אז עס וועט קומן שפעטרע דורות סאמר וועלן זייא נים ראגי זיין צוא נסים זאלן די נסים שון ניצין אוף שפעטר אוך ווארום דענצמאל האט זייא גאט גקענט פירן זייא זאלן נים דארפן קיין נסים נאר דר תאם דאז גטאן כדי דיא נסים האמשי סדארף

פירוש ע"ט

דער וויסטעניש סין וַיַּחֲנוּ בְּדָפְקָה אונ האבן גרועט אין דפקה: (יג) וַיִּסְעוּ מִדָּפְקָה אונ זייא האבן גצוגן פון דפקה וַיַּחֲנוּ בְּאָלוּשׁ אונ האבן גרועט אין אלוש: (יד) וַיִּסְעוּ מֵאָלוּשׁ אונ זייא האבן גצוגן פון אלוש וַיַּחֲנוּ בִּרְפִידִם אונ האבן גרועט אין רפידים וְלֹא הָיָה שָׁם מַיִם לָעָם לִשְׁתּוֹת אונ עס איז נים גוועזן דארטן קיין וואסר צו דעם פאלק צו טרינקן: (טו) וַיִּסְעוּ מֵרְפִידִם אונ זייא האבן גצוגן פון רפידים וַיַּחֲנוּ בְּמִדְבַּר סִינָי אונ האבן גרוהט אין דר וויסטעניש סיני: (טז) וַיִּסְעוּ מִמִּדְבַּר סִינָי אונ זייא האבן גצוגן פון דר וויסטעניש סיני וַיַּחֲנוּ בְּקִבְרוֹת הַתַּאֲוָה אונ

מלבנה ויחנו ברסה: כב ויסעו
מרסה ויחנו בקהלתה: כג ויסעו
מקהלתה ויחנו בהר־שפר:
כד ויסעו מהר־שפר ויחנו בחרדה:
כה ויסעו מחרדה ויחנו במקהלת:
כו ויסעו ממקהלת ויחנו בתחת:
כז ויסעו מתחת ויחנו בתרח:
כח ויסעו מתרח ויחנו במתקה:
כט ויסעו ממתקה ויחנו בחשמנה:
ל ויסעו מחשמנה ויחנו במסרות:
לא ויסעו ממסרות ויחנו בבני יעקן:
לב ויסעו מבני יעקן ויחנו בחר
הגדגד: לג ויסעו מחר הגדגד ויחנו
ביטבתה: לד ויסעו מיטבתה ויחנו
בעברנה: לה ויסעו מעברנה ויחנו
בעצין גבר: לו ויסעו מעצין גבר
ויחנו במדבר־צן הוא קדש:

ברסה: כב ונטלו
מרסה ושרו בקהלתה:
כג ונטלו מקהלתה
ושרו בטורא דשפר:
כד ונטלו מטורא
דשפר ושרו בחרדה:
כה ונטלו מחרדה
ושרו במקהלת:
כו ונטלו ממקהלת
ושרו בתחת:
כז ונטלו מתחת ושרו
בתרח: כח ונטלו
מתרח ושרו במתקה:
כט ונטלו ממתקה
ושרו בחשמנה:
ל ונטלו מחשמנה
ושרו במסרות:
לא ונטלו ממסרות
ושרו בבני יעקן:
לב ונטלו מבני יעקן
ושרו בחור הגדגד:
לג ונטלו מחור הגדגד
ושרו ביטבתה:
לד ונטלו מיטבתה
ושרו בעברנה:
לה ונטלו מעברנה
ושרו בעציון גבר:
לו ונטלו מעציון גבר ושרו במדברא דצן היא

ויסעו

בעל הטורים

אלו גבול שנוים עם גמלי לתמים: ויחנו ברסה. בגמטריא בו שם: (כג) בקהלתה. ע״ש ויקהל עליהם קרח את וגו': (כה) במקהלות. ע״ש ויקהלו על משה ועל אהרן:

במקהלות. ב' הכא ואידך במקהלות ברכו אלהים דרבינן מיניה באלפי' עוברים במעי אמן אמרו שירה על הים וזהו ויסעו מחרדה פי' מחרדת מצרים שהיה נוסע אחריהם ויחנו

פירוש ע״ם

האבן גרועט אין קברות התאוה: (לו) ויסעו מעציון גבר אונ האבן געצויגן פון עציון גבר ויחנו במדבר צן אונ האבן גרועט אין דר וויסטעניש

משלי ישראל

זייא ניט זייא וועלן אבר צוא גיין קומן אוף נאך דעם אז מען וועט דיא נסים דארפן:

נאך אמשל איינר האט גנומן דאס אנדרע ווייב אונ האט געהאט איינגל פון דעם ערשטן ווייב איז דעם יונגל שלעכט געווען בייא דר שטיף מוטר ווייא דר שטייגר איז האט דר פאטר געהאפט אונ איז געווען גוטס אז דם יונגל

לז וַיִּסְעוּ מִקָּדֵשׁ וַיַּחֲנוּ בְּהֹר הָהָר
בִּקְצֵה אֶרֶץ אֱדוֹם: לח וַיַּעַל אַהֲרֹן
הַכֹּהֵן אֶל־הֹר הָהָר עַל־פִּי יְהוָה
וַיָּמָת שָׁם בִּשְׁנַת הָאַרְבָּעִים לְצֵאת
בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בַּחֹדֶשׁ
הַחֲמִישִׁי בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ: לט וְאַהֲרֹן
בֶּן־שָׁלֹשׁ וְעֶשְׂרִים וּמְאַת שָׁנָה
בְּמֹתוֹ בְּהֹר הָהָר: ס מ וַיִּשְׁמַע
הַכְּנַעֲנִי מֶלֶךְ עֲרָד וְהוּא־יֹשֵׁב

בנגב

ת"א ויעל אהרן הכהן אל הר ר"ה ג ג. על פי ה' במדבר יו.

אונקלוס

הִיא רְקָם: לז וּנְטַלוּ מֵרְקָם וּשְׁרוֹ בְּהֹר טוּרָא בִּסְיָפֵי אַרְעָא דֶאֱדוֹם: לח וּסְלֵיק אַהֲרֹן כַּהֲנָא לְהֹר טוּרָא עַל מֵימְרָא דַייָ וּמִית תַּמָּן בִּשְׁנַת אַרְבְּעִין לְמִפַּק בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאַרְעָא דְמִצְרָיִם בְּיַרְחָא חֲמִשָׁאָה בְּחַד לְיַרְחָא: לט וְאַהֲרֹן בַּר מְאָה וְעַשְׂרִין וּתְלַת שְׁנִין כַּד מִית בְּהֹר טוּרָא: מ וּשְׁמַע כְּנַעֲנָאָה מַלְכָּא

בעל הטורים

במקהלות מלמד שנעשו קהלות קהלות לומר שירה :

שפתי חכמים

וכו' כלומר שהכל מקום אחד: ח כלומר על פי ה' נדרש לפניו ולאחריו ויעל אהרן על פי ה' וקרי ביה נמי על פי ה' וימת שם: ט ר"ל לעיל בפ' חקת ג"כ כתיב אחר מיתת אהרן וישמע הכנעני וגו' אבל לא מוכח שם ששמע מיתת אהרן דאיכא למימר ששמע מה שאמר הקרא אחריו כי בא ישראל דרך האתרים אבל כאן לא מפרש אחריו מידי לכך מוכח כאן במיתת אהרן וכו' שפירש כאן ללמדך שמיתת אהרן היא השמועה דכתיב ואהרן בן קכ"ג שנה במותו וישמע

רשי

גבול שנוטים עם גחלי רתמים: (לח) על פי ה'. מלמד שמת בנשיקה: (מ) וישמע הכנעני. ללמדך שמיתת אהרן היא השמועה, שנסתלקו ענני כבוד וכסבור שנתנה רשות להלחם בישראל לפיכך חזר

משלי ישראל

זאל עלטער ווערן מען זאל אים שון קענן חתונה מאכן און ער זאל אים אוועק שיקן צוא דעם שווער תכלל עס איז אוועק אשטיק צייט און דאס יונגל איז עלטער געווארן און עס איז גקומן דיא צייט ער זאל אים חתונה מאכן איז ער גפארן אין וועג און איז גקומען אין אשטאט אריין און האט אשידוך גמאן און מען האט צוא מזל גמאכט תנאים אז דר פאטר איז אהיים גקומן זאגט ער צוא דעם יונגל זאלסט וויסן מיין קינד אז איך האב מיט דיר צוא מזל אשידוך גמאן פון יענר שטאט און דו וועסט שון ניט דארפן ליידן פון דר שטיף מוטר האסט נאך צוא ליידן דרייא חדשים ביז דיא צייט פון דער חתונה און דאס יונגל ציילט דיא טעג ער וואלט שון גערן עס זאל שון אוועק גיין דאס שטיקל צייט ער זאל שון ניט דארפן ליידן דיא צרות פון דר שטיף מוטר .

פירוש עיט

צן היא קדש דאס איז קדש : (לז) ויסעו מקדש און זייא האבן גצויגן פון קדש ויחנו בהר ההר און האבן גרועט אויף דם בארג הור ההר בקצה ארץ אדום אין דם עק פון דם לאנד אדום : (לח) ויעל אהרן הכהן איז אהרן הכהן אויף גגאנגן אל הור ההר אויף דם בארג וואס הייסט הר ההר על פי יי דורך גאטס רייד וימת שם און ער איז דארטן גשטארבן בשנת הארבעים אין דעם פערציגסטן יאר לצאת בני ישראל מארץ מצרים דם די קינדר פון ישראל זענן ארוס גגאנגן פון דם לאנד מצרים בחודש החמישי אין דם פינפטן חודש באחד לחודש אין איין טאג אין חודש : (לט) זאגט דר פסוק ואהרן בן שלש ועשרים ומאת שנה און אהרן איז אלט גוועזן הונדערט מיט דרייא און צוואנציג יאר במותו בהור ההר אז ער איז גשטארבן אויף דם בארג וואס הייסט הר ההר : (מ) וישמע הכנעני מלך ערד והוא יושב

בַּנֶּגֶב בְּאֶרֶץ כְּנָעַן בְּבֹא בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל׃ מא וַיִּסְעוּ מֵהֹר הָהָר וַיַּחֲנוּ
בְּצַלְמֹנָה׃ מב וַיִּסְעוּ מִצַּלְמֹנָה וַיַּחֲנוּ
בְּפוּנֹן׃ מג וַיִּסְעוּ מִפּוּנֹן וַיַּחֲנוּ בְּאֹבֹת׃
מד וַיִּסְעוּ מֵאֹבֹת וַיַּחֲנוּ בְּעִיֵּי
הָעֲבָרִים בִּגְבוּל מוֹאָב׃ מה וַיִּסְעוּ
מֵעִיִּים וַיַּחֲנוּ בְּדִיבֹן גָּד׃ מו וַיִּסְעוּ

מדיבן

מלכא דערד והוא יתיב בדרומא בארעא דכנען במיתי בני ישראל׃ מא ונטלו מהר טורא ושרו בצלמנה׃ מב ונטלו מצלמנה ושרו בפונן׃ מג ונטלו מפונן ושרו באבת׃ מד ונטלו מאבת ושרו במגזת עבראי בתחום מואב׃ מה ונטלו ממגזתא ושרו בדיבן גד׃ מו ונטלו מדיבן

גד

רש״י

וכתנה׃ (מד) בעיי העברים. לשון חרבות וגלים כמו (מיכה א) לעי השדה (תהלים עט) שמו את

פירוש עט

בנגב בארץ כנען אונ דער כנעני דר מלך פון ערד וואס ער זיצט אין דרום זייט פון דם לאנד כנען הט ער דר הערט בבא בני ישראל אז די קינדר פון ישראל קומן אן. רש״י שרייבט ער האט דר הערט אז אהרן איז געשטארבן אונ דיא ענני כבוד וואס איז תמיד גוועזן איבר דיא ישראל אין דעם זכות פון אהרן אונ אצונד האבין זיי זיך אפ גטאן פון זייא האט ער גמיינט אז עס איז געגעבן גווארן רשות פון הקדוש ברוך הוא אז מען זאל מלחמה האלטן אזו וויא עס איז געשטאנן אין פרשת חוקת׃ (מא) ויסעו מהור ההר אונ זייא האבן גצוגן פון דם בארג הור ההר ויחנו בצלמונה אונ האבן גרוהט אין צלמונה׃ (מב) ויסעו מצלמונה אונ זייא האבן גצוגן פון צלמונה ויחנו בפונון אונ האבן גרוהט אין פונון׃ (מג) ויסעו מפונון אונ זייא האבן גצוגן פון פונון ויחנו באובות אונ האבן גרוהט אין אובות׃ (מד) ויסעו מאובות אונ זייא האבן גצוגן פון אובות ויחנו בעיי העברים אונ האבן גרוהט אין עיי העברים בגבול מואב אין די גרעניץ פון מואב׃ (מה) ויסעו מעיים אונ זייא האבן גצוגן פון עיים ויחנו בדיבן גד אונ האבן גרוהט אין דיבון גד׃ (מו) ויסעו מדיבן גד אונ זייא האבן גצוגן פון

משלי ישראל

דר כלל נאט האט נהאלפן עס איז שון גקומן די צייט האט דער פאטר גדונגן אבעל עגלה זייא זאלן אין יענר שטאט אריין פארן אויף דר חתונה אונ דאס יונגל האט זיך מיט גרוס שמחה אויף געזעצט אויף דעם וואגן וואס ער וועט שון פטור ווערן פון דער שטיף מוטר אז זייא זענן שון אוועק גפארן פון דער שטאט ווייט זאגט דער חתן צוא דעם בעל עגלה איך בעט דיך זאג מיר וויפיל מייל מיר זענן שון אוועק גפארן פון דר היים זאגט דר בעל עגלה מיר זענן שון אוועק גפארן צוויא מייל אין דעם אנדרין טאג פרעגט ער נאך אמאל דעם בעל עגלה וויפיל מייל זייא זענן פון דר היים זאגט דר בעל עגלה אכט מייל זייא זענן ווייטר גפארן פרעגט דעם חתנס פאטר דעם בעל עגלה וויפיל מייל האבן מיר נאך צוא פארן ביז מיר וועלן קומן אין דער שטאט אריין וואס מען דארף חתונה מאכן זאגט אים דר בעל עגלה וויפיל עס איז נאך דא דר חתן הערט פרעגט ער דעם פאטר איך בעט דיך גיב מיר צוא פאר שטיין פאר וואס איז אונזערע ביידע שאלות ניט גלייך איך האב גפרעגט דעם בעל עגלה וויפיל מייל מיר זענן שון אוועק גפארן אונ דיר איז גפעלן צוא פרעגן וויפיל מייל מיר האבן נאך צוא פארן צוא דר שטאט זאגט דר פאטר צוא אים דו פרעגסט גוט אונ איך פרעג אויך גוט. דוא ביסט נאך קיין מאל נים גוועזן אין דר שטאט אונ קענסט ניט דיין מחותן אונ נים דיא כלה נאר דוא ווייל דו אנטלויפסט פון דר שטיף מוטר דרום פרעגסטו וויפיל מייל דו ביסט

דיבון

מִדִּיבֹן גָּד וַיַּחֲנוּ בְּעַלְמֹן דִּבְלָתָיְמָה׃
מז וַיִּסְעוּ מֵעַלְמֹן דִּבְלָתָיְמָה וַיַּחֲנוּ
בְּהָרֵי הָעֲבָרִים לִפְנֵי נְבוֹ׃ מח וַיִּסְעוּ
מֵהָרֵי הָעֲבָרִים וַיַּחֲנוּ בְּעַרְבֹת
מוֹאָב עַל יַרְדֵּן יְרֵחוֹ׃ מט וַיַּחֲנוּ עַל־
הַיַּרְדֵּן מִבֵּית הַיְשִׁמֹת עַד אָבֵל
הַשִּׁטִּים בְּעַרְבֹת מוֹאָב׃ ס שלישי
חמישי כשהן מחוברין נ וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־
מֹשֶׁה בְּעַרְבֹת מוֹאָב עַל־יַרְדֵּן
יְרֵחוֹ לֵאמֹר׃ נא דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי
ישראל

גָּד וּשְׁרוֹ בְּעַלְמֹן
דִּבְלָתָיְמָה׃ מז וּנְטַלוּ
מֵעַלְמֹן דִּבְלָתָיְמָה
וּשְׁרוֹ בְּטוּרֵי דַעֲבָרָאֵי
קֳדָם נְבוֹ׃ מח וּנְטַלוּ
מִטּוּרֵי דַעֲבָרָאֵי וּשְׁרוֹ
בְּמֵישְׁרַיָּא דְמוֹאָב עַל
יַרְדְּנָא דִירֵחוֹ׃ מט וּשְׁרוֹ
עַל יַרְדְּנָא מִבֵּית
הַיְשִׁימוֹת עַד מֵישַׁר
שִׁטִּין בְּמֵישְׁרַיָּא
דְמוֹאָב׃ נ וּמַלִּיל יְיָ
עִם מֹשֶׁה בְּמֵישְׁרַיָּא
דְמוֹאָב עַל יַרְדְּנָא
דִירֵחוֹ לְמֵימַר׃ נא מַלֵּל
עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתֵימַר
להון

ת"א דבלתימה יבמות ס : ויחנו על עירובין נה יומא עה :

פירוש רשב"ם

(מט) ויחנו על הירדן וגו' בערבות מואב שם וידבר ה'

שפתי חכמים

הכנסה אבל בס' הקם לא ידענו מה המוצא במה אם מיתתו של אהרן אם בהיותו שנכנסו כתובים שם : י היינו ג' פרסאות י מיל. דאמר רבה בר בר חנה לדידי חזי לי ההוא אתרא וכו'

רש"י

ירושלים לעיים : (מט) מבית הישמת עד אבל השטים. כאן למדך שיעור מחנה ישראל י"ב מיל : אבל השטים. מישור של שטים אבל

משלי ישראל

שון ווייטער אָבער איך ווייס וואו אַהין איך פָאר מיט דיר איך קען דָם מחותּן מיט דער כַּלָּה איך בין גָערן זֶיך זָאל זַייא שון זֶעהן דָּדוּם פְרֶעג איך וויפִיל איך הָאב נָאךְ צוּ פָארֶן וואס דַארְף איך וויסֶן וויפִיל איך בין שון אַוֶועק גְפָארֶן איך דַארְף נָאר וויסֶן וויפיל איך דַארְף נָאךְ פָארֶן דֶר נִמְשָׁל אִיז דִיא יוּדֶן ווייסֶן נִים דָאס טַייעֶרע לַאנְד אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל זַייא ווייסֶן נָאר אַז זַייא אַנְטְלוֹפֶן פוּן מִצְרַיִם אָבֶער משֶׁה ווייסט וואו אַהִין עֶר פִירְט זַייא עֶר ווייסְט דָם לַאנְד אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אִיז אַטַייעֶר לַאנְד. דָאס זָאגְט דֶער פָּסוּק וַיִּכְתּוֹב משֶׁה אֶת מוֹצָאֵיהֶם לְמַסְעֵיהֶם משֶׁה הָט גְשְׁרִיבֶן (מוֹצָאֵיהֶם) זֵייעֶר אַרוֹס גֵיין פוּן מִצְרַיִם (לְמַסְעֵיהֶם) צוּא זֵייעֶר צִיהוּנְג וויפִיל זַייא הָאבֶן נָאךְ צוּא צִיהֶן קֵיין אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אָבֶער בַּייא דִיא יוּדֶן אִיז גֶוֶועֶן פַאר קֶערְט (וְאֵלֶּה) אָבֶר דִיא יוּדֶן (מַסְעֵיהֶם לְמוֹצָאֵיהֶם) זַייא הָאבֶן גְרֶעכִינְט דָאס צִיהוּנְג צוּא זֵייעֶר אַרוֹס גֵיין פוּן מִצְרַיִם וויפִיל זַיי הָאבֶן שון אַוֶועק גְצוֹגֶן פוּן מִצְרַיִם :

מוֹאָב עַל יַרְדֵּן יְרֵיחוֹ בַּייא דֶעם יַרְדֵן פוּן יְרֵיחוֹ

פירוש עם

דִיבוֹן גָּד וַיַּחֲנוּ בְּעַלְמֹן דִּבְלָתָיְמָה אוּנ זַיי הָאבֶּן גְרוּעֶט אִין עַלְמוֹן דִבְלָתָיְמָה : (מז) וַיִּסְעוּ מֵעַלְמֹן דִּבְלָתָיְמָה אוּנ זַייא הָאבֶן גְצוֹגֶן פוּן עַלְמוֹן דִבְלָתָיְמָה וַיַּחֲנוּ בְּהָרֵי הָעֲבָרִים אוּנ זַיי הָאבֶּן גְרוּעֶט אוֹיף דִיא בֶּערְגֶער פוּן עֲבָרִים לִפְנֵי נְבוֹ צוּ פַאר נְבוֹ : (מח) וַיִּסְעוּ מֵהָרֵי הָעֲבָרִים אוּנ זַיי הָאבֶּן גְצוֹגֶן פוּן דִי בֶּערְגֶר פוּן עֲבָרִים וַיַּחֲנוּ בְּעַרְבוֹת מוֹאָב אוּנ זַיי הָאבֶּן גְרוּעֶט אִין דֶם פְּלוֹן פוּן מוֹאָב עַל יַרְדֵּן יְרֵיחוֹ בַּיי דֶם יַרְדֵּן יְרֵחוֹ : (מט) וַיַּחֲנוּ עַל הַיַּרְדֵּן מִבֵּית הַיְשִׁימוֹת אוּנ זַיי הָאבֶּן גְרוּעֶט בַּיי דֶם יַרְדֵּן פוּן בֵּית הַיְשִׁימוֹת עַד אָבֵל הַשִּׁטִּים בְּעַרְבוֹת מוֹאָב בִּיז אָבֵל הַשִׁיטִּים אִין דֶם פְּלוֹן פוּן מוֹאָב : (נ) וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל מֹשֶׁה גָאט הָט גְרֶעט צוּ מֹשֶׁה בְּעַרְבוֹת מוֹאָב אוֹיף דֶם פְּלַאין ווָאס הֵייסְט עַרְבוֹת לֵאמֹר אַזוֹי צוּ זָאגֶן : (נא) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי אַתֶּם
עֹבְרִים אֶת־הַיַּרְדֵּן אֶל־אֶרֶץ כְּנָעַן׃
נב וְהוֹרַשְׁתֶּם אֶת־כָּל־יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ
מִפְּנֵיכֶם וְאִבַּדְתֶּם אֵת כָּל־
מַשְׂכִּיֹּתָם וְאֵת כָּל־צַלְמֵי מַסֵּכֹתָם
תְּאַבֵּדוּ וְאֵת כָּל־בָּמוֹתָם תַּשְׁמִידוּ׃
נג וְהוֹרַשְׁתֶּם אֶת־הָאָרֶץ וִישַׁבְתֶּם־
בָּהּ כִּי לָכֶם נָתַתִּי אֶת־הָאָרֶץ
לרשת

לְהוֹן אֲרֵי אַתּוּן עָבְרִין
יָת יַרְדְּנָא לְאַרְעָא
דִכְנָעַן׃ נב וּתְתָרְכוּן
יָת כָּל יָתְבֵי אַרְעָא מִן
קֳדָמֵיכוֹן וּתְאַבְּדוּן יָת
כָּל בֵּית סִגְדַּתְהוֹן וְיָת
כָּל צַלְמֵי מַתְּכַתְהוֹן
תְּאַבְּדוּן וְיָת כָּל בָּמָתְהוֹן
תְּשֵׁיצוּן׃ נג וּתְתָרְכוּן
יָת יָתְבֵי אַרְעָא
וְתֵיתְבוּן בָּהּ אֲרֵי לְכוֹן
יְהָבִית יָת אַרְעָא
לְמֵירַת יָתַהּ׃
ותתחנן

ת"א כי אתם עוברים את הירדן בכורות נה: והורשתם את כל יושבי הארץ סוטה לד:

בעל הטורים

(נב) ואבדתם. ב' הכא ואידך ואבדתם את שמם. משכיותם היינו בית עכו"ם שלהם והמאבד ע"ז צריך לשרש אחריה

רשי

כ כמו: (נא) כי אתם עברים את הירדן וגו' והורשתם וגו'. והלא כמה פעמים הוזהרו על כך אלא כך אמר להם משה כשאתם עוברים בירדן ביבשה ע"מ כן תעברו. ואם לאו מים באין ושוטפין אתכם וכן מצינו שאמר להם יהושע בעודם בירדן: (נב) והורשתם. ל וגרשתם: משכיתם. כתרגומו בית סגדתהון על שם שהיו מסככין את הקרקע ברצפת אבנים של שיש להשתחוות עליהם בפישוט ידים ורגלים כדכתיב (ויקרא כו) ואבן משכית לא תתנו בארצכם מ להשתחוות עליה: מסכתם. כתרגומו מתכתהון: (נג) והורשתם את הארץ. והורשתם אותה מיושביה נ ואז וישבתם בה תוכלו

שפתי חכמים

דמבית הישימות עד אבל השטים י"ב מיל הם: ב אבל אין פירושו של אבל מישור ובפרשת לך לך האריך רש"י בו והתרגום שתרגם אבל מישור פתר בענין ולא כלשון: ל דאי פירושו לשון ירושה הל"ל וירשתם א"נ דאי פירושו ירושה לא הל"ל מפניכם דאין מלת מפניכם נופל אירושה: מ לפי שרוצה לפרש דמשכית לשון רצפה כדכתיב בקרא ואבן משכית וגם רוצה לפרש מה שפי' להשתחוות עליה בפישוט ידים ורגלים מדכתיב להשתחוות עליה וכתיב גבי יוסף להשתחוות לך ארצה דהיינו פישוט ידים ורגלים: נ מפני שהורשתם לשון גירוש הוא ומה שכתוב את הארץ רצה לומר

פירוש ע"ט

רייד צו די קינדר יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם אונ
זאלסט צו זיי אזו זאגן כִּי אַתֶּם עוֹבְרִים אֶת הַיַּרְדֵּן
אז איר וועט איבר פארן דם ירדן אֶל אֶרֶץ
כְּנָעַן צום לאנד כנען כלומר אז איר וועט
איבר פארן דם ירדן אין דר טריקעניש זאלט
איר אויף דעם תנאי איבר פארן אז איר
זאלט טאן וואס ווייטר אין די פסוקים וועט
שטיין אונ אז איר וועט ניט איבר פארן אויף
דעם תנאי וועלן קומן די וואסר אונ וועלן
אייך פר פליצן: (נב) וְהוֹרַשְׁתֶּם אונ איר זאלט
פר טרייבן אֶת כָּל יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ אלע וואס זיצן
אין דם לאנד מִפְּנֵיכֶם פון צו פר אייך וְאִבַּדְתֶּם
אונ איר זאלט מאכן פר לירן אֶת כָּל מַשְׂכִּיּוֹתָם
אלע זייערע גפלאסטערטע הייזער וואס זענן
אום גפלאסטערט מיט מירמיל שטיין מען זאל
זיך דרויף בוקן צו דר עבודת כוכבים וְאֵת כָּל
צַלְמֵי מַסֵּכוֹתָם אונ אירע גגאסענע בילדר פון
כוכבים ומזלות תְּאַבֵּדוּ זאלט איר מאכן פאר
לירן וְאֵת כָּל בָּמוֹתָם אונ אלי זייערי הויכע במות
תַּשְׁמִידוּ זאלט איר מאכן פר טיליגן: (נג) וְהוֹרַשְׁתֶּם
וגו' אונ איר זאלט פר טרייבן די זיצערס
פון דעם לאנד וִישַׁבְתֶּם בָּהּ אז איר וועט אזוי
טאן וועט איר זיצן אונ וועט אקיום האבן
אין דעם לאנד כִּי לָכֶם נָתַתִּי ווארום צו אייך

לָרֶשֶׁת אֹתָהּ׃ נד וְהִתְנַחַלְתֶּם
אֶת־הָאָרֶץ בְּגוֹרָל לְמִשְׁפְּחֹתֵיכֶם
לָרַב תַּרְבּוּ אֶת־נַחֲלָתוֹ וְלַמְעַט
תַּמְעִיט אֶת־נַחֲלָתוֹ אֶל אֲשֶׁר־יֵצֵא
לוֹ שָׁמָּה הַגּוֹרָל לוֹ יִהְיֶה לְמַטּוֹת
אֲבֹתֵיכֶם תִּתְנֶחָלוּ׃ נה וְאִם־לֹא
תוֹרִישׁוּ אֶת־יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם
וְהָיָה אֲשֶׁר תּוֹתִירוּ מֵהֶם לְשִׂכִּים
בעיניכם

אונקלוס

נד וְתַחְסְנוּן יָת אַרְעָא
בְּעַדְבָא לְזַרְעִיַתְכוֹן
לְסַגִּיאֵי תַּסְגּוּן יָת
אַחֲסַנְתְּהוֹן וְלִזְעִירֵי
תַּזְעִירוּן יָת אַחֲסַנְתְּהוֹן
לְדִיפּוֹק לֵהּ תַּמָּן עַדְבָא
דִּילֵהּ יְהֵי לְשִׁבְטֵי
אֲבָהָתְכוֹן תַּחְסְנוּן׃
נה וְאִם לָא תְתָרְכוּן
יָת יָתְבֵי אַרְעָא מִן
קֳדָמֵיכוֹן וִיהֵי דִּי
תַשְׁאֲרוּן מִנְּהוֹן לְסִיעַן
נָטְלַן זֵין לְקָבְלֵיכוֹן
ולמשרין

ת"א ואם לא תורישו את יושבי הארץ מגילה יא:

פירוש רשב"ם

אל משה בערבות מואב על ירדן ירחו: (נה) לשכים בעיניכם. לשון קוצים וסירים הנוקבים את העינים כמו הנני סך את דרכך בסירים. ובספר יהושע מוכיח שם והיו לפח ולמוקש ולשוטט בצדיכם. לשון אבי יסר אתכם

בעל הטורים

דכתיב ולכדתם את שמם: (נד) והתנחלתם. ב' הכא ואידך גבי עבד דמכר אינהם לקרקעות: והתנחלתם. ד"פ נהלה בפסוק בכל א' ר"ל בד' מקומות בסר ובמישור ובשפלה ובחוף הים והפסוק מתחיל ומסיים בנחלה לומר במקום שיצא הגורל

שפתי חכמים

יושבי הארץ: ם דאל"כ הא כבר כתיב והורשתם וס"ל לסתחיל והתנחלתם וגו' אלא שאמר זה לתנאי שאם תורישו אותם תוכלו להתקיים: ע כאן לא פירש כפירושו שפירש בפרשת פנחס דשם משמע שפירושו שחלקו לפי באי הארץ שבאו בכלל כ' שנה משום דאיכא פלוגתא בב"ב (דף קי"ז) איכא מ"ד לאלה תחלק וגו' על באי הארץ נאמר ושם פי' אליבא אותו מ"ד וכאן פי' אליבא מ"ד לאלה תחלק הארץ על יוצאי מצרים נאמר והספר לדחוק ולייסב דהיינו נמי לפי שפירש לעיל מבונה נחלה זו כו': פ ר"ל דכל גבול נקרא על שבטו זה גבול ראובן וזה גבול שמעון ושבא א"ש מה שפירש"י בפ' ויחי מ"מ לא נקראו שבטים אלא אלו ר"ל אף נחלת אפרים ומנשה לא נקראו אלא על שמם גבול אפרים וגבול מנשה. כתב הרא"ם תימה דהא לא כמאן דלרבי יאשיה האמר ליוצאי מצרים נחלקה הארץ שנאמר לשמות מטות אבותם ינחלו ולרבי יונתן דאמר לבאי הארץ נחלקה א"י שנאמר לאלה תחלק הארץ ומה אני מקיים לשמות מטות אבותם מבונה נחלה זו כו' והניח בצ"ע. וי"ל דק"ל לכל הפירושים קשה מהו למטות אבותם לא הל"ל אלא לשמות אבותיו ינחלו למטות ל"ל אלא ע"כ למדרש נמי לי"ב גבולין וכו' וזה שהכריח את רש"י לפרש ד"א ולפי ד"א נמי קשה

רש"י

להתקיים בה ם ואם לאו לא תוכלו להתקיים בה: (נד) אל אשר יצא לו שמה. מקרא קצר הוא זה אל מקום אשר יצא לו שמה הגורל לו יהיה: למטות אבותיכם. (ב"ב קיז) לפי חשבון ע יוצאי מצרים. ד"א בשנים עשר גבולין פ כמנין השבטים: (נה) והיה אשר תותירו מהם. יהיו לכם

פירוש ע"ט

האב איך גגעבן את הארץ דאס לאנד לרשת אותה צו ירשנן זיא: (נד) והתנחלתם אונ איר זאלט מאכן ארבן את הארץ דאס לאנד בגורל מיט איין גורל למשפחותיכם צו אייערי משפחות לרב צו אזו אשבט וואס עס איז אין זייא פר האנדן פיל לייט תרבו את נחלתו זאלט איר מערן זיין ארב בלומר איר זאלט אים געבן אגרויסן הלק ולמעט אונ צו אזו אשבט וואס אין אים איז פר האנדן ווייניג לייט תמעיט את נחלתו זאלט איר מינערן זיין נחלה אל צו דעם ארט אשר יצא לו שמה הגורל וואס עס וועט אום גיין בלומר עס וועט גפאלן דארטן דער גורל לו יהיה זאל צו אים זיין למטות אבותיכם צו דיא שבטים פון אייערע עלטרן תתנחלו זאלט איר מאכן ארבן: (נה) ואם לא תורישו אונ אוב איר וועט ניט פר טרייבן את יושבי הארץ דיא וואס זיצן אין דעם לאנד מפניכם פון צו פר אייך והיה אונ עס וועט זיין

בְּעֵינֵיכֶם וְלִצְנִינִם בְּצִדֵּיכֶם וְצָרְרוּ
אֶתְכֶם עַל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם
יֹשְׁבִים בָּהּ׃ נו וְהָיָה כַּאֲשֶׁר דִּמִּיתִי
לַעֲשׂוֹת לָהֶם אֶעֱשֶׂה לָכֶם׃ פ
לד א וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃
ב צַו אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
אֲלֵהֶם כִּי־אַתֶּם בָּאִים אֶל־הָאָרֶץ
כְּנָעַן זֹאת הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּפֹּל לָכֶם
בְּנַחֲלָה אֶרֶץ כְּנַעַן לִגְבֻלֹתֶיהָ׃

ת״א ארץ כנען לגבלתיה סנהדרין לח׃

וּלְמַשְׁרְיָן מַקְפָן לְכוֹן
וִיעִיקוּן לְכוֹן עַל אַרְעָא
דִּי אַתּוּן יָתְבִין בַּהּ׃
נו וִיהֵי כְּמָא דִי
חֲשַׁבִית לְמֶעְבַּד לְהוֹן
אֶעְבֵּד לְכוֹן׃ א וּמַלִּיל
יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימָר׃
ב פַּקֵּד יָת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וְתֵימַר לְהוֹן אֲרֵי אַתּוּן
עָלִין לְאַרְעָא דִכְנָעַן
דָּא אַרְעָא דִּי תִתְפְּלֵג
לְכוֹן בְּאַחֲסָנָא אַרְעָא
דִכְנַעַן לִתְחוּמָהָא׃
ויהי

בעל הטורים

אפילו רחוק זה מזה אין לבנות : (נה) ולצנינים . לבון לנה

פירוש רשב״ם

בשומים . שוט לסוס : ולצנינים . גם הוא ממיני קוצים המזיקים לעינים . מנחם בן סרוק חברו עם ואל מצינים יקחהו . אך אני מפרשו לשון כצנת שלג . שהרי שם כתיב אשר קצירו רעב יאכל ואל מצינים יקחהו ושאף צמים חילם כלומר הליסטים הרעבים והערומים צנים והצמאים יקחו ממונם : (נו) כאשר דמיתי . חשבתי לעשות להם אשר צויתי לכם לא תחיה כל נשמה ואתם מותירים אותם ומחיים אותם אעשה לכם שלא אחייה אתכם : (ב) זאת הארץ אשר תפל לכם בנחלה . רבינו זקיני פירש וצייר תחומין ואע״פ כן אפרש בקוצר כי תחלה הכתוב פירש

רש״י

צ לרעה : לשכים בעיניכם. ליתדות המנקרות עיניכם . תרגום של יתדות סיכא : ולצנינם . פותרים בו הפותרים לשון מסוכת קוצים הסוככת אתכם לסגור ולכלוא אתכם מאין יוצא ובא : וצררו אתכם . כתרגומו : (ב) זאת הארץ אשר תפל לכם וגו׳ . לפי שהרבה מצות נוהגות בארץ ואין נוהגות בח״ל הוצרך לכתוב מצרני ר גבולי רוחותיה סביב . לומר לך מן הגבולים הללו ולפנים המצות נוהגות : תפל לכם . על שם שנתחלקה בגורל נקראת

שפתי חכמים

ל״ל למימר אבותיו דלא כל״ל אלא לשמות מטות ל״נ גם לטעם ראשון : צ ר״ל לפי שבמקרא משמע שהם יותירו ע״מ כן שרצון שיהיו לשכים ועוד היאך שייך לומר על בני אדם שיהיו שכים דהיינו יתדות כדפירש״י ומתרץ יהיו לכם לרעה ר״ל אם תותירו אותם יהיה לכם לרעה כלומר לא יהיו לכם לשכים ממש אלא לרעה להרע לכם : ק כמו מסך פתח כלומר גדר הסוככת : ר כלל זה נקוט בידך כל מקום

פירוש ע״ט

זיין אֲשֶׁר תּוֹתִירוּ מֵהֶם וָוס איר וָועט איבּר לָאזְן פוּן זייא לְשִׂכִּים בְּעֵינֵיכֶם וָועלְן זייא צוּ אַייךְ זיין צוּ נֶענֶל אָדֶר צוּ פְלֶעקֶער אין אַייעֶרֶע אוֹגְן וְלִצְנִינִים בְּצִדֵּיכֶם אוּנ צוּ דֶערֶנֶר אין אַייעֶרִי זייטְן כְּלוֹמַר זייא וָועלְן אַייךְ זיין גָאר צוּ שְׁלֶעכְט וְצָרְרוּ אֶתְכֶם אוּנ זייא וָועלְן בַּלֵיידִיגְן אַייךְ עַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם יֹשְׁבִים בָּהּ אוּף דֶעם לַאנְד וָואס איר וָועט וואוֹנְן דְרִינֶן : (נו) וְהָיָה כַּאֲשֶׁר דִּמִּיתִי לַעֲשׂוֹת לָהֶם אוּנ עֶס וָועט זיין אַזוֹ ווי איךְ הָאבּ גִטְרַאכְט צוּ טָאן זֵיי אֶעֱשֶׂה לָכֶם וֶועל איךְ טָאן צוּ אַייךְ : (א) וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר אוּנ גָאט הָאט גְרֶעט צוּ מֹשֶׁה אַזוֹ צוּ זָאגְן : (ב) צַו אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שַׁאף צוּ דִי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם דוּ זָאלְסְט צוּ זַייא אַזוֹ זָאגְן כִּי אַתֶּם בָּאִים אֶל הָאָרֶץ כְּנָעַן אַז איר וָועט קוּמֶן צוּם לַאנְד כְּנַעַן זָאלְט איר ווִיסְן זֹאת הָאָרֶץ דָאס איז דָאס לַאנְד אֲשֶׁר תִּפּוֹל לָכֶם בְּנַחֲלָה וָוס וָועט צוּ אַייךְ גְפַאלְן פַר אַיין יְרוּשָׁה אֶרֶץ כְּנַעַן לִגְבוּלוֹתֶיהָ דָאס לַאנְד כְּנַעַן אין אירֶע גְרֶענְצְן . רש״י שְׁרַייבְּט וַוייל עֶס איז פַר הַאנְדְן אַזֶעלְכֵי מִצְוֹת וָואס זֶענְן נָאר נוֹהֵג אין אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אוּנ נִיט אין חוּץ לָאָרֶץ דְרוּם הָט דִי תּוֹרָה

ג וְהָיָה לָכֶם פְּאַת־נֶגֶב מִמִּדְבַּר־
צִן עַל־יְדֵי אֱדוֹם וְהָיָה לָכֶם
גְּבוּל נֶגֶב מִקְצֵה יָם־הַמֶּלַח קֵדְמָה:
ד וְנָסַב לָכֶם הַגְּבוּל מִנֶּגֶב לְמַעֲלֵה
עַקְרַבִּים וְעָבַר צִנָּה וְהָיָה והיו קרי
תוצאותיו

ג וִיהֵי לְכוֹן רוּחַ דָּרוֹמָא מִמַּדְבְּרָא דְצִן עַל תְּחוּמֵי אֱדוֹם וִיהֵי לְכוֹן תְּחוּם דָּרוֹמָא מִסְּיָפֵי יַמָּא דְמִלְחָא קִדּוּמָא: ד וְיַסְחַר לְכוֹן תְּחוּמָא מִדָּרוֹמָא לְמַסְקָנָא דְעַקְרַבִּים
ויעבר

פירוש רשב"ם

גבול דרום ואח"כ גבול מערב כי הים הגדול הוא גבול מערבי ואח"כ מזרחי: (ג) על ידי אדום. סמוך לאדום: (ד) ונסב לכם. שם בולט הגבול: ויצא ועבר. דרך ישר בלא

שפתי חכמים

שהזכיר רש"י לשון מיצר ר"ל הוא גבול פירוש הרצועה המקפת א"י: ש כמו הפיל פור הוא הגורל: ת כלומר אינו דוקא הפאה של נגב אלא כל הרוח נקראת פאה מקרן מזרחית דרומית עד קרן מערבית דרומית: א וע"י אדום ר"ל אשר אצל ולהודיע מקום שבו מדבר צין בארץ כנען שהוא ארץ שבע אומות הוא הקרן מזרחית דרומית שלה: ב כל דבריו מבוארים לכל מעיין בצורה המציירת גבול ארץ ישראל: ג השיחור היינו נילוס: ד וכתיב אחריו וישלח ישראל מלאכים אל סיחון וגו' משמע מתחלה הכנס מן המערב למזרח בצד דרומו של אדום ומואב וכשהגיע למקצוע דרומית מזרחית פנה אל צפון העולם לסבוב את מצר המזרחי של מואב וכשהסב את מצר המזרחי כתיב אחריו וישלח וגו' שמלאו את ארץ סיחון ועוג: ה זה מוסב אלעיל ר"ל לכך כתיב ממדבר צין ע"י אדום: ו ר"ל בעיקם לצד א"י ומתרחב המיצר נמצא שארץ ישראל מתקצר דכל כמה שמרחיב המיצר לתוך ארץ ישראל מתקצר ארץ ישראל:

רש"י

חלוקה לשון שי נפילה. ומ"א ע"י שהפיל הקב"ה שריהם של ע' אומות מן השמים וכפתן לפני משה אמר לו ראה אין בהם עוד כח: (ג) והיה לכם פאת נגב. רוח דרומית אשר מן ת המזרח למערב: ממדבר צין. אשר אצל אדום מתחלת מקצוע דרומית מזרחית א של ארץ שבעת העמים. כיצד שלש ארצות ב יושבות בדרומה של ארץ ישראל זו אצל זו קצת ארץ מצרים וארץ אדום כולה וארץ מואב כולה ארץ מצרים במקצוע דרומית מערבית שנאמר בפ' זו מעצמון נחלה מצרים והיו תוצאותיו הימה ונהר מצרים היה מהלך על פני כל ארץ מצרים שנאמר (יהושע יג) מן השיחור ג אשר על פני מצרים. ומפסיק בין ארץ מצרים לארץ ישראל וארץ אדום אצלה לצד המזרח וארץ מואב אצל ארץ אדום בסוף הדרום למזרח וכשיצאו ישראל ממצרים אם רצה המקום לקרב את כניסתם לארץ היה מעבירם את הנילוס לצד צפון ובאין לארץ ישראל ולא עשה כן וזהו שנאמר (שמות יג) ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים שהם יושבים על הים במערבה של ארץ כנען שנא' בפלשתים (צפניה ב) יושבי חבל הים גוי כרתים. ולא נחם אותו הדרך אלא הסבן והוציאם דרך דרומה אל המדבר והוא שקראו יחזקאל (יחזקאל כ) מדבר העמים לפי שהיו כמה אומות יושבות בצדה והולכין אצל דרומה מן המערב כלפי מזרח תמיד עד שבאו לדרומה של ארץ אדום ובקשו ממלך אדום שיניחם לעבור דרך ארצו ולהכנס לארץ דרך רחבה ולא רצה והוצרכו לסבוב את כל דרומה של אדום עד בואם לדרומה של ארץ מואב שנאמר (שופטים יא) וגם אל מלך מואב שלח ולא אבה. והלכו כל דרומה של מואב עד סופה ומשם הפכו פניהם לצפון עד שסבבו כל מצר מזרחי שלה לרחבה וכשכלו את מזרחה מצאו את ארץ סיחון ועוג שהיו יושבין במזרחה של ארץ כנען והירדן מפסיק ביניהם וזהו שנאמר ביפתח (שם) וילך במדבר ויסב את ארץ אדום ואת ארץ מואב ד ויבא ממזרח שמש לארץ מואב. וכבשו את ארץ סיחון ועוג שהיתה בצפונה של ארץ מואב. וקרבו עד הירדן. והוא כנגד מקצוע צפונית מערבית של ארץ מואב. נמצא שארץ כנען שבעבר הירדן למערב היה מקצוע דרומית מזרחית שלה ה אצל אדום: (ד) ונסב לכם הגבול מנגב למעלה עקרבים. כל מקום שנאמר ונסב או ויצא מלמד שלא היה המצר שוה אלא הולך ויוצא לחוץ יוצא המצר ועוקם לצד ו צפונו של עולם באלכסון למערב ועובר

פירוש ע"ט

גענוימט שטעלן דיא גרענצן פון אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל: (ג) וְהָיָה לָכֶם פְּאַת נֶגֶב אונ דיא עק פון דיא דָרוֹם זייט זאל זיין צו אייך מִמִּדְבַּר צִן עַל יְדֵי אֱדוֹם פון דער וויסטעניש צן בייא אֱדוֹם וְהָיָה לָכֶם גְּבוּל נֶגֶב אונ דיא דָרוֹם גרענץ זאל זיין צו אייך מִקְצֵה פון דעם עק יָם הַמֶּלַח קֵדְמָה פון דעם זאלץ ים קיין מִזְרָח צו: (ד) וְנָסַב לָכֶם הַגְּבוּל מִנֶּגֶב לְמַעֲלֵה עַקְרַבִּים אונ דיא גרעניץ פון דָרוֹם זייט זאל אום רינגלן צו אייך צו דם אויף גאנג פון עקרבים וְעָבַר צִנָּה אונ עס

תּוֹצְאֹתָיו מִנֶּגֶב לְקָדֵשׁ בַּרְנֵעַ וְיָצָא
חֲצַר־אַדָּר וְעָבַר עַצְמֹנָה׃ ה וְנָסַב
הַגְּבוּל מֵעַצְמוֹן נַחְלָה מִצְרָיִם וְהָיוּ
תוֹצְאֹתָיו הַיָּמָּה׃ ו וּגְבוּל יָם וְהָיָה
לָכֶם הַיָּם הַגָּדוֹל וּגְבוּל זֶה־יִהְיֶה
לָכֶם גְּבוּל יָם׃ ז וְזֶה־יִהְיֶה לָכֶם
גְּבוּל צָפוֹן מִן־הַיָּם הַגָּדֹל תְּתָאוּ

ת״א וגבול ים וכ״א לכם הים הגדול גיטין ח .

לכם

וְיִעְבַּר לְצִן וִיהוֹן
מַפְּקָנוּהִי מִדָּרוֹמָא
לְרֶקֶם גֵּיאָה וְיִפּוֹק
לַחֲצַר אַדָּר וְיִעְבַּר
לְעַצְמוֹן׃ ה וְיַסְחַר
תְּחוּמָא מֵעַצְמוֹן
לְנַחֲלָא דְמִצְרַיִם וִיהוֹן
מַפְּקָנוּהִי לְיַמָּא׃
ו וּתְחוּם מַעַרְבָא וִיהֵי
לְכוֹן יַמָּא רַבָּא וּתְחוּמֵהּ
דֵּין יְהֵי לְכוֹן תְּחוּם
מַעַרְבָא׃ ז וְדֵין יְהֵי
לְכוֹן תְּחוּם צִפּוּנָא מִן יַמָּא רַבָּא תְּכַוְּנוּן לְכוֹן

להר

פירוש רשב״ם

בלא הקף: (ה) והיו תוצאתיו הימה. גבול דרומית מערבית: (ו) וגבול ים. כלומר וגבול מערבי. כיצד והיה לכם הים הגדול וגבול. מערב: וגבול. חכמים פירשו לרבות נסים שבים הם איי הים: (ז) תתאו. תתחימו לשון

רש״י

המצר בדרומה של מעלה עקרבים נמצא מעלה עקרבים לפנים ז מן המצר: ועבר צנה. אל צין ח כמו מצרימה: והיו תוצאותיו. קצותיו. בדרומה של קדש ברנע: ויצא חצר אדר. מתפשט המצר ומרחיב לצד צפון של עולם ט ונמשך עוד באלכסון למערב ובא לו לחצר אדר ומשם לעצמון ומשם לנחל מצרים. ולשון ונסב האמור כאן י לפי שכתב ויצא חצר אדר שהתחיל להרחיב מעבר אם קדש ברנע ורוחב אותה רצועה שבאמצע לצד צפון היתה מקדש ברנע עד עצמון כ ומשם והלאה נתקצר המצר ונסב לצד הדרום ובא לו לנחל מצרים ומשם לצד המערב אל הים הגדול שהוא מצר מערבה של כל ארץ ישראל. נמצא שנחל מצרים במקצוע מערבית דרומית: (ה) והיו תוצאתיו הימה. אל מצר המערב שאין עוד גבול נגב מאריך לצד המערב משם והלאה: (ו) וגבול ים. ומצר מערבי מהו: והיה לכם הים הגדול. למצר: וגבול. הנסין ל שבתוך הים אף הם מן הגבול והם איים שקורין אישול״ש: (ז) גבול צפון. מצר צפון: מן הים הגדול תתאו לכם הר ההר. שהוא במקצוע צפונית מערבית. וראשו משפיע ונכנס לתוך הים ויש מרוחב הים לפנים הימנו מ וחוצה הימנו: תתאו. תשפעו לכם לנטות ממערב לצפון אל הר ההר: תתאו. לשון סיבה כמו (ד״ה ב יב) אל תא הרצים (יחזקאל מ)

שפתי חכמים

ז מדכתיב מנגב למעלה עקרבים משמע שהגבול דהיינו המיצר בדרומה של מעלה עקרבים אבל היכא שכתוב ועבר משמע שעבר המיצר תוך העיר: ח דה״א כשופא במקום למ״ד בתחלתה: ט פירוש שהגבול של א״י מתפשט לצד דרום של עולם וא״כ מתרחב הגבול של א״י לצד צפון של עולם ודוק היטב: י כלומר מה שכתב ונסב הגבול מעצמון נחלה מצרים אין פירושו כונסב דלעיל. דלעיל פירש שהמיצר היה מתעקם לא״י ונמצא שא״י מתקצר והמיצר מרחיב אבל ונסב דכתיב כאן היה מתעקם לנחל מצרים שהוא דרומו של עולם ונמצא שמתקצר המיצר וא״י מרחיב: כ כלומר שלא היה מרחיב יותר משבא לחצר אדר אלא עומד ברוחב כראשון אבל מעצמון שתחיל לקצר ובא לו לנהל מצרים: ל מגבול יתירה מרבה ליה אף נסין: מ ר״ל ברוחב הים מסבב את ההר בצד פנים דהיינו א״י ובצד חוצה דהיינו ח״ל:

פירוש ע״ט

זאל איבר פארן צנה וְהָיָה תוֹצְאֹתָיו מִנֶּגֶב לְקָדֵשׁ בַּרְנֵעַ אונ עס זאלן זיין דיינע אוס געגג פון דרום זייט צו קדש ברנע וְיָצָא חֲצַר אַדָּר אונ ער זאל ארוס גיין צו חצר אדר וְעָבַר עַצְמֹנָה אונ ער זאל איבר פארן עצמונה: (ה) וְנָסַב הַגְּבוּל מֵעַצְמוֹן אונ דיא גרעניץ זאל אום רינגלן פון עצמון נַחְלָה מִצְרָיִם צו דם טייך פון מצרים וְהָיוּ תוֹצְאֹתָיו הַיָּמָּה אונ זיינע אוס געגג זאלן זיין צו דם ים: (ו) וּגְבוּל יָם וְהָיָה לָכֶם הַיָּם הַגָּדוֹל אונ דיא גרענץ פון מערב זאל זיין צו אייך דער גרוסער ים וּגְבוּל זֶה יִהְיֶה לָכֶם גְּבוּל יָם דיא דאזיגע זאל זיין צו אייך דיא גרענץ פון מערב: (ז) וְזֶה יִהְיֶה לָכֶם גְּבוּל צָפוֹן אונ דאס דאזיגע זאל זיין צו אייך די גרענץ פון צפון

זייט

לָכֶם הֹר הָהָר: ח מֵהֹר הָהָר תְּתָאוּ
לְבֹא חֲמָת וְהָיוּ תּוֹצְאֹת הַגְּבֻל
צְדָדָה: ט וְיָצָא הַגְּבֻל זִפְרֹנָה וְהָיוּ
תוֹצְאֹתָיו חֲצַר עֵינָן זֶה־יִהְיֶה לָכֶם
גְּבוּל צָפוֹן: י וְהִתְאַוִּיתֶם לָכֶם
לִגְבוּל קֵדְמָה מֵחֲצַר עֵינָן שְׁפָמָה:
יא וְיָרַד הַגְּבֻל מִשְּׁפָם הָרִבְלָה
מִקֶּדֶם לָעָיִן וְיָרַד הַגְּבֻל וּמָחָה עַל
כֶּתֶף יָם־כִּנֶּרֶת קֵדְמָה: יב וְיָרַד
הגבול

לְהֹר טוּרָא: ח מֵהֹר
טוּרָא תְּכַוְנוּן לְמֵמֵי
חֲמָת וִיהוֹן מַפְּקָנוֹהִי
דִתְחוּמָא לִצְדָד:
ט וְיִפּוֹק תְּחוּמָא לְזִפְרוֹן
וִיהוֹן מַפְּקָנוֹהִי לַחֲצַר
עֵינָן דֵּין יְהֵי לְכוֹן
תְּחוּם צִפּוּנָא: י וּתְכַוְנוּן
לְכוֹן לִתְחוּם קִדּוּמָא
מֵחֲצַר עֵינָן לִשְׁפָם:
יא וְיֵיחוֹת תְּחוּמָא
מִשְּׁפָם לְרִבְלָה מִמַּדְנַח
לְעָיִן וְיֵיחוֹת תְּחוּמָא
וְיִמְטֵי עַל כֵּיף יַם גִּנֵּסַר
קִדּוּמָא: יב וְיֵיחוֹת
תחומא

ת״א. ואם פסים לכם כארץ בכורות כה.

שפתי חכמים

נ ר״ל מצדדה עד חצר עינן ימשוך המיצר לדרומו של עולם ממערב למזרח נמצא שארץ ישראל מתקצר והמיצר מרחיב:

רש״י

ותוי המעבר היינו שקורין אספדי״ן שהוא מוסב ומכופף: (ח) מהר ההר. תסבו ותלכו אל מצר אלפון לצד המזרח ותפגעו בלבא חמת זו אנטוכיא:

תוצאת הגבל. סופי הגבול. כל מקום שנאמר תוצאות הגבול או המצר כלה שם לגמרי ואינו עובר להלן כלל או משם מתפשט ומרחיב ויוצא לאחוריו להמשך להלן באלכסון יותר מן הרוחב הראשון. ולענין רוחב המדה הראשון קרוי תוצאות שבם כלתה ג׳ אותה מדה: (ט) והיו תוצאותיו חצר עינן. הוא היה סוף המצר הצפוני. ונמצא חצר עינן במקצוע צפונית מזרחית. ומשם והתאויתם לכם אל מצר המזרחי: (י) והתאויתם. לשון הסבה ונטייה כמו תתאו: שפמה. במצר המזרחי ומשם הרבלה: (יא) מקדם לעין. שם מקום והמצר הולך במזרחו נמצא העין לפנים מן המצר ומארץ ישראל הוא: וירד הגבל. כל שהגבול הולך מצפון לדרום הוא יורד והולך: ומחה על כתף. עבר: ים כנרת קדמה. שיהא ים כנרת תוך לגבול במערב והגבול במזרח ים כנרת ומשם יורד אל הירדן והירדן מושך ובא מן הצפון לדרום באלכסון נוטה לצד מזרח ומתקרב לצד ארץ כנען כנגד ים כנרת ומושך לצד מזרחה של ארץ ישראל כנגד ים כנרת עד שנופל בים המלח ומשם כלה הגבול בתוצאותיו אל ים המלח.

פירוש ע״ט

זייט מִן הַיָּם הַגָּדוֹל תְּתָאוּ לָכֶם הוֹר הָהָר פֿון דעם גרוסן ים זאלט איר בצייכנן צו אייך דעם בארג הור: (ח) מֵהוֹר הָהָר תְּתָאוּ לְבֹא חֲמָת פֿון דעם בארג הור זאלט איר בצייכנן וואו מען קומט קיין חמת וְהָיוּ תּוֹצְאוֹת הַגְּבוּל צְדָדָה אונ דיא גענג פֿון דיא גרענץ זאלן זיין צו צדד: (ט) וְיָצָא הַגְּבוּל זִפְרוֹנָה וְהָיוּ תוֹצְאוֹתָיו חֲצַר עֵינָן אונ דיא גרענץ זאל ארוס גיין קיין זפרון אונ זיינע אוס גענג זאלן זיין חצר עינן זֶה יִהְיֶה לָכֶם גְּבוּל צָפוֹן דיא דאזיגע זאל זיין צו אייך דיא גרענץ פֿון צפון זייט: (י) וְהִתְאַוִּיתֶם לָכֶם אונ איר זאלט בצייכנן צו אייך לִגְבוּל קֵדְמָה די גרעניץ פֿון מזרח זייט מֵחֲצַר עֵינָן שְׁפָמָה פֿון חצר עינן קיין שפם: (יא) וְיָרַד הַגְּבוּל מִשְּׁפָם הָרִבְלָה אונ דיא גרענץ זאל אראפ נידערן פֿון שפם קיין רבלה מִקֶּדֶם לָעַיִן פֿון דיא מזרח זייט צו עין וְיָרַד הַגְּבוּל אונ דיא גרענץ זאל אראפ נידערן וּמָחָה עַל כֶּתֶף יָם כִּנֶּרֶת קֵדְמָה אונ זאל גרייכן צו דיא זייט פֿון כנרת קיין מזרח זייט: (יב) וְיָרַד הַגְּבוּל הַיַּרְדֵּנָה אונ דיא

תְּחוּמָא לְיַרְדְּנָא וִיהוֹן
מַפְּקָנוֹהִי לְיַמָּא דְמִלְחָא
דָּא תְּהֵי לְכוֹן אַרְעָא
לִתְחוּמָהָא סְחוֹר סְחוֹר׃
יג וּפַקֵּיד מֹשֶׁה יָת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל לְמֵימַר דָּא
אַרְעָא דִּי תִתַחְסְנוּן
יָתַהּ בְּעַדְבָא דִּי פַקֵּיד
יְיָ לְמִתַּן לְתִשְׁעַת
שִׁבְטִין וּפַלְגוּת שִׁבְטָא׃
יד אֲרֵי קַבִּילוּ שִׁבְטָא
דִבְנֵי רְאוּבֵן לְבֵית
אֲבָהַתְהוֹן וְשִׁבְטָא
דִבְנֵי גָד לְבֵית
אֲבָהַתְהוֹן וּפַלְגוּת
שִׁבְטָא דִמְנַשֶּׁה קַבִּילוּ
אַחֲסַנְתְּהוֹן׃ טו תְּרֵין
שִׁבְטִין וּפַלְגוּת שִׁבְטָא
קַבִּילוּ אַחֲסַנְתְּהוֹן
מֵעִבְרָא לְיַרְדְּנָא דִירֵחוֹ
קִדּוּמָא מַדִּינְחָא׃
טז וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה

הַגְּבוּל הַיַּרְדֵּנָה וְהָיוּ תוֹצְאֹתָיו יָם
הַמֶּלַח זֹאת תִּהְיֶה לָכֶם הָאָרֶץ
לִגְבֻלֹתֶיהָ סָבִיב׃ יג וַיְצַו מֹשֶׁה אֶת־
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֹאת הָאָרֶץ
אֲשֶׁר תִּתְנַחֲלוּ אֹתָהּ בְּגוֹרָל אֲשֶׁר
צִוָּה יְהוָה לָתֵת לְתִשְׁעַת הַמַּטּוֹת
וַחֲצִי הַמַּטֶּה׃ יד כִּי לָקְחוּ מַטֵּה בְנֵי
הָרְאוּבֵנִי לְבֵית אֲבֹתָם וּמַטֵּה בְנֵי־
הַגָּדִי לְבֵית אֲבֹתָם וַחֲצִי מַטֵּה
מְנַשֶּׁה לָקְחוּ נַחֲלָתָם׃ טו שְׁנֵי
הַמַּטּוֹת וַחֲצִי הַמַּטֶּה לָקְחוּ נַחֲלָתָם
מֵעֵבֶר לְיַרְדֵּן יְרֵחוֹ קֵדְמָה מִזְרָחָה׃
פ רביעי ששי כשהן מחוברין טז וַיְדַבֵּר יְהוָה
אל

ת״א מעבר לירדן עס ג

רשי

ממנו התחלת מלך מקלוע דרומית מזרחית הרי סובבת
אותה לארבע רוחותיה׃ (טו) קדמה מזרחה. אל
פני העולם שהם במזרח ם שרוח מזרחית קרויה פנים ומערבית קרויה אחור לפיכך דרום לימין וצפון לשמאל׃

שפתי חכמים

ם כלומר דקדמה הוא לשון פנים והה״א בסופה במקום למ״ד

פירוש ע״ט

גרענץ זאל אראפ נדערן צו דעם ירדן וְהָיוּ
תוֹצְאוֹתָיו יָם הַמֶּלַח און זיינע אום געגנ זאלן זיין
דער זאלץ ים זאת תִּהְיֶה לָכֶם הָאָרֶץ דאס דאזיגע
זאל זיין צו אייך דאס לאנד צו זיינע גרענץ
רינגם ארום׃ (יג) וַיְצַו מֹשֶׁה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל און
משה האט געבאטן דיא קינדר ישראל לֵאמֹר
אזו צו זאגן זאת הָאָרֶץ אֲשֶׁר צִוָּה יְיָ דם דאזיגע
איז דם לאנד וואס איר זאלט ארבן מיט דם
גורל וואס גאט הט געבאטן לָתֵת לְתִשְׁעַת הַמַּטּוֹת
צו געבן צוא דיא ניין שבטים וַחֲצִי הַמַּטֶּה און
צוא דעם האלבן שבט׃ (יד) כִּי לָקְחוּ מַטֵּה
בְּנֵי הָרְאוּבֵנִי דען עס האבן גנומן דאס שבט

פון דיא קינדר פון רְאוּבֵנִי לְבֵית אֲבוֹתָם צוא
דעם הויז פון זייערע פעטר וּמַטֵּה בְּנֵי הַגָּדִי און
דאס שבט פון די קינדר פון גד לְבֵית אֲבוֹתָם
צוא דעם הויז פון זייערע פעטר וַחֲצִי מַטֵּה
מְנַשֶּׁה לָקְחוּ נַחֲלָתָם און דאס האלבע שבט פון
מנשה האבן גנומן זייערע ערבשאפט׃
(טו) שְׁנֵי הַמַּטּוֹת דיא צוויי שבטים וַחֲצִי הַמַּטֶּה
און דאס האלבע שבט לָקְחוּ נַחֲלָתָם האבן
גנומן זייערע ערבשאפט מֵעֵבֶר לְיַרְדֵּן יְרֵחוֹ קֵדְמָה
מִזְרָחָה פון דיא זייט פון דעם ירדן ביי יריחו
קעגן מזרח צוא׃ (טז) וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר
און גאט האט גרעט צו משה אזו צו זאגן׃

אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ יז אֵלֶּה שְׁמוֹת
הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־יִנְחֲלוּ לָכֶם אֶת־
הָאָרֶץ אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וִיהוֹשֻׁעַ בִּן־
נוּן׃ יח וְנָשִׂיא אֶחָד נָשִׂיא אֶחָד
מִמַּטֶּה תִּקְחוּ לִנְחֹל אֶת־הָאָרֶץ׃
יט וְאֵלֶּה שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים לְמַטֵּה
יְהוּדָה כָּלֵב בֶּן־יְפֻנֶּה׃ כ וּלְמַטֵּה
בְּנֵי שִׁמְעוֹן שְׁמוּאֵל בֶּן־עַמִּיהוּד׃
כא לְמַטֵּה בִנְיָמִן אֱלִידָד בֶּן־כִּסְלוֹן׃
כב וּלְמַטֵּה בְנֵי־דָן נָשִׂיא בֻּקִּי בֶּן־
יגלי

לְמֵימָר: יז אִלֵּין שְׁמָהַת
גֻּבְרַיָּא דִּי יַחְסְנוּן לְכוֹן
יָת אַרְעָא אֶלְעָזָר כַּהֲנָא
וִיהוֹשֻׁעַ בַּר נוּן:
יח וְרַבָּא חַד רַבָּא
חַד מִשִּׁבְטָא תִּדְבְּרוּן
לְאַחְסָנָא יָת אַרְעָא:
יט וְאִלֵּין שְׁמָהַת גֻּבְרַיָּא
לְשִׁבְטָא דִיהוּדָה כָּלֵב
בַּר יְפֻנֶּה: כ וּלְשִׁבְטָא
דִּבְנֵי שִׁמְעוֹן שְׁמוּאֵל
בַּר עַמִּיהוּד:
כא לְשִׁבְטָא דְבִנְיָמִן
אֱלִידָד בַּר כִּסְלוֹן:
כב וּלְשִׁבְטָא דִבְנֵי דָן
רַבָּא בֻּקִּי בַּר יָגְלִי:
לבני

בעל הטורים

שיבאו עליהם במגן ולנה: (יח) אלה שמות האנשים. ולמטה פעם אחרת ואלה שמות האנשים. לומר שנאים בשמותם ונאים במעשיהם: (כא) אלידד בן כסלון. הוא אלדד והוסיף לו יו"ד ע"ש הנבואה הנקראת בי' לשונות. (חזון. הטפה. דיבור.

שפתי חכמים

בנחלתם וזהו שפירש אל פני ר"ל לפני ומפרש והא"ל על מה קאי אל פני לכך פירש העולם ר"ל אל פני העולם דהיינו במזרח פרות כו': ע ר"ל לומר דינחלו משמע שהם ינחלו לעצמן ולכם משמע שהם ינחילו לכם ל"פ אשר ינחלו בשבילכם: פ דאל"כ הוי כאן היו קטנים דלאו בני בליאות נינהו וגם איכא דניחא להו בהר ואיכא דניחא להו בבקעה אלא מה שעשה האפוטרופוס עשוי והיינו בחלוקת נחלת השבט למשפחות ובמשפחות לגברים וחלוקת הארץ עצמה היה על פי הגורל ואינו תלוי ביד האפוטרופוס: צ הא דלא נקט רש"י גם כן דהנשיאים היו מחלקים תחלה לשבטים ואח"כ למשפחות ולגברים משום דהנשיאים לא חלקו לשבטים אלא על פי הגורל נחלק לנשיאים: ק ר"ל אם כן למה כתיב לכם אלא

רשי

(יח) אשר ינחלו לכם. בשבילכם ע כל נשיא ונשיא אפוטרופוס לשבטו פ ומחלק נחלת השבט למשפחות ולגברים צ ובורר לכל א' וא' חלק הגון. ומה שהם עושין יהיה עשוי כאלו עשאום שלוחים. ולא יתכן לפרש לכם זה ככל לכם שבמקרא שא"כ הי"ל לכתוב ינחילו לכם. ינחלו משמע שהם נוחלים לכם ק בשבילכם ובמקומכם כמו (שמות יד) ה' ילחם לכם: (יח) לנחל את הארץ. שיהא נוחל ומחלק

פירוש ע"ט

(יח) אֵלֶּה שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים דיא דאזיגע זענן דיא מענר אֲשֶׁר יִנְחֲלוּ לָכֶם אֶת הָאָרֶץ וואס זאלן מאכן ארבן צוא אייך דאס לאנד אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אלעזר דער כהן וִיהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן אונ יהושע דער זון פון נון: (יח) וְנָשִׂיא אֶחָד נָשִׂיא אֶחָד מִמַּטֶּה אונ איין נשיא פון איטליכן שבט תִּקְחוּ לִנְחֹל אֶת הָאָרֶץ זאלט איר נעמן צו מאכן ארבן דם לאנד: (יט) וְאֵלֶּה שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים אונ דיא דאזיגע זענן דיא נעמן פון דיא מענר לְמַטֵּה יְהוּדָה צו דעם שבט יהודה כָּלֵב בֶּן יְפֻנֶּה כלב דער זון פון יפונה: (כ) וּלְמַטֵּה בְּנֵי שִׁמְעוֹן אונ צוא דעם שבט פון דיא קינדר שמעון שְׁמוּאֵל בֶּן עַמִּיהוּד שמואל דער זון פון עמיהוד: (כא) לְמַטֵּה בִנְיָמִן אונ צוא דעם שבט פון בנימן אֱלִידָד בֶּן כִּסְלוֹן אלידד דער זון פון כסלון: (כב) וּלְמַטֵּה בְנֵי דָן אונ צוא דעם שבט פון דיא קינדר ד

יָגְלִי׃ כג לִבְנֵי יוֹסֵף לְמַטֵּה בְנֵי־
מְנַשֶּׁה נָשִׂיא חַנִּיאֵל בֶּן־אֵפֹד׃
כד וּלְמַטֵּה בְנֵי־אֶפְרַיִם נָשִׂיא
קְמוּאֵל בֶּן־שִׁפְטָן׃ כה וּלְמַטֵּה בְנֵי־
זְבוּלֻן נָשִׂיא אֱלִיצָפָן בֶּן־פַּרְנָךְ׃
כו וּלְמַטֵּה בְנֵי־יִשָּׂשכָר נָשִׂיא
פַּלְטִיאֵל בֶּן־עַזָּן׃ כז וּלְמַטֵּה בְנֵי־
אָשֵׁר נָשִׂיא אֲחִיהוּד בֶּן־שְׁלֹמִי׃
כח וּלְמַטֵּה בְנֵי־נַפְתָּלִי נָשִׂיא
פְּדַהְאֵל בֶּן־עַמִּיהוּד׃ כט אֵלֶּה אֲשֶׁר
צִוָּה יְהוָה לְנַחֵל אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל
בְּאֶרֶץ כְּנָעַן׃ פ חמישי לה א וַיְדַבֵּר
יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה בְּעַרְבֹת מוֹאָב
עַל־יַרְדֵּן יְרֵחוֹ לֵאמֹר׃ ב צַו אֶת־

בני

כג לִבְנֵי יוֹסֵף לְשִׁבְטָא
דִבְנֵי מְנַשֶּׁה רַבָּא
חַנִּיאֵל בַּר אֵפֹד׃
כד וּלְשִׁבְטָא דִבְנֵי
אֶפְרַיִם רַבָּא קְמוּאֵל בַּר
שִׁפְטָן׃ כה וּלְשִׁבְטָא
דִבְנֵי זְבוּלֻן רַבָּא
אֱלִיצָפָן בַּר פַּרְנָךְ׃
כו וּלְשִׁבְטָא דִבְנֵי
יִשָּׂשכָר רַבָּא פַּלְטִיאֵל
בַּר עַזָּן׃ כז וּלְשִׁבְטָא
דִבְנֵי אָשֵׁר רַבָּא
אֲחִיהוּד בַּר שְׁלֹמִי׃
כח וּלְשִׁבְטָא דִבְנֵי
נַפְתָּלִי רַבָּא פְּדַהְאֵל
בַּר עַמִּיהוּד׃ כט אִלֵּין
דִּי פַּקִּיד יְיָ לְאַחְסָנָא
יָת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאַרְעָא
דִכְנָעַן׃ א וּמַלִּיל יְיָ
עִם מֹשֶׁה בְּמֵישְׁרַיָּא
דְמוֹאָב עַל יַרְדְּנָא
דִירֵחוֹ לְמֵימָר׃ ב פַּקֵּד

יָת

רש"י

אותה במקומכם : (כט) לנחל את בני ישראל. שהם ינחילו אותה לכם למחלקותיה :

פירוש ע"ט

נָשִׂיא בֻּקִּי בֶּן יָגְלִי דֶער נָשִׂיא בֻּקִּי דֶער זוּן פוּן יָגְלִי׃ (כג) לִבְנֵי יוֹסֵף אוּנ צוּ דִי קִינְדֶר יוֹסֵף לְמַטֵּה בְנֵי מְנַשֶּׁה צוּ דֶעם שֵׁבֶט פוּן דִי קִינְדֶר מְנַשֶּׁה נָשִׂיא חַנִּיאֵל בֶּן אֵפֹד דֶער נָשִׂיא חַנִּיאֵל דֶער זוּן פוּן אֵפוֹד׃ (כד) וּלְמַטֵּה בְנֵי אֶפְרַיִם אוּנ צוּא דֶעם שֵׁבֶט פוּן דִיא קִינְדֶר אֶפְרַיִם נָשִׂיא קְמוּאֵל בֶּן שִׁפְטָן דֶער נָשִׂיא קְמוּאֵל דֶער זוּן פוּן שִׁפְטָן׃ (כה) וּלְמַטֵּה בְנֵי זְבוּלֻן אוּנ צוּ דֶעם שֵׁבֶט פוּן דִיא קִינְדֶר זְבוּלֻן נָשִׂיא אֱלִיצָפָן בֶּן פַּרְנָךְ דֶער נָשִׂיא אֱלִיצָפָן דֶער זוּן פוּן פַּרְנָךְ׃ (כו) וּלְמַטֵּה בְנֵי יִשָּׂשכָר אוּנ צוּא דֶעם שֵׁבֶט פוּן דִיא קִינְדֶר יִשָּׂשכָר נָשִׂיא פַּלְטִיאֵל בֶּן עַזָּן דֶער נָשִׂיא פַּלְטִיאֵל דֶער זוּן פוּן עַזָּן׃ (כז) וּלְמַטֵּה

פירוש ע"ט

בְּנֵי אָשֵׁר אוּנ צוּ דֶעם שֵׁבֶט פוּן דִיא קִינְדֶר אָשֵׁר נָשִׂיא אֲחִיהוּד בֶּן שְׁלֹמִי דֶער נָשִׂיא אֲחִיהוּד דֶער זוּן פוּן שְׁלוֹמִי׃ (כח) וּלְמַטֵּה בְנֵי נַפְתָּלִי אוּנ צוּא דֶעם שֵׁבֶט פוּן דִי קִינְדֶר נַפְתָּלִי נָשִׂיא פְּדַהְאֵל בֶּן עַמִּיהוּד דֶער נָשִׂיא פְּדַהְאֵל דֶער זוּן פוּן עַמִּיהוּד׃ (כט) אֵלֶּה אֲשֶׁר צִוָּה יְיָ לְנַחֵל אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דִיא דָאזִיגֶע וָואס גָאט הָט גֶבָאטֶן צוּא מַאכֶן אַרְבֶּן דִיא יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ כְּנָעַן אִין דֶעם לַאנְד כְּנַעַן׃ (א) וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל מֹשֶׁה אוּנ גָאט הָאט גֶרֶעט צוּא מֹשֶׁה בְּעַרְבוֹת מוֹאָב אוֹף דֶעם פְּלַאץ וָואס הֵייסְט עַרְבוֹת מוֹאָב עַל יַרְדֵּן יְרִיחוֹ בַּיי דֶעם יַרְדֵּן יְרִיחוֹ לֵאמֹר אַזוֹ צוּ זָאגֶן׃ (ב) צַו אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שַׁאף צוּ דִי קִינְדֶר

פון

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְנָתְנוּ לַלְוִיִּם מִנַּחֲלַת
אֲחֻזָּתָם עָרִים לָשָׁבֶת וּמִגְרָשׁ
לֶעָרִים סְבִיבֹתֵיהֶם תִּתְּנוּ לַלְוִיִּם׃
ג וְהָיוּ הֶעָרִים לָהֶם לָשָׁבֶת
וּמִגְרְשֵׁיהֶם יִהְיוּ לִבְהֶמְתָּם
וְלִרְכֻשָׁם וּלְכֹל חַיָּתָם׃ ד וּמִגְרְשֵׁי
הֶעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לַלְוִיִּם מִקִּיר
הָעִיר וָחוּצָה אֶלֶף אַמָּה סָבִיב׃
ה וּמַדֹּתֶם מִחוּץ לָעִיר אֶת־פְּאַת־
קֵדְמָה אַלְפַּיִם בָּאַמָּה וְאֶת־פְּאַת־
נֶגֶב אַלְפַּיִם בָּאַמָּה וְאֶת־פְּאַת־יָם ׀
אַלְפַּיִם בָּאַמָּה וְאֵת פְּאַת צָפוֹן

אלפים

יָת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִתְּנוּן
לְלֵוָאֵי מֵאַחְסָנַת
אֲחוּדַּתְהוֹן קִרְוִין
לְמִתַּב וְרָוַח לְקִרְוַיָּא
סְחוֹרָנֵיהוֹן תִּתְּנוּן
לְלֵוָאֵי: ג וִיהוֹן קִרְוַיָּא
לְהוֹן לְמִתַּב וְרָוְחֵיהוֹן
יְהוֹן לִבְעִירְהוֹן
וּלְקִנְיָנֵיהוֹן וּלְכֹל
חֵיוַתְהוֹן: ד וּרְוָחֵי
קִרְוַיָּא דִּי תִתְּנוּן לְלֵוָאֵי
מִכֹּתֶל קַרְתָּא וּלְבָרָא
אֲלַף אַמִּין סְחוֹר סְחוֹר:
ה וְתִמְשְׁחוּן מִבָּרָא
לְקַרְתָּא יָת רוּחַ קִדּוּמָא
תְּרֵין אַלְפִין אַמִּין וְיָת
רוּחַ דָּרוֹמָא תְּרֵין
אַלְפִין אַמִּין וְיָת רוּחַ
מַעַרְבָא תְּרֵין אַלְפִין

אמין

ת״א ומגרשיהם מדים פה פסוק יב: מקיר העיר עירובין נו ה סוטה כז. ומדתם מחוץ לעיר את פאת קדמה עירובין נו נדרים נו סוטה מ:

בעל הטורים

סביבות. נוי. מגבה. מגבל. מגילה. חידה. נכוחה): (ה) ומדותם מחוץ לעיר אלפים באמה. באלפים אמה יהא חוץ מה' אמה

רשי

(ב) ומגרש. ריוח מקום חלק חוץ לעיר סביב להיות נוי לעיר. ואין רשאין לבנות שם בית ולא לנטוע כרם ולא לזרוע זריעה: (ג) ולכל חיתם. לכל צרכיהם:

(ד) אלף אמה סביב. (עירובין כא) ואחריו הוא אומר אלפים באמה הא כיצד אלפים הוא נותן להם סביב ומהם אלף הפנימים למגרש והחיצונים לשדות

פירוש ע״ט

פון יִשְׂרָאֵל וְנָתְנוּ לַלְוִיִּם מִנַּחֲלַת אֲחֻזָּתָם זייא זאלן געבן צו די לְוִיִּם פון זייער אַרְבּ עָרִים לָשָׁבֶת שטעט צו זיצן וּמִגְרָשׁ לֶעָרִים סְבִיבוֹתֵיהֶם תִּתְּנוּ לַלְוִיִּם אונ איין פלאץ ארום איטליכר שטאט זאלט איר געבן צו דיא לְוִיִּם פון שיינקייט וועגן: (ג) וְהָיוּ הֶעָרִים לָהֶם אונ דיא שטעט זאלן זיין צוא זייא לָשָׁבֶת צוא זיצן וּמִגְרְשֵׁיהֶם יִהְיוּ לִבְהֶמְתָּם וְלִרְכֻשָׁם אונ זייערע פלעץ זאלן זיין צו זייערי בהמות אונ צוא זייער גוטם וּלְכֹל חַיָּתָם אונ צו זייער דער נערונג: (ד) וּמִגְרְשֵׁי הֶעָרִים אֲשֶׁר

פירוש ע״ט

תִּתְּנוּ לַלְוִיִּם אונ דיא פלעץ וואס איר וועט געבן צו דיא לְוִיִּם זאלן זיין די לענג מִקִּיר הָעִיר וָחוּצָה פון דער וואנט פון דער שטאט אונ ארום פון דער שטאט אֶלֶף אַמָּה סָבִיב זאל זיין טויזנט איילן ארום: (ה) וּמַדֹּתֶם מִחוּץ לָעִיר כו' אונ איר זאלט מעסטן פון אויסן ווייניג פון דער שטאט אוף מִזְרָח זייט צוויי טויזנט איילן וְאֶת פְּאַת נֶגֶב אַלְפַּיִם בָּאַמָּה אונ אוף דרום זייט צווייא טויזנט איילן וְאֶת פְּאַת יָם אַלְפַּיִם בָּאַמָּה אונ אוף מערב זייט צוויי טויזנט איילן וְאֵת

פאת

אַלְפַּיִם בָּאַמָּה וְהָעִיר בַּתָּוֶךְ זֶה
יִהְיֶה לָהֶם מִגְרְשֵׁי הֶעָרִים׃ ו וְאֵת
הֶעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לַלְוִיִּם אֵת
שֵׁשׁ־עָרֵי הַמִּקְלָט אֲשֶׁר תִּתְּנוּ
לָנֻס שָׁמָּה הָרֹצֵחַ וַעֲלֵיהֶם תִּתְּנוּ
אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם עִיר׃ ז כָּל־הֶעָרִים
אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לַלְוִיִּם אַרְבָּעִים
וּשְׁמֹנֶה עִיר אֶתְהֶן וְאֶת־מִגְרְשֵׁיהֶן׃
ח וְהֶעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ מֵאֲחֻזַּת בְּנֵי־
יִשְׂרָאֵל מֵאֵת הָרַב תַּרְבּוּ וּמֵאֵת
הַמְעַט תַּמְעִיטוּ אִישׁ כְּפִי נַחֲלָתוֹ
אשר

אונקלוס

אַמִּין וְיָת רוּחַ צִפּוּנָא
תְּרֵין אַלְפִין אַמִּין
וְקַרְתָּא בִּמְצִיעָא דֵּין
יְהֵי לְהוֹן רְוָחֵי קִרְוַיָּא :
ו וְיָת קִרְוַיָּא דִּי תִתְּנוּן
לְלֵוָאֵי יָת שִׁית קִרְוֵי
שֵׁיזָבוּתָא דִּי תִתְּנוּן
לְמֵעֲרַק תַּמָּן קָטוֹלָא
וַעֲלֵיהוֹן תִּתְּנוּן אַרְבְּעִין
וְתַרְתֵּין קִרְוִין : ז כָּל
קִרְוַיָּא דִּי תִתְּנוּן לְלֵוָאֵי
אַרְבְּעִין וְתַמְנֵי קִרְוִין
יָתְהֶן וְיָת רְוָחֵיהוֹן :
ח וְקִרְוַיָּא דִּי תִתְּנוּן
מֵאֲחוּדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
מִן סַגִּיאֵי תַּסְגּוּן וּמִן
זְעִירֵי תַּזְעִירוּן גְּבַר
כְּפוּם אַחֲסַנְתֵּיהּ דִּי
יחסנון

ת״א זה יהיה לכם עירובין נא : ועליהם תתנו מכות י׳ יג :

פירוש רשב״ם

תחום וגבול : (ח) אלפים באמה. אלף אמה מגרש

פירוש ע״ט

פאת צפון אלפים באמה אונ אויף צפון זייט צוויי טויזנט איילן כלומר די ערשטע טויזנט איילן וואס איז נאהנט פון דער שטאט זאל זיין פון שיינקייט וועגן אזו ווי אובן איז געשטאנן אין פסוק . אונ דיא אנדרע טויזנט איילן זאלן זיין פון פעלדר אונ פון וויין גערטנר וועגן והעיר בתוך אונ דיא שטאט זאל זיין אין מיטן זה יהיה להם מגרשי הערים דאס זאלן זיין דיא לענג פון דיא פלעץ פון די שטעט : (ו) ואת הערים אשר תתנו ללוים אונ דיא שטעט וואס איר וועט געבן צו די לוים זאל צווישן דיא זיין דיא זעקס שטעט פון אנטרינונג וואס איר וועט געבן לנוס שמה הרוצח דער רוצח וואס הרגת אמענטש בשוגג זאל אהין אנטלופן ועליהם תתנו ארבעים ושתים עיר אונ צוא דיא זאלט איר נאך געבן צוויי אונ פערציג שטעט כלומר חוץ דיא זעקס שטעט פון דיא ערי מקלט : (ז) כל הערים אשר תתנו ללוים אלע שטעט וואס איר וועט געבן צוא דיא לוים ארבעים ושמונה עיר זאלן זיין אכט אונ פערציג שטעט אתהן ואת מגרשיהן זייא מיט זייערע פלעץ ווי אובן שטייט אין פסוק ה׳ : (ח) והערים אשר תתנו מאחזת בני ישראל אונ דיא שטעט וואס איר וועט געבן פון די קינדר ישראל מאת הרב תרבו פון אזו אשבט וואס האט פיל פעלדר זאל מען ביי אים פיל נעמן ומאת המעט אונ פון אזו אשבט וואס האט ווייניג פעלדר תמעיטו זאלט איר ווייניגר כלומר זאלט איר ביי אים ווייניג נעמן איש כפי נחלתו אשר ינחלו איטליכר נאך זיין ירושה וואס ער האט גערבט יתן מעריו ללוים זאל ער געבן פון זיינע שטעט צוא דיא לוים :

וידבר

אֲשֶׁר יִנְחָלוּ יִתֵּן מֵעָרָיו לַלְוִיִּם׃ פ
ששי שביעי כשהן מחוברין ט וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־
מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ י דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי אַתֶּם
עֹבְרִים אֶת־הַיַּרְדֵּן אַרְצָה כְּנָעַן׃
יא וְהִקְרִיתֶם לָכֶם עָרִים עָרֵי
מִקְלָט תִּהְיֶינָה לָכֶם וְנָס שָׁמָּה
רֹצֵחַ מַכֵּה־נֶפֶשׁ בִּשְׁגָגָה׃ יב וְהָיוּ
לָכֶם הֶעָרִים לְמִקְלָט מִגֹּאֵל וְלֹא
יָמוּת הָרֹצֵחַ עַד־עָמְדוֹ לִפְנֵי הָעֵדָה
לַמִּשְׁפָּט׃ יג וְהֶעָרִים אֲשֶׁר תִּתֵּנוּ
שש

יַחְסְנוּן יִתֵּן מִקִּרְווֹהִי
לְלֵוָאֵי׃ ט וּמַלִּיל יְיָ עִם
מֹשֶׁה לְמֵימָר׃ י מַלֵּל
עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתֵימַר
לְהוֹן אֲרֵי אַתּוּן עָבְרִין
יָת יַרְדְּנָא לְאַרְעָא
דִּכְנָעַן׃ יא וּתְזַמְּנוּן
לְכוֹן קִרְוִין קִרְוֵי
שֵׁזָבוּתָא יֶהֶוְיָן לְכוֹן
וְיֵעֲרוֹק לְתַמָּן קָטוֹלָא
דְּיִקְטוֹל נַפְשָׁא בְּשָׁלוּ׃
יב וִיהוֹן לְכוֹן קִרְוַיָּא
לְשֵׁיזָבָא מִגָּאֵל דְּמָא
וְלָא יְמוּת קָטוֹלָא עַד
דִּיקוּם קֳדָם כְּנִשְׁתָּא
לְדִינָא׃ יג וְקִרְוַיָּא דִּי
תִתְּנוּן שִׁית קִרְוֵי
שֵׁזָבוּתָא יֶהֶוְיָן לְכוֹן׃
יָת

ת"א והיו לכם הערים למקלט שם ס ; עד עמדו שם יב ;

פירוש רשב"ם

ותשאר שדות וכרמים: (יא) והקריתם. ווימנתם:

בעל הטורים

ופירים וזכו ומדותם מחוץ לעיר: (ח) ינחלו. ג' במס' הכא ואידך לשמות מטות אבותם ינחלו. כבוד חכמים ינחלו. אשר ינחלו לשמות מטות אבותם ינחלו דליואלי מלרים נתחלקה הארץ וכן לשמות מטות אבותם ינחלו חכמים דבהמשה דברים הלב זוכה לבנו וקתני בחכמה: (יא) בפרשה מקלט כתיב ה' פעמים למקלט. שיקלט ולא יהרג הנפש שיש לו חמשה שמות:

שפתי חכמים

בשבילכם: ר כלומר מגואל פי' מפני גואל הדם ומפרש ואזיל הי מקרי גואל הדם להיות שהם גואל נופל על גואל מרוגה כמו גואל כנרלה פירשו הרב ואמר שהוא קרוב

רשי

וכרמים: (יא) והקריתם. אין הקרייה אלא לשון הזמנה וכן הוא אומר (בראשית כז) כי הקרה ה' אלהיך לפני: (יב) מגאל. מפני גואל הדם ר שהוא

פירוש ע"ט

(ט) וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר אוּנ גָאט הָאט גְרֶעט צוּ מֹשֶׁה אוּנ הָאט צוּא אִים אַזוֹ גְזָאגְט: (י) דַבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רֵייד צוּא דִיא קִינְדֶר יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם אוּנ דוּא זָאלְסְט זָאגְן צוּ זֵיי כִּי אַתֶּם עוֹבְרִים אֶת הַיַּרְדֵּן אַז אִיר וֶועט אִיבֶּר פָאהְרְן דֶעם יַרְדֵן אַרְצָה כְּנַעַן צוּם לַאנְד כְּנַעַן: (יא) וְהִקְרִיתֶם לָכֶם עָרִים זָאלְט אִיר אָן גְרֵייטְן צוּ אֵייךְ שְׁטֶעט עָרֵי מִקְלָט תִּהְיֶינָה לָכֶם שְׁטֶעט פוּן אַנְטְרִינוּנְג זָאלְן זַייא צוּא אֵייךְ

פירוש ע"ט

זַיין וְנָס שָׁמָּה רוֹצֵחַ מַכֵּה נֶפֶשׁ בִּשְׁגָגָה זָאל אַהִין אַנְטְלוֹפְן דֶער רוֹצֵחַ וָואס דֶר שְׁלָאגְט אַיין נֶפֶשׁ בְּשׁוֹגֵג: (יב) וְהָיוּ לָכֶם הֶעָרִים אוּנ דִיא שְׁטֶעט זָאלְן זַיין צוּ אֵייךְ לְמִקְלָט צוּ אַנְטְרִינוּנְג מִגּוֹאֵל הַדָּם פוּן דֶעם בְּלוּט פְרַיינְד וְלֹא יָמוּת הָרוֹצֵחַ וֶועט נִיט וֶוערְן גְטֵייט דֶער רוֹצֵחַ עַד עָמְדוֹ לִפְנֵי הָעֵדָה לַמִּשְׁפָּט בִּיז עֶר וֶועט שְׁטֵיין צוּם מִשְׁפָּט פַאר דִיא דַיָינִים: (יג) וְהֶעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ [illegible] דִיא שְׁטֶעט וָואס אִיר וֶועט גֶעבְּן שש

ערי

שֵׁשׁ־עָרֵי מִקְלָט תִּהְיֶינָה לָכֶם׃
יד אֵת ׀ שְׁלֹשׁ הֶעָרִים תִּתְּנוּ מֵעֵבֶר
לַיַּרְדֵּן וְאֵת שְׁלֹשׁ הֶעָרִים תִּתְּנוּ
בְּאֶרֶץ כְּנָעַן עָרֵי מִקְלָט תִּהְיֶינָה׃
טו לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְלַגֵּר וְלַתּוֹשָׁב
בְּתוֹכָם תִּהְיֶינָה שֵׁשׁ־הֶעָרִים
הָאֵלֶּה לְמִקְלָט לָנוּס שָׁמָּה כָּל־
מַכֵּה־נֶפֶשׁ בִּשְׁגָגָה׃ טז וְאִם־בִּכְלִי
ברזל

אונקלוס

יד יָת תְּלַת קִרְוַיָּא
תִּתְּנוּן מֵעִבְרָא לְיַרְדְּנָא
וְיָת תְּלַת קִרְוַיָּא תִּתְּנוּן
בְּאַרְעָא דִכְנָעַן קִרְוֵי
שֵׁיזָבוּתָא יֶהֶוְיָן׃ טו לִבְנֵי
יִשְׂרָאֵל וּלְגִיּוֹרָא
וּלְתוֹתָבָא בֵּינֵיהוֹן יֶהֶוְיָן
שִׁית קִרְוַיָּא הָאִלֵּין
לְשֵׁיזָבָא לְמֵעֲרוֹק לְתַמָּן
כָּל דְּיִקְטוֹל נַפְשָׁא
בְּשָׁלוּ׃ טז וְאִם בְּמָאן
דְּפַרְזְלָא מַחְהִי וְקַטְלֵהּ
קטולא

ת״א פס ערי פס : את שלש הערים פס : לבני ישראל פס : בשגגה פס

פירוש רשב״ם

(יד) את שלש הערים תתנו מעבר לירדן. אותן תבדיל

רשי

קרוב לגואל: (יג) שש ערי מקלט. (מכות ט) מגיד שאע״פ שהבדיל משה בחייו שלש ערים בעבר הירדן לא היו קולטות עד שנבחרו שלש שנתן יהושע בארץ כנען (ספרי): (יד) את שלש הערים וגו׳. (מכות ט) אע״פ שבארץ כנען תשעה שבטים וכאן אינן אלא שנים ושקל השוה מנין ערי מקלט שלהם. משום דבגלעד נפישי רוצחים דכתיב (הושע ו) גלעד קרית פועלי און עקובה מדם: (טז) ואם בכלי ברזל הכהו. אין זה מדבר בהורג בשוגג הסמוך לו אלא בהורג במזיד ובא ללמד שההורג בכל דבר צריך שיהא בו שיעור כדי להמית

שפתי חכמים

לגואל: ש ר״ל צ״ל למכתב סמנין כא מדכתיב אחריו את שלש הערים תתנו וגומר ס״מ דשש הם אלא לומר לך שלא היו קולטות אלא עד שיהיו כל השש כאחד: ת וא״ת והרי ערי מקלט לא היו קולטות אלא שוגגין ולא מזידין ואם כן למה היה צריך בגלעד ג׳ ערי מקלט דא״ל דנפישי רוצחים ר״ל שוגגים דאין טעם בדבר כיאך בא דנפישי שוגגים היו וי״ל דודאי מזידים היו אבל לא היו שם עדים ואמרו שוגגין אנו לכך היו צריכין שלש ערי מקלט. רא״ם. ועי״ל דאיירי כענין שפי׳ בפ׳ משפטים על והאלהים אנה לידו שהקב״ה מזמנם לפונדק אחד וכו׳ ה״נ איירי בענין זה לפי שהיו הרבה רוצחין בגלעד שהיו מזידין בלא עדים ובא״י היו הרבה שוגגין בלא עדים אם עכ״ס הקב״ה מזמנן לפונדק אחד ר״ל לגלעד ואותן שוגגין שמארץ ישראל הורגין אותן שמזידין בשוגג כגון שיושבין תחת הסולם כענין שפירש רש״י שם ואם כן המזידין נהרגו והשוגגין היו גולין שם בגלעד

פירוש ע״ט

עָרֵי מִקְלָט תִּהְיֶינָה לָכֶם זָאלְן צוּא אַייךְ זַיין זֶעקְס עָרֵי מִקְלָט: (יד) אֵת שְׁלֹשׁ הֶעָרִים דְרַייא שְׁטֶעט תִּתְּנוּ מֵעֵבֶר לַיַּרְדֵּן זָאלְט אִיר גֶעבְּן אוּף יֶענֶר זַייט יַרְדֵּן וְאֵת שְׁלֹשׁ הֶעָרִים אוּנ דִי דְרַייא שְׁטֶעט תִּתְּנוּ בְּאֶרֶץ כְּנָעַן זָאלְט אִיר גֶעבְּן אִין לַאנְד כְּנַעַן חָאטְשֶׁע אוּף יֶענֶר זַייט יַרְדֵּן זֶענְן נָאר גְוֶועזְן צְוַוייא שְׁבָטִים מִיט אַיין הַאלְבְּן שֵׁבֶט אוּנ אִין דֶעם לַאנְד כְּנַעַן זֶענְן גְוֶועזְן נַיין שְׁבָטִים מִיט אַיין הַאלְבְּן אוּנ אַז אִין דֶעם לַאנְד כְּנַעַן אִיז גְנוּג גְוֶועזְן דְרַייא עָרֵי מִקְלָט זָאלְט מֶען דָאךְ פוּן יֶענֶר זַייט יַרְדֵּן וֶוענִיגֶר גֶעבְרַאכְט פוּן דְרַייא שְׁטֶעט דֶער תִּירוּץ אִיז אוּף יֶענֶר זַייט יַרְדֵּן זֶענְן שְׁכִיחַ גְוֶועזְן פִיל גַּזְלָנִים דְרוּם הָאט מֶען דַארְטְן אוֹיךְ בַּדַארְפְט דְרַייא שְׁטֶעט עָרֵי מִקְלָט תִּהְיֶינָה זַייא זָאלְן זַיין שְׁטֶעט פוּן אַנְטְרִינוּנְג: (טו) לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְלַגֵּר וְלַתּוֹשָׁב דִיא עָרֵי מִקְלָט זָאלְן זַיין צוּ דִיא קִינְדֶער פוּן יִשְׂרָאֵל אוּנ צוּם פְרֶעמְדְן אוּנ צוּם אַלְט גְזֶעסֶענֶעם בְּתוֹכָם צְווִישְׁן זַייא תִּהְיֶינָה זָאלְן זַיין שֵׁשׁ הֶעָרִים הָאֵלֶּה דִיא זֶעקְס שְׁטֶעט לְמִקְלָט צוּ אַיין אַנְטְרִינוּנְג לָנוּס שָׁמָּה צוּ אַנְטְלוֹיפְן דַארְטְן כָּל מַכֵּה נֶפֶשׁ בִּשְׁגָגָה אִיטְלִיכֶר ווָאס דֶר שְׁלָאגְט אַיין נֶפֶשׁ בְּשׁוֹגֵג: (טז) וְאִם בִּכְלִי בַרְזֶל הִכָּהוּ אוּנ אוֹבּ אַיין מֶענְטְשׁ ווָעט דֶר־

שלאגן

בְּבַרְזֶל הִכָּהוּ וַיָּמֹת רֹצֵחַ הוּא מוֹת
יוּמַת הָרֹצֵחַ: יז וְאִם בְּאֶבֶן יָד
אֲשֶׁר־יָמוּת בָּהּ הִכָּהוּ וַיָּמֹת רֹצֵחַ
הוּא מוֹת יוּמַת הָרֹצֵחַ: יח אוֹ בִּכְלִי
עֵץ־יָד אֲשֶׁר־יָמוּת בּוֹ הִכָּהוּ וַיָּמֹת
רֹצֵחַ הוּא מוֹת יוּמַת הָרֹצֵחַ:
יט גֹּאֵל הַדָּם הוּא יָמִית אֶת־הָרֹצֵחַ
בפגעו

ת״א מות יומת סנהדרין עו.

אונקלוס

קטולא הוא אתקטלא
יתקטל קטולא: יז ואם
באבנא דמתנסבא
בידא דהיא כמסת די
ימות בה מחהי וקטלה
קטולא הוא אתקטלא
יתקטל קטולא: יח או
במאן דאע דמתנסב
בידא דהיא כמסת די
ימות בה מחהי וקטלה
קטולא הוא אתקטלא
יתקטל קטולא:
יט גאל דמא הוא יקטול ית קטולא כד אתחיב לה מן דינא
הוא

בעל הטורים

(יז) באבן. ג׳ הכא ואידך והכה איש את רעהו באבן באבן שאלך והכה איש את רעהו באבן אם הוא באבן יד צריך אומד שיהא בו כדי להמית שנאמר אשר ימות בה אבל אם הוא גדול כאבן שאלך א״צ אומד שמאליה יש בו

שפתי חכמים

לערי מקלט לכך צריכין שלש ערי מקלט בגלעד כמו בכל ארץ ישראל: א עקובה לשון ארב: ב כמיסת ר״ל כשיעור: ג כלומר מה שכתוב ואם בכלי ברזל וגו׳ ואם באבן יד וגו׳ או בכלי עץ וגו׳ עד ואם בשנאה וגו׳ דלמא מיירי בשוגג פי׳ בוודאי לזה שלא תאמר בשלמא אם הוא על השוגג הוצרך לומר ואם בכלי ברזל וכל הנמשכים להודיע שגר קטלא הוא אם הורג אפילו בשוגג אבל אם הוא על המזיד מה לו ברזל מה לי דבר אחר מזיד הוא אבל מה שכתוב אחריו או באיבה וגו׳ עד ואם בפתע וגו׳ זה ודאי מיירי במזיד: ד וה״ה דקשה לרש״י ל״ל למכתב אבן הא לעיל כתיב ג״כ אבן ומיירי נמי בשוגג אלא למד על האמורות למעלה כו׳: ה וא״ת והא כתיב באבן יד ופירש״י שיש בו מלא יד כלומר שיש בו כדי להמית וי״ל דחד ללמד שיהא בו כדי להמית במכה וחד שיהא בו כדי להמית בזריקה דספמי׳ יש בו כדי להמית במכה ואין בו כדי להמית בזריקה ואם זרקו והמית בו כ״א דחייב קמ״ל דאינו חייב עד שיהא בו כדי להמית בזריקה ובזה יתורץ מה שהקשה הרא״ם ולא

רשי

שנאמר בכולם אשר ימות בו. כדמתרגמינן דהיא כמסת ב דימות בה חת מן הברזל שנלוי וידוע לפני הקב״ה שהברזל ממית בכל שהוא אפי׳ מחט לפיכך לא נתנה בו תורה שיעור לכתוב בו אשר ימות בו וא״ת בהורג בשוגג הכתוב מדבר ג הרי הוא אומר למטה או בכל אבן ד אשר ימות בה בלא ראות וגו׳ למד על האמורים למעלה שבהורג במזיד הכתוב מדבר: (יז) באבן יד. (ספרי) שיש בה מלא יד: אשר ימות בה. שיש בה שיעור להמית ה כתרגומו לפי שנאמר (שמות כא) והכה איש את רעהו באבן ולא נתן בה שיעור יכול כל שהוא לכך נאמר אשר ימות בה: (יח) או בכלי עץ יד. לפי שנאמר (שמות כא) וכי יכה איש את עבדו או את אמתו

פירוש עט

שלאגן דעם אנדרן מיט איין אייזערנע כלי נימות אונ ער ווערט ווערן גטייט כלומר ער ווערט אים הארגנן במזיד רוצח הוא איז ער ארוצח מות יומת הרוצח קומט דם רוצח מיתה: (יז) ואם באבן יד אונ אוב מיט אזו איין שטיין וואס זיין האנט איז דר פון פול אשר ימות בה וואס מען קען מיט דעם טייטן הכהו ער הט גשלאגן אים וימות אונ ער איז ווארן גטייט רוצח הוא איז ער ארוצח מות יומת הרוצח זאל ווערן גטייט דער רוצח: (יח) או בכלי עץ יד אדר מיט איין הילצערנע כלי וואס איז אין דעם אייז פולע האנד אשר ימות בו מען קען מיט דר שיק האלץ הרגנן איין מענטשן הכהו וימות הט ער גשלאגן אים רוצח הוא איז ער ארוצח מות יומת הרוצח זאל מען דם רוצח הרגנן: (יט) גואל הדם דר בלוט פריינד הוא ימית את הרוצח ער זאל טייטן דעם רוצח בפגעו בו אז דין טאן בגעגנן איז אים הוא ימתנו ער זאל אים טייטן כלומר וואו ער העט אים בגעגנן אז ערי מקלט קעגן ער אים הארגנן:

ואם

בְּפִגְעוֹ־בוֹ הוּא יְמִתֶנּוּ׃ כ וְאִם־
בְּשִׂנְאָה יֶהְדֳּפֶנּוּ אוֹ־הִשְׁלִיךְ עָלָיו
בִּצְדִיָּה וַיָּמֹת׃ כא אוֹ בְאֵיבָה הִכָּהוּ
בְיָדוֹ וַיָּמֹת מוֹת־יוּמַת הַמַּכֶּה רֹצֵחַ
הוּא גֹּאֵל הַדָּם יָמִית אֶת־הָרֹצֵחַ
בְּפִגְעוֹ־בוֹ׃ כב וְאִם־בְּפֶתַע בְּלֹא־
אֵיבָה הֲדָפוֹ אוֹ־הִשְׁלִיךְ עָלָיו כָּל־
כְּלִי בְּלֹא צְדִיָּה׃ כג אוֹ בְכָל־אֶבֶן
אֲשֶׁר־יָמוּת בָּהּ בְּלֹא רְאוֹת וַיַּפֵּל

עליו

תא יִקְטְלִנֵּהּ׃ כ וְאִם
בְּסַנְאָה דְּחָהִי אוֹ רְמָא
עֲלוֹהִי בִּכְמָנָא וְקַטְלֵהּ׃
כא אוֹ בִּדְבָבוּ מְחָהִי
בִּידֵהּ וְקַטְלֵהּ אִתְקְטָלָא
יִתְקְטֵל מַחְיָא קָטוֹלָא
הוּא גָּאֵל דְּמָא יִקְטוֹל
יָת קָטוֹלָא כַּד אִתְחַיַּב
לֵהּ מִן דִּינָא׃ כב וְאִם
בִּתְכֵף בְּלָא דְבָבוּ
דְּחָהִי אוֹ רְמָא עֲלוֹהִי
כָּל מָאן בְּלָא כְמָן לֵהּ׃
כג אוֹ בְּכָל אַבְנָא
דְּהִיא כְּמִסַּת דִּי יְמוּת
בַּהּ בְּלָא חָזֵי וּרְמָא

תא או באיבה סנהדרין עט פד: מות יומת המכה מגילה לא סנהדרין עו פה נג סב עו: גואל הדם שם מה: ואם בפתע שם כריתות ט: בלא ראות נדרים פז פח קמא סו מכות ט: ויפל עליו מכות ז.:

בעל הטורים

כדי להמית: (כב) הדפו. ב' במס' בלא איבה הדפו כי ה' הדפו. והיינו דאמרי' והאלהים אנה לידו משל לשני בני אדם אחד הרג שוגג ואחד הרג מזיד הקב"ה מזמנן לפונדק א' זה שהרג שוגג יורד בסולם ונופל על זה שהרג מזיד ומגלה הורגו בשוגג ונתחייב גלות וזהו בלא איבה הדפו ורוצה להתחזק ולעמוד ולא יוכל כי ה' הדפו: (כג) ויפל. ג'. ויפל עליו וימות ויפל בקרב מחנהו ויפל ה' אלהים תרדמה כדאי' במדרש יותר ממה שהרג בהם עליו ע"י אפילה הרג בהם על ידי ירידה שירד ונפל על האדם וזהו ויפל עליו וימת ויפל ה' אלהים תרדמה כדאי' במדרש לדיקים אוכלים ומתים מיד רשעים יורדים לגיהנם ומתנונים והולכים עד שלשים יום וזהו ויפל ה' אלהים תרדמה שתרדמה נפלה עליהם וישנו שינת

רשי

בשנאה. יכול כל שהוא לכך נאמר באבן אשר ימות בו שיהא בו כדי להמית: (יט) בפגעו בו. אפי' בתוך ו ערי מקלט: (כ) בצדיה. כתרגומו בכמנא במארב: (כב) בפתע. באונס. ותרגומו בתכיף שהיה סמוך לו ולא היה לו שהות להזהר עליו: (כג) או בכל אבן אשר ימות בה. הכהו: בלא ראות. שלא ז ראהו: ויפל עליו. (מכות ז) מכאן אמרו ההורג דרך ירידה ח גולה

שפתי חכמים

ידעתי וכו': ו לפי שמדבר כאן במזיד כמו שפי' רש"י לעיל ואם לא המיתוהו ב"ד וגלה לערי מקלט שלא כדבעי ב"ד ימית אותו אפילו תוך ערי מקלט דאל"כ ל"ל בפגעו בו הא ככר כתיב גואל הדם ימית את הרוצח: ז לפי שבזולת תוספת מלת הכהו יובן בלא ראות דבק עם אשר ימות כלומר שלא ראה מיתתו ואין הדבר כן רק ר"ל שלא ראה בהכאתו ועוד שבזולת זה התוספת יהיה כמאמר או בכל אבן אשר בהכרח כי היה צ"ל או הכהו בכל אבן דאי אהשליך דלעיל מיניה קאי א"כ או כל אבן מיבעי ליה: ח כגון היה מעגל במעגלה ונפלה

פירוש ע"ט

(כ) וְאִם בְּשִׂנְאָה יֶהְדֳּפֶנּוּ אונ אוב ער וועט דורך פיינטשאפט אים אשטופ געבן או הִשְׁלִיךְ עָלָיו בִּצְדִיָּה אדר ער הט אוף אים גווארפן מיט אלקערונג וַיָּמֹת אונ ער וועט ווערן [illegible]: (כא) או בְּאֵיבָה הִכָּהוּ בְיָדוֹ אדר מיט פיינטשאפט האט ער געשלאגן אים מיט זיין האנד וַיָּמֹת אונ ער איז וואָרן גטייט מות יומת המכה זאל ער ווערן גטייט דער וואס הט געשלאגן כלומר זאל ווערן גטייט דער גזלן רוצח הוא ער איז איין רוצח גואל הדם ימית את הרוצח דער בלוט

פירוש ע"ט

פריינד זאל טייטן דעם רוצח בפגעו בו אז ער וועט אים בגעגנן אפילו ער וועט אים בגעגנן אין ערי מקלט זאל ער אים פארט הרגנן: (כב) ואם אונ אוב בְּפֶתַע פלוצלונג דם הייסט באונס בלא איבה הדפו נאר אן פיינטשאפט הט ער אים אשטופ געגעבן או הִשְׁלִיךְ עָלָיו כָּל כְּלִי אדר ער הט אוף אים גווארפן אבלי פון אלע כלים בלא צדיה אן איין לאקערונג כלומר ער הט אוף אים בשוגג איין ווארף גטאן: (כג) או בכל אבן אשר ימות בה אדר ער האט

אים

עָלָיו וַיָּמֹת וְהוּא לֹא־אוֹיֵב לוֹ וְלֹא
מְבַקֵּשׁ רָעָתוֹ׃ כד וְשָׁפְטוּ הָעֵדָה
בֵּין הַמַּכֶּה וּבֵין גֹּאֵל הַדָּם עַל
הַמִּשְׁפָּטִים הָאֵלֶּה׃ כה וְהִצִּילוּ
הָעֵדָה אֶת־הָרֹצֵחַ מִיַּד גֹּאֵל הַדָּם
וְהֵשִׁיבוּ אֹתוֹ הָעֵדָה אֶל־עִיר
מִקְלָטוֹ אֲשֶׁר־נָס שָׁמָּה וְיָשַׁב בָּהּ
עַד־מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל אֲשֶׁר־מָשַׁח
אתו

עֲלוֹהִי וְקַטְלֵהּ וְהוּא לָא סָנֵי לֵהּ וְלָא תָבַע בִּישְׁתֵהּ׃ כד וִידוּנוּן כְּנִשְׁתָּא בֵּין מַחְיָא וּבֵין גָּאֵל דְּמָא עַל דִּינַיָּא הָאִלֵּין׃ כה וִישֵׁזְבוּן כְּנִשְׁתָּא יָת קָטוֹלָא מִיַּד גָּאֵל דְּמָא וִיתִיבוּן יָתֵהּ כְּנִשְׁתָּא לְקִרְיַת שֵׁזָבוּתֵהּ דִּי עֲרַק לְתַמָּן וְיִתֵּיב בַּהּ עַד דִּימוּת כַּהֲנָא רַבָּא דִּי רַבִּי

ת"א והוא לא אויב סנהדרין כט: ובפשע בפתע פסחים יג ר"פ מז סנהדרין ג סט קמא מח: והצילו העדה פסחים יג ר"ס כו סנהדרין ג ג פ' מכות י: וישב בה סנהדרין יח מכות יא יב:

פירוש רשב"ם

משה בחייו כדכתיב או יבדיל משה: (כה) עד מות הכהן הגדול. לפי פשוטו כל ימי השופט הגדול דוגמת

בעל הטורים

גולה: (כה) עד מות הכהן הגדול. ג"ם כ"ג בפ' לומר אחד כהן גדול שנמשח ואחד מרובה בגדים ואחד כהן גדול שעבר

שפתי חכמים

עליו והרגתו או שהי' מגלגל בהגיעתו ונפלה עליו או שהי' יורד בסולם ונפל עליו והרגו הרי זה גולה: ט היה מושך למעלה במעגלה ונפלה עליו והרגתו היה דולה בחבית ונפסק החבל ונפל עליו והרגו היה עולה בסולם ונפל עליו והרגו הרי זה אינו גולה פירוש משום דבכל אלו דרך עלייה הם ולא היה לו ליזהר: י ר"ל דלטעם ראשון קשה מדכתיב עד מות הכהן הגדול מגיד לך שהכתוב שרוצה יאריך ימים אחר שמת כהן הגדול לפי שהכ"ג ימות מהרה ולמה ומהרה לפי שהיה לו ולפי ד"א קשה אם הכהן גדול נענש משום על שלא התפלל למה ישוב הרוצח לביתו אחרי מות הכ"ג. לכן פי' גם טעם ראשון: כ דקרא משמע דרוצח משח לכ"ג

רש"י

דרך עלייה. ט אינו גולה: (כה) עד מות הכהן הגדל. שהוא בא להשרות שכינה בישראל ולהאריך ימיהם והרוצח בא לסלק את השכינה מישראל ומקצר את ימי חייהם. אינו כדאי שיהא לפני כהן גדול. ד"א לפי שהיה לו לכהן גדול להתפלל י שלא תארע תקלה זו לישראל בחייו: אשר משח אתו בשמן הקדש. לפי פשוטו מן המקראות הקצרים הוא. שלא פירש מי משחו כ אלא כמו אשר משחו המושח אותו בשמן הקדש. ורבותינו דרשוהו במסכת מכות לראיה דבר ללמד שאם עד שלא נגמר דינו מת כהן גדול ומנו אחר תחתיו ולאחר מכאן נגמר דינו חוזר במיתתו של שני שנאמר אשר משח אותו וכי הוא משחו לכהן או הכהן משח אותו אלא להביא

פירוש ע"ט

אוף אים גיווארפן איין שטיין פון אלע שטיינער וואס מען קאן דער מיט טייטן בלא ראות אונ ער האט אים ניט געזעהן כלומר ער האט ניט במזיד איין ווארף געטאן אוף אים ויפל עליו אונ דר שטיין איז ארויף געפאלן אוף אים וימות אונ ער איז דער פון וואהרן געטייט והוא לא אויב לו אונ דר רוצח איז אים גאר קיין שונא פיינט ניט געוועזן ולא מבקש רעתו אונ ער האט ניט בגערט זיין שלעכץ: (כד) ושפטו העדה זאלן די עדה משפטן בין המכה ובין גואל הדם צווישן דעם רוצח אונ צווישן דם גואל הדם על המשפטים האלה אוף דיא דאזיגע משפטים: (כה) והצילו העדה את הרוצח זאלן די עדה מציל זיין דעם רוצח מיד גואל הדם פון דעם גואל הדם והשיבו אותו העדה אונ די עדה זאל אים מאכן ווידר קערן אל עיר מקלטו צו דער שטאט פון זיין אנטרינונג אשר נס שמה וואס ער איז אהין אנטלאפן געווארן וישב בה עד מות הכהן הגדול אונ דער רוצח זאל דארטן זיצן ביז דער כהן גדול וועט שטארבן אשר

משה

אֹתוֹ בְּשֶׁמֶן הַקֹּדֶשׁ׃ כו וְאִם־יָצֹא
יֵצֵא הָרֹצֵחַ אֶת־גְּבוּל עִיר מִקְלָטוֹ
אֲשֶׁר יָנוּס שָׁמָּה׃ כז וּמָצָא אֹתוֹ גֹּאֵל
הַדָּם מִחוּץ לִגְבוּל עִיר מִקְלָטוֹ
וְרָצַח גֹּאֵל הַדָּם אֶת־הָרֹצֵחַ אֵין לוֹ
דָּם׃ כח כִּי בְעִיר מִקְלָטוֹ יֵשֵׁב עַד־
מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל וְאַחֲרֵי מוֹת הַכֹּהֵן
הַגָּדֹל יָשׁוּב הָרֹצֵחַ אֶל־אֶרֶץ
אֲחֻזָּתוֹ׃ כט וְהָיוּ אֵלֶּה לָכֶם לְחֻקַּת
מִשְׁפָּט לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכֹל

מושבתיכם

ת"א ואם יצא יצא הרוצח מכות יב. ורצח גאל הדם שם יב: כי בעיר מקלטו שם יא יב זבחים קיז: ואחרי מות הכהן הגדול מכות יא: ישוב הרוצח שם יג: והיו אלה יבמות ו סנהדרין לה מכות ז:

רַבָּא דְּיִתְרַבָּא בִּמְשַׁח קוּדְשָׁא׃ כו וְאִם מִפַּק יִפּוֹק קָטוֹלָא יָת תְּחוּם קִרְיַת שֵׁזָבוּתֵהּ דִּי עֲרַק לְתַמָּן׃ כז וְיַשְׁכַּח יָתֵהּ גָּאֵל דְּמָא מִבָּרָא לִתְחוּם קִרְיַת שֵׁזָבוּתֵהּ וְיִקְטוֹל גָּאֵל דְּמָא יָת קָטוֹלָא לֵית לֵהּ דְּמָא׃ כח אֲרֵי בְקִרְיַת שֵׁזָבוּתֵהּ יְתֵיב עַד דִּימוּת כַּהֲנָא רַבָּא וּבָתַר דִּימוּת כַּהֲנָא רַבָּא יְתוּב קָטוֹלָא לַאֲרַע אַחֲסַנְתֵּהּ׃ כט וִיהוֹן אִלֵּין לְכוֹן לִגְזֵרַת דִּין לְדָרֵיכוֹן

בכל

רש"י

את הנמשח בימיו שמחזירו במיתתו (מכות יב): (כז) אין לו דם. (מכות ז) הרי הוא כהורג את המת שאין לו דם: (כט) בכל מושבתיכם. למד שתהא סנהדרין (קטנה) נוהגת בחוצה לארץ

פירוש עם

כְּשֶׁמֶן אותו בְּשֶׁמֶן הַקֹּדֶשׁ וָוס מֶען הָט אִים גְזַאלְבְּט מִיט דֶעם הֵיילִיגֶן אֵייל. רש"י שְׁרַייבְּט דְרוּם מוּז עֶר זִיצֶן אִין עָרֵי מִקְלָט בִּיז דֶער כֹּהֵן גָדוֹל שְׁטַארְבְּט ווארוּם דֶר כֹּהֵן גָדוֹל מַאכְט רוּעֶן דִיא שְׁכִינָה צְווִישֶׁן דִיא קִינְדֶר יִשְׂרָאֵל זַייא זָאלֶן לַאנְג לֶעבֶּן אוּנ דֶר רוֹצֵחַ קוּמְט אָפּ טָאן דִי שְׁכִינָה אוּנ אִיז מְקַצֵּר דִי מֶענְטְשֶׁן דָאס לֶעבֶּן דְרוּם אִיז עֶר נִיט וֶוערְט אַז עֶר זָאל קוּמֶן פַר דֶם לֶעבֶּן פוּן דֶעם כֹּהֵן גָדוֹל׃ (כו) וְאִם יָצֹא יֵצֵא הָרוֹצֵחַ אוּנ אוֹבּ דֶער רוֹצֵחַ וֶועט אַרוֹם גֵייְן אֶת גְבוּל תּוּן דֶם גְמַארְק עִיר מִקְלָטוֹ פוּן דֶר שְׁטָאט פוּן זַיין אַנְטְרִינוּנְג אֲשֶׁר יָנוּס שָׁמָּה וָואס עֶר אִיז אַהִין אַנְטְלָאפֶן גְוָוארֶן׃ (כז) וּמָצָא אותו גוֹאֵל הַדָּם אוּנ דֶר גוֹאֵל הַדָּם וֶועט אִים גְפִינֶען מִחוּץ לִגְבוּל עִיר מִקְלָטוֹ פוּן אוֹיסֶן זַיינִיג פוּן דֶר שְׁטָאט וָואס עֶר אִיז אַהִין אַנְטְלָאפֶן גְוָוארֶן וְרָצַח גוֹאֵל הַדָּם אֶת הָרוֹצֵחַ אוּנ

דֶר גוֹאֵל הַדָּם וֶועט טֵייטֶן דֶם רוֹצֵחַ אֵין לוֹ דָם אִיז נִיט פַר הַאנְגֶען צוּ אִים קֵיין שׁוּלְד עֶס הֵייסְט גְלַייךְ וִויא עֶר הַרְגֶ'ת אַטוֹטֶן מֶענְטְשֶׁן׃ (כח) כִּי בְּעִיר מִקְלָטוֹ יֵשֵׁב עַר מוּז נָאר זִיצֶן אִין דֶר שְׁטָאט פוּן זַיין אַנְטְרִינוּנְג עַד מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל בִּיז דֶר כֹּהֵן גָדוֹל שְׁטַארְבְּט וְאַחֲרֵי מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל אוּנ נָאךְ דֶעם טוֹט פוּן דֶם כֹּהֵן גָדוֹל יָשׁוּב הָרוֹצֵחַ אֶל אֶרֶץ אֲחֻזָּתוֹ מֶעג שׁוֹן דֶר נָאךְ זִיךְ דֶר רוֹצֵחַ ווִידֶר קֶערֶן צוּ זַיין לַאנְד פוּן יְרוּשָׁה׃ (כט) וְהָיוּ אֵלֶּה לָכֶם אוּנ דִיא דָאזִיגֶע דִינִים וָוס אוֹבֶּן שְׁטֵייט זָאלֶן זַיין צוּ אַייךְ לְחֻקַּת מִשְׁפָּט צוּ אַיין גְזֶעצְטֶן מִשְׁפָּט לְדוֹרוֹתֵיכֶם צוּ אַייעֶרֶע גְבּוּרְט בְּכֹל מוֹשְׁבוֹתֵיכֶם אִין אַלֶע אַייעֶרֶע זִיצוּנְג. רש"י שְׁרַייבְּט פוּן דֶם וָוארְט בְּכָל מוֹשְׁבוֹתֵיכֶם לֶערְנֶן מִיר אָפּ אַז אַזוֹ לַאנְג הָאבֶּן דִי סַנְהֶדְרִין גְמֶעגְט בֵּית דִין זַיין אִין חוּץ לָאָרֶץ וִויא לַאנְג זַייא זֶענֶען גְוֶועסֶן אִין אֶרֶץ

יִשְׂרָאֵל

מוֹשְׁבֹתֵיכֶם: ל כָּל־מַכֵּה־נֶפֶשׁ לְפִי
עֵדִים יִרְצַח אֶת־הָרֹצֵחַ וְעֵד אֶחָד
לֹא־יַעֲנֶה בְנֶפֶשׁ לָמוּת: לא וְלֹא־
תִקְחוּ כֹפֶר לְנֶפֶשׁ רֹצֵחַ אֲשֶׁר־הוּא
רָשָׁע לָמוּת כִּי־מוֹת יוּמָת: לב וְלֹא־
תִקְחוּ כֹפֶר לָנוּס אֶל־עִיר מִקְלָטוֹ
לָשׁוּב לָשֶׁבֶת בָּאָרֶץ עַד־מוֹת
הַכֹּהֵן: לג וְלֹא־תַחֲנִיפוּ אֶת־הָאָרֶץ
אשר

בְּכֹל מוֹתְבָנֵיכוֹן: ל כָּל דְּיִקְטוֹל נַפְשָׁא לְפוּם סַהֲדִין יִקְטוֹל יָת קָטוֹלָא וְסָהִיד חַד לָא יַסְהֵיד בֶּאֱנָשׁ לְמִקְטַל: לא וְלָא תְקַבְּלוּן מָמוֹן עַל אֱנָשׁ קָטוֹל דִּי הוּא חַיָּב לְמִקְטַל אֲרֵי אִתְקְטָלָא יִתְקְטֵיל: לב וְלָא תְקַבְּלוּן מָמוֹן לְמֵעֲרוֹק לְקִרְיַת שֵׁיזָבוּתֵיהּ לְמִתַּב לְמִתַּב בְּאַרְעָא עַד דִּימוּת כַּהֲנָא: לג וְלָא תְחַיְּבוּן
יָת

ת"א כל מכה נפש סנהדרין פד: ועד אחד לא יענה בנפש שם לג לד: ולא תקחו כפורות לו קמא כח פג סנהדרין טו: אשר הוא כתובות לג קמא פג סנהדרין י לו מכות ס: ולא תקחו כפר לנוס כתובות לו: לשוב לשבת מכות יא: ולא תחניפו שבת לג:

פירוש רשב"ם

מסירין לא פתח ביתה: (לא) ולא תקחו כופר. לא יפטר בממון בברייתא דרבי אליעזר מדבר שהיה בכלל ויצא מן

רש"י

כל זמן שנוהג ל בארץ ישראל: (ל) כל מכה נפש וגו'. הבא להרגו מ על שהכה את הנפש: לפי עדים ירצח. שיעידו שבמזיד נ ובהתראה הרגו: (לא) ולא תקחו כפר. (כתובות לז) לא יפטר ס בממון: (לב) ולא תקחו כפר לנוס אל עיר מקלטו. למי שנס אל עיר מקלט שהרג בשוגג אינו נפטר מגלות בממון ליתן כופר לשוב לשבת בארץ בטרם ימות הכהן: לנוס. כמו ע לנס (בשו"א ובקמ"ץ) כמו (מיכה ב) שובי מלחמה ששבו מן המלחמה וכן (צפניה ג) נוגי ממועד וכן (יהושע ה) כי מולים היו כאשר תאמר שוב על מי ששב כבר. ומול על שמל כבר כן תאמר לנוס על מי שנס כבר. וקורהו נוס כלומר מוברח. וא"ת לנוס לברוח ותפרשהו לא תקחו כופר למי שיש לו לברוח לפטרו מן הגלות לא ידעתי היאך יאמר לשוב לשבת בארץ הרי עדיין לא נס ומהיכן ישוב: (לג) ולא תחניפו. ולא תרשיעו. כתרגומו

שפתי חכמים

בזמן שהבית לכך נ"ל דמן המקראות כו': ל דכתיב בפרשת שופטים ועלית אל המקום מלמד שהמקום גורם כלו' בזמן שסנהדרי גדולה שבירושלים יושבין בלשכת הגזית ב"ד שבחוצה לארץ ובכל המקומות נוהגין: מ ר"ל הרוצה על שהכה את הנפש. נ פירוש והכי זה מקרא קצר כאלו אמר כל מכה נפש כלומר שהרג נפש אינו רשאי להורגו אלא אחר שיעידו שבמזיד ובהתראה הרגו: ס פירוש ומקרא קצר הוא כאלו אמר לא תקחו כופר לנפש רוצח אשר הוא רשע למות לפוטרו מן המיתה כי מות יומת ולפי שכתוב בפרשת משפטים ואם שור נגח וגו' והמית איש או אשה השור יסקל וגם בעליו יומת בידי שמים משמע הכא שחייב שורו מיתה כך הוא במיתה ואפ"ה כתיב אחריו אם כופר יושת עליו ונתן פדיון משמע אם חייב מיתה בשביל שורו יכול ליפטר בממון ה"א ה"ה אם חייב מיתה בשביל עצמו יכול לפטור עצמו בממון: ע בשו"א תחת הלמ"ד ובקמ"ץ תחת הנו"ן

פירוש ע"ט

ישראל: (ל) כל איטליכר וואס קומט הרגנן אזו איין מענטשן מכה נפש וואס ער הט דר שלאגן אמענטשן לפי עדים נאך די רייד פון די עדות נאך ירצח את הרוצח זאל ער הרגנן דם רוצח כלומר עס קומט דם רוצח אנדרש ניט קיין מיתה סיידן צווייא מענטשן זאגן עדות אז זייא האבן אים התרה גוועזן אז ער זאל אים ניט הרגענן אונ ער הט אים במזיד גהרגת ועד אחד לא יענה בנפש אבר איין עדות זאל ניט זאגן אויף איין לייב למות צו טייטן אים: (לא) ולא תקחו כופר לנפש רוצח אונ איר זאלט ניט נעמן קיין אום לייזונג צו דם לייב פון דעם רוצח אשר הוא רשע למות וואס ער איז שולדיג דעם טוט כי מות יומת נייארט ער מוז גטייט ווערן: (לב) ולא תקחו כופר אונ איר זאלט ניט נעמן אום לייזונג לנוס אל עיר מקלטו צו דעם וואס איז ווארן אנטלאפן צום עיר מקלט לשוב ער זאל זיך ווידר קענן לשבת צו זיצן בארץ אין לאנד עד מות הכהן איידר דר כהן גדול שטארבט: (לג) ולא תחניפו את

הארץ

אֲשֶׁר אַתֶּם בָּהּ כִּי הַדָּם הוּא יַחֲנִיף
אֶת־הָאָרֶץ וְלָאָרֶץ לֹא־יְכֻפַּר לַדָּם
אֲשֶׁר שֻׁפַּךְ־בָּהּ כִּי־אִם בְּדַם
שֹׁפְכוֹ׃ לד וְלֹא תְטַמֵּא אֶת־הָאָרֶץ
אֲשֶׁר אַתֶּם יֹשְׁבִים בָּהּ אֲשֶׁר אֲנִי
שֹׁכֵן בְּתוֹכָהּ כִּי אֲנִי יְהֹוָה שֹׁכֵן
בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ פ שביעי
לו א וַיִּקְרְבוּ רָאשֵׁי הָאָבוֹת
לְמִשְׁפַּחַת בְּנֵי־גִלְעָד בֶּן־מָכִיר בֶּן־
מְנַשֶּׁה מִמִּשְׁפְּחֹת בְּנֵי יוֹסֵף וַיְדַבְּרוּ
לִפְנֵי מֹשֶׁה וְלִפְנֵי הַנְּשִׂאִים רָאשֵׁי
אבות

יָת אַרְעָא דִּי אַתּוּן בַּהּ
אֲרֵי דְמָא הוּא מְחַיֵּב
יָת אַרְעָא וּלְאַרְעָא לָא
יִתְכַּפַּר עַל דַּם זַכַּאי
דְּאִתְּשַׁד בַּהּ אֱלָהֵן
בְּדַם אַשְׁדֵּהּ׃ לד וְלָא
תְסָאֲבוּן יָת אַרְעָא דִּי
אַתּוּן יָתְבִין בַּהּ דִּי
שְׁכִנְתִּי שַׁרְיָא בְּגַוַּהּ
אֲרֵי אֲנָא יְיָ דִּשְׁכִנְתִּי
שַׁרְיָא בְּגוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃
א וְקָרִיבוּ רֵישֵׁי
אֲבָהָתָא לְזַרְעִית בְּנֵי
גִלְעָד בַּר מָכִיר בַּר
מְנַשֶּׁה מִזַּרְעֲיַת בְּנֵי
יוֹסֵף וּמַלִּילוּ קֳדָם מֹשֶׁה
וְקֳדָם רַבְרְבַיָּא רֵישֵׁי
אבהתא

ת״א ולארץ לא כפורים לו סוטה מז כריתות כו: ולא תטמא שבת לג שבועות ז:

בעל הטורים

גולה מכוון הרוצח במיתתו: (לג) יכופר. ד׳. הכא ואידך אם יכופר העון הזאת יכופר עון יעקב בזאת ואמת יכופר עון בתבונה ויום הכפורים מולין ומיתה ממרקת שנא׳ אם

פירוש רשב״ם

הכלל ללמד על חבירו יצא כיצד לא תקחו כפר לנפש רוצח וגו׳ והלא הריגת רוצח בכלל כל העונשין ולמה יצאת ללמד על שאר עונשין ומת הוא מלמד עליהן לרוצח אין לוקחין כופר אבל לשן ועין ליד ורגל לכויה ולחבורה ושאר חבלות לוקחים כופר: (לג) כי אם בדם שפכו. אני אומר שהוא נקוד מן הדין מלאפרש לפי פירוש

רשי

ולא פ תחיטון: (לד) אשר אני שכן בתוכה. שלא תשכינו אותי בטומאה: כי אני ה׳ שכן בתוך בני ישראל. אף בזמן שהם טמאים שכינה

שפתי הכמים

פי׳ כהם מאין פדיון למיתה כך אין פדיון לגלות: פ מת׳ שלא יפול הנופה כדם כבלמא גבי הרן ביין תנופה כב הרן כוא הנפי הרן וכסס ביין הנופס הכל גבי דם

פירוש ע״ט

זאָרֶץ אונ איר זָאלְט ניט פַר שוּלְדִיגִין דָאס לַאנְד אֲשֶׁר אַתֶּם בָּהּ וָואס איר וואוֹנְט דְרִינֶן כִּי הַדָּם הוּא יַחֲנִיף אֶת הָאָרֶץ וָוארוּם דָם וָואס מֶען פַר גִיסְט אוּם שוּלְדִיג בְּלוּט דֶער מִיט פַר שוּלְדִיגְט מֶען דָאס לַאנְד וְלָאָרֶץ לֹא יְכֻפַּר לַדָּם אונ צוּ דָם לַאנְד וָועט נִיט וָוערְן פַר גֶעבְּן דָאס אוּם שוּלְדִיג בְּלוּט אֲשֶׁר שֻׁפַּךְ בָּהּ וָוס עֶס אִיז וָוארְן פַר גָאסְן דְרִינֶן כִּי אִם בְּדַם נַייעֶרְט מִיט דֶם בְּלוּט שׁוֹפְכוֹ פוּן זַיין פַר גִיסֶר כְּלוֹמַר עֶס וָועט אַנְדֶערְשׁ נִיט וָוערְן פַר גֶעבְּן צוּם לַאנְד סַיידְן מֶען הַרְגֶת דָם רוֹצֵחַ׃ (לד) וְלֹא תְטַמֵּא אֶת הָאָרֶץ אוּנ איר זָאלְט נִיט פַר אוּם רֵיינִיגְן דָאס לַאנְד אֲשֶׁר אַתֶּם יוֹשְׁבִים בָּהּ וָוס איר זִיצְט דְרִינֶן אֲשֶׁר אֲנִי שׁוֹכֵן בְּתוֹכָהּ וָוס אִיךְ רוּא דְרִינֶן כִּי אֲנִי יְיָ שׁוֹכֵן בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וָוארוּם אִיךְ גָאט טוּא רוּעֶן צְווִישְׁן דִיא קִינְדֶר פוּן יִשְׂרָאֵל׃ (א) וַיִּקְרְבוּ אוּנ זַיי הָאבְּן גְנֶעהֶנְט רָאשֵׁי הָאָבוֹת דִי עֶלְצְטֶע פוּן דִי עֶלְטֶרְן לְמִשְׁפַּחַת בְּנֵי גִלְעָד פוּן דֶר מִשְׁפָּחָה פוּן דִי קִינְדֶר גִלְעָד בֶּן מָכִיר דֶר זוּן פוּן מָכִיר בֶּן מְנַשֶּׁה וָוס עֶר אִיז דֶר זוּן פוּן מְנַשֶּׁה מִמִּשְׁפְּחוֹת בְּנֵי יוֹסֵף פוּן דֶעם שֵׁבֶט פוּן דִיא קִינְדֶר פוּן יוֹסֵף וַיְדַבְּרוּ אוּנ זַייא הָאבְּן

נרעט

אָבוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃ ב וַיֹּאמְרוּ אֶת־
אֲדֹנִי צִוָּה יְהוָה לָתֵת אֶת־הָאָרֶץ
בְּנַחֲלָה בְּגוֹרָל לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וַאדֹנִי
צֻוָּה בַיהוָה לָתֵת אֶת־נַחֲלַת
צְלָפְחָד אָחִינוּ לִבְנֹתָיו׃ ג וְהָיוּ לְאֶחָד
מִבְּנֵי שִׁבְטֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לְנָשִׁים
וְנִגְרְעָה נַחֲלָתָן מִנַּחֲלַת אֲבֹתֵינוּ
וְנוֹסַף עַל נַחֲלַת הַמַּטֶּה אֲשֶׁר
תִּהְיֶינָה לָהֶם וּמִגֹּרַל נַחֲלָתֵנוּ יִגָּרֵעַ׃
ד וְאִם־יִהְיֶה הַיֹּבֵל לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל
וְנוֹסְפָה נַחֲלָתָן עַל נַחֲלַת הַמַּטֶּה
אשר

אונקלוס

אֲבָהָתָא לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃
ב וַאֲמַרוּ יָת רִבּוֹנִי
פַּקִּיד יְיָ לְמִתַּן יָת
אַרְעָא בְּאַחֲסָנָא
בְּעַדְבָא לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל
וְרִבּוֹנִי אִתְפַּקַּד
בְּמֵימְרָא דַיְיָ לְמִתַּן יָת
אַחֲסָנַת צְלָפְחָד אֲחוּנָא
לִבְנָתֵהּ׃ ג וִיהֶוְיָן לְחַד
מִבְּנֵי שִׁבְטַיָּא דִבְנֵי
יִשְׂרָאֵל לִנְשִׁין וְתִתְמְנַע
אַחֲסַנְתְּהֶן מֵאַחֲסָנַת
אֲבָהָתָנָא וְתִתּוֹסַף עַל
אַחֲסָנַת שִׁבְטָא דִּי
יֶהֶוְיָן לְהוֹן וּמֵעֲדַב
אַחֲסַנְתָּנָא יִתְמְנַע׃
ד וְאִם יְהֵי יוֹבְלָא
לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְתִתּוֹסַף
אַחֲסַנְתְּהֶן עַל אַחֲסָנַת שִׁבְטָא דִּי יֶהֶוְיָן לְהוֹן
ומאחסנת

בעל הטורים

יתוסף סמך כד תמוזין לכן בזאת יתוסף מן יעקב במה כחסד ואמת יתוסף. פון כדאמרי' רכה דפסיק בגמילות חסדים

שפתי חכמים

פוך לפרש ככי : צ רבל"ת למה כתיב ואם כל"ל וכי יהיה דואם משמע בספק הוא אם יהיה היובל ומה שכתב אחר זה ואפילו יהיה יובל אינו ר"ל שפי' ואם אפילו שא"כ היה הותר מה שפי' לעיל דמלת ואם הוא ספק אלא ואפילו זה מלבון רש"י הוא לא מפירוש מלת אם : ק ר"ל שיתרב

רש"י

שרויה ביניהם : (ג) ונוסף על נחלת המטה. שהרי בנה יורשה והבן מתיחס על שבט אביו : (ד) ואם יהיה היובל. מכאן היה רבי יהודה אומר עתיד צ היובל ק שיפסוק : ואם יהיה היובל. כלומר אין זו מכירה שחוזרת ביובל שהירושה אינה חוזרת.

פירוש ע"ט

נְרָעט לִפְנֵי מֹשֶׁה פַר משה וְלִפְנֵי הַנְּשִׂיאִים אונ פַר די נְשִׂיאִים רָאשֵׁי אָבוֹת וואס זייא זענן די הויפט עלטרן לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל צו דיא קינדר פון ישראל : (ב) וַיֹּאמְרוּ אונ זייא האבן גזאגט אֶת אֲדֹנִי מיין הער צִוָּה יְיָ האט גאט גשאפט לָתֵת אֶת הָאָרֶץ צו געבן דאס לאנד בְּנַחֲלָה אין איין ירושה בְּגוֹרָל לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל דורך איין גורל צו די קינדר ישראל וַאדֹנִי אונ מיין הער צֻוָּה בַיְיָ איז ווארן גשאפט פון גאט לָתֵת אֶת נַחֲלַת צְלָפְחָד אָחִינוּ צו געבן דיא ארב פון אונזר ברודר צלפחד לִבְנוֹתָיו צו זיינע טעכטר : (ג) וְהָיוּ אונ זייא וועלן זיין לְאֶחָד מִבְּנֵי שִׁבְטֵי

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל צו איינם פון דיא שבטים פון די ישראל לְנָשִׁים צו ווייבר וְנִגְרְעָה נַחֲלָתָן וועט ווערן גמינערט זייער ארב מִנַּחֲלַת אֲבוֹתֵינוּ פון דר ארב פון אונזרע עלטרן וְנוֹסַף אונ עס וועט ווערן גמערט עַל נַחֲלַת הַמַּטֶּה אויף דער ארב פון דם שבט אֲשֶׁר תִּהְיֶינָה לָהֶם וּמִגּוֹרַל נַחֲלָתֵנוּ יִגָּרֵעַ וואס זייא וועלן זיין צו זייא פר ווייבר כלומר דאס איז ניט קיין מכירה עס זאל זיך אום קערן אום יובל צו דם וואס מען האט ביי אים גקויפט נאר עס איז א ירושה אונ א ירושה קערט זיך ניט אום אין יובל דרום. (ד) וְאִם יִהְיֶה הַיּוֹבֵל לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל אונ ווען דר יובל

ווערט

אשר תהיינה להם ומנחלת מטה
אבתינו יגרע נחלתן: ה ויצו משה
את־בני ישראל על־פי יהוה
לאמר כן מטה בני־יוסף דברים:
ו זה הדבר אשר־צוה יהוה לבנות
צלפחד לאמר לטוב בעיניהם
תהיינה לנשים אך למשפחת
מטה אביהם תהיינה לנשים:
ז ולא־תסב נחלה לבני ישראל
ממטה אל־מטה כי איש בנחלת
מטה אבתיו ידבקו בני ישראל:
וכל

ומאחסנת שבטא
דאבהתנא יתמנע
אחסנתהן: ה ופקיד
משה ית בני ישראל
על מימרא דיי למימר
יאות שבטא דבני
יוסף ממללין: ו דין
פתגמא די פקיד יי
לבנת צלפחד למימר
לדתקין בעיניהון יהוין
לנשין ברם לזרעית
שבטא דאבוהן יהוין
לנשין: ז ולא תסחר
אחסנא לבני ישראל
משבטא לשבטא ארי
גבר באחסנת שבטא
דאבהתוהי ידבקון
בני

ת״א מ מטה בני פקידה שבר יד: ז כרבר סמניס ל:

בעל הטורים

היה שמין בנין: (ו) זה הדבר. בגימט' בדור זה בלבד נהג בלא בלותו הדור: (ז) תסב נחלה. בגימ' זו היא בסבבת הבן לומר שהבן יורש את אביו: ולא תסוב נחלה. בגימט'

פירוש רשב״ם

כי אם בדם האיש השופך את הדם: (ו) לטוב בעיניהם. שבט שלהם לפי הפשט:
ונשלם חומש הפקודים:

רש״י

ואפילו אם יהיה היובל לא תחזור הנחלה לשבטו ונמצא שנוספה על נחלת המטה אשר תהיינה להם:

פירוש ע״ט

וועט זיין צו דיא קינדר ישראל ונוספה נחלתן אזו וועט זייערע ערבשאפט גמערט ווערן על נחלת המטה אשר תהיינה להם צו די ערבשאפט פון דעם שבט וואס זייא וועלן זיין צו זייא ומנחלת אונ פון דר ארב מטה אבותינו פון דם שבט פון אונזערע עלטרן יגרע נחלתן וועט ווערן גמינערט זייער ארב: (ה) ויצו משה את בני ישראל האט משה גשאפט צו די קינדר ישראל על פי ונו׳ דהינו נאכם ר״ד אזו צו זאגן כן רעכט מטה בני יוסף דר שבט פון די קינדר פון יוסף דוברים זיי טוען רידן: (ו) זה הדבר אשר צוה יי דאס איז דיא זאך וואס גאט האט מיר גשאפט לבנות צלפחד פון וועגן די טעכטר פון צלפחד

פירוש ע״ט

לאמר אונ האט מיר אזו גזאגט לטוב בעיניהם צו דעם וואס ער ווערט זייא וואול גפעלן אין זייערע אויגן תהיינה לנשים זאלן זייא זיין פר ווייבר אך למשפחת מטה אביהם נייערט צו דר משפחה פון דם שבט פון זייער פאטר תהיינה לנשים זאלן זייא זיין פר ווייבר אבר צו א משפחה פון איין אנדער שבט טארן זייא ניט זיין פר ווייבר: (ז) ולא תסוב נחלה לבני ישראל אונ עס זאל ניט אום גרינגלט ווערן איין ארב צו די קינדר פון ישראל ממטה אל מטה פון איין שבט צום אנדרן שבט כי איש בנחלת מטה אבותיו נייערט איטליכר מענטש אין דר ארב פון דעם שבט פון זיינע עלטרן ידבקו
בני

ח וְכָל־בַּת יֹרֶשֶׁת נַחֲלָה מִמַּטּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְאֶחָד מִמִּשְׁפַּחַת מַטֵּה אָבִיהָ תִּהְיֶה לְאִשָּׁה לְמַעַן יִירְשׁוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ נַחֲלַת אֲבֹתָיו׃ ט וְלֹא־תִסֹּב נַחֲלָה מִמַּטֶּה לְמַטֶּה אַחֵר כִּי־אִישׁ בְּנַחֲלָתוֹ יִדְבְּקוּ מַטּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ י כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה כֵּן עָשׂוּ בְּנוֹת צְלָפְחָד׃ מפטיר יא וַתִּהְיֶינָה מַחְלָה תִרְצָה וְחָגְלָה וּמִלְכָּה וְנֹעָה בְּנוֹת צְלָפְחָד לִבְנֵי דֹדֵיהֶן לְנָשִׁים׃

ממשפחת

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ ח וְכָל בְּרַתָּא יָרְתַת אַחְסָנָא מִשִּׁבְטַיָּא דִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְחַד מִזַּרְעִית שִׁבְטָא דַּאֲבוּהָא תְּהֵי לְאִנְתּוּ בְּדִיל דִּי יֵרְתוּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל גְּבַר אַחְסָנַת אֲבָהָתוֹהִי׃ ט וְלָא תִסְחַר אַחְסָנָא מִשִּׁבְטָא לְשִׁבְטָא אָחֳרָנָא אֲרֵי גְּבַר בְּאַחְסַנְתֵּהּ יִדְבְּקוּן שִׁבְטַיָּא דִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃ י כְּמָא דִי פַקִּיד יְיָ יָת מֹשֶׁה כֵּן עֲבָדוּ בְּנַת צְלָפְחָד׃ יא וַהֲוָאָה מַחְלָה תִרְצָה וְחָגְלָה וּמִלְכָּה וְנֹעָה בְּנַת צְלָפְחָד לִבְנֵי אֲחֵי אֲבוּהֶן לְנָשִׁין׃

מזרעית

ת"א וכל בת בתרא קי קיא : ולא תסוב בתרא קיא : ממטה למטה שם קיג : ידבקו תמוס שם ותהיינה מחלה ונעה שם קכ

בעל הטורים

א היא הכהנה בעל : (יא) לבני דודיהן. בגימ' לכהנן להם :

שפתי חכמים

הנה ויתכלו השמטות והיובלות : ר דקשה ליה בפרשת פינחס חשיב הגדולה לבסוף וכאן מנה אותה שניה ומתרץ כאן מנאן לפי גדולתן זו מזו בשנים וכו' פי' משום שכאן כתיב ותהיינה לבני דודיהן לנשים שדרך נשואי האחיות להנשא כסדר תולדותיהן תחלה הגדולה והאחריה הצעירה על הסדר כדכתיב לא יעשה כן במקומנו וגו' : ש בפרשת פינחס פירשתיו : חסלת פרשת מסעי

רש"י

(ח) וכל בת ירשת נחלה. שלא היה בן לאביה: (יא) מחלה תרצה וגו'. (ב"ב קכ) כאן מנאן לפי גדולתן זו מזו בשנים ר ובכל המקרא מנאן לפי חכמתן ש ומגיד ששקולות זו כזו :

חסלת פרשת מסעי

פירוש עם

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל זָאלֶן זִיךְ בַּהֶעפְטֶן דִיא קִינְדֶר פוּן יִשְׂרָאֵל׃ (ח) וְכָל בַּת אוּנ אִיטְלִיכֶע טָאכְטֶער יוֹרֶשֶׁת נַחֲלָה מִמַּטּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וָוס זִיא וָועט יַרְשֶׁנְן אַיין אַרְבּ פוּן דִיא שְׁבָטִים פוּן דִיא קִינְדֶר יִשְׂרָאֵל לְאֶחָד מִמִּשְׁפַּחַת מַטֵּה אָבִיהָ תִּהְיֶה זָאל זִיא זַיין צוּ אַיינֶעם פוּן דֶר מִשְׁפָּחָה פוּן אִיר פָאטֶער לְאִשָּׁה צוּ אַיין וַוייבּ לְמַעַן יִירְשׁוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דְרוּם דִיא זָאלֶן יַרְשֶׁנְן דִי קִינְדֶר יִשְׂרָאֵל אִישׁ נַחֲלַת אֲבוֹתָיו אִיטְלִיכֶר מֶענְטְשׁ זָאל יַרְשֶׁנְן דִי אַרְבּ פוּן זַיינֶע עֶלְטֶערְן׃ (ט) וְלֹא תִסּוֹב נַחֲלָה אוּנ

אִיר זָאלְט נִיט מַאכְן אוּם רִינְגְלֶן קַיין אַרְבּ מִמַּטֶּה לְמַטֶּה אַחֵר פוּן אַיין שֵׁבֶט צוּם אַנְדֶערְן שֵׁבֶט כִּי אִישׁ בְּנַחֲלָתוֹ יִדְבְּקוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נֵייעֶרְט אִיטְלִיכֶר מֶענְטְשׁ פוּן דִיא שְׁבָטִים זָאל זִיךְ בַּהֶעפְטֶן אִין זַיין אַרְבּ׃ (י) כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְיָ אֶת מֹשֶׁה אַזוֹ וִויא גָאט הָט גְשַׁאפְט צוּ מֹשֶׁה כֵּן עָשׂוּ בְּנוֹת צְלָפְחָד אַזוֹ הָאבְּן גְטָאן דִי טֶעכְטֶער פוּן צְלָפְחָד׃ (יא) וַתִּהְיֶינָה אוּנ זַייא זֶענְן גְוֶועזְן מַחְלָה תִרְצָה וְחָגְלָה וּמִלְכָּה וְנוֹעָה בְּנוֹת צְלָפְחָד מַחְלָה תִּרְצָה חָגְלָה וּמִלְכָּה נוֹעָה דִיא טֶעכְטֶער פוּן

צלפחד

יב מִזַרְעִית בְּנֵי מְנַשֶּׁה
בַר יוֹסֵף הֲוָאָה לִנְשִׁין
וַהֲוָת אַחֲסַנְתְּהֶן עַל
שִׁבְטָא זַרְעִית אֲבוּהֶן׃
יג אִלֵּין פִּקּוּדַיָּא וְדִינַיָּא
דִּי פַקִּיד יְיָ בִּידָא
דְמֹשֶׁה לְוָת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל בְּמֵישְׁרַיָּא
דְמוֹאָב עַל יַרְדְּנָא
דִירֵחוֹ׃ חזק

יב מִמִּשְׁפְּחֹת בְּנֵי־מְנַשֶּׁה בֶן־יוֹסֵף
הָיוּ לְנָשִׁים וַתְּהִי נַחֲלָתָן עַל־מַטֵּה
מִשְׁפַּחַת אֲבִיהֶן׃ יג אֵלֶּה הַמִּצְוֹת
וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה בְּיַד־
מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּעַרְבֹת
מוֹאָב עַל יַרְדֵּן יְרֵחוֹ׃ חזק

קל״ב מהל״ה חול״ה סימן ומפטירין שמעו דבר ה׳ בירמיה בסימן ב׳ ׃

סכום הפסוקים אלף ומאתים ושמונים ושמנה אפרח סימן ׃ וחציו והיה האיש אשר אבחר בו מטהו יפרח ׃ ופרשיותיו עשרה ה׳ בדד ינחנו סימן ׃ וסדריו ל״ב מהור ברא לי אלהים סימן ׃ ופרקיו ל״ו לו חכמו ישכילו זאת סימן ׃ מנין הפתוחות שתים ותשעים והסתומות ששים ושש הכל מאה וחמשים ושמנה פרשיות אני חלקך ונחלתך סימן ׃

פירוש ע״ש

צְלָפְחָד לִבְנֵי דוֹדֵיהֶן צוּ דִיא קִינְדֶר פוּן זַייעֶר פֶעטֶר גְּשִׁים צוּ פַר וַוייבֶּר ׃ (יב) מִמִּשְׁפְּחוֹת בְּנֵי מְנַשֶּׁה בֶּן יוֹסֵף פוּן דֶר מִשְׁפָּחָה פוּן דִיא קִינְדֶר פוּן מְנַשֶּׁה וָוס עֶר אִיז גֶוֶועֶן דֶר זוּן פוּן יוֹסֵף הָיוּ לְנָשִׁים זֶענֶן זַייא גֶוֶועֶן פַר וַוייבֶּר וַתְּהִי נַחֲלָתָן אוּנ עֶס אִיז גֶוֶועֶן זַייעֶר אַרְב עַל מַטֵּה מִשְׁפַּחַת אֲבִיהֶן אוּף דֶער מִשְׁפָּחָה פוּן דֶעם שֵׁבֶט פוּן זַייעֶר פָאטֶר ׃ (יג) אֵלֶּה הַמִּצְוֹת וְהַמִּשְׁפָּטִים דָאס זֶענֶן דִיא מִצְוֹת אוּנ דִיא דִינִים אֲשֶׁר צִוָּה יְיָ בְּיַד מֹשֶׁה וָואס גָאט הָאט גֶשַׁאפְט דוּרְךְ מֹשֶׁה אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל צוּ דִי קִינְדֶר פוּן יִשְׂרָאֵל בְּעַרְבוֹת מוֹאָב אוּף דֶם פְלַאץ פוּן מוֹאָב עַל יַרְדֵּן יְרֵחוֹ בַּייא דֶעם יַרְדֵן פוּן יְרֵחוֹ ׃

הפטרת מסעי בירמי׳ סימן ב

שִׁמְעוּ דְבַר־יְהוָה בֵּית יַעֲקֹב וְכָל־מִשְׁפְּחוֹת בֵּית יִשְׂרָאֵל׃ כֹּה ׀ אָמַר יְהוָה מַה־מָּצְאוּ אֲבוֹתֵיכֶם בִּי עָוֶל כִּי רָחֲקוּ מֵעָלָי וַיֵּלְכוּ אַחֲרֵי הַהֶבֶל וַיֶּהְבָּלוּ׃ וְלֹא אָמְרוּ אַיֵּה יְהוָה הַמַּעֲלֶה אֹתָנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם הַמּוֹלִיךְ אֹתָנוּ בַּמִּדְבָּר בְּאֶרֶץ

פירוש ע״ט

שִׁמְעוּ דְבַר יְיָ פַר נֶעמְט דִיא רֵייד פוּן גָאט אִיר הוֹיז גְזִינְד פוּן יַעֲקֹב אוּנ אַלֶע מִשְׁפָּחוֹת פוּן דִיא קִינְדֶר יִשְׂרָאֵל ׃ כֹּה אָמַר יְיָ אַזוֹ הָט גָאט גְזָאגְט וָוס הָאבְּן גְפוּנְן אַייעֶרֶע עֶלְטֶרְן אִין מַיינֶע רֵייד אוּם רֶעכְט וָואס זַייא הָאבְּן זִיךְ דֶר וַוייטֶערְט פוּן אָפּ מַיין דִינְסְט אוּנ זַייא זֶענְן נָאךְ גְגַאנְגֶן נָאךְ נַארִישְׁקַייט אוּנ זַייא הָאבְּן זִיךְ פַר נַארֶעשְׁט ׃ וְלֹא אָמְרוּ אוּנ זַיי הָאבְּן נִיט גְזָאגְט וָואוּ אִיז דֶען אוּנְזֶר גָאט וָואס עֶר הָט אוּף גְבְּרַאכְט אוּנְז פוּן דֶם לַאנְד מִצְרַיִם וָואס עֶר הָאט גְפִירְט אוּנְז אִין דֶר מִדְבָּר אִין דֶעם לַאנְד פוּן דֶעם פְּלוֹן אוּנ

כוכב מישראל

(וְכָל מִשְׁפְּחוֹת בֵּית יִשְׂרָאֵל) וַוייל דִיא וַוייבֶּר הָאבְּן גְזָאגְט (יְמַהֵר יָחִישָׁה) אַדְרַבָּא לָאז דֶר שׂוֹנֵא קוּמֶן וָוארוּם זַייא הָאבְּן זִיךְ פַאר זִיכֶרְט אוּף זַייעֶר שְׁוִוגֶערִים וַוייל זַייא זֶענֶן גְגַאנְגֶן זַייעֶר פַאר שְׁאַיים דְרִיבֶּר הָאבְּן זִיךְ צוּנוֹיף גְנוּמֶן גַאנְצֶע מִשְׁפָּחוֹת וָוען דֶער שׂוֹנֵא אִיז גְקוּמֶן בְּשַׁעֲרֵי יְרוּשָׁלַיִם זָאלְן זִיךְ בַּאהַאלְטְן דֶר שׂוֹנֵא זָאל נִיט מִיט זַייא מִתְעוֹלֵל זַיין . אַזוֹ וִויא יְשַׁעְיָהוּ הַנָּבִיא הָאט גְזָאגְט (וְשִׂפַּח יְיָ קָדְקוֹד בְּנוֹת צִיּוֹן) . דְרִיבֶּר זָאגְט יִרְמְיָהוּ (וְכָל מִשְׁפְּחוֹת בֵּית יִשְׂרָאֵל) וַוייל זַייעֶר סוֹף וֶועט אַזוֹ זַיין ׃

עֲרָבָה וְשׁוּחָה בְּאֶרֶץ צִיָּה וְצַלְמָוֶת בְּאֶרֶץ לֹא־עָבַר בָּהּ אִישׁ וְלֹא־יָשַׁב אָדָם שָׁם׃
וָאָבִיא אֶתְכֶם אֶל־אֶרֶץ הַכַּרְמֶל לֶאֱכֹל פִּרְיָהּ וְטוּבָהּ וַתָּבֹאוּ וַתְּטַמְּאוּ אֶת־אַרְצִי
וְנַחֲלָתִי שַׂמְתֶּם לְתוֹעֵבָה׃ הַכֹּהֲנִים לֹא אָמְרוּ אַיֵּה יְהוָה וְתֹפְשֵׂי הַתּוֹרָה לֹא יְדָעוּנִי
וְהָרֹעִים פָּשְׁעוּ בִי וְהַנְּבִאִים נִבְּאוּ בַבַּעַל וְאַחֲרֵי לֹא־יוֹעִלוּ הָלָכוּ׃ לָכֵן עֹד אָרִיב
אִתְּכֶם נְאֻם־יְהוָה וְאֶת־בְּנֵי בְנֵיכֶם אָרִיב׃ כִּי עִבְרוּ אִיֵּי כִתִּיִּים וּרְאוּ וְקֵדָר שִׁלְחוּ
וְהִתְבּוֹנְנוּ מְאֹד וּרְאוּ הֵן הָיְתָה כָּזֹאת׃ הַהֵימִיר גּוֹי אֱלֹהִים וְהֵמָּה לֹא אֱלֹהִים וְעַמִּי
הֵמִיר כְּבוֹדוֹ בְּלוֹא יוֹעִיל׃ שֹׁמּוּ שָׁמַיִם עַל־זֹאת וְשַׂעֲרוּ חָרְבוּ מְאֹד נְאֻם־יְהוָה׃ כִּי־
שְׁתַּיִם רָעוֹת עָשָׂה עַמִּי אֹתִי עָזְבוּ מְקוֹר ׀ מַיִם חַיִּים לַחְצֹב לָהֶם בֹּארוֹת בֹּארֹת
נִשְׁבָּרִים אֲשֶׁר לֹא־יָכִלוּ הַמָּיִם׃ הַעֶבֶד יִשְׂרָאֵל אִם־יְלִיד בַּיִת הוּא מַדּוּעַ הָיָה לָבַז

כוכב מישראל

הכהנים לא אמרו איה יי׳. אין פרק אבות שטייט אז אין בית המקדש איז געוועזן צעהן נסים אין אש המערכה. אבער אין היכל הטומאה פון דן. און פון בית אל וואס האבן גדינט צוא דיא ע״ג בעל איז געווען עשרה סיבאות. זאגט דער נביא ירמיהו אויף דיא כהני הבעל דיא האבן גאר ניט גזאגט (איה יי׳) ווא איז גאט. אז עס זאל אנדערש זיין אזוי הייליג וויא דער בית המקדש. חאטש עס זענען ניוועזן דיא צעהן נסים:

פירוש עט

פאר וויסטונג אין איין פר וויסט און אפגעצמטר לאנד אין אזו אלאנד עס איז ניט דורך גפארן קיין מענטש און עס איז ניט געזעסן א מענטש דארטן: ואביא אתכם און איך האב גבראכט אייך צו דעם לאנד ארץ ישראל צו עסן אירע פירות און איר גוטקייט ותבאו און איר זענט גקומן און איר האט פר אום ריינגט מיין לאנד און מיין ארב האט איר גטאן צו אום ווערדיקייט: הכהנים דיא כהנים זייא האבן ניט גזאגט וואו איז גאט מיר זאלן זיך פר אים פארכטן ותופשי התורה און דיא סנהדרין זייא האבן מיך ניט גקענט והרועים און דיא פאסטיכר דס מיינט מען די מלכים האבן אין מיר מורד געווען און דיא פאלשע נביאים האבן נביאות גזאגט פון בעל און נאך אזעלכע וואס זייא קענן ניט העלפן הלכו גייען זייא: לכן דרום וועל איך מיך נאך קריגן מיט אייך איי איך וועל אויף אייך ברענגן דאס שלעכץ דאס איז דיא רייד פון גאט און מיט אייערע קינדס קינדר וום זייא וועלן טאן ווי אייערע ווערק וועל איך קריגן: כי ווארום עברו פארט איבר צו דיא אינזלן פון דעם פאלק כתים און שיקט צו דיא מאטערן צו זעהן זייער מנהג און פר שטייט זייער און זעהט אוב עס איז געווען אזו ההימיר אוב עס האט פר ביטען איין פאלק פון זייא זיין גאט זייא זענן דאך ניט קיין גאט פון דעסט וועגן האבן זייא פארט ניט פר ביטן זייא ועמי און מיין פאלק זיי האבן פר ביטן כבודו זיין כבוד כלומר זייער גאט וואס זייא זענן דורך אים גערליכט גוואורן פר אזו אגאט וום העלפט ניט: שומו פר וואונדרט אייך איר הימל אויף דם דאזיגן וום ווייטר שטייט ושערו און שטורעמט חרבו מאוד גלייך וויא איר וועט זייער פר וויסט ווערן ווייל דם בית המקדש וועט חרוב ווערן דאס איז די רייד פון גאט: זאגט דר פסוק אטעם פר וואס וועט דאס אזו זיין כי שתים רעות ווארום צוויא ערליי רעות האט מיין פאלק גטאן ווארום אוב זייא וואלטן אפילו פר ביטן זייער גאט פר אזו איין גאט וואס ער זאל מיט מיר גלייך זיין וואלט אויך געווען איין רעה ווארום איך האב זייא פיל גוטס גטאן און היינט האבן זיי נאך אגרעסערע רעה גטאן אותי עזבו וואס זיי האבן מיך פר לאזט וואס איך בין אקוואל פון קוועלינדיגע וואסר כלומר אלע ציים בין איך אויף זייא משפיע טובות לחצוב להם זייא גייען אום צו האקן צו זייא כלומר אום צו גראבן גריבר צו בראכינע: זאגט ירמיהו וויא פר שטייסטו פר וום גייט דיר ישראל אזו שלעכט העבד ישראל איז דען ישראל איין קנעכט אדר איז ער דען איין קינד

פתח בס"פ: עליו ישאגו כפרים נתנו קולם וישיתו ארצו לשמה עריו נצתו נצתה כתיב
מבלי ישב: גם־בני־נף ותחפנחס ותחפנס כתיב ירעוך קדקד: הלוא־זאת תעשה־
לך עזבך את־יהוה אלהיך בעת מוליכך בדרך: ועתה מה־לך לדרך מצרים
לשתות מי שחור ומה־לך לדרך אשור לשתות מי נהר: תיסרך רעתך ומשבותיך
תוכחך ודעי וראי כי־רע ומר קמץ בז"ק עזבך את־יהוה אלהיך ולא פחדתי אליך
נאם־אדני יהוה צבאות: כי מעולם שברתי עלך נתקתי מוסרותיך ותאמרי לא
אעבור אעבוד כתיב כי על־כל־גבעה גבהה ותחת כל־עץ רענן את צעה זנה: ואנכי
נטעתיך שורק כלה זרע אמת ואיך נהפכת לי סורי הגפן נכריה: כי אם־
תכבסי בנתר ותרבי־לך ברית נכתם עונך לפני נאם אדני יהוה: איך תאמרי
לא נטמאתי אחרי הבעלים לא הלכתי ראי דרכך בגיא דעי מה עשית בכרה

פירוש ע"ט

פון דר הוז דינסט טוד וואָרום איז ער גוואָרן
צו רוב: עליו אויף אים דם מיינט מען אויף
דיא ישראל ישאגו טוען שרייען כפירים דיא
לעמפערטן דם מיינט מען דיא שטארקע פון
מדי ובבל וישיתו אונ זיי טוען זיין לאנד צו
גר וויכטעניש עריו זיינע שטעט זייא זענן
וואָרן פר ברענט אין פייער קיינר וואָנט
דאָרט ניט: גם בני נוף אפילו די מצרים וואס
איר הט אויף זייא איין בטחון אז זייא זאלן
אייך זיין צו הילף זייא וועלן צו ברעכן דיר
דם קאפ: הלא פר וואָר דם הט דיר גמאכט
דם שלעכץ וואס אויף דיר איז גקומן הט דיר
גורם גוועזן דיא זינד וואס דו האסט פר לאזט
דיין גאט בעת אין דער צייט אז ער הט דיך
גפירט אין דעם גוטן אונ אין דעם רעכט
פרומן וועג: ועתה אונ איצונד וואס טוג צו
דיר צו דעם וועג פון מצרים צו טרינקן די
וואסר פון דעם טייך שיחור דם איז דר נילוס
וואס זייא האבן אין אים אייערי זכרים דער
טרינקט ומה לך אונ וואס נוצט דיר דם אז
דו זאלסט אין מיר מורד זיין דו זאלסט פר
טריבן ווערן צו דעם לאנד אשור צו טרינקן
דם וואסר פון דעם טייך פון פרת: תיסרך
תיסרך דער סוף וועט זיין אז דיין בייז וועט
דיך שטראפן אונ דיין ווילדיקייט וועט שטראפן
דיך ודעי אונ וויס אונ זעה אז שלעכט אונ
ביטר ווס דו האסט פר לאזט גאטס דינסט
ולא פחדתי אליך אונ מיין מורא איז ניט צו
דיר נאם וכו': כי מעולם דען פון אייביג האב
איך צו בראכן דיין יאכט איך הב צו ריסן דיינע
רימן וואס מען בינד צו דיא יאכט ותאמרי
אונ דו האסט גזאגט איך וועל ניט עובר
זיין אויף דיינע רייד אבר איר הט ניט מקיים
גוועזן אייער הבטחה נאר אויף אלע בערג אונ
אונטר אלע צווייג האפטיגע בוימר האסטו זיך
פר שפרייט: ואנכי אונ איך נטעתיך איך הב
גיפלאנצט דיך איין צווייג פון אגוטן ווין
שטאק כולה גאר זרע קינדר אמת דם הייסט
איר קומט ארוס פון צדיקים ואיך אונ וויא
נהפכת דו ביסט וואָרן פר קערט לי צו מיר
סורי איר האט אפ גקערט פון מיין דינסט
אדר סורי הגפן אין פר שטונקענדיגר ווין
שטאק נכריה אפרעמדר וואס וואקסט אין
וואלד איז ער דאך ניט גלייך צו דיא ווין
שטאק ווס עס וואקסט אין ווין גארטן ביי
אנדערע ווין שטאק אזו זענט איר ישראל
אוך ניט גלייך צו די עלטרן וואס איר קומט
ארוס פון זייא: כי אם תכבסי אונ ווען דו
וועסט אפילו דיך שון וואשן מיט קרייד אונ
דו וועסט מערן לך צו דיר בורית זייף נכתם
וועט זיין גפלעקט דיין זינד לפני צו פר מיר:
איך תאמרי וויא קענסטו זאגן איך בין ניט
טמא גוואָרן אחרי הבעלים אונ נאך דיא אפ
געטר פון בעל בין איך ניט גגאנגן ראי זעה
דיין וועג וואס דו ביסט גגאנגן אין זיי ווייס
וואס דו האסט גטאן אנטקעגן בית פעור
אונ אוך היינט האלסטו דיך אוך אין דעם
איינגעם וועג בכרה קלה אזו ווי איינגע קעמל

קַלָּה מְשָׂרֶכֶת דְּרָכֶיהָ׃ פֶּרֶא ׀ לִמֻּד מִדְבָּר בְּאַוַּת נַפְשָׁהּ נפשו כתיב שָׁאֲפָה רוּחַ תַּאֲנָתָהּ
מִי יְשִׁיבֶנָּה כָּל־מְבַקְשֶׁיהָ לֹא יִיעָפוּ בְּחָדְשָׁהּ יִמְצָאוּנְהָ׃ מִנְעִי רַגְלֵךְ מִיָּחֵף וּגְרוֹנֵךְ
תגרנך כתיב מִצִּמְאָה וַתֹּאמְרִי נוֹאָשׁ לוֹא כִּי־אָהַבְתִּי זָרִים וְאַחֲרֵיהֶם אֵלֵךְ׃ כְּבֹשֶׁת גַּנָּב
כִּי יִמָּצֵא כֵּן הֹבִישׁוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל הֵמָּה מַלְכֵיהֶם שָׂרֵיהֶם וְכֹהֲנֵיהֶם וּנְבִיאֵיהֶם׃
אֹמְרִים לָעֵץ אָבִי אַתָּה וְלָאֶבֶן אַתְּ יְלִדְתָּנוּ ילדתני כתיב כִּי־פָנוּ אֵלַי עֹרֶף וְלֹא פָנִים
וּבְעֵת רָעָתָם יֹאמְרוּ קוּמָה וְהוֹשִׁיעֵנוּ׃ וְאַיֵּה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר עָשִׂיתָ לָּךְ יָקוּמוּ אִם־
יוֹשִׁיעוּךָ בְּעֵת רָעָתֶךָ כִּי מִסְפַּר עָרֶיךָ הָיוּ אֱלֹהֶיךָ יְהוּדָה׃ הֲלוֹא מֵעַתָּה קָרָאתִי
יתיר יוד לִי אָבִי אַלּוּף נְעֻרַי אָתָּה׃

פירוש ע״ם

אנקבה משרכת דרכיה וואס זיא שטארקט זיך אין איר וועג פון איר יוגינט אן וום זיא הט ליב צו לופן הין אונ הער: פרא אזו ווי איין ווילד טול אייזל וום איז גיוואנט צו זיין אין דר מדבר מיט איר גלוסטיגן ווילן שאפה טוט זיא איין שלינגן די לופט כלומר זיא עפינט דס מול אונ וויל איין שלינגן די לופט אבר זיא קאן דס ניט איין שלינגן נאר די לופט קערט זיך איבער אום צו זיין ארט תאנתה איר טראכטיקייט דאס הייסט אמין שלאנג וואריום דער טראכט שלינגט אוך איין דעם רוח מי ישיבנה ווער קאן זיא ווידר קערן פון דר מדה כלומר מען קאן זיא דר פון ניט אפ גוואגען אזו זייט איר ישראל אוך מען קאן אייך ניט אפ גוואנן פון אייער שלעכטן וועג ארע וואס בגערן זיא כלומר וואס זיי ווילן האפן דס מול אייזל טוען זייא זיך ניט מירן צו האפן זיא וואריום זיי ווערן זיך אומזיסט מידן ווארום מען קאן זיא דאך ניט תאפן אונ וואס איז איר סוף אין איר חודש גרייכט מען זיא אזו אוך איר ישראל עס איז איין חודש פר האנדן אין יאר דס איז דר חודש אב אין דעם חודש קאנן זייא גפאנגן ווערן: מנעי דיא נביאים האבן צו דיר גזאגט פר מייד דייני פיס פון בארוויסקייט פאר מייד דיך פון צו זינדיגן כדי איר זאלט ניט טוזין גיין בארוויס אין צרות אונ דיך האלז פר מייד פון צו שטארבן פר דארשט אבר דו קערסט דיך ניט צו די רייד ותאמרי אונ דו זאגסט אוף די רייד פון דיא נביאים נואש איך זארג מיך נים אוף דיא רייד לא איך וויל ניט אזו טאן וויא איר זאגט מיר כי ייארט איך האב ליב פרעמדע צו בהעפטן זיך מיט זייא אונ נאך זייא וועל איך גיין: כבושת גנב אזו וויא דר גנב ווערט פר שעמט אז מען גפינט אים דס ערשטע מאל שעמט ער זיך מין איידר אזעלכער וואס מען האט אים פון לאנג גהאלטן פר אגנב כן הובישו אזו וועלן פר שעמט ווערן דאס הויז גזינד פון דיא ישראל ווארום זייא האבן זיך גהאלטן אז זייא דינן צו גאט אונ היינט ווערט גפונן אז זייא דינען כוכבים ומזלות המה זיי כלומר דס פאלק ישראל וועט פר שעמט ווערן מלכיהם זייערע מלכים אונ זייערע הארן אונ זייערע כהנים אונ זייערע פאלשע נביאים: אומרים לעץ זייא טוען זאגן צו דעם וואס איז גמאכט גווארן פון האלץ דו בּיסט מיין פאטער ולאבן אונ צו דעם וואס איז גמאכט פון אשטיין זאגן זייא דו האסט גוואונן מיך: כי פנו אלי דען זיי האבן זיך אום גקערט צו מיר כלומר צו גאט מיט דעם אקען ולא פנים אונ ניט מיט דעם פנים ובעת אונ אין דר צייט אז עס קומט זייא אצרה טוען זייא זאגן שטייא דו גאט אוף אונ העלף אונז אונ איך גאט וועל דיר ענטפערן: ואיה אלהיך אונ וואו איז דיינע אפ געטר וואס דו האסט גמאכט צו דיר לאזן זייא זיך פרובן אוף שטיין אוב זייא וועלן קענן העלפן דיר אין דיין שלעכטע צייט כי מספר אזו וויא דיא צאל פון דיינע שטעט זענן דיינע אפ געטר יהודה: גאט האט גזאגט צו די ישראל הלוא מעתה הלוואי אצונד זאלסטו תשובה טאן קראת לי אבי אונ דו זאלסט מיך רופן דו ביסט מיין פאטר אלוף נעורי אתה אונ דער האר פון מיין יוגינט ביסטו:

בראש חודש קורין ארבעה גברי בפרשת פנחס מן את קרבני לחמי לאשי עד יעשה ונסכו. ואם חל ראש חודש בשבת מוציאין ב׳ ספרים באחד קורין ז׳ גברי בפרשת השבוע וקדיש ובספר שני קורין בפרשת פנחס וביום השבת ובראשי חדשיכם עד יעשה ונסכו:

הפטרת ערב ראש חודש שחל בשבת בשמואל א׳ סימן כ׳

בשבת וערב ראש חדש מפטירין של מחר חדש. ומחית הפטרה זו מספר פ׳ פסוקים ופ׳ [illegible].

וַיֹּאמֶר־לוֹ יְהוֹנָתָן מָחָר חֹדֶשׁ וְנִפְקַדְתָּ כִּי יִפָּקֵד מוֹשָׁבֶךָ: וְשִׁלַּשְׁתָּ תֵּרֵד מְאֹד וּבָאתָ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־נִסְתַּרְתָּ שָּׁם בְּיוֹם הַמַּעֲשֶׂה וְיָשַׁבְתָּ אֵצֶל הָאֶבֶן הָאָזֶל: וַאֲנִי שְׁלֹשֶׁת הַחִצִּים צִדָּה אוֹרֶה לְשַׁלַּח־לִי לְמַטָּרָה: וְהִנֵּה אֶשְׁלַח אֶת־הַנַּעַר לֵךְ מְצָא אֶת־הַחִצִּים אִם־אָמֹר אֹמַר לַנַּעַר הִנֵּה הַחִצִּים מִמְּךָ וָהֵנָּה קָחֶנּוּ וָבֹאָה כִּי־שָׁלוֹם לְךָ וְאֵין דָּבָר חַי־יְהוָה: וְאִם־כֹּה אֹמַר לָעֶלֶם הִנֵּה הַחִצִּים מִמְּךָ וָהָלְאָה לֵךְ כִּי שִׁלַּחֲךָ יְהוָה: וְהַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבַּרְנוּ אֲנִי וָאָתָּה הִנֵּה יְהוָה בֵּינִי וּבֵינְךָ עַד־עוֹלָם: וַיִּסָּתֵר דָּוִד בַּשָּׂדֶה וַיְהִי הַחֹדֶשׁ וַיֵּשֶׁב הַמֶּלֶךְ אֶל־ (על) הַלֶּחֶם לֶאֱכוֹל: וַיֵּשֶׁב הַמֶּלֶךְ עַל־מוֹשָׁבוֹ כְּפַעַם בְּפַעַם אֶל־מוֹשַׁב הַקִּיר וַיָּקָם יְהוֹנָתָן וַיֵּשֶׁב אַבְנֵר מִצַּד שָׁאוּל וַיִּפָּקֵד מְקוֹם דָּוִד: וְלֹא־דִבֶּר שָׁאוּל מְאוּמָה בַּיּוֹם הַהוּא כִּי אָמַר מִקְרֶה הוּא בִּלְתִּי טָהוֹר הוּא כִּי־לֹא טָהוֹר: וַיְהִי מִמָּחֳרַת הַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי וַיִּפָּקֵד מְקוֹם דָּוִד וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל־יְהוֹנָתָן בְּנוֹ מַדּוּעַ לֹא־בָא בֶן־יִשַׁי גַּם־תְּמוֹל גַּם־הַיּוֹם אֶל־הַלָּחֶם: וַיַּעַן יְהוֹנָתָן אֶת־שָׁאוּל נִשְׁאֹל נִשְׁאַל דָּוִד מֵעִמָּדִי עַד־בֵּית לָחֶם: וַיֹּאמֶר שַׁלְּחֵנִי נָא כִּי זֶבַח מִשְׁפָּחָה לָנוּ בָּעִיר וְהוּא צִוָּה־לִי אָחִי וְעַתָּה אִם־מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אִמָּלְטָה נָּא וְאֶרְאֶה אֶת־אֶחָי עַל־כֵּן לֹא־בָא אֶל־שֻׁלְחַן הַמֶּלֶךְ: וַיִּחַר־אַף שָׁאוּל בִּיהוֹנָתָן וַיֹּאמֶר לוֹ בֶּן־נַעֲוַת הַמַּרְדּוּת הֲלוֹא יָדַעְתִּי כִּי־בֹחֵר אַתָּה לְבֶן־יִשַׁי לְבָשְׁתְּךָ וּלְבֹשֶׁת עֶרְוַת אִמֶּךָ: כִּי כָל־הַיָּמִים אֲשֶׁר בֶּן־יִשַׁי חַי עַל־הָאֲדָמָה לֹא תִכּוֹן אַתָּה וּמַלְכוּתֶךָ וְעַתָּה שְׁלַח וְקַח אֹתוֹ אֵלַי כִּי בֶן־מָוֶת הוּא: וַיַּעַן יְהוֹנָתָן אֶת־שָׁאוּל אָבִיו וַיֹּאמֶר אֵלָיו לָמָּה יוּמַת מֶה עָשָׂה: וַיָּטֶל שָׁאוּל אֶת־הַחֲנִית עָלָיו לְהַכֹּתוֹ וַיֵּדַע יְהוֹנָתָן כִּי־כָלָה הִיא מֵעִם אָבִיו לְהָמִית אֶת־דָּוִד: וַיָּקָם יְהוֹנָתָן מֵעִם הַשֻּׁלְחָן בָּחֳרִי־אָף וְלֹא־אָכַל בְּיוֹם־הַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי לֶחֶם כִּי נֶעְצַב אֶל־דָּוִד כִּי הִכְלִמוֹ אָבִיו: וַיְהִי בַבֹּקֶר וַיֵּצֵא יְהוֹנָתָן הַשָּׂדֶה לְמוֹעֵד דָּוִד וְנַעַר קָטֹן עִמּוֹ: וַיֹּאמֶר לְנַעֲרוֹ רֻץ מְצָא־נָא אֶת־הַחִצִּים אֲשֶׁר אָנֹכִי מוֹרֶה הַנַּעַר רָץ וְהוּא־יָרָה הַחֵצִי לְהַעֲבִרוֹ: וַיָּבֹא הַנַּעַר עַד־מְקוֹם הַחֵצִי אֲשֶׁר יָרָה יְהוֹנָתָן וַיִּקְרָא יְהוֹנָתָן אַחֲרֵי הַנַּעַר וַיֹּאמֶר הֲלוֹא הַחֵצִי מִמְּךָ וָהָלְאָה: וַיִּקְרָא יְהוֹנָתָן אַחֲרֵי הַנַּעַר מְהֵרָה חוּשָׁה אַל־תַּעֲמֹד וַיְלַקֵּט נַעַר יְהוֹנָתָן אֶת־הַחִצִּים החצי כתיב וַיָּבֹא אֶל־אֲדֹנָיו: וְהַנַּעַר לֹא־יָדַע מְאוּמָה אַךְ יְהוֹנָתָן וְדָוִד יָדְעוּ אֶת־הַדָּבָר: וַיִּתֵּן יְהוֹנָתָן אֶת־כֵּלָיו אֶל־הַנַּעַר אֲשֶׁר־לוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ לֵךְ הָבֵיא הָעִיר: הַנַּעַר בָּא וְדָוִד קָם מֵאֵצֶל הַנֶּגֶב וַיִּפֹּל לְאַפָּיו אַרְצָה וַיִּשְׁתַּחוּ שָׁלֹשׁ פְּעָמִים וַיִּשְּׁקוּ אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ וַיִּבְכּוּ אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ עַד־דָּוִד הִגְדִּיל: וַיֹּאמֶר יְהוֹנָתָן לְדָוִד לֵךְ לְשָׁלוֹם אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְנוּ שְׁנֵינוּ אֲנַחְנוּ בְּשֵׁם יְהוָה לֵאמֹר יְהוָה יִהְיֶה בֵּינִי וּבֵינֶךָ וּבֵין זַרְעִי וּבֵין זַרְעֲךָ עַד־עוֹלָם:

בשבת ור"ח חודש מפטירין השמים כסאי. ודחית הפטרה זו מפני הפטרת שבת חנוכה ופרשת שקלים ופרשת החדש. גם מפני הפטרת שמעו דפרשת מסעי. אבל בפרשת ראה ור"ח חדש מפטירין השמים כסאי ואז מפטירין בפרשת כי תצא רני עקרה בצירוף עניה סערה:

סדר הקריאה למפטיר שבת ור"ח

מפטיר כח ט וּבְיוֹם הַשַּׁבָּת שְׁנֵי־כְבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה תְּמִימִם וּשְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים סֹלֶת מִנְחָה
בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן וְנִסְכּוֹ: עֹלַת שַׁבַּת בְּשַׁבַּתּוֹ עַל־עֹלַת הַתָּמִיד וְנִסְכָּהּ: פ
וּבְרָאשֵׁי חָדְשֵׁיכֶם תַּקְרִיבוּ עֹלָה לַיהוָה פָּרִים בְּנֵי־בָקָר שְׁנַיִם וְאַיִל אֶחָד כְּבָשִׂים
בְּנֵי־שָׁנָה שִׁבְעָה תְּמִימִם: וּשְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לַפָּר הָאֶחָד
וּשְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לָאַיִל הָאֶחָד: וְעִשָּׂרֹן עִשָּׂרוֹן סֹלֶת מִנְחָה
בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד עֹלָה רֵיחַ נִיחֹחַ אִשֶּׁה לַיהוָה: וְנִסְכֵּיהֶם חֲצִי הַהִין יִהְיֶה
לַפָּר וּשְׁלִישִׁת הַהִין לָאַיִל וּרְבִיעִת הַהִין לַכֶּבֶשׂ יָיִן זֹאת עֹלַת חֹדֶשׁ בְּחָדְשׁוֹ לְחָדְשֵׁי
הַשָּׁנָה: וּשְׂעִיר עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת לַיהוָה עַל־עֹלַת הַתָּמִיד יֵעָשֶׂה וְנִסְכּוֹ:

הפטרה לשבת וראש חודש (ישעיה סימן סו)

כֹּה אָמַר יְהוָה הַשָּׁמַיִם כִּסְאִי וְהָאָרֶץ הֲדֹם רַגְלָי אֵי־זֶה בַיִת אֲשֶׁר תִּבְנוּ־לִי וְאֵי־זֶה
מָקוֹם מְנוּחָתִי: וְאֶת־כָּל־אֵלֶּה יָדִי עָשָׂתָה וַיִּהְיוּ כָל־אֵלֶּה נְאֻם־יְהוָה וְאֶל־זֶה אַבִּיט
אֶל־עָנִי וּנְכֵה־רוּחַ וְחָרֵד עַל־דְּבָרִי: שׁוֹחֵט הַשּׁוֹר מַכֵּה־אִישׁ זוֹבֵחַ הַשֶּׂה עֹרֵף כֶּלֶב
מַעֲלֵה מִנְחָה דַּם־חֲזִיר מַזְכִּיר לְבֹנָה מְבָרֵךְ אָוֶן גַּם־הֵמָּה בָּחֲרוּ בְּדַרְכֵיהֶם וּבְשִׁקּוּצֵיהֶם
נַפְשָׁם חָפֵצָה: גַּם־אֲנִי אֶבְחַר בְּתַעֲלֻלֵיהֶם וּמְגוּרֹתָם אָבִיא לָהֶם יַעַן קָרָאתִי וְאֵין עוֹנֶה
דִּבַּרְתִּי וְלֹא שָׁמֵעוּ וַיַּעֲשׂוּ הָרַע בְּעֵינַי וּבַאֲשֶׁר לֹא־חָפַצְתִּי בָּחָרוּ: שִׁמְעוּ דְּבַר־יְהוָה
הַחֲרֵדִים אֶל־דְּבָרוֹ אָמְרוּ אֲחֵיכֶם שֹׂנְאֵיכֶם מְנַדֵּיכֶם לְמַעַן שְׁמִי יִכְבַּד יְהוָה וְנִרְאֶה
בְשִׂמְחַתְכֶם וְהֵם יֵבֹשׁוּ: קוֹל שָׁאוֹן מֵעִיר קוֹל מֵהֵיכָל קוֹל יְהוָה מְשַׁלֵּם גְּמוּל לְאֹיְבָיו:
בְּטֶרֶם תָּחִיל יָלָדָה בְּטֶרֶם יָבוֹא חֵבֶל לָהּ וְהִמְלִיטָה זָכָר: מִי־שָׁמַע כָּזֹאת מִי רָאָה כָּאֵלֶּה
הֲיוּחַל אֶרֶץ בְּיוֹם אֶחָד אִם־יִוָּלֵד גּוֹי פַּעַם אֶחָת כִּי־חָלָה גַּם־יָלְדָה צִיּוֹן אֶת־בָּנֶיהָ: הַאֲנִי
אַשְׁבִּיר וְלֹא אוֹלִיד יֹאמַר יְהוָה אִם־אֲנִי הַמּוֹלִיד וְעָצַרְתִּי אָמַר אֱלֹהָיִךְ: שִׂמְחוּ אֶת־
יְרוּשָׁלַםִ וְגִילוּ בָהּ כָּל־אֹהֲבֶיהָ שִׂישׂוּ אִתָּהּ מָשׂוֹשׂ כָּל־הַמִּתְאַבְּלִים עָלֶיהָ: לְמַעַן תִּינְקוּ
וּשְׂבַעְתֶּם מִשֹּׁד תַּנְחֻמֶיהָ לְמַעַן תָּמֹצּוּ וְהִתְעַנַּגְתֶּם מִזִּיז כְּבוֹדָהּ: כִּי־כֹה ׀ אָמַר יְהוָה
הִנְנִי נֹטֶה־אֵלֶיהָ כְּנָהָר שָׁלוֹם וּכְנַחַל שׁוֹטֵף כְּבוֹד גּוֹיִם וִינַקְתֶּם עַל־צַד תִּנָּשֵׂאוּ וְעַל־
בִּרְכַּיִם תְּשָׁעֳשָׁעוּ: כְּאִישׁ אֲשֶׁר אִמּוֹ תְּנַחֲמֶנּוּ כֵּן אָנֹכִי אֲנַחֶמְכֶם וּבִירוּשָׁלַםִ תְּנֻחָמוּ:
וּרְאִיתֶם וְשָׂשׂ לִבְּכֶם וְעַצְמוֹתֵיכֶם כַּדֶּשֶׁא תִפְרַחְנָה וְנוֹדְעָה יַד־יְהוָה אֶת־עֲבָדָיו וְזָעַם
אֶת־אֹיְבָיו: כִּי־הִנֵּה יְהוָה בָּאֵשׁ יָבוֹא וְכַסּוּפָה מַרְכְּבֹתָיו לְהָשִׁיב בְּחֵמָה אַפּוֹ וְגַעֲרָתוֹ
בְּלַהֲבֵי־אֵשׁ: כִּי בָאֵשׁ יְהוָה נִשְׁפָּט וּבְחַרְבּוֹ אֶת־כָּל־בָּשָׂר וְרַבּוּ חַלְלֵי יְהוָה:
הַמִּתְקַדְּשִׁים וְהַמִּטַּהֲרִים אֶל־הַגַּנּוֹת אַחַר אַחַת אחד כתיב בַּתָּוֶךְ אֹכְלֵי בְּשַׂר הַחֲזִיר
וְהַשֶּׁקֶץ וְהָעַכְבָּר יַחְדָּו יָסֻפוּ נְאֻם־יְהוָה: וְאָנֹכִי מַעֲשֵׂיהֶם וּמַחְשְׁבֹתֵיהֶם בָּאָה לְקַבֵּץ
אֶת־כָּל־הַגּוֹיִם וְהַלְּשֹׁנוֹת וּבָאוּ וְרָאוּ אֶת־כְּבוֹדִי: וְשַׂמְתִּי בָהֶם אוֹת וְשִׁלַּחְתִּי מֵהֶם ׀
פְּלֵיטִים אֶל־הַגּוֹיִם תַּרְשִׁישׁ פּוּל וְלוּד מֹשְׁכֵי קֶשֶׁת תֻּבַל וְיָוָן הָאִיִּים הָרְחֹקִים אֲשֶׁר

לֹא־שָׁמְעוּ אֶת־שִׁמְעִי וְלֹא־רָאוּ אֶת־כְּבוֹדִי וְהִגִּידוּ אֶת־כְּבוֹדִי בַּגּוֹיִם׃ וְהֵבִיאוּ אֶת־כָּל־אֲחֵיכֶם מִכָּל־הַגּוֹיִם ׀ מִנְחָה ׀ לַיהוָה בַּסּוּסִים וּבָרֶכֶב וּבַצַּבִּים וּבַפְּרָדִים וּבַכִּרְכָּרוֹת עַל הַר קָדְשִׁי יְרוּשָׁלִַם אָמַר יְהוָה כַּאֲשֶׁר יָבִיאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־הַמִּנְחָה בִּכְלִי טָהוֹר בֵּית יְהוָה׃ וְגַם־מֵהֶם אֶקַּח לַכֹּהֲנִים לַלְוִיִּם אָמַר יְהוָה׃ כִּי כַאֲשֶׁר הַשָּׁמַיִם הַחֲדָשִׁים וְהָאָרֶץ הַחֲדָשָׁה אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה עֹמְדִים לְפָנַי נְאֻם־יְהוָה כֵּן יַעֲמֹד זַרְעֲכֶם וְשִׁמְכֶם׃ וְהָיָה מִדֵּי־חֹדֶשׁ בְּחָדְשׁוֹ וּמִדֵּי שַׁבָּת בְּשַׁבַּתּוֹ יָבוֹא כָל־בָּשָׂר לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְפָנַי אָמַר יְהוָה׃ וְיָצְאוּ וְרָאוּ בְּפִגְרֵי הָאֲנָשִׁים הַפֹּשְׁעִים בִּי כִּי תוֹלַעְתָּם לֹא תָמוּת וְאִשָּׁם לֹא תִכְבֶּה וְהָיוּ דֵרָאוֹן לְכָל־בָּשָׂר׃

והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבוא כל בשר להשתחות לפני אמר ה׳ :

מנהג ספרדים אף על ר"ח ביום ש"ק וביום א' לכפול פסוק ראשון ואחרון של הפטרת מחר חדש :

הפטרת במדבר

כוכב מישראל

(והיה מספר בני ישראל וגו׳ והיה במקום וגו׳ רבבה כצמח השדה נתתיך ותרבי ותגדלי ותבאי בעדי עדיים) ... (ריבו באמכם ריבו) . ע"פ משל איינר האט גהאט איין שלעכט ווייב אונ האט גהאט מיט איר נארישע קינדר וואס פירן זיך אין דיא כוסרם דרך דאס איז איר גוטן דער ווידר. זאגט דער פאטר צוא דיא קינדער . חאצבי אייך קען איך ניט ארויס טרייבן ווארן ווערליכר פאטר טרייבט אויך זיינע קינדר . אבר אייער מוטער זאגט איר. וויא באלד זיא ווערט מיך מצער זיין און אן טאן יסורים וויא ביז אהער גיב איך איר גט אונ טרייב איר ארוס . אזו זענן עדת ישראל בבחינת אשה וויא עס שטייט אחותי כלה . אויך זענן זיא בבחינת בנים וויא עס שטייט (בנים אתם לה׳) דיא כוונה דר פון איז אויף פאר שידינע בחינות אין גדרי אהבה דאס זאגט דער נביא חאצבי דעם יתום פון בחינת בנים קען איך ניט מבטל זיין אפילו (במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם) אז איר זענט אזו שלעכט אז איך קען אייך ניט רופן עמי. פון דעסט וועגן (יאמר להם בני אל חי). מוזט איר ווערן גרופן נאמט קינדר ווייל דאס קען מען ניט מבטל זיין אונ טייא ווערט איר גרופן בנים . אבר בבחינת אשה . (ריבו באמכם ריבו) . קריגט אייך מיט אייער מוטער . (כי היא לא אשתי וגו׳) זייט איר מזהיר וויא באלד זיא וועט ניט וועזן בעסר איז זיא ניט מיין ווייב . אונ איך ניט איר מאן . וואָרום דעם יתום אשה קען מען מבטל זיין מיט א ספר כריתות :

(פן אפשיטנה ערומה וגו׳) . ע"פ משל איינר הט גהאט א שלעכט קינד דר פלעגט שטיפן מיט אלע שלעכטע קונצן אין אלע מיטלן אונ האט איך גרעכט דיא טייערע מלבושים פון שבת און יום טוב מיט צואה און מלאכת חאט אים דער פאטר פאר כעס א"ס גנומען דיא טייערע מלבושים אונ האט אים אן גטאן פראסטע מלבושים האט דאס יונגל גבראכט אצונד האב איך שון נים קיין מורא אונ האט ווייטר גשטיפט מיט זייא אזא איין גרעכט אין בלאטע האט אים דר פאטר א"ס גטאן דיא מלבושים אונ האט אים אן גטאן צוריסיגע קליידר האט ער גזאגט אצונד האט ער גאר קיין מורא נים . אונ ער האט ווייטר גשטיפט ביז וואנן דר פאטר האט אים אן גטאן אזאק מיט שמאטעס. דער נאך האט ער אים גלאזט גיין נאקיט און בארוויס . אצונד האט ער גבראכט אצונד האב איך גווים נים מורא פאר מיין פאטר . אונ האט ווייטר גטאן מיאוסע געשעפטן ביז דער פאטר האט אים גשלאגן מכת רצח . אזו ישראל ווערן גרופן רעיתי זייא זענן בבחינת איש ואשה און כביכול האט זייא אן גטאן טייערע מלבושים (וממשבצות זהב לבושה) . וויא זיא האט מזנה גוועזן אונ האבן גדינט עבודת כוכבים . (היא לא אשתי) איז זיא שון נים מיין ווייב . אונ מען האט איר אפ גצוגן אירע שיינע מלבושים און אן גטאן בגדי אבל (איכה ישבה בדד) זאגט דער מדרש בגדי בדדין קליידר פון איין אלארניק האט זיא זיך גבראכט אצונד האב איך נים וואס מורא צו האבן דריבר האט זיא ווייטר גטאן שלעכטס דריבר זאגט דער נביא . (ותכר זנוניה) זיא זאל אפ קערן פון זנות וגו׳ . (פן אפשיטנה ערומה) איך וועל איר דיא מיאוסע קליידר אויך אפ ציהן אונ וועל איר לאזן שטיין נאקיט . אונ אפילו זיא וועט זיין נאקים זאל זיא נים מיינן דענצמאל דארף זיא שון נים מורא צו האבן איך האב כח נאך מיין שלעכטס איר צוא טאן (והצגתיה כיום הולדה) איך וועל איר איין בלוטיגן מיט בלוט פון מכות רצח אזו וויא זיא איז גוועזן אין גרעכט אין בלוט ווען זיא איז גבוירן גווארן :

(והולכתיה המדבר וגו׳) ע"פ משל איין אידעלר מענטש אז ער איז ביא זיך אין דר היים עסט ער מעדנים . אבר אמאכל וואס עס האט אנאך ריח ארך קין

כוכב מישראל

פאס נים קומט נים אין זיין מ״ל. אמאל איז ער געווען אין אדרייבין וועג אונ האט געשטעקט אין אדארף אונ איז געווען זייער הונגעריג. פרעגט ער דעם דארפס מאן. האט איר עפעס צוא עסן. ענטפערט דער דארפס מאן נאר אביסעל ברויט שימעריג מיט צבעלים מיט פעפר. וויא ער האט דאס געגעסן זאגט ער צוא זיינע סוחרים איר מעגט מיר גלייבן אז איך האב פון דעם עסן מיין תענוג געהאט וויא ביא מיר אין דר היים פון דיא בעסטע מעדנים ומאכלים איך האב מיך אצונד דער קוויקט פון מיין הונגער. אזוי אז דיא יודן זענן געוועזן בשלוותם האבן זייא נאך געאגט תענוגים (נותני לחמי ומימי וגו׳ שמני ושקויי וגו׳) דריבער ולקחתי דגני וועל איך צוא נעמן ביא זייא דאס קארן דיא תענוגים אונ וועל זייא פירן אין דער מדבר דארטן וועלן זייא נים געפינען דיא תענוגים. (ונתתי לה את כרמיה משם) דארטן וועל איך געבן אירע ווייןגערטנר דאס מיינט מען אירע תענוגים איף אנאנדר אופן (ואת עמק עכור לפתח תקוה) דיא גמיינע פירות וועט ביא דיא זיין אפתח תקוה זייא וועלן מקבל תענוג זיין פון דיא גמיינע פירות אזו וויא פון דיא תענוגים פון דיא

כוכב מישראל

נוטע וויין גערטנר:

(והיה ביום ההוא נאם יי תקראי אישי וגו׳) דיא [illegible] זאגט אזו וויא אשנור ביא איר שווער און נים אזו וויא אשנור ביא איר פאטער. דר חילוק פון ארוסה צו אנשואה. אארוסה איז נים ביא דעם חתן שטענדיג נאר אמאל בדרך מקרה אונ זיא רעט מיט אים בקיצור מיט בושה מיט צניעות אונ אירע סודות איז זיא אים נים מגלה ווארן עס איז נים דער דרך ארץ אבר נאך דער חתונה וואוינט זיא שון מיט איר מאן שטענדיג אונ רעט מיט אים וואס זיא דארף דייטליך ארוס בפירוש אונ איז אים מגלה דאס גאנצע הארץ דאס איז תורתינו הקדושה היינט איז זיא ביא אונז בבחינת ארוסה אין אלע ענינים זיא רעט נאר בדרך קצרה דיא ווערטר זענן בקיצור אונ דער מיינונג איז פיל (ארוכה מארץ מדה) אונ איז נים מגלה אירע סודות נאר צוא יחידי סגולה אבר לעתיד וועט זיין בבחינת נשואין עס שטיים אין פסוק (ומלאת הארץ דעה וגו׳ כי כולם ידעו אותי) דיא תורה וועט נתגלה ווערן צוא איטליכן יהודי אזו וויא אכלה בבית חמיה:

הפטרת נשא

כוכב מישראל

(ותהי אשה עקרה והרית וילדת בן). די רייד פון דם מלאך זענן זיך סותר פריער זאגט ער ביסט איין עקרה אונ וועסט ווערן טראגן. דער נאך זאגט ער. (הנך הרה) ביסט שון טראגינדיג נאר דער מלאך האט געמאן וויא אתכם ער האט איר נים געוואלט מבשר זיין אבשורה טובה פלוצלונג טאמער וועט זיין אסכנה. נאר ער האט איר מבשר געווען ביסלך ווייס פריער האט ער איר געזאגט וועסט ווערן טראגן ווארן ער האט מורא געהאט מבשר צו זיין אז זיא טראגט שון וואס זיא האט זיך נאר נים דרויף געקלערט וואלט איר אפשר דיא נשמה ארוס גאר. שפעטער דער נאך אז ער האט מיט איר גערעט אונ האט איר געהייסן היטן פון יין ושכר פון טומאה האט ער איר מודיע געווען אז זיא טראגט שון: (עתה השמרי נא וגו׳) דר דין איז אז אנזיר איז מוזהר אויף דרייא זאכן ער טאר נים טרינקן קיין יין ושכר ער טאר זיך נים מטמא זיין ער טאר זיך נים גאלן. פאר וואס האט דער מלאך נאר מזהיר געווען אויף יין ושכר. אונ אויף טומאה האט ער איר מזהיר געווען העלפט דהיינו אז זיא זאל נים עסן קיין דבר טומאה. אונ האט נים מזהיר געווען אויף טומאת מת. אונ אויף גילוח גאר נים נאר ער האט געזאגט (ומורה לא יעלה על ראשו). אז דאס קינד וואס וועט געבוירן ווערן וועט זיך נים גאלן אבר דיא אשה האט ער נים מזהיר געווען פון דער טעם ער האט נים כמצות געווען דיא אשה נאר פון דיא זאכן וואס וועט בוטל זיין אויף דעם קינד.

כוכב מישראל

דריבר האט ער איר מזהיר געווען אויף אכילה ושתיה וויא דיא גמרא זאגט אז דאס קינד עסט וואס דיא מוטר עסט אונ טרינקט וואס דיא מוטר טרינקט. אבר גאלן אדר טומאת מת איז נים נוגע דעם קינד אפילו זיא ווערט טמא מת איז דער עובר נים טמא:

(ומראהו כמלאך אלהים נורא מאוד) זיא האט געזאגט דעם טעם פאר וואס מעלדעט זיא אפ אים וויא אמלאך זיא האט דאך קיינמאל קיין מלאך נים געזעהן דריבר זאגט זיא נורא מאוד ער קוקט אויס זייער פארכטיג מוז דאס זיין אמלאך אלהים:

(ולא שאלתיהו אי מזה וגו׳) פר וואס האב איך אים נים געפרעגט פון וואנען ער איז ווייל איך האב אים געפרעגט זיין נאמן וויא ער הייסט (ואת שמו לא הגיד לי) האט ער מיר נים געענטפערט. דריבר האב איך אים נים געפרעגט פון וואנען ער איז:

(נעצרה נא אותך וגו׳) די גמרא זאגט (מנוח עם הארץ היה) מנוח מיט זיין ווייב האבן געזאגט צו דעם מלאך (ווייא האבן נים געוואוסט אז ער איז אמלאך) מיר וועלן דיר פאר האלטן אמשך זמן מיר וועלן מאכן איין סעודה פון דעם ציקעלע פר דיר ממש מיט אלע דקדוקים וחומרות וואס חסידים ואנשי מעשה זענן נזהר וועסט קענן עסן ביא מיר כאטשבי איך בין אעם הארץ. האט דער מלאך געענטפערט אפילו דוא וועסט מאכן דם ציקעלע מיט כל ההומרות אבר דאס ברוט וואס דוא האסט פון געבן אונ דו האסט אן מיר נאר נים געזאגט וועל מיר נים.

ניט קענען עסן דאס ציקעלע מיט דיין ברויט וויל איך עס האלטן בטהרה. נאר אפשר איז דיין כוונה פון ציקלי ניט צום עסן אז מען זאל דארפן ברויט. נאר פאר א קרבן עולה. אם כן (ליי תעלנה) זייא מקריב דעם קרבן עולה צו גאט ניט צוא מיר. אונ דריבר האט דער מלאך גערעט בדרך ספק (ולא ידע מנוח כי מלאך יי היא). מנוח האט ניט גוויסט אז דאס איז א מלאך דריבר האט זיך דער מלאך אויך ניט גוואלט אום געבן אז ער איז אין מלאך:

(אב תעצרני לא אוכל בלחמך) דער מלאך האט געזאגט צוא מנוח וויל דיין מנהג איז ניט צו פאר האלטן אורחים נאר מיר אליין ווילסטו פאר האלטן דריבר וועל איך ניט עסן דיין ברוט אבר ווען דיין מנהג זאל זיין צוא פאר האלטן אלע אורחים וואלט דער מלאך אויך געגעסן אזו ווייא ביים אברהם אבינו האבן דיא מלאכים געגעסן כדי ניט משנה זיין דעם מנהג:

סדר הקריאה לתעניות צבור ולשבועות

לתענית צבור בשחרית ובמנחה קורין ג' גברי בפ' כי תשא מן ויחל משה עד לעשות לעמו ומדלגין עד פסל לך וקורין עד אשר אני עשה עמך:

לשבועות ביום א' קורין ה' גברי בפ' יתרו מן בחדש השלישי עד סוף הסדרה. והמפטיר קורא בפ' פנחס וביום הבכורים עד ונסכיהם: ביום השני קורין ה' גברי בפ' ראה מן כל הבכור עד סוף הסדרה. ואם הוא שבת קורין ז' גברי ומתחילין עשר תעשר בפ' ראה הנ"ל והמפטיר קורא וביום הבכורים כדאתמול:

סדר הפרשיות חיבוריהן והפרדתן הבאות בחלק זה

חקת בלק לעולם הן נפרדות מלבד כשחל שבועות ביום שני ויום שבת קודם שאז הם מחוברות ואז אין חילוק בין פשוטות למעוברות:

מטות ומסעי לעולם הם מחוברות בין בפשוטות בין במעוברות מלבד בשני סימנים ואלו הם הה"א השג"ז שאז הם נפרדות. ושאר סדריות הנהוגות להתחבר כל אחד על מקומו יבא בעז"ה:

כללים בדברי רש"י ז"ל

א) כל מקום שפירש רש"י כתרגומו. הנה הוא סותר את העברי. פירוש שאין הפשט כמו העברי:
ב) ואונקלוס תרגם. אז אינו סותר התרגום אלא מפרש דעתו של אונקלוס:
ג) המתרגם. בכל מקום שהוא. אז סותר התרגום שהוא טעות:
ד) ותרגומו. אז מביא רש"י ראיה לפירושו שכן הוא:
ה) וכשהוא כותב כתרגום. כגון דהילו או כיוצא בו ואינו אומר כתרגומו או תרגום. אז אינו קשה על העברי אלא רוצה ליישב ולפרש לשון התרגום כגון שהלתיה. הוא מפרש שהוא לשון כולאה:
ו) וכשהוא אומר ואונקלוס תרגם בפנים אחרים. אז לשון המקרא נופל על לשון התרגום אך שמאריך בלשון:
ז) וכשהוא כותב העברי וגם התרגום כגון ככד תרגום יקיר ולא אתיקר אז הוא מפרש הפעולה בלא תטעה אחר העברי לומר שהוא גווי אלא גם דבר כמו כי ככד ממך הדבר. וגם כשמשנה לשון התרגום מן העברי לפי לשון התרגום יש לומר כגון ופריש באלץ וניסוב בארעא פרינו עבר והתרגום משמשו לכאן. או נקבה בכרך. תרגום פרש אגרך שלא נאמר שכנו"ן שמוש:

שמות הטעמים

פַשְׁטָא מֻנַח זַרְקָא מֻנַח סֶגּוֹל מֻנַח | מֻנַח רְבִיעִי מַהְפַּך
פַשְׁטָא זָקֵף קָטֹן זָקֵף־גָּדוֹל מֵרְכָא טִפְּחָא מֻנַח אֶתְנַחְתָּא
פָּזֵר תְּלִישָׁא־קְטַנָּה תְּלִישָׁא־גְדוֹלָה קַדְמָא וְאַזְלָא אַזְלָא־
גֵרֵשׁ גֵּרְשַׁיִם דַּרְגָּא תְּבִיר יְתִיב פְּסִיק | סוֹף־פָּסוּק: שַׁלְשֶׁלֶת
קַרְנֵי־פָרָה מֵרְכָא־כְפוּלָה יְרַח־בֶּן־יוֹמוֹ:

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָֹה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בִּנְבִיאִים טוֹבִים וְרָצָה בְדִבְרֵיהֶם הַנֶּאֱמָרִים בֶּאֱמֶת: בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָֹה הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבְמשֶׁה עַבְדּוֹ וּבְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבִנְבִיאֵי הָאֱמֶת וָצֶדֶק:

וכשמסיים ההפטרה יאמר זה

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָֹה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם צוּר כָּל הָעוֹלָמִים צַדִּיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת הָאֵל הַנֶּאֱמָן הָאוֹמֵר וְעשֶׂה הַמְדַבֵּר וּמְקַיֵּם שֶׁכָּל דְּבָרָיו אֱמֶת וָצֶדֶק: נֶאֱמָן אַתָּה הוּא יְהוָֹה אֱלֹהֵינוּ וְנֶאֱמָנִים דְּבָרֶיךָ וְדָבָר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אָחוֹר לֹא יָשׁוּב רֵיקָם כִּי אֵל מֶלֶךְ נֶאֱמָן (וְרַחֲמָן) אָתָּה: בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָֹה הָאֵל הַנֶּאֱמָן בְּכָל דְּבָרָיו:

רַחֵם עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיֵּינוּ וְלַעֲלוּבַת נֶפֶשׁ תּוֹשִׁיעַ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ: בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָֹה מְשַׂמֵּחַ צִיּוֹן בְּבָנֶיהָ:

שַׂמְּחֵנוּ יְהוָֹה אֱלֹהֵינוּ בְּאֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא עַבְדֶּךָ וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֶךָ בִּמְהֵרָה יָבֹא וְיָגֵל לִבֵּנוּ עַל כִּסְאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר וְלֹא יִנְחֲלוּ עוֹד אֲחֵרִים אֶת כְּבוֹדוֹ כִּי בְשֵׁם קָדְשְׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לּוֹ שֶׁלֹּא יִכְבֶּה נֵרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד: בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָֹה מָגֵן דָּוִד:

עַל הַתּוֹרָה וְעַל הָעֲבוֹדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה שֶׁנָּתַתָּ לָּנוּ יְהוָֹה אֱלֹהֵינוּ לִקְדֻשָּׁה וְלִמְנוּחָה לְכָבוֹד וּלְתִפְאָרֶת:

עַל הַכֹּל יְהוָֹה אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ וּמְבָרְכִים אוֹתָךְ יִתְבָּרַךְ שִׁמְךָ בְּפִי כָּל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָֹה מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

מקראות גדולות

ספר

חמש מגילות

בשמונה עשר כרכים, ובאותיות גדולות. מנוקד. מוגה. ומרויח
ונוסף להם כ"ח פירושים,

א) תרגום אונקלוס. פסוק תרגום נגד פסוק חומש.
ב) פי' רש"י בשלימות. מאת רבינו שלמה יצחק זצ"ל.
ג) פי' רבינו הגדול הרשב"ם זצ"ל.
ד) פי' בעל הטורים. מאת רבינו יעקב ב"ר אשר ז"ל.
ה) תולדות אהרן: מראה מקומות הפסוקים בש"ס.
ו) פי' שפתי חכמים.
ז) פי' ע"ט. מלוקט מאת גדולי מפרשים. וממדרשים.
ח) משלי ישראל. פי' חדש. ומשלים נעימים המושכים לב הקורא. להגות בתורת ה'.
ט) כוכב מישראל. משלים ופשטים על כל ההפטורות.
י) פי' ע"ט על הפטורות בלשון צח המדברת
יא) פי' רש"י. ז"ל על כל החמשה מגילות.
יב) פי' ש"ה. על פי' רש"י בחמש מגילות.
יג) פי'. ע"ט. על כל חמשה מגילות בלשון צח ונקי.
יד) קול יעקב. ליקוטים ומשלים של הרב המגיד מדובנא זצ"ל.

טו) תרגום שני. נדפס במקומו מול יד הפנים
טז) מצה אהרן. מבאר התרגום שני בלשון צח המדברת.
יז) סדר התפלות. ויוצרות. ומולדות. לכל כרך החמשה חלקים.

והמפרשים היקרים על נביאים וכתובים.

יח) תרגום יהונתן. באותיות גדולות ונקודות.
יט) תרגום רב יוסף. על דברי הימים.
כ) תולדות אהרן. מראה מקומות בש"ס
כא) פירש"י ז"ל. על הנ"ך
כב) פי' רד"ק. רבינו דוד קמחי ז"ל.
כג) פי' מצודות דוד.
כד) פי מצודות ציון.
כה) פי' הגהות ר"י ברלין.
כו) פירוש ע"ט. על תנ"ך
כז) פי רד"ק על תהלים. אשר לא נדפסו גם בהמקראות גדולות הקודמים.
כח) פי' רבינו סעדי' גאון על דניאל.

וואַרשא

שנת אל לומדיה ברך נברך לפ"ק

בהוצאות בית מכחר הספרים של ה"ר יהושע גרשון מונק נ"י

בווארשא § 1) פראנציסקאנר נומר 1819.
§ 2) גרזיבאוו נומר 1104.

ХУМЕШЪ ТОМЪ 6

ВАРШАВА 1879

Дозволено Цензурою.
Варшава, 15 Сентября 1882 года.

W Drukarni J. Bergera, Elektoralna № 14.

א א וַיְהִי בִּימֵי שְׁפֹט הַשֹּׁפְטִים וַיְהִי רָעָב בָּאָרֶץ וַיֵּלֶךְ אִישׁ מִבֵּית לֶחֶם יְהוּדָה לָגוּר
בִּשְׂדֵי מוֹאָב הוּא וְאִשְׁתּוֹ וּשְׁנֵי בָנָיו: ב וְשֵׁם הָאִישׁ אֱלִימֶלֶךְ וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ
נָעֳמִי וְשֵׁם שְׁנֵי־בָנָיו ׀ מַחְלוֹן וְכִלְיוֹן אֶפְרָתִים מִבֵּית לֶחֶם יְהוּדָה וַיָּבֹאוּ שְׂדֵי־מוֹאָב
וַיִּהְיוּ־שָׁם: ג וַיָּמָת אֱלִימֶלֶךְ אִישׁ נָעֳמִי וַתִּשָּׁאֵר הִיא וּשְׁנֵי בָנֶיהָ: ד וַיִּשְׂאוּ לָהֶם
נָשִׁים מֹאֲבִיּוֹת שֵׁם הָאַחַת עָרְפָּה וְשֵׁם הַשֵּׁנִית רוּת וַיֵּשְׁבוּ שָׁם כְּעֶשֶׂר שָׁנִים:

וימותו

רש"י

(א) **ויהי בימי שפט השפטים** · לפני מלוך מלך שאול א שהיו הדורות מתפרנסים ע"י שופטי' תימי אבצן היה שאמרו רבותינו אבצן זה בועז: **וילך איש** · עשיר גדול היה ופרנס הדור · ב ויצא מא"י לח"ל מפני צרות העין שהיתה עינו צרה בעניים ג הבאים לדחקו לכך נענש: (ב) **אפרתים** · חשובים וכן בן תוחו בן צוף אפרתי ד אבגינוס · ראה חשיבותם שהרי השיא עגלון מלך מואב את בתו למחלון דאמר מר רות בתו של עגלון היתה · ד"א אפרתים בית לחם קרויה אפרת: (ג) **איש נעמי** · למה נאמר מכאן אמרו אין איש מת אלא לאשתו (ואמר איש נעמי כלומר לפי שהוא היה איש נעמי ושולט עליה והיא טפלה לו לכן פגעה בו מדת ה' תחלה): ד אדון ומושל וכן פי' בויקרא רבה פ"ב על לי אפרים אבגינוס:

שפתי חכמים

א דה"ל למה לא הזכיר המלך לכ"פ לפני מלוך מלך וכו' ואח"כ ק"ל א"כ עדיין לא ידענא באיזו זמן היה ואיזו שופט היה בימים ההם · לכ"פ ובימי אבצן היה ואח"כ ק"ל ומנא ידעינן שבימי אבצן היה · לכ"פ שאמרו רבותינו ז"ל אבצן זה בועז ובועז הוי מרא דעובדא · וראיתי קצת מפרשים דק"ל לרש"י ויהי בימי שפוט שהדור שופטים את שופטיהם וקשה הלא אין דנין מלך · לכ"פ לפני מלוך כו' וזה אינו מכמה טעמים וכו': ב מדקראו שתם איש מורה על גדולתו פי' עשיר: ג ה"פ היותו עינו צרה בעניים הבאים לדוחקו והראיה שהרי לכך נענש דאילו מפני פיאה לחוץ לארץ והלא גדולים מאלימלך אברהם יצחק ויעקב עשירים ממנו והלך זה למצרים וזה לפלשתים וזה מפני הרעב ולמה נענש אלא מפני שעינו צרה וכן הוא במדרש רות הנעלם · (אהבת ציון) ולרות עין לבד לא גרמה דמ"מ היה מן הראוי לרחם עליהם בשביל זכות אבותם אבל עתה שהלכו לחוץ לארץ לא מהני להם זכות אבותם וז"ש רש"י לקמן ולא הועילו להם זכות אבותם בצאתם מארץ לח"ל: ה והורה לנו בזה שאם היה מת בשם טוב היה מת לדורו אבל

פירוש ע"ט

(א) **וַיְהִי בִּימֵי** שְׁפוֹט הַשּׁוֹפְטִים אוּנ עֶס וָואר אִין דִי טֶעג וָואס דִיא רִיכְטֶר הָאבְּן יִשְׂרָאֵל גְרִיכְט דָאס אִיז נָאךְ דֶעם טוֹט פוּן יְהוֹשֻׁעַ אִיז גְוֶועזְן אַהוּנְגֶער אִין אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וַיֵּלֶךְ אִישׁ אִיז גַאנְגְן אַמַאן פוּן בֵּית לֶחֶם יְהוּדָה לָגוּר צוּ ווֹאוֹנֶען אִין פֶעלְד מוֹאָב הוּא וְאִשְׁתּוֹ וּשְׁנֵי בָנָיו עֶר אוּנ זַיין ווַייבּ אוּנ זַיינֶע צְוֵויי קִינְדֶער · רַשִׁ"י שְׁרַייבְּט דֶער מַאן אִיז גְוֶועזְן אַגְרוֹיסֶער עוֹשֶׁר אוּנ אַחָשׁוּב נָאר מֵחֲמַת זַיין קַארְגְהֵייט אוֹיף עֲנִיִּים אִיז עֶר אַרוֹיס פוּן אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל: (ב) וְשֵׁם הָאִישׁ אֱלִימֶלֶךְ אוּנ דֶער נָאמֶען פוּן דֶעם מַאן אִיז אֱלִימֶלֶךְ אוּנ דֶר נָאמֶען פוּן זַיין ווַייבּ אִיז נָעֳמִי אוּנ דֶר נָאמֶען פוּן זַיינֶע צְוֵויי קִינְדֶער אִין מַחְלוֹן וְכִלְיוֹן אֶפְרָתִים זַייא זֶענִין פוּן בֵּית לֶחֶם יְהוּדָה וָואס וֶוערְט גְרוּפֶן אֶפְרָת זֶענִין זֵיי גְקוּמֶען אִין פֶעלְד פוּן מוֹאָב אוּנ זֶענִין גְוֶועזְן דָארְטִין: (ג) וַיָּמָת אֱלִימֶלֶךְ אִישׁ נָעֳמִי אִיז גְשְׁטָארְבְּן אֱלִימֶלֶךְ דֶר מַאן פוּן נָעֳמִי אִיז זִיא גְבְּלִיבְּן מִיט אִירֶע צְווייא קִינְדֶער: (ד) וַיִּשְׂאוּ לָהֶם הָאבְּן זֵיי זִיךְ גְנוּמֶען ווַייבֶּער פוּן מוֹאָב דֶר נָאמֶען פוּן אֵיינֶע אִיז עָרְפָּה אוּנ דֶר נָאמֶען פוּן דִי אַנְדֶרֶע אִיז רוּת וַיֵּשְׁבוּ שָׁם כְּעֶשֶׂר שָׁנִים זֶענִין זֵיי דָארְטֶען

קול יעקב

(א) **ויהי בימי שפוט השופטים ויהי רעב בארץ**) עֶס אִיז גְוֶועזְן אִין דִיא טֶעג וָואס דִיא שׁוֹפְטִים הָאבְּן גְשׁוֹפְט דִיא יִדְן ווַייל זַייא הָאבְּן נָאךְ נִיט גְהַאט קֵיין מֶלֶךְ אִיבֶּר זִיךְ אִיז דֶעמָאל גְוֶועזְן אַיין הוּנְגֶער אִין אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אִיז אַוֶועק גְגַאנְגְן אַיין מֶענְטְשׁ פוּן דֶער שְׁטָאט בֵּית לֶחֶם יְהוּדָה עֶר מִיט זַיין ווַייבּ נָעֳמִי מִיט זַיינֶע צְווייא זִין צוּא ווֹאוֹנֶען אִין פֶעלְד פוּן מוֹאָב · דֶער מֶענְטְשׁ אִיז גְוֶועזְן אַיין עוֹשֶׁר נָאר עֶר אִיז גְוֶועזְן אַיין קַארְגֶער אוּנ הָאט נִיט גְקֶענְט לַיידְן וָואס דִיא אָרוֹמֶע לַייט זֶענֶען גְקוּמֶען צוּ אִים נָאךְ בְּרוֹט דְרוּם אִיז עֶר אַרוֹיס גְגַאנְגְן פוּן אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל ווִיא זַייא זֶענֶען שׁוֹן גְוֶועזְן אִין פֶעלְד פוּן מוֹאָב אִיז דֶער מֶענְטְשׁ גְשְׁטָארְבְּן אִיז אִיבֶּר גְבְּלִיבְּן דָאס ווַייבּ נָעֳמִי מִיט אִירֶע צְווייא זִין הָאבְּן דִיא צְווייא זִין זִיךְ גְנוּמֶען ווַייבֶּער פוּן מוֹאָב אֵיין אִשָּׁה הָאט גְהֵייסְן עָרְפָּה אוּנ דִיא אַנְדֶרֶע הָאט גְהֵייסְן רוּת · נָאךְ דֶעם זֶענְן דִיא צְווייא זִין אוֹיךְ גְשְׁטָארְבְּן אִיז דִיא נָעֳמִי אִיבֶּר גְבְּלִיבְּן מִיט אִירֶע צְווייא שְׁנִיר אִיז דִיא נָעֳמִי אוֹיף גְשְׁטַאנְן מִיט אִירֶע צְווייא שְׁנִיר אוּנ הָאט זִיךְ אוּם גְקֶערְט פוּן דֶעם פֶעלְד מוֹאָב צוּ גֵיין צוּרִיק קֵיין אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל ווָארוּם זִיא הָאט גְהֶערְט אוּנ פֶעלְד מוֹאָב אַז גָאט הָאט גְדֶענְקְט זַיין פָאלְק יִשְׂרָאֵל צוּ גֶעבְּן זַייא בְּרוֹט דָאס מַיינְט מֶען עֶס זָאל שׁוֹי נִיט זַיין מֶער קֵיין הוּנְגֶער · אַצוּנְד דַארְפְן מִיר פַאר שְׁטֵיין ווִיא אַזוֹי קֶען דֶער אִשָּׁה נָעֳמִי אוֹיף גֵיין אוֹיף דֶער דֵעָה אַז עֶס זָאל אִיר אוֹיךְ קוּמֶען ווִיא זָאל הֲנָאָה הָאבְּן פוּן דֶעם גוּטְן וָואס גָאט הָאט נָאךְ דֶעם גוּטְן דִיא יִדְן אוּנ הָאט זַייא גֶעבְּן בְּרוֹט אַז פְרִיעֶר הָאבְּן עֶס אִיז

דִיא גְוֶועזְן עֶנג אוּנ הָאבְּן נִיט גְהַאט וָואס צוּ עֶסְן אִיז זִיא אַוֶועק גְגַאנְגְן פוּן זַייא אֲצוּנְד אַז זִיא הָאט גְהֶערְט אַז עֶס אִיז זַייא שׁוֹן גוּט זָאל זִיא זִיךְ צוּא זַייא אוּם קֶערֶן צוּא הֲנָאָה הָאבְּן פוּן זַייעֶר גוּטְס ווִיא אַזוֹי קֶען דָאס זַיין וֶועלְן מִיר דִיא אוֹיךְ גֶעבְּן צוּ פִירֶר שְׁטֵיין מִיט אַיין מָשָׁל, פִיל אוֹרְחִים זַיינֶען אַיין גְשְׁטַאנְגְן אוּנ אַיין הַארְבֶּערִיג אוּנ דֶער בַּעַל הַבַּיִת תָּאמ

ה וַיָּמֻתוּ גַם־שְׁנֵיהֶם מַחְלוֹן וְכִלְיוֹן וַתִּשָּׁאֵר הָאִשָּׁה מִשְּׁנֵי יְלָדֶיהָ וּמֵאִישָׁהּ׃ ו וַתָּקָם
הִיא וְכַלֹּתֶיהָ וַתָּשָׁב מִשְּׂדֵי מוֹאָב כִּי שָׁמְעָה בִּשְׂדֵה מוֹאָב כִּי־פָקַד יְהוָה אֶת־עַמּוֹ
לָתֵת לָהֶם לָחֶם׃ ז וַתֵּצֵא מִן־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר הָיְתָה־שָׁמָּה וּשְׁתֵּי כַלֹּתֶיהָ עִמָּהּ וַתֵּלַכְנָה
בַדֶּרֶךְ לָשׁוּב אֶל־אֶרֶץ יְהוּדָה׃ ח וַתֹּאמֶר נָעֳמִי לִשְׁתֵּי כַלֹּתֶיהָ לֵכְנָה שֹּׁבְנָה אִשָּׁה
לְבֵית אִמָּהּ יַעֲשֶׂה (יעש קרי) יְהוָה עִמָּכֶם חֶסֶד כַּאֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם עִם־הַמֵּתִים וְעִמָּדִי׃
ט יִתֵּן יְהוָה לָכֶם וּמְצֶאןָ מְנוּחָה אִשָּׁה בֵּית אִישָׁהּ וַתִּשַּׁק לָהֶן וַתִּשֶּׂאנָה קוֹלָן וַתִּבְכֶּינָה׃
י וַתֹּאמַרְנָה־לָּהּ כִּי־אִתָּךְ נָשׁוּב לְעַמֵּךְ׃ יא וַתֹּאמֶר נָעֳמִי שֹׁבְנָה בְנֹתַי לָמָּה תֵלַכְנָה

עמי

רש"י

הדין ולא כה): (ה) גם שניהם · מהו גם בתחלה לקו בממונם ומתו גמליהם ומקניהם ואח"כ מתו ו גם הם: (ו) ותצא מן המקום · למה נאמר הרי כבר נאמר ותשב משדה מואב ומהיכן תשוב אם לא תצא מן המקום שהיתה שם אלא מגיד שיציאת צדיק מן המקום ניכרת ועושה רושם · ז פנה זיוה פנה הדרה פנה שבחה של

שפתי חכמים

שכשיו לא את אלא לאשתו: ו וכמדרש רבה מתו סוסיהם חמוריהם גמליהם ולמה תפס רש"י האי לישנא אפשר כי רש"י כיון למלת גם שהוא ר"ת גמליהם מקניהם (אסכת ליון) וא"ת דגם קאי אאלימלך בתחילה וי"ל דא"כ בניהם ל"ל הל"ל וימותו גם מחלון וכליון אלא דגם קאי על בניהם שבתחילה לקו בניהם בממונם ואח"כ מתו גם בניהם: ז וק' דבוילא יעקב מביא בלייב עבלא וכה"ג הקשו כתוס' בפ"ק דע"א בד"ה אין פיתה

קול יעקב

דיא גגעבן עסין אונ טרונקען פאר נצאלך אונ צוזיהאן דיא אורחים איז גווען איין אורח וואס האט נים גקענם צאלן פר דעם עסין האט ער נים געגעסן מים זייא · אבאל האט דער בעל הבית פון דעם הארבערגיג גמאכט אגרוסי סעודה איז דער ארומאר אורח אוך נגאנגען צוא דעם טיש מיט דיא איבעריגי אורחים · ער האט גזאגט צאלן פאר דעם עסין פאר מאג איך נים אבער אז דער בעל הבית גום עסין אום זסט מעג איך אוך עסין · דער נמשל איז אז גאט זאל גוועזן געבן דיא יודן ברוט מים דעם דין ווייל זייא האבן תשובה גטאן · וואלט זיא גוויסט אז איר קומט נים פון דער טובה דיא איז נים ראוי דער צוא · אבער אז זיא האט געזעהן אז גאט האט געגעבן דיא יודן ברוט מחמת חסד · דרום איז זיא אוך אריין גנאנגען קיין ארץ ישראל זיא אל הנאה האבן פון דער טובה · והראיה אז גאט האט דיא יודן געגעבן ברוט מחמת חסד ווארום דער פסוק זאגט (כי שמעה וכו' כי פקד ה' את עמו לתת להם לחם) ווארום זיא האט געהערט אז גאט האט גדענקט זיין פאלק ישראל צו געבן זייא ברוט · דאס לשון פקד איז משמע ער האט זייא גדענקט מחמת חסד דרום האט זיא גזאגט אז עס איז מחמת חסד מעג זיא אוך הנאה האבן פון דעם חסד · פונקט וויא דער אורח האט גזאגט: (ח) ותאמר נעמי לשתי כלותיה) האט נעמי געזאגט צוא אירי צווייא שנור ערפה אונ רות גייט איך אהיים צוא אייערי פאטער אונ מוטער גאט זאל אייך געבן איר זאלט חתונה האבן אונ זאלט אייך נעמן מאנן האט ערפה גפאלגט אונ האט זיך אום געקערט אהיים אונ רות האט זיך נים גוואלט אפ טיילן פון נעמי זיא האט נאר גוואלט גיין מיט נעמי קיין ארץ ישראל אונ זאל זיך מגייר זיין אז זיא איז אריין געקומען קיין ארץ ישראל אונ דער שטאט בית לחם מיט רות האבן זיך אלי שטאט לייט אויף דער נעמי פאר וואונדערט אונ האבן

פירוש ע"ט

געזעהן אז וויא צעהן יאר: (ה) וימותו גם שניהם זענען זיי ביידי אויך געשטארבן מחלון אונ כליון ותשאר האשה איז געבליבן די אשה נעמי פון אירי צווייא קינדר אונ פון איר מאן: (ו) ותקם היא וכלותיה איז אויף געשטאנן זיא מיט אירי שנור אונ האט זיך אום געקערט פון פעלד מואב דען זיא האט געהערט אין פעלד מואב אז גאט האט גדאכט זיין פאלק לתת להם לחם צו געבן זיי ברוט כלומר קיין הונגר זאל שון מער נים זיין: (ז) ותצא מן המקום אשר היתה שמה איז זיא ארוס גגאנגן פון דעם אורט וואס זיא איז גוועזן דארטן אונ אירי צווייא שנור מיט איר ותלכנה זענין זיי גגאנגן אין וועג זיך ווידר צו קערן צום לאנד יהודה: (ח) ותאמר נעמי לשתי כלותיה האט נעמי גזאגט צוא אירי צווייא שנור לכנה שבנה גייט קערט אייך ווידר איטליכי פרוי צום הויז פון איר מוטר יעשה יי עמכם חסד גאט זאל מיט אייך טאן גנאד אזוי ווי איר האט גטאן מיט די טויטי אונ מיט מיר כלומר צו דיא טויטי האבן זיי גמאכט תכריכין אונ איר האבן זיי געשענקט זייער כתובה: (ט) יתן יי לכם גאט זאל אייך געבן ומצאן מנוחה אז איר זאלט געפונען ארואונג איטליכי פרוי אין הויז פון איר מאן ותשק להן האט זיא געקושט צו זיי האבן זייא אויף גהובן זייער קול אין האבן גוויינט: (יא) ותאמרנה לה האבן זייא גזאגט צו איר כי אתך נשוב לעמך נייערט מיט דיר ווירן מיר זיך ווידר קערן צו דיין פאלק כלומר מיר ווילן

זיך מגייר זיין: (יא) ותאמר נעמי האט נעמי גזאגט שבנה בנתי קערט ווידר מיינע טעכטר ווארום זאלט איר גיין מיט מיר פאר וואס איז נאך דען צו מיר קינדר אין מיינע גדערים אז זיי זאלן אייך

זיין

הַעוֹד־לִי בָנִים בְּמֵעַי וְהָיוּ לָכֶם לַאֲנָשִׁים׃ יב שֹׁבְנָה בְנֹתַי לֵכְןָ כִּי זָקַנְתִּי מִהְיוֹת
לְאִישׁ כִּי אָמַרְתִּי יֶשׁ־לִי תִקְוָה גַּם הָיִיתִי הַלַּיְלָה לְאִישׁ וְגַם יָלַדְתִּי בָנִים׃ יג הֲלָהֵן
תְּשַׂבֵּרְנָה עַד אֲשֶׁר יִגְדָּלוּ הֲלָהֵן תֵּעָגֵנָה לְבִלְתִּי הֱיוֹת לְאִישׁ אַל בְּנֹתַי כִּי־מַר־לִי
מְאֹד מִכֶּם כִּי־יָצְאָה בִי יַד־יְהוָה׃ יד וַתִּשֶּׂנָה חסר א קוֹלָן וַתִּבְכֶּינָה עוֹד וַתִּשַּׁק עָרְפָּה
לַחֲמוֹתָהּ וְרוּת דָּבְקָה בָּהּ׃ טו וַתֹּאמֶר הִנֵּה שָׁבָה יְבִמְתֵּךְ אֶל־עַמָּהּ וְאֶל־אֱלֹהֶיהָ
שׁוּבִי אַחֲרֵי יְבִמְתֵּךְ׃ טז וַתֹּאמֶר רוּת אַל־תִּפְגְּעִי־בִי לְעָזְבֵךְ לָשׁוּב מֵאַחֲרָיִךְ כִּי אֶל־

אשר

רש"י

מיד. וכן וילא יעקב מבאר שבע: (יב) כי זקנתי מהיות לאיש: שאנשא לו ואוליד בנים ח ותנשאו להם שאינם אסורין לכם ואינכם אסורין להם משום אשת אחיו שלא היה בעולמו ט שאינה זקוקה ליבם לפי שלא היה למחלון וכליון קדושין בהן שנכריות היו ולא נתגיירו ועכשיו הן באות להתגייר כמו שנאמר כי אתך נשוב לעמך מעתה נהיה לעם אחד: כי אמרתי יש לי תקוה. כי אפילו י אמר לי לבי יש לי תקוה לינשא עוד ולהוליד בנים: גם הייתי הלילה לאיש. ויותר מכן אפילו הריתי הלילה זכרים: וגם ילדתי בנים. או אפילו כ כבר ילדתי בנים: (יג) הלהן תשברנה. בתמיה שמא להן תצפנה עד אשר יגדלו לשון שברו על ה' אלהיו: תעגנה. ל' איסור וכלא כמו עג עוגה ל ועמד בתוכה ויש פותרין לשון עיגון ולא יתכן שאם כן היה לו לינקד הנון דגש או לכתוב מ שני נונין: כי יצאה בי יד ה'. אמר רבי לוי כל מקום שנאמר יד ה' מכת דבר היא ובנין אב לכולן הנה יד ה' הויה: (טו) הנה שבה יבמתך. זה טעמו למעלה תחת השי"ן לפי שהיא ל' עבר ובבקר היא שבה טעמו למטה בבי"ת לפי שהוא לשון הוה וכן כל כיוצא בהם: (טז) אל תפגעי בי. אל תפצרי בי: אל אשר תלכי אלך. מכאן אמרו רבותינו ז"ל גר שבא להתגייר מודיעים לו מקצת עונשים שאם בא לחזור בו יחזור משום דבריה של רות אתה למד מה שאמרה לה נעמי אסור לנו לצאת חוץ לתחום נ בשבת א"ל באשר תלכי אלך. אסור לנו

שפתי חכמים

אלא תפלה עיין בס' וילא: ח ק"ל מה השיבה אמרית לכם בזה ומאי איכפת לכו אם תהיה לאיש או לא. לכ"פ שאנשא לו ואח"כ ק"ל ואיך טוברו לכם לינשא הלא אסורים לכם. לכ"פ שאינכם אסורים לכם כו' ואע"פ שגם אסורים לכם מפני שהן אחים מן האם ולא מן האב שאינה ראויה ליבום חדא מינייהו נקט: ט (אהבת ציון) וא"ת למה לא הקשה רש"י לעיל על העוד לי בנים וגו'. עוד הקשה לי אחד מן המשכילים ובלא כמד"ר איתא לסיפך וז"ל העוד לי בנים במעי וגו' וכי יש אדם מייבם אשת אחיו שלא היה בעולמו דמשמע משום זה א"א לינשא להם: ואמרתי לפום ריהטא דבזה יתורץ קושיא ראשונה דלהכי לא מרשם רש"י לעיל שיש לפרש כמו שפירש אותו המדרש העוד לי בנים וגו' פירושו ואפי' היה לי בנים במעי והיו לכם לאנשים בתמיה שהרי אסורים וכו' אבל בסופו דכתיב כי זקנתי מהיות לאיש דה"א לפרש הכי. ל"ש שאינכם אסורים וכו': י דק"ל מתחלה אמרה כי זקנתי מהיות לאיש ואחר כך סתרה דבריה ואמרה כי אמרתי יש לי תקוה. לכ"פ כי אפילו אמר לי לבי כו' וכן ק"ל גם גבי וגם הייתי הלילה לאיש: כ קשה לי דכל"ל וגם אלד בנים לכ"פ או אפילו כבר ילדתי: ל פירוש גבי חוני המעגל שהיה חופר הפירה ועמד בתוכה ומי שעמד בחפירה הוא אסור וכלוא בה: מ פי' כי הדגש מביא עוד נון או לכתוב שתי נוני"ן פי' אחת לשורש ואחת לפעולה: נ קשה למה אמרה לה דוקא אלו וע"ק למה נקט איסור תחומים ואיסור יחוד שהם מדרבנן אע"ג דאמרו בהמולך מודיעים להם מקצת מצות קלות ומקצת מצות חמורות מ"מ אסורי דרבנן לא מצינו ועוד כשאמרה לה תרי"ג מצות בכלל למה אמרה לה בפרט אף אם נאמר שאמרה דרך כלל מובדלים אנו בתרי"ג מצות ולא פרטה לה מ"מ קשיא למה פרטה דוקא אלו ונראה לומר שהסיפור דברים כך היה ביניהם מתחלה אמרה אתה תלך עמי ותרצה לפעמים לשוב אל בית אביך ואל ארץ מולדתך ואנו אסורים לילך בשבת חוץ לתחום אמרה לה באשר תלכי אלך כלומר לא אלך בשבת או אמרה לה

פירוש ע"ט

זיין צו מאנן : (יב) שֹׁבְנָה בְנֹתַי לֵכְןָ, קערט אייך ווידער מיינע טעכטער גייט אייך דען איך בין שוין אלט פון צוא גנומן צו ווערן אונ צו האבן קינדר כִּי אָמַרְתִּי ווען אפילו מיין הארץ וואלט מיר זאגין אז איך האב נאך אהאפונג צו האבן קינדר גַּם הָיִיתִי הַלַּיְלָה לְאִישׁ ווען איך וואלט דיא נאכט זיין צו אמאן אונ ווען אוך אפילו איך וואלט גווינן קינדר : (יג) הֲלָהֵן תְּשַׂבֵּרְנָה אוב צוא זייא וועט איר האפן ביז זייא וועלן גרוס ווערן הֲלָהֵן תֵּעָגֵנָה אוב צו זיי וועט איר זיין פר בונדן ניט צו זיין צו אמאן כלומר גנומן צו ווערן אַל בְּנֹתַי ניט טוט אזו מיינו טעכטר דען מיר איז זייער בוטר מער פאר אייך כִּי יָצְאָה בִי יַד יְיָ דען עס איז ארוס גגאנגין אן מיר די שלאק פון גאט :

(יד) וַתִּשֶּׂאנָה קוֹלָן וַתִּבְכֶּינָה עוֹד האבן זייא אוף גהובן זייער קול אונ האבן נאך גוויינט וַתִּשַּׁק עָרְפָּה לַחֲמוֹתָהּ האט ערפה גקושט צו איר שוויגר אונ רות האט זיך בהעפט אן איר : (טו) וַתֹּאמֶר הִנֵּה שָׁבָה יְבִמְתֵּךְ האט נעמי גזאגט צו רות נון דיין שווערין האט זיך אום גקערט צו איר פאלק אונ צו איר עבודת כוכבים שׁוּבִי אַחֲרֵי יְבִמְתֵּךְ קער זיך ווידר נאך דיין שווערין : (טז) וַתֹּאמֶר רוּת האט רות גזאגט זאלסט ניט בעטן אן מיר לְעָזְבֵךְ לָשׁוּב מֵאַחֲרָיִךְ צו פאר לאזן דיך ווידר צו קערן פון הינטר דיר ניט צוא מגייר זיין זיך. נאר ווי דו וועסט גיין וועל איך אוך גיין אונ ווי דו וועסט גענעכטיגן וועל איך אוך גענעכטיגן דיין פאלק איז מיין פאלק אונ דיין גאט איז מיין גאט :

באשר

אֲשֶׁר תֵּלְכִי אֵלֵךְ וּבַאֲשֶׁר תָּלִינִי אָלִין עַמֵּךְ עַמִּי וֵאלֹהַיִךְ אֱלֹהָי׃ יז בַּאֲשֶׁר תָּמוּתִי
אָמוּת וְשָׁם אֶקָּבֵר כֹּה יַעֲשֶׂה יְהוָה לִי וְכֹה יֹסִיף כִּי הַמָּוֶת יַפְרִיד בֵּינִי וּבֵינֵךְ׃
יח וַתֵּרֶא כִּי־מִתְאַמֶּצֶת הִיא לָלֶכֶת אִתָּהּ וַתֶּחְדַּל לְדַבֵּר אֵלֶיהָ׃ יט וַתֵּלַכְנָה שְׁתֵּיהֶם
עַד־בֹּאָנָה בֵּית לָחֶם וַיְהִי כְּבֹאָנָה בֵּית לֶחֶם וַתֵּהֹם כָּל־הָעִיר עֲלֵיהֶן וַתֹּאמַרְנָה
הֲזֹאת נָעֳמִי׃ כ וַתֹּאמֶר אֲלֵיהֶן אַל־תִּקְרֶאנָה לִי נָעֳמִי קְרֶאןָ לִי מָרָא כִּי־הֵמַר שַׁדַּי

לי

שפתי חכמים

אף אם תלך בחול ולפעמים תתעכב בדרך וטרם ביאתך שמה יבא יום השבת ותשבות ביום השבת בשדה יחידה ואסור לנו להתייחד אמרה לה באשר תליני אלין אשמור את עצמי שלא אבא לידי יחוד או אמרה על כל פנים אם תלך תמיד שמה אי אפשר שתוסר מכל המצות והחקים שעמנו מובדלים משאר העמים בתרי"ג מצות אמרה עמך עמי ולא אלך תמיד או אמרה אף אם תלך פעם אחת בשנה ביום חג שלהם והוי כאלו הלך לע"א אמרה ואלהיך אלהי כלומר אף אם אלך לא לשם עבודת אלילים אז אמרה אף אם כוונתך לטובה אם תלך בכל שנה יהיה נראה כאלו ע"ז כוונתך וארבע מיתות נמסרו לב"ד פי' נמסרו לב"ד והם דנין לפי מה שעינם רואות כמו דאמרינן הכל לפי ראות עיני הדיין אז אמרה באשר תמותי אמות כלומר אני אמות בתום וביושר לבבי ואם ידינוני לפי ראות עיניהם הטוב בעיניהם יעשו אז אמרה ואף אחרי מותך שני קברים נמסרו אז השיבה ושם אקבר: ם דקשה לרש"י ואיך שהום העיר · לכ"פ נעשו הומיה מהומיות בני אדם אשר בתוכה · ואח"כ ק"ל כל העיר והיאך הזדמן לביאתה כל העיר · לכ"פ כל העיר נתקבצו כו' ומה שפירש לקבור אשתו של בועז דקשה לרש"י דכל זה ל"ל ומה בא הכתוב להודיענו בזה שנתקבצו באותו היום

רש"י

להתייחד נקבה עם זכר שאינו אישה אמרה לה באשר תליני אלין · עמנו מובדלים משאר עמים בתרי"ג מצות · עמך עמי · אסור לנו ע"ז : אלהיך אלהי · ארבע מיתות נמסרו לב"ד · באשר תמותי אמות ב' קברים נמסרו לב"ד אחד לנסקלין ונשרפין ואחד לנהרגין ונחנקין אמרה לה ושם אקבר : (יז) כה יעשה ה' לי · כאשר התחיל להרע שילאה בי ידו להמית אישי ולירד מנכסי : וכה יוסיף · אם יפריד ביני וביניך כי אם המות : (יח) ותחדל לדבר אליה · מכאן אמרו אין מרבין עליו ואין מדקדקין עליו : (יט) ותלכנה שתיהם · א"ר אבהו בא וראה כמה חביבים הגרים לפני הקב"ה כיון שנתנה דעתה להתגייר השוה אותה הכתוב לנעמי : ותהם כל העיר · נעשית הומיה כל העיר כולם נתקבלו לקבור אשתו של בועז שמתה בו ביום : הזאת נעמי · ה"א נקודה חטף מפני שהיא בתמיה

קול יעקב

גזאגט (הזאת נעמי) דאס איז די נעמי וואס איז פון דאנן אוועק גגאנגען מיט אמאן אונ מיט קינדער אונ מיט אגרוס עשירות אצונד איז זיא גקומען אן אמאן אונ אן קינדער אונ אן עשירות · ווארום דער מאן מיט די קינדער זענין איר שטארבן אונ די שאף מיט די בהמות זענין אין גאנצן אום גפיינגערט איז זיא גאר ארום גוואַרן : (כ) (ותאמר אליהן) האט זיא גזאגט צו די שטאט לייט (אל תקראנה לי נעמי) איר זאלט מיך ניט רופן ביי דעם נאמן נעמי ווארום דאס איז טייטש זיס (קראן לי מרה) רופט מיך מרה ווארום מרה איז טייטש ביטער (כי המר שדי לי מאוד) ווארום דער איילמעכטיגער גאט האט מיר זייער פאר ביטערט · עס איז א משל עס איז גוועזן אגרוסר עושר דר ווייל האט זיך גטראפן אז דער עושר איז אראפ גפאלן פון זיין מדריגה אונ איז גווארן גמיין · נאר ער האט נאך גהאט איין פעלד מיט אוויין גארטן האט ער גהאט מיט וואס זיך צו דער נערין וויא פיל ער דארף אונ ער פלעגט זייער קלאגן אונ זיפצין אויף דער ערשטער מדריגה וואס ער איז אראפ גפאלען אונ האט אן גוואורן דאס עשירות אונ פלעגט צו זיך אליין זאגן וויא איז מיין שיין הויז מיט מיין גרויסען טיש וואס איז גוועזן אן גשטעלט מיט זילבערני אונ גילדערני כלים אונ מיין הויז גווענד איז גזעסן ביי דעם טיש מיט שיינע קליידער אזו וויא די בני מלכים אזו פלעגט ער אלץ קלאגן אין אצייט ארום איז ער פון דער מדריגה אויך אראפ גפאלן דאס הויז איז אפ גברענט גווארן מיט אלדינג וואס עס איז גוועזן אין שטוב אונ דאס פעלד גבויט פאר קופן אונ האט דאס געלד אויף געגעסן האט ער נאך אום גזוכט זאכן וואס איז אים איבער גבליבן פון דער שריפה אונ האט פאר קויפט אונ האט פאר דעם געלט זיך גקויפט איין וואגן מיט פערד אונ איז גוואָרן

פירוש ע"ם

(יז) באשר תמותי אמות וויא דוא וועסט שטארבן וועל איך אויך שטארבן ושם אקבר אונ דארטן וועל איך בגראבין ווערן כלומר איך בין מקבל אויף זיך דת יהודים אין אלי אופנים ווי דו כה יעשה יי לי אזו זאל גאט מיר טאן וכה יוסיף אונ וועט נאך מערן וויל איך זיך ניט אפ שיידן כי המות יפריד ביני וביניך נייערט אז דער טוט וועט שיידן צווישן מיר אונ צווישן דיר : (יח) ותרא כי מתאמצת היא האט נעמי גזעהן אז זיא שטארקט זיך צו גיין מיט איר ותחדל האט זיא זיך פר סוטן צוא רעדן צוא איר : (יט) ותלכנה שתיהן עד בואנה זענין זייא ביידי גגאנגן ביז זייא זענין גקומן קיין בית לחם ויהי כבאנה בית לחם איז גוועזין אין זייער קומן אין בית לחם ותהם כל העיר עליהן האט גברומט גאר די שטאט לייט אויף זיי אונ זייא האבן גזאגט צו דם איז נעמי כלומר זיא איז דאך גוועזן אגרויסי עשירה זאל זיא גיין אצונד אין וועג צו פוס : (כ) ותאמר אליהן האט זיא גזאגט צו זייא איר זאלט מיך ניט רופן נעמי דם איז לשון זיסקייט רופט מיך מרה לשון בוטר דען דער אלמעכטיגער גאט האט מיך זייער פר ביטערט

לִי מְאֹד׃ כא אֲנִי מְלֵאָה הָלַכְתִּי וְרֵיקָם הֱשִׁיבַנִי יְהוָה לָמָּה תִקְרֶאנָה לִי נָעֳמִי
וַיהוָה עָנָה בִי וְשַׁדַּי הֵרַע לִי׃ כב וַתָּשָׁב נָעֳמִי וְרוּת הַמּוֹאֲבִיָּה כַלָּתָהּ עִמָּהּ הַשָּׁבָה
מִשְּׂדֵי מוֹאָב וְהֵמָּה בָּאוּ בֵּית לֶחֶם בִּתְחִלַּת קְצִיר שְׂעֹרִים׃ ב א וּלְנָעֳמִי מֹידַע
לְאִישָׁהּ

רש"י

הזאת נעמי שהרגילה לצאת בגלגים ע ובפרדים תזיתם מה עלתה לה פ על אשר יצאתה לח"ל: (כא) מלאה הלכתי. בעושר ובנים ד"א שהיתה מעוברת: ענה בי. העיד עלי שהרשעתי לפניו ד"א ענה בי מדה"ד כמו וענה גאון ישראל: (כב) בתחלת קציר שעורים. בקצירת העומר צ הכתוב מדבר: (א) מודע. קרוב. בן אחיו של אלימלך היה אמרו רבותינו ק ז"ל אלימלך ושלמון ואבי בועז ופלוני אלמוני הגואל ואבי נעמי כולם בני נחשון בן עמינדב היו ולא הועילו להם זכות אבותם

שפתי חכמים

כל הפסוק אלא בא להודיענו שבו ביום מתה אשתו של בועז ואין הצדיק מת עד שבא אחר במקומו. ובפרק המוכר את הספינה פי' רש"י להשמיעינן אלא שהקב"ה מקדים רפואה למכה וי"מ לו לאדם לבטוח בהקב"ה: ע פי' כמו מגלות לב: פ אבל אין לפרש משום גרת עין כי אין לה רשות ליתן אלמי רשות בעלה וא"כ לא חטאה בזה ולמה נענשה אלא על שיצאה לחוץ לארץ וא"ת הרי הותר ליצא לח"ל מפני רעב כדלעיל י"ל היינו באיש אבל באשה הבעל היה מחויב לפרנסה שם כי אין מוציאים האשה מארץ ישראל לח"ל אפי' מנוה רע לנוה טוב ואפילו הכי יצאת לכך נענשה: צ דקשה לרש"י הל"ל בתחלת קציר ומאי נפקא לן מיניה אם קציר שעורים או קציר חטים. לכ"פ בקצירת וגו' הכתוב מדבר פי' והעומר בא מן השעורים: ק הכי איתא בבבא בתרא בפרק המוכר את הספינה אמר רב חנן בר רבא אמר רב אלימלך ושלמון ופלוני אלמוני ואבי נעמי כולם בני נחשון בן עמינדב היו מאי קמשמע לן דאפילו מי שיש לו זכות אבות אינה עומדת לו בשעה שיוצא מארץ לח"ל. ופליג אמדרש רבה ומדרש רות הנעלם דסברי דלא נענש אלא מפני גרות. מין כדפירש רש"י לעיל ורש"י אין טעמו פה לפרש לפי

פירוש ע"ט

(כא) אֲנִי מְלֵאָה הָלַכְתִּי איך בין אַוועק גַנאַנגֶן פוּל מיט עֲשִׁירוּת אוּנ קינדר וְרֵיקָם הֱשִׁיבַנִי יְיָ אוּנ לֵיידִיגֶרְהֵייט הָט מִיךְ גָאט גְמַאכְט ווידר קֶערֶן לָמָּה תִקְרֶאנָה לִי נָעֳמִי ווארום זָאלְט איר מיך רוּפְן נָעֳמִי אוּנ גָאט הָט אָן מִיר בַּצֵייגְט מַיינֶע עֲבֵירוֹת אוּנ דֶר אַלְמֶעכְטִיגֶר גָאט הָאט גֶאיבֶּלְט צוּ מִיר׃ (כב) וַתָּשָׁב נָעֳמִי הָט זִיךְ ווידר גֶקֶערְט נָעֳמִי אוּנ רוּת דִי מוֹאֲבִיָּה איר שְׁנוּר מיט איר הַשָּׁבָה וואס זיא הָט זִיךְ ווידר גֶקֶערְט פוּן פֶעלְד מוֹאָב וְהֵמָּה בָּאוּ אוּנ זֵיי זֶענֶען גְקוּמֶן קֵיין בֵּית לֶחֶם אין אָן הוֹבּ שְׁנִיט פוּן גֶערְשְׁטֶן׃ (א) וּלְנָעֳמִי מוֹדַע לְאִישָׁהּ אוּנ צוּ נָעֳמִי אִיז גְוֶועזְן אַפְרַיינְט צוּ איר מַאן אִישׁ

קול יעקב

איין בַּעַל עֲגָלָה אוּנ הָאט זִיךְ מְפַרְנֵס גְוֶועזְן מיט גְרוֹיס דְחָקוֹת פְלֶעגְט עֶר שׁוֹן קְלָאגְן אוֹף דֶער בַּדְרֵיגָה דָאס עֶר אִיז עָרְשְׁט הוּצְט גְוֶועזְן וָתָן עֶר הָאט גְהָאט דָאס פֶערְד מיט דֶעם וָואיין נָארְמָן אַצוּנְד הָאט עֶר דָאס אוֹךְ נִיט אָבֶּער דִיא עֶרְשְׁטֶע מַדְרֵיגָה וָואס עֶר אִיז גְוֶועזְן אַיין עוֹשֶׁר הָאט עֶר שׁוֹן לַאנְג פַאר גֶעסְן ווארום עֶס אִיז שׁוֹן אִין דֶעם אַלַאנְגֵי צַייט גְוֶועזְן דוּרְךְ דִיא אוּנְמֶרְשְׁטֶע צָרוֹת הָאט עֶר פַאר גֶעסְן דִיא עֶרְשְׁטֶע צָרוֹת עֶר פְלֶעגְט שׁוֹן נָאר קְלָאגְן אוּנ זָאגְן וְויא אִיז מַיין שְׁטוּב אַז אִיךְ בִּין גְוֶועזְן מיט מַיין הויז גְנוּגֶער בַּייא מַיין פֶערְד אוּנ הָאבּ גְגֶעסְן דָאס שְׁטִיקֶל בְּרוֹיט אַז גֵייעוּם אַצוּנְד הָאבּ אִיךְ דָאס אוֹךְ נִיט. אִין אַצַיים אַרוּם אִיז עֶר פוּן דֶער מַדְרֵיגָה אוֹךְ אַרָאפּ גְפַאלְן דִיא פֶערְד זָענֶען גְפַיינִיגְט אוּנ דֶער וָואגְן אִיז צוּ בְּרָאכְן גְוָוארְן אִיז אִים שׁוֹין נָאר נִיט גְבְּלִיבְּן הָאט עֶר גְנוּמֶט וֶוערְן אַיין טְרֶעגֶער עֶר זָאל

טְרָאגְן אוֹף דִיא פְּלֵייצִים מַשָׂא. אוֹף אַיין מָאל הָאט אִים בַּגֶעגְנֶעט אַיין מֶענְטְשׁ וָואס הָאט אִים גְקֶענְט פוּן פְרִיעֶר הֶער עֶר אִיז נָאךְ גֵייעְן אַנְטְקֶעגְן אוּנ וֶועהְט וְויא עֶר טְרָאגְט דִיא מַשָׂא אוֹף דִיא פְּלֵייצִים הֵייבְּט אָן דֶער מֶענְטְשׁ אוֹף אִים צוּ קְלָאגְן אוּנ זָאגְט וְויא גִישְׁרוּגְן בְּרוּדֶר לֶעבּ וָואס הָאט זִיךְ דִיר אַזֶעלְכֶעס גְטְרָאפְן וְויא אִיז דַיינֶע הֵייזֶער דַיין גָאלְד אוּנ זִילְבֶּער דַיין עֲשִׁירוּת וָואס דוּא הָאסְט גְהָאט אַצוּנְד זֶעה אִיךְ דִיךְ טְרָאגְן מַשָׂא אוֹף דִיא פְּלֵייצִים. עֶנְטְפֶערְט עֶר דֶעם בַּאקַאנְטְן בְּרוּדֶר לֶעבּ וָואס דֶער מַאנְסְט דוּא מִיךְ דִיא זַאכְן וָואס אִיךְ הָאבּ שׁוֹן לַאנְג פַאר גֶעסְן אַז דוּא ווילְסְט אוֹף מִיר קְלָאגְן קְלָאג אוֹף דִיא זַאכְן וָואס אִיךְ הָאבּ עֶרְשְׁט נִיט לַאנְג גְהָאט אַז אִיךְ הָאבּ גְהָאט דֶעם וָואגְן מיט דִיא פֶערְד אוּנ הָאבּ נִיט גְדַארְפְט אַיין אַזוֹ שְׁטַארְק הָארֶעוֶוען אַצוּנְד הָאבּ אִיךְ דֶעם וָואגְן מיט דִיא פֶערְד אוֹךְ נִיט מַה אִיךְ אַלֵייךְ הָארֶעוֶוען אָבֶּר אָן דֶעם גָאלְד אוּנ זִילְבֶּר וָוס אִיךְ הָאבּ אַמָאל גְהָאט אוּנ אַצוּנְד הָאבּ אִיךְ נִיט אָן דִיא יִסּוּרִים הָאבּ אִיךְ לַאנְג פַאר גֶעסְן דָאס אַיינְגֵי אִיז גְוֶועזְן מיט נָעֳמִי אַז זִיא אִיז אַזוֹי אַרָאפּ גְפַאלְן אַז זִיא אִיז גְוֶועזְן גְלַייךְ מיט דִיא אָרוּמֶע לַייט אוּנ אַז זִיא אִיז גְקוּמֶן אִין שְׁטָאט אַרַיין קֵיין בֵּית לֶחֶם אוּנ דִיא שְׁטָאט לַייט הָאבְּן זִיא אָן גְהוֹיבְּן צוּ וֶוער קֶאנֶען דִיא עֶרְשְׁטֶע גְדוּלָּה וָואס זִיא הָאט גְהָאט אַז זִיא אִיז גְוֶועזְן אַיין עֲשִׁירָה גְלַייךְ וְויא עֶס פֶעלְט אִיר מַיין נִיט גָאר דָאס עֲשִׁירוּת. הָאט נָעֳמִי גְזָאגְט צוּא דִיא שְׁטָאט לַייט אַז אִיר פַאר ווינְדֶערְט דִיךְ אוֹף מִיר וְויא אַזוֹ אִיךְ בִּין אַרָאפּ גְפַאלְן פוּן דֶער מַדְרֵיגָה. נָאךְ וָואס זָאלְט אִיר מִיךְ רוּפְן נָעֳמִי אִיר זָאגְט דָאס אִיז דִיא נָעֳמִי אוּנ אִיר פַאר ווינְדֶערְט זִיךְ אוֹף מַיין עֶרְשְׁטֶער מַדְרֵיגָה וָואס אִיךְ בִּין אַרָאפּ גְפַאלְן. רוּפְט מִיךְ מָרָה קֶענְט אִיר צַייךְ אוֹךְ פַאר ווינְדֶערְן אוֹף מִיר. אַפִילוּ עֶס אִיז מִיר שׁוֹן גְוֶועזְן בִּיטֶער אִיךְ הָאבּ שׁוֹן נִיט גְהָאט קֵיין עֲשִׁירוּת אִיז מִיר נָאךְ אַלְץ גְוֶועזְן בֶּעסֶער וְויא אַצוּנְד (כי המר שדי לי מאוד) ווארום דֶער אַייבֶּערְשְׁטֶער גָאט הָאט מִיר אַצוּנְד וַוייטֶער פַאר בִּיטֶערְט אַז אִיךְ בִּין גְלַייךְ מיט דִיא אָרוּמֶע לַייט וָואס הָאבְּן נִיט קֵיין עֶפֶּעס דֶעם סָאג אִיבֶּר צוּא לֶעבְּן אָבֶּר אִין דֶעם פְרִירֶערְדִיגְן עֲשִׁירוּת הָאבּ אִיךְ שׁוֹן לַאנְג פַאר גֶעסְן׃ (א) ולנעמי מודע לאישה) אוּנ נָעֳמִי הָאט גְהָאט אַפְרַיינְד פוּן אִיר מַאן (ושמו בועז) עֶר הָאט גְהֵייסְן בּוֹעַז

מודע לאישה איש גבור חיל ממשפחת אלימלך ושמו בעז : ב ותאמר רות
המואביה אל־נעמי אלכה־נא השדה ואלקטה בשבלים אחר אשר אמצא־חן
בעיניו ותאמר לה לכי בתי : ג ותלך ותבוא ותלקט בשדה אחרי הקצרים ויקר
מקרה חלקת השדה לבעז אשר ממשפחת אלימלך : ד והנה בעז בא מבית לחם
ויאמר לקוצרים יהוה עמכם ויאמרו לו יברכך יהוה : ה ויאמר בעז לנערו הנצב
על־הקוצרים למי הנערה הזאת : ו ויען הנער הנצב על־הקוצרים ויאמר נערה
מואביה היא השבה עם־נעמי משדה מואב : ז ותאמר אלקטה־נא ואספתי
בעמרים אחרי הקוצרים ותבוא ותעמוד מאז הבקר ועד־עתה זה שבתה הבית

סעט

רש"י

בגלותם מארץ לח"ל : (ב) אלכה נא השדה : לאחד משדות אנשי העיר אחר אחד מהם אשר אמצא חן בעיניו שלא יגער : ואלקטה בשבלים אחר אשר אמצא חן בעיניו · אחר מי אשר אמצא חן בעיניו : (ג) ותלך ותבא ותלקט בשדה : מצינו במדרש רות עד שלא באת לשדה שהוא אומר ותבוא ואח"כ ותלקט אלא שהיתה מסמנת הדרכים קודם שנכנסה לשדה הלכה ובאה וחזרה לעיר כדי לעשות סימנים וציונים שלא תטעה בשבילים וחזרה לשוב : ויקר מקרה : לבא בחלקת השדה אשר לבועז : (ה) למי הנערה הזאת · וכי דרכו של בועז לשאול בנשים אלא דברי צניעות וחכמה ראה בה ב' שבלים לקטה ג' אינה לקטה והיתה מלקטת עומדות מעומד ושוכבות מיושב כדי שלא תשחה : (ו) השבה עם נעמי · הטעם למעלה תחת השי"ן לפי שהוא לשון עבר ואינה לשון פועלת : (ז) ותאמר · בלבה : אלקטה נא : לקט השבלים :

קול יעקב

ותאמר רות נזאגט צו נעמי איך וועל גיין אין פעלד און וועל קלייבן זאנגן תבואה וואס פאלט אראפ ביא דעם שניידען דאס נעמי גזאגט צו איר גייא · איז זיא גגאנגען אונ האט גטראפן אין דעם שטיק פעלד וואס גהערט צו בועז וואס ער איז דער פריינד פון נעמי · אונ דאזמאל איז בועז גקומן פון דער שטאט בית לחם אין פעלד אריין אכטונג געבן אויף דיא וואס שניידען דיא תבואה · האט בועז דער זעהן דיא רות שטייט אונ קלויבט דיא זאנגן תבואה וואס פאלט אראפ ביא דעם שנים · פרעגט בועז צו דעם יונג וואס איז גמשגיח אויף דיא שניטערס · וועד איז דיא פרויא ענטפערט דער יונג זיא איז פון מואב וואס זיא האט זיך אום געקערט מיט נעמי פון דעם פעלד מואב אונ האט זיך מגייר גוועזן איז זיא אצונד גקומן אין פעלד אונ קלויבט דיא תבואה וואס פאלט ביא דעם שנים האט בועז גזאגט צו רות זאלסט ניט גיין קלויבן אין אנאנדער פעלד דוא זאלסט דיך באהעפטן צוא מייני יונג פרויען אונ זאלסט זייא נאך גיין אין פעלד אונ זאלסט קלויבן דיא זאנגן איך האב אן גזאגט דיא יונגן זייא זאלן דיך ניט אן רירען אז דוא וועסט זיין דארשטיג זאלסטו זיך ניט שעמן אונ זאלסט גיין צו דיא כלים וועסטו טרונקן פון דעם וואסר וואס דיא יונגען וועלן אן שעפן איז רות גפאלן אויף איר פנים אונ האט זיך גבוקט ביז צוא דער ערד אונ זאגט צו בועז ווארום האב איך גפונען חן אין דייני אויגן צוא דער קענן מיך אונ איך בין נאר פון אפרעמדי אומה · האט בועז געענפערט מען האט מיר גזאגט פון דיר אז דוא האסט פאר לאזט דיין פאטער אין מוטער אונ דיין לאנד וואס דוא ביסט דארט גבורן גוואָרן אונ דוא ביסט גיגאנגען צוא אפאלק וואס דוא קענסט ניט גאט וועט דיר באצאלן דיין שכר וואס דוא ביסט דיך גקומן צוא באשוצען אונטער זיין שכינה :

ותאמר

פירוש ע"ט

גבור חיל אמאן אשטארקר העלד כלומר אגרויסר צדיק פון משפחת אלימלך אונ זיין נאמן וואר בועז : (ב) ותאמר רות המואביה אל נעמי האט גזאגט רות המואביה צו נעמי אלכה איך וועל גיין אין פעלד אונ וועל קלויבן אין זאנגן דס איז לקט שכחה פאה אחר אשר אמצא חן בעיניו נאך דעם וום איך וועל גפונן חן אין זייני אויגן ותאמר לה האט נעמי גזאגט צו איר גייא מיין טאכטר : ותלך ותבוא איז זיא גגאנגן אונ גקומן הונטר דיא שנוטר ויקר מקרה חלקת השדה האט זיא אן גטראפן דיא שטיק פעלד וום גהער צו בועז וום ער איז פון משפחת אלימלך : (ד) והנה בעז בא אונ בועז איז גקומן פון בית לחם ויאמר לקוצרים הט ער גזאגט צו די שניטר גאט איז מיט אייך האבן זיי גזאגט זאל דיך גאט בענטשן : (ה) ויאמר בעז לנערו האט בועז גזאגט צו זיין יונג וואס שטייט ביא דיא שנוטר למי הנערה הזאת צוא וועמן איז דיא דאזיגי נערה : (ו) ויען הנער האט געענפרט דער יונג וואס שטייט ביא דיא שנוטר אונ האט גזאגט זיא איז אנערה מואביה השבה וואס זיא האט ווידר גקערט מיט נעמי פון פעלד מואב : (ז) ותאמר אלקטה נא האט זיא גזאגט איך וועל קלויבן אונ וועל איין זאמלן אין גארבן נאך דיא שנוטר איז זיא גקומן אונ הט זיך גישטעלט פון פרי אן ביז אצונד זה שבתה איר זיצונג אין שטוב איז וויניג נאר זיא איז אלץ אין פעלד :

ויאמר

מְעָט׃ ח וַיֹּאמֶר בֹּעַז אֶל־רוּת הֲלוֹא שָׁמַעַתְּ בִּתִּי אַל־תֵּלְכִי לִלְקֹט בְּשָׂדֶה אַחֵר
וְגַם לֹא תַעֲבוּרִי מִזֶּה וְכֹה תִדְבָּקִין עִם־נַעֲרֹתָי׃ ט עֵינַיִךְ בַּשָּׂדֶה אֲשֶׁר־יִקְצֹרוּן וְהָלַכְתְּ
אַחֲרֵיהֶן הֲלוֹא צִוִּיתִי אֶת־הַנְּעָרִים לְבִלְתִּי נָגְעֵךְ וְצָמִת וְהָלַכְתְּ אֶל־הַכֵּלִים וְשָׁתִית
מֵאֲשֶׁר יִשְׁאֲבוּן הַנְּעָרִים׃ י וַתִּפֹּל עַל־פָּנֶיהָ וַתִּשְׁתַּחוּ אָרְצָה וַתֹּאמֶר אֵלָיו מַדּוּעַ
מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ לְהַכִּירֵנִי וְאָנֹכִי נָכְרִיָּה׃ יא וַיַּעַן בֹּעַז וַיֹּאמֶר לָהּ הֻגֵּד הֻגַּד לִי כֹּל
אֲשֶׁר־עָשִׂית אֶת־חֲמוֹתֵךְ אַחֲרֵי מוֹת אִישֵׁךְ וַתַּעַזְבִי אָבִיךְ וְאִמֵּךְ וְאֶרֶץ מוֹלַדְתֵּךְ
וַתֵּלְכִי אֶל־עַם אֲשֶׁר לֹא־יָדַעַתְּ תְּמוֹל שִׁלְשׁוֹם׃ יב יְשַׁלֵּם יְהוָה פָּעֳלֵךְ וּתְהִי מַשְׂכֻּרְתֵּךְ
שְׁלֵמָה מֵעִם יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־בָּאת לַחֲסוֹת תַּחַת־כְּנָפָיו׃ יג וַתֹּאמֶר אֶמְצָא־
חֵן בְּעֵינֶיךָ אֲדֹנִי כִּי נִחַמְתָּנִי וְכִי דִבַּרְתָּ עַל־לֵב שִׁפְחָתֶךָ וְאָנֹכִי לֹא אֶהְיֶה כְּאַחַת
שפחתך

רש"י

ואספתי בעמרים. שכחה של עמרים: (ט) וצמית והלכת אל הכלים: ואם תצמאי אל תכלמי מלכת ולשתות מכלי המים אשר ישאבון הנערים: (יג) לא אהיה כאחת שפחותך. איני חשובה כאחת מן

שפתי חכמים

נעשה רק לשכיחה דאיה שהיה קרוב ושכיחה הוא דרבותינו אמרו וכו' מדהולכך. לשכיחה זה אז קשה ליה מאי קמ"ל כדפריך תלמודא התם וכתב ולא הועילו להם זכות כו' כדמשני התם: ר דקשה ליה. וכי פרור ליה שתצמא ולמה א' וצמית לי' ודאי לכ"פ ואם תצמאי: ר׳

פירוש ע"מ

(ח) ויאמר בעז אל רות האט בועז גזאגט צו רות פאר וואר הער צו מיין טאכטער אל תלכי זאלסט ניט גיין קלויבען אין אנדערע פעלד וגם לא תעבורי מזה אונ אויך זאלסט ניט אובר פארען פון דאנען אונ דא זאלסטו זיך בהעפטען מיט מיינע יונגע פרויען: (ט) עיניך בשדה אשר יקצרון דוא זאלסט זעהן אין דעם פעלד וואס זיי וועלען שניידען הלוא צויתי פר וואר איך האב געבאטען די יונגען דיך ניט אן צו רירן וצמית אונ אז די וועסט דארשטיג זיין זאלסטו זיך ניט שעמן אונ זאלסט גיין צו די כלים אונ וועסט טרינקן פון די וואסר וואס די יונגען וועלען שעפן: (י) ותפול על פניה איז זי געפאלן אויף איר פנים אונ האט זיך געבוקט צו דער ערד ותאמר אליו האט זי גזאגט צו אים ווארום האב איך געפונען חן אין דייני אויגן צו דר קענין מיך ואנכי נכריה אונ איך בין פון אפרעמדי אומה: (יא) ויען בעז האט בועז געענטפערט אונ גזאגט צו איר הגד הגד לי גזאגט איז מיר געווארן אליץ וואס דו האסט גוטס געטאן מיט דיין שוויגר נאך דעם טוט פון דיין מאן אונ דוא האסט פר לאזן דיין פאטר אונ מוטר אונ דיין געבארן לאנד אונ דו ביסט געגאנגן צו איין פאלק וואס דו ווייסט זיי ניט פון נעכטן אונ איייער נעכטן: (יב) ישלם יי' פעלך גאט וועט בצאלן דיר בעולם הזה דיין ווערק אונ דיין לון בעולם הבא וועט זיין אין גאנצן פון גאט דר גאט פון די ישראל אשר באת לחסות וואס דוא ביסט געקומען זיך צו באשיצן אונטר זיין שכינה:

קול יעקב

(יג ותאמר אמצא חן בעיניך אדני) האט רות גזאגט לאז מיך געפונען חן אין דיא אויגן פון מיין האר אוך ווייטר (כי נחמתני וכי דברת על לב שפחתך) דען דוא האסט מיך געטרייסט אונ דוא האסט גרעט אויף דעם הארץ פון דיין דינסט דוא האסט מיר גרעט אזעלכי רייד וואס ווערן אן גנומען אויף דעם הארצן אצונד ועלן מיר געבן צו פר שטיין דאס משל לשון וואס רות האט גזאגט צוא בעז. עס איז אמשל עס איז גוועזן צוויא ווייבער וואס זייערי מאנן זענין אוועק גפארן אין אנדערן לאנד איינר איז אוועק גפארן מחמת ער האט אין דער היים ניט גהאט קיין פרנסה איז ער זיך גפארן זוכן פרנסה. אונ איינר איז גוועזן איין גרוסר עושר עס איז אים גאר ניט אפ גגאנגן גאר ער האט גהאט אשלעכט ווייב אונ עס איז אים שון נמאס געווארן צוא קריגן זיך מיט איר האט ער זיך איבער גלייגט אונ איז אוועק גפארן מיט דעם ארומפאן וואס איז גפארן זוכן זיין פרנסה. איז אוועק גגאנגן אלאנגי צייט אונ דיא ווייבר האבן ניט גהערט קיין שום ידיעה פון זייערי מאנן זענין דיא ווייבר גגאנגן פרעגן דיא סותרים וואס פארן ארום אין דיא ווייטע לענדר טאמר ווייסן זייא וויא זייערי מאנן זענן דער ווייל איז אן גקומען אסוחר אונ האט זייא אבשורה גזאגט איך האב גזעהן אייערי מאנן אונ האב מיט זייא גרעט אונ זייא האבן מיר מיט געגעבן בריף צו אייך. האבן דיא ווייבר געבעטן ער זאל אום זוכן דיא בריף אונ זאל זייא געבן וועלן זייא זיך מיט דיא בריף מחיה זיין. זאגט דער סוחר צוא זייא גייט אצונד מארגן וועט איר קומען וועל איך אייך געבן דיא בריף דיא ווייבר האבן דאס געהערט האט זיך דעם עושרס ווייב זייער גפרייט אונ איז אהיים גגאנגן אונ האט אים מיין גאר ניט גרעט. אונ דיא ארומי האט ניט גוואלט אוועק גיין אונ האט אים געבעטן ער זאל איר געבן תיכף זאגט דער סוחר

(יג) ותאמר אמצא חן בעיניך אדני האט זיא גזאגט לאז איך געפונען חן מיין האר אין דייני אויגן אויף

ווייטר

שפחתך : יד ויאמר לה בעז לעת האכל גשי הלם ואכלת מן־הלחם וטבלת פתך
בחמץ ותשב מצד הקצרים ויצבט־לה קלי ותאכל ותשבע ותתר : טו ותקם
ללקט ויצו בעז את־נעריו לאמר גם בין העמרים תלקט ולא תכלימוה : טז וגם
של־תשלו לה מן־הצבתים ועזבתם ולקטה ולא תגערו־בה : יז ותלקט בשדה
עד־הערב ותחבט את אשר־לקטה ויהי כאיפה שערים : יח ותשא ותבוא העיר
ותרא חמותה את אשר־לקטה ותוצא ותתן־לה את אשר־הותרה משבעה :
יט ותאמר לה חמותה איפה לקטת היום ואנה עשית יהי מכירך ברוך ותגד

היוד נוסף

לחמותה

רש"י

השפחות שלך : (יד) וטבלת פתך בחומץ · מכאן שהחומץ יפה לשרב : ויצבט לה קלי · ויושט לה ואין לו דמיון במקרא אלא בלשון המשנה אחורים ותוך ובית ש הצביטה : וגם שול תשולו · שכח תשכחו עשו עצמיכם כאילו אתם שוכחים ת תרגום של שגגה שלותא וכן על השל ד"א לשון כי ישל זיתך : צבתים · עמרים קטנים ויש דוגמתו בלשון משנה מלאן צבתים א או כריכות : (יט) יהי מכירך ברוך · בעל השדה שנשא

שפתי חכמים

ש משנה בחגיגה פרק חומר בקודש ופי' בית היד מקום שאוחזין אותו בו ותופשו : ת דק"ל וכי היאך יעשו שישכחו אם יעשו בדעה אין קרויה שכחה לכ"פ עשו עצמיכם כו' : א במשנה בפרק המוציא תפילין בעירובין :

קול יעקב

או איר וואס האסטו דיך מיין איין גשפארט פון דיין חברתת שנפערט דיא ארומע נעבך מיט אבוטר הארץ עס איז אנדרזער חילוק פון מיר צוא מיין חברתה מיין חברתה זיצט אין דר היים מיט גרוס פאר גניגן אונ איז איין עשירות אונ איר מאן איז פון איר אוועק נאר כ'חמת זייא האבן זיך ביידי גטריגט . איז איר זארג נאר מאמר איז דער מאן נאך אוף איר ברוגז אונ ווערט שון צוא איר ניט קומן ווערט זיא זיין אייביג איין עגונה אבר אצונד אז זיא האט גהערט אז דר מאן האט דיך גבעטן זאלסט זיא פרייסטן אונ ער האט איר גשיקט אבריף דארף זיא שון ניט האבן קיין בעסערי טרייסט וואס דארף זיא נאך ליינען דיא בריף . אבר איך בין מיט אשווער גמיט איך זיץ אין דער היים אן אשטיקל ברוט איך האף צוא גאט מאמר ווערט גאט מיין מאן בשערן עפיס אפרנסה ווערט ער מיר אוך עפיס שיקן איך זאל האבן מיט וואס צו לעבן נאר וויא אזו קען איך מיך טרייסטן מיט דעם בריף וואס ער האט מיר גשיקט אז איך האב אים ניט גליינט ווער ווייסט אויב ער האט גפונן אפרנסה אוב ניט דרום קען איך מיך ניט אוף האלטן איך זאל ווארטן איך וואלט שון גערן גזעהן וואס עס איז גשריבן אין בריף . דאס אייגני האט רות גזאגט צו בועז · (כי נחמתני וכי דברת על לב שפחתך) דאס וואס דוא האסט מיר אום גרעט מיין הארץ דאס איז מיין טרייסט ווארום איך ווייס אז דיין כוונה איז דוא זאלסט מיך טרייסטן אונ זאלסט מיר נעמן פאר מאן · איז מיר שוין גיניג איך דארף שון ניט קיין בעסערי טרייסט פונקט וויא דיא עשירות אז זיא האט גיהערט פון דעם סוחר אז דער מאן האט איר גשיקט אבריף איז איר שון גוועזן גיניג האט זיא זיך שון גטרייסט :

תם ונשלם

פירוש ע"ט

וויטר כי נחמתני דען דוא האסט מיך גטרייסט אונ דיא האסט גרעט אוף דעם הארץ פון דיין דינסט אונ איך בין ניט חשוב אזו ווי אייניגע פון דיינע דינסטן : (יד) ויאמר לה בעז האט בועז צו איר גזאגט לעת האכל צו דער צייט פון עסן גנעהן אהער אונ וועסט עסן פון די ברוט אונ זאלסט איין טונקן דיין ברוט אין עסיק וואס איז גוט צו היץ ותשב האט זיא זיך גזעצט בייא דר זייט פון די שניטער ויצבט האט ער איר דר לאנגט מעל פון גברענטי זאנגן האט זיא גגעסן אונ איז זאט גווארן אונ האט נאך איבר גלאזן : (טו) ותקם ללקט איז זיא אוף גשטאנן צוא קלויבן זאנגן ויצו בעז האט בועז פר זאגט זייני יונגן אזו צו זאגין גם בין העמרים תלקט צווישן דיא גארבן זאל זי אוך קלויבן אונ איר זאלט איר ניט פאר שעמן : (טז) וגם שול תשולו לה אונ אוך זאלט איר זיך מאכן פר געסן פון אירענט וועגין פון דיא גבונדעני גארבן אונ איר זאלט זיא לאזן קלויבן אונ איר זאלט אן איר ניט אן שרייען : (יג) ותלקט בשדה האט זיא גקליבן אין פעלד ביז אבינט ותחבט האט זיא אוס גדראשן וואס זיא האט גקליבן ויהי איז גוועזן וויא איין מאס גערשטן : (יג) ותשא ותבוא העיר האט זי גטראגן אונ איז גקומן אין שטאט ארויין ותרא חמותה האט גזעהן איר שוויגר וואס זיא האט גקליבן ותוצא האט זיא ארוס גצוגן פון טארבע אונ האט איר גגעבן את אשר הותרה משבעה דם וואס זיא האט איבר גילאזין פון איר זאטיקייט : (יט) ותאמר לה חמותה האט איר שוויגר גזאגט צו איר וויא האסטו גקליבן דעם

לַחֲמוֹתָהּ אֵת אֲשֶׁר־עָשְׂתָה עִמּוֹ וַתֹּאמֶר שֵׁם הָאִישׁ אֲשֶׁר עָשִׂיתִי עִמּוֹ הַיּוֹם בֹּעַז׃
כ וַתֹּאמֶר נָעֳמִי לְכַלָּתָהּ בָּרוּךְ הוּא לַיהוָה אֲשֶׁר לֹא־עָזַב חַסְדּוֹ אֶת־הַחַיִּים וְאֶת־
הַמֵּתִים וַתֹּאמֶר לָהּ נָעֳמִי קָרוֹב לָנוּ הָאִישׁ מִגֹּאֲלֵנוּ הוּא׃ כא וַתֹּאמֶר רוּת הַמּוֹאֲבִיָּה
גַּם ׀ כִּי־אָמַר אֵלַי עִם־הַנְּעָרִים אֲשֶׁר־לִי תִּדְבָּקִין עַד אִם־כִּלּוּ אֵת כָּל־הַקָּצִיר
אֲשֶׁר־לִי׃ כב וַתֹּאמֶר נָעֳמִי אֶל־רוּת כַּלָּתָהּ טוֹב בִּתִּי כִּי תֵצְאִי עִם־נַעֲרוֹתָיו וְלֹא
יִפְגְּעוּ־בָךְ בְּשָׂדֶה אַחֵר׃ כג וַתִּדְבַּק בְּנַעֲרוֹת בֹּעַז לְלַקֵּט עַד־כְּלוֹת קְצִיר־הַשְּׂעֹרִים
וּקְצִיר הַחִטִּים וַתֵּשֶׁב אֶת־חֲמוֹתָהּ׃ ג א וַתֹּאמֶר לָהּ נָעֳמִי חֲמוֹתָהּ בִּתִּי הֲלֹא אֲבַקֶּשׁ־
לָךְ מָנוֹחַ אֲשֶׁר יִיטַב־לָךְ׃ ב וְעַתָּה הֲלֹא בֹעַז מֹדַעְתָּנוּ אֲשֶׁר הָיִית אֶת־נַעֲרוֹתָיו
הִנֵּה־הוּא זֹרֶה אֶת־גֹּרֶן הַשְּׂעֹרִים הַלָּיְלָה׃ ג וְרָחַצְתְּ וָסַכְתְּ וְשַׂמְתִּי ושמת קרי שִׂמְלֹתַיִךְ
עָלַיִךְ וְיָרַדְתִּי וירדת קרי הַגֹּרֶן אַל־תִּוָּדְעִי לָאִישׁ עַד כַּלֹּתוֹ לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת׃ ד וַיְהִי

בשכבו

רש"י

ותתן לך פנים ללקט בשדהו: (כ) את החיים ואת המתים · שזן ומפרנס את החיים וטפל בצורכי המתים: (ב) מודעתנו · קרובנו: הנה הוא זורה · המון ווכסו"ר בלע"ז: הלילה · שהיה הדור פרוץ בגנבה וגזל והיה ישן בגורנו לשמור גורנו: (ג) ורחצת · מטנוף עכו"ם שלך: וסכת · אלו מצות: ושמת שמלתיך · בגדים ב של שבת: וירדת הגורן · וירדתי כתיב ג זכותי תרד עמך: אל תודעי לאיש · לבועז:

ותרד

שפתי חכמים

ב דק"ל וכי יעלה על הדעת שהלך ערום ולמה הוצרכה לצוות על זה · לכ"פ בגדים של שבת: ג מה שלא ק"ל ג"כ גבי ושמתי כתיב שמלתך שמלותיך קרי · וי"ל דלא היה לה רק בגד אחד של שבת כי ענייה היתה ואמרה לה חמותה ושמת שמלתך ובעלתי זאת תגרום שתזכה לשמלות הרבה ואשם שמלותיך וזהו ושמתי כלומר בעלתי שמלותיך אלא וירדתי קרי · (תכבת ציון) והא דלא הקשה רש"י לעיל על ושמתי וכו' וי"ל דשמא התם שירושו באמת שנעמי הלבישה לרות ובאמת שרות היה לה בושת פנים ולא רצתה לעשות אלא בשביל נעמי שגזרה עליה ולכן שכתיב הכל על נעמי ולכן נאמר ותאמר אליה כל אשר תאמרי אעשה ולא שכוונתי אלי בשביל הנאתי אלא בשביל לקיים דבריך ולכן אלי קרי ולא כתיב · כיש ספרי רש"י כל אשר תאמר אלי קרי ולא כתיב ·אמנה. שמא יבא אחד מן הכלבים ויודע לך אעפ"כ עלי ייושב הדברים ובב"ר ויזדווג לו · וכנ"ל

ויודע

פירוש ע"ם

טאג וְאָנָה עָשִׂית אונ וויא האסטו גטאן יְהִי מַכִּירֵךְ בָּרוּךְ דר וואס האט זיך צו דיר בקענט זאל זיין גבענשט וַתַּגֵּד לַחֲמוֹתָהּ האט זיא גזאגט צוא איר שוויגר דס וואס זיא האט מיט אים גטאן וַתֹּאמֶר אונ האט גזאגט דעם נאמן פון דעם מאן וואס איך האב גטאן מיט אים דעם טאג איז בועז: (כ) וַתֹּאמֶר נָעֳמִי לְכַלָּתָהּ האט נעמי גזאגט צוא איר שנור גבענשט איז ער פר גאט אֲשֶׁר לֹא עָזַב חַסְדּוֹ וואס דר מאן הט ניט פר לאזן זיין גנאד אֶת הַחַיִּים וְאֶת הַמֵּתִים צו שפייזן די לעבדיגי אונ צו טאן בדערפניש פון די טוטע וַתֹּאמֶר לָהּ נָעֳמִי הט נעמי גזאגט צוא איר דער מאן איז נאהינט צוא אונז מִגֹּאֲלֵנוּ הוּא פון אונזרי לייזר איז ער: (כא) וַתֹּאמֶר רוּת הַמּוֹאֲבִיָּה הט רות המואביה גזאגט גם אויך הט ער צו מיר גזאגט עִם הַנְּעָרִים מיט די יונגן וואס צו מיר איז זאלסטו זיך בהעפטן כלומר זאלסט געבן זייא קלויבן ביז זיי וועלן פר לענדן גאר דעם שניט וואס גהער צו מיר: (כב) וַתֹּאמֶר נָעֳמִי הט נעמי גזאגט צו רות איר שנור טוֹב בִּתִּי גוט מיין טאכטר אז דוא זאלסט ארוס גיין מיט זייני יונג פֿ וען אונ מען זאל ניט בגעגנין אן דיר אין אנדר פעלד: (כג) וַתִּדְבַּק בְּנַעֲרוֹת בֹּעַז לְלַקֵּט הט זיא זיך בהעפט אן די יונג פרוען פון בועז צוא קלויבן ביז עס איז אום גגאנגן דער שניט פון גערשטן אונ דער שניט פון ווייץ וַתֵּשֶׁב אֶת חֲמוֹתָהּ אונ זיא איז גזעסן מיט איר שוויגר: (א) וַתֹּאמֶר לָהּ נָעֳמִי חֲמוֹתָהּ האט גזאגט נעמי איר שוויגר צו איר בִּתִּי מיין טאכטר איך וועל ניט אפ לייגן אונ וועל זוכן פאר דיר ארואונג וואס דיר זאל גוט זיין: (ב) וְעַתָּה אונ אצונד בועז איז דאך אונזר פריינד אֲשֶׁר הָיִית אֶת נַעֲרוֹתָיו וואס דו ביסט גוועזן מיט זיינע יונג פרוען הִנֵּה הוּא זֹרֶה נון ער ווינט שופילט דער שייער גערשטן ביא נאכט: (ג) וְרָחַצְתְּ וָסַכְתְּ זאלסטו זיך וואשן אונ שמירן אונ זאלסט אן טאן דייני גוטי קליידר אויף דיר אונ זאלסט נידרן אין שייער אַל תִּוָּדְעִי לָאִישׁ זאלסט זיך ניט לאזן דר קענן צו דעם מאן צו בועז ביז ער וועט פאר ענדן צו עסן אונ צוא טרינקן: (ד) וַיְהִי בְשָׁכְבוֹ וועט זיין אין צייט זיין לייגן זיך אונ דו וועסט וויסן דם

ארט

בְשָׁכְבוֹ וְיָדַעַתְּ אֶת־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁכַּב־שָׁם וּבָאת וְגִלִּית מַרְגְּלֹתָיו וְשָׁכָבְתְּי
ושכבת קרי וְהוּא יַגִּיד לָךְ אֵת אֲשֶׁר תַּעֲשִׂין׃ ה וַתֹּאמֶר אֵלֶיהָ כֹּל אֲשֶׁר־תֹּאמְרִי ◌◌◌ אלי
קרי ולא כתיב אֶעֱשֶׂה׃ ו וַתֵּרֶד הַגֹּרֶן וַתַּעַשׂ כְּכֹל אֲשֶׁר־צִוַּתָּה חֲמוֹתָהּ׃ ז וַיֹּאכַל בֹּעַז
וַיֵּשְׁתְּ וַיִּיטַב לִבּוֹ וַיָּבֹא לִשְׁכַּב בִּקְצֵה הָעֲרֵמָה וַתָּבֹא בַלָּט וַתְּגַל מַרְגְּלֹתָיו וַתִּשְׁכָּב׃
ח וַיְהִי בַּחֲצִי הַלַּיְלָה וַיֶּחֱרַד הָאִישׁ וַיִּלָּפֵת וְהִנֵּה אִשָּׁה שֹׁכֶבֶת מַרְגְּלֹתָיו׃ ט וַיֹּאמֶר
מִי־אָתְּ וַתֹּאמֶר אָנֹכִי רוּת אֲמָתֶךָ וּפָרַשְׂתָּ כְנָפֶךָ עַל־אֲמָתְךָ כִּי גֹאֵל אָתָּה׃ י וַיֹּאמֶר
בְּרוּכָה אַתְּ לַיהוָה בִּתִּי הֵיטַבְתְּ חַסְדֵּךְ הָאַחֲרוֹן מִן־הָרִאשׁוֹן לְבִלְתִּי־לֶכֶת אַחֲרֵי
הַבַּחוּרִים אִם־דַּל וְאִם־עָשִׁיר׃ יא וְעַתָּה בִּתִּי אַל־תִּירְאִי כֹּל אֲשֶׁר־תֹּאמְרִי אֶעֱשֶׂה־
לָּךְ כִּי יוֹדֵעַ כָּל־שַׁעַר עַמִּי כִּי אֵשֶׁת חַיִל אָתְּ׃ יב וְעַתָּה כִּי אָמְנָם כִּי אם כתיב ולא קרי
גֹאֵל

שפתי חכמים

ויודע לך טעות הוא דפירשו אחד מן הכלבים דרך כנוי ליזדווג לי לפיכך לא טוב הדבר לבוש בגדי עלי ולכן אני לא כתיב אע"פ כן עלי ליישב פי' למלא אשר דבר לקיים ציווי שלא נילך

רש"י

(ו) ותרד הגרן ותעש. היא אמרה לה ורחצת וסכת ושמת שמלותיך עליך ואחר כך וירדת הגורן והיא לא עשתה כן אלא אמרה אם ארד כשאני מקושטת הפוגע בי והרואה אותי יאמר שאני זונה לפיכך ירדה בתחלה הגורן ואח"כ קשטה את עצמה כאשר צותה חמותה: (ז) וייטב לבו. עסק בתורה: ותבא בלט. בנחת: (ח) ויחרד האיש. כסבור שד הוא ובקש לצעוק והיא אחזתו ולפתו בזרועותיה: וילפת. ויאחז כמו (שופטים טז) וילפת שמשון: והנה אשה. נתן ידו על ראשה והכיר שהיא אשה: (ט) ופרשת כנפך. כנף בגדיך לכסותי בטליתך והוא לשון נשואין: כי גאל אתה. לגאול נחלת אישי כמו שנאמר (ויקרא כה) ובא גואלו הקרוב אליו וגאל וגו' והמותי ואני צריכות למכור נחלתנו ועתה עליך לקנות קנה גם אותי עמה שיזכר שם המת על נחלתו כשאבא על השדה יאמרו זאת אשת מחלון: (י) מן הראשון. אשר עשית עם חמותך: (יב) ועתה כי אמנם. אם כתיב ולא קרי כלומר משמע כספק ודאי יש גואל קרוב ממני: (ס"א)

פירוש ע"ט

ארט וואס ער וועט זיך דארטן לייגן ובאת וועסטו קומן און וועסט זיך לייגן ביי אים צו פיס והוא יגיד לך און ער וועט דיר זאגן מיט זיין חכמה וואס דו זאלסט טאן : (ה) ותאמר אליה האט זי גזאגט צו איר כל אלץ וואס די זאגסט צוא מיר וועל איך טאן : (ו) ותרד הגורן האט זיא גנידערט אין שייער און האט גטאן אלץ אזו וויא איר שוויגר האט איר גבאטן : (ז) ויאכל בועז וישת האט בועז געגעסן און גטרונקן וייטב לבו און האט באגיטיג זיין הארץ מיט תורה וואס ער האט גלערינט ויבא און איז גקומן צו ליגן זיך אין עק פון די גארבן ותבא בלט איז זיא גקומן אין שטילקייט ותשכב און האט זיך גלייגט : (ח) ויהי בחצי הלילה און עס וואר אין האלבי נאכט האט זיך דער מאן דר שראקן און איז ווארן ארום גנומן כלומר זיא האט אין ארום גנומן ער זאל ניט שרייען והנה אשה שוכבת מרגלותיו האט ער דר זעהן אז איין אשה ליגט ביי אים צו פיסן : (ט) ויאמר מי את האט ער גזאגט ווער ביסטו ותאמר האט זיא גזאגט איך בין רות דיין דינסט מוד בעט איך אז דו זאלסט פר שפרייטן דיין עק קלייד אויף דיין דינסט מוד כלומר זאלסט מיך נעמן צום ווייב כי גואל אתה דען דיא ביסט דער לייזר פון אונזרי נחלאות דרום זאלסטו מיך אויך נעמן כדי עס זאל גרופן ווערן דר נאמן פון מיין מאן מחלון אויף זייני נחלאות : (י) ויאמר ברוכה את לה' בתי האט ער גזאגט געבענטשט ביסטו צוא גאט מיין טאכטר האסט בגיטיגט צו טאן דיין לעצט גנאד מער פאר דעם ערשטן מיט דיין שוויגר לבלתי ניט נאך צו גיין נאך יונגע לייט אם דל ואם עשיר אוב איין ארימר אודר ארייכר זעהט מען דיא מיינסטע נאר אנאמן דעם מת אויף צוא שטעלין : (יא) ועתה בתי אל תיראי און אצונד מיין טאכטר זאלסט זיך ניט פארכטן אלץ וואס די וועסט זאגן וועל איך דיר טאן כי יודע כל שער עמי דען זייא ווייסן גאר די לייט וואס זייא זיצן אין טויער פון מיין פאלק כלומר דיא סנהדרין כי אשת חיל את אז די ביסט איין אשה צדקניות און האסט כח צו ליידן און צוא טאן די מצות פון גאט : (יב) ועתה און אצונד וואן דס

גאל אנכי וגם יש גאל קרוב ממני: יג ליני | הלילה והיה בבקר אם־יגאלך טוב
יגאל ואם־לא יחפץ לגאלך וגאלתיך אנכי חי־יהוה שכבי עד־הבקר: יד ותשכב
מרגלותו מרגלותיו קרי עד־הבקר ותקם בטרום יתיר ו׳ יכיר איש את־רעהו ויאמר אל־
ידע כי־באה האשה הגרן: טו ויאמר הבי המטפחת אשר־עליך ואחזי־בה
ותאחז בה וימד שש־שערים וישת עליה ויבא העיר: טז ותבוא אל־חמותה ותאמר
מי־את בתי ותגד־לה את כל־אשר עשה־לה האיש: יז ותאמר שש־השערים
האלה נתן לי כי אמר אלי קרי ולא כתיב אל־תבואי ריקם אל־חמותך: יח ותאמר
שבי בתי עד אשר תדעין איך יפל דבר כי לא ישקט האיש כי־אם־כלה הדבר
היום: ד א ובעז עלה השער וישב שם והנה הגאל עבר אשר דבר־בעז ויאמר

סורה ל׳ רבתי

רש״י

(ס״א כי אם משמש ספק והוא ודאי) · אמר רבי יהושע בן לוי שלמון ואלימלך וטוב אחים היו ומהו אשר אחינו לאלימלך לעולם קורא אדם את דודו אחיו כענין שנאמר (בראשית יד) וישמע אברם כי נשבה אחיו והלא אברהם דודו היה כך היה בועז לאלימלך בן אחיו קרובו של מחלון אבל טוב היה קרוב יותר: קרוב ממני · שהוא אח ואני בן אח: (יג) ליני הלילה · ליני בלא איש: חי ה׳ · אמרה לו בדברים אתה מוציאני קפץ ונשבע לה שאינו מוציאה בדברים ויש מרבותינו אמרו ליצרו נשבע שהיה יצרו מקטרגו אתה פנוי והיא פנויה בא עליה · ד ונשבע שלא יבא עליה אלא על ידי נישואין: (יד) ויאמר אל יודע · מוסב על ותקם בטרם יכיר הוא זרזה לקום כי אמר בלבו אין כבודי שיודע כי באה האשה הגורן: (טו) שש שעורים · אי אפשר לומר שש סאין שאין דרכה של אשה לשאת כמשוי ה זה אלא שש שעורים ממש ורמז לה שעתיד לצאת ממנה בן שמתברך בשש ברכות רוח חכמה ובינה רוח עצה וגבורה רוח דעת ויראת ה׳: (יח) כי אם כלה · האיש את הדבר היום: (א) פלוני אלמוני · ולא נכתב שמו לפי שלא אבה לגאול: פלוני אלמוני: מתורגם בגניאים

שפתי חכמים

ליתן מתלה אל הגורן ואח״כ לבוש בגדי עלי לכך אלי קרי כלומר עלי לייסב: ד מה שאמר אתה פנוי הוא דאם לאו אם אין אתה פנוי לא הייתי אומר לך לפתות כדי שאל תשכב עמה ותהרהר באשת האחרת שזה איסור הוא כדאיתא בנדרים אבל אתה פנוי והיא פנויה וכל זה הורה לנו לדקת בועז: ה פי׳ גם אין לומר שש קבין או שש לוגין דלא הייתי מגורן מדה פתוח

פירוש ע״ט

אין אמת אז איך בין אלייזר אבער אוך איז פר האנדן אלייזר ווס איז נעהנטר פר מיר: (יג) ליני הלילה נעכטיג איבר די נאכט אן איין מאן והיה בבקר וועט זיין אין דר פרי אז דר מענטש טוב ווס איז נעהנטר פר מיר וועט דיך וועלן לייזן זאל ער לייזן אונ אוב ער וועט דיך ניט וועלן לייזן כלומר נעמן וועל איך דיך לייזן חי יי׳ שכבי עד הבוקר דס שווער איך ביי דעם לעבן פון גאט ליג ביז אין דער פרי: (יד) ותשכב מרגלותיו עד הבקר איז זיא גלעגן ביי אים צו פיסן ביז אין דר פרי ותקם איז זיא אוף גשטאנן איי עס דער קענט איינר דעם אנדרן ויאמר האט ער גזאגט בתפלה לאז ניט גוויסט ווערן פר לייטן אז דיא אשה איז גקומן אין שייער: (טו) ויאמר הבי המטפחת אשר עליך האט ער גזאגט גיב דעם מאנטיל וואס איז אוף דיר ואחזי בה אונ האלט אן איר ותאחז בה האט זיא גהאלטן אן איר וימד האט ער אפ גמאסטן זעקס גערשטן אז פון איר וועלן אזוי קומן צדיקים ווס איטליכר וועט גבענטשט ווערין מיט זעקס ברכות ויבא העיר איז בועז גקומן אין שטאט אריין: (טז) ותבוא אל חמותה איז זיא גקומן צו איר שוויגר ותאמר האט זיא גזאגט ווער ביסטו מיין טאכטר כלומר וואס האט זיך מיט דיר גטאן ותגד לה את כל אשר עשה לה האיש האט זיא איר דר ציילט אלץ ווס דר מאן האט איר גטאן: (יז) ותאמר האט אום גזאגט די דאזיגע זעקס גערשטן האט ער מיר גגעבן כי אמר דען ער האט גזאגט זאלסט ניט קומן ליידיג צו דיין שוויגר: (יח) ותאמר שבי בתי האט זיא גזאגט זיץ מיין טאכטר ביז דיא וועסט וויסן וויא די זאך וועט גפאלן כי לא ישקוט האיש דען דר מאן וועט ניט רוען נייערט ער זאל ענדיגן דיא זאך דעם טאג: (א) ובועז עלה השער אונ בועז איז אוף גגאנגן צום טויער פון סנהדרין אונ האט זיך דארטן גזעצט והנה הגאל עובר אונ דר לייזר ווס בועז האט גזאגט איז פר ביי גיגאנגן ויאמר סורה האט ער גיזאגט קער

סֽוּרָה שְׁבָה־פֹּה פְּלֹנִי אַלְמֹנִי וַיָּסַר וַיֵּשֵׁב׃ ב וַיִּקַּח עֲשָׂרָה אֲנָשִׁים מִזִּקְנֵי הָעִיר וַיֹּאמֶר
שְׁבוּ־פֹה וַיֵּשֵׁבוּ׃ ג וַיֹּאמֶר לַגֹּאֵל חֶלְקַת הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר לְאָחִינוּ לֶאֱלִימֶלֶךְ מָכְרָה נָעֳמִי
הַשָּׁבָה מִשְּׂדֵה מוֹאָב׃ ד וַאֲנִי אָמַרְתִּי אֶגְלֶה אָזְנְךָ לֵאמֹר קְנֵה נֶגֶד הַיֹּשְׁבִים וְנֶגֶד
זִקְנֵי עַמִּי אִם־תִּגְאַל גְּאָל וְאִם־לֹא יִגְאַל הַגִּידָה לִּי וְאֵדְעָ ואדעה קרי כִּי אֵין זוּלָתְךָ
לִגְאוֹל וְאָנֹכִי אַחֲרֶיךָ וַיֹּאמֶר אָנֹכִי אֶגְאָל׃ ה וַיֹּאמֶר בֹּעַז בְּיוֹם־קְנוֹתְךָ הַשָּׂדֶה מִיַּד
נָעֳמִי וּמֵאֵת רוּת הַמּוֹאֲבִיָּה אֵשֶׁת־הַמֵּת קָנִיתָי קנית ק׳ לְהָקִים שֵׁם־הַמֵּת עַל־נַחֲלָתוֹ׃
ו וַיֹּאמֶר הַגֹּאֵל לֹא אוּכַל לִגְאָול־ו יתירה לִי פֶּן־אַשְׁחִית אֶת־נַחֲלָתִי גְּאַל־לְךָ אַתָּה
אֶת־גְּאֻלָּתִי כִּי לֹא־אוּכַל לִגְאֹל׃ ז וְזֹאת לְפָנִים בְּיִשְׂרָאֵל עַל־הַגְּאוּלָּה וְעַל־
הַתְּמוּרָה לְקַיֵּם כָּל־דָּבָר שָׁלַף אִישׁ נַעֲלוֹ וְנָתַן לְרֵעֵהוּ וְזֹאת הַתְּעוּדָה בְּיִשְׂרָאֵל׃
ח וַיֹּאמֶר הַגֹּאֵל לְבֹעַז קְנֵה־לָךְ וַיִּשְׁלֹף נַעֲלוֹ׃ ט וַיֹּאמֶר בֹּעַז לַזְּקֵנִים וְכָל־הָעָם
עֵדִים אַתֶּם הַיּוֹם כִּי קָנִיתִי אֶת־כָּל־אֲשֶׁר לֶאֱלִימֶלֶךְ וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר לְכִלְיוֹן וּמַחְלוֹן

מיד

רש"י

בנביאים כסי וטמיר: פלוני · מכוסה ונעלם לשון כי יפלא היפלא מה׳ דבר: אלמוני · אלמון מבלי שם (ס"א אלמוני שהיה אלמן מד"ת שהיה לו לדרוש עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית והוא אמר פן אשחית את נחלתי): (ד) ואדעה כי אין זולתך · קרוב לגאול: (ה) ומאת רות המואביה · אתה צריך לקנות והיא אינה מתרצה אלא אם כן תשאנה: (ו) פן אשחית את נחלתי · זרעי ו כמו נהגה ה׳ בנים לתת פגם בזרעי שנאמר לא יבא עמוני ומואבי וטעה בעמוני ולא עמונית: (ז) על הגאולה · זו מכירה: תמורה · זו חליפין: שלף איש נעלו · זהו קנין כמו שאנו קונין בסודר במקום נעל ורבותינו ז"ל נחלקו בדבר מי נתן למי יש אומרים קונין בכליו של קונה ובועז נתן לגואל ויש אומרים קונין בכליו של מקנה וגואל נתן לבועז: וזאת התעודה בישראל · משפט העדות:

שפתי חכמים

פחות מסאה כדפירש רש"י בפרק חלק: ו וכזה מיושב מאי קסבר למה כי׳ בועז רוצה לקחתה אלא אמר אתה אין לך בנים אבל אני יש לי בנים וירא אני פן אשחית את נחלת כ׳ בנים:

הפלת מגלת רות

להקים

פירוש ע"ט

אפ אהער דער מענטש וואס בהאלטן איז ויסר וישב האט ער אפ גקערט אונ גיזעצט זיך׃ (ב) ויקח עשרה אנשים הט ער גנומן צעהן מאנן פון די עלצטי פון שטאט ויאמר אונ האט גזאגט זיצט דא האבן זייא זיך גזעצט׃ (ג) ויאמר לגואל הט ער גזאגט צום לייזר חלקת השדה דם שטיק פעלד ווס הט גהערט צו אונזר ברודר צו אלימלך מכרה נעמי טוט פר קופן נעמי וום הט זיך אום גקערט פון פעלד מואב׃ (ד) ואני אמרתי האב איך גיזאגט איך וועל אנפלעקן דיין אויער צוא זאגין קנה נגד היושבים קוף קעגין דיא וואס זיצין אונ קעגין די עלצטי פון מיין פאלק אם תגאל גאל ווילסטו לייזין לייז אונ אוב דוא ווילסט ניט לייזין זאג מיר וועל איך ווימן דען חוץ דיר איז נישט דא איינר וואס נעהנטר איז צו לייזין אונ איך בין נאך דיר ויאמר האט ער גזאגט איך וועל לייזין׃ (ה) ויאמר בועז האט בועז גזאגט ביום אין טאג פון דיין קופן דאס פעלד פון האנד נעמי אונ פון רות המואביה מוזטו קופן דיא ווייב פון טוטן פון וועגין אויף צו שטעלן דעם נאמן פון דעם טוטן אויף זיין ארב׃ (ו) ויאמר הגואל הט דר לייזר גזאגט לא אוכל לגאול לי איך קען ניט לייזן פר מיר פלייבט וועל איך פר דארבן מיין ארב כלומר זייני קינדר לייז אום דו פר מיין לייזונג דען איך קען ניט לייזין׃ (ז) וזאת לפנים בישראל אונ דאס איז גוועזן פאר צייטן אין ישראל אויף אלייזונג אדר איין פאר בייטונג מקיים צוא זיין איטליכע זאך מען זאל ניט קענן חרטה האבן הט דר מאן אוס גטאן זיין שוך אונ הט גגעבן צו זיין גזעלן וזאת התעודה בישראל אונ דאס איז גרעכינט פר עדות אונטר ישראל׃ (ח) ויאמר הגואל לבועז הט דר לייזר גזאגט צו בועז קוף דירי הט ער אוס גטאן זיין שוך׃ (ט) ויאמר בועז לזקנים וכל העם הט בועז גזאגט צו די זקנים אונ אלי דאס פאלק היינטיגן טאג זייט איר עדות אז איך האב גקופט אלץ וואס גהער צו אלימלך אונ אלץ וואס

גהער

מיד נעמי : י וגם את־רות המאביה אשת מחלון קניתי לי לאשה להקים
שם־המת על־נחלתו ולא־יכרת שם־המת מעם אחיו ומשער מקומו עדים
אתם היום : יא ויאמרו כל־העם אשר־בשער והזקנים עדים יתן יהוה את־
האשה הבאה אל־ביתך כרחל ׀ וכלאה אשר בנו שתיהם את־בית ישראל
ועשה־חיל באפרתה וקרא־שם בבית לחם : יב ויהי ביתך כבית פרץ אשר־
ילדה תמר ליהודה מן־הזרע אשר יתן יהוה לך מן־הנערה הזאת : יג ויקח בעז
את־רות ותהי־לו לאשה ויבא אליה ויתן יהוה לה הריון ותלד בן :
יד ותאמרנה הנשים אל־נעמי ברוך יהוה אשר לא השבית לך גאל היום ויקרא
שמו בישראל : טו והיה לך למשיב נפש ולכלכל את־שיבתך כי כלתך אשר־אהבתך
ילדתו אשר־היא טובה לך משבעה בנים : טז ותקח נעמי את־הילד ותשתהו
בחיקה ותהי־לו לאמנת : יז ותקראנה לו השכנות שם לאמר ילד־בן לנעמי
ותקראנה שמו עובד הוא אבי־ישי אבי דוד : יח ואלה תולדות פרץ פרץ הוליד

את

רש"י

(י) להקים שם המת על נחלתו · מתוך שהשהו ילאה ובאה בנחלה ומכנסת ומוציאה אומרים זאת היתה אשת מחלון ושמו נזכר עליה : (יא) כרחל וכלאה · אע"פ שהיו משבט יהודה ומבני לאה מודים הם על רחל שהיתה עיקרה של בית והקדימו רחל ללאה : וקרא שם · כלומר יגדל שמך : (יב) כבית פרץ · שילאה ממש : (יח) ואלה תולדות פרץ · לפי שייחס את דוד על שמה של רות המואביה חזר וייחסו על שם יהודה :

תפלת מגלת רות

פירוש ע"ט

געהער צו כליון ומחלון פון האנד נעמי : (י) וגם את רות המואביה אשת מחלון אונ אוך רות המואביה דאס ווייב פון מחלון האב איך מיר גקויפט צום ווייב דען די הלכה איז אז נקבות פון מואב איז מותר להקים כדי אוף צו ריכטן דעם נאמן פון טוטן אוף זיין נחלה אונ עס זאל ניט פר שניטן ווערין דר נאמן פון טוטן פון זייני ברידר אונ פון טויער זיין ארט. עדים אתם היום עדות זייט איר דעם טאג : (יא) ויאמרו כל העם האבן גזאגט גאר דאס פאלק וואס אין טויער אונ די עלצטי מיר זענין עדות. יתן יי' גאט זאל געבן דיא אשה וואס קומט ארין אין דיין הוז אזו וויא רחל אונ לאה וואס זייא ביידי האבן גבויעט דעם גזינד ישראל ועשה חיל באפרתה אונ בגליק אין גיטר אין אפרת אונ דיין נאמן זאל ווערן גרופן צו גרוסקייט אין בית לחם : (יב) ויהי ביתך אונ דיין הוז זאל זיין וויא דאס הוז פון פרץ וואס תמר האט גווינן צו יהודה פון די קינדר וואס גאט וועט דיר געבן פון דיא דאזיגי יונג פרויא : (יג) ויקח בעז את רות האט בועז גנומן רות איז זיא גווארן אים צוא אווייב איז ער גקומן צו איר ויתן יי' לה הריון ותלד בן האט גאט איר געגעבן אטראגן אונ זיא האט גווינן איין זון : (יד) ותאמרנה הנשים אל נעמי האבן די ווייבר גזאגט צו נעמי ברוך יי' גבענטשט איז גאט וואס ער האט ניט פאר שטערט צו דיר איין אום לייזר דעם טאג ויקרא שמו בישראל אונ עס זאל גרופן ווערן זיין נאמן אין ישראל : (טו) והיה לך למשיב נפש אונ ער וועט זיין צוא דיר צוא דער קוויקונג דיין לייב אונ צו דר נערן ביין עלטר דען דיין שנור וואס האט דיך ליב הט אים גווינן וואס זיא איז דיר בעסר גוועזין אז זיבן קינדר : (טז) ותקח נעמי את הילד האט נעמי גנומן דאס קינד אונ הט אים גטו:ן אין איר שוס אונ זיא איז גווארן צו אים אדערציהרן : (יז) ותקראנה לו האבן דיא שכנות גטאן רופן צו אים אנאמן אזו זאגן עס איז ווארן גבארן אזון צו נעמי ותקראנה שמו עובד האבן זייא גיטאן רופן זיין נאמן עובד ער איז דר פאטר פון ישי וום ער איז דער פאטר פון דוד : (יח) ואלה תולדות פרץ אונ דאס איז דיא גבירט פון פרץ פרץ האט גווינן חצרון :

וחצרון

אֶת־חֶצְרוֹן׃ יט וְחֶצְרוֹן הוֹלִיד אֶת־רָם וְרָם הוֹלִיד אֶת־עַמִּינָדָב׃ כ וְעַמִּינָדָב הוֹלִיד אֶת־
נַחְשׁוֹן וְנַחְשׁוֹן הוֹלִיד אֶת־שַׂלְמָה׃ כא וְשַׂלְמוֹן הוֹלִיד אֶת־בֹּעַז וּבֹעַז הוֹלִיד אֶת־עוֹבֵד׃
כב וְעֹבֵד הוֹלִיד אֶת־יִשָׁי וְיִשַׁי הוֹלִיד אֶת־דָּוִד׃ חזק

סכום הפסוקים של ספר רות שמונים וחמשה · וסימנו ובועז הוליד את עובד : ופרקיו ארבעה וסימנו אבא כגבורות כי תו' ; ותליו ותאמר רות המואביה גם כי אמר אלי :

פירוש ע"ט

(יט) וְחֶצְרוֹן הוֹלִיד אֶת רָם אונ חֶצְרוֹן הָאט גְוִוינֶן רָם אונ רָם הָאט גְוִוינֶן עַמִּינָדָב ; (כ) וְעַמִּינָדָב הוֹלִיד אֶת נַחְשׁוֹן אונ עַמִּינָדָב הָט גְוִוינֶן נַחְשׁוֹן אונ נַחְשׁוֹן הָט גְוִוינֶן שַׂלְמָה ; (כא) וְשַׂלְמוֹן הוֹלִיד אֶת בֹּעַז אונ שַׂלְמוֹן הָט גְוִוינֶן בּוֹעַז אונ בּוֹעַז הָט גְוִוינֶן עוֹבֵד (כב) וְעוֹבֵד הוֹלִיד אֶת יִשָׁי אונ עוֹבֵד הָאט גְוִוינֶן יִשַׁי אונ יִשַׁי הָט גְוִוינֶן דָוִד :

תם ונשלם

תְּפִלּוֹת לְשַׁבְּתוֹת הַשָּׁנָה

עִם יוֹצֵר לְאַרְבַּע פָּרָשִׁיּוֹת

סֵדֶר קַבָּלַת שַׁבָּת

לְכוּ נְרַנְּנָה לַיְיָ נָרִיעָה לְצוּר יִשְׁעֵנוּ: נְקַדְּמָה פָנָיו בְּתוֹדָה בִּזְמִרוֹת נָרִיעַ לוֹ: כִּי אֵל גָּדוֹל יְיָ וּמֶלֶךְ גָּדוֹל עַל כָּל אֱלֹהִים: אֲשֶׁר בְּיָדוֹ מֶחְקְרֵי אָרֶץ וְתוֹעֲפוֹת הָרִים לוֹ: אֲשֶׁר לוֹ הַיָּם וְהוּא עָשָׂהוּ וְיַבֶּשֶׁת יָדָיו יָצָרוּ: בֹּאוּ נִשְׁתַּחֲוֶה וְנִכְרָעָה נִבְרְכָה לִפְנֵי יְיָ עֹשֵׂנוּ: כִּי הוּא אֱלֹהֵינוּ וַאֲנַחְנוּ עַם מַרְעִיתוֹ וְצֹאן יָדוֹ הַיּוֹם אִם בְּקֹלוֹ תִשְׁמָעוּ: אַל תַּקְשׁוּ לְבַבְכֶם כִּמְרִיבָה כְּיוֹם מַסָּה בַּמִּדְבָּר: אֲשֶׁר נִסּוּנִי אֲבוֹתֵיכֶם בְּחָנוּנִי גַּם רָאוּ פָעֳלִי: אַרְבָּעִים שָׁנָה אָקוּט בְּדוֹר וָאֹמַר עַם תֹּעֵי לֵבָב הֵם וְהֵם לֹא יָדְעוּ דְרָכָי: אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי בְאַפִּי אִם יְבֹאוּן אֶל מְנוּחָתִי:

שִׁירוּ לַיְיָ שִׁיר חָדָשׁ שִׁירוּ לַיְיָ כָּל הָאָרֶץ: שִׁירוּ לַיְיָ בָּרְכוּ שְׁמוֹ בַּשְּׂרוּ מִיּוֹם לְיוֹם יְשׁוּעָתוֹ: סַפְּרוּ בַגּוֹיִם כְּבוֹדוֹ בְּכָל הָעַמִּים נִפְלְאוֹתָיו: כִּי גָדוֹל יְיָ וּמְהֻלָּל מְאֹד נוֹרָא הוּא עַל כָּל אֱלֹהִים: כִּי כָּל אֱלֹהֵי הָעַמִּים אֱלִילִים. וַיְיָ שָׁמַיִם עָשָׂה: הוֹד וְהָדָר לְפָנָיו עֹז וְתִפְאֶרֶת בְּמִקְדָּשׁוֹ: הָבוּ לַיְיָ מִשְׁפְּחוֹת עַמִּים הָבוּ לַיְיָ כָּבוֹד וָעֹז: הָבוּ לַיְיָ כְּבוֹד שְׁמוֹ שְׂאוּ מִנְחָה וּבֹאוּ לְחַצְרוֹתָיו: הִשְׁתַּחֲווּ לַיְיָ בְּהַדְרַת קֹדֶשׁ חִילוּ מִפָּנָיו כָּל הָאָרֶץ: אִמְרוּ בַגּוֹיִם יְיָ מָלָךְ אַף תִּכּוֹן תֵּבֵל בַּל תִּמּוֹט יָדִין עַמִּים בְּמֵישָׁרִים: יִשְׂמְחוּ הַשָּׁמַיִם וְתָגֵל הָאָרֶץ יִרְעַם הַיָּם וּמְלֹאוֹ: יַעֲלֹז שָׂדַי וְכָל אֲשֶׁר בּוֹ אָז יְרַנְּנוּ כָּל עֲצֵי יָעַר: לִפְנֵי יְיָ כִּי בָא כִּי בָא לִשְׁפֹּט הָאָרֶץ יִשְׁפֹּט תֵּבֵל בְּצֶדֶק וְעַמִּים בֶּאֱמוּנָתוֹ:

יְיָ מָלָךְ תָּגֵל הָאָרֶץ יִשְׂמְחוּ אִיִּים רַבִּים: עָנָן וַעֲרָפֶל סְבִיבָיו צֶדֶק וּמִשְׁפָּט מְכוֹן כִּסְאוֹ: אֵשׁ לְפָנָיו תֵּלֵךְ וּתְלַהֵט סָבִיב צָרָיו: הֵאִירוּ בְרָקָיו תֵּבֵל רָאֲתָה וַתָּחֵל הָאָרֶץ: הָרִים כַּדּוֹנַג נָמַסּוּ מִלִּפְנֵי יְיָ מִלִּפְנֵי אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ: הִגִּידוּ הַשָּׁמַיִם צִדְקוֹ וְרָאוּ כָל הָעַמִּים כְּבוֹדוֹ: יֵבֹשׁוּ כָּל עֹבְדֵי פֶסֶל הַמִּתְהַלְלִים בָּאֱלִילִים הִשְׁתַּחֲווּ לוֹ כָּל אֱלֹהִים: שָׁמְעָה וַתִּשְׂמַח צִיּוֹן וַתָּגֵלְנָה בְּנוֹת יְהוּדָה לְמַעַן מִשְׁפָּטֶיךָ יְיָ: כִּי אַתָּה יְיָ עֶלְיוֹן עַל כָּל הָאָרֶץ מְאֹד נַעֲלֵיתָ עַל כָּל אֱלֹהִים: אֹהֲבֵי יְיָ שִׂנְאוּ רָע שֹׁמֵר נַפְשׁוֹת חֲסִידָיו מִיַּד רְשָׁעִים יַצִּילֵם: אוֹר זָרֻעַ לַצַּדִּיק וּלְיִשְׁרֵי לֵב שִׂמְחָה: שִׂמְחוּ צַדִּיקִים בַּיְיָ וְהוֹדוּ לְזֵכֶר קָדְשׁוֹ:

מִזְמוֹר שִׁירוּ לַיְיָ שִׁיר חָדָשׁ כִּי נִפְלָאוֹת עָשָׂה הוֹשִׁיעָה לּוֹ יְמִינוֹ וּזְרוֹעַ קָדְשׁוֹ: הוֹדִיעַ יְיָ יְשׁוּעָתוֹ לְעֵינֵי הַגּוֹיִם גִּלָּה צִדְקָתוֹ: זָכַר חַסְדּוֹ וֶאֱמוּנָתוֹ לְבֵית יִשְׂרָאֵל רָאוּ כָל אַפְסֵי אָרֶץ אֵת יְשׁוּעַת אֱלֹהֵינוּ: הָרִיעוּ לַיְיָ כָּל הָאָרֶץ פִּצְחוּ וְרַנְּנוּ וְזַמֵּרוּ: זַמְּרוּ לַיְיָ בְּכִנּוֹר בְּכִנּוֹר וְקוֹל זִמְרָה: בַּחֲצֹצְרוֹת וְקוֹל שׁוֹפָר הָרִיעוּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ יְיָ: יִרְעַם הַיָּם וּמְלֹאוֹ תֵּבֵל וְיֹשְׁבֵי בָהּ: נְהָרוֹת יִמְחֲאוּ כָף יַחַד הָרִים יְרַנֵּנוּ: לִפְנֵי יְיָ כִּי בָא לִשְׁפֹּט הָאָרֶץ יִשְׁפֹּט תֵּבֵל בְּצֶדֶק וְעַמִּים בְּמֵישָׁרִים:

יְיָ מָלָךְ יִרְגְּזוּ עַמִּים יֹשֵׁב כְּרוּבִים תָּנוּט הָאָרֶץ: יְיָ בְּצִיּוֹן גָּדוֹל וְרָם הוּא עַל כָּל הָעַמִּים: יוֹדוּ שִׁמְךָ גָּדוֹל וְנוֹרָא קָדוֹשׁ הוּא: וְעֹז מֶלֶךְ מִשְׁפָּט אָהֵב אַתָּה כּוֹנַנְתָּ מֵישָׁרִים מִשְׁפָּט וּצְדָקָה בְּיַעֲקֹב אַתָּה עָשִׂיתָ: רוֹמְמוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ לַהֲדֹם רַגְלָיו קָדוֹשׁ הוּא: מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן בְּכֹהֲנָיו וּשְׁמוּאֵל בְּקֹרְאֵי שְׁמוֹ קֹרְאִים אֶל יְיָ וְהוּא יַעֲנֵם: בְּעַמּוּד עָנָן יְדַבֵּר אֲלֵיהֶם שָׁמְרוּ עֵדֹתָיו וְחֹק נָתַן לָמוֹ: יְיָ אֱלֹהֵינוּ אַתָּה עֲנִיתָם אֵל נֹשֵׂא הָיִיתָ לָהֶם וְנֹקֵם עַל עֲלִילוֹתָם: רוֹמְמוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ לְהַר קָדְשׁוֹ כִּי קָדוֹשׁ יְיָ אֱלֹהֵינוּ:

מִזְמוֹר לְדָוִד הָבוּ לַיְיָ בְּנֵי אֵלִים הָבוּ לַיְיָ כָּבוֹד וָעֹז: הָבוּ לַיְיָ כְּבוֹד שְׁמוֹ הִשְׁתַּחֲווּ לַיְיָ בְּהַדְרַת קֹדֶשׁ: קוֹל יְיָ עַל הַמָּיִם אֵל הַכָּבוֹד הִרְעִים יְיָ עַל מַיִם רַבִּים: קוֹל יְיָ בַּכֹּחַ קוֹל יְיָ בֶּהָדָר
יְיָ שֹׁבֵר אֲרָזִים וַיְשַׁבֵּר יְיָ אֶת אַרְזֵי הַלְּבָנוֹ
כְּמוֹ עֵגֶל לְבָנוֹן וְשִׂרְיוֹן כְּמוֹ בֶן רְאֵמִים:
לַהֲבוֹת אֵשׁ: קוֹל יְיָ יָחִיל מִדְבָּר יָחִיל י
קוֹל יְיָ יְחוֹלֵל אַיָּלוֹת וַיֶּחֱשֹׂף יְעָרוֹת ו
כָּבוֹד: יְיָ לַמַּבּוּל יָשָׁב וַיֵּשֶׁב יְיָ
לְעַמּוֹ יִתֵּן יְיָ יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַשָּׁלוֹ

לְכָה דוֹדִי לִקְרַאת
שַׁבָּת נְקַבְּלָה:

שָׁמוֹר וְזָכוֹר בְּדִבּוּר אֶחָד: הִ
הַמְיֻחָד. יְיָ אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶ
וּלְתִפְאֶרֶת וְלִתְהִלָּה:

לְ קְרָאת שַׁבָּת לְכוּ וְנֵלְכָה. כִּי הִיא מְקוֹר
הַבְּרָכָה. מֵרֹאשׁ מִקֶּדֶם נְסוּכָה. סוֹף
מַעֲשֶׂה בְּמַחֲשָׁבָה תְּחִלָּה: לכה

מִ קְדַּשׁ מֶלֶךְ עִיר מְלוּכָה. קוּמִי צְאִי מִתּוֹךְ
הַהֲפֵכָה. רַב לָךְ שֶׁבֶת בְּעֵמֶק הַבָּכָא.
וְהוּא יַחֲמוֹל עָלַיִךְ חֶמְלָה: לכה

הִ תְנַעֲרִי מֵעָפָר קוּמִי. לִבְשִׁי בִּגְדֵי
תִפְאַרְתֵּךְ עַמִּי. עַל יַד בֶּן יִשַׁי בֵּית
הַלַּחְמִי. קָרְבָה אֶל נַפְשִׁי גְאָלָהּ: לכה

הִ תְעוֹרְרִי הִתְעוֹרְרִי. כִּי בָא אוֹרֵךְ קוּמִי
אוֹרִי. עוּרִי עוּרִי שִׁיר דַּבֵּרִי. כְּבוֹד יְיָ
עָלַיִךְ נִגְלָה: לכה

לֹ א תֵבוֹשִׁי וְלֹא תִכָּלְמִי מַה תִּשְׁתּוֹחֲחִי
וּמַה תֶּהֱמִי בָּךְ יֶחֱסוּ עֲנִיֵּי עַמִּי. וְנִבְנְתָה
עִיר עַל תִּלָּהּ: לכה

וְ הָיוּ לִמְשִׁסָּה שֹׁאסָיִךְ. וְרָחֲקוּ כָּל
מְבַלְּעָיִךְ. יָשִׂישׂ עָלַיִךְ אֱלֹהָיִךְ. כִּמְשׂוֹשׂ
חָתָן עַל כַּלָּה: לכה

יָ מִין וּשְׂמֹאל תִּפְרוֹצִי. וְאֶת יְיָ תַּעֲרִיצִי.
עַל יַד אִישׁ בֶּן פַּרְצִי. וְנִשְׂמְחָה וְנָגִילָה: לכה

בּוֹאִי בְשָׁלוֹם עֲטֶרֶת בַּעְלָהּ. גַּם בְּשִׂמְחָה
וּבְצָהֳלָה. תּוֹךְ אֱמוּנֵי עַם סְגֻלָּה.
בּוֹאִי כַלָּה בּוֹאִי כַלָּה: לכה

מזמור שיר ליום השבת וכו'. ק"י

תפלת ערבית של שבת

חזן בָּרְכוּ אֶת יְיָ הַמְבוֹרָךְ:

ק"ה בָּרוּךְ יְיָ הַמְבוֹרָךְ לְעוֹלָם וָעֶד:

יד אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר
בִּדְבָרוֹ מַעֲרִיב עֲרָבִים בְּחָכְמָה
יערים וּבִתְבוּנָה מְשַׁנֶּה עִתִּים
הזְמַנִּים וּמְסַדֵּר אֶת הַכּוֹכָבִים
בִּרְקִיעַ כִּרְצוֹנוֹ. בּוֹרֵא יוֹם
אוֹר מִפְּנֵי חֹשֶׁךְ וְחֹשֶׁךְ מִפְּנֵי
יוֹם וּמֵבִיא לָיְלָה וּמַבְדִּיל בֵּין
ה יְיָ צְבָאוֹת שְׁמוֹ: אֵל חַי וְקַיָּם
ךְ עָלֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד: בָּרוּךְ אַתָּה
יְיָ הַמַּעֲרִיב עֲרָבִים:
ולָם בֵּית יִשְׂרָאֵל עַמְּךָ אָהָבְתָּ. תּוֹרָה
מִצְוֹת חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים אוֹתָנוּ לִמַּדְתָּ. עַל כֵּן

יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּשָׁכְבֵנוּ וּבְקוּמֵנוּ נָשִׂיחַ בְּחֻקֶּיךָ וְנִשְׂמַח
בְּדִבְרֵי תוֹרָתֶךָ וּבְמִצְוֹתֶיךָ לְעוֹלָם וָעֶד. כִּי הֵם חַיֵּינוּ
וְאֹרֶךְ יָמֵינוּ. וּבָהֶם נֶהְגֶּה יוֹמָם וָלָיְלָה. וְאַהֲבָתְךָ
אַל תָּסִיר מִמֶּנּוּ לְעוֹלָמִים: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אוֹהֵב
עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל: קריאת שמע תמצא בתפלת שחרית

אֱמֶת וֶאֱמוּנָה כָּל זֹאת וְקַיָּם עָלֵינוּ כִּי הוּא יְיָ
אֱלֹהֵינוּ וְאֵין זוּלָתוֹ וַאֲנַחְנוּ יִשְׂרָאֵל עַמּוֹ
הַפּוֹדֵנוּ מִיַּד מְלָכִים מַלְכֵּנוּ הַגּוֹאֲלֵנוּ מִכַּף כָּל
הֶעָרִיצִים הָאֵל הַנִּפְרָע לָנוּ מִצָּרֵינוּ וְהַמְשַׁלֵּם גְּמוּל
לְכָל אֹיְבֵי נַפְשֵׁנוּ. הָעֹשֶׂה גְדוֹלוֹת עַד אֵין חֵקֶר נִסִּים
וְנִפְלָאוֹת עַד אֵין מִסְפָּר. הַשָּׂם נַפְשֵׁנוּ בַּחַיִּים וְלֹא
נָתַן לַמּוֹט רַגְלֵנוּ. הַמַּדְרִיכֵנוּ עַל בָּמוֹת אוֹיְבֵינוּ
וַיָּרֶם קַרְנֵנוּ עַל כָּל שׂוֹנְאֵינוּ. הָעֹשֶׂה לָּנוּ נִסִּים
וּנְקָמָה בְּפַרְעֹה אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים בְּאַדְמַת בְּנֵי חָם.
הַמַּכֶּה בְעֶבְרָתוֹ כָּל בְּכוֹרֵי מִצְרָיִם וַיּוֹצֵא אֶת עַמּוֹ
יִשְׂרָאֵל מִתּוֹכָם לְחֵרוּת עוֹלָם. הַמַּעֲבִיר בָּנָיו בֵּין
גִּזְרֵי יַם סוּף אֶת רוֹדְפֵיהֶם וְאֶת שׂוֹנְאֵיהֶם בִּתְהוֹמוֹת
טִבַּע וְרָאוּ בָנָיו גְּבוּרָתוֹ שִׁבְּחוּ וְהוֹדוּ לִשְׁמוֹ:
וּמַלְכוּתוֹ בְּרָצוֹן קִבְּלוּ עֲלֵיהֶם מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל
לְךָ עָנוּ שִׁירָה בְּשִׂמְחָה רַבָּה וְאָמְרוּ כֻלָּם:
מִי כָמֹכָה בָּאֵלִם יְיָ מִי כָּמֹכָה נֶאְדָּר בַּקֹּדֶשׁ נוֹרָא
תְהִלֹּת עֹשֵׂה פֶלֶא: מַלְכוּתְךָ רָאוּ בָנֶיךָ בּוֹקֵעַ
יָם לִפְנֵי מֹשֶׁה זֶה אֵלִי עָנוּ וְאָמְרוּ: יְיָ יִמְלֹךְ לְעוֹלָם
וָעֶד: וְנֶאֱמַר כִּי פָדָה יְיָ אֶת יַעֲקֹב וּגְאָלוֹ מִיַּד חָזָק
מִמֶּנּוּ: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ גָּאַל יִשְׂרָאֵל:

הַשְׁכִּיבֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לְשָׁלוֹם וְהַעֲמִידֵנוּ מַלְכֵּנוּ
לְחַיִּים. וּפְרוֹשׂ עָלֵינוּ סֻכַּת שְׁלוֹמֶךָ.
וְתַקְּנֵנוּ בְּעֵצָה טוֹבָה מִלְּפָנֶיךָ. וְהוֹשִׁיעֵנוּ לְמַעַן
שְׁמֶךָ. וְהָגֵן בַּעֲדֵנוּ. וְהָסֵר מֵעָלֵינוּ אוֹיֵב דֶּבֶר וְחֶרֶב
וְרָעָב וְיָגוֹן. וְהָסֵר שָׂטָן מִלְּפָנֵינוּ וּמֵאַחֲרֵינוּ. וּבְצֵל
כְּנָפֶיךָ תַּסְתִּירֵנוּ. כִּי אֵל שׁוֹמְרֵנוּ וּמַצִּילֵנוּ אָתָּה.
כִּי אֵל מֶלֶךְ חַנּוּן וְרַחוּם אָתָּה. וּשְׁמוֹר צֵאתֵנוּ
וּבוֹאֵנוּ לְחַיִּים וּלְשָׁלוֹם מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם. וּפְרוֹשׂ
עָלֵינוּ סֻכַּת שְׁלוֹמֶךָ: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַפּוֹרֵשׂ סֻכַּת
שָׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל וְעַל יְרוּשָׁלָיִם:
וְשָׁמְרוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשַּׁבָּת לַעֲשׂוֹת אֶת הַשַּׁבָּת
לְדֹרֹתָם בְּרִית עוֹלָם: בֵּינִי וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
אוֹת הִיא לְעֹלָם כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה יְיָ אֶת הַשָּׁמַיִם
וְאֶת הָאָרֶץ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שָׁבַת וַיִּנָּפַשׁ: ח"ק
אֲדֹנָי שְׂפָתַי תִּפְתָּח וּפִי יַגִּיד תְּהִלָּתֶךָ:
בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ אֱלֹהֵי
אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וֵאלֹהֵי יַעֲקֹב הָאֵל
הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא אֵל עֶלְיוֹן גּוֹמֵל חֲסָדִים
טוֹבִים וְקוֹנֵה הַכֹּל וְזוֹכֵר חַסְדֵי אָבוֹת וּמֵבִיא גוֹאֵל
לִבְנֵי בְנֵיהֶם לְמַעַן שְׁמוֹ בְּאַהֲבָה:

גש"ם זָכְרֵנוּ לְחַיִּים מֶלֶךְ חָפֵץ בַּחַיִּים וְכָתְבֵנוּ בְּסֵפֶר הַחַיִּים לְמַעַנְךָ אֱלֹהִים חַיִּים:

מֶלֶךְ עוֹזֵר וּמוֹשִׁיעַ וּמָגֵן: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מָגֵן אַבְרָהָם:

אַתָּה גִּבּוֹר לְעוֹלָם אֲדֹנָי מְחַיֵּה מֵתִים אַתָּה רַב לְהוֹשִׁיעַ: בחורף מַשִּׁיב הָרוּחַ וּמוֹרִיד הַגֶּשֶׁם:

מְכַלְכֵּל חַיִּים בְּחֶסֶד מְחַיֵּה מֵתִים בְּרַחֲמִים רַבִּים סוֹמֵךְ נוֹפְלִים וְרוֹפֵא חוֹלִים וּמַתִּיר אֲסוּרִים וּמְקַיֵּם אֱמוּנָתוֹ לִישֵׁנֵי עָפָר. מִי כָמוֹךָ בַּעַל גְּבוּרוֹת וּמִי דּוֹמֶה לָּךְ מֶלֶךְ מֵמִית וּמְחַיֶּה וּמַצְמִיחַ יְשׁוּעָה:

גש"ם מִי כָמוֹךָ אַב הָרַחֲמִים זוֹכֵר יְצוּרָיו לְחַיִּים בְּרַחֲמִים:

וְנֶאֱמָן אַתָּה לְהַחֲיוֹת מֵתִים: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְחַיֵּה הַמֵּתִים:

אַתָּה קָדוֹשׁ וְשִׁמְךָ קָדוֹשׁ וּקְדוֹשִׁים בְּכָל יוֹם יְהַלְלוּךָ סֶּלָה: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הָאֵל הַקָּדוֹשׁ:

(גש"ם הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ):

אַתָּה קִדַּשְׁתָּ אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי לִשְׁמֶךָ. תַּכְלִית מַעֲשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ. וּבֵרַכְתּוֹ מִכָּל הַיָּמִים, וְקִדַּשְׁתּוֹ מִכָּל הַזְּמַנִּים. וְכֵן כָּתוּב בְּתוֹרָתֶךָ:

וַיְכֻלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל צְבָאָם: וַיְכַל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּשְׁבֹּת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִכָּל מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה: וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדֵּשׁ אֹתוֹ כִּי בוֹ שָׁבַת מִכָּל מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת:

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ רְצֵה בִמְנוּחָתֵנוּ. קַדְּשֵׁנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתֶךָ שַׂבְּעֵנוּ מִטּוּבֶךָ וְשַׂמְּחֵנוּ בִּישׁוּעָתֶךָ וְטַהֵר לִבֵּנוּ לְעָבְדְּךָ בֶּאֱמֶת וְהַנְחִילֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה וּבְרָצוֹן שַׁבַּת קָדְשֶׁךָ וְיָנוּחוּ בָהּ יִשְׂרָאֵל מְקַדְּשֵׁי שְׁמֶךָ: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת: רצה וכו׳ כמו בתפלת שחרית

לש"ץ הש"ץ והקהל אומרים ויכלו והש"ץ מתחיל כאן

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וֵאלֹהֵי יַעֲקֹב הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא אֵל עֶלְיוֹן קוֹנֵה שָׁמַיִם וָאָרֶץ:

קהל יחיד מתחיל כאן

מָגֵן אָבוֹת בִּדְבָרוֹ מְחַיֵּה מֵתִים בְּמַאֲמָרוֹ הָאֵל (בש"ת הַמֶּלֶךְ) הַקָּדוֹשׁ שֶׁאֵין כָּמוֹהוּ. הַמֵּנִיחַ לְעַמּוֹ בְּיוֹם שַׁבַּת קָדְשׁוֹ כִּי בָם רָצָה לְהָנִיחַ לָהֶם. לְפָנָיו נַעֲבוֹד בְּיִרְאָה וָפַחַד וְנוֹדֶה לִשְׁמוֹ בְּכָל יוֹם תָּמִיד מֵעֵין הַבְּרָכוֹת. אֵל הַהוֹדָאוֹת אֲדוֹן הַשָּׁלוֹם מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת וּמְבָרֵךְ שְׁבִיעִי וּמֵנִיחַ בִּקְדֻשָּׁה לְעַם מְדֻשְּׁנֵי עֹנֶג זֵכֶר לְמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית:

הש"ץ אלהינו ואלהי אבותינו וכו׳ ק"ש

בַּמֶּה מַדְלִיקִין וּבַמָּה אֵין מַדְלִיקִין. אֵין מַדְלִיקִין לֹא בְלֶכֶשׁ וְלֹא בְחֹסֶן וְלֹא בְכַלָּךְ. וְלֹא בִפְתִילַת הָאִידָן. וְלֹא בִפְתִילַת הַמִּדְבָּר. וְלֹא בִירוֹקָה שֶׁעַל פְּנֵי הַמָּיִם. לֹא בְזֶפֶת. וְלֹא בְשַׁעֲוָה. וְלֹא בְשֶׁמֶן קִיק. וְלֹא בְשֶׁמֶן שְׂרֵפָה. וְלֹא בְאַלְיָה. וְלֹא בְחֵלֶב. נַחוּם הַמָּדִי אוֹמֵר מַדְלִיקִין בְּחֵלֶב מְבֻשָּׁל. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים אֶחָד מְבֻשָּׁל וְאֶחָד שֶׁאֵינוֹ מְבֻשָּׁל אֵין מַדְלִיקִין בּוֹ: אֵין מַדְלִיקִין בְּשֶׁמֶן שְׂרֵפָה בְּיוֹם טוֹב. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר אֵין מַדְלִיקִין בְּעִטְרָן מִפְּנֵי כְבוֹד הַשַּׁבָּת. וַחֲכָמִים מַתִּירִין בְּכָל הַשְּׁמָנִים בְּשֶׁמֶן שֻׁמְשְׁמִין בְּשֶׁמֶן אֱגוֹזִים בְּשֶׁמֶן צְנוֹנוֹת בְּשֶׁמֶן דָּגִים בְּשֶׁמֶן פַּקּוּעוֹת בְּעִטְרָן וּבְנֵפְט. רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר אֵין מַדְלִיקִין אֶלָּא בְּשֶׁמֶן זַיִת בִּלְבָד: כָּל הַיּוֹצֵא מִן הָעֵץ אֵין מַדְלִיקִין בּוֹ אֶלָּא פִשְׁתָּן. וְכָל הַיּוֹצֵא מִן הָעֵץ אֵינוֹ מִטַּמֵּא טֻמְאַת אֹהָלִים אֶלָּא פִשְׁתָּן: פְּתִילַת הַבֶּגֶד שֶׁקִּפְּלָהּ וְלֹא הִבְהֲבָהּ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר טְמֵאָה הִיא וְאֵין מַדְלִיקִין בָּהּ. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר טְהוֹרָה הִיא וּמַדְלִיקִין בָּהּ: לֹא יִקּוֹב אָדָם שְׁפוֹפֶרֶת שֶׁל בֵּיצָה וִימַלְּאֶנָּה שֶׁמֶן וְיִתְּנֶנָּה עַל פִּי הַנֵּר. בִּשְׁבִיל שֶׁתְּהֵא מְנַטֶּפֶת. וַאֲפִילוּ הִיא שֶׁל חֶרֶס. וְרַבִּי יְהוּדָה מַתִּיר. אֲבָל אִם חִבְּרָהּ הַיּוֹצֵר מִתְּחִלָּה מֻתָּר מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּלִי אֶחָד. לֹא יְמַלֵּא אָדָם קְעָרָה שֶׁמֶן וְיִתְּנֶנָּה בְּצַד הַנֵּר וְיִתֵּן רֹאשׁ הַפְּתִילָה בְּתוֹכָהּ בִּשְׁבִיל שֶׁתְּהֵא שׁוֹאֶבֶת. וְרַבִּי יְהוּדָה מַתִּיר: הַמְכַבֶּה אֶת הַנֵּר מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִתְיָרֵא מִפְּנֵי עוֹבְדֵי כוֹכָבִים מִפְּנֵי לִסְטִים מִפְּנֵי רוּחַ רָעָה אוֹ בִשְׁבִיל הַחוֹלֶה שֶׁיִּישַׁן פָּטוּר. כְּחָס עַל הַנֵּר כְּחָס עַל הַשֶּׁמֶן כְּחָס עַל הַפְּתִילָה חַיָּב. רַבִּי יוֹסֵי פּוֹטֵר בְּכֻלָּן חוּץ מִן הַפְּתִילָה מִפְּנֵי שֶׁהוּא עוֹשָׂהּ פֶּחָם: עַל שָׁלֹשׁ עֲבֵירוֹת נָשִׁים מֵתוֹת בִּשְׁעַת לֵדָתָן. עַל שֶׁאֵינָן זְהִירוֹת בְּנִדָּה בְּחַלָּה וּבְהַדְלָקַת הַנֵּר: שְׁלֹשָׁה דְבָרִים צָרִיךְ אָדָם לוֹמַר בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ עֶרֶב שַׁבָּת עִם חֲשֵׁכָה. עִשַּׂרְתֶּם עֵרַבְתֶּם הַדְלִיקוּ אֶת הַנֵּר. סָפֵק חֲשֵׁכָה סָפֵק אֵינָהּ חֲשֵׁכָה. אֵין מְעַשְּׂרִין אֶת הַוַּדַּאי. וְאֵין מַטְבִּילִין אֶת הַכֵּלִים. וְאֵין מַדְלִיקִין אֶת הַנֵּרוֹת. אֲבָל מְעַשְּׂרִין אֶת הַדְּמַאי. וּמְעָרְבִין. וְטוֹמְנִין אֶת הַחַמִּין:

תַּנְיָא אָמַר רַבִּי חֲנִינָא חַיָּב אָדָם לְמַשְׁמֵשׁ בְּגָדָיו בְּעֶרֶב שַׁבָּת עִם חֲשֵׁכָה שֶׁמָּא יִשְׁכַּח וְיֵצֵא. אָמַר רַב יוֹסֵף הִלְכְתָא רַבְּתָא לְשַׁבַּתָּא:

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר רַבִּי חֲנִינָא תַּלְמִידֵי חֲכָמִים מַרְבִּים שָׁלוֹם בָּעוֹלָם שֶׁנֶּאֱמַר וְכָל בָּנַיִךְ לִמּוּדֵי יְיָ וְרַב שְׁלוֹם בָּנָיִךְ. אַל תִּקְרֵי בָּנָיִךְ אֶלָּא בּוֹנָיִךְ: שָׁלוֹם רָב לְאֹהֲבֵי תוֹרָתֶךָ וְאֵין לָמוֹ מִכְשׁוֹל: יְהִי שָׁלוֹם בְּחֵילֵךְ שַׁלְוָה בְּאַרְמְנוֹתָיִךְ: לְמַעַן אַחַי וְרֵעָי אֲדַבְּרָה נָּא שָׁלוֹם בָּךְ: לְמַעַן בֵּית יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֲבַקְשָׁה טוֹב לָךְ: יְיָ עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן יְיָ יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַשָּׁלוֹם:

ק"ש דרבנן קדיש עלינו ק"י א"ע

כשנכנס לבית הכנסת יאמר זה:

מַה טֹּבוּ אֹהָלֶיךָ יַעֲקֹב מִשְׁכְּנוֹתֶיךָ יִשְׂרָאֵל: וַאֲנִי בְּרֹב חַסְדְּךָ אָבֹא בֵיתֶךָ אֶשְׁתַּחֲוֶה אֶל הֵיכַל קָדְשְׁךָ בְּיִרְאָתֶךָ: יְיָ אָהַבְתִּי מְעוֹן בֵּיתֶךָ וּמְקוֹם מִשְׁכַּן כְּבוֹדֶךָ: וַאֲנִי אֶשְׁתַּחֲוֶה וְאֶכְרָעָה אֶבְרְכָה לִפְנֵי יְיָ עֹשִׂי: וַאֲנִי תְפִלָּתִי לְךָ יְיָ עֵת רָצוֹן אֱלֹהִים בְּרָב חַסְדֶּךָ עֲנֵנִי בֶּאֱמֶת יִשְׁעֶךָ:

אֲדוֹן עוֹלָם אֲשֶׁר מָלַךְ. בְּטֶרֶם כָּל יְצִיר נִבְרָא: לְעֵת נַעֲשָׂה בְחֶפְצוֹ כֹּל. אֲזַי מֶלֶךְ שְׁמוֹ נִקְרָא: וְאַחֲרֵי כִּכְלוֹת הַכֹּל. לְבַדּוֹ יִמְלֹךְ נוֹרָא: וְהוּא הָיָה וְהוּא הֹוֶה. וְהוּא יִהְיֶה בְּתִפְאָרָה: וְהוּא אֶחָד וְאֵין שֵׁנִי. לְהַמְשִׁיל לוֹ לְהַחְבִּירָה: בְּלִי רֵאשִׁית בְּלִי תַכְלִית. וְלוֹ הָעֹז וְהַמִּשְׂרָה: וְהוּא אֵלִי וְחַי גֹּאֲלִי. וְצוּר חֶבְלִי בְּעֵת צָרָה: וְהוּא נִסִּי וּמָנוֹס לִי. מְנָת כּוֹסִי בְּיוֹם אֶקְרָא: בְּיָדוֹ אַפְקִיד רוּחִי. בְּעֵת אִישַׁן וְאָעִירָה: וְעִם רוּחִי גְּוִיָּתִי. יְיָ לִי וְלֹא אִירָא:

יִגְדַּל אֱלֹהִים חַי וְיִשְׁתַּבַּח. נִמְצָא וְאֵין עֵת אֶל מְצִיאוּתוֹ: אֶחָד וְאֵין יָחִיד כְּיִחוּדוֹ. נֶעְלָם וְגַם אֵין סוֹף לְאַחְדוּתוֹ: אֵין לוֹ דְּמוּת הַגּוּף וְאֵינוֹ גוּף. לֹא נַעֲרוֹךְ אֵלָיו קְדֻשָּׁתוֹ: קַדְמוֹן לְכָל דָּבָר אֲשֶׁר נִבְרָא. רִאשׁוֹן וְאֵין רֵאשִׁית לְרֵאשִׁיתוֹ: הִנּוֹ אֲדוֹן עוֹלָם לְכָל נוֹצָר. יוֹרֶה גְדֻלָּתוֹ וּמַלְכוּתוֹ: שֶׁפַע נְבוּאָתוֹ נְתָנוֹ אֶל אַנְשֵׁי סְגֻלָּתוֹ וְתִפְאַרְתּוֹ: לֹא קָם בְּיִשְׂרָאֵל כְּמשֶׁה עוֹד. נָבִיא וּמַבִּיט אֶת תְּמוּנָתוֹ: תּוֹרַת אֱמֶת נָתַן לְעַמּוֹ אֵל. עַל יַד נְבִיאוֹ נֶאֱמַן בֵּיתוֹ: לֹא יַחֲלִיף הָאֵל וְלֹא יָמִיר דָּתוֹ. לְעוֹלָמִים לְזוּלָתוֹ: צוֹפֶה וְיוֹדֵעַ סְתָרֵינוּ. מַבִּיט לְסוֹף דָּבָר בְּקַדְמָתוֹ: גּוֹמֵל לְאִישׁ חֶסֶד כְּמִפְעָלוֹ. נוֹתֵן לְרָשָׁע רַע כְּרִשְׁעָתוֹ: יִשְׁלַח לְקֵץ הַיָּמִין מְשִׁיחֵנוּ. לִפְדּוֹת מְחַכֵּי קֵץ יְשׁוּעָתוֹ: מֵתִים יְחַיֶּה אֵל בְּרֹב חַסְדּוֹ. בָּרוּךְ עֲדֵי עַד שֵׁם תְּהִלָּתוֹ:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל נְטִילַת יָדַיִם:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר יָצַר אֶת הָאָדָם בְּחָכְמָה וּבָרָא בוֹ נְקָבִים נְקָבִים חֲלוּלִים חֲלוּלִים גָּלוּי וְיָדוּעַ לִפְנֵי כִסֵּא כְבוֹדֶךָ שֶׁאִם יִפָּתֵחַ אֶחָד מֵהֶם אוֹ יִסָּתֵם אֶחָד מֵהֶם אִי אֶפְשַׁר לְהִתְקַיֵּם וְלַעֲמוֹד לְפָנֶיךָ אֲפִילוּ שָׁעָה אֶחָת: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ רוֹפֵא כָל בָּשָׂר וּמַפְלִיא לַעֲשׂוֹת:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לַעֲסוֹק בְּדִבְרֵי תוֹרָה:

וְהַעֲרֶב נָא יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֶת דִּבְרֵי תוֹרָתְךָ בְּפִינוּ וּבְפִי עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל וְנִהְיֶה אֲנַחְנוּ וְצֶאֱצָאֵינוּ וְצֶאֱצָאֵי עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל כֻּלָּנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וְלוֹמְדֵי תוֹרָתֶךָ לִשְׁמָהּ: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַמְלַמֵּד תּוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ נוֹתֵן הַתּוֹרָה:

יְבָרֶכְךָ יְיָ וְיִשְׁמְרֶךָ: יָאֵר יְיָ פָּנָיו אֵלֶיךָ וִיחֻנֶּךָּ: יִשָּׂא יְיָ פָּנָיו אֵלֶיךָ וְיָשֵׂם לְךָ שָׁלוֹם:

אֵלּוּ דְבָרִים שֶׁאֵין לָהֶם שִׁעוּר הַפֵּאָה וְהַבִּכּוּרִים וְהָרֵאָיוֹן וּגְמִילוּת חֲסָדִים וְתַלְמוּד תּוֹרָה:

אֵלּוּ דְבָרִים שֶׁאָדָם אוֹכֵל פֵּרוֹתֵיהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וְהַקֶּרֶן קַיֶּמֶת לָעוֹלָם הַבָּא וְאֵלּוּ הֵן כִּבּוּד אָב וָאֵם וּגְמִילוּת חֲסָדִים וְהַשְׁכָּמַת בֵּית הַמִּדְרָשׁ שַׁחֲרִית וְעַרְבִית וְהַכְנָסַת אוֹרְחִים וּבִקּוּר חוֹלִים וְהַכְנָסַת כַּלָּה וּלְוָיַת הַמֵּת וְעִיּוּן תְּפִלָּה וַהֲבָאַת שָׁלוֹם בֵּין אָדָם לַחֲבֵרוֹ וְתַלְמוּד תּוֹרָה כְּנֶגֶד כֻּלָּם:

אֱלֹהַי. נְשָׁמָה שֶׁנָּתַתָּ בִּי טְהוֹרָה הִיא אַתָּה בְרָאתָהּ אַתָּה יְצַרְתָּהּ אַתָּה נְפַחְתָּהּ בִּי וְאַתָּה מְשַׁמְּרָהּ בְּקִרְבִּי וְאַתָּה עָתִיד לִטְּלָהּ מִמֶּנִּי וּלְהַחֲזִירָהּ בִּי לֶעָתִיד לָבֹא כָּל זְמַן שֶׁהַנְּשָׁמָה בְקִרְבִּי מוֹדֶה אֲנִי לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי רִבּוֹן כָּל הַמַּעֲשִׂים אֲדוֹן כָּל הַנְּשָׁמוֹת: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַמַּחֲזִיר נְשָׁמוֹת לִפְגָרִים מֵתִים:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר נָתַן לַשֶּׂכְוִי בִינָה לְהַבְחִין בֵּין יוֹם וּבֵין לָיְלָה:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁלֹּא עָשַׂנִי גּוֹי:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁלֹּא עָשַׂנִי עָבֶד:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁלֹּא עָשַׂנִי אִשָּׁה:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם פּוֹקֵחַ עִוְרִים:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם מַלְבִּישׁ עֲרֻמִּים:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם מַתִּיר אֲסוּרִים:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם זוֹקֵף כְּפוּפִים:

בָּ״א יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם רוֹקַע הָאָרֶץ עַל הַמָּיִם:

בָּ״א יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁעָשָׂה לִי כָּל צָרְכִּי:

בָּ״א יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הַמֵּכִין מִצְעֲדֵי גָבֶר:

בָּ״א יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אוֹזֵר יִשְׂרָאֵל בִּגְבוּרָה:

בָּ״א יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם עוֹטֵר יִשְׂרָאֵל בְּתִפְאָרָה:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הַנּוֹתֵן לַיָּעֵף כֹּחַ:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הַמַּעֲבִיר שֵׁנָה מֵעֵינָי וּתְנוּמָה מֵעַפְעַפָּי:

וִיהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתַּרְגִּילֵנוּ בְּתוֹרָתֶךָ וְדַבְּקֵנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ וְאַל תְּבִיאֵנוּ לֹא לִידֵי חֵטְא וְלֹא לִידֵי עֲבֵרָה וְעָוֹן וְלֹא לִידֵי נִסָּיוֹן וְלֹא לִידֵי בִזָּיוֹן וְאַל תַּשְׁלֶט בָּנוּ יֵצֶר הָרָע

וְהַרְחִיקֵנוּ מֵאָדָם רָע וּמֵחָבֵר רָע וְדַבְּקֵנוּ בְּיֵצֶר הַטּוֹב וּבְמַעֲשִׂים טוֹבִים וְכוֹף אֶת יִצְרֵנוּ לְהִשְׁתַּעְבֶּד לָךְ וּתְנֵנוּ הַיּוֹם וּבְכָל יוֹם לְחֵן וּלְחֶסֶד וּלְרַחֲמִים בְּעֵינֶיךָ וּבְעֵינֵי כָל רוֹאֵינוּ וְתִגְמְלֵנוּ חֲסָדִים טוֹבִים: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ גּוֹמֵל חֲסָדִים טוֹבִים לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁתַּצִּילֵנִי הַיּוֹם וּבְכָל יוֹם מֵעַזֵּי פָנִים וּמֵעַזּוּת פָּנִים מֵאָדָם רָע וּמֵחָבֵר רָע וּמִשָּׁכֵן רָע וּמִפֶּגַע רָע וּמִשָּׂטָן הַמַּשְׁחִית מִדִּין קָשֶׁה וּמִבַּעַל דִּין קָשֶׁה בֵּין שֶׁהוּא בֶן בְּרִית וּבֵין שֶׁאֵינוֹ בֶן בְּרִית:

וַיְהִי אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְהָאֱלֹהִים נִסָּה אֶת אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר אֵלָיו אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הִנֵּנִי: וַיֹּאמֶר קַח נָא אֶת בִּנְךָ אֶת יְחִידְךָ אֲשֶׁר אָהַבְתָּ אֶת יִצְחָק וְלֶךְ לְךָ אֶל אֶרֶץ הַמֹּרִיָּה וְהַעֲלֵהוּ שָׁם לְעֹלָה עַל אַחַד הֶהָרִים אֲשֶׁר אֹמַר אֵלֶיךָ: וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר וַיַּחֲבֹשׁ אֶת חֲמֹרוֹ וַיִּקַּח אֶת שְׁנֵי נְעָרָיו אִתּוֹ וְאֵת יִצְחָק בְּנוֹ וַיְבַקַּע עֲצֵי עֹלָה וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר לוֹ הָאֱלֹהִים: בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וַיִּשָּׂא אַבְרָהָם אֶת עֵינָיו וַיַּרְא אֶת הַמָּקוֹם מֵרָחֹק: וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל נְעָרָיו שְׁבוּ לָכֶם פֹּה עִם הַחֲמוֹר וַאֲנִי וְהַנַּעַר נֵלְכָה עַד כֹּה וְנִשְׁתַּחֲוֶה וְנָשׁוּבָה אֲלֵיכֶם: וַיִּקַּח אַבְרָהָם אֶת עֲצֵי הָעֹלָה וַיָּשֶׂם עַל יִצְחָק בְּנוֹ וַיִּקַּח בְּיָדוֹ אֶת הָאֵשׁ וְאֶת הַמַּאֲכֶלֶת וַיֵּלְכוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו: וַיֹּאמֶר יִצְחָק אֶל אַבְרָהָם אָבִיו וַיֹּאמֶר אָבִי וַיֹּאמֶר הִנֶּנִּי בְנִי וַיֹּאמֶר הִנֵּה הָאֵשׁ וְהָעֵצִים וְאַיֵּה הַשֶּׂה לְעֹלָה: וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֱלֹהִים יִרְאֶה לּוֹ הַשֶּׂה לְעֹלָה בְּנִי וַיֵּלְכוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו: וַיָּבֹאוּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר לוֹ הָאֱלֹהִים וַיִּבֶן שָׁם אַבְרָהָם אֶת הַמִּזְבֵּחַ וַיַּעֲרֹךְ אֶת הָעֵצִים וַיַּעֲקֹד אֶת יִצְחָק בְּנוֹ וַיָּשֶׂם אֹתוֹ עַל הַמִּזְבֵּחַ מִמַּעַל לָעֵצִים: וַיִּשְׁלַח אַבְרָהָם אֶת יָדוֹ וַיִּקַּח אֶת הַמַּאֲכֶלֶת לִשְׁחֹט אֶת בְּנוֹ: וַיִּקְרָא אֵלָיו מַלְאַךְ יְיָ מִן הַשָּׁמַיִם וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הִנֵּנִי: וַיֹּאמֶר אַל תִּשְׁלַח יָדְךָ אֶל הַנַּעַר וְאַל תַּעַשׂ לוֹ מְאוּמָה כִּי עַתָּה יָדַעְתִּי כִּי יְרֵא אֱלֹהִים אַתָּה וְלֹא חָשַׂכְתָּ אֶת בִּנְךָ אֶת יְחִידְךָ מִמֶּנִּי: וַיִּשָּׂא אַבְרָהָם אֶת עֵינָיו וַיַּרְא וְהִנֵּה אַיִל אַחַר נֶאֱחַז בַּסְּבַךְ בְּקַרְנָיו וַיֵּלֶךְ אַבְרָהָם וַיִּקַּח אֶת הָאַיִל וַיַּעֲלֵהוּ לְעֹלָה תַּחַת בְּנוֹ: וַיִּקְרָא אַבְרָהָם שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא יְיָ יִרְאֶה אֲשֶׁר יֵאָמֵר הַיּוֹם בְּהַר יְיָ יֵרָאֶה: וַיִּקְרָא מַלְאַךְ יְיָ אֶל אַבְרָהָם שֵׁנִית מִן הַשָּׁמָיִם: וַיֹּאמֶר בִּי נִשְׁבַּעְתִּי נְאֻם יְיָ כִּי יַעַן אֲשֶׁר עָשִׂיתָ אֶת הַדָּבָר הַזֶּה וְלֹא חָשַׂכְתָּ אֶת בִּנְךָ אֶת יְחִידֶךָ: כִּי בָרֵךְ אֲבָרֶכְךָ וְהַרְבָּה אַרְבֶּה אֶת זַרְעֲךָ כְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכַחוֹל אֲשֶׁר עַל שְׂפַת הַיָּם וְיִרַשׁ זַרְעֲךָ אֵת שַׁעַר אֹיְבָיו: וְהִתְבָּרְכוּ בְזַרְעֲךָ כֹּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ עֵקֶב אֲשֶׁר שָׁמַעְתָּ בְּקֹלִי: וַיָּשָׁב אַבְרָהָם אֶל נְעָרָיו וַיָּקֻמוּ וַיֵּלְכוּ יַחְדָּו אֶל בְּאֵר שָׁבַע וַיֵּשֶׁב אַבְרָהָם בִּבְאֵר שָׁבַע:

לְעוֹלָם יְהֵא אָדָם יְרֵא שָׁמַיִם בְּסֵתֶר וּבַגָּלוּי וּמוֹדֶה עַל הָאֱמֶת וְדוֹבֵר אֱמֶת בִּלְבָבוֹ וְיַשְׁכֵּם וְיֹאמַר:

רִבּוֹן כָּל הָעוֹלָמִים לֹא עַל צִדְקוֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ מַפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים. מָה אֲנַחְנוּ מֶה חַיֵּינוּ מֶה חַסְדֵּנוּ מַה צִּדְקוֹתֵינוּ מַה יְּשׁוּעָתֵנוּ מַה כֹּחֵנוּ מַה גְּבוּרָתֵנוּ מַה נֹּאמַר לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ הֲלֹא כָּל הַגִּבּוֹרִים כְּאַיִן לְפָנֶיךָ וְאַנְשֵׁי הַשֵּׁם כְּלֹא הָיוּ וַחֲכָמִים כִּבְלִי מַדָּע וּנְבוֹנִים כִּבְלִי הַשְׂכֵּל כִּי רוֹב מַעֲשֵׂיהֶם תֹּהוּ וִימֵי חַיֵּיהֶם הֶבֶל לְפָנֶיךָ. וּמוֹתַר הָאָדָם מִן הַבְּהֵמָה אָיִן כִּי הַכֹּל הָבֶל:

אֲבָל אֲנַחְנוּ עַמְּךָ בְּנֵי בְרִיתֶךָ בְּנֵי אַבְרָהָם אֹהַבְךָ שֶׁנִּשְׁבַּעְתָּ לוֹ בְּהַר הַמֹּרִיָּה. זֶרַע יִצְחָק יְחִידוֹ שֶׁנֶּעֱקַד עַל גַּב הַמִּזְבֵּחַ עֲדַת יַעֲקֹב בִּנְךָ בְּכוֹרֶךָ שֶׁמֵּאַהֲבָתְךָ שֶׁאָהַבְתָּ אוֹתוֹ וּמִשִּׂמְחָתְךָ שֶׁשָּׂמַחְתָּ בּוֹ קָרָאתָ אֶת שְׁמוֹ יִשְׂרָאֵל וִישֻׁרוּן:

לְפִיכָךְ אֲנַחְנוּ חַיָּבִים לְהוֹדוֹת לְךָ וּלְשַׁבֵּחֲךָ וּלְפָאֶרְךָ וּלְבָרֵךְ וּלְקַדֵּשׁ וְלָתֵת שֶׁבַח וְהוֹדָיָה לִשְׁמֶךָ: אַשְׁרֵינוּ מַה טּוֹב חֶלְקֵנוּ וּמַה נָּעִים גּוֹרָלֵנוּ וּמַה יָּפָה יְרֻשָּׁתֵנוּ אַשְׁרֵינוּ שֶׁאֲנַחְנוּ מַשְׁכִּימִים וּמַעֲרִיבִים עֶרֶב וָבֹקֶר וְאוֹמְרִים פַּעֲמַיִם בְּכָל יוֹם:

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְיָ אֱלֹהֵינוּ יְיָ | אֶחָד:

בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

אַתָּה הוּא עַד שֶׁלֹּא נִבְרָא הָעוֹלָם אַתָּה הוּא מִשֶּׁנִּבְרָא הָעוֹלָם אַתָּה הוּא בָּעוֹלָם הַזֶּה וְאַתָּה הוּא לָעוֹלָם הַבָּא קַדֵּשׁ אֶת שִׁמְךָ עַל מַקְדִּישֵׁי שְׁמֶךָ וְקַדֵּשׁ אֶת שִׁמְךָ בְּעוֹלָמֶךָ וּבִישׁוּעָתְךָ תָּרִים וְתַגְבִּיהַּ קַרְנֵנוּ: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְקַדֵּשׁ אֶת שִׁמְךָ בָּרַבִּים:

אַתָּה הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ וּבִשְׁמֵי הַשָּׁמַיִם הָעֶלְיוֹנִים. אֱמֶת אַתָּה הוּא רִאשׁוֹן וְאַתָּה הוּא אַחֲרוֹן וּמִבַּלְעָדֶיךָ אֵין אֱלֹהִים. קַבֵּץ קֹוֶיךָ מֵאַרְבַּע כַּנְפוֹת הָאָרֶץ. יַכִּירוּ וְיֵדְעוּ כָּל בָּאֵי עוֹלָם כִּי אַתָּה הוּא הָאֱלֹהִים לְבַדְּךָ לְכֹל מַמְלְכוֹת הָאָרֶץ. אַתָּה עָשִׂיתָ אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ אֶת הַיָּם וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בָּם וּמִי בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ בָּעֶלְיוֹנִים אוֹ בַתַּחְתּוֹנִים שֶׁיֹּאמַר לְךָ מַה תַּעֲשֶׂה. אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם עֲשֵׂה עִמָּנוּ חֶסֶד בַּעֲבוּר שִׁמְךָ הַגָּדוֹל שֶׁנִּקְרָא עָלֵינוּ וְקַיֶּם לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ מַה שֶּׁכָּתוּב בָּעֵת הַהִיא אָבִיא אֶתְכֶם וּבָעֵת קַבְּצִי אֶתְכֶם כִּי אֶתֵּן אֶתְכֶם לְשֵׁם וְלִתְהִלָּה בְּכֹל עַמֵּי הָאָרֶץ בְּשׁוּבִי אֶת שְׁבוּתֵיכֶם לְעֵינֵיכֶם אָמַר יְיָ:

וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר: וְעָשִׂיתָ כִּיּוֹר נְחֹשֶׁת וְכַנּוֹ נְחֹשֶׁת לְרָחְצָה וְנָתַתָּ אֹתוֹ בֵּין אֹהֶל מוֹעֵד וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ וְנָתַתָּ שָׁמָּה מָיִם: וְרָחֲצוּ אַהֲרֹן וּבָנָיו מִמֶּנּוּ אֶת יְדֵיהֶם וְאֶת רַגְלֵיהֶם: בְּבֹאָם אֶל אֹהֶל מוֹעֵד יִרְחֲצוּ מַיִם וְלֹא יָמֻתוּ אוֹ בְגִשְׁתָּם אֶל הַמִּזְבֵּחַ לְשָׁרֵת לְהַקְטִיר אִשֶּׁה לַייָ: וְרָחֲצוּ יְדֵיהֶם וְרַגְלֵיהֶם וְלֹא יָמֻתוּ וְהָיְתָה לָהֶם חָק עוֹלָם לוֹ וּלְזַרְעוֹ לְדֹרֹתָם:

וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר: צַו אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אֶת קָרְבָּנִי לַחְמִי לְאִשַּׁי רֵיחַ נִיחֹחִי תִּשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב לִי בְּמוֹעֲדוֹ: וְאָמַרְתָּ לָהֶם זֶה הָאִשֶּׁה אֲשֶׁר תַּקְרִיבוּ לַייָ כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה תְמִימִם שְׁנַיִם לַיּוֹם עֹלָה תָמִיד: אֶת הַכֶּבֶשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בַבֹּקֶר וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעַרְבָּיִם: וַעֲשִׂירִית הָאֵיפָה סֹלֶת לְמִנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן כָּתִית רְבִיעִת הַהִין: עֹלַת תָּמִיד הָעֲשֻׂיָה בְּהַר סִינַי לְרֵיחַ נִיחֹחַ אִשֶּׁה לַייָ: וְנִסְכּוֹ רְבִיעִת הַהִין לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד בַּקֹּדֶשׁ הַסֵּךְ נֶסֶךְ שֵׁכָר לַייָ: וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעַרְבָּיִם כְּמִנְחַת הַבֹּקֶר וּכְנִסְכּוֹ תַּעֲשֶׂה אִשֵּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַייָ:

וְשָׁחַט אֹתוֹ עַל יֶרֶךְ הַמִּזְבֵּחַ צָפֹנָה לִפְנֵי יְיָ וְזָרְקוּ בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת דָּמוֹ עַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב:

אַתָּה הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ שֶׁהִקְטִירוּ אֲבוֹתֵינוּ לְפָנֶיךָ אֶת קְטֹרֶת הַסַּמִּים בִּזְמַן שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ הָיָה קַיָּם כַּאֲשֶׁר צִוִּיתָ אוֹתָם עַל יַד מֹשֶׁה נְבִיאָךְ כַּכָּתוּב בְּתוֹרָתָךְ:

וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה קַח לְךָ סַמִּים נָטָף וּשְׁחֵלֶת וְחֶלְבְּנָה סַמִּים וּלְבֹנָה זַכָּה בַּד בְּבַד יִהְיֶה: וְעָשִׂיתָ אֹתָהּ קְטֹרֶת רֹקַח מַעֲשֵׂה רוֹקֵחַ מְמֻלָּח טָהוֹר קֹדֶשׁ: וְשָׁחַקְתָּ מִמֶּנָּה הָדֵק וְנָתַתָּה מִמֶּנָּה לִפְנֵי הָעֵדֻת בְּאֹהֶל מוֹעֵד אֲשֶׁר אִוָּעֵד לְךָ שָׁמָּה קֹדֶשׁ קָדָשִׁים תִּהְיֶה לָכֶם: וְנֶאֱמַר וְהִקְטִיר עָלָיו אַהֲרֹן קְטֹרֶת סַמִּים בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר בְּהֵיטִיבוֹ אֶת הַנֵּרֹת יַקְטִירֶנָּה: וּבְהַעֲלֹת אַהֲרֹן אֶת הַנֵּרֹת בֵּין הָעַרְבַּיִם יַקְטִירֶנָּה קְטֹרֶת תָּמִיד לִפְנֵי יְיָ לְדֹרֹתֵיכֶם:

תָּנוּ רַבָּנָן פִּטּוּם הַקְּטֹרֶת כֵּיצַד. שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים וּשְׁמוֹנָה מָנִים הָיוּ בָהּ. שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים וַחֲמִשָּׁה כְּמִנְיַן יְמוֹת הַחַמָּה. מָנֶה לְכָל יוֹם פְּרַס בְּשַׁחֲרִית וּפְרַס בֵּין הָעַרְבָּיִם. וּשְׁלֹשָׁה מָנִים יְתֵרִים שֶׁמֵּהֶם מַכְנִיס כֹּהֵן גָּדוֹל מְלֹא חָפְנָיו בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים. וּמַחֲזִירָם לְמַכְתֶּשֶׁת בְּעֶרֶב יוֹם הַכִּפּוּרִים. וְשׁוֹחֲקָן יָפֶה יָפֶה כְּדֵי שֶׁתְּהֵא דַקָּה מִן הַדַּקָּה. וְאַחַד עָשָׂר סַמָּנִים הָיוּ בָהּ. וְאֵלּוּ הֵן הַצֳּרִי וְהַצִּפֹּרֶן הַחֶלְבְּנָה וְהַלְּבוֹנָה מִשְׁקַל שִׁבְעִים שִׁבְעִים מָנֶה. מוֹר וּקְצִיעָה שִׁבֹּלֶת נֵרְדְּ וְכַרְכֹּם מִשְׁקַל שִׁשָּׁה עָשָׂר שִׁשָּׁה עָשָׂר מָנֶה. הַקֹּשְׁטְ שְׁנֵים עָשָׂר וְקִלּוּפָה שְׁלֹשָׁה וְקִנָּמוֹן תִּשְׁעָה. בֹּרִית כַּרְשִׁינָה תִּשְׁעָה קַבִּין. יֵין קַפְרִיסִין סְאִין תְּלָתָא וְקַבִּין תְּלָתָא וְאִם לֹא מָצָא יֵין קַפְרִיסִין מֵבִיא חֲמַר חִוַּרְיָן עַתִּיק. מֶלַח סְדוֹמִית רוֹבַע הַקָּב מַעֲלֶה עָשָׁן כָּל שֶׁהוּא. רַבִּי נָתָן אוֹמֵר אַף כִּפַּת הַיַּרְדֵּן כָּל שֶׁהוּא וְאִם נָתַן בָּהּ דְּבַשׁ פְּסָלָהּ וְאִם חִסַּר אַחַת מִכָּל סַמָּנֶיהָ חַיָּב מִיתָה:

רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר הַצֳּרִי אֵינוֹ אֶלָּא שְׂרָף הַנּוֹטֵף מֵעֲצֵי הַקְּטָף בֹּרִית כַּרְשִׁינָה לָמָּה הִיא בָאָה כְּדֵי לְיַפּוֹת בָּהּ אֶת הַצִּפֹּרֶן כְּדֵי שֶׁתְּהֵא נָאָה. יֵין קַפְרִיסִין לָמָּה הוּא בָא כְּדֵי לִשְׁרוֹת בּוֹ אֶת הַצִּפֹּרֶן כְּדֵי שֶׁתְּהֵא עַזָּה וַהֲלֹא מֵי רַגְלַיִם יָפִין לָהּ אֶלָּא שֶׁאֵין מַכְנִיסִין מֵי רַגְלַיִם בָּעֲזָרָה מִפְּנֵי הַכָּבוֹד:

תַּנְיָא רַבִּי נָתָן אוֹמֵר כְּשֶׁהוּא שׁוֹחֵק אוֹמֵר הָדֵק הֵיטֵב הֵיטֵב הָדֵק מִפְּנֵי שֶׁהַקּוֹל יָפֶה לַבְּשָׂמִים. פִּטְּמָהּ לַחֲצָאִין כְּשֵׁרָה לִשְׁלִישׁ וְלִרְבִיעַ לֹא שָׁמַעְנוּ: אָמַר רַבִּי יְהוּדָה זֶה הַכְּלָל אִם כְּמִדָּתָהּ כְּשֵׁרָה לַחֲצָאִין וְאִם חִסַּר אַחַת מִכָּל סַמָּנֶיהָ חַיָּב מִיתָה:

תַּנְיָא בַּר קַפָּרָא אוֹמֵר אַחַת לְשִׁשִּׁים אוֹ לְשִׁבְעִים שָׁנָה הָיְתָה בָאָה שֶׁל שִׁירַיִם לַחֲצָאִין: וְעוֹד תָּנֵי בַּר קַפָּרָא אִלּוּ הָיָה נוֹתֵן בָּהּ קוֹרְטוֹב שֶׁל דְּבַשׁ אֵין אָדָם יָכוֹל לַעֲמוֹד מִפְּנֵי רֵיחָהּ וְלָמָּה אֵין מְעָרְבִין בָּהּ דְּבַשׁ מִפְּנֵי שֶׁהַתּוֹרָה אָמְרָה כִּי כָל שְׂאֹר וְכָל דְּבַשׁ לֹא תַקְטִירוּ מִמֶּנּוּ אִשֶּׁה לַייָ:

יְיָ צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׂגָּב לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֶלָה ג״פ:
יְיָ צְבָאוֹת אַשְׁרֵי אָדָם בֹּטֵחַ בָּךְ ג״פ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְיוֹם קָרְאֵנוּ ג״פ: אַתָּה סֵתֶר לִי מִצַּר תִּצְּרֵנִי רָנֵּי פַלֵּט תְּסוֹבְבֵנִי סֶלָה: וְעָרְבָה לַייָ מִנְחַת יְהוּדָה וִירוּשָׁלָיִם כִּימֵי עוֹלָם וּכְשָׁנִים קַדְמוֹנִיּוֹת:

אַבַּיֵּי הֲוָה מְסַדֵּר סֵדֶר הַמַּעֲרָכָה מִשְּׁמָא דִגְמָרָא וְאַלִּבָּא דְאַבָּא שָׁאוּל. מַעֲרָכָה גְדוֹלָה קוֹדֶמֶת לְמַעֲרָכָה שְׁנִיָּה שֶׁל קְטֹרֶת. וּמַעֲרָכָה שְׁנִיָּה שֶׁל קְטֹרֶת קוֹדֶמֶת לְסִדּוּר שְׁנֵי גִזְרֵי עֵצִים. וְסִדּוּר שְׁנֵי גִזְרֵי עֵצִים קוֹדֵם לְדִשּׁוּן מִזְבֵּחַ הַפְּנִימִי. וְדִשּׁוּן מִזְבֵּחַ הַפְּנִימִי קוֹדֵם לַהֲטָבַת חָמֵשׁ נֵרוֹת. וַהֲטָבַת חָמֵשׁ נֵרוֹת קוֹדֶמֶת לְדַם הַתָּמִיד. וְדַם הַתָּמִיד קוֹדֵם לַהֲטָבַת שְׁתֵּי נֵרוֹת. וַהֲטָבַת שְׁתֵּי נֵרוֹת קוֹדֶמֶת לִקְטֹרֶת. וּקְטֹרֶת קוֹדֶמֶת לְאֵבָרִים. וְאֵבָרִים לְמִנְחָה. וּמִנְחָה לַחֲבִתִּין. וַחֲבִתִּין לִנְסָכִין. וּנְסָכִין לְמוּסָפִין. וּמוּסָפִין לְבָזִיכִין. וּבָזִיכִין קוֹדְמִין לְתָמִיד שֶׁל בֵּין הָעַרְבָּיִם. שֶׁנֶּאֱמַר וְעָרַךְ עָלֶיהָ הָעֹלָה וְהִקְטִיר עָלֶיהָ חֶלְבֵי הַשְּׁלָמִים. עָלֶיהָ הַשְׁלֵם כָּל הַקָּרְבָּנוֹת כֻּלָּם:

אָנָּא בְּכֹחַ גְּדֻלַּת יְמִינְךָ תַּתִּיר צְרוּרָה. אבג יתץ
קַבֵּל רִנַּת עַמְּךָ שַׂגְּבֵנוּ טַהֲרֵנוּ נוֹרָא. קרע שטן

נא גבור דורשי יחודך כבבת שמרם. נגיד יכש
ברכם טהרם רחמם צדקתך תמיד גמלם. בטר צתג
חסין קדוש ברוב טובך נהל עדתך. חקב טנע
יחיד גאה לעמך פנה. זוכרי קדשתך. יגל פזק
שועתנו קבל ושמע צעקתנו יודע תעלמות. שקו צית
ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד:

וביום השבת שני כבשים בני שנה תמימם ושני עשרנים סלת מנחה בלולה בשמן ונסכו: עלת שבת בשבתו על עלת התמיד ונסכה:

לראש חודש
ובראשי חדשיכם תקריבו עלה ליי פרים בני בקר שנים ואיל אחד כבשים בני שנה שבעה תמימם: ושלשה עשרנים סלת מנחה בלולה בשמן לפר האחד ושני עשרנים סלת מנחה בלולה בשמן לאיל האחד: ועשרן עשרון סלת מנחה בלולה בשמן לכבש האחד עלה ריח ניחח אשה ליי: ונסכיהם חצי ההין יהיה לפר ושלישת ההין לאיל ורביעת ההין לכבש יין זאת עלת חדש בחדשו לחדשי השנה: ושעיר עזים אחד לחטאת ליי על עלת התמיד יעשה ונסכו:

איזהו מקומן של זבחים קדשי קדשים שחיטתן בצפון פר ושעיר של יום הכפורים שחיטתן בצפון וקבול דמן בכלי שרת בצפון ודמן טעון הזיה על בין הבדים ועל הפרכת ועל מזבח הזהב מתנה אחת מהן מעכבת. שירי הדם היה שופך על יסוד מערבי של מזבח החיצון אם לא נתן לא עכב: פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים שחיטתן בצפון וקבול דמן בכלי שרת בצפון ודמן טעון הזיה על הפרכת ועל מזבח הזהב מתנה אחת מהן מעכבת. שירי הדם היה שופך על יסוד מערבי של מזבח החיצון אם לא נתן לא עכב אלו ואלו נשרפין בבית הדשן: חטאת הצבור והיחיד. אלו הן חטאת הצבור שעירי ראשי חדשים ושל מועדות שחיטתן בצפון וקבול דמן בכלי שרת בצפון ודמן טעון ארבע מתנות על ארבע קרנות: כיצד עלה בכבש ופנה לסובב ובא לו לקרן דרומית מזרחית. מזרחית צפונית. צפונית מערבית. מערבית דרומית. שירי הדם היה שופך על יסוד דרומי. ונאכלין לפנים מן הקלעים לזכרי כהנה בכל מאכל ליום ולילה עד חצות:

העולה קדש קדשים שחיטתה בצפון וקבול דמה בכלי שרת בצפון ודמה טעון שתי מתנות שהן ארבע וטעונה הפשט ונתוח וכליל לאשים: זבחי שלמי צבור ואשמות. אלו הן אשמות אשם גזלות אשם מעילות אשם שפחה חרופה אשם נזיר אשם מצורע אשם תלוי. שחיטתן בצפון וקבול דמן בכלי שרת בצפון. ודמן טעון שתי מתנות שהן ארבע. ונאכלין לפנים מן הקלעים לזכרי כהנה בכל מאכל ליום ולילה עד חצות:

התודה ואיל נזיר קדשים קלים שחיטתן בכל מקום בעזרה ודמן טעון שתי מתנות שהן ארבע. ונאכלין בכל העיר לכל אדם בכל מאכל ליום ולילה עד חצות: המורם מהם כיוצא בהם אלא שהמורם נאכל לכהנים לנשיהם ולבניהם ולעבדיהם: שלמים קדשים קלים שחיטתן בכל מקום בעזרה ודמן טעון שתי מתנות שהן ארבע. ונאכלין בכל העיר לכל אדם בכל מאכל לשני ימים ולילה אחד: המורם מהם כיוצא בהם אלא שהמורם נאכל לכהנים לנשיהם ולבניהם ולעבדיהם:

הבכור והמעשר והפסח קדשים קלים שחיטתן בכל מקום בעזרה ודמן טעון מתנה אחת ובלבד שיתן כנגד היסוד שנה באכילתן הבכור נאכל לכהנים והמעשר לכל אדם. ונאכלין בכל העיר בכל מאכל לשני ימים ולילה אחד: הפסח אינו נאכל אלא בלילה ואינו נאכל אלא עד חצות ואינו נאכל אלא למנויו ואינו נאכל אלא צלי:

רבי ישמעאל אומר בשלש עשרה מדות התורה נדרשת בהן: מקל וחמר ומגזרה שוה. מבנין אב מכתוב אחד. ומבנין אב משני כתובים. מכלל ופרט. ומפרט וכלל. כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט. מכלל שהוא צריך לפרט. ומפרט שהוא צריך לכלל. כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כלו יצא. כל דבר שהיה בכלל ויצא לטעון טען אחד שהוא כענינו יצא להקל ולא להחמיר. כל דבר שהיה בכלל ויצא לטעון טען אחר שלא כענינו יצא להקל ולהחמיר. כל דבר שהיה בכלל ויצא לדון בדבר החדש אי אתה יכול להחזירו לכללו עד שיחזירנו הכתוב לכללו בפרוש. דבר הלמד מענינו. ודבר הלמד מסופו. וכן שני כתובים המכחישים זה את זה עד שיבא הכתוב השלישי ויכריע ביניהם:

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו שיבנה בית המקדש במהרה בימינו ותן חלקנו בתורתך: ושם נעבדך ביראה כימי עולם וכשנים קדמוניות: קדיש דרבנן

מזמור שיר חנכת הבית לדוד: ארוממך יי כי דליתני ולא שמחת איבי לי: יי אלהי שועתי אליך ותרפאני: יי העלית מן שאול נפשי חייתני מירדי בור: זמרו ליי חסידיו והודו לזכר קדשו: כי רגע באפו חיים ברצונו בערב ילין בכי ולבקר רנה: ואני אמרתי בשלוי בל אמוט לעולם: יי ברצונך העמדתה להררי

עֲזֹ הִסְתַּרְתָּ פָנֶיךָ הָיִיתִי נִבְהָל: אֵלֶיךָ יְיָ אֶקְרָא
וְאֶל אֲדֹנָי אֶתְחַנָּן: מַה בֶּצַע בְּדָמִי בְּרִדְתִּי אֶל
שָׁחַת הֲיוֹדְךָ עָפָר הֲיַגִּיד אֲמִתֶּךָ: שְׁמַע יְיָ וְחָנֵּנִי
יְיָ הֱיֵה עֹזֵר לִי: הָפַכְתָּ מִסְפְּדִי לְמָחוֹל לִי פִּתַּחְתָּ
שַׂקִּי וַתְּאַזְּרֵנִי שִׂמְחָה: לְמַעַן יְזַמֶּרְךָ כָבוֹד
וְלֹא יִדֹּם יְיָ אֱלֹהַי לְעוֹלָם אוֹדֶךָּ: ק״י

הריני מזמן את פי להודות ולהלל ולשבח את בוראי
לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה על ידי
ההוא טמיר ונעלם בשם כל ישראל:

בָּרוּךְ שֶׁאָמַר וְהָיָה הָעוֹלָם. בָּרוּךְ הוּא.
בָּרוּךְ עֹשֶׂה בְרֵאשִׁית. בָּרוּךְ אוֹמֵר
וְעֹשֶׂה. בָּרוּךְ גּוֹזֵר וּמְקַיֵּם. בָּרוּךְ מְרַחֵם עַל
הָאָרֶץ. בָּרוּךְ מְרַחֵם עַל הַבְּרִיּוֹת. בָּרוּךְ
מְשַׁלֵּם שָׂכָר טוֹב לִירֵאָיו. בָּרוּךְ חַי לָעַד
וְקַיָּם לָנֶצַח. בָּרוּךְ פּוֹדֶה וּמַצִּיל בָּרוּךְ שְׁמוֹ:
בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הָאֵל הָאָב
הָרַחֲמָן הַמְהֻלָּל בְּפִי עַמּוֹ מְשֻׁבָּח וּמְפֹאָר
בִּלְשׁוֹן חֲסִידָיו וַעֲבָדָיו וּבְשִׁירֵי דָוִד עַבְדֶּךָ.
נְהַלֶּלְךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בִּשְׁבָחוֹת וּבִזְמִרוֹת נְגַדֶּלְךָ
וּנְשַׁבֵּחֲךָ וּנְפָאֶרְךָ וְנַזְכִּיר שִׁמְךָ וְנַמְלִיכְךָ
מַלְכֵּנוּ אֱלֹהֵינוּ. יָחִיד חֵי הָעוֹלָמִים. מֶלֶךְ
מְשֻׁבָּח וּמְפֹאָר עֲדֵי עַד שְׁמוֹ הַגָּדוֹל: בָּרוּךְ
אַתָּה יְיָ מֶלֶךְ מְהֻלָּל בַּתִּשְׁבָּחוֹת:

הוֹדוּ לַייָ קִרְאוּ בִשְׁמוֹ הוֹדִיעוּ בָעַמִּים עֲלִילֹתָיו:
שִׁירוּ לוֹ זַמְּרוּ לוֹ שִׂיחוּ בְּכָל נִפְלְאֹתָיו:
הִתְהַלְלוּ בְּשֵׁם קָדְשׁוֹ יִשְׂמַח לֵב מְבַקְשֵׁי יְיָ: דִּרְשׁוּ יְיָ
וְעֻזּוֹ בַּקְּשׁוּ פָנָיו תָּמִיד: זִכְרוּ נִפְלְאֹתָיו אֲשֶׁר עָשָׂה
מֹפְתָיו וּמִשְׁפְּטֵי פִיהוּ: זֶרַע יִשְׂרָאֵל עַבְדּוֹ בְּנֵי יַעֲקֹב
בְּחִירָיו: הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּכָל הָאָרֶץ מִשְׁפָּטָיו: זִכְרוּ
לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ דָּבָר צִוָּה לְאֶלֶף דּוֹר: אֲשֶׁר כָּרַת אֶת
אַבְרָהָם וּשְׁבוּעָתוֹ לְיִצְחָק: וַיַּעֲמִידֶהָ לְיַעֲקֹב לְחֹק
לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם: לֵאמֹר לְךָ אֶתֵּן אֶרֶץ כְּנָעַן
חֶבֶל נַחֲלַתְכֶם: בִּהְיוֹתְכֶם מְתֵי מִסְפָּר כִּמְעַט וְגָרִים
בָּהּ: וַיִּתְהַלְּכוּ מִגּוֹי אֶל גּוֹי וּמִמַּמְלָכָה אֶל עַם אַחֵר:
לֹא הִנִּיחַ לְאִישׁ לְעָשְׁקָם וַיּוֹכַח עֲלֵיהֶם מְלָכִים:
אַל תִּגְּעוּ בִּמְשִׁיחָי וּבִנְבִיאַי אַל תָּרֵעוּ: שִׁירוּ לַייָ
כָּל הָאָרֶץ בַּשְּׂרוּ מִיּוֹם אֶל יוֹם יְשׁוּעָתוֹ: סַפְּרוּ
בַגּוֹיִם אֶת כְּבוֹדוֹ בְּכָל הָעַמִּים נִפְלְאֹתָיו: כִּי
גָדוֹל יְיָ וּמְהֻלָּל מְאֹד וְנוֹרָא הוּא עַל כָּל אֱלֹהִים:
כִּי כָּל אֱלֹהֵי הָעַמִּים אֱלִילִים. וַייָ שָׁמַיִם עָשָׂה:
הוֹד וְהָדָר לְפָנָיו עֹז וְחֶדְוָה בִּמְקֹמוֹ: הָבוּ לַייָ
מִשְׁפְּחוֹת עַמִּים הָבוּ לַייָ כָּבוֹד וָעֹז: הָבוּ לַייָ
כְּבוֹד שְׁמוֹ שְׂאוּ מִנְחָה וּבֹאוּ לְפָנָיו הִשְׁתַּחֲווּ לַייָ
בְּהַדְרַת קֹדֶשׁ: חִילוּ מִלְּפָנָיו כָּל הָאָרֶץ אַף תִּכּוֹן
תֵּבֵל בַּל תִּמּוֹט: יִשְׂמְחוּ הַשָּׁמַיִם וְתָגֵל הָאָרֶץ וְיֹאמְרוּ
בַגּוֹיִם יְיָ מָלָךְ: יִרְעַם הַיָּם וּמְלוֹאוֹ יַעֲלֹץ הַשָּׂדֶה
וְכָל אֲשֶׁר בּוֹ: אָז יְרַנְּנוּ עֲצֵי הַיָּעַר מִלִּפְנֵי יְיָ כִּי בָא
לִשְׁפּוֹט אֶת הָאָרֶץ: הוֹדוּ לַייָ כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם
חַסְדּוֹ: וְאִמְרוּ הוֹשִׁיעֵנוּ אֱלֹהֵי יִשְׁעֵנוּ וְקַבְּצֵנוּ
וְהַצִּילֵנוּ מִן הַגּוֹיִם לְהוֹדוֹת לְשֵׁם קָדְשֶׁךָ לְהִשְׁתַּבֵּחַ
בִּתְהִלָּתֶךָ: בָּרוּךְ יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעוֹלָם
וְעַד הָעוֹלָם וַיֹּאמְרוּ כָל הָעָם אָמֵן וְהַלֵּל לַייָ:
רוֹמְמוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ לַהֲדֹם רַגְלָיו קָדוֹשׁ הוּא:
רוֹמְמוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ לְהַר קָדְשׁוֹ כִּי קָדוֹשׁ
יְיָ אֱלֹהֵינוּ: וְהוּא רַחוּם יְכַפֵּר עָוֹן וְלֹא יַשְׁחִית
וְהִרְבָּה לְהָשִׁיב אַפּוֹ וְלֹא יָעִיר כָּל חֲמָתוֹ: אַתָּה יְיָ
לֹא תִכְלָא רַחֲמֶיךָ מִמֶּנִּי חַסְדְּךָ וַאֲמִתְּךָ תָּמִיד
יִצְּרוּנִי: זְכֹר רַחֲמֶיךָ יְיָ וַחֲסָדֶיךָ כִּי מֵעוֹלָם הֵמָּה:
תְּנוּ עֹז לֵאלֹהִים עַל יִשְׂרָאֵל גַּאֲוָתוֹ וְעֻזּוֹ בַּשְּׁחָקִים:
נוֹרָא אֱלֹהִים מִמִּקְדָּשֶׁיךָ אֵל יִשְׂרָאֵל הוּא נוֹתֵן עֹז
וְתַעֲצֻמוֹת לָעָם בָּרוּךְ אֱלֹהִים: אֵל נְקָמוֹת יְיָ אֵל
נְקָמוֹת הוֹפִיעַ: הִנָּשֵׂא שֹׁפֵט הָאָרֶץ הָשֵׁב גְּמוּל עַל
גֵּאִים: לַייָ הַיְשׁוּעָה עַל עַמְּךָ בִרְכָתֶךָ סֶּלָה: יְיָ
צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׂגָּב לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֶלָה: יְיָ
צְבָאוֹת אַשְׁרֵי אָדָם בֹּטֵחַ בָּךְ: יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ
יַעֲנֵנוּ בְיוֹם קָרְאֵנוּ: הוֹשִׁיעָה אֶת עַמֶּךָ וּבָרֵךְ אֶת
נַחֲלָתֶךָ וּרְעֵם וְנַשְּׂאֵם עַד הָעוֹלָם: נַפְשֵׁנוּ חִכְּתָה
לַייָ עֶזְרֵנוּ וּמָגִנֵּנוּ הוּא: כִּי בוֹ יִשְׂמַח לִבֵּנוּ כִּי בְשֵׁם
קָדְשׁוֹ בָטָחְנוּ: יְהִי חַסְדְּךָ יְיָ עָלֵינוּ כַּאֲשֶׁר יִחַלְנוּ לָךְ:
הַרְאֵנוּ יְיָ חַסְדֶּךָ וְיֶשְׁעֲךָ תִּתֶּן לָנוּ: קוּמָה עֶזְרָתָה
לָּנוּ וּפְדֵנוּ לְמַעַן חַסְדֶּךָ: אָנֹכִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ הַמַּעַלְךָ
מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם הַרְחֶב פִּיךָ וַאֲמַלְאֵהוּ: אַשְׁרֵי הָעָם
שֶׁכָּכָה לּוֹ אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁיְיָ אֱלֹהָיו: וַאֲנִי בְּחַסְדְּךָ
בָטַחְתִּי יָגֵל לִבִּי בִּישׁוּעָתֶךָ אָשִׁירָה לַייָ כִּי גָמַל עָלָי:

לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד: הַשָּׁמַיִם מְסַפְּרִים
כְּבוֹד אֵל וּמַעֲשֵׂה יָדָיו מַגִּיד
הָרָקִיעַ: יוֹם לְיוֹם יַבִּיעַ אֹמֶר וְלַיְלָה לְּלַיְלָה
יְחַוֶּה דָּעַת: אֵין אֹמֶר וְאֵין דְּבָרִים בְּלִי נִשְׁמָע
קוֹלָם: בְּכָל הָאָרֶץ יָצָא קַוָּם וּבִקְצֵה תֵבֵל
מִלֵּיהֶם לַשֶּׁמֶשׁ שָׂם אֹהֶל בָּהֶם: וְהוּא כְּחָתָן
יֹצֵא מֵחֻפָּתוֹ יָשִׂישׂ כְּגִבּוֹר לָרוּץ אֹרַח: מִקְצֵה
הַשָּׁמַיִם מוֹצָאוֹ וּתְקוּפָתוֹ עַל קְצוֹתָם וְאֵין
נִסְתָּר מֵחַמָּתוֹ: תּוֹרַת יְיָ תְּמִימָה מְשִׁיבַת
נָפֶשׁ עֵדוּת יְיָ נֶאֱמָנָה מַחְכִּימַת פֶּתִי: פִּקּוּדֵי
יְיָ יְשָׁרִים מְשַׂמְּחֵי לֵב מִצְוַת יְיָ בָּרָה מְאִירַת
עֵינָיִם: יִרְאַת יְיָ טְהוֹרָה עוֹמֶדֶת לָעַד מִשְׁפְּטֵי
יְיָ אֱמֶת צָדְקוּ יַחְדָּו: הַנֶּחֱמָדִים מִזָּהָב וּמִפַּז

רָב וּמְתוּקִים מִדְּבַשׁ וְנֹפֶת צוּפִים: גַּם עַבְדְּךָ נִזְהָר בָּהֶם בְּשָׁמְרָם עֵקֶב רָב: שְׁגִיאוֹת מִי יָבִין מִנִּסְתָּרוֹת נַקֵּנִי: גַּם מִזֵּדִים חֲשֹׂךְ עַבְדֶּךָ אַל יִמְשְׁלוּ בִי אָז אֵיתָם וְנִקֵּיתִי מִפֶּשַׁע רָב: יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ יְיָ צוּרִי וְגוֹאֲלִי:

לְדָוִד בְּשַׁנּוֹתוֹ אֶת טַעְמוֹ לִפְנֵי אֲבִימֶלֶךְ וַיְגָרְשֵׁהוּ וַיֵּלַךְ: אֲבָרְכָה אֶת יְיָ בְּכָל עֵת תָּמִיד תְּהִלָּתוֹ בְּפִי: בַּייָ תִּתְהַלֵּל נַפְשִׁי יִשְׁמְעוּ עֲנָוִים וְיִשְׂמָחוּ: גַּדְּלוּ לַייָ אִתִּי וּנְרוֹמְמָה שְׁמוֹ יַחְדָּו: דָּרַשְׁתִּי אֶת יְיָ וְעָנָנִי וּמִכָּל מְגוּרוֹתַי הִצִּילָנִי: הִבִּיטוּ אֵלָיו וְנָהָרוּ וּפְנֵיהֶם אַל יֶחְפָּרוּ: זֶה עָנִי קָרָא וַייָ שָׁמֵעַ וּמִכָּל צָרוֹתָיו הוֹשִׁיעוֹ: חֹנֶה מַלְאַךְ יְיָ סָבִיב לִירֵאָיו וַיְחַלְּצֵם: טַעֲמוּ וּרְאוּ כִּי טוֹב יְיָ אַשְׁרֵי הַגֶּבֶר יֶחֱסֶה בּוֹ: יְראוּ אֶת יְיָ קְדֹשָׁיו כִּי אֵין מַחְסוֹר לִירֵאָיו: כְּפִירִים רָשׁוּ וְרָעֵבוּ וְדֹרְשֵׁי יְיָ לֹא יַחְסְרוּ כָל טוֹב: לְכוּ בָנִים שִׁמְעוּ לִי יִרְאַת יְיָ אֲלַמֶּדְכֶם: מִי הָאִישׁ הֶחָפֵץ חַיִּים אֹהֵב יָמִים לִרְאוֹת טוֹב: נְצֹר לְשׁוֹנְךָ מֵרָע וּשְׂפָתֶיךָ מִדַּבֵּר מִרְמָה: סוּר מֵרָע וַעֲשֵׂה טוֹב בַּקֵּשׁ שָׁלוֹם וְרָדְפֵהוּ: עֵינֵי יְיָ אֶל צַדִּיקִים וְאָזְנָיו אֶל שַׁוְעָתָם: פְּנֵי יְיָ בְּעֹשֵׂי רָע לְהַכְרִית מֵאֶרֶץ זִכְרָם: צָעֲקוּ וַייָ שָׁמֵעַ וּמִכָּל צָרוֹתָם הִצִּילָם: קָרוֹב יְיָ לְנִשְׁבְּרֵי לֵב וְאֶת דַּכְּאֵי רוּחַ יוֹשִׁיעַ: רַבּוֹת רָעוֹת צַדִּיק וּמִכֻּלָּם יַצִּילֶנּוּ יְיָ: שֹׁמֵר כָּל עַצְמוֹתָיו אַחַת מֵהֵנָּה לֹא נִשְׁבָּרָה: תְּמוֹתֵת רָשָׁע רָעָה וְשֹׂנְאֵי צַדִּיק יֶאְשָׁמוּ: פּוֹדֶה יְיָ נֶפֶשׁ עֲבָדָיו וְלֹא יֶאְשְׁמוּ כָּל הַחֹסִים בּוֹ:

תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים אֲדֹנָי מָעוֹן אַתָּה הָיִיתָ לָּנוּ בְּדֹר וָדֹר: בְּטֶרֶם הָרִים יֻלָּדוּ וַתְּחוֹלֵל אֶרֶץ וְתֵבֵל וּמֵעוֹלָם עַד עוֹלָם אַתָּה אֵל: תָּשֵׁב אֱנוֹשׁ עַד דַּכָּא וַתֹּאמֶר שׁוּבוּ בְנֵי אָדָם: כִּי אֶלֶף שָׁנִים בְּעֵינֶיךָ כְּיוֹם אֶתְמוֹל כִּי יַעֲבֹר וְאַשְׁמוּרָה בַלָּיְלָה: זְרַמְתָּם שֵׁנָה יִהְיוּ בַּבֹּקֶר כֶּחָצִיר יַחֲלֹף: בַּבֹּקֶר יָצִיץ וְחָלָף לָעֶרֶב יְמוֹלֵל וְיָבֵשׁ: כִּי כָלִינוּ בְאַפֶּךָ וּבַחֲמָתְךָ נִבְהָלְנוּ: שַׁתָּה שת כ׳ עֲוֹנֹתֵינוּ לְנֶגְדֶּךָ עֲלֻמֵנוּ לִמְאוֹר פָּנֶיךָ: כִּי כָל יָמֵינוּ פָּנוּ בְעֶבְרָתֶךָ כִּלִּינוּ שָׁנֵינוּ כְמוֹ הֶגֶה: יְמֵי שְׁנוֹתֵינוּ בָהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה וְאִם בִּגְבוּרֹת שְׁמוֹנִים שָׁנָה וְרָהְבָּם עָמָל וָאָוֶן כִּי גָז חִישׁ וַנָּעֻפָה: מִי יוֹדֵעַ עֹז אַפֶּךָ וּכְיִרְאָתְךָ עֶבְרָתֶךָ: לִמְנוֹת יָמֵינוּ כֵּן הוֹדַע וְנָבִא לְבַב חָכְמָה: שׁוּבָה יְיָ עַד מָתָי וְהִנָּחֵם עַל עֲבָדֶיךָ: שַׂבְּעֵנוּ בַבֹּקֶר חַסְדֶּךָ וּנְרַנְּנָה וְנִשְׂמְחָה בְּכָל יָמֵינוּ: שַׂמְּחֵנוּ כִּימוֹת עִנִּיתָנוּ שְׁנוֹת רָאִינוּ רָעָה: יֵרָאֶה אֶל עֲבָדֶיךָ פָעֳלֶךָ וַהֲדָרְךָ עַל בְּנֵיהֶם:

וִיהִי נֹעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ:

יֹשֵׁב בְּסֵתֶר עֶלְיוֹן בְּצֵל שַׁדַּי יִתְלוֹנָן: אֹמַר לַייָ מַחְסִי וּמְצוּדָתִי אֱלֹהַי אֶבְטַח בּוֹ: כִּי הוּא יַצִּילְךָ מִפַּח יָקוּשׁ מִדֶּבֶר הַוּוֹת: בְּאֶבְרָתוֹ יָסֶךְ לָךְ וְתַחַת כְּנָפָיו תֶּחְסֶה צִנָּה וְסֹחֵרָה אֲמִתּוֹ: לֹא תִירָא מִפַּחַד לָיְלָה מֵחֵץ יָעוּף יוֹמָם: מִדֶּבֶר בָּאֹפֶל יַהֲלֹךְ מִקֶּטֶב יָשׁוּד צָהֳרָיִם: יִפֹּל מִצִּדְּךָ אֶלֶף וּרְבָבָה מִימִינֶךָ אֵלֶיךָ לֹא יִגָּשׁ: רַק בְּעֵינֶיךָ תַבִּיט וְשִׁלֻּמַת רְשָׁעִים תִּרְאֶה: כִּי אַתָּה יְיָ מַחְסִי עֶלְיוֹן שַׂמְתָּ מְעוֹנֶךָ: לֹא תְאֻנֶּה אֵלֶיךָ רָעָה וְנֶגַע לֹא יִקְרַב בְּאָהֳלֶךָ: כִּי מַלְאָכָיו יְצַוֶּה לָּךְ לִשְׁמָרְךָ בְּכָל דְּרָכֶיךָ: עַל כַּפַּיִם יִשָּׂאוּנְךָ פֶּן תִּגֹּף בָּאֶבֶן רַגְלֶךָ: עַל שַׁחַל וָפֶתֶן תִּדְרֹךְ תִּרְמֹס כְּפִיר וְתַנִּין: כִּי בִי חָשַׁק וַאֲפַלְּטֵהוּ אֲשַׂגְּבֵהוּ כִּי יָדַע שְׁמִי: יִקְרָאֵנִי וְאֶעֱנֵהוּ עִמּוֹ אָנֹכִי בְצָרָה אֲחַלְּצֵהוּ וַאֲכַבְּדֵהוּ: אֹרֶךְ יָמִים אַשְׂבִּיעֵהוּ וְאַרְאֵהוּ בִּישׁוּעָתִי: אורך ימים וגו׳

הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ אֶת שֵׁם יְיָ הַלְלוּ עַבְדֵי יְיָ: שֶׁעוֹמְדִים בְּבֵית יְיָ בְּחַצְרוֹת בֵּית אֱלֹהֵינוּ: הַלְלוּיָהּ כִּי טוֹב יְיָ זַמְּרוּ לִשְׁמוֹ כִּי נָעִים: כִּי יַעֲקֹב בָּחַר לוֹ יָהּ יִשְׂרָאֵל לִסְגֻלָּתוֹ: כִּי אֲנִי יָדַעְתִּי כִּי גָדוֹל יְיָ וַאֲדֹנֵינוּ מִכָּל אֱלֹהִים: כֹּל אֲשֶׁר חָפֵץ יְיָ עָשָׂה בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ בַּיַּמִּים וְכָל תְּהוֹמוֹת: מַעֲלֶה נְשִׂאִים מִקְצֵה הָאָרֶץ בְּרָקִים לַמָּטָר עָשָׂה מוֹצֵא רוּחַ מֵאוֹצְרוֹתָיו: שֶׁהִכָּה בְּכוֹרֵי מִצְרָיִם מֵאָדָם עַד בְּהֵמָה: שָׁלַח אוֹתֹת וּמֹפְתִים בְּתוֹכֵכִי מִצְרָיִם בְּפַרְעֹה וּבְכָל עֲבָדָיו: שֶׁהִכָּה גּוֹיִם רַבִּים וְהָרַג מְלָכִים עֲצוּמִים: לְסִיחוֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי וּלְעוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן וּלְכֹל מַמְלְכוֹת כְּנָעַן: וְנָתַן אַרְצָם נַחֲלָה נַחֲלָה לְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ: יְיָ שִׁמְךָ לְעוֹלָם יְיָ זִכְרְךָ לְדֹר וָדֹר: כִּי יָדִין יְיָ עַמּוֹ וְעַל עֲבָדָיו יִתְנֶחָם: עֲצַבֵּי הַגּוֹיִם כֶּסֶף וְזָהָב מַעֲשֵׂה יְדֵי אָדָם: פֶּה לָהֶם וְלֹא יְדַבֵּרוּ עֵינַיִם לָהֶם וְלֹא יִרְאוּ: אָזְנַיִם לָהֶם וְלֹא יַאֲזִינוּ אַף אֵין יֶשׁ רוּחַ בְּפִיהֶם: כְּמוֹהֶם יִהְיוּ עֹשֵׂיהֶם כֹּל אֲשֶׁר בֹּטֵחַ בָּהֶם: בֵּית יִשְׂרָאֵל בָּרְכוּ אֶת יְיָ בֵּית אַהֲרֹן בָּרְכוּ אֶת יְיָ: בֵּית הַלֵּוִי בָּרְכוּ אֶת יְיָ יִרְאֵי יְיָ בָּרְכוּ אֶת יְיָ: בָּרוּךְ יְיָ מִצִּיּוֹן שֹׁכֵן יְרוּשָׁלָיִם הַלְלוּיָהּ:

הוֹדוּ לַייָ כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:
הוֹדוּ לֵאלֹהֵי הָאֱלֹהִים כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:
הוֹדוּ לַאֲדֹנֵי הָאֲדֹנִים כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:
לְעֹשֵׂה נִפְלָאוֹת גְּדֹלוֹת לְבַדּוֹ כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:
לְעֹשֵׂה הַשָּׁמַיִם בִּתְבוּנָה כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:
לְרוֹקַע הָאָרֶץ עַל הַמָּיִם כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:

לעשה אורים גדולים כי לעולם חסדו:
את השמש לממשלת ביום כי לעולם חסדו:
את הירח וכוכבים לממשלות בלילה כל״ח:
למכה מצרים בבכוריהם כי לעולם חסדו:
ויוצא ישראל מתוכם כי לעולם חסדו:
ביד חזקה ובזרוע נטויה כי לעולם חסדו:
לגוזר ים סוף לגזרים כי לעולם חסדו:
והעביר ישראל בתוכו כי לעולם חסדו:
ונער פרעה וחילו בים סוף כי לעולם חסדו:
למוליך עמו במדבר כי לעולם חסדו:
למכה מלכים גדולים כי לעולם חסדו:
ויהרג מלכים אדירים כי לעולם חסדו:
לסיחון מלך האמרי כי לעולם חסדו:
ולעוג מלך הבשן כי לעולם חסדו:
ונתן ארצם לנחלה כי לעולם חסדו:
נחלה לישראל עבדו כי לעולם חסדו:
שבשפלנו זכר לנו כי לעולם חסדו:
ויפרקנו מצרינו כי לעולם חסדו:
נתן לחם לכל בשר כי לעולם חסדו:
הודו לאל השמים כי לעולם חסדו:

רננו צדיקים ביי לישרים נאוה תהלה: הודו ליי בכנור בנבל עשור זמרו לו: שירו לו שיר חדש היטיבו נגן בתרועה: כי ישר דבר יי וכל מעשהו באמונה: אהב צדקה ומשפט חסד יי מלאה הארץ: בדבר יי שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם: כנס כנד מי הים נותן באוצרות תהומות: ייראו מיי כל הארץ ממנו יגורו כל ישבי תבל: כי הוא אמר ויהי הוא צוה ויעמד: יי הפיר עצת גוים הניא מחשבות עמים: עצת יי לעולם תעמד מחשבות לבו לדור ודור: אשרי הגוי אשר יי אלהיו העם בחר לנחלה לו: משמים הביט יי ראה את כל בני האדם: ממכון שבתו השגיח אל כל ישבי הארץ: היוצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם: אין המלך נושע ברב חיל גבור לא ינצל ברב כח: שקר הסוס לתשועה וברוב חילו לא ימלט: הנה עין יי אל יראיו למיחלים לחסדו: להציל ממות נפשם ולחיותם ברעב: נפשנו חכתה ליי עזרנו ומגננו הוא: כי בו ישמח לבנו כי בשם קדשו בטחנו: יהי חסדך יי עלינו כאשר יחלנו לך:

מזמור שיר ליום השבת: טוב להודות ליי ולזמר לשמך עליון: להגיד בבקר חסדך ואמונתך בלילות: עלי עשור ועלי נבל עלי הגיון בכנור: כי שמחתני יי בפעלך במעשי ידיך ארנן: מה גדלו מעשיך יי מאד עמקו מחשבתיך: איש בער לא ידע וכסיל לא יבין את זאת: בפרח רשעים כמו עשב ויציצו כל פעלי און להשמדם עדי עד: ואתה מרום לעולם יי: כי הנה איביך יי כי הנה איביך יאבדו יתפרדו כל פעלי און: ותרם כראים קרני בלתי בשמן רענן: ותבט עיני בשורי בקמים עלי מרעים תשמענה אזני: צדיק כתמר יפרח כארז בלבנון ישגה: שתולים בבית יי בחצרות אלהינו יפריחו: עוד ינובון בשיבה דשנים ורעננים יהיו: להגיד כי ישר יי צורי ולא עולתה בו:

יי מלך גאות לבש לבש יי עז התאזר אף תכון תבל בל תמוט: נכון כסאך מאז מעולם אתה: נשאו נהרות יי נשאו נהרות קולם ישאו נהרות דכים: מקלות מים רבים אדירים משברי ים אדיר במרום יי: עדתיך נאמנו מאד לביתך נאוה קדש יי לארך ימים:

יהי כבוד יי לעולם ישמח יי במעשיו: יהי שם יי מברך מעתה ועד עולם: ממזרח שמש עד מבואו מהלל שם יי: רם על כל גוים יי על השמים כבודו: יי שמך לעולם יי זכרך לדר ודר: יי בשמים הכין כסאו ומלכותו בכל משלה: ישמחו השמים ותגל הארץ ויאמרו בגוים יי מלך: יי מלך יי מלך יי ימלך לעלם ועד: יי מלך עולם ועד אבדו גוים מארצו: יי הפיר עצת גוים הניא מחשבות עמים: רבות מחשבות בלב איש ועצת יי היא תקום: עצת יי לעולם תעמד מחשבות לבו לדר ודר: כי הוא אמר ויהי הוא צוה ויעמד: כי בחר יי בציון אוה למושב לו: כי יעקב בחר לו יה ישראל לסגלתו: כי לא יטש יי עמו ונחלתו לא יעזב: והוא רחום יכפר עון ולא ישחית והרבה להשיב אפו ולא יעיר כל חמתו: יי הושיעה המלך יעננו ביום קראנו:

אשרי יושבי ביתך עוד יהללוך סלה: אשרי העם שככה לו אשרי העם שיי אלהיו: תהלה לדוד ארוממך אלוהי המלך ואברכה שמך לעולם ועד: בכל יום אברכך ואהללה שמך לעולם ועד: גדול יי ומהלל מאד ולגדלתו אין חקר: דור לדור ישבח מעשיך וגבורתיך יגידו: הדר כבוד הודך ודברי נפלאתיך אשיחה: ועזוז נוראותיך יאמרו וגדלתך אספרנה: זכר רב טובך יביעו וצדקתך ירננו: חנון ורחום יי ארך אפים וגדל חסד: טוב יי לכל

לַכֹּל וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו: יוֹדוּךָ יְיָ כָּל מַעֲשֶׂיךָ וַחֲסִידֶיךָ יְבָרְכוּכָה: כְּבוֹד מַלְכוּתְךָ יֹאמֵרוּ וּגְבוּרָתְךָ יְדַבֵּרוּ: לְהוֹדִיעַ לִבְנֵי הָאָדָם גְּבוּרֹתָיו וּכְבוֹד הֲדַר מַלְכוּתוֹ: מַלְכוּתְךָ מַלְכוּת כָּל עֹלָמִים וּמֶמְשַׁלְתְּךָ בְּכָל דּוֹר וָדֹר: סוֹמֵךְ יְיָ לְכָל הַנֹּפְלִים וְזוֹקֵף לְכָל הַכְּפוּפִים: עֵינֵי כֹל אֵלֶיךָ יְשַׂבֵּרוּ וְאַתָּה נוֹתֵן לָהֶם אֶת אָכְלָם בְּעִתּוֹ: פּוֹתֵחַ אֶת יָדֶךָ וּמַשְׂבִּיעַ לְכָל חַי רָצוֹן: צַדִּיק יְיָ בְּכָל דְּרָכָיו וְחָסִיד בְּכָל מַעֲשָׂיו: קָרוֹב יְיָ לְכָל קֹרְאָיו לְכֹל אֲשֶׁר יִקְרָאֻהוּ בֶאֱמֶת: רְצוֹן יְרֵאָיו יַעֲשֶׂה וְאֶת שַׁוְעָתָם יִשְׁמַע וְיוֹשִׁיעֵם: שׁוֹמֵר יְיָ אֶת כָּל אֹהֲבָיו וְאֵת כָּל הָרְשָׁעִים יַשְׁמִיד: תְּהִלַּת יְיָ יְדַבֶּר פִּי וִיבָרֵךְ כָּל בָּשָׂר שֵׁם קָדְשׁוֹ לְעוֹלָם וָעֶד: וַאֲנַחְנוּ נְבָרֵךְ יָהּ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם הַלְלוּיָהּ:

הַלְלוּיָהּ הַלְלִי נַפְשִׁי אֶת יְיָ: אֲהַלְלָה יְיָ בְּחַיָּי אֲזַמְּרָה לֵאלֹהַי בְּעוֹדִי: אַל תִּבְטְחוּ בִנְדִיבִים בְּבֶן אָדָם שֶׁאֵין לוֹ תְשׁוּעָה: תֵּצֵא רוּחוֹ יָשֻׁב לְאַדְמָתוֹ בַּיּוֹם הַהוּא אָבְדוּ עֶשְׁתֹּנֹתָיו: אַשְׁרֵי שֶׁאֵל יַעֲקֹב בְּעֶזְרוֹ שִׂבְרוֹ עַל יְיָ אֱלֹהָיו: עֹשֶׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ אֶת הַיָּם וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בָּם הַשֹּׁמֵר אֱמֶת לְעוֹלָם: עֹשֶׂה מִשְׁפָּט לָעֲשׁוּקִים נֹתֵן לֶחֶם לָרְעֵבִים יְיָ מַתִּיר אֲסוּרִים: יְיָ פֹּקֵחַ עִוְרִים יְיָ זֹקֵף כְּפוּפִים יְיָ אֹהֵב צַדִּיקִים: יְיָ שֹׁמֵר אֶת גֵּרִים יָתוֹם וְאַלְמָנָה יְעוֹדֵד וְדֶרֶךְ רְשָׁעִים יְעַוֵּת: יִמְלֹךְ יְיָ לְעוֹלָם אֱלֹהַיִךְ צִיּוֹן לְדֹר וָדֹר הַלְלוּיָהּ:

הַלְלוּיָהּ כִּי טוֹב זַמְּרָה אֱלֹהֵינוּ כִּי נָעִים נָאוָה תְהִלָּה: בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם יְיָ נִדְחֵי יִשְׂרָאֵל יְכַנֵּס: הָרֹפֵא לִשְׁבוּרֵי לֵב וּמְחַבֵּשׁ לְעַצְּבוֹתָם: מוֹנֶה מִסְפָּר לַכּוֹכָבִים לְכֻלָּם שֵׁמוֹת יִקְרָא: גָּדוֹל אֲדוֹנֵינוּ וְרַב כֹּחַ לִתְבוּנָתוֹ אֵין מִסְפָּר: מְעוֹדֵד עֲנָוִים יְיָ מַשְׁפִּיל רְשָׁעִים עֲדֵי אָרֶץ: עֱנוּ לַייָ בְּתוֹדָה זַמְּרוּ לֵאלֹהֵינוּ בְכִנּוֹר: הַמְכַסֶּה שָׁמַיִם בְּעָבִים הַמֵּכִין לָאָרֶץ מָטָר הַמַּצְמִיחַ הָרִים חָצִיר: נוֹתֵן לִבְהֵמָה לַחְמָהּ לִבְנֵי עֹרֵב אֲשֶׁר יִקְרָאוּ: לֹא בִגְבוּרַת הַסּוּס יֶחְפָּץ לֹא בְשׁוֹקֵי הָאִישׁ יִרְצֶה: רוֹצֶה יְיָ אֶת יְרֵאָיו אֶת הַמְיַחֲלִים לְחַסְדּוֹ: שַׁבְּחִי יְרוּשָׁלַיִם אֶת יְיָ הַלְלִי אֱלֹהַיִךְ צִיּוֹן: כִּי חִזַּק בְּרִיחֵי שְׁעָרָיִךְ בֵּרַךְ בָּנַיִךְ בְּקִרְבֵּךְ: הַשָּׂם גְּבוּלֵךְ שָׁלוֹם חֵלֶב חִטִּים יַשְׂבִּיעֵךְ: הַשֹּׁלֵחַ אִמְרָתוֹ אָרֶץ עַד מְהֵרָה יָרוּץ דְּבָרוֹ: הַנֹּתֵן שֶׁלֶג כַּצָּמֶר כְּפוֹר כָּאֵפֶר יְפַזֵּר: מַשְׁלִיךְ קַרְחוֹ כְפִתִּים לִפְנֵי קָרָתוֹ מִי יַעֲמֹד: יִשְׁלַח דְּבָרוֹ וְיַמְסֵם יַשֵּׁב רוּחוֹ יִזְּלוּ מָיִם: מַגִּיד דְּבָרָיו לְיַעֲקֹב חֻקָּיו וּמִשְׁפָּטָיו לְיִשְׂרָאֵל: לֹא עָשָׂה כֵן לְכָל גּוֹי וּמִשְׁפָּטִים בַּל יְדָעוּם הַלְלוּיָהּ:

הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ אֶת יְיָ מִן הַשָּׁמַיִם הַלְלוּהוּ בַּמְּרוֹמִים: הַלְלוּהוּ כָל מַלְאָכָיו הַלְלוּהוּ כָּל צְבָאָיו: הַלְלוּהוּ שֶׁמֶשׁ וְיָרֵחַ הַלְלוּהוּ כָּל כּוֹכְבֵי אוֹר: הַלְלוּהוּ שְׁמֵי הַשָּׁמָיִם וְהַמַּיִם אֲשֶׁר מֵעַל הַשָּׁמָיִם: יְהַלְלוּ אֶת שֵׁם יְיָ כִּי הוּא צִוָּה וְנִבְרָאוּ: וַיַּעֲמִידֵם לָעַד לְעוֹלָם חָק נָתַן וְלֹא יַעֲבוֹר: הַלְלוּ אֶת יְיָ מִן הָאָרֶץ תַּנִּינִים וְכָל תְּהֹמוֹת: אֵשׁ וּבָרָד שֶׁלֶג וְקִיטוֹר רוּחַ סְעָרָה עֹשָׂה דְבָרוֹ: הֶהָרִים וְכָל גְּבָעוֹת עֵץ פְּרִי וְכָל אֲרָזִים: הַחַיָּה וְכָל בְּהֵמָה רֶמֶשׂ וְצִפּוֹר כָּנָף: מַלְכֵי אֶרֶץ וְכָל לְאֻמִּים שָׂרִים וְכָל שֹׁפְטֵי אָרֶץ: בַּחוּרִים וְגַם בְּתוּלוֹת זְקֵנִים עִם נְעָרִים: יְהַלְלוּ אֶת שֵׁם יְיָ כִּי נִשְׂגָּב שְׁמוֹ לְבַדּוֹ הוֹדוֹ עַל אֶרֶץ וְשָׁמָיִם: וַיָּרֶם קֶרֶן לְעַמּוֹ תְּהִלָּה לְכָל חֲסִידָיו לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל עַם קְרֹבוֹ הַלְלוּיָהּ:

הַלְלוּיָהּ שִׁירוּ לַייָ שִׁיר חָדָשׁ תְּהִלָּתוֹ בִּקְהַל חֲסִידִים: יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל בְּעֹשָׂיו בְּנֵי צִיּוֹן יָגִילוּ בְמַלְכָּם: יְהַלְלוּ שְׁמוֹ בְמָחוֹל בְּתֹף וְכִנּוֹר יְזַמְּרוּ לוֹ: כִּי רוֹצֶה יְיָ בְּעַמּוֹ יְפָאֵר עֲנָוִים בִּישׁוּעָה: יַעְלְזוּ חֲסִידִים בְּכָבוֹד יְרַנְּנוּ עַל מִשְׁכְּבוֹתָם: רוֹמְמוֹת אֵל בִּגְרוֹנָם וְחֶרֶב פִּיפִיּוֹת בְּיָדָם: לַעֲשׂוֹת נְקָמָה בַּגּוֹיִם תּוֹכֵחוֹת בַּלְאֻמִּים: לֶאְסֹר מַלְכֵיהֶם בְּזִקִּים וְנִכְבְּדֵיהֶם בְּכַבְלֵי בַרְזֶל: לַעֲשׂוֹת בָּהֶם מִשְׁפָּט כָּתוּב הָדָר הוּא לְכָל חֲסִידָיו הַלְלוּיָהּ:

הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ אֵל בְּקָדְשׁוֹ הַלְלוּהוּ בִּרְקִיעַ עֻזּוֹ: הַלְלוּהוּ בִגְבוּרֹתָיו הַלְלוּהוּ כְּרֹב גֻּדְלוֹ: הַלְלוּהוּ בְּתֵקַע שׁוֹפָר הַלְלוּהוּ בְּנֵבֶל וְכִנּוֹר: הַלְלוּהוּ בְתֹף וּמָחוֹל הַלְלוּהוּ בְּמִנִּים וְעוּגָב: הַלְלוּהוּ בְצִלְצְלֵי שָׁמַע הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי תְרוּעָה: כֹּל הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יָהּ הַלְלוּיָהּ: כֹּל הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יָהּ הַלְלוּיָהּ:

בָּרוּךְ יְיָ לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן: בָּרוּךְ יְיָ מִצִּיּוֹן שֹׁכֵן יְרוּשָׁלָיִם הַלְלוּיָהּ: בָּרוּךְ יְיָ אֱלֹהִים אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עֹשֵׂה נִפְלָאוֹת לְבַדּוֹ: וּבָרוּךְ שֵׁם כְּבוֹדוֹ לְעוֹלָם וְיִמָּלֵא כְבוֹדוֹ אֶת כָּל הָאָרֶץ אָמֵן וְאָמֵן:

וַיְבָרֶךְ דָּוִיד אֶת יְיָ לְעֵינֵי כָּל הַקָּהָל וַיֹּאמֶר דָּוִיד בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אָבִינוּ מֵעוֹלָם וְעַד עוֹלָם: לְךָ יְיָ הַגְּדֻלָּה וְהַגְּבוּרָה וְהַתִּפְאֶרֶת וְהַנֵּצַח וְהַהוֹד כִּי כֹל בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ לְךָ יְיָ הַמַּמְלָכָה וְהַמִּתְנַשֵּׂא לְכֹל לְרֹאשׁ: וְהָעֹשֶׁר וְהַכָּבוֹד מִלְּפָנֶיךָ וְאַתָּה מוֹשֵׁל בַּכֹּל וּבְיָדְךָ כֹּחַ וּגְבוּרָה וּבְיָדְךָ לְגַדֵּל וּלְחַזֵּק לַכֹּל: וְעַתָּה אֱלֹהֵינוּ מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ וּמְהַלְלִים לְשֵׁם תִּפְאַרְתֶּךָ: אַתָּה הוּא יְיָ לְבַדֶּךָ אַתָּה עָשִׂיתָ

אֶת הַשָּׁמַיִם שְׁמֵי הַשָּׁמַיִם וְכָל צְבָאָם הָאָרֶץ וְכָל אֲשֶׁר עָלֶיהָ הַיַּמִּים וְכָל אֲשֶׁר בָּהֶם וְאַתָּה מְחַיֶּה אֶת כֻּלָּם וּצְבָא הַשָּׁמַיִם לְךָ מִשְׁתַּחֲוִים: אַתָּה הוּא יְיָ הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר בָּחַרְתָּ בְּאַבְרָם וְהוֹצֵאתוֹ מֵאוּר כַּשְׂדִּים וְשַׂמְתָּ שְׁמוֹ אַבְרָהָם: וּמָצָאתָ אֶת לְבָבוֹ נֶאֱמָן לְפָנֶיךָ. וְכָרוֹת עִמּוֹ הַבְּרִית לָתֵת אֶת אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי הַחִתִּי הָאֱמֹרִי וְהַפְּרִזִּי וְהַיְבוּסִי וְהַגִּרְגָּשִׁי לָתֵת לְזַרְעוֹ וַתָּקֶם אֶת דְּבָרֶיךָ כִּי צַדִּיק אָתָּה: וַתֵּרֶא אֶת עֳנִי אֲבֹתֵינוּ בְּמִצְרָיִם וְאֶת זַעֲקָתָם שָׁמַעְתָּ עַל יַם סוּף: וַתִּתֵּן אֹתֹת וּמֹפְתִים בְּפַרְעֹה וּבְכָל עֲבָדָיו וּבְכָל עַם אַרְצוֹ כִּי יָדַעְתָּ כִּי הֵזִידוּ עֲלֵיהֶם וַתַּעַשׂ לְךָ שֵׁם כְּהַיּוֹם הַזֶּה: וְהַיָּם בָּקַעְתָּ לִפְנֵיהֶם וַיַּעַבְרוּ בְתוֹךְ הַיָּם בַּיַּבָּשָׁה וְאֶת רֹדְפֵיהֶם הִשְׁלַכְתָּ בִמְצוֹלֹת כְּמוֹ אֶבֶן בְּמַיִם עַזִּים:

וַיּוֹשַׁע יְיָ בַּיּוֹם הַהוּא אֶת יִשְׂרָאֵל מִיַּד מִצְרָיִם וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת מִצְרַיִם מֵת עַל שְׂפַת הַיָּם: וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה יְיָ בְּמִצְרַיִם וַיִּירְאוּ הָעָם אֶת יְיָ וַיַּאֲמִינוּ בַּייָ וּבְמשֶׁה עַבְדּוֹ:

אָז יָשִׁיר משֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת לַייָ וַיֹּאמְרוּ לֵאמֹר אָשִׁירָה לַייָ כִּי גָאֹה גָּאָה סוּס וְרֹכְבוֹ רָמָה בַיָּם: עָזִּי וְזִמְרָת יָהּ וַיְהִי לִי לִישׁוּעָה זֶה אֵלִי וְאַנְוֵהוּ אֱלֹהֵי אָבִי וַאֲרֹמְמֶנְהוּ: יְיָ אִישׁ מִלְחָמָה יְיָ שְׁמוֹ: מַרְכְּבֹת פַּרְעֹה וְחֵילוֹ יָרָה בַיָּם וּמִבְחַר שָׁלִשָׁיו טֻבְּעוּ בְיַם סוּף: תְּהֹמֹת יְכַסְיֻמוּ יָרְדוּ בִמְצוֹלֹת כְּמוֹ אָבֶן: יְמִינְךָ יְיָ נֶאְדָּרִי בַּכֹּחַ יְמִינְךָ יְיָ תִּרְעַץ אוֹיֵב: וּבְרֹב גְּאוֹנְךָ תַּהֲרֹס קָמֶיךָ תְּשַׁלַּח חֲרֹנְךָ יֹאכְלֵמוֹ כַּקַּשׁ: וּבְרוּחַ אַפֶּיךָ נֶעֶרְמוּ מַיִם נִצְּבוּ כְמוֹ נֵד נֹזְלִים קָפְאוּ תְהֹמֹת בְּלֶב יָם: אָמַר אוֹיֵב אֶרְדֹּף אַשִּׂיג אֲחַלֵּק שָׁלָל תִּמְלָאֵמוֹ נַפְשִׁי אָרִיק חַרְבִּי תּוֹרִישֵׁמוֹ יָדִי: נָשַׁפְתָּ בְרוּחֲךָ כִּסָּמוֹ יָם צָלְלוּ כַּעוֹפֶרֶת בְּמַיִם אַדִּירִים: מִי כָמֹכָה בָּאֵלִם יְיָ מִי כָּמֹכָה נֶאְדָּר בַּקֹּדֶשׁ נוֹרָא תְהִלֹּת עֹשֵׂה פֶלֶא: נָטִיתָ יְמִינְךָ תִּבְלָעֵמוֹ אָרֶץ: נָחִיתָ בְחַסְדְּךָ עַם זוּ גָּאָלְתָּ נֵהַלְתָּ בְעָזְּךָ אֶל נְוֵה קָדְשֶׁךָ: שָׁמְעוּ עַמִּים יִרְגָּזוּן חִיל אָחַז יֹשְׁבֵי פְּלָשֶׁת: אָז נִבְהֲלוּ אַלּוּפֵי אֱדוֹם אֵילֵי מוֹאָב יֹאחֲזֵמוֹ רָעַד נָמֹגוּ כֹּל יֹשְׁבֵי כְנָעַן: תִּפֹּל עֲלֵיהֶם אֵימָתָה וָפַחַד בִּגְדֹל זְרוֹעֲךָ יִדְּמוּ כָּאָבֶן עַד יַעֲבֹר עַמְּךָ יְיָ עַד יַעֲבֹר עַם זוּ קָנִיתָ: תְּבִאֵמוֹ וְתִטָּעֵמוֹ בְּהַר נַחֲלָתְךָ מָכוֹן לְשִׁבְתְּךָ פָּעַלְתָּ יְיָ מִקְּדָשׁ אֲדֹנָי כּוֹנְנוּ יָדֶיךָ: יְיָ יִמְלֹךְ לְעֹלָם וָעֶד: יְיָ יִמְלֹךְ לְעֹלָם וָעֶד: יְיָ מַלְכוּתֵהּ קָאֵם לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא: כִּי בָא סוּס פַּרְעֹה בְּרִכְבּוֹ וּבְפָרָשָׁיו בַּיָּם וַיָּשֶׁב יְיָ עֲלֵהֶם אֶת מֵי הַיָּם וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הָלְכוּ בַיַּבָּשָׁה בְּתוֹךְ הַיָּם: כִּי לַייָ הַמְּלוּכָה וּמוֹשֵׁל בַּגּוֹיִם: וְעָלוּ מוֹשִׁיעִים בְּהַר צִיּוֹן לִשְׁפֹּט אֶת הַר עֵשָׂו וְהָיְתָה לַייָ הַמְּלוּכָה: וְהָיָה יְיָ לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה יְיָ אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד:

נִשְׁמַת כָּל חַי תְּבָרֵךְ אֶת שִׁמְךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְרוּחַ כָּל בָּשָׂר תְּפָאֵר וּתְרוֹמֵם זִכְרְךָ מַלְכֵּנוּ תָּמִיד. מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם אַתָּה אֵל. וּמִבַּלְעָדֶיךָ אֵין לָנוּ מֶלֶךְ גּוֹאֵל וּמוֹשִׁיעַ. פּוֹדֶה וּמַצִּיל וּמְפַרְנֵס וּמְרַחֵם בְּכָל עֵת צָרָה וְצוּקָה. אֵין לָנוּ מֶלֶךְ אֶלָּא אָתָּה: אֱלֹהֵי הָרִאשׁוֹנִים וְהָאַחֲרוֹנִים. אֱלוֹהַּ כָּל בְּרִיּוֹת. אֲדוֹן כָּל תּוֹלָדוֹת. הַמְּהֻלָּל בְּרֹב הַתִּשְׁבָּחוֹת. הַמְנַהֵג עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד. וּבְרִיּוֹתָיו בְּרַחֲמִים. וַייָ לֹא יָנוּם וְלֹא יִישָׁן. הַמְעוֹרֵר יְשֵׁנִים וְהַמֵּקִיץ נִרְדָּמִים. וְהַמֵּשִׂיחַ אִלְּמִים. וְהַמַּתִּיר אֲסוּרִים. וְהַסּוֹמֵךְ נוֹפְלִים. וְהַזּוֹקֵף כְּפוּפִים. לְךָ לְבַדְּךָ אֲנַחְנוּ מוֹדִים. אִלּוּ פִינוּ מָלֵא שִׁירָה כַּיָּם וּלְשׁוֹנֵנוּ רִנָּה כַּהֲמוֹן גַּלָּיו. וְשִׂפְתוֹתֵינוּ שֶׁבַח כְּמֶרְחֲבֵי רָקִיעַ. וְעֵינֵינוּ מְאִירוֹת כַּשֶּׁמֶשׁ וְכַיָּרֵחַ. וְיָדֵינוּ פְרוּשׂוֹת כְּנִשְׁרֵי שָׁמָיִם. וְרַגְלֵינוּ קַלּוֹת כָּאַיָּלוֹת. אֵין אֲנַחְנוּ מַסְפִּיקִים לְהוֹדוֹת לְךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ וּלְבָרֵךְ אֶת שְׁמֶךָ עַל אַחַת מֵאָלֶף אֶלֶף אַלְפֵי אֲלָפִים וְרִבֵּי רְבָבוֹת פְּעָמִים הַטּוֹבוֹת שֶׁעָשִׂיתָ עִם אֲבוֹתֵינוּ וְעִמָּנוּ: מִמִּצְרַיִם גְּאַלְתָּנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ. וּמִבֵּית עֲבָדִים פְּדִיתָנוּ. בְּרָעָב זַנְתָּנוּ. וּבְשָׂבָע כִּלְכַּלְתָּנוּ. מֵחֶרֶב הִצַּלְתָּנוּ. וּמִדֶּבֶר מִלַּטְתָּנוּ. וּמֵחֳלָיִם רָעִים וְנֶאֱמָנִים דִּלִּיתָנוּ: עַד הֵנָּה עֲזָרוּנוּ רַחֲמֶיךָ וְלֹא עֲזָבוּנוּ חֲסָדֶיךָ וְאַל תִּטְּשֵׁנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לָנֶצַח: עַל כֵּן אֵבָרִים שֶׁפִּלַּגְתָּ בָּנוּ. וְרוּחַ וּנְשָׁמָה שֶׁנָּפַחְתָּ בְּאַפֵּינוּ. וְלָשׁוֹן אֲשֶׁר שַׂמְתָּ בְּפִינוּ. הֵן הֵם יוֹדוּ וִיבָרְכוּ וִישַׁבְּחוּ וִיפָאֲרוּ וִירוֹמְמוּ וְיַעֲרִיצוּ וְיַקְדִּישׁוּ וְיַמְלִיכוּ אֶת שִׁמְךָ מַלְכֵּנוּ. כִּי כָל פֶּה לְךָ יוֹדֶה. וְכָל לָשׁוֹן לְךָ תִשָּׁבַע. וְכָל בֶּרֶךְ לְךָ תִכְרַע. וְכָל קוֹמָה לְפָנֶיךָ תִשְׁתַּחֲוֶה. וְכָל לְבָבוֹת יִירָאוּךָ. וְכָל קֶרֶב וּכְלָיוֹת יְזַמְּרוּ לִשְׁמֶךָ. כַּדָּבָר שֶׁכָּתוּב כָּל עַצְמוֹתַי תֹּאמַרְנָה יְיָ מִי כָמוֹךָ. מַצִּיל עָנִי מֵחָזָק מִמֶּנּוּ וְעָנִי וְאֶבְיוֹן מִגֹּזְלוֹ. מִי יִדְמֶה לָּךְ וּמִי יִשְׁוֶה לָּךְ וּמִי יַעֲרָךְ לָךְ. הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא אֵל עֶלְיוֹן קוֹנֵה שָׁמַיִם וָאָרֶץ: נְהַלֶּלְךָ וּנְשַׁבֵּחֲךָ וּנְפָאֶרְךָ וּנְבָרֵךְ אֶת שֵׁם קָדְשֶׁךָ. כָּאָמוּר. לְדָוִד בָּרְכִי נַפְשִׁי אֶת יְיָ וְכָל קְרָבַי אֶת שֵׁם קָדְשׁוֹ: הָאֵל בְּתַעֲצֻמוֹת עֻזֶּךָ. הַגָּדוֹל בִּכְבוֹד שְׁמֶךָ. הַגִּבּוֹר לָנֶצַח וְהַנּוֹרָא בְּנוֹרְאוֹתֶיךָ. הַמֶּלֶךְ הַיּוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רָם וְנִשָּׂא:

שׁוֹכֵן עַד מָרוֹם וְקָדוֹשׁ שְׁמוֹ. וְכָתוּב
רַנְּנוּ צַדִּיקִים בַּיְיָ לַיְשָׁרִים נָאוָה
תְהִלָּה: בְּפִי יְשָׁרִים תִּתְהַלָּל. וּבְדִבְרֵי
צַדִּיקִים תִּתְבָּרַךְ. וּבִלְשׁוֹן חֲסִידִים תִּתְרוֹמָם.
וּבְקֶרֶב קְדוֹשִׁים תִּתְקַדָּשׁ:
וּבְמַקְהֲלוֹת רִבְבוֹת עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּרִנָּה
יִתְפָּאַר שִׁמְךָ מַלְכֵּנוּ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר
שֶׁכֵּן חוֹבַת כָּל הַיְצוּרִים. לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי
אֲבוֹתֵינוּ לְהוֹדוֹת לְהַלֵּל לְשַׁבֵּחַ לְפָאֵר לְרוֹמֵם
לְהַדֵּר לְבָרֵךְ לְעַלֵּה וּלְקַלֵּס עַל כָּל דִּבְרֵי שִׁירוֹת
וְתִשְׁבְּחוֹת דָּוִד בֶּן יִשַׁי עַבְדְּךָ מְשִׁיחֶךָ:
יִשְׁתַּבַּח שִׁמְךָ לָעַד מַלְכֵּנוּ הָאֵל הַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל
וְהַקָּדוֹשׁ בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ. כִּי לְךָ נָאֶה יְיָ
אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שִׁיר וּשְׁבָחָה הַלֵּל וְזִמְרָה עֹז
וּמֶמְשָׁלָה נֶצַח גְּדֻלָּה וּגְבוּרָה תְּהִלָּה וְתִפְאֶרֶת קְדֻשָּׁה
וּמַלְכוּת. בְּרָכוֹת וְהוֹדָאוֹת מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם:
בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֵל מֶלֶךְ גָּדוֹל בַּתִּשְׁבָּחוֹת אֵל
הַהוֹדָאוֹת אֲדוֹן הַנִּפְלָאוֹת הַבּוֹחֵר בְּשִׁירֵי זִמְרָה
מֶלֶךְ אֵל חֵי הָעוֹלָמִים: ח״ק

חזן **בָּרְכוּ אֶת יְיָ הַמְבֹרָךְ:**

ק״ה **בָּרוּךְ יְיָ הַמְבֹרָךְ לְעוֹלָם וָעֶד:**

**בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם יוֹצֵר
אוֹר וּבוֹרֵא חֹשֶׁךְ עֹשֶׂה שָׁלוֹם
וּבוֹרֵא אֶת הַכֹּל:**

הַכֹּל יוֹדוּךָ וְהַכֹּל יְשַׁבְּחוּךָ. וְהַכֹּל יֹאמְרוּ אֵין
קָדוֹשׁ כַּייָ: הַכֹּל יְרוֹמְמוּךָ סֶּלָה יוֹצֵר הַכֹּל.
הָאֵל הַפּוֹתֵחַ בְּכָל יוֹם דַּלְתוֹת שַׁעֲרֵי מִזְרָח.
וּבוֹקֵעַ חַלּוֹנֵי רָקִיעַ. מוֹצִיא חַמָּה מִמְּקוֹמָהּ וּלְבָנָה
מִמְּכוֹן שִׁבְתָּהּ. וּמֵאִיר לָעוֹלָם כֻּלּוֹ וּלְיוֹשְׁבָיו.
שֶׁבָּרָא בְּמִדַּת רַחֲמִים: הַמֵּאִיר לָאָרֶץ וְלַדָּרִים
עָלֶיהָ בְּרַחֲמִים. וּבְטוּבוֹ מְחַדֵּשׁ בְּכָל יוֹם תָּמִיד
מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית. הַמֶּלֶךְ הַמְרוֹמָם לְבַדּוֹ מֵאָז.
הַמְשֻׁבָּח וְהַמְפֹאָר וְהַמִּתְנַשֵּׂא מִימוֹת עוֹלָם:
אֱלֹהֵי עוֹלָם בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים רַחֵם עָלֵינוּ. אֲדוֹן
עֻזֵּנוּ צוּר מִשְׂגַּבֵּנוּ מָגֵן יִשְׁעֵנוּ מִשְׂגָּב בַּעֲדֵנוּ:
אֵין כְּעֶרְכֶּךָ וְאֵין זוּלָתֶךָ אֶפֶס בִּלְתֶּךָ וּמִי דּוֹמֶה
לָּךְ: אֵין כְּעֶרְכְּךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה. וְאֵין
זוּלָתְךָ מַלְכֵּנוּ לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא. אֶפֶס בִּלְתְּךָ
גּוֹאֲלֵנוּ לִימוֹת הַמָּשִׁיחַ. וְאֵין דּוֹמֶה לְּךָ
מוֹשִׁיעֵנוּ לִתְחִיַּת הַמֵּתִים:
אֵל אָדוֹן עַל כָּל הַמַּעֲשִׂים. בָּרוּךְ וּמְבֹרָךְ בְּפִי כָּל
נְשָׁמָה. גָּדְלוֹ וְטוּבוֹ מָלֵא עוֹלָם. דַּעַת וּתְבוּנָה
סוֹבְבִים אוֹתוֹ: הַמִּתְגָּאֶה עַל חַיּוֹת הַקֹּדֶשׁ. וְנֶהְדָּר
בְּכָבוֹד עַל הַמֶּרְכָּבָה. זְכוּת וּמִישׁוֹר לִפְנֵי כִסְאוֹ.
חֶסֶד וְרַחֲמִים לִפְנֵי כְבוֹדוֹ: טוֹבִים מְאוֹרוֹת שֶׁבָּרָא
אֱלֹהֵינוּ. יְצָרָם בְּדַעַת בְּבִינָה וּבְהַשְׂכֵּל. כֹּחַ
וּגְבוּרָה נָתַן בָּהֶם. לִהְיוֹת מוֹשְׁלִים בְּקֶרֶב תֵּבֵל:
מְלֵאִים זִיו וּמְפִיקִים נֹגַהּ. נָאֶה זִיוָם בְּכָל הָעוֹלָם.
שְׂמֵחִים בְּצֵאתָם וְשָׂשִׂים בְּבוֹאָם. עֹשִׂים בְּאֵימָה
רְצוֹן קוֹנָם: פְּאֵר וְכָבוֹד נוֹתְנִים לִשְׁמוֹ. צָהֳלָה
וְרִנָּה לְזֵכֶר מַלְכוּתוֹ. קָרָא לַשֶּׁמֶשׁ וַיִּזְרַח אוֹר.
רָאָה וְהִתְקִין צוּרַת הַלְּבָנָה: שֶׁבַח נוֹתְנִים לוֹ
כָּל צְבָא מָרוֹם. תִּפְאֶרֶת וּגְדֻלָּה שְׂרָפִים וְאוֹפַנִּים
וְחַיּוֹת הַקֹּדֶשׁ:
לָאֵל אֲשֶׁר שָׁבַת מִכָּל הַמַּעֲשִׂים. בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי
הִתְעַלָּה וְיָשַׁב עַל כִּסֵּא כְבוֹדוֹ. תִּפְאֶרֶת
עָטָה לְיוֹם הַמְּנוּחָה עֹנֶג קָרָא לְיוֹם הַשַּׁבָּת. זֶה
שֶׁבַח שֶׁל יוֹם הַשְּׁבִיעִי שֶׁבּוֹ שָׁבַת אֵל מִכָּל
מְלַאכְתּוֹ: וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי מְשַׁבֵּחַ וְאוֹמֵר מִזְמוֹר
שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת טוֹב לְהוֹדוֹת לַייָ. לְפִיכָךְ יְפָאֲרוּ
וִיבָרְכוּ לָאֵל כָּל יְצוּרָיו. שֶׁבַח יְקָר וּגְדֻלָּה יִתְּנוּ
לָאֵל מֶלֶךְ יוֹצֵר כֹּל הַמַּנְחִיל מְנוּחָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל
בִּקְדֻשָּׁתוֹ בְּיוֹם שַׁבַּת קֹדֶשׁ: שִׁמְךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ
יִתְקַדַּשׁ וְזִכְרְךָ מַלְכֵּנוּ יִתְפָּאַר. בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל
הָאָרֶץ מִתָּחַת: תִּתְבָּרַךְ מוֹשִׁיעֵנוּ עַל שֶׁבַח מַעֲשֵׂה
יָדֶיךָ וְעַל מְאוֹרֵי אוֹר שֶׁעָשִׂיתָ יְפָאֲרוּךָ סֶּלָה:
תִּתְבָּרַךְ צוּרֵנוּ מַלְכֵּנוּ וְגוֹאֲלֵנוּ בּוֹרֵא קְדוֹשִׁים
יִשְׁתַּבַּח שִׁמְךָ לָעַד מַלְכֵּנוּ יוֹצֵר מְשָׁרְתִים.
וַאֲשֶׁר מְשָׁרְתָיו כֻּלָּם עוֹמְדִים בְּרוּם עוֹלָם וּמַשְׁמִיעִים
בְּיִרְאָה יַחַד בְּקוֹל דִּבְרֵי אֱלֹהִים חַיִּים וּמֶלֶךְ עוֹלָם:
כֻּלָּם אֲהוּבִים כֻּלָּם בְּרוּרִים כֻּלָּם גִּבּוֹרִים וְכֻלָּם עֹשִׂים
בְּאֵימָה וּבְיִרְאָה רְצוֹן קוֹנָם. וְכֻלָּם פּוֹתְחִים אֶת
פִּיהֶם בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה בְּשִׁירָה וּבְזִמְרָה וּמְבָרְכִים
וּמְשַׁבְּחִים וּמְפָאֲרִים וּמַעֲרִיצִים וּמַקְדִּישִׁים וּמַמְלִיכִים:
אֶת שֵׁם הָאֵל הַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא קָדוֹשׁ
הוּא. וְכֻלָּם מְקַבְּלִים עֲלֵיהֶם עֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם זֶה
מִזֶּה. וְנוֹתְנִים רְשׁוּת זֶה לָזֶה לְהַקְדִּישׁ לְיוֹצְרָם
בְּנַחַת רוּחַ בְּשָׂפָה בְרוּרָה וּבִנְעִימָה קְדֻשָּׁה כֻּלָּם
כְּאֶחָד עוֹנִים וְאוֹמְרִים בְּיִרְאָה:
קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ יְיָ צְבָאוֹת מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ:
וְהָאוֹפַנִּים וְחַיּוֹת הַקֹּדֶשׁ בְּרַעַשׁ גָּדוֹל מִתְנַשְּׂאִים
לְעֻמַּת שְׂרָפִים לְעֻמָּתָם מְשַׁבְּחִים
וְאוֹמְרִים: בָּרוּךְ כְּבוֹד יְיָ מִמְּקוֹמוֹ:
לָאֵל בָּרוּךְ נְעִימוֹת יִתֵּנוּ. לַמֶּלֶךְ אֵל חַי וְקַיָּם
זְמִרוֹת יֹאמֵרוּ וְתִשְׁבָּחוֹת יַשְׁמִיעוּ. כִּי הוּא
לְבַדּוֹ פּוֹעֵל גְּבוּרוֹת. עֹשֶׂה חֲדָשׁוֹת. בַּעַל מִלְחָמוֹת.
זוֹרֵעַ צְדָקוֹת. מַצְמִיחַ יְשׁוּעוֹת. בּוֹרֵא רְפוּאוֹת.
נוֹרָא תְהִלּוֹת. אֲדוֹן הַנִּפְלָאוֹת. הַמְחַדֵּשׁ בְּטוּבוֹ

בְּכָל יוֹם תָּמִיד מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית. כָּאָמוּר לְעֹשֵׂה אוֹרִים גְּדֹלִים כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ: אוֹר חָדָשׁ עַל צִיּוֹן תָּאִיר וְנִזְכֶּה כֻלָּנוּ מְהֵרָה לְאוֹרוֹ: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ יוֹצֵר הַמְּאוֹרוֹת:

אַהֲבָה רַבָּה אֲהַבְתָּנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ חֶמְלָה גְדוֹלָה וִיתֵרָה חָמַלְתָּ עָלֵינוּ: אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ בַּעֲבוּר אֲבוֹתֵינוּ שֶׁבָּטְחוּ בְךָ וַתְּלַמְּדֵם חֻקֵּי חַיִּים כֵּן תְּחָנֵּנוּ וּתְלַמְּדֵנוּ: אָבִינוּ הָאָב הָרַחֲמָן הַמְרַחֵם רַחֵם עָלֵינוּ וְתֵן בְּלִבֵּנוּ לְהָבִין וּלְהַשְׂכִּיל לִשְׁמוֹעַ לִלְמוֹד וּלְלַמֵּד לִשְׁמוֹר וְלַעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם אֶת כָּל דִּבְרֵי תַלְמוּד תּוֹרָתֶךָ בְּאַהֲבָה: וְהָאֵר עֵינֵינוּ בְּתוֹרָתֶךָ וְדַבֵּק לִבֵּנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ וְיַחֵד לְבָבֵנוּ לְאַהֲבָה וּלְיִרְאָה אֶת שְׁמֶךָ וְלֹא נֵבוֹשׁ לְעוֹלָם וָעֶד. כִּי בְשֵׁם קָדְשְׁךָ הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא בָּטָחְנוּ נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בִּישׁוּעָתֶךָ: וַהֲבִיאֵנוּ לְשָׁלוֹם מֵאַרְבַּע כַּנְפוֹת הָאָרֶץ. וְתוֹלִיכֵנוּ קוֹמְמִיּוּת לְאַרְצֵנוּ. כִּי אֵל פּוֹעֵל יְשׁוּעוֹת אָתָּה. וּבָנוּ בָחַרְתָּ מִכָּל עַם וְלָשׁוֹן. וְקֵרַבְתָּנוּ לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל סֶלָה בֶּאֱמֶת. לְהוֹדוֹת לְךָ וּלְיַחֶדְךָ בְּאַהֲבָה: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בְּעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲבָה:

יחיד אומר אֵל מֶלֶךְ נֶאֱמָן:

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְיָ אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד:

בלחש בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

וְאָהַבְתָּ אֵת יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדֶךָ: וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם עַל לְבָבֶךָ: וְשִׁנַּנְתָּם לְבָנֶיךָ וְדִבַּרְתָּ בָּם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתֶךָ וּבְלֶכְתְּךָ בַדֶּרֶךְ וּבְשָׁכְבְּךָ וּבְקוּמֶךָ: וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל יָדֶךָ וְהָיוּ לְטֹטָפֹת בֵּין עֵינֶיךָ: וּכְתַבְתָּם עַל מְזֻזוֹת בֵּיתֶךָ וּבִשְׁעָרֶיךָ:

וְהָיָה אִם שָׁמֹעַ תִּשְׁמְעוּ אֶל מִצְוֹתַי אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם לְאַהֲבָה אֶת יְיָ אֱלֹהֵיכֶם וּלְעָבְדוֹ בְּכָל לְבַבְכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם: וְנָתַתִּי מְטַר אַרְצְכֶם בְּעִתּוֹ יוֹרֶה וּמַלְקוֹשׁ וְאָסַפְתָּ דְגָנֶךָ וְתִירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ: וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשָׂדְךָ לִבְהֶמְתֶּךָ וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ: הִשָּׁמְרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתֶּה לְבַבְכֶם וְסַרְתֶּם וַעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם: וְחָרָה אַף יְיָ בָּכֶם וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מָטָר וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ וַאֲבַדְתֶּם מְהֵרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר יְיָ נֹתֵן לָכֶם: וְשַׂמְתֶּם אֶת דְּבָרַי אֵלֶּה עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם וּקְשַׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יֶדְכֶם וְהָיוּ לְטוֹטָפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם: וְלִמַּדְתֶּם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתֶךָ וּבְלֶכְתְּךָ בַדֶּרֶךְ וּבְשָׁכְבְּךָ וּבְקוּמֶךָ: וּכְתַבְתָּם עַל מְזוּזוֹת בֵּיתֶךָ וּבִשְׁעָרֶיךָ: לְמַעַן יִרְבּוּ יְמֵיכֶם וִימֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְיָ לַאֲבֹתֵיכֶם לָתֵת לָהֶם כִּימֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ:

וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר: דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִת עַל כַּנְפֵי בִגְדֵיהֶם לְדֹרֹתָם וְנָתְנוּ עַל צִיצִת הַכָּנָף פְּתִיל תְּכֵלֶת: וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִת וּרְאִיתֶם אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת יְיָ וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וְלֹא תָתוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אַתֶּם זֹנִים אַחֲרֵיהֶם: לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתָי וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם: אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לִהְיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם:

אֱמֶת וְיַצִּיב וְנָכוֹן וְקַיָּם וְיָשָׁר וְנֶאֱמָן וְאָהוּב וְחָבִיב וְנֶחְמָד וְנָעִים וְנוֹרָא וְאַדִּיר וּמְתֻקָּן וּמְקֻבָּל וְטוֹב וְיָפֶה הַדָּבָר הַזֶּה עָלֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד: אֱמֶת אֱלֹהֵי עוֹלָם מַלְכֵּנוּ צוּר יַעֲקֹב מָגֵן יִשְׁעֵנוּ לְדוֹר וָדוֹר הוּא קַיָּם וּשְׁמוֹ קַיָּם וְכִסְאוֹ נָכוֹן וּמַלְכוּתוֹ וֶאֱמוּנָתוֹ לָעַד קַיֶּמֶת: וּדְבָרָיו חָיִים וְקַיָּמִים נֶאֱמָנִים וְנֶחֱמָדִים לָעַד וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים. עַל אֲבוֹתֵינוּ וְעָלֵינוּ עַל בָּנֵינוּ וְעַל דּוֹרוֹתֵינוּ וְעַל כָּל דּוֹרוֹת זֶרַע יִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ: עַל הָרִאשׁוֹנִים וְעַל הָאַחֲרוֹנִים דָּבָר טוֹב וְקַיָּם לְעוֹלָם וָעֶד. אֱמֶת וֶאֱמוּנָה חוֹק וְלֹא יַעֲבוֹר. אֱמֶת שָׁאַתָּה הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ. מַלְכֵּנוּ מֶלֶךְ אֲבוֹתֵינוּ. גֹּאֲלֵנוּ גֹּאֵל אֲבוֹתֵינוּ. יוֹצְרֵנוּ צוּר יְשׁוּעָתֵנוּ פּוֹדֵנוּ וּמַצִּילֵנוּ מֵעוֹלָם שְׁמֶךָ אֵין אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ:

עֶזְרַת אֲבוֹתֵינוּ אַתָּה הוּא מֵעוֹלָם מָגֵן וּמוֹשִׁיעַ לִבְנֵיהֶם אַחֲרֵיהֶם בְּכָל דּוֹר וָדוֹר: בְּרוּם עוֹלָם מוֹשָׁבֶךָ וּמִשְׁפָּטֶיךָ וְצִדְקָתְךָ עַד אַפְסֵי אָרֶץ: אַשְׁרֵי אִישׁ שֶׁיִּשְׁמַע לְמִצְוֹתֶיךָ וְתוֹרָתְךָ וּדְבָרְךָ יָשִׂים עַל לִבּוֹ: אֱמֶת אַתָּה הוּא אָדוֹן לְעַמֶּךָ וּמֶלֶךְ גִּבּוֹר לָרִיב רִיבָם: אֱמֶת אַתָּה הוּא רִאשׁוֹן וְאַתָּה הוּא אַחֲרוֹן וּמִבַּלְעָדֶיךָ אֵין לָנוּ מֶלֶךְ גּוֹאֵל וּמוֹשִׁיעַ: מִמִּצְרַיִם גְּאַלְתָּנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וּמִבֵּית עֲבָדִים פְּדִיתָנוּ. כָּל בְּכוֹרֵיהֶם הָרַגְתָּ וּבְכוֹרְךָ גָּאָלְתָּ וְיַם סוּף בָּקַעְתָּ וְזֵדִים טִבַּעְתָּ וִידִידִים הֶעֱבַרְתָּ וַיְכַסּוּ מַיִם צָרֵיהֶם אֶחָד מֵהֶם לֹא נוֹתָר: עַל זֹאת שִׁבְּחוּ אֲהוּבִים וְרוֹמְמוּ אֵל וְנָתְנוּ יְדִידִים זְמִרוֹת שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת בְּרָכוֹת וְהוֹדָאוֹת לַמֶּלֶךְ אֵל חַי וְקַיָּם: רָם וְנִשָּׂא גָּדוֹל וְנוֹרָא מַשְׁפִּיל גֵּאִים וּמַגְבִּיהַּ שְׁפָלִים מוֹצִיא אֲסִירִים וּפוֹדֶה עֲנָוִים וְעוֹזֵר דַּלִּים וְעוֹנֶה לְעַמּוֹ בְּעֵת שַׁוְּעָם אֵלָיו: תְּהִלּוֹת לְאֵל עֶלְיוֹן בָּרוּךְ הוּא וּמְבֹרָךְ. מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְךָ עָנוּ שִׁירָה בְּשִׂמְחָה רַבָּה וְאָמְרוּ כֻלָּם: מִי כָמֹכָה בָּאֵלִם יְיָ מִי כָּמֹכָה נֶאְדָּר בַּקֹּדֶשׁ נוֹרָא תְהִלֹּת עֹשֵׂה פֶלֶא:

שִׁירָה חֲדָשָׁה שִׁבְּחוּ גְאוּלִים לְשִׁמְךָ עַל שְׂפַת הַיָּם יַחַד כֻּלָּם הוֹדוּ וְהִמְלִיכוּ וְאָמְרוּ. יְיָ יִמְלֹךְ לְעֹלָם וָעֶד:

צוּר יִשְׂרָאֵל קוּמָה בְּעֶזְרַת יִשְׂרָאֵל וּפְדֵה כִנְאֻמֶךָ יְהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל. גּוֹאֲלֵנוּ יְיָ צְבָאוֹת שְׁמוֹ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ גָּאַל יִשְׂרָאֵל:

אֲדֹנָי שְׂפָתַי תִּפְתָּח וּפִי יַגִּיד תְּהִלָּתֶךָ:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וֵאלֹהֵי יַעֲקֹב הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא אֵל עֶלְיוֹן גּוֹמֵל חֲסָדִים טוֹבִים וְקוֹנֵה הַכֹּל וְזוֹכֵר חַסְדֵי אָבוֹת וּמֵבִיא גוֹאֵל לִבְנֵי בְנֵיהֶם לְמַעַן שְׁמוֹ בְּאַהֲבָה:

בע"ת זָכְרֵנוּ לְחַיִּים מֶלֶךְ חָפֵץ בַּחַיִּים וְכָתְבֵנוּ בְּסֵפֶר הַחַיִּים לְמַעַנְךָ אֱלֹהִים חַיִּים:

מֶלֶךְ עוֹזֵר וּמוֹשִׁיעַ וּמָגֵן: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מָגֵן אַבְרָהָם:

אַתָּה גִבּוֹר לְעוֹלָם אֲדֹנָי מְחַיֵּה מֵתִים אַתָּה רַב לְהוֹשִׁיעַ: בחורף מַשִּׁיב הָרוּחַ וּמוֹרִיד הַגָּשֶׁם:

מְכַלְכֵּל חַיִּים בְּחֶסֶד מְחַיֵּה מֵתִים בְּרַחֲמִים רַבִּים סוֹמֵךְ נוֹפְלִים וְרוֹפֵא חוֹלִים וּמַתִּיר אֲסוּרִים וּמְקַיֵּם אֱמוּנָתוֹ לִישֵׁנֵי עָפָר. מִי כָמוֹךָ בַּעַל גְּבוּרוֹת וּמִי דוֹמֶה לָּךְ מֶלֶךְ מֵמִית וּמְחַיֶּה וּמַצְמִיחַ יְשׁוּעָה:

בע"ת מִי כָמוֹךָ אַב הָרַחֲמִים זוֹכֵר יְצוּרָיו לְחַיִּים בְּרַחֲמִים:

וְנֶאֱמָן אַתָּה לְהַחֲיוֹת מֵתִים: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְחַיֵּה הַמֵּתִים:

כשהש"ץ חוזר התפלה אומרים כאן קדושה:

נְקַדֵּשׁ אֶת שִׁמְךָ בָּעוֹלָם כְּשֵׁם שֶׁמַּקְדִּישִׁים אוֹתוֹ בִּשְׁמֵי מָרוֹם כַּכָּתוּב עַל יַד נְבִיאֶךָ וְקָרָא זֶה אֶל זֶה וְאָמַר: ק"ה קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ יְיָ צְבָאוֹת מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ: חזן אָז בְּקוֹל רַעַשׁ גָּדוֹל אַדִּיר וְחָזָק מַשְׁמִיעִים קוֹל מִתְנַשְּׂאִים לְעֻמַּת שְׂרָפִים. לְעֻמָּתָם בָּרוּךְ יֹאמֵרוּ: ק"ה בָּרוּךְ כְּבוֹד יְיָ מִמְּקוֹמוֹ: חזן מִמְּקוֹמְךָ מַלְכֵּנוּ תוֹפִיעַ וְתִמְלוֹךְ עָלֵינוּ כִּי מְחַכִּים אֲנַחְנוּ לָךְ מָתַי תִּמְלוֹךְ בְּצִיּוֹן בְּקָרוֹב בְּיָמֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד תִּשְׁכּוֹן. תִּתְגַּדַּל וְתִתְקַדַּשׁ בְּתוֹךְ יְרוּשָׁלַיִם עִירְךָ לְדוֹר וָדוֹר וּלְנֵצַח נְצָחִים: וְעֵינֵינוּ תִרְאֶינָה מַלְכוּתֶךָ כַּדָּבָר הָאָמוּר בְּשִׁירֵי עֻזֶּךָ עַל יְדֵי דָוִד מְשִׁיחַ צִדְקֶךָ: ק"ה יִמְלוֹךְ יְיָ לְעוֹלָם אֱלֹהַיִךְ צִיּוֹן לְדוֹר וָדוֹר הַלְלוּיָהּ:

חזן לְדוֹר וָדוֹר נַגִּיד גָּדְלֶךָ וּלְנֵצַח נְצָחִים קְדֻשָּׁתְךָ נַקְדִּישׁ. וְשִׁבְחֲךָ אֱלֹהֵינוּ מִפִּינוּ לֹא יָמוּשׁ לְעוֹלָם וָעֶד. כִּי אֵל מֶלֶךְ גָּדוֹל וְקָדוֹשׁ אָתָּה: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הָאֵל הַקָּדוֹשׁ: (בש"ת הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ):

אַתָּה קָדוֹשׁ וְשִׁמְךָ קָדוֹשׁ וּקְדוֹשִׁים בְּכָל יוֹם יְהַלְלוּךָ סֶּלָה: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הָאֵל הַקָּדוֹשׁ: (בש"ת הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ):

יִשְׂמַח מֹשֶׁה בְּמַתְּנַת חֶלְקוֹ. כִּי עֶבֶד נֶאֱמָן קָרָאתָ לּוֹ. כְּלִיל תִּפְאֶרֶת בְּרֹאשׁוֹ נָתַתָּ (לו) בְּעָמְדוֹ לְפָנֶיךָ עַל הַר סִינָי. וּשְׁנֵי לוּחוֹת אֲבָנִים הוֹרִיד בְּיָדוֹ. וְכָתוּב בָּהֶם שְׁמִירַת שַׁבָּת. וְכֵן כָּתוּב בְּתוֹרָתֶךָ:

וְשָׁמְרוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשַּׁבָּת לַעֲשׂוֹת אֶת הַשַּׁבָּת לְדֹרֹתָם בְּרִית עוֹלָם: בֵּינִי וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אוֹת הִיא לְעֹלָם כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה יְיָ אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שָׁבַת וַיִּנָּפַשׁ:

וְלֹא נְתַתּוֹ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לְגוֹיֵי הָאֲרָצוֹת. וְלֹא הִנְחַלְתּוֹ מַלְכֵּנוּ לְעוֹבְדֵי פְסִילִים. וְגַם בִּמְנוּחָתוֹ לֹא יִשְׁכְּנוּ עֲרֵלִים. כִּי לְיִשְׂרָאֵל עַמְּךָ נְתַתּוֹ בְּאַהֲבָה לְזֶרַע יַעֲקֹב אֲשֶׁר בָּם בָּחָרְתָּ. עַם מְקַדְּשֵׁי שְׁבִיעִי כֻּלָּם יִשְׂבְּעוּ וְיִתְעַנְּגוּ מִטּוּבֶךָ. וּבַשְּׁבִיעִי רָצִיתָ בּוֹ וְקִדַּשְׁתּוֹ חֶמְדַּת יָמִים אוֹתוֹ קָרָאתָ זֵכֶר לְמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית:

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ רְצֵה בִמְנוּחָתֵנוּ קַדְּשֵׁנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתֶךָ שַׂבְּעֵנוּ מִטּוּבֶךָ וְשַׂמְּחֵנוּ בִּישׁוּעָתֶךָ. וְטַהֵר לִבֵּנוּ לְעָבְדְּךָ בֶּאֱמֶת. וְהַנְחִילֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה וּבְרָצוֹן שַׁבַּת קָדְשֶׁךָ. וְיָנוּחוּ בוֹ יִשְׂרָאֵל מְקַדְּשֵׁי שְׁמֶךָ: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

רְצֵה יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל וּבִתְפִלָּתָם וְהָשֵׁב אֶת הָעֲבוֹדָה לִדְבִיר בֵּיתֶךָ וְאִשֵּׁי יִשְׂרָאֵל. וּתְפִלָּתָם בְּאַהֲבָה תְקַבֵּל בְּרָצוֹן וּתְהִי לְרָצוֹן תָּמִיד עֲבוֹדַת יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ:

בשבת ר"ח אומרים כאן יעלה ויבא

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ. יַעֲלֶה וְיָבֹא וְיַגִּיעַ וְיֵרָאֶה וְיֵרָצֶה וְיִשָּׁמַע וְיִפָּקֵד וְיִזָּכֵר זִכְרוֹנֵנוּ וּפִקְדוֹנֵנוּ וְזִכְרוֹן אֲבוֹתֵינוּ וְזִכְרוֹן מָשִׁיחַ בֶּן דָּוִד עַבְדֶּךָ. וְזִכְרוֹן יְרוּשָׁלַיִם עִיר קָדְשֶׁךָ. וְזִכְרוֹן כָּל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל לְפָנֶיךָ. לִפְלֵיטָה לְטוֹבָה לְחֵן וּלְחֶסֶד וּלְרַחֲמִים לְחַיִּים וּלְשָׁלוֹם בְּיוֹם רֹאשׁ הַחֹדֶשׁ הַזֶּה: זָכְרֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בּוֹ לְטוֹבָה. וּפָקְדֵנוּ בוֹ לִבְרָכָה. וְהוֹשִׁיעֵנוּ בוֹ לְחַיִּים: וּבִדְבַר יְשׁוּעָה וְרַחֲמִים חוּס וְחָנֵּנוּ. וְרַחֵם עָלֵינוּ וְהוֹשִׁיעֵנוּ כִּי אֵלֶיךָ עֵינֵינוּ. כִּי אֵל מֶלֶךְ חַנּוּן וְרַחוּם אָתָּה:

וְתֶחֱזֶינָה עֵינֵינוּ בְּשׁוּבְךָ לְצִיּוֹן בְּרַחֲמִים: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַמַּחֲזִיר שְׁכִינָתוֹ לְצִיּוֹן:

מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ שָׁאַתָּה הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד. צוּר חַיֵּינוּ מָגֵן יִשְׁעֵנוּ אַתָּה הוּא לְדוֹר וָדוֹר נוֹדֶה לְּךָ וּנְסַפֵּר תְּהִלָּתֶךָ עַל חַיֵּינוּ הַמְּסוּרִים בְּיָדֶךָ וְעַל

מודים דרבנן

מודים אנחנו לך שאתה הוא יי אלהינו ואלהי אבותינו אלהי כל בשר יוצרנו יוצר בראשית ברכות והודאות לשמך הגדול והקדוש על שהחייתנו וקימתנו כן תחינו ותקימנו ותאסוף גליותינו לחצרות קדשך לשמור חקיך ולעשות רצונך ולעבדך בלבב שלם על שאנחנו מודים לך. ברוך אל ההודאות:

נִשְׁמוֹתֵינוּ הַפְּקוּדוֹת לָךְ וְעַל נִסֶּיךָ שֶׁבְּכָל יוֹם עִמָּנוּ וְעַל נִפְלְאוֹתֶיךָ וְטוֹבוֹתֶיךָ שֶׁבְּכָל עֵת. עֶרֶב וָבֹקֶר וְצָהֳרָיִם. הַטּוֹב כִּי לֹא כָלוּ רַחֲמֶיךָ. וְהַמְרַחֵם כִּי לֹא תַמּוּ חֲסָדֶיךָ מֵעוֹלָם קִוִּינוּ לָךְ:

בחנכת תנוכה אומרים זה:

עַל הַנִּסִּים וְעַל הַפֻּרְקָן וְעַל הַגְּבוּרוֹת וְעַל הַתְּשׁוּעוֹת וְעַל הַמִּלְחָמוֹת שֶׁעָשִׂיתָ לַאֲבוֹתֵינוּ בַּיָּמִים הָהֵם בַּזְּמַן הַזֶּה:

בִּימֵי מַתִּתְיָהוּ בֶּן יוֹחָנָן כֹּהֵן גָּדוֹל חַשְׁמוֹנַאי וּבָנָיו כְּשֶׁעָמְדָה מַלְכוּת אַנְטִיוֹכוֹס עַל עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל לְהַשְׁכִּיחָם תּוֹרָתֶךָ וּלְהַעֲבִירָם מֵחֻקֵּי רְצוֹנֶךָ. וְאַתָּה בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים עָמַדְתָּ לָהֶם בְּעֵת צָרָתָם רַבְתָּ אֶת רִיבָם דַּנְתָּ אֶת דִּינָם נָקַמְתָּ אֶת נִקְמָתָם מָסַרְתָּ גִבּוֹרִים בְּיַד חַלָּשִׁים וְרַבִּים בְּיַד מְעַטִּים וּטְמֵאִים בְּיַד טְהוֹרִים וּרְשָׁעִים בְּיַד צַדִּיקִים וְזֵדִים בְּיַד עוֹסְקֵי תוֹרָתֶךָ וּלְךָ עָשִׂיתָ שֵׁם גָּדוֹל וְקָדוֹשׁ בְּעוֹלָמֶךָ וּלְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל עָשִׂיתָ תְּשׁוּעָה גְדוֹלָה וּפֻרְקָן כְּהַיּוֹם הַזֶּה וְאַחַר כֵּן בָּאוּ בָנֶיךָ לִדְבִיר בֵּיתֶךָ וּפִנּוּ אֶת הֵיכָלֶךָ וְטִהֲרוּ אֶת מִקְדָּשֶׁךָ וְהִדְלִיקוּ נֵרוֹת בְּחַצְרוֹת קָדְשֶׁךָ וְקָבְעוּ שְׁמוֹנַת יְמֵי חֲנֻכָּה אֵלּוּ לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל:

וְעַל כֻּלָּם יִתְבָּרַךְ וְיִתְרוֹמַם שִׁמְךָ מַלְכֵּנוּ תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד:

בש״ת וּכְתוֹב לְחַיִּים טוֹבִים כָּל בְּנֵי בְרִיתֶךָ:

וְכֹל הַחַיִּים יוֹדוּךָ סֶּלָה וִיהַלְלוּ אֶת שִׁמְךָ בֶּאֱמֶת הָאֵל יְשׁוּעָתֵנוּ וְעֶזְרָתֵנוּ סֶלָה: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַטּוֹב שִׁמְךָ וּלְךָ נָאֶה לְהוֹדוֹת:

לש״ץ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ בָּרְכֵנוּ בַבְּרָכָה הַמְשֻׁלֶּשֶׁת בַּתּוֹרָה. הַכְּתוּבָה עַל יְדֵי מֹשֶׁה עַבְדֶּךָ. הָאֲמוּרָה מִפִּי אַהֲרֹן וּבָנָיו כֹּהֲנִים עַם קְדוֹשֶׁךָ כָּאָמוּר: יְבָרֶכְךָ יְיָ וְיִשְׁמְרֶךָ: יָאֵר יְיָ פָּנָיו אֵלֶיךָ וִיחֻנֶּךָּ: יִשָּׂא יְיָ פָּנָיו אֵלֶיךָ וְיָשֵׂם לְךָ שָׁלוֹם:

שִׂים שָׁלוֹם טוֹבָה וּבְרָכָה חֵן וָחֶסֶד וְרַחֲמִים עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ. בָּרְכֵנוּ אָבִינוּ כֻּלָּנוּ כְּאֶחָד בְּאוֹר פָּנֶיךָ כִּי בְאוֹר פָּנֶיךָ נָתַתָּ לָּנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ תּוֹרַת חַיִּים וְאַהֲבַת חֶסֶד וּצְדָקָה וּבְרָכָה וְרַחֲמִים וְחַיִּים וְשָׁלוֹם וְטוֹב בְּעֵינֶיךָ לְבָרֵךְ אֶת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בְּכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה בִּשְׁלוֹמֶךָ: בספר בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַמְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בַּשָּׁלוֹם:

בש״ת בְּסֵפֶר חַיִּים בְּרָכָה וְשָׁלוֹם וּפַרְנָסָה טוֹבָה נִזָּכֵר וְנִכָּתֵב לְפָנֶיךָ אֲנַחְנוּ וְכָל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל לְחַיִּים טוֹבִים וּלְשָׁלוֹם: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ עוֹשֵׂה הַשָּׁלוֹם:

למעריב

שָׁלוֹם רָב עַל יִשְׂרָאֵל עַמְּךָ תָּשִׂים לְעוֹלָם כִּי אַתָּה הוּא מֶלֶךְ אָדוֹן לְכָל הַשָּׁלוֹם וְטוֹב בְּעֵינֶיךָ לְבָרֵךְ אֶת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בְּכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה בִּשְׁלוֹמֶךָ: בספר בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַמְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בַּשָּׁלוֹם:

אֱלֹהַי. נְצוֹר לְשׁוֹנִי מֵרָע וּשְׂפָתַי מִדַּבֵּר מִרְמָה וְלִמְקַלְלַי נַפְשִׁי תִדּוֹם וְנַפְשִׁי כֶּעָפָר לַכֹּל תִּהְיֶה פְּתַח לִבִּי בְּתוֹרָתֶךָ וּבְמִצְוֹתֶיךָ תִּרְדּוֹף נַפְשִׁי וְכָל הַחוֹשְׁבִים עָלַי רָעָה מְהֵרָה הָפֵר עֲצָתָם וְקַלְקֵל מַחֲשַׁבְתָּם: עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ. עֲשֵׂה לְמַעַן יְמִינֶךָ. עֲשֵׂה לְמַעַן קְדֻשָּׁתֶךָ. עֲשֵׂה לְמַעַן תּוֹרָתֶךָ. לְמַעַן יֵחָלְצוּן יְדִידֶיךָ הוֹשִׁיעָה יְמִינְךָ וַעֲנֵנִי: יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ יְיָ צוּרִי וְגוֹאֲלִי: עֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו הוּא יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְאִמְרוּ אָמֵן:

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו שיבנה בית המקדש במהרה בימינו ותן חלקנו בתורתך: ושם נעבדך ביראה כימי עולם וכשנים קדמוניות: וערבה ליי מנחת יהודה וירושלים כימי עולם וכשנים קדמוניות:

סדר הלל

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לִקְרוֹא אֶת הַהַלֵּל:

הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ עַבְדֵי יְיָ הַלְלוּ אֶת שֵׁם יְיָ: יְהִי שֵׁם יְיָ מְבֹרָךְ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם: מִמִּזְרַח שֶׁמֶשׁ עַד מְבוֹאוֹ מְהֻלָּל שֵׁם יְיָ: רָם עַל כָּל גּוֹיִם יְיָ עַל הַשָּׁמַיִם כְּבוֹדוֹ: מִי כַּיְיָ אֱלֹהֵינוּ הַמַּגְבִּיהִי לָשָׁבֶת: הַמַּשְׁפִּילִי לִרְאוֹת בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ: מְקִימִי מֵעָפָר דָּל מֵאַשְׁפֹּת יָרִים אֶבְיוֹן: לְהוֹשִׁיבִי עִם נְדִיבִים עִם נְדִיבֵי עַמּוֹ: מוֹשִׁיבִי עֲקֶרֶת הַבַּיִת אֵם הַבָּנִים שְׂמֵחָה הַלְלוּיָהּ:

בְּצֵאת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרָיִם בֵּית יַעֲקֹב מֵעַם לֹעֵז: הָיְתָה יְהוּדָה לְקָדְשׁוֹ יִשְׂרָאֵל מַמְשְׁלוֹתָיו: הַיָּם רָאָה וַיָּנֹס הַיַּרְדֵּן יִסֹּב לְאָחוֹר: הֶהָרִים רָקְדוּ כְאֵילִים גְּבָעוֹת כִּבְנֵי צֹאן: מַה לְּךָ הַיָּם כִּי תָנוּס הַיַּרְדֵּן תִּסֹּב לְאָחוֹר: הֶהָרִים תִּרְקְדוּ כְאֵילִים גְּבָעוֹת כִּבְנֵי צֹאן: מִלִּפְנֵי אָדוֹן חוּלִי אָרֶץ מִלִּפְנֵי אֱלוֹהַּ יַעֲקֹב: הַהֹפְכִי הַצּוּר אֲגַם מָיִם חַלָּמִישׁ לְמַעְיְנוֹ מָיִם:

בחנכת הנוכה אומרים לא לנו

לֹא לָנוּ יְיָ לֹא לָנוּ כִּי לְשִׁמְךָ תֵּן כָּבוֹד עַל חַסְדְּךָ עַל אֲמִתֶּךָ: לָמָּה יֹאמְרוּ הַגּוֹיִם אַיֵּה נָא אֱלֹהֵיהֶם: וֵאלֹהֵינוּ בַשָּׁמָיִם כֹּל אֲשֶׁר חָפֵץ עָשָׂה: עֲצַבֵּיהֶם כֶּסֶף וְזָהָב מַעֲשֵׂה יְדֵי אָדָם: פֶּה לָהֶם וְלֹא יְדַבֵּרוּ עֵינַיִם לָהֶם וְלֹא יִרְאוּ: אָזְנַיִם לָהֶם וְלֹא יִשְׁמָעוּ אַף לָהֶם וְלֹא יְרִיחוּן: יְדֵיהֶם וְלֹא יְמִישׁוּן רַגְלֵיהֶם וְלֹא יְהַלֵּכוּ לֹא יֶהְגּוּ בִּגְרוֹנָם: כְּמוֹהֶם יִהְיוּ עֹשֵׂיהֶם כֹּל אֲשֶׁר בֹּטֵחַ בָּהֶם: יִשְׂרָאֵל בְּטַח בַּייָ עֶזְרָם וּמָגִנָּם הוּא: בֵּית אַהֲרֹן בִּטְחוּ בַייָ עֶזְרָם וּמָגִנָּם הוּא: יִרְאֵי יְיָ בִּטְחוּ בַייָ עֶזְרָם וּמָגִנָּם הוּא: ע״כ

יְיָ זְכָרָנוּ יְבָרֵךְ יְבָרֵךְ אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל יְבָרֵךְ אֶת בֵּית אַהֲרֹן: יְבָרֵךְ יִרְאֵי יְיָ הַקְּטַנִּים עִם הַגְּדֹלִים: יֹסֵף יְיָ עֲלֵיכֶם עֲלֵיכֶם וְעַל בְּנֵיכֶם: בְּרוּכִים אַתֶּם

יְיָ עֹשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ: הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם לַייָ וְהָאָרֶץ נָתַן לִבְנֵי אָדָם: לֹא הַמֵּתִים יְהַלְלוּ יָהּ וְלֹא כָּל יֹרְדֵי דוּמָה: וַאֲנַחְנוּ נְבָרֵךְ יָהּ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם הַלְלוּיָהּ:

בשבת חנוכה אומרים אהבתי

אָהַבְתִּי כִּי יִשְׁמַע יְיָ אֶת קוֹלִי תַּחֲנוּנָי: כִּי הִטָּה אָזְנוֹ לִי וּבְיָמַי אֶקְרָא: אֲפָפוּנִי חֶבְלֵי מָוֶת וּמְצָרֵי שְׁאוֹל מְצָאוּנִי צָרָה וְיָגוֹן אֶמְצָא: וּבְשֵׁם יְיָ אֶקְרָא אָנָּה יְיָ מַלְּטָה נַפְשִׁי: חַנּוּן יְיָ וְצַדִּיק וֵאלֹהֵינוּ מְרַחֵם: שֹׁמֵר פְּתָאִים יְיָ דַּלּוֹתִי וְלִי יְהוֹשִׁיעַ: שׁוּבִי נַפְשִׁי לִמְנוּחָיְכִי כִּי יְיָ גָּמַל עָלָיְכִי: כִּי חִלַּצְתָּ נַפְשִׁי מִמָּוֶת אֶת עֵינִי מִן דִּמְעָה אֶת רַגְלִי מִדֶּחִי: אֶתְהַלֵּךְ לִפְנֵי יְיָ בְּאַרְצוֹת הַחַיִּים: הֶאֱמַנְתִּי כִּי אֲדַבֵּר אֲנִי עָנִיתִי מְאֹד: אֲנִי אָמַרְתִּי בְחָפְזִי כָּל הָאָדָם כֹּזֵב: ע״כ

מָה אָשִׁיב לַייָ כָּל תַּגְמוּלוֹהִי עָלָי: כּוֹס יְשׁוּעוֹת אֶשָּׂא וּבְשֵׁם יְיָ אֶקְרָא: נְדָרַי לַייָ אֲשַׁלֵּם נֶגְדָה נָּא לְכָל עַמּוֹ: יָקָר בְּעֵינֵי יְיָ הַמָּוְתָה לַחֲסִידָיו: אָנָּה יְיָ כִּי אֲנִי עַבְדֶּךָ אֲנִי עַבְדְּךָ בֶּן אֲמָתֶךָ פִּתַּחְתָּ לְמוֹסֵרָי: לְךָ אֶזְבַּח זֶבַח תּוֹדָה וּבְשֵׁם יְיָ אֶקְרָא: נְדָרַי לַייָ אֲשַׁלֵּם נֶגְדָה נָּא לְכָל עַמּוֹ: בְּחַצְרוֹת בֵּית יְיָ בְּתוֹכֵכִי יְרוּשָׁלָיִם הַלְלוּיָהּ:

הַלְלוּ אֶת יְיָ כָּל גּוֹיִם שַׁבְּחוּהוּ כָּל הָאֻמִּים: כִּי גָבַר עָלֵינוּ חַסְדּוֹ וֶאֱמֶת יְיָ לְעוֹלָם הַלְלוּיָהּ:

הוֹדוּ לַייָ כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:
יֹאמַר נָא יִשְׂרָאֵל כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:
יֹאמְרוּ נָא בֵית אַהֲרֹן כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:
יֹאמְרוּ נָא יִרְאֵי יְיָ כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:

מִן הַמֵּצַר קָרָאתִי יָּהּ עָנָנִי בַמֶּרְחָב יָהּ: יְיָ לִי לֹא אִירָא מַה יַּעֲשֶׂה לִי אָדָם: יְיָ לִי בְּעֹזְרָי וַאֲנִי אֶרְאֶה בְשֹׂנְאָי: טוֹב לַחֲסוֹת בַּייָ מִבְּטֹחַ בָּאָדָם: טוֹב לַחֲסוֹת בַּייָ מִבְּטֹחַ בִּנְדִיבִים: כָּל גּוֹיִם סְבָבוּנִי בְּשֵׁם יְיָ כִּי אֲמִילַם: סַבּוּנִי גַם סְבָבוּנִי בְּשֵׁם יְיָ כִּי אֲמִילַם: סַבּוּנִי כִדְבוֹרִים דֹּעֲכוּ כְּאֵשׁ קוֹצִים בְּשֵׁם יְיָ כִּי אֲמִילַם: דַּחֹה דְחִיתַנִי לִנְפֹּל וַייָ עֲזָרָנִי: עָזִּי וְזִמְרָת יָהּ וַיְהִי לִי לִישׁוּעָה: קוֹל רִנָּה וִישׁוּעָה בְּאָהֳלֵי צַדִּיקִים יְמִין יְיָ עֹשָׂה חָיִל: יְמִין יְיָ רוֹמֵמָה יְמִין יְיָ עֹשָׂה חָיִל: לֹא אָמוּת כִּי אֶחְיֶה וַאֲסַפֵּר מַעֲשֵׂי יָהּ: יַסֹּר יִסְּרַנִּי יָּהּ וְלַמָּוֶת לֹא נְתָנָנִי: פִּתְחוּ לִי שַׁעֲרֵי צֶדֶק אָבֹא בָם אוֹדֶה יָהּ: זֶה הַשַּׁעַר לַייָ צַדִּיקִים יָבֹאוּ בוֹ: אוֹדְךָ כִּי עֲנִיתָנִי וַתְּהִי לִי לִישׁוּעָה: אודך אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים הָיְתָה לְרֹאשׁ פִּנָּה: אבן מֵאֵת יְיָ הָיְתָה זֹּאת הִיא נִפְלָאת בְּעֵינֵינוּ: מאת זֶה הַיּוֹם עָשָׂה יְיָ נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בוֹ: זה

אָנָּא יְיָ הוֹשִׁיעָה נָּא: אָנָּא יְיָ הוֹשִׁיעָה נָּא:
אָנָּא יְיָ הַצְלִיחָה נָא: אָנָּא יְיָ הַצְלִיחָה נָא:

בָּרוּךְ הַבָּא בְּשֵׁם יְיָ בֵּרַכְנוּכֶם מִבֵּית יְיָ: ברוך אֵל יְיָ וַיָּאֶר לָנוּ אִסְרוּ חַג בַּעֲבֹתִים עַד קַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ: אל אֵלִי אַתָּה וְאוֹדֶךָּ אֱלֹהַי אֲרוֹמְמֶךָּ: אלי הוֹדוּ לַייָ כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ: הודו

יְהַלְלוּךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ (עַל) כָּל מַעֲשֶׂיךָ וַחֲסִידֶיךָ צַדִּיקִים עוֹשֵׂי רְצוֹנֶךָ וְכָל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּרִנָּה יוֹדוּ וִיבָרְכוּ וִישַׁבְּחוּ וִיפָאֲרוּ וִירוֹמְמוּ וְיַעֲרִיצוּ וְיַקְדִּישׁוּ וְיַמְלִיכוּ אֶת שִׁמְךָ מַלְכֵּנוּ. כִּי לְךָ טוֹב לְהוֹדוֹת וּלְשִׁמְךָ נָאֶה לְזַמֵּר כִּי מֵעוֹלָם וְעַד עוֹלָם אַתָּה אֵל: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מֶלֶךְ מְהֻלָּל בַּתִּשְׁבָּחוֹת: קדיש שלם

אֵין כָּמוֹךָ בָאֱלֹהִים אֲדֹנָי וְאֵין כְּמַעֲשֶׂיךָ: מַלְכוּתְךָ מַלְכוּת כָּל עֹלָמִים וּמֶמְשַׁלְתְּךָ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר: יְיָ מֶלֶךְ יְיָ מָלָךְ יְיָ יִמְלוֹךְ לְעוֹלָם וָעֶד: יְיָ עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן יְיָ יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַשָּׁלוֹם:

אַב הָרַחֲמִים הֵיטִיבָה בִרְצוֹנְךָ אֶת צִיּוֹן תִּבְנֶה חוֹמוֹת יְרוּשָׁלָיִם: כִּי בְךָ לְבַד בָּטָחְנוּ מֶלֶךְ אֵל רָם וְנִשָּׂא אֲדוֹן עוֹלָמִים:

כשפותחין הארון הקודש יאמר זה:

וַיְהִי בִּנְסֹעַ הָאָרֹן וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה קוּמָה יְיָ וְיָפֻצוּ אֹיְבֶיךָ וְיָנֻסוּ מְשַׂנְאֶיךָ מִפָּנֶיךָ:
כִּי מִצִּיּוֹן תֵּצֵא תוֹרָה וּדְבַר יְיָ מִירוּשָׁלָיִם:
בָּרוּךְ שֶׁנָּתַן תּוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בִּקְדֻשָּׁתוֹ:

בְּרִיךְ שְׁמֵהּ דְּמָרֵא עָלְמָא. בְּרִיךְ כִּתְרָךְ וְאַתְרָךְ. יְהֵא רְעוּתָךְ עִם עַמָּךְ יִשְׂרָאֵל לְעָלַם. וּפוּרְקַן יְמִינָךְ אַחֲזֵי לְעַמָּךְ בְּבֵית מַקְדְּשָׁךְ. וּלְאַמְטוּיֵי לָנָא מִטּוּב נְהוֹרָךְ. וּלְקַבֵּל צְלוֹתָנָא בְּרַחֲמִין. יְהֵא רַעֲוָא קֳדָמָךְ דְּתוֹרִיךְ לָן חַיִּין בְּטִיבוּתָא וְלֶהֱוֵי אֲנָא פְקִידָא בְּגוֹ צַדִּיקַיָּא. לְמִרְחַם עָלַי וּלְמִנְטַר יָתִי וְיַת כָּל דִּי לִי וְדִי לְעַמָּךְ יִשְׂרָאֵל. אַנְתְּ הוּא זָן לְכֹלָּא וּמְפַרְנֵס לְכֹלָּא. אַנְתְּ הוּא שַׁלִּיט עַל כֹּלָּא. אַנְתְּ הוּא דְשַׁלִּיט עַל מַלְכַיָּא וּמַלְכוּתָא דִּילָךְ הִיא. אֲנָא עַבְדָּא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא דְּסָגִידְנָא קַמֵּהּ וּמִקַּמָּא דִּיקַר אוֹרַיְתֵהּ בְּכָל עִדָּן וְעִדָּן. לָא עַל אֱנָשׁ רָחִיצְנָא וְלָא עַל בַּר אֱלָהִין סָמִיכְנָא. אֶלָּא בֶּאֱלָהָא דִשְׁמַיָּא. דְּהוּא אֱלָהָא קְשׁוֹט. וְאוֹרַיְתֵהּ קְשׁוֹט. וּנְבִיאוֹהִי קְשׁוֹט. וּמַסְגֵּא לְמֶעְבַּד טַבְוָן וּקְשׁוֹט. בֵּהּ אֲנָא רָחִיץ. וְלִשְׁמֵהּ קַדִּישָׁא יַקִּירָא אֲנָא אֵמַר תֻּשְׁבְּחָן. יְהֵא רַעֲוָא קֳדָמָךְ דְּתִפְתַּח לִבָּאִי בְּאוֹרַיְתָא. וְתַשְׁלִים מִשְׁאֲלִין דְּלִבָּאִי וְלִבָּא דְכָל עַמָּךְ יִשְׂרָאֵל לְטַב וּלְחַיִּין וְלִשְׁלָם. אָמֵן:

שמע ישראל יי אלהינו יי אחד:
אחד אלהינו גדול אדונינו קדוש שמו:
גדלו ליי אתי ונרוממה שמו יחדו:

קהל לך יי הגדלה והגבורה והתפארת והנצח וההוד כי כל בשמים ובארץ: לך יי הממלכה והמתנשא לכל לראש: רוממו יי אלהינו והשתחוו להדם רגליו קדוש הוא: רוממו יי אלהינו והשתחוו להר קדשו כי קדוש יי אלהינו: על הכל יתגדל ויתקדש וישתבח ויתפאר ויתרומם ויתנשא שמו של מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא: בעולמות שברא העולם הזה והעולם הבא. כרצונו וכרצון יראיו וכרצון כל בית ישראל: צור העולמים אדון כל הבריות אלוה כל הנפשות: היושב במרחבי מרום השוכן בשמי שמי קדם: קדשתו על החיות וקדשתו על כסא הכבוד: ובכן יתקדש שמך בנו יי אלהינו לעיני כל חי. ונאמר לפניו שיר חדש ככתוב: שירו לאלהים זמרו שמו סלו לרוכב בערבות ביה שמו ועלזו לפניו: ונראהו עין בעין בשובו אל נוהו ככתוב: כי עין בעין יראו בשוב יי ציון: ונאמר ונגלה כבוד יי וראו כל בשר יחדו כי פי יי דבר:

אב הרחמים הוא ירחם עם עמוסים ויזכור ברית איתנים ויציל נפשותינו מן השעות הרעות ויגער ביצר הרע מן הנשואים ויחון אותנו לפליטת עולמים. וימלא משאלותינו במדה טובה ישועה ורחמים:

מי שברך לעולה לתורה

מי שברך אבותינו אברהם יצחק ויעקב הוא יברך (פב"פ) בעבור שעלה לכבוד המקום לכבוד התורה ולכבוד השבת ובשכר זה הקב"ה ישמרהו ויצילהו מכל צרה וצוקה ומכל נגע ומחלה. וישלח ברכה והצלחה בכל מעשה ידיו עם כל ישראל אחיו ונאמר אמן:

מי שברך ליולדת

מי שברך אבותינו אברהם יצחק ויעקב הוא יברך את האשה היולדת (פב"פ) ואת בנה הנולד (ואת הילדה הנולדה) לה במזל טוב (ויקרא שמה בישראל פב"פ) בעבור שבעלה נדר לצדקה בשכר זה יגדלו (יגדלה) (לזכר לתורה ו) לחופה ולמעשים טובים ונאמר אמן:

מי שברך לחולה

מי שברך אבותינו אברהם יצחק ויעקב משה אהרן דוד ושלמה הוא ירפא את החולה (החולנית) (פב"פ) בעבור (שפב"פ) נדר מתנה בעבורו (בעבורה) בשכר זה הקב"ה ימלא רחמים עליו (עליה) להחלימו (להחלימה) ולרפאותו (ולרפאותה) ולהחזיקו (ולהחזיקה) ולהחיותו (ולהחיותה) וישלח לו (לה) מהרה רפואה שלמה מן השמים לרמ"ח איבריו ושס"ה גידיו (לנקבה לרמ"ח איבריה ושס"ה גידיה) בתוך שאר חולי ישראל. רפואת הנפש ורפואת הגוף. שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבוא השתא בעגלא ובזמן קריב. ונאמר אמן:

כשמגביהין הספר תורה יאמר זה:

וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל על פי יי ביד משה: עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאשר: דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום: ארך ימים בימינה בשמאולה עשר וכבוד: יי חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר:

יקום פורקן מן שמיא. חנא וחסדא ורחמי וחיי אריכי ומזוני רויחי. וסיעתא דשמיא. ובריות גופא ונהורא מעליא. זרעא חיא וקימא. זרעא די לא יפסוק ודי לא יבטול מפתגמי אוריתא: למרנן ורבנן חבורתא קדישתא. די בארעא דישראל ודי בבבל לרישי כלי ולרישי גלותא ולרישי מתיבתא ולדיני די בבא: לכל תלמידיהון ולכל תלמידי תלמידיהון ולכל מאן דעסקין באוריתא. מלכא דעלמא יברך יתהון יפיש חייהון ויסגא יומיהון ויתן ארכה לשניהון ויתפרקון וישתזבון מן כל עקא ומן כל מרעין בישין. מרן די בשמיא יהא בסעדהון כל זמן ועדן ונאמר אמן:

יחיד המתפלל אינו צריך לומר יקום פורקן זה ולא מי שברך

יקום פורקן מן שמיא חנא וחסדא ורחמי וחיי אריכי ומזוני רויחי. וסיעתא דשמיא ובריות גופא ונהורא מעליא. זרעא חיא וקימא. זרעא די לא יפסוק ודי לא יבטול מפתגמי אוריתא: לכל קהלא קדישא הדין רברביא עם זעריא טפלא ונשיא. מלכא דעלמא יברך יתכון יפיש חייכון ויסגא יומיכון ויתן ארכה לשניכון ותתפרקון ותשתזבון מן כל עקא ומן כל מרעין בישין. מרן די בשמיא יהא בסעדכון כל זמן ועדן ונאמר אמן:

מי שברך אבותינו אברהם יצחק ויעקב. הוא יברך את כל הקהל הקדוש הזה עם כל קהלות הקדש. הם ונשיהם ובניהם ובנותיהם וכל אשר להם. ומי שמיחדים בתי כנסיות לתפלה. ומי שבאים בתוכם להתפלל. ומי שנותנים נר למאור ויין לקדוש ולהבדלה ופת לאורחים וצדקה לעניים. וכל מי שעוסקים בצרכי צבור באמונה. הקדוש ברוך הוא ישלם שכרם ויסיר מהם כל מחלה וירפא לכל גופם ויסלח לכל עונם. וישלח ברכה והצלחה בכל מעשה ידיהם עם כל ישראל אחיהם ונאמר אמן:

תפלה בעד שלום הקיסר יר"ה

הנותן תשועה למלכים וממשלה לנסיכים. מלכותו מלכות כל עולמים. הפוצה את דוד עבדו מחרב רעה הנותן בים דרך ובמים עזים נתיבה הוא יברך וישמור וינצור

וינצור ויעזור וירומם ויגדל וינשא למעלה את ארונינו הקיסר אלכסנדר אלכסנדראוויטש ירום הודו עם אשתו הקיסרית הכבודה מאריא טעאדאראוונא ובנו יורש עצר ניקאלאי אלכסנדראוויטש ואת כל בית מלכנו הרם יר"ה. מלך מלכי המלכים ברחמיו יחייהו וישמרהו ומכל צרה ויגון ונזק יצילהו וידבר עמים תחת רגליו ויפיל שונאיו לפניו ובכל אשר יפנה יצליח. מלך מלכי המלכים ברחמיו יתן בלבו ובלב כל יועציו ושריו רחמנות לעשות טובות עמנו ועם כל ישראל; בימיו ובימינו תושע יהודה וישראל ישכון לבטח ובא לציון גואל וכן יהי רצון ונאמר אמן:

קודם שמברכין החודש יאמר זה:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתְּחַדֵּשׁ עָלֵינוּ אֶת הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לְטוֹבָה וְלִבְרָכָה. וְתִתֶּן לָנוּ חַיִּים אֲרוּכִים. חַיִּים שֶׁל שָׁלוֹם. חַיִּים שֶׁל טוֹבָה. חַיִּים שֶׁל בְּרָכָה. חַיִּים שֶׁל פַּרְנָסָה. חַיִּים שֶׁל חִלּוּץ עֲצָמוֹת. חַיִּים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם יִרְאַת שָׁמַיִם וְיִרְאַת חֵטְא. חַיִּים שֶׁאֵין בָּהֶם בּוּשָׁה וּכְלִמָּה. חַיִּים שֶׁל עֹשֶׁר וְכָבוֹד. חַיִּים שֶׁתְּהֵא בָנוּ אַהֲבַת תּוֹרָה וְיִרְאַת שָׁמַיִם. חַיִּים שֶׁיְּמַלֵּא יְיָ מִשְׁאֲלוֹת לִבֵּנוּ לְטוֹבָה אָמֵן סֶלָה:

נכון לידע המולד קודם שמברכין החודש:

מִי שֶׁעָשָׂה נִסִּים לַאֲבוֹתֵינוּ וְגָאַל אוֹתָם מֵעַבְדוּת לְחֵרוּת. הוּא יִגְאַל אוֹתָנוּ בְּקָרוֹב. וִיקַבֵּץ נִדָּחֵינוּ מֵאַרְבַּע כַּנְפוֹת הָאָרֶץ. חֲבֵרִים כָּל יִשְׂרָאֵל וְנֹאמַר אָמֵן:

ראש חודש (פלוני) ביום (פלוני) הבא עלינו לטובה:

יְחַדְּשֵׁהוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָלֵינוּ וְעַל כָּל עַמּוֹ בֵּית יִשְׂרָאֵל. לְחַיִּים וּלְשָׁלוֹם. לְשָׂשׂוֹן וּלְשִׂמְחָה. לִישׁוּעָה וּלְנֶחָמָה. וְנֹאמַר אָמֵן: אשרי וכו'

כשמברכין החודש אין אומרים זה:

אַב הָרַחֲמִים שׁוֹכֵן מְרוֹמִים. בְּרַחֲמָיו הָעֲצוּמִים הוּא יִפְקוֹד בְּרַחֲמִים. הַחֲסִידִים וְהַיְשָׁרִים וְהַתְּמִימִים. קְהִלּוֹת הַקֹּדֶשׁ שֶׁמָּסְרוּ נַפְשָׁם עַל קְדֻשַּׁת הַשֵּׁם. הַנֶּאֱהָבִים וְהַנְּעִימִים בְּחַיֵּיהֶם וּבְמוֹתָם לֹא נִפְרָדוּ. מִנְּשָׁרִים קַלּוּ וּמֵאֲרָיוֹת גָּבֵרוּ. לַעֲשׂוֹת רְצוֹן קוֹנָם וְחֵפֶץ צוּרָם: יִזְכְּרֵם אֱלֹהֵינוּ לְטוֹבָה. עִם שְׁאָר צַדִּיקֵי עוֹלָם. וְיִנְקוֹם נִקְמַת דַּם עֲבָדָיו הַשָּׁפוּךְ: כַּכָּתוּב בְּתוֹרַת מֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים. הַרְנִינוּ גוֹיִם עַמּוֹ כִּי דַם עֲבָדָיו יִקּוֹם. וְנָקָם יָשִׁיב לְצָרָיו וְכִפֶּר אַדְמָתוֹ עַמּוֹ: וְעַל יְדֵי עֲבָדֶיךָ הַנְּבִיאִים כָּתוּב לֵאמֹר וְנִקֵּיתִי דָּמָם לֹא נִקֵּיתִי. וַיְיָ שֹׁכֵן בְּצִיּוֹן: וּבְכִתְבֵי הַקֹּדֶשׁ נֶאֱמַר. לָמָּה יֹאמְרוּ הַגּוֹיִם אַיֵּה אֱלֹהֵיהֶם יִוָּדַע בַּגּוֹיִם לְעֵינֵינוּ נִקְמַת דַּם עֲבָדֶיךָ הַשָּׁפוּךְ: וְאוֹמֵר כִּי דוֹרֵשׁ דָּמִים אוֹתָם זָכָר לֹא שָׁכַח צַעֲקַת עֲנָוִים: וְאוֹמֵר יָדִין בַּגּוֹיִם מָלֵא גְוִיּוֹת מָחַץ רֹאשׁ עַל אֶרֶץ רַבָּה: מִנַּחַל בַּדֶּרֶךְ יִשְׁתֶּה עַל כֵּן יָרִים רֹאשׁ: אשרי וכו'

מי שברך אבותינו אברהם יצחק ויעקב משה אהרן דוד ושלמה הוא יברך את כל מי שיקבל עליו לתתענות תענית שני וחמישי ושני בשכר זה הקדוש ברוך הוא ישמרהו ויצילהו מכל צרה וצוקה ומכל נגע ומחלה וישלח ברכה והצלחה בכל מעשה ידיהם ויקבל תפלותיהם ויאזין שועותיהם עם כל ישראל אחיהם ונאמר אמן:

חזן יְהַלְלוּ אֶת שֵׁם יְיָ כִּי נִשְׂגָּב שְׁמוֹ לְבַדּוֹ:

והקהל אומרים הוֹדוֹ עַל אֶרֶץ וְשָׁמָיִם: וַיָּרֶם קֶרֶן לְעַמּוֹ תְּהִלָּה לְכָל חֲסִידָיו לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל עַם קְרוֹבוֹ הַלְלוּיָהּ: מזמור לדוד הבו וכו'

כשמכניסין הס"ת להיכל אומרים זה:

וּבְנֻחֹה יֹאמַר שׁוּבָה יְיָ רִבְבוֹת אַלְפֵי יִשְׂרָאֵל: קוּמָה יְיָ לִמְנוּחָתֶךָ אַתָּה וַאֲרוֹן עֻזֶּךָ: כֹּהֲנֶיךָ יִלְבְּשׁוּ צֶדֶק וַחֲסִידֶיךָ יְרַנֵּנוּ: בַּעֲבוּר דָּוִד עַבְדֶּךָ אַל תָּשֵׁב פְּנֵי מְשִׁיחֶךָ: כִּי לֶקַח טוֹב נָתַתִּי לָכֶם תּוֹרָתִי אַל תַּעֲזֹבוּ: עֵץ חַיִּים הִיא לַמַּחֲזִיקִים בָּהּ וְתֹמְכֶיהָ מְאֻשָּׁר: דְּרָכֶיהָ דַרְכֵי נֹעַם וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שָׁלוֹם: הֲשִׁיבֵנוּ יְיָ אֵלֶיךָ וְנָשׁוּבָה חַדֵּשׁ יָמֵינוּ כְּקֶדֶם: חצי קדיש

מוסף לשבת ולשבת ראש חודש

כִּי שֵׁם יְיָ אֶקְרָא הָבוּ גֹדֶל לֵאלֹהֵינוּ:

אֲדֹנָי שְׂפָתַי תִּפְתָּח וּפִי יַגִּיד תְּהִלָּתֶךָ:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וֵאלֹהֵי יַעֲקֹב הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא אֵל עֶלְיוֹן גּוֹמֵל חֲסָדִים טוֹבִים וְקוֹנֵה הַכֹּל וְזוֹכֵר חַסְדֵי אָבוֹת וּמֵבִיא גוֹאֵל לִבְנֵי בְנֵיהֶם לְמַעַן שְׁמוֹ בְּאַהֲבָה:

בש"ת זָכְרֵנוּ לְחַיִּים מֶלֶךְ חָפֵץ בַּחַיִּים וְכָתְבֵנוּ בְּסֵפֶר הַחַיִּים לְמַעַנְךָ אֱלֹהִים חַיִּים:

מֶלֶךְ עוֹזֵר וּמוֹשִׁיעַ וּמָגֵן: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מָגֵן אַבְרָהָם:

אַתָּה גִּבּוֹר לְעוֹלָם אֲדֹנָי מְחַיֵּה מֵתִים אַתָּה רַב לְהוֹשִׁיעַ: בחורף מַשִּׁיב הָרוּחַ וּמוֹרִיד הַגָּשֶׁם:

מְכַלְכֵּל חַיִּים בְּחֶסֶד מְחַיֵּה מֵתִים בְּרַחֲמִים רַבִּים סוֹמֵךְ נוֹפְלִים וְרוֹפֵא חוֹלִים וּמַתִּיר אֲסוּרִים וּמְקַיֵּם אֱמוּנָתוֹ לִישֵׁנֵי עָפָר. מִי כָמוֹךָ בַּעַל גְּבוּרוֹת וּמִי דּוֹמֶה לָּךְ מֶלֶךְ מֵמִית וּמְחַיֶּה וּמַצְמִיחַ יְשׁוּעָה:

בש"ת מִי כָמוֹךָ אַב הָרַחֲמִים זוֹכֵר יְצוּרָיו לְחַיִּים בְּרַחֲמִים:

וְנֶאֱמָן אַתָּה לְהַחֲיוֹת מֵתִים: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְחַיֵּה הַמֵּתִים:

כשהש״ץ חוזר הש״ע אומרים קדושה זו :

נַעֲרִיצְךָ וְנַקְדִּישְׁךָ כְּסוֹד שִׂיחַ שַׂרְפֵי קֹדֶשׁ. הַמַּקְדִּישִׁים שִׁמְךָ בַּקֹּדֶשׁ כַּכָּתוּב עַל יַד נְבִיאֶךָ וְקָרָא זֶה אֶל זֶה וְאָמַר: קו״ח קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ יְיָ צְבָאוֹת מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ: חזן כְּבוֹדוֹ מָלֵא עוֹלָם מְשָׁרְתָיו שׁוֹאֲלִים זֶה לָזֶה אַיֵּה מְקוֹם כְּבוֹדוֹ לְעֻמָּתָם בָּרוּךְ יֹאמֵרוּ: קו״ח בָּרוּךְ כְּבוֹד יְיָ מִמְּקוֹמוֹ: חזן מִמְּקוֹמוֹ הוּא יִפֶן בְּרַחֲמִים וְיָחֹן עַם הַמְיַחֲדִים שְׁמוֹ עֶרֶב וָבֹקֶר בְּכָל יוֹם תָּמִיד פַּעֲמַיִם בְּאַהֲבָה שְׁמַע אוֹמְרִים: קו״ח שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְיָ אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד: חזן הוּא אֱלֹהֵינוּ הוּא אָבִינוּ הוּא מַלְכֵּנוּ הוּא מוֹשִׁיעֵנוּ. וְהוּא יַשְׁמִיעֵנוּ בְּרַחֲמָיו שֵׁנִית לְעֵינֵי כָּל חָי לִהְיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים. אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם: חזן וּבְדִבְרֵי קָדְשְׁךָ כָּתוּב לֵאמֹר: קו״ח יִמְלֹךְ יְיָ לְעוֹלָם אֱלֹהַיִךְ צִיּוֹן לְדֹר וָדֹר הַלְלוּיָהּ: לדור ודור וכו׳ אַתָּה קָדוֹשׁ וְשִׁמְךָ קָדוֹשׁ וּקְדוֹשִׁים בְּכָל יוֹם יְהַלְלוּךָ סֶּלָה: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הָאֵל (בע״ת הַמֶּלֶךְ) הַקָּדוֹשׁ:

לשבת

תִּכַּנְתָּ שַׁבָּת רָצִיתָ קָרְבְּנוֹתֶיהָ. צִוִּיתָ פֵּרוּשֶׁיהָ עִם סִדּוּרֵי נְסָכֶיהָ. מְעַנְּגֶיהָ לְעוֹלָם כָּבוֹד יִנְחָלוּ. טוֹעֲמֶיהָ חַיִּים זָכוּ. וְגַם הָאוֹהֲבִים דְּבָרֶיהָ גְּדֻלָּה בָּחָרוּ. אָז מִסִּינַי נִצְטַוּוּ עָלֶיהָ וַתְּצַוֵּנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לְהַקְרִיב בָּהּ קָרְבַּן מוּסַף שַׁבָּת כָּרָאוּי. יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתַּעֲלֵנוּ בְשִׂמְחָה לְאַרְצֵנוּ וְתִטָּעֵנוּ בִּגְבוּלֵנוּ. וְשָׁם נַעֲשֶׂה לְפָנֶיךָ אֶת קָרְבְּנוֹת חוֹבוֹתֵינוּ. תְּמִידִים כְּסִדְרָם וּמוּסָפִים כְּהִלְכָתָם. וְאֶת מוּסַף יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה

לשבת ראש חודש

אַתָּה יָצַרְתָּ עוֹלָמְךָ מִקֶּדֶם. כִּלִּיתָ מְלַאכְתְּךָ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי. אָהַבְתָּ אוֹתָנוּ וְרָצִיתָ בָּנוּ וְרוֹמַמְתָּנוּ מִכָּל הַלְּשׁוֹנוֹת וְקִדַּשְׁתָּנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ וְקֵרַבְתָּנוּ מַלְכֵּנוּ לַעֲבוֹדָתֶךָ וְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ עָלֵינוּ קָרָאתָ. וַתִּתֶּן לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה שַׁבָּתוֹת לִמְנוּחָה וְרָאשֵׁי חֳדָשִׁים לְכַפָּרָה. וּלְפִי שֶׁחָטָאנוּ לְפָנֶיךָ אֲנַחְנוּ וַאֲבוֹתֵינוּ חָרְבָה עִירֵנוּ וְשָׁמֵם בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ וְגָלָה יְקָרֵנוּ וְנֻטַּל כָּבוֹד מִבֵּית חַיֵּינוּ. וְאֵין אֲנַחְנוּ יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת חוֹבוֹתֵינוּ בְּבֵית בְּחִירָתֶךָ בַּבַּיִת הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ שֶׁנִּקְרָא שִׁמְךָ עָלָיו מִפְּנֵי הַיָּד שֶׁנִּשְׁתַּלְּחָה בְּמִקְדָּשֶׁךָ: יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתַּעֲלֵנוּ בְשִׂמְחָה לְאַרְצֵנוּ וְתִטָּעֵנוּ בִּגְבוּלֵנוּ וְשָׁם נַעֲשֶׂה לְפָנֶיךָ אֶת קָרְבְּנוֹת חוֹבוֹתֵינוּ תְּמִידִים כְּסִדְרָם וּמוּסָפִים כְּהִלְכָתָם. וְאֶת מוּסְפֵי יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה וְיוֹם רֹאשׁ הַחֹדֶשׁ הַזֶּה

נַעֲשֶׂה וְנַקְרִיב לְפָנֶיךָ בְּאַהֲבָה כְּמִצְוַת רְצוֹנֶךָ כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתָּ עָלֵינוּ בְּתוֹרָתֶךָ עַל יְדֵי מֹשֶׁה עַבְדֶּךָ מִפִּי כְבוֹדֶךָ כָּאָמוּר:

וּבְיוֹם הַשַּׁבָּת שְׁנֵי כְבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה תְּמִימִם וּשְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן וְנִסְכּוֹ: עֹלַת שַׁבַּת בְּשַׁבַּתּוֹ עַל עֹלַת הַתָּמִיד וְנִסְכָּהּ:

לשבת

יִשְׂמְחוּ בְמַלְכוּתְךָ שׁוֹמְרֵי שַׁבָּת וְקוֹרְאֵי עֹנֶג. עַם מְקַדְּשֵׁי שְׁבִיעִי כֻּלָּם יִשְׂבְּעוּ וְיִתְעַנְּגוּ מִטּוּבֶךָ. וּבַשְּׁבִיעִי רָצִיתָ בּוֹ וְקִדַּשְׁתּוֹ חֶמְדַּת יָמִים אוֹתוֹ קָרָאתָ. זֵכֶר לְמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית:

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ רְצֵה בִמְנוּחָתֵנוּ קַדְּשֵׁנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתֶךָ: שַׂבְּעֵנוּ מִטּוּבֶךָ וְשַׂמְּחֵנוּ בִּישׁוּעָתֶךָ. וְטַהֵר לִבֵּנוּ לְעָבְדְּךָ בֶּאֱמֶת וְהַנְחִילֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה וּבְרָצוֹן שַׁבַּת קָדְשֶׁךָ וְיָנוּחוּ בוֹ יִשְׂרָאֵל מְקַדְּשֵׁי שְׁמֶךָ: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

לשבת ראש חודש

(זֶה קָרְבַּן שַׁבָּת וְקָרְבַּן הַיּוֹם כָּאָמוּר):

וּבְרָאשֵׁי חָדְשֵׁיכֶם תַּקְרִיבוּ עֹלָה לַייָ פָּרִים בְּנֵי בָקָר שְׁנַיִם וְאַיִל אֶחָד כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה שִׁבְעָה תְּמִימִם: וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם כִּמְדֻבָּר שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים לַפָּר וּשְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים לָאַיִל וְעִשָּׂרוֹן לַכֶּבֶשׂ וְיַיִן כְּנִסְכּוֹ וְשָׂעִיר לְכַפֵּר וּשְׁנֵי תְמִידִים כְּהִלְכָתָם:

יִשְׂמְחוּ בְמַלְכוּתְךָ שׁוֹמְרֵי שַׁבָּת וְקוֹרְאֵי עֹנֶג. עַם מְקַדְּשֵׁי שְׁבִיעִי כֻּלָּם יִשְׂבְּעוּ וְיִתְעַנְּגוּ מִטּוּבֶךָ. וּבַשְּׁבִיעִי רָצִיתָ בּוֹ וְקִדַּשְׁתּוֹ חֶמְדַּת יָמִים אוֹתוֹ קָרָאתָ. זֵכֶר לְמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית:

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ רְצֵה בִמְנוּחָתֵנוּ. וְחַדֵּשׁ עָלֵינוּ בְּיוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה אֶת הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לְטוֹבָה וְלִבְרָכָה. לְשָׂשׂוֹן וּלְשִׂמְחָה. לִישׁוּעָה וּלְנֶחָמָה. לְפַרְנָסָה וּלְכַלְכָּלָה. לְחַיִּים וּלְשָׁלוֹם. לִמְחִילַת חֵטְא וְלִסְלִיחַת עָוֹן. (בשנת העיבור וּלְכַפָּרַת פָּשַׁע): כִּי בְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בָּחַרְתָּ מִכָּל הָאֻמּוֹת. וְשַׁבַּת קָדְשְׁךָ לָהֶם הוֹדַעְתָּ וְחֻקֵּי רָאשֵׁי חֳדָשִׁים לָהֶם קָבָעְתָּ: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת וְיִשְׂרָאֵל וְרָאשֵׁי חֳדָשִׁים:

רְצֵה יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל וּבִתְפִלָּתָם וְהָשֵׁב אֶת הָעֲבוֹדָה לִדְבִיר בֵּיתֶךָ וְאִשֵּׁי יִשְׂרָאֵל. וּתְפִלָּתָם בְּאַהֲבָה תְקַבֵּל בְּרָצוֹן וּתְהִי לְרָצוֹן תָּמִיד עֲבוֹדַת יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ:

וְתֶחֱזֶינָה עֵינֵינוּ בְּשׁוּבְךָ לְצִיּוֹן בְּרַחֲמִים: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַמַּחֲזִיר שְׁכִינָתוֹ לְצִיּוֹן: מודים דרבנן

מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ שָׁאַתָּה הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד. צוּר חַיֵּינוּ מָגֵן יִשְׁעֵנוּ אַתָּה הוּא לְדוֹר וָדוֹר נוֹדֶה לְּךָ וּנְסַפֵּר תְּהִלָּתֶךָ עַל חַיֵּינוּ הַמְּסוּרִים בְּיָדֶךָ וְעַל נִשְׁמוֹתֵינוּ הַפְּקוּדוֹת לָךְ וְעַל נִסֶּיךָ שֶׁבְּכָל יוֹם עִמָּנוּ וְעַל נִפְלְאוֹתֶיךָ וְטוֹבוֹתֶיךָ שֶׁבְּכָל עֵת. עֶרֶב וָבֹקֶר וְצָהֳרָיִם. הַטּוֹב כִּי לֹא כָלוּ רַחֲמֶיךָ וְהַמְרַחֵם כִּי לֹא תַמּוּ חֲסָדֶיךָ מֵעוֹלָם קִוִּינוּ לָךְ:

בשבת חנוכה אומרים כאן על הנסים

וְעַל כֻּלָּם יִתְבָּרַךְ וְיִתְרוֹמַם שִׁמְךָ מַלְכֵּנוּ תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד:

בש"ת וּכְתוֹב לְחַיִּים טוֹבִים כָּל בְּנֵי בְרִיתֶךָ:

וְכֹל הַחַיִּים יוֹדוּךָ סֶּלָה וִיהַלְלוּ אֶת שִׁמְךָ בֶּאֱמֶת הָאֵל יְשׁוּעָתֵנוּ וְעֶזְרָתֵנוּ סֶלָה: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַטּוֹב שִׁמְךָ וּלְךָ נָאֶה לְהוֹדוֹת: לש"ץ ברכת כהנים

שִׂים שָׁלוֹם טוֹבָה וּבְרָכָה חֵן וָחֶסֶד וְרַחֲמִים עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ. בָּרְכֵנוּ אָבִינוּ כֻּלָּנוּ כְּאֶחָד בְּאוֹר פָּנֶיךָ כִּי בְאוֹר פָּנֶיךָ נָתַתָּ לָּנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ תּוֹרַת חַיִּים וְאַהֲבַת חֶסֶד וּצְדָקָה וּבְרָכָה וְרַחֲמִים וְחַיִּים וְשָׁלוֹם וְטוֹב בְּעֵינֶיךָ לְבָרֵךְ אֶת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בְּכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה בִּשְׁלוֹמֶךָ: בספר בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַמְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בַּשָּׁלוֹם:

בש"ת בְּסֵפֶר חַיִּים בְּרָכָה וְשָׁלוֹם וּפַרְנָסָה טוֹבָה נִזָּכֵר וְנִכָּתֵב לְפָנֶיךָ אֲנַחְנוּ וְכָל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל לְחַיִּים טוֹבִים וּלְשָׁלוֹם: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ עוֹשֵׂה הַשָּׁלוֹם:

אֱלֹהַי. נְצוֹר לְשׁוֹנִי מֵרָע וּשְׂפָתַי מִדַּבֵּר מִרְמָה וְלִמְקַלְלַי נַפְשִׁי תִדּוֹם וְנַפְשִׁי כֶּעָפָר לַכֹּל תִּהְיֶה פְּתַח לִבִּי בְּתוֹרָתֶךָ וּבְמִצְוֹתֶיךָ תִּרְדּוֹף נַפְשִׁי וְכֹל הַחוֹשְׁבִים עָלַי רָעָה מְהֵרָה הָפֵר עֲצָתָם וְקַלְקֵל מַחֲשַׁבְתָּם: עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ. עֲשֵׂה לְמַעַן יְמִינֶךָ. עֲשֵׂה לְמַעַן קְדֻשָּׁתֶךָ. עֲשֵׂה לְמַעַן תּוֹרָתֶךָ. לְמַעַן יֵחָלְצוּן יְדִידֶיךָ הוֹשִׁיעָה יְמִינְךָ וַעֲנֵנִי: יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ יְיָ צוּרִי וְגוֹאֲלִי: עֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו הוּא יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְאִמְרוּ אָמֵן:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁיִּבָּנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתֶךָ: וְשָׁם נַעֲבָדְךָ בְּיִרְאָה כִּימֵי עוֹלָם וּכְשָׁנִים קַדְמוֹנִיּוֹת: וְעָרְבָה לַייָ מִנְחַת יְהוּדָה וִירוּשָׁלָיִם כִּימֵי עוֹלָם וּכְשָׁנִים קַדְמוֹנִיּוֹת:

קוה אל יי חזק ויאמץ לבך וקוה אל יי: אין קדוש כיי כי אין בלתך ואין צור כאלהינו: כי מי אלוה מבלעדי יי ומי צור זולתי אלהינו:

אֵין כֵּאלֹהֵינוּ. אֵין כַּאדוֹנֵינוּ. אֵין כְּמַלְכֵּנוּ. אֵין כְּמוֹשִׁיעֵנוּ: מִי כֵאלֹהֵינוּ. מִי כַאדוֹנֵינוּ. מִי כְמַלְכֵּנוּ. מִי כְמוֹשִׁיעֵנוּ: נוֹדֶה לֵאלֹהֵינוּ. נוֹדֶה לַאדוֹנֵינוּ. נוֹדֶה לְמַלְכֵּנוּ. נוֹדֶה לְמוֹשִׁיעֵנוּ: בָּרוּךְ אֱלֹהֵינוּ. בָּרוּךְ אֲדוֹנֵינוּ. בָּרוּךְ מַלְכֵּנוּ. בָּרוּךְ מוֹשִׁיעֵנוּ: אַתָּה הוּא אֱלֹהֵינוּ. אַתָּה הוּא אֲדוֹנֵינוּ. אַתָּה הוּא מַלְכֵּנוּ. אַתָּה הוּא מוֹשִׁיעֵנוּ. אַתָּה הוּא שֶׁהִקְטִירוּ אֲבוֹתֵינוּ לְפָנֶיךָ אֶת קְטֹרֶת הַסַּמִּים:

פִּטּוּם הַקְּטֹרֶת הַצֳּרִי וְהַצִּפֹּרֶן הַחֶלְבְּנָה וְהַלְּבוֹנָה מִשְׁקַל שִׁבְעִים שִׁבְעִים מָנֶה. מוֹר וּקְצִיעָה שִׁבֹּלֶת נֵרְדְּ וְכַרְכֹּם מִשְׁקַל שִׁשָּׁה עָשָׂר שִׁשָּׁה עָשָׂר מָנֶה: הַקֹּשְׁטְ שְׁנֵים עָשָׂר. וְקִלּוּפָה שְׁלֹשָׁה. וְקִנָּמוֹן תִּשְׁעָה. בֹּרִית כַּרְשִׁינָה תִּשְׁעָה קַבִּין. יֵין קַפְרִיסִין סְאִין תְּלָתָא וְקַבִּין תְּלָתָא. וְאִם אֵין לוֹ יֵין קַפְרִיסִין מֵבִיא חֲמַר חִוַּרְיָן עַתִּיק. מֶלַח סְדוֹמִית רוֹבַע הַקָּב מַעֲלֶה עָשָׁן כָּל שֶׁהוּא. רַבִּי נָתָן הַבַּבְלִי אוֹמֵר אַף כִּפַּת הַיַּרְדֵּן כָּל שֶׁהוּא. וְאִם נָתַן בָּהּ דְּבַשׁ פְּסָלָהּ וְאִם חִסַּר אַחַת מִכָּל סַמָּנֶיהָ חַיָּב מִיתָה: רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר הַצֳּרִי אֵינוֹ אֶלָּא שְׂרָף הַנּוֹטֵף מֵעֲצֵי הַקְּטָף. בֹּרִית כַּרְשִׁינָה שֶׁשָּׁפִין בָּהּ אֶת הַצִּפֹּרֶן כְּדֵי שֶׁתְּהֵא נָאָה. יֵין קַפְרִיסִין שֶׁשּׁוֹרִין בּוֹ אֶת הַצִּפֹּרֶן כְּדֵי שֶׁתְּהֵא עַזָּה. וַהֲלֹא מֵי רַגְלַיִם יָפִין לָהּ אֶלָּא שֶׁאֵין מַכְנִיסִין מֵי רַגְלַיִם בָּעֲזָרָה מִפְּנֵי הַכָּבוֹד:

הַשִּׁיר שֶׁהַלְוִיִּם הָיוּ אוֹמְרִים בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ: בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן הָיוּ אוֹמְרִים. לַייָ הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ תֵּבֵל וְיֹשְׁבֵי בָהּ: בַּשֵּׁנִי הָיוּ אוֹמְרִים. גָּדוֹל יְיָ וּמְהֻלָּל מְאֹד בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ הַר קָדְשׁוֹ: בַּשְּׁלִישִׁי הָיוּ אוֹמְרִים. אֱלֹהִים נִצָּב בַּעֲדַת אֵל בְּקֶרֶב אֱלֹהִים יִשְׁפֹּט: בָּרְבִיעִי הָיוּ אוֹמְרִים. אֵל נְקָמוֹת יְיָ אֵל נְקָמוֹת הוֹפִיעַ: בַּחֲמִישִׁי הָיוּ אוֹמְרִים. הַרְנִינוּ לֵאלֹהִים עוּזֵּנוּ הָרִיעוּ לֵאלֹהֵי יַעֲקֹב: בַּשִּׁשִּׁי הָיוּ אוֹמְרִים. יְיָ מָלָךְ גֵּאוּת לָבֵשׁ לָבֵשׁ יְיָ עֹז הִתְאַזָּר אַף תִּכּוֹן תֵּבֵל בַּל תִּמּוֹט: בַּשַּׁבָּת הָיוּ אוֹמְרִים מִזְמוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת. מִזְמוֹר שִׁיר לֶעָתִיד לָבֹא לְיוֹם שֶׁכֻּלּוֹ שַׁבָּת וּמְנוּחָה לְחַיֵּי הָעוֹלָמִים:

תנא דבי אליהו כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עולם הבא שנאמר הליכות עולם לו. אל תקרי הליכות אלא הלכות:

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר רַבִּי חֲנִינָא תַּלְמִידֵי חֲכָמִים מַרְבִּים שָׁלוֹם בָּעוֹלָם שֶׁנֶּאֱמַר וְכָל בָּנַיִךְ לִמּוּדֵי יְיָ וְרַב שְׁלוֹם בָּנָיִךְ. אַל תִּקְרֵי בָּנָיִךְ אֶלָּא בּוֹנָיִךְ:

שָׁלוֹם רָב לְאֹהֲבֵי תוֹרָתֶךָ וְאֵין לָמוֹ מִכְשׁוֹל: יְהִי שָׁלוֹם בְּחֵילֵךְ שַׁלְוָה בְּאַרְמְנוֹתָיִךְ: לְמַעַן אַחַי וְרֵעָי אֲדַבְּרָה נָּא שָׁלוֹם בָּךְ: לְמַעַן בֵּית יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֲבַקְשָׁה טוֹב לָךְ:

יְיָ עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן יְיָ יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַשָּׁלוֹם:

עָלֵינוּ לְשַׁבֵּחַ לַאֲדוֹן הַכֹּל לָתֵת גְּדֻלָּה לְיוֹצֵר בְּרֵאשִׁית שֶׁלֹּא עָשָׂנוּ כְּגוֹיֵי הָאֲרָצוֹת וְלֹא שָׂמָנוּ כְּמִשְׁפְּחוֹת הָאֲדָמָה. שֶׁלֹּא שָׂם חֶלְקֵנוּ כָּהֶם וְגוֹרָלֵנוּ כְּכָל הֲמוֹנָם: וַאֲנַחְנוּ כּוֹרְעִים וּמִשְׁתַּחֲוִים וּמוֹדִים לִפְנֵי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: שֶׁהוּא נוֹטֶה שָׁמַיִם וְיוֹסֵד אָרֶץ. וּמוֹשַׁב יְקָרוֹ בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וּשְׁכִינַת עֻזּוֹ בְּגָבְהֵי מְרוֹמִים. הוּא אֱלֹהֵינוּ אֵין עוֹד: אֱמֶת מַלְכֵּנוּ אֶפֶס זוּלָתוֹ כַּכָּתוּב בְּתוֹרָתוֹ. וְיָדַעְתָּ הַיּוֹם וַהֲשֵׁבֹתָ אֶל לְבָבֶךָ כִּי יְיָ הוּא הָאֱלֹהִים בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל הָאָרֶץ מִתָּחַת אֵין עוֹד:

עַל כֵּן נְקַוֶּה לְךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לִרְאוֹת מְהֵרָה בְּתִפְאֶרֶת עֻזֶּךָ לְהַעֲבִיר גִּלּוּלִים מִן הָאָרֶץ וְהָאֱלִילִים כָּרוֹת יִכָּרֵתוּן לְתַקֵּן עוֹלָם בְּמַלְכוּת שַׁדַּי וְכָל בְּנֵי בָשָׂר יִקְרְאוּ בִשְׁמֶךָ לְהַפְנוֹת אֵלֶיךָ כָּל רִשְׁעֵי אָרֶץ. יַכִּירוּ וְיֵדְעוּ כָּל יוֹשְׁבֵי תֵבֵל כִּי לְךָ תִּכְרַע כָּל בֶּרֶךְ תִּשָּׁבַע כָּל לָשׁוֹן. לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ יִכְרְעוּ וְיִפֹּלוּ וְלִכְבוֹד שִׁמְךָ יְקָר יִתֵּנוּ. וִיקַבְּלוּ כֻלָּם אֶת עֹל מַלְכוּתֶךָ וְתִמְלוֹךְ עֲלֵיהֶם מְהֵרָה לְעוֹלָם וָעֶד. כִּי הַמַּלְכוּת שֶׁלְּךָ הִיא וּלְעוֹלְמֵי עַד תִּמְלוֹךְ בְּכָבוֹד: כַּכָּתוּב בְּתוֹרָתֶךָ יְיָ יִמְלֹךְ לְעוֹלָם וָעֶד: וְנֶאֱמַר וְהָיָה יְיָ לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה יְיָ אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד:

אַל תִּירָא מִפַּחַד פִּתְאֹם וּמִשֹּׁאַת רְשָׁעִים כִּי תָבֹא: עֻצוּ עֵצָה וְתֻפָר דַּבְּרוּ דָבָר וְלֹא יָקוּם כִּי עִמָּנוּ אֵל: וְעַד זִקְנָה אֲנִי הוּא וְעַד שֵׂיבָה אֲנִי אֶסְבֹּל אֲנִי עָשִׂיתִי וַאֲנִי אֶשָּׂא וַאֲנִי אֶסְבֹּל וַאֲמַלֵּט:

קדיש יתום

שִׁיר הַיִּחוּד לְיוֹם הַשַּׁבָּת

חזן אָז בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי נַחְתָּ. יוֹם הַשַּׁבָּת עַל כֵּן בֵּרַכְתָּ:

קהל וְעַל כָּל פּוֹעַל תְּהִלָּה עֲרוּכָה. חֲסִידֶיךָ בְּכָל עֵת יְבָרְכוּכָה:

ח' בָּרוּךְ יְיָ יוֹצֵר כֻּלָּם. אֱלֹהִים חַיִּים וּמֶלֶךְ עוֹלָם:

ק' כִּי מֵעוֹלָם עַל עֲבָדֶיךָ. רוֹב רַחֲמֶיךָ וַחֲסָדֶיךָ:

ח' וּבְמִצְרַיִם הַחִלּוֹתָ. לְהוֹדִיעַ כִּי מְאֹד נַעֲלֵיתָ:

ק' עַל כָּל אֱלֹהִים בַּעֲשׂוֹתְךָ בָהֶם. שְׁפָטִים גְּדוֹלִים וּבֵאלֹהֵיהֶם:

ח' בְּבָקְעֲךָ יַם סוּף עַמְּךָ רָאוּ. הַיָּד הַגְּדוֹלָה וַיִּירָאוּ:

ק' נִהַגְתָּ עַמְּךָ לַעֲשׂוֹת לְךָ. שֵׁם תִּפְאֶרֶת לְהַרְאוֹת גָּדְלָךְ:

ח' וְדִבַּרְתָּ עִמָּם מִן הַשָּׁמַיִם. וְגַם הָעָבִים נָטְפוּ מָיִם:

ק' יְדַעְתָּ לֶכְתָּם בַּמִּדְבָּר. בְּאֶרֶץ צִיָּה אִישׁ לֹא עָבַר:

ח' תִּתָּה לְעַמְּךָ דְּגַן שָׁמַיִם. וְכֶעָפָר שְׁאֵר וּמִצּוּר מָיִם:

ק' תְּגָרֵשׁ גּוֹיִם רַבִּים עַמִּים. יִירְשׁוּ אַרְצָם וַעֲמַל לְאֻמִּים:

ח' בַּעֲבוּר יִשְׁמְרוּ חֻקִּים וְתוֹרוֹת. אִמְרוֹת יְיָ אֲמָרוֹת טְהוֹרוֹת:

ק' וַיִּתְעַדְּנוּ בְּמַרְעֶה שָׁמֵן. וּמֵחַלָּמִישׁ צוּר פַּלְגֵי שָׁמֶן:

ח' בְּנוּחָם בָּנוּ עִיר קָדְשֶׁךָ. וַיְפָאֲרוּ בֵּית מִקְדָּשֶׁךָ:

ק' וַתֹּאמֶר פֹּה אֵשֵׁב לְאֹרֶךְ יָמִים. צֵידָהּ בָּרֵךְ אֲבָרֵךְ:

ח' כִּי שָׁם יִזְבְּחוּ זִבְחֵי צֶדֶק. אַף כֹּהֲנֶיךָ יִלְבְּשׁוּ צֶדֶק:

ק' וּבֵית הַלֵּוִי נְעִימוֹת יְזַמֵּרוּ. לְךָ יִתְרוֹעֲעוּ אַף יָשִׁירוּ:

ח' בֵּית יִשְׂרָאֵל וְיִרְאֵי יְיָ. יְכַבְּדוּ וְיוֹדוּ שִׁמְךָ יְיָ:

ק' הֵטִיבוֹתָ מְאֹד לָרִאשׁוֹנִים. כֵּן תֵּיטִיב גַּם לָאַחֲרוֹנִים:

ח' יְיָ תָּשִׂישׂ נָא עָלֵינוּ. כַּאֲשֶׁר שַׂשְׂתָּ עַל אֲבוֹתֵינוּ:

ק' אוֹתָנוּ לְהַרְבּוֹת וּלְהֵיטִיב. וְנוֹדֶה לְךָ לְעוֹלָם כִּי תֵיטִיב:

ח' יְיָ תִּבְנֶה עִירְךָ מְהֵרָה. כִּי עָלֶיהָ שִׁמְךָ נִקְרָא:

ק' וְקֶרֶן דָּוִד תַּצְמִיחַ בָּהּ. וְתִשְׁכּוֹן לְעוֹלָם יְיָ בְּקִרְבָּהּ:

ח' זִבְחֵי צֶדֶק שָׁמָּה נִזְבְּחָה. וְכִימֵי קֶדֶם תֶּעֱרַב מִנְחָה:

ק' וּבָרֵךְ אֶת עַמְּךָ בְּאוֹר פָּנֶיךָ. כִּי חֲפֵצִים לַעֲשׂוֹת רְצוֹנֶךָ:

ח' וּבִרְצוֹנְךָ תַּעֲשֶׂה חֶפְצֵנוּ. הַבֵּט נָא עַמְּךָ כֻּלָּנוּ:

ק' בְּחַרְתָּנוּ לִהְיוֹת לְךָ לְעַם סְגֻלָּה. וְעַל עַמְּךָ בִּרְכָתֶךָ סֶּלָה:

ח' וְתָמִיד נְסַפֵּר תְּהִלָּתֶךָ. וּנְהַלֵּל לְשֵׁם תִּפְאַרְתֶּךָ:

ק' וּמִבִּרְכָתְךָ עַמְּךָ יְבֹרָךְ. כִּי אֶת כָּל אֲשֶׁר תְּבָרֵךְ מְבֹרָךְ:

ח' וַאֲנִי בְּעוֹדִי אֲהַלְלָה בוֹרְאִי. וַאֲבָרְכֶנּוּ כָּל יְמֵי צְבָאִי:

ק' יְהִי שֵׁם יְיָ מְבֹרָךְ לְעוֹלָם. מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם:

כַּכָּתוּב בָּרוּךְ יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם וַיֹּאמְרוּ כָל הָעָם אָמֵן וְהַלֵּל לַייָ: עָנֵה דָנִיֵּאל וְאָמַר לֶהֱוֵא שְׁמֵהּ דִּי אֱלָהָא מְבָרַךְ מִן עָלְמָא וְעַד עָלְמָא דִּי חָכְמְתָא וּגְבוּרְתָא דִּי לֵהּ הִיא וְנֶאֱמַר וַיֹּאמְרוּ הַלְוִיִּם יֵשׁוּעַ וְקַדְמִיאֵל בָּנִי חֲשַׁבְנְיָה שֵׁרֵבְיָה הוֹדִיָּה שְׁבַנְיָה פְתַחְיָה קוּמוּ בָּרְכוּ אֶת יְיָ אֱלֹהֵיכֶם מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם וִיבָרְכוּ שֵׁם כְּבוֹדֶךָ וּמְרוֹמַם עַל כָּל בְּרָכָה וּתְהִלָּה: וְנֶאֱמַר בָּרוּךְ יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם וְאָמַר כָּל הָעָם אָמֵן הַלְלוּיָהּ: וְנֶאֱמַר וַיְבָרֶךְ דָּוִיד אֶת יְיָ לְעֵינֵי כָּל הַקָּהָל וַיֹּאמֶר דָּוִיד בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אָבִינוּ מֵעוֹלָם וְעַד עוֹלָם:

פותחין הארון

חזן אַנְעִים זְמִרוֹת וְשִׁירִים אֶאֱרוֹג. כִּי אֵלֶיךָ נַפְשִׁי תַעֲרוֹג:
קהל נַפְשִׁי חָמְדָה בְּצֵל יָדֶךָ. לָדַעַת כָּל רָז סוֹדֶךָ:
ח׳ מִדֵּי דַבְּרִי בִּכְבוֹדֶךָ. הוֹמֶה לִבִּי אֶל דּוֹדֶיךָ:
ק׳ עַל כֵּן אֲדַבֵּר בְּךָ נִכְבָּדוֹת. וְשִׁמְךָ אֲכַבֵּד בְּשִׁירֵי יְדִידוֹת:
ח׳ אֲסַפְּרָה כְבוֹדְךָ וְלֹא רְאִיתִיךָ. אֲדַמְּךָ אֲכַנְּךָ וְלֹא יְדַעְתִּיךָ:
ק׳ בְּיַד נְבִיאֶיךָ בְּסוֹד עֲבָדֶיךָ. דִּמִּיתָ הֲדַר כְּבוֹד הוֹדֶךָ:
ח׳ גְּדֻלָּתְךָ וּגְבוּרָתֶךָ. כִּנּוּ לְתֹקֶף פְּעֻלָּתֶךָ:
ק׳ דִּמּוּ אוֹתְךָ וְלֹא כְּפִי יֶשְׁךָ. וַיְשַׁוּוּךָ לְפִי מַעֲשֶׂיךָ:
ח׳ הִמְשִׁילוּךָ בְּרֹב חֶזְיוֹנוֹת. הִנְּךָ אֶחָד בְּכָל דִּמְיוֹנוֹת:
ק׳ וַיֶּחֱזוּ בְךָ זִקְנָה וּבַחֲרוּת. וּשְׂעַר רֹאשְׁךָ בְּשֵׂיבָה וְשַׁחֲרוּת:
ח׳ זִקְנָה בְּיוֹם דִּין וּבַחֲרוּת בְּיוֹם קְרָב. כְּאִישׁ מִלְחָמוֹת יָדָיו לוֹ רָב:
ק׳ חָבַשׁ כּוֹבַע יְשׁוּעָה בְּרֹאשׁוֹ. הוֹשִׁיעָה לּוֹ יְמִינוֹ וּזְרוֹעַ קָדְשׁוֹ:
ח׳ טַלְלֵי אוֹרוֹת רֹאשׁוֹ נִמְלָא. קְוֻצּוֹתָיו רְסִיסֵי לָיְלָה:
ק׳ יִתְפָּאֵר בִּי כִּי חָפֵץ בִּי. וְהוּא יִהְיֶה לִּי לַעֲטֶרֶת צְבִי:
ח׳ כֶּתֶם טָהוֹר פָּז דְּמוּת רֹאשׁוֹ. וְחַק עַל מֵצַח כְּבוֹד שֵׁם קָדְשׁוֹ:
ק׳ לְחֵן וּלְכָבוֹד צְבִי תִפְאָרָה. אֻמָּתוֹ לוֹ עִטְּרָה עֲטָרָה:
ח׳ מַחְלְפוֹת רֹאשׁוֹ כְּבִימֵי בְחֻרוֹת. קְוֻצּוֹתָיו תַּלְתַּלִּים שְׁחוֹרוֹת:
ק׳ נְוֵה הַצֶּדֶק צְבִי תִפְאַרְתּוֹ. יַעֲלֶה נָּא עַל רֹאשׁ שִׂמְחָתוֹ:
ח׳ סְגֻלָּתוֹ תְּהִי בְיָדוֹ עֲטֶרֶת. וּצְנִיף מְלוּכָה צְבִי תִפְאֶרֶת:
ק׳ עֲמוּסִים נְשָׂאָם עֲטֶרֶת עִנְּדָם. מֵאֲשֶׁר יָקְרוּ בְעֵינָיו כִּבְּדָם:
ח׳ פְּאֵרוֹ עָלַי וּפְאֵרִי עָלָיו. וְקָרוֹב אֵלַי בְּקָרְאִי אֵלָיו:
ק׳ צַח וְאָדוֹם לִלְבוּשׁוֹ אָדוֹם. פּוּרָה בְּדָרְכוֹ בְּבוֹאוֹ מֵאֱדוֹם:
ח׳ קֶשֶׁר תְּפִלִּין הֶרְאָה לֶעָנָו. תְּמוּנַת יְיָ לְנֶגֶד עֵינָיו:
ק׳ רוֹצֶה בְעַמּוֹ עֲנָוִים יְפָאֵר. יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת בָּם לְהִתְפָּאֵר:
ח׳ רֹאשׁ דְּבָרְךָ אֱמֶת קוֹרֵא מֵרֹאשׁ. דּוֹר וָדוֹר עַם דּוֹרֶשְׁךָ דְּרוֹשׁ:
ק׳ שִׁית הֲמוֹן שִׁירַי נָא עָלֶיךָ. וְרִנָּתִי תִּקְרַב אֵלֶיךָ:
ח׳ תְּהִלָּתִי תְּהִי לְרֹאשְׁךָ עֲטֶרֶת. וּתְפִלָּתִי תִּכּוֹן קְטֹרֶת:
ק׳ תִּיקַר שִׁירַת רָשׁ בְּעֵינֶיךָ. כַּשִּׁיר יוּשַׁר עַל קָרְבָּנֶיךָ:
ח׳ בִּרְכָתִי תַעֲלֶה לְרֹאשׁ מַשְׁבִּיר. מְחוֹלֵל וּמוֹלִיד צַדִּיק כַּבִּיר:
ק׳ וּבְבִרְכָתִי תְנַעֲנַע לִי רֹאשׁ. וְאוֹתָהּ קַח לְךָ כִּבְשָׂמִים רֹאשׁ:
ח׳ יֶעֱרַב נָא שִׂיחִי עָלֶיךָ. כִּי נַפְשִׁי תַעֲרוֹג אֵלֶיךָ:

לְךָ יְיָ הַגְּדֻלָּה וְהַגְּבוּרָה וְהַתִּפְאֶרֶת וְהַנֵּצַח וְהַהוֹד כִּי כֹל בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ: לְךָ יְיָ הַמַּמְלָכָה וְהַמִּתְנַשֵּׂא לְכֹל לְרֹאשׁ: מִי יְמַלֵּל גְּבוּרוֹת יְיָ יַשְׁמִיעַ כָּל תְּהִלָּתוֹ: ק״י. מזמור שיר ליום השבת. ק״י. אדון עולם.

למוצאי שבת

וְיִתֶּן לְךָ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ וְרֹב דָּגָן וְתִירֹשׁ: יַעַבְדוּךָ עַמִּים וְיִשְׁתַּחֲווּ לְךָ לְאֻמִּים הֱוֵה גְבִיר לְאַחֶיךָ וְיִשְׁתַּחֲווּ לְךָ בְּנֵי אִמֶּךָ אֹרְרֶיךָ אָרוּר וּמְבָרְכֶיךָ בָּרוּךְ: וְאֵל שַׁדַּי יְבָרֵךְ אֹתְךָ וְיַפְרְךָ וְיַרְבֶּךָ וְהָיִיתָ לִקְהַל עַמִּים: וְיִתֶּן לְךָ אֶת בִּרְכַּת אַבְרָהָם לְךָ וּלְזַרְעֲךָ אִתָּךְ לְרִשְׁתְּךָ אֶת אֶרֶץ מְגֻרֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן אֱלֹהִים לְאַבְרָהָם: מֵאֵל אָבִיךָ וְיַעְזְרֶךָּ וְאֵת שַׁדַּי וִיבָרְכֶךָּ בִּרְכֹת שָׁמַיִם מֵעָל בִּרְכֹת תְּהוֹם רֹבֶצֶת תָּחַת בִּרְכֹת שָׁדַיִם וָרָחַם: בִּרְכֹת אָבִיךָ גָּבְרוּ עַל בִּרְכֹת הוֹרַי עַד תַּאֲוַת גִּבְעֹת עוֹלָם תִּהְיֶיןָ לְרֹאשׁ יוֹסֵף וּלְקָדְקֹד נְזִיר אֶחָיו: וַאֲהֵבְךָ וּבֵרַכְךָ וְהִרְבֶּךָ וּבֵרַךְ פְּרִי בִטְנְךָ וּפְרִי אַדְמָתֶךָ דְּגָנְךָ וְתִירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ שְׁגַר אֲלָפֶיךָ וְעַשְׁתְּרֹת צֹאנֶךָ עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַאֲבֹתֶיךָ לָתֶת לָךְ: בָּרוּךְ תִּהְיֶה מִכָּל הָעַמִּים לֹא יִהְיֶה בְךָ עָקָר וַעֲקָרָה וּבִבְהֶמְתֶּךָ: וְהֵסִיר יְיָ מִמְּךָ כָּל חֹלִי וְכָל מַדְוֵי מִצְרַיִם הָרָעִים אֲשֶׁר יָדַעְתָּ לֹא יְשִׂימָם בָּךְ וּנְתָנָם בְּכָל שֹׂנְאֶיךָ:

הַמַּלְאָךְ הַגֹּאֵל אֹתִי מִכָּל רָע יְבָרֵךְ אֶת הַנְּעָרִים וְיִקָּרֵא בָהֶם שְׁמִי וְשֵׁם אֲבֹתַי אַבְרָהָם וְיִצְחָק וְיִדְגּוּ לָרֹב בְּקֶרֶב הָאָרֶץ: יְיָ אֱלֹהֵיכֶם הִרְבָּה אֶתְכֶם וְהִנְּכֶם הַיּוֹם כְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם לָרֹב: יְיָ אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵכֶם יֹסֵף עֲלֵיכֶם כָּכֶם אֶלֶף פְּעָמִים וִיבָרֵךְ אֶתְכֶם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָכֶם:

בָּרוּךְ אַתָּה בָּעִיר וּבָרוּךְ אַתָּה בַּשָּׂדֶה: בָּרוּךְ אַתָּה בְּבֹאֶךָ וּבָרוּךְ אַתָּה בְּצֵאתֶךָ: בָּרוּךְ טַנְאֲךָ וּמִשְׁאַרְתֶּךָ: בָּרוּךְ פְּרִי בִטְנְךָ וּפְרִי אַדְמָתְךָ וּפְרִי בְהֶמְתֶּךָ שְׁגַר אֲלָפֶיךָ וְעַשְׁתְּרוֹת צֹאנֶךָ: יְצַו יְיָ אִתְּךָ אֶת הַבְּרָכָה בַּאֲסָמֶיךָ וּבְכֹל מִשְׁלַח יָדֶךָ וּבֵרַכְךָ בָּאָרֶץ אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ: יִפְתַּח יְיָ לְךָ אֶת אוֹצָרוֹ הַטּוֹב אֶת הַשָּׁמַיִם לָתֵת מְטַר אַרְצְךָ בְּעִתּוֹ וּלְבָרֵךְ אֵת כָּל מַעֲשֵׂה יָדֶךָ וְהִלְוִיתָ גּוֹיִם רַבִּים וְאַתָּה לֹא תִלְוֶה: כִּי יְיָ אֱלֹהֶיךָ בֵּרַכְךָ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָךְ וְהַעֲבַטְתָּ גּוֹיִם רַבִּים וְאַתָּה לֹא תַעֲבֹט וּמָשַׁלְתָּ בְּגוֹיִם רַבִּים וּבְךָ לֹא יִמְשֹׁלוּ: אַשְׁרֶיךָ יִשְׂרָאֵל מִי כָמוֹךָ עַם נוֹשַׁע בַּיְיָ מָגֵן עֶזְרֶךָ

וַאֲשֶׁר חֶרֶב גַּאֲוָתֶךָ וְיִכָּחֲשׁוּ אֹיְבֶיךָ לָךְ וְאַתָּה עַל בָּמוֹתֵימוֹ תִדְרֹךְ:

מָחִיתִי כָעָב פְּשָׁעֶיךָ וְכֶעָנָן חַטֹּאתֶיךָ שׁוּבָה אֵלַי כִּי גְאַלְתִּיךָ: רָנּוּ שָׁמַיִם כִּי עָשָׂה יְיָ הָרִיעוּ תַּחְתִּיּוֹת אָרֶץ פִּצְחוּ הָרִים רִנָּה יַעַר וְכָל עֵץ בּוֹ כִּי גָאַל יְיָ יַעֲקֹב וּבְיִשְׂרָאֵל יִתְפָּאָר: גֹּאֲלֵנוּ יְיָ צְבָאוֹת שְׁמוֹ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל:

יִשְׂרָאֵל נוֹשַׁע בַּייָ תְּשׁוּעַת עוֹלָמִים לֹא תֵבֹשׁוּ וְלֹא תִכָּלְמוּ עַד עוֹלְמֵי עַד: וַאֲכַלְתֶּם אָכוֹל וְשָׂבוֹעַ וְהִלַּלְתֶּם אֶת שֵׁם יְיָ אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר עָשָׂה עִמָּכֶם לְהַפְלִיא וְלֹא יֵבֹשׁוּ עַמִּי לְעוֹלָם: וִידַעְתֶּם כִּי בְקֶרֶב יִשְׂרָאֵל אָנִי וַאֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם וְאֵין עוֹד וְלֹא יֵבֹשׁוּ עַמִּי לְעוֹלָם: (וּפְדוּיֵי יְיָ יְשֻׁבוּן וּבָאוּ צִיּוֹן בְּרִנָּה וְשִׂמְחַת עוֹלָם עַל רֹאשָׁם שָׂשׂוֹן וְשִׂמְחָה יַשִּׂיגוּ וְנָסוּ יָגוֹן וַאֲנָחָה): כִּי בְשִׂמְחָה תֵצֵאוּ וּבְשָׁלוֹם תּוּבָלוּן הֶהָרִים וְהַגְּבָעוֹת יִפְצְחוּ לִפְנֵיכֶם רִנָּה וְכָל עֲצֵי הַשָּׂדֶה יִמְחֲאוּ כָף: הִנֵּה אֵל יְשׁוּעָתִי אֶבְטַח וְלֹא אֶפְחָד כִּי עָזִּי וְזִמְרָת יָהּ יְיָ וַיְהִי לִי לִישׁוּעָה: וּשְׁאַבְתֶּם מַיִם בְּשָׂשׂוֹן מִמַּעַיְנֵי הַיְשׁוּעָה: וַאֲמַרְתֶּם בַּיּוֹם הַהוּא הוֹדוּ לַייָ קִרְאוּ בִשְׁמוֹ הוֹדִיעוּ בָעַמִּים עֲלִילֹתָיו הַזְכִּירוּ כִּי נִשְׂגָּב שְׁמוֹ: זַמְּרוּ יְיָ כִּי גֵאוּת עָשָׂה מוּדַעַת זֹאת בְּכָל הָאָרֶץ: צַהֲלִי וָרֹנִּי יוֹשֶׁבֶת צִיּוֹן כִּי גָדוֹל בְּקִרְבֵּךְ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל: וְאָמַר בַּיּוֹם הַהוּא הִנֵּה אֱלֹהֵינוּ זֶה קִוִּינוּ לוֹ וְיוֹשִׁיעֵנוּ זֶה יְיָ קִוִּינוּ לוֹ נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בִּישׁוּעָתוֹ:

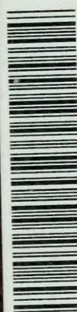
בֵּית יַעֲקֹב לְכוּ וְנֵלְכָה בְּאוֹר יְיָ: וְהָיָה אֱמוּנַת עִתֶּיךָ חֹסֶן יְשׁוּעֹת חָכְמַת וָדָעַת יִרְאַת יְיָ הִיא אוֹצָרוֹ: וַיְהִי דָוִד לְכָל דְּרָכָיו מַשְׂכִּיל וַייָ עִמּוֹ: פָּדָה בְשָׁלוֹם נַפְשִׁי מִקְּרָב לִי כִּי בְרַבִּים הָיוּ עִמָּדִי: וַיֹּאמֶר הָעָם אֶל שָׁאוּל הֲיוֹנָתָן יָמוּת אֲשֶׁר עָשָׂה הַיְשׁוּעָה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת בְּיִשְׂרָאֵל חָלִילָה. חַי יְיָ אִם יִפֹּל מִשַּׂעֲרַת רֹאשׁוֹ אַרְצָה כִּי עִם אֱלֹהִים עָשָׂה הַיּוֹם הַזֶּה וַיִּפְדּוּ הָעָם אֶת יוֹנָתָן וְלֹא מֵת: וּפְדוּיֵי יְיָ יְשׁוּבוּן וּבָאוּ צִיּוֹן בְּרִנָּה וְשִׂמְחַת עוֹלָם עַל רֹאשָׁם שָׂשׂוֹן וְשִׂמְחָה יַשִּׂיגוּן נָסוּ יָגוֹן וַאֲנָחָה: הָפַכְתָּ מִסְפְּדִי לְמָחוֹל לִי פִּתַּחְתָּ שַׂקִּי וַתְּאַזְּרֵנִי שִׂמְחָה: וְלֹא אָבָה יְיָ אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמֹעַ אֶל בִּלְעָם וַיַּהֲפֹךְ יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְּךָ אֶת הַקְּלָלָה לִבְרָכָה כִּי אֲהֵבְךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ: אָז תִּשְׂמַח בְּתוּלָה בְּמָחוֹל וּבַחֻרִים וּזְקֵנִים יַחְדָּו וְהָפַכְתִּי אֶבְלָם לְשָׂשׂוֹן וְנִחַמְתִּים וְשִׂמַּחְתִּים מִיגוֹנָם: בּוֹרֵא נִיב שְׂפָתָיִם שָׁלוֹם שָׁלוֹם לָרָחוֹק וְלַקָּרוֹב אָמַר יְיָ וּרְפָאתִיו: וְרוּחַ לָבְשָׁה אֶת עֲמָשַׂי רֹאשׁ הַשָּׁלִישִׁים לְךָ דָוִיד וְעִמְּךָ בֶן יִשַׁי שָׁלוֹם. שָׁלוֹם לְךָ וְשָׁלוֹם לְעֹזְרֶךָ כִּי עֲזָרְךָ אֱלֹהֶיךָ וַיְקַבְּלֵם דָּוִיד וַיִּתְּנֵם בְּרָאשֵׁי הַגְּדוּד: וַאֲמַרְתֶּם כֹּה לֶחָי וְאַתָּה שָׁלוֹם וּבֵיתְךָ שָׁלוֹם וְכֹל אֲשֶׁר לְךָ שָׁלוֹם: יְיָ עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן יְיָ יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַשָּׁלוֹם:

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בְּכָל מָקוֹם שֶׁאַתָּה מוֹצֵא גְדֻלָּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׁם אַתָּה מוֹצֵא עַנְוְתָנוּתוֹ. דָּבָר זֶה כָּתוּב בַּתּוֹרָה. וְשָׁנוּי בַּנְּבִיאִים. וּמְשֻׁלָּשׁ בַּכְּתוּבִים:

כָּתוּב בַּתּוֹרָה כִּי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם הוּא אֱלֹהֵי הָאֱלֹהִים וַאֲדֹנֵי הָאֲדֹנִים הָאֵל הַגָּדֹל הַגִּבֹּר וְהַנּוֹרָא אֲשֶׁר לֹא יִשָּׂא פָנִים וְלֹא יִקַּח שֹׁחַד: וּכְתִיב בַּתְרֵהּ עֹשֶׂה מִשְׁפַּט יָתוֹם וְאַלְמָנָה וְאֹהֵב גֵּר לָתֶת לוֹ לֶחֶם וְשִׂמְלָה: שָׁנוּי בַּנְּבִיאִים דִּכְתִיב כִּי כֹה אָמַר רָם וְנִשָּׂא שֹׁכֵן עַד וְקָדוֹשׁ שְׁמוֹ מָרוֹם וְקָדוֹשׁ אֶשְׁכּוֹן וְאֶת דַּכָּא וּשְׁפַל רוּחַ לְהַחֲיוֹת רוּחַ שְׁפָלִים וּלְהַחֲיוֹת לֵב נִדְכָּאִים: מְשֻׁלָּשׁ בַּכְּתוּבִים דִּכְתִיב שִׁירוּ לֵאלֹהִים זַמְּרוּ שְׁמוֹ סֹלּוּ לָרֹכֵב בָּעֲרָבוֹת בְּיָהּ שְׁמוֹ וְעִלְזוּ לְפָנָיו: וּכְתִיב בַּתְרֵהּ אֲבִי יְתוֹמִים וְדַיַּן אַלְמָנוֹת אֱלֹהִים בִּמְעוֹן קָדְשׁוֹ: יְהִי יְיָ אֱלֹהֵינוּ עִמָּנוּ כַּאֲשֶׁר הָיָה עִם אֲבֹתֵינוּ אַל יַעַזְבֵנוּ וְאַל יִטְּשֵׁנוּ: וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּייָ אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כֻּלְּכֶם הַיּוֹם: כִּי נִחַם יְיָ צִיּוֹן נִחַם כָּל חָרְבֹתֶיהָ וַיָּשֶׂם מִדְבָּרָהּ כְּעֵדֶן וְעַרְבָתָהּ כְּגַן יְיָ שָׂשׂוֹן וְשִׂמְחָה יִמָּצֵא בָהּ תּוֹדָה וְקוֹל זִמְרָה: יְיָ חָפֵץ לְמַעַן צִדְקוֹ יַגְדִּיל תּוֹרָה וְיַאְדִּיר:

שִׁיר הַמַּעֲלוֹת אַשְׁרֵי כָּל יְרֵא יְיָ הַהֹלֵךְ בִּדְרָכָיו: יְגִיעַ כַּפֶּיךָ כִּי תֹאכֵל אַשְׁרֶיךָ וְטוֹב לָךְ: אֶשְׁתְּךָ כְּגֶפֶן פֹּרִיָּה בְּיַרְכְּתֵי בֵיתֶךָ בָּנֶיךָ כִּשְׁתִלֵי זֵיתִים סָבִיב לְשֻׁלְחָנֶךָ: הִנֵּה כִי כֵן יְבֹרַךְ גָּבֶר יְרֵא יְיָ: יְבָרֶכְךָ יְיָ מִצִּיּוֹן וּרְאֵה בְּטוּב יְרוּשָׁלָיִם כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ: וּרְאֵה בָנִים לְבָנֶיךָ שָׁלוֹם עַל יִשְׂרָאֵל:

3 1761 07977545 8